T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TERCEME-İ KİTÂBÜ'L-AHLÂK ADLI ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ, TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE DİZİNİ HAZIRLANARAK DİL VE EDEBİYAT EĞİTİMİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Ayşe ERBAY

(Doktora Tezi)

İstanbul, 2023

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TERCEME-İ KİTÂBÜ'L-AHLÂK ADLI ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ, TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE DİZİNİ HAZIRLANARAK DİL VE EDEBİYAT EĞİTİMİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF THE TERCEME-İ KİTÂBÜ'L-AHLÂK WORK IN TERMS OF LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION BY PREPARING LANGUAGE FEATURES TRANSCRIBED TEXT AND INDEX

Ayşe ERBAY

(Doktora Tezi)

Danışman

Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul, 2023

Tüm kullanım hakları

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2023

ONAY

Ayşe ERBAY tarafından hazırlanan "Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Dil Özellikleri, Transkripsiyonlu Metni Ve Dizini Hazırlanarak Dil Ve Edebiyat Eğitimi Yönünden İncelenmesi" konulu bu çalışma, 20/06/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	**İmza**
TEZ DANIŞMANI	**Prof. Dr. Mesut ŞEN**	**.....**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA**	**.....**
JURİ ÜYESİ	**Dr. Öğr. Üyesi Mahmut BABACAN**	**.....**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Ayşe Melek ÖZYETGİN**	**.....**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Murat ELMALI**	**.....**
YEDEK JURİ ÜYESİ	**Doç. Dr. Uğur GÜRSU**	**.....**
YEDEK JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Mehmet AÇA**	**.....**

ÖZ GEÇMİŞ

2011 Şevkiye Özel Anadolu Öğretmen Lisesinden mezun olma.

2016 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı'ndan mezun olma.

2018 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı'ndan mezun olma.

2019 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Programı'na giriş.

ETİK BEYAN

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

20 / 06 / 2023

Ayşe ERBAY

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan *Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk* adlı eserin dil özellikleri, transkripsiyonlu metni ve dizini oluşturularak Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından incelemesi yapılmıştır.

Çalışmamız, Nasîrüddin Tûsî'nin ahlak felsefesiyle ilgili temel konuların ele alındığı, İslam dünyasında ilk sistematik ahlak kitabı olarak bilinen Farsça Ahlâk-ı Nâsırî'nin Türkçeye yapılan tercümesidir. Söz konusu eser, Ma'rûf Efendi tarafından 1547 yılında tercüme edilmiştir. Ahlâk-ı Nâsırî'nin İran'da ve İran dışında, tam veya eksik olarak seksene yakın yazma nüshası olduğu bilinmektedir. Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsırî'si Rahim Sultanov tarafından Farsça'dan Azerbaycan Türkçesine tercüme edilmiştir. Anılan tercüme de Abdulvahap Taştan ile Habil Nazlıgil tarafından Türkiye Türkçesine aktarılarak 2005 yılında Fecr Yayınları'ndan Ahlâk-ı Nâsırî adıyla yayımlanmıştır. Yine anılan eseri Anar Gafarov ve Zaur Şükürov da Farsça'dan Türkiye Türkçesine çevirerek ilk baskısı 2007'de olmak üzere Litera Yayıncılık'tan Ahlâk-ı Nâsırî adıyla yayımlamışlardır. Bu eserler dışında Ahlâk-ı Nâsırî'nin Türkiye Türkçesiyle herhangi bir tercümesi tarafımızdan tespit edilememiştir.

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk XVI. yüzyılın ilk yarısına ait bir eser olmasına rağmen fonetik ve morfolojik hususiyetleriyle Eski Türkiye Türkçesinin tipik özelliklerini yansıtan bir eser olarak değerlendiriyoruz.

Yazmanın başında 'Terceme-i Ahlâk-ı Nâsırî bi-hat Mütercim Ma'rûf Efendi' ve sonunda da 'Mütercim Ma'rûf Efendi hat-ı şerîfidür' ifadeleri yer almaktadır. Bu ibarelerden eserin mütercimin Ma'rûf Efendi adında birisi olduğu anlaşılmaktadır. Ma'rûf Efendi eserin içinde kendisinden 'Kitab-ı Ahlakı tercüme eden duacı' olarak söz etmektedir. Eserde mütercim hakkında sınırlı sayıda bilgi bulunmaktadır. Ancak yaptığımız araştırmalarda ve taradığımız kitaplarda XVI. yüzyılda yaşamış mutasavvıf ve şairlerden Ârifî, Ârifî-i Diger, Ma'ruf Çelebi, Muhammed Maruf Efendi, Ma'rûf Ârifî Efendi, Muhammed Ma'rûf b. Muhammed Şerîf et-Trabzonî Ârifî, Trabzonlu Mehmed Ma'rûf, Ma'rûf Efendi, Trabzonlu Mehmed Ma'rûf b. Mehmed Şerîf gibi isimlerle kayda geçen kişinin eserimizi tercüme eden Ma'rûf Efendi olduğunu düşünmekteyiz. Ma'rûf Efendi'nin bizim tercümemiz dışında Reşehâtu 'Ayni'l-Hayât tercümesinin yazarı ve Şerh-i Kasîdetu't-Tâ'iyye'nin şarihi olduğu kesin olarak bilinmektedir. Bu çerçevede anılan eserleri meydana getiren Ma'rûf Efendi'nin bilinmeyen bir eserini daha gün yüzene çıkarmış olduğumuz düşüncesindeyiz.

Çalışma giriş, ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, sonuç ve kaynakça olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Giriş, ilgili araştırmalar, yöntem bölümlerinde çalışmanın konusu, problemi, amacı, sınırlılıkları, tanımları, araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve çözümlenmesi üzerinde durulmuştur.

Bulgular bölümünde ilk olarak Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk ve dili hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci olarak Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın dil ve içeriğinden yola çıkılarak Türk dili ve edebiyatı eğitiminde nasıl kullanılabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk ve modern dönem kişilik gelişimi kuramları kişilik gelişimi ve ahlak eğitimi açısından kritik edilmiştir. Bugün Türk eğitim sisteminin eğitim-öğretim programlarında önem verdiği konulardan birisi olan değerler eğitimi bakımından eser incelenmiştir. Sonrasında eserin dil incelemesi ayrıntılı bir şekilde yapılıp metnin içinden örneklerle açıklanmıştır. Metnin transkripsiyonu ve açıklamalı dizini yapılmıştır. Dizinde kelime anlamları metnin bağlamından yola çıkılarak verilmiştir. Sonuç bölümünde çalışmanın bugular bölümünde elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlar sıralanmıştır ve eser, Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi açısından değerlendirilmiştir.

2211-A Genel Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında beni tez çalışmalarım boyunca maddi açıdan destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'na teşekkür ederim.

Türk dilini sevmemde ve Türk dili üzerine çalışmalar yapmam konusunda bana rehber ve ışık olan, tez çalışmam boyunca desteklerini benden esirgemeyen pek kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Mesut ŞEN'e müteşekkirim.

Üzerinde çalıştığım esere ulaşmamda bana yardımcı olan Arş. Gör. Asiye Figen KALKAN YAMAN'a, yazmış olduğu dizin programı sayesinde çalışmamın dizininin oluşmasını sağlayan Prof. Dr. Ceval KAYA'ya teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamın başından sonuna kadar bana daima her konuda maddi-manevi destek olup güvenen sevgili eşim Ahmet ERBAY'a ve sevgili aileme en içten teşekkürlerimi iletiyorum.

Ayşe ERBAY

İstanbul, Haziran 2023

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı 16. yüzyıla ait yazma eserin dil özellikleri, transkripsiyonlu metni ve dizini oluşturularak dil ve edebiyat eğitimi açısından incelenmesidir.

Çalışma giriş, ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, sonuç ve kaynakça olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi uygulanarak tespit edilmiştir.

Bulgular bölümünde ilk olarak Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk ve dili hakkında bilgiler verilmiştir. Sonra Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kullanımı ve modern dönem kişilik gelişimi kuramlarıyla kişilik gelişimi ve ahlak eğitimi açısından kritik edilmiştir. Değerler eğitimi bakımından da eser incelenmiştir.

Eser dil incelemesi bölümünde imla, ses ve biçim özellikleri üzerinde durularak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Metin bölümünde Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın tüm yapraklarının transkripsiyon alfabesi ile Latin harflerine aktarımı yapılmıştır.

Dizinde transkripsiyonlu metinde bulunan tüm kelime ve kelime gruplarının alfabetik dizini yapılarak kelime anlamları metnin bağlamından yola çıkılarak verilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmadan edilen sonuçlar sıralanıp eser, Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eski Türkiye Türkçesi, edebiyat eğitimi, ahlak eğitimi, değerler eğitimi, öğretici metin

ABSTRACT

The aim of this study is the language characteristics, transcription text and index of the 16th century manuscript called Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk, which is registered with the fixture number 19 Hk 34879 in Çorum Hasan Paşa Provincial Public Library within the body of the Turkish Manuscripts Institution. It is created and analyzed in terms of language and literature education.

The study consists of six chapters: introduction, related studies, method, findings, conclusion and bibliography. The place and importance of Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk in Turkish language and literature education has been determined by applying document analysis and content analysis methods, which are qualitative research methods.

In the findings section, firstly, information about Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk and its language is given. Later, Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk and modern period personality development theories were criticized in terms of personality development and moral education. The work was also examined in terms of values education.

In the language analysis section of the work, it has been examined in detail with emphasis on spelling, sound and morphological features. In the text section, all the leaves of Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk were translated into Latin letters with the transcription alphabet.

All the words and word groups in the transcripted text are indexed alphabetically and the meanings of the words are given based on the context of the text.

In the conclusion part, the results obtained from the study are listed and the work is evaluated in terms of its place and importance in Turkish language and literature education.

Keywords: Old Anatolian Turkish, literature education, moral education, values education, tutorial text

KISALTMALAR ve İŞARETLER LİSTESİ

a	Her bir yaprağın ön yüzü
Ar.	Arapça
b	Her bir yaprağın arka yüzü
Bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazreti
Rum.	Rumca
S.	Sayı
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Yun.	Yunanca
+	İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.
-	Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.
/	Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde yaprak numaraları ile satır numaralarını

ayırmak için kullanılır.

>/<	Kelimenin hangi yöne değişim gösterdiğini belirtir.
[ ]	Yazmada okunamayan, olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.
(?)	Okunamayan kelimeleri veya şüpheli durumu belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	ʾ
ا	a, ā, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ż, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g, ñ
ڭ	g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
ه	a, e, h
و	o, ö, u, ū, ü, v
ى	ı, i, ī, y

İÇİNDEKİLER

ONAY ..... **İ**

ÖZ GEÇMİŞ ..... **İİ**

ETİK BEYAN ..... **İİİ**

ÖN SÖZ ..... **İV**

ÖZET ..... **Vİ**

ABSTRACT ..... **Vİİ**

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ ..... **Vİİİ**

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ..... **X**

İÇİNDEKİLER ..... **Xİ**

BÖLÜM I: GİRİŞ **1**

1.1. Problem **1**

1.2. Amaç **2**

1.3. Önem **2**

1.4. Sınırlılıklar **3**

1.5. Sayıltılar **3**

1.6. Tanımlar **3**

1.6.1. Dil **3**

1.6.2. Edebiyat **3**

1.6.3. Eğitim **4**

1.6.4. Ahlak **4**

BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 6

2.1. Eğitim ve Eğitim Felsefesi 6

2.2. Dil Eğitimi ve Edebiyat Eğitimi 7

2.3. Ahlak Eğitimi.....8

2.4. Değerler Eğitimi 10

2.5. Türk Edebiyatında Ahlak Kitapları 11

BÖLÜM III: YÖNTEM 13

3.1. Araştırmanın Modeli.....13

3.2. Evren ve Örneklem 13

3.3. Veri Toplama Araçları.....13

3.4. Verilerin Toplanması 14

3.5. Verilerin Çözümlenmesi 14

BÖLÜM IV: BULGULAR.....15

4.1. Giriş 15

4.1.1. Ahlâk-ı Nâsırî Adlı Eserin Yazarı ve Adı.....15

4.1.2. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Mütercimi 16

4.1.3. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin İçeriği.....18

4.1.4. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Dili 21

4.1.5. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Niteliği 23

4.2. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın Eğitim Yönünden İncelenmesi 24

4.2.1. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Kullanımı ..24

4.2.2. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Modern Dönem Kişilik Gelişimi Kuramları İle Karşılaştırılması 28

4.2.3. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Modern Dönem Ahlak Gelişimi Kuramları İle Karşılaştırılması 36

4.2.4. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserde Geçen Değerlerin Günümüzdeki Değerler Eğitimi İle Karşılaştırılması 38

4.3. Dil İncelemesi 40
4.3.1. Yazım Özellikleri 40
4.3.1.1. Ünlülerin Yazımı 40
4.3.1.1.1. a ünlüsünün yazımı 40
4.3.1.1.2. e ünlüsünün yazımı 41
4.3.1.1.3. ı, i ünlülerinin yazımı 41
4.3.1.1.4. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı 41
4.3.1.1. Ünsüzlerin Yazımı 42
4.3.1.1.1. ç ünsüzünün yazımıı 42
4.3.1.1.2. ḫ ünsüzünün yazımı 42
4.3.1.1.3. g, k, ñ ünsüzlerinin yazımı 42
4.3.1.1.4. p ünsüzünün yazımı 42
4.3.1.1.5. t ünsüzünün yazımı 43
4.3.1.1.6. s ünsüzünün yazımı 43
4.3.1.1.7. z ünsüzünün yazımı 44
4.3.1.2. Bazı Kelime ve Eklerdeki Yazım Özellikleri 44
4.3.2. Ses Bilgisi 45
4.3.2.1. Ünlüler 45
4.3.2.1.1. Ünlü Değişmeleri 45
4.3.2.1.1.1. e > i değişikliği 45
4.3.2.1.1.2. e > ü değişikliği 46
4.3.2.1.1.3. ı > u değişikliği 46
4.3.2.1.1.4. ü > i değişikliği 46
4.3.2.1.1.5. o > u ve ö > ü değişikliği 46
4.3.2.1.2. Ünlü Uyumu 47
4.3.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu 47
4.3.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu 47
4.3.2.1.3. Ünlü Türemesi 48
4.3.2.1.4. Ünlü Düşmesi 49
4.3.2.1.5. Ünlü Birleşmesi 49
4.3.2.2. Ünsüzler 49

4.3.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri 49
4.3.2.2.1.1. b > v değişikliği 49
4.3.2.2.1.2. t > d değişikliği 49
4.3.2.2.1.3. -d- > -ḍ- > -y- değişikliği 51
4.3.2.2.1.4. k/ķ > g/ģ değişikliği 51
4.3.2.2.1.5. -ķ- > -ḫ- değişikliği 52
4.3.2.2.1.6. -ģ- > -v- değişikliği 52
4.3.2.2.2. Ünsüz Düşmesi 53
4.3.2.2.2.1. b düşmesi 53
4.3.2.2.2.2. g düşmesi 53
4.3.2.2.2.3. l düşmesi 53
4.3.2.2.2.4. r düşmesi 54
4.3.2.2.2.5. y düşmesi 54
4.3.2.2.3. Ünsüz Türemesi 54
4.3.2.2.3.1. y türemesi 54
4.3.2.2.3.2. n türemesi 54
4.3.2.2.3.3. Ünsüz İkizlenmesi 54
4.3.2.2.4. Ünsüz Benzeşmesi 54
4.3.2.2.5. Hece Düşmesi (Haploloji) 55
4.3.2.2.6. Ek Yığılması 55
4.3.3. Biçim Bilgisi 55
4.3.3.1. İsim 55
4.3.3.1.1. İsim Çekim Ekleri 55
4.3.3.1.1.1. Çokluk Eki 55
4.3.3.1.1.2. İyelik Ekleri 56
4.3.3.1.1.3. Aitlik Eki 57
4.3.3.1.1.4. Hâl Ekleri 57
4.3.3.1.1.4.1. Yalın Hâl 57
4.3.3.1.1.4.2. İlgi (Genetif) Hâli 57
4.3.3.1.1.4.3. Yükleme (Akkuzatif) Hâli 58
4.3.3.1.1.4.4. Yönelme (Datif) Hâli 58
4.3.3.1.1.4.5. Bulunma (Lokatif) Hâli 59
4.3.3.1.1.4.6. Ayrılma (Ablatif) Hâli 59
4.3.3.1.1.4.7. Eşitlik (Ekvatif) Eki 59

4.3.3.1.1.4.8. Yön Gösterme (Direktif) Eki 60
4.3.3.1.1.4.9. Vasıta (İnstrumental) Eki 60
4.3.3.1.2. Soru Eki 61
4.3.3.1.3. İsim Yapım Ekleri 61
4.3.3.1.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler 61
4.3.3.1.3.2. Fiilden İsim Yapan Ekler 65
4.3.3.1.4. İsimlerde Tamlama 66
4.3.3.1.4.1. Belirtili İsim Tamlaması 66
4.3.3.1.4.2. Belirtisiz İsim Tamlaması 67
4.3.3.1.4.3. Zincirleme İsim Tamlaması 67
4.3.3.1.5. Sayı İsimleri 67
4.3.3.2. Sıfat 67
4.3.3.2.1. Niteleme Sıfatları 67
4.3.3.2.2. Belirtme Sıfatları 67
4.3.3.2.2.1. İşaret Sıfatları 68
4.3.3.2.2.2. Sayı Sıfatları 68
4.3.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları 68
4.3.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları 68
4.3.3.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları 68
4.3.3.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları 68
4.3.3.2.2.2.5. Topluluk Sayı Sıfatları 68
4.3.3.2.2.3. Soru Sıfatları 69
4.3.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları 69
4.3.3.3. Zarf 69
4.3.3.3.1. Durum Zarfları 69
4.3.3.3.2. Zaman Zarfları 69
4.3.3.3.3. Yer-Yön Zarfları 69
4.3.3.3.4. Miktar Zarfları 70
4.3.3.3.5. Soru Zarfları 70
4.3.3.4. Zamir 70
4.3.3.4.1. Şahıs Zamirleri 70
4.3.3.4.2. Dönüşlülük Zamirleri 71
4.3.3.4.3. İşaret Zamirleri 71
4.3.3.4.4. Soru Zamirleri 71

4.3.3.4.5. Belirsizlik Zamirleri 71
4.3.3.4.6. Bağlama Zamirleri....72
4.3.3.5. Edat 72
4.3.3.5.1. Ünlem Edatları....72
4.3.3.5.1.1. Ünlemler....72
4.3.3.5.1.2. Seslenme Edatları 72
4.3.3.5.1.3. Sorma Edatları....73
4.3.3.5.1.4. Gösterme Edatları....73
4.3.3.5.1.5. Cevap Edatları 73
4.3.3.5.2. Bağlama Edatları 73
4.3.3.5.2.1. Sıralama Edatları 73
4.3.3.5.2.2. Denkleştirme Edatları 73
4.3.3.5.2.3. Karşılaştırma Edatları....73
4.3.3.5.2.4. Cümle Başı Edatları....74
4.3.3.5.2.4.1. Fakat ifadesini taşıyanlar 74
4.3.3.5.2.4.2. Eğer ifadesini taşıyanlar 74
4.3.3.5.2.4.3. Gerçi ifadesini taşıyanlar....74
4.3.3.5.2.4.4. Çünkü ifadesini taşıyanlar....74
4.3.3.5.2.4.5. Mademki ifadesi taşıyanlar....74
4.3.3.5.2.4.6. Netice ve izah ifade edenler....74
4.3.3.5.2.4.7. Benzerlik ifade edenler....74
4.3.3.5.2.4.8. Şarta ve dereceye bağlama edatları....74
4.3.3.5.2.4.9. Aksi hâlde ifadesi taşıyanlar 75
4.3.3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar....75
4.3.3.5.3. Son Çekim Edatları 75
4.3.3.5.3.1. Kullanışlarına Göre Son Çekim Edatları 75
4.3.3.5.3.1.1. Yalın hâl ile birleşenler 75
4.3.3.5.3.1.2. İlgi hâli ile birleşenler 75
4.3.3.5.3.1.3. Yönelme hâli ile birleşenler 75
4.3.3.5.3.1.4. Ayrılma hâli ile birleşenler 75
4.3.3.5.3.2. Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları 76
4.3.3.5.3.2.1. Vasıta ve beraberlik edatları....76
4.3.3.5.3.2.2. Sebep edatları....76
4.3.3.5.3.2.3. Benzerlik edatları....76

4.3.3.5.3.2.4. Başkalık edatları 76
4.3.3.5.3.2.5. Miktar edatları 76
4.3.3.5.3.2.6. Zaman edatları 76
4.3.3.5.3.2.7. Yer ve yön edatları 76
4.3.3.6. Fiil 76
4.3.3.6.1. Fiil Yapım Ekleri 77
4.2.3.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler 77
4.3.3.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler 78
4.3.3.6.2. Fiillerde Olumsuzluk 79
4.3.3.6.3. Fiil Çekimi 79
4.3.3.6.3.1. Şahıs Ekleri 79
4.3.3.6.3.1.1. Birinci Tipteki Şahıs Ekleri 79
4.3.3.6.3.1.2. İkinci Tipteki Şahıs Ekleri 80
4.3.3.6.3.1.3. Üçüncü Tipteki Şahıs Ekleri 81
4.3.3.6.3.2. Biçim ve Zaman Ekleri 81
4.3.3.6.3.2.1. Bildirme (Haber) Kipleri 81
4.3.3.6.3.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman 81
4.3.3.6.3.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman 81
4.3.3.6.3.2.1.3. Geniş Zaman 82
4.3.3.6.3.2.1.4. Şimdiki Zaman 82
4.3.3.6.3.2.1.5. Gelecek Zaman 82
4.3.3.6.3.2.2. Tasarlama (Dilek) Kipleri 83
4.3.3.6.3.2.2.1. İstek Kipi 83
4.3.3.6.3.2.2.2. Şart Kipi 84
4.3.3.6.3.2.2.3. Gereklilik Kipi 84
4.3.3.6.3.2.2.4. Emir Kipi 84
4.3.3.6.4. Ek Fiil ve Bildirme Kipleri 85
4.3.3.6.5. Fiillerin Birleşik Çekimleri 86
4.3.3.6.5.1. Hikâye Birleşik Çekimleri 86
4.3.3.6.5.2. Rivayet Birleşik Çekimleri 87
4.3.3.6.5.3. Şart Birleşik Çekimleri 87
4.3.3.6.6. Fiillerde Soru 88
4.3.3.6.7. Birleşik Fiiller 88
4.3.3.6.7.1. Bir İsim ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller 88

4.3.3.6.7.2. Bir İsim-Fiil ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller 89
4.3.3.6.7.3. Bir Sıfat-Fiil ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller.....90
4.3.3.6.7.4. Bir Zarf-Fiil ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller 90
4.3.3.6.7.4.1. Yeterlilik (İktidarî) Fiili.....90
4.3.3.6.7.4.2. Tezlik Fiili 90
4.3.3.6.7.4.3. Sürerlik Fiili 90
4.3.3.6.7.4.4. Yaklaşma Fiili 91
4.3.3.6.7.5. Anlamca Kaynaşmış Fiiller 91
4.3.3.6.8. Fiilimsiler 93
4.3.3.6.8.1. İsim-Fiiller 93
4.3.3.6.8.2. Sıfat-Fiiller (Partisipler) 93
4.3.3.6.8.3. Zarf-Fiiller (Gerundiumlar).....94

4.4. Metin.....96

4.5. Açıklamalı Dizin 280

BÖLÜM V: SONUÇ.....972

5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....972

5.2. Öneriler 975

BÖLÜM VI: KAYNAKÇA.....977

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Dil, doğal bir iletişim aracıdır; ancak iletişim aracı olarak değerlendirsek de dil ulusal kültürün en önemli ögelerinden biridir. Toplumun söz varlığını, kültürel birikimlerini bünyesinde saklar. Genel çerçevede bakarsak insanoğlu dünyaya geldiği andan itibaren sahip olduğu maddi ve manevi tüm kavramları, toplumu besleyen kültür ögelerini, geleneklerini, inançlarını, yaşam biçimini, tarihsel ve gündelik olayları kendi ana diliyle algılar ve sürdürür.

Bir toplumu en iyi yansıtan şey o toplumun yarattığı ürünlerdir. Bu ürünlerin başında da sözlü ve yazılı edebî eserler gelmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin ortak duygu ve düşüncelerini anlatma aracı olan dil edebiyatın da ana unsurudur. Dil ve toplum arasındaki sıkı bağdan dolayı toplumun yaşam tarzı, yaşam felsefesi, eğitime ve bilime katkıları ve pek çok özellik o toplumun diline ve dolayısıyla edebî eserlerine yansır. Dil canlı bir varlık olduğu için zaman içinde değişir ve gelişir. Dilin bu seyrini de en iyi görebileceğimiz yer olan edebî eserleri, metinleri incelemek araştırmacılara da o toplumun kültürünü, geçmiş ve gelecek çizgisindeki değişimlerini ve gelişimlerini tanıma imkânı sunar.

Edebî eserlerin estetik kaygı, güzellik gibi amaçlarla oluşturulmasının yanında bireyin eğitilmesi amacı da vardır. Dilin aktarma işlevi edebiyat vasıtasıyla somutluk kazanarak bireyi ve toplumu eğitir, geliştirir ve dengeler. Bu bağlamda dil, edebiyat ve eğitim birbirinden ayrı düşünülemez konulardır.

Bu çalışmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan *Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk* adlı 16. yüzyıla ait yazma eserin dil özellikleri, transkripsiyonlu metni ve dizini oluşturularak dil ve edebiyat eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Eserin yazıldığı dönemin dil özelliklerinin incelenmesi, söz varlığının tespiti, metnin yine dil özellikleri ve içeriğindeki konudan yola çıkarak dil ve edebiyat eğitimine katkılarının tespiti hedeflenmiştir.

"İncelenecek olan 16. yüzyıla ait Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin dil özelliklerinin neler olduğu, bilimsel anlamda Türk dilinin art zamanlı dil bilgisi açısından incelenmesine nasıl katkılar sağlayacağı, eserin içeriğinden elde edilecek bilgilerin de o dönemin toplum yaşamı, ahlak felsefesi, eğitim anlayışı, aydın zihniyeti, insana bakış açısı gibi konularda

kültürel ve toplumsal açıdan Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi nasıl ele alınır?" soruları problemin temelini teşkil etmektedir.

1.2.Amaç

Dil canlı bir vasıta olması nedeniyle toplumların eğitim yoluyla geçmişten getirdiği birikimi gelecek nesillere aktarır. Türk dili ve edebiyatı eğitimi sayesinde, edebî eserler aracılığıyla bu amaca en iyi şekilde ulaşılabilir. Bu düşüncelerden hareketle bu araştırmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı 16. yüzyıla ait yazma eserin dil özellikleri, transkripsiyonlu metni ve dizini oluşturularak dil ve edebiyat eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Eserin yazıldığı dönemin dil özelliklerinin incelenmesi, söz varlığının tespiti, metnin yine dil özellikleri ve içeriğindeki konudan yola çıkarak dil ve edebiyat eğitimine katkılarının tespiti hedeflenmiştir. Bu genel amaç ve hedefler çerçevesinde şu sorulara cevap aranacaktır:

- Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin dil bilgisi özellikleri nelerdir?
- Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin söz varlığı nedir?
- Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser 16. yüzyılda yazılan bir tercüme eser olması nedeniyle eserdeki kelimelerin Türkçe ve diğer dillerden barındırdığı kelime oranı yüzdelik olarak kaçtır?
- Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser dil ve edebiyat eğitimi yönünden değerlendirildiğinde neler elde edilir?

1.3.Önem

Bu araştırmadan elde edilen bulguların;

- MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı,
- Türk Dil Kurumu'na katkı sağlayacağı,
- Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Felsefe, Sosyoloji gibi bölümlerin çalışmalarında örnek teşkil edeceği,
- Eski Türkiye Türkçesi ile ilgili filoloji çalışmalarına katkı sağlayacağı,
- Araştırmacıların, konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalarına ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4.Sınırlılıklar

Araştırma, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı, 16. yüzyılda Ma'rûf Efendi tarafından yazılmış olan ve ahlak konusunu içeren Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser ile sınırlıdır.

1.5.Sayıltılar

- Örneklem, evreni temsil eder niteliktedir.
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı 16. yüzyılda Ma'rûf Efendi tarafından yazılmış olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin orijinal olduğu, dil özelliklerinin ve söz varlığının Türk dili ve edebiyatı öğretimine kaynak teşkil edebileceği, dil ve edebiyat öğretiminde bu eserden faydalanılabileceği varsayılmaktadır.

1.6.Tanımlar

1.6.1. Dil

Ergin'e göre dilin tanımı şudur: "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabiî bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir" (Ergin, 2011, s. 3).

Aksan'a göre dilin tanımı şudur:

> Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyülü bir varlıktır. O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur (Aksan, 2009, s. 11).

Banguoğluna göre: "Dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir" (Banguoğlu, 2011, s. 9).

1.6.2. Edebiyat

Edebiyat kavramı sözlükte, "Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, gökçe yazın" (haz.: Şükrü Halûk Akalın, [ve başk.], 2011) olarak tanımlanmıştır.

Düşünen ve yaratan bir varlık olan insan bu özellikleriyle diğer tüm canlılardan ayrılır. İnsanı hayvandan ayıran temel özellik yaratma ve güzellik aramadır. İşte insanın yaratıcı gücünden meydana gelen en önemli şey de edebiyattır (Kavcar, 1999, s. 2).

Dil ve sözcükler edebiyat eserinin malzemesini oluştururlar. Yazarlar ve şairler dili bilinçli bir şekilde kullanırlar. Çünkü edebiyat her şeyden önce bir dil sanatıdır (Asiltürk, 2011, s. 72).

1.6.3. Eğitim

Eğitim kelimesi sözlükte, "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye" olarak tanımlanmıştır (haz.: Şükrü Halûk Akalın, [ve başk.], 2011).

Cafoğlu eğitim kavramını, "Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak, istendik bir şekilde değişme meydana getirme sürecidir" (Cafoğlu, 2010, s. 14) şeklinde tanımlamıştır.

Eğitim, genel anlamıyla bireyde davranış değiştirme sürecidir ve bireyin toplumsal bir varlık olarak gelişmesini sağlayan tüm süreçleri kapsar (Demirel & Kaya, 2012, s. 5).

"Emile Durkheim eğitimi; sosyal hayat bakımından yetişmiş nesillerin, henüz bu hayata ulaşamamış olan nesiller üzerindeki etkileridir şeklinde tanımlamaktadır. J.J. Rousseau'ya göre eğitim, tabiata göre insan yetiştirmedir" (Kıncal, 2004, s. 2).

1.6.4. Ahlak

İslâm Ansiklopedisi'nde ahlak şu şekilde tanımlanmıştır: "İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan mânevî nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlar bütünü; bunlarla ilgili ilim dalı" (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi).

"Ahlak, bireyin doğru ile yanlışı ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür" (Can, 2012, s. 141).

"Ahlak, insan ilişkilerinde 'iyi' ya da 'doğru' veyahut 'kötü' ya da 'yanlış' olarak adlandırdığımız değer yargılarını ifade eder" (Aktan, 2009, s. 39).

“Ahlak’ın belirgin tanımları, onun, Arapça, hulk olan köküne dayandırılır. Davranış, tutum, iyi eylemde bulunmak anlamlarına ilaveten, belli bir yolu ve yöntemi benimsemek anlamlarını da içerecek şekilde, yaratılış, doğa, kişinin düşünme bakımından içyapısı anlamlarına geldiği belirtilmektedir” (Yıldız, 2010, s. 24).

BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışma konusu ile ilgili literatürde bulunan dokümanlara dayalı olarak bazı açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Eğitim ve Eğitim Felsefesi

Eğitim ile birlikte kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenir. Eğitim sayesinde kişinin amaçları, bilgileri, davranışları, tutumları, ahlak ölçüleri değişir. Eğitimin bu bağlamda birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan en kapsamlı ve genel olanları şunlardır: bireyde davranış değişikliği; bireyin toplum standartlarını, yaşam yollarını, inançlarını elde etmesinde etkili olan tüm sosyal süreçleri; insanın yaşadığı toplumda değeri olan, yetenek, tutum ve başka davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tamamı; bireyin yaşadığı toplum içinde uygulama değeri olan yetenek, yöneliş ve başka davranış örüntülerini kazandığı süreçler toplamıdır (Demirel & Kaya, 2012, s. 5-6).

Eğitim, bireyleri yönlendirme sürecini toplumsal, bireysel, ekonomik, siyasal, felsefi ve gizli işlevler doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Bu işlevler ile eğitim, bireyleri toplum hayatına hazırlamayı, nitelikli insan gücü hâline getirmeyi, ilgi ve yeteneklerine göre geliştirmeyi, siyasi konularda bilinçlendirmeyi ve farklı bakış açıları doğrultusunda düşündürmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda eğitimin işlevleri açık ve gizli işlevler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açık işlevler, milli eğitimin amaçları doğrultusunda hazırlanan müfredat programları ile eğitimin her kademesinde uygulanan toplumsal, ekonomik, bireysel, siyasal ve felsefi işlevlerdir. Eğitimin gizli işlevleri bireylerin eğitimin açık işlevlerinden elde ettikleri kazanımların daha anlamlı hâle gelmesinde rol oynar. Bireyleri daha çok sosyalleşme ve toplumun bir parçası olma noktasında yönlendirir. Bu bağlamda eğitimin gizli işlevleri eş seçme, tanıdık sağlama, statü kazandırma, çocuk bakıcılığı, işsizliği önleme, çocuğun ekonomik sömürüsünü engelleme ve temizleyicilik şeklinde sıralanabilir (Doğan, 2015, s. 39-53).

Hoşgörür ve Taştan'a göre ekonomik, sosyal, politik ve kültürel amaçları en mükemmel şekilde gerçekleştirmek üzere var olan eğitimin temel işlevlerini iki ana başlık altında toplamak mümkündür. İlki eğitmin birey bakımından işlevleri; bireyleri toplumsallaştırma, yeteneklerini tanıma ve geliştirmeye yardım etme, yaratıcılıklarını geliştirme, bilimsel bilgiler ve beceriler kazandırma, kültür değerlerini öğretme ve kendilerine güven duymalarını sağlama, dış çevrenin olumsuzluklarından koruma; ikincisi eğitimin toplumsal

bakımdan işlevleri: ülkenin ekonomik ve soyal, kültürel alanda kalkınmış bir ülke olabilmesi için nitelikli insan gücünün yetiştirilmesini sağlama olarak sıralanabilir (Hoşgörür & Taştan, 2012, s. 283).

Eğitim felsefesi, eğitime yön veren, eğitimin amaçlarını şekillendiren ve eğitim uygulamalarına yol gösteren bir disiplin veya fikir ve kavramlar bütünüdür. Başka bir ifadeyle eğitim felsefesi, eğitimi bir bütün olarak ele alan, kültürün vazgeçilmez bir parçası şeklinde düşünen, özenli, yöntemli ve eleştirici çalışmaların tamamıdır. Bilginin elde edilişi ve aktarımı, ahlak eğitimi, sanat eğitimi, bireylerin toplumsallaştırılması gibi konular eğitim felsefesini ilgilendirmektedir (Ergün, 2012, s. 74).

Genel anlamda eğitim felsefesinin ana konusu eğitimin ne olduğu, insanın nasıl eğitilmesi gerektiği sorularının yanıtlarını vermektedir. Geçmişten bugüne birçok filozofun da üzerinde düşündüğü, ideal insan ve ideal toplum düzeni sağlama meseleleri eğitimin görevi olmuştur.

2.2. Dil Eğitimi ve Edebiyat Eğitimi

Dil eğitimi kapsamında ana dil eğitimi gerek bireyin yetişmesi için gerekse milli kimliğin oluşması ve korunması için son derece önemli bir meseledir.

Dil öğretimi, bir yığın kuru bilginin beyne yüklenmesi değildir. Bireyin diğer insanlarla olan iletişimi de dile dayanmaktadır. Bu yüzden ana dilini yazılı ve sözlü olarak doğru kullanabilen yurttaşlar yetiştirmek devletin eğitim sistemine yüklediği bir sorumluluktur. Kişinin çevresindeki diğer insanlarla iletişim kurabilmesi, sosyal bir varlık olarak toplum içerisinde kendini ifade edebilmesi, bireysel gelişimini tamamlayabilmesi ve hayatın her kademesinde başarılı olmasının yolu iyi bir ana dili eğitim ve öğretiminden geçmektedir (Kayaalp'ten aktaran Sinan, 2006, s. 77).

Bir toplumu güçlü kılmak için ortak bir ana dili eğitim ve öğretiminden geçmiş çok farklı meslek gruplarına mensup insanların oluşturduğu kültürel alt yapısı sağlam nesillerin yetiştirilmesi gerekir. Bu da ana dili dersleri ile ulusal, demokratik değerlerin benimsendiği bir süreci oluşturur (Yalçın'dan aktaran Sinan, 2006, s. 77). Bu noktada Türk dili dersi ön plana çıkmaktadır. Türk dilinin zengin kelime hazinesinin özellikle ders kitaplarında yer alması ve Türk edebiyatının seçkin eserlerinin bu konuda köprü olması gerekmektedir.

Edebiyat eserleri insana ait bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesinde, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesinde önemli roller oynar. Edebî

eserler insanı hem bireysel hem toplumsal hayatında iyiye, güzele ve doğruya yönlendirmekle birlikte yeni değerler kazanmasını da sağlar ve bu doğrultuda eğitir (Kavcar, 1999, s. 6).

Edebiyat eğitimi, sanatkârın dil malzemesiyle yarattığı estetik değere haiz edebî metni, varoluş amacı doğrultusunda anlama-anlamlandırma, duyma-duyurma, sezme-sezdirme üzerinde odaklaşan bir tür sanat eğitimidir. Asıl amacı da, öğrencinin yaradılışından getirdiği güzellik duygusunu ortaya çıkarmak, geliştirip zenginleştirmek ve terbiye etmektir. Kendine bunu amaç edinen edebiyat eğitimcisi ise, ciddi derecede bilgi birikimi ve metotlu metin çözümleme tecrübesinin yanında üstün pedagojik formasyonu olan bir sanat eğitimcisidir (Çetişli'den aktaran Tatcı & Gökçeli, 17-18 Nisan 2017, s. 444).

Evrensel ve millî kültür değerlerine farkındalık, sanat eserini değerlendirme, estetik bakış açısı, eleştirel, yaratıcı ve özgür düşünme, yorumlama, etkili iletişim ve Türkçeyi doğru, güzel kullanma becerilerin kazandırılması edebiyat eğitiminin amaçlarındandır (Tatcı & Gökçeli, 17-18 Nisan 2017, s. 445).

Öğrenciye ana dili iyi bir şekilde öğretilerek bilgisi artırılmalı ve dil becerilerini kullanabilme yeteneği geliştirilmeli. Bu bağlamda dil eğitimi ve edebiyat eğitimi birbirinden bağımsız düşünülmemelidir.

2.3. Ahlak Eğitimi

Ahlak, bir toplumda insanların nasıl davranmaları gerektiğini berlirleyen ve düzenleyen kuralların, insanlardaki iyi ve kötü huyların bütünüdür.

Ahlak, Arapça'da 'seciye, tabiat, huy' gibi anlamlara gelen hulk veya huluk kelimesinin çoğuludur. Sözlüklerde hulk kelimesinin daha çok, insanın fizik yapısı için; halk kelimesinin ise manevi yapısı için kullanıldığı görülür. İslami kaynaklarda hulk ve ahlak terimleri genellikle iyi ve kötü huyları, fazilet ve reziletleri ifade etmektedir. Bununla birlikte yeme, içme, sohbet, yolculuk gibi günlük hayatın içindeki ilgili davranış ve görgü kurallarına, terbiyeli, kibar ve takdire değer davranış şekillerine, bunlara dair öğüt verici kısa, hikmetli sözlere ve bu sözlerin derlendiği eserlere edep veya adap da denilmiştir (Çağrıcı, s. 1).

Ahlak insan davranışlarıyla ilgilidir. İnsan dışındaki canlıların hareketleri ahlaki davranış olarak değerlendirilmez. Hayvanların zekaları iyi ve kötü hareket kavramlarının doğmasına

ve bu davranışların ödül veya ceza ile karşılanabilmesi için, bir sosyal düzenin kurulmasına yetecek kadar gelişmediği için onların ahlakından bahsedilemez (Güngör, 1998, s. 11).

İnsan ise akıl ve irade sahibi bir varlık olduğu için bu düşünme özelliği sayesinde iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilir. Bu yüzden insan davranışlarını ahlaka uygun olarak gerçekleştirmek zorundadır.

Ahlak bir öğrenme olayıdır. İnsan kendisi ile başkası arasındaki ilişkileri düzenlerken ve değerlendirirken, hem kendisi hem de başkaları hakkında bazı fikirlerden ve inançlardan hareket eder. İnsanın ahlaklı bir davranışta bulunması demek onun bazı şeylere belli anlamlar yüklemesi ve kendi davranışlarını bu anlayışa göre ayarlaması demektir (Güngör, 1998, s. 24-25).

Toplum kendinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmek için toplumu oluşturan bireylerin birtakım kuralları içselleştirmesi ve yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kurallar bireyin diğerleriyle nasıl etkili bir iletişim kuracağı, nasıl iyi geçineceği ve çevresiyle nasıl etkin bir uyum içinde olacağı ile ilgilidir. Burada etkin uyumdan kasıt birtakım kuralların içselleştirilmesiyle birlikte geçerliliğini yitirmiş kuralların güncellenmesini ve geliştirilmesini kapsamaktadır. Bu noktada ahlak gelişimi pasif bir uyum değil, toplumun tüm değerlerine duyarlı, topluma etkin uyum sağlamak amacıyla değerler sistemi oluşturma sürecidir (Senemoğlu, 2012, s. 60).

İnsanın kişilik ve karakterinin gelişmesinde okul çok önemlidir. Ahlak eğitimi okullarda hemen hemen her dersin içine örtük olarak yerleştirilmiştir. Öğretim programlarında ahlaklı bireyler, iyi yurttaşlar yetiştirmek amacından hareketle, doğrudan ya da dolaylı olarak ahlak eğitimine her zaman yer verilmiştir. Bu anlamda da amaçlı ve iyi bir şekilde düzenlenmiş ahlak eğitimi programı ile okullar, sorumluluklarının bilincinde olan, dürüst, çalışan, hoşgörülü ve ahlaklı bireyler yetiştirerek, erdemli bireylerin bir arada olduğu bir toplumun oluşmasına katkı sağlayabilir (Aydın, 2003, s. 203).

Bireyin doğruyu ve yanlışı ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerlerin ahlak eğitimi çerçevesinde öğrencilere nasıl aktarılacağı konusunda bireyin zihinsel ve sosyal gelişimi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu konuda bireyin ahlak gelişimi doğrultusunda Aritotales, Sokrates, Eflatun gibi ilk çağ filozoflarının düşünceleri, Farabi, İbn Rüşd, Kindî, Ebu Bekir er-Râzî ve İbn Sînâ, İbn Miskeveyh, Tûsî gibi İslam filozoflarının kitapları, Yusuf Has Hacib, Edip Ahmed Yüknekî, Ahmed Yesevî, Kınalızâde Ali Efendi ve daha birçok Türk

düşünürünün geçmişten günümüze ortaya koydukları ahlak ve nasihat kitapları, bugün dünyada yaygın şekilde kabul gören psiko-sosyal gelişim kuramları olan Piaget, Kohlberg, Gilligan, Freud, Erikson, Bandura gibi önemli bilim adamlarının görüşleri ve çalışmaları eğitimcilere önemli bir yol ve yöntem haritası oluşturmaktadır.

2.4. Değerler Eğitimi

Çevremizde ilişki kurduğumuz insanlara karşı tutumumuz, yaşadığımız olaylarda aldığımız kararlar ve ilgili davranışlarımız, bunları nasıl değerlendirdiğimize bağlıdır. İnsanın varolmasının temelinde değer anlayışı, bunun temelinde de insan anlayışı ve insanlardan beklentinin ne olduğu bulunur (Kuçuradi, 2018, s. 5).

Değer kavramı konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Güven'in Schwart'tan aktardığına göre, "Değer, insanların karşılaştıkları olayları ve etrafındaki diğer kişileri değerlendirmek, bunlar kaşısında yapacaklarına karar vererek bunu meşru bir duruma getirmek için kullandıkları ölçütlerdir" (Schwart'tan aktaran Güven, 2014, s. 15).

Değerler, bireylerin duygu ve düşüncelerini, inançlarını etkileyerek tercih ve davranışlarının belirlenmesinde önemli rol oynar (Güven, 2014, s. 17).

Devletlerin eğitim politikalarında vatandaşlarına değer kazandırma düşüncesi vardır. Örneğin ülkemizde, sosyoloji, psikoloji, vatandaşlık ve insan hakları, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi derslerde öğrencilere doğrudan değer ile ilgili bilgilerin verilmesinin yanında; 'Tarih, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı' gibi derslerde de doğrudan olmasa bile dolaylı veya örtük program içinde değer bilinci kazandırılmaya çalışılmaktadır (Ulusoy, 2010, s. 33).

Değerler eğitimi, bireydeki iyi tarafı ortaya çıkarmayı ve kişiliğini geliştirerek insani mükemmelliğe erişmeyi amaç edinir (Kulaksızoğlu & Dilmaç, 2000, s. 200).

Banley'e göre değerler eğitimi dört genel süreci kapsar: akıl yürütme ve mantıklı olmayı destekleme, empati kurma, özsaygı geliştirme, işbirliği geliştirme. Birey akıl yürütme yoluyla karar verebilmeli, yargıya ulaşabilmelidir. Empati ile hoşgörü ve farklı bakış açılarına sahip olabilecektir. Bireyin özsaygıya sahip olması başkalarıyla ilişkisini etkileyecektir. İşbirliğine duygusu sayesinde de benmerkezci düşünceden uzaklaşabilecektir (Banley'den aktaran Güven, 2014, s. 29).

MEB 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın özel amaçları içinde yer alan: "Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavramaları, edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımaları, Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları" maddeleri sahip olunan değerlerin eğitim-öğretim aracılığıyla gelecek nesillere aktarılması gerektiğini vurgulamaktadır (MEB, 2018, s. 12).

Toplumlar sahip oldukları değerleri koruyarak gelecek nesillere bu değerleri aktarma amacı taşırlar. Milli birlik, bütünlük ve devamlılık için değerlerin o toplumda bireylere eğitim aracılığıyla kazandırılması bir ihtiyaç olduğu gibi bir ülkü de olmalıdır.

2.5. Türk Edebiyatında Ahlak Kitapları

Güçlü bir medeniyet yaratmak için öncelikle güçlü bir toplum yaratılmalıdır. Güçlü bir toplum da ahlaki yönden gelişmiş, erdemli bireylerden oluşur. Yüksek ahlak prensibine sahip toplumlar kalıcıdır. Bu amaçla bireyin ve toplumun ahlaki yönden iyi yetiştirilmesi ve eğitilmesi için ahlak kitapları yazılmıştır. Bazı eserler doğrudan nasihatname, pendname, ders ve öğüt verme amaçlı kıssalar vs. şeklinde; bazıları da ahlak felsefesinin anlatılması şeklinde kaleme alınarak birey ve toplum ahlaki yönden eğitilmek istenmiştir.

Türk edebiyatının yazılı ve sözlü kaynaklarını incelediğimizde de bu amaca hizmet eden birçok eser verildiğini görürüz. İslamiyetten önceki dönemde Kök Türk Yazıtları sadece tarihi olayları anlatmaz, hükümdar halkına nasihatler de verir. Uygur metinleri, halkın benimsediği inanca göre bireye iyi olanı anlatır. Aslında bakıldığı zaman bunların temelinde dinî inancın veya düşüncenin olduğu görülür. Türkler İslam dinini kabul ettikten sonra verdikleri eserlerde ayet ve hadislerden beslenmişlerdir. Zaten ayet ve hadisler de insanlar için bir öğüt, nasihattir. İlk İslami eserlerden Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig adlı eseri halk ve hükümdar için bir nasihat kitabıdır. Kaşgarlı Mahmud'un Dîvânu Lugâti't-Türk eserinde birçok atasözü vardır ve atasözleri de halk için bir uyarı, bir öğüttür. Edip Ahmet Yüknekî'nin Atabetü'l-Hakâyık adlı eseri doğrudan bir ahlak kitabıdır. Ahmed Yesevî'nin hikmet adı verilen dinî ve didaktik şiirlerden oluşan Dîvân-ı Hikmet'i bireyi ahlaki yönden eğitmek amacı taşır. Masallar, destanlar, atasözleri, halk hikayeleri özünde bireye bir nasihat verir, bireyin ahlakını iyileştirmeyi hedefler.

Bursalı Mehmet Tahir ‘Ahlâk Kitaplarımız’ adlı eserinde Türk coğrafyasında ahlak ilmi konusunda yazılmış tercüme ve telif eserleri sıralayıp eserler hakkında geniş bilgiler vermiştir (Özdemir, 2009, s. 161-176). Bu yüzden bu eserleri tekrar burada ele almayacağız.

İslam filozofları ahlak konusundaki görüşlerini ‘felsefi ahlak’ başlığı altında ele alır. İslam felsefesi Farabi ile sistemli bir yapıya dönüşmüştür ve İslam inancının esasları ile Yunan felsefesinden alınan fikirlerin birleşiminden meydana gelir. Aynı şekilde Yunan filozoflar da ahlak terimini açıklarken İslam ahlakından yararlanmışlardır (Aydın, s. 10).

Yunan filozofların ahlak konusunda yazdıkları eserler erken dönemlerde Arapçaya tercüme edilmiştir. Farabi ve İbn Rüşd, Aristo’nun Nikomakhos Ahlâkı üzerine şerhler yazmıştır. Yine Galen’in (Câlînûs) Fi’l-Ahlâk’ını Arapça tercümesiyle tanırız ve insanın kendi faziletlerini nasıl keşfedeceğine dair bir risalesi İslam filozoflarını etkilemiştir. Kindî, Ebu Bekir er-Râzî ve İbn Sînâ ahlak felsefesi konusunda önemli eserler kaleme almıştır; fakat bunlar içinde en önemlisi İbn-i Miskeveyh’in Tehzîbü’l-Ahlâk’ıdır. İbn Miskeveyh bu eseriyle kendisinden sonra Tûsî’nin Ahlâk-ı Nâsırî’sine, Devvânî’nin Ahlâk-ı Celâlî’sine, Kâşifî’nin de Ahlâk-ı Muhsinî’sine örnek ve öncü olmuştur. Gazzâlî’nin de felsefî ahlâka dair görüşlerinde özellikle İbn Miskeveyh’in eserinin etkisi vardır. İslam’da felsefi ahlaka dair Farsça ve daha sonra Türkçe yazılan eserler yine büyük ölçüde İbn Miskeveyh’in sistemleştirdiği düşünce tarzını takip etmiştir. Bu eserlerin başında Tûsî’nin Ahlâk-ı Nâsırî’si gelmektedir (Çağrıcı, s. 1-9).

Türk diliyle bu yolda yazılmış ilk ahlak kitabı Kınalızade Ali Efendi’nin Ahlâk-ı Alâî’sidir. Ahlâk-ı Alâî Osmanlı’da ahlak sahasında yeni bir çığır açmış, halk tarafından büyük ilgiyle karşılanmış ve çok okunmuştur. Kendisinden sonra gelen Türkçe ahlak kitaplarına da kaynak olmuştur (Doğan, 2006, s. 5-6).

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, belirli bir sorunun ya da soruların sistematik ve mantıklı bir şekilde cevaplandırılmasına yönelik bir girişimdir. Sosyal olgular ve olaylar değişkendir. Eğitim araştırmaları da sosyal olgular içerisinde değerlendirilmiştir. Sosyal bilimlerin değişken sonuçlar veren yapısı eğitim araştırmacılarını nitel araştırma yöntemlerine göre araştırma modelleri bulmaya yöneltmiştir. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların, olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım, 1999, s. 7-10).

Çalışmamız konusu itibariyle sosyal bilimlerin kapsamındadır. Sosyal bilimler kapsadığı konular bakımından genellikle nitel araştırma yöntemleriyle incelenir. Nitel araştırma yöntemlerinin arasında en yaygın olarak kullanılanlar ise gözlem, görüşme, doküman incelemesi ve içerik analizi gibi yöntemlerdir.

Bu araştırmada, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi uygulanarak tespit edilecektir.

3.2. Evren ve Örneklem

- Bu çalışma Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser üzerinde yapılacaktır.
- Araştırmanın evreni, İslam medeniyetinde Eski Yunan kaynaklarının tercüme edilmesiyle başlayan ahlak konulu eserler ve onların Arapçadan Farsçaya, Arapçadan Türkçeye ve Farsçadan Türkçeye yapılmış tercümeleridir.
- Araştırmanın örneklemi, 16. yüzyılda Ma'rûf Efendi tarafından ahlak konusunda yazılmış olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserdir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında veriler, doküman incelemesi ve literatür taraması ile elde edilecektir.

Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Geleneksel olarak doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntemdir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemiyle de yakından ilgilidir. Bu araştırma yöntemi eğitimle ilgili araştırmalarda da kullanılır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 189).

Daha önce yapılan bilimsel çalışmalardan elde edilen bulgular, dile getirilen fikirler ve ele alınan yaklaşımlar üzerine yapılır. Birbirinin devamı niteliğindeki akademik araştırmalarda araştırma konusu ile alakalı olarak daha önce yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu süreç, akademik araştırmalarda literatür taraması olarak adlandırılır. Araştırma konusu ile ilgili daha önce yayınlanan eserlerin araştırılıp bulunması, incelenmesi, okunması, tasnif edilmesi, özetlenmesi ve sentez edilmesi gibi çalışmalar literatür taramasının kapsamındadır. Burada amaç önceki literatürün araştırılan konu hakkında hangi noktaya geldiğini tespit etmek, literatürdeki boşlukları ortaya koymak ve kendi çalışmamızın önceki literatür içerisinde nereye oturacağını tespit etmektir (Demirci, 2014, s. 73).

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırma alan odaklı olarak yapıldığı için veriler toplanırken öncelikle bu alanla ilgili literatür taraması yapılmıştır, bu sayede kullanılabilecek kaynaklar elde edilmiştir. Kaynaklara çeşitli kütüphanelerden, internet ortamında yer alan veri tabanlarından ve diğer internet kaynaklarından ulaşılmıştır. Daha sonra araştırmaya konu olan eser içerik analizi ile incelenmiştir. Bunun sonucunda elde edilen bilgi ve bulgulardan yola çıkılarak veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi

Verilerin çözümlenmesinde literatür taraması ve içerik analizinden faydalanılarak toplanan verilerin çözümlenmesi yapılacaktır. Veri çözümlemesiyle ilgili herhangi bir istatistiksel analiz çalışması yapılmayacak olup çalışmanın sonuç bölümünde genel ifadelere yer verilecektir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Giriş

4.1.1. Ahlâk-ı Nâsırî Adlı Eserin Yazarı ve Adı

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser, İranlı âlim ve filozof Nasîrüddin Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsırî adlı Farsça eserinin XVI. yüzyılda yapılan Türkçe tercümesidir.

Nasîrüddin Tûsî'nin kesin olmamakla birlikte 1201'de Horasa'nın Tus şehrinde doğduğu, 1274'te Bağdat'ta öldüğü belirtilir. Çocukluk yaşlarından itibaren ilimle meşgul olmuş ve ilk öğrenimini ilahiyat ve hukuk bilgini olan babasının yanında almıştır. Devrin meşhur bilginlerinden matematik, hukuk, mantık, fıkıh, kelam, ahlak, tıp, felsefe dersleri almıştır (Şimşek, 2005, s. 2-4).

Yirminci yüzyılda hakkında yapılan araştırmalarla 'Son Filozof', 'Asrın Yegânesi', 'İnsanlığın Öğretmeni' gibi unvanlarla anılan Nasîrüddin Tûsî ülkemizde de giderek tanınmakta ve özellikle ahlak felsefesi alanında yerini almaktadır. Ahlâk-ı Nâsırî adlı eser uzun yıllar Orta ve Yakın Doğu okullarında okutulan ve İslam dünyasında ilk sistematik ahlak kitabı olarak bilinir. Tûsî'nin fikir ve görüşleri felsefi bir gelenekten beslendiği kadar toplumsal gerçekliğin bir analizini de sunar. Tûsî'yi 13. yüzyıldan günümüze taşıyan özelliklerinden biri de onun bilime verdiği önem ve metodolojik bakış açısıdır. Bilimi, teorik bilgi ve pratik bilginin birlikteliği içinde ele almış ve ünlü Merâgâ Gözlemevi'nin kurulması ve yaşatılmasında, fikri bir çöküşün yaşandığı bir dönemde felsefi ilimlerin yeniden canlanması ve ilerlemesinde etkin rol oynamıştır (Taştan, 2015, s. 169-181).

Ahlâk-ı Nâsırî'nin müellifi olan Nasîrüddin Tûsî (1201-1274), İbn Sînâ'nın meşhur yorumcusudur. Felsefe, matematik, tıp, psikoloji, astronomi gibi birçok alanda eserler vermiştir. Tûsî'nin en ünlü eseri ise Ahlâk-ı Nâsırî'dir. Müellif kendi ifadesiyle, bu eseri kaleme almasının nedenini eserin başlangıcında şu şekilde açıklamaktadır: Kûhistan valisinin kendisine İbn Miskeveyh'in Tehzîbu'l-Ahlâk'ını Arapça'dan Farsça'ya çevirmesini teklif etmesi üzerine, kendisi bu eser hakkında olumlu görüşler öne sürmüştür; fakat eserin üslubunun bozulabileceği endişesiyle bu teklifi uygun görmeyerek, bunun yerine o günkü felsefe ve hikmet birikimini de içeren yeni bir ahlak kitabı yazılmasının uygun olacağını valiye ifade etmiştir. Valinin teklifi kabul etmesi üzerine Tûsî bu eseri kaleme almış ve vali Nasîrüddin Abdurrahîm'e nispetle bu esere Ahlâk-ı Nâsırî ismini vermiştir (Takcı, 2007, s. 189).

4.1.2. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Mütercimi

Kütüphane kaydında 'Ma'rûf Efendi', yazmanın başında 'Terceme-i Ahlâk-ı Nâsırî bi-hat Mütercim Ma'rûf Efendi' ve sonunda da 'Mütercim Ma'rûf Efendi hat-ı şerîfidür' ifadelerinden eserin yazarının Mütercim Ma'rûf Efendi olduğu anlaşılıyor. Eser birçok Arapça ayet, hadis ve Farsça şiir barındırır. Mütercim bu kısımları orijinal şekliyle vermiş, sonra Türkçe şerhini yapmıştır. Bu çevirileri incelediğimizde eserin bire bir çeviri yapılmadığını, mütercimin müdahalesinin olduğunu anlıyoruz. Bu yüzden Ma'rûf Efendi Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin aynı zamanda müellifidir de diyebiliriz.

Eserin içeriğinde yazar kendisinden 'Kitâb-ı Ahlâk'ı tercüme eden duacı' olarak bahsetmektedir:

" [54b] (15) ... Ve Kitāb-ı Aḫlāḳı tercüme iden duʿāgūdür ki bu sözüñ mışdāḳını (16) ṣāḥib getürmiş dimişdür ki..."

Yine eserde tercüme kısımlar dışında mütercimin kendi düşüncelerini eklediği bölümlerin birinde başından geçen bir olayı anlatırken 'Medâris-i ʿÂliyyeden bir medresede tahsil eder iken' şeklindeki cümlesinden medrese eğitimi aldığı anlaşılıyor:

" [59b] (19) ... Ve bu ḫalḳ ekṣer etrākda (20) müşāhede olur ve ben duʿāgū ki mütercem kitābum Medāris-i ʿĀliyyeden bir medresede taḥṣīl (21) ider-iken ebnā-ı cinsden birisini müşāhede itdüm ki sürʿat-ıla gelüp ḫücresi ḳapusın açmaḳ istedi."

Yazar eserde yaptığı bir eklemede yaşadığı dönemde bizzat gözlemlediğini belirttiği 'Sultan-ı Taht-ı Herat ve Sultan-ı Taht-ı Aderbican askerlerinin yenilgisi' olayından söz etmektedir:

" [119b] (5) ... Ve Kitāb-ı Aḫlāḳı tercüme iden duʿāgū bu ḳażıyyayı biʿaynihā gendü (6) zemānesinde müşāhede itmişdür. Meṣelā Sulṭān-ı Taḫt-ı Herātuñ ve Sulṭān-ı (7) Taḫt-ı Āderbicān ʿaskerleri ortasında ittifāḳ ve teʾellüf ve niẓām olmaduġı (8) ḫayṣiyyetden ve devletlerine iʿtimād idüp kemāl-i iḥtiyāṭ ve farṭ-ı teyaḳḳuẓ üzere (9) olmaduḳları cihetden düşmenlerine maġlūb olurlar. Biz yine mā-fi'l-kitāba gelüp eydelüm ki"

Yaptığımız araştırmalardan hareketle burada yazarın tarihteki Timurlular İmparatorluğu dönemini kastettiği çıkarımını yapıyoruz. Burada Timur'un ardılları ile Özbek hükümdarı Şeybani Muhammed Han'ın mücadelesini anlatmaktadır. O dönemde Herat Sultan Hüseyin Baykara'nın elinde bulunmaktaydı. Sultan Hüseyin Baykara, Şeybani Han'a yenilir ve

Herat'ı kaybeder. Burada da 1507'de Herat'ın ele geçirildiği olay ve tarih işaret ediliyor. Demek ki bu olay Osmanlılara kadar yansımıştır. Bizim mütercimimiz de bu olayı kendi zamanında geçen bir olay olarak kaydetmiştir. Buradan anlıyoruz ki söz konusu olayın gerçekleştiği 1507 yılında mütercimimiz hayattaydı. Bunlar dışında mütercimin kendisi hakkında eserden direkt bir bilgi edinemiyoruz.

Elyazması eserlerin müellifleri hakkında tek bir kaynaktan kesin bilgiler elde etmek pek mümkün değildir. Daha çok farklı kaynaklarda dağınık şekilde yer alan bilgilerin bir araya getirilmesiyle bilgiler sentezlenerek güncellenmektedir. Buradan hareketle literatür taramaları sonucunda 16. yüzyıl müelliflerinden Trabzonlu Mehmed Ma'rûf Efendi adında bir şahsiyet tespit ettik. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin tezkiresinde 'Ârifî' maddesinde Trabzonlu ve adının Mehmed olduğu, Şah Efendi'den mülazım olduktan sonra farklı yerlerde müderrislik yaptığı, Sinan Paşa'nın hocası olduğu, Terceme-i Kitab-ı Reşehat'a devam üzere olduğu, ona ait bir şiirin bilgileri vardır (Çelebi, 2017, s. 537-538). Beyani tezkiresinde 'Ârifî-i Diger' maddesinde müellifin Trabzonlu ve adının Mehmed olduğu, Ma'ruf Çelebi olarak da bilindiği, Sinan Paşa'nın hocası olduğu, Bayramiyye tarikatına bağlı olduğu, Kitâb-ı Reşehât'ı tercüme ettiği, ona ait bir şiirin bilgilerini ediniyoruz (Cârullahzâde, 2017, s. 117-118). Osmanlı Müellifleri adlı eserde 'Muhammed Maruf Efendi' maddesinde Trabzonlu olduğu, kadılardan ve arif şairlerden birisi olarak gösterildiği, Mısır'da hicri 1002'de vefat edip Kurafe-i Kübra mezarlığında Ömer İbni Faris Hazretlerinin yanına defnedildiği, İzmir kadısı iken Reşehatü Aynil-Hayat'ı tercüme ettiği, Kaside-yi Burde'ye de Türkçe mükemmel bir şerh yazdığı, tasavvuf mesleğine mensup olduğu ve bir tane de şiiri yer alır (Efendi, s. 394). Sicill-i Osmanî'de 'Ma'rûf Ârifî Efendi' maddesinde Trabzonlu müderrisin İzmir, Yenişehir, Diyarbekir, Şam, Bursa, Mısır'da mollalık yaptığı, hicri zilkade 1002'de Mısır'da vefat ettiği, Sinan Paşa'nın hocalığını yaptığı, mutasavvıf ve şair olup Hüseyin Vâiz'in Reşâhat'ini tercüme ettiği kayıtlıdır (Süreyya, 1996, s. 932). Gür de çalışmasında Muhammed Ma'rûf b. Muhammed Şerîf et-Trabzonî Ârifî'yi tanıtırken yukarıda verdiğimiz bilgileri vermiştir (Gür, 2018, s. 203-204). Alzyout'un çalışmasında da Trabzonlu Mehmed Maʿrûf'un biyografisi ve eserleri hakkında yukarıda verdiğimiz bilgilerle birlikte şu bilgilere de yer verilmiştir: Müellifin 'Ârifî mahlasını kullandığı, birçok tasavvufi ilme vakıf olduğu, İbnu'l-Fâriz'in Tâ'iyye'sini şerh ettiği ve Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsça şiirler yazacak derecede bu dilleri iyi bildiği, hicri 12 Cemaziyelevvel 1003 (miladi 23 Ocak 1595) tarihinde vefat ettiği belirtilmiştir. Terceme-i Reşehâtu 'Ayni'l-Hayât, Tekmiletu'r-Reşehât, Şerh-i Kasîdetu't-Tâ'iyye ve

Kasîde-i Bürde Türkçe Şerhi olmak üzere dört tane eserinin tespit edildiği ifade edilmiştir. Bu eserleri dışında Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç dilde şiirlerinin de olduğu ve Reşehât tercümesinde, Tâ'iyye şerhinde müellifin kendi şiirlerine yer verdiği; fakat henüz bir divan ya da divançesinin tespit edilemediği belirtilmiştir (Alzyout, 2019, s. 20-31). Yazar'ın tezinde de Kasîde-i Tâ'iyye'ye yapılan şerhin Ma'rûf Efendi adlı biri tarafından yapıldığı ve bu kişinin de Mısır'da kadılık görevi yaptığı, biyografik kaynaklara bakıldığında bu zatın Mevlânâ Alî b. Hüseyin Safiyüddîn'in Reşehât adlı Farsça biyografik eserini de Türkçeye tercüme eden Trabzonlu Mehmed Ma'rûf b. Mehmed Şerîf olduğu bilgileri mevcuttur (Yazar, 2011, s. 43-592).

Taradığımız kitaplarda ve çalışmalarda 16. yüzyılda yaşamış mutasavvıf ve şairlerinden Ârifî, Ârifî-i Diger, Ma'ruf Çelebi, Muhammed Maruf Efendi, Ma'rûf Ârifî Efendi, Muhammed Ma'rûf b. Muhammed Şerîf et-Trabzonî Ârifî, Trabzonlu Mehmed Ma'rûf, Ma'rûf Efendi, Trabzonlu Mehmed Ma'rûf b. Mehmed Şerîf gibi isimlerle kayda geçen, Reşehâtu 'Ayni'l-Hayât tercümesini yazan ve Şerh-i Kasîdetu't-Tâ'iyye'nin şarihi olduğu kesin bilinen zatın araştırmamızın konusu olan 16. yüzyılda Farsçadan Türkçeye çevrilen Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin de yazarı Ma'rûf Efendi olduğu kanaatindeyiz.

4.1.3. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin İçeriği

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser, İranlı âlim ve filozof Nasîrüddin Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsırî adlı Farsça eserinin 16. yüzyılda yapılan, Eski Türkiye Türkçesi dil özelliklerini taşıyan tercüme eseridir. Mütercim eser içerisindeki Arapça ayet, hadis ve Farsça şiirleri orijinal şekliyle verdikten sonra bu cümlelerin Türkçe şerhini kendisi yapmıştır.

Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsırî'sini Rahim Sultanov'un Farsça'dan Azerbaycan Türkçesine çevirisini, Abdulvahap Taştan ile Habil Nazlıgil Türkiye Türkçesine aktararak 2005 yılında Fecr Yayınları'ndan Ahlâk-ı Nâsırî adıyla yayımlamışlardır (Sultanov, 2005). Anar Gafarov ve Zaur Şükürov da adı geçen eseri Farsça'dan Türkiye Türkçesine çevirmişlerdir. Bu çevirinin ilk baskısı 2007'de olmak üzere Litera Yayıncılık'tan Ahlâk-ı Nâsırî adıyla yayımlanmıştır. (Gafarov & Şükürov, 2020). Bu eserler dışında Türkiye Türkçesiyle yapılmış bir tercümesine tesadüf edilememiştir.

Gafarov ve Şükürov'un Ahlâk-ı Nâsırî çevirisindeki ikinci makalenin dördüncü faslındaki 'içki içme adabı, kitabın telifinden sonra ilave edilmiş fasıl, ana baba hukukuna riayet ve onlara itaatsizlikten alıkoyma' kısımları bizim incelediğimiz Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta

yer almamaktadır. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta ise dördüncü fasıldan sonra hemen beşinci fasla geçilmiştir. Bu bölümlerin başlıklarından da anlaşılacağı üzere muhtemelen bu bölümler müellif tarafından sonradan eklenmiştir. Ma'rûf Efendi tarafından yapılan tercüme, müellifin eserine henüz bu bölümleri eklememiş şekli olabilir. Bunu da yine Gafarov ve Şükürov'un çevirisinde yer alan, bizdeki tercümede ilk cümleleri aynı anlamla başlayan; fakat eksik sayfalar nedeniyle devamının nasıl olduğunu kesin şekilde bilemediğimiz, 'Tûsî'nin Girişi' başlığı altında müellifin kitabının girişini yeniden gözden geçirip yazdığını belirttiği cümlelerden anlıyoruz. Böylece Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta yer almayan o iki başlığın da sonradan eklenebileceği kanısına varıyoruz; ama farklı bir sebebinin olabileceğini de göz ardı etmiyoruz.

Ahlâk-ı Nâsırî, Nasîrüddin Tûsî'nin ahlak felsefesiyle ilgili temel konuları ele alan Farsça eseridir. İsmâilî emirlerinden Nâsırüddin Abdürrahîm b. Ebû Mansûr'un isteğiyle muhtemelen 1236 yılında yazılan eser, insanın ahlakını oluşturan alışkanlıkların, fazilet ve reziletlerin nasıl meydana geldiğini ve nasıl sonuçlar doğurduğunu felsefi açıdan titizlikle araştırmayı, faziletleri geliştirme ve reziletlerden korunma yollarını göstermeyi amaçlamıştır. Huylar, beşeri sıfatlar ve alışkanlıklar ayrı ayrı inceleme konusu yapılmış, ruhi ve manevi hastalıkların teşhis ve tedavisi, ahlakı koruma ve güzelleştirmenin yolları gösterilmiştir. Eser, bu alanda yazılmış Farsça kitapların ilki ve günümüze kadar ulaşmış olanların en değerlisidir. Bu niteliğiyle İslam dünyasında ahlak konusunda yazılmış daha sonraki eserlerin çoğuna biçim ve muhteva bakımından örnek olmuştur. Bu eserin başlıca kaynağı, İbn Miskeveyh'in Kitabü Tahâreti'l-a'râk fî tehzîbi'l-ahlâk adlı Arapça eseridir. Tûsî, bu kitabı önce Farsçaya tercüme etmiş daha sonra bazı değişiklikler yaparak eserine katmış ve böylelikle Ahlâk-ı Nâsırî'nin birinci makalesi olan 'Tehzîbü'l-ahlâk' meydana gelmiştir. 'Tedbîrü'l-menâzil' kısmında daha çok İbn Sînâ'nın aynı adı taşıyan risalesinden, üçüncü makalesinde de Fârâbî'nin es-Siyâsetü'l-medeniyye'sinden yararlanmıştır. Tûsî, eserin ön sözünde belirttiği gibi, İbnü'l-Mukaffa'ın 'edeb'leri ile Eflâtun, Aristo, Kindî'nin risaleleri gibi diğer kaynaklardan da faydalanmış ve bunlardan alıntılar yapmıştır. Sonra kitabını gözden geçirerek yeni bir ön söz ekleyen Tûsî, bu ön sözde, eserin bazı yerlerini değiştirip onu yeniden takdim ettiğini de belirtmiştir. Eserin bugünkü şekli bu ikincisidir. Eserin İran'da ve İran dışında, tam veya eksik olarak seksene yakın yazma nüshası vardır (Şahinoğlu, 1989, s. 17-18).

Bu eser, yalnızca bir ahlak felsefesi kitabı değildir; pratik akıldan doğan pratik felsefenin temel disiplinlerinden ekonomi ve siyaset felsefesini de kapsadığı için, İslam felsefesi tarihinde felsefeyi bütün olarak ele alan ilk sistematik eser olma özelliğini taşır (Takcı, 2007, s. 189-192).

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk, ahlak ve ahlak felsefesi konusunu içerir. Eserin başlangıç sayfasından sonra eksik sayfalar vardır. Eser üç ana makaleden ve her bir makalenin altında fasıllardan oluşmaktadır. Mütercim makale ve fasıl başlıklarını kırmızı mürekkeple yazmıştır; ama bazı başlıkları ve fasılları belirtmemiş, bunun yerine satırı boş bırakmıştır. Fakat gerek sistematik bir şekilde kurgulanan kısımlardan gerekse bağlamdan hangi makale, kısım veya fasıl olduğu bilinebilmektedir. Her faslın sonunda 'en iyi bilen Allah'tır, başarı Allah'tandır' gibi kalıp ifadeler kullanılmıştır. Meselelere bilimsel metotlarla yaklaşılmış, konuyla ilgili her bir terimin önce tanımı veya açıklaması yapılmış, farklı görüşler, önermeler ve örneklerle konu değerlendirilip sonuca bağlanmıştır. Eser Allah'a hamd ile başlar; fakat ilk sayfadan ikinci sayfaya geçince bağlamın değiştiği görülmektedir. Bu aralıkta yazmada eksik sayflar olduğu tespit edilmiştir. Birinci makale iki kısımdan oluşmaktadır ve genel olarak konusu ahlaktır. Birinci kısım ve faslın başlıkları eksik olmakla birlikte ilmin konusu ve ilkeleri anlatılır. İkinci fasıl insani nefsin bilinmesi hakkındadır; fakat bağlamdan anlaşıldığı üzere burada da eksik sayfalar olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü fasılla birlikte dördüncü faslın başından da eksiklikler vardır. Beşinci fasıl insani nefsin yetkinliği ve eksikliği hakkındadır. Altıncı faslın sonundan ve yedinci faslın başından da eksik sayfalar olduğu belirlenmiştir. İkinci kısım maksatlar hakkında olup on fasıldan oluşmaktadır. Bu kısımda eksik sayfalar yoktur. Bu kısımda huyun tanımı yapılmış, ahlak terbiyesinin sanatların en şereflisi olduğu açıklanmış, güzel ahlakı oluşturan erdemler ve erdemlerin türleri ifade edilmiş, adaletin üstünlüğü anlatılmıştır.

İkinci makale ev idaresi hakkında olup beş fasıldan oluşmaktadır. Birinci fasıl evlere neden ihtiyaç duyulduğu hakkında; ikinci fasıl malların ve yiyeceklerin yönetimi; üçüncü fasıl eşin yönetimi; dördüncü fasıl çocukların yönetimi; beşinci fasıl hizmetçilerin yönetimi konusunu işlemektedir.

Üçücüncü makale devlet yönetimi hakkında olup sekiz fasıldan oluşmaktadır. Birinci fasıl insanların neden toplumsallaşmaya ihtiyaç duydukları, bu ilmin önemi; ikinci fasıl sevgi fazileti; üçüncü fasıl toplanmaların kısımları ve şehirlerin hâlleri; dördüncü fasıl hükümdarların yönetimi ve edepleri; beşinci fasıl hizmetçileri ve hükümdarlara tabi olanları;

altıncı fasıl gerçek dostluk fazileti ve dostlarla ilişkinin niteliği; yedinci fasıl halk sınıflarıyla ilişkinin niteliği; sekizinci fasıl filozof Eflatun'un (Platon) vasiyetleri konusunu işler ve kitap son bulur.

Eser temelde ahlaklı, iyi ve erdemli bir insan olma konusunda, İbn Miskeveyh, Kindî gibi İslam filozoflarının görüşlerinin yanında Aristoteles, Pisagor, Sokrates, Platon, Porfiryus, Calinus gibi antik Yunan filozoflarının da görüşlerine geniş şekilde yer vermesi, hem Doğu hem Batı felsefesini harmanlaması dolayısıyla önem arz etmektedir.

4.1.4. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Dili

Eserin dili 13. yüzyıldan itibaren Oğuz Türklerinin yazı dili olan Eski Türkiye Türkçesidir. Batı Türkçesi dairesinde ilk yazı dili olan Eski Türkiye Türkçesi yerini daha sonra Osmanlı Türkçesine, günümüzde de Türkiye Tükçesinde bırakmıştır.

Bu sahanın isimlendirilmesi konusunda Timurtaş'ın görüşü önemlidir. Türkiye Türkçesinin eski yazı dili Osmanlı Türkçesidir. Osmanlı Türkçesinin, beylikler dönemi Türkçesini de içine alan ve 15. yüzyılın ortalarına kadar süren ilk devresine eskiden genellikle 'Eski Osmanlıca' deniyordu. Sonra bu devre için 'Eski Anadolu Türkçesi' tabiri daha çok kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bu iki tabirin de eksik olduğu düşünülmektedir. Osmanlıca denilince Selçuklu devri Türkçesinin buna girmemesi gerekir. Anadolu ise coğrafi bir isimdir. Bu bölge dışındaki Osmanlı Devleti şehirlerinde de pek çok eser yazılmıştır. Bu nedenle 'Eski Anadolu Türkçesi' tabiri yerine 'Eski Türkiye Türkçesi' demek daha doğru olur (Timurtaş, 2012).

Eski Türkiye Türkçesi, 13. yüzyıldan 16. yüzyılın başlarına kadar sürer. 16. yüzyılda yerini Osmanlı Türkçesine bırakır. Siyasi olarak bu dönem, Anadolu Selçukluları dönemini, beylikler dönemini, Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemleriyle Osmanlı İmparatorluğunun ilk dönemlerini içine alır (Ercilasun, 2015, s. 438).

Eski Türkiye Türkçesi özellikleri geçiş dönemi sayılabilecek olan 15. yüzyılın ikinci yarısında da devam etmekle birlikte klasik yazı dilinin meydana geldiği 16. yüzyılda da büyük ölçüde yaşamıştır. Hatta 17. yüzyıl metinlerinde de Eski Türkiye Türkçesinin dil özellikleri tespit edilebilmektedir (Timurtaş, 2012). Şairler ve yazarlar sonraki yüzyıllarda yaşasalar da 13., 14. yüzyıl imlasıyla yazmaya devam etmişlerdir. Bu yüzden de eserlerin dil özelliklerini belirlerken dikkatli olmak gerekir.

Eski Türkiye Türkçesi metinlerinin ses bilgisi açısından gösterdiği en dikkat çekici özellik, yuvarlaklık-düzlük bakımından ünlü uyumunun zayıf olması; ünlülerde genellikle bir yuvarlaklaşma temayülünün bulunmasıdır. Birçok ekin ünlülerinde yuvarlaklaşma görülmektedir (Timurtaş, 2010, s. 331).

Eski Türkiye Türkçesinin genel dil özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Eski Türkçedeki kök hece *e*'si Eski Türkiye Türkçesinde genellikle *i* şeklindedir. Ünlülerde, özellikle Eski Türkçedeki *-g* sesinin düşmesiyle, sıklıkla yuvarlaklaşma görülür. Bazı kelimelerde *b* sesi *v*'ye dönüşmüştür. Kelime başındaki bazı *t*-'ler *d*-'ye; *k*-'ler *g*-'ye çevrilmiştir. Bazı kelimelerde baştaki *y*- sesi düşmüştür; *b*- sesi ise *ol*- < *bol*- ve *ile* < *bile* < *birle* kelimelerinde düşmüştür. Kelime ortasındaki *-l*- sesi bazı kelimelerde düşmüştür. Çokluk eki *-lAr*; ilgi hâli eki *-Uñ, -nUñ, -Um*; yükleme hâli eki *-I, -n*; yönelme hâli eki *-A*; bulunma hâli eki -dA; ayrılma hâli eki -dAn; görülen geçmiş zaman kipi *-dI, -dU + şahıs ekleri*; öğrenilen geçmiş zaman eki *-mIş + şahıs ekleri*; geniş zaman kipi *-Ur, -r, -Ar*; gelecek zaman kipi *-IsAr,* Eski Türkçedeki gelecek zaman eki *-taçı, -teçi* burada sıfat-fiil eki olarak *-daçı, -deçi* şeklinde görülebilmektedir; Eski Türkçedeki *-ġay, -gey* (Orta Türkçeden itibaren) gelecek zaman eki Eski Türkiye Türkçesinde *-a, -e* şeklinde istek kipi olmuştur; Osmanlı Türkçesinde gelecek zaman eki olarak kullanılan *-acaḳ, -ecek* bu sahada sıfat-fiil eki olarak kullanışmıştır; *-AsI* gelecek zaman sıfat-fiili olarak kullanılmıştır; *-ıcaḳ, -icek* eki *-ınca, -ince* anlamında zarf-fiil eki olarak kullanılmıştır (Şen, 2021, s. 181-183).

Eski Türkiye Türkçesi araştırmaları 19. yüzyılda başlamış ve birçok bilim adamı tarafından pek çok metin incelenmiş, dönemin dil özellikleri tespit edilerek gramer kitapları yazılmıştır; fakat dönemin gramer konularında yine de birtakım eksiklikler olduğu gözlenmiştir (Gülsevin, 1997, s. 1).

Söz konusu sahaya ait birçok makale, tez, kitap çalışmaları mevcuttur. Mehmet Dursun Erdem, Serdar Yavuz, Mehmet Gürlek ve Ayhan Dost tarafından bir bibliyografya kitabı da yayımlanmıştır (Erdem, Yavuz, Gürlek, & Dost, 2013).

Bu dönemde meydana getirilen eserlerin içinde tercümeler de önemli bir yer tutar. Hemen hemen hepsi Arapça ve Farsçadan tercüme edilmişlerdir. İçerik olarak da çoğunlukla dinî nitelikte öğretici metinlerdir (Özkan, 2011, s. 24). Bu tercümelerin mukaddimelerinde genellikle mütercimler tercümeyi kime ve ne amaçla yaptıklarını belirtmektedirler. Bu sebepler arasında şunlar gösterilmektedir: padişah ve yöneticilerin isteği ile Türkçe eser

yazma ve onların kültür faaliyetlerini destekleme, tarikat büyüklerinin halkı aydınlatmak amacıyla Türkçe eser yazma istemeleri, hayır dua ile anılma ve unutulmama düşüncesi, ilme hizmet etmek amacı, meslek gayreti, konuda çeşitlilikler arama düşüncesi gibi (Yavuz, 1983, s. 9-54).

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk da 16. yüzyılın ilk yarısında miladi 1547 yılında yazılmıştır. Farsçadan tercüme edilen eser, Eski Türkiye Türkçesi dil özelliklerini taşıyan, kanaatimizce en önemli metinlerden biridir. Söz konusu eserin dil ve gramer özellikleri *Dil İncelemesi* bölümünde ayrıntılı şekilde verileceğinden bu bölümde değinilmemiştir.

4.1.5. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Niteliği

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser, Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi 19 Hk 34879 demirbaş numarasıyla kayıtlı bulunmaktadır. Ma'rûf Efendi tarafından yazılmıştır. İstinsah tarihi hicri 955/miladi 1547'dir. Eserin fiziksel özellikleri, 230x125-155x80 mm. ölçüsünde, 144 yapraktır. Birkaç sayfa dışında her bir sayfa 21 satırdan oluşmaktadır. Talik yazı türüyle kaleme alınmıştır. Kitabın kâğıt türü abadidir. Zencirekli, kahverengi meşin, söz başları kırmızı ve ciltlidir. Mihrabiye lacivert üzerine müzehhebdir.

Arapça ve Farsça cümleler dışında harekesiz bir eserdir. Aynı yöne açık iki sayfada önceki sayfanın son kelimesi, sonraki sayfanın ilk kelimesi olarak tekrar yazılmıştır, böylece sonraki sayfanın takibi yapılabilmektedir. Bu yöntemle ve bağlamdan hareketle incelediğimiz eserin 1b ile 2a, 3b ile 4a ve 6b ile 7a arasında eksik sayfalar olduğu tespit edilmiştir. Yazar imla hatası yaptığı kelimelerin üstünü çizip küçük bir işaretle doğrusunu satır kenarında yazmıştır. Bu düzeltmeler haricinde yazı stilinden ve bağlamdan farklı 46b, 63a, 142b sayfalarının kenarlarında yazara ait olmadığı anlaşılan notlar vardır. Bunlar incelemeye dahil edilmemiştir. Eserde siyah ve kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kırmızı mürekkeple yazılan yerler transkripsiyonlu metinde kalın yazı tipiyle yazılarak siyah mürekkeple yazılan kısımlardan ayrılması sağlanmıştır. Bu çalışma eserin tüm yapraklarını kapsamaktadır. Yazma, Nasîrüddin Tûsî'nin ahlak felsefesiyle ilgili temel konuları ele aldığı Farsça eseri Ahlâk-ı Nâsırî'nin tercümesidir ve Eski Türkiye Türkçesi dil özelliklerini taşımaktadır.

4.2. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın Eğitim Yönünden İncelenmesi

4.2.1. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Kullanımı

Yazınsal türlerde en az içerik kadar önemli bir diğer unsur da biçemdir. Biçem yazarın anlatış tarzı veya anlatış biçimi, ifade ediş yolu gibi anlamlar taşır. Yazarın içerikte okuyucuya vermek istediği mesajın etkili olabilmesi ve içerikteki amaca hizmet edebilmesi büyük ölçüde dili kullanış biçimine bağlıdır.

Bilimsel eserlerin anlatımında kelimeler mecazlar ve kinayelerden arınmış şekilde karşımıza gelir. Edebî tasvir amacı güdülmez. Konunun açıklaması ve bu açıklamaya yardımcı olacak örneklemelerle anlatım gerçekleştirilir. Duygusallıktan uzak, söz-anlam dengesine sahip, gereksiz tekrarlardan ve uzatmalardan arındırılmış, fikir veya olaylar akıl ve mantık ölçülerine göre dizilmiş, abartısız, duru bir anlatım söz konusudur (Durmuş, s. 383).

Dilin bağlamsal işlevi, diğer adıyla göndergesel işlevi, bağlama yönelerek üzerinde durulan konu hakkında bilgi vermeyi, olguların dil yoluyla aktarılmasını sağlayan işlevidir. Kelimeler genellikle temel anlamında kullanılır. Okura bilgi vermeyi, bir düşünceyi iletmeyi amaçlar (Karagöz, 2007, s. 181).

Göndergesel işlev, dilin bilgi verme amacına yöneliktir işlevidir. Bu işlevde dil, olduğu gibi kullanılır; yani söz sanatları, metaforlar, deyimler yer almaz (Asiltürk, 2011, s. 72).

Üzerinde çalıştığımız Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser ahlak, ahlak felsefesi, ideal özelliklere sahip birey ve toplumun nasıl olması gerektiği gibi konuları ele alması dolayısıyla dilin göndergesel işleviyle kaleme alınmış bir eserdir. Yazar vermek istediği düşünceyi belli bir metot ile okura sunar. Eser daha önce de belirttiğimiz gibi üç ana makale ve onun altında kısım ve fasıllardan oluşmaktadır. Temel makalenin konusuyla alakalı alt başlıklar şeklinde oluşturulan fasıllar sayesinde konu genelden özele doğru açıklanmaktadır. Yazar önce ilgili terimlerin tanımını ve açıklamasını yapıp sonra ilgili örneklerle konuyu daha anlaşılır kılmaktadır. Eser başından sonuna ele alınan konuyu okura öğretme amacı taşımaktadır.

Öğretici eser, okuyucunun bilgi sahibi olmadığı varsayılan bir konuda, onu bilgilendirmek ve bu bilgilere göre davranmasını istemek için hazırlanan eserler olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat alanındaki hemen hemen pek çok eser öğreticilik niteliği taşır. Öğretici eserleri en önemli özelliği yazılış amacıdır. Bu tür metinlerde yazar; bilgi vermek, ikna etmek, uyarmak, düşündürmek, yönlendirmek ve kanıtlamak amacı taşır. Bu çerçevede didaktik

eserlerde daha çok açıklayıcı ve kanıtlayıcı anlatım yöntemleri kullanılır. Açıklayıcı anlatım yöntemine sahip eserlerde başlangıçta varsayılan bir soru ya da sorun açıklanmaya çalışılır. Kanıtlayıcı anlatım yöntemine sahip eserlerde ise okuyucu ikna edilmeye çalışılır. Bu tür eserlerde bir fikir, tez savunulur ya da reddedilir. Öğretici eserlerde ifadenin açık ve anlaşılır olması son derece önemlidir (Babacan, 2021, s. 121-122).

Öğretici metinler bir düşünceyi açıklamayı veya o düşünce hakkında bilgi vermeyi amaçlayan türdeki metinlerdir. Sade, açık ve anlaşılır bir dile sahiptir ve dil bu metinlerde göndergesel işlevde kullanılır. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk konusu ve biçemi itibariyle de Türk dili ve edebiyatı eğitiminde metin türlerinden öğretici metinler grubunda değerlendirilebilir.

Dönemin dil özellikleri çerçevesinde anlaşılır, açık bir biçem ile düşünce aktarımı gerçekleştirilen Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta fiilerin genellikle tasarlama kipleriyle çekimlenmesi de içerik-biçem uyumu kapsamında dikkat çekmektedir. Eserde bağlam doğrultusunda tasarlama kiplerinden bilhassa istek ve gereklilik kipi çokça kullanılmıştır.

Türkçede dilek kiplerinde isteği anlatma işlevinin yanında bir öneri işlevi de vardır. Gereklilik kipinde de bir işin, oluşun gerekli olmasını anlatmasının yanında bir uyarı işlevi de vardır. Hatta gereklilik kipine -dır, -dir ekinin eklenmesiyle daha güçlü bir kesinlik ve resmîlik ifade edilir (Aksan, 2009, s. 190-192).

Temel görevi yapılması tasarlanan bir işin gerekli olduğunu bildirmek olan gereklilik kipine teklik ve çokluk üçüncü şahıs ekleri getirildiğinde anlatıma kesinlik kazandırır. Türkçede gereklilik kipi eki '-malı, -meli' olmakla beraber daha önceki dönemlerde 'gerek' kelimesiyle yapılırdı. Bugün gereklilik anlamı, söz konusu ekin yanı sıra 'gerek' ve 'lazım' kelimeleriyle de verilebilmektedir (Karaağaç, 2013, s. 376).

Öğretici metinler kapsamında değerlendirebileceğimiz Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta 'gerek' kelimesi özellikle *'-maḳ gerek, -mek gerek, gerekdür*' şeklinde sıkça kullanılmıştır. Yine '*lāzım gel-, lāzım bil-*' gibi kalıplar da bu amaca hizmet etmiştir. Okuyucuya ilgili konu hakkında bilgi vermeyi, o konuyu öğretmeyi amaçlayan yazar uyarı ve öneri şeklinde bilgileri sunabilmek suretiyle istek ve gereklilik kipileriyle çekimlenmiş fiillerle kurulmuş cümleleri bolca kullanmıştır. Bunun, iletilmek istenen düşünceyi aktarmanın en iyi yolu olarak tercih edildiğini görmekteyiz. Metindeki bazı örnekler şunlardır:

[2a] ... *ġayr-ı vāżıḥ* ***olmamaḳ gerek****; zīrā ki mevżūʿ yöninden andan eşref ve andan aʿlā bir (16) ʿilm daḫı yoḳdur* ...

[4a] ... *Māniʿ olalar ve anuñ teveccühini saʿādet-i (13) ebediyye cānibine ki celle himmet aña ṣarf* ***olmaḳ gerek*** *daḫı göñül ḥareketinden ġayrı nesne-y-ile (14) ḥaḳīḳat yolında ve fażīlet iktisābında ol maḳṣada irişilmez eyleyeler* ...

[25b] ... *Maʿnī-i ḳavl-i ḥükemā ve anuñ-ıla istişhād ẓāhir oldı-y-ısa (2)* ***bilmek gerek*** *ki vasaṭ iki maʿnīye gelür.* ...

[37b] ... *bir cemāʿat daḫı didiler ki umūr-ı ilāhiyyede (6) tedebbüre tefekküre ve muḥāvelātda ve muṭālebātda taṣarrufa ki Bārī Teʿālānuñ mezīd-i maʿrifetin mūcibdür, (7)* ***ḥırṣ göstermek gerek*** *ṭā bu ḥırṣ vāsıṭası-y-ıla anuñ maʿrifeti kemāle irişüp tevḥīdi (8) ḥadd-i taḥḳīḳa vāṣıl ola* ...

[45b] ... *Bes olʿilmlerüñ ġavāmıżına ve müstevdiʿātına ve sırrlarına (6) ve ẕaḫīrelerine ẓafer bulur ve eger bu ṭālib-iʿilmde ferīd ve ḥabr olup irfānı üzerine ġālib (7)* ***olsa gerekdür*** *ki ʿādet ṭutduġı vaẓīfenüñ mülāzemetinden veʿilmde ziyāde ṭalebenüñ (8) muvāẓabetinden fażlına iʿtimād idüp rücūʿ itmeye* ...

[60b] ... *ve ṣāḥib-i şecāʿat çūn-ki ḥilm-ile bu ṭabīʿatı ḳahr ide veʿilm-ile anuñ esbābından (6) aʿrāż ide,ʿafvdan tecāvüz idüp muʾāḫeẕe ve intiḳām ṭaleb itdügi ḥālda* ***gerekdür*** *ki (7)ʿaḳl yolı-y-ıla idüp şarṭ-ıʿadālet ki muḳteżī-i iʿtidāldur merʿī ḳıla.* ...

[61b] ... *Bes bu maḫẕūruñ vuḳūʿına cezmde ve andan ḫavfda taʿcīl (19) elemden ġayrı fāʾide olmaz ve ol lāzım ki ḳısm-ı sābıḳdan gelmiş-idi, bi-ʿaynihi bundan* ***lāzım*** *(20)* ***gelür****.* ...

[139b] ... *ve* ***gerekdür*** *ki ḳudret mıḳdārınca (3) anlara muvāsāt göstere ve anlaruñ aḳrabāsını ve müteʿallıḳlarını ṭaleb itmegi gendüye (4)* ***lāzım*** *bile* ... vd.

Öğretici metinlerde yazarın öne sürdüğü düşünceyi içeren cümle, ‘ana düşünceyi’ verir. Ana düşünce, yardımcı düşüncelerle geliştirilmelidir; aksi takdirde bir iddia olarak kalır. Onun doğruluğunun gösterilmesi gerekir. İşte temel düşüncenin doğruluğunu gösteren düşünce cümlelerine de ‘yardımcı düşünce’ denir. Yardımcı düşünceler, ana düşünceyi destekler niteliktedir. Bu şekilde ana düşüncenin anlaşılmasını kolaylaştırır ve inandırıcılığını arttırır. Yardımcı düşünce ayrıntıdır, sonuca gitmede etkili olan yargıdır (Babacan, 2021, s. 24).

Anlam ve biçim ilişkileri olan birden çok yargının bir araya gelmesiyle birleşik cümleler oluşur. Birleşik cümlenin gerek biçim gerekse anlamca sınıflandırılması bakımından birçok türü vardır. Bu türlerden bağlam cümlesi, anlam ilişkileri yönünden ele alınır. Çeşitli anlam ilişkilerini barındıran iki yargının bir bağlamla birleşerek oluşturdukları cümleye bağlam cümlesi denir. Bağlamlar cümlede anlamca yan yana veya alt alta gelerek bağlam cümlesini oluştururlar. Yan yana bağlam cümlesinin alt türlerinden biri de açıklama cümlesidir. Ana cümleyi açıklayıcı nitelikte bir yan cümleyle kurulan birleşik cümlelere açıklama cümlesi denir. Bunlar ana cümleyi başka kelimeleler ve yorumlarla aydınlatma, daha anlaşılır yapma işlevi görürler (Banguoğlu, 2011, s. 546-557).

Türkçeye Farsçadan geçmiş olan *ki* edatıyla ve onun Türkçesi olarak eskiden kullanılan *kim* edatıyla yapılan birleşik cümlede *ki / kim* iki cümleyi veya iki unsuru birbirine bağlar. ki'den sonra gelen cümle yardımcı cümledir (Ergin, 2011, s. 405-406). Tamlayıcı, açıklayıcı, niteleyici özellikleri bulunan ki, bağlama edatı olarak da birleşik cümleler kurar (Karaağaç, 2013, s. 515).

Bu bağlamda, yine öğretici metinlerin tipik bir özelliği olan ana cümlede verilen yargıyı açıklamak, nitelemek amacıyla yardımcı cümlelerle desteklenen birleşik cümlelerin sıkça kullanımı Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta da oldukça fazla kullanılmıştır. Eserde özellikle ki'li birleşik cümlelerin çokça kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bu da yine öğretici metin olarak değerlendirdiğimiz Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın anlam ve biçim bilgisi uyumunu göstermesi bakımından dikkat çekmektedir:

[2a] ... *Bes bu ʿilmüñ mevżūʿı nefs-i insāni (21) oldı şu cihetden* ***ki*** *efʿāl-ı cemīle ü maḥmūdda ve yāḫūd efʿāl-ı ḳubḥa ve meẕmūma andan* ***[2b]*** *(1) ṣādır ola irādeti ḥasebince ...*

[3b] ... *Bes gişi gendü vücūdını (8) delīl-ile iṯbāt eylemek muḥāl ve bāṭıl oldı, ammā ikinci maḳāmda* ***ki*** *maṭlūb-ı cevheriyye-i (9) nefs iṯbāt itmekdür ...*

[7b] ... *Bes (18) ṭavāyif-i ḥükemānuñ cemīʿısınuñ reʾyi şunuñ üzerine müctemiʿ olmışdur* ***ki*** *saʿādet dört (19) cinsi müştemildür* ***ki*** *aña ecnās-ı feżāyil dirler ve ol ḥikmetdür, şecāʿatdur, ʿiffetdür, (20) ʿadāletdür...*

[32a] ... *Şöyle* ***ki*** *ʿilm-i mūsīḳīde muḳarrar olmışdur ve feżāyilde daḫı hīç bir fażīlet (4) fażīlet-i ʿadāletden ekmel degüldür. Şöyle* ***ki*** *ṣınāʿat-ı aḫlāḳda maʿlūm olmışdur; zīrā* ***ki*** *(5)*

vasaṭ-ı ḥaḳīḳī ʿadāletüñdür ve her nesne ***ki*** *anuñ cüzʾidür aña nisbet ṭaraflardur ve cemīʿı aña (6) aña rāciʿdur ve merciʿ oldur ve ...*

[84b] *... Bes siyāset-i (9) etfālda söz budur* ***ki*** *taḳrīr oldı ve ḳızcuġazlarda daḫı bu ṭarīḳ üzerine anlara (10) muvāfıḳ ve lāyıḳ olan nesneyi istiʿmāl gerek ...*

[110b] *... Ve üçinci ol* ***ki*** *her iki fiʿlüñ teveccühi bir ġāyete o* ***ki*** *ol ġāyet-i ş̲āliş̲üñ (16) fiʿli ola ...*

[125a] *... Ḥakīm, İskendere ʿitābnāme yazup irsāl eyledi (19) ve anuñ mażmūnı şu-y-ıdı* ***ki*** *eger gendü düşmenlerüñi z̲aferden öñden ḳatl itmekde (20) maʿz̲ūr-ısañ z̲aferden ṣoñra elüñ altındaġı żaʿīfleri ḳatl itmekde ...*

[130a] *... Bes saʿādet ve kemāl ehli şol (18) kimse olur* ***ki*** *dostlar ḳazanmaḳda ġāyet-i maḳdūrını ṣarf ve nihāyet mechūdını (19) bez̲l ide ve gendüye müteʿallıḳ olan ḫayrları anlara şāmil ḳıla tā* ***ki*** *anlaruñ muʿāveneti-y-ile (20) yaluñuz gendü ḥāṣıl idemedügini ḥāṣıl ide ve ʿömrinüñ cemīʿı eyyāmında ve evḳātında (21) anlaruñ vücūdından temettüʿ-ı ḥaḳīḳī-y-ile temettüʿ ve iltiz̲āz̲-ı ilāhī-y-ile lez̲z̲et bula ...* vd.

4.2.2. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Modern Dönem Kişilik Gelişimi Kuramları İle Karşılaştırılması

Ma'rûf Efendi tarafından Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adıyla Farsçadan Türkçeye tercüme edilen Nasîrüddin Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsırî adlı eserinde ahlak anlayışı, bireyin eğitimini temel alarak başlar. İnsanın doğumundan itibaren erdemli bir birey olarak nasıl yetiştirilmesi ve eğitilmesi gerektiği aşama aşama anlatılır.

Nasîrüddin Tûsî 13. yüzyılda ilmin, eğitim ve öğretimin iyi bir seviyeye ulaşması için elinden geleni yapmış, yirmi beşten fazla edebiyat, dil, sözcük bilimi, matematik, geometri, trigonometri, felsefe, tıp, mineraloji, tâlim-terbiye, coğrafya, müzik, siyaset, nakkaşlık, hattatlık, tabiat bilimi ve pedagoji alanlarında birçok eser ve ders kitabı tertip etmiştir. Bu devirde devam eden okulların yanında medreselerle beraber muhtelif musıki, hattatlık, nakkaşlık, ticaret gibi eğitim müesseselerine de büyük önem vermiştir. Tüm bu okullarda ilimlerin iyi bir şekilde öğretilmesi için öğretmenlere rehberlik etmiştir. Özellikle pedagoji alanında "Tâlimül Müteallim" ve "Âdâbül Müteallim" eserlerinde tahsil, talim ve tedrisin asıl önemini göstermiş, usul ve yolları kendi döneminin şartlarına göre düzgün bir şekilde ortaya koymuştur (Kuyumcu, 2021, s. 989).

İslami açıdan ahlak teorisini ele alan eserlerin eğitim açısından zengin bir içeriği vardır. Bu eserlerden birisi olan Ahlâk-ı Nâsırî, ahlak eğitiminin ve değerler eğitimin nereden başlaması gerektiğini açıklayan önemli bir eserdir. Eserde Aristoteles'in etkisi çok fazladır. Bu yönüyle eser, kendinden önceki eserlerden ayrılarak belli bir orjinalliğe sahiptir (Çelikel, 2022, s. 117).

Tûsî'nin pedagojik eğitim bağlamında kendi döneminin şartlarında ortaya koyduğu birtakım görüşleri bugün modern bilim ışığında kişilik ve ahlak eğitimi alanına katkı sağlayacak niteliktedir.

Tûsî'nin ahlak ve eğitim anlayışı başka bir çalışmada detaylı olarak incelenmiştir (Şimşek, 2005). Biz bu bölümde çalışmamızın konusu olan Ma'rûf Efendi tarafından Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adıyla çevrilen eserde kişilik gelişimi ve ahlak eğitimi konusundaki yaklaşımları günümüz modern gelişim kuramları ile birlikte değerlendireceğiz.

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta birinci makalenin ikinci kısmının birinci faslında huyun tanımıyla birlikte ahlakın değişip değiştirilemeyeceğinden söz edilmektedir. Burada huyun doğuştan mı yoksa sonradan mı kazanıldığı önermesi tartışılır. Fakat özellikle çocukların ve gençlerin başka bir huyla nitelendirilseler dahi eğitimli ve ahlaklı kişilerle bir arada bulunmaları sayesinde huy edinebilecekleri vurgulanmıştır. İnsanın eğitim-öğretiminin ve yetiştirilmesinin ihmal edilmemesi gerektiği; aksi takdirde herkesin kendi doğasına göre hareket edeceği ve düzenin ortadan kalkacağı anlatılır.

Üçüncü fasılda güzel ahlakı oluşturan erdem cinslerinden bahsedilir. Nefs ilminde yani bugünkü psikoloji ilminde insani nefsin üç kuvvesinin (yeti) olduğu ve bu kuvveler ve iradenin etkisiyle birtakım fillerin gerçekleştiği belirtilir. Bu yetilerden biri birine baskın olursa diğerleri kaybolur. Birincisi düşünme yetisidir ve bu yeti işlerin gerçeği hakkında inceleme yapma arzusunun ilkesidir. İkincisi yırtıcı nefs olan gazabi kuvvedir ve bu yeti tehlikelere atılmanın, sataşmanın, öfkenin, cesaretin ve sürekli çalışıp yükselme arzusunun ilkesidir. Üçüncüsü hayvani nefs olarak bilinen şehevani kuvvedir (şehvet yetisi) ve bu yeti yiyeceklerle, içeceklerle, cinsel ilişkiden alınan lezzet arzusunun ilkesidir. Düşünen nefsin hareketi dengede olduğu zaman ilm erdemi ve buna bağlı olarak hikmet erdemi meydana gelir. Yırtıcı nefsin hareketi dengede olduğu zaman hilm erdemi ve buna bağlı olarak yiğitlik erdemi ortaya çıkar. Behimi nefsin hareketi dengede olduğu zaman iffet erdemi ve buna bağlı olarak cömertlik erdemi doğar. Bu üç erdem ilm, hikmet, iffet uyumlu olduğunda ise

bu erdemlerin yetkinlik ve tamlığını sağlayan adalet erdemi meydana gelir. Bu erdemler, erdem sahibinden başkalarına sirayet etmeli ki erdem sahibi kişi övgüyü hak etmiş olsun.

Dokuzuncu fasılda yeni öğrenmeye başlayan öğrencinin fikri işlerde alıştırma yapmayı ve bunu alışkanlık hâline getirmesiyle o ilmin sırlarına ve inceliklerine sahip olarak yüksek yetkinlik derecesine erişeceği belirtilir. Öğrenci kendi zamanında bilgi üstünlüğünden dolayı çağdaşları arasında öne çıkar. Bu durumun onu daha fazlasını istemekten alıkoymaması gerektiği, ilmin sonsuz olduğu vurgulanır. Öğrendiklerini tekrar etmede ihmalkar olmamalı ve tekrarlama ile onu koruyabilmeli; çünkü ilmin afeti unutkanlıktır.

Eserde ikinci makalenin dördüncü faslı çocukların yönetimi ve idaresi hakkındadır. İlk olarak çocuğa güzel bir ad verilmelidir; çünkü uygunsuz bir ad konulması çocuğu ömrü boyunca rahatsız eder. Sonra ahmak ve hasta olmayan bir dadı yani sütanne tercih etmek gerekir; aksi hâlde kötü alışkanlıklar ve çoğu hastalık süt ile dadıdan çocuğa geçer.

Çocuk kötü ahlak edinmeden evvel onun ahlakı eğitilmeli ve alıştırılmalı; aksi takdirde çocuğun doğasındaki eksiklikler nedeniyle kötü ahlaka meyilli olur. Çocuğun bünyesinde bulunan yetinin yetkinleştirilmesi gerekir. Yani çocuğun kabiliyet özellikleri dikkate alınarak eğitilmesi gerekir. Eğer çocuk utanma duygusuna sahipse bu onun asilliğini gösterir, böylece çocuk çirkinden çekinmekte ve güzele meyletmektedir. Bu onun eğitilme yeteneğini gösterir ve bu konuda gereken özen artırılmalıdır.

Çocuğu eğitmede yapılacak olan ilk şey onu kötü ahlaklı kimselerden korumaktır; çünkü onlarla oturup kalkmak çocuğun doğasını bozmasına neden olur. Çocuğun nefsi sade ve boştur, kendi akranının davranış biçimlerini çabuk alır.

Çocuğa saygınlık sevgisi mal, mülk ve soydan ziyade akılla, dinle, ayırt etmeyle hak olanın elde edilmesi şeklinde öğretilmelidir. Ona dinî görevleri öğretilmeli, bunlar düzenli şekilde yapılmaya teşvik edilmeli, eğer bundan geri durursa terbiye edilmeli.

Çocuğun yanında iyiler övülmeli, kötüler eleştirilmeli, kınanmalıdır. Eğer çocuk güzel bir davranış sergilerse bu davranış övülmeli, biraz çirkin bir davranış sergilerse o da yerilmelidir.

Yeme-içmeyi, süslü kıyafetleri hor görmeyi ve diğer lezzetlere karşı hırslanmaktan kaçınmayı ona tatlı şekilde göstermelidir. Süslü, renkli kıyafetlerin kadınlara layık olduğu, şeref ehli kimselerin giyime iltifat etmedikleri ona anlatılmalıdır. Buna yanaştığı ve kulağı

bununla dopdolu olduğu ve tekrarlanıp, hatırlatıldığı zaman o, alışkanlık hâline gelir. Bu düşüncelerin tersini söyleyen kişiler, özellikle akranları, ondan uzak tutulmalıdır. Kötü terbiyeden uzaklaştırılmalıdır; çünkü çocuk büyürken başlangıçta kötü fiilleri çok yapar, çoğu durumda yalan söyler, hased eder, hırsızlık yapar, çekiştirir, inatçılık ve boşboğazlık eder. Böylece kendine ve başkalarına zarar verir. Ondan sonra eğitilme ile, çokça yaşanmışlık ve tecrübe ile bunlardan döner. Bu nedenle bu gibi davranışlar için çocukluğunda azarlamak, uyarmak gerekir. Devamında kendisine öğretilen şeyler pekişsin diye çocuğun öğretimi başlatılmalıdır. Üstün edepleri anlatan güzel haberler, hikayeler ve şiirler ona ezberletilmelidir.

Çocuktan sadır olan her güzel davranış övülmeli ve ödüllendirilmelidir. Aksini yaptığında işlediği çirkin fiil açığa vurulmamalı; bilmezlikle işledi yoksa yapmazdı diye düşünülmelidir. Eğer o kötü davranışı kendisine saklarsa saklamalıdır. Eğer bunu tekrar yaparsa o gizlice uyarılmalıdır. İşlediği çirkin fiili sürekli yüzüne vurulmamalıdır; çünkü bu utanmazlığa neden olur. Bu konuda ince taktikler uygulanmalıdır.

Önce şehvet yetisinin ne olduğu öğretilmelidir. Yemek yemenin adabı bildirilmelidir. Yemeğin lezzet için değil, sağlık için olduğu anlatılmalıdır. Boğazına düşkün olan, çok yiyen kişiler onun nazarında çirkin gösterilmelidir.

Kötü sözler duymaktan, haram eğlenceden uzak tutulmalıdır. Çok uykudan men edilmelidir. Çok uyumak zihni ağır eyler. Hareketin, oturmanın, kalkmanın edepleri ona öğretilmelidir. Yalan söylemekten, yalan yere yemin etmekten men edilmelilerdir. Büyüklerin huzurunda soru sorulmadan cevap vermemeli, az konuşmalıdır. Kendi nefsine, hocasına, yaşça kendinden büyük olanlara saygı göstermeli ve hizmet etmelidir.

Çocuğun nasıl ideal bir öğretmeninin ve okulunun olması gerektiği hakkında da bu fasılda dikkate değer öneriler sunulur. Öğretici akıllı ve inançlı olmalı, çocuklara rehber olabilmeli, tatlı dillilikle, heybetle, ağırbaşlılıkla, iyilik sahibi insanca davranışla meşhur olmalıdır. Beylerin ahlakından, onlarla oturup kalkma edeplerinden, her sınıftan insanla karşılıklı konuşmadan haberdar olmalı, erdemsiz ve aşağılık kişilerin ahlaklarından sakınan birisi olmalıdır.

Çocuklar iyi edepler ve güzel alışkanlıklarla bezenmiş başka asil çocuklarla aynı okulda eğitim almalıdırlar. Böylece başka öğrencileri gördükçe onlara özenir ve öğrenmeye istekli olur. Eğer öğretmen eğitim sırasında öğrenciye az vursa öğrenci feryat etmemelidir. Fakat

öğretmen bu davranışı öğrenciden sadece çirkin bir fiil sadır olduğunda sergilemelidir. Bunun dışında öğretmenin çocukları kınamaktan men edilmesi, çocuklara iyilik yapmayı teşvik etmesi beklenir.

Çocuklara her zaman oyun oynaması için izin verilmelidir; fakat oyun güzel olmalıdır, fazla yorucu ve zor olmamalıdır. Kendilerinden çekinsinler diye annesine, babasına ve öğretmenine saygı gözüyle bakmayı alışkanlık edinmelidir. Bu, tüm insanlar için iyidir, gençler için daha iyidir. Bu kanuna uygun olarak yetiştirilirse erdemleri sever, erdemsizlikten kaçınır. Nefsini şehvet lezzetinden koruyup fikri geçen işlere nefsini sarf ederse yüksek dereceye erişir. Böylece güzel hâl ile, iyi yaşam üzerine, güzel övgü ile, düşman azılığıyla, erdemli dostlar ile ömrünü geçirir.

Çocukluk döneminden sonra ona, maldan, zenginlikten, hizmetçilerden beklenen amacın bedeni rahat ettirme, sağlığı koruma olduğu anlatılmalıdır. Sonrasında eğer ilim ehli olursa aşamalı olarak önce ahlak ilmi, sonra teorik felsefe ilimlerini öğrenmeye başlamalıdır. Çocuğun karakterinde hangi sanat ve ilme karşı yeteneğinin ve yatkınlığının olduğunu belirlemek için onu gözlemlemeli ve onu bu türü kazanmakla meşgul kılmalıdır. Çünkü bir çocuk her sanata yatkın olamaz. Birisi bir sanata yatkın olsa o, mümkün olduğunca çabuk o sanata yönlendirilirse en kısa zamanda bunun semeresini alır ve o hünerle donanır; yoksa ömrünü boşa geçirmiş olur.

Öğrenci her bilim dalında o bilim dalına ait kaideleri tam olarak öğrenmeye teşvik edilmelidir. Örneğin birisi katipliği öğrenmek istese yazısını güzelleştirmeye, konuşmasını düzeltmeye, risaleler, hutbeler, zarif şiirler ve güzel hikayeler ezberlemeye, hesap tutmaya gayret etmeli, diğer edebî ilimlere ilgisini, dikkatini vermelidir. Eğer çocuğun karakteri bir sanatı edinmeye uygun değilse o sanata zorlanmamalıdır, başka bir sanata yönlendirilmelidir. Fakat ilk başladığı sanata gayret ve sebat gösterilmeli, birisi öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir. Çocuğa öğrendiği sanatla geçimini sağlaması ve kazanması telkin edilmelidir. Böylece o işin inceliklerini kavrar ve sorumluluk almış olur.

Çocuk sanatla geçimini sağlamaya başlayınca evlendirilmesi ve evinin ayrılması daha iyi ve uygun olur. Eserde burada çocukların ve gençlerin eğitilmesinin daha uygun ve kolay olduğunun vurgulanması için Sokrates ile ilgili bir anektod anlatılır. Sokrates'e neden daha çok gençlerle oturup kalkıyorsun, onlarla yakınlık kuruyorsun diye sorulduğunda filozofun

cevabı, bir ağacın yaş dallarını düzeltmeğe imkân vardır; ama onun tazeliği kaybolmuş, kuruyan dallarını düzeltmeğe güç yetmez, dediği anlatılır.

Bu faslın devamında alt konu başlıkları şeklinde konuşmanın adabı, hareket ve durmanın adabı, yemek yemenin adabı anlatılır. Görüldüğü gibi çocuk eğitimi konusunda çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren sırasıyla tüm gelişimsel dönemlerine uygun eğitmin nasıl olacağı ifade edilmiştir. Burada şuna dikkat çekmek gerekiyor: Eserde bahsedilen eğitimin tüm çocuklara verilmesiyle birlikte kız çocuklarının eğitimi konusuna kısaca değinilerek belirtilmiştir ki kız çocuklarına eve bağlılık, iffet, haya gibi özelliklerin kazandırılması, okuma-yazmadan men edilmesi gibi yargılar vardır. Kız çocukları hakkındaki bu görüşlerin elbette ki bugün doğruluğundan söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla gerek bu konudaki görüşleri gerekse dayak konusundaki görüşleri eserin yazıldığı çağın şartları altında değerlendirmek gerekmektedir.

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserde çocuğun psiko-sosyal gelişimi ve ahlaki eğitimi açısından ortaya konan görüşler modern dönem düşünürleri tarafından da ele alınan konulardır.

Kişilik, bireye özgü nitelikler bütünüdür ve bireyi diğer bireylerden ayıran ve tutarlı olarak sergilenen davranışları kapsar. Kişilik gelişiminde doğuştan anne-baba genlerinden geçen özellikler, çevresel etmenler, yaşam boyunca kurulan ve deneyimlenen ilişkiler etkilidir. Bilindiği üzere Freud'un topografik kişilik kuramı ve yapısal kişilik kuramı bilinç ve kişiliğin yapısı hakkında görüşler ileri sürmektedir. Topografik kişilik kuramı, bireyin bilişsel etkinlikleriyle ilgilidir. Freud insan davranışlarınının bilinç altı materyallerle ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bireyin yaşantılarının herhangi bir anda farkında olduğu bölge bilinç; ancak dikkatini zorlayarak hatırlayabildiği yaşantılarının olduğu bölge bilinç öncesi; bireyin farkında olmadığı, dikkatini zorlasa dahi hatırlayamayacağı bölge ise bilinç dışıdır. Freud'a göre insanın sürekli doyurmak istediği arzuları, duygu-düşünce ve dürtüleri bireye sıkıntı verebilecek yaşantıları bilinç dışında varlığını sürdürür ve bunlar sürekli bireyin davranışlarını etkiler. Freud'un geliştirdiği psikanaliz yöntemle bilinç dışındaki bu materyallerin bilince getirilerek bireyin davranışlarına ilişkin iç görü kazanması amaçlanır. Yapısal kişilik kuramında ise Freud bazı davranışsal özelliklerin nedenlerini açıklamada topografik kuramın yeterli olmadığını düşünerek yeni bir kişilik modeli geliştirmiştir. Buna göre kişilik id, ego ve süper ego olarak üç sistemden oluşur. Bu sistemler birbiriyle etkileşim içindedirler. İd, kişiliğin ilkel yönüdür ve daima haz odaklıdır, gerçek ve mantık dışı

isteklerle bireyin içsel dürtülerinin hemen doyurulmasını işler. Bebeklik döneminde çocukların kişilik yapılarını id oluşturur. Çocuk daha gelişiminin başında ailesi ve çevresindeki diğer insanlarla etkileşim içinde olduğundan çocuğun gerçekçi olmayan istekleri kısıtlanmaktadır. Bu da egonun oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ego, kişiliğin gerçeklik ilkesine göre hareket eden ve kısmen bilinçli olan bölümüdür. Bireyin içsel dürtülerinden kaynaklanan ihtiyaçlarını uygun şekilde nasıl karşılayacağını tayin eder. Akıl yürütme, karar verme gibi üst düzey zihinsel işlevleri yerine getirir. Süper ego ise kişiliğin ahlaki yönünü temsil eder. Çocuğa anne-babanın özümsettiği toplumsal kurallarla, gelenek-göreneklerle ve ahlak kurallarıyla süper ego şekillenir. Tüm kararlarda ahlak ilkesinden hareket eder. Freud'a göre sağlıklı bir kişilik için denetimin bu üç yapıdan egoda olması gerekir. Bu üç yapıdan herhangi birinin baskın olması durumunda bireyin düşünsel ve davranışsal eylemlerinin gerçeklikten uzaklaşacağını belirtir ve bu üç yapının birbiriyle ilişkisinin dengede olması gerektiği vurgular (Can, 2012, s. 125-127).

İncelemiş olduğumuz eserde, yukarıda da belirttiğimiz gibi, üçüncü fasılda güzel ahlakı oluşturan erdem cinslerinden ve nefs ilminde yani bugünkü psikoloji ilminde insani nefsin üç kuvvesinin olduğu ve bu kuvveler ve iradenin etkisiyle davranışların gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu kuvvelerin birinin birine baskın olması durumuda diğerleri kaybolur. Birincisi düşünme kuvvesi, ikincisi yırtıcı nefs olan gazabi kuvve, üçüncüsü hayvani nefs olarak bilinen şehevani kuvvedir. Buradaki görüşler ile Freud'un kuramları arasında büyük benzerlikler olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre düşünme kuvvesi Freud'un kuramında egoya; gazabi kuvve süper egoya; şehevani kuvve de ide tekamül etmektedir. İncelenen eserde de Freud'un kuramında da bu üç kuvvenin ve bu üç sitemin dengede olması gerektiği, insan davranışlarının erdemli bir şekilde gerçekleşeceği ve sağlıklı ve ahlaklı bir kişiliğin bu yolla oluşacağı vurgulanmaktadır.

Freud ilk çocukluk yıllarındaki yaşantıların kişilik gelişimi bakımından son derece önemli olduğunu ifade eder ve kişilik gelişimini çeşitli dönemlere ayırır. Her dönem birey için kritik bir gelişmeyi kapsar. Freud çocukların anne-babalarıyla ve öğretmenleriyle ilişkilerinin niteliğinin, onların ihtiyaçlarının karşılanmasında ve gelişimlerinin sağlıklı şekilde tamamlanmasında yardımcı olduğunu belirtir. Anne-babalar, öğretmenler bu dönemlerin aşılmasında çocuğa karşı sevgiyle, ilgiyle ve şefkatle yaklaşmalıdır. Freud'un bu bağlamda geliştirdiği psikoseksüel gelişim kuramı oral, anal, fallik, gizil ve genital dönemlerden oluşur. Oral dönem 0-1 yaş arası bebeklik dönemidir. Temel haz kaynağı emmedir. Bağımlı

ve pasif bir davranış olan emme davranışı anne ya da anne yerine konan kişi tarafından erken veya geç sonlandırılırsa çocuğun bu döneme bağımlı olmasına neden olur. Daha sonra yetişkinlik yıllarında güvensiz bağlanan bir kişiliğe bürünür, mesela tırnak yeme gibi kötü alışkanlıklar edinebilir (Senemoğlu, 2012, s. 72-74).

Freud'un psikoseksüel gelişim kuramının ilk dönemi olan oral dönemde dikkat çektiği çocuğun anneyi veya anne yerine koyduğu birisini emme davranışı konusundaki görüş, incelediğimiz eserde çocuğa hasta ve ahmak olmayan bir süt anne seçilmelidir tavsiyesiyle hemen hemen aynı yaklaşımdır. Her iki yaklaşımda da çocuğun süt emmdiği kişiyle ilişkisinin ileride çocuğun kişilik gelişimine olumlu veya olumsuz etki edebileceği görüşü ifade edilmektedir. Yine anne-baba ve öğretmenlerin çocuğa karşı tutumunun sevgi ve şefkat odaklı olması da her iki bakış açısının ortak yönleridir.

Erikson'un psikososyal kuramı kişiliğin oluşumunda çevresel ve toplumsal faktörlerin daha belirleyici rol oynadığını vurgular. Erikson kişilik gelişimini sekiz gelişim dönemine ayırır. Birincisi güvene karşı güvensizlik, ikincisi özerkliğe karşı kuşku ve utanç, üçüncüsü girişkenliğe karşı suçluluk, dördüncüsü başarılı olmaya karşı yetersizlik, beşincisi kimlik edinmeye karşı kimlik karmaşası, altıncısı yakınlığa karşı yalıtılmışlık, yedincisi üretkenliğe karşı durgunluk, sekizincisi benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk. Erikson da güvene karşı güvensizlik evresinde bebeğin temel beslenme, sevgi gibi ihtiyaçlarını karşılayan anne ve anne yerine geçen kişiye vurgu yapar. Temel ihtiyaçları karşılanmayan çocuk ileride güvenmeme duygusuna sahip olacaktır. Özerkliğe karşı kuşku ve utanç evresinde yürümeyi, konuşmayı kısmen kendisi yapabilen çocuğun anne-baba tarafından özerk davranışları baskılanır, cezalandırılırsa çocuk kendinden şüphe eder ve utanç duygusu geliştirir. Girişimciliğe karşı suçluluk evresinde çocuğun sosyal çevresi genişlemektedir. Bu nedenle anne-baba ve öğretmenlerin bu dönemde çocuğun artan merak duygusundan kaynaklanan sorularına cevap verilmeli, çocuğun kendine uygun seçimler yapabilmesine yardımcı olmaları gerekmektedir. Başarılı olmaya karşı yetersizlik evresinde çocuk beğenilmek ve takdir edilmek ister. Çocuklara yetenekleri ölçüsünde sorumluluklar verilmeli ve cesaretlendirilmelidir. Anne-babalar ve öğretmenler tarafından başka çocuklarla kıyaslama yapılmamalı, yaptıkları iyi davranışlar övülmelidir. Kimlik kazanmaya karşı kimlik krizi evresinde kendi ilgi ve yetenekleriyle uyumlu bir kişilik geliştirmiş olan çocuk kendi yaşamıyla ilgili kararlar vermeye, kişisel ve mesleki planlar yapmaya, kendine özgü değerler sistemi geliştirmeye başlar. Üretkenliğe karşı durgunluk evresinde bireyler genç kuşaklara

rehberlik etme gibi sorumluluklar alırlar ve yaşamlarında üretken oldukları dönemdir. Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk evresinde geçmiş yaşamının değerlendirmesini yapan birey eğer kendini anlamlı ve başarılı bir hayat yaşamış sayarsa iyi hisseder; aksini düşünürse hayal kırıklıklarıyla dolu umutsuzluk duygusuna kapılır (Can, 2012, s. 133-140).

Erikson'un psikososyal kuramının ilk evresinde de tıpkı incelenen eserde ve psikoseksüel kişilik kuramında olduğu gibi bebeğin anne ve anne rolündeki kişiyle ilişkisi vurgulanmıştır. Erikson da çocuğun özerklik döneminde davranışlarının baskılanmaması gerektiği, iyi davranışlarının beğenilmesi gerektiği belirtilir. İncelediğimiz eserde de gelişimsel olarak aynı döneme tekabül eden çocukların iyi davranışlarının övülmesi ve ödüllendirilmesi gerektiği önerilir. Başarıya karşı yetersizlik evresinde çocukların kendi yeteneklerine göre sorumluluklar alması söylenir; tıpkı incelediğimiz eserde çocuğun doğasına, yani karakterine uygun bir sanata yönlendirilmesi ve desteklenmesi gerektiğinin söylenmesi gibi.

Psikososyal gelişim kuramı da incelediğimiz eserdeki çocuk yetiştirilmesine yönelik yaklaşımda da bireyin kişiliğinin gelişmesi öncelikle anne-baba ve onların yerine geçen kişilere, öğretmenlere ve sonrasında çevreye büyük sorumluluklar yüklemektedir. Kişilik gelişimini sağlıklı şekilde tamamlayan bireylerin günün sonunda yetkinliğe ulaşmış mutluluk sahibi insanlar olacağı üzerinde durulmaktadır.

4.2.3. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserin Modern Dönem Ahlak Gelişimi Kuramları İle Karşılaştırılması

Çocuğun kişisel gelişimini etkileyen önemli faktörlerden birisi de ahlak eğitimidir. Piaget'nin ahlak gelişim kuramına göre çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak arkadaş çevresiyle olan sosyal etkileşimi ahlak gelişimini etkilemektedir. Bu dönemleri ahlak öncesi dönem, dışa bağımlı dönem ve özerk dönem olarak sınıflandırmıştır. Çocuklar doğumdan 4-5 yaşlarına kadar ahlak öncesi dönemdedir ve ben merkezcidirler. 6-10 yaşlar arasında dışa bağımlı dönemdedirler ve onlar için kurallar değiştirilemez gerçeklerdir, herkes bu kurallara uymalıdır. 11. yaşla özerk döneme geçilir ve istenirse kuralların değiştirilebileceğini fark ederler, davranışlar sonuçlarına göre değil de niyetlere ve koşullara göre değerlendirilir (Can, 2012, s. 141-142).

Kohlberg ahlak gelişimi kuramında çocuk ve yetişkinlerin davranışlarını yöneten kuralları nasıl yorumladıklarını incelemiştir. Gelenek öncesi düzey, geleneksel düzey, gelenek sonrası düzey olmak üzere sınıflandırdığı üç düzey, çocuk ya da yetişkinin doğru veya ahlaki

davranış olarak neyi algıladığına göre sınıflandırılmıştır. Gelenek öncesi düzeyde çocuk var olduğu kültür içinde kabul gören iyi ve kötü ölçütlere göre davranır. Bu düzeyde ceza ve itaat eğilimi aşamasında sadece otoriteye uyar, cezalandırılmaktan kaçınır; araçsal ilişkiler eğilimi aşamasında kendi istek ve ihtiyaçlarının karşılanması ön planda olur. Geleneksel düzey aşamasında birey için aile, bağlı olduğu grup ve ulusun beklentileri her şeyden önemlidir. Bu düzeyde kişilerarası uyum eğilimi aşamasında birey akran gruplarıyla işbirliği içindedir, iyi davranışlar sergileme ve başkalarını mutlu etme, başkaları tarafından onaylanma, iyi çocuk olma rolündedir. Çocuk elde ettiği ahlaki yargılar sayesinde olaylara başkaları açısından bakabilmeyi öğrenir. Kanun ve düzen eğilimi aşamasında davranışlar otoriteye ve sosyal düzene uygun olur. Gelenek sonrası düzeyde birey, otorite ve başkalarından bağımsız olarak istediği ahlaki ilkeleri benimser, kendine özgü değer sistemi oluşturur. Sosyal sözleşme aşamasında kanunların kullanımı ve bireysel haklar eleştirel şekilde incelenir. Evrensel ahlak ilkeleri aşamasında birey ahlak ilkelerini kendisi seçip oluşturur. Bu ilkeler adalet, eşitlik, insan hakları gibi bazı soyut kavramlara dayanır (Senemoğlu, 2012, s. 62-65).

İdeal bir kişiliğe sahip ahlaklı bireylerin yetiştirilmesi konusunda Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta ikinci makalenin dördüncü faslında çocuğun dünyaya geldiği zamandan itibaren başta anne-babası olmak üzere akranları ve öğretmenleri kısacası sosyal çevresinin çocuğun ahlaklı bir kişiliğe sahip olması konusunda önemli rol oynadığı mevzubahis olmuştur. Çocuğun eğitimiyle ilgili ilk yapılacak şeyin, onu olumsuz davranış sergileyen kimselerden korumak olduğu vurgulanmıştır. Çünkü böyle kimselerle oturup kalmasının çocuğun ahlakının ve huyunun bozulmasına sebep olacağı belirtilir. Çocuk tertemiz, saf bir şekilde dünyaya gelmiştir ve sonrasında çevresindeki kişilerin davranış biçimlerini benimsemeye başlar. Tıpkı Piaget'in özerk dönemi ve Kohlberg'in geleneksel düzeyinde olduğu gibi Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta da çocuk, çocukluk devresini geçtikten sonra insanların niyetlerini anlamaya ve ahlak ilmini öğrenmeye başlar. Başta taklit ederek kendi seçimi olmadan benimsediği davranışları kendisi için anlamlı hâle getirir. Böylece mutluluğa erişir.

Bu konuda sunulan görüşler gerek incelenen eserde gerek bugün modern bilimlerin ortaya koyduğu psikoseksüel ve psikososyal kişilik ve ahlak gelişim kuramları kapsamında değerlendirildiğinde geçmişten günümüze benzer aşamalar ve önermeler barındırdığı görülmektedir. Çocuğun ailede başlayan eğitimi çocukla birlikte büyüyen ve genişleyen toplumsal çevresinin etkisi altında kalmaktadır. Bu yüzden çocuğun gelişiminin öncelikle

ondan sorumlu kişiler tarafından iyi şekilde gözlemlenmesi gerekmektedir. Çocuğun kritik gelişim dönemleri kesinlikle ihmal edilmemelidir. Her yaşa uygun kişisel ve ahlaki eğitim zamanında verilmelidir. Elbette kuramların ortaya çıktıkları dönemlerin sosyal şartları ve kişilerin zihniyetleri nedeniyle, bugünden bakıldığında kabul edilemez görüşler de mevcuttur, söz konusu eserde kız çocuklarının eğitimiyle ilgili yaklaşımlar gibi; fakat bu görüşlere bilimin objektiflik ilkesi çerçevesinde yaklaşmak gerektiğini vurgulamamız gerekir.

4.2.4. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk Adlı Eserde Geçen Değerlerin Günümüzdeki Değerler Eğitimi İle Karşılaştırılması

Eğitim-öğretimin öncelikli amacı toplumdaki bireylerin bilgi ve kültür seviyesini en üst düzeye ulaştırmak, bireylerin seçecekleri mesleklerle ilgili gerekli donanımı edinebilmesini sağlamaktır. Eğitim-öğretim sistemlerinin bu öncelikli amaçlarının yanı sıra toplumdaki bireylerin davranışlarını kontrol etmek; bireyi birtakım toplumsal ve bireysel değerlerle donatabilmek gibi hedefleri de vardır. Her toplum ait olduğu kültürün millî, tarihî, ahlaki, manevi vb. bazı değerlerine doğal olarak sahiptir. Kişinin aileden aldığı eğitim ve değerlerin ardından eğitim öğretim programları ile bu değerleri edinmesi de toplumun genel yapısı ve geleceği açısından oldukça önemlidir. Eğitim kurumları da bireylere topluma ait değerleri öğretip bu değerleri toplum içerisinde davranışa dökebilmeleri için gayret sarf etmekte, bu değerleri eğitim-öğretim programlarına ekleyerek bunu sağlamaya çalışmaktadır (Ersoy, 5-8 Ekim 2017, s. 12).

2018 Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında yer alan on tane kök değer şu şekilde sıralanmıştır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler öğretim programı rehberliğinde öğrencilere kazandırılacak ve toplum içerisinde davranışa dönüştürülmesi sağlanacaktır. Edebiyat eserleri öğrencilere söz konusu değerleri kazandırmada bir araç olacaktır.

Bugün değer olarak adlandırılan üstün ahlak özellikleri Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserde erdem terimine tekabül etmektedir. Erdem alçak gönüllülük, yiğitlik, iyi olma, doğruluk gibi ahlaki niteliklerin genel adıdır. Erdem fazilet kelimesiyle de karşılanır. Eserde birinci makalenin ikinci kısmının üçüncü faslı güzel ahlakı oluşturan erdem cinslerini konu edinmektedir. Burada dört temel erdem olduğu belirtilir. Bunlar: hikmet, adalet, yiğitlik (şecāʿat), iffet. Bunların birbiri ile dengede olması gerektiği ve içlerinde hepsini tamamlayıcı olanın adalet erdemi olduğu vurgulanır. Hikmet, varlığa dair her şeyin bilgisinin meydana

gelmesidir ve bilmek ve işlemek olmak üzere iki türlüdür. Yiğitlik, gazabi nefsin düşünen nefse boyun eğmesidir. İffet, şehvetin düşünen nefse tabi olmasıdır. Adalet, bütün kuvvetlerin birbiriyle ittifak etmesi ve ayırt edici kuvvete bağlılık göstermesidir.

Aynı makalenin ikinci kısmının dördüncü faslı da bir önceki fasılda sayılan asıl erdem cinslerinin altında olan türler hakkındadır. Hikmet cinsinin altında yedi tür vardır: zeka, hızlı anlayış (sürʿat-ı fehm), zihin berraklığı (ṣafā-ı ẕihn), öğrenme kolaylığı (suhūlet-i teʿallüm), güzel akletme (ḥüsn-i teʿaḳḳul), akılda tutma (teḥaffuẓ), hatırlama (teẕẕekkür).

Yiğitlik cinsinin altında on bir tür vardır: nefsin büyüklüğü (nefsüñ kibri), cesaret (necdet), yüksek gayretlilik (ʿulüvv-i himmet), kararlılık (ṡebāt), yumuşak huyluluk (ḥilm), sakinlik (sükūn), akılla birlikte olan cesaret (şehāmet), dayanıklılık (taḥammül), alçak gönüllülük (tevāżuʿ), milletini ve yurdunu koruma çabası (ḥamiyyet), naziklik (riḳḳat).

İffet cinsinin altında on iki tür vardır: utanma (ḥayā), yumuşak başlılık (rıfḳ), güzel yol tutma (ḥüsn-i hedy), barış ve güven içinde olma (müsālemet), dinginlik (deʿat), sabır (ṣabr), yetinme (ḳanāʿat), ağırbaşlılık (vaḳār), kötü şeylerden sakınma (veraʿ), düzenli olma (intiẓām), bağlı olmama (ḥürriyyet), cömertlik (seḫā). Cömertlik cinsinin altında da sekiz tür vardır: eli açıklık (kerem), kendinden çok başkalarını düşünerek verme (īṡār), bağışlama (ʿafv), insanca davranma (mürüvvet), isteğe ulaşmaktan sevinç duyma (neyl), dostluk (muvāsāt), el açıklığı (semāḥat), hoşgörülü davranma (müsāmaḥat).

Adalet cinsinin altında on iki tür vardır: minnetle ve sevgiyle bağlanma (ṣadāḳat), birlik ve bereberlik (ülfet), sözünde durma (vefā), koruma duygusuyla sevme (şefḳat), ana-baba ve akrabayı gözetme (ṣıla-ı raḥm), iyiliğe iyilikle karşılık verme (müḳāfāt), iyi ortaklık veya iyi ilişki (ḥüsn-i şirket), güzel yargı (ḥüsn-i ḳażā), sevgi (teveddüd), kabullenme (teslīm), Allah'a güvenme (tevekkül), Allah'a kulluğunu gösterme (ʿibādet).

İncelediğimiz eserde bu kısmın devamında beşinci fasılda, bir önceki fasılda sayılan erdem cinslerinin zıtları yani erdemsizlikler hakkında bilgiler verilmiştir. Buna göre erdemsizlik cinsleri de dört tanedir: hikmetin zıddı bilmezlik (cehl), yiğitliğin zıddı korkaklık (cübn), iffetin zıddı aç gözlülük (şereh), adaletin zıddı zulüm (cevr).

Sonraki fasıllarda da yine erdem cinsleri olarak sayılabilecek nitelikler, üstün olan erdemler, nefsin hastalıklarının, kötü huyların tedavisi gibi konular ele alınmıştır. Burada dikkat çeken bir önemli husus da yedinci fasılda anlatıldığı üzere adalet erdeminin diğer erdemlere üstün

ve daha yetkin olduğudur. Bu konuda Aristotales'ten, Platon'dan, İbn Miskeveyh'ten, hadislerden örneklerle ana düşünce desteklenmiştir.

Ahlaki bakımından söz konusu değerlerle donanmış bireylerden oluşan bir toplum varlığını hem koruyabilir hem de sürdürebilir. Zamanın şartlarına göre bazen bu değer yargıları yıpranabilir ve tekrar bireye ve dolayısıyla topluma hatırlatılması gerekebilir. Bu değerler bireye ailede başlayan eğitimle birlikte eğitim kurumları, öğretim programları ve materyalleriyle en iyi şekilde kazandırılabilir. Türk edebiyatı eserleri sahip olunan değerleri tarih boyunca bünyesinde koruyan ve nesilden nesile aktaran önemli varlıklarımız olmuştur. Değerler eğitimi verilirken Türk edebiyatı tarihindeki birçok kıymetli eser öğrencinin ilgisini çekecek şekilde değerlendirilip materyal olarak kullanılabilir. Maʿrûf Efendi tarafından yazın dünyamıza kazandırılan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser de özellikle bireyin sahip olması gereken erdemler konusunda eğitim-öğretimin amacına hizmet edebilir nitelikte bilgiler içermektedir.

4.3. Dil İncelemesi

4.3.1. Yazım Özellikleri

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser geneli itibariyle Eski Türkiye Türkçesi imla özellikleriyle yazılmıştır. Metnin içerisinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin çoğunluğu nedeniyle bu dillerin imla özellikleri de göze çarpmaktadır. Talik yazı türüyle kaleme alınan eserde ayet, hadis, şiir gibi Türkçe olmayan cümleler çoğunlukla harekeli şekilde yazılmıştır; onun dışında metin genel olarak harekesiz yazı olmakla birlikte bazı kelimelerin bir kısmında bazı kelimelerin de tamamında hareke kullanılmıştır. Metinde bu harekelerin konduğu sesler dikkate alındığında, harekelemenin yanlış okuma endişesini ortadan kaldırmak amacıyla yapıldığı görülmektedir. Ünlülerin bazen hareke ile bazen de elif (ا), vav (و) ve ye (ى) harfleriyle yazılması; ünsüzlerde tı (ط) - te (ت), sin (س) – sad (ص) gibi ayrımlar; bazı eklerin kök ve gövdelerden ayrı yazılması bize Türk yazı dilinin geleneksel imla özelliklerine sahip olduğunu da göstermektedir.

4.3.1.1. Ünlülerin Yazımı

4.3.1.1.1. a ünlüsünün yazımı

Başta: Metinde ilk hecede a ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا), metli elif (آ), üstünlü elif (اَ), üstün (ً) kullanılmıştır: açamadı اچامدى (60a/01), ağlamağ-ıla اغلمغله (42b/19), ağızda آغزده (57a/21), açıla آجله (96b/07).

Ortada: Metinde orta hecede a ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا) kullanılmıştır. Bazı kelimelerde herhangi bir harfle gösterilmediği de görülmektedir: ıraḳ اراق (46a/04), aġaç اغج (6b/08), aldayup الديوب (28b/19), ṭayanacaḳ طاينجق (140b/08).

Sonda: Metinde son hecede a ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا), üstünlü elif (اَ) ve he (ه) kullanılmıştır: ana آنه (42a/17), ata اَتاَ (72a/04), ṣoñra صڭره (46a/91).

4.3.1.1.2. e ünlüsünün yazımı

Başta: Metinde ilk hecede e ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا) ve üstünlü elif (اَ) kullanılmıştır: egnine اڭننه (70a/21), egmeye اَڭمَيه (85b/21), eli اَلى (85b/21).

Ortada: Metinde orta hecede e ünlüsünü karşılamak için bazen üstün (َ), elif (ا), he (ه) kullanılmıştır bazen de herhangi bir harf kullanılmamıştır: egmeye اَڭمَيه (85b/21), eglemeye اڭلميه (86b/13), eşegini اَشَڭنى (59b/18), görünmesinden كورنمهه سندن (38b/04).

Sonda: Metinde son hecede e ünlüsünü karşılamak için bazen he (ه) bazen üstün (َ) kullanılmıştır: evde اَوْدَه (71b/09), gice كيجه (71b/04), gölge ڭلڭه (72b/03).

4.3.1.1.3. ı, i ünlülerinin yazımı

Başta: Metinde ilk hecede ı, i ünlülerini karşılamak için esreli elif (إ), elif (ا) ile birlikte ye (ي), ye (ي), esre (ِ) kullanılmıştır; bazen de herhangi bir harf kullanılmamıştır: ısırmaḳda اِسِرمقده (89b/18), ıssı اِسّى (72a/07), içerü ايچرو (118b/08), yirde ييردن (4a/01), bıraġalar برغه لر (4a/01) bir بِر (3a/06).

Ortada: Metinde orta hecede ı, i ünlülerini karşılamak için bazen esre (ِ) kullanılmıştır bazen de herhangi bir harf kullanılmamıştır: içinde اچنده (4a/01), ekin اَكِن (131a/15), ekincilik اَكِنجلك (11a/20).

Sonda: Metinde son hecede ı, i ünlülerini karşılamak için ye (ى), esre (ِ) kullanılmıştır: eli الى (28a/19), bunları بنلرى (30b/18), bizi بزى (37a/11), ıssı اِسّى (72a/07).

4.3.1.1.4. o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı

Başta: Metinde ilk hecede o, ö, u, ü ünlülerini karşılamak için elif (ا) ile birlikte vav (و), ötreli elif (اُ) kullanılmıştır: olına اولنه (8a/19), ondur اوندر (556a/14), öngü اونڭو (81b/03), uzatdı اوزتدى (60a/12), üzere اوزره (3a/06).

Ortada: Metinde orta hecede o, ö, u, ü ünlülerini karşılamak için vav (و), ötre (ُ) kullanılmıştır bazen de herhangi bir harf kullanılmamıştır: ünsoḳraṭis اُنْسُقْراَطِيسْ (56a/06), ötürü اوترو (5b/09), görünmesinden كورنمهه سندن (38b/04), olup اولوب (68b/20).

Sonda: Metinde son hecede o, ö, u, ü ünlülerini karşılamak için vav (و) kullanılmıştır: ötürü اوترو (113b/08), eyü ايو (8b/20), uyḳu اويقو (71b/03).

4.3.1.1. Ünsüzlerin Yazımı

4.3.1.1.1. ç ünsüzünün yazımı

Metinde ç ünsüzü kelime gövdesinde ilk, orta ve son hecede çoğunlukla çim (چ) ile yazılmıştır; eklerde cim (ج) harfi ile yazılmıştır: aḳça اقچه (32b/18), çekinmeye چكنميه (143a/13), açmaḳ اچمق (59b/21), olduḳca اولدقجه (12b/02), geldükce كلدكجه (85b/02).

Metinde kelime gövdesinde gökcek كوكجك (81b/07, 83a/05, 83a/19, 87b/18), gic ڭيج (60a/07) gibi kelimeler cim (ج) harfi ile yazılmıştır.

4.3.1.1.2. ḫ ünsüzünün yazımı

Metinde bünyesinde ḳ (ق) barındıran bazı Türkçe kökenli kalın sıradan kelimeler ḫ (خ) ile karşılanmıştır: uyḳu اويقو (47a/04) - uyḫu اويخو (123b/04), yoḫsa يوخسه (17a/06), yoḫsullıḳda يوخسول لقده (136a/04).

4.3.1.1.3. g, k, ñ ünsüzlerinin yazımı

Metinde ince sıradan kelimelerde neredeyse muntazam şekilde k ünsüzü kef (ك) ile g ünsüzü üç noktalı kef (ڭ) ile karşılanmıştır: kimesne كمسنه (6a/19), kesmekdür كسمك در (2b/09), gişi ڭشى (66a/01), egerاڭر (3b/03), gendü ڭندو (7a/05), gibi ڭبى (48b/01), diger دڭرْ (54b/11).

Metinde ñ ünsüzü kef (ك) ve üç noktalı kef (ڭ) ile karşılanmıştır: göñülden كوكلدن (135b/15), bulmazsañuz بولمزسكز (132b/05), bürhānuñ برهانوك (3a/07), yaña يَڭه (12a/16), yeñi يڭى (86a/10), derekelerinüñ دَرَكه لَرِنوڭ (10b/06).

Şu hâlde üç noktalı kef (ڭ) metinde hem g sesini hem de ñ sesini karşılamaktadır.

4.3.1.1.4. p ünsüzünün yazımı

Metinde p ünsüzü başta, ortada, sonda birkaç istisna kelime dışında pe (پ) ile yazılmıştır: pāklik پاكلك (106a/05), paslanmış پاَسْلَنْمش (20a/01), put پُتْ (28b/01).

Bugün p ile kullandığımız bazı kelimeler Eski Türkçede b'li idi. Eski Türkiye Türkçesinde de bu b'li şekiller devam etmiştir. Metinde de be (ب) ile yazılan kelimeler şunlardır: bek بَکْ (81a/04), bişüp بشوب (66a/18, 91a/07), bişirüp بشروب (71a/11).

Bugün p ile yazılan parmak kelimesi metinde barmaḳ بارمق (137b/19) şeklinde düznli olarak be (ب) ile yazılmıştır.

Zarf-fiil eki olan –(y)Up daima be (ب) ile karşılanmıştır: aldayup آلدیوب (28b/19), ḳaḳıyup قاقیوب (60b/18), begenüp بگنوب (81a/16).

4.3.1.1.5. t ünsüzünün yazımı

Metinde t ünsüzü hem te (ت) hem de tı (ط) ile karşılanmıştır. Bünyesinde tı (ط) ünsüzü barındıran Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin dışında kalın sıradan olan Türkçe kelimelerde ilk seste tı (ط) ünsüzü kullanılmıştır: ṭaġda طاغده (55b/08), ṭaġıtmaḳ طاغتمق (124b/12), ṭaş طاش (6b/08), ṭondan طوندن (57a/15). Bunun dışında metinde kalın sıradan olan tor تور (30b/13) kelimesi te (ت) ile yazılmıştır.

Kalın sıradan kelimelerdeki iç ve son sesteki t ünsüzü te (ت) ile karşılanmıştır: ṭuta طوته (45b/08), uzatılġanuñ اوزتلغنوک (60b/13), ḳatı قاتی (52a/01).

İnce sıradan kelimelerde ise t ünsüzü te (ت) ile karşılanmıştır: tīzlik تیزلک (56b/04), tükrügi توکرکی (557a/21).

4.3.1.1.6. s ünsüzünün yazımı

Metinde bazı kelimeler dışında, kalın sıradan Türkçe kelimelerde ilk seste s ünsüzü sad (ص) ile karşılanmıştır: ṣaç صاج (82b/08), ṣaḳladuġı صاقلدوغی (127a/05), ṣoḳsa صوقسه (121b/19), ṣoñra صوکره (2b/12).

Kalın sıradan olan şu kelimelerde s ünsüzü sin (س) ile karşılanmıştır: saçmaḳdur ساچمقدر (135b/06), saña سکه (57a/15), saraḳalara سرقه لره (28b/17), soñlu سوکلو (30a/13).

Metinde iki kez geçen 'sağ yön' anlamındaki kelime bir yerde sad (ص) bir yerde sin (س) ile karşılanmıştır: ṣaġ صاغ (13b/14), saġuma سَاغُمه (57b/01).

İnce sıradan Türkçe kelimelerde başta, ortada ve son sesteki s ünsüzü sin (س) ile karşılanmıştır: sen سَن (56b/20), silmeye سلمیه (86a/11), süñük سکوک (86b/18).

4.3.1.1.7. z ünsüzünün yazımı

Metinde Türkçe kelimelerin ortada ve son sesteki z ünsüzü ze (ز) ile karşılamıştır: gizlü گِزلو (57b/18), göz كوز (131b/07).

4.3.1.2. Bazı Kelime ve Eklerdeki Yazım Özellikleri

Metinde farklı yazımı olan bazı imla özellikleri göze çarpmaktadır:

a. Metinde özellikle bazı Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında ikili şekiller görülmektedir: lāʾiḳ لائق (121b/09) - lāyıḳ لايق (69b/14), redāʾet رَداءت (10b/06) - redāyet رداىت (67a/03), żamāʾir ضمائر (134b/02) - żamāyir ضماىر (124a/05), terbiye تربيه (17b/01) - terbiyet تربيت (35a/21), āşikārā اشكارا (123b/14) - āşikāre اشكاره (128b/17) gibi.

b. Metinde bazı Türkçe kelimelerin yazımında da ikili şekiller görülmektedir: açıḳlıḳ آچقلق (8b/20) – açuḳlıḳ آچوق لق (127b/15), azcuḳ ازجق (36a/05) - azacuḳ اَزَجوق (10b/19), ḳonşı قونشى (142a/08), ḳonşu قونشو (73b/21), ḳorḫa قورخه (63b;/15) - ḳorḳa قورقه (62a/15), ḳorḳu قورقو (59a/01) - ḳorḫu قورخو (65b/11), oġurlıḳ اوُغُرلق (74b/17) - oġrılıḳ اوغرى لق (111a/21), yig يگ (54b/14) - yig ييگ (80b/01), yigrek يگرک (39a/14) - yigrek ييگرک (77a/26), yil يل (56a/07) - yil ييل (60a/03) gibi.

c. Yükleme hâli eki -(y)ı, -(y)i sonu güzel he (ه) ile biten kelimelerden sonra geldiğinde bazen esreli (ِ) hemze (ء) ile gösterilmiştir: dāneyi دانهٔ (71a/11), nesneyi نسنهٔ (5b/04), kimseyi كمسهٔ (41a/13) gibi.

d. Metinde *içün* edatı bazen kendinden önceki kelimeye bitişik yazılmıştır bazen de müstakil bir kelime olarak yazılmıştır: aḫẕıy-içün اخذى يچون (103b/01), yimeg-içün يمكيچون (86b/12), intiṣāf içün انتصاف ايچون (1b/15), ciheti içün جهتى اچون (12b/88) gibi. Bazen de çün şeklinde tezahür etmiştir: beẕl-çün بذلچون (28a/18), münācāt-çün مناجاتچون (37b/15) gibi.

e. Metinde *ile* edatı ve vasıta ekinin ilgili sedasız ünsüzleri sedalılaştırdığı örnekleri ölçüt olarak almayı uygun bulduk. Dolayısıyla ile'nin eklendiği kelime sedasız bir ünsüzle bitiyorsa, bu ünsüzün sedalılaştığı ve ile'nin de kelimenin ünlülerine göre -ıla, -ile şeklinde ekleştiği görülmektedir. Fakat örneklerden hareketle ile'nin tamamen ekleşmediğine -(y)ıla, -(y)ile şeklinde okunması gerektiğine hükmettik: bulmaġ-ıla بولمغله (11a/03), dostlıġ-ıla دوستلغله (77a/11), almaġ-ıla آلمغله (91a/02), kesbi-y-ile كسبيله (92a/16), ṣuy-ıla صويله (40a/20) gibi. Bazı örneklerde ile ayrı yazılmıştır: ḥasebi ile حسَبى ايله (3b/10), faḳr ile (8b/10) vd. Bunun dışında metinde

41 yerde *ile* edatı ایله şeklinde müstakil şekilde yazılmıştır: ḥasebi ile حسَبی ایله (3b/10), aldaması ile آلْدَه مَسِی ایله (6a/14), vücūdı ile وجودی ایله (8a/05) vd.

f. Metinde cevheri fiilin henüz tam olarak ekleşmediğini gösteren ve kendinden önceki kelimeye bitişik ve y'li yazılışların yer alması, müellifin cevheri fiilin kelimeye bitiştiği yerde bazen esre (ِ) kullanması okuyuşumuzun da bu doğrultuda olmasına neden olmuştur. Bu nedenle -iken, -(y)ise, -(y)ısa, -(y)idi, -(y)ıdı şeklinde okunmuştur: diriy-iken دری یکن (125a/12), mülābis-iken ملابِسِکن (9b/16), ḳādir-iken قادرکن (39b/06), gişinüñ-iken کشی نوکِکن (77b/19), oldıy-ısa اولدی یِسَه (18a/11), laṭīfeciy-idi لطیفه جی یدی (57b/11), buy-ıdı بو یدی (57a/21), ḳalur-ıdı قُلُردی (91b/04) gibi.

4.3.2. Ses Bilgisi

4.3.2.1. Ünlüler

Eski Türkiye Türkçesindeki ünlüler, Standart Türkçedeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü'dür. Bazı araştırmacılar kapalı e (é) sesinin varlığından söz etmektedirler. Ana Türkçede varlığı kabul edilen asli uzun ünlülerin Eski Türkiye Türkçesinde olduğu ise kesinleşmiş değildir (Öztürk, 2017, s. 42).

İncelediğimiz metinde de Standart Türkçede olduğu gibi a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlüleri mevcuttur.

4.3.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

4.3.2.1.1.1. e > i değişikliği

Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde kapalı e (é) ünlüsünün bulunup bulunmadığı ya da varsa bile yazıda nasıl karşılandığı açıklığa kavuşmamış meselelerden biridir. Thomsen, Gabain, K. Foy, W. Radloff, Németh gibi araştırmacılar Eski Türkçe ti-, yi-, bir-, yil gibi kelimelerin ilk hecedeki i ünlüsünün açık e'ye dönüşmeden té-, yé-, bér-, yél şeklinde önce kapalı e (é) sesine dönüştüğü görüşünü kabul ederler (Korkmaz, 2017, s. 496).

İlk hecedeki ünlü değişmelerinden i / e meselesinde Eski Türkiye Türkçesi i tarafındadır. Şu kelimelerdeki i'ler bugün e ile yazılmaktadır : bil, bin 'ben', birü, bisle-, biş, bize-, bizen-, di-, dir-, dirnek, gice, gicik-, giç, giç-, giniş, girçek, girdek, girü, il 'memleket', il 'yabancı',ir 'erken', ir 'erkek' vd. (Timurtaş, 1992, s. 121).

Eski Türkçedeki kök hece e'si Eski Türkiye Türkçesinde genel olarak i şeklindedir (Şen, 2021, s. 181).

İncelediğimiz metinde kök hecede düzenli olarak i ile yazılan kelimelerden bazıları: biş بیش (8b/07), didi دیدی (14a/02), gice کیجه (60a/10), gic ڭیج (60a/07), girü ڭِرو (18a/14), giyüp ڭِیوب (82b/06), idici ایدجی (83a/04), irkeginüñ ایرکڭنوڭ (90a/14), irişdi ایرشدی (14a/16), işit ایشت (85b/11), itdüm ایتدم (6a/11), niçe نیچه (2b/11), virmek ویرمک (74a/11), yig ییڭ (80b/01), yirine yitüre ییرنه پتُره (72a/09) gibi. Örneklerde de görüldüğü gibi yazar, kök hedecede i sesini bazen ye (ي), bazen esre (ِ) ile göstermiştir. Yazarın bazen de aynı kelimeyi şu örneklerde herhangi bir işaret koymadan yazdığı görülmüştür: dir-iken درکن (109a/13), girü ڭرو (88b/14), giymekden ڭیمکدن (82b/07), yigdür یڭدر (54b/14), yigrek یڭرک (39a/14), yimeklerden یمکلردن (115a/18) gibi.

Metindeki bazı kelimelerde ise kök hece e'sinin Eski Türkçede olduğu gibi varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Yazar imlada hareke ile belirtmiştir: er اَرْ (71b/20) 'koca', erlik اَرْلِک (60a/14) 'yiğitlik', eyü اَیو (72a/10) 'iyi' gibi.

4.3.2.1.1.2. e > ü değişikliği

İncelediğimiz metinde şu örnete e > ü değişmesi görülmektedir: diye > diyü (81b/14).

4.3.2.1.1.3. ı > u değişikliği

İncelediğimiz metinde oġrı kelimesi ve bu kelimeden türetilmiş kelimeleri ı > u değişmesine örnek olarak gösterebiliriz: oġrı (81b/03), oġrılıḳ (111a/21), oġurlıḳ (74b/17).

4.3.2.1.1.4. ü > i değişikliği

İncelediğimiz metinde i > ü değişmesine şu örnekler verilerbilir: üçün > içün (98b/10), kümüş > gümiş (102a/12) gibi.

4.3.2.1.1.5. o > u ve ö > ü değişikliği

Arap harfli metinlerimizde bilindiği üzere a ve e; ı ve i; o, ö ve u, ü aynı yazılışlarla karşılanır. Dolayısıyla a ve e'yi; ı ve i'yi; o, u ile ö, ü'yü yanlarındaki ünsüzlerin de yardımıyla birbirinden ayırt edebiliriz; fakat o ile u ve ö ile ü'yü birbirinden ayıracak herhangi bir ölçüt yoktur. Bu yüzden bugün, Güney - Batı Türkiye ağızlarında, her ikisi de mevcut olan bu sesleri, bazıları o veya ö, bazıları da u veya ü olarak tespit etmektedirler. Örneğin, biri oyan- okurken, bir diğeri uyan-; biri yöri- (veya yorı-) okurken, bir diğeri yüri-; biri oġrı okurken bir diğeri uġrı vb. okumaktadır (Akalın, 1994, s. 27).

İncelenen metnin Eski Türkiye Türkçesi dönemi metni olduğu düşünüldüğünden ve bugünkü ağızlardaki söylenişleri de göz önünde bulundurularak aşağıdaki şekilde okunması tercih edilmektedir: böyük (28b/07), oġrı (81b/03), oyan- (83a/13), oyanuḳ (3a/21), ṭodaḳ (87a/09), yoḳaru (64b/20), yörü- (85b/16) gibi.

4.3.2.1.2. Ünlü Uyumu

Bir kelimedeki ünlülerin çeşitli bakımlardan birbirine uyumlu olması hadisesine ünlü uyumu denir. Türkçede bir kelimenin ilk hecesindeki ünlünün vasıfları nasılsa sonraki hecelerin ünlüleri de benzer vasıflar taşır. Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık olmak üzere iki tür ünlü uyumu vardır (Ergin, 2011, s. 70).

4.3.2.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-incelik uyumu, bir damak uyumu hadisesidir. Bu hadiseye büyük ünlü uyumu da denmektedir; fakat bu ses olayına kalınlık-incelik uyumu ya da damak uyumu denmesi daha doğrudur. Çünkü kelimeye tabi olan ekin kalın ya da ince olmasında, ön ve arka damaktan çıkarılan ünlüler yanında, ön ve arka damaktan çıkarılan kalın/ince k ve ince l gibi ünsüzler de belirleyicidir. Dolayısıyla bu uyum, hem bir ünlü uyumu hem de bir ünlü-ünsüz uyumudur. Bu uyuma göre arka damak seslerini arka damak sesleri, ön damak seslerini de ön damak sesleri takip eder (Şen, 2007, s. 1695).

İncelenen metindeki örneklerde de görüldüğü üzere Eski Türkiye Türkçesi döneminde de bu uyum Türkçe kelimelerde genel olarak korunmuştur: açlıġ-ıla آچلغله (86a/05), aġaçlar اغاجلر (55b/21), cigersüzlik جكرسزلک (13b/07), işidilen ايشدلن (124a/05) vd.

Metinde kalın sıradan Türkçe birkaç kelimenin ince sıradan ek aldığı görülmektedir: çalıcılik چالجی لک (75a/10), ḳuyumcılik قویمجی لک (75a/17), bıçaḳcılik بچاقجی لک (75a/19). Bu kelimeler meslek adı olan kelimelerdir.

Arapça-Farsça kelimeler de genel olarak uyuma tabi olmakla beraber bazı kelimeler uyum dışında kalmıştır: ġammāzlik غمّازلک (35a/12), nemmāmlikنمّام لک (35a/12), debbāġlik دبّاغلک (75a/12) gibi.

4.3.2.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Türkçe bir kelimede gerek köklerde gerekse köklerle ekler arasında olsun genellikle düzlük-yuvarlaklık uyumu vardır. Türkiye Türkçesinde bu uyum kuvvetli bir şekilde kendini

gösterirken Eski Türkiye Türkçesinde böyle bir uyum yoktu; ancak Osmanlı Türkçesinin sonuna doğru bu uyum bir düzene sahip oldu. Düzlük-yuvarlaklık uyumu, Türkçe bir kelimede düz ünlüleri (a, e, ı, i) düz ünlülerin; yuvarlak ünlüleri (o, ö, u, ü) ise dar-yuvarlak ünlülerin (u, ü) veya düz-geniş ünlülerin (a, e) takip etmesi hadisesidir (Ergin, 2011, s. 72-73).

İncelenen metindeki örnekler de yukarıdaki açıklamayı destekler mahiyettedir; bu uyuma köklerde ve köklerle ekler arasında düzenli bir şekilde rastlanmamaktadır: açuḳ آچوق (73b/12), adlu آدلو (141b/17), basduġı باصدوغی (64b/19), degül دَگُول (14b/06), demürcilik لک دَمُرجی (75a/19), gendü گَندو (2a/08) vd.

Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde özellikle isimden isim yapım eki olan -lu, -lü ve -suz, -süz ekleri, geniş zaman eki -ur, -ür'ün, ettirgenlik eki -ur, -ür, -dur, -dür, kuvvetlendirme ve ihtimal eki -dur, -dür, zarf-fiil eki -up, -üp'ün ünlüleri daima yuvarlaktır. Metnimizde düz ünlülü kelime tabanlarına yuvarlak ünlüyle gelen çok ek vardır. Bu durum uyuma aykırı kullanımların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Metinde yuvarlak ünlüler genellikle vav (و) veya ötre (ُ) ile gösterilmiştir. Biz de buradan hareketle vav (و) veya ötre (ُ) ile ne de farklı bir hareke ile gösterilmeden yazılan aynı kelime ve ekleri yuvarlak ünlülü okuduk.

İncelenen metinde sınırlı sayıda bazı kelime köklerinin uyuma tabi olan şekilleri ile uyuma aykırı olan şekilleri bir arada kullanılmıştır: açıḳlıġı آچقلغی (8b/20) - açuḳlıġı آچوق لغی (127b/15), gendinüñ گُندِ نُوک (12a/21) - gendünüñ گندونک (16a/05). Bu örneklerin uyuma tabi olan şekilleri metinde sadece bir kez öyle yazılmıştır.

Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyan kelimeler de vardır: ayaġında اياغنده (121b/19), almaya یه آلمه (78b/02), evde اَوْدَه (72b/09), dirligi دِرْلگی (78b/05), ḳardaşlıġın قرداشلغن (135a/09) vd.

4.3.2.1.3. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi genellikle kelime ortasında tezahür etmektedir. İncelenen metinde Türkçe olarak bir örnek mevcuttur: azacuḳ اَزَجوق (10b/19).

Arapça bir kelimede de, muhtemelen kelimenin teleffuzunu kolaylaştırmak için, bir ünlü türetilmiştir. Metinde bazı kelimelerde harekelendirme olduğu için, bu kelimeler harekelendirilmiş şekillerine sadık kalınarak okunmuştur. Dolayısıyla bu kelime de ünlü türemesi gerçekleşmiş şekliyle yazılmıştır: ʿayubını عیوبنی (50a/11).

4.3.2.1.4. Ünlü Düşmesi

Türkçede orta hece vurgusuzdur. En az iki heceli bazı kelimeler ünlüyle başlayan ek aldıklarında ikinci hecelerindeki dar ünlüler düşer. Bu ses olayına ünlü düşmesi denir. İncelenen metinde de bu olay bazı kelimelerde gözlenmektedir: aġız > aġzında (57a/19), boyun > boynın (85b/21), göñül > göñli (6b/21), ḳarın > ḳarnına (82a/07), oġul > oġlı (100a/18) vd.

Kendinden önceki kelimelere bitişik yazılan *içün* edatının bazen ilk ünlüsünün düştüğü görülmüştür: insān-çün (107a/09), anuñ-çün (101b/17) gibi.

4.3.2.1.5. Ünlü Birleşmesi

Ünlüyle biten bir kelimeden sonra ünlüyle başlayan bir kelime veya ek gelirse bu iki ünlüden biri düşer. Metinde buna örnek olarak şu kelimeler bulunmaktadır: bu+öyle > böyle بویله (14a/05), ne+içün > niçün نیچون (10b/03), şu+ol > şol شول (14a/16), şu+öyle > şöyle شویله (16a/06).

4.3.2.2. Ünsüzler

Eski Türkiye Türkçesinin ünsüzleri, Türkiye Türkçesinin ünsüzleriyle aynı olmakla birlikte incelenen metinde art damak ñ'si ve art damak ḳ'sının sızıcılaşmasıyla oluşan sızıcı gırtlak sesi ḫ da kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesindeki ğ sesi yerine transkripsiyonlu metinde kalın sıradan kelimelerde ġ, ince sıradan kelimelerde ise g harfi kullanılmıştır.

4.3.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri
4.3.2.2.1.1. b > v değişikliği

Eski Türkçede kelime başı ve ortasındaki b'ler Eski Türkiye Türkçesinde v'ye dönüşür. İncelenen metinde kelime başındaki b- > v- değişmesine örnek şunlardır: bar > var وَارْ (11b/06), bar- > var- وار (34a/06), bir- > vir- ویر (143a/15). Kelime ortasındaki -b- > -v- değişmesine örnek şunlardır: eb > ev او (57a/19), seb- > sev- سو (79b/14), yabız > yavuz یَاوُزْ (49a/04).

4.3.2.2.1.2. t > d değişikliği

Eski Türkçe ve devamında Karahanlı, Harezm, Kıpçak, Çağatay Türkçelerindeki kelime başındaki sedasız diş ünsüzü t'ler Eski Türkiye Türkçesinde ve Oğuz şivelerinde genellikle

sedalılaşarak d'ye dönüşmüştür. Bu değişme Türkiye Türkçesinde art sıradan ünlü taşıyan kelimelere göre ön sıradan ünlü taşıyan kelimelerde daha yaygındır (Akar, 2018, s. 123).

Eski Türkçede kelime başında d- ünsüzü bulunmaz. Eski Türkçedeki kelime başı t-'ler Eski Türkiye Türkçesinde genellikle d-'ye dönüşmüştür. Fakat Eski Türkiye Türkçesi dönemine ait eserlerde kelime başında hem t-'li hem de d-'li yazımlar bulunmaktadır. İncelenen metinde de ince sıradan ünlü bulunan kelimelerde t-'ler genellikle d-'ye dönüşmekle birlikte kalın sıradan ünlü bulunan kelimelerde t-'ler ise d-'ye dönüşmeyip kendini korumuştur. Bu durumda metindeki kelime başındaki t-'leri şu şekilde inceleyebiliriz:

a. İnce sıradan ünlü bulunan t-'lerin d-'ye dönüştüğü örnekler: degül دگل (63b/10), degin دگن (53a/21), demür دمر (4b/13), deñiz دگز (30b/07), deprenmek دپرنمک (30b/05), depretmeye دپرتمیه (85b/14), deve دوه (30b/13), didi دیدی (63a/20), diken دکن (117a/08), dil دل (131b/07), diledi دِلَدی (57a/18), dilkü دِلکو (138a/03), diñlemeye دگلمیه (85a/07), dibini دبنی (87a/08), diri دِری (63a/02), dirligi دِرْلگی (78b/05), dişlerini دشلرنی (87a/09), dişisi دشی سی (90b/06), dizi دزی (85b/20), döger دوگر (59b/17), dögen دُوکن (1b/13), döke دوکه (87a/10), dönüp دونوب (85b/16), dört دورت (80a/04), döşekde دشکده (30a/20), dürlü دُورْلو (17a/09), dürüşe دورشه (115b/13), düşdi دوشدی (91a/07), dütün دُوتُونْ (55b/09), düze دوزه (50b/14).
b. Kalın sıradan ünlü bulunan t-'lerin d-'ye dönüştüğü örnekler: daḫı دخی (73b/01), dururlar دررلر (107a/12).
c. Kalın sıradan ünlü bulunan t-'ler metinde ṭ (ط) ile yazılmıştır ve d-'ye dönüşmediği, korunduğu örnekler: ṭaġda طاغده (55b/08), ṭallara طال لره (84b/08), ṭamarlar طمرلر (55b/07), ṭañ-ıla طگله (143b/05), ṭañlaya طگله یه (143b/05), ṭapınmaḳ طاپنمق (129b/10), ṭar طار (30a/12), tarlasında تَرْلَاسِنده (54a/12), ṭarlar طارلر (88a/08), ṭarlığı طارلغی (60a/20), ṭaş طاش (75b/16), ṭatlu طتلو (83a/01), ṭayanacaḳ طاینجق (140b/08), ṭodaġını طوداغنی (87a/09), ṭoġru طوغرو (64b/21), ṭoḳumaġı طوقومغی (90b/18), ṭoḳuzıncı طقزنجی (63a/16), ṭolmış طولمش (124b/09), ṭondan طوندن (57a/15), ṭoñuzlar طُگُزْلَارْ (48b/01), ṭopṭolu طوبطلو (55b/07), ṭoyduḳdan طویدقدن (48a/17), ṭurmaḳ طورمق (64b/21), ṭuta طوته (45b/08), ṭuz طوز (130b/04).
d. Kalın sıradan ünlü bulunan; fakat hem t- ile hem d- ile yazılan örnekler: ṭaġıtmaḳ طاغتمق (124b/12) - dağılmaḳda داغلمقده (73a/12).

Kelime ortasındaki -t-'ler ise -d-'ye dönüşmeyip genellikle korunmuşlardır: altında آلتنده (66b/01), altıdur آلتندر (116a/16), altuna التونه (104b/15), ata آتا (72a/04), atılması سی آتِلْمَه

(56a/04), biten بتن (117a/07), bitiler بتى لر (124b/18), bitürse بتورسه (87a/19), getür كتور (143b/02), otura أوتُره (86a/12) vd. Kelime ortasında bulunan -t-‘ler şu örneklerde -d-‘ye dönüşmüştür: yidi يدى (26b/06), aldayup آلديوب (28b/19).

Kelime sonundaki -t’ler ünlüyle başlayan bir ek alıp ünlüler arasında kaldığında -d’ye dönüşmüştür: idem ايدم (15a/14), ögredüp اوكردوب (80a/09).

Kelime sonunda bulunmasına rağmen ünlü ile başlayan bir ek alıp almamasına bağlı olmadan -t’nin -d’ye dönüştüğü şu örnekler tespit edilmiştir: and آند (82b/13), ad آدْ (11a/09), adın آدن (50b/07), ardına اردنه (85b/16).

4.3.2.2.1.3. -d- > -ḍ- > -y- değişikliği

Eski Türkçede kelime ortasındaki -d- sesi Eski Türkiye Türkçesinde tamamen -y-’ye dönüşmüştür: adaḳ > ayaḳ اَيَقْ (87a/18), adır- > ayır- ayıralar آيِره لر (84a/17), ked- > giy- giymekden گيمكدن (82b/07), ṭod- > ṭoy- ṭoyduḳdan طويدقدن (48a/17).

4.3.2.2.1.4. k/ḳ > g/ġ değişikliği

Oğuzca’yı Eski Türkçe ve onun devamı Karahanlı, Harezm, Kıpçak, Çağatay Türkçelerinden ayıyan en önemli özelliklerin başında kelime başı k- > g- tonlulaşması gelir. Oğuz ağızlarında ve Eski Türkiye Türkçesinde bu değişim gözlenmektedir. Ön sıradan ünlü taşıyan neredeyse tüm kelimelerde bu kural geçerlidir; fakat kallın sıradan ünlü taşıyan kelimelerde bu kural tam olarak geçerlidir denemez. Eski Türkçe ve devamında Karahanlı, Harezm ve Çağatay Türkçelerinde kalın sıradan ünlü taşıyan kelimeler başındaki ḳ-’yı korumuş ve bu kural Eski Türkiye Türkçesinde de geçerlidir (Akar, 2018, s. 121).

Eski Türkçenin kelime başı ḳ’ları Eski Türkiye Türkçesinde bir değişikliğe uğramadan aynı biçimde devam etmektedir ve yazıda bunu karşılayan tek harf kaf (ق) olduğu için imla-fonoloji bağlantısı açısından herhangi bir karışıklık söz konusu değildir. Fakat ince sıradan k-’ler 11. yüzyıldan sonra Oğuz Türkçesinde bazı istisnalarla g-’ye dönüşmüş olduğu için, iç seste de k > g değişmesi bulunduğu için, Arap yazısında da hem k’yi hem g’yi karşılamak üzere tek harf kef (ك) kullanılığı için kef’in bu seslerden hangisine tekabül ettiği hususu bazen karışıklığa neden olmuştur. Bazı yazar ve müstensihler k ve g’yi ayırt edebilmek için kef’in üstüne veya altına üç nokta koyarak g’yi belirtmişlerdir. Evsâf-ı Mesâcidi’ş-şerîfe, Kadı Burhaneddin Divanı, Kabus-nâme Tercümesi, Kelile ve Dimne, Cerrâhiye-i İlhâniye,

Muhammed bin Hamza'nın Kur'an Tercümesi, Fetihnâme-i Sultan Mehmed bu k > g ayrımını belirten Eski Türkiye Türkçesi metinleridir (Korkmaz, 2017, s. 502-503).

İncelenen metinde ince sıradan k ve g'nin ayırt edilebilmesi için kef (ك) ve üç noktalı kef (ڭ) kullanılmıştır. Metindeki k- > g- değişmesine örnek şunlardır: keç- > geç- geçdi گچدی (12b/07), kel- > gel- gelmişler-idi گلمشلردی (7b/15), kemi > gemi gemileri گمیلری (60a/07), kendü > gendü گندو (7a/05), kergek > gerek گرک (13a/01), keltür- > getür- getüre گتوره (41a/05), kibi > gibi گبی (44a/13), kice > gice گیجه (60a/10), kiç > gic گیج (60a/07), kir- > gir- girmiş گرمش (124b/11), kirçek > girçek گرچک (23a/14), kirü > girü گرو (40a/20), kişi > gişi گشی (53a/19), kit- > git- gide گیده (86b/01), kizlü > gizlü گزلو (57b/18), köbek > göbek göbegine گوبکنه (86a/18), köç- > göç- göçer گوچر (143b/19), köñül > göñül گوگل (55b/07), kör- > gör- gördi گوردی (8a/20) vd.

İncelenen metinde -g- sesini koruyan örnekler ise şunlardır: ögren- اوگرن (84a/0), ögrenmek اوگرنمک (84b/13), ögredüp اوگردوب (80a/09).

Kelime ortasındaki -ġ-'nın korunduğu bazı örnekler şunlardır: aġulu اغولو (80a/03), baġlayup باغلیوب (94b/11) vd.

4.3.2.2.1.5. -ķ- > -ḫ- değişikliği

Eski Türkçede ḫ sesi ve bu sesi karşılayan bir harf yoktur. Daha sonra Orta Türkçe dönemi metinlerinde ve bugün bazı Türk şivelerinde bu sese rastlanmaktadır. Eski Türkiye Türkçesinde de kurallı olmamakla birlikte bilhassa Azerbaycan bölgesine yakın yerlerde yazılmış metinlerde art sıradan ünlülü kelimelerde ortadaki ve sondaki -ķ-, -ķ'lar -ḫ-, -ḫ'ya dönüşmüştür (Akar, 2018, s. 120).

İncelenen metinde Türkçe sözcüklerde ön seste ķ- > ḫ- değişmesi ile karşılaşılmamıştır. Orta ve son sesteki değişmeler şunlardır: ṭaķı > daḫı دخی (62b/10), ķorķ- > ķorḫ- ķorḫa قورخه (63b/03), ķorķu > ķorḫu قورخو (65b/11), ķorḫulu قورخو لو (95a/05), ķorḫurıncından قورخورنجندن (62b/07), yoķsa > yoḫsa یوخسه (17a/06), yoķsul > yoḫsul yoḫsullıķda یوخسول لقده (136a/04), uyķu > uyḫu ایخو (74a/04).

4.3.2.2.1.6. -ġ- > -v- değişikliği

İncelenen metinde sadece şu örnekte bu ses hadisesi gerçekleşmiştir: ṣoġıķ > ṣoġuķ > ṣovuķ صوق (90b/03).

4.3.2.2.2. Ünsüz Düşmesi

Seslerin birbiriyle ilişkisi esnasında gramer birliğindeki bir ünsüzün bazen düştüğü görülür. Bu hadiseye ünsüz düşmesi denir.

4.3.2.2.2.1. b düşmesi

Eski Türkçede bol- kelimesi başındaki b- sesi Eski Türkiye Türkçesinde düşerek ol- şekline dönüşmüştür. İncelenen metinde de aynı durum söz konusudur: bol- > ol- olan اولان (3a/21).

Eski Türkçede sub kelimesinin sonunda bulunan -b sesi Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde olduğu gibi incelenen metinde de düşmüştür: sub > su ṣu صو (6a/18).

4.3.2.2.2.2. g düşmesi

Batı Türkçesinde birden fazla heceli kelimelerin sonunda bulunan -ġ ve -g'ler ile eklerin sonundaki -ġ ve -g'ler düşmektedir (Timurtaş, 2012, s. 61).

İncelenen metinde ġ ve g'lerin düştüğü örnekler şunlardır: açıġ > acı آجی (132a/18), bitig > biti bitiler بتی لر (124b/18), edgü > eyü ایو (8b/20), kergek > gerek ڭرک (42b/21), ḳapug > ḳapu قاپو (25b/13), ḳatıġ > ḳatı ḳatı قاتی (52a/01), kiçig > kiçi kiçi کیچی (143b/17), ḳuduġ > ḳuyuya قوییه (10b/01), ḳulġaḳ > ḳulaḳ قولاق (131b/06), ḳuruġ > ḳuru قرو (55b/17), tirig > diri دِری (100b/10), uluġ > ulu اولو (14a/10) vd.

Eski Türkiye Türkçesinde isimden isim yapan -lıġ, -lig ekinin -ġ/-g'si düşer ve ünlüleri yuvarlaklaşır: adlıġ > adlu adlu آدلو (141b/17) türlüg > türlü > dürlü dürlü دُورْلو (17a/09) vd.

Eski Türkçedeki yükleme hâli eki -ıġ/-ig, > -ı/-i bizi بزی (4a/18); yönelme hâli eki -ġa/-ge > -a/-e deñize دڭزه (60a/08); yön gösterme eki -ġaru/-gerü > -aru/-erü içerü ایچرو (118b/08); sıfat-fiil eki -ġan/-gen > -an/-en aḳan آقن (90b/04); zarf-fiil eki -ġınça/-ginçe > -ınca/-ince bulınca بولنجه (6a/14); zarf-fiil eki -ġalı/-geli > -alı/- eli; fiilden isim yapan -ġuçı/-güçi > -ıcı/-ici işidici ایشدجی (129b/01) eklerindeki -ġ/-g'ler de Eski Türkiye Türkçesinde düşmüştür. Bu eklerle ilgili detaylı bilgiler biçim bilgisi kısmında verilecektir.

4.3.2.2.2.3. l düşmesi

Batı Türkçesinde, Eski Türkçedeki kelime ortasındaki -l- bazı kelimelerde düşmüştür. İncelenen metinde de şu örneklerde görümektedir: keltür- > getür- getürdi کتوردی (1b/02), oltur- > otur- oturalar اوتره لر (65a/05).

Metinde işaret sıfatı ve işaret zamiri olarak kullanılan ol kelimesi dört yerde o şeklinde kullanılmıştır: o او (97b/10).

4.3.2.2.2.4. r düşmesi

Eski Türkçede kelime ortasındaki ve sonundaki -r-/-r sesi Batı Türkçesinde bazı kelimelerde düşmüştür. İncelenen metindeki bazı örnekler ise şunlardır: er- > i- idi ایدی (14a/20), berk > bek بَکْ (81a/04), birle > bile بله (7b/05).

4.3.2.2.2.5. y düşmesi

Eski Türkçede kelime başındaki y- sesi bazı kelimelerde düşmüştür. İncelenen metinde bu hadiseye örnek şudur: yıraḳ > ıraḳ اراق (46a/04).

4.3.2.2.3. Ünsüz Türemesi

4.3.2.2.3.1. y türemesi

Ünlüyle biten bir kelimeye ünlüyle başlayan bir ek veya edat getirildiği zaman araya -y- yardımcı sesi türemektedir. Metindeki bazı örnekler şunlardır: kimseye کمسَیَه (4b/11), şaḫṣī شخصی یه (96a/21), altıncıya آلتنجی یه (111a/18), bedeni-y-ile بَدَنی یله (10b/17), belā-y-ıla بلا یله (45a/01) vd.

4.3.2.2.3.2. n türemesi

Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra kelimeye isim çekim ekleri getirildiği zaman araya bir -n- yardımcı sesi türemektedir. Metindeki bazı örnekler şunlardır: bunda بونده (74a/02), ḳovundan قُوُنْدن (138a/12), üzerine اوزرنه (23a/03) vd.

4.3.2.2.3.3. Ünsüz İkizlenmesi

Metinde ünsüz ikizlenmesi -s- ünsüzünde şu örnekte gözlenmektedir: ıssı اِسّی (72a/07).

Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerde bulunan çift ünsüzleri ünsüz ikizlenmesine örnek olarak göstermemekteyiz; çünkü kelimenin aslında aynı ünsüz çift şekilde bulunmaktadır: muvaffaḳ موفق (84b/18), şerr شرّ (116a/12).

4.3.2.2.4. Ünsüz Benzeşmesi

Bir gramer birliğinde bir kelimede bazen yan yana veya biraz aralıklı olarak bir arada bulunan iki sesten biri diğerine tesir ederek onu kendisine benzetir. Böylece iki sesin birbirine benzeştiği görülür. Bu hadiseye benzeşme denir. Bir sesin diğer sesi sedalılık

sedasızlık bakımından kendisine benzetmesine ise seda bakımından benzeşme denir (Ergin, 2011, s. 52).

İncelenen metindeki kelimeler seda bakımında benzeşmeye genel olarak uygun değildir: geçdi گچدی (12b/07), yaratdı یارتدی (85b/10), bulduḳdan بولدقدن (125a/14) gibi.

Bir sesin diğer bir sesi kendi temas derecesine çekmesi temas derecesi bakımından benzeşmedir. Bu aynı zamanda bir seda benzeşmesidir (Ergin, 2011, s. 53).

Metindeki örneklerden bazıları şunlardır: ayaġını ایاغنی (70a/21), eydeyüz ایده یوز (32a/14), idelüm ایدلم (14a/19) vd.

4.3.2.2.5. Hece Düşmesi (Haploloji)

Bir gramer birliğinde ses bakımından birbirine benzeyen ve arka arkaya gelen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece iki hece bir hece hâline gelir (Ergin, 2011, s. 52).

İncelenen metindeki haploloji örnekleri şunlardır: turur/durur > -dur/-dür olmasıdur (11b/03), muḥabbet-ile-dür (57b/04), kim+ise > kimse (28b/06), kim+ise+ne > kimesne (6a/19), ne+ise+ne > nesne (64a/07) vd.

4.3.2.2.6. Ek Yığılması

Bir kelimede aynı işlevdeki eklerin arka arkaya gelmesi hadisesidir. İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: birisi (2a/10), kimisine (55a/02) gibi.

4.3.3. Biçim Bilgisi

4.3.3.1. İsim

4.3.3.1.1. İsim Çekim Ekleri

4.3.3.1.1.1. Çokluk Eki

Eski Türkçe ve bugün Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Eski Türkiye Türkçesinde de çokluk eki olarak +lAr eki kullanılmıştır: aġaçlar (55b/21), ʿāşıḳlar (29b/10), maḳāmlar (38a/05), şunlar (122b/09), ṭamarlar (55b/07), bedenler (116b/07), cismler (4b/20) gibi.

Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan +An metinde kalıplaşmış olarak tek bir sözcükte karşımıza çıkmaktadır: oġlan (81b/02).

4.3.3.1.1.2. İyelik Ekleri

İki isim arasında aitlik, sahiplik ilişkisi kuran eklere iyelik ekleri denir. Eski Türkiye Türkçesinde iyelik ekleri yaygın bir özellik olarak dudak uyumu dışında kalmıştır. İyelik ekleri de dönemin genel yuvarlaklaşma eğilimi doğrultusunda 1. ve 2. şahıslarda bağlantı ünlüleri yuvarlak, 3. şahıslarda düz ünlülü olarak karşımıza çıkmaktadır (Akar, 2018, s. 136).

a. Teklik 1. şahıs: +m, +Um

Teklik 1. şahıs iyelik eki +m'dir; fakat yardımcı ses olarak dar yuvarlak ünlü (u, ü) alır. Metnin orijinalinde harekelenmiş örneklerden hareketle biz de yuvarlak ünlülü olarak okuduk: atam (101b/18), ʿırżum (125b/18), ḳatumda (68a/02), saġuma (57b/01), benüm (15a/12), gönlümi (69b/17), z̲ihnümüñ (136a/18).

b. Teklik 2. şahıs: +ñ, +Uñ

Teklik 2. şahıs iyelik eki +ñ'dir; fakat yardımcı ses olarak dar yuvarlak ünlü (u, ü) alır. Metnin orijinalinde harekelenmiş örneklerden hareketle biz de yuvarlak ünlülü olarak okuduk: rıżāñı (130a/09), atalaruñ-ıla (57a/03), sözüñi (129b/11).

c. Teklik 3. şahıs: +I, +sI

Teklik 3. şahıs iyelik eki ünsüzle biten kelimelerde +ı, +i; ünlüyle biten kelimelerde +sı, +si'dir. Metindeki bazı örnekler: ʿilācı (63b/17), gözinde (62b/09), nefsi (63b/13), rıżāsı (130a/09), āvāzesi (124b/09).

Metinde sadece şu örneklerde teklik 3. şahıs iyelik eki -y- yardımcı sesiyle kelime köküne bağlanmıştır: ṣuyı (66a/05), (70b/18), (75b/05), (126b/14); ṣuyını (87a/10).

d. Çokluk 1. şahıs: +mUz, +UmUz

Çokluk 1. şahıs iyelik eki +muz, +müz'dür; fakat ünsüzle biten kelimelerden sonra yardımcı ses olarak dar yuvarlak ünlü (u, ü) alır. Metnin orijinalinde harekelenmiş örneklerden hareketle biz de yuvarlak ünlülü olarak okuduk: ābāmuz (64a/20), gendümüze (51a/12), ecdādumuz (64a/20), rüsulumuzı (33b/16), dilümüzi (140b/16), helākümüze (47b/19).

Çokluk 1. şahıs iyelik eki, çokluk ekinden sonra geldiğinde yardımcı ünlüsü düz ünlüyle yazılmıştır: müteḳaddimlerimüze (64a/21) , z̲ātlarımuzdan (51a/01).

e. Çokluk 2. şahıs: +ñUz, +UñUz

Çokluk 2. şahıs iyelik eki +ñuz, +ñüz'dür; fakat ünsüzle biten kelimelerden sonra yardımcı ses olarak dar yuvarlak ünlü (u, ü) alır. Metnin orijinalinde harekelenmiş örneklerden hareketle biz de yuvarlak ünlülü olarak okuduk: ġuṣṣañuz (68a/03), küllīñüz (72b/12), cemīʿuñuz (72b/13), ümiẕüñüz (132b/05).

Çokluk 2. şahıs iyelik eki, çokluk ekinden sonra geldiğinde yardımcı ünlüsü düz ünlüyle yazılmıştır: ʿamelleriñüzi (57a/06), nefsleriñüzde (57a/06), nesebleriñüz-ile (57a/06).

f. Çokluk 3. şahıs: +lArı

Çokluk 3. şahıs iyelik eki +ları, +leri'dir ve düz ünlülüdür. Metindeki bazı örnekler: dostları (60a/21), ḫarcları (59a/13), muṣāḥibleri (60a/21), mülkleri (68b/21).

4.3.3.1.1.3. Aitlik Eki

Eski Türkiye Türkçesinde aitlik eki +ḳı/+ki, +ġı/+gi şeklinde görülür. İncelenen metinde de aynı şekilde kalınlık-incelik uyumuna tabidir: altındaġı (46b/05), evveldeki (3a/18), edeblerdegi (86b/13), erindegi (80b/02).

4.3.3.1.1.4. Hâl Ekleri
4.3.3.1.1.4.1. Yalın Hâl

Türkçede yalın hâl eksizdir. İsmin teklik, çokluk, iyelik eki almış şekilleri yalın hâldir. Eski Türkiye Türkçesinde de durum aynıdır.

4.3.3.1.1.4.2. İlgi (Genetif) Hâli

Eski Türkiye Türkçesinde ilgi hâli eki ünsüzle biten isimlerde +uñ, +üñ; ünlüyle biten isimlerde +nuñ, +nüñ şeklindedir. Ekin ünlüsü hep yuvarlaktır (Öztürk, 2017, s. 63).

İncelenen metinde de u, ü ünlüleri için vav (و) harfinin kullanıldığı yazımlardan anlaşıldığı üzere, ekin düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi olarak sadece yuvarlak ünlülü şekilleri kullanılmıştır: ḫalḳuñ (69a/05), müteʿarrıżlaruñ (69b/02), pādişāhuñ (122a/01), ʿālemüñ (122a/07), işlerüñ (123b/15), anuñ (60b/12), aḥvālınuñ (123b/15), ġażabınuñ (128a/15), māddelerinüñ (16a/17), ikincisinüñ (18a/06).

İncelenen metinde ilgi hâli anlamının hiçbir ek kullanılmadan sağlandığı örnekler de vardır: ümīẕ ʿalāḳası (97a/09).

Teklik 1. şahıs ve çokluk 1. şahıs zamirlerinde tamlama hâli eki +Um'dur: benüm (68a/02), bizüm (64a/21).

4.3.3.1.1.4.3. Yükleme (Akkuzatif) Hâli

Cümlelerde ve kelime gruplarında fiilin doğrudan tesir ettiği isimler yükleme hâlinde bulunurlar ve fiiller geçişli olur. Bugün Türkiye Türkçesinde yükleme hâli eki +ı, +i, +u, +ü; zamirlerde de +nı, +ni, +nu, +nü'dür. Eski Türkçede isimlerden sonra +g, +ġ; iyelik ekli kelimelerden sonra +n; zamirlerden sonra +nı, +ni olmak üzere üç türü vardı (Ergin, 2011, s. 231-232).

Eski Türkiye Türkçesinde yaygın yükleme hâli eki +ı, +i'dir. Bu ek ünlüyle biten kelimelere eklenirken önüne +y sesi alarak +yI şeklinde gelir. Teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra araya zamir n'si alır. Eski Türkçedeki iyelik ekli tabanlara gelen +In ise Eski Türkiye Türkçesi döneminde daha çok kalıplaşmış yapılarda getirilmektedir (Akar, 2018, s. 138).

Eski Türkiye Türkçesi dönemine ait olan incelediğimiz metinde tespit ettiğimiz yükleme hâl ekleri şunlardır:

a. +ı, +i; +(y)ı, +(y)i; +(n)ı, +(n)i: altunı (83a/11), gümişi (83a/11), başını (70a/21), ḫādimleri (88b/06), aʿżāyı (73a/17), beşeriyyeyi (104b/03), dibini (87a/08).

b. +nı, +ni: bunı (2b/20), anı (66a/18), şunı (18b/03), mebdeʾni (27b/05).

c. +(ı)n, +(i)n: āletlerin (90b/16), diplerin (137b/21), ellerin (87a/03), olduġın (61b/01), irişdügin (122a/04), istiʿdādın (37a/11), ḳabāḥatın (23a/11), kevnin (64a/17).

4.3.3.1.1.4.4. Yönelme (Datif) Hâli

Yönelme hâli eki, cümlede ve kelime gruplarında fiilin kendisine doğru yaklaştığını, yöneldiğini ifade eder. Batı Türkçesinde yönelme hâli eki +a, +e'dir. Eski Türkçede bu ek +ġa, +ge idi; Batı Türkçesine geçerken ġ ve g'ler düştüğü için ek +a, +e şekline gelmiştir. Eski Türkiye Türkçesinde ve Osmanlıcada zamir datiflerinde görülen baña, saña, oña, buña, şuña şekillerindeki ñ zamirlerdeki n ile yönelme ekindeki ġ, g'nin çok önceden birleşmesiyle oluşmuş ve Batı Türkçesinde yönelme ekinin ġ, g'si düşse bile bu ñ'ler izini yaşatmaya devam etmiştir. Ağızlarda sağır kef kaybolmadığı için bu iz bugün de yaşamaktadır (Ergin, 2011, s. 233-234).

İncelenen metindeki örnekler: ġılmāna (6a/08), şürūr (136b/10), ṭarafa (13b/14), ādeme (2b/14), helāke (59a/08), aʿdāya (137b/09), ḫaṭāya (53b/15), gendüye (86b/06), hendesīye (32b/19), buña (20b/06), añа (47b/05), şuña (33a/16).

4.3.3.1.1.4.5. Bulunma (Lokatif) Hâli

Eski Türkiye Türkçesinde bulunma hâli eki +da, +de'dir. Bu dönemde tonsuz ünsüzlü şekiller yoktur. Tonsuz ünsüzle biten kelimelere söz konusu ek getirildiğinde ünsüz uyumu bozulur (Öztürk, 2017, s. 65). Bir kelimede iyelik ekinden sonra bulunma hâli eki gelirse araya bir n yardımcı sesi girer.

İncelenen metindeki örnekler: āḫırda (56b/14), kedḫudālıḳda (77a/09), kefāletde (34b/10), kelimede (120a/18), luġatında (33b/08), menzilinde (76b/15).

4.3.3.1.1.4.6. Ayrılma (Ablatif) Hâli

Eski Türkiye Türkçesinde bu ek +dan, +den şeklindedir. Tonsuz ünsüzlü şekiller yoktur. Tonsuz ünsüzle biten kelimelere söz konusu ek getirildiğinde ünsüz uyumu bozulur (Öztürk, 2017, s. 66).

Türkçede bugün ayrılma hâli eki +dan, +den, +tan, +ten'dir. Eski Türkçede +dın, +din, +tın, +tin idi (Ergin, 2011, s. 235-236).

İncelenen metinde genel olarak ayrılma hâli eki +dan, +den şeklindedir: raḥmatdan (6a/04), şurbdan (67a/06), tafṣīlden (90b/10), yirden (4a/01).

Metinde sadece bir örnekte ekin +din şeklinde yazıldığı görülmektedir:öñdin اُوكُدِنْ (48a/06).

4.3.3.1.1.4.7. Eşitlik (Ekvatif) Eki

Eşitlik ekleri cümlede ve kelime gruplarında fiilin oluş veya yapılış tarzını ifade etmekle birlikte eşitlik, gibilik, benzerlik ifade ederler. Eski Türkçede ek yalnızca ç'li olarak +ça, +çe idi. Batı Türkçesinde de başlangıçta sadece ç'li idi; fakat Eski Türkiye Türkiye Türkçesinden sonra ve Osmanlı sahasında c'li şekiller ortaya çıkmıştır (Ergin, Türk Dil Bilgisi, 2011, s. 239).

İncelenen metinde sadece c'li biçimde yazılmıştır ve söz konusu ek +ca, +ce şeklindedir: istiṭāʿatca (36b/07), mıḳdārca (69b/10), taḳdīrce (17b/20), vācibce (31a/12).

Metinde zarf-fiil olarak kullanılan -duḳca, -dükce eki, -duḳ, -dük sıfat-fiil ekinin eşitlik şeklidir. Burada da eşitlik eki +ca, +ce olarak c ile (cim harfi ile) yazılmıştır: olduḳca اولدقجه (102a/17), geldükce كلدكجه (93b/15).

4.3.3.1.1.4.8. Yön Gösterme (Direktif) Eki

Cümlede ve kelime gruplarında fiilin kendi yönünde yapıldığını göstermek için isim yön gösterme hâline girer. Bu ek bugün yapım eki durumuna gelen yön ekleri +ra, +re, +arı, +eri'dir. +ra, +re ekini Eski Türkiye Türkçesinde taş+ra, iç+re, depe+re gibi örneklerde görürüz; +arı, +eri eki ise Eski Türkçede +ġaru, +gerü iken Batı Türkçesinde +ġ, +g'lerin düşmesiyle +aru, +erü şekline gelmiştir. Eski Türkiye Türkçesinde ek yuvarlak ünlülü olarak hep +aru, +erü şeklindedir (Ergin, 2011, s. 241-242).

İncelenen metindeki örnekler: içerü (118b/08), ilerü (85b/18), ṣoñra (2b/12), ṭaşra (42a/17), üzere (126b/18), yoḳaru (64b/20).

4.3.3.1.1.4.9. Vasıta (İnstrumental) Eki

Fiilin ne ile, nasıl, ne zaman yapıldığını ifade etmek için isme getirilen eke vasıta eki denir. Eski Türkçede vasıta eki işlek olarak kullanılan +n idi.Batı Türkçesinde işlekliğini kaybetmiş ve klişeleşmiş ve yapım eki olarak kullanılmaya başlanmıştır. İşlekliğini kaybeden vasıta ekinin vazifesini ile edatı üzerine almıştır ve edat hâlinde kalarak veya ekleşerek tamamen vasıta eki yerine geçmiştir. Böylece ile edatı zamanla ekleşerek +la, +le şekline dönüşmüştür. Ekleşme asıl olarak Eski Türkiye Türkçesinden sonra başlamış ve Osmanlı Türkçesi ile Türkiye Türkçesinde giderek ilerlemiştir (Ergin, 2011, s. 237-238).

İncelenen metinde sedasız ünsüzle biten kelimelere gelen ile'nin sedasız üzsüzü sedalılaştırdığı görülmektedir. Dolayısıyla ile'nin eklendiği kelimenin ünlülerine göre +ıla, +ile şeklinde ünlüsü değişmektedir. Bu sedalışma örneklerinden hareketle ünsüzle biten kelimelerde +ıla, +ile; ünlüyle biten kelimelerde +(y)-ıla, +(y)-ile şeklinde okunması gerektiğine hükmettik: aḥbāb-ıla احبابله (136a/14), bulmaġ-ıla بولمغله (11a/03), ḳoşmaġ-ıla قوشمغله (132a/11), ḳudret-ile قدرتله (74b/20), meşārib-ile مشاربله (20b/05), ārzū-y-ıla ارزويله (65b/04), hindī-y-ile هندى يله (20a/01).

4.3.3.1.2. Soru Eki

Soru eki, ismin soru şeklini yapan ve hâl ekleri gibi ismi fiile bağlayan eklerden biridir. Eski Türkçede -mu, -mü şeklinde sadece yuvarlak ünlülü iken Eski Türkiye Türkçesinde daima düz ünlülü -mı, -mi şeklindedir (Ergin, 2011, s. 243).

İncelenen metinde de daima düz ünlülüdür ve örnekler şunlardır: olur mı (9a/06), olmadı mı (143a/09), mevṣūf mı (68a/12), ider mi (132b/08), işledüñ mi (143a/09), suhūlet-ile mi (68a/12), var mıdur (17a/05), üzerine midür (43b/11), degül midür (121b/06).

Soru eki metinde sadece şu örneklerde kendisinden önceki kelimeye bitişik yazılmıştır: işledüñ mi اشلدکمی (143a/10), işlemedüñ mi اشلمدکمی (143a/10), eyledüñ mi ایلدکمی (143a/11), eylemedüñ mi ایلمدکمی (143a/11), degül midür دکلمدر (122b/09), ḫāṣṣalarından mıdur لرندنمدر خاصّه (17a/05). Metnin genelinde çoğunlukla ayrı yazıldığı için tamamında ayrı okumayı tercih ettik.

4.3.3.1.3. İsim Yapım Ekleri

4.3.3.1.3.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+an, +en

İşlek bir ek değildir. Kalıcı isimlerde karşımıza çıkmaktadır.Metindeki tek örneği: oğlan (81b/02).

+ar

Sayı isimlerinden dağıtma sayı isimleri yapan bu ek, incelenen metinde bir yerde ikileme olarak karşımıza çıkmaktadır: birer birer (119b/01).

+cı, +ci

Genellikle meslek adı yapan bu ekin incelenen metinde sadece düz ünlülü ve c'li şekilde örnekleri saptanmıştır: ekinciler (120b/10), gemicilere (56a/09), gözciler (124b/20), ḳovucı (81b/03), ḳullıḳcıyı (79b/16), ḳuyumcılar (74a/02), laṭīfeciy-idi (57b/11), yalancı (81b/03).

+caḳ, +cek

Küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapan bu ekin incelenen metinde ince sıradan iki kelimede örneğine rastlanmıştır: tīzcek (56b/04), gökcek (81b/07).

+cılayın, +cileyin

Eski Türkiye Türkçesinde örneğine çok rastlanan bu ek zamirlere gelerek kelimeye gibi, kadar anlamları katmıştır. İncelenen metinde de kalın sıradan kelimelere gelen ekin şu örnekleri mevcuttur: ancılayın (26a/13), buncılayın (7a/01), şuncılayın (39b/10).

+cuġaz, +cügez

Sevgi, merhamet, acıma, küçültme ifade eden ekin incelenen metinde kalın sıradan olan şu örneklerde kullanıldığı görülmektedir: ḳızcuġazlarda (84b/09), ḳuşcuġazı (13a/10).

+cuḳ, +cük

Küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapan bu ekin incelenen metindeki örnekleri şunlardır: azacuḳ (10b/19), azcuḳ (36a/05), ḳışṣacuḳ (70a/20), oġlancuḳ (80b/13), yavrucuḳlar (42a/09), yigütcükler (17a/17).

+daş

Eşlik, bağlılık, ortaklık gibi fonksiyonları olan ek incelenen metinde sadece bir kelimede görülür: ḳardaş (135a/10).

+ge

Pek işlek olmayan ek incelenen metinde tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: özge (36b/06).

+(ı)ncı, +(i)nci

Asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapan ekin incelen metindeki örnekleri şunlardır: altıncı (3a/16), onıncı (22b/07), ṭoḳuzıncı (22b/06), birinci (22b/07), bişinci (3a/15), dördinci (3a/15), ikinci (3a/08), üçinci (75b/13), yidinci (22a/13), sekizinci (22b/06).

Söz konusu ek aslında +nç şeklinde olup ikinci dışında diğer sayı isimleri bu ek ile yapılırdı. Eski Türkçede sonradan ikinç şekli de ortaya çıkmıştır. Eski Türkçeden sonra +nç ekinin sonuna bir +i eklenmiş, böylece Batı Türkçesinde ek +nçi şekline dönüşmüştür. Eski Türkiye Türkçesinde de bir müddet her iki şeklin yaşadığı görülür (Ergin, 2011, s. 168-169). İncelenen metinde de ikinç (74b/21) kelimesi bir kez geçmektedir.

+kek

Pek işlek olmayan bu ek incelenen metinde tek örnekte karşımıza çıkmaktadır: irkeginüñ (90a/14).

+ki, +ġı

Hem yapım eki hem çekim eki olarak karşımıza çıkan ek bağlılık, içinde bulunma, aitlik gibi fonksiyonlar taşımaktadır. Metindeki bazı örnekler şunlardır: evvelki (96a/15), ḥaḳḳındaki (138a/05), altındaġı (46b/05).

+l

İşlek bir ek değildir: ḳızıl (75b/20)

+la, +le

+laġ, +leg eklerindeki +ġ, +g'lerin düşmesi sonucu oluşan bu ek incelenen metinde şu örneklerde mevcuttur: ḳışlasında (72a/12), yaylasında (72a/12).

+layın, +leyin

Birkaç ekin birleşmesiyle oluşan bu ek Eski Türkiye Türkçesinde gibi, göre ifadeleriyle kullanılmıştır (Ergin, 2011, s. 173). Metindeki örneğii şudur: olduġınlayın (27a/05).

+lıḳ, +lik

Bu ek isimlerden yer, alet, topluluk isimleri, sıfat ve mücerret isimler yapma fonsiyonlarına sahiptir. Eski Türkiye Türkçesinde ek ünlü uyumu dışında kalmış ve yalnızca düz ünlülü şekilleri kullanılmıştır (Ergin, 2011, s. 156-157). İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: çōbānlıḳ (111a/20), dostlıḳ (80a/01), fodullıḳ (81b/03), oġurlıḳ (74b/17), açuḳlıġı (127b/15), gönüllülik (114a/11), kātiblik (43a/15), miskīnlik (130a/07), āşüfteligi (60a/08), düşmenligi (60b/12).

+lu, +lü

Asıl fonksiyonu sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri yapmak olan ekin bağlılık ve sahiplik ifade etmek gibi özellikleri de mevcuttur. Eski Türkçede ek +lıġ, +lig, +luġ, +lüg şeklinde ,ken Batı Türkçesinde sondaki +ġ, +g'lerin düşmesiyle ekin yalnızca yuvarlak ünlülü +lu,

+lü şekli kalmıştır. Eski Türkiye Türkçesinde de sadece +lu, +lü şekli mevcuttur (Ergin, 2011, s. 159-160).

İncelenen metindeki örneklerin bazıları şunlardır: adlu (141b/17), aġulu (80a/03), ġamlu (67b/02), soñlu (30a/13), cürʾetlü (78b/20), dirliklü (80b/09), gizlü (57b/18), ḥürmetlü (79a/20), yirlü (42a/03).

+raḳ, +rek

Çokluk, fazlalık ifade eden karşılaştırma ekidir. Eski Türkçede de Eski Türkiye Türkçesinde de sıkça kullanılırdı. Eski Türkiye Türkçesinde bazı örneklerde araya ünlü yardımcı ses aldığı da görülmektedir (Ergin, 2011, s. 172).

İncelenen metindeki örneklerden bazıları şunlardır: āsānıraḳ (95b/20), ırağıraġı (138b/19), şaḳīraġı (46b/07), dervīşirek (46b/09), eyürek (87b/16), helāklüregidür (15a/13), müşkilirekdür (25a/19), yigrek (39a/14).

+sul

Pek işlek olmayan bu ek incelenen metinde tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: yoḫsullıḳda (136a/04).

+suz, +süz

Yokluk ifade eden ek Eski Türkiye Türkçesinde ünlü uyumu dışında kalarak sadece yuvarlak şekilli kullanılmıştır. İncelenen metindeki örneklerin bazıları şunlardır: āḫarsuz (48b/11), aʿvānsuz (138b/14), ġınāsuz (112b/19), yārsuz (138b/14), beyyinesüz (123a/07), ḥasretsüz (67b/08), mülksüz (109a/14).

İncelenen metinde şu örneklerde söz konusu ek çekim ekinden sonra gelmiştir: iḫtiyārınsuz (83b/08), muʿāvenetinsüz (89a/19), tekellüfinsüz (45b/21), terbiyetinsüz (71b/18).

+t

Pek işlek olmayan ek incelenen metinde tek bir örnekte görülmektedir ve dal (د) harfi ile yazılmıştır: eşiddür اشددر (54b/19, 80a/04).

+z

Sayılarda kullanılan bu ek incelenen metinde tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: ikiz (109a/12)

4.3.3.1.3.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

-ç

Aşırılık ifade eden isimler yapan ekin incelenen metindeki tek örneği şudur: ḳorḫurıncından (62b/07).

-er

Ek, incelenen metinde bir kelimede karşımıza çıkar: kesere (4b/06).

-ḳu

Ek, incelenen metinde bir kelimede karşımıza çıkar: uyḳu (71b/03).

-ġun

Ek, incelenen metinde bir kelimede karşımıza çıkar: başġunı (126a/05).

-ıcı, -ici

Pek işlek bir fiilden isim yapma ekidir. Devamlılık fonksiyonuna sahiptir. İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: aldayıcı (47a/03), atıcı (25b/01), yırtıcı (46a/06), eyleyicidür (20a/17), geçiciler (88a/16), güldüricidür (60a/13), irişdüricidür (108a/12), isteyici (29b/10), işidici (129b/01),.

-ḳ, -k; -(u)ḳ, -(ü)k

Pek işlek olan söz konusu ekin incelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: açuḳ (70a/21), aḫsaḳ (87b/19), ḳonuḳ (87a/11), oyanuḳ (3a/21), ṣovuḳ (90b/03), böyük (28b/07), döşekde (30a/20), sümügin (86a/11), tükrügi (57a/21).

-maḳ, -mek

Pek işlek bir ektir. İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: açmaḳ (59b/21), bulmaḳ (4b/14), ḳaçmaḳ (30a/10), kesdürmek (35a/13), ögretmek (84b/13), ölmek (30a/19).

-ma, -me

İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: bağlaması (134b/09), yimesini (88b/02), içmesini (88b/02).

-mış, -miş

İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: ḳurımış (84b/07), paslanmış (20a/01), geçmiş (34a/13), ölmiş (10b/03).

-mur, -mür

Pek işlek olmayan ek incelenen metinde tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: yaġmur-ıla (60a/03).

-n

İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: ekin (131a/15), uzun (15a/14), yaḳın (7a/12).

-ı, -i; -u, -ü

Eski Türkçedeki -ġ, -g fiilden isim yapma ekinin Batı Türkçesinde düşmesiyle yardımcı ses fiilden isim yapma eki hâline gelmiştir (Ergin, 2011, s. 192).

İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: daḫı (4a/01), ḳatı (52a/01), ḳonşısınuñ (142a/08), süri (72a/10), ḳorḳu (559a/01), ṭoġru (64b/21).

-üş

İncelenen metindeki tek örnek şudur: gidüşinden (13a/15).

4.3.3.1.4. İsimlerde Tamlama

Bir isimin başka bir isimle ilgi hâli eki alarak ya da almayarak bir anlam bağı oluşturması sonucu isim tamlaması dediğimiz kelime grubu ortaya çıkar. Birinci isim tamlayan ikinci isim tamlanandır. Üç çeşit isim tamlaması vardır: belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması (Korkmaz, 2009, s. 270).

4.3.3.1.4.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanı ilgi hâli eki, tamlananı iyelik eki alarak yapılan isim tamlamasıdır. İncelenen metinde tespit edilen belirtili isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır: anuñ ḳuvveti

(18b/16), cihānuñ saʿādeti (22b/11), gişinüñ ḫürmeti (22b/17), maʿānīnüñ mütemmimi (24b/06).

4.3.3.1.4.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanı eksik, tamlananı iyelik eki alarak yapılan isim tamlamasıdır. İncelenen metinde tespit edilen belirtisiz isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır: ādem oğlanına (8b/19), riyāset ṭalebi (12b/08), ġınā vaḳtında (14a/04).

4.3.3.1.4.3. Zincirleme İsim Tamlaması

Bir isim tamlamasının başka bir isimle daha oluşturduğu tamlama türüdür. İncelenen metinde tespit edilen zincirleme isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır: reviyyet muḳteżasınuñ ḫuṣūlına (8b/13), ol meẕheblerüñ ikincisinüñ ibṭālında (18a/06).

4.3.3.1.5. Sayı İsimleri

İncelenen metinde tespit edilen sayı isimleri şunlardır: bir (3b/19), iki (4a/08), üç (74b/05), dört (21a/09), biş (8b/07), altı (116a/16), yidi (26b/06), sekiz (51a/20), on (16b/11), yüz (54b/13), biñ (20a/07), iki yüz biñ (64b/08), dört yüz (64b/05), sekiz yüz yıl (64b/15). Metindeki üleştirme şeklindeki sayı isimleri *üleştirme sayı sıfatları* kısmında incelenecektir.

4.3.3.2. Sıfat

Vasıf ve belirtme isimleridir. Nesnelerin çeşit çeşit vasıfları ve belirtileri vardır; işte sıfatlar bu vasıfların ve belirtilerin isimleridir.Sıfatlar nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının isimleridir (Ergin, 2011, s. 244).

Sıfatlar, niteleme ve belirtme sıfatları olarak iki temel başlıkta incelenecektir.

4.3.3.2.1. Niteleme Sıfatları

Önüne geldikleri isimlerin niteliklerini belirten, onları renk, şekil, yapı gibi çeşitli yönlerden anlatan sıfatlardır. İncelenen metindeki bazı örnekler şunlardır: gökcek yüzler (87b/18), müşterek ḫayrlar (122a/13), ṭopṭolu od (55b/09), tor ata binmiş (35a/21), ḳabīḥ şehvetler (44b/08), yaş aġacuñ terkībi (55b/17), eyürek nesne (87b/16), laṭīf naġmelü kimse (16a/07).

4.3.3.2.2. Belirtme Sıfatları

Nesneleri belirten bu sıfatlar işaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları, belirsizlik sıfatları olarak dörde ayrılır.

4.3.3.2.2.1. İşaret Sıfatları

Nesneleri işaret yoluyla belirten kelimelerdir. Metinde tespit ettiğimiz işaret sıfatları bu, şu ,o, şol, ol, işbu kelimeleridir: bu maḥalldan (16a/20), şu delīl-ile (17b/17), o ḥāluñ (102b/16), şol muḥabbet (103a/17), ol muḥabbeti (103b/15), işbu nefsleri (45b/13).

4.3.3.2.2.2. Sayı Sıfatları

Nesneleri sayı yoluyla belirten sayı sıfatları asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları, topluluk sayı sıfatları olarak beş türdür.

4.3.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

İncelenen metinde asıl sayı sıfatlarına bazı örnekler şunlardır: iki żıdd (51a/21), üç meẕhebden (17a/16), dört cinsde (24b/10), biş ḳısm (8b/17), altı nesneye (116a/16), yidi nevʿ (26b/06), sekiz faṣldur (89a/13), yüz mertebe (54b/15), biñ gişi (20a/07).

4.3.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Eski Türkiye Türkçesinde, bugün Türkiye Türkçesinde olduğu gibi sıra sayı sıfatları, sayı isimlerine +IncI ekinin getirilmesiyle oluşur. İncelenen metinde sıra sayı sıfatlarına bazı örnekler şunlardır: ikinci rıfḳdur (23a/07), üçinci sebeb (11b/02), dördinci sebeb (11b/03), altıncı faṣl (130a/12), yidinci faṣl (139a/03).

Metinde sıra sayı sıfatlarından biri olan ‘birinci’ kelimesi geçmemektedir, onun yerine ‘evvelki’ kelimesi sıra sayı sıfatı işlevinde kullanılmıştır: evvelki ḳısm (8b/08), evvelki faṣl (89a/13).

4.3.3.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

İncelenen metinde üleştirme sayı sıfatı olarak herhangi bir örnek tespit edilememiştir.

4.3.3.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

Kelime grubu olarak karşımıza çıkan kesir sayı sıfatlarının incelenen metindeki örneği şudur: dörtden birisi (21a/20). Türkiye Türkçesinde +dA+sayı ismi şeklinde yapılan bu tamlama burada +den+sayı ismi şeklinde yapılmıştır.

4.3.3.2.2.2.5. Topluluk Sayı Sıfatları

Daha çok yakınlık, akrabalık belirten bu sıfat türü incelenen metinde tek bir örnekte karşımıza çıkmaktadır: ikiz ḳardaşlardur (109a/12).

4.3.3.2.2.3. Soru Sıfatları

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. İncelenen metinde tespit edilen soru sıfatları şunlardır: ḳaç gün (30a/11), ḳanġı nesnedür (3a/01), ne vech-ile (2a/19), nice nefʿ (140b/16), niçe nesneye (2b/11).

4.3.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Nesnelerin özelliklerini, sayılarını belirsiz olarak bildiren sıfatlardır. İncelene metinde tespit edilen belirsizlik sıfatları şunlardır: bir ḫāṣṣası (4a/21), baʿżı kimselere (43a/13), her kimsenüñ (46b/12), çoḳ nevʿları (52a/11), hīç kimse (58a/14), hīç bir meclisde (86b/055), filān kimse (80a/10), az müddet (4a/01), faẓla müteʿallıḳ olandur (75a/04).

4.3.3.3. Zarf

Zarflar yer, zaman, durum ve miktar isimleridir. Kelime gruplarında fiilin, sıfatın ya da başka bir zarfın anlamını değiştiren isimlere verilen addır (Ergin, Türk Dil Bilgisi, 2011, s. 258). Zarflar durum zarfları, zaman zarfları, yer-yön zarfları, miktar zarfları, soru zarfları olarak beş türdür.

4.3.3.3.1. Durum Zarfları

Fiilin durumunu bildiren zarflardır. İncelenen metindeki durum zarflarına bazı örnekler şunlardır: ancılayın bu ʿilm (43b/07), böyle oldı (4b/16), şöyle ḳıla (86b/29), yavaş olmaḳdan (5b/16), eyü cevāb virüp (39b/08), tīz ide (22a/19), hemīn bu mıḳdār (64b/12), yine ʿavdet idüp (31a/16).

4.3.3.3.2. Zaman Zarfları

Zaman ifade eden bu zarfların metinde tespit edilen bazı örnekleri şunlardır: her gün fevt olan (43a/06), gündüz uyumaġa (82b/05), henūz bāḳīdur (68b/10), ḳaçan mutaṣavver olur (3b/02), ḳasem itdükden soñra buyurdı (2b/12), yimezden öñden ellerin yusalar (87a/11), bir daḫı itmesine taḫẕīr ideler (81b/17).

4.3.3.3.3. Yer-Yön Zarfları

Fiilin yerini ve yönünü ifade eden zarflardır. Metinde tespit edilen bazı yer-yön zarflarına örnek şunlardır: aşaġa bıraġa (28b/17), girü ḳalan mevcūdlardan (4b/17), ilerü uzatmaya (85b/18), yoḳaru otura (86a/12), içerü girdi (118b/08), ṭaşra bıraġup (63b/08), ay aydugına ḳarşu yatmış (60a/10), yaḳın olur (11a/15).

4.3.3.3.4. Miktar Zarfları

Azlık-çokluk zarfları olarak da ifade edilen bu zarflar fiili miktar, ölçü, derece bakımından niteler. Metinde tespit edilen bazı örnekleri şunlardır: çoḳ gülmek (16b/21), eksük ṭutup (74b/17).

4.3.3.3.5. Soru Zarfları

Soru yoluyla fiili niteleyen zarflardır. Metinde şu örnekte karşımıza çıkmaktadır: niçün yoldan çıḳarduñ (10b/03).

4.3.3.4. Zamir

Nesneleri temsil veya işaret yoluyla karşılayan kelimelere zamir denir. Zamirler temsil ettikleri nesnelerin yerini geçici olarak tutar (Ergin, 2011, s. 262-263). Zamirler şahıs zamirleri, dönüşlülük zamirleri, işaret zamirleri, soru zamirleri, belirsizlik zamirleri, bağlama zamirleri olarak altı türdür.

4.3.3.4.1. Şahıs Zamirleri

Kişi isimlerinin yerini tutan, temsil yoluyla karşılayan kelimelerdir. Türkçede üç tanesi teklik, üç tanesi çokluk olmak üzere toplam altı tane şahıs zamiri vardır. Bunlar çekime girebilirler ve ses olaylarından etkilenebilirler. İncelenen metindeki şahıs zamirleri ve çekime girmiş şekilleri şöyledir:

a. Teklik I. şahıs zamiri: ben (63a/21), beni (74a/05), baña (76b/03), bende (85b/10), benden (15a/14), benüm (15a/12).

b. Teklik II. şahıs zamiri: sen (56b/20), seni (57b/15), saña (130a/02), sende (50a/13), senden (100a/18), senüñ (57b/14).

c. Teklik III. şahıs zamiri: ol (34a/14), ana (95a/12), aña (1b/07), anı (49b/02), anuñ (31a/20), anda (42b/12), andan (125b/21).

d. Çokluk I. şahıs zamiri: biz (26a/02), bizi (5b/10), bizüm (36b/19), bize (4a/17), bizden (51a/08).

e. Çokluk II. şahıs zamiri: siz (68a/02), sizi (133a/01), size (68a/02), sizüñ (72b/12), sizden (68a/03).

f. Çokluk III. şahıs zamiri: anlar (8a/09), anları (114a/13), anlara (94b/15), anlarda (18a/19), anlardan (83a/05), anlaruñ (46b/15).

4.3.3.4.2. Dönüşlülük Zamirleri

Asıl şahıs zamirlerinin anlam bakımından kuvvetlileridir. Bu zamirler 'asıl, öz' anlamlarına gelen gelen isimlerin iyelik eki almış biçimlerinden ibarettir. Bugün dönüşlülük zamiri 'kendi' kelimesidir ve iyelik eklerini alarak tüm şahısları karşılar. Eski Türkiye Türkçesinde 'kendü', kendü ile öz kelimesinin birleşimi olan 'kendüz' kelimeleri dönüşlülük zamiri olarak kullanılır (Ergin, 2011, s. 272-273).

İncelenen metinde dönüşlülük zamiri olarak 'ḫōd, gendü' kelimesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bazı örnekleri şunlardır: ḫōd (10b/03), gendü (11a/10), gendüye (16a/01), gendünüñ (16a/05), gendüde (34b/16), gendüden (38b/05).

Metinde sadece bir yerde gendinüñ گَنْدِ نُوک (12a/21) şeklinde yazılmıştır.

4.3.3.4.3. İşaret Zamirleri

Varlıkların yerini işaret yoluyla karşılayan kelimelerdir. İncelenen metinde tespit edilen işaret zamirleri ve çekimli şekilleri şunlardır: bu (113a/09), bunı (2b/20), buña (12b/06), bunda (74a/02), bundan (5b/03), bunuñ (3b/14), bunlaruñ-ıla (12b/13), şu (68a/08), şunı (18b/03), şuña (33a/16), şunda (122b/08), şundan (5b/09), şunuñ (6a/15), şunlara (5a/16), o (110b/15), ol (99b/11), anı (37a/20), ana (73a/04), anda (3a/05), andan (2a/15), anuñ (29b/16), anlaruñ (8a/06).

4.3.3.4.4. Soru Zamirleri

Varlıkları, nesneleri soru yoluyla karşılayan zamirlerdir. İncelenen metinde tespit edilen örnekler şunlardır: ne (71b/14), kime (69a/16), ḳandadur (62a/11), ḳanı (118b/10).

4.3.3.4.5. Belirsizlik Zamirleri

Varlıkların, nesnelerin yerini belirsiz şekilde tutan zamirlerdir. İncelenen metinde tespit edilen örnekler şunlardır: kimisine (55a/02), kimse (62a/03), kimesne (6a/19), biri (133a/09), baʿżısı (4a/10), her birisi (21b/08), hīç birisine (139b/17), ḳanġısı (37b/12).

4.3.3.4.6. Bağlama Zamirleri

Bir kelimeyi, bir kelime grubunu, bir cümleyi, bir kelimeye veya bir cümleye temsil ifadesiyle bağlayan kelimelerdir. Türkçede tek bir bağlama zamiri mevcuttur: kim. Bu kelime tek başına bir soru zamiri iken birbiriyle ilgili iki dil birliği arasında bağlama zamiri olarak köprü görevi üstlenir. Son zamanlar da yerini *ki* bağlama edatına bırakmıştır. Farsçadan Türkçeye geçmiş olan *ki* Osmanlı Türkçesinin sonlarına kadar Türkçe *kim* zamiri ile yan yana kullanılmıştır (Ergin, 2011, s. 280).

İncelenen metinde tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır: maʿnīsi budur kim hīç bir nefs bilmez (6a/06), biz yine mā-fi'l-kitāba gelelüm ve eydelüm ki ḫuṣūṣā ki insān girü ḳalan ḥayvānlardan gendüyi düzmek ve ḳoşmaġ-ıla ve ḥīle-y-ile ve riyā sūretinde faẓīlet iẓhār itmeg-ile mümtāzdur (132a/10-11-12),bes maʿlūm oldı ki ġālib ve fāyiḳ olmaḳ dileyen kimse ebnā-ı cins-ile muʿāmelesini ḳānūn-ı inṣāf üzerine itmez (133a/15-16).

4.3.3.5. Edat

Edatlar anlamları olmayan, yalnızca gramer görevleri olan kelimelerdir. Birlikte kullanıldıkları kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin ifade kabiliyetlerine ve kullanışlarına yardım ederler. Bu nedenle edatlara yardımcı kelimeler denebilir (Ergin, 2011, s. 348).

Edatlar ünlem edatları, bağlama edatları, son çekim edatları olmak üzere üç türdür.

4.3.3.5.1. Ünlem Edatları

Bu edatlar his, heyecan, üzüntü, sevinç, nefret, coşkunluk gibi ruh hâllerini; doğa seslerini, seslenmeleri; onay, red, gösterme, sorma gibi beyan şekillerini ifade ederler (Ergin, 2011, s. 349). Ünlem edatları ünlemler, seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları ve cevap edatları olarak beşe türdür.

4.3.3.5.1.1. Ünlemler

İncelenen metinde tek bir örneği vardır: ḫāşā (101a/16).

4.3.3.5.1.2. Seslenme Edatları

İncelenen metinde örneğine rastlanmamıştır.

4.3.3.5.1.3. Sorma Edatları

Bu edatlar sorma ifade eder. Başlıcası *hani*'dir. Eski Türkçede *ḳanı* şeklinde idi. Arapçadan geçen acep, acaba kelimeleri de vardır. Bunlara zarf olarak da kullanılan *niçin (niçün < ne+içün), nite, nişe* de dahil edilebilir (Ergin, 2011, s. 350).

İncelenen metindeki örnekler şunlardır: ḳanı (118b/10), ʿaceb (16a/10), niçün (10b/03), nite (2b/09).

4.3.3.5.1.4. Gösterme Edatları

İncelenen metinde tek bir örneği vardır: tā (4a/15).

4.3.3.5.1.5. Cevap Edatları

İncelenen metindeki örnekleri şunlardır: elbette (33a/04), lā-cerem (4a/09), belī (101a/14).

4.3.3.5.2. Bağlama Edatları

Kelimeden küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri biçim ve anlam bakımından birbirine bağlayan, aralarına irtibat kuran edatlardır. Türkçede, sonradan yabancı dillerin etkisiyle bağlama edatları teşekkül etmiştir, bundan dolayı çoğu yabancı asıllıdır (Ergin, 2011, s. 352).

4.3.3.5.2.1. Sıralama Edatları

İncelenen metinde tespit edilen sıralama edatları şunlardır: ve (81b/18), ve daḫı (84a/13), u (126b/18), ile ve (17b/06).

4.3.3.5.2.2. Denkleştirme Edatları

İncelenen metinde tespit edilen denkleştirme edatları şunlardır: yā (108a/08), veyā (8a/02), yāḫūd (13b/07), ve yāḫūd (16b/07).

4.3.3.5.2.3. Karşılaştırma Edatları

İncelenen metinde tespit edilen karşılaştırma edatları şunlardır: yā ... yā (16b/20), hem ... hem (17b/21), ne ... ne ḫōd (3a/11-12).

4.3.3.5.2.4. Cümle Başı Edatları

4.3.3.5.2.4.1. Fakat ifadesini taşıyanlar

İncelenen metinde tespit edilen fakat ifadesini taşıyan edatlar şunlardır: faḳaṭ (21b/09), lakin (5a/02), ancaḳ (114b/07), yalñuz (114b/14), ammā (2b/07), ama (16b/18), velīkin (5b/11), illā bu ḳadar var ki (11a/13).

4.3.3.5.2.4.2. Eğer ifadesini taşıyanlar

İncelenen metinde tespit edilen eğer ifadesini taşıyan edatlar şunlardır: eger (17b/13), ger (75b/11).

4.3.3.5.2.4.3. Gerçi ifadesini taşıyanlar

İncelenen metinde tespit edilen gerçi ifadesini taşıyan edatlar şunlardır: gerçi (105b/08), egerçi (9b/02).

4.3.3.5.2.4.4. Çünkü ifadesini taşıyanlar

İncelenen metinde tespit edilen çünkü ifadesini taşıyan edatlar şunlardır: çūn-ki (21b/14), çūn (9b/05), zīrā (2a/15).

4.3.3.5.2.4.5. Mademki ifadesi taşıyanlar

İncelenen metinde tespit edilen mademki ifadesini taşıyan edatlar şunlardır: mādām ki (5b/10), mādām (142b/06).

4.3.3.5.2.4.6. Netice ve izah ifade edenler

İncelenen metinde tespit edilen netice ve izah ifade eden edatlar şunlardır: meger (8a/03), meger ki (60a/10), illā meger ki (51b/01), ḥāl bu ki (2a/07), bel-ki (3b/15), ḥattā (20a/06), yaʿnī (76b/16), nitekim (32b/04).

4.3.3.5.2.4.7. Benzerlik ifade edenler

İncelenen metinde tespit edilen benzerlik ifade eden edatlar şunlardır: nite ki (131b/17), nice kim (3b/16), nice ki (19a/05), niçe ki (134b/18).

4.3.3.5.2.4.8. Şarta ve dereceye bağlama edatları

İncelenen metinde tespit edilen şarta ve dereceye bağlama edatları şunlardır: illā (40a/09), tā ki (99b/18).

4.3.3.5.2.4.9. Aksi hâlde ifadesi taşıyanlar

İncelenen metinde tespit edilen aksi hâlde ifadesi taşıyan edatlar şunlardır: yoḫsa (17a/06).

4.3.3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

Bu edatlar, dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara bağlarlar (Ergin, 2011, s. 357).

İncelenen metinde tespit edilen sona gelen edatlar şunlardır: daḫı (99b/16), de (118b/09), ki (118b/12), ise (9b/02), kim (4a/03), bile (46a/02), degül (15b/05).

Kuvvetlendirme edatları: Sona gelen bağlama edatlarının bir fonksiyonu da kuvvetlendirmedir. Bu nedenle sona gelen edatlar aynı zamanda kuvvetlendirme edatlarıdır.

4.3.3.5.3. Son Çekim Edatları

Bu edatlar işletme eki vazifesi görürler ve isimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hâllerini yaparlar (Ergin, 2011, s. 365).

4.3.3.5.3.1. Kullanışlarına Göre Son Çekim Edatları

4.3.3.5.3.1.1. Yalın hâl ile birleşenler

İncelenen metinde tespit edilen yalın hâl ile birleşen edatlar şunlardır: insān diyü (3a/11), ḥamīde ile (1b/11), cism gibi (3b/16), ṭarīḳ üzere (42a/15).

4.3.3.5.3.1.2. İlgi hâli ile birleşenler

İncelenen metinde tespit edilen yalın hâl ile birleşen edatlar şunlardır: anuñ-ıla (4b/21), bunuñ gibi (3b/14), şunuñ gibi (32b/15).

4.3.3.5.3.1.3. Yönelme hâli ile birleşenler

İncelenen metinde tespit edilen yönelme hâli ile birleşen edatlar şunlardır: eline göre (133b/09), mıḳdārına ḳadar (48a/13), aña ḳarşu (134a/18).

4.3.3.5.3.1.4. Ayrılma hâli ile birleşenler

İncelenen metinde tespit edilen ayrılma hâli ile birleşen edatlar şunlardır: meşşāʾīden gibi (8a/11), nesneden ötürü (7a/20), şerḥinden özge-y-ile (36b/05), suʾālden öñden (143a/15), merātib-i saʿādetden evvel (9b/17), fiʿlden ġayrı (11b/18), boġazından ṭaşra (87a/05), eşyādan yaña (12b/01).

4.3.3.5.3.2. Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları

4.3.3.5.3.2.1. Vasıta ve beraberlik edatları

İncelenen metinde tespit edilen vasıta ve beraberlik edatları şunlardır: gişi-y-ile (124a/06, delīller-ile (124a/09), anuñ-ıla (125b/19), müdārā-y-ıla (126b/15), neccār-ıla berāber (34a/07).

4.3.3.5.3.2.2. Sebep edatları

İncelenen metinde tespit edilen sebep edatları şunlardır: kesb itmeg-içün (9b/08), görmek-çün (100a/11), sebebinden ötürü (28a/05), elümden çıḳa diyü (29b/06).

4.3.3.5.3.2.3. Benzerlik edatları

İncelenen metinde tespit edilen benzerlik edatları şunlardır: siyāset-i ehl-i pādişāh gibi (31a/18), nisbet-i hendesī gibi (32b/03).

4.3.3.5.3.2.4. Başkalık edatları

İncelenen metinde tespit edilen başkalık edatları şunlardır: göñül ḥareketinden ġayrı (4a/13), terk-i muḫālifetden özge-y-ile (36b/06).

4.3.3.5.3.2.5. Miktar edatları

İncelenen metinde tespit edilen miktar edatları şunlardır: şol mıḳdār (44b/15), bu mertebe (11b/13).

4.3.3.5.3.2.6. Zaman edatları

İncelenen metinde tespit edilen zaman edatları şunlardır: bundan öñden (21/05), bu marażlardan evvelkisi (65b/16), bundan öñdin (48a/06), andan ṣoñra (124a/21), girü (13a/01).

4.3.3.5.3.2.7. Yer ve yön edatları

İncelenen metinde tespit edilen yer ve yön edatları şunlardır: bu maḥalla degin (12b/20), ay aydıñına ḳarşu (60a/10), meṭālibden yaña (23a/20), ṣaġ ṭarafa (13b/14).

4.3.3.6. Fiil

Nesnelerin oluşlarını, kılışlarını, duruşlarını; yani her türlü hareketlerini karşılayan kelime türüne fiil denir.

4.3.3.6.1. Fiil Yapım Ekleri

4.2.3.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

-a-, -e-

Pek işlek olmayan bu ekin incelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: beñzer (29b/13), diledi (57a/18), oynamaya (86a/01), uzatdı (60a/12).

-ar-

Pek işlek olmayan bu ekin incelenen metindeki örneği şudur: otarup (72a/10).

-da-, -de-

Genellikle ses taklidi kelimelerden fiil yapan bu ekin incelenen metindeki örnekleri şunlardır: aldamasına (66a/21), istedi (59b/21).

-ı-, -u-

Pek işlek olmayan bu ekin incelenen metindeki örnekleri şunlardır: ḳaḳıdı (60a/08), uzun (15a/14).

-irge-

İncelenen metindeki tek örneği şudur: esirgemege (47a/08).

-la-, -le-

En işlek fiilden isim yapma eklerinden olan söz konusun ekin incelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: aġlamaġ-ıla (42a/19), azarlamaḳ (140b/08), baġlamamaḳ (88b/08), başlamaya (86b/11), yaraḳladum (6a/11), tıng+la- > diñle- diñlemeye (85a/07), işledüñ (143a/10).

-lan-, -len-

İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: arḳalanalar (98b/13), ġuṣṣalanup (76a/06), paslanmış (20a/01), yalıñlanur (61a/16), çiftlene (71b/13), evlenmeye (80b/08), ḫidmetlenmege (88b/14).

-r-

İncelenen metindeki örnekleri şunlardır: çaġırup (15a/10), gegirmeye (86a/01).

4.3.3.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-ar-, -er-

Pek işlek olmayan bu ekin incelenen metindeki örnekleri şunlardır: çıḳarmaġa (29b/01), gidere (88a/09).

-dar-, -der-

Pek işlek olmayan bu ekin incelenen metindeki örnekleri şunlardır: göndermemek (76b/05), dönderürler (4a/15).

-dır-, -dur-, -dür-

Türkçenin en işlek ettirgenlik eklerinden birisidir. Eski Türkiye Türkçesinde sadece -d-'li şekilleri vardır. İncelenen metindeki örnekleri şunlardır: ḳaldırup (64b/20), ḳandurmaḳ (89a/02), ṭoldurur (117b/17), bildürdi (1b/14), itdüreler (81b/10), öldürmeg-ile (59b/18), zīnetlendürmeyeler (82b/09).

-l-

Eski Türkçeden beri işlek olan ek, edilgenlik ifade eden fiiller yapar. İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: açıla (96b/07), atılması (56a/04), dinildi (6a/18), virile (19a/08), urulup (30a/19), dökülmek (70b/18), görülür (46b/09).

-n-

Eski Türkçeden beri işlek olan ek, kendi kendine yapmak anlamında dönüşlü fiiller yapar. İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: olına (8a/19), çekinmeye (143a/13), bulunur (33b/13), görünmeye (22b/12), örtünürler (94b/16).

-ş-

Eski Türkçeden beri işlek olan ek, karşılıklı veya birlikte yapılma ve oluş anlamı ifade eden fiiller yapar. İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: bulaşmamışlardur (104b/15), ḳarışmasından (134b/12), ṣıḳışmaġ-ıla (64b/21), irişdi (14a/16), dürüşe (115b/13).

-t-

Ettirgenlik fiillerinden olan ek, yaptırma veya oldurma anlamları ifade eden fiiller yapar. İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: çatlatmaya (86a/01), depretmeye (85b/14), acıt-a > acıda (83a/09), yüceltse (126b/16).

-y-

Pek işlek olmayan bu ekin ,ncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: ḳoya (48b/18), ṭoyduḳdan (48a/17).

4.3.3.6.2. Fiillerde Olumsuzluk

-ma-, -me- Türkçenin eskiden beri değişmeden ve en işlek olarak kullanılan eklerinden birisidir. Olumsuz fiiller yapma fonksiyonuna sahiptir. Geniş zamanın olumsuzu -maz, -mez ekiyle yapılır. İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: ḳılmamaḳ (79a/08), ḳomadı (98b/10), ṭutmaz (105a/09), eyleme (144a/10), bilmemek (29b/09), virmediler (78b/08).

4.3.3.6.3. Fiil Çekimi

Fiil kök ve gövdelerine biçim ve zaman ekleri ile birlikte şahıs eklerinin getirilmesiyle fiil çekimi yapılmaktadır.

4.3.3.6.3.1. Şahıs Ekleri

Çekimli fiillerde hareketi yapan ya da olan şahsı ifade eden eklere şahıs ekleri denir. Bu ekler biçim ve zaman kalıbına dökülmüş hareketin şahsa bağlanması için kullanılırlar. Türçede üç tip şahıs ekleri vardır: birinci tipteki şahıs ekleri (zamir kökenli), ikinci tipteki şahıs ekleri (iyelik eki kökenli), üçüncü tipteki şahıs ekleri (emir ekleri) (Ergin, 2011, s. 282-288).

4.3.3.6.3.1.1. Birinci Tipteki Şahıs Ekleri

Birinci tipteki şahıs ekleri zamir kökenlidir. Bugün görülen geçmiş zaman, şart, emir dışındaki çekimlerde kullanılan eklerdir. Yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılır (Ergin, 2011, s. 283).

Metinde tespit edilen birinci tipteki şahıs ekleri şunlardır:

1. Teklik I. şahıs eki -am, -em, -üm: ḳoyam (15a/14), bilmezem (20a/06), degülüm (60b/19), virmezem (69b/18).

2. Teklik II. şahıs eki -sın, -sin: olursın (57a/16), idersin (56b/20), begenmeyesin (130a/06).

3. Teklik III. şahıs eki eksizdir: gelür (42a/17), ide (44a/21), yatmış (60a/11).

4. Çokluk I. şahıs eki -uz, -üz, -vuz, -vüz: olayuz (12a/13), eydürüz (3b/18), itmişüz (62a/21), olavuz (51a/01), unutmayavuz (51a/07), itmeyevüz (37a/17).

5. Çokluk II. şahıs eki -sız, -siz: olmayasız (68a/10), istersiz (132b/02), ölürsiz (30a/18).

6. Çokluk III. şahıs eki -lar, -ler: pālān urarlar (4b/15), maḥrūm ḳalurlar (84a/15), taṣarruf iderler (5a/04), getürürler (28b/06), ṣıġmayalar (65a/05), vaż‘ itmeyeler (26b/02).

4.3.3.6.3.1.2. İkinci Tipteki Şahıs Ekleri

İkinci tipteki şahıs ekleri iyelik kökenlidir. Görülen geçmiş zaman ve şart eklerinde kullanılırlar (Ergin, 2011, s. 286).

1. Teklik I. şahıs eki -m: bulamadum (57b/02), ayrıldum (138a/21), didüm (138a/19).

2. Teklik II. şahıs eki -ñ: müteveccih olduñ (143b/14), ‘arż idüñ (57a/07), eylemedüñ mi (143a/11).

3. Teklik III. şahıs eki eksizdir: ayrıldı (138b/01), burtardı (140b/14), bildi (8b/04), açsa (87a/03), buldursa (45b/17).

4. Çokluk I. şahıs eki -ḳ, -k: olduḳ (84b/13), didük (8b/21), eyitdük (14a/20).

5. Çokluk II. şahıs eki -ñuz, -ñüz: bulamaz-ısañuz (132b/05), şükr itseñüz (133a/01), dilerseñüz (68a/09).

6. Çokluk III. şahıs eki -lar, -ler: ḳıldılar (8a/06), ṣapdılar (10b/01), eyitdiler (7b/07), geldiler (8a/07), alsalar (69a/18), çekseler (87a/03).

4.3.3.6.3.1.3. Üçüncü Tipteki Şahıs Ekleri

Üçüncü tipteki şahıs ekleri aynı zamanda emir kipi ekleridir. Emir kipinde her şahsın ayrı bir ayrı bir biçim eki yoktur, şahıs ve kip eki tektir. Bu sebeple üçüncü tipteki iyelik eklerine emir kipi bahsinde değinilecektir.

4.3.3.6.3.2. Biçim ve Zaman Ekleri

Fiil kök veya gövdesinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan eklere biçim ve zaman ekleri denir. Söz konus ekler hem biçim hem zaman ifade ederler (Ergin, 2011, s. 288).

Biçim ve zaman ekleri bildirme (haber) kipleri ve tasarlama (dilek) kipleri olmak üzere iki ana başlıkta toplanır.

4.3.3.6.3.2.1. Bildirme (Haber) Kipleri
4.3.3.6.3.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Biçim bakımından bildirme, zaman bakımından görülen geçmiş zaman ifade eden ekin aslı -dı, -di'dir. Eski Türkiye Türkçesi dönemine ait olan incelediğimiz metinde ek üzsüz benzeşmesine uymaz. İyelik kökenli şahıs eklerinin getirilmesiyle oluşur. Ekin ünlüsü I. ve II. şahıslarda yuvarlak ünlülü, III. şahıslarda düz ünlülüdür: yaraḳladum (6a/11), işledüñ (143a/10), buyurdı (2b/12), istedük (144a/18), ṣordılar (69b/16).

Görülen geçmiş zaman kipinin olumsuz çekimi zaman ekinin önüne -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleşir: gelmedüm (109b/06), eylemedüñ (143a/11), ḳomadı (98b/10), olmadılar (10a/12), itmediler (95b/15).

4.3.3.6.3.2.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Hem biçim hem zaman ifade eder. Gerçekleşen hareket bildirenin önünde olmamıştır, bildiren onu sonradan duymuştur. Bugün Türkiye Türkçesinde hem yuvarlak hem düz ünlülü olan ek, Eski Türkçede ve Eski Türkiye Türkçesinde -mış, -miş şeklinde sadece düz ünlülüdür ve zamir kökenli şahıs ekleri alır: açılmış (78a/05), binmiş (35b/01), dimişüz (104a/05), bulmışlardur (10a/13), söylemişlerdür (86a/04).

Öğrenilen geçmiş zaman kipinin olumsuz çekimi zaman ekinin önüne -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleşir: bulmamış (35a/21), itmemişdür (20a/10), getürmemişlerdür (37a/04).

4.3.3.6.3.2.1.3. Geniş Zaman

Hem biçim hem zaman ifade eder. Fiil kök veya gövdesine -r, -ar, -er, -ur, -ür eklerine zamir kökeknli şahıs eklerinin getirilmesiyle oluşur: beñzer (29b/13), çıḳar (28b/07), göçer (143b/19), ḳındurur (40b/14), otururs̱ın (57a/12), bilürüz (51a/04), severem (101b/15).

Geniş zaman kipinin olumsuz çekimi, zaman ekinin önüne -maz, -mez olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleşir: olmazam (74a/05), ṭurmaz (130b/05), itmezem (60b/20), eylemez (13a/19), dilemezüz (26b/09).

4.3.3.6.3.2.1.4. Şimdiki Zaman

Hem biçim hem zaman ifade eder. Fiilin, içinde bulunulan zamanda gerçekleştiğini bildirir. Zamir kökenli şahıs ekleriyle kullanılmaktadır. Bugün Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman eki -yor'dur. Eski Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman, istek kipi eki olan -a, -e ile de karşılanmıştır.

Eski Türkiye Türkçesi imla özelliklerini taşıyan metnimizde de istek kipi eki ile şimdiki zaman çekimi gerçekleşmiştir: ḳoyam (15a/14), idem (15a/14), muḥtāc ola (143b/04).

Bunun dışında geniş zaman ekleri de şimdki zaman anlamıyla kullanışmıştır: buyurur (6a/05), uzadur (59b/11), seversin (101b/14), eydürem (125b/21), görürüz 69b/16).

İki fiil isminin bulunma hâline şahıs ekleri getirilerek de şimdiki zaman ifade eden şekiller kullanılmıştır: yörümekde (85b/13), iẓhār eylemekde (100a/19), beyān itmekdedür (4a/20), (şerḥ itmekdedür (89a/14).

İncelenen metinde şimdiki zaman kipinin olumsuzu, birkaç örnekte istek kipi ekine -ma, -me olumsuzluk ekinin gertirilmesiyle yapılmaktadır: añlamaya (15a/12), olmayasın (144a/11). Geniş zaman kipi ekinin kullanıldığı bazı örneklerde de -maz, -mez olumsuzluk ekinin getilmesiyle yapılmaktadır: ṣormazam (129b/07), virmezem (69b/18).

4.3.3.6.3.2.1.5. Gelecek Zaman

Hem biçim hem zaman ifade eder. Fiilin, gelecek zamanda gerçekleşeceğini bildirir. Zamir kökenli şahıs ekleriyle kullanılmaktadır. Gelecek zaman eki -acaḳ, -ecek Eski Türkiye Türkçesinin sonlarına doğru çıkmıştır; öcesinde -ısar, -iser'dir.

İncelenen metinde -acaḳ, -ecek eki, sıfat-fiil eki olarak karşımıza çıkmaktadır: müteʿallıḳ olacaḳ nesneyi (87a/21), eger bir ġayr-ı münāsib ad virecek olur-ısa (80b/15-16), gidecek yirlerde (128b/14).

Gelecek zaman ifade etmek için incelenen metinde bazı örneklerde istek kipi *-a, -e* de kullanılmıştır: baʿż olayuz (12a/13), iżāfet ve nisbet ideyüz (14b/02).

İncelenen metinde gelecek zaman ifade etmek için kullanılan yapılardan birisi de *-sA gerek* birleşimidir: şürūʿ olsa gerek (2a/18), şerḥ olsa gerek (33a/16), vesīle olsa gerek (130a/04), gelse gerek (27a/15), söz söylese gerekdür (84b/19).

Gelecek zaman kipinin olumsuz çekimi zaman ekinin önüne -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleşir. İncelenen metinde gelecek zamanın olumsuz çekimine örnek teşkil edecek bir fiil yoktur.

4.3.3.6.3.2.2. Tasarlama (Dilek) Kipleri

Tasarlama kiplerinde haber kiplerinde olduğu gibi bir bildirme, haber verme, oluş, kılış yoktur. Bu kipler henüz gerçekleşmemiş; ama gerçekleşmesi istek, emir, şart, gereklilik şekillerinde tasarlanan kiplerdir (Korkmaz, 2009, s. 647).

4.3.3.6.3.2.2.1. İstek Kipi

İstek şeklinde tasarlanan hareketi bildirir. Eski Türkçedeki -ġa, -ge (-ġay, -gey)'nin ġ ve gsi Batı Türkçesinde düşmüş ve ek -a, -e şekli ortaya çıkmıştır. Eski Türkiye Türkçesinde -ay eki de istek anlamı taşır. Zamir kökenli şahıs ekleriyle kullanılmaktadır.

İncelenen metinde bazen fiilin görünüşü istek kipinde olsa da geniş zaman ve gelecek zaman anlamlarını da karşıladığı görülmüştür.

İstek anlamını karşılayan, istek kipiyle çekimlenmiş fiil örneklerinden bazıları şunlardır: çalına (131a/11), ura (56a/09), nizām vire (9b/09), irişe (41b/16), ḳabūl eyleye (2a/13), bıraġaydum (57b/01).

Eski Türkiye Türkçesinde teklik II. şahısda istek kipinin şu şekilde çekimlendiği görülmektedir: fāriġ olasın (120a/16), bulasın (143b/11), ḳılasın (137a/19), bilesin (129b/12), göresin (143a/08).

İstek kipinin olumsuz çekimi, kip ekinden önce -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleştirilir: açmaya (86a/18), bağlamaya (123a/07), unutmayavuz (51a/07), itmeyevüz (37a/17), zīnetlendürmeyeler (82b/09), muḥtāc olmayasın (144a/11).

4.3.3.6.3.2.2.2. Şart Kipi

Fiilin şart şeklinde tasarlandığını anlatır. İyelik kökenli şahıs ekleriyle kullanılmaktadır. Eski Türkçede -sar, -ser şeklinde idi; daha sonra -r düşerek -sa, -se şeklinde kullanılmıştır. Ekin, Eski Türkiye Türkçesinde -savuz, -sevüz şeklinde çokluk I. şahısta zamir kökenli şahıs ekleriyle çekimlendiği görülür. Daha sonra -vuz, -vüz de yerini iyelik kökenli -ḳ, -k'ye bırakmıştır.

İncelenen metindeki bazı örnekleri şunlardır: meşġūl olsañ (144a/08), daḫıl olsañ (129b/08), açsa (87a/03), bıraḳsalar (96a/08), yusalar (87a/11), bilseñüz (68a/02), eydürsevüz (36b/21).

Şart kipinin olumsuz çekimi, kip ekinden önce -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleştirilir: bulmasa (21b/12), ḳonmasa (96a/14), bilmeseñ (130a/04), itmeseler (36b/02).

4.3.3.6.3.2.2.3. Gereklilik Kipi

Fiilin gereklilik şeklinde tasarlandığını anlatır. İyelik kökenli şahıs ekleriyle kullanılmaktadır. Bugün Türkiye Türkçesinde -malı, -meli şeklindedir. İncelenen metinde gereklilik kipi bir örnekte -melü şeklinde karşımıza çıkarken genellikle *-sA gerek, -mAK gerek* kalıplarıyla oluşturulmuştur: intiḳām itmelü (31a/12), maʿlūm olmaḳ gerek (2b/02), maḫfī ḳılmaḳ gerek (79a/06), bilmek gerek (2b/20), intiḳāl itmek gerek (21b/08), ḥāṣıl olsa gerek (49a/16).

Gereklilik kipinin olumsuz çekimi incelenen metinde -mAK gerek kalıbından önce -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle gerçekleştirilir: ġayr-ı vāżıḥ olmamaḳ gerek (2a/15), vāḳıf ḳılmamaḳ gerek (79a/10), ruḫṣat virmemek gerek (81a/07), iḳdām itmemek gerek (127b/11).

4.3.3.6.3.2.2.4. Emir Kipi

Emir ekleri tasarlanan hareketi emir şeklinde ifade eder. Emir kipi ekleri hem şahıs eki hem kip ekidirler. Şahısların ayrı ayrı ekleri vardır. Sadece çokluk III. şahıs emir eki, çokluk I.

şahıs ekinin çoğul biçimidir. Bu yüzden emir kiplerini ifade eden şahıs eklerine üçüncü tip şahıs eki denmektedir.

1. Teklik I. şahıs eki -ayım, -eyim: ġālib ve fāyiḳ olayım (124a/20).
2. Teklik II. şahıs eki eksizdir: işidici ol (129b/01).
3. Teklik III. şahıs eki -sun, -sün: bulsun (59b/13), ṣaḳlasun (43a/10), eylesün (4a/19).
4. Çokluk I. şahıs eki -alum, -elüm: isteyelüm (117b/05), gelelüm (86a/09).
5. Çokluk II. şahıs eki -uñ, -üñ: fāriġ oluñ (118b/12), ḳıluñ (45b/17), bilüñ (132b/05), ölüñ (63a/04).
6. Çokluk III. şahıs eki -sunlar, -sünler: disünler (28a/16).

Emir kipinde olumsuz fiil çekimi, emir eklerinden önce getirilen -ma, -me olumsuzluk ekiyle yapılmaktadır: taḥṣīl itmesün (67b/18), ḳılma (143a/14), maḳbūl ṣayma (143a/06).

4.3.3.6.4. Ek Fiil ve Bildirme Kipleri

İsimleri yüklemleştiren ve fiillerin birleşik çekimlerinde kullanılan ek fiil yada diğer adıyla cevher fiili, Eski Türkçedeki er- > i- yapısının gelişmesiyle oluşmuştur. Teklik III. şahıslar için turur / -tur şekli kullanılır. Eski Türkiye Türkçesinde dudak uyumu dışında kalarak sürekli yuvarlak ünlülü şekilde görülür (Akar, 2018, s. 183).

i- fiili, tek başına bir anlam ifade etmez. Batı Türkçesinde i- fiili isimlerle birlikte kullanıldığında şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şart kipinde çekimlenmektedir. Olumsuz biçimi de *değil* edatıyla yapılır.

Batı Türkçesinde er- > i- olduğu için erür gibi bir geniş zaman biçimi de kalmamış, böylece ekleşme kesin olarak gerçekleşmiş sadece ekleşmiş biçimler var olmuştur, şahıs zamirleri de tamamen şahıs eklerine çevrilerek bildirme ekleri ortaya çıkmıştır. Bildirme eklerinin I., II. şahısları er- fiilinin geniş zamanın ekleşmesinden doğmuştur. III. şahıslar ise tur- > dur- fiilinden gelir. Eski Türkçede ana yardımcı fiil önce sadece *er-* idi, III. şahıslarda da er- kullanılırdı. Sonradan buna *tur-* yardımcı fiili de katılmıştır. Böylece Eski Türkçede III. şahısların *turur, tururlar* yardımcı fiili aynı fonksiyonla Batı Türkçesine de geçmiş ve bildirme III. şahıs eklerinin temelini oluşturmuştur (Ergin, 2011, s. 316).

İncelediğimiz metinde i- fiilinin şu çekimlere girdiği tespit edilmiştir:

1. Geniş zaman çekimi: ekmelsin (100a/21), elyaḳdur (104b/20), fenndür (43b/07), çōbānlarsız (72b/13), ṣanʿatlardur (75a/01), ṭaraflardur (32a/05), eblehlerdür (55a/01), maʿrūf u meşhūr dururlar (17b/04), mütekāfī ve mütesāvī dururlar (40a/21), ʿazīzü'l-vücūd dururlar (130b/02).

2. Görülen geçmiş zaman çekimi: mütevaḳḳıʿ idi (42a/08), müştemil idi (98a/21), laṭīfeci-y-idi (57b/11), şu-y-ıdı (125a/19).

3. Öğrenilen geçmiş zaman çekimi: ẕātī imiş (15a/05), ʿarażī imiş (15a/06), eşref imiş (40a/17), ḥalḳ-ı nefs-i insānī-y-imiş (2b/20), iḳtiṣār-ımış (134a/12).

4. Şart kipinde çekimi: ḳayd-ı ḥayātında ise (9b/02), müştemil ise (101a/08), mevt-ise (105b/04), az-ısa (105b/13), var-ısa (15b/14).

İncelenen metinde ek fiilin olumsuz çekimi 'degül' edatı ile yapılmaktadır: sen degülsin (130a/08), lāyıḳ degül-idi (125b/20), marażı degül-ise (700a/19).

4.3.3.6.5. Fiillerin Birleşik Çekimleri

Fiillerin, bildirme ve tasarlama kipleriyle bildirilen ve tasarlanan hareketin görülen geçmiş zamanda, öğrenilen geçmiş zamanda, şart şeklinde ortaya çıktığını belirtmek için birleşik çekimlerine başvurulur. İki çekimli fiilin bir araya gelmesiyle oluşan bu birleşik çekimden birisi bir biçim ve zamanı; diğeri de başka bir biçim ve zamanı karşılayarak birbirine bağlanan iki biçim ve zamanı birlikte ifade ederler (Ergin, 2011, s. 319-320). Fiillerin birleşik çekimleri hikâye, rivayet, şart olmak üzere üç şekilde yapılır. Emir kipinin ise hikâye, rivayet ve şartı yoktur.

4.3.3.6.5.1. Hikâye Birleşik Çekimleri

Hikâye birleşik çekim, asıl fiil kipinin işaret ettiği hareketin görülen geçmiş zamanda gerçekleştiğini bildirir (Ergin, 2011, s. 321). Asıl fiil kipine ve i- fiilinin görülen geçmiş zamanının birleşmesiyle oluşur. İncelenen metinde tespit edilen hikâyeli birleşik çekimler şunlardır:

a. Geniş zamanın hikâyesi: iḳtiżā ider-idi (1b/09), görür-idi (10b/03), ḥāṣıl olur-ıdı (12a/14), muʿaṭṭal ḳalur-ıdı (91b/04).

b. Görülen geçmiş zamanın hikâyesi: eyitdiler-idi (18a/06), eyitdük idi (14a/20).

c. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: gic gelmiş-idi (60a/07), raġbet göstermiş-idi (65b/03), rusūḫ bulmış-ıdı (14b/21), maḳṣūr olmış-ıdı (27a/17).

d. Şartın hikâyesi: olsa-y-ıdum (60b/18), mevsūm olsa-y-ıdı (41b/08), meşġūl olsa-y-ıdı (90b/16).

e. İstek şeklinin hikâyesi: ḥāṣīl ola-y-ıdı (95b/04), taḥṣīl ide-y-idi (90b/17), müheyyā ide-y-idi (90b/18).

f. Gereklilik şeklinin hikâyesi: ḳadem-i rencīde ḳılsa gereg-idi (87a/20), ḫayyir-i bi'ṭ-ṭabʿ olsa gereg-idi (18a/03).

Metinde şimdiki zamanın, gelecek zamanın hikâyelerine örnek tespit edilememiştir.

4.3.3.6.5.2. Rivayet Birleşik Çekimleri

Rivayet birleşik çekimi asıl fiil kipine i- fiilinin öğrenilen geçmiş zamanının getirilmesiyle yapılan birleşik çekimdir (Ergin, 2011, s. 323). İncelenen metinde tespit edilen rivayet birleşik çekimleri şunlardır:

a. Geniş zamanın rivayeti: ḫurūc ider-imiş (5b/08), menşeʾ olur-ımış (16a/05).

b. Gereklilik şeklinin rivayet: iḫtiyār itmek gerek-imiş (134a/13), ḥıfẓ itmek gerek-imiş (137b/08).

Metinde şimdiki zamanın, öğrenilen geçmiş zamanın, gelecek zamanın, şart kipinin, istek kipinin rivayetlerine örnek tespit edilememiştir.

4.3.3.6.5.3. Şart Birleşik Çekimleri

Asıl fiil kipine i- yardımcı fiilinin şart şeklini getirerek yapılan bu birleşik çekim asıl fiil kipinin karşıladığı hareketi şart şeklinde ifade eder (Ergin, 2011, s. 325). İncelenen metinde tespit edilen şart birleşik çekimleri şunlardır:

a. Geniş zamanın şartı: ṭārī olur-ısa (6b/13), olur-ısa (17b/07), teʿalluḳın iderler-ise (9b/14), virürler-ise (58a/10), varur-ısa (62b/15).

b. Görülen geçmiş zamanın şartı: ẓāhir oldı-y-ısa (18a/11), oldı-y-ısa (138a/20), müşkil oldı ise (98a/19).

Metinde şimdiki zamanın, öğrenilen geçmiş zamanın, gelecek zamanın, şart kipinin, istek kipinin, gereklilik kipinin şartına ait örnek tespit edilememiştir.

Katmerli birleşik çekim: Çekimli fiilin ikiden fazla kip eki taşıdığı çekimlere denir. İncelenen metinde bir örnek tespit edilmiştir: degül-imiş-ise (57b/13).

Kuvvetlendirme ve ihtimal: Dördücü birleşik çekim olarak da adlandırılabilen söz konusu çekim, ek fiilin geniş zaman teklik III. şahıs eki olan -dur, -dür fiil çekimlerine katılarak fiili art arda iki çekim eki almış bir birleşik çekim hâline getirmektedir. Metindeki örnekleri şunlardır: dimişdür (63a/01), ḫuṭūr itmişdür (6a/12), irişmemişdür (18b/17), ihmāl eylemişdür (40a/13), vāḳıʿ olmışlardur (42b/04).

4.3.3.6.6. Fiillerde Soru

İncelenen metinde fiillerde soru, soru eki -mı, -mi ile yapılmaktadır. Ekin ünlüsü daima düzdür. Şu örneklerde fiilden sonra gelmiştir: ḥāṣıl olur mı (9a/06), saʿādet-i memdūḥ olur mı yāḫūd olmaz mı (16a/21), şükrin ider mi (132b/08), vāḳıʿ oldı mı, olmadı mı (143a/09), ḫayr işledüñ mi (143a/10), fevt eyledüñ mi, eylemedüñ mi (143a/11), aña ṭabīʿi midür odun ḥarāreti gibi yāḫūd ṭabīʿi degül mi (17a/07-08), iʿtidāl üzerine midür yā andan münḥarif midür (43b/11), cāʾiz midür degül midür (121b/06), cevr midür degül midür (122b/08-09), ḫāṣṣalarından mıdur (17a/05), müşāreketi var mıdur (17a/06). Şu örneklerde fiilden önce gelmiştir: mevtinden ṣoñra mı olur (9a/06), mevṣūf mı olur (68a/12), Atañı mı yig seversin yoḫsa üstāduñı mı (101b/14-15), küfrānı mı vardur (132b/09), suhūlet-ile mi mevsūmdur yā ṣuffe-i teʿaẕẕür-ile mevṣūf mı olur (68a/11-12).

4.3.3.6.7. Birleşik Fiiller

Bir yardımcı fiil ile bir ismin ya da fiil şeklinin oluşturduğu kelime grubuna birleşik fiil denir. Söz konusu yapı oluşturulurken önce fiil veya isim olan unsur, sonra yardımcı fiil getirilir.

4.3.3.6.7.1. Bir İsim ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

Burada yardımcı fiilin görevi isim veya isim soylu kelimeyi fiil konumuna getirmektir. İncelenen metindeki yardımcı fiiller: it-, ol-, eyle-, ḳıl- fiilleridir.

1. it- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ʿadāvet it- (140a/05), baḥs it- (2a/16), ceng it- (60a/04), dirlik it- (130a/13), endīşe it- (70b/20), fażl-ı daʿvā it- (125b/15), ġaṣb it- (26a/17), heyecān ve ḥareket it- (20b/13), ıraḳ it- (81b/01), icābet it- (142b/02), ḳalʿ it- (64a/06), laṭīfe it- (57b/07), maḳṣūr it- (5a/15), nikāḥ it- (71b/11), oġurlıḳ it- (74b/17), pāk it- (5b/09), raḥm it- (10b/04), ṣarf it- (5b/04), şikāyet it- (28b/14), taʿaccüb it- (27b/10), ʿuḳūbet it- (60b/10), ülfet it- (84b/05), vecd it- (126b/03), żabṭ it- (49b/12).

2. ol- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ʿabeş ol- (102b/15), baʿīd ol- (75b/04), cāriye ol- (77a/16), delīl ol- (13a/11), efḍāl ol- (11a/18), fāriġ ol- (22a/06), ġālib ol- (5a/10), ḫaberdār ol- (55a/15), ıṣlāḥ ol- (13a/03), iḥsās-ı elem ol- (63b/19), ḳādir ol- (8b/01), lāzım ol- (36a/03), maʿdūm ve müntefī ol- (62a/13), naḳṣ ol- (33a/05), oyanuḳ ol- (82a/14), peşīmān ol- (56b/05), rāḥat ol- (83a/14), sābıḳ ol- (109a/21), şāġıl ve māniʿ ol- (9a/10), tābiʿ ol- (3b/11), ümīdvār ol- (117a/19), vāḳıʿ ol- (2b/17), yig ol- (129b/13), żarūrī ol- (11a/20).

3. eyle- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ʿadd eyle- (7a/04), beẕl eyle- (5b/02), cidd ü cehd eyle- (84b/03), duʿā eyle- (103b/02), emr eyle- (93a/05), fikr eyle- (64b/10), ḫalṭ eyle- (135b/16), ıḳāmat eyle- (35b/18), iḥyā eyle- (63b/01), ḳanāʿat eyle- (66b/15), luṭf eyle- (85b/04), muʾāḫeẕe eyle- (92a/20), naḳl eyle- (7a/14), perākende eyle- (120a/15), riʿāyet eyle- (31b/11), sirāyet eyle- (21b/14), şerīk eyle- (23b/19), taḳrīr eyle- (74a/12), ʿunf eyle- (85b/04), vāżıḥ ve lāyiḥ eyle- (136b/01), yir eyle- (119a/14), ziyāde eyle- (86a/21).

4. ḳıl- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ʿazīz ḳıl- (127b/19), bī-ḫayr ḳıl- (102b/04), emīn ḳıl- (123a/08), fānī ve fāsid ol- (92a/03), ḥākim ḳıl- (41a/16), ʿibāret ḳıl- (6a/05), kināyet ḳıl- (6a/09), muʿāvenet ḳıl- (143b/06), perākende ḳıl- (124b/12), rāżī ḳıl- (129a/08), sermāye ḳıl- (144a/04), şāmil ḳıl- (130a/19), tefvīż ḳıl- (78a/20), vesīle ḳıl- (58a/08), yir ḳıl- (140b/20), zāʾil ḳıl- (10a/16).

4.3.3.6.7.2. Bir İsim-Fiil ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

İlk unsuru fiil olan bir kelimenin isim-fiil eki alması ve yardımcı bir fiil ile birleşmesinden oluşan birleşik fillerdir. Metinde tespit edilen örnekler şunlardır: ṣarf olmaḳ olsa (5b/03), yimege başla- (86b/11).

4.3.3.6.7.3. Bir Sıfat-Fiil ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

İlk unsuru fiil olan bir kelimenin sıfat-fiil eki alması ve yardımcı bir fiil ile birleşmesinden oluşan birleşik fiillerdir. Metinde tespit edilen örnekleri şunlardır: vāsıṭa olmış olur (3b/04), iḫtiyār itmiş ola (17a/02), aʿrāż idecek olur-ısa (135b/11).

4.3.3.6.7.4. Bir Zarf-Fiil ve Bir Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

İlk unsuru fiil olan bir kelimenin zarf-fiil eki alması ve yardımcı bir fiille birleşmesi sonucu oluşan birleşik fiillerdir. -up, -üp zarf-fiil eki dur-/ṭur- fiili ile birleşik fiil yapmaktadır. İncelenen metinde bir örneği tespit edilememiştir.

Zarf-fiil ve yardımcı fiille yapılan birleşik fiiller yeterlik, tezlik, süreklilik, yaklaşma fiilleri olarak dört başlık altında incelenebilir.

4.3.3.6.7.4.1. Yeterlilik (İktidarî) Fiili

Yeterlik fiili, fiil kök ya da gövdesine -a, -e zarf-fiil eki getirilerek bil- yardımcı fiili ile birleşmesinden oluşmaktadır.

Eski Türkçede *u- 'muktedir olmak'* yardımcı fiili ile yapılan yeterlilik fiili, Batı Türkçesinde *bil-* fiili ile yapılmaya başlamıştır (Ergin, 2011, s. 388).

İncelenen metinde tespit edilen yeterlik fiil örnekleri şunlardır: ifsād idebilse (40b/05), bahā virebilür (59a/15), gidebilür-ise (86b/01), getürebileler (100b/07), terk idebilür (127b/07).

Yeterlik fiilinin olumsuz örnekleri ise şunlardır: iẓhār idememişlerdür (37a/05), irişememişlerdür (37a/05), yiyebilmeye (86b/14).

4.3.3.6.7.4.2. Tezlik Fiili

Tezlik fiili, fiil kök ya da gövdesine -ı, -i, -u, -ü zarf-fiil eklerinden birini alıp vir- yardımcı fiili ile birleşmesinden oluşmaktadır. İncelenen metinde bir örneği tespit edilememiştir.

4.3.3.6.7.4.3. Sürerlik Fiili

Süreklilik fiili, fiil kök ya da gövdesine -a, -e zarf fiil ekini alıp gel-, ḳo-, dur-/ṭur- yardımcı fiillerinden biri ile birleşmesinden oluşmaktadır. İncelenen metinde tespit edilen tek örnek şudur: ṭañlaya ḳoma (143b/05).

4.3.3.6.7.4.4. Yaklaşma Fiili

Yaklaşma fiili, fiil kök ya da gövdesine -a, -e zarf-fiil ekini alıp yaz- yardımcı fiili ile birleşmesinden oluşmaktadır. İncelenen metinde yaklaşma fiiline örnek tespit edilememiştir.

4.3.3.6.7.5. Anlamca Kaynaşmış Fiiller

İncelenen metinde aslında yardımcı fiil olmayan al-, çek-, düş-, işle-, ḳal-, kes-, ḳo-, bul-, bulun-, ṭut-, var-, vir-, gel-, giy-, gör-, getür-, göster-, ur-, yırt- gibi fiillerin isimlerle anlamca bütünleşerek birleşik yapı meydana getirdikleri de görülmektedir:

1. al- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: bedel al- (91a/02), ellerinden al- (66a/09), māl almakdan ötürü (113b/08), satun al- (80a/07).

2. çek- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ʿinānni çek- (45b/14), menāfiʿ çek- (127b/10), teʿab ve meşaḳḳat çek- (103b/19), zaḥmet ve meşaḳḳat çek- (143b/10).

3. düş- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ellerine düş- (72b/18), ġalaṭ düş- (54a/12), ḥācet düş- (62a/10), ıraḳ düş- (28a/03), maḥall düş- (41a/02), ṭamaʿa düş- (59a/04).

4. işle- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: fiʿl işle- (103b/06), günāh işle- (88b/09), ḫayr işle- (143a/10), iş işle- (144a/15), maʿṣiyet işle- (143b/11).

5. ḳal- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ʿārī ve ḫālī ḳal- (46a/02), bāḳī ḳal- (17b/14), ġāfil ḳal- (71b/07), ḫālī ḳal- (65a/02), maḥrūm ḳal- (60b/03).

6. kes- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ḳalem kes- (60a/04).

7. ḳo- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: emānet ḳo- (104b/13), iḥtimāl ḳo- (36a/12), müseyyeb ḳo- (45b/17), rehn ḳo- (125a/12), ṣaç ḳo- (82b/08).

8. bul- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ʿāfiyet bul- (66b/16), beḳā bul- (71b/18), diri bul- (100b/10), edeb bul- (17a/18), emn ve ḫalāṣ bul- (140b/20), fesād bul- (77b/20), ġāyet bul- (53a/08), ıṭlāʿ bul- (50b/16), ibtihāc u feraḥ bul- (10a/08), kemāl bul- (4b/09), maḳbūl bul- (132b/04), nihāyet bul- (15b/12), rücḥān bul- (85b/01), saʿādet bul- (117b/13), şöhret bul- (22a/10), ṭuġyān bul- (136b/07), vuḳūʿ bul- (62a/04), yol bul- (23b/02), ẓuhūr bul- (15b/11).

9. bulun- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ġāfil bulun- (124b/20).

10. ṭut- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ʿādet ṭut- (13a/11), düşmen ṭut- (96a/07), fāl ṭut- (51b/20), ḥıḳd ve kin ṭut- (113a/04), īmin ṭut- (121a/11), iʿtibār ṭut- (83a/10), ḳāʿide-i muḳarrar ṭut- (45b/08), loḳma ṭur- (105b/21), maḳām ṭut- (105a/09), nefret ṭut- (87a/07), terāzū ṭutmak gibi (75a/19), ülfet ṭut- (17a/03), vaṭan ṭut- (94b/13).

11. var- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: uyḫuya var- (82a/13).

12. vir- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ad vir- (11a/09), cevāb vir- (39a/21), edeb vir- (81a/08), fāʾide vir- (44a/14), ḫayr vir- (50a/11), ʿivaż vir- (109b/20), ḳorḫu vir- (65b/11), münāsebet ve musāvāt vir- (33a/03), niẓām vir- (9b/09), ruḫṣat vir- (26a/14), s̱emere vir- (47b/18), temkin vir- (116b/03), yemiş vir- (90b/06).

13. gel- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ġaleyāna gel- (55b/07), ḫōş gel- (140b/14), lāzım gel- (18a/02), müstevfī gel- (52a/17), nāḳış gel- (131a/17), rast gel- (37a/01), vücūda gel- (49a/15), żarar gel- (122b/05).

14. giy- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: kürk giy- (82b/07).

15. gör- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: cāʾiz gör- (5b/04), ḥaḳīr gör- (116b/07), maṣlaḥat gör- (49a/18), ṣavāb gör- (127a/14), ziyāde gör- (27a/08).

16. getür- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ʿamele getür- (25b/14), dehşet getür- (85b/05), ḫalel getür- (49a/20), īmān getür- (101a/18), ḳabż-ı kerāhiyet getür- (50a/19), me s̱el getür- (13a/10), naẓīr getür- (25a/18), yirine getür- (35b/11), żarar getür- (66a/04).

17. göster- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ārām göster- (23a/20), beşāşet göster- (141b/02), cezā göster- (11a/03), dostlıḳ göster- (140b/06), feraḥ göster- (83b/09), ġamm ve ġuṣṣa göster- (143a/18), ḥaḳīr göster- (127a/01), ıżṭırāb ve inḳılāb göster- (84a/08), kibr göster- (141b/17), luṭf göster- (128a/15), melālet göster- (144a/02), raġbet göster- (65b/03), saʿy-ı cemīl göster- (87a/09), şikāyet göster- (29a/05), ṭayş göster- (22b/18), yüz göster- (15b/18), z̲elīllik ve ḥaḳīrlik göster- (79b/10).

18. ur- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: dāġ ur- (124b/16), eger ur- (88a/07), lāf ur- (28b/01), pālān ur- (4b/15).

19. yırt- ile yapılan anlamca kaynaşmış fiiller: ġaraż yırt- (89b/21), yir yırt- 88a/07).

4.3.3.6.8. Fiilimsiler

Fiillerden türetilen fakat fiiller gibi çekime girmeyen, oluş, kılış, durum bildiren, olumlu ya da olumsuz şekilleri yapılabilen aynı zamanda isimler gibi kabul edilip isim çekim ve iyelik eklerini alabilen fiil isimlerine fiilimsi denir. Üç tür fiilimsi vardır: *isim-fiiller, sıfat-fiilerl, zarf-fiiller.*

4.3.3.6.8.1. İsim-Fiiller

İsim-fiiller, fiil kök veya gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil isimleridir (Korkmaz, 2009, s. 864). İsim-fiiller -ma, -me; -ış, -iş, -uş, -üş; -maḳ, -mek ekleriyle oluşturulur. İncelenen metinde tespit edilen isim-fiil örnekleri şunlardır:

a. -ma, -me eki ile yapılanlar: aldaması ile (6a/14), ḫorlamasınuñ (86a/21), ulaşmasından (55b/21), emmesi (80b/18), gelmesini (84a/10).

b. -ış, -iş, -uş, -üş eki ile yapılanlar: gidüşinden (13a/15).

c. -maḳ, -mek eki ile yapılanlar: almaḳda (109b/19), dağılmaḳda (73a/12),varmaġa (132a/13), döndermekde (126b/17).

4.3.3.6.8.2. Sıfat-Fiiller (Partisipler)

Sıfat gibi kullanılan fiil şekilleridir. Fiil özelliklerinden dolayı, kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, isim oldukları sıfata aktararak varlıkları ve nesneleri hareket ve zaman ifade etme özellikleri ile geçici olarak vasıflandırırlar (Korkmaz, 2017, s. 909).

Sıfat-fiiller taşıdıkları zaman kavramından dolayı geniş zaman, gelecek zaman ve geçmiş zaman bildirenler olarak incelenebilir:

Geniş zaman bildiren sıfat-fiiller:

1. -an, -en eki ile yapılanlar: tevālüd bulan ḥayvānātuñ ekṣeri (90a/16), ḳullanan kimsenüñ ḥālına (87b/13), göñüle ulaşan ṭamarlar (55b/07), ata binen kimse (110b/05), ġayra irişen meşaḳḳat-ıla (13a/19).

2. -r, -ar, -er, -ur, -ür eki ile yapılanlar: beñzer envāʿ ḥīleler-ile (126a/06), uyur gişiler (86b/04), ḳapular ḳaḳar gişiye (118b/17), görür gişi (10b/02).

3. -maz, -mez eki ile yapılanlar: görmez gişi (10b/02). Kalıplaşmış bir ifade olarak şu örnek vardır: yaramaz göñüllülige (30b/19).

Gelecek zaman bildiren sıfat-fiiller:

1. -acaḳ, -ecek eki ile yapılanlar: ḥased olınacaḳ kimse (12a/02), barmaḳ ṣıġacaḳ yir (137b/19), iḥsās idecek bir ḫātūn gişiyi (78b/02), faḫr idecek nesne (133b/05).

2. -ası, -esi eki ile yapılanlar: Herhangi bir örneği tespit edilememiştir.

Geçmiş zaman bildirenler:

1. -mış, -miş eki ile yapılanlar: paslanmış ḳılıç (20a/01), iʿtidāl bulmış imtizaclar-ıla (32a/12), geçmiş ḳāʿideler (34b/13), kühūlete irişmiş ādemlerden (60a/17).

2. -duḳ, -dük eki ile yapılanlar: emīn olduġı kimsenüñ mücādelesine (61a/21), muḫayyel olduġı cihetden (28a/06), didügi şol nesneler (16b/01), işledügi fiʿl (22a/03).

4.3.3.6.8.3. Zarf-Fiiller (Gerundiumlar)

Zarf-fiiller, hareket hâli ifade eden fiil şekilleridir. Şahşa ve zamana bağlanmadan hareket hâli karşılarlar. Dolayısıyla zarf-fiiller, fiillerin zarf şekilleridir (Ergin, 2011, s. 338).

1. -a, -e zarf-fiil eki ile yapılanlar: ṭura gide (86b/01), bulamadum < bul-a bil- birleşik fiilinin olumsuzu (57b/02), bile bile (137a/20).

2. -(y)ı, -(y)i, -(y)u, -(y)ü ekinin incelenen metinde kalıplaşarak kalıcı isimler yaptığı örnekleri tespit edilmiştir: daḫı (57b/13), diyü (59b/13).

3. -(y)up, -(y)üp eki ile yapılanlar: bıraġup (29b/12), çıḳup (120a/12), ṣanup (68a/18), döküp (75b/05), ögrenüp (84b/14), pişirüp (71a/11), ḳaḳıyup (60b/18), ḳoyup (64a/13), eyleyüp (40a/11), ödeyüp (35b/19).

4. -araḳ, -erek ile yapılanlar: Metinde herhengi bir örneği tespit edilememiştir.

5. -ınca, -ince ile yapılanlar: bulınca (6a/14), varınca (94a/05), gelince (37b/11), idince (58a/18).

6. -alı, -eli ile yapılanlar: Metinde herhengi bir örneği tespit edilememiştir.

7. -ıcaḳ, -icek ile yapılanlar: olıcaḳ (6b/05), idicek (74a/03), viricek (135b/07).

8. -duḳca, -dükce ile yapılanlar: olduḳca (12b/02), geldükce (85b/02), itdükce (83b/03).

9. -(i)ken eki ek fiilin zarf şeklidir: dir-iken (109a/13), gider-iken (10b/01), söyler-iken (84b/20), yörür-iken (85b/155).

10. -madın, -medin ile yapılanlar: ṭurmadın (125b/14), bilmedin (86a/15).

11. -mazsızın, -mezsizin eki ile yapılanlar: bulmazsızın (23b/02), olmazsızın (3b/16), göstermezsizin (84a/08), itmezsizin (71a/14).

12. -mazdan öñden ile yapılanlar: fenā bulmazdan öñden (45b/16), ḥudūṯ bulmazdan öñden (61b/12), ḫulḳlanmazdan öñden (80b/19).

4.4. Metin

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk

[1b] (1) Sipās-ı mevfūr lāyıḳ-ı vāḥid-i ḥaḳīḳīdür ki mebdeʾ-i cemīʿ-ı mükevvenātdur daḫı (2) envāʿ-ı mevcūdātı ketm-i ʿademden saḥrāyı vücūda getürdi ve şenā-ı ġayr-ı maḥṣūr sezāvar (3) vācib-i leẕẕātadur ki ʿillet-i mümkinātdur daḫı ḥavādiṯ-i ʿunṣuriyye evżāʿ-ı felekiyyeyi (4) mürtebiṭ ḳıldı ve ecsām-ı muḫtelifetu'ṭ-ṭıbāʿı ki besāyıṭ-ı ʿunṣuriyye ü mürekkebātıdur tekvīn (5) itdi ve cevāhir-i ʿaḳliyye ki mebādī-i ʿālem-i ṭabīʿatdur, ibdāʿ-ı felekinüñ ufḳından iẓhār (6) itdi ve ẕāt-ı insānda cevher-i rūḥ ki nefs-i nāṭıḳadur ḥakāyıḳ-ı ʿulūm-ı maʿārif-ile (7) müteḥallī ḳıldı. Ḳalb ki manẓar-ı Rabbānī ve mirʾāt-ı müşāhede-i eşyādur, aña maḫṣūṣ (8) ḳıldı ve efrād-ı insāniyyenüñ ki ṭabīʿatında ve cibilletinde temeddün ve müşārekete ġayr-ı (9) iḳtiżā ider-idi. Ḥālet-i infirādda maʿīşet-i müteʿaẕẕir ve yāḫūd müteʿassir olduġı (10) cihetden baʿżısın baʿżısına muʿāvin ḳıldı ve ẕevāt-ı eşḫāṣı aḫlāḳ-ı cemīle (11) ve evṣāf-ı ḥamīde ile ki tehẕīb-i ẓāhirdür, şerāyiʿ-ı nübüvveye ve nevāmīs-i ilāhiyye ile (12) ki tehẕīb-i bāṭındur, melekāt-ı reviyyeden ve ʿālem-i ġaybdan şevāġıl ve ṣavārif āṣārını (13) naḳż itmekdür ve teḥallīdür ṣūr-ı ḳudsiyye ile tecellīdür. Cemāl-ı eḥadiyyeti ittiṣāf geregi dögen ile (14) bildürdi ve beḳāʾ-i nevʿ-ı insān içün ehl-i menzil ortasında ḳānūn-ı niḳāḥ (15) vażʿ itdi ve devām-ı inṣāf ve intiṣāf içün ehl-i medīne ortasında ḳāʿide-i siyāset **[2a]** (1) müdevvineden her ʿilmüñ mevżūʿı vardur ki ol ʿilmde anuñ aʿrāz-ı ẕātiyyesinden (2) ve aḥvālından ve aḥkāmından baḥṯ olur. Şöyle ʿilm-i ṭıbbda beden-i insānīden baḥṯ (3) olur, ṣıḥḥat u maraż ḥayṯiyyetinden ve 'ilm-i hendesede meḳādīrden baḥṯ olur ve mebādī- (4) si vardur ki ol ʿilmde vāżıḥ ve müberhen olmasa bir ʿilmde dāḫı ki mevżūʿ yöninden (5) eşref ü aʿlā ola. Ol ʿilmden müberhen ve mübeyyen olur ve ol ʿilmde müsellem gerek. (6) Şöyle ki ʿanāṣır dörtden ziyāde olmaması ʿilm-i ṭıbbuñ mebādīsindendür. Ḥāl (7) bu ki bu mesʾele ʿilm-i ṭabīʿīde müberhen ve mübeyyendür, ṭabībe lā-büdddür ki bu mesʾele-i (8) ṣāḥib-i ʿilm-i ṭabīʿīden telaḳḳī ide daḫı gendü ʿilminde müsellem ʿadd ide ve girü buncılayın (9) ʿilm-i hendesenüñ mebādīsindendür. Meḳādir-i muttaṣıla-ı ḳārrenüñ mevcūd olması (10) ve envāʿı üç olup ziyāde olmaması ki üç nevʿuñ birisi ḫaṭṭdur ve birisi (11) saṭḥdur ve birisi cismdür. Ḥāl bu ki bu ḥükm ʿilm-i ilāhīde ki mevsūmdur mābaʿde'ṭ-ṭabīʿat (12) ile muḳarrar olmışdur. Mühendise lā-büdddür ki bu mesʾele-i ṣāḥib-i ʿilm-i ilāhīden ḳabūl (13) eyleye daḫı gendü ʿilmindeki hendesedür istiʿmāl eyleye ve muḳarrar ḳıla ve ʿilm-i mābaʿ-14) de'ṭ-ṭabīʿat oldur ki cemīʿ-ı ʿulūmuñ intihāsı aña ola ve anuñ mebādīsi vāżıḥdur, (15) ġayr-ı vāżıḥ olmamaḳ gerek; zīrā ki mevżūʿ yöninden andan eşref ve andan aʿlā bir (16) ʿilm daḫı yoḳdur ve **mesāʾili** vardur ki ol ʿilmde

andan baḫs iderler ve tamām-ı ʿilm (17) aña maḳṣūr olur ve bu muḳaddimenüñ beyānı ʿilm-i manṭıḳda müstevfā gelmişdür, ziyāde (18) tafṣīle iḥtiyācı yoḳdur. Bu nevʿ ki aña şürūʿ olsa gerek şu nesneye ʿilmdür ki (19) nefs-i insāniyye ne vech-ile ḫalḳ kisb eyleye ve ne resm-ile fiʿl taḥṣīl ide ki cemīʿı efʿālı (20) ki irādet-ile andan ṣādır olur, cemīl ü maḥmūd ola. Bes bu ʿilmüñ mevżūʿı nefs-i insāni (21) oldı şu cihetden ki efʿāl-ı cemīle ü maḥmūdda ve yāḫūd efʿāl-ı ḳubḥa ve meẕmūma andan **[2b]** (1) ṣādır ola irādeti ḥasebince çün-ki mevżūʿ-ı ḥikmet ḫulḳ-ı nefs-i insānī oldı. (2) Şu cihetden ki ẕikr olındı evvel bu maʿlūm olmaḳ gerek ki nefs-i insāni ne nesnedür (3) ve anuñ kemālinüñ ġāyeti nededür ve anuñ ḳuvvetleri ḳanġıdur, ḳaçan anı geregi gibi istiʿmāl (4) eyleseler kemāl ve saʿādet ki anuñ maṭlūbıdur, ḥāṣıl ola daḫı ol ne nesnedür (5) ki nefsüñ māniʿı ola kemāline ve saʿādetine vuṣūl bulmaḳda ol daḫı maʿlūm olmaḳ (6) gerek. Daḫı tezkiye ṭarīḳı üzerine ki nefsüñ felāḥını mücibdür ve tedsiye ṭarīḳı (7) üzerine ki nefsüñ ḫaybetini mücibdür. Ol-daḫı ḳanġıdur maʿlūm olmaḳ gerek. Ammā (8) ṭarīḳ-ı tezkiye ki nefse nemā virmekdür, ʿilm-ile ve ʿamel-ile ve tedsiye ki nefsi tenḳīṣ eylemek (9) ve kesmekdür cehl-ile ve füsūḳ-ıla nite ki Ḥażret-i Bārī Teʿālā ʿazze ism-i kelām-ı ḳadīminde buyur- (10) mışdur ki:

وَنَفس وما سوَ بها فا لهمها فجو رها وتقويهاقدافلح من زكيها وقد (11) خاب من دسيها

Yaʿni Ḥaḳḳ sübḥāne ve Teʿālā niçe nesneye ki gendünüñ vücūdına ẕātınuñ (12) vücūhına ve ṣıfātınuñ kemāline delālet ider. Ḳasem itdükden soñra buyurdı (13) ki daḫı nefs ḥaḳḳı-y-içün daḫı şol kimse ḥaḳḳı-y-içün ki nefsi ḫalḳ eyledi ve aʿżāsını (14) tesviye eyledi ve ālātını ve ḳavīsini yirlü yirince vażʿ eyledi ve nefs-i ādeme ṭarīḳ-ı (15) ḫayrı ve ṭarīḳ-ı şerri ifhām eyledi ve bunları nefsden ṣādır olmaġa ḳuvvet ve (16) ḳudret virdi. Taḥḳīḳā fevz ve felāh buldı. Şol kimse ki nefsine tezkiye eyledi (17) yaʿni aña …….[1] virdi, ʿilm ve ʿamel-ile ḳadd-ı eflec geçen ḳısmlarda cevāb vāḳıʿ olmışdur. (18) Yaʿni saʿādet ol kimesnenüñ ki nefsi ʿilm ve ʿamel-ile inmā eyledi ḫaybet ve şeḳāvet (19) şol kimesnenüñ ki nefsi tenḳīṣ eyledi cehl-ile ve fısḳ-ıla maʿnī-i āyet-i ʿalī mā-hüve'l-meşrūḥ (20) bir maḥalla ẓāhir oldı ise bunı bilmek gerek ki mevżūʿ-ı ḥikmet ḫalḳ-ı nefs-i insānī-y-imiş (21) ve mebādīsi bu ki nefs-i insāni neye dirler ve anuñ ġāyet-i kemāli nededür ve anuñ ḳuvvetleri **[3a]** (1) ḳuvvetleri ḳanġı nesnedür ve nefs-i kemāline vuṣūl bulmaḳdan māniʿ ne nesnedür daḫı (2) anlaruñ gibi nesneler ve bu mebādīnüñ ekṣeri ʿilm-i ṭabīʿīye muʿallaḳdur ve bürhān-ıla anuñ (3) beyānınuñ maḥallı ʿilm-i ṭabīʿīdür. Ammā şu cihetden ki bu ʿilm ki ḥikmet-i ḫulḳīdur. Ol (4) ʿilmden ki ʿilm-i ṭabīʿīdür, eʿammdur ve ifāde yüzinden eşmeldür. Bu mebādiʾi ve muḳaddemātı (5) bi'l-

[1] Eserde silinmiş olduğu için okunamıyor.

külliyye anda ḥavāle eylemek cumhūr ṭāliblerüñ ḥırmānını muḳteżī olur. Bes ḥikāyet (6) ṭarīḳı üzere bir mūciz u muḫtaṣar yol ki bu meṭālibüñ taṣavvurlarınuñ istiḥżārında (7) kāfi ola taḳrīr oldı ve beyānuñ istīfāsı ve bürhānuñ istiḳṣāsı kemā-yenbaġī maḥalla (8) ḥavāle oldı. V'allāh ü aʿlem.

İkinci Faṣl: Nefs-i insānīnüñ maʿrifetindedür ki aña (9) nefs-i nāṭıḳa daḫı dirler. Bunı bilmek gerek ki nefs-i insānī cevher-i basīṭdur ki anuñ (10) şānındadur maʿḳūlātı bi-zātihi idrāk ve beden-i maḥsūsda tedbīr ve taṣarruf anuñdur, ālāt-ı (11) ḳavī vāsıṭası-y-ıla ve ekṣer-i ḫalāyıḳ ol nefse dirler insān diyü ve ol cevher ne cismdür (12) ne ḫōd cismāni ve ne ḥavāssdan bir ḥiss-ile maḥsūsdur. Bes bu maḥallda niçe nesnenüñ (13) beyānına iḥtiyāc olındı tā ki bu müddeʿānuñ ṣübūtı ẓāhir ola: Evvel nefsüñ vücūdını (14) iṣbāt eylemek, ikinci nefsüñ cevher olmasınuñ iṣbātı, üçinci nefsüñ basīṭ olmasınuñ (15) iṣbātı, dördinci cism ve cismāni olmaduġınuñ iṣbātı, bişinci bi-ẕātihi müdrik olup (16) ālāt-ı ḳavī vāsıṭası-y-ıla mutaṣarrıf olmasınuñ iṣbātı, altıncı ol ki ḥavāssdan bir (17) ḥiss-ile ne ḥavāss-ı ẓāhireden ve ne ḥavāss-ı bāṭınadan maḥsūs degüldür. Ammā maḳām-ı (18) evveldeki maṭlūb-ı vücūd-ı nefsüñ iṣbātıdur. Anda hīç vech-ile delīle iḥtiyāc yoḳdur, (19) żarūrīdür; zīrā ki ʿāḳıl ḳatında aẕher-i eşyā ve evżaḥ-ı eşyā gendünüñ ẕātı ve ḥaḳīḳatı- (20) dur. Bu ẕātuñ ẓuhūrı ve vużūḥı bir ḥayṣiyyetdedür ki uyur kimse uyḳusında ve (21) oyanuḳ gişi oyanuḳlıġı ḥālında ve mest olan mestligi vaḳtında ve ayıḳ olan **[3b]** (1) ayıḳlıġı ḥīninde cemīʿı nesneden ġāfil olur ve gendü ẕātından ġāfil olmaz. Bu maṭlūb (2) delīl-ile iṣbāt itmek ḳaçan mutaṣavver olur ki delīlüñ ḫōd ḫāṣṣası oldur ki müstedel-ile (3) medlūl ortasında vāsıṭa ola ve müstedelli medlūle irişdüre. Eger gişi gendü vücūdını (4) delīl-ile iṣbāt ide, delīl bir kimse ortasında vāsıṭa olmış olur; zīrā ki müstedell-ile (5) medlūl mütteḫiddür, ḥāl bu ki biribirine muġāyir gerek. Bes bir kimse gendü vücūdına delīl (6) söylese gendüyi gendüye irişdürmiş olur. Ḥāl bu ki gişinüñ gendüsi dāʾimā (7) gendüsidür, cihet-i delīl-ile gendüye vuṣūl bulmamışdur. Bes gişi gendü vücūdını (8) delīl-ile iṣbāt eylemek muḥāl ve bāṭıl oldı, ammā ikinci maḳāmda ki maṭlūb-ı cevheriyye-i (9) nefs iṣbāt itmekdür, eydürüz ki Allāh ü Teʿālādan ġayrı her ne mevcūd var-ısa mevcūdāt-ı (10) mümkineden yā cevherdür yā ʿaraż. Anuñ beyānı şu mevżiʿī ḥasebi ile oldur ki her mevcūd ki (11) (?)[2] vücūdı bir ġayrı mevcūda tābiʿ ola ki ol mevcūd-ı metbūʿ mevcūd-ı bi-nefsihi (12) ve müstaḳil ola tābiʿ olan mevcūd-ı sevād gibi ki cismde ḫāldur ve taḫtuñ heyʾeti (13) gibi ki ḫaşeb-i vücūdına tābiʿdur. Eger cism olmaya sevād ʿālemde muḥāl olur ve eger (14) ḫaşeb olmaya ṣūret-i serīriyye ḥuṣūl bulmaz. Bunuñ gibi mevcūda ki vücūdında ve (15) mevcūdında ġayra tābiʿ olur, ʿaraż dirler ve yāḫūd böyle

[2] Eserde silinmiş olduğu için okunamıyor.

olmaya bel-ki bi-nefsihi ḳāʾim olup (16) bir mevcūd-ı müstaḳil-ile daḫı tābiʿ olmazsızın istiḳlāl bula cism gibi ḫaşeb gibi nice kim (17) miṣal-i meẕkūrda ẓāhir oldı ve anuñ gibi mevcūda cevher dirler; çūn-ki bu ḳısmet (18) muḳarrar oldı ise biz eydürüz ki insānuñ ẕātı ve ḥaḳīḳatı ʿaraż olmaḳ cāʾiz degüldür (19) zīrā ki ʿarażuñ ḫāṣṣası oldur ki bir şeyʾüñ daḫı maḥmūli ve maḳbūlı ola ki ol (20) şeyʾ müstaḳil-i bi-nefsihi ve ḳāʾim-i bi-ẕātihi ola tā ki ʿaraża ḳābil ve ḥāmil olmaġa ṣāliḥ ola ve bu (21) ṣūretde ẕāt-ı insān ṣūr-ı maʿḳūle-i ḥāmil ve maʿānī-i müdrike-i ḳābildür, ṣūr-ı maʿānī-i muttaṣıl **[4a]** (1) yirden anı aşaġaya bıraġalar daḫı az müddet içinde derece-i ednāya ve mertebe-i (2) aḫassa ki sefldür, irişe. Bes bu maḳām-ı sefl ki insāna ṭabīʿat ciheti-y-ile ḥāṣıl olur. (3) İnsānuñ helāk olmasınuñ maḳāmıdur; nice kim maḳām-ı ʿulüvv kim insāna irādet ciheti-y-ile ḥāṣıl (4) olur. Saʿādet ve fevz bulmasınuñ maḳāmıdur. Şöyle ki dimişlerdür ki:

Beyt:

(5)هِیَ النَفْسُ اِنْ تُهْمَلْ تُلاَزِمْ خَسَاسَتً واِنْ تَبْعَثْ نَحْوَالفَضَا ئِلِ تَلْهَجُ

Maʿnī-i beyt (6) budur ki bu nefs-i insānī bir nefsdür ki eger ihmāl olınsa ḫuliyye ve ṭabʿa ḳonulsa ḫasāsete (7) ve reẕālete mülāzım olur ve eger ʿulūm-ı maʿārif ve ādāb-ı feżāyil cānibine irsāl olınsa (8) aña ḥarīṣ olur. Şu cihetden ki insān ibtidāʾi fıṭratında ve evvel ḫilḳatında bu iki (9) ḥāla müstaʿid oldı lā-cerem iḥtiyācı oldı peyġāmberlere ve imāmlara ve ḥākimlere ve muʿallimlere (10) ve müʾeddiblere ve hādīlere tā ki bu ṭāʾifelerüñ baʿżısı luṭf-ıla ve baʿżısı ʿunf-ıla ve ḳahr-ıla (11) anı cānib-i şeḳāvete ve ḫüsrāna teveccüh itmekden ki anda ziyāde cehde ve ḥarekete ḥācet yoḳdur. (12) Bel-ki sükūn ve ʿadem-i ḥareket ol maʿnīde kāfidür. Mānīʿ olalar ve anuñ teveccühini saʿādet-i (13) ebediyye cānibine ki celle himmet aña ṣarf olmaḳ gerek daḫı göñül ḥareketinden ġayrı nesne-y-ile (14) ḥaḳīḳat yolında ve fażīlet iktisābında ol maḳṣada irişilmez eyleyeler yaʿni teveccühini cānib-i (15) saʿādete dönderürler, tā şol ḥadde degin ki anlar tesdīd-i taḳdīm vāsıṭası-y-ıla teʾdīb ve (16) taʿlīm vesīlesi-y-ile merātib-i vücūddan mertebe-i aʿlāya irişeler.

وفقنا الله بما یحب (17) ویر ضی وجنبناعن اتباع الهوی

Yaʿni Allāh ü Teʿālā bize tevfīḳ virsün. Gendü muḥabbet (18) idüp rāżī olduġı nesneye daḫı bizi hevāya ve nefs ārzūsına tābiʿ olmaḳdan (19) baʿīd eylesün.

Bişinci Faṣl: Nefs-i insānīnüñ kemāli ve noḳṣānı varduġın (20) beyān itmekdedür. Bunı bilmek gerek ki mevcūdlardan her mevcūduñ gerek-ise ḫasīs olsun gerek-ise (21) nefīs

gerek-ise laṭīf olsun gerek-ise keṯīf bir ḫāṣṣası oldur ki anuñ ġayrı mevcūduñ **[4b]** (1) anda aña şirketi olmaz ve anuñ māhiyyetinüñ taʿayyüni ve taḥaḳḳuḳı ol ḫāṣṣa-ı müstelzim olur (2) ve bu daḫı olur ki ol mevcūduñ fiʿlleri olur ki anuñ ġayrı mevcūdlaruñ ol fiʿllerde (3) aña şibhi ve şirketi olur. Meṯelā ḳılıcuñ ḫāṣṣıyyeti vardur mażāda ve kesmekde revānda (4) ve atuñ ḫāṣṣıyyeti vardur. Rākibine muṭīʿ ve münḳād olmasında ve ḥareketinde sürʿatda (5) ki hīç bir mevcūduñ daḫı bu cihetde müşāreketi yoḳdur. Bunlara egerçi ḳılıç nefs-i ḳaṭʿda (6) baltaya ve kesere mümāṯil-ise ve at bār çekmekde ve taḥammülde ḥimāra müşārik-ise ve her şeyʾüñ kemāli (7) ḫāṣṣasınuñ andan biʾt-tamāma ṣādır olmasındadur ve her şeyʾüñ noḳṣānı ol ḫāṣṣa (8) ṣādır olmaġuñ ḳuṣūrında yāḫūd anuñ ṣudūrınuñ ʿademindedür. Şöyle ki ḳılıç mażāda (9) ve kesmekde revān olmaḳda kemāl bulur tā şol ḥadde degin ki ziyāde cehdsüz ve meşaḳḳatsuz ki (10) ṣāḥibi anı istiʿmāl eylese anuñ fiʿli tamāma irişür ve gendü bābında ekmel olur ve at (11) daḫı ne ḳadar ki yörigen ola ve süvār olan kimseye ṭāʿat ve inḳıyādda ve edeb ḳabūlında (12) ziyāde ola gendü kemāline aḳreb olur. Kemāl ṭarafında nice kim böyledür. Noḳṣān cānibinde (13) girü buncılayın şöyle ki ḳılıç ki kesmeye anuñ yirini bir pāre demür ṭutar ve ḳılıcuñ mertebesi (14) inḥiṭāṭ bulmaḳ hemān budur ve eger at yörigen olmaya yāḫūd ıssına mutīʿ olmaya (15) arḳasına bir pālān urarlar daḫı ḥimārlara naẕīr eylerler yük çekmekde; çūn-ki bunlaruñ gibi (16) mevcūdlarda böyle oldı ise insān daḫı mevcūdlardan bir mevcūddur. Bes anuñ daḫı (17) bir ḫāṣṣası vardur ki anuñ sebebi ile girü ḳalan mevcūdlardan mümtāz olurlar (18) ve efʿālı ve ḳavīsi vardur ki ol fiʿllerüñ ve ḳuvvetlerüñ baʿżısında sāir ḥayvānāt aña (19) şerīkdür ve baʿżısında eṣnāf-ı nebāt şerīkdür ve baʿżısında meʿādin ve baʿżısında (20) sāʾir cismler şerīkdür. Şöyle ki anuñ şerḥinde bir şemmeye işāret oldı. Ammā ol (21) ḫāṣṣıyyet ki anda ġayruñ anuñ-ıla müdāḫalesi ve müşāreketi yoḳdur. Maʿnī-i nuṭḳdur ki aña ol **[5a]** (1) ol sebeb-ile nāṭıḳ dirler ve ol nuṭḳ, nuṭḳ-ı biʾl-fiʿl degüldür; zīrā ki aḫrese maʿnī-i (2) nuṭḳ ḫāṣıldur. Lakin nuṭḳ-ı biʾl-fiʿl ḫāṣıl degüldür. Bel-ki ol nuṭḳ ḳuvvet-i idrāk-i maʿḳūlatdur (3) ki anuñ sebebi ile cemīli ḳabīḥdan ve meẕmūmı maḥmūddan temyīz iderler ve irādet ḥasebi (4) üzerine taṣarruf iderler ve bu ḳuvvet sebebindendür ki anuñ efʿālı ḫayra ve şerre ḥasene (5) ve ḳabīḥa münḳasim olur ve anı saʿādet-ile ve şeḳāvet-ile vaṣf iderler ḫilāf sāʾir ḥayvānātuñ (6) ve nebātātuñ. Bes her kimse ki bu ḳuvveti kemā-yenbaġī istiʿmāl ide ve irādet-ile ve saʿy-ıla şol fażīlete (7) ve kemāle ki anda ḳonmışdur, irişse ḫayyir ve saʿīd olur ve eger ol ḫāṣṣıyyetüñ mürāʿātında (8) ihmāl eylese ṭaraf-ı naḳīża saʿy itmeg-ile yā kāhillik itmeg-ile yāḫūd ḥaḳḳdan aʿrāż (9) itmeg-ile şerrīr ve şaḳī olur. Ammā eger ḥayvānāt-ıla ve sāʾir mürekkebāt-ıla gendü ortasında (10) ḳadr-ı müşterik olan nesne ki fiʿllerden ʿibāretdür, aña ġālib ola cemīʿı himmetini aña müteveccih (11) ḳılur gendü derecesinde ve mertebesinde münḥaṭṭ olur,

mertebeʾ-i behāyime iner, andan daḫı esfel (12) mertebeye nüzūl eyler. Ve bu mertebe meṣelā şöyle olur ki raġbeti ve himmeti lezzāt-ı cismāniyye- (13) nüñ ve şehevāt-ı bedeniyyenüñ taḥṣīline ki ḥavāssı ve ḳavī aña māʾil ve müştāḳ olurlar (14) yimek gibi içmek gibi nikāḥ gibi ki ḳuvvet-i şeheviyyenüñ ġalebesi neticesidür yāḫūd ḳahr (15) u ġalebe ve intiḳām idrākine ki ḳuvvet-i ġażabiyyenüñ istīlāsı ṣemeresidür. Maḳṣūr ide (16) yaʿni himmetini bir kimse şunlara maḳṣūr itse behāyimden ʿadd olur; zīrā eger fikr itse (17) bilür ki lezzāt-ı nefsāniyyeye himmeti ḳaṣr eylemek ʿayn-ı reẕīlet ve maḥż-ı noḳṣāndur ve girü ḳalan (18) ḥayvānlar bu bāblarda andan ekmeldür ve gendü murādlarına aḳderdür. Şöyle ki müşāhede olınur, (19) kelbüñ yimege ḥırṣı ve ḫınzīruñ şehvet sürmege ḥırṣı ve arslanuñ ḳahra ve ġalebeye ṣavleti (20) ve şevketi daḫı bunlaruñ emṣāli ne var-ısa eṣnāf-ı sibāʿdan ve envāʿ-ı behāyimden ve (21) ṭuyūrdan ve şol ḥayvānlardan ki ṣuda olurlar daḫı bunlaruñ ġayrı ne var-ısa ve ne vech-ile **[5b]** (1) rāżī olur, ʿāḳıl bir ṭarīḳa saʿy eylemege ki ġāyet-i mechūdını ve nihāyet maḳdūrını anda (2) beẕl eyleye ve mertebe-i kelbe irişmeye, bel-ki daḫı esfel ola; zīrā ki celle himmet yimege ve içmege (3) ṣarf olmaḳ olsa kelb ḫōd yimege bundan ḳavīdür ve ṣāḥib-i himmet ḳaçan cāʾiz (4) görür bir nesneyi ṭaleb itmegi ki müddet-i ʿömrinde cemīʿı eyyāmını ve evḳātını aña ṣarf ide bir (5) ḫınzīr mertebesine irişmeye yaḫūd bir kelb mertebesin bulmaya murādın ḥāṣıl itmekde (6) girü buncılayın ḳuvvet-i ġażabiyye bābında daḫı eger gendüyi sibāʿdan bir ednā cānavara (7) nisbet itse ol bābda ol cānavar aña sebḳat ider. Bes insānuñ fażīleti ve (8) şerefi ḳuvvetden fiʿle şol vaḳt ḫurūc ider-imiş ki nefs-i reẕāʾilden ve neḳāyişden pāk (9) ide. Şundan ötürü ki tā ṭabīb marīżuñ ʿilletin zāʾil itmeyince marīżuñ ṣıḥḥata ümīẕi (10) ḳalmaz ve ṣabbāġ mādām ki bizi pāk itmeye ṣabbāġında mānīʿ olan nesnelerden vesaḫ gibi (11) düsūmet gibi yaʿnī yaġlu olmaḳ gibi ve kir olmaḳ gibi rengi ḳābil olmaz; velīkin nefs-i insāniyyenüñ (12) meyli noḳṣanı ve fesādını mūcib olan nesneden ṣarf olsa biʾż-żarūre ḳuvvet-i ẕātiyye- (13) si ḥarekete gelür ve gendünüñ ḫāṣṣ fiʿllerine ki ʿulūm-ı ḥaḳīḳiyye ṭalebi ve maʿārif-i külliyye ʿazmidür, (14) meşġūl olur ve himmetini iktisāb-ı saʿādāt ve ıḳtınā-ı ḫayrāt üzerine maḳṣūr ider ve meşāgilātuñ (15) mümāresesi ve eżdād u ʿavāyıḳdan mücānebet ḥasebince ol ḳuvvet izdiyādda olur. (16) Meṣelā od gibi ki maḥall olan nesne nedāvetden yavaş olmaḳdan tā ki ḫālī olmaya işteʿāl bulmaz. (17) Çūn-ki od şuʿlesine her laḥẓa anuñ istīlāsı ziyāde olur ve ḳuvvet-i iḥrāḳ daḫı (18) ziyāde olur tā ṭabīʿatınuñ muḳteżīsince iḥrāḳ-ı izāʾet tamām olup kemāl bulur. (19) Ve nice ki noḳṣānuñ merātibi vardur ki baʿżısı maḳṣūd ṭalebinde tamām-ı ḳuvvet ve reviyyeti ṣarf (20) itmek sebebi-y-ile olur ve baʿżısı mevāniʿ-i mülābis olmaḳdan żaʿf-ı reviyyet sebebi-y-ile olur (21) ve baʿżısı ṭaraf-ı naḳīża teveccüh sebebi-y-ile olur, ḳuvvet-i şehvet ve ḳuvvet-i ġażab ġalebesi cihetinden **[6a]** (1) cihetinden ve behāyime ve sibāʿa teşebbüh sebebinden ve

kerāmetlere vuṣūldan māniʿ olan (2) maḥsūslara maġrūr olmaḳ cihetinden ki anı ol maʿrıżda ḳomışlardur tā helāket-i ebedī (3) ve şeḳāvet-i sermedīye irişince girü buncılayın kemālüñ daḫı merātibi vardur noḳṣān (4) mertebelerinden ziyāde ki gāh selāmet ü saʿādetden gāh niʿmet ü raḥmatdan gāh mülk-i bāḳī (5) ve sürūr-ı ḥaḳīḳīden ve ḳuvvet-i ʿayndan ʿibāret ḳılurlar. Şöyle ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā buyurur ki:

(6) فَلَاتَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ

Maʿnīsi budur kim hīç bir nefs bilmez (7) gerek-ise melek-i muḳarrib olsun gerek-ise nebī-i mürsel olsun anlara iḫfā olınan nesneyi (8) gözüñ rūşanlıġından nūr-ı çeşmden ve baʿżı maḳāmatda anı ḥūra ve ḳuṣūra, ġılmāna (9) ve vildāna teşbīh iderler ve baʿżı ṣūretde leẕẕetden kināyet ḳılurlar ki:

مَالَاعَيْنٌ رَأَتْ (10) وَلَااُذْنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

Bu ḥadīṯ ki ḳudsī ve ilāhīdür evvelinden (11) maʿnīsi budur ki iʿdād itdüm ve yaraḳladum ṣāliḥ ḳullarım-içün şol nesneyi ki ne gözler (12) görmişdür ve ne ḫōd ḳulaḳlar işitmişdür ve ḫōd ḳalb-i beşere ḫuṭūr itmişdür. Bu (13) minvāl üzerine tā civār-ı Rabbü'l-ʿālemīne irişince ve anuñ celāli müşāhedesi şerefin (14) bulınca leẕẕetlerde müstaġraḳ ve niʿmetler içinde muḳīm olur. Bes her kimse ki ṭabīʿat alda- (15) ması ile şunuñ gibi mevāhib-i şerīfe-i Rabbāniyye-i ebediyyeden aʿrāż ide anuñ gibi (16) bī-ṣebāt ḫāsāsetlere ki:

كسراب بقعه يحسبه الظمأن ما ء

ḥaḳīḳatında ola (17) yaʿni muḳteżī-i ṭabīʿat-ı erzāna anlaruñ ʿamelleri ṣaḥrālarda lemeʿān-ı şemsden görülen (18) nesne gibidür ki ṣusuzlar anı ṣu ṣanurlar. Bes ol mevāhib-i ilāhiyyeden ki dinildi (19) yüz çevirüp şu vech-ile reẕāʾile iltifāt iden kimesne Allāh ü Teʿālānuñ maḳtına ve ġażabına (20) lāyıḳ ve müsteḥaḳḳ olur. Ḫasāreti ve ʿuḳūbeti ve dili ve helāketi müstevcib olur, ācile (21) naẓar

اعاذنا الله من ذلك

ve nefs-i insānīnüñ kemāli ve noḳṣānı bu maḥall ḥasebince ve bu mevżuʿ **[6b]** (1) muḳteżīsince şudur ki ẕikr olındı.

Altıncı Faṣl: Nefsüñ kemāli nede-y-idügi (2) beyānındadur ve şol kimseleri ki ol bābda ḥaḳḳa muḫālefet itmişlerdür, kesr itmek beyānındadur. (3) Çūn-ki geçen faṣlda maʿlūm oldı,

nefs-i insāniyyenüñ kemāli ve noḳṣānı varduġı ve ol (4) kemālüñ daḫı ẕikri ṭarīḳ-ı icmāl üzerine taḳdīm buldı, vācib oldı ki ol kemālüñ (5) tafṣīli kemā-yenbaġī şerḥ ola tā ki anuñ ḥaḳīḳatına vāḳıf olıcaḳ anuñ ṭalebinde ve (6) taḥṣīlinde saʿy-ı cemīl ideler ve tamām-ı maḳdūrı ṣarf itmekde dirīġ itmeyeler. Bes (7) biz eydürüz kim her mevcūd-ı mürekkebüñ kemāli eczāsınuñ ve besāyıṭınuñ kemāline muġāyirdür. (8) Şöyle ki sikencübīnüñ kemāli sirke ve bāl kemālinüñ ġayrıdur ve dāruñ kemāli aġaç ve ṭaş (9) kemālinüñ ġayrıdur. Bes çūn-ki insān daḫı mürekkeblerden bir mürekkebdür. Anuñ kemāli daḫı (10) eczāsınuñ ve besāyıṭınuñ kemāline muġāyirdür. Bel-ki anuñ bir kemāli vardur ki mevcūdātdan (11) bir mevcūd ol kemālde aña müşārik ve müşābih olmaz ve ekmel-i insān şol kimsedür ki ol (12) ḫāṣṣıyyetüñ iẓhārına ḳudreti ziyāde ola ve anuñ mülāzemetine tehāvünsüz televvünsüz (13) meşġūl ola. Eger sülūkinde kāhillik ve mütelevvin olmaḳ ṭārī olur-ısa daḫı (14) iltifāt itmeye. Bes çūn-ki faẓīletüñ ve kemālüñ ḥālı maʿlūm ola reẕīletüñ ve noḳṣānuñ (15) daḫı ki anuñ muḳābilidür ḥālı maʿlūm olur. Ammā insānuñ kemāli iki nevʿdur. Şu cihetden (16) ki anuñ nefs-i nāṭıḳasınuñ iki ḳuvveti vardur: Birisi ḳuvvet-i ʿilmiyye ve birisi ḳuvvet-i ʿameliyye. (17) Kemāl-i ḳuvvet-i ʿilmiyye oldur ki anuñ şevḳı cānib-i idrāk-i maʿārife ve ṭaraf-ı taḥṣīl-i ʿulūma (18) ola tā ki ol şevḳuñ muḳteżāsınca merātib-i mevcūdātuñ iḥāṭasını ve anuñ ḥaḳāyıḳına (19) ıṭṭılāʿı bi-ḳadrı'l-vüsʿ ve bi-ḥasebi'l-ṭāḳata ḥāṣıl eyleye. Andan ṣoñra maṭlūb-ı ḥaḳīḳīnüñ maʿrifeti-y-ile (20) ve ġaraż-ı küllīnüñ idrāki ile ki cemīʿı mevcūdātuñ intihāsı añadur. Müşerref ola tā ʿālem-i (21) tevḥīde bel-ki maḳām-ı ittiḥāda irişe ve anuñ göñli sākin ve muṭmaʾin ola ve ḥayret-i ġubārı **[7a]** (1) maḳṣada vuṣūl cihetinden olur. Buncılayın her fiʿl ġarażuñ ḥuṣūlı içün olur (2) ve ʿaḳlda cāʾiz degüldür. Bu ki bir kimse ḥareketini ve saʿyını maṭlūba vuṣūl ve idrāk (3) cihet-içün itmeye ve ol nesne ki ġaraż ola her fiʿlde fāʿile ile gerekdür ki (4) anda bir ḫayr taṣavvur ide ve illā ʿabeṣ vāḳıʿ olur ve ʿaḳl anı ḳabīḥ ʿadd eyler. Bes (5) ol ġaraż eger ḥaddiẕātında ve gendü nefsinde ḫayr ola ġayra nisbet olmaya ḫayr-ı (6) muṭlaḳ oldur ve eger bir ḫayruñ ḥuṣūlına bāʿis olsa ki anuñ ḫayriyyeti ziyādedür. (7) Ḫayr bi'l-iżāfe oldur ve ol mużāfun-ileyh olan ḫayr, ḫayr-ı muṭlaḳdur ve çūn-ki erbāb-ı (8) ʿuḳūluñ cemīʿı ṣınāʿatları ve reviyyetleri ancılayın ḫayra müteveccihdür. Bes ḫayr-ı muṭlaḳ (9) cemīʿısında bir maʿnī-i müşterek olur ve ol maʿnīnüñ maʿrifeti cemīʿı ḫalāyıḳa (10) vācibdür. Tā cemīʿısı anuñ ṭalebine himmetlerini maḳṣūr ideler ve ḫayrāt-ı iżāfiyyeye ki perākende- (11) dür ve taḥt-ı żabṭda maḥṣūr degüldür. Teveccühden iḥtirāz idüp ġalaṭdan emīn olalar (12) ve şol ḫayr ki ḫayr olmaya ḫayra ṣaymayalar tā ol mertebeye yāḫūd aña yaḳın bir mertebeye daḫı (13) irişeler. İnşāʾallāh ü Teʿālā.

Ḳısmet-i Ḫayr: Ḥakīm Farfavriyus[3] Aristodan naḳl (14) eyledi ki: Aristo ḫayrları bu vech-ile ḳısmet itmişdür ki ḫayrlardan baʿżısı (15) şerīfdür ve baʿżısı memdūḥdur ve baʿżısı ḫayr-ı bi'l-ḳuvvedür ve baʿżısı ṭarīḳ-ı ḫayrda (16) nāfiʿdur. Ammā ol baʿz ki şerīfdür anuñ şerefi ẕātıdur girü ḳalan nesnelere (17) şeref andan ʿārıż olur. Ol daḫı ikidür: Birisi ʿaḳl ve birisi hikmet. Ve ammā (18) ḫayr-ı memdūḥ envāʿ-ı feżāyildür ve efʿāl-ı cemīle anuñ aḳsāmıdur. Ammā ḫayr-ı bi'l-ḳuvve (19) bu ḫayrlaruñ istiʿdādıdur. Ammā ḫayrda nāfiʿ olan şol nesnelerdür ki leẕẕāta maṭlūb (20) olmaya, bel-ki bir ġayrı nesneden ötürü maṭlūb ola, ġınā gibi vusʿat gibi iḳtidār gibi (21) ve bir vech-ile ḳısmet daḫı bu ki ḫayrlar yā ġāyetler olalar yāḫūd ġāyetler olmayalar, ġāyetler **[7b]** (1) olan daḫı ya tāmm ola ya ġayr-ı tāmm ol ki tāmmdur, saʿādetdür ki ḥāṣıl olsa ṭālib (2) anuñ üzerine ziyāde bulmaz ol ki ġayr-ı tāmmdur, ṣıḥḥat gibi ki ḥāṣıl olduġı vaḳt (3) anuñ üzerine iḳtiṣār itmeyüp anuñ-ıla daḫı nesneler bulurlar ve ol ki ġayr-ı ġāyetdür (4) teʿallüm gibi, mücāhede gibi, riyāżat gibi ve bir vech-ile ḳısmet daḫı bu ki ḫayrlar ya nefsānī (5) ola yaḫūd bedenī yaḫūd ikisinden bile ḫāric ola. Ol daḫı yā maʿḳūl ola yā maḥsūs (6) ve baʿżılar maḳūlāt-ı ʿaşerede ki cemīʿı eṣnāf-ı mevcūdāta şāmildür. Ḫayrları taʿyīn (7) eylediler ve eyitdiler ki ḫayr-ı cevāhirde cevher-i ʿaḳl gibi ki mübdaʿ-ı evveldür ve cemīʿı mevcūdlaruñ (8) kemāl-i ṭarīḳında intihāsı añadur ve anuñ intihāsı Ḥażret-i ʿİzzetedür ve kemde mıḳdār-ı (9) muʿtedil ve ʿaded-i tāmm gibi ve keyfde leẕẕāt-ı nefsāniyye ve cismāniyye gibi ve iżāfetde riyāset (10) ve ṣadāḳat gibi ve eynde meḳān-ı mülāyim gibi ve metāda zemān-ı muvāfıḳ gibi ve vażıʿda (11) tenāsüb-i eczā gibi ve milkde menāfiʿ melbūsāt gibi ve fiʿlde nefād-ı emr gibi ve (12) infiʿālde maḥsūsāt-ı mülāyimeyi iḥsās itmek gibi laṭīf āvāz gibi ḫūb ṣūret gibi (13) ḫayruñ aḳsāmı şol ṭarīḳ üzerine ki ḥükemā dimişlerdür, şudur ki ẕikr olındı. V'allāhü aʿlem.

(14) **Ḳısmet-i Saʿādet:** Ammā aḳsām-ı saʿādeti niçe vech-ile iʿtibār itmişlerdür muḳaddem (15) ḥaḳīmlerden bir cemāʿat ki bir zemānda gelmişler-idi, Feyṯaġuris[4] gibi Soḳraṭ[5] gibi (16) Eflaṭun[6] gibi daḫı anlaruñ ġayrı ki Aresṭo[7]dan öñden gelmişlerdür, saʿādeti nefse (17) rāciʿ ḳılup nefsi merciʿ-ı saʿādet itdiler ve bedene anda ḥaẕẕ ve nasīb ḳomadılar. Bes (18) ṭavāyif-i ḥükemānuñ cemīʿısınuñ reʾyi şunuñ üzerine müctemiʿ olmışdur ki saʿādet dört (19) cinsi müştemildür ki aña ecnās-ı feżāyil dirler ve ol ḥikmetdür, şecāʿatdur, ʿiffetdür, (20) ʿadāletdür. Şöyle ki bu maḳālenüñ ikinci ḳısmınuñ ekṯeri anuñ şerḥini müştemil olsa gerek

[3] Metinde فَرْفَوْرِيوُسْ şeklinde yazılıdır.
[4] Metinde فَيْثَاغُورِسْ şeklinde yazılıdır.
[5] Metinde سُقْرَاطْ şeklinde yazılıdır.
[6] Metinde افلاطون şeklinde yazılıdır.
[7] Metinde ارسطو şeklinde yazılıdır.

(21) ve eyitdiler ki bu feżāyilüñ ḥuṣūlı saʿādetüñ ḥuṣūlında kāfidür ve sāʾir-i feżāyil bedenī ve ġayr-ı **[8a]** (1) ve ġayr-ı bedenīye ḥācet yoḳdur; zīrā ki feżāyilüñ ṣāḥibi eger żāʿifü'l-ẕikr ola (2) yā dervīş veyā nāḳışu'l-aʿzā ola yā cemīʿı marażlara ve miḥnetlere mübtelā ola anuñ (3) saʿādetine andan mażarrat irişüp ḫalel gelmez. Meger bir maraż maḫall ola bu saʿādete (4) ki nefsi gendünüñ ḫāṣṣ fiʿlinden menʿ ide, fesād-ı ʿaḳl gibi ve redāʾet-i ẕihn gibi ki (5) anuñ vücūdı ile kemālüñ ḥuṣūlı müteʿaẕẕir olur ve bu reʾye şu cihetden ittifāḳ itdiler ki (6) beden anlaruñ ḳatında nefsüñ āleti ve (ve) tamām-ı māhiyyetin insānuñ nefs-i nāṭıḳasın ḳıldılar (7) ve bir cemāʿat ki Aresṭodan ṣoñra geldiler. Aresṭonuñ ittibāʿından revāḳīler gibi. Revāḳīler (8) şol ḥakīmlerdür ki Aresṭodan istifāde-i ʿulūm iderler-idi dersgāhında İskender gibi (9) daḫı anuñ ġayrı gibi selāṭīnden ḫilāf-ı ḥükemā-i meşşāʾiyyūnnuñ ki anlar istifādeyi (10) sevḳlarda sāʾir mevāżıʿ mülāḳātda iderler-idi, muʿteddün-bih olan tāʾife bunlardur (11) ve hükemā-i ṭabīʿıyyūndan meşşāʾīden gibi ki bedeni eczā-ı insāndan bir ḫayr ḳılup saʿādeti (12) iki ḳısma taḳsīm itdiler: Bir ḳısmına nefsānī ve bir ḳısmına cismānī dirler ve eyitdiler ki saʿādet-i (13) nefsānī tā ki saʿādet-i cismāniyye munżam olmaya tamām-ı saʿādet olmaz ve şol nesneleri ki (14) bedenden ḫāricdür ve baḫta ve ittifāḳa müteʿallıḳdur, cismānīden ʿadd itdiler ve bu reʾy ḥükemā-i (15) muḥaḳḳiḳīn ḳātında żaʿīfdür; zīrā ṭāliʿuñ ve ittifāḳuñ sebātı ve beḳāsı olmaz ve (16) fikrüñ ve reviyyetüñ anuñ ḥuṣūlında mecāli ve medḫalı hīç olmaz. Bes saʿādet ki cemīʿı (17) nesnenüñ eşrefi ve ekremidür ve şāʾibeʾ-i teġayyürden müberrā, vaṣmet-i zevāldan muʿarrādur (18) ve anuñ taḥṣīli fikr-ile ve reviyyet-ile muḳadderdür, ne vech-ile aḫass-ı eşyānuñ maʿrıżında īrād (19) olına. Ammā Aresṭaṭalis[8] çūn-ki naẓar itdi ve eṣnāf-ı ḫālāyıḳuñ iḫtilāfını ve (20) taḥayyürini saʿādet maʿnīsinde gördi; zīrā dervīş gendü saʿādetini ġınāda ve yüsrde (21) ve şervetde ve mekmenetde bilür ve ḫasta saʿādetini ṣıḥḥatda ve selāmetde bilür ve ẕelīl ve ḥaḳīr **[8b]** (1) cāhde ve rifʿatde bilür ve ḥarīṣ şehvetlere ḳādir olmaḳda bilür ve ġażab iden (2) kimesne ġalebede ve şevketde ve ṣalābetde bilür ve ʿāṣıḳ maʿşūḳına ẓafer bulmaḳda bilür (3) ve ehl-i faẓl olan kimesne maʿlūmātın ifāża itmekde bilür. Bu ḳıyās üzerine bunlaruñ (4) ġayrı her ne var-ısa ve ḥikmet yüzinden vācib bildi. Her ṣınfuñ merātibin tertīb (5) itmesin muḳteżā-yı ʿaḳl üzerine şu cihetden ki her nesne gendü yirinde ve gendü vaḳtında (6) ve bir şaḫṣ-ı muʿayyene iżāfet-ile cüzvī saʿādetdür ve naẓar-ı feylesof eyle gerek ki cemīʿı ḫaḳāyıḳuñ (7) taḥaḳḳuḳına şāmil ola. Bes bu sebeb-ile saʿādetüñ küllīsini biş ḳısmda tertīb itdi: (8) Evvelki ḳısm oldur ki bedenüñ ṣıḥḥatına ve ḥavāssuñ selīm olmasına ve mizācuñ iʿtidāl (9) olmasına müteʿallıḳ ola. İkinci ḳısm oldur ki māla ve aʿvāna müteʿallıḳ ola tā ki anuñ (10) vesīlesi-y-ile ifṣā-ı

[8] Metinde ارسطاطاليس şeklinde yazılıdır.

keremi ve faḳr ile muvāsātı ve muvāfaḳatı daḫı şol fiʿlleri ki muḳteżāʾ-ı (11) istiḥḳāḳa medḥ ola, ḥāṣıl ide. Üçinci ḳısm oldur ki ḫalāyıḳ içinde ḫayr-ıla yād itmek (12) müteʿallıḳ ola tā iḥsān ve fażīlet ḥasebi-y-ile ḫalḳ içinde medḥ ve tenāsi şāyiʿ ola. (13) Dördinci ḳısm oldur ki müteʿallıḳ ola taḥṣīl-i aġrāża ve reviyyet muḳteżasınuñ (14) ḥuṣūlına emel ve irādet ḥasebi-y-ile. Bişinci ḳısm oldur ki cevdet-i ḳarīḥaya ve ṣıḥḥat-ı (15) fikre ve meşveretde ṣavāba ve ḳofbulmaġa ve ḫaṭādan iʿtiḳāduñ sālim olmasına (16) maʿārifde ʿale'l-ʿumūm ve umūr-ı dīniyyede ʿale'l-ḫuṣūṣ müteʿallıḳ ola. Bes her kimseye ki (17) bu biş ḳısm ḥāṣıl ola saʿīd-i kāmil olur ʿale'l-ıṭlāḳ ve baʿżı-ı ebvābda (18) noḳṣān mıḳdārı ile ve baʿżı-ı iżāfāt-ıla nāḳıṣ olur ve ḥakīmlerden birisi eydür ki (19) ādem oġlanına ne müşkil bu ki fiʿl-i şerīf andan ṣādır ola māddesüz el (20) açıḳlıġı gibi ve dostlar çoḳlıġı gibi ve eyü baḫt gibi. Ve bu maḥalldandur ki gendünüñ (21) şerefin iẓhār itmekde ḥikmet ṣınāʿat-ı mülke muḥtācdur ve bu sebeb-ile didük ki Bārī Teʿālānuñ **[9a]** (1) Teʿālānuñ ʿaṭāyāsından ve mevāhibinden ḫalḳa ki irişür saʿādet-i maḥż ol (2) cümledendür; zīrā saʿādet bir ʿaṭıyyedür ve bir mevhibetdür. Bārī Teʿālādan ḫayr (3) anuñ eşref-i menāzilinde ve aʿlā merātibinde ve ol insān-ı tāmma ve kāmile maḫṣūṣdur (4) ki ġayr-ı tāmmuñ ki oġlancuḳlardur ol saʿādetden aña müşārik degüllerdür ve girü (5) buncılayın ḥükemā ortasında ḫilāf vāḳıʿ oldı şu maʿnīde ki saʿādet-i ʿaẓm ki (6) insāna ḥāṣıl olur. Eyyām-ı ḥayātında aña ḥāṣıl olur mı yoḫsa mevtinden ṣoñra mı (7) olur? Ḥükemā-i müteḳaddimīnden bir ṭāʾife ki bedenüñ ol saʿādetde ḫaẕẕı ve naṣībi yoḳdur (8) dirler. Eyitdiler ki mādem ki insānuñ nefsī bedene muttaṣıl olup küdüret-i ṭabʿ-ıla (9) ve necāset-i cism-ile mübtelā ve mülevveṯ ola ve anuñ ḥācetlerinüñ żarūrātı ekṯer umūra (10) şāġıl ve māniʿ ola, ol saʿīd-i muṭlaḳ olmaz. Bel-ki ḥaḳāyıḳ maʿḳūlātuñ vech-i etem (11) üzerine keşfinden ẓulmet-i heyūlā sebebi-y-ile ve ḳuṣūr-ı mādde vāsıṭası ile maḥcūb (12) olur. Ammā bu küdüretden mufāraḳat itse cehlden pāk olup cevher-i nefsüñ ṣafāsı (13) ve ḫulūṣ-ı vāsıṭası ile envār-ı ilahiyyeye ḳābil olup ʿaḳl-ı tāmm ismi-y-ile mesḥ olur. (14) Bes ṭāʿifenüñ ḳatında saʿādet-i ḥaḳīḳī gişiye vefātından ṣoñra olur ve Areṣṭaṭalis (15) ve bir cemāʿat daḫı ki aña mutābaʿat itmişlerdür, eyitdiler ki ḳabīḥ ve şenīʿ ola bu ki eyideyüz (16) ki bir şaḫṣ ola bu ʿālemde ki mezāhib-i ḥaḳḳaya muʿteḳid ola aʿmāl-ı ṣāliḥaya muvāżıb ve (17) mülāzım ola ve envāʿ-ı feżāyili müstecmiʿ olup ḥadd-i ẕātında kāmil ola daḫı tekmīl-i ġayr (18) ide ve Rabbü'l ʿarşuñ ḫilāfeti ile mevsūm ola ve eṣnāf-ı kāʾinātuñ ıṣlāḥına (19) meşġūl ola, bu şereflere ve fażīletler-ile şaḳī ve nāḳıṣ ola ve çūn-ki vefāt ide (20) daḫı bu efʿāl ve āṯār-ı bāṭıl olup saʿīd-i tāmm ola. Bes böyle dimek şenīʿ ve ḳabīḥ (21) oldı. Bel-ki anlaruñ reʾyi şunuñ üzerine muḳarrardur ki saʿādātuñ medārici ve merātibi **[9b]** (1) vardur ki gişiye saʿyi mıḳdārınca ḥāṣıl olur tedrīc-ile tā ki derece-i aḳṣāya irişe (2) saʿīd-i tāmm olur. Egerçi ḳayd-ı ḥayātında ise daḫı çūn-ki saʿādet-i tāmm ḥāṣıl olmış (3) ola,

bedenüñ inḥilāli ve fesādı ile zāʾil olmaz. Ḥükemā-i muḳaddemīnüñ bu bābda ḳavlleri (4) şudur ki taḳrīr oldı. Ammā çün-ki ḥükemā-i müteʾaḫḫirīn bu iki ṭarīḳa naẓar eylediler ve anı ḳavāʿıd-ı (5) ḥikemiyyeye ve ḳavānin-i ʿaḳliyyeye muḳābil ḳıldılar, dirler ki: çün insāna fażīlet-i (6) rūḥāniyye olur ki anuñ-ıla melāʾike-i kirāma ve meleʾ-i aʿlāya münāsib olur ve fażīlet-i (7) cismāniyye olur ki anuñ-ıla enʿāma ve behāyime müşārik olur ve şol nesne ki mücibdür (8) cüzʾ-i rūḥānīnüñ kemālini kesb itmeg-içün bir niçe gün cüzʾ-i cismānī ile bu ʿālem-i süflīde (9) muḳīm olmışdur tā anı ʿimāret ḳıla ve niżām vire ve kesb-i fażīlet ide. Andan ṣoñra (10) cüzʾ-i rūḥānī ʿālem-i ʿulvīye intiḳāl eyleye ve ebedü'l-ebed meleʾ-i aʿlā ṣuḥbetinde ola (11) ve anlaruñ murādı ʿālem-i ʿulvīden ve süflīden şol ʿulüvv ve sefl ki mekānı ola, ḥiss (12) ḥasebince ol degüldür. Bel-ki şu vech-iledür ki her nesne ki maḥsūs ola bu iʿtibār-ıla sefldür (13) egerçi mekānda aʿlā ise ve her nesne ki maʿḳūl ola aʿlādur. Egerçi mekān esfelde anuñ (14) teʿalluḳın iderler-ise ve insān mādām ki bu ʿālemde ola ism-i saʿādeti aña ıṭlāḳ-ı meşruṭdur. (15) Bu iki fażīleti maʿā cemʿ itmeg-ile tā ki saʿādet-i ebediyyeye vuṣūl bulmaḳda nāfiʿ olan nesneler (16) aña ḥāṣıl ola ve hem umūr-ı māddiyyeye mülābis-iken cevāhir-i şerīfe-i ġāliyenüñ mütālaʿasına māyil (17) ve aña iştiyāḳ-ıla mevsūm ola ve bu mertebe merātib-i saʿādetden evvel mertebedür. Bes çün-ki (18) ol ʿāleme intiḳāl ide saʿādāt-ı bedeniyyeden müstaġnī olup ve anuñ saʿādeti ʿulviyyānuñ (19) cemāl-ı muḳaddesini müşāhede itmek üzerine ki ḥikmet-i ḥaḳīḳiyye andan ʿibāretdür maḳṣūr (20) olur tā ki cemāl-ı ḥażret-i eḥadiyyete müstaġraḳ olup evṣāf-ı celāl-i ḥaḳḳ-ıla müteḥallī olur (21) ve merātib-i saʿādetden ikinci mertebeye irişmiş olur ve mertebeʾ-i evvel aḥṣābınuñ daḫı **[10a]** (1) daḫı mertebesi ikidür: Birisi ednādur ol şol kimselere olur ki cismānīler mertebesinde (2) olalar ve bu ṭarafuñ feżāyili anlara ġālib ola ve anlaruñ żamīrlerine şevḳ-ı ġalebesinden ol (3) ʿālimüñ cihetinde ḥarekete muvāẓıb ve mülāzım olalar ve birisi daḫı mertebe-i aḳṣādur ve (4) ol şol kimselere olur ki revḥānīler mertebesinde olalar ve ol cānibüñ saʿādeti (5) anlara bi'l-fiʿl ḥāṣıl ola ve ġāyet-i kemālden şol cevāhir ki māddeye mübāşirler ve mülābislerdür (6) kemāl virmege bi'ẕ-ẕāt ve umūr-ı ʿāleme niẓām virmege bi'l-ʿaraż mültefit olalar ve maʿa-hāẕā (7) ḳudret-i İlāhiyyenüñ delāyiline naẓar-ıla ve ḥikmet-i ġayr-ı mütenāhiyyenüñ ʿalāmetine ıṭṭılāʿ-ıla ve bi-ḳadrı'l- (8) vüsʿ ve'ṭ-ṭāḳatıhı aña iḳtidā itmeg-ile temettüʿ ve ibtihāc u feraḥ bulalar ve her ki nevʿ-ı insānī (9) eşḫāṣından bu iki ṣınfdan ḫāricdür, behāyim ve sibāʿ zümresinden maʿdūd olur ki:

(10) أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ

Yaʿni nevʿ-ı beşerden bu iki ṣınfdan ki ẕikr oldı (11) ḫāric olan cānavarlar gibidür, bel-ki anlardan daḫı ażalldur; zīrā ki bunuñ gibi kemāl-i (12) maʿrıżında vāḳıʿ olmadılar ve ḥasāset-i nefs-ile ve denāʾet-i himmet-ile ol maʿrıżdan oldılar. (13) Bel-ki her ṭāʾife ki istiʿdādları mıḳdārınca ibtidā-i fıṭratlarında mevāhibden bulmışlardur, gendü (14) kemāllerine irişdiler ve ol tāʾifeye daḫı kemāl-ile gendülere yitişmek ṭarīḳını feṭḥ itdiler (15) ve anları niçe terġīb-ıla ve terhīb-ile aña daʿvet itdiler ve kemāle vuṣūldan māniʿ olan ʿilletlerini (16) zāʾil ḳılup suhūlet-ile esbābını taḥṣīl itdiler. Ammā anlar şu mıḳdār-ı nesneler olmaġın[9] (17) saʿyda ve cehdde ihmāl ve taḳṣīr itdiler. Bel-[ki] bu gösterilen ṭarīḳuñ żıddın ve naḳīżın (18) iḫtiyār idüp eyyāmı ve evḳātı ḳuvve-i şerīfenüñ meḳāsib-i deniyyede istiʿmālına ṣarf (19) itdiler. Bes enʿāmuñ ve behīmelerüñ ervāḥ-ı muḳaddeseye mücāvir olmaḳdan ve saʿādet-i (20) eşrefe vuṣūl bulmaḳdan maḥrūm olmalarına ʿuẕrları vāżıḥdur. Mezemmet ve melāmet istiḥḳāḳı (21) ve ḥasret ve nedāmet istiʿdādı bu cemāʿata lāzımdur. Şöyle ki dinildi, görür kimse-y-ile görmez **[10b]** (1) kimsenüñ temṯīlinde ki ikisi daḫı bir yolda gider-iken yoldan ṣapdılar daḫı bir ḳuyuya (2) düşdiler. Egerçi görür gişi ve görmez gişi ikisi daḫı helāk olmakda berāber; ammā (3) görür kimse melūmdur. Anı melāmet iderler. Senüñ ḫōd gözüñ görür-idi, niçün yoldan (4) çıḳarduñ dimeg-ile ve görmez gişi merḥūmdur, aña raḥm idüp eydürler ki bu ḫōd görmez-idi (5) yoldan çıḳduġı baʿīd degül dimeg-ile. Bes cānavarlar-ıla insāndan şol kimseler ki ḫāsāset-i (6) nefs-ile ve revāʾet himmeti-y-ile ṭabīʿat derekelerinüñ esfel-i sāfilīnine itmişlerdür, meṯeli (7) hemān bunlaruñ meṯelidür ve ḥayvānātdan bunlaruñ ażall olmasınuñ sırrı ve ḥikmeti bu (8) meṯelden ẓāhir olur. Nice kim āyet-i kerīme ol maʿnā-yı nāṭıḳadur. Bes maʿlūm oldı ki (9) insānuñ saʿādeti mādām ki insāndur iki mertebe üzerine mürettebdür ve evvelki mertebe (10) ṣāyibe-i ālāmda ve vaṣmet-i ḥüsrāndan ḫāliṣ ve pāk olmaz gerek-ise derece-i aḳṣādan (11) maḥrūm olmaḳ sebebi ile olsun ve gerek-ise ṭabīʿat aldamalarına iştiġāl ve zeḫārif-i (12) ḥissiyyeye iltifāt cihetinden olsun. Bes ḥaḳīḳatda ol saʿādet-i nāḳıṣ olur ve (13) saʿādet-i tāmm ikinci mertebe ehline olur ki anlar bu maʿnīlerden ḫālīlerdür ve envār-ı (14) ilāhiyyenüñ istināresi-y-ile ve aṯār-ı ġayr-ı mütenāhiyyenüñ istifādesi-y-ile müstenīr ve müstefīd (15) olmışlardur ve her ki ol menzile irişse medāric-i saʿādetüñ nihāyetine irişmiş olur. (16) Bes ol kimsenüñ ne maḥbūb-ı firāḳına mübālātı olur ve ne ḥod leẕẕetüñ yā niʿmetüñ andan (17) fevt olmasına taḥassüri olur, bel-ki cemīʿ-ı emvāl ve ḫayrāt-ı dünyeviyye gendünüñ bedeni-y-ile (18) ki aḳreb-i eşyādur, gendüye bi'l-külliyye aña vebāl olur ve anlardan necāt ve ḫalāṣ bulmaġa (19) ʿaẓīm-i ġıbṭa ider ve eger mevādd-ı fānīde azacuḳ taṣarruf eyleye bu binyenüñ żarūreti (20) ḥasebi-y-ile olur ki anuñ üzerine

[9] Metinde اولمكن şeklinde yazılıdır.

merbūṭ ve meftūrdur ve anuñ inḥilāline ve izālesine (21) iḫtiyārınuñ mecāli ve medḫalı yoḳdur. Bes andan Allāh ü Teʿālānuñ irādetine ve meşiyyetine muḫālif **[11a]** (1) muḫālif nesne ṣādır olmaz ve ṭabīʿat-ı muḫādaʿatınuñ ve hevā ve şehvet muḫālefetinüñ (2) anda eṣeri ḳalmaz. Bes ol kimesne maḥbūb faḳdından ġamgīn olur ve ne ḫōd (3) maṭlūbuñ fevti üzerine cezaʿ gösterür ne ḫōd murādına ẓafer bulmaġ-ıla sürūr (4) ḥāṣıl ider ve ne ḫōd idrāk-i mülāyim-ile münbasiṭ olur ve ḥakīm Aresṭaṭalisüñ (5) feżāyil-i nefsde olan kitābından ki Ebū ʿOṣmān Dimeşḳī anı Yunān dilinden (6) ʿArabīye naḳl itmişdür iḫtiyāṭ-ıla ve etmm-i vech üzerine bir faṣlda ki üstād (7) Ebū ʿAlī ol faṣl-ı bi-ʿaynihi Kitābü'ṭ-Ṭahārede īrād itmişdür. Bu ḥāla ve bu dereceye (8) ẓāhir işāret vardur ve ol faṣlı Fārisī ʿibāreti üzerine naḳl itmişdür. Ol (9) budur ki merātib-i feżāyilden evvel mertebe ki aña saʿādet ad virdiler. Oldur ki (10) insān irādeti ve ṭalebi bu ʿālem-i maḥsūsda gendü meṣāliḥine ve umūr-ı ḥissiyyeye ki nefse (11) ve bedene müteʿallıḳdur dāḥı ol nesneye ki aña muttaṣıldur, ṣarf ide ve anuñ taṣarrufı (12) aḥvāl-ı maḥsūsda ol ḥāla mülāyim olan iʿtidāldan ḫāric olmaya ve bu ḥālda (13) henūz hevāya ve şehvete mülābis olur illā bu ḳadar var ki iʿtidāl ḥıfż ider (14) ve ifrāṭdan tecāvüz eyler ve ol kimse bu maḳāmda iḫtirāz-ı vācib olandan-ısa (15) iḳdām idecegi nesneye yaḳın olur; zīrā ki anuñ umūrı müteveccih olur bir (16) ṣavāb-ı tedbīre ki mutavassıṭdur. Fażīletde ne ḳadar ki maḥsūsātda taṣarruf-ıla meşūb (17) ola taḳdīr-i fikrden ḫāric olmaz. Bes ikinci mertebe şöyle olur ki irādeti ve himmeti (18) bir emre ṣarf eylese ki ḥāl-ı nefs ıṣlāḥından ve ḥāl-ı beden ıṣlāḥından efḍāl ola. (19) Bu vech-ile degül ki hevālara ve şehvetlere mülābis olup umūr-ı ḥissiyyeye iltifāt göstere, (20) meger ol nesne ki żarūrī ola. Bes ḫalāyıḳuñ fażīleti bu nevʿ-ı mertebede mütezāyid (21) olur; zīrā ki bu nevʿuñ merātibi ve menāzili çoḳdur, baʿżısı baʿżından ʿālīdür **[11b]** (1) ve anuñ keṣretine evvel sebeb iḫtilāf-ı ṭabāyiʿ cihetindendür; ikinci sebeb iḫtilāf-ı (2) ʿādātdur; üçinci sebeb ʿilmde ve fehmde ve maʿrifetde merātib ve medāric mütefāvit (3) olmasıdur; dördinci sebeb himmetlerüñ iḫtilāfıdur; bişinci sebeb şevḳda ve ṭaleb (4) meşaḳḳatınuñ taḥammülinde olan tefāvüt iʿtibārı-y-ıla olur daḫı dimişlerdür ki baḫtuñ (5) ittifāḳuñ ḫilāfı ve āḫırdan intiḳāluñ iḫtilāfı cihetindendür ki bu fażīlet ṣınfınuñ (6) merātibi fażīleti ilāhī-i maḥż-ıla olur ki ol mertebede ne muntaẓıra iltifāt var ve ne (7) ḫōd āyendeye naẓar var ve ne ḫōd ırak olmaġa meyl var ve ne ḫōd yaḳın olmaġa baḫil (8) var ve ne ḫōd bir ḥāldan ḥavf-ı fezaʿ var ve ne ḫōd bir nesneye şevḳ ve ḥırṣ var (9) ve ne ḥuẓūẓ-ı insānīden yā ḥuẓūẓ-ı nefsānīden bir ḥaẓẓa raġbet var; velīkin cüzʾ-i ʿaḳlī-y-ile (10) feżāyilden merātib-i eʿālīde mutaṣarrıf olur ve ol umūr-ı ilāhiyyeye himmet ṣarf (11) eylemekden ʿibāretdür ve anı muḥāvele ve ṭalebdür. ʿİvaża intiẓārsuz yaʿni anuñ taṣarrufı anda (12) ve anuñ muḥāvelesi ve ṭalebi ol maʿnīyi ẕātı ve ḥaḳīḳatı ecl-içün ola, bir nesneden ötürü (13) daḫı olmaya ve bu mertebe daḫı eşḫāṣ

ortasında mütefāvit olur. Şevḳlar ve himmetler (14) ḥasebince ve mezīd-i ʿināyet ḥasebince ve ṭaleb mıḳdārınca ve ḳuvvet-i ṭabʿ ve ṣıḥḥat-ı aḳīdet mıḳdārınca (15) ve ʿillet-i evlāya teşebbüh ḥasebince ve anuñ efʿālına her gişinüñ menzilesi ve mertebesi mıḳdārı (16) iḳtidā ḥasebince olur daḫı bunuñ gibi ḥāllardan ki bu faṣlda ʿadd eyledük. Ve āḫır-ı merātib-i (17) fażīlet oldur ki ṣaḫṣuñ fiʿlleri bi'l-külliyye ilāhī-i maḥż ola ve fiʿl-i ilāhī ḫayr-ı maḥżdur (18) ve bir fiʿl ki ḫayr-ı maḥż ola anuñ fāʿilinüñ nefsi fiʿlden ġayrı ġarażı olmaz; zīrā ki (19) ḫayr-ı maḥż ġāyetdür ki lezzāta maṭlūbu'l-nefse maḳṣūddur ve ṣol nesne ki ġāyet (20) ola ḫuṣūṣā ki ġāyet nefāsetde ola. Bir nesneden ötürü daḫı olmaz. Bes (21) ḫalāyıḳuñ cemīʿ fiʿlleri çün-ki ilāhī ola anuñ ẕātınuñ ḥaḳīḳatı lübābından ṣādır olur ki **[12a]** (1) olur ki anuñ ʿaḳl-ı ilāhīsi ol olur. Bes ol vaḳt anuñ hīç irādeti ve himmeti ṣol fiʿlden (2) ki anuñ maṭlūbıdur ḫāric olmaz. Bel-ki anuñ taṣarrufı efʿālda bir nesneye daḫı irādetsüz (3) ve ḳaṣdsuz olur ve budur fiʿl-i ilāhīnüñ ṭarīḳı. Bes bu ḥāl feżāyil-i merātibinüñ āḫır mertebesidür ki (4) insān anda mebdeʾ-i evvelüñ ki ḫālıḳ-ı küllidür, efʿālına iḳtidā eyler, yaʿni gendü efʿālında mecāzātuñ (5) ve mükāfātuñ ve ʿivażuñ ṭālibi olmaz. Bel-ki anuñ fiʿli bi-ʿaynihi anuñ ġarażı olur. Bes ṣol (6) nesneden ötürü olmadı ki ol nesne ẕāt-ı fiʿlüñ ġayrı ola ve anuñ ẕātınuñ ġayrı (7) ola ve ẕāt-ı fiʿl ḥaḳīḳat-ı fiʿldür ve anuñ ẕātı anuñ nefsidür ki ol ḥaḳīḳat-ı ʿaḳl-ı (8) ilāhīdür ve Bārī Teʿālānuñ efʿālı daḫı buncılayın[10] anuñ ẕātından ötürüdür. Andan ḫāric (9) bir nesneden ötürü degüldür. Bes insānuñ fiʿli bu ḥālda ve bu mertebede ḫayr-ı maḥż ve ḥikmet-i (10) maḥż olur ve ġaraż andan iẓhār-ı fiʿl olur. Bir ġāyetden yañaya degül ki ol ġāyetüñ (11) fiʿle gelmesin dileye ve Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālānuñ ḫāṣ fiʿllerinüñ daḫı hemīn ḥükmi budur (12) ki anuñ ẕātından ḫāric bir nesneye[11] daḫı ḳaṣd-ı evvel-ile müteveccih degüldür. Yaʿni eşyānuñ (13) siyāsetinden ötürü degül ki biz andan baʿż olayuz; zīrā eger bu vech-ile olsa (14) anuñ efʿālı umūr-ı ḫāriciyyenüñ ḥuṣūlı-y-ıla ḥāṣıl olur-ıdı ve ol umūruñ (15) tedbīri-y-ile ve anuñ aḥvālınuñ tedbīri-y-ile ḥuṣūl bulur-ıdı daḫı ḳaṣd-ı bi'ẕ-ẕāt (16) andan yaña olur-ıdı. Bes umūr-ı ḫāriciyye anuñ efʿālınuñ sebebleri ve ʿilletleri (17) olur-ıdı ve ol şenīʿ ve ḳabīḥdur.

تعالى الله عن ذلك علوّاكبيرا

Yaʿni Allāh ü Teʿālā (18) münezzeh oldı emr-i ḫāricī anuñ fiʿline ʿillet ve sebeb olmaḳdan; lakin anuñ ʿināyeti ʿazze (19) ve ʿalā umūr-ı ḫāricīye ve ṣol fiʿle ki ol umūruñ tedbīrin ve tertībin iḳtiżā eyler. (20) Andan ḳaṣd-ı ṯānī-y-ile ṣādır olur ve anı daḫı ġayrı nesnelerden

[10] Metinde نو نجلين şeklinde yazılıdır.
[11] Metinde نسيه يه şeklinde yazılıdır.

ötürü itmez, bel-ki (21) gendinüñ ẕātı muḳaddesi-y-içün ider; zīrā ki anuñ ẕātınuñ faẕlı bi-ẕātihidür mufaẕẕal ġalebe **[12b]** (1) olan eşyādan yaña degüldür. Buncılayındur şol kimsenüñ ṭarīḳı ki Bārī Teʿālānuñ (2) efʿālına iḳtidā mümkin olduḳca ġāyet ḳuṣvāya irişe tā anuñ efʿālı ḳaṣd-ı evvel-ile (3) hem nefs-i fiʿlden ötürü ola ve hem gendü ẕātından ötürü ola ki aña ʿāḳl-ı ilāhī olur (4) ve eger bir fiʿl itse ki ġayruñ fāʾidesine ve nefʿına sebeb olsa ḳaṣd-ı evvelde ol ġayrdan (5) ötürü itmez. Bel-ki ġayra teveccüh ḳaṣd-ı ṯānī-y-ile olur. Ḳaṣd-ı evvelde anuñ fiʿli nefs-i faẕilet (6) ve nefs-i ḫayr-içün olur; zīrā ki anuñ fiʿli faẕīlet ve ḫayr-ı maḫżdur, nice kim buña işāret (7) geçdi. Bes anuñ fiʿline cezb-i menfaʿatdan ötürü olur ve ne ḫōd defʿ-ı mażarrat-içün (8) olur ve ne ḫōd mübāhāt ve iftiḫār ciheti içün olur ve ne ḫōd riyāset ṭalebi içün (9) olur ve ne ḫōd kerāmet muḥabbeti içün olur ve ġaraż-ı ḥikmet ve müntehā-yı saʿādet budur. (10) İllā bu ḳadar var ki bir kimse bu mertebeye irişmez tā gendünüñ cemīʿı irādetlerini ki umūr-ı (11) ḫāriciyyeye müteʿallıḳdur ve cemīʿı ʿavārıż-ı nefsāniyyesini maḥv itmeyince ve ḫāṭırlar ki ol (12) ʿavārıżdan ṭārī olur. Anda bi'l-külliyye müntefī ve mefḳūd olmayınca ve anuñ bātını şiʿār-ı (13) ilāhīden ve himmet-i nā-mütenāhīden memlū olmayınca ve anuñ bāṭını bunlaruñ-ıla şol vaḳt (14) memlū olur ki umūr-ı ṭabīʿıyyeden ṣāfī ve pāk ola, tamām-ı pāklig-ile. Bes ol ḥīnde ki (15) bunlardan pāk ola. Maʿrifet-i ilāhīden ve şevḳ-ı nā-mütenāhīden ṭopṭolu olup umūr-ı (16) ilāhīye müteyaḳḳın olur ve ol nesne ki anuñ nefs-i ẕātında vardur ki ʿaḳl-ı maḫżdur, (17) ḥāṣıl olur şol ḳażāyā-yı evveliyye gibi ki aña evāyil-i ʿulūm-ı ʿaḳlī dirler, muḳarrar olur. (18) İllā bu ḳadar var ki ʿaḳluñ taṣavvurı ve reviyyeti ol ḥālda umūr-ı ilāhīyyeyi ve emr-i ilāhīye (19) teyaḳḳunı bir vech üzerine olur ki eşrefü'l-luṭf ve evżaḥ u ebyen ola ḳażāyā-yı (20) evveliyyeden ki aña (aña) ʿulūm-ı ev[ā]yil-i ʿaḳlī dirler. Bu feżāyil ki tā bu maḥalla degin ẕikr oldı. (21) Ḥakīm Aresṭo kelāmınuñ ḥikāyesidür ve bu kelimātuñ meṭāvīsinde fevāyid-i keşīre vardur **[13a]** (1) vardur bu bābda ve bu nevʿda. V'allāh ü aʿlem. Ve girü bu maḥallda bilmek gerek ki (2) şol kimselerüñ ki ʿināyeti ve himmeti baʿżı-ı ḳuvvetlerüñ ışlāḥına maḳṣūr ola, baʿżısına (3) olmaya yaḫūd anlaruñ emrlerini bir vaḳtda ışlāḥ ola, vaḳt-ı āḫırda olmaya. (4) Ol kimselere saʿādet ḥāṣıl olmaz. Şöyle ki şehrlerüñ terbīyeti ve menāzilüñ tedbīri (5) bu şehrlerden yāḫūd bu menzillerden bir tāʾifenüñ ḥālına naẓar idüp ṭāʾifeʾ-i (6) uḫrāya naẓar itmemeg-ile ve anlaruñ umurını bir vaḳtda ışlāḥ idüp vaḳt-ı āḫırda (7) ışlāḥ itmemeg-ile ṣūret bulmaz. Yaʿni ḥıfż-ı memleket iden kimseye ve menāzil tedbīri (8) ṣadedinde olan kimseye lā-büdddür ki cemīʿı ṭavāyife naẓarı ʿale's-sivā ve cemīʿı evḳāta nisbeti (9) berāber ola, ḥıfżda ve tedbīrde tā ḥıfż ve tedbīr mutaṣavver ola ve ḥakīm Aresṭaṭalis (10) bir meṣel getürüp dimişdür ki: bir ḳarlaġuc ḳuşcuġazı ki ẓāhir olur, mübeşşir olamaz. (11) Faṣl-ı bahāra ve bir gün ki muʿtedil ola, mevsim-i iʿtidāluñ ʿādet ṭutmasına delīl olamaz. (12) Bes

ṭālib-i saʿādetüñ ṭarīḳı oldur ki bir leẕẕet-ile ki ḥikmet sīretinde ola, iltiẕāẕ ṭalebin (13) ide, tā ol leẕẕet-ile iltiẕāẕı gendünüñ şiʿārı ḳıla ve ol sīret aña dāyim ve s̱ābit (14) ola; zīrā saʿīd-i muṭlaḳ ol vaḳt olur ki aña zevāl ve intiḳāl olmaya daḫı (15) intikāsdan inḥiṭāṭdan īmin ola ve aḥvāluñ inḳılābından ve rūzgāruñ gidüşinden 16) ziyāde müteʾes̱sir olmaya. Şu cihetden ki ṣāḥib-i saʿādet mādām ki bu ʿālemde ola ṭabāyiʿuñ (17) ve ecrāmuñ ve eflāküñ taḥt-ı taṣarrufında olur ve kevkeb-i saʿd ve naḥs anı muḥīṭ ve aña dāyim (18) olur ve nikbetlerde ve miḥnetlerde ve muṣībetlerde ebnā-yı cinsinüñ şerīki olur. İllā (19) bu ḳadar var ki bu aḥvāl anı ẕelīl ve şikeste eylemez ve anı taḥammülde ġayra irişen meşaḳḳat-ıla (20) mübtelā olmaz. Zīrā ki anlaruñ gibi teʾes̱süri müstaʿid olmaz. Bes aña ne cezaʿ ne ḫōd ıżṭırāb (21) ṭārī olur ve ne ḫōd ṣabrsuzlıḳ ve şükrsüzlik andan ṣādır olur. Ekṣer şöyle ki Eyyūb **[13b]** (1) peyġāmberüñ a.m. elemleri ve muṣībetleri-y-ile imtiḥān olana saʿādet ḥaddinden hergiz aʿrāż (2) idüp ve şaḳīlar fiʿllerine mürtekib olmaz; zīrā ki şecāʿatın ḥıfż u ṣabruñ şarṭları (3) ve s̱ebāt-ı ḳadem ki aña meleke olmışdur ve ʿāḳıbet-i maḥmūdeye iʿtimād ve ʿavārıż-ı dünyeviyyeye (4) ḳıllet-i iltifāt ki anuñ ḫāṭırında ḳarār bulmışdur. Andan menʿ eyler. Yaʿni bu mecmūʿ-ı ṣāḥib (5) saʿādet-i fiʿl-i eşḳıyāya irtikābdan mānīʿ olup bu feżāyil-ile mevṣūf olmayan (6) kimesnelerden mümtāz ḳılur ve ol cemāʿat yā żaʿf-ı ṭabīʿat sebebi ile ve ġarīzet üzerine (7) cigersüzlik ġālib olmaḳ ciheti ile ol eṣerlerden münfaʿıl olurlar yāḫūd gendü (8) elemlerini ve meşaḳḳatlarını iḥsās itmek üzerine ıżṭırāb-ı fāḥiş idüp gendüleri (9) fażīḥat idüp ve dostlarınuñ merḥameti maʿrażına ve düşmenleri-y-ile muḫāṣıma tehlikesine (10) bıraġurlar ve eger bu ṭāʾife ehl-i saʿādete teşebbüh idüp ẓāhirde ṣabrı ve sükūnı (11) tekellüf-ile istiʿmāl eyleyeler. Bāṭında müteʾellim mużṭarib olurlar ve ʿadem-i maʿrifetden ve selāmet-i (12) ʿāḳıbete iʿtimād bulmamaḳdan anlardan ḫarekāt-ı ġayr-ı mütenāsibe ṣādır olur. Bel-ki anlaruñ (13) ḫareketlerinüñ ve fiʿllerinüñ miṣāli ʿużv-ı meflūcuñ hemān fiʿli ve ḫareketi miṣālidür ki (14) ālet müsāʿide itmedügi cihetden çūn-ki ṣaġ ṭarafa ḫareket itdürmek isteye ḫareket ṣol (15) ṭarafda ḫādiṣ olur ve ʿaksi daḫı buncılayın ve buncılayındur. Şol kimse daḫı ki anuñ nefsi (16) murtāż olmaya ḥadd-i iʿtidāl tecāvüzinden ve ifrāṭ ṭarafına yā tefrīṭ ṭarafına meyl itmekden īmin (17) olmaz ve Aresṭaṭalis eyitmişdür ki saʿādet bir s̱ābit-i ġayr-ı müteġayyir nesnedür. Şöyle ki (18) didük ve ḫalāyıḳ teġayyürler maʿrażında muḫteliflerdür. Bes gāh olur ki bir kimse envāʿ-ı ʿişret (19) ve ʿayş-ıla olur-iken ʿaẓīm muṣībetlere mübtelā olur. Şöyle ki Barnamis Bermeni ḥālında dirler (20) ki Yunān dilinde Ḥażret-i Eyyūbuñ ʿa.m. adıdur, eger buncılayın kimse ol belālar eṣnāsında (21) mütevaḳḳī ola, aña saʿīd dimezler. Bes bu ḳıyās üzerine kimseye saʿīd dimek olmaz tā āḫır-ı ʿömrinde **[14a]** (1) ʿömrinde anuñ ḥālı nicedür ve ne vech-ile olur? Maʿlūm olmayınca ve bu söz şenīʿdur. (2) Andan soñra bu şübhenüñ cevābında didi ki ḫalāyıḳuñ sīreti ve ṣaffeti çūn-ki

maḥmūd (3) ola her ḥālda ve her vaḳtda efḍal-ı efʿālı ve enseb-i aḥvālı iḫtiyār eyler ṣabr gibi şiddet (4) vaḳtında seḫā gibi yüsr ve ġınā vaḳtında ve iẕhār-ı ġınā gibi faḳr u fāḳa ḥīninde[12] yā cemīʿı (5) aḥvālda saʿīd olur ve anuñ saʿādeti hergiz müntaḳil olmaz. Bes çūn-ki böyle (6) ola eger aña bir ʿaẕīm-i nuḥūset vārid ola ṣabr-ıla, müdārā-y-ıla anı telaḳḳī ider (7) tā ki anuñ sīreti mezīd-i saʿādete iḳtidā ider ve eger bunuñ ḫilāfınca ola anuñ (8) saʿādeti mükedder ve muntaḳıż olup ve ḥüznler ve ġuṣṣalar ziyāde olur tā ki efʿāl-ı (9) cemīleden memnūʿ olur. Ammā efʿāl-ı cemīle çūn-ki saʿīdden ṣādır ola. Bu aḥvāluñ (10) emsālinde anuñ işrāḳı ve ḥüsni daḫı ziyāde olur. Zīrā ki ulu muṣībetlere (11) taḥammül ve müşkil ḥādiṯeleri sehl-i nesne ʿadd itmek. Çūn-ki ʿadem-i iḥsās cihetinden ve (12) noḳṣān-ı fehm ve ḳuṣūr-ı idrāk ḥayṯiyyetinden olmaya. Bel-ki ġāyet-i şehāmet-i ẕātdan (13) ve nihayet irtifāʿ-ı himmetden ola. Sīretlerüñ aʿlāsı ve evlāsı olur. Bes dimişdür ki: (14) Çūn-ki sīretüñ ḳıvāmı efʿāluñ ṣudūrı-y-ıla ola, şöyle ki didük. Bes hīç saʿīd (15) şaḳī olmaz, zīrā ki hīç bir vaḳtda bir rekīk fiʿle irtikāb itmez ve çūn-ki böyle ola. (16) Saʿid dāʾimā ġıbṭa olınur. Egerçi şol muṣībetler ki Ḥażret-i Eyyūba irişdi. (17) Aña irişe şu cihetden ki hīç āfet-i saʿīdi gendü saʿādetinden müntaḳil itmez. (18) Ve cemīʿı aḥvālda ve evḳātda gend[ü] ṭarīḳası ve sīreti üzerine olur. Tā bu maḥalla degin (19) bu söz ki taḳrīr olındı. Ḥakīm Aresṭonuñ sözidür. Bes rücūʿ idelüm şol (20) nesneye ki anuñ beyānında idük ve eyitdük idi ki saʿādet gişiye şol (21) vaḳt ḥāṣıl olur ki anuñ ṣāḥibi sīret-i ḥikmetde olan leẕẕetden maḥẓūẓ ve behre-mend ola. **[14b]** (1) Bes vācib oldı ki sīretler aḳsāmı beyānını ve saʿīde ḥāṣıl olan leẕẕetüñ şerḥini (2) bu ḳavāʿıda iżāfet ve nisbet ideyüz. Tā bu bāb tamām ola, gendü nevʿında. Bes biz eydürüz kim (3) eṣnāf-ı ḫalḳuñ sīretleri besāṭat ḥasebince üç ṣınfdur. Şu cihetden ki anlaruñ fiʿllerinüñ (4) ġāyetidür. İkinci kerāmetüñ sīretidür ki nefs-i ġażabī fiʿllerinüñ ġāyetidür. Üçinci ḥikmetüñ (5) sīretidür ki nefs-i ʿāḳıla fiʿllerinüñ ġāyetidür ve sīret-i ḥikmet cemīʿı sīretlerüñ etemmi ve eşrefidür (6) daḫı şāmildür kerāmete ve leẕẕete ki ẕātīlerdür, ʿarażīler degül. Ḫilāf ol iki sīretüñ ki sīret-i (7) kerāmet ve sīret-i leẕẕetdür; zīrā ki şol nesne ki ḥakīmden ṣādır olur, cemīʿısı muḫtār ve memdūḥ (8) olur. Ve ol ḥāldan intiḳāl itmez. Bes çūn-ki her gişinüñ leẕẕeti gendü maṭlūbın idrāk (9) itmekde oldı, lā-cerem leẕẕet-i ʿādil ʿādāletde ve leẕẕet-i ḥakīm ḥikmetde oldı ve çūn-ki nefs-i fāżılaya (10) ġāyet-i meṭālib ve nihāyet-i maḳāṣıd neyl-i feżāyil ve vicdān-ı kemālāt oldı. Bes anuñ (11) ḥuṣūlı aña eleẕẕ-i eşyā olur. Bes saʿādet-i eşyānuñ eleẕẕi olur. Ammā çūn-ki intiḳāl (12) itmeye ẕātī olur. Ammā şehvetüñ leẕẕeti çūn-ki sebebüñ tevatürinden ʿayn-ı elem olur. (13) Bes ʿarażī olur ve kerāmetde daḫı buncılayın ve Aresṭaṭalisüñ reʾyi şöyle ki didük (14) oldur ki her çend-i

[12] Metinde حينبده şeklinde yazılıdır.

saʿādet-i ilāhi eşyānuñ eşrefidür ve anuñ sīreti cemīʿı sīretlerüñ (15) leẕīẕraġıdur; ammā anuñ fażīletini iẓhār itmek ciheti-y-içün gendüden ḫāric bir saʿādete (16) daḫı iḥtiyāc vāḳıʿ olur ve illā ol şeref pūşīde ve maḫfī ḳalur ve çūn-ki böyle ola. (17) Anuñ ṣāḥibi bir uyur fāżıl gibi olur ki anuñ fiʿli ẓāhir olmaz. Ammā eger ol (18) şerefüñ ḥaḳīḳatına ıṭṭılāʿa ḳādir ola anuñ āṩārını iẓhār itmekden ḥāṣıl olan (19) leẕẕet, leẕẕet-i tāmm ve leẕẕet-i bi'l-fiʿl olur ve anuñ sürūrı, sürūr-ı ḥaḳīkī olur temvīhden 20) ve taḫyīlden münezzeh ve zeḫārife ve ebāṭıla meylden müberrā olur ve ol ḥālda kemāl-i muḥabbeti ki (21) anuñ göñlinde rusūḫ bulmış-ıdı. Āşiftelik veʿaşḳ serḥaddine irişür ve sulṭān-ıʿālīyeyi **[15a]** (1) ʿālīyeyi baṭnuñ ve fercüñ şeyṭānına musaḫḫar itmekden ʿār ider ve eşref-i eczā-y-ıla (2) eḫass-ı eczāya ḫiẓmet itmekden ġayrat eyler ve sürūr-ı muzaḫraf bir leẕẕet-ile olur ki (3) sāyir ḥayvānāt anda müşterik ola; zīrā ki ol leẕẕet ḥissidür ve maʿraż-ı zevālda (4) ve intiḳāldadur ve tevātürden, teʿāḳubdan, melālete ve kerāhete muʾdīdür ve muḳteżī-i (5) elemdür ve leẕẕet-iʿaḳlī bunuñ ḫilāfıncadur. Bes ẓāhir oldı ki leẕẕet-i aḳlī ẕātī (6) imiş ve leẕẕet-i ḥissīʿarażī imiş. Ve bir kimse ki leẕẕet-i ḥaḳīḳī idrāk itmemiş ola aña (7) nice māyil olur yāḫūd riyāset-i ẕātiyye fehm itmemiş ola. Ḳaçan anuñ ṭālibi olur (8) ve buncılayın tā ḫayr-ı muṭlaḳa ve fażīlet-i tāmma vuḳūf bulmaya anuñ neşāṭı ve sürūrı (9) aña ḥaṣıl olmaz ve müteḳaddim ḥakīmlerüñ bir miṩli vardur ki añı heyākilde ve mesācidde (10) iṩbāt itmişlerdür ve ol meṩel budur ki: Bir ferişte ki dünyāya müvekkildür çağırup eydür ki (11) ḫayr vardur ve şerr vardur ve bir nesne daḫı vardur ki ne ḫayrdur ne şerr. Her kimse ki bu üç (12) nesneyi añlaya ve kemā-yenbaġī fehm ide, benüm elümden ḳurtulup ḫalāṣ bulur ve her ki añlamaya ben (13) anı ḳatl iderem. Bir ḳatl-ile ki ḳatllerüñ helāklüregidür ve ol şuncılayın ḳatl degüldür (14) ki ben anı bir kerre ḳatl idem daḫı ḳoyam tā ki benden ḳurtula erḫūn ḳatl iderem uzun (15) zemānda ve eger bir kimse bu meṩelde teʾemmül ide mesāʾil-i sābıḳanuñ maʿānīsine mütenebbih (16) olur. Şu vech-ile ki ḫalḳuñ sīretleri üç ḳısma münḳasim olmış-ıdı: sīret-i leẕẕet (17) ve sīret-i kerāmet ve sīret-i ḥikmet ki bu üç sīret fi'l-vāḳıʿ hemān bu üç maʿnīdür ki (18) ḫayr-ı maḥżdur ve şerr-i maḥżdur ve vāsıṭa beynehümādur. Ammā leẕẕet-i saʿādetüñ şerḥinde biz (19) eydürüz ki leẕẕet iki nevʿdur: Birisi fiʿlīdür ve birisi infiʿālī. Leẕẕet-i fiʿlī naẓar-ı evvel (20) ḥasebince mecāz yüzinden ẕükūruñ leẕẕeti gibidür. Mübāşeret ḥīninde ve leẕẕet-i infiʿālī ināṩuñ (21) leẕẕeti gibidür ve leẕẕet-i infiʿālī serīʿü'z-zevāl olur; zīrā ki muḫtelif ḥāllar ṭārī olmaḳdan **[15b]** (1) münfaʿıl ve mütebeddil olur ve leẕẕet-i fiʿlī ẕātīdür ve anuñ infiʿālden imtināʿı cihetinden müteġayyir (2) olmaz. Bes leẕẕāt-ı ḥayvāniyye ve leẕẕāt-ı ḥissiyye ʿale'l-ıṭlāḳ leẕẕet-i infiʿālī ḳabīlinden olur (3) ḥaḳīḳatda; zīrā ki zevāluñ aña yolı vardur ve anuñ üzerine inḳıżā ve tebeddül gelür ve ol (4) leẕẕet-i bi-ʿaynihā elem vaḳtında olur ve müstekreh ʿadd iderler ve leẕẕet-i saʿādet ki aña muḫālifdür (5) ki ẕātīdür, ʿarażī

degül ve ʿaḳlīdür, ḥissī degül, ilāhīdür behīmī degül, aña leẕẕet-i fiʿlī dirler. (6) Bes leẕẕet-i saʿādet leẕẕet-i fiʿlī oldı ve bu maḥalldan dimişlerdür ḥükemā ki ṣaḥīḥ leẕẕet ṣāḥibini (7) noḳṣāndan tamāma ve kemāle irişdürür ve marażdan ṣıḥḥata ulaşdurur ve reẕīletden fażīlete (8) yitişdürür ve leẕẕetden bu iki ṣınfuñ ḥālı bidāyetde ve nihāyetde muḫtelif olmışdur. Ammā (9) leẕẕet-i ḥissī ibtidāda ṭabīʿat ḳātında merġūbdur ve aña ṭabīʿatuñ şevḳı ḳuvvet-i ḥayvāniyye- (10) nüñ istīlāsı ḥasebince ve ġalebesi mıḳdārınca mütezāyid olur ve çūn-ki istiʿmāl ḥāṣıl ola (11) infiʿāl-i ṭabʿ ẓuhūr bulur tā vaḳt olur ki ġarīzet ve fiṭrat ḳuvvetinüñ indirāsi-y-ile ḳabīḥı ḥiss (12) ʿadd ider ve şenīʿi cemīl görür; ammā çūn-ki nihāyet bula, iltiẕāẕ müntefī olur ve naẓar-ı başīret (13) anuñ ḳubḥını iẓhār eyler ve ʿāḳıbetinde ḫavf vardugın fikre getürür. Bes anuñ egerçi (14) mebdeʾi var-ısa meʿādı olmaz ve leẕẕet-i ʿaḳliyye muḫālifdür leẕẕet-i ḥissiyyeye hem mebdeʾde (15) ve hem meʿādda; zīrā ki ibtidāda ṭabʿ anı mekrūh görür ve ṣabr-ıla ve riyāżat-ıla ve şebāt-ıla (16) ve mücāhede ile ḥāṣıl olur ve bunlaruñ-ıla keşf ḥāṣıl olduḳdan ṣoñra leẕẕet-i ʿaḳliyye- (17) nüñ ḥissini ve behāsı ve şerefi ve fażlı ẓāhir olur ve bir leẕẕet ki cemīʿı leẕẕetlerüñ verāsında (18) ola yüz gösterür ve anuñ ʿāḳıbet-i ḥamīdesi ve meʿād-ı ḥaḳīḳīsi ẓāhir olur ve bu maḥalldandur ki (19) ādem oġlanına ḥālet-i ṣibāsında ve ʿunfuvān-ı ʿömrinde atanuñ ve ananuñ teʾdībine ve terbiyetine (20) iḫtiyāc olur. Andan ṣoñra siyaset-i şerʿa iḫtiyāc olur. Andan ṣoñra iʿtiḳādı (21) pāk itmege ve ṭarīḳatı taḳvīm ve taḥṣīl itmege vefḳ-ı ḥikmet üzerine iḫtiyāc olur. Ammā çūn-ki bu mertebeye **[16a]** (1) bu mertebeye irişse eger ol sīretüñ lüzūmını gendüye muḳtedā ide bir ṭarīḳ üzerine (2) ki mūcib-i saʿādet ola ve aña muḫālefet muḳteżī-i şeḳāvet ola, terbiyet bulmış (3) olur. Çūn-ki maʿlūm oldı ki leẕẕet-i saʿādet, leẕẕet-i fiʿlīdür. Nice ki leẕẕet-i infiʿālī (4) aḫẕa ve ḳabūla müteʿallıḳdur. Leẕẕet-i fiʿlī daḫı ʿaṭāya ve edāya müteʿallıḳdur. Bu maḥalldan (5) maʿlūm oldı ki saʿādet gendünüñ lüzūmına menşeʾ olur-ımış; zīrā ki leẕẕet-i saʿādetüñ (6) istīfāsı fażīlet ifṣāsında ve ḥikmet iẓhārında olur. Şöyle ki eyü ḫaṭṭ yazan (7) leẕẕetinüñ ġāyeti iẓhār-ı kitābetde olur ve ḫūb āvazlu ve laṭīf naġmelü kimse leẕẕetinüñ (8) nihāyeti ālet-i mümāresesinde olur ve şu cihetden ki saʿīdüñ cūdı aʿẓam-ı nefāyis (9) ve eşref-i reġāyib olur. Yaʿni ġayra kemāl virmek olur. Anuñ leẕẕeti cemīʿı leẕẕetlerden ziyāde (10) olur ve ʿaceb oldur ki bu cūduñ ki cūd-ı ḥaḳīḳīdür, şeref-i menzilet-ile ve ʿulüvv-i mertebet-ile (11) bir ḫāṣṣıyyeti vardur ki cūd-ı mecāzī ḫāṣṣıyyetinüñ żıddıdur; zīrā ki dünyāda olan (12) māllar ve ḳumāşlar beẕl-ile ve ʿaṭā-y-ıla nāḳıṣ olur ve beẕlde mübālaġa itmek ṣāḥib-i yedüñ (13) ḳılletini ve ẕaḫīrelerüñ ve ḫazīnenüñ ʿademini mūcib olur ve cūd-ı ḥaḳīḳīde ne ḳadar ki (14) bezl ve anda mübālaġa ziyāde ola, ẕaḫīrelerüñ nemā ve izdiyād bulması daḫı ziyāde olur ve (15) noḳṣāndan ve zevāldan maṣūn ve maḥrūs olması ziyāde olur. Girü buncılayın (16) nice kim cūd-ı mecāzīnuñ māddeleri ġarḳ-ı maʿrıżında ve

ḥarḳ maḥallında ve ġāret (17) ṣadedinde ve tasalluṭ-ı aʿdā ḥayyizinde vāḳıʿ olur, ḫilāf-ı cüd-ı ḥaḳīḳī māddelerinüñ ki (18) āfetler müteṭarrıḳ olmaḳdan ve żıddlar ve ḥāsedler musallaṭ olmaḳdan masūn ve maḥrūsdur. (19) Bes çūn-ki leẕẕet-i saʿādetüñ ḥālı maʿlūm oldı, elem-i şeḳāvet ki anuñ żıddıdur. (20) Maʿlūm olur ve buncılayın kerāmetüñ fevtine derd ve ḥasret ve nedāmet daḫı bu maḥalldan (21) maʿlūm olur ve ḥükemānuñ ḫilāfı var, bu maʿnāda ki saʿādet-i memdūḥ olur mı yāḫūd olmaz mı? **[16b]** (1) Ḥakīm Aresṭaṭalis didügi şol nesneler ki ġāyet-i fażlda ve nihāyet-i kemālde (2) ola anı medḥ itmek mutaṣavver degüldür. Bel-ki ġayr-ı nesneleri anuñ-ıla medḥ iderler. Bes ġayrī (3) nesne-y-ile saʿādet-i memdūḥ olmaz. Bunuñ miṣālidür, Bārī Teʿālā ʿAzze ve ʿAlā-y-ıla ḫayr-ı maḥż ki (4) ẕāt-ı muḳaddesinüñ feyzidür; zīrā ki eşyānuñ medḥi yā anuñ ḥażretine iżāfet u nisbet-ile (5) olur yāḫūd ḫayriyyet-ile ittiṣāfa naẓar olur. Ammā anuñ ẕātı medḥden müteʿālīdür. (6) Bes anı ḥamd-ı temcīd iderler, medḥ itmezler ve çūn-ki saʿādet-i ḫayr ḳabīlindendür; zīrā ki emr-i (7) ilāhīdür, temcide lāyıḳdur ve medḥden münezzehdür. Ve ḫalāyıḳı saʿādet-ile ve yāḫūd bir ṣıfat-ıla ki (8) müʾeddī ola, saʿādete medḥ cāʾizdür. Şöyle ki ʿadālet-ile ki muḳteżī-i saʿādetdür, medḥ (9) iderler. Bes maʿlūm oldı ki saʿādet-i müfīd medḥdür, ehl-i medḥ degüldür, memdūḥ olmaz. 10) V'allāh ü aʿlem biʾṣ-ṣavāb.

Maḳāṣıd beyānındadur ve ol (11) **müştemildür on faṣlı**. **Ḫulḳuñ ḥaddi ve ḥaḳīḳatı beyānında ve** (12) **aḫlāḳuñ taʿbīri mümkin olması beyānındadur.** Biz eydürüz ki ḫulḳ nefsüñ melekesidür (13) daḫı nefsden fiʿl ṣādır olmaġun suhūletini muḳteżīdür, tefekküre ve tedebbüre iḫtiyācsuz (14) ve ḥikmet-i naẓariyyede vāżıḥ ve rūşen olmışdur ki keyfiyyāt-ı nefsāniyyeden şol nesne ki (15) serīʿü'z-zevāl ola aña ḥāl dirler ve şol nesne ki baṭīʾüz-zevāl ola aña. (16) Bes meleke keyfiyyāt-ı nefsāniyyeden bir keyfiyyetdür ve ḫulḳuñ māhiyyeti hemān budur. Ammā (17) anuñ kemmiyyeti yaʿni vücūdına sebeb-i nefse iki nesnedür: birisi ṭabīʿat ve birisi ʿādet. (18) Ama ṭabīʿat şu vech-ile olur ki şaḫṣuñ aṣl-ı mizācı aḥvāldan bir ḥāla istiʿdād-ı iḳtiżā (19) ide. Şol kimse gibi ki ednā-ı sebeb anuñ ḳuvvet-i ġażabiyyesini taḥrīk ider yā şol (20) kimse gibi sehl ve az āvāzdan yā bir mekrūh ḫayrdan ḳorḳar yā şol kimse gibi ki (21) az ḥareketden ki mūcib-i taʿaccüb ola tekellüfsüz çoḳ gülmek aña ġālib olur yā şol kimse gibi **[17a]** (1) gibi ki sehl-i sebebden aña ḳabż u ġamm ve ġuṣṣa müstevlī olur. Ammā ʿādet şöyle olur ki (2) evvelde fikr-ile ve reviyyet ile bir işi iḫtiyār itmiş ola ve tekellüf-ile aña şürūʿ ide (3) tā mütevātir mümārese ile ol iş-ile ülfet ṭutar ve tamām ülfet bulduḳdan ṣoñra (4) andan ol iş suhūlet-ile reviyyetsüz ve tedebbürsüz ṣādır olur tā ki ḫulḳ olur (5) ve ḥükemā-i müteḳaddimīnüñ ḫilāfı vardur. Anda ki ḫulḳ-ı nefs-i ḥayvānī ḫāṣṣalarından mıdur, (6) yoḫsa nefs-i nāṭıḳanuñ anuñ istilzāmında müşāreketi var mıdur? Ve

girü buncılayın ḫilāf (7) itdiler şol nesnede ki her şaḫṣuñ ḫulḳı aña ṭabīʿi midür odun ḥarāreti gibi (8) yāḫūd ṭabīʿi degül mi? Ḥükemādan bir cemāʿat eyitdiler ki ḫulḳlaruñ baʿżısı ṭabīʿidür, baʿżısı (9) daḫı dürlü sebebler-ile ḥādiṯ olup ṭabīʿi gibi rāsıḫ olur ve bir cemāʿat daḫı (10) eyitdiler ki aḫlāḳuñ cemīʿısı ṭabīʿidür ve andan intiḳāl mümkin degüldür ve bir cemāʿat (11) daḫı eyitdiler ki hīç ḫulḳ ne ṭabīʿidür ve ne ḫōd muḫālif-i ṭabīʿat; bel-ki ḫalāyıḳı Bārī (12) Teʿālā şöyle ḫalḳ eyledi ki her ḫulḳ ki anuñ-ıla ṣıfatlanmaḳ isteye yā suhūlet-ile yā (13) ṣuʿūbet-ile , ol nesne ki andan iḳtiżā-ı mizāca muvāfiḳ ola. Şöyle ki geçen miṯāllerde (14) yād itdük āsānlıġ-ıla ve ol nesne ki anuñ ḫilāfıncadur, ṣuʿūbet-ile olur ve her ḫulḳuñ (15) sebebi ki ḫalāyıḳuñ eṣnāfından bir ṣınfuñ ṭabīʿatına ġālib olur ibtidāʾ-i irādetde (16) olmış olur ve istiʿmāl müdāvemeti-y-ile aña meleke olur ve bu üç meẕhebden ḥaḳḳ (17) meẕheb āḫır gişidür; zīrā ʿayān-ıla müşāhede olur ki oġlancuḳlar ve yigitcükler edeb (18) bulurlar ve ḫulḳ ḥāṣıl iderler, ḫulḳ-ıla mevsūm olan kimselerüñ terbiyesi ve mücālesesi (19) sebebi ile ve anlaruñ fiʿllerine mülābis olmaḳ vāsıṭası ile egerçi mücāleseden ve (20) mülābeseden öñden ġayrı ḫulḳ-ıla mevṣūf olmışlar-ısa evvelki meẕheb ve ikinci (21) meẕheb müʾeddīlerdür, ḳuvvet-i temyīzüñ ve reviyyetüñ ibṭālına ve envāʿ-ı teʾdibüñ ve siyāsetüñ **[17b]** (1) terkine ve şerīʿatlerüñ ve diyānetlerüñ buṭlānına ve nevʿ-ı insānuñ taʿlīminden ve terbiyeden (2) ihmāline bir ḥayṯiyyet-ile ki her gişi gendü ṭabīʿatı muḳteżāsınca ola daḫı mufżīdur refʿ-ı niẓāma (3) ve beḳā-ı nevʿuñ teʿazzürine ve bu ḳażıyyanuñ şenāʿatı ve kiẕbi ẓāhirdür ve meẕheb-i evvelüñ (4) erbābından bir ṭāʾife ḥükemādan ki maʿrūf u meşhūr dururlar revāḳīler-ile eyitdiler ki (5) cemīʿı ḫalāyıḳ fıṭratından ḫayr-ı ṭabīʿat üzerine ḫalḳ olınmışdur; lakin şerrīrler mücālesesi ile (6) ve şehvetler mümāresesi ile ve ʿadem-i teʾdīb-ile fevāḥişden zecr itmemeg-ile bir ḥadde (7) varurlar ki umūruñ ḥaseninde ve ḳubḥında fikr itmezler ve her ne yola ḳudretleri olur-ısa (8) raġbet-ile ve iştihā-y-ıla aña meyl iderler ki tā tedrīc-ile ṭabīʿat-ı bedenī anlarda rāsıḫ olur. (9) Anlardan daḫı çoḳ ṭāʾife daḫı eyitdiler ki ḫalāyıḳ-ı ṭabīʿat-ı süflīden ve vesaḫ-ı ṭabāyiʿdan (10) ḫalḳ olınmışdur ve ʿālemüñ küdüretleri anlaruñ māddelerine ṣarf olınmışdur. Bu sebeb-ile (11) şerr anlaruñ aṣl-ı ṭabīʿatlarında merkūzdür ve ḫayrı taʿlīm ve teʾdīb vāsıṭası-y-ıla ḳabūl iderler (12) ve anlardan baʿż ki ġāyet-i şerrde olalar. Teʾdīb-ile ıṣlāḥı ḳabūl itmezler ve baʿżısı ıṣlāḥa (13) ḳābil olurlar. Eger evvel nüşūdan erbāb-ı feżāyil-ile ve aḫyār-ıla mücālis olur-ısalar ḫayyir olurlar (14) ve illā ṭabīʿat-ı aṣlī üzerine bāḳī ḳalurlar. Ve Calinus meẕheb oldur ki ḫalāyıḳdan baʿżısı (15) ṭabīʿatlarında ehl-i ḫayr dururlar ve baʿżısı cibilletlerinde ehl-i şerr dururlar bāḳīsı bu iki-(16) sinüñ ortasında mutavassıṭ olup iki ṭarafa ḳābil olur ve bu evvelki iki meẕhebi ibṭāl (17) eyledi, şu delīl-ile ve şu ḥüccet-ile ki eger cemīʿı ḫalāyıḳ fıṭratında ḫayyir olsalar ve taʿlīm-ile (18) ve mücālese-i ġayr-ıla şerre intiḳāl itseler biʾż-żarūre şerri yā gendülerden taḥṣīl

itmiş (19) olurlar yāḫūd ġayrdan istifāde itmiş olurlar. Bu ikiden ḫālī degül, eger şerr gendülerden (20) ḥāṣıl olsa. Bes gendülerde ḥāṣıl olan ḳuvvet-i muḳteżī-i şerr olur ve bu taḳdīrce bi'ṭ-ṭabʿ (21) ḫayyir olmamış olurlar. Bel-ki şerrīr olurlar ve eger anlarda hem ḳuvvet-i ḫayr olsa ve hem ḳuvvet-i **[18a]** (1) ḳuvvet-i şerr ve lakin ḳuvvet-i şerr ġālib olsa ḳuvvet-i ḫayr üzerine yine bi'ṭ-ṭabʿ şerrīr olmaḳ (2) lāzım gelür. Ammā şerr ki ġayrdan müstefād ola, bu kerre ol ġayr-ı bi'ṭ-ṭabʿ şerrīr olmaḳ lāzım (3) gelür. Ḥālātuña ol ġayr-ı fıṭratında ḫayyir-i bi'ṭ-ṭabʿ olsa gereg-idi. Şu sevḳ üzerine ki (4) dinildi. Bes cemīʿı ḫalāyıḳ ḫayyir-i bi'ṭ-ṭabʿ olmamış olur, ol iki meẕhebüñ evvelkisi (5) bu ḥüccet-ile bāṭıl olması ẓāhir oldı ise bu ḥücceti bi-ʿaynihā Calinus[13] istiʿmāl eyledi. (6) Ol meẕheblerüñ ikincisinüñ ibṭālında ki eyitdiler-idi ki: ḫalāyıḳ-ı bi'ṭ-ṭabʿ şerrīrlerdür, (7) taʿlīm-ile ve teʾdīb-ile ḫayyir olurlar ve delīli bi-ʿaynihi bu meẕhebüñ ibṭālında icra itdügi (8) şu vech-iledür ki cemīʿı ḫalāyıḳ çün-ki bi'ṭ-ṭabʿ şerrīr olalar, taʿlīm-ile ve teʾdīb-ile ḫayyir olalar. (9) Görelüm ki ḫayr yā gend[ü]lerden ola yaḫud ġayrdan ḥāṣıl ideler. Eger gendülerden olsa (10) bi'ṭ-ṭabʿ şerrīr olmazlar ve eger ġayrdan ḥāṣıl eyleseler ol ġayr-ı bi'ṭ-ṭabʿ şerrīr olmaz. Buncılayın (11) ilā-āḫirü'ül-ḥüccetihi. Bes Calinus eydür ki bu ḥüccet-ile bu meẕhebüñ daḫı buṭlānı ẓāhir oldı-y-ısa (12) s̱āliṣ müteʿayyin oldı. Zāyir aña bu müşāhiddür ki baʿżı-ı eşḫāṣuñ ṭabīʿatı ḫayr iḳtiżā ider (13) ve hīç vech-ile andan intiḳāl itmez ve anlar az olurlar ʿālemde ve baʿżı-ı eşḫāṣuñ ṭabīʿatı (14) şerr iḳtiżā idüp hīç vech-ile ḫayr ḳabūl itmez ve anlar ʿālemde çoḳdur ve girü ḳalan şaḫṣlar (15) bu ikisinüñ ortasında mutavassıṭ olurlar ki mücāleset-i aḫyār-ıla ḫayyir ve muḫālaṭat-ı eşrār-ıla (16) şerrīr olurlar ve ḥakīm Aresṭaṭalis Kitāb-ı Aḫlāḳda ve Kitāb-ı Maʿḳūlātda dimişdür ki: (17) Eşrār taʿlīme ve teʾdīb-ile aḫyār olurlar. Her çend bu ḥükm ʿale'l-ıṭlāḳ degüldür. Ama mevāʿıẓuñ (18) ve naṣāyıḥuñ tekrārı ve teʾdībüñ ve tehẕībüñ tevātüri ve siyāsetlerüñ muʾāḫeẕesi (19) her laḥẓada ve her vaḳtda anlarda teʾs̱īr ider. Bes bir ṭāʾife olur ki edebleri (20) sürʿat-ıla ḳabūl iderler ve feżāyilüñ eserleri defʿı anlarda ẓāhir olur ve bir ṭāʾife (21) daḫı olur ki anlaruñ ḥareketi feżāyile iltizāmda ve istiḳāmete ve teʾeddübe teveccühde baṭī olur. **[18b]** (1) Ama ḥükemānuñ delīli hīç bir ḫulḳ-ı ṭabīʿi olmamasına ki meẕheb-i aḫīr ve muḫtārdur. Oldur (2) ki eydürler ki her ḫulḳ ḳābil-i taġyīrdür ve her nesne ki ḳābil-i taġyīr ola, ṭabīʿi olmaz. Bes (3) şekl-i evvelüñ ḍarb s̱ānīsi üzerine şunı müntic olur ki hīç ḫulḳ-ı ṭabīʿi olmaz (4) ve bu ḳıyās, ḳıyās-ı ṣaḥīḥdur ve muḳaddemātından ṣuġrāsı ki her ḫulḳ ḳābil-i taġyīrdür dinildi. (5) Bi'l-bedāhe maʿlūmdur; zīrā ki ḥaḳḳıyyat-ı meẕhebe tenṣīṣ-i ḥīninde dinildi ki insān (6) ḥālet-i ṣibāsında ādābı ḳabūl ider, vāsıṭa-ı teʾdīb ve terbiyet-ile ve ḫulḳ-ıla mevsūm (7) olur. Siyāset-i şerʿ

[13] Metinde جالينوس şeklinde yazılıdır.

vesīlesi-y-ile ve kübrāsı daḫı ki her ḳābil-i taġyīr olan ṭabīʿi (8) olmaz dinildi. Ḥadd-i ẕātında mübeyyendür; zīrā her eḥad bi'ż-żarūre bilür ki ṣunuñ ṭabīʿātı (9) meylinüñ muḳteżīsi ki sefldür, ḳābil-i taġyīr degüldür. Bir cihete daḫı ḥareket itmeyince ve oduñ (10) ṭabīʿatını iḫrāḳdan tebdīl ve taġyīr itmege mecāl yoḳdur. Ve girü ḳalan umūr-ı ṭabīʿıyyede (11) daḫı ḥāl bu miṯāl üzerinedür. Yaʿni ʿanāṣıruñ müyūl-ı ṭabīʿıyyesinüñ muḳteżiyātında hīç (12) vech-ile tebeddül ve teġayyür cāʾiz degüldür. Bes eger ḫulḳ-ı ṭabīʿi olsa ʿāḳıllar oġlancuḳlaruñ (13) teʾdībi-y-ile ve yigitcüklerüñ tehẕībi-y-ile ve anlaruñ ḫulḳlarınuñ ve ʿādetlerinüñ[14] taḳvīmi ile (14) emr itmezler-idi ve eger bir kimse naẓar-ı iʿtibār-ıla eṭfāluñ aḥvālında ve anlaruñ aḫlāḳında (15) teʾemmül ve tefaḥḥuṣ eylese bu maʿnī aña vāżıḥ ve rūşen olur. Bes ṭıfl-ı ibtidā-i fiṭratda (16) ṭabīʿatınuñ muḳteżīsini iẓhār ider; zīrā anuñ ḳuvveti ve reviyyeti bir ḥadde ve bir (17) dereceye irişmemişdür ki gendünüñ ḥāllarını ḥīle-y-ile maḫż eyleye. Şöyle ki asḥāb-ı (18) temyīzden ve erbāb-ı fikrden şol ṣınflar ki ḳabīḥ ʿadd itdükleri nesneyi maḥfī ḳılurlar (19) ve ol nesneyi ki müstaḥsen görürler, aña telaḳḳī gösterürler ve eṭfālda ẓāhirdür ki (20) baʿżısı āsānlıġ-ıla ādābuñ ḳabūlına müstaʿid olur ve baʿżısı ṣuʿūbet-ile ve eşkāl-ile müstaʿid (21) olur ve baʿżısınuñ ṭabīʿatı anuñ ḳabūlında müteneffir olur ve anlaruñ ṭabīʿatlarınuñ muḳteżīsi **[19a]** (1) muḳteżīsi ḥayā gibi veḳāḥat gibi ve seḫā gibi buḫl gibi ḳasāvet gibi riḳḳat gibi ve sāʾir (2) ḥāllarından ne var-ısa anlardan ṣādır olur ve andan ṣoñra anlardan baʿżısınuñ (3) ol ḥāllardan żıddlarınuñ ḳabūlına inciẕābı ve meyli āsān olur ve baʿżısınuñ ʿasīr (4) ve müşkil olur ve baʿżısı mümkinü'l-ḳabūl olur ve baʿżısı mümteniʿü'l-ḳabūl tā şu vech-ile (5) ki baʿż-ı ḫayyir ve baʿż-ı şerrīr ve baʿż-ı beynehümā mutavassıṭ olur ve nice ki efrād-ı insāniyyeden (6) hīç bir ferdüñ ṣūreti müşābih degüldür, ferd-i āḫaruñ ṣūretine hemçünān hīç birinüñ ḫulḳı āḫaruñ (7) ḫulḳına mümāṯil degüldür ve eger bunlaruñ ḥaḳḳında ḳāʾide-i teʾdīb ve ṭarīḳa-ı siyāset (8) ihmāl ola ve her birinüñ zimāmı anlaruñ ṭabīʿatları eline virile dāʾimā umūr-ı ṭabīʿıyyeden (9) ḫālī olmazlar. Baʿżısı ḳayd-ı ġażabda üftāde ve baʿżısı ḥibāle-i şehvetde sergeşte (10) ve baʿżısı ḥırṣ-ıla esīr ve baʿżısı kibr-ile mübtelā olur; velīkin cemīʿ-ı cemāʿatuñ müʾeddib-i (11) evveli nāmūs-ı ilāhīdür, ʿale'l-ʿumūm ve müʾeddib-i ṯānī ehl-i temyīze ve anlaruñ eẕhān-ı (12) ṣaḥīḥasına ḥikmetdür. ʿAle'l-ḫuṣūṣ tā ol mertebelerden medāric-i kemāle irişeler. (13) Bes ataya ve anaya vācibdür ki evvelā oġlancuḳlarını ḳayd-ı nāmūsa getüreler ve (14) muʿallimlerüñ mekteblerinde ḳoyalar ve envāʿ-ı siyāset-ile ve eṣnāf-ı teʾdībāt-ıla anlaruñ (15) ʿādātını ıṣlāḥ ideler. Bunlardan şol kimseler ki ḍarbe ve şetme ve tevbīḫa (16) müsteḥaḳḳ olurlar. Anlaruñ teʾdibinde ḥācet mıḳdārınca yā ḍarbi yā şetmi yā tevbīḫı lāzım (17) bileler ve şol kimseler

[14] Metinde عادتلرلرنگ şeklinde yazılıdır.

ki rıfḳ ve luṭf severler, ışlāḥ mümkin olan nesne-y-ile ki (18) kerāmāt-ıla ve rāḥ-ıla vaʿdedür, ıslāḥ ideler. El-ḥāṣıl anlaruñ cebr-i ṭarīḳı-y-ıla (19) yāḫūd iḫtiyār-ı sebīli-y-ile ādāb-ı cemīle ve ʿādāt-ı ḥamīde üzerine ideler, tā aña meleke (20) bulınca. Bes çūn-ki bu meẕkūrlerde meleke bulalar ve kemāl-i ʿaḳla irişeler . Anuñ (21) ṣemerātından ve netāyicinden temettüʿ iderler ve anları nenüñ üzerine ḳılmışlar-ısa anuñ **[19b]** (1) ṭarīḳ-ı ḳadīmine ve minhāc-ı müstaḳīmine bürhānı ve delīli teʿaḳḳul iderler ve eger kerāmet-i (2) aʿẓama ve saʿādet-i ecseme müstaʿid ve müsteḥaḳḳ olsalar suhūlet-ile ve āsānlıġa aña (3) irişürler. İnşāʾallāh ü teʿālā ve hüve veliyyü't-tevfīḳ.

(4) Her ṣınāʿatuñ şerefi ki maḳṣūr olur. (5) Mevcūdātdan her mevcūduñ ışlāḥına ol mevcūduñ gendü ẕātında şerefi ḥasebi-y-iledür (6) ve bu ḳażıyya ʿuḳalānuñ ʿaḳlında ẓāhir ve mekşūfdur; zīrā sınāʿat-ı ṭıbb ki andan (7) ġaraż beden-i insānīnüñ ışlāḥıdur, eşrefidür. Ṣınāʿat-ı dibāġatdan ki andan ġaraż (8) bir ḥayvān-ı mürdenüñ cildin ışlāḥdur. Bes çūn-ki bu ʿālemde eşref-i mevcūdāt nevʿ-ı (9) insāndur. Şöyle ki ʿulūm-ı naẓariyyede müberhen olmışdur ve ḳısm-ı evvelüñ dördinci faṣlında (10) biz daḫı aña işāret itmişüzdür ve bu nevʿuñ vücūdınuñ cevdeti ve cevherinüñ (11) kemāl bulması reʾyine ve reviyyetine ve tedbīrine ve irādetine müfevveżdür. Şöyle ki (12) beyān eyledük ki her nesnenüñ kemāli anuñ fiʿl-i ḫāṣṣınuñ etemm-i vech üzerine ṣudūrında- (13) dur ve anuñ noḳṣānı andan fiʿl-i ḫāṣṣuñ ṣādır olmasınuñ ḳuṣūrındadur. Şöyle (14) ki ḫuṣūṣ-ı feresde ẕikr olındı ki eger gend[ü]nüñ ḫāṣṣıyyetinüñ vech-i etemm üzerine (15) maṣdarı olmasa ḥimār gibi yük götürmekden ġayrı nesneye yaramaz yā ḳoyun gibi (16) boġazlamaḳdan ġayrı nesneye yaramaz ve insānuñ ḫāṣṣıyyetine iẓhār eylemek ki insāndan (17) fiʿl-i ḫaṣṣınuñ ṣudūrın iḳtiżā ider tā vücūdı kemāle irse ṣınāʿat-ı tehẕīb-i (18) aḫlāḳ vāsıṭa olmazsızın olmaz. Bes bir ṣınāʾat ki anuñ ṣemeresi ve netīcesi (19) bu ʿālemde eşref-i mevcūdātuñ tekmīli ola, ehl-i ʿālem ṣınāʿatınuñ eşrefi olur (20) ve bilmek gerek bunı ki şöyle ki: ḥayvānāt ve nebātāt ve cemādāt eṣnāfından her ṣınfuñ (21) eşḫāṣı ortasında fāḥiş tefāvüt olur ki ʿArabī at-ıla bārgīr at gibi ve seyf-i **[20a]** (1) ve seyf-i ḳāṭıʿ-ı Hindī-y-ile paslanmış ḳılıç gibi ki ʿArabī at-ıla bārgīr[15] ve seyf-i Hindī-y-ile (2) paslu ḳılıcı bir silkde ve bir maʿrażda ʿadd eylemek mümkin degüldür. Eşḫāṣ-ı insān (3) ortasında tefāvüt andan ziyādedür. Bel-ki ol iḫtilāf ve mübāyene ki nevʿ-ı (4) insānda vardur, envāʿ-ı mevcūdātdan hīç nevʿda vāḳıʿ olmaz ve ol şāʿir ki (5) dimişdür:

وَلَمْ اَرَاَمْثَالَ الرِجَالِ تَفَاوَتَتْ لَدَى ٱلْمَجْدِحَتَّى عُدَّ (6) اَلْفٌ بِوَاحِدٍ

[15] Metinde باگير şeklinde yazılmıştır.

Yaʿni ben ādem oġlanlarını mütefāvit bilmezem mecd ḳātında ḥattā (7) biñ gişi bir ʿadd olmayınca yaʿni bir gişi biñ gişiye ṣayılmayınca; zīrā insāndan (8) bir kimse olur ki kiyāset-ile ve ferāset-ile ve kemāl-ile ve faż̄īlet-ile biñ gişi meş̱ābesinde (9) olur. Şiʿrinde mübālaġa itdüm ṣandı. Ol ḫōd henūz bu iḫtilāfuñ beyānında (10) muḳaṣṣırdur, ḥaḳīḳatda tamām beyān itmemişdür; zīrā ki nevʿ-ı insāndan bir şaḫṣ olur ki (11) mevcūdātuñ eḫassı olur ve bir şaḫṣ olur ki kāʾinātuñ eşrefi ve efḍālı olur ve (12) bu ṣınāʿatuñ tavassuṭı ile insān istiʿdādı ṣalāḥiyyeti mıḳdārınca ednā merātibden (13) aʿlā medārice vāṣıl olur. Her çend-i ḫalāyıḳuñ mecmūʿsı bir nevʿ-ı kemāle ḳābil olmaz-ısa (14) şöyle ki dinildi. Bes bir ṣınāʿat ki eḫass-ı mevcūdātı eşref-i kāʾināt eyleye (15) lā-cerem eşref-i ṣınāʿāt olur. Bu bābda bu mıḳdārsuz kifāyet eyler tā kelām (16) ḥadd-i ıṭnāba irişmeye. V'allāh ü'l-müyesserü'l-ḫayrāt ve el-muvaffaḳü'l-ḥasenāt. Yaʿni Allāh ü Teʿālā (17) ḫayrları āsān eyleyicidür ve ḥasenāta tevfīḳ viricidür.

(18) ʿİlm nefsinde muḳarrar (19) olmışdur ki nefs-i insānīnüñ üç ḳuvveti vardur: Biribirine mübāyin ve ol (20) ḳuvvetler iʿtibārı-y-ıla efʿāluñ daḫı āş̱āruñ maṣdarı muḫtelif olur, irādet (21) müşāreketi-y-ile çūn-ki ol ḳuvvetler birisi āḫar üzerine ġālib ola. Girü ḳalanı maġlūb **[20b]** (1) yā mefḳūd olur ve ol ḳuvvetlerden birisi ḳuvvet-i nāṭıḳadur ki aña nefs-i melekī dirler (2) ve ol ḥaḳāyıḳ-ı umūrda naẓaruñ ve fikrüñ mebdeʾidür ve aña şevḳuñ menşeʾidür. İkinci ḳuvvet-i (3) ġażabīdür ki aña nefs-i sebuʿī dirler ve ol tasalluṭa ve tereffuʿa ve mezīd-i cāhe şevḳuñ (4) mebdeʾidür ve ġażaba ve şecāʿata ve iḳdām-ı ahvāla menşeʾdür. Üçinci ḳuvvet-i şehevānīdür (5) ki aña nefs-i behīmī dirler ve ol mā-ākil-ile ve meşārib-ile ve münākeḥa-y-ıla iltiz̤āz̤uñ şevḳına menşeʾdür (6) ve şehvete ve ṭaleb-i ġıdāya mebdeʾidür. Şöyle ki ḳısm-ı evvelde buña işāret geçdi. (7) Bes nefsüñ faż̄īletlerinüñ ʿadedi bu ḳuvvetlerüñ ʿadedi ḥasebi-y-iledür; zīrā her gāh ki (8) nefs-i nāṭıḳanuñ ḥareketi iʿtidālde ola, gendü z̤ātında ve anuñ şevḳı maʿārif-i yaḳīniyye- (9) nüñ iktisābına ola. Şol nesneye olmaya ki yaḳını diyü z̤ann ideler ve ḥaḳīḳatda (10) cehl-i maḥż ola. Bu ḥareketde faż̄īlet-i ʿilm ḥādiş̱ olur ve faż̄īlet-i ḥikmet aña biʾt-tabʿ (11) lāzım gelür ve her vaḳt ki nefs-i sebuʿīnüñ ḥareketi iʿtidālda olup nefs-i ʿāḳılaya (12) inḳıyād göstere ve nefs-i ʿāḳıla aña virdügi ḥaz̤z̤a ve naṣībe ḳanāʿat idüp bī-vaḳt (13) heyecān ve ḥareket itmeye ve gend[ü] aḥvālında nefse ḥaddden tecāvüz göstermeye bu ḥareketden (14) ḥilm faż̄īleti ḥādiş̱ olur ve faż̄īlet-i şecāʿat bi't-tabʿ lāzım gelür ve her gāh ki nefs-i (15) behīmīnüñ ḥareketi iʿtidālda ola ve nefs-i ʿāḳılaya iṭāʿat ve inḳıyād göstere (16) ve nefs-i ʿāḳıla aña virdügi naṣīb üzerine iḳtiṣār ide. Bu ḥareketden faż̄īlet-i (17)ʿiffet ḥādiş̱ olur ve faż̄īlet-i seḫā bi't-tabʿ lāzım gelür, ḳaçan ki cins-i faż̄īletden bu (18) üçi ḥāṣıl olup biribirine mümtezic ve muḫteliṭ olsalar bu imtizācdan ve bu iḫtilāṭdan

(19) bu üç faẕīletüñ mütemmimi ve mükemmeli olan ḥāla müteşābih ḥādiṯ olur ki aña faẕīlet-i ʿadālet (20) dirler ve bu cihetden ḥükemā-i müteḳaddimīnüñ ve müteʾaḫḫirīnüñ icmāʿı ve ittifāḳı ecnās-ı feżāyil-i (21) dörtde münḥaṣır olmaġadur ki ḥikmet-i şecāʿat, ʿiffet-i ʿadāletdür ve hīç kimse **[21a]** (1) kimse mübāhāta müsteḥaḳḳ ve mufāḫarete müstaʿid olmaz. İllā bu dörtden birisi-y-ile ya (2) ḫōd mecmūʿ-y-ıla olur; zīrā şol kimseler daḫı ki şeref-i neseb-ile faḫr iderler. Merciʿı (3) aña olur şu cihetden ki anlaruñ ābāsından ve eslāfından baʿżısı bu feżāyil-ile (4) mevṣūf olmışlardur. Eger bir kimse tefevvuḳ ve teġallub-ile yāḫūd keṯret-i māl-ıla mübāhāt (5) ve iftiḫār eylese ehl-i ʿaḳl aña inkār eyler ve bir ʿibāret-ile daḫı bundan öñden (6) dinilmişdür ki nefsüñ iki ḳuvveti vardur. Birisi bi-ẕātihi idrākdur ve birisi daḫı ālāt-ıla (7) taḥrīkdür. Bu ikiden her birisi iki şuʿbeye münşaʿıb olur. Ammā ḳuvvet-i idrāk münşaʿıb olur, ḳuvvet-i naẓariyyeye (8) ve ḳuvvet-i ʿameliyyeye ve ammā ḳuvvet-i taḥrīk münşaʿıb olur ḳuvvet-i defʿa ki aña ḳuvvet-i ġażabiyye (9) dirler ve ḳuvvet-i ceẕbe ki aña ḳuvvet-i şeheviyye dirler. Bes bu iʿtibār-ıla ḳuvvet dört (10) olur ve her birinüñ taṣarrufları gendü mevżūʿlarında ve māddelerinde; çūn-ki vech-i iʿtidāl (11) üzerine ola. Şöyle ki gerek ve ne mıḳdār ki gerek ifrāṭsuz ve tefrīṭsüz bir fażīlet (12) ḫādiṯ olur. Bes feżāyil daḫı dört olur ki birisi tehẕīb-i ḳuvvet-i naẓariyyeden (13) olur ve aña ḥikmet dirler, ikincisi tehẕīb-i ḳuvvet-i ʿameliyyeden olur ve ol ʿadāletdür, (14) üçinci tehẕīb-i ḳuvvet-i ġażabiyyeden olur ve ol şecāʿatdur, dördinci tehẕīb-i (15) ḳuvvet-i şeheviyyeden olur ve ol ʿiffetdür. Çūn-ki ḳuvvet-i ʿameliyyenüñ kemāli ʿamele müteʿallıḳ (16) olan nesnelerde vech-i lā-büdd üzerine anuñ taṣarrufları oldı daḫı bu fażīletlerüñ (17) taḥṣīline müteʿallıḳ oldı, lā-cerem ḥuṣūl-ı ʿadālet mevḳūf oldı, ol üç fażīletüñ (18) şöyle ki evvelki iʿtibārda dinildi ve bu maḥallda işkāl var ve olur şu vech-ile ki (19) ḥikmet-i ḳısmet oldı naẓarīye ve ʿamelīyye ve ḥikmet-i ʿameliyye daḫı üç ṣınfa münḳasim oldı ki (20) andan birisi müştemildür, dört feżāyili ki ol dörtden birisi ḥikmetdür. Bes bu taḳdīr (21) üzerine nefs ḥikmet-i ḳısm olur ḥikmetüñ aḳsāmından ve bu ḳısmet-i medḫūl olup tedāḫul-ı aḳsām **[21b]** (1) lāzım gelür ve bu işkālüñ ḥalli oldur ki nice ki ʿamelüñ teʿalluḳı vardur naẓara; zīrā ki (2) ḳısm-ı ʿamel ʿālimüñ taṣarrufına müteʿallıḳ olan umūruñ ʿilmine dirler hemçünān naẓaruñ daḫı (3) teʿalluḳı vardur ʿamele; zīrā naẓar-ı umūrdandur ki anuñ vücūdı müteʿallıḳdur, taṣarruf-ı nāẓire. (4) Bes bu cihetden aṣl-ı ḥikmetüñ taḥṣīli aḳsām-ı ḥikmet-i ʿameliyyeden ḳısm oldı. Tā nice ki (5) ʿadālet ḥikmetdendür, hikmet ʿadāletden maʿa-hāẕā ki murād-ı ḥikmetden bu maḳāmda (6) ʿaḳl-ı ʿamelīnüñ geregi gibi istiʿmālı ve taṣarrufıdur aña ḥikmet-i ʿameliyye daḫı dirler ve iḫtilāf-ı (7) iʿtibār sebebi-y-ile ḳısmetden iḫtilāl zāyil olup şekk mürtefiʿ oldı. Ve bu feżāyilden (8) her birisi ṣāḥib-i fażīletden ġayra taʿaddī ve intiḳāl itmek gerek ki ṣāḥib-i fażīlet (9) müsteḥaḳḳ-ı medḥ ola ki bu feżāyilüñ eṯerleri mādām ki anuñ ẕātında ola faḳaṭ

ġayrıya (10) sirāyet itmeye müsteḥaḳḳ-ı medḥ olmaz. Meṣelā ṣāḥib-i seḫāvet gibi ki seḫāvet andan (11) ġayra taʿaddī itmese aña saḫī dimezler; bel-ki nākes ve baḫīl dirler daḫı ṣāḥib-i (12) ṣecāʿat gibi ki andan ṣecāʿat eṣeri ġayrda ẓuhūr bulmasa aña ṣücāʿ dimezler; (13) bel-ki cebān dirler daḫı ṣāḥib-i ḥikmet gibi ki ehl-i baṣīret dirler, ḥakīm dimezler. (14) Ammā çūn-ki ʿāmm ola ve anuñ eṣeri ġayra sirāyet eyleye, dāʾimā ġayruñ ḫavfına (15) ve recāsına sebeb olur. Bes seḫāvet sebeb-i recā olur ve ṣecāʿat sebeb-i ḫavf; (16) ama dār-ı dünyāda; zīrā bu iki fażīlet ki seḫāvet ṣecāʿatdur, nefs-i ḥayvānī-i (17) fānīye müteʿallıḳdur ve ʿilm hem sebeb-i recādur ve hem sebeb-i ḫavf; ammā dār-ı āḫıratda; zīrā (18) fażīlet-i ʿilm nefs-i meleke-i bāḳīya müteʿallıḳdur; çūn-ki recā ve heybet ki sebeb-i riyāset (19) ve iḫtişāmdur. Ḳaçan ḥāṣıl olsa bi'ż-żarūre medḥ lāzım gelür ve bu feżāyilüñ rüsūmında (20) didiler ki: Ḥikmet oldur ki nihād-ı vücūda maʿrifet ḥāṣıl ola; çūn-ki mevcūdāt (21) daḫı yā ilāhīdür yā insānī. Bes ḥikmet daḫı iki nevʿdur birisi bilmek ve birisi işlemekdür. **[22a]** (1) dür. Yaʿni naẓarī ve ʿamelī. Ve ṣecāʿat oldur ki nefs-i ġażabiyye, nefs-i nāṭıḳaya inḳıyād (2) göstere tā ḳorḳulu emrlerde mużṭarib olmaya ve reʾy-i reviyyet ḥasebince iḳdām ide (3) tā ki işledügi fiʿl cemīl olup iẓhār itdügi ṣabr maḥmūd ola. Ve ʿiffet oldur ki (4) şehvet-i nefs-i nāṭıḳaya muṭīʿ ola ṭā anuñ taṣarrufları iḳtiżā-yı reʾy ḥasebince olup (5) ve eṣer-i ḥürriyyet anda ẓāhir ola ve nefs-i hevāsı taʿabbüdinden ve leẕẕāt istiḫdāmından fāriġ (6) ola. Ve ʿadālet oldur ki cemīʿı ḳuvvetler ittifāḳ idüp ḳuvvet-i mümeyyizeye inḳıyād göstereler (7) tā ki hevālaruñ iḫtilāfı ve ḳuvvetlerüñ tecāẕübi ṣāḥibini ḥayret varṭasına bıraḳmaya ve inṣāfuñ (8) intiṣāfuñ eṣeri anda ẓāhir ola. V'allāh ü aʿlem.

(9) Bu ecnās-ı feżāyilden her birinüñ (10) taḥtında envāʿ-ı ġayr-ı mütenāhiyye vardur. Biz ol envāʿdan ġāyetde şöhret bulmış (11) beyān idelüm. Ammā şol nevʿlar ki cins-i ḥikmetüñ taḥtındadur, yididür. Evvel ẕekādur, (12) ikinci sürʿat-ı fehmdür, üçinci ṣafā-ı ẕihndür, dördinci suhūlet-i teʿallümdür, bişinci ḥüsn-i (13) teʿaḳḳuldur, altıncı teḥaffuẓdur, yidinci teẕẕekkürdür. Ammā ẕekā oldur ki muḳaddemāt-ı münticeyi çoḳ (14) istiʿmāl itmekden intāc-ı ḳażāyānuñ sürʿatı ve istiḫrāc-ı netāyicüñ suhūleti meleke ola. (15) Bir vech-ile ki sürʿat-ı intāc ḳażāyā lemʿ ān-ı berḳ gibi ola. Ammā sürʿat-ı fehm oldur ki (16) nefse melzūmātdan levāzıma ḥareket-i meleke olmış ola tā ki andan ziyāde mekṣe iḫtiyāc (17) olmaya. Ammā ṣafā-ı ẕihn oldur ki nefse istiḫrāc-ı maṭlūbuñ istiʿdādı teşvīşsüz (18) ve ızṭırābsuz ḥāṣıl ola. Ammā suhūlete teʿallüm oldur ki nefs-i naẓarda iktisābı (19) tīz ide tā ki ḫavāṭır-ı müteferriḳa mānīʿ olmazsızın maṭlūba teveccüh eyleye. Ammā ḥüsn-i teʿaḳḳul (20) oldur ki her ḥaḳīḳatuñ baḥṣinde ve istikṣāfında bir ḥadd ve bir mıḳdār ki anı ḥıfż itmek (21) gerek. Ḥıfż ide tā ki ne daḫlī ihmāl ide ve ne ḫōd ḫārice iʿtibār ide. Ammā teḥaffuẓ

[22b] (1) oldur ki şol ṣūretleri ki ʿaḳl-ı ḳuvvet-i fikriyye-y-ile yā vehm-i ḳuvvet-i ḫayāliyye-y-ile ṭāhir (2) ve pāk itmiş ola, kemā-yenbaġī ḥıfẓ ide. Ammā teẕekkür oldur ki nefse ṣūr-ı maḥfūẓanuñ (3) mülāḥaẓası her ne vaḳtda ki ister-ise āsānlıġ-ıla ḥāṣıl ola, kesb itdügi meleke (4) cihetinden. Ammā şol nevʿlar ki taḫt-ı şecāʿatda mündericdür, on bir nevʿdur. (5) Evvelki nefsüñ kibridür, ikinci necdetdür, üçinci ʿulüvv-i himmetdür, dördinci s̱ebātdur, (6) bişinci ḥilmdür, altıncı sükūndur, yidinci şehāmetdür, sekizinci taḥammüldür, ṭoḳuzıncı (7) tevāżuʿdur, onıncı ḥamiyyetdür, on birinci riḳḳatdür. Ammā kibr-i nefs oldur ki nefs-i kerāmete (8) ve ḥaḳārete mübālāt itmeye ve yesāra ve ʿadem-i yesāra iltifāt göstermeye. Belki umūr-ı mülāyimenüñ (9) ve umūr-ı ġayr-ı mülāyimenüñ iḫtimāline ḳādir ola. Ammā necdet oldur ki nefs iʿtimād ide gendü (10) s̱ebātına tā ki ḥālet-i ḫavfda aña cezaʿ gelmeyüp ḥarekāt-ı ġayr-ı muntaẓama andan ṣādır olmaya. (11) Ammā ʿulüvv-i himmet oldur ki nefsüñ cemīl-i ṭalebinde bu cihānuñ saʿādeti ve şeḳāveti gözine (12) görünmeye ve anuñ-ıla feraḥ bulup bunuñ-ıla ġuṣṣa ḥāṣıl itmeye tā şol ḥadde degin ki anda (13) mevt ḳorḳusı daḫı olmaya. Ammā s̱ebāt oldur ki nefse elemlere ve şiddetlere muḳāvemet (14) ḳuvveti müteḳaddir ve s̱ebāt olmış ola tā ki aña elemler ve şiddetler ʿārıż olsa şikeste (15) olmaya. Ammā ḥilm oldur ki nefse bir iṭmīnān ḥāṣıl ola ki ġażab-ı āsānlıġ-ıla anı taḫrīk (16) idemeye ve eger aña bir münker yā bir mekrūh nesne irişse müteʾellim olup ḥarekete gelmeye. (17) Ammā sükūn oldur ki ḫuṣūmetlerde ve muḥārebelerde ki gişinüñ ḥürmeti ḥıfẓı içün (18) ola yāḫūd muḥārebelerde ki şerīʿatden menʿ-ı ecl-içün ḫiffet itmeye ve ṭayş göstermeye (19) ve sükūna ʿadem-i ṭayş daḫı dirler. Ammā şehāmet oldur ki nefs ḥarīṣ ola, umūr-ı ʿaẓīmenüñ (20) iktisābına z̤ikr-i cemīl-i tevaḳḳuʿı içün. Ammā taḥammül oldur ki nefs ālāt-ı bedeniyyeyi istiʿmāl (21) eyleye, umūr-ı cemīle iktisābı içün. Ammā tevāżuʿ oldur ki gendüyi mertebede gendüden ednā **[23a]** (1) ednā olan kimse üzerine tercīḥ itmeye. Nice kim Ebū Yezīd Bisṭāmī ḳaddesallāhu sırrehū bu (2) maḥallda buyurmışdur ki:

من رجح نفس على فرعون فهومن المتكبرين

Yaʿni bir kimse nefsini (3) tercīḥ eylese Firʿavun üzerine ol kimse mütekebbirlerdendür, mütevāżıʿ degüldür. Ammā ḥamiyyet (4) oldur ki millet ve ḥürmet, yaʿni ḥarām ḥıfẓında ḥıfẓ vācib olan nesnelerde tehāvün (5) ve kāhillik göstermeye. Ammā riḳḳat oldur ki nefs ebnā-ı cinsüñ teʾellümi müşāhedesinden (6) müteʾeṣṣir ve müteʾellim ola, efʿālında ıżṭırāb ḥādiṯ olmazsızın ve ammā şol nevʿlar ki (7) cins-i ʿiffet taḥtında mündericdür, on iki nevʿdur: Evvelki ḥayādur, ikinci rıfḳdur, (8) üçinci ḥüsn-i hedydür, dördinci müsālemetdür, bişinci deʿatdur, altıncı ṣabrdur, yidinci (9) ḳanāʿatdur, sekizinci vaḳārdur, ṭoḳuzıncı

veraʿdur, onıncı intiẓāmdur, on birinci (10) ḥürriyyetdür, on ikinci seḫādur. Ammā ḥayā oldur ki nefs münḥaṣır ola, irtikāb-ı ḳabīḥdan (11) ḳabāḥatın bildügi ḥīnde istiḥḳāḳ-ı meẕemmetden iḥtirāz ciheti-y-ile. Ammā rıfḳ nefsüñ inḳıyādı- (12) dur şol umūra ki ḥādiṣ ola, ṭarīḳ-ı teberruʿdan. Yaʿni vācib olmayan ṭarīḳdan ve aña (13) demāṣet daḫı dirler. Ammā ḥüsn-i hedy oldur ki aḫlāḳ-ı cemīle ve evṣāf-ı ḥamīde-y-ile (14) gendüyi tekmīl itmege nefse girçek raġbet ḥādiṣ ola. Ammā musālemet oldur ki nefs (15) meld-i mücāmelet ve eblek göstere ārā-i muḫtelifenüñ ve aḥvāl-ı mütebāyinenüñ tenāzuʿı vaḳtında (16) ḳudret ve meleke yöninden ki aña ıżṭırāb-ı müteṭarrıḳ olmaya. Ammā deʿat oldur ki nefs (17) sākin ola, şehvetüñ ḥareketi vaḳtında ve gendü zimāmına mālik ola. Ammā ṣabr oldur ki (18) nefs ehvāya muḳāvemet ide tā leẕẕāt-ı ṭabīʿıyyeye iṭāʿat ve inḳıyād andan ṣādır olmaya. (19) Ammā ḳanāʿat oldur ki nefs rıżā vire ekl ü şurb ve libās cinsinden sedd-i ḫalel ider nesneye. (20) Ammā vaḳār oldur ki nefs şol vaḳt ki meṭālibden yaña münbaʿiṣ ola, ārām göstere ve (21) tevaḳḳuf eyleye tā ki ivmekde ḥaddden tecāvüz andan ṣādır olmaya, şu şarṭ-ıla ki maṭlūb fevt **[23b]** (1) olmaya. Ammā veraʿ oldur ki nefs mülāzemet ide aʿmāl-ı cemīle ve efʿāl-ı ḥamīdeye ve ḳuṣūr (2) ve fütūr aña yol bulmazsızın. Ammā intiẓām oldur ki nefse tertib-i umūrı vech-i ḫūb (3) üzerine maṣlaḥatlar mıḳdārınca ḥıfẓ eylemek meleke ola. Ammā ḥürriyyet oldur ki nefs-i ḳādir (4) ola cemīl-i mekseblerden māl kesb itmege daḫı anuñ ṣarfına ḳādir ola, vech-i maṣārıf-ı (5) maḥmūdeye daḫı mekāsib-i ẕemīmeden kesb itmekden imtināʿ göstere. Ammā seḫā oldur ki (6) māllaruñ infāḳı aña āsān ola, tā şöyle gerek ve ne mıḳdār ki gerek istiḥḳāḳ maḥallına (7) irişdüre ve seḫā bir nevʿdur ki anuñ taḥtında envāʿ-ı keṣīre vardur ve andan baʿżısınuñ (8) tafṣīli budur. Envāʿ-ı feżāyil ki cins-i seḫā taḥtında mündericdür, sekizdür. Evvelki (9) keremdür, ikinci īṣārdur, üçinci ʿafvdur, dördinci mürüvvetdür, bişinci neyldür, altıncı (10) muvāsātdur, yidinci semāḥatdur, sekizinci müsāmaḥatdur. Ammā kerem oldur ki nefse (11) māl-ı keṣrüñ infāḳı āsān ola, şol umūra ki anuñ nefʿı ʿāmm ve ḳadrı ʿaẓīm ola bir vech (12) üzerine ki maṣlaḥat iḳtiżā ider. Ammā īṣār oldur ki nefse āsān ola mıḳdār-ı mā-yaḥtāci (13) istiḥḳāḳı ṣābit olan kimsenüñ vech-i maʿīşetine beẕl eylemek. Ammā ʿafv oldur ki (14) nefse āsān ola isāʾete mücāzātı terk itmek ve iḥsāna mükāfāt ṭaleb itmek (15) aña miknetüñ ve ḳudretüñ ḥuṣūlı-y-ıla. Ammā mürüvvet oldur ki nefse girçek raġbet ola (16) mā-lā-büddüñ ya daḫı ziyādenüñ beẕline ve ifāde zīneti ile müteḥallī olmaġa. Ammā neyl oldur ki (17) nefs ibtihāc ve feraḥ bula efʿāl-ı memdūḥanuñ mülāzemeti-y-ile ve ḫıṣāl-i marażiyyenüñ müdāvemeti-y-ile. (18) Ammā muvāsāt yārlara ve dostlara ve müsteḥaḳḳlara muʿāvenetdür, maʿīşetde ve (19) anları ḳuvvetde ve mālda gendüye şerīk eylemekdür. Ammā semāḥat baʿżı-ı nesnenüñ beẕli- (20) dür, beẕli vācib olmayan nesnelerden göñül ḫōşlıġı-y-ıla. Ammā müsāmaḥat baʿżı-ı nesneyi (21) ṭutmaġuñ

terkidür, şol nesnelerden ki anuñ terki vācib olmaya, ṭarīḳ-ı iḫtiyār-ıla. Ammā şol **[24a]** (1) Ammā şol nevʿlar ki cins-i ʿadālet taḥtında mündericdür, on iki nevʿdur: Evvelki ṣadāḳatdur, (2) ikinci ülfetdür, üçinci vefādur, dördinci şefḳatdur, bişinci ṣıla-ı raḥmdur, altıncı (3) müḳāfātdur, yidinci ḥüsn-i şirketdür, sekizinci ḥüsn-i ḳażādur, ṭoḳuzıncı teveddüddür, (4) onıncı teslīmdür, on birinci tevekküldür, on ikinci ʿibādetdür. Ammā ṣadāḳat (5) girçek muḥabbetdür ki cemīʿ-ı esbāb ferāġat-ı ṣıddīḳuñ ihtimāmına bāʾiṣ ola ve her (6) mümkin olan nesneyi aña īṣāl-ı iḫtiyār itmege bāʾiṣ ola. Ammā ülfet oldur ki (7) bir ṭāʾifenüñ reʾyleri ve iʿtiḳādları biribirine muʿāvin olmaḳda tedbīr-i maʿīşet-i (8) ecl-içün müttefiḳ ve müctemiʿ ola. Ammā vefā oldur ki ṭarīḳ-ı muvāsāta ve sebīl-i muʿāvenete (9) iltizāmdan tecāvüzi cāʾiz görmeye. Ammā şefḳat oldur ki ḥāl-ı ġayr-ı mülāyimden (10) ki bir kimseye irişür, münfaʿıl olup anuñ izālesine himmetini maḳṣūr ide. Ammā (11) ṣıla-ı raḥm oldur ki aḳāribini ve ʿaşāyirini ḫāyrāt-ı dünyeviyyede gendüye şerīk ide. (12) Ammā mükāfāt oldur ki gişi gendüye olan iḥsān muḳābelesinde anuñ miṣli (13) ide yā daḫı ziyāde ide ve gendüye isāʾetde andan eksük eyleye muḳābelede. Ammā (14) ḥüsn-i şirket oldur ki muʿāmelātı vech-i iʿtidāl üzerine ide. Şöyle ki ġayrlaruñ (15) ṭabīʿatlarına muvāfıḳ ola. Ammā ḥüsn-i ḳażā oldur ki ḥuḳūḳ-ı ʿibādı ki mücāzāt-ı (16) vech üzerine sürer minnetden ve nedāmetden ḫālī ola. Ammā teveddüd ṭaleb-i meveddet-i (17) ehl-i fażldur ve gendünüñ ekfāsınuñ ve emṣālinüñ muḥabbetin istemekdür, güleryüz-ile (18) ve eyü söz-ile daḫı şol nesneler-ile ki bu maʿnī-i muḳteżīdür. Ammā teslīm oldur ki (19) Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālānuñ fiʿline daḫı şol kimselerüñ fiʿline ki anlara iʿtirāż (20) cāʾiz degüldür, rāżī ola ve muḥabbet ve inḳıyād idüp tāze rūlıġ-ıla ve beşāşet-ile (21) aña telāḳḳī göstere. Egerçi gendü ṭabīʾatına muvāfıḳ daḫı degül-ise. Ammā tevekkül oldur ki **[24b]** (1) kifāyet-i beşeriyyeden ḫāric olur, aḥvālda ve tedbīr-i insānī ve taṣarruf-ı beşerīye (2) müteʿallıḳ olmayan umūrda ziyāde ve noḳṣān ve taʿcīl ve teʾḫīr ṭaleb itmeye ve olan nesnenüñ (3) ḫilāfına meyl itmeye. Ammā ʿibādet oldur ki Ḥażret-i Vācibü'l-Vücūduñ celle celālühü (4) taʿẓīmini ve temcīdini daḫı anuñ muḳarreblerinüñ melāʾike gibi inbā gibi evliyā gibi ʿaleyhimü's-selām (5) tekrīmini ve anlara ṭāʿati ve muṭābaʿatı ve ṣāḥib-i şerʿuñ evāmirine ve nevāhīsine inḳıyādı (6) gendüye meleke idüp taḳvāyı ki bu maʿānīnüñ mütemmimi ve mükemmilidür, gendüye libās eyleye. (7) Envāʿ-ı feżāyilüñ ḥaṣrı budur ki taḳrīr oldı ve bu envāʿuñ baʿżısınuñ baʿżısı-y-ıla (8) terkībinden fażīletler ki bī-endāze ve ġayr-ı mütenāhīdür, ḥāṣıl olur ki baʿżısınuñ ism-i (9) ḫāṣṣ var, baʿżısınuñ yoḳ.

(10) Çūn-ki feżāyil bu dört cinsde maḥṣūr oldı (11) anuñ żıddları ki ecnās-ı reẕāʾildür bādī-i naẓarda dört olsa gerek. Bes ecnās-ı (12) feżāyilden cins-i ḥikmetüñ żıddı cehl ve şecāʿatuñ

żıddı cübn ve ʿiffetüñ żıddı şerehdür (13) ve ʿadāletüñ żıddı cevrdür. Ammā naẕar-ı müstaḳṣī ḥasebi-y-ile ve baḥṣ-i müstevfī iʿtibārı-y-ıla (14) her fażīletüñ bir ḥaddi vardur ki ḳaçan ol ḥadden tecāvüz itse gerek-ise ṭaraf-ı ifrāṭda (15) olsun gerek-ise cānib-i taḳṣīrde olsun, elbette reẕīlete müʾeddī olur. Bel-ki (16) her ḳayd ki taḥdīd-i feżāyilde muʿteberdür. İhmāl olmasa yā şol ḳayd ki ġayr-ı muʿteberdür, riʿāyet (17) olsa ol fażīlet, reẕīlet olur. Bes her fażīlet meṣābe-i vusṭāda oldı. (18) Reẕāyil ki anuñ arasındadur. Eṭrāf-ı menzilesinde oldılar merkez-ile dāʾire gibi tā şu (19) vech-ile ki saṭḥ-ı dāʾirede bir noḳṭa ki merkezdür, ebʿad noḳṭadur, muḥīṭdan cevānibden (20) ve niçe noḳṭalar daḫı ki anlaruñ ʿadūlarınuñ ḥaddi ve ḥaṣrı yoḳdur. Gerek-ise muḥīṭ üzerinde (21) olsun gerek-ise muḥīṭuñ dāḫılında olsun her noḳṭa ki bir cānibde ola, muḥīṭa ḳarīb **[25a]** (1) ḳarīb olur merkezden, buncılayın fażīletüñ daḫı ki meṣābeʾi merkezdedür. Bir ḥaddi (2) vardur ki ol ḥadd-i rezāyilden ġāyet buʿdda vāḳıʿ olmışdur ve ol ḥadden inḥirāf (3) ve ḫurūc her ne cihetde vāḳıʿ olsa reẕīlete ḳurbı mūcib olur ve ḥükemānuñ murādı (4) budur. Feżāyil vasaṭda olur ve reẕāyil eṭrāfda didüklerinden. Bes bu cihetden (5) her fażīletüñ āzāsında reẕāyil-i ġayr-ı mütenāhiyye olur; zīrā vasaṭ-ı maḥdūddur. (6) Eṭrāf-ı ġayr-ı maḥdūd ve fażīlete mülāzemet ḫaṭṭ-ı müstaḳīm üzerine ḥareket gibidür ve reẕīlete (7) irtikāb ḫaṭṭ-ı müstaḳīmden ınḫırāḳ gibidür ve ẓāhirdür ki ḫaṭṭ-ı müstaḳīmüñ iki (8) ṭarafları ortasında bir ḫaṭṭdan ġayrı nesne yoḳdur; lakin ġayr-ı müstaḳīm ḫaṭṭlar (9) ġayr-ı mütenāhīdür. Bes ṭarīḳ-ı fażīlete sülūk itmekde istiḳāmet bir yol üzerine (10) gitmekden ġayrı-y-ıla mutaṣavver degüldür ve ol menhecden ve ṭarīḳdan ınḫırāḳ ġayr-ı mütenāhī (11) ve ġayr-ı maḥdūddur ve ṭarīḳ-ı feżāyilüñ iltizāmında ṣuʿūbet ve işkāl bu cihetdendür (12) ve nevāmīsüñ ve enbiyānuñ baʿżı-ı işārātında Bārī Teʿālānuñ ḳıldan ince ḳılıçdan (13) itidür diyü gelen söz bu maʿnīden ʿibāretdür; zīrā vücūd-ı vasaṭ-ı ḥaḳīḳī eṭrāf-ı (14) ġayr-ı mütenāhiyyenüñ ortasında müteʿaẕẕirdür ve anuñ-ıla temessük vücūddan ṣoñra (15) daḫı aṣʿabdur, sözden ki ḥükemā dimişlerdür ki:

اِصَابَةُ ثُقْطَةِ الْهَدَفِ اَعْسَرُ (16) مِنَ اَلعُدُولِ عَنْهَا وَ لُزُومِ الصَوَابِ بَعْدَ ذَلِكَ حَتَّى لَايُخْطِيهَا

aʿser ü aṣʿab (17) hemīn bu maʿnīyi dilemişlerdür. Bes Muṣannif Raḥimullaḥ baʿżı-ı işārāt-ı nevāmīsi geçen maʿnīye (18) naẕīr getürüp ḥükemānuñ şu ḳavli ile teʾyīd itdi. Maʿnī-i ḳavl-i ḥükemā budur ki oḳ (19) atan kimseye gendü oḳını nişāne rāst itmek müşkilirekdür, nişānuñ girü ḳalan (20) ṭaraflarına atmaḳdan; zīrā ki nişāne bir maḥdūd nesnedür ve nişānuñ ṭarafları maḥdūd-ı (21) nā-mütenāhī degüldür ve lüzūm-ı ṭarīḳ-ı ṣavāb ki nişān gibidür. İṣābetden soñra bir ḥaysiyyet-ile ki **[25b]** (1) ki atıcı ḫaṭā itmeye müşkilirekdür. Maʿnī-i ḳavl-i ḥükemā ve anuñ-ıla istişhād ẓāhir oldı-y-ısa (2) bilmek gerek ki vasaṭ iki maʿnīye gelür. Birisi ol ki

gendü nefsinde iki nesnenüñ (3) ortasında vasaṭ ola dört gibi ki iki altınuñ ortasında vasaṭdur ve anuñ (4) inḥirāfı vasāṭdan muḥāldur ve birisi daḫı ol ki vasaṭ ola ġayra iżāfet-ile nevʿı (5) ve şaḫṣı iʿtidāl gibi eṭıbbā ḳatında ve vasaṭuñ iʿtibārı bu ʿālemde ḳabīl-i iżāfīdendür (6) ve bu maḥalldandur ki her fażīletüñ şerāyiṭi her şaḫṣ ḥasebi-y-ile muḫtelif olur ve efʿāluñ (7) ve aḥvāluñ ve ezminenüñ daḫı bunlaruñ ġayrı ne var-ısa iḫtilāfları-y-ıla iḫtilāf (8) lāzım gelür ve bir şaḫṣ-ı muʿayyenüñ feżāyilinden her feżāyilüñ āzāsında reẕāyil-i ġayr-ı (9) mütenāhiye vardur. Şöyle didük: Bes şaḫṣuñ reẕāyilini ḥadde ve ḥaṣrde getürmek (10) mümkin degüldür ve bu sebebdendür ki devāʿı şerrüñ nihāyeti yoḳdur ve devāʿı ḫayr-ı ḳalīl- (11) ü'l-vücūddur; velīkin aʿdād-ı eşḫāṣı ḥırṣ eylemek ve ʿadd itmek ṣāḥib-i ṣınāʿat üzerine (12) degül; zīrā ṣāḥib-i ṣınāʿata lā-büdd olan iʿṭā-ı uṣūl-ı ḳavānīndür, iḥṣā-ı cüzʾiyyāt (13) degül. Şöyle ki neccār-ıla ṣabbāġuñ ḳapu düzmek ve yüzük düzmek taṣavvurında bir ḳānūnları (14) vardur ki ol ḳānūn vāsıṭası-y-ıla eşḫāṣ ġayr-ı mütenāhiyye bu iki nesneyi ʿamele getürmege (15) ḳādir olurlar ve her mevżuʿda ol mevżuʿuñ maṣlaḥatını mādde-i muʿayyen ve mıḳdār-ı muʿayyen (16) iḳtiżā itdügi nesnelerden riʿāyet iderler ve anlara vācib degül ki taṣavvur ideler (17) ḳapularuñ ve yüzüklerüñ ʿadedlerini ki ol yüzükler ve ḳapular iḫtilāf üzerine vücūd (18) bulsalar gerek daḫı anlara vācib degül ki ṭarīḳ-ı ṣınāʿatda vāḳıʿ olan fesādlaruñ (19) ʿadedlerini mülāḥaẓa ideler. Bes çūn-ki inḫirāflar iki nevʿa rāciʿdur. Biri ol ki ṭaraf-ı (20) ifrāṭda tecāvüzden lāzım gelür ve birisi daḫı ol ki ṭaraf-ı tefrīṭde tecāvüzden lāzım (21) gelür. Bes her fażīletüñ muḳābelesinde reẕāyilden iki cins olur ki fażīlet vasaṭ **[26a]** (1) vasaṭ olup reẕīletler ṭaraflar olurlar. Bes çūn-ki beyān oldı ecnās-ı feżāyilüñ (2) dörtde inḥiṣārı lā-cerem ecnās-ı reẕāyil sekiz olur. Ol reẕāyilden ikisi ki (3) ḥikmet muḳābelesinde vāḳıʿdur, sefeh ve belehdür ve ikisi ki şecāʿat āzāsında- (4) dur tehevvür ve cübndür ve ikisi ki ʿiffet āzāsında vāḳıʿdur, şereh ve ḫumūd-ı şehvetdür (5) ve ikisi ki ʿadālet āzāsındadur ẓulm ve inẓilāmdur. Ammā sefeh ṭaraf-ı ifrāṭda- (6) dur ki ḳuvvet-i fikriyyenüñ istiʿmālıdur, vācib olmayan nesnede ne ḫōd vācib olan (7) nesnede mıḳdār-ı vācibden ziyāde istiʿmālıdur ve baʿżılar bu reẕīlete gürbüzī (8) dirler. Ammā beleh tefrīṭ ṭarafındadur ki ḳuvvet-i fikriyyenüñ taʿṭīlıdur, irādet-ile ḫilḳat (9) ve cibillet ciheti-y-ile degül. Ammā tehevvür ṭaraf-ı ifrāṭdadur ki iḳdām-ı cemīl olmayan nesneye (10) iḳdāmdur. Ammā cübn ṭaraf-ı tefrīṭdedür ve ḥaẓerdür. Şol nesneden ki andan ḥaẓer (11) maḥmūd ve marażī olmaya. Ammā şereh ṭaraf-ı ifrāṭdadur ve mıḳdār-ı vacibden ziyāde (12) leẕẕetlere ḥırṣdur. Ammā ḫumūd-ı şehvet ṭaraf-ı tefrīṭdedür ve sükündur, leẕẕāt-ı (13) żarūriyyenüñ ṭalebinde ḥareketden ancılayın leẕẕāt-ı żarūriyye ki ʿaḳl ve şerʿ aña (14) iḳdām itmege ruḫṣat virmişlerdür. İḫtiyār cihetinden noḳṣān-ı ḫilḳat yüzinden (15) degül. Ammā ẓulm ṭaraf-ı ifrāṭdadur ve taḥṣīl-i esbāb-ı maʿāşdur vech-i ẕemīmeden. (16) Ammā inẓilām esbāb-ı maʿāşuñ ṭālibine ḳudret virmekdür,

esbāb-ı maʿāşı ġaşb (17) itmege ve ġāret eylemege ve istiḥḳāḳsuz bel-ki meẕellet-i ṭarīḳı-y-ıla anuñ elinden almaġa (18) inḳıyād göstermekdür ve şu sebebden ki māllara ve ḳuvvetlere daḫı anlaruñ ġayrına vücūh-ı (19) tevaṣṣul çoḳdur, ẓālim dāʾimā münʿım ve māldār olur ve maẓlūm bī-sermāye ve faḳīr olur ve ʿādil (20) mutavassıṭu'l-ḥāl olur ve hem bu ḳānūn üzerine şol envāʿda ki taḫt-ı ecnās-ı (21) fežāyilde mündericdür, iʿtibār itmek gerek tā ki her nevʿuñ ʿadedi-y-ile iki reẕīlet maʿlūm ola **[26b]** (1) ki birisi ḥadd-i ifrāṭda ve birisi cānib-i tefrīṭde ve mümkindür ki bu envāʿdan ve bu (2) eṣnāfdan her birisi içün her laḳında bir ism-i muʿayyen vażʿ itmeyeler. Ammā çūn-ki (3) maʿnī-i taṣavvura gele ʿibāretden ferāġat ḥāṣıl olur; zīrā ʿibāreti meʿāniye vuṣūl (4) bulmaḳ içün istiʿmāl iderler. Ammā temsīl-içün ol nesneyi ki niçe nevʿuñ āzāsında (5) lāzım gelür, taḳrīr ve beyān idelüm tā ġayrları anuñ üzerine ḳıyās ideler ve eydelüm ki (6) ḥikmet-i envāʿdan yidi nevʿ ki ʿadd eyledük ẕekā ve sürʿat-ı fehm ve ṣafā-ı ẕihn ve (7) suhūlet-i teʿallüm ve ḥüsn-i teʿaḳḳul ve teḥaffuẓ ve teẕekkürdür. Ammā ẕekā ḫubs̱-ıla belādet vasaṭında (8) vāḳıʿ olup belādet cānib-i tefrīṭde ve bu belādet-ile şol belādet ki su-i iḫtiyār-ıla- (9) dur, anı dilerüz. Şol belādet ki fiṭrī ve ḫılḳī ola, anı dilemezüz. Ammā sürʿat-ı fehm taḫayyülüñ (10) sürʿatı-y-ile buṭūʾ ortasında vāsıṭa olur. Şu vech-ile ki sürʿat-ı taḫayyül vaḳʿı ḥāṣıl (11) ola, iḥkām-ı fehmsüz buṭūʾ-i taḫayyül teʾḫīr-i tefehhümden meleke ola. Ammā ṣafā-ı ẕihn (12) mutavassıṭ olur, nefse ḥādis̱ olan ẓulmet-ile ki istinbāṭ-ı netāyicüñ teʾḫīrine bāʿis̱dür. (13) Şol istiʿmāl ortasında ki mıḳdārdan tecāvüz itmeg-ile maṭlūbdan māniʿ olur. (14) Ammā suhūlete teʿallüm vāsıṭa olur, mübāderet-ile ki ṣebāt-ı ṣūretüñ anda mecāli yoḳdur, (15) ṣuʿūbet ortasında ki teʿaẕẕüre müʾeddī ola. Ammā ḥüsn-i teʿaḳḳul mutavassıṭ olur, (16) fikrī eşyānuñ idrākine ṣarf itmeg-ile ki teʿaḳḳul maṭlūbda zāʾid ola, fikrüñ ḳuṣūrı (17) ortasında maṭlūbı tamām-ı teʿaḳḳul itmekden. Ammā teḥaffuẓ vāsıṭadur, ziyāde ʿināyet-ile (18) şol nesnenüñ żabṭına ki anuñ żabṭı bī-fāʾide ola, istiṣbāt-ı ṣūretden ġaflet (19) ortasında ki müʾeddī ola hıfẓı mühimm olan nesneden iʿrāża. Ammā teẕẕekkür vāsıṭadur, (20) ziyāde teveccühler-ile ki rūzgār-ı żāyiʿ olmasını ve ālet-i żaʿīf olmasını iḳtiżā ider, (21) şol nisyān ortasında ki mürāʿātı vācib olan nesnenüñ ihmālinden lāzım gelür **[27a]** (1) gelür ve sāyir ecnāsuñ envāʿında daḫı bu ṭarīḳ üzerine dimek gerek ve olur ki (2) baʿżı reẕāʾilüñ ism-i meşhūrı olur. Şöyle ki veḳāḥat ve ḥamāḳat ki fażīlet-i ḥayānuñ (3) iki ṭaraflarıdur ve tekebbür ve teẕellül ki fażīlet-i tevāżuʿuñ iki ṭaraflarıdur ve fisḳ (4) ve teḥarruc ki fażīlet-i ʿibādetüñ ṭaraflarıdur. Yaʿnī teḥarruc ifrāṭdur, ʿibādetde fisḳ (5) tefrīṭ olduġınlayın ve olur ki fażīlet-i evsaṭa izāfet-ile vücūdı olur, seḫāvet (6) gibi şecāʿat ve ṭaraf-ı ifrāṭı baʿżı-nā ḳış naẓarlara mültebis olur ve ol reẕīlet-ile (7) nefs-i fażīlet ortasında farḳ itmezler tā ne ḳadar ki isrāfı ve tehevvüri ziyāde (8) görürler, zuʿm iderler ki fażīlet ekmeldür ve tefrīṭ ṭarafında bu iştibāh vāḳıʿ olmaz. (9) Şöyle ki buḫl-

ıla cübnde; zīrā ṭaraf-ı tefrīṭ ṭaraf-ı ʿademīdür, vücūd-ıla ʿadem ortasında (10) mübāyine iẓhar ve evżaḥdur ve şol faż̄īletde ki iżāfet-ile ʿademī olur, bu ḥükmüñ ʿaksidür. (11) Meş̱elā tevāżuʿda ve ḥilmde taraf-ı ifrāṭ mültebis olur ve ṭaraf-ı tefrīṭ ki vücūdīdür, (12) iltibas olmaz ve şol faż̄īlet ki bir ṭarafda rucḥān-ıla mevsūm olmaya, ʿadālet gibi (13) iki ṭarafı daḫı vāżıḥ olur. Eṣnāf-ı reẕāyilüñ icmāl-i ṭarīḳı üzerine beyānı şudur ki (14) ẕikr oldı ve bu eṣnāfdan baʿżısı envāʿ-ı emrāż-ı nefse ḥādiş̱ olur. Şöyle ki (15) bundan ṣoñra anuñ sebeblerinüñ ve ʿalāmetlerinüñ ve ʿilāclarınuñ şerḥi gelse gerek. (16) İnşāʾallāh ü teʿālā.

(17) Bundan öñden şol bābda ki ḫayr ve saʿādetüñ beyānı üzerine maḳṣūr olmış-ıdı, (18) taḳrīr itmiş-idük ki mūcib-i saʿādet tekmīl-i ḳavī-i nāḳışadur ve bunı daḫı beyān (19) itmiş-idük ki ḳavīnüñ tekmīli feżāyil-i erbaʿanuñ taḥṣīli-y-ile temşiyet bulur. (20) Bes saʿādeti mūcib olan nesneler ecnās-ı feżāyil-i erbaʿa olur daḫı şol envāʿ (21) olur ki ecnās-ı feżāyilüñ taḥtında ola ve saʿīd diyü şol kimseye dirler ki **[27b]** (1) anuñ ẕātı bu ṣıfāta mecmaʿ ola ve ecnās-ı feżāyilden çūn-ki cins-i ḥikmet ḳuvvet-i naẓariyyeye (2) müteʿallıḳdur ve ecnās-ı ş̱aliş̱e-i bāḳıyesi ki şecāʿat ve ʿiffet ve ʿadāletdür, ʿamele müteʿallıḳdur. (3) Bes ḥikmetüñ āş̱ārına maẓhar nefs-i nāṭıḳa olur ve ecnās-ı bāḳıyenüñ āş̱ārına maẓhar beden (4) olur. Çūn-ki ḫalāyıḳdan fiʿller ṣādır olur, erbāb-ı feżāyil efʿālına mümāş̱il ve müşābih (5) ve faż̄īleti ġayr-ı faż̄īletden temyīz itmekde ve faż̄īletüñ mebdeʾni ḥālete (6) uḫrā ki faż̄īlete muġāyirdür, temyīz itmekde her fiʿlüñ ḥaḳīḳatını bilmege iḥtiyāc (7) lāzım gelür . Lā-cerem bu fāż̄īletde bu maʿnī-i kemā-yenbaġī şerḥi-y-ile beyān iderüz ve eydürüz. (8) Ammā ḥikmetde bir cemāʿat olur ki mesāʾil-i ʿulūmı cemʿ ve ḥıfż iderler ve eş̱nā-i muḥāverede (9) ve münāẓarada nüket-i ḥaḳāyıḳdan her nükteyi ki ṭarīḳ-ı taḳlīd üzerine ṭutmışlardur, bir vech (10) üzerine īrād iderler ki istimāʿ iden kimesneler taʿaccüb idüp ve anlaruñ ʿilmlerinüñ (11) vüfūrına ve faż̄īletlerinüñ kemāline şeḥādet iderler. Ammā ḥaḳīḳatda nefsüñ (12) vüş̱ūḳı ve ḥaẓẓ-ı yaḳını ki ş̱emere-i ḥikmetdür, anlaruñ żamīrlerinden mefḳūddur ve anlaruñ (13) maʿārifetüñ ḥāṣılı ve ʿaḳīdelerinüñ ḫulāṣası şekk ve ḫayretdür ve anlaruñ meş̱eli (14) taḳrīr-ı ʿulūmda baʾżı-ı ḥayvānātuñ meş̱elidür, hemān efʿāl-ı insānīye muḥākāt ve mümāş̱il (15) itdükleri ḫīnde daḫı oġlancuḳlar bāliġlere teşebbüh itdükleri gibidür. Bes bu cemāʿatuñ (16) āş̱ārı āş̱ār-ı ḥükemāya müşābih ve mümāş̱il olur ve şu cihetden ki maṣdar-ı ḥikmet nefsdür. Bu cinse (17) ıṭṭılāʿ tamām-ı müşābehet olmaz, nice kim ʿilm ṭarafında bu vech-iledür. Buncılayın ʿamel ṭarafında daḫı (18) yaʿni ʿafīflerüñ ʿameli ṣādır olur, şu kimselerden ki ʿafīfü’l-nefs degüller. Şol (19) cemāʿat gibi ki dünyā leẕẕetlerinden ve şehvetlerinden aʿrāż iderler, yā bir nesne mülāḥaẓası (20) içün ki māhiyyetde ol cinsden ola ve mıḳdārda andan ziyāde ola ya dār-ı dünyāda (21) ya dār-ı āḫıratda yāḫūd leẕẕāt-ı şehevāt ecnāsından

baʿżısınuñ iḥsāsından bī-naṣīb **[28a]** (1) naṣīb olup anlaruñ ẕevḳı-y-ıla maḥẓūẓ olmayup mümāreseden ve tecrübeden ġāfil olduḳları (2) cihetden ṭaġlarda ve beyābānlarda ve ṣaḥrālarda sākin olanlar gibi ki şehrlerden (3) ıraḳ düşmişlerdür yā şu cihet-ile ki tevātür-i tenāvülden ve idmān-ı ākilden anlaruñ (4) ṭamarları ve viʿāları imtilā-y-ıla mübtelā olup melālet ve kelālet ve żaʿf ḥāṣıl olmışdur (5) ve yāḫūd ḫumūd-ı şehvet ve noḳṣān-ı ḫilḳat sebebinden ötürü ki mebdeʾ-i fıṭratda yā (6) binyenüñ terkībi muḫayyel olduġı cihetden yā mevāniʿden bir māniʿ sebebi-y-ile daḫı ḥudūṯ (7) bulmış ola; zīrā ʿafīflerüñ ʿamelleri bu cemāʿatdan ve bu cemāʿatuñ emṯālinden vech-i (8) meẕkūri-y-ile ṣādır olur. Maʿa-hāẕā aña anlaruñ ẕātları ʿiffet ṣıfatı-y-ıla mevṣūf degül (9) ve ḥaḳīḳatda ʿafīf ol kimsedür ki ʿiffetüñ ḥaḳīḳatını ve ḥaremini żabṭ ve ḥıfẓ ide ve ḳuvvet-i (10) şehevāniyyenüñ zīneti ki nevʿ-ı insānuñ beḳāsı ansuz mümteniʿdur, fażīlet ʿiffet-ile ittiṣāfdur (11) bir ġaraż-ıla daḫı meşūb olmaz, sözin ceẕb-i menfaʿat gibi yā defʿ-ı mażarrat gibi dimeg-ile fażīlet-i (12) ʿiffet iḫtiyār ide. Bes bu iktisāb ḥuṣūl bulduḳdan soñra müşteheyātdan her ṣınfuñ (13) tenāvüline iḳdām ide, ḥācet mıḳdārınca ve muḳteżā-ı maṣlaḥatca ve girü buncılayın aʿmāl-ı istiḫyā (14) ṣādır olur. Şol kimselerden ki ḥaḳīḳat-ı seḫā anlarda maʿdūm ve müntefīdür. Şol kimseler (15) gibi ki mālı beẕl iderler, şehvetlerden temettüʿ ve intifāʿ ṭalebinde yā mālı ṣarf iderler riyā (16) içün ne ḫōş ehl-i ḫayr-ımış disünler çūn ve yāḫūd murād-ı muḫālefet ve ḫaṣma ġalebe ecl-içün (17) ve yāḫūd pādişāh-ı memleket ḳātında ziyāde mertebe ve cāh-i ṭamaʿı içün ve yā nefsden ve māldan (18) ve ʿırżdan ve ḥaramdan mażarrat defʿı içün yāḫūd nā-ehle ṣarf ve beẕl-çün fısḳ ve fücūr (19) ehli ve istihzā ve suḫriyye ṣāḥibi gibi eli ġayr-ı ẕalike ve yāḫūd bir ziyāde nesne tevaḳḳuʿı içün (20) ve bu fiʿl-i tācirler ve erbāb-ı murābaḥa efʿālı gibidür ve bu ṭāʾifeden ve bu ṭāyifenüñ emṯālinden (21) efʿāl-ı istiḫyā ṣādır olmaġun sebebi oldur ki baʿżısı ṭabīʿat-ı ḥırṣ-ıla mübtelā olmışdur **[28b]** (1) ve baʿżısı lāf urmaḳ ṭabīʿatı-y-ıla ibtilā bulmışdur ve riyāyı ʿaẓīm put idinmişdür ve (2) baʿżısı fāʾide ṭaleb itmek ṭabīʿatı-y-ıla ve ticāret ṭabīʿatı-y-ıla mübtelā olmışdur. Bir ṭāyife (3) daḫı vardur ki anlaruñ beẕli isrāf ṭarīkı-y-ıla olur ve bu ḥāl ki beẕlde isrāfdur. Ekṯer (4) vāriṯlere vāḳıʿ olur yāḫūd şol kimselere olur ki kesb-i meşaḳḳatından ve cemʿ-ı zaḥmetinden (5) bī-ḫaber olalar; zīrā māluñ cemʿı ve taḥṣīli müşkil olur ve ḫarcı ve beẕli āsān olur (6) ve ḥükemā bu maʿnīnüñ temṯīlinde delīl-ile şunı getürürler ki bir kimse bir aġır ṭaş bir ġāyetde (7) böyük yüce ṭaġuñ üzerine çıḳar daḫı andan aşaġa bıraġa; zīrā ki kesb ve dünyā taḥṣīl (8) itmek ṣuʿūbetde aġır ṭaşı yüce ṭaġuñ üzerine çıḳarmaḳ gibidür ve ḫarc ve beẕl suhūletde (9) ol ṭaşuñ ṭaġdan aşaġa ḥareketi gibidür ve māla iḫtiyāc żarūrīdür ve maʿīşet (10) tedbīrinde ḥikmet ve fażīlet iẓhārında nāfiʿdur ve anı ḥelāl yirlerden kesb müteʿaẕẕirdür; (11) zīrā mekāsib-i cemīle ʿālemde az vāḳıʿ olmışdur ve māl-ı ḥelālüñ taḥṣīli mesālikine sülūk (12) aḫrāra müşkildür. Ammā aḫrāruñ ġayrına ki

keyfiyyet-i iktisāba mübālāt itmezler āsāndur (13) ve bu cihetden ekṣer ḫalāyıḳ ki ḥürriyyet-ile müteḥallī olmışlardur, mālda ve ġınāda ḥaẕẕları ve naṣībleri (14) az vāḳıʿ olur baḫtdan ve ṭāliʿdan ve rūzgārdan şikāyet iderler ve anlaruñ aždādı ki (15) ḫıyānet yollarından ve ġayr-ı marażī ṭarīḳlardan cemʿ-ı māl iderler, vusʿat-ı tāmm ve yüsr-i kāmil (16) üzerine ʿavāmma maġbūṭ ve maḥsūd olurlar; lakin ʿāḳıl nefsini biri eyledi, ḫıyānetlere ve (17) saraḳalara mensūb olan meẕemmetlerden ve gendü aḳrānına ve ekfāsına yāḫūd gendüden (18) ednā olan kimselere ẓulm itmekden ictināb gösterüp münezzeh oldı ve fażīḥatı ve levmi (19) ve ʿārī muḳteżī olan nesnelerden fāsıḳları ve fācirleri aldayup gendüye çekmek gibi (20) ve ḫabīṯ ḳumāşları ġanīlere ve beglere eyüdür diyü tervīc gibi ve pādişāhlara fevāḥişde (21) ve ḳabāyıḥda muḳāvemet gibi daḫı anlaruñ şenāʿat ve fażīḥatlarına ki ṭabīʿatları muḳteżīsince ṣādır **[29a]** (1) ṣādır olur, taḥsīn idüp begenmek gibi ve ġammāzlıḳ ve nemmāmlıḳ ve ġıybet gibi daḫı (2) girü ḳalan fesādlardan ki dünyā cemʿ idüp māl ṭalebinde olan kimseler irtikāb (3) iderler. Bes ʿāḳıl olan kimse nice kim dilinde bu efʿāldan münezzeh olmaġı iḫtiyār ider. (4) Şol rāḥat ve menfaʿat üzerine ki ol fiʿllerden aña müterettib olur. Bes ne (5) baḫtı ve ṭāliʿı melāmet ider ve ne ḫōd gerdiş-i rūzgārdan şikāyet gösterür (6) ve ne buncılayın māldārlara ve münʿımlara ḥased eyler. Ammā ḥaḳīḳatda saḫī şu kimsedür ki (7) mālı beẕl eylemegi seḫāvet gendü nefsinde bir leẕẕet-i cemīledür dimekden ġayrı bir ġaraż-ıla (8) daḫı meşūb eylemeye ve eger saḫīnüñ naẓarı āḫaruñ menfaʿatına olsa ḳaṣd-ı ṯānī-y-ile ve (9) bi'l-ʿaraż olmaḳ gerek tā ki ʿillet-i ūlāya ve mebdeʾ-i evvele ki cūd-ı maḥżdur teşebbüh gösterüp (10) kemāl-i ḥaḳīḳīyi ḥāṣıl itmiş ola ve girü buncılayın şecāʿata müşābih ʿamel ṣādır olur. (11) Şol kimselerden ki şecāʿat-ıla mevṣūf degüller, şol kimseler gibi ki ḥarblara ve ḫavflu (12) ve ḫaṭarlu yirlere gitmege iḳdām gösterürler ya māl ṭalebinde ya mülk tevaḳḳuʿında ḥaṣrı (13) mümkin olmayan nesnelerden bunuñ ġayrı ne var-ısa zīrā ki bu iḳdāma bāʿiṯ (14) olan ḥırṣ ṭabīʿatıdur, fażīlet ṭabīʿatı degüldür ve bu ehvālüñ emṯāline ṣabr eylemek (15) ve ṯebāt göstermek maḥżā şecāʿatdan degül, bel-ki ġāyet-i ḥırṣdandur; zīrā ki nefs (16) şerīfi maʿraż-ı ḫaṭarda ʾīḳāʿ ve mekārih-i ʿaẕīme üzerine iḳdām ṭaleb-i mālda yāḫūd tevaḳḳuʿ-ı (17) cārī-i mecrā-i mālda ḫasāset himmetüñ ġāyeti ve rekāket-i ṭabʿuñ nihāyetidür. Ve (18) çoḳ olur ki ʿayyār-ı pīşeler, ʿafīflere ve şecāʿatlara müşābehet gösterürler maʿahaẕā (19) ki fażldan ve fażīletden ḫalāyıḳuñ ebʿadı dururlar. Tā şol ḥadde degin ki şehvetlerden (20) aʿrāż ve sulṭānuñ ʿuḳūbetlerine ki ḍarbdur ve ḳaṭʿ-ı aʿżādur ve żararlu nesnelere (21) ve sāʾir eṣnāf-ı cerāḥātdan her ne var-ısa ki aña iltiyām bu ḳadar ṣabr anlardan ṣādır olur **[29b]** (1) ve gāh olur ki nihāyet-i ṣabra irişürler ve ellerin ve ayaḳların kesmege ve gözlerin çıḳarmaġa (2) bel-ki envāʿ-ı ʿaẕābdan aşmaġa ve ḳatl itmege rāżī olurlar tā adlarını, ebnā-yı cinsleri (3) ve şerīkleri ortasında ki sūʾ-i iḫtiyārda ve noḳṣān-ı fażīletde anlara mümāṯil (4) ve müşābih

olmışlardur. Bāḳī ve şāyiʿ eyleyeler ve buncılayın şol kimsenüñ daḫı şecāʿatı ki (5) aḳrabāsınuñ ve teʿalluḳātınuñ melāmetinden iḥtiyāṭ cihetinden ola yāḫūd sulṭān ḳorḳusından (6) ola yā manṣıb elümden çıḳa diyü ide daḫı şol kimsenüñ şecāʿatı ki aḳrānı üzerine (7) niçe kerre ittifāḳ ṭarīḳı üzerine ẓafer bulmış ola ve merre-i buʿd-ı uḫrā ḫaşm üzerine ġālib (8) olmasından ve ol ʿādetüñ tekerrürinden bu maʿnī taḫayyülinde rāsıḫ ola ve anlara muẓaffer olmasını (9) ittifāḳ vechi-y-ile olmaḳdan bilmemek gendülerde şecāʿat taḫayyül itmegi mūcib olur ve buncılayın (10) āşıḳlar daḫı maʿşūḳ ṭalebinde ġāyet-i raġbetden ve nihāyet muḥabbetden fısḳa ve fücūra (11) yā maḥbūbuñ müşāhedesinden ḥāṣıl olan temettüʿe ziyāde ḥırṣdan gendüleri tehlikelere (12) ve varṭalara bıraġup mevti ḥayāt üzerine iḫtiyār eylerler. Ammā arslanuñ ve filüñ (13) ve ḥayvānātdan daḫı bunlara mümāṯil ne var-ısa şecāʿatları egerçi şecāʿata beñzer; (14) ammā ḥaḳīḳatda şecāʿat degüldür; zīrā ki arslan gendü ḳuvvetine ve tefevvuḳına (15) iʿtimād ider ve ẓafere ḳarīb olmışdur. Bes anuñ iḳdāmı ġalebe ve ḳudret ṭabīʿatına (16) olur, şecāʿat ṭabīʿatına olmaz. Maʿa-hāẕā ki ekṯer aḥvālda anuñ maṭlūbı ve maḳṣūdı (17) ālet-i muḳāvemetden ʿārī olur ve anuñ meṯeli ol canavar-ıla bir tamām silāḥlu bahādıra (18) beñzer ki bir żaʿīf bī-silāḥuñ ḳaṣdın ider. Şarṭ-ı fażīlet anda mefḳūd olduḳdan (19) ṣoñra velīkin şücāʿ-ı ḥaḳīḳatda şol kimse olur ki anuñ ḥaẕeri emr-i ḳabīḥa ve fiʿl-i şenīʿe (20) irtikābdan inḳıṭāʿ-ı ḥayāt ḥaẕerinden ziyāde ola. Bes bu cihet-ile ḳatl-i cemīl-i ḥayāt (21) meẕmūm üzerine iḫtiyār ide. Her çend şecāʿatuñ leẕẕeti evvel-i emrde iḥsās olınmaz; zīrā ki **[30a]** (1) zīrā ki mebādī şecāʿat mūẕī ve mūlem olur; ammā ʿavāḳıb-ı umūrda iḥsās olınur (2) gerek-ise dār-ı dünyāda gerek-ise mufāraḳatdan ṣoñra ḫuṣūṣā şol yirde ki beẕl nefsi (3) ḥaḳḳ ḥıfẓında ve Bārī Teʿālā yolında ve iki cihān maṣlaḥatında gendüye ve sāyir ehl-i dīne (4) iḫtiyār itmiş ola; zīrā ol kimse ki bu sīret-ile mevsūm olur. Bilür ki gendünüñ beḳāsı (5) bu ʿālem-i fānīde bir niçe gün maʿdūd olsa gerek her laḥzada ve her vaḳtda anuñ (6) maṭlūbı ve serencāmı mevt olur ve anuñ reʾyi ve reviyyeti ve fikri Allāh ü Teʿālānuñ (7) muḥabbetinde olup ḳademi fażīlet ṭalebinde ṯābit ve müstaḳīm olur. Bes dīnden düşmeni (8) menʿ itmegi ve aḳrabādan ve ʿaşāyirden ve aṣḥābdan ve aḥbābdan müteġallibe elini ḳıṣa eylemegi (9) iḫtiyār idüp ḫuṣemāsından ḳaçmaḳdan ʿār eyler ve bilür ki yaramaz göñüllü kimse maʿreke-i (10) ġazādan ḳaçmaḳ iḫtiyār itmekde ʿömrinüñ beḳāsın ṭaleb ider ki hīç ḥālda bāḳī olamaz (11) ve ḥaḳīḳatda ṭālib-i muḥāl olur. Eger şöyle ki bir ḳaç gün mühlet bula, anuñ ʿayşi (12) ṭar ve ḥayūtı mükedder olur, ḫōrlıḳ ve meẕellet maʿrażında rūzgār geçürür. Bes fażīlet (13) şecāʿat-ıla ve ẕikr-i bāḳī-y-ıla ve ṯevāb-ı ebedī-y-ile mevtüñ taʿcīli soñlu olur, niçe ʿayblar-ıla ve āfetler-ile (14) mevtüñ tā ḫayrından ve İmām Ḥaḳḳ ʿAlī bin Ebī Ṭālibüñ şu sözi ki maḫż-ı şecāʿatdan (15) ṣādır olmışdur. Bu maʿnīnüñ mışdāḳıdur.

قالصى لا صحابه اَيُّهَاالنَاس اِنّكُمْ اَنْ (16) لَا تُقْتَلُو اتَمُوتُوا وَالَذِى نَفْسُ اِبنِ اَبِى طَالِب بِيَدِه لَاَلْفُ ضَرْبَهْ بالسَيْفِ على (17) الَرأْسِ اَهْوَنُ مِنْ مَبْتَهٍ عَلَى الْفِرَاشِ

Ḥażret-i İmāmuñ bu sözinüñ maʿnīsi budur ki (18) taḥḳīḳāsuz ḳatl olınmazsuz firāşuñuzda ölürsiz, şol Allāh ḥaḳḳı-y-içün ki Ebī Ṭālib (19) oġlınuñ nefsi anuñ yed-i ḳudretindedür, baş üzerine biñ kerre kılıç-ıla urulup ölmek (20) āsāndur ve döşekde ölmekden ve şücāʿuñ ḥālı hevā-yı nefs muḳāvemetinde ve şehevātdan (21) ḳaçmaḳda hemīn bu ḥāldur ki taḳrīr oldı ve ḥadd-i şecāʿatı ki bundan öñden taḳrīr itmişüz. **[30b]** (1) Her kimse ki taṣavvur itmiş ola bilür ki şol fiʿller ki biz ʿadd eyledük her çend şecāʿata (2) şebīh ve mümāṯildür; ammā mefhūm-ı şecāʿatdan ḫāricdür ve aña maʿlūm olur ki her kimse ki (3) ḳorḳulu nesnelere iḳdām eyleye ve yāḫūd feżāḥatlu emrlerden iḥtiyāṭ itmeye. Şücāʿ (4) ve bahādır olmaz; zīrā şol kimseler ki şeref gitmesinden ve ḥürmet fażīḥatından (5) ḳayġulu olmazlar yāḫūd ḳorḳulu āfetlerden ḳatı yir deprenmek gibi ve tīz tīz yıldırım (6) inmek gibi yāḫūd müzmin ʿilletlerden ve muʿlem marażlardan ḫavf itmezler yā dostlaruñ (7) ve eḥibbānuñ faḳdından ġamgīn olmazlar yā deñiz yüzinden ve deñizüñ mevcinden ve āşūbından (8) iḥtiyāṭ itmezler. Bes çūn-ki buncılayın kimseler bu belālaruñ ve bu āfetlerüñ maʿrażında vāḳıʿ (9) olsalar ḫavf itmezler. Anları cinnete yā veḳāḥata nisbet itmek aḳreb olur, şecāʿata (10) nisbet itmekden ve buncılayındur. Şol kimse daḫı ki emn ḥālında ve ferāġat ʿāleminde (11) gendüyi ḫaṭarlu yire bıraġa şu vech-ile ki tecrübe ṭarīḳı-y-ıla bir yüce yirden düşe (12) yāḫūd gendüyi bir girdāba bıraġa ve yüzmekde māhir olmaz sözin yāḫūd żarūretsüz (13) bir mest deve yā bir tor at üzerinde ola yāḫūd şecāʿat-ıla faḫr idüp gendünüñ (14) şecāʿatını ve şevketini ve ḳuvvetini ḫalāyıḳa iẓhār itmek ḳaṣdın ide, ol ḥīnde anı (15) teṣallufa ve ḥamāḳata nisbet itmek yaḳın olur şecāʿata nisbetden; ammā şol kimselerüñ (16) fiʿlleri ki gendüleri helāk iderler yā zehr-ile ḳatl iderler yāḫūd bir ḳuyuya bıraġurlar (17) faḳr derdinden ve fāḳa ḳorḳusından yāḫūd mertebeden düşdükleri cihetden yāḫūd (18) bir emr-i şenīʿüñ meşaḳḳatından bu ḥāllara ki irtikāb iderler, ol ḥīnde bunları (19) yaramaz göñüllülige ḥaml itmek evlā ve elyaḳ olur şecāʿata ḥamldan; zīrā ki bu fiʿlleri (20) mūcib olan ḫīn ṭabīʿatıdur, şecāʿat ṭabīʿatı degüldür. Şu cihetden ki şücāʿ ṣābir olur (21) ve taḥammül-i şedāʾide ḳādir olur ve her vaḳtda ki ḥādiṯ olur, andan fiʿl bir vech-ile ṣādır olur ki **[31a]** (1) ṣādır olur ki ol ḥāla mülāyim ve ol maḳāma münāsib ola ve bu maʿnīden vācib (2) olmışdur kāffe-i ʿuḳalā üzerine taʿẓīmi şecāʿat-ıla mevṣūf olan kimselerüñ ve (3) ḥikmet şöyle iḳtiżā ider ki pādişāh yā şol kimse ki emr-i dīnüñ ve emr-i mülküñ müdebbiri (4) ola, ancılayın kimseye münāḳaşa ve müżāyaḳa itmeye ve anuñ ḳadrını ve mertebesini bilüp (5) anuñ-ıla şol kimseler ortasında ki gendüleri şücāʿa teşebbüh iderler ve ḥāl bu ki (6) şecāʿatdan ḫaṭṭları ve naṣībleri bu ḳadar

temyīz ide; zīrā şücāʿ ʿazīzü'l-vücūd olur (7) ve anuñ şedīd-i umūrı ḥaḳīr ṣayması maḫmūd ve maraż olur ve anuñ ṣabrı mekrūhlara ve (8) vāḳıʿalar ve ḥādiṯeler üzerine memdūḥ olur ve anuñ istiḫfāfı şol nesnelere ki ʿavāmm (9) anı emr-i ʿaẕīm ʿadd iderler ḳatl-i saḫt gibi ẓāhir olur ne bir mekrūh-ıla ki anuñ tedāriki mümkin (10) olmaya ġamgīn olur ve ne ḫōd bir ḳorḳulu nesneden ki nāgāh ḥādiṯ ola mużṭarib (11) olur ve çūn-ki bir kimseye ġażab ide, anuñ ġażabı iẕāya müsteḥaḳḳ olan kimseye mıḳdār-ı (12) vācibce olup lāyıḳ olan vaḳtda olur ve çūn-ki bir kimseye intiḳām itmelü ola bu şarṭlar (13) üzerine intiḳāma iḳdām gösterür ve ḥükemā dirler ki, bir kimse ki maʿraż-ı intiḳāmda vāḳıʿ ola (14) daḫı andan menʿ olına, anuñ nefsine ẕübūl ve noḳṣān müteṭarrıḳ olur bir vech-ile ki anuñ (15) zevālı intiḳām itmekden ġayrı nesne-y-ile mümkin olmaz. Bes çūn-ki intiḳām-ıla murād bula neşāṭ (16) ve sürūr ki anuñ ṭabīʿatında merkūz olmış-ıdı, yine ʿavdet idüp gelür ve bu intiḳām eger (17) şecāʿat ḥasebi-y-ile olsa maḥmūd olur ve illā meẕmūm olur ve çoḳ kimseler olur ki (18) siyāset-i ehl-i pādişāh gibi yāḫūd ḫaşm-ı ġālib gibi intiḳāma iḳdām gösterürler tā ol (19) sebeb-ile gendüleri helāk varṭasına bıraġup teʾemmülsüz bir bī-günāh miskīne ẓulm iderler (20) ve buncılayın intiḳām ṣāḥibine vebāli ve meẕelleti ve ġuṣṣayı ve ġammı mūcib olur. Bes maʿlūm (21) oldı ki ʿiffet ve seḫāvet ve şecāʿat rāst gelmez; illā ḥakīm olan kimseden ve anuñ **[31b]** (1) şerāyiṭi tamām olmaz. İllā ḥikmet-ile tā bunlardan her nevʿı gendü maḥallında ve gendü vaḳtında ve (2) ḥācet mıḳdārınca ve muḳteżā-yı ḥikmet üzerine istiʿmāl eyler. Bes her ʿafīf ve şücāʿ (3) ḥakīm olur ve her ḥakīm ʿafīf ve şücāʿ olur ve girü buncılayın bir ʿamel ki ʿadālete şebīhdür (4) ṣādır olur ʿadālet-ile mevṣūf olmayan kimselerden ve ʿadl ehlinüñ fiʿllerin iẓhār (5) iderler riyā-y-içün ve sümʿa-y-içün yāḫūd ol fiʿller vesīlesi-y-ile māl yā cāh yā bir merġūb (6) nesne taḥṣīli-y-içün yāḫūd aʿrāżdan bir ġaraż içün. Şöyle ki sāyir feżāyilde taḳrīr (7) oldı ve girilmez ki bu ṭāʾife emṯālinüñ fiʿllerin ʿadālete nisbet ideler. Şu cihetden ki (8) ʿādil-i ḥaḳīḳī şol kimsedür ki ḳavī-i nefsānīyyenüñ taʿdīli ve efʿāluñ daḫı aḥvāluñ ki (9) ol ḳuvvetlerden ṣādır olur taḥṣīli ve taḳvīmi bir vech-ile ki baʿżısı baʿżısınuñ üzerine (10) ġālib olmaya anda ḥuṣūl bulmış ola andan soñra anuñ ẕātından ḫāric olan nesnelerde (11) muʿāmelāt gibi ve kerāmāt gibi daḫı anlaruñ ġayrı ne var-ısa bu ṭarīḳı riʿāyet eylemiş ola (12) anuñ naẓarı cemīʿı evḳātda fażīlet-i ʿadāletüñ iktisābı üzerine olup bir ġaraż-ıla (13) daḫı meşūb olmaya ve bu şol vaḳt mütemeşşī olur ki nefse heyʾet-i nefsāniyye ki muḳteżī-i (14) edeb-i küllīdür, ḥāṣıl olmış ola tā anuñ efʿālı ve āṯārı silk-i niẓāmda münḫariṭ ola (15) ve girü ḳalan fażīletlerde daḫı hemīn bu iʿtibārı ḥıfż gerek tā ki anlaruñ ḥaḳīḳatları (16) anlara mümāṯil müşābih olan efʿāldan mümtāz ola. V'allāh ü mülhemü'ṣ-ṣavāb.

(17) Lafẓ-ı ʿad[ā]let delālet cihetinden menbaʿdur, maʿnī-i musāvātdan ve teʿaḳḳul-ı (18) musāvāt iʿtibār ve vaḥdetsüz mümteniʿdur. Şöyle ki vaḥdet-i merātib-i kemālden mertebe-i aḳṣāya (19) ve medāric-i şerefden şeref-i aʿlāya maḥṣūṣ ve mümtāzdur ve anuñ āṯārınuñ mebdeʾ-i evvelden ki (20) vāḥid-i ḥaḳīḳīdür, cemīʿı maʿdūdāta sereyānı envār-ı vücūduñ ʿillet-i evlādan ki mevcūd-ı mutlaḳdur **[32a]** (1) muṭlaḳdur, feyżānī gibidür cemīʿı mevcūdāta. Bes her nesne ki vaḥdete aḳrebdür, anuñ (2) vücūdı eşref olur, bu sebeb-ile nesebde hīç bir nisbet nisbet-i musāvātdan eşref (3) degüldür. Şöyle ki ʿilm-i mūsīḳīde muḳarrar olmışdur ve feżāyilde daḫı hīç bir fażīlet (4) fażīlet-i ʿadāletden ekmel degüldür. Şöyle ki şınāʿat-ı aḫlāḳda maʿlūm olmışdur; zīrā ki (5) vasaṭ-ı ḥaḳīḳī ʿadāletüñdür ve her nesne ki anuñ cüzʾidür aña nisbet ṭaraflardur ve cemīʿı aña (6) aña rāciʿdur ve merciʿ oldur ve nice ki vaḥdet-i muḳteżī-i şerefdür. Bel-ki mūcib-i ṣebāt (7) ve ḳıvām-ı mevcūdātdur. Hemçünān keṣret-i muḳteżī-i ḫasāsetdür. Bel-ki müstedʿī fesād (8) ve buṭlān-ı mevcūdātdur ve iʿtidāl ẓıll-ı vaḥdetdür ki ḥadd-i ḳılleti ve keṣreti ve cānib-i (9) noḳṣānı ve ziyādeyi eṣnāf-ı mütebāyinden ḥāṣıl ider daḫı ḥilye-i vaḥdet-ile anı ḥażīż-i (10) noḳṣāndan ve reẕīlet-i fesāddan evc-i kemāle ve fażīlet-i ṣebāta irişdürür ve eger (11) iʿtidāl olmasa-y-ıdı dāʾire-i vücūd tamām olup kemāl bulmaz-ıdı; zīrā mevālīd-i (12) ṣelaṣenüñ ʿanāṣır-ı erbaʿadan tevellüdi meşrūṭdur, iʿtidāl bulmış imtizaclar-ıla. El-ḥāṣıl (13) bu bābda söz çoḳdur ve anuñ tafṣīli ıṭnāba müʾeddīdür. Evlā ve enseb oldur ki yine (14) maḳṣūda rücūʿ idüp eydeyüz ki ʿadālet ve musāvāt muḫtelif olan umūruñ (15) niẓāmını muḳteżīdür. Şöyle ki mūsīḳīde her nisbet ki nisbet-i musāvāt olmaya vücūh-ı (16) inḥilālden bir vech-ile nisbet-i musāvāta rāciʿ olur ve illā ḥadd-i tenāsübden ḫāric olur. (17) Sāyir umūrda daḫı her nesne ki aña vücūh-ı ʿadāletden bir vech-ile niẓām ḥāṣıl olur, (18) musāvāt anda mevcūd olur ve illā anuñ merciʿı fesād-ı inḥilāl olur. Bunuñ beyānı (19) oldur ki nisbet-i musāvāt bi-ʿaynihā şol yirde olur ki mümāṣelet ki ʿibāretdür (20) vaḥdetden, cevherde yā ʿarażda ḥāṣıl ola ve şol yirde ki mümāṣelet mefḳūd ola. (21) Musāvāt şöyle olur ki eydürsin ki evvelki nisbet ikinciye, ikincinüñ üçinciye **[32b]** (1) nisbeti gibidür; yaḫūd üçincinüñ dördinciye nisbeti gibidür. Evvelki nisbete nisbet-i (2) muttaṣıla dirler ve ikinciye nisbet-i munfaṣıla dirler ve envāʿ-ı müntesibātda vücūh-ı muḫtelife (3) üzerine istiʿmāl iderler nisbet-i ʿadedī gibi ve nisbet-i hendesī gibi ve nisbet-i (4) teʾlīfī gibi ve sāyir nisbetden daḫı her ne var-ısa nitekim ʿulūmda mübeyyindür ve ḥükemā-i (5) müteḳaddimīn emr-i nisbet taʿẓīminde ve anuñ vāsıṭası-y-ıla ʿulūm-ı şerīfenüñ istiḫrācından (6) ʿaẓīm mübālaġa itmişlerdür. Bes çūn-ki iʿtibār-ı ʿadālet ideler şol emrlerde ki (7) muḳteżī-i niẓām-ı maʿīşetdür reʾy ve reviyyet ḥasebi-y-ile üç vech-ile iʿtibār iderlerdür. (8) Birisi ol ki emvālüñ ve kerāmātuñ ḳısmetine müteʿallıḳ ola. İkincisi ol ki muʿāmelātuñ (9) ve muʿāvażātuñ ḳısmetine müteʿallıḳ ola. Üçincisi ol ki müteʿallıḳ ola

şol umūruñ (10) ḳısmetine ki taʿaddīnüñ anda medẖalı ola teʾdībāt gibi ve siyāsāt gibi. Ammā (11) ḳısm-ı evvelde eydürler çūn-ki bu şaẖṣuñ nisbeti bu kerāmāta yāẖūd bu māla şol kimse nisbeti (12) gibidür kerāmete ve māla ki mertebede anuñ meşeli ola, anuñ ḳısṭı gibi. Bes bu kerāmet (13) ve bu māl anuñ ḥaḳḳıdur ve aña müsellem olmaḳ gerek ve eger ziyāde yāẖūd noḳṣān olsa tedārik (14) gerek ve bu nisbet-i şebīhdür muttaṣılaya ve ammā ḳısm-ı sāniyede gāh olur ki nisbet-i munfaṣılaya (15) şebīh olur ve gāh olur ki nisbet-i muttaṣılaya şebīh olur. Munfaṣıla şunuñ gibi ki (16) eydürler: Bu bezzāzuñ bu ḳaftāna nisbeti işbu neccāruñ şu kürsīye nisbeti gibidür. (17) Bes muʿāvażada ḥayf yoḳdur ve muttaṣıla şu vechile ki eydürler: Şu ḳaftānuñ işbu (18) aḳçaya nisbeti işbu aḳçanuñ şu kürsīye nisbeti gibidür. Bes ḳaftān ve kürsī muʿāvaża- (19) sında ḥayf yoḳdur; ammā ḳısm-ı şālişede nisbet-i şebīh olur nisbet-i hendesīye. (20) Şöyle ki eydürler: Bu şaẖṣuñ nisbeti gendü mertebesine şaẖṣ-ı āẖıruñ gendü mertebesine (21) nisbeti gibidür. Bes eger ol tesāvīyi ibṭāl ide ḥayf-ıla yāẖūd żarar-ıla ki ġayr-ı şaẖṣa irişdürür **[33a]** (1) irişdürür, ḥayfı yā żararı anuñ muḳābelesinde aña irişdürmek gerek tā ki ʿadālet (2) ve tekāfī anuñ ḥālı ola. Ve ʿādil şol kimsedür ki umūr-ı ġayr-ı mütesāviyeye ve eşyā-yı (3) nā-mütenāsibeye münāsebet ve musāvāt vire. Meşelā eger ẖaṭṭ-ı müstaḳīmi iki muḫtelif ḳısmlara (4) ḳısmet ideler ve dileyeler ki ḥadd-i musāvāta iledeler. Elbette zāʾidden bir mıḳdār naḳṣ (5) olup ve nāḳıṣ üzerine ziyāde olmaḳ gerek tā tesāvī ḥāṣıl olup ḳıllet ve keşret (6) ve noḳṣān ve ziyāde müntefī ola ve bu şol kimseye müyesser olur ki tabīʿat-ı vusṭa vāḳıf (7) ola tā aña redd-i eṭrāf ide ve buncılayındur ẖiffetde ve şıḳlda ve rabaḥda ve ẖüsrānda (8) ve sāʾir inḥirāflarda daẖı. Bes eger ẖiffetde ve şıḳlda ẖafīfe bir nesne żamm ide ve (9) şaḳīldan götüre tekāfī ḥāṣıl olur ve eger iki berāber olan nesnenüñ bir ṭarafından (10) naḳṣ olsa ẖafīf olur ve bir ṭarafda daẖı ziyāde olsa şaḳīl olur ve rabaḥda ve ẖüsrānda (11) daẖı buncılayın eger ḥaḳḳ ṭarafından naḳṣ olsa ẖüsrānda olur eger ziyāde olsa (12) rabaḥda vāḳıʿ olur ve her nesnede vasaṭları taʿyīn ider tā ki anuñ maʿrifeti-y-ile (13) eşyānuñ iʿtidāla reddi ḥāṣıl ola, nāmūs-ı ilāhīdür. Bes ḥaḳīḳatda vāżıʿ (14) tesāvī ve ʿadālet nāmūs-ı ilāhī olur; zīrā ki menbaʿ-ı vaḥdet oldur ve çūn-ki insān-ı (15) medenī bi'ṭ-ṭabʿdur ve anuñ maʿīşeti muʿāvenetden ġayrı nesne-y-ile mümkin degüldür. Şöyle ki (16) bundan ṣoñra ziyāde tafṣīl-ile şerḥ olsa gerek ve teʿāvün mevḳūfdur şuña ki (17) baʿżısı baʿżısınuñ ẖiẕmetin ide ve baʿżından ala ve baʿżına vire, tā mükāfāt (18) ve musāvāt ve münāsebet mürtefiʿ olmaya; zīrā ki neccār gendü ʿamelini ṣabbaġa virür ve sabbaġ (19) daẖı gendü ʿamelini neccāra virür ve tekāfī ḥāṣıl olur ve bu mümkindür ki neccār ʿameli ṣabbāġ ʿamelinden (20) zīyāde ola yāẖūd eyü ola ve ʿaksi daẖı buncılayın. Bes bir mutavassıṭa ve bir muḳavvime iḫtiyāc-ı (21) żarūrī oldı ki ol dīnārdur. Bes dīnār ẖalḳ ortasında ʿādil ve mutavassıṭdur; **[33b]** (1) lakin ʿādil-i ṣāmitdür ve ʿādil-i nāṭıḳa iḫtiyāc bāḳīdur henüz tā şu

vech-ile ki (2) eger muʿāmele ehllerinüñ dīnār-ıla ki ʿādil-i ṣāmitdür. İstiḳāmeti ḥāṣıl olmasa (3) ʿādil-i nāṭıḳdan istiʿānet ideler tā ki ʿādil-i nāṭıḳ dīnāra muʿayyen olup niẓām (4) ve istiḳāmet bi'l-fiʿl mevcūd ola ve ʿādil-i nāṭıḳ, insāndur. Bes bu cihetdendür ki (5) ḥākim-ise iḥtiyāc vāḳıʿ olur ve mübāḥaṯeden maʿlūm oldı ki ʿadāleti ḥıfẓ itmek (6) ḫalāyıḳ içinde bu üç nesnesüz ḥāṣıl olmaz ki nāmūs-ı ilāhī ki nāmūs-ı ilāhī (7) ve ḥākim-i insānī ve dīnārdur ve Aresṭaṭalis dimişdür ki: "Dīnār nāmūs-ı ʿādildür (8) ve maʿnī-i nāmūs anuñ luġatında tedbīr ve siyāsetdür daḫı anlara beñzer ne var-ısa (9) ve bu cihetden şerīʿata nāmūs-ı ilāhī dirler." Ve Kitāb-ı Niḳomaḫiyasında dimişdür ki: (10) Nāmūs-ı ekber min ʿındallāh olur ve nāmūs-ı ṯānī nāmūs-ı ekber cānibinden olur ve nāmūs-ı (11) ṯāliṯ dīnār olur. Bes nāmūs-ı ilāhī cemīʿı nevāmīsüñ muḳtedāsı olur, ikinci nāmūs (12) ḥākim olur ve nāmūs-ı ilāhīye iḳtidā itmek gerek ve üçinci nāmūs ikinci nāmūsa (13) iḳtidā eyler ve Ḳurʾān-ı ḳadīmde ve kelām-ı mecīdde hemīn bu maʿnī bulunur şol yirde ki (14) Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā buyurmışdur ki:

وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ (15) وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَاسِ

ālāʾ-ı maʿnī-i āyet (16) evvelinde budur ki biz rüsulumuzı irsāl eyledük ümmetlere ḥüccet-ile ve muʿcizeler-ile ve anlaruñ-ıla (17) kitāb inzāl eyledük beyān-ı ḥaḳḳı-y-içün ve ṣavāb-ı ʿameli temyīz itmeg-içün daḫı mīzānı inzāl (18) itdük tā ki nās anuñ sebebi-y-ile ḥuḳūḳı tesviye ide ve ıḳāmat-ı ʿadl ide daḫı (19) inzāl itdük ki anda beʾs-i şedīd var. Yaʿni ḳıtāl var; zīrā ki cengler āletleri (20) andan ittiḫāẕ olınur daḫı ol demürde nāsa menfaʿatlar var; zīrā ṣınāyıʿdan hīç (21) bir ṣanʿat yoḳdur illā ki demür anuñ āletidür, maʿnī-i ālet ʿalā mā-hüve'l-meşrūh fī maḥalla **[34a]** (1) fī maḥalla ẓāhir oldı ya nevāmīs-i meẕkūreye ẓāhir oldı ya nevāmīs-i (2) meẕkūreye işāret vāżıḥ lāyiḥ oldı ziyāde tafṣīle ḥācet yoḳdur ve dīnāra ki (3) muḫtelif nesnelere musāvāt viricidür, şol sebebden iḥtiyāc olur ki (4) eger muḫtelif nesnelerün ḳıymetlü olması muḫtelif bahālar-ıla olmaya-y-ıdı müşāreket (5) ve muʿāmele ḫalāyıḳ içinde virmek ve almaḳ vücūhı intiẓām bulmaz-ıdı. Ammā çūn-ki (6) dīnār baʿżdan gide ve baʿża vara lā-cerem iʿtidāl ḥāṣıl olup fellāḥuñ muʿāmelesi (7) neccār-ıla berāber olur ve bu ol ʿadl-ı müdünīdür ki dimişlerdür ki dünyānuñ ʿimāreti (8) ʿadl-ı müdünī-y-ile ḥāṣıl olur ve dünyānuñ ḫarāb olması şehrlerde ve vilāyetlerde (9) ẓulm ve cevr olmaġ-ıla olur ve çoḳ olur ki az ʿamel çoḳ ʿamele berāber olur naẓar-ı mühendis (10) gibi ki çoḳ meşaḳḳatlu kimselerüñ muḳābilinde vāḳıʿ olur bennā gibi ve sāyir rencberler gibi (11) ve ṣāḥib-i leşkerüñ tedbīri gibi ki mübārizlerüñ bī-nihāyet muḥārebeleri muḳābelesinde (12) vāḳıʿ olur ve sulṭān-ı cābire ki mubṭıl-ı tesāvīdür, muḳāvim ve muḳābil olur ve (13) Aresṭonuñ kelāmı

minvāli üzerine ve geçmiş ḳāʿideler üzerine cevr ehli daḫı üç (14) nevʿdur: Evvel cābir-i aʿẓamdur ve ol şol kimsedür ki nāmūs-ı ilāhīye muṭīʿ ve (15) münḳād olmaya ve ikinci cābir-i evsaṭdur ve ol şol kimsedür ki ḥākime iṭāʿat (16) itmeye ve üçinci cābir-i aşġardur ve ol şol kimsedür ki dīnāruñ ḥükmi muḳteżāsınca (17) olmaya ve fesād ki bu mertebenüñ cevrinde ḥāṣıl olur, ġaṣb-ı māl ve seriḳa ve ḫıyānet (18) olur ve fesād ki ol iki mertebe cevrinden ḥāṣıl olur bu fesādlardan aʿẓamdur ve ḥakīm (19) Aresṭaṭalis dimişdür ki: "Bir kimse ki nāmūs-ıla temessük ide ṭabīʿat-ı musāvat-ıla (20) ʿamel eyler ve vücūh-ı ʿadāletden ḫayr ve saʿādet iktisāb eyler ve nāmūs-ı ilāhī maḥmūd olan (21) nesneden ġayrıya emr itmez; zīrā Allāh ü Teʿālā cānibinden cemīlden ġayrı nesne ṣādır olmaz **[34b]** (1) ve nāmūsuñ emri ḫayra ve sāʿādete müʾeddī olan umūra olur, bedene müteʿallıḳ fesādlardan (2) olur. Bes şecāʿata emr ider ve ġazāda muḥārebe ḥīninde tertīb-i ḥıfż eylemek buyurur (3) ve ʿiffete emr ider ve yaramaz ḥareketlerden fercleri ṣaḳlamak buyurur ve fısḳdan ve iftirādan (4) ve kimseye şetm idüp yaramaz söylemekden menʿ eyler. El-ḥāṣıl fażīlete taḥrīk ider (5) ve reẕīletden menʿ ider ve ʿādil evvel ʿadāleti gendü ẕātında istiʿmāl ider. Andan (6) ṣoñra ehl-i medīneden gendü şerīkleri ortasında istiʿmāl eyler. Bes yine ḥakīm (7) dimişdür ki ʿadālet fażīletden cüzʾi degüldür, bel-ki cemīʿısı bi'esrihi fazīletdür ve (8) cevr ki ʿadāletüñ żıddıdur. Ol daḫı reẕīletden cüzʾi degüldür, bel-ki cemīʿısı reẕīletdür (9) velīkin envāʾ-ı cevrüñ baʿżısı baʿżısından aẓher olur. Meṣelā ol cevr ki beyʿda ve (10) ve şirāda ve kefāletde ve ʿāriyetde vāḳıʿ olur, aẓher olur ehl-i medīne ḳatında seriḳa (11) gibi fücūr gibi muḫādaʿat-ı memālik gibi yalan yire şehādet gibi bu ṣınf cefāya aḳreb (12) olur ve baʿżısı olur ki teḳallübe aḳreb olur, zincīrler-ile ve ḳaydlar-ıla teʿẕīb itmek gibi (13) daḫı bunlara beñzer ne var-ısa envāʿ-ı ʿaẕābdan. Ammā imām-ı ʿādil ḫalāyıḳ (14) ortasında ʿale's-sivā ḥākim olur, kimseye nisbet iẓhār eylemez, bu fesādları (15) ve bu teʿaddīleri refʿ ve ibṭāl eyler ve ḫalīfe nāmūs-ı ilāhīdür, ḥıfż-ı musāvātda. (16) Bes ḫayr cānibinde ḫalḳdan gendüde ziyāde taṣavvur itmez ve şerr ṭarafında gendüde (17) ḫalḳdan az mülāḥaẓa itmez ve bu maḥalldandur ki dimişlerdür ki:

الخِلَافَةُ تُطَهِّرُ

(18) Yaʿni ḫilāfet muṭahhir ve pāk idicidür. Andan ṣoñra ḥakīm yine dimişdür ki: (19) ʿavāmm mertebe-i ḥükūmeti şol kimselere bilürler ki şeref-i cins-ile ve şeref-i neseb-ile (20) maʿlūm ve meşhūr olalar yāḫūd mertebe-i ḥükūmete istiḥḳāḳı şol kimse-y-içün bilürler (21) ki ġınā-y-ıla ve yüsr-i nām-ıla ve ehl-i ẓuhūr bula ʿaḳl ve temyīz ḥikmeti ve fażīleti bu mertebenüñ **[35a]** (1) -nüñ istiʿdādı şerāʾiṭden fehm ider; zīrā bu iki fażīlet sebeb-i riyāset ve (2) siyādet-i ḥaḳīḳīdür ve her kimsenüñ mertebesini gendü derecesinde tertīb eyler (3) ve

cemīʿı eṣnāf-ı maẕarrātuñ esbābı dört nevʿda münḥaṣırdur. Evvel şehevātdur, (4) redāʾet aña tābiʿ olur. İkinci şirretdür, cevr aña tābiʿ olur. Üçinci ḫaṭādur, ḥüzn (5) ve ġamm aña tābiʿ olur. Dördinci şeḳādur, muḳārenet-i ḥayret-ile ḥaḳāret ve ġuṣṣa (6) aña tābiʿ olur. Ammā şehvet çūn-ki bāʿiṯ ola ġayruñ ıżrārına ve īẕāsına, kimsenüñ (7) ol ıżrārda leẕẕet bulması ṣūret bulmaz. Şu vech-ile ki çūn-ki müştehīye vāṣıl (8) ola, bi'l-ʿaraż ve ḳaṣd-ı ṯānī-y-ile anuñ ıżrārına ve īẕāsına rıżā virür ve gāh olur ki (9) ol ıżrāruñ mekrūh olmasını ve anuñ-ıla teʾellümi iḥsās eyler ve maʿa-ẕalik ḳuvvet-i (10) şehveti ol mekrūhuñ irtikābına ḥaml eyler. Ammā şerrīr ki ḳaṣd-ı ıżrār-ı ġayr ider (11) iḫtiyār-ı ṭarīḳī üzerine ider ve ġayra īẕādan ve ıżrārdan leẕẕet bulur, şol (12) kimse gibi ki ẓulma ḳatında ġammāzlik ve nemmāmlik eyler tā anuñ tavassuṭı ile ġayruñ niʿmetini (13) izāle eyleye ve ṭayfasın kesdürmek gibi ve manṣıbın elinde[n] aldurmaḳ gibi daḫı buña (14) beñzer ne var-ısa egerçi bu ḥuṣūṣda gendüye nefʿ olmaz lakin ġayra irişen (15) nekbet-ile leẕẕet ve sürūr ḥāṣıl eyler ḥasedden ve bu ḳażıyya bi-ḥasebü'z-zemān çoḳ vāḳıʿ (16) olur. Ammā ḫaṭā çūn-ki ġayruñ ıẓrārına sebeb olur lakin ḳaṣd-ıla ve iḫtiyār-ıla (17) olup andan leẕẕet bulmaḳ ṭarīḳı-y-ıla olmaz. Bel-ki ḳaṣd bir fiʿle daḫı olur ki (18) ol fiʿl żarara müʾeddī olur, oḳ atmaḳ gibi ki bir şaḫṣ ḳaṣd-içün olmaya. Bel-ki (19) bir ġayr-ı cihet-ile ola daḫı bi'l-āḫare aña işābet eyleye lā-cerem ḥüzn ve ġamm ol ḥālda aña (20) tābiʿ olur. Ammā şeḳāda mebdeʾ-i fiʿl sebeb-i ḫāric olur, ṣāḥibinüñ ẕātında ve (21) anda anuñ ḳaṣdı ve iḫtiyārı olmaz. Şol kimse gibi ki bir terbiyet bulmamış tor ata **[35b]** (1) binmiş ola daḫı ele ḳaça nāgāh gendünüñ muḥabbet itdügi kimselerden birisine (2) oġraya ve aña āfeti irişüp helāk ide ve buncılayın kimse egerçi şaḳīdur lakin (3) merḥūmdur ve ol ḥādiṯede ġayr-ı melūmdur, anı melāmet itmezler ve raḥm iderler (4) sebebi ẕātından ḫāric olup ḳasdī olmaduġı cihetden; ammā şol kimse ki (5) mestlik sebebi-y-ile yā ġażab ciheti-y-ile yā ġayrat ṭarīḳı-y-ıla bir ḳabīḥ nesneye iḳdām gösterür (6) ʿuḳūbet ve ʿitāb andan hīç vech-ile sāḳıṭ olmaz; zīrā ol fiʿllerüñ mebdeʾi (7) yaʿni müskir nesne-i tenāvül ve ḳuvvet-i ġażabiyye ve şeheviyyeye ya inḳıyād ki ṣudūr-ı ḳabīḥ (8) anlara tebaʿıyyet-ile lāzım gelür. Anuñ iḫtiyārı-y-ıla ve irādeti-y-ile olmışdur. Bes (9) ʿadāletüñ şerḥi ve esbābı budur ki taḳrīr ve taḥrīr oldı. Ammā aḳsām-ı efʿālda (10) eydürüz ki ḥakīm-i evvel ʿadāleti üçe ḳısmet itmişdür: Birisi ol nesnedür (11) ḥuḳūḳ-ı Allāhdan ki ḫalāyıḳ anı yirine getürmek gerek yaʿni Bārī Teʿālānuñ ki vāhib-i (12) ḫayrāt ve müfīż-i kerāmātdur. Bel-ki vücūda ve vücūda tābiʿ olan niʿmetlere sebeb (13) oldur, ḥaḳḳı edā ola ve ʿadālet şöyle iḫtiżā ider ki ḳul olan kimse bi-ḳadrı'l-vüsʿ (14) ve elṭāfa gendü-y-ile perverdigārı ortasında olan umūrda ṭarīḳ-ı efḍala (15) sülūk idüp şerāyiṭ-i vücūbuñ riʿāyetinde mechūdını ṣarf ve maḳdūrını beẕl (16) ide. İkinci ol nesnedür ḥuḳūḳı ebnā-ı cinsden ve ümerānuñ ve rüʾesānuñ (17) taʿẓīminden ve edā-ı emānātdan ve muʿāmelelerde inṣāfdan ki ḫalāyıḳa

anlaruñ ıḳāmatı (18) lā-büdddür. Üçinci ol nesnedür ki ḫalāyıḳ anı ıḳāmat eyleye edā-ı ḥuḳūḳ-ı eslāf gibi (19) ābād-ı ecdāddan geçenlerüñ borcın ödeyüp anlaruñ veṣāyāsını tenfīẕ gibi ilā-ġayr-ı (20) ẕalik tā bu maḥalla degin ḥakīm sözinüñ maʿnīsidür ve bu sözüñ taḥḳīḳı Bārī Teʿālā- (21) nuñ celle ẕikre ḥaṣṣınuñ edāsı vācib olması beyānında oldur ki çūn-ki ʿadāletüñ şarṭı **[36a]** (1) şarṭı gerekdür ki māllaruñ ve kerāmetlerüñ aḫẕında ve iʿtāsında ẓāhir ola. Bes (2) Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālānuñ ʿaṭāyāsından ve mevāhibinden ve niʿam-ı ġayr-ı mütenāhiyyesinden ki (3) bize irişür ve üzerimüzde ḥaḳḳ s̱ābit ve deyn lāzım olur, eyle gerekdür ki anuñ (4) muḳābelesinde bir nevʿ-ı ḳudret-ile ki yine andan ḥāṣıl olur, ol ḫaḳḳuñ edāsında (5) beẕl-i süsʿ idevüz; zīrā eger bir kimseye ġayrdan azcuḳ inʿām irişse ve aña (6) bir vech-ile ʿivaż itmese vaṣmet-i cevre mensūb olup şāyibe-i ẓulm-ıla meşūb olur. (7) Fekeyfe ki ġayr-ı mütenāḥīʿaṭāyāya ve bī-ḥadd-i niʿmetlere maḫṣūṣ olmış ola ve andan ṣoñra (8) levāḥıḳ-ı eyādīnüñ ve mezāyānuñ tevātüri ve teʿāḳubı ile laḥẓa-fi-laḥẓa aña meded (9) irişse ve ol kimse muḳābelede şükr-i niʿmet endīşesine yā ḥuḳūḳa ıḳāmatınuñ (10) fikrine edā-ı maʿrūf-ıla meşġūl olmaya. Bes böyle gerekmez, bel-ki sīret-i ʿadālet (11) şöyle iḳtiżā ider ki ciddī ve saʿy-ı mücāzāta ve mükāfāta maḳṣūr eyleye ve gendünüñ (12) taḳṣīrātına ʿuẕr bilmeye ve maʿẕūr olmaġa iḫtimāl ḳomaya; zīrā meṣelde eger pādişāh (13) ʿādil-i fāżıl ola ki anuñ siyāseti eṣerlerinden meslekler ve memleketler īmin ve (14) maʿmūr olur ve anuñ ʿadlı aḳṭār-ı āfāḳda ẓāhir olur ve ḫarīmi ḥıfẓ itmekde ve (15) beyża-ı milkden ebnā-ı cinsi menʿ itmekde ve ebnā-ı cinsüñ baʿżısınuñ baʿżı- (16) sından ẓulmeti defʿ itmekde ve ḫalḳuñ maʿāşınuñ ve meʿādınuñ meṣāliḥ-i esbābın (17) temhīd itmekde hīç bir daḳīḳa-ı muḫtell ve mühmil eylemez tā anuñ ḫayrı hem ʿāmme-i (18) reʿāyāya kāffe şāmil olur ve hem anuñ iḥsānı ḳavīlerden ve żaʿīflerden her (19) birine ʿale'l-ḫuṣūṣ ve aṣl olur ve ehl-i memleketinden her birinüñ ʿalāḥide mükāfātına (20) ve ʿivażına ki andan irişen iḥsān muḳābelesinde anuñ ıḳāmatından lā-büdddür (21) ki ol mükāfātuñ ihmāli ve ol ʿivażdan teḳāʿud cevr-ile ittiṣāfı müstedʿīdur. Yaʿni **[36b]** (1) pādişāh olan kimse iḥsānı sebebi-y-ile reʿāyānuñ aña bir vech-ile ʿivaż itmesine (2) müsteḥaḳḳ olur. Eger reʿāyā mükāfāt itmeseler cevr-ile ittiṣāf bulmış olur ve her (3) çend pādişāh reʿāyānuñ ṣanāyiʿından müstaġnīdür; lakin anlaruñ muḳābelede mükāfātı (4) ve ʿivażı iḫlāṣ-ıla duʿādan ve neşr-i s̱enādan ġayrı-y-ıla ve menāfīyi ve müʾess̱iri ẕikrinden ve (5) ve mesāʿīsi ve mefāḫırı şerḥinden özge-y-ile ve şükr-i cemīlden ve muḥabbet-i ṣāfīden (6) ġayrı-y-ıla ve beẕl-i ṭāʿatdan ve terk-i muḫālifetden özge-y-ile serrā ve ʿalāniyye ve anuñ setrini (7) itmāmda saʿydan ġayrı-y-ıla ḳadr-ı ṭāḳatca ve endāze-i istiṭāʿatca ve menzilüñ ve ehl-i beytüñ (8) tedbīrinde aña iḳtidādan ġayrı-y-ıla ki anuñ nisbeti ehl-i beytine meliküñ milke nisbeti gibidür, (9) mutaṣavver degüldür ve reʿāyānuñ iġmāżı bu merāsimüñ ıḳāmatından ve bu şerāyiṭüñ riʿāyetine (10)

ʿadem-i iltifāt-ı ḳudret-ile ve iḥtiyār-ıla ẓulm ve cevr-i ḥaḳīḳīden ve ʿadālet yolından inḥirāfdan (11) ve istiḳāmet-i ṭarīḳdan ḫurūcdan ġayrı nesne degüldür; zīrā aḫẕ-ı muḳābelesinde iʿṭā (12) itmemek ḳānūn-ı inṣāfdan ḫurūcdur ve ne ḳadar ki niʿmetüñ ifādesi ve ifāżası (13) eşmel ola. Cevr ki anuñ muḳābelesinde olur ifḥaş ve aḳbeḥ olur; zīrā ẓulm egerçi (14) ḳabīḥdur gendü nefsinde ama baʿżısı baʿżısından aḳbeḥdür. Şöyle ki bir niʿmetüñ (15) izālesi niʿmet-i āḫır izālesinden ve bir ḥaḳḳuñ inkārı ḥaḳḳ-ı āḫır inkārından eşnaʿ- (16) dur. Bes çūn-ki pādişāhlaruñ ve reʾīslerüñ ḥaḳḳlarını beẕl-i inḳıyād-ıla ve şükr-i cemīl-ile (17) ve muḥabbet-ile ve saʿy-ı ṣāliḥ-ile edā itmekde taḳṣīrātuñ ḳabāḥatı ve sınāʿatı maʿlūmdur, (18) mālikü'l-mülküñ ḥuḳūḳını ıḳāmat itmekde naẓar eyle gör ki her sāʿat bel-ki her laḥẓa (19) naʿīm-i ġayr-ı maḥṣūra ve ʿaṭāya-ı ġayr-ı mütenāhiyye anuñ cūdınuñ feyżinden bizüm nüfūsumuza (20) ve ecsāmumuza ve aṣl olan ki ḥaddi ve iḥṣāyı ḳābil degüldür, ihmāl ve teḳāʿud ne vech-ile (21) meẕmūm ve münker olur, eger niʿmet-i evvelden eydürsevüz ki vücūddur, aña taṣavvurda bedel **[37a]** (1) bedel rāst gelmez ve eger binye terkībinden ve ṣūret-i tehẕībinden eydürsevüz Kitāb-ı (2) Teşrīḥuñ muṣannifi ve Menāfiʿ-ı Aʿżā risālesinüñ müʾellifi ve hem żaʿīf-i beşerī yitişmek (3) mümkin olan nesnenüñ iḥṣāsında biñ varaḳdan ziyāde tesvīd itmişlerdür henüz (4) deryādan bir ḳaṭrayı taʿrīf-i maʿrażında getürmemişlerdür ve maʿrifet-i ʿuhdesinden (5) bir nükteyi kemā-yenbaġī iẓhār idememişlerdür ve bir daḳīḳanuñ künh-i ḥaḳīḳatına irişememişlerdür (6) ve eger nüfūsdan ve ḳavīden ve melāʾikeden ve ervāḥdan isteyevüz meded ki feyz-i ʿaḳldan (7) ve anuñ nūrından ve behāsından ve mecdinden ve senāsından ve berekātından ve ḫayrātından (8) nefse vāṣıl olur, ʿibārete ve işārete ol bābda mecāl bulamazuz ve ziyānı ve beyānı (9) ve fehmi ve vehmi anuñ ḥaḳāyıḳında ve deḳāyıḳında taṣarrufından ʿāciz ve ḳāṣır buluruz ve (10) eger beḳā-ı ebedī ve mülk-i sermedī ve civār-ı Ḥażret-i Eḥadī niʿmetlerinden eydürsevüz (11) ki bizi bu ʿāleme anuñ istiʿdādın kesb itmeg-içün anuñ istiḥḳāḳın taḥṣīl (12) itmeg-içün getürmişdür, ʿaczden ve ḫayratdan ve ḳuṣūrdan ve dehşetden ġayrı ḥāṣıl (13) bulamazuz.

لَاُلَعَمْرِی مَا تَجَهَلُ هَذِهِ النِعَمْ

maʿnīsi bunuñ mışdāḳıdur. Yaʿni (14) benüm ḥayātum içün yaḫud benüm beḳām-içün bu niʿmetleri cāhil olmaz, illā enʿām ve behāyim (15) cāhil olur ve egerçi Bārī Teʿālā ʿazze ismuhu bizüm ṭāʿatumuzdan ve ʿibādetümüzden ġanī (16) ve bī-niyāzdur, ġāyetde şenīʿ ve ḳabīḥdur, buña biz edā-ı ḥaḳḳa ve beẕl-i cehde bir vech-ile (17) iltizām itmeyevüz ki anuñ vesīlesi-y-ile cevr ü ṣamtını ve şerāyiṭ-i ʿadldan ḫurūc (18) yolını gendümüzden maḥv

idevüz. Ḥakīm Aresṭaṭalis şol ʿibādetüñ beyānında ki (19) ḫalāyıḳa anı ıḳāmat itmekden lābüdddür. Şöyle dimişdür ki ḫalāyıḳ iḫtilāf itdiler (20) şol ʿibādetde ki ādem oġlanı anı Allāh rıżāsı-y-içün ıḳāmat eyler, baʿżılar (21) eyitdiler ki ṣavmuñ ve ṣalavatuñ edāsını ve heyākilüñ ve muṣallīlerüñ ḫiẕmetini ve ḳurbānlar-ıla **[37b]** (1) teḳarrubı ıḳāmat gerek ve bir ḳavm eyitdiler ki anuñ rubūbiyyetine ve ulūhiyyetine iḳrār (2) üzerine ve anuñ iḥsānına iʿtirāf üzerine ve temcīdine istiṭāʿat mıḳdārınca (3) iḳtiṣār gerek ve bir ṭāʾife daḫı didiler ki anuñ ḥażretine teḳarrub-ı iḥsān-ıla gerek (4) ammā gendü nefsine teḳarrub-ı tezkiye-y-ile ve ḥüsn-i siyāset-ile gerek ammā ebnā-ı cinsden ġayra (5) muvāsāt-ıla ve ḥikmet-ile ve mevʿiẓa-y-ıla gerek ve bir cemāʿat daḫı didiler ki umūr-ı ilāhiyyede (6) tedebbüre tefekküre ve muḥāvelātda ve muṭālebātda taṣarrufa ki Bārī Teʿālānuñ mezīd-i maʿrifetin mūcibdür, (7) ḥırṣ göstermek gerek ṭā bu ḥırṣ vāsıṭası-y-ıla anuñ maʿrifeti kemāle irişüp tevḥīdi (8) ḥadd-i taḥḳīḳa vāṣıl ola ve bir bölük daḫı didiler ki Allāh ü Teʿālānuñ ʿazze ve celle ḫalḳ üzerine (9) vācib olan ḥaḳḳı bir muʿayyen nesne degüldür ki aña iltizāmlu setreler ve bir nevʿ ve bir miṯāl (10) üzerine degüldür; bel-ki ḫalāyıḳuñ ʿulūmda merātibi ve ṭabaḳātı iʿtibārı-y-ıla muḫtelifdür. Bu (11) söz tā bu maḥalla gelince ḥakīm elfāẓınuñ ve ʿibārātınuñ ḥikāyetidür ki naḳl itmişlerdür ve andan (12) bu ḳavllerüñ baʿżısın baʿżısı üzerine tercīh itmege işāret-i menḳūl degüldür ve ḳanġısı (13) iḫtiyār itdügi maʿlūm olmamışdur ve ḥükemādan müteʾaḫḫirler eyitdiler ki Bārī Teʿālāya (14) ʿibādet üç nevʿda münḥaṣırdur: Birisi oldur ki ebdāna müteʿallıḳ ola ṣavm gibi ṣalavat gibi (15) ve mevāḳıf-ı şerīfede duʿā-içün ve münācāt-çün ve vuḳūf gibi. İkinci oldur ki nüfūsa (16) müteʿallıḳ ola ṣaḥīḥ iʿtiḳādlar gibi meṣelā Bārī Teʿālānuñ tevḥīdi ve temcīdi gibi ve ʿāleme (17) anuñ cūdınuñ ve ḥikmetinüñ ifāżası keyfiyyetinde tefekkür gibi daḫı ol nesne ki bu bābdan (18) ola. Üçinci oldur ki ḫalḳ ortasında vācib ola şirket-ile muʿāmelelerde ve (19) muzāraʿalarda ve münākeḥalarda ve emānetler edāsında ve ebnā-ı cinse tābiʿ olmaḳda ve dīn (20) düşmenlerine ġazā itmekde ve ḥarīmi ḥıfż itmekde inṣāf gibi ve anlardan bir bölük ki ehl-i (21) ḥaḳḳa teşebbüh itmişlerdür eyitdiler ki Allāh ü Teʿālāya ʿibādet üç nesnedür: iʿtiḳād-ı ḥaḳḳ ve ḳavl-i **[38a]** (1) ve ḳavl-i ṣavāb ve ʿamel-i ṣāliḥdür ve her birinüñ tafṣīli her vaḳtda ve her zemānda ve (2) her iżāfetile ve iʿtibār-ıla bir vech üzerine olur ki enbiyā ve ʿulemā-ı müctehidin ki enbiyānuñ (3) vāriṯleridür, anı beyān iderler ve ʿāmme-i ḫalḳa anlaruñ mutābaʿatı ve inḳıyādı vācib (4) olur tā emr-i Ḥaḳḳuñ celle celālühü muḥāfaẓasın ideler ve bilmek gerek ki nevʿ-ı insān-çün (5) Ḥażret-i İlāhiyyeye yaḳın olmaḳda menziller ve maḳāmlar vardur. Evvelki maḳām, maḳām-ı ehl-i yaḳın- (6) dur ki anlara mūḳınlar dirler ve ol ḥükemā-i ʿiẓām ve ʿulemā-ı kirāmuñ mertebesidür. İkinci (7) maḳām, maḳām-ı ehl-i iḥsāndur ki anlara muḥsinler dirler ve ol şol kimseler mertebesidür (8) ki ʿilmi ʿamel-i ḥilyesi-y-ile ikmāl itmeg-ile müteḥallī olup

feżāyil-i meẕkūre-y-ile mevṣūf (9) olalar ve üçinci maḳām, maḳām-ı ebrārdur, anlar şol kimselerdür ki Allāhuñ bendelerinüñ (10) ışlāḥına meşġūl olalar ve anlaruñ cedd ve cehdi tekmīl-i ḫalāyıḳ üzerine maḳṣūr ola. (11) Dördinci maḳām, maḳām-ı ehl-i fevzdür ki anlara fāyizler ve muḫlişler dirler ve bu mertebenüñ (12) nihāyeti maḳām-ı ittiḥāddur ve nevʿ-ı insāna anuñ verāsında hīç maḳām ve menzil yoḳdur (13) ve bu menāzile istiʿdād ve bu merātibe istiḥḳāḳ dört ḫaṣlet-ile olur: Evvel ḥırṣ (14) ve neşāṭdur ṭalebde. İkinci ʿulūm-ı ḥaḳīḳiyye ve maʿārif-i yaḳīniyyenüñ iktisābıdur. Üçinci (15) ḥayādur cehlden ve ḳarīḥa noḳṣānından ki netīce-i ihmāldür ve dördinci ṭarīḳ-ı feżāyile (16) sülūkuñ mülāzemetidür ṭāḳat mıḳdārınca ve bu esbāba esbāb-ı ittiṣāl dirler Ḥażret-i (17) ʿizzete; ammā ol Ḥażretden inḳıṭāʿ esbābı ki laʿnet andan ʿibāretdür, dörtdür: (18) Evvelki suḳūṭdur ki mūcib-i aʿrāż ola ve istihānet aña bi't-tabʿ lāzım gele ve ikinci (19) suḳūṭdur ki muḳteżī-i ḥicāb ola ve istiḫfāf bi't-tabʿ gele. Üçinci suḳūṭdur (20) ki mūcib-i ṭard ola ve ġażab bi't-tabʿ lāzım gele. Dördinci suḳūṭdur ki mūcib (21) ola Ḥażretiden buʿdı ve buġż bi't-tabʿ lāzım gele. Ve ammā esbāb-ı şeḳāvet-i ebedī ki bu **[38b]** (1) inḳıṭāʿlara müʾeddīdür, ol daḫı dörtdür: Evvelki kāhillikdür ve tażyīʿ-i ʿömr aña (2) tābiʿ olur ve ikinci cehl ve ġabāvetdür ki terk-i naẓardan ve nefse riyāżat-ı taʿlīm itmekden (3) ḥāṣıl olur. Üçinci veḳāḥatdur ki nefsi ihmāl (4) idüp aña şehvetler mütevārid olması aña cemīl görünmesinden mütevellid olur ve dördinci (5) gendüden ṣādır olan reẕāyile rāżī olmaḳdur ki ḳabāyıḥ üzerine istimrārdan ve terk-i (6) inābetden lāzım gelür ve ʿibārāt-ı Ḳurʾāniyyede zeyġ ve zeyn ve ġışāve ve ḫatm gelmişdür ki (7) bu dört lafẓuñ maʿnīleri bu dört sebebüñ maʿnīlerine ḳurbdur ve bu şeḳāvetlerden (8) her birisine ʿilāc olur ki bundan ṣoñra vech-i icmāl üzerine taḳrīr olsa gerek inşāʾ- (9) allāh ü teʿālā ve ḥükemānuñ sözi budur. Allāh ü Teʿālāya ʿibādet itmekde ve Eflāṭun Nāmūs-ı İlāhīde (10) dimişdür ki vaḳtı ki ʿadālet ḥāṣıl ola ḳavīnüñ nūrı eczā-ı nefsden her cüzʾi mā-pertev (11) virür; zīrā ki ʿadālet cemīʿı feżāyili müstelzimdür. Bes nefs gendü fiʿl-i ḫāṣṣanuñ edāsına (12) efḍal ve vech üzerine ki mümkindür ḳādir olur ve bu ḥālet Allāh ü Teʿālāya nevʿ-ı insānuñ ġāyetde (13) ḳurbīdür ve daḫı dimişdür ki ʿadāletüñ tavassuṭı sāyir feżāyilüñ tavassuṭı gibi degüldür (14) şu cihetden ki ʿadāletüñ iki ṭarafı cevrdür ve hīç fażīletüñ ṭarafları cevr degüldür. Bunuñ (15) beyānı oldur ki cevr hem ziyāde-i ṭalebdür ve hem noḳṣānı; zīrā cevr iden kimse gendüye (16) nāfiʿ olan nesnede ziyād-ı ṭaleb ider ve girü ḳalan kimseye noḳṣān ṭaleb ider ve şol (17) nesnede ki ve mażarratlu emrlerde gendüye noḳṣān isteyüp ġayra ziyāde ṭaleb ider (18) ve çūn-ki ʿadālet tesāvīdür ve tesāvīnüñ iki ṭarafı ziyāde ve noḳṣāndur. Bes (19) ʿadāletüñ iki ṭarafı lā-büdd-i cevr olur ve her çend her fażīlete tavassuṭ cihetinden iʿtidāl lāzımdur; (20) ama ʿadālet cemīʿı iʿtidālāta ʿāmm ve şāmildür ve ʿadālet heyʾet-i nefsāniyyedür ki andan (21) ṣādır olur, nāmūs-ı ilāhī-y-ile temessük; zīrā

mıḳdārları taḳdīr iden ve vażʿları daḫı vasaṭları **[39a]** (1) vasaṭları taʿyīn iden nāmūs-ı ilāhīdür. Bes ṣāḥib-i ʿadāletüñ hīç vech-ile ṭabīʿatına (2) nāmūs-ı ḥaḳḳ ṣāḥibine muḫālefet gelmez. Bel-ki anuñ celle himmeti ṣāḥib-i nāmūs-ı ḥaḳḳuñ muvāfaḳatına (3) ve muʿāvenetine ve mutābaʿatına maṣrūf olur; zīrā musāvātı andan bulur ve anuñ ṭabīʿatı (4) ṭālib-i musāvāt olur ve musāvātuñ aḳallı iki ṣaḫsuñ ortasında olur ve iki (5) ṣaḫṣ ortasında bir müşterek nesnede olur yā iki nesnede olur. Bes nisbet-i (6) muttaṣılanuñ yā munfaṣılanuñ erkānı muʿayyen olur ve bilmek gerek ki bu heyʾet-i nefsāniyye (7) bir emrdür fiʿle ve maʿrifete ve ḳuvvete muġāyir; zīrā fiʿl bu heyʾetsüz ṣādır olur, nitekim geçdi (8) ki ehl-i ʿadāletüñ fiʿli ʿadāleti olmayan kimseden ṣādır olur ve ḳuvvetüñ ve maʿrifetüñ (9) żıddına teʿalluḳı berāberdür; zīrā iki żıdda ʿilm ve iki żıdda ḳudret birdür. Ammā her heyʾet (10) ki bir żıddı ḳābildür, żıdd-ı āḫırı ḳābil olan heyʾete muġāyirdür ve bu maʿnī-i cemīʿı feżāyilde (11) ve melekātda taṣavvur itmek gerek ki bu ʿilmüñ esrārındandur ve ʿadāletüñ ḥürriyyet-ile iştirāki vardur (12) bāb-ı muʿāmelātda ve aḫẕda ve iʿṭāda; zīrā ʿadālet mālı kesb itmekde vāḳıʿ olur şarṭlar-ıla (13) ve iktisāb-ı aḫẕdur. Bes infiʿāle aḳreb olur ve infāḳ-ı iʿṭādur. Bes fiʿle aḳreb olur (14) ve bu sebeb-ile ḥürr olan kimseleri ehl-i ʿadilden yigrek severler maʿa-hāẕā ki niẓām-ı ʿālemüñ (15) ʿadālete teʿalluḳı ziyādedür ḥürriyyete teʿalluḳından; zīrā ki fażīletüñ ḫāṣṣası fiʿl-i ḫayrdur, terk-i (16) şerr degüldür ve ḫalḳuñ muḥabbeti ve anlaruñ medḥ itmeleri ḫāṣṣıyyet-i bedel-i meşhūredür (17) cemʿ-ı mālda degüldür ve ḥürr olan kimse mālı māl olduġı cihetden cemʿ itmez, bel-ki ġayra ṣarf (18) ve infāḳ içün cemʿ ider ve vücūh-ı cemīleden ḥāṣıl olan nesneyi ġayr ḥaḳḳında iẓhār ider (19) ve kesb itmekde ihmāl ve tekāsül itmez; zīrā gendü fażīletine tevaṣṣul māl vesīlesi-y-ile olur (20) żāyiʿ ve isrāf itmekden baḫil ve taḳṣīr itmekden iḥrāz eyler. Bes her ḥürr ʿādil olur; (21) ammā her ʿādil ḥürr olmaz ve bu maḥallda bir şekk īrād iderler ve andan cevāb virürler. Ve şekk oldur ki: **[39b]** (1) Çūn-ki ʿadālet emr-i iḫtiyārīdür ki fażīlet taḥṣīli ve maḥmidet istiḥḳāḳı içün kesb iderler. (2) Bes cevr ki anuñ żıddıdur, eyle gerek ki ol daḫı iḫtiyārī ola ki reẕīlet taḥṣīli (3) ve meẕemmet istiḥḳāḳı içün kesb ideler ve ḥāl bu ki reẕīleti ve meẕemmeti ʿāḳıl olan kimse (4) iḫtiyār itmek müstebʿaddur cidden. Bes bu taḳdīrce vücūd-ı cevr mümteniʿ olur ve bu şübhenüñ (5) cevābında eyitdiler ki bir kimse żarara müʾeddī olan fiʿli irtikāb eylese gendü nefsine ẓālim (6) olur. Şu cihetden ki gendü nefsine menfaʿatlu nesneye ḳādir-iken yaramaz nesneyi iḫtiyār (7) eyledi ve ʿaḳl-ıla meşvereti terk eyledi ve Üstād Ebū ʿAlī raḥimehullah ki Kitābü'ṭ-Ṭahārenüñ (8) ṣāḥibidür, bu şübhenüñ defʿına bundan daḫı eyü cevāb virüp eyitmişdür ki: Çūn-ki (9) ḫalāyıḳuñ muḫtelif ḳuvvetleri vardur, mümkindür ki andan baʿż bāʿiṣ ola bir fiʿle ki ḳuvvet-i (10) uḫrā muḳteżāsına muḫālifdür. Farażā şuncılayın ki ġażab ehli yā ifrāṭ-ıla şehvet (11) ehli yā şol kimse ki mestlik ḥālında ġayr-ıla ʿarbede ve ceng eyler. Efʿāl-ı

iḫtiyāriyye (12) anlardan ṣādır olur ʿaḳl-ıla müşāveresüz bir vech-ile ki ol ḥālet anlardan zāyil olsa (13) eyitdükleri nesneye peşīmān olurlar ve bunuñ sebebi oldur ki ḳuvvet-i şeheviyyenüñ (14) yāḫūd ḳuvvet-i ġażabiyyenüñ ġalebesi ḥīninde ki ol fiʿli muḳteżīdür, ol fiʿli ṣāḥibine (15) cemīl gösterür. Bes çūn-ki ḳuvvet-i cismāniyye ʿaḳlı müstaḫdem olur, ʿaḳluñ ol ḥīnde (16) aña iʿtirāż itmege mecāli olmaz; zīrā ʿaḳl maġlūbdur ḳuvvet-i ġālib ammā ḳuvvetüñ sevreti (17) münkesir olup ḥiddeti sākin olduḳdan ṣoñra fiʿlüñ ḳubḥ ve fesādı ẓāhir olur ammā (18) şol kimseler ki saʿādet-ile ve fażīlet-ile mevsūm olmışlardur, hīç ḥālda ve hīç vaḳtda (19) anlaruñ ʿaḳlı maġlūb olmaz ve fiʿl-i cemīlüñ ṣudūrı anlara meleke olur ve bu maḥallda (20) bir iʿtirāż daḫı īrād iderler ki evvelki iʿtirāżdan müşkil ve tevcīh-i iʿtirāż (21) şu vech-iledür ki tefażżul-ı maḥmūddur ve ʿadāletde daḫıl degüldür; zīrā adālet musāvātdur **[40a]** (1) musāvātdur ve tefażżul ziyādedür ve biz eyitmişüz ki ʿadālet feżāyili müstecmiʿdur (2) ve anuñ mertebesi vasaṭdur. Bes nice kim vasaṭdan noḳṣān meẕmūmdur, gerek ki (3) ziyāde daḫı meẕmūm ola ve bu sözden lāzım gelür ki tefażżul-ı meẕmūm ola. (4) Tefażżul-ı meẕmūm olmaḳ ḫōd bāṭıl ve bu şübhenüñ cevābı oldur ki tefażżul iḫtiyāṭ- (5) dur ʿadāletde tā ki vuḳūʿ noḳṣāndan eymen ola ve feżāyilüñ tavassuṭı bir ṭarīḳ (6) üzerine olmaḳ mümkin degüldür; zīrā ki seḫāda ziyāde maʿa-hāẕā ki vāsıṭadur, isrāf-ıla (7) buḫl ortasında cānib-i noḳṣānda vuḳūʿdan iḫtiyāṭdur ve ʿiffetde maʿa-hāẕā (8) ki vasaṭdur ḥırṣ-ıla inkisar-ı şehvet ortasında naḳṣ iḫtiyāṭa aḳrebdür (9) ziyādeden ve tefażżul ṣūret bulmaz, illā ʿadāletüñ şarṭlarını riʿāyet itmekden (10) ṣoñra ki evvel istiḥḳāḳ vācib ḳılduġı nesneyi edā itmiş ola. Bes ziyādeyi (11) daḫı edā ide iḫtiyāṭı aña iżāfet eyleyüp ve eger meṣelde bir gişi cemīʿı mālını (12) nā-ehle ve ġayr-ı müsteḥaḳḳa virse ve müsteḥaḳḳı żāyiʿ eylese mütefażżıl olmaz, bel-ki mübeẕẕir (13) ve müsrif olur; zīrā ki ʿadāleti ihmāl eylemişdür. Bes maʿlūm oldı ki tefażżul (14) ʿadālet maʿaz-ziyāde-y-imiş ve mütefażżıl şol ʿādildür ki ʿadāletde iḫtiyāṭı ola (15) ve anuñ sīreti ve ʿādeti oldur ki menfaʿatlu nesneyi gendüye az virüp ve ġayra (16) çoḳ vire ve mażarratlu nesneyi gendüye ziyāde virüp āḫıra az vire. Bes maʿlūm (17) oldı ki tefażżul ʿadāletden eşref imiş; lakin şu cihetden degül ki ʿadāletden (18) ḫāric ola. Bel-ki ʿadāletde mübālaġa olduġı cihetden ve ṣāḥib-i nāmūsuñ ʿadālete (19) işāreti küllīdür, cüzʾī degüldür; zīrā ʿadālet ki musāvātdur gāh olur ki cevherde (20) ve gāh kemde ve gāh keyfde olur, girü ḳalan daḫı buncılayın bunuñ beyānı oldur ki ṣu-y-ıla (21) hevā mütekāfī ve mütesāvī dururlar keyfiyyetde; lakin kemmiyyetde degül; zīrā eger kemmiyyetde mütekāfī **[40b]** (1) ve mütesāvī olsalar-ıdı ikisinüñ mıḳdārları berāber olup keyfiyyetde tefażżul (2) olur-ıdı. Yaʿni birisi keyfiyyetde zāyid ve birisi nāḳıṣ olur-ıdı. Bes keyfiyyetde zāʾid olanı (3) nāḳıṣ olan üzerine ġālib olup nāḳıṣ ki mefḍūldur, fāsid olur-ıdı ve buncılayın- (4) dur od-ıla hevā daḫı ve eger ʿanāṣır ortasında tekāfī olup biribirine

berāber olmasa (5) ve her biri āḫırı ifsād idebilse ʿālem bi'l-külliyye biraz vaḳtda maʿdūm müntefī olur-ıdı (6) velīkin Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā gendünüñ faẕl ve ʿināyeti-y-ile şöyle taḳdīr itmişdür ki ʿanāṣıruñ (7) dördi daḫı ḳuvvetde ve keyfiyyetde berāber olalar tā her biri āḫırı ifnā itmeye; velīkin (8) bir cüzʾ ki bir ṭarafda vāḳıʿ olur, anı muḥīṭ olan cüzʾ-i ifnā ider tā ḥikmetüñ envāʿı ẓāhir (9) ola ve Ṣāḥib-i Şerīʿatuñ ʿaleyhi's-selām ḳavli bu maʿnīye işāretdür ki:

بِالْعَدْلِ (10) قَامَتِ اسَمَوَاتُ وَالْاَرْضُ

Yaʿni "Göñüllerüñ ve yirüñ ḳıvāmı ʿadl-ıla ve musāvāt-ıla (11) olur." dimekden ġaraż oldur ki nāmūs ʿadālet-i külliyye emr ider tā ki sīret-i ilāhīye (12) iḳtidā itmiş ola ve tefażżul-ı küllīye emr itmez; zīrā tefażżul-ı küllī ġayr-ı maḥṣūrdur ve ʿadālet-i küllī (13) maḥṣūrdur. Şu cihetden ki tesāvīye ḥadd-i muʿayyen vardur ve ziyāde maḥdūḍ degüldür; egerçi (14) nāmūs tefażżula emr itmez; lakin aña taḥrīż idüp ḳındurur; zīrā ʿadālet-i ʿāmm ve şāmil (15) olduġı gibi tefażżul-ı ʿāmm şāmil olamaz ve şol söz ki didük ki tefażżul iḥtiyāṭ ve (16) mübālaġadur, ʿadāletde ol söz daḫı ʿāmm degüldür; zīrā bu iḥtiyāṭ ʿādile gendü hıfẓından (17) ve naṣībinden ġayrda mutaṣavver degüldür. Meşelā eger iki ḫaṣm ortasında ḥākim olsa (18) hīç bir ṭarafa meyl ve tefażżul idemez; zīrā ʿadl-ı maḥżdan ve tesāvī muṭlaḳdan ġayrı nesne (19) ḥākimden ḳabīḥdur ve ʿadālet heyʾet-i nefsāniyyedür, didügümüz menāfī degüldür, fażīlet-i nefsāniyyedür (20) didügümüze; zīrā ki ol heyʾet-i nefsāniyyeyi üç vech-ile iʿtibār iderler. Birisi ol (21) heyʾetüñ ẕātına nisbet ve iżāfet-ile ve birisi daḫı ṣāḥib-i heyʾetüñ ẕātına iżāfet-ile **[41a]** (1) ve iżāfet-ile ve birisi daḫı ṣāḥib-i heyʾetüñ ẕātına iżāfet-ile ve birisi daḫı bu heyʾet-ile (2) muʿāmeleye maḥall düşen kimseye nisbet-ile iʿtibār iderler. Bes evvelki iʿtibār-ıla aña meleke-i (3) nefsānī dirler ve ikinci iʿtibār-ıla fażīlet-i nefsānī dirler ve üçinci iʿtibār-ıla ʿadālet (4) dirler ve cemīʿı ḫulḳlarda ve melekelerde daḫı bu iʿtibārı itmek gerek ve ʿāḳıla vācib- (5) dür, ʿadālet-i küllīnüñ istiʿmālı bir vech üzerine ki evvel gendü nefsinde ʿamele getüre (6) ve bu daḫı olmaz illā ḳavīnüñ taʿdīli ve melekātuñ tekmīli-y-ile olur. Şöyle ki didük; zīrā eger (7) ʿadālet-ile taʿdīl-i ḳavī itmese anuñ şehveti bāʿiṯ olur, gendü ṭabīʿatına mülāyim (8) olan emre ve ġażabı bāʿiṯ olur, aña muḫālif emre tā ki muḫtelif dāʿıyeler-ile eṣnāf-ı (9) şehevātı ve envāʿ-ı kerāmātı ṭālib olur ve bu aḥvāluñ ıżṭırābından ve inḳılābından (10) ve ḳavīnüñ inciẕābından şerr ve żarar ecnāsı ḥādiṯ olur ve ḥāl buncılayındur (11) her yirde ki keṯret farz ola, ol keṯreti muntaẓamu'l-ḥāl eyleyen ve yümn-i vaḥdet-ile ki (12) ẓıll-ı İlāhdur, aña ḳıvām ve ṯebāt viren reʾy ḳāhirsüz ve ḥakīm Aresṭaṭalis (13) şol kimseyi ki anuñ ḥālı inciẕāb-ı ḳavīde bu ṣıfat üzerine ola bir şaḫṣa teşbīh (14)

itmişdür ki anı iki ṭarafından çekerler tā iki pāre ola yāḫūd cemīʿı ṭaraflarından (15) çekerler tā ki pāre pāre ola; velīkin ḳuvvet-i mümeyyizeyi ki ẕāt-ı insānda Ḥaḳḳ Sübḥāne (16) ve Teʿālānuñ ḫalīfesidür, ḳavīye ḥākim ḳılsa tā ki ol iʿtidāl ve tesāvī şarṭlarını (17) ḥıfẓ eylese gendü ḥaḳḳına irişür ve sūʾ-i niẓām ki keşretden mütevaḳḳıʿdur, mürtefiʿ olur. (18) Bes çūn-ki taʿdīl-i nefsden bu vech üzerine fāriġ ola vācib olur aṣḥābına ve (19) aḥbābını ve aḳrabāsını bu ṣıfat üzerine taʿdīlinden ṣoñra ecānibi ve ebāʿıdı (20) taʿdīl vācib olur ve andan ṣoñra girü ḳalan ḥayvānlaruñ taʿdīli vācib olur (21) tā ki bu şaḫṣuñ ebnā-ı cins üzerine şerefi ẓāhir ola ve ʿadāleti tamām ola ve buncılayın **[41b]** (1) şaḫṣ ki ʿadāletde bu ġāyete irişür Allāh ü Teʿālānuñ velīsi ve ḫalīfesi ve ḫalḳuñ (2) güzīdesi olur ve anuñ muḳābelesinde ḫalḳuñ şerrlüsi şol kimsedür ki (3) evvel gendüye cevr ve ẓulm ide ve andan ṣoñra dostlarına ve muṣāḥiblerine cevr ide (4) ve andan ṣoñra sāʾir eşḫāṣa ve eṣnāf-ı ḥayvāna ẓulm ide, siyāsetlerüñ ihmāli-y-ile. (5) Bes maʿlūm oldı ki ḫalāyıḳuñ evlāsı ve aṣlaḥı ʿādili-y-imiş ve eşerri ve ifsadı (6) cābiri-y-imiş ve ḥükemādan bir cemāʿat eyitdiler ki mevcūdātuñ ḳıvāmı ve kāʾinātuñ niẓāmı (7) muḥabbet-iledür ve ḫalāyıḳuñ faẓīlet ve ʿadāleti kesb itmekde nāçār olmaları şeref-i muḥabbetüñ (8) fevt olmasındandur; zīrā eger muʿāmele ehlleri biribiri-y-ile muḥabbet-ile mevsūm (9) olsa-y-ıdı biribirine inṣāf iderler ve (ve) ortalarında ḫilāf mürtefiʿ olup (10) niẓām ḫāṣıl olur ve ammā çūn-ki bu muḥabbet ḥikmet-i medenīye ve ḥikmet-i menzilīye müteʿallıḳdur. (11) Emr-i muḥabbetüñ şerḥinde tevaḳḳuf evlādur. V'allāh ü aʿlemü'ṣ-ṣavāb.

(12) ʿUlūm-ı ḥikemiyyede muḳarrar olmışdur bu ki (13) eṣnāf-ı ḥarekātuñ mebādīsi ki muḳteżī-i teveccühdür, envāʿ-ı kemālāta iki nesnedür, (14) ṭabīʿatdur ve ṣınāʿatdur. Ammā ṭabīʿat nuṭfenüñ taḥrīki mebdeʾi gibi müretteb (15) teġayyürler ve mütenevviʿ istiḥāleler mertebelerinde tā şol ḥīne degin ki kemāl-i ḥayvānīye (16) irişe ve ama ṣınāʿat-ı aġacuñ taḥrīki mebdeʾi gibi edātlar ve āletler vāsıṭası-y-ıla tā şol (17) ḥīne degin ki ṣūret-i serīriyye ḥuṣūlınuñ kemāline irişe ve ṭabīʿat-ı ṣınāʿat üzerine (18) muḳaddemdür hem vücūdda ve hem mertebede; zīrā ki anuñ ṣudūrı maḫż-ı ḥikmet-i ilāhiyyeden- (19) dür ve ṣınāʿatuñ ṣudūrı nefsānī muḥāvelelerden ve muṭālebelerden ve irādetlerdendür ki (20) umūr-ı ṭabīʿıyyeden istimdād-ıla ve anuñ iştirāki-y-ile olur. Bes ṭabīʿat üstād ve muʿallim (21) menzilesinde olup ṣınāʿat şākird ve müteʿallim meşābesinde oldı ve çūn-ki her nesnenüñ **[42a]** (1) -nüñ kemāli mebdeʾine teşebbühde oldı. Bes ṣınāʿatuñ kemāli ṭabīʿata teşebbühde oldı ki (2) ve ṣınāʿatuñ ṭabīʿata teşebbühi şu vech-ile olur ki esbābı taḳdīm ve tā ḫayr itmekde ve her nesneyi (3) yirlü yirine vażʿ itmekde tedrīc ve tertīb-i ḥıfż itmekde ṭabīʿata iḳtidā gerek tā şol (4) kemāl ki ḳudret-i ilāhiyye ṭabīʿatı taḫyir itmek ṭarīḳı-y-ıla aña müteveccih ḳılmışdur ṣınāʿatdan (5)

tedbīr vechi üzerine ḥāṣıl ola ve muʿaẕẕelüñ bir faż̄īlet ki müstelzim ṣınāʿatdur (6) daḫı irādet ve meşiyyet üzerine ṭabīʿat kemālinüñ ḥuṣūlıdur. Ol kemāle muḳārin (7) olur. Meṣelā insān vaḳtı ki ḳuşcuġazlar yumurdasını bir ḥarāretde ki anlaruñ sīne- (8) lerinüñ ḥarāretine münāsib ola, terbiyet ide şol kemāl ki ṭabīʿat ḥasebince mütevaḳḳıʿ (9) idi ki ol yavrucuḳlar ẓāhir olmaḳdur, bu tedbīr-ile mevcūd olup bir faż̄īlet daḫı (10) aña muḳārin olur ki bir defʿada çoḳ ḳuşcuġazlar ẓāhir olmaḳdan ʿibāretdür ki (11) anlaruñ emṣālinüñ vücūdı ṭarīḳ-ı ḥıżānet-ile müteʿaẕẕir olur ve bu muḳaddimenüñ taḳdīminde (12) ve temhīdinden ṣoñra biz eydürüz; çūn-ki tehẕīb-i aḥlāḳ ve iktisāb-ı feżāyil ki biz anuñ (13) maʿrifeti ṣadedindeyüz emr-i ṣınāʿīdür ol bābda ṭabīʿata iḳtidā lāzımdur ve ol şöyle (14) olur ki teʾemmül idevüz tā ki ḳavīnüñ ve melekātuñ vücūdınuñ tertībi ibtidā-i fıṭratda (15) ne ṭarīḳ üzere olmışdur. Bes tehẕībde hemāl ol tedrīci ḥıfż iderüz ve maʿlūm- (16) dur ki evvel ḳuvvet ki oġlancuḳlarda ḥādiṯ olur, ṭaleb-i ġıdā ḳuvvetidür ve anuñ (17) taḥṣīlinde saʿydur; zīrā ṭıfl ana ḳarnından çūn-ki ṭaşra gelür ananuñ emciginden (18) süd ṭaleb ider sābıḳa-ı teʿallümsüz ve andan ṣoñra ki anuñ ḳuvveti ziyāde olur (19) südi emcikden āvāz-ıla ve aġlamaġ-ıla ister ve çūn-ki anda kuvvet-i taḫayyül-i miṯāller ḥıfżına (20) ḳādir ola, maṭlūblaruñ miṯāllerini ki ḥavāssdan iḳtibās itmiş ola, iltimās ider, (21) anasınuñ ṣūreti gibi daḫı anuñ ġayrı gibi. Bes ḳuvvet-i ġażabiyye anda ẓāhir olur ve mūẕī **[42b]** (1) nesnelerden iḫtirāz eyler, mānīʿ olan nesneye muḳāvemet ister. Bes eger gendüsi yaluñuz (2) intiḳāma ve defʿa ḳādir olsa ıḳāmat eyler ve illā feryād-ıla ve aġlamaġ-ıla istiġāṯet idüp (3) anasından ve dāyesinden istiʿānet ister ve andan ṣoñra bu ḳuvvetler ve bu şevḳlar ki (4) taḥrīk-i ālāta mebādī vāḳıʿ olmışlardur yevmen-fe-yevmen mütezāyid olur tā ki nefsüñ eḫaṣṣ-ı āṯārı (5) ki ḳuvvet-i mümeyyizedür, anda ẓāhir olur ve anuñ ibtidāsı ḳuvvet-i ḥayānuñ ẓuhūrıdur ve ol (6) delīldür, cemīli ve ḳabīḥı iḥsās itmege ve bu ḳuvvet daḫı anda mütezāyid olur ve bu ḳuvvetlerden (7) her birisi bi-ḥasebi'l-şaḫṣ mümkin olan kemāle irişse ol kemālüñ nevʿda riʿāyetine iḳdām (8) eyler bir vech-ile ki ḥāṣıl olur. Ammā ḳuvvet-i evvel ki mebdeʾ-i cezb-i mülayimdür ve terbiyet-i (9) şaḫṣa vekīldür. Çūn-ki şaḫṣı taʿziye ve tenmiye-y-ile müteveccih olduġı kemāle yaḳın eyleye, nevʿı (10) bāḳī eylemege münbaʿiṯ. Bes nikāḥa şehvet ve tevālüd ve tenāsüle şevḳ ḥādiṯ olur (11) ve ammā ikinci ḳuvvet ki mebdeʾ-i defʿ-ı münāfīdür. Çūn-ki şaḫṣuñ ḥıfżına ḳādir ola muḥāfaẓa-ı (12) nevʿa iḳdām eyler. Bes ḳerāmāta şevḳ ve riyāsātuñ eṣnāfı anda ẓāhir olur. Ve ammā (13) üçinci ḳuvvet ki mebdeʾ-i nuṭḳ ve temyīzdür. Çūn-ki eşḫāṣuñ daḫı cüzʾiyyātuñ idrākinde (14) māhir ola, envāʿuñ daḫı külliyyātuñ teʿalluḳına meşġūl olur ve ism-i ʿaḳl aña ıṭlāḳ olur ve (15) bu ḥālda ism-i insāniyyet aña bi'l-fiʿl vāḳıʿ olur ve tedbīr-i ṭabīʿata müfevveż olan kemāl tamām olur (16) ve andan ṣoñra tedbīrüñ nevbeti ṣınāʿata irişür tā ol insāniyyet ki ṭabīʿat tavassuṭı-y-ıla (17) tamām-ı vücūd bulmış-ıdı, ṣınāʿat tavassuṭı-y-

ıla beḳā-ı ḥaḳīḳī bulur. Bes faż̈īleti ṭālib olan kimse (18) mādām ki teveccüh olduġı kemālüñ taḥṣīlinde ola, bu ḳānūna iḳtidā gerek ve ḳuvvetlerüñ tehẕībinde (19) şol siyāḳat ve tertīb ki ṭabīʿatdan istifāde itmiş idi, riʿāyet gerek yaʿni (20) evvel ḳuvvet-i şehveti taʿdīl gerek ve andan ṣoñra ḳuvvet-i ġażabīyi ve andan ṣoñra (21) ḳuvvet-i mümeyyizenüñ taʿdīli-y-ile ḫatm gerek ve eger ittifāḳ şöyle olsa ki eyyām-ı ṣabāda ḳāʿide **[43a]** (1) ḳāʿide-i ḥikmet üzerine tertīb bulmış olsa şöyle ki bundan ṣoñra şerḥ olsa (2) gerek bu bir mevhibet-i ʿaẕīme ve minnet-i cisīmedür şükr gerek; zīr[ā] anuñ ekṣer mühimmātında (3) kifāyet olur ve anuñ ḥareketi ṭaleb-i feżāyil ṭarīḳında suhūlet-ile olur ve eger ibtidā-i neşvde (4) ve evvel-i nemāda ʿaks-i maṣlaḥat üzerine tertīb bulmış olsa nefsi yaramaz ʿādetlerden ve ġayr-ı (5) marażī melekelerden menʿda tedrīce saʿy gerek ve ṭarīḳuñ müşkil olması-y-ıla nevmīẕ (6) olmamaḳ gerek ki ihmāl ve terk şeḳāvet-i ebedīyi müstedʿīdur ve her gün fevt (7) olan nesnelerüñ telāfīsi ve tedāriki işkil ve teʿaẕẕüre aḳreb olur tā şol ḥīne (8) degin ki derece-i imtināʿa irişe. Bes ol ḥīnde telehhüfden ve teʾessüfden ġayrı nesne (9) ḥāṣıl olmaz.

اَعَا ذَ نَاللّٰهُ مِنْ سُوءِ نِعْمَتِه وَبَلَّغَنَا مَا يُرْضِيه بِرَحْمَتِهِ

Yaʿni Allāh ü Teʿālā (10) bizi ṣaḳlasun sū-i intiḳāmından ve bize teblīġ eylesün gendü raḥmatı-y-ıla şol nesneyi (11) ki gendüyi rāżī ve ḫōşnūd eyler ve bilmek gerek ki hīç bir kimse faż̈īlet üzerine mefṭūr (12) ve maḫlūḳ olmaz. Şöyle ki hīç yaradılmışı Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā ne neccār ne ḫōd kātib (13) yaratmışdur ve biz didük ki faż̈īlet umūr-ı sınāʿıyyedendür; ammā çoḳ olur bu ki baʿż̈ı kimselere (14) ḫilḳatı cihetinden faż̈īlet-i ḳabūl eylemek āsānıraḳ olup şerāyiṭ-i istiʿdād anda ziyāde (15) olur ve nice ki ṭālib-i kitābete yā ṭālib-i ticārete tācirlik ve kātiblik ḥirfetini mümārese (16) ve istiʿmāl gerek tā ki anuñ ṭabīʿatında bir heyʾet rāsıḫ ola ki ol fiʿlüñ andan (17) vech-i maṣlaḥat üzerine ṣudūrına mebdeʾ ola. Bes ol ḥīnde aña ol melekenüñ (18) iʿtibārı ile ṣāniʿ dirler ve ol ḥirfete nisbet iderler, ṭālib-i faż̈īlet daḫı buncılayın- (19) dur ki faż̈īlet iḳtiż̈ā iden fiʿller üzerine iḳdām gerek tā ki bir heyʾet ve meleke anuñ (20) nefsinde ẓāhir ola ki anuñ iḳtidārı ol fiʿllerüñ andan vech-i ekmel üzerine (21) ṣudūrına suhūlet-ile ḥāṣıl ola ve ol vaḳtda sıfat-ı faż̈īlet-ile mevṣūf olur. Bes **[43b]** (1) çūn-ki bu vech-ile muḳarrar oldı ki ṣınāʿatda ṭabīʿata iḳtidā gerek ve enseb-i ṣınāʿāt, (2) ṣınāʿat-ı teẕhīb-i aḫlāḳa ṣınāʿat-ı ṭıbbdur ki bedeni pāk itmek üzerine maḳṣūr (3) ve ceyyid ḳılmaġa münḥaṣırdur. Şöyle ki ṣınāʿat-ı tehẕīb-i aḫlāḳ tekmīl nüfūs-ı beşeriyyeye maḳṣūrdur. (4) Bes şol iḳtidā ki bu ṣınāʿatda ṭabīʿata lāzım gelür, ṭabīʿatuñ ṣınāʿat-ı ṭıbbda ṭabīʿata (5) iḳtidāsı gibidür ve bu cihetden baʿż̈ı-ı ḥükemā bu ṣınāʿata ṭıbb-ı rūḥānī dirler ve nice kim (6) ṣınāʿat-ı ṭıbb iki cüzʾdür ki birisi muḳteż̈ī-i ḥıfẓ-ı ṣıḥḥatdur ve

birisi muḳteżī-i izālet-i (7) ʿilletdür. Ancılayın bu ʿilm daḫı iki fenndür ki birisi ḥıfż-ı faż̈ileti muḳteżī ve birisi daḫı (8) izālet-i reẕīleti muḳteżīdür ve biz bu iki fennden her birisini ġāyet cehd-ile beyān iderüz. (9) İnşāʾallāh ü teʿālā. Bes bu mebāḥiṯden maʿlūm ve rūşen oldı ki ṭālib-i faż̈ilet (10) evvel ḳuvvet-i şehvet ḥālında baḥṯ gerekmiş ve ḥıfż lā-büdd-imiş şu vech-ile ki her birinüñ ḥālı fiṭratında ve ḫilḳatında (11) ḳānūn-ı iʿtidāl üzerine midür yā andan münḥarif midür? Eger ḳānūn-ı iʿtidāl üzerine olsa (12) andan ol ḳuvvete nisbet cemīl olan nesne ṣudūrınuñ iʿtidālın ḥıfż itmekde (13) ve meleke ḳılmaḳda cidd-i cehd gerek ve eger ḳānūn-ı iʿtidāldan münḥarif olsa evvel anı iʿtidāla (14) redd idüp andan ṣoñra ol melekenüñ taḥṣīline iḳdām gerek. Bes çūn-ki bu iki ḳuvvetüñ (15) tehẕībinden fāriġ ola, ḳuvvet-i naẓariyyenüñ tekmīline meşġūl olmaḳ gerek ve anda tertīb-i (16) riʿāyet itmek gerek ve evvelki teʿallüme şürūʿ itmek gerek ki ẕihni ḍalālden ṣaḳlayup (17) ve iḳtibās-ı maʿārif ṭarīḳına hidāyet ide. Bes bir fennde ki anuñ ḳānūnlarında ve ḳāʿide- (18) lerinde vehmüñ ʿaḳla müsāʿadesi ve muvāfaḳatı ola ve taḥayyürüñ ve ḫabṭuñ anda mecāli olmaya (19) ẕihne ẕevḳ-ı yaḳın ḥāṣıl olur ve ḥaḳḳa mülāzemeti meleke eyler ve andan ṣoñra aʿyān-ı mevcūdātuñ (20) maʿrifeti üzerine daḫı anuñ aḥvālınuñ ve ḥaḳāyıḳınuñ keşfi üzerine baḥṯi maḳṣūr (21) itmek gerek ve mebādī maḥsūsātdan ibtidā idüp mebādī mevcūdātuñ maʿrifeti-y-ile bu baḥṯ **[44a]** (1) bu baḥṯ nihāyet bulmaḳ gerek ve çūn-ki bu mertebeye irişe, bu üç ḳuvvetüñ tehẕībinden (2) ferāġ bulur. Andan ṣoñra ʿadālet ḳāʿidelerinüñ ḥıfżı üzerine teveffür göstermek (3) gerek ve ʿamelleri ve muʿāmeleleri ol ṭabīʿat ḥasebince taḳdīr gerek ve çūn-ki bu daḳīḳa (4) daḫı riʿāyet eyleye, bi'l-fiʿl insān olmış olur ve aña ḥikmet ismi ve faż̈ilet yolı ḥāṣıl (5) olur. Bes eger saʿādet-i ḫāricīye ve saʿādet-i bedenīye ihtimām isteye nūrun ʿalā nūr (6) olur ve illā bārī mühimmātı muʿaṭṭal itmemiş olur ve fużūle ve zevāʾide meşġūl olmamış (7) olur. Ve saʿādetler daḫı üç cinsdür: Evvelki saʿādet-i nefsānīdür ve ikinci saʿādet-i (8) bedenīdür ve üçinci saʿādet-i müdünīdür ki ictimāʿa ve temeddüne müteʿallıḳdur. Ammā saʿādet-i (9) nefsānī oldur ki şerḥ ve taḳrīr oldı ve anuñ medāricini ve ṭabaḳātını tertīb şu vech (10) üzerinedür: Evvel ʿilm-i tehẕīb-i aḫlāḳdur, ikinci ʿilm-i manṭıḳdur, üçinci ʿilm-i riyāżīdür, (11) dördinci ʿilm-i ṭabīʿīdur, bişinci ʿilm-i ilāhīdür. Yaʿni taʿlīm bu ṭarīḳ üzerine olmaḳ gerek (12) tā anuñ nefʿı iki cihānda bile ḥāṣıl ola. Ve ammā saʿādet-i bedenī şol ʿilmlerdür ki (13) beden ḥālınuñ niẓāmına rāciʿ ola muʿāleceler gibi, ḥıfż-ı ṣıḥḥat gibi, ʿilm-i zīnet gibi ki (14) ṭıbb andan ʿibāretdür daḫı ʿilm-i nücūm gibi ki muḳaddime-i maʿrifeti fāʾide virür. Ve ama saʿādet-i (15) müdünī şol ʿilmlerdür ki niẓām-ı ḥākk millete ve devlete ve niẓām-ı umūr maʿāşa ve cemʿıyyete (16) müteʿallıḳ ola. ʿİlm-i şerīʿat gibi fıḳhdan ve kelāmdan ve aḫbārdan ve tenzīlden ve (17) teʾvīlden daḫı sāyir ʿulūm-ı ẓāhire gibi meṯelā edeb gibi, belāġat gibi naḥv gibi, kitābet (18) gibi, ḥisāb gibi daḫı bunlara

beñzer ne var-ısa ve her birinüñ menfaʿatı anuñ mertebesi (19) ḥasebince olur. V'allāh ü aʿlem.

(20) Çūn-ki nefs-i ḫayyir ve fāżıl ola ve fażīlet bulmaġuñ (21) ve saʿādet taḥṣīl itmegüñ ḥürmetini ḥıfẓ ide ve ʿulūm-ı ḥaḳīḳīyye ve maʿārif-i yaḳīniyye **[44b]** (1) iktisābına ḥarīṣ ola, bu şerāʿiṭüñ muḥāfaẓasını müstedʿī ve bu merāsimüñ ıḳāmatını muḳteżī (2) olan umūra ihtimām anuñ ṣāḥibine vācib olur ve nice ki ḥıfẓ-ı ṣıḥḥatuñ ḳānūnı ṭıbbda mizāca (3) mülāyim olan nesnenüñ istiʿmālıdur, ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat nefsüñ ḳāʿidesi daḫı muʿāşere (4) ve muḥāfaẓa iḫtiyār itmekdür, şol kimseler-ile ki ḫaṣāyil-i sālifede ve ṣıfāt-ı sābıḳada (5) aña müşākil ve müşārik ola; zīrā ki hīç bir nesnenüñ nefsde teʾs̱īri celīs ve ḫalīṭ (6) ve muṣāḥib teʾs̱īrinden ziyāde olmaz ve buncılayındur bu menāḳıb-ıla müteḥallī olmayan kimselerüñ (7) muvānesesinden ve mucālesesinden ihtirāz daḫı ve ʿale'l-ḫuṣūṣ ehl-i şerīk ve ṣāḥib-i (8) fesāduñ iḫtilāṭından iḥtirāz ki mucūn-ıla ve masḫaralıġ-ıla şöhret bulmışlardur yāḫūd himmeti ḳabīḥ (9) şehvetler iṣābetine ve fāḥiş leẕẕetler taḥṣīline maḳṣūr itmişlerdür, nefsüñ ṣıḥḥatını ḫıfẓ-ı (10) ḳavāʿıdından; zīrā ki tecennüb ve iḥtirāz bu ṭāyifeden bu ṣıḥḥatuñ ḫāfıẓına ehemm-i şerāyiṭ ve evceb-i (11) merāsimdür ve nice kim anlaruñ muḫālaṭasından ḥaẕer vācibdür, anlaruñ ḫaberlerini ve ḥikāyetlerini (12) aṣfā itmekden ve ḥadīs̱lerini istimāʿ itmekden ve muzaḫrafātını ve şiʿrlerini rivāyet (13) itmekden, meclislerine ve maḥfillerine ḥāżır olmaḳdan ḫuṣūṣā şol vaḳtda ki istiṭābet-i (14) nefs-ile ve meyl-i ṭabīʿat-ıla meşūb ola, ḫaẕer vācib olur; zīrā ki bir meclise ḥāżır olmaḳdan (15) yā bir sözlerin rivāyet itmekden nefse şol mıḳdār vesaḫ ḥāṣıl olur ki andan nefsi (16) pāk eylemek zemān-ı ṭavīlden ġayrı-y-ıla ve müşkil muʿālecelerden ġayrı-y-ıla müyesser olmaz ve çoḳ (17) olur ki buncılayın ḥāl-ı ʿulemānuñ fesādına sebeb ve fużalānuñ azġunlıġına mādde (18) olur, bunlara bu vech-ile olıcaḳ müstaʿid yigitcüklere ve müsterşid müteʿallimlere bu ḥāl (19) ne ṭarīḳ-ıla sebeb-i fesād olması maʿlūm olur ve bu ki sebeb oldur ki leẕẕāt-ı bedeniyyeye (20) muḥabbet ve rāḥāt-ı cismāniyyeye şevḳ ṭabīʿat-ı insānda merkūzdür, noḳṣānlar cihetinden (21) ki cibillet ḥasebince anda meftūr ve maḫlūḳ olmışdur ve eger sebeb zimām-ı ʿaḳl ve ḳayd-ı ḥikmet **[45a]** (1) ḥikmet olmaya-y-ıdı kāffe-i nevʿ bu belā-y-ıla mübtelā olurlar-ıdı. Efāżıluñ iḳtiṣārı (2) suʿadānuñ ve emās̱ilüñ ḳanāʿatı mıḳdār-ı żarūrīye temşiyet bulmaz-ıdı ve bilmek gerek ki (3) girçek dostlar-ıla meʾnūs olmaḳ ve muvāfıḳ yārlar-ıla iḫtilāṭ-ı leẕīẕ-i laṭīfede ve müsteṭāb-ı (4) ḥikāyede ki leẕẕet-i mübāḥı müstedʿī ve muraḫḫıṣdur bir vech üzerine ki anuñ muḳadderi (5) ʿaḳl ola, şehvet olmaya ve ḥadd-i tavassuṭdan derece-i isrāfa yā mertebe-i noḳṣāna (6) irişmeye daḫıl olmaz, iḥtirāz vācib olan nesnede; zīrā inbisāṭuñ daḫı (7) sāyir aḫlāḳ gibi iki ṭarafı vardur: Birisi cānib-i ifrāṭ-ıla ve ġuṣṣasuzlıḳ ciheti-y-ile (8) ve fısḳ-ıla

mevsūmdur ve birisi daḫı cānib-i tefrīṭ-ile ve ʿubūset-i vech-ile ve yaramaz ḫūlulıġ-ıla (9) maʿrūf ve meẕmūmdur ve mertebe-i vasaṭ ki müştemildür, şerāyiṭ-i iʿtidālı heşāşet-ile (10) ve ṭalāḳat-ıla ve ḥüsn-i ʿişret-ile meşhūrdur ve ism-i ẓarāfete istiḥḳāḳ bu mertebenüñ ṣāḥibine (11) maḳṣūrdur ve nefsüñ ṣıḥḥatını ḥıfẓ itmek sebeblerindendür, efʿāl-ı cemīle vaẓīfelerine (12) iltizām gerek-ise ḳabīl-i naẓariyyātdan olsun gerek-ise ḳabīl-i ʿameliyyātdan bir vech üzerine ki (13) günden güne nefse her birinüñ vaẓīfesi ʿuhdesinden ḫurūc itmesine (14) muʾāḫeẕe ve ʿitāb idüp ve vaẓīfesinüñ iḫlālini ve ihmālini hīç vech-ile cāʾiz (15) görmeye ve bu maʿnī ṭıbb-ı cismānīde riyāżat-ı bedeniyye yirindedür ve nefs eṭıbbāsınuñ (16) mübālaġası bu riyāżat emrinüñ taʿẓīminde beden eṭıbbāsınuñ ol riyāżatınuñ (17) menfaʿatı taʿẓīminde mübālaġasından ziyādedür; zīrā çūn-ki nefs naẓara mülāzemetden (18) muʿaṭṭal ola ve ḥaḳāyıḳ fikrinden ve meʿānīye ġavṣdan aʿrāż ide, ebleh ve belīd olmaġa (19) müteveccih olur ve ʿālem-i ḳudsüñ ḫayrātı māddeleri andan munḳaṭıʿ olur ve çūn-ki ʿamel ḥilyesinden (20) ʿārī ola, kāhillig-ile ülfet ṭutar ve helāk olmaġa yaḳın olur; zīrā bu teʿaṭṭul insāniyyet (21) ṣūretinden insilāḫı ve behāyim mertebesinde rücūʿı müstelzimdür ve intikās-ı ḥaḳīḳī budur. **[45b]** (1) Neʿūẕü bi'llāhi minh. Ammā çūn-ki ṣaded-i teʿallümde olan ṭālib-i umūr-ı fikriyye-y-ile riyāżatı (2) ve ol geçen dört ʿilme mülāzemeti ʿādet ide ṣıdḳ-ıla ülfet ṭutup naẓar-ı meʾünetini ve (3) reviyyet ve fikr-i meşaḳḳatını ḫafīf ʿadd ider ve ḥaḳḳ-ıla meʾnūs olur ve ṭabīʿatı bāṭıldan (4) ve semʿī yalan işitmekden müteneffir olur tā şol mıḳdār ki derece-i kemāle yaḳın olup (5) naẓar-ı daḳīḳ-ıla ḥikmete müṭālaʿa ḳıla. Bes ol ʿilmlerüñ ġavāmıżına ve müstevdiʿātına ve sırrlarına (6) ve ẕaḫīrelerine ẓafer bulur ve eger bu ṭālib-i ʿilmde ferīd ve ḥabr olup irfānı üzerine ġālib (7) olsa gerekdür ki ʿādet ṭutduġı vaẓīfenüñ mülāzemetinden ve ʿilmde ziyāde ṭalebenüñ (8) muvāẓabetinden fażlına iʿtimād idüp rücūʿ itmeye ve bu ḳāʿide-i muḳarrar ṭuta ki ʿilme (9) nihāyet yoḳdur, nitekim Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā buyurur ki:

وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

(10) Yaʿni her ʿilm ehlinüñ fevḳında ʿilm ehli olur tā vācibe var nice ve gerekdür ki eṣnā-i dersde (11) münkeşif olan nesneden ġāfil olmaya ve tekrār-ı mülāḥaẓalar-ıla anı ḥıfẓ ide ki ʿilmüñ āfeti (12) nisyāndur ve Ḥasan-ı Baṣrīnüñ raḍıya'llāhu ʿanh şu sözini dāʾimā yād ide ki:

اِقْدَعْو اهَزِهِ (13) النَفُوسَ طُلَعَةُ وحَادِتو هَا فَاِنّهَا سَرِيَعةُ الدُثُور

Yaʿni işbu nefsleri kāhillige (14) ve baṭṭāllige meyl itmekden menʿ idüp ʿinānni çeküñ; zīrā ki eşyāya bunlaruñ-ıla çoḳ (15) vuḳūflar ve ıṭlāʿlar ḥāṣıl olur daḫı bu nüfūsa gāh mülāḥaẓa-ı maʿānī-y-ile celā virüñ ki (16) bu nefslerüñ teġayyüri ve indirāsı serīʿdur fenā bulmazdan öñden cedīd-i mülāḥaẓalar-ıla (17) tāze ḳıluñ , her neyi buldursa aḫẕ itmeg-içün müseyyeb ḳomañ. Bes Ḥasan-ı Basrīnuñ (18) dāʾimā bu sözini tefekkür ide; zīrā ki bu kelimāt ḳıllet-i ḥurūf-ıla ve ġāyet feṣāḥat-ıla ve (19) şerāyiṭ-i belāġatuñ istīfāsı-y-ıla fevāʾid-i keṯīre-i müştemildür ve gerekdür ki ṣıḥḥat-ı nefsi (20) ḥāfıẓ olan kimse şerīf niʿmetleri ve ʿaẓīm ẕaḫīreleri ve ġayr-ı mütenāhī mevhibetleri ḥıfż (21) eyleye ve şol kimse ki beẕl-i emvālsüz ve meşaḳḳatlar tecessüminsüz ve meʾünetler tekellüfinsüz niçe **[46a]** (1) niçe kerāmet ve niʿmete maḫṣūṣ olur ṣoñra aʿrāż ve iġmāz ve tekāsül ve teġāful-ıla anı (2) bile virüp ʿārī ve ḫālī ḳalur. Bes ḥaḳīḳatda melūm ve maġbūn olup rüşdden (3) ve tevfīḳden bī-naṣīb ve maḥrūm olur ḫuṣūṣā ki görür ki ġarażī niʿmetlerüñ ṭālibleri (4) ve mecāzī fāʾidelerüñ ḫāṭıbları ne vech-ile ırāḳ seferlerüñ meşaḳḳatlarına taḥammül iderler (5) ve ḳorḳulu yirleri ḳaṭʿ idüp mużṭarib deryālara ʿubūr iderler ve nefsüñ (6) telefi esbābına yırtıcı cānavarlar gibi ve yol kesiciler gibi daḫı bunlaruñ ġayrı her ne var-ısa (7) taʿarruż idüp envāʿ mekrūha mültefit olurlar ve ekṣer aḥvālda bu ḳorḳularuñ muḳāsātı (8) ve meşaḳḳatları-y-ıla nevmīd olup ḥüsrān üzerine olurlar ve çoḳ nedāmetler-ile ve mehlek (9) ḥasretler-ile ki ḳaṭʿ-ı enfāsı ve ḳalʿ-ı ervāḥı müstedʿīdur, mübtelā olurlar ve eger meṭālibinden (10) bir nesneye ẓafer bulsalar zevāl-ı āsībi ve intiḳāl-ı āfeti ʿaḳabince ḥāṣıl olur ve anuñ (11) beḳāsına vüṯūḳ ve iʿtimād ḥāṣıl olmaz; zīrā ki anuñ māddeleri umūr-ı ḫāriciyyeden (12) ve esbāb-ı arżıyyedendür ve ḫāricī nesneler ḥavādiṯden sālim olmazlar, zemānenüñ (13) ṭavārıḳı ve ḥavādiṯi aña müteṭarrıḳ olur ve anuñ ḥıfżında vāḳıʿ olur, ḫavf ve işfāḳ (14) teʿab-ı nefs müddet-i ʿömrinden ġayr-ı mütenāhīdür ve eger bu nevʿuñ ṭālibi bir pādişāh ola yāḫūd (15) anuñ ḥażretinüñ ḫāṣṣlarından ve muḳarreblerinden bir kimse ola envāʿ-ı mekrūhlar ve şiddetler (16) anuñ bābında müteżāʿif ve mütezāyid olur, ḫuṣūṣā ki eżdād-ı müzāḥimesi ve ḥuṣṣād-ı münāzaʿası (17) gerek-ise ırāḳdan ve gerek-ise yaḳından olsun şiddet-i iḫtiyāc-ıla māddelerüñ ve meʾünetlerüñ (18) keṯretine ki ḫadem ve ḫaşem ıṣlāḥına ve dostlaruñ, düşmenlerüñ cevānibini riʿāyet itmekde (19) żarūrīdür ki mużāf olur ve maʿa-hāẕā anuñ muḳarriblerinden ve aña muttaṣıl kimselerden (20) ki ḫademden ve ḫaşemden mecmūʿsınuñ irżāsına ḳādir olmaz aña iʿtirāż ve taḳṣīre (21) ve ʿayba nisbet tevātür ve tevālī üzerine vāḳıʿ olur ve eḫaṣṣ-ı ḥavāss ṭarafından bel-ki evlād cānibinden **[46b]** (1) ve ḥareminde olan kimseler ḳablinden ve sāʾir ḫademden ve ḫaşemden sözler istimāʿ ider ki (2) ṣuʿūbetden ve şiddetden ve ġażab ḥareket itmesinden riʿāyet maṣlaḥat sebebi-y-ile iẓhāra (3) ve teşeffīye ʿadem-i ḳudretden iḫtiyār-ıla mevtin ārzū ider. Ve bu cümle ile aʿvānuñ ve enṣāruñ (4)

teḥāsüdinden ve tenāzuʿından ve aʿdānuñ mükātebātından ve eżdāduñ muvāṭaʾatından ve (5) ittifāḳātından, iḥtiyāṭdan ve ḫavfdan ḫālī olmaz ve ne ḳadar ki eli altındaġı ḫademi ve ḥaşemi (6) ve ʿaskeri ziyāde ola, anlaruñ meṣāliḥine iştiġāl ve maʿīşetleri esbābın tehyiʾe itmekde (7) mübāşere daḫı ziyāde olur; zīrā ki ol cemāʿat kifāyet-i meʾünetin itmeyüp anuñ (8) ziyāde fikrine ve ḥayratına sebeb olurlar ve buncılayın kimse egerçi ẓāhirde ve ḫalḳuñ (9) taṣavvurında ġanī ve bī-niyāz görülür; ama ḥaḳīḳatda cemīʿı ḫalḳdan dervīşīrek olur, bi-ḥasebü'ẓ- (10) ẓāhir salṭanat-ı ḥaḳīḳatda dervīş olmaġa māniʿ olmaz; zīrā ki dervīşlik iḥtiyācdan (11) ʿibāretdür ve iḥtiyāc daḫı muḥtācun-ileyhinüñ endāzesi mıḳdārınca olur. Bes her kimse- (12) nüñ ki ḥāceti ola anuñ dervīşiligi daḫı ziyāde olur ve her kimsenüñ ki ḥāceti (13) iḥtiyācı menāfiʿ-ı dünyeviyyeye az ola, anuñ ġınāsı ziyāde olur ve bu maḥalldandur ki aġnāu'l- (14) aġniyā Bārī Teʿālādur, dirler; zīrā ki anuñ hīç nesneye ve hīç kimseye iḥtiyācı (15) yoḳdur ve pādişāhlar taḥṣīl-i emvāle ḫalḳuñ aḥvecidür. Bes lā-cerem anlaruñ efḳarı olurlar (16) ve emīrü'l-müʾminīn Ebū Bekr eṣ-ṣıddīḳ raḍıya'llāhu ʿanh dimişdür bir ḫuṭbede ki:

اَشْقَى النَاسِ فى الدُنيَا (17) وَ الآخِرَهْ اُلملوكُ

Yaʿni ḫalāyıḳuñ şaḳīraġı dünyāda ve āḫıratda ẓālim beglerdür ve böyle (18) didükden ṣoñra beglerüñ ṣıfatın beyān eyledi ve eyitdi ki her ki pādişāhlıḳ derecesine (19) irişse Bārī Teʿālā anuñ raġbetini gendü taṣarrufında olan nesneden ṣarf eyler, teġayyür (20) taṣarrufında olan nesnenüñ ṭalebine ḥarīṣ olur ve anuñ hayūtınuñ inḳıṭāʿı sebebleri (21) çoḳ olur ve anuñ göñline melāmet ve ġuṣṣa müstevlī olup az nesneye ḥased eyler ve çoḳdan **[47a]** (1) ve çoḳdan ḫışmda ve ġażabda olur ve selāmetden şeʾāmet ve melālet ḥāṣıl idüp (2) leẕẕāt idrākinden ʿārī olur. Ne bir nesneden iʿtibār ḥāṣıl ider ve ne ḫōd bir kimseye (3) iʿtimād eyler. Bunlaruñ meṣeli şol ḫalḳ aldayıcı dirheme ve serāba beñzer ki ẓāhirde feraḥ (4) ve şādī gösterür ve bāṭında ġamm ve ġuṣṣa ziyāde eyler ve çūn-ki anuñ devleti nihāyet (5) bula ve ʿömrinüñ māddesi munḳaṭıʿ ola, Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā ʿadlınuñ muḳteżīsince anuñ-ıla (6) ḥesābda münāḳaşa idüp naḳīr u ḳıṭmīr ḥesābda teftīş eyler ve ʿafvda müżāyaḳa gösterür. (7) Bes

مَنْ نُوقِشَ فِى الْحِسَابِ عُذِّبَ

Muḳteżīsi-y-ile muʿaẕẕeb olur.

اَلَا اِنَّ اُلمُلُوكَ (8) هُمُ الْمَرْحُومُونَ

Yaʿni merḥamete ve esirgemege maḫṣūṣ olan beglerdür ki ẓulm-ıla ve cevr-ile (9) mevsūm olalar. Cihet-i sevḳdan maʿlūm ve müstefāddur, ziyāde tafṣīle ḥācet yoḳdur (10) tā bu maḥalla degin ḥażret-i emīrü'l- müʿminīn Ebū Bekr Ṣıddīḳuñ sözidür; ama ḥaḳḳ budur ki ṣıfat-ı (11) aḥvāl-ı mülūkda oḳı ṣavāb-ı ḳalḳanna urmışdur ve Üstād Ebū ʿAlī raḥmallāh eydür: (12) "Zemāne pādişāhlarından bir böyük pādişāhı müşāhede eyledüm. Yaʿni ʿAḍudü'd-devleyi ki (13) bu maʿānīnüñ gendü aḥvālına bāṭında muvāfaḳatından taʿaccüb ider-idi ve şol kimseler ki beglerüñ (14) ẓāhir ḥāllarına naẓar iderler ve anlaruñ mesnedlerinüñ ve serīrlerinüñ ve mefreşlerinüñ (15) ve melbeslerinüñ ve ġılmānınuñ ve bendelerinüñ ve nāyiblerinüñ ve ḥāciblerinüñ ve ḫademinüñ ve (16) ḥaşeminüñ ve mevkiblerinüñ daḫı bunlaruñ ġayrı ne var-ısa zīnetine naẓar idüp ẓann iderler ki (17) bu tecemmül ve bu esbāb-ıla anlara feraḥ ve meserret ve temettüʿ ve leẕẕet-i bī-nihāyet ḥāṣıl olur.

لَا لَعَمْرِ (18) اللهِ

Yaʿni Allāh ḥaḳḳı-y-içün böyle degüldür; zīrā ki bu aḥvāluñ eṣnāsında anlar ehl-i naẓar-ı fikrlerinden (19) ġāfil olup żarūrī endīşelere ve maṣlaḥatlarınuñ tedbīrine ve tertībine meşġūl olurlar (20) ve bu maʿnī daḫı mütezāʾid ve müteżāʿif olur tezyīd-i mülk ve teżāʿuf-ı esbāb iʿtibārı-y-ıla. Bes (21) tecrübe ve ḳıyās miʿyārı-y-ıla bu maʿnī-i muʿabber ḳılmaḳ gerek tā ki aña didügümüz nesne vāżıḥ ve rūşen ola **[47b]** (1) ve eger bir kimse nāgāh bir riyāsete ve pādişāhlıġa irişse bir ḳaç gün anuñ ibtidāsında (2) ve evvel vaḳtlarda leẕẕet bulur ve çūn-ki naẓarı ol esbābuñ müşāhedesinde vāḳıʿ ola (3) ve anda teḳarrur bula. Andan ṣoñra ol ḥāleti sāʾir umūr-ı ṭabīʿıyye gibi idüp başarını gend[ü]nüñ (4) taṣarrufı dāʾiresinden ḫāric olan nesnelere ilḳā eyler ve anı taḥṣīl itmege ḥarīṣ (5) olur tā şol vech-ile ki eger fi'l-miṣl-i dünyāyı ve dünyāda ne var-ısa aña virseler (6) bir ʿālimüñ daḫı vücūdın temennī eyler ve yāḫūd himmeti beḳā-ı ebedī ve mülk-i ḥaḳīḳī ṭalebinde teraḳḳī (7) gösterür tā ki salṭanatuñ cemīʿı umūrı ve riyāsetüñ küllī-i esbābı aña vebāl olur. El-ḥāṣıl (8) mülk ḥıfẓı ve memleket żabṭı ġāyet ṣuʿūbetde olur, inḥilāl cihetinden ki ṭabīʿat-ı dünyāda (9) ḥāṣıldur ve telāşı teferruḳ yöninden ki isticmāʿ-ı ẕeḫāyirüñ ve künūzuñ ve ictimāʿ-ı ʿasākirüñ (10) ve cünūduñ ʿaḳabince vāḳıʿ olur ve āfetler ve zevāllar sebebinden ki sāʾir eṣnāf-ı yesāra (11) ve ṣervete ve ġınāya müteṭarrıḳ olur ve mecāzī niʿmetler ṭāliblerinüñ ḥālı gerek-ise ʿavāmm olsun (12) gerek-ise ümerā ve mülūk olsun şudur ki taḳrīr oldı; ammā ḥaḳīḳī niʿmetler ki ẕevāt-ı efāżılda (13) ve nüfūs-ı erbāb-ı feżāyilde mevcūddur, anuñ mufāraḳatı hīç āsīb-ile ve ẕevāli

hīç (14) āfet-ile mutaṣavver degüldür; zīrā ki Ḥażret-i Rubūbiyyetüñ mevāhibi istirdād vaṣmetinden ve anuñ (15) mezāyāsı zevāl ş̲evbinden münezzehdür. Şöyle ki dimişlerdür:

وَآوَهُ خويش (16) چَرخ بستا نقش الله جاودان

Ve bu ḫayrlaruñ vāhibi anuñ istiş̲mārı (17) ve cemʿ itmesi-y-ile emr itmişdür. Eger imtiş̲āl gösterürsüz her laḥzada bir niʿmet daḫı (18) ş̲emere virür tā şol ḥīne degin ki naʿīm-i ebedī ḥāṣıl olur ve eger żāyiʿ idersüz şeḳāvetümüze (19) ve helākümüze rāżī olmış oluruz ve cevāhir-i nefise-i bāḳıye-i ẕātiyye ḥāżırayı żāyiʿ eyleyüp (20) aġrāż-ı ḫasīse-i fāniyeyi ve ʿarażiyyeyi ve ġāyibeyi ṭaleb itmekden ziyāde ne vech-ile (21) ne vech-ile ḫüsrān ve maġbūtlıḳ ola. Bes eger

بعداللتيآوالّتى

menāfiʿ-ı dünyeviyyeden bir nesne **[48a]** (1) bir nesne ḥāṣıl olsa anı ṭaleb iden kimseye göstermeye ve her laḥẓada anı bunuñ (2) ḳatından yāḫūd bunı anuñ ḳatından menʿ ide ve ḥakīm Aresṭaṭalis dimişdür ki: (3) "Bir kimse ki vech-i maʿīşetinde kifāyet idecek nesneye ḳādir olup ṭarīḳ-ı (4) vasaṭ-ıla rindegānīye ḳādir olsa gerekdür ki ziyāde ṭaleb itmege meşġūl (5) olmaya; zīrā ki ziyādeye nihāyet yoḳdur ve ziyāde ṭaleb iden kimseyi nihāyet (6) meşaḳḳatlar çeker." Ve biz bundan öñdin iḳtiṣāda ve kifāfe işāret idüp (7) eyitmişüz ki ġaraż-ı ṣaḥīḥ ālām-ı esḳāmuñ müdāvatı ve devāsıdur ki ol ālām-ı (8) esḳām ki cūʿ gibi ve ʿaṭaş gibi āfetlerde ve ʿāhetlerde vuḳūʿdan iḫtirāzdur, (9) şol le̲zze̲tuñ ḳaṣdı degüldür ki anuñ ḥaḳāyıḳı ālām ola. Egerçi ẓāhirde (10) le̲zze̲t gösterür-ise daḫı bel-ki le̲zze̲tüñ müstevfīraġı ṣıḥḥatdur ki iḳtiṣāduñ (11) levāzımındandur. Bes maʿlūm oldı ki ol le̲zze̲tden aʿrāż hem ṣıḥḥat var (12) ve hem le̲zze̲t var ki iḳdāmda ne le̲zze̲t var ne ṣıḥḥat. Ammā şol kimse ki sedd-i (13) żarūret mıḳdārına ḳadar olmaya saʿy itmege ve ṭaleb itmege muḫtāc ola, aña daḫı eyle (14) gerekdür ki ḥācet mıḳdārından tecāvüz itmeyüp ḥırṣ ve tamaʿ istīlāsından ve (15) mekāsib-i deniyyeye ve ḫabīş̲eye taʿarrużdan iḫtirāz eyleye ve muʿāmelesinden mücāmele (16) ve iḥsān yolını iḫtiyār idüp dāʾimā anı ḥıfẓ ide, fiʿl-i ḫasīse mużṭarr (17) olmayınca irtikāb itmeye ve sāʾir cānavarlar ḥālında ki ḳarınları ṭoyduḳdan ṣoñra (18) ziyāde ġıdā ṭalebinde saʿydan aʿrāż iderler, teʾemmül ide; zīrā ki eṣnāf-ı (19) ḥayvānātdan baʿżısı cīfe yimekde ve baʿżısı revş̲-i cins yimekde rüzgār (20) geçürürler ve şol mıḳdāra ki anlara maḳsūmdur, ḳāniʿ ve rāżī olurlar ve gendü (21) żıddlarınuñ ḳuvvetlerinden ve ġıdālarından müteneffir olurlar. Cānavārlardan bal arusı-y-ıla **[48b]** (1) ṭoñuzlar ḳurdı gibi ki biribirinüñ ḳuvvetine ve ġıdāsına taʿarrużdan iḫtirāz iderler. (2) Bes çūn-ki her ḥayvānuñ nisbeti gendünüñ ḫāṣṣ

ġıdāsına ve ḳuvvetine sāʾir (3) ḥayvānlaruñ ḳuvvetlerine ve ġıdālarına nisbeti gibidür ve anlardan her birisi gendü beḳāsınuñ (4) ḥıfẓına vefā iden mıḳdāra ḳāniʿ ve rāżī olur. İnsān daḫı nefs-i ḥayvānīde anlara (5) müsāhemet ve muvāfaḳat sebebi-y-ile ki ġıdāya iḥtiyācdur, gerekdür ki ḳuvvetlerde ve ġıdālarda (6) bunlaruñ naẓarı-y-ıla naẓar idüp ve ḳısmetine rāżī ola; ziyāde ṭaleb itmeye ve anı (7) şol nesne üzerine ki bāb-ı żarūretde anuñ defʿına ve iḥrācına iḥtiyāc olur, ziyāde (8) itmeye ve nefīs ṭaʿāmlara ʿuḳūluñ iştiġālını ve anuñ-ıla temettüʿde ʿömrler fānī ḳılmaġa ḳabīḥ (9) ṣaya ġıdādan şol mıḳdār-ı żarūrī ṭalebinden teḳāʿud ve tekāsül ḳabīḥ ve meẕmūm (10) olduġınlayın ve yaḳın vechi-y-ile bel-ki mādde-i daḫlı mādde-i ḫarc üzerine tafḍīl ve eḥadü-hümāya (11) raġbet āḫarsuz ṭabʿ-ı muḳteżāsındandur, ʿaḳl-ı muḳteżāsından degüldür; zīrā ṭabīʿatuñ (12) mādde-i daḫla şu cihetden ki bedel-i mā-yeteḥalel andan ḥāṣıl olsa gerek mezīd-i ināyeti (13) vardur ve bedenden cüzʾ olan nesneyi iştimāl ḥayṣiyyetinden mülāyim ṣābir ve mādde-i ḫarcdan (14) bedel-i mā-yeteḥalel olmaḳ ve bedenden cüzʾ olmaḳ ṣalāḥiyyeti zāyil olduġı ḥayṣiyyetden maḥall (15) bedel ḫālī olduġı-y-içün ṭabʿ anı mekrūh görür, müteneffir olur ve ʿaḳluñ ṭabʿa bu maʿnīde ki (16) taḳrīr oldı, aḫassuñ eşrefi istiḫdāmı ḳabīlinden olur. Şöyle ki niçe kerre didük (17) ve nefsüñ ṣıḥḥatını ḥıfẓ iden kimseye gerekdür ki hīç ḥālda ḳuvvet-i şehveti ve (18) ḳuvvet-i ġażabı taḥrīk itmeye bel-ki anlaruñ ḥareketini ṭabīʿat-ıla ḳoya ve bundan ġaraż oldur ki (19) çoḳ olur ki bir leẕẕeti ki vaḳt-ı istiʿmāl-ı şehvetde yāḫūd bir ʿālī mertebe bulduḳları (20) ḥīnde iḥsās itmişler-idi, teẕekkür itmeg-ile yine ancılayın nesneyi iʿāde itmege şevḳ taḥṣīl (21) iderler ve ol şevḳ ḥareketüñ mebdeʾi olur tā ki reviyyeti ve fikri ol maʿnīnüñ taḥṣīlinde **[49a]** (1) taḥṣīlinde ki şevḳuñ maṭlūbıdur, istiʿmāl iderler ve ḳuvvet-i nuṭḳı nefs-i ḥayvāniyyenüñ (2) ʿilletini izāle itmekde istiḫdām iderler; zīrā ki maḳṣūda vuṣūl bu ṭarīḳdan ġayrı (3) vech-ile ḥāṣıl olmaz ve bu ḥāl-ı şebīh olur, şol kimsenüñ ḥālına ki bir tor (4) ve yavuz atı yāḫūd bir yırtıcı kelbi taḥrīk ide daḫı andan ḫalāṣ tedbīrine meşġūl (5) ola ve ẓāhirdür ki sefīhlerden mecnūnlardan ġayrı kimse bunuñ gibi ḥareketine (6) iḳdām itmez; ammā çūn-ki ʿāḳıl bu iki ḳuvvetüñ ḥareketini mizāc-ıla ide, gendünüñ ṭabīʿatı (7) dāʿıyeleri bu mühimmi ıḳāmat idüp taḥṣīl itmekde kāfī olur; zīrā ki bu bābda (8) fikrüñ ve ẕikrüñ müdevvine ve maʿūnetine anlaruñ ziyāde ḥācetleri olmaz ve çūn-ki ḥıfż-ı (9) ṣıḥḥat-ı bedende ve tebaḳḳıye-i nevʿda żarūrī olan mıḳdāruñ ḥareketi vaḳtında tefekkür ve (10) teẕekkür vāsıṭası-y-ıla ide tā ki istiʿmālda ḥadden tecāvüz lāzım gelmeye siyāset-i (11) rabbānīnüñ imżāsı ve anuñ müsebbiti muḳteżāsı temşiyet bulur ve şöyle gerekdür ki (12) ḥarekāt-ıla ve sekenāt-ıla ve aḳvāl-ıla ve efʿāl-ıla ve tedbīrler-ile ve taṣarruflar-ıla ittiṣāf üzerine (13) naẓar ve ḳayġı muḳaddem ḳıla tā ki irādet-i ʿaḳliyyeye muḫālifʿādeti icrā itmek ḥasebince (14) andan bir nesne ṣādır olmaya ve eger bir defʿa yā iki defʿa olʿādet sebḳat itse

(15) ʿazmine ve ḳaṣdına muḫālif bir fiʿl andan vücūda gelür ki maʿṣiyetdür. Bes ol günāhuñ (16) ezāsında ʿuḳūbet ḥāṣıl olsa gerek. Meṣelā eger nefs gendüye mühimm olan perhīz (17) ḥīninde ve iḥtimā vaḳtında bir żararlu ṭaʿāma mübāşeret itse anı ol ṭaʿāmdan (18) imtināʿ-ıla ve ṣıyāma iltizām-ıla menʿ ide ne mıḳdār ki maṣlaḥat görür ve anı tevbīḫ ve taʿyīr (19) ve levm itmekde envāʿ-ı īlām-ıla mübālaġa ide ve eger ġayr maḥallında ġażab itse aña bir sefih (20) ġaraż itmeg-ile ki anuñ cāhini ve mertebesin kesr eyler ve ʿarżına ḫalel getürür yāḫūd bir ṣadaḳa (21) neẕr itmeg-ile ki aña müşkil olur teʾdīb ide kütüb-i ḥükemāda getürmişlerdür ki Öḳlidüs[16] **[49b]** (1) ṣāḥib-i hendese gendü şehrinüñ sefīhlerini kirāya ṭutup nesne (2) virür-idi tā ki anı ḫalḳ içinde tevbīḫ ve taʿyīr idüp melāmet iderler-idi. Bes anuñ (3) nefsi ol cihetden andan imtināʿ bulur-ıdı ve eger gendü nefsinden ġayr maḥallında bir (4) kāhillik iḥsās itse aña meşaḳḳat-ı aʿmāl-ıla ve ʿādet-i maʿhūdesinden (5) ḫāric ziyāde teʿablar-ıla teklīf ide. El-ḥāṣıl nefsden bu vech-ile ġayr maḥallında fiʿller (6) vāḳıʿ olsa aña şuncılayın nesneler ʿarż ide ki iḫtilālüñ ve ruḫṣatuñ anda (7) mecāli olmaya tā ki nefs bāḳī-ı umūrda ʿaḳla muḫālif itmeye ve anuñ resminden (8) tecāvüzi tecvīz itmeye ve gerekdür ki cemīʿı evḳātda yaramaz ṣıfatlara mülābis olmaḳdan (9) ve anuñ aṣḥābına müsāʿade ve muvāfaḳat itmekden iḥtiyāṭ ide ve günāh-ı ṣaġīreyi ḥaḳīr (10) ṣaymaya ve aña mürtekib olmaġa ruḫṣat istemeye; zīrā ki ṣaġīreye mürtekib olmaḳ tedrīc-ile (11) kibīre irtikābına bāʿiṯ olur ve eger bir kimse yigitliginüñ evvelinde şehvetlerden (12) nefsini żabṭ itmegi ve ġażabuñ sūreti ve ḳatında ḥilm göstermegi ve dilini ḥıfẓ (13) itmegi ve aḳrāndan yitişen nesneye taḥammül itmegi ʿādet ṭutmış ola. Bu edeblere (14) mülāzemet aña āsān olur; zīrā şol kimseler ki sefīhlerüñ meẕemmeti-y-ile mübtelā (15) olup anlaruñ sefāhetine şetmine ḥarīṣ olurlar. Anlara envāʿ-ı ḳabāyıḥı istimāʿ (16) āsān olur tā şol ḥadde degin ki anuñ gibi nesnelerden müteʾeṩṩir olmazlar. (17) Bel-ki gāh olur ki bu kelimātuñ emṩāli üzerine tekellüfsüz gülmekler anlardan ṣādır (18) olup anuñ gibi sözleri beşāşet-ile telāḳḳī iderler. Egerçi bu aḥvāluñ naẕāyirine (19) bundan öñden hīç iḥtimāl ḳomazlar-ısa daḫı ve kelām-ıla intiḳāmdan ve cevāb-ıla teşeffīden (20) teḥāşī gösterürler-ise daḫı. Bes fażīlet-ile ülfet ḳaṣdın iden kimselere lā-büdddür ki (21) sefihler-ile muḥāvereden ictināb ide ve ʿāḳıla gerekdür ki şehvet ve ġażab ḥareket itmezden **[50a]** (1) itmezden öñden ḥilmi ve ṣabrı müheyyā ide ve ʿāḳıl pādişāhlara ki düşmenler hücūm (2) itmezden öñden ki cāsūslar-ıla anlaruñ aḥvālına vuḳūf vaḳtında ve tedbīr ve taṣarrufuñ (3) imkānı ḥīninde envāʿ āletler-ile ve ḳalʿaları muḥkem ḳılmaġ-ıla düşmenlerinüñ muḳāvemetine (4) müstaʿid olurlar, iḳtidā eyleye ve nefsüñ ṣıḥḥatın ḥıfẓ iden kimseye lā-büdddür ki (5) gendü ʿayblarını geregi gibi ṭaleb ide ve

[16] Metinde اُقْلِيدُسْ şeklinde yazılıdır.

anuñ üzerine iḳtiṣār itmeye ki aña vāḳıf (6) olduḳdan ṣoñra anuñ izālesine meşġūl ola. Ḥakīm Calinus, insān ʿaybını (7) bilmeg-içün teʾlīf itdügi kitābda dimişdür ki: "Çūn-ki her şaḫṣ gendü nefsini sever, (8) anuñ ʿaybları aña maḫfī olur ve ʿaybları egerçi ẓāhir-ise daḫı idrāk itmez. Bes (9) ol ḫalelüñ tedbīrinde ḥakīm dimişdür ki nefsüñ ṣıḥḥatın ḥıfż iden kimse gerekdür ki (10) bir yār-ı kāmil ve dost-ı fāżıl iḫtiyār ide ve üns-i ṭavīl olduḳdan ṣoñra aña nefsüñ (11) ʿayubını ḫayr vire ve anuñ müddeti girçek olmasınuñ ʿalāmeti oldur ki bu şaḫṣ (12) nefsinüñ ʿayblarını gendüye iʿlām itmesin vācib bile tā ki andan iḫtirāz idüp (13) tecennüb göstere ve bu bābda anuñ-ıla muḥkem ʿahd eyleye ve ben sende hīç ʿayb (14) görmezem dimeye, bel-ki aña ʿitāb eyleyüp ve aña ḥıyānet-ile töhmet ide. Evvel anuñ (15) aḥvālından suvāl idüp teftīşde ziyāde ilḥāḥ ide. Bes eger ḫayr virmemek (16) üzerine ışrār eylese anuñ üzerine ʿazīm melūl olup andan aʿrāż ide (17) tā ki taġyīri mümkin olan nesneden baʿżısına iʿtirāf ide ve çūn-ki bu maḳāma (18) irişe. Elbette inkār-ı iẓhār eylemeye ve anuñ muvācehesinde ve muḳābelesinde (19) gendüye ḳabż-ı kerāhiyyet getürmeye tā ki inbisāṭ-ıla ve ibtihāc-ıla ve meserret-ile ve feraḥ-ıla (20) anı telāḳḳī ide ve anuñ şükrini ḫalvet vaḳtlarında ve muvāneset ḥīnlerinde edā (21) ide tā ki ol şaḫṣūñ hediyyesi ve tuḥfesi bu dosta nefsinüñ ʿayubını bildürmesi ola. **[50b]** (1) Bes anuñ nefsinüñ ʿayblarına maḥv-ı āṯārı ve ḳalʿ-ı rüsūmı muḳteżī olan nesne-y-ile muʿālece (2) ide tā ki ol dostuñ iʿtimādı anuñ ḳavline ve ġarażı anuñ nefsinü ıṣlāḥı idügine (3) muḥkem ola ve naṣīḥat ʿādet ṭutmasından inḳıbāż göstermeye tā bu maḥalla degin ḥakīm (4) Calinusuñ sözidür; ammā buncılayın dost ʿazīzü'l-vücūd olur ve ekṯer evḳātda (5) bunuñ gibi kimseye intifāʿdan ṭamaʿ-ı munḳaṭıʿ olur ve bu daḫı olur ki bu maḳāmda (6) dostdan ol kimseye düşmenüñ menfaʿatı ziyāde olur; zīrā ki düşmen (7) anuñ ʿayblarını iẓhār itmekde andan dehşet idüp anuñ adın riʿāyet (8) itmez, bel-ki bildügi nesne üzerine iḳtiṣār daḫı itmez, bel-ki ḥaddden tecāvüz ider (9) ve envāʿ bühtānlar ve iftirālar-ıla temessük eyler. Bes ḫalāyıḳ gendü ʿayblarına mütenebbih (10) olurlar. Şol nesnede ki iftirā itmiş-idi, nefsi müttehim añlar-ıla ve mütevaḳḳıʿ olan (11) ḫalelüñ vaḳtı-y-ıla iḫtiyāṭın iderler ve hem Calinus bir maḳālede daḫı dimişdür ki: (12) "Ḫalāyıḳuñ güzīdeleri düşmenleri-y-ile intifāʿ iderler." Bu söz daḫı meẕkūruñ (13) mışdāḳıdur ve Yaʿḳūb-ı Kindī ki ḥükemā-i İslāmiyyedendür, eydür ki: "Ṭālib-i (14) fażīlet olan kimse gerekdür ki gendü āşinālarınuñ ṣūretlerinden ayna düze (15) tā ki her ṣūretde seyyiʾe-i müstetbiʿ olan vażʿı istifāde idüp gendü (16) seyyiʾelerine ıṭlāʿ bula. Yaʿni ḫalāyıḳuñ seyyiʾelerini tefaḥḥuṣ ide tā ki andan (17) her biri üzerine gendüye meẕemmet ve ʿitāb-ıla melāmet ide. Şöyle ki eydesin (18) ki mekr ol fiʿl andan ṣādır olmışdur ve her günüñ āḫırında ol günde vāḳıʿ olan (19) ʿayub nefsi tefaḥḥuṣ idüp bi'l-külliyye ihmāle ve terke saʿy ide; zīrā ki şenīʿ ve ḳabīḥdur (20) bu ki şol nesnenüñ ḥıfżına ki anı ḳuvvet idinmek ittifāḳ

vāḳıʿ olur yā. Bes (21) ḫurde otlar gibi ki anuñ ʿademi-y-ile bizden bir nesne nāḳıṣ olmaz, ictihād idüp meşġūl **[51a]** (1) meşġūl olavuz ve ẕātlarımuzdan ṣādır olan nesnenüñ ḥıfẓında ki bizüm beḳāmuz (2) anuñ tevfīri üzerine muḳadder ve bizüm fenāmuz anuñ taḳṣīri üzerine maḳṣūrdur (3) ihmāl idevüz ve çūn-ki seyyiʾeye vāḳıf olavuz, nefsüñ mülāzemetinde mübālaġayı (4) vācib bilürüz ve aña tehdīd idüp andan menʿ iderüz anı żāyiʿ itmekde ruḫṣata (5) yol virmezüz. Bes eger böyle idevüz nefs-i mesāvīden irtidāʿ ve imtināʿ gösterür (6) ve anı işlemez ve ḥaseneler-ile ülfet ṭutar ve dāʾimā gerekdür ki ḳabīḥ nesneleri ḫāṭırumuza (7) ʿarż idevüz tā ki anı unutmayavuz ve ḥasenelerde daḫı bu şarṭı riʿāyet (8) idevüz. Yaʿni ḫāṭırumuz ḥasenāt mülāḥaẓasından ḫālī olmaya tā ki bizden fevt (9) olmaya. Bes dimişdür ki gerekdür ki ol mıḳdār üzerine ḳanāʿat itmeyevüz ki (10) defterler ve kitāblar ḥikmeti ġayra ifāde idüp gendümüz andan bī-naṣīb olavuz. (11) Bel-ki şöyle gerekdür ki āfitāb gibi gendü ẕātumuzdan ḳamer üzerine nūr ifāża idevüz (12) tā ki anı gendümüze müşābih ḳılavuz. Egerçi ḳamerüñ nūrı güneş nūrından ḳāṣırdur (13) ve bizüm ḥālumuz daḫı feżāyil ifādesinde hemīn bu ḥāldur tā bu maḥalla gelince Yaʿḳūb (14) Kindīnüñ kelāmıdur ve bu meʿānī sāyir ḥükemā sözinden mübālaġaya yaḳındur bu bābda. (15) V'allāh ü aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

(16) Nice kim ṭıbb-ı ebdān ʿilminde marażları żıddları-y-ıla zāyil (17) iderler ṭıbb-ı nüfūsda daḫı reẕāyilüñ izālesini reẕāyilüñ eżdādı-y-ıla (18) itmek gerek ve biz bundan öñden feżāyilüñ ecnāsını ḥaṣr itmişüzdür, ẕāyilüñ (19) cinslerini ki ol vasaṭlaruñ ṭarafları meṣābesindedür, ʿadd itmişüz ve çūn-ki (20) fażīletler dörtdür ve reẕīletler sekiz ve bir nesnenüñ żıddı birden ziyāde olmaz; (21) zīrā iki żıdd iki mevcūddur ki biribirinden ġāyet baʿidde ola. Bes bu iʿtibār-ıla **[51b]** (1) reẕāyile feżāyilüñ eżdādı dinilmez. İllā meger ki mecazen dinile; ammā her iki reẕīlet (2) ki bir bābdan ola ve birisi ġāyet ifrāṭda ve birisi ġāyet tefrīṭde ola. (3) Anlara birisi birinüñ żıddı dimek olur ve bilmek gerek ki ḳānūn-ı ṣınāʿī marażlar muʿālecesinde (4) evvel maʿrifet ecnās-ı emrāżdur. Andan ṣoñra maʿrifet esbāb-ı ʿalāmāt-ı emrāżdur. (5) Andan ṣoñra iştiġāl-ı bi'l-müdāvāt ve el-muʿālecātdur ve nefsüñ emrāżı emzicenüñ (6) iʿtidālından inḥirāfıdur ve anuñ muʿālecātı anı iʿtidāla redd itmekdür ḥīle-i ṣınāʿī-y-ile (7) ve çūn-ki nefs-i insāniyyenüñ ḳuvvetleri üç nevʿda münḥaṣırdur. Şöyle ki didük ki biri (8) biri ḳuvvet-i temyīz ve birisi ḳuvvet-i defʿ ve üçinci ḳuvvet-i ceẕbdür. Bunlardan her birinüñ (9) inḥirāfı iki vech-ile ṣūret bulur. Yaʿni ṣol ḫalelden ki ḳuvvetüñ kemmiyyetinde ve mıḳdārında (10) ola ve yāḫūd ṣol ḫalelden ki ḳuvvetüñ keyfiyyetinde ola ve mıḳdārda ve kemde ḫalel daḫı (11) iʿtidāldan ya cānib-i ziyādeye tecāvüzden ola ve yāḫūd iʿtidāldan cānib-i noḳṣāna (12) tecāvüz ola. Bes her ḳuvvetüñ marażları üç cinsden olur yā ifrāṭ-ı ṭarīḳı ile (13) veyā tefrīṭ ḥasebi-y-ile veyā redāʾet ciheti-y-ile olur. Ammā ḳuvvet-i

temyīzde ifrāṭ ġabṣ ve (14) sefehdür, ʿamele müteʿallıḳ olan nesnede nice kim anuñ taḳrīrı geçdi ve ḥadd-i naẓardan (15) tecāvüz gibi ve mücerredāt üzerine ḳuvvet-i vehmiyye-y-ile ve sāyir ḥavāss-ıla ḥükm gibi maḥsūsāta (16) ḥükm olduġı gibi naẓara müteʿallıḳ olan nesnede ve ammā ḳuvvet-i temyīzde tefrīṭ ve taḳṣīr (17) belāhet ve belādet gibi ʿameliyyātda ve mıḳdār-ı vācibden naẓaruñ ḳuṣūrı gibi ve aḥkām-ı maḥsūsātı (18) mücerredāta icrā gibi naẓariyyātda; ammā ḳuvvet-i temyīzüñ redāʾeti nefsüñ kemālini ve yaḳınını müntic olmayan (19) ʿulūma iştiyāḳ gibi ʿilm-i cedel ve ʿilm-i ḫilāf ve safsaṭa gibi şol kimseye nisbet ki (20) anı yaḳın maḥallında istiʿmāl eyler ve kehānet ve fāl ṭutmaḳ ve şaʿbeẕe ve kimyā gibi şol (21) kimseye nisbet ki anuñ ġarażı andan ḫabīs şehvetlere vuṣūl ola. Ammā ḳuvvet-i defʿda **[52a]** (1) defʿda ifrāṭ ġayr maḥallında ḳatı ġażab gibi ve ziyāde intiḳām gibi ve ġayrat gibi ve (2) sibāʿ-ı behāyime teşebbüh gibi. Ve ammā ḳuvvet-i defʿda tefrīṭ ḥamiyyetsüzlik gibi ve yaramaz (3) göñüllülik gibi ve oġlancuḳlaruñ ve ḫātūn gişilerüñ aḫlāḳına teşebbüh gibi. Ammā ḳuvvet-i (4) defʿda redāʾet fāsid intiḳāmlara şevḳ gibi ve cemādāta ve behāyime yā nevʿ-ı insāna ġażab (5) gibi; velīkin bir sebeb-ile ki ekṣer ṭabayiʿde mūcib-i ġażab olmaya. Ammā ḳuvvet-i ceẕbde ifrāṭ (6) yimege ve içmege ziyāde ḥırṣ gösterüp ve abdu'l-baṭn olmaḳ gibi ve maḥall-ı şehvet olan (7) kimselere āşüfte olmaḳ gibi; ammā anda tefrīṭ żarūrī olan ġıdānuñ ṭalebinden (8) ve ḥıfẓ-ı neslden ḳuṣūr gibi; ammā anuñ redāʾeti ṭopraḳ yimege iştiha gibi zükūra (9) meyl gibi ve yāḫūd şehveti bir vech üzerine istiʿmāl gibi ki ḳānūn-ı vācibden ḫāric (10) ola ve nefsüñ ḳuvvetlerinde ḥādiṯ olan emrāż-ı basīṭanuñ ecnāsı şudur ki taḳrīr (11) oldı ve anuñ çoḳ nevʿları vardur ve ol envāʿuñ terkibātından emrāż-ı keṯīre (12) ḥādiṯ olur ki mecmūʿısınuñ rücūʿı ol ecnāsadur ve bu marażlardan niçe marażlar (13) vardur ki aña emrāż-ı mehleke dirler; zīrā ki ekṣer-i emrāż-ı müzminenüñ uṣūlī (14) oldur ve ol ḥayret ve cehl gibi ḳuvvet-i naẓariyyede ve ġażab ve beddillik ve ḫavf (15) ve ḥüzn ve ḥased ve emel ve ʿaşḳ ve baṭālet gibi sāyir ḳuvvetlerde ve bu marażlaruñ (16) nefsde żararı ve ziyānı aʿẓam olur ve anuñ muʿālecesi ehemm olur ve ʿumūm-ı nefʿa aḳreb (17) olur ve bundan ṣoñra her birinüñ şerḥi gendü maḥallında müstevfī gelse gerek. İnşāʾallāh ü teʿālā. (18) Ve ammā bu inḫirālaruñ esbābı iki nevʿ üzerine olur ki birine nefsānī ve birisine cismānī (19) dirler ve bunuñ beyānı oldur ki çūn-ki ʿināyet-i Rabbānī nefs-i insānīyi zīnet-i cismānī-y-ile (20) merbūṭ ḫalḳ itmişdür ve her birinüñ āḫırdan mufāraḳatını gendü meşiyyetine müteʿallıḳ ḳılmışdur. (21) Lā-cerem her birinüñ teʾṯīri tareyān-ı sebeb cihetinden yā ẓuhūr-ı ʿillet ecelinden āḫıruñ teġayyürini **[52b]** (1) mūcib olur. Meṯelā nefsüñ teʾṯīri farṭ-ı ġażabdan yā istīlā-i ʿaşḳdan yā tevettür-i hümūm (2) ve hücūm-ı ġumūmdan envāʿ teġayyürler-ile ṣūret-i beden teġayyürini mūcib olur, ıżṭırāb (3) ve irtiʿāb ve ışfırār-ı heyʾet ve ḥuṣūl-ı żaʿf gibi ve emrāżdan ve esḳāmdan bedenüñ (4) teʾeṯṯüri ḫuṣūṣā ki emrāż-ı esḳām bir şerīf-i ʿuzvda

ḥādiṯ ola, göñül gibi dimāġ (5) nefs ḥālınuñ teġayyürini mūcib olur, noḳṣān-ı temyīz ve fesād-ı taḫayyül ve istiʿmāl-ı ḳavīde ve (6) melekātda taḳṣīr gibi. Bes nefse muʿālece iden kimseye gerekdür ki ol sebebüñ ḥālın bile (7) tā şu vech-ile ki teġayyür eger niyyetde olsa anı eṣnāf-ı muʿālecāt-ıla ki müştemil-i kütüb-i ṭıbbiyyedür, (8) müdāvāt ve ʿilāc ide ve gerek nefsüñ teʾeṩüri olmış olsa eṣnāf-ı muʿālecāt-ıla ki (9) mutażammın kütüb-i ṣınāʿat tehẕīb-i ʿaḫlāḳdur. Anuñ izālesine meşġūl ola, çūn-ki (10) sebeb-i mürtefiʿ ola lāmeḥāle maraż daḫı mürtefiʿ olur; ammā muʿālece-i külliyye ṭıbbda dört (11) ṣınfuñ istiʿmālı ile olur ki ġıdādur, devādur, semmdür, daġdur yāḫūd ḳaṭıʿdur (12) ve emrāż-ı nefsāniyyede daḫı bu siyāḳat ve bu ṭarīḳa üzerine iʿtibār gerek yaʿni evvel (13) defʿ ve izālesi maṭlūb olan reẕīletüñ ḳabāḥatını yaḳın vech üzerine bile ve bu reẕīletüñ (14) ṭareyānından mütevaḳḳıʿ olan fesāda gerek-ise umūr-ı dīniyyede ve gerek-ise umūr-ı dünyeviyyede (15) olsun vāḳıf olup anı taḫayyülde muhkem ide. Bes irādet-i ʿaḳliyye-y-ile andan (16) tecennüb ve iḥtirāz ide. Eger maḳṣūd ḥāṣıl olsa febihā ve niʿmet ve illā ol reẕīlet (17) muḳābelesinde vāḳıʿ olan fażīletüñ müdāvemetine ve mülāzemetine dāʾimā meşġūl ola (18) ve ol ḳuvvete müteʿallıḳ olan efʿāluñ tekrārında vech-i efḍal ve ṭarīḳ-ı ecmel üzerine (19) mübālaġa ide ve bu muʿālece gerek küllīsi ʿilāc-ı ġıdāʾī muḳābelesindedür. Eṭıbbā ḳatında (ve) (20) ve eger muʿāleceden bu nevʿ-ıla maraż zāyil olmasa nefsüñ ol fiʿl üzerine tevbīḫını (21) ve melāmetini ve taʿyīrini ve meẕemmetini gerek-ise ṭarīḳ-ı fikr-ile gerek-ise sebīl-i ḳavl-ile ve gerek-ise senen-i ʿamel-ile **[53a]** (1) ʿamel-ile istiʿmāl ide. Eger kifāyet olmasa maṭlūbda ve maḳṣūdda bu iki ḳuvvet (2) ḥayvāniyyenüñ ġażabī ve şehevīdür. Birisini ḳuvvet-i uḫrā istiʿmālı-y-ıla taʿdīl ve (3) teskīn ide; zīrā her gāh ki birisi ġālib ola, ṣāḥibi maġlūb olur ve aṣl-ı (4) fıṭratda ḫōd ḳuvvet-i şeheviyyenüñ fāʾidesi nevʿı ve şaḫṣı ibḳādur ve ḳuvvet-i ġażabiyye- (5) nüñ fāʾidesi şehvetüñ sūreti ve ḥiddetini kesrdür tā şu vech-ile ki anlar mütekāfī ve (6) mütesāvī olup ḳuvvet-i nuṭḳıyyenüñ temyīze mecāli olsa ve muʿāleceden bu ṣınf-ı (7) eṭıbbā ḳatında muʿālece-i devāʾī meṩābesindedür ve eger bu ṭarīḳ-ıla daḫı maraż zāʾil (8) olmayup reẕīletüñ rusūḫı ve istiḥkāmı ġāyet bulsa bu reẕīleti ḳamʿ ve ḳahr itmekde (9) bunuñ żıddı olan rezīletüñ esbābına irtikāb-ıla istiʿānet ve şarṭ-ı taʿdīli ḥıfż gerek. (10) Yaʿni vaḳtı ki bu reẕīlet sebeb-i meẕkūr-ıla inḥiṭāṭda ve intiḳāṣda ola ve tertīb-i vasaṭa ki (11) maḳām-ı fażīletdür, yaḳın ola bu kerre ol reżīletden imtināʿ ve iḥtirāz gerek tā ki iʿtidāldan (12) bir ṭarafa daḫı māyil olup maraż-ı āḫıra müʾeddī olmaya ve bu ṣınf muʿālecelerden muʿālece-i semmi (13) meṩābesindedür ki ṭabīb mādām ki muẓṭar olmasa anuñ-ıla temessük itmez ve temessükde tamām (14) iḥtiyāṭ eyler tā ki mizācuñ inḥirāfı bir ṭarafa daḫı olmaya ve eger bu nevʿ ʿilāc daḫı kāfī (15) olmasa ve her vaḳtda nefsüñ rusūḫ bulmış ʿādeti ʿavdet itse aña ʿuḳūbet-ile ve (16) taʿẕīb-ile ve müşkil fiʿlleri teklīf ve meşaḳḳatlu ʿamellerüñ taḳlīdi-y-ile teʾdīb gerek

(17) ve bu ṣınf muʿālece ʿilm-i ṭıbbda gişi aʿżāsını ḳaṭʿ yāḫūd eṭrāfına dāġ urmaḳ muʿālecesi (18) meṩābesindedür ve ḥükemā dimişlerdür ki:

آخِرُالدَوَاءِ الْكَيُّ

Yaʿni devānuñ āḫırı (19) gişi eṭrāfına dāġ urmaḳdur, emrāż-ı nefsāniyyenüñ izālesinde muʿālece-i (20) külliyye budur ki taḳrīr oldı ve anuñ istiʿmālı her marażda şol kimseye müteʿaẕẕir ve (21) müşkil olmaz ki evvel-i kitābdan tā bu maḥalla degin żabṭ idüp feżāyile ve reẕāyile vuḳūf **[53b]** (1) bulmış ola ve biz nefsüñ emrāż-ı mehlekesinden bir niçe marażlaruñ ki nefsüñ ḳatında mühlekiregi- (2) dür, ʿilācını tafṣīl itmeg-ile ziyāde beyāna işāret idelüm tā ki girü ḳalan marażlaruñ (3) izālesini ḳıyās itmek ve muʿālecelerini iʿtibār itmek āsān ola. V'allāhü'l-muvaffaḳü'l- (4) muʿayyen. Ammā ḳuvvet-i naẓariyye marażlarınuñ her çend merātibi çoḳdur, besāṭat ḥasebi-y-ile (5) ve terekküb ciheti-y-ile; velīkin ol marażlar envāʿınuñ helāklüregi üç nevʿdur: ḥayret, (6) cehl-i basīṭ. Üçincisi cehl-i mürekkebdür. Evvelki nevʿ ḳabīl-i ifrāṭdandur. İkinci nevʿ (7) cins-i tefrīṭdendür. Üçinci nevʿ cihet-i redāʾetdendür. ʿİlāc-ı ḥayret: (8) ama ḥayret, māʾil-i müşkilede delīllerüñ biribirine taʿārużından ve taḥḳīḳ-ı ḥaḳḳda ve (9) ibṭāl-ı bāṭılda nefsüñ ʿaczinden ḥāṣıl olur ve bu reẕīlet izālesinüñ ki cemīʿı (10) reẕāʾilüñ mehlekiregidür, ṭarīḳı oldur ki ḳażāyā-ı evveliyyeden evvel şu ḳażıyya- (11) nuñ ẕikri-y-ile ki ḥālet-i vāḥidede ictimāʿ ve irtifāʿ ve nefy ve iṩbāt muḥāldur (12) dimegi meleke ide tā ki icmāl üzerine her mesʾelede ki müteḥayyir olur, müteʿārıż olan (13) ṭaraflardan bir ṭarafuñ fesādına cezm-ile ḥükm ide ve andan ṣoñra ḳavānīn-i manṭıḳıyyenüñ (14) tetebbuʿını ve teṣaffuḥ muḳaddemātı ve tefaḥḥuṣ-ı ṣūret ḳıyās-ı istiḳṣā-ı belīġ-ile ve her ṭarafda (15) iḥtiyāṭ-ı ṭāmm-ıla istiʿmāl ide tā ki mevziʿ-i ḫaṭāya ve menşeʾ-i ġalaṭa vuḳūf bula ve ʿilm (16) ve ʿilm-i manṭıḳdan ġaraż küllī ḫuṣūṣā Kitāb-ı Ḳıyāsāt-ı Süfisṭāʾiyye ki maʿrife muġālaṭātı (17) müştemildür bu marażuñ ʿilācıdur. ʿİlāc-ı cehl-i basīṭ ve cehl-i basīṭuñ (18) ḥaḳīḳatı oldur ki nefs fażīlet-i ʿilmden ʿārī ola ve taḥṣīl ʿilm iʿtiḳādı-y-ıla (19) mülevveṩ olmaya ve bu cehl-i evvelde meżmūm olmaz; zīrā ki teʿallüme şarṭ bu cehlüñ ḥuṣūlıdur (20) şu cihetden ki ʿilmi olan kimse yā ʿilmi varduġın ẓann iden kimse teʿallümden fāriġ olur (21) ve nevʿ-ı insānuñ ḫōd fıṭratı bu ḥāl üzerinedür; ama ṭarīḳ-ı teʿallüme ʿadem-i ḥareket ve bu cehl üzerine **[54a]** (1) üzerine teḳarrur bulmaḳ meẕmūmdur ve eger aña rāżī ve ḳāniʿ ola reẕāyilüñ helāklüregi-y-ile (2) mevsūm olur ve tedbīr-i ʿilāc oldur ki insān ḥālında ve girü ḳalan ḥayvānlar ḥālında (3) teʾemmül ide tā vāḳıf ola ki insānuñ fażīleti sāyir ḥayvānlar üzerine nuṭḳ-ıla ve temyīz-iledür (4) ve cāhilde ki bu fażīlet maʿdūm ve müntefīdür sāyir ḥayvānlardan olur bu nevʿ (5) emṩālinden olmaz ve bu

sözüñ mışdāḳını ve delīlini bilür, şol kimse ki meclis-i muḥāverede (6) ḥāżır ola daḫı ḫāṣṣıyyet nevʿı ki nuṭḳdur bi'l-külliyye menʾ idüp ol meclisde tekellüm (7) ve muḥāvere idemeye ve ḥayvānāt-ı ʿaceme teşebbüh ide ve çūn-ki bu ḥālı fikr ide, mütenebbih (8) olur ehl-i ʿilmüñ ġaybiyetinde söyledügi sözler aṣvāt-ı ḥayvānāta enseb (9) olmasına nuṭḳ-ı insāndan; zīrā ki eger nuṭḳa teʿalluḳı olsa-y-ıdı meclisde ol (10) cemāʿatuñ muḥāveresinde ki anlaruñ insāniyyeti ve temyīzi ziyādedür nuṭḳı istiʿmāl (11) idebilür-idi ve gerekdür ki bu fikr ve bu endīşede ism-i insān gendüye ıṭlāḳ (12) olmasından ġalaṭ düşmeye; zīrā ki buġdayuñ tarlasında biten ota daḫı buġday (13) dirler, mecāz ṭarīḳı-y-ıla ve murād anuñ buġday ṣūretini ḳabūl itmesinüñ istiʿdādı- (14) dur ve buncılayın baʿżı ādemīlere ādem dirler, teşebbüh ṭarīḳı-y-ıla bel-ki eger gendü (15) nefsinde insāf ider-ise bilür ki derecede ve mertebede ḥayvānāt eṣnāfından (16) esfel ṭayfada vāḳıʿ olmışdur; zīrā her ḥayvān şol mıḳdār-ı idrāke ki umūr-ı (17) maʿīşet tertībinde ve ḥıfż-ı neslde aña muḥtācdur, ḳādirdür ve şol kemāl (18) üzerine ki anuñ vücūdınuñ ġāyeti ve nihāyetidür, müteveffirdür ve ʿulūm maʿārif-ile (19) teḥallī bulmayup cāhil olan kimse ḥayvān ḥālınuñ ḫilāfıncadur kemāl-i mütevaḳḳıʿı bulmaduġı (20) ecelden. Bes nice kim gend[ü] nevʿınuñ ḫāṣṣaları iʿtibārında ki gendüde anı bulmaz (21) ve sāyir ḥayvānāta gendüyi eşbeh görür. Ḥayvānāt ḫāṣṣaları iʿtibārında daḫı gendüyi **[54b]** (1) cemādāta enseb bulur ve eṣnāf-ı cemādāta iżāfet-ile anuñ şarṭlarınuñ ġāyetinde ol (2) mertebeden daḫı esfel vāḳıʿ olur. Ve

هلم جرا الى اسفل السافلين

Yaʿni gelecek (3) bu ṣayfayı ve bu siyāḳatı tā esfel-i sāfilīne degin. Bes çūn-ki bu fikr-ile gendü mertebesinüñ (4) noḳṣānına ve cevherinüñ ḫasāsetine ve ṭabīʿatınuñ rekāketine ve ḳarīḥasınuñ ḳuṣūrına (5) ki eḫaṣṣ-ı kāʾinātdur, vuḳūf bula. Eger anda fi'l-cümle kemāle ʿavdet bāḳī olsa (6) fażīlet-i ʿilm ṭalebine ḥareket eyler

وَ كُلُّ مُيَسَّرُ لِمَا خُلِقَ لَهُ بو عِسلَاجِ (7) جَهْلِ مُرَكَّبْ

ve bu cehlüñ ḥaḳīḳatı oldur ki nefs ṣūret-i ʿilmden ḫālī ola (8) ve iʿtiḳād-ı bāṭıl ṣūretine ve gendünüñ ʿilmine cāzim ola ve bundan mühlekirek reẕīlet (9) yoḳdur ve nice kim eṭıbbā-ı ebdān baʿżı yaramaz marażlaruñ ve müzmin ʿilletlerüñ muʿālecesinden (10) ʿāciz olurlar. Eṭıbbā-ı nüfūs daḫı cehl-i mürekkeb marażınuñ ʿilācından ʿāciz olurlar; (11) zīrā ki bu bāṭıl iʿtiḳād diger ṣūret vücūdına mütenebbih olmaz ve çūn-ki mütenebbih (12) olmaya ṭaleb itmez ve bu ʿilm şol ʿilmdür ki anuñ ḫuṣūṣında dimişlerdür ki:

(13) جَهْل اَزاَنْ عِلْمْ بِهْ بُوَوْصَدْبَارْ

Yaʿni cehl bunuñ gibi ʿilmden yüz (14) mertebe yigdür. Bes cehl-i basīṭ cehl-i mürekkebden ki nefs anı ʿilm-i iʿtiḳād itmişdür (15) yüz mertebe evlādur ve Kitāb-ı Aḥlāḳı tercüme iden duʿāgūdür ki bu sözüñ mışdāḳını (16) ṣāḥib getürmiş dimişdür ki:

اَلبَلاَهَتُه اَدْنَى اِلَى ٱلْخَلاَصِ مِنْ فِطَانَتِه بَتْرَاءَ

(17) Maʿnīsi budur ki cehl-i basīṭ ḫulāṣa aḳrebdür cehl-i mürekkebden, belāhetden murād (18) cehl-i basīṭdur ve feṭānete berrādan ki feṭānete nāḳışadur, cehl-i mürekkebdür, cehl-i baṣīṭ (19) cehl-i mürekkebden evlā olması nice kim geçdi şu cihetdendür ki mürekkeb eşiddür ḫaṭar yöninden (20) basīṭdan ve hem basīṭuñ ḫulāṣa aḳreb olmasına mürekkebden Ḥażret-i Muṣṭafā- (21) nuñ ṣalla'llāhi ʿaleyhi ve sellem şu ḳavli delīl olsa olur ki:

اَكْثَرُ اَهْلِ ٱلْجَنَّةِ الْبُلْهُ

Yaʿni **[55a]** (1) Yaʿni cennete girenlerüñ ekṣeri eblehlerdür ve cehlüñ baʿżısına basīṭ diyüp (2) kimisine mürekkeb didüklerine cihet budur ki cehl-i basīṭuñ mefhūmı ʿadem-i ʿilmdür.

(3) عماّ من شانه ان يكون علما

Bes ʿilme bu cehl muḳābil olur teḳābül-i ʿadem-i meleke-y-ile (4) beynehümā ġāyet ḫilāf olup teżādd olmaz ve bu mefhūm basīṭdur. Bes bu cehlde (5) terekküb olmadı, ḫilāf cehl-i mürekkebüñ ki iʿtiḳād cārim-i ġayr-ı muṭābıḳdan ʿibāretdür. (6) Şu vech-ile ki nefs iʿtiḳād ider bir şeyʾe ʿalī ḫilāf mā-hüve ʿilme bu bir cehldür (7) ve nefs-i emrde ol şeyʾi ben iʿtiḳād itdügüm üzerinedür diyü iʿtiḳād eyler bir cehl (8) daḫı budur, ol cehl-ile bu cehl-i maʿā tekerrüb bulurlar ve ʿilme bu cehl muḳābil olur, teḳābül-i (9) teżādd-ıla; zīrā ki beynehümāda ġāyet-i ḫilāf vardur. Egerçi ehl-i iʿtizāl ḳatında (10) cehl mürekkeb-i ʿilme mümāṣil olur-ısa nisbet-i beynehümā mümāṣile-y-ile olur-ısa daḫı biz yine (11) aṣl-ı maḳṣūda rücūʿ idelüm ve eydelüm ki cehl-i mürekkeb marażınuñ tedbīrinde (12) menfaʿatlu nesne bu cehlüñ ṣāḥibini ʿulūm-ı riyāżıyyenüñ iktisābına taḥrīḳdur. (13) Farażā hendese ve heyʾet ve ḥisāb gibi ve berāhīn-ile taḥṣīl muṭālebe taḥrīżdur. (14) Eger bu irşādı ḳabūl idüp ve ʿulūm-ı riyāżıyyeden bu nevʿlara şürūʿ eylese (15) nefsüñ yaḳını leẕẕetinden ve ḥaḳīḳī kemālinden ḫaberdār olur. Bes lā-büdd kemāle ʿavdet (16) anuñ ẕātında ḥādiṯ olur; çūn-ki gendü muʿteḳādāt-ı bāṭılasına nażar ide (17) ve yaḳın leẕẕeti andan müntefī ola şekküñ medḫalı muʿayyen olur. Bes eger şarṭ-ı (18) inṣāfı riʿāyet ide az zemānda ʿaḳīdesinüñ ḫaleline vuḳūf bulup cāhil (19) bi'l-cehlü'l-basīṭ mertebesine gelür. Bes teʿallüm resmlerini ıḳāmat eyler ve çūn-ki bu (20) marażlar ḳuvvet-i naẓariyyeye müteʿallıḳdur ve ḥikmet-i naẓariyye bu

emrāżuñ ol ḳuvvetinden izālesini (21) müştemildür. Bu ṣınāʿatda bu mıḳdār iḫtiṣār idelüm ve sāyir ḳuvvetler marażlarınuñ **[55b]** (1) muʿālecesine ki bu ṣınāʿata maḫṣūṣdur. Ziyāde şerḥ idelüm ve ammā (2) emrāż-ı ḳuvvet-i defʿ egerçi ġayr-ı maḥṣūr ve nā-mütenāhīdür; lakin ol marażlaruñ mehlekiregi (3) üç nevʿdur: ġażab ve cübn ve ḫavfdur. Evvelki ifrāṭdan mütevellid olur ve ikinci (4) tefrīṭden ḥāṣıl olur ve üçinci redāʾet-i ḳuvvet-ile münāsebeti olur ve anlaruñ ʿilāclarınuñ (5) tafṣīli budur: ʿİlāc-ı ġażab nefsüñ bir ḥareketidür ki anuñ (6) aṣlı ārzūyı intiḳāmdur ve bu ḥareket vaḳtı ʿunf-ıla ola ḫışm odını yaḳmış olur (7) ve çūn-ki göñül ġaleyāna gele ve dimāġa ve göñüle ulaşan ṭamarlar ḳara duḫāndan ṭopṭolu ola ʿaḳl (8) maḥcūb olup fiʿli żaʿīf olur ve ḥükemā eyitdiler insānuñ binyesi bir ṭaġda (9) bir maġāraya beñzer ki içi ṭopṭolu od olup dütün ve yalıñ-ıla memlū ola ki ol (10) maġāradan āvāzdan ve ṣadādan ve ġalebe-i iştiġāldan ġayrı nesne maʿlūm (11) olmaz ve bu ḥālda bu yanan oduñ söyündürmesi ve bu teġayyürüñ muʿālecesi ġāyetde müşkildür; (12) zīrā her nesne ki yanan oduñ söyündürmesinde istiʿmāl ideler, anuñ şiddetine (13) sebeb ve ḳuvvetine mādde olur. Eger meskenet itseler ḫışmı daḫı ziyāde olur ve eger anı (14) sākin ḳılmasında ḥīle itseler oduñ yalıñı daḫı ziyāde olur ve eşḫāṣda (15) mizāclar iḫtilāfınuñ ḥasebi-y-ile bu ḥāl muḫtelif olur zīr-i terkīb olur ki kibrīt (16) terkībine münāsib olur ki azacuḳ oddan şuʿle bulur ve terkīb olur ki işti ʿāla (17) sebeb olan yaġ terkībine münāsib olur ve ḳuru aġacuñ ve yaş aġacuñ terkībi (18) daḫı buncılayın tā şol terkībe irişince ki anuñ işti ʿālı ġāyet teʿaẕẕürde ola (19) ve bu tertīb ġażab ḥālında aṣl-ı ḥareketde ḳuvvet iʿtibārı-y-ıla olur. Ammā ol ḥīnde (20) ki sebeb mütevātir ola merātibüñ eṣnāfı berāber olur. Şöyle ki bir azacuḳ oddan (21) ki żaʿf-ıla biribirine ulaşmasından bir aġaçda ḥādiṯ ola ulu bīşeler ve aġaçlar **[56a]** (1) ve aġaçlar ki biribirine muttaṣıl ola gerek-ise ḳuru olsun gerek-ise yaş mecmūʿsı (2) yanar gider ve buluduñ ve yire inen yıldırımuñ ḥālında teʾemmül gerek ki ne vech-ile (3) buḫār-ıla ve duḫānuñ biribirine ṭoḳuşmasından yıldırımlar şuʿleleri ve ṣāʿiḳalar (4) atılması yüce ve ḳatı ṭaġlarda inüp ḥādiṯ olur ve hemīn bu iʿtibārı (5) itmek gerek ġażabuñ taḫrīki vaḳtında ve nikāyeti ve ziyānı ḫīninde egerçi sebeb (6) biraz söz olur-ısa daḫı ḥakīm Ünsoḳraṭis[17] eydür: "Benüm ümīẕüm ziyādedür, (7) şol kiminüñ selāmetine ki ḳatı yiller ve deñiz yüzenüñ ıżṭırābı anı girdāba (8) ve ḫaṭırlu yirlere bıraġa ki andan böyük ṭaġlar ve böyük ṭaşlar ola daḫı (9) eyledi aña ura ġażab odını yaḳan kimsenüñ selāmetine ümīẕden; zīrā ki gemi- (10) cilere ol gemiyi ḫalāṣ itmekde laṭīf ḥīlelerüñ istiʿmālına mecāl ve imkān var (11) ve ġażab odınuñ yanduġı ve şuʿle virdügi ḫīnde hīç vech-ile ḥīle menfaʿat itmez (12) ve ne ḳadar ki meskenet ve tażarruʿ ve niyāz ve ḫużūʿ ve ḫuşūʿ ziyāde ola. Şol od (13) gibi olur ki ḳuru

[17] Metinde اُنْسُقْراَطيِسْ şeklinde yazılıdır.

odunı anuñ üzerine bıraġurlar sūreti daḫı ziyāde olur. (14) Ve ġażabuñ sebebleri ondur: Evvelki ʿacebdür, ikinci iftiḫārdur, üçinci mirā (15) ve muḫālefetdür ve dördinci lecāc ve ʿināddur, bişinci mizāḥ-ı laṭīfedür, altıncı (16) tekebbürdür, yidinci istihzādur, sekizinci ġadr ve ḫıyānetdür ṭoḳuzıncı ḍaymdur, (17) onıncı raġbeti ve ḥasedi mūcib olan nefāyisi ṭalebdür ve intiḳām itmege şevḳ bu (18) sebeblerüñ ġāyetidür. İştiyak ṭarīḳı üzerine ve ġażabuñ levāḥıḳı ki bu emrāżuñ (19) aʿrāżındandur yidi ṣınfdur: Evvelki nedāmetdür, ikinci dünyevī ya uḫrevī (20) mükāfātuñ tevaḳḳuʿıdur, üçinci dostlarını düşmen ṭutmaḳdur, dördinci erẕellerüñ (21) ve belīdlerüñ istihzāsıdur, bişinci aʿdānuñ şemātesidür, altıncı mizācuñ teġayyüridür, **[56b]** (1) yidinci bedenüñ teʾellümidür hem fi'l-ḥāl; zīrā ki ġażab bir sāʿatlik cünūn ve sefāhetdür (2) ve emīrü'l-müʿminīn ʿAlī bin Ebī Ṭālib kerrema'llāhu veche eydür ki:

اَلْحِدَّهُ نَوْعُ مِنَ (3) الْجُنُو مِن لِاَنَّ صَاحِبُه يَنْدَمُ فَاِنْ لَمْ يَندَمْ فَجُنُونُه مُسْتَحْكُمُ

Yaʿni her emrde (4) tīzlik cinnetden ve sefāhetden bir nevʿdur; zīrā ki tīzlik iden kimesne tīzcek (5) peşimān olur. Eger peşimān olmasa anuñ sefāheti muḥkemdür ve gāh olur ki göñül (6) ḥarāretinüñ ziyāde olmasına müddeʿī olur, bir ḥayṣiyyet-ile ki andan emrāż-ı (7) mütlife ve mühlike ḥādiṯ olur ve bu sebeblerüñ ʿilācı hemān ġażab ʿilācıdur; zīrā (8) ki sebebüñ irtifāʿı mūcibdür, müsebbibüñ irtifāʿını ve māddeleri ḳaṭʿ itmek (9) muḳteżīdür izālet-i emrāżı ve eger bu esbāba ʿilāc olduḳdan ṣoñra nedret-ile bu marażdan (10) birisi ḥādiṯ olsa ʿaḳluñ tedbīri-y-ile anuñ defʿ āsān olur ve esbāb-ı ġażabuñ (11) muʿālecesi budur. Ammā ʿaceb bir ẓann-ı kāẕibdür nefsde gendüye nefs emrde (12) müsteḥaḳḳ olmaduġı mertebeye istiḥḳāḳ-ı zuʿm itmeg-ile ve çūn-ki gendünüñ ʿayblarına ve noḳṣānlarına (13) vāḳıf ola ve bile ki fażīlet ḫalḳ ortasında müşterekdür, ʿacebden eymen olur; (14) zīrā ki bir kimse kemālini āḫırda müşāhede itse muʿcib olmaz. Ammā iftiḫār (15) mübāhāt ve mufāḫaredür ẕātdan ḫāric olan emrler-ile ki maʿrıż-ı āfātda vāḳıʿ(16) olur beḳāsına ve ṣebātına vüṣūḳ ve iʿtimād müyesser olmaz; zīrā eger māl-ıla faḫr ider-ise (17) ġaṣbdan ve nehbden ve ḥarāmı ḫavfından īmin olmaz ve eger neseb-ile faḫr ider-ise (18) bu daḫı şol vaḳt ṣādıḳ olur ki bunuñ eslāfından bir kimse fażl-ıla mevsūm ola. (19) Bes şöyle farz idelüm ki anuñ ol fāżıl atası ḥāżır ola ve ide şu (20) şeref ve fażīlet ki sen daʿvā idersin istiḳlāl ṭarīḳı-y-ıla benümdür ve illā sende (21) ne fażīlet var ki anuñ-ıla mufāḫare idersin, ol vaḳt cevābdan ʿāciz ve ḳāṣır olur **[57a]** (1) olur ve bu maʿnīyi şāʿir naẓma götürmişdür:

اِنِ افْتَخَرْتَ بِاَءٍ مَضَوْاسَلَفًا (2) قَالُوا صدَ قْتَ وَلَكِنْ بِئْسَ مَا وَلدوُا

Yaʿni, ey şaḫṣ-ı insānī sen ki faḫr idersin (3) eger atalaruñ-ıla faḫr ider-iseñ ki nevbetleri geçmişdür. Anlar eydürler ki bu mufāḫare itdügüñ (4) şeref ve fażīlet bizümdür, sende nesne yoḳdur, dirler ve Ḥażret-i Muṣṭafā ṣalla'llāhi (5) ʿaleyhi ve sellem buyurmışdur ki:

لَا تَأْ تُونِى بِاَ نْسَابِكُمْ وَأْتُونِى بِاَعْمَالِكُمْ

Yaʿni (6) baña nesebleriñüz-ile mufāḫare getürmeñ, baña ʿamelleriñüzi getürüñ ve gendü nefsleriñüzde (7) olan şerefi ve fażīleti ʿarż idüñ. Ve ḥikāyet iderler ki Yunanuñ (8) reʾīslerinden birisi bir ḥaḳīmüñ ḳulına mufāḫare iẓhār itdi. Ol ḥīnde ḥakīmüñ (9) bendesi eyitdi ki: Bu mufāḫare ki sen eydürsin bunı mūcib olan ol laṭīf (10) libāsuñ-ısa ki gendüñi anuñ-ıla ārāste ḳılmışsın ḥüsn ve zīnet ḳaftāndadur (11) sende degül ve eger bu fażlı muḳteżī olan şol bindeñüñ at-ısa ki üzerinde (12) otursın çābüklik ve celāde[t] ve ferāhet atdadur, sende degül ve eger mūcib-i fażl (13) atalaruñ-ısa ṣāḥib-i fażl anlardur, sen degülsin ve çün-ki bu fażīletlerden hīç (14) birisi ki senüñ ḥaḳḳuñ degül. Eger her fażīletüñ ṣāḥibi gendü ḥaẓẓını ve naṣībini isteye. (15) Bel-ki hīç atdan ve ṭondan ve selefden saña sirāyet ve intiḳāl itmemişdür tā ki redde (16) ḥācet ola. Bes sen kim olursın ve girü buncılayın eydürler ki bir ḥakīm bir ehl-i (17) ġınānuñ ve ṣāḥib-i māluñ ḳatında ki zīnet-ile ve tecemmül-ile ve keşret-i māl-ıla mübāhāt ve (18) iftiḫār gösterür-idi eşnā-i muḫāverede diledi ki aġzındaki tükrügini yire (19) bıraġa. Bes aġzında cemʿ itdügi tükrügini ev ıssınuñ şekline ḳodı meclisde (20) ḥāżır olanlar ḥakīme melāmet ve ʿitāb idüp eyitdiler ki bunuñ gibi ḥareketüñ ne (21) vechi var? Ḥakīm eyitdi ki aġızda vāḳıʿ olan tükrügi edeb bu-y-ıdı ki bir ḫasīs **[57b]** (1) yire bıraġaydum ben ne ḳadar ki saġuma ve ṣoluma naẓar itdüm bu şaḫṣuñ ki cehl-ile mevsūmdur (2) şeklinden ḫasīs ve ḳabīḥ yir bulamadum ve ammā mirā ve lecāc, yaʿni muḫālefet (3) ve ʿinād ülfetüñ izālesini mūcibdür ve tebāyünüñ ve tebāġużuñ ve teḫāṣumuñ (4) ḥudūşeti muḳteżīdür ve ʿālemüñ ḳıvāmı ve dünyānuñ niẓāmı ülfet-ile ve muḥabbet-ile-dür. Şöyle ki (5) bundan ṣoñra şerḥ olsa gerek. Bes mirā ve lecāc niẓām-ı ʿālemüñ refʿını muḳteżī (6) olan fesādlarındandur ve bu ṣıfat-ı evṣāf-ı reẕāyilüñ helāklüregidür ve ammā (7) mizāḥ, yaʿni laṭīfe itmek eger ḳadr-ı iʿtidāl-ıla istiʿmāl itseler maḥmūd ve marażī (8) olur.

كَانَ رَسُولُ اَللّٰهِ صَلّٰى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلّٰمْ. يَمْزَحُ وَلَايَهْذِلُ

(9) Yaʿni Ḥażret-i Muṣṭafā ṣalla'llāhi ve ʿaleyhi sellem laṭīfe itse ḳadr-ı iʿtidāl üzerine (10) idüp hezl itmez-idi ve emīrü'l-müʾminīn Ḥażret-i ʿAlī raḍıya'llāhu ʿanh kerrema'llāhu veche (11) laṭīfeci-y-idi şol mertebede ki ḫalāyıḳ anı ʿayb idüp eydürler-idi ki:

لَوْلَا (12) دُعَابَهْ فِيه

Yaʿni Ḥażret-i emīrü'l-müʾminīn egerçi menbaʿ-ı kemālāt ve maʿden-i feżāyildür, (13) daḫı evlā-y-ıdı laṭīfe itdügi degül-imiş-ise ve Selmān Fārisīye bir kerre bir laṭīfe (14) itdi. Ol vaḳt Selmān eyitdi ki:

هَزَا اَخَّرَكَ اِلَى الَربِعَةِ

Yaʿni senüñ (15) bu laṭīfe itdügüñ seni teʾḫīr itdi, seni mertebe-i rābiʿaya ammā mizāḥ (16) ehline ḥadd-ı iʿtidālda vuḳūf beġāyet müşkildür ve ekṣer ḫalāyıḳ iʿtidāl ḳaṣdın (17) iderler velikin laṭīfeye şürūʿ itseler ḥadd-i iʿtidāldan tecāvüz iderler tā ki sebeb-i (18) vaḥşet olup gizlü ġażabı ẓāhir idüp göñüllerde ḥıḳdı rāsıḫ eyler. Bes (19) iʿtidāl ve vasaṭ yolını ḥıfż idemeyen kimseye laṭīfe itmek ḥarāmdur: zīrā ki (20) dimişlerdür ki:

دُبَّ جِدٍّ جَرَّهُ الَعِبُ

Yaʿni niçe girçek vardur ki laṭīfe (21) ve laʿib aña müveddīdür ve ʿacem eydür ki:

حَدِيثِى بُوَوْمَا يهَ ءِ كَارزاَرْ

Yaʿni niçe müşkil **[58a]** (1) müşkil işlere mādde ve sebeb olur laṭīfe itmek. Ve ammā tekebbür ʿucba (2) yaḳındur ve ikisinüñ ortasında farḳ oldur ki ehl-i ʿucb gendü nefsine (3) yalan söyler aña itdügi ẓann-ıla ve ehl-i kibr ġayrīlara yalan söyler. Egerçi ol gümāndan (4) ḫālī-y-ise ve kibrüñ ʿilācı ʿucb ʿilācına yaḳındur. Ammā istihzā (5) sefihler ve masḫaralar fiʿllerindendür ve aña şol kimse iḳdām eyler ki anuñ meṣelini taḥammül (6) itmege mübālātı olmaya daḫı şol kimse iḳdām ider ki māldār kimselerüñ ḍıḥkını mūcib (7) olan efʿālı ve reẕāyili iḫtiyār idüp meẕellete ve ḫaḳārete irtikābı gendünüñ (8) maʿīşetine vesīle ḳıla ve şol kimse ki ḥürriyyet-ile ve fażl-ıla mevsūmdur. Gendü nefsini (9) ve ʿırżını bir sefīhüñ sefāheti maʿrażında vuḳūʿdan ḥıfż eyler. Egerçi anuñ (10) muḳābelesinde pādişāhlaruñ ḫazīnelerinden olan mālı aña virürler-ise daḫı (11) ve ammā ġadruñ. Yaʿni ḫıyānetüñ vücūhı çoḳdur; zīrā ki anuñ istiʿmālı hem (12) mālda ve hem cāhde ve hem meveddetde ve hem ḥaramda vāḳıʿ olur ve şol kimse ḳatında ki (13) anuñ fi'l-cümle insāniyyeti vardur; ḫıyānetüñ vücūhından bir vech-i marażī degüldür (14) ve bu cihetdendür ki hīç kimse aña muʿterif olmaz ve bu ḫulḳ ümmetlerüñ sāyir eṣnāfından (15) Türkistān ḫalḳında ziyādedür ve vefā ki ġadruñ ve ḫıyānetüñ żıddıdur, Rūmda ve (16) Ḥabeşde ziyādedür. Ve ammā żaym taḥammül-i ẓulmuñ ġayra teklīfidür, vech-i intiḳām (17) üzerine ve bunuñ ḳabāḥatı ẓulmuñ ve inẓilāmuñ ḳubḥı-y-ıla ki dinildi maʿlūm olur ve ʿāḳıl (18) olan kimseye lā-büdddür ki intiḳāma iḳdām itmeye tā ʿilm ḥāṣıl idince intiḳāmdan (19) aña daḫı ziyāde żarar olmamasına

ve bu ʿaḳluñ müşāveresinden ṣoñra olur ve bu (20) ḥāluñ ḥuṣūlı ḥilm-i faż̄īletüñ ḥuṣūlından ṣoñra olur. Ve ammā ṭaleb-i nefāyis ki (21) münāḳaşayı ve münāzaʿayı ve raġbet itmegi mūcibdür, müştemildür. Ḫaṭā-ı ʿaẕīmi şol kimselerden ki **[58b]** (1) vusʿat-ıla mevsūmlardur, evsāṭ-ı nāsa gelince; zīrā pādişāha ki anuñ (2) ḫazīnesinde bir aġır pahalu nefīs nesne yāḫūd bir cevher-i şerīf ola fevt-i ḫavfı (3) maʿrażında ve cezaʿ ve fezaʿ ġammında ki fevte bi'ṭ-ṭabʿ lāzım gelür, üftāde olur ve ʿālem-i (4) gün ve fesāduñ ṭabīʿatı ki muḳadderdür, teġayyür ve iḫāle ve ifsād üzerine rāż̄ī olmaz. (5) İllā eṣnāf-ı mürekkebāta āfetler müteṭarrıḳ olmasına ve çūn-ki pādişāh olan (6) kimse bir ʿazīzü'l-vücūd olan nesnenüñ faḳdı-y-ıla mübtelā ve fevti-y-ile ġamgīn (7) ola. Erbāb-ı meṣāyibe vāḳıʿ olan ḥāllar anda ẓāhir olur, dostınuñ ve düşmeninüñ (8) aña vuḳūfı olup anuñ ʿaczine ve ġuṣṣasına ve anuñ naẓīrin ṭaleb itmekde anuñ (9) faḳrına ve iḫtiyācına ıṭlāʿları olur tā ki göñüllerde anuñ ḫaṭarı az olur, (10) mehīb olmaz. Ve ḥikāyet iderler ki billur ṭaşından bir ḳubbe ġāyet (11) ṣafāda ve ṣafāletde ki tamām-ı istidāret-ile ve kemāl-i kerte-y-ile ve müdevverlig-ile mevṣūf-ıdı (12) ve diḳḳat-ı ṣınāʿat-ıla ve kemāl-i kiyāset-ile envāʿ temāṯīl-ile anı mevsūm ḳılmışlar-ıdı ve (13) anuñ naḳşlarını telḫīṣ itmekde ve tecvīflerini tehẕīb itmekde kerrāt-ıla maʿraż ḫaṭara (14) getürmişler-idi, bir pādişāha anı tuḥfe götürdiler. Bes çūn-ki pādişāhuñ naẓarı (15) aña vāḳıʿ oldı. Anı ġāyetde taʿaccüb itdi ve buyurdı, ḫazīne-i ḫāṣṣında ḳodılar. (16) Her vaḳtda anuñ müşāhedesi-y-ile temettüʿ ider-idi. Tā az zemāndan ṣoñra anı żāyiʿ (17) idüp ol pādişāhuñ żamīrine şol mıḳdār-ı cüzʿ ve teʾessüf ṭārī oldı ki (18) memleket tedbīrinden ve ḫalāyıḳuñ mühimmātında ve meṣāliḥinde naẓar itmekden gir[ü] ḳaldı (19) ve ḫademi ve ḥaşemi ol ḳubbeye müşābih bir ḳubbe daḫı ṭalebinde beẕl-i vüsʿ ve saʿy-ı cemīl itdiler (20) ve çūn-ki anlaruñ saʿylarınuñ ḫāṣılı ʿadem-i taḥṣīl oldı, anuñ vücūdı müteʿaẕẕir (21) olmasına vuḳūf-ı mülküñ ḥasretinüñ izdiyādını ve cüzʿinüñ teżāʿufını mūcib oldı **[59a]** (1) oldı tā ḳorḳu oldı ki ʿinān-ı temālük anuñ taṣarrufı ḳabżasından ḫāric ola (2) ve bu ḫāl beglerüñ ḫālıdur. Ammā ḫalāyıḳuñ evsāṭı eger bir biḍāʿat-ı kerīme yā bir dürr-i (3) yetīme yā bir cevher-i şerīfe yā bir fāḫır libāsa yā bir laṭīf merkūba yā bir ṣāḥib-i cemāl-ı memlūke (4) ẓafer bulalar lā-büddd mütemerridler ve müteġallibler aña ṭamaʿa düşüp anuñ ṭalebinde olurlar. Eger (5) bu vasaṭ ḫāllu kimseler müsāmaḥat yolın iḫtiyār idüp mālik olduḳları nesneleri (6) suhūlet-ile ve muḫāṣamesüz anlara virürler-ise cezaʿ ve fezaʿ ve ġamm ve ġuṣṣa-y-ıla mübtelā olurlar (7) ve eger mümāniʿe ve müdāfiʿye ve muḥārebeye ve muḫāṣameye meşġūl olurlar-ısa gendüleri (8) varṭa-ı helāke bıraġurlar. Ammā eger evvel emrde bu nefāyisüñ ıḫtınāsına ve iḫtisābına (9) rāġıb olmasalar buncılayın belālardan fāriġ ve īmin olurlar. Bu ḳanda ḳıldı ki aḥcār-ı (10) nefīseyi ve cevāhir-i şerīfeyi vücūh ḥiyel-ile ve envāʿ mekr-ile taḥṣīl ve iktisāb (11) ideler ve anuñ vücūdı-y-ıla fi'l-ḥāl intifāʿ müyesser olmaya ḫuṣūṣā ki anuñ ṣāḥibi (12) maḳām-ı

żarūretde olup maʿraż-ı ticārete rāġıb ola ve çoḳ olmışdur ki pādişāhlaruñ (13) ḫazīneleri māddeleri munḳaṭıʿ olup ḫarcları ziyāde olduġı vaḳtlarda ʿadīmü'l- (14) miṯl cevherlerüñ mübāyaʿasına iḥtiyāc vāḳıʿ olmışdur ve çūn-ki ol cevheri (15) beyʿ itmeg-içün mezāda virürler-idi, dellāllar aña bahā virebilür kimse bulmazlar-ıdı (16) ve eger bir kimseyi ol mıḳdār yesāra ve ġınāya ḳādir bulsalar ol ḥālda aña iʿtirāfdan (17) ḫavf iderler-idi. Bes anuñ ʿaczine ve iḥtiyācına ʿavāmmuñ vuḳūfından ġayrı nesne (18) ḥāṣıl olmaz-ıdı. Eger aṣḥāb-ı ticāret buncılayın biḍāʿata ve sermāyeye raġbet (19) iderler-ise emn ḥālında ve ferāġat ʿāleminde kesāddan ve ziyāndan īmin olmazlar; (20) zīrā ancılayın nefāyisüñ ṭālibi ġınā-y-ıla ve māl-ı ʿazīm-ile fāriġuʾl-bāl olan beglerdür. Ḥāl- (21) buki ol ṣınfuñ vücūdı nādir vāḳıʿ olur ve ıẕṭırāb ḥālında ve nā-eymenlik **[59b]** (1) ve teşvīş vaḳtında ḫōd anlaruñ cānı andan ḫaṭarda olur. Ġażabuñ sebebleri (2) ve anuñ ilacı şudur ki taḳrīr oldı ve her ki şarṭ-ı ʿadāleti riʿāyet idüp (3) ol ḫulḳı nefse meleke eyleye ġażabuñ ʿilācı aña āsān olur; zīrā ki ġażab cevrüñ (4) ve iʿtidāldan ṭaraf-ı ifrāṭa ḫurūcdur ve gerekmez ki ġażabı evṣāf-ı cemīle-y-ile mevṣūf (5) ḳılalar. Nice kim bir cemāʿat ẓann itdiler ki ġażabuñ şiddeti recūliyyet ziyāde olmaḳdandur (6) ve anı taḫayyül-i kāẕib-ile şecāʿata ilḥāḳ itdiler. Bes bu cemāʿat efʿāl-ı ḳabīḥaya maṣdar (7) olan ḫulḳı faẕīlete ne vech-ile nisbet iderler ve ʿażab ki efʿāl-ı ḳabīḥaya maṣdar (8) olur didük. Farażā nefsine ve aṣḥābına ve aḥbābına ve ġılmānına ve ḫademine ve ḥaşemine ve ḥaremine (9) cevr gibi ve bu ḫulḳuñ ṣāḥibi bu cemāʿatı muttaṣıl ʿaẕāb-ı sauṭı-y-ıla muʿaẕẕeb ḳılur, bu ġażab-ıla (10) ne anlaruñ ʿişretini ve ẕilletini izāle ider ve ne ḫōd anlaruñ ʿaczin bilüp esirger ve ne ḫōd (11) anlaruñ ẕimmetleri biri olmasını ḳabūl ider. Bel-ki az sebeb-ile dilini ve elini anlaruñ aʿrāżına ve ecsāmına uzadur ve ne ḳadar ki anlar günāh itmemege iʿtirāf (12) iderler-ise ve ḫużūʿa ve inḳıyāda dürüşürler-ise ḫaşemi ve ġażabı odı munṭafī (13) olsun ve şerrinüñ sūreti münkesir olup sükūn bulsun diyü ol ḫōd (14) münāferet göstermekde ve ġayr-ı muntaẓam ḥarekāt iẓhār itmekde ve anlara iẕā itmekde (15) ziyāde mübālaġa ider ve eger cevher-i ġażaba redāʾet-i ifrāṭ-ıla muḳārin olsa (16) bu mertebeden geçüp ḥayvānāt-ı ʿacem ve cemādāt-ıla hemīn bu muʿāmeleyi eyler. Yaʿni edānīyi (17) çanaḳ gibi çömlek gibi nesneleri ziyāde ġażabda[n] ṣır ve ḥayvānātı döger (18) ve söger. Bes eşegini ve öküzini dögmeg-ile ve gögercin ve çetük öldürmeg-ile (19) ve āletleri ve āyineleri kesr itmeg-ile şifā bulmaḳ ister ve bu ḫalḳ ekṣer etrākda (20) müşāhede olur ve ben duʿāgū ki mütercem kitābum Medāris-i ʿĀliyyeden bir medresede taḥṣīl (21) ider-iken ebnā-ı cinsden birisini müşāhede itdüm ki sürʿat-ıla gelüp ḥücresi ḳapusın açmaḳ istedi **[60a]** (1) istedi açamadı. Ol mıḳdār heẕeyān anuñ dilinden ẓāhir oldı ki ḳābil (2) taḳrīr degül ve şol kimseler ki bu ṭāyifeden bu mertebeden daḫı tecāvüz iderler ve ziyāde (3) cürʾete mensūb olup buluṭ ve yil ve yaġmur-ıla ki gendü hevālarına muvāfıḳ olmaya (4) çoḳ olur ki ceng

idüp anlara ġażab iderler ve eger ḳalem kesseler daḫı ḫaṭṭ-ı (5) ṭabīʿatlarına mülāyim olmasa yāḫūd ʿacele-y-ile kilīd açmaḳ isteseler açılmasa fi'l-ḥāl (6) ikisini daḫı şırlar ve dillerini yaramaz söz-ile mülevveṣ eylerler ve ḳudemā-ı mülūkden (7) bir şaḫṣdan şöyle ḫaber virürler ki anuñ gemileri seferden gic gelmiş-idi deñiz (8) yüzinüñ ıżṭırābı ve aşüfteligi cihetinden bu kimse ġāyetde ḳaḳıdı deñize bevl (9) itmeg-ile ve içine necisler bıraḳmaġ-ıla tehdīd itdi ve Üstād Ebū ʿAlī raḥmallāh (10) eydür: "Bizüm rüzgārumuz sefīhlerinden birisi meger ki bir gice ay aydıñına ḳarşu (11) yatmış uyumış daḫı aña bir maraż ʿārıż olmış. Aya ḳaḳıdı ve anuñ şetmine ve sebbine (12) dil uzatdı ve şiʿrlerde hicv itdi ve anuñ aya itdügi hicvler meşhūrdur. (13) Fi'l-cümle bu efʿāluñ emṣāli ziyāde ḳabāḥat-ıla muḍḥik ve güldüricidür ve anuñ ṣāḥibi (14) müsteḥaḳḳ-ı suḫriyyetdür, erlik niʿmetine müsteḥaḳḳ degül ve meẕemmeti ve fażīḥatı müstevcibdür, (15) nefsüñ şerefini ve ʿizzetini mūcib degül ve eger teʾemmül ve tefaḥḥuṣ olsa bu nevʿ ḫātūn (16) gişilerde ve oġlancuḳlarda ve pīrlerde ve ḫastalarda ziyāde bulunur, ṣaḥīḥlardan (17) ve yigitlerden ve kühūlete irişmiş ādemlerden ve ġażab reẕīleti ve ḥırṣ reẕīletinden (18) ki anuñ żıddıdur ṭārī olur; zīrā ki ḥarīṣ olan kimse müşteh̄īsinden memnūʿ (19) olsa ḫaşem ve ġażab eyler ve şol kimselere ki olʿamelüñ tertībin iderler ḫātūn (20) gişiler gibi ve ḫidmetkārlar gibi daḫı anlaruñ ġayrı ne var-ısa göñül ṭarlıġı gösterürler (21) ve baḫīlüñ eger mālı żāyiʿ olsa dostları ve muṣāḥibleri ve muḫālaṭaları ile hemīn **[60b]** (1) bu işi işler ve muʿtemed ʿaleyh kimselere töhmet eyler ve bu sīretlerüñ ṣemeresi hemān (2) aṣdıḳānuñ fıḳdānı ve nāṣıḥlaruñ intifāsı ve ziyāde nedāmet ve melāmetdür. (3) Bunlardan ġayrı nesne degül ve anuñ ṣāḥibi leẕẕetden ve behcetden ve meserretden maḥrūm ḳalur (4) tā ki hemīşe maʿīşeti perākende ve ʿömri mükedder olup şeḳāvet ṣıfatı-y-ıla mevṣūf (5) olur ve ṣāḥib-i ṣecāʿat çūn-ki ḥilm-ile bu ṭabīʿatı ḳahr ide ve ʿilm-ile anuñ esbābından (6) aʿrāż ide, ʿafvdan tecāvüz idüp muʾāḫeẕe ve intiḳām ṭaleb itdügi ḥālda gerekdür ki (7) ʿaḳl yolı-y-ıla idüp şarṭ-ı ʿadālet ki muḳteżī-i iʿtidāldur merʿī ḳıla. Ve İskender- (8) den ḥikāyet iderler ki bir sefīh naḳṣ ve ʿayb nisbet itmeg-ile anuñ ʿırżına (9) taʿarruż iḳdām eyledi. Ḫavāṣdan birisi eyitdi kim: "Gerekdür ki pādişāh aña ʿuḳūbet (10) idüp siyāset göstere tā ki bu fiʿlden memnūʿ olup girü ḳalan ḥalḳuñ (11) iʿtibārını mūcib ola." Ve İskender eyitdi ki: "Bu maʿnī tedbīr-i ṣavābdan baʿīddur; (12) zīrā ki eger ʿuḳūbet üzerine ʿuḳūbet idersüz anuñ ʿilleti ve düşmenligi daḫı ziyāde (13) olur ve benüm ʿaybları muñ ifşāsına ve aña iʿtirāża meşġūl olur ve aña dil uzatılġanuñ (14) māddesin virmiş olıruz ve ḫalāyıḳı anuñ ʿuẕrınuñ vechine irşād itmiş (15) olıruz". Ve yine rivāyet iderler ki bir gün müteġallibeden bir kimseyi ki (16) İskender üzerine ḫurūc ve ẓuhūr idüp çoḳ fitneler ve fesādlar ḳayıtmış-ıdı, (17) esīr itdiler ve İskenderüñ öñine getürdiler. İskende[r] ʿafv işāret buyurdı (18) ve nedīmlerinden birisi ġāyetde ḳaḳıyup eyitdi: "Eger ben sen olsa-y-ıdum anı

(19) ḳatl ider-idüm.” İskender cevāb virüp eyitdi ki: “Bes çūn-ki ben sen degülüm (20) anı ḳatl itmezem. Bes muʿẓam-ı esbāb-ı ġażab ki aʿẓam-ı emrāż-ı nefsāniyyedür (21) ki ẕikr oldı ve anuñ ʿilāclarınuñ temhīdi hem bu vech-iledür ve çūn-ki bu marażuñ **[61a]** (1) marażuñ māddelerini ḳaṭʿ itmiş olavuz, anuñ aʿrāżınuñ ve levāḥıḳınuñ defʿı (2) āsān olur. V’allāhü’l muvaffaḳ. ʿİlāc-ı cübn ve çūn-ki bir żıdda ʿilm-i żıdd-ı āḫara (3) ʿilmi müstelzimdür ve biz bundan öñden didük ki ġażab-ı cübnüñ żıddıdur ve (4) ġażab nefsüñ ḥareketidür. Şehvet intiḳām cihetine ve cübn-i sükūn nefsdür. Ol (5) yirde ki ḥareket evlā ola ārzū-yı intiḳāmuñ buṭlānı sebebi-y-ile ve bu marażuñ (6) aʿrāżı ve levāḥıḳı niçe nesnedür. Evvelki nefsüñ ḫōrlıġıdur, ikinci sūʾ-i ʿayşdür, (7) üçinci ḫasīslerüñ daḫı anlaruñ ġayrınuñ ehlden ve evlāddan ve aṣḥāb-ı (8) muʿāmelātdan ṭamaʿ-ı fāsididür, dördinci ḳıllet-i ṣebātdur efʿālda, bişinci kāhillik (9) ve rāḥat sevmekdür ki reẕāyil-i keṣīrenüñ muḳteżīsidür, altıncı ẓālimler ẓulmında (10) temekkün ve iḳtidār bulmaḳdur, yidinci nefsde ve ehlde ve mālda vāḳıʿ olan fażīḥatlara (11) rıżādur, sekizinci şetm gibi ve ḳaẕf gibi ḳabāyıḥı ve fevāḥişi istimāʿdur, ṭoḳuzıncı (12) mūcib-i ʿār olan nesneden ʿār itmekdür, onıncı mühimmātda taʿṭīldur ve bu marażuñ (13) ve aʿrāżınuñ ʿilācı hemān refʿ sebebidür. Şöyle ki ġażabda didük ve refʿ-ı sebeb daḫı (14) nefse noḳṣān üzerine tenbīh-ile ve ġażab dāʿıyelerine taḥrīk-ile olur; zīrā ki hīç (15) kimse ġażabdan ḫālī degüldür; velīkin nāḳış ve żaʿīf olsa mütevātir taḥrīkler-ile od (16) gibi ḳuvvet bulur yanar ve yalıñlanur ve baʿżı-ı ḥükemādan rivāyet iderler ki cenglerde (17) ve tehlikelerde ve ḳorḳulu yirlerde olup ve nefsini ʿaẓīm-i ḫaṭarlu yirlerde īḳāʿ (18) ider-idi ve deñiz yüzinüñ ġaleyānı ve ıẓṭırābı vaḳtında gemiye girer-idi ve seyr ider-idi (19) tā ṣebāt ve ṣabr kesb ide ve kāhillik reẕīletinden ve anuñ levāḥıḳından tecennüb ve iḥtirāz (20) ide ve ḳuvvet-i ġażabı taḥrīk itmegi ki şecāʿat ol ḳuvvetüñ fażīletidür, muḳaddem ḳıla belāsından (21) emīn olduġı kimsenüñ mücādelesine ve muḫāṣamesine irtikāb ide tā ki nefs-i ṭarafdan vasaṭa **[61b]** (1) ḥareket eyleye ve çūn-ki gendüden ol ḥadde yaḳın olduġın iḥsās ide gerekdür ki (2) tecāvüz itmeye tā bir ṭarafa daḫı düşmeye. V’allāh ü aʿlem. ʿİlāc-ı ḫavf (3) mekrūhuñ tevaḳḳuʿından yā bir maḫẕūruñ intiẓārından mütevellid olur ki nefs anuñ defʿına (4) ḳādir olmaya ve tevaḳḳuʿ ve intiẓār bir ḥādiṣeye nisbet-ile olur ki anuñ vücūdı zemān-ı müteḳabbilde (5) ola ve bu ḥādiṣe yā ʿaẓīm emrlerden ola yāḫūd sehl emrlerden ola. İki taḳdīr (6) üzerine daḫı yā żarūrī ola yāḫūd mümkin ve mümkin olan nesneye daḫı sebeb yā ṣāḥib-i (7) ḫavfuñ fiʿli ola yāḫūd ġayruñ fiʿli ola ve bu aḳsāmuñ hīç birinden ḫavf muḳteżī-i (8) ʿaḳl degüldür. Bes ʿāḳıl olan kimse gerekdür ki bu esbābdan[18] hīç birisi-y-ile ḳorḳmaya. (9) Bunuñ beyānı oldur ki bilmek gerek żarūrī olan nesnenüñ defʿı ṭāḳat-ı

[18] Metinde اسباندن şeklinde yazılıdır.

beşeriyye (10) ve ḳudret-i insāniyye ḥaddinden ḫāricdür, andan ḳorḳmaḳda teʾcīl-i belādan ve ceẕb-i (11) miḥnetden ġayrı fāʾide olmaz ve ol mıḳdār-ı ʿömr ki maḥẕūr ḥudūṣ bulmazdan (12) öñden geçer. Eger ḫavf ve fezaʿ ve ıżṭırāb ve cezaʿ-ıla perākende ola, meṣāliḥ-i dünyeviyye (13) tedbīrinden ve saʿādet-i uḫreviyye taḥṣīlinden maḥrūm ḳalup ve dünyā ziyānını āḫırat (14) ʿaẕābı-y-ıla cemʿ eyler ve iki cihānuñ bedbaḫtı olur ve çūn-ki gendüyi

اَلْمُقَدَّرُ كَائِنٌ

(15) diyüp tesellī ve teskīn ide hem dünyāda selāmet bulup āḫırat tedbīrin (16) itmiş olur. Eger anuñ sebebi bu ḫavf-ıla mevsūm olan şaḥṣuñ fiʿli olmasa (17) eyle gerekdür ki gendü nefsinde tefekkür ide ki ḥaḳīḳat-ı mümkin oldur ki hem vücūdı (18) ve hem ʿademi cāʾiz ola. Bes bu maḥẕūruñ vuḳūʿına cezmde ve andan ḫavfda taʿcīl (19) elemden ġayrı fāʾide olmaz ve ol lāzım ki ḳısm-ı sābıḳdan gelmiş-idi, bi-ʿaynihi bundan lāzım (20) gelür. Ammā eger żararü'l-vuḳūʿ olmayan nesnede terk-i fikr itse mühimmāt-ı dīniyyesin (21) ve dünyāviyyesin eyler ve eger sebeb şaḥṣuñ fiʿlinden olsa eyle gerekdür ki **[62a]** (1) gerekdür ki gendü nefsine ḫıyānetden ve sūʾ-i iḫtiyārdan iḥrāz ide ve ʿāḳıbetinde (2) veḫāmet olup belā-yı ʿaẓīmi müştemil olan fiʿl üzerine iḳdām itmeye; zīrā ki (3) ḳabāyıḥa irtikāb ṭabīʿat-ı mümkine cāhil olan kimselerüñ efʿālıdur. Ammā ol kimse ki (4) bile ki ol ḳabīḥuñ ẓuhūrı ki müstedʿī-i fażīḥatdur, mümkindür vuḳūʿ bulsa (5) mu'āḫeẕe ve ʿiḳāb anuñ-ıla mümkin olur ve her nesne ki mümkin ola anuñ vāḳıʿ olması (6) bedīʿ olmaz. Bes ol ḳabīḥūñ irtikābına iḳdām itmez. Bes ḳısm-ı evvelde sebeb-i ḫavf (7) mümkine vücūb-ıla ḥükmdür ve ḳısm-ı s̱ānīde mümkine imtināʿ-ıla ḥükmdür ve eger her birinüñ şarṭlarını (8) yirlü yirince iʿtibār idevüz. Bu iki nevʿ-ı ḫavfdan selāmet buluruz. ʿİlāc-ı (9) ḫavf-ı mevt: Çūn-ki mevt ḳorḳusı cemīʿı ḳorḳularuñ eʿammı ve eşeddidür, anda (10) ziyāde taḥṣīle ve taḳrīra ḥācet düşer. Bes biz eydürüz ki mevt ḳorḳusı (11) şol kimseye olur ki bilmeye ki mevt nedür yāḫūd bilmeye ki nefsüñ meʿādı ḳandadur (12) yā ẓann ide ki bedeninüñ icrāsı inḥilāli-y-ile ve binyesinüñ terkībi buṭlānı-y-ıla (13) ẕātınuñ ʿademi lāzım gelür tā ki bi'l-külliyye maʿdūm ve müntefī olur gider veyā ẓann ide ki (14) mevtüñ elem-i ʿaẓīmi vardur, müşkildür, şol marażlar elemlerinden ki aña muʾdīdür (15) yāḫūd mevtden ṣoñra ʿiḳābdan ḳorḳa yāḫūd müteḥayyir olup bilmeye ki anuñ ḥālı (16) vefātından ṣoñra ne vech-ile olur yā gendüden ṣoñra ḳalan evlādına ve emvālına müteʾessif (17) ve müteḥazzin ola ve bu ẓannlaruñ ekṣeri bāṭıl ve bī-ḥaḳīḳatdur ve menşeʾi cehl-i (18) maḥżdur. Bunuñ beyānı oldur ki şol kimse ki mevtüñ ḥaḳīḳatını şu vech-ile bilmek (19) gerek ki mevt nefsüñ ālāt-ı bedeniyyeyi istiʿmāl itmemesinden ʿibāretdür. Muḥterife (20) ve erbāb-ı ṣanāyiʿ ālāt-ı edevātı istiʿmāl itmedükleri

gibi ve nice kim kütüb-i ḥikemiyyede (21) beyān olmışdur ve evvel kitābda biz aña işāret itmişüz, maʿlūm olmaḳ gerek ki **[62b]** (1) nefs-i cevher bāḳīdur ki inḥilāl-i beden-ile fānī ve münʿadim olmaz. Ammā anuñ mevtden (2) ḳorḳusı eger şu sebīl-ile olsa ki nefsüñ meʿādın ḳandayıduġın bilmemekden (3) olsa. Bes anuñ ḫavfı gendü cehlinden olur, mevtden olmaz ve bu cehlden ḫaẕer (4) ve nedür ki ʿulemā ve ḥükemā ṭaleb-i teʿabı üzerine olup leẕẕāt-ı cismāniyyeyi ve rāḥāt-ı (5) bedeniyyeyi terk itmişlerdür ve uyḳusuzlıḳ miḥnetini ve seher meşaḳḳatını iḫtiyār (6) itmişlerdür tā ki bu cehlüñ marażından ve bu ḫavfuñ miḥnetinden selāmet bulurlar ve çūn-ki (7) rāḥat-ı ḥaḳīḳī ol ḳorḫurıncından ḫalāṣ bulmaḳdur ve renc-i ḥaḳīḳī cehldür. Bes (8) rāḥat-ı ḥaḳīḳī ʿilm olur ve ehl-i ʿilme rāḥat ʿilmden ḥāṣıl olur ki dünyā ve dünyāda (9) her ne var-ısa anuñ gözinde ḥaḳīr ve bī-ḳadr olur. Çūn-ki beḳā-ı ebedīyi ve devām-ı (10) sermedīyi ʿilm-ile kesb itdükleri rāḥatda bulurlar daḫı zevāl ve intiḳāl (11) sürʿatını ve fenā āfetini ve beḳā ḳılletini ve ġumūm keṣretini ve envāʿ meşaḳḳātı umūr-ı dünyeviyyeye (12) muḳārin bulurlar. Bes maʿīşetde ḳadr-ı żarūrīye ḳanāʿat itdiler ve mıḳdār-ı żarūrīden (13) ziyādeden ḳaṭʿ-ı naẕar idüp ṭamaʿı kesdiler; zīrā ki maʿīşetde ziyāde bir ḥadde (14) ve bir ġāyete irişmez ki anuñ verāsında bir ġāyet daḫı olmaya ve ne mertebeye (15) varur-ısa orada munḳaṭıʿ olmaz daḫı ziyāde ṭaleb olınur ve ḥaḳīḳatda mevt (16) bu ḥırṣdur, ol ḫaẕer itdükleri nesne degül ve bu sebebden ḥükemā eyitdiler ki (17) mevt iki nevʿdur: Birisi irādī ve birisi ṭabīʿī. Ve ḥayāt daḫı buncılayın iki (18) nevʿdur: Birisi irādī ve birisi ṭabīʿī ve mevt-i irādīden murād aʿrāż-ı nefsāniyyeden (19) aʿrāżdur ve mevt-i ṭabīʿīden murād nefsüñ bedenden mufāraḳatıdur ve ḥayāt-ı (20) irādīden murād ākil-ile ve şurb-ıla meşrūṭ olan ḥayāt-ı dünyāviyyedür ve ḥayāt-ı (21) ṭabīʿīden murād sürūrda ve ṣafāda beḳā-ı sermedīdür ve ḥakīm Eflaṭun dimişdür ki **[63a]** (1) dimişdür ki:

مُتّ بِالْإِ رَادَةِ تَحْيِ بِالطَّبِيعَتِ

Yaʿni ol irādet-ile (2) diri ol, ṭabīʿat-ıla ki terk-i leẕẕāt-ı bedeniyye iden kimse ḥayāt-ı ṭabīʿī bulur ki (3) devlet-i ebediyye ve saʿādet-i sermediyye bulmaḳdan ʿibāretdür ve ḥükemā-i mutaṣavvıfa (4) eydürler ki:

مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا

Yaʿni ölüñ irādet-ile ölmezden (5) öñden ṭabīʿat-ıla ve Kitāb-ı Aḫlāḳı tercüme iden duʿācı bu maḥallda bir söz naḳl (6) ider: Meşāyiḫ-i ʿiẕāmdan ḥükemā-i eslāfdan ki Kitāb-ı Aḫlāḳ andan ḫālīdür (7) ve ol söz budur ki ṭarīḳ-ı şuṭṭār ehl-i muḥabbetlerden ki sāliklerdür, ceẕbe-y-ile (8) ṭarīḳ-ı muḫtārdur ve mebnīdür mevt-i irādī üzerine ve mevt-i irādī daḫı maḥṣūrdur

(9) on aṣlda: Evvelki tevbe ve rücūʿdur, Allāh nice kim mevt-ile, ikinci ḫurūcdur metāʿ-ı (10) dünyevīden daḫı suvālından nice kim mevt-ile, üçinci tevekküldür Allāh yaʿni esbāba (11) inziʿācdan ḳalb ḫālī olmaḳdur nice mevt-ile, dördinci ḳanāʿatdur ve şehevāt-ı (12) nefsāniyyeden ve temettüʿāt-ı ḥayvāniyyeden ḫurūcdur nice kim mevt-ile olur. İllā meger ki (13) ḳadr-ı żarūrī ola. Bişinci ʿuzletdür, inzivā iḫtiyār itmeg-ile muḫālaṭa-ı nāsdan (14) nice kim mevt-ile, altıncı mülāzemet-i ẕikrdür ve ẕikr māsivā Allāhdan ḫurūcdur nisyān-ıla nice kim (15) mevt-ile, yidinci teveccüh-i maʿa-allāhdur bi'l-külliyye vücūda ve Allāhuñ ġayrına ve devāʿīden ḫurūc- (16) dur nice kim mevt-ile, sekizinci ṣabrdur ve ḥuẓūẓ-ı nefsden ḫurūcdur nice kim mevt-ile, ṭoḳuzıncı (17) murāḳabedür mevāhib-i ḥaḳḳ ve māsivādan aʿrāżdur ve cemāl-ı eḥadiyyet muṭālaʿasına (18) iştiyāḳdur, onıncı nefs rıżāsından ḫāric olup Allāh rıżāsına dāḫıl (19) olmaḳdur. Aḥkām-ı ezeliyyeye teslīm-ile aʿrāżsuz iʿtirāżsuz nice kim mevt-ile. (20) Nitekim baʿż didi ki:

وَكِلْتُ اِلَى ٱلْمَحْبُوبِ اَمْرِي كُلَّهُ فَاِنْ شَاءَ (21) اَحْيَانِى وَانْ شَاءَاَتْلَفَا

Yaʿni ben cemīʿi emrümi tefvīż itdüm maḥbūb-ı ḥaḳīḳīye **[63b]** (1) diler-ise iḥyā eylesün diler-ise itlāf itsün ve żāyiʿ ḳılsun. Bes mevt-i (2) irādīnüñ ʿaşere-i uṣūlı budur ki taḳrīr oldı, yine aṣl-ı maḳṣūda rücūʿ (3) idüp eydelüm ki her ki mevt-i ṭabīʿīden ḳorḫa gendünüñ ẕātına lāzım olandan (4) ve tamām-ı māhiyyetinden ḳorḳmış olur; zīrā ki insān ḥayy-ı nāṭıḳ-ı māhiyyetdür. Bes (5) māhiyyet ki ḥadden cüzʾdür, tamām-ı māhiyyet olur ve ḳanġı cehl ziyādedür cehlden ki bir (6) kimse fenāsı ḥayātı-y-ıla ve noḳṣānı tamāmı-y-ıla olmasın ẓann ide ve ʿāḳıl gerekdür ki (7) noḳṣāndan mütevaḥḥiş olup kemāl-ile müsteʾnis ola ve dāʾimā anı tamām ve şerīf ve bāḳī (8) iden nesneyi ṭālib ola ki cāh-i ṭabīʿatdan anı ṭaşra bıraġup ʿalāyıḳ-ı nefsānī (9) ve ʿavāyıḳ-ı cismānīden āzād eyler ve bile ki ḳaçan cevher-i şerīf-i nūrānī cevher-i keṯīf-i (10) ẓulmānīden ḫalāṣ bulsa ḫalāṣ-ı ṣafā ve teḳābüle ḫalāṣ-ı mizāc ve küdüret-ile degül gendü (11) saʿādetine ẓafer bulmış olur ve melekūt-ı ʿāleme ve Ḫudāvendinuñ civārına ve ervāḥ-ı mücerrede- (12) nüñ muḫālaṭasına vāṣıl olup āfetlerden ve żıddlardan necāt bulur ve bu maḥalldan (13) maʿlūm olur ki bedbaḫt diyü şol kimseye dirlermiş ki anuñ nefsi bedenden (14) mufāraḳat itmezden öñden ālet-i cismāniyye ve melāẕ-ı nefsāniyyeye māyil ve müştāḳ ola (15) ve anuñ mufāraḳatından ḳorḫa; zīrā buncılayın kimse gendü ḳarārgāhından ve maḥallından (16) ġāyet buʿdda olur ve bir mevżuʿa müteveccih olur ki ol mevżuʿdan teʾellümi ziyāde olur; (17) ammā ol ki mevtden ḳorḫduġı mevtüñ elem-i ʿaẓīmi var diyü ẓann itmekden ola anuñ ʿilācı (18) bu ẓannuñ kiẕbine maʿrifetdür; zīrā ki elem ḥayāt ehline olur ve ḫayy olan kimse nefsüñ eṯerini (19) ḳābil olur

ve her cism ki anda eṯer-i nefs olmaya aña iḥsās-ı elem olmaz; zīrā ki elemüñ iḥsāsı (20) tavassuṭ-ı nefs-ile olur. Bes maʿlūm oldı ki nefs ḥālet-imiş ki beden anı iḥsās idemez-imiş; (21) zīrā ki iḥsās-ı elem tavassuṭ-ı nefs-ile olur, ol ḫōd intiḳāl itmişdür. Ammā ol kimse ki mevtden **[64a]** (1) mevtden ḳorḳmaz, bel-ki baʿdel-mevt ʿiḳāb ola diyü ḳo[r]ḳar ʿiḳāb ḫōd bir bāḳī (2) nesneye olur. Bes mevtden ṣoñra bir nesnenüñ beḳāsına muʿterif olur ve (3) ẕünūbına ve seyyiʾātına ki anuñ-ıla ʿiḳāba müsteḥaḳḳ olmış-ıdı. İʿtirāf eyler ve çūn-ki (4) böyle ola anuñ ḫavfı gendü günāhından olur, mevtden olmaz. Bes eyle gerekdür ki (5) günāh itmege iḳdām itmeye ve biz beyān eyledük ki günāhlara iḳdāmı mūcib olan nefsüñ (6) helāk olması melekeleridür, anuñ eṯerlerini ḳalʿ itmege irşād. Bes ol nesne (7) ki bu nevʿda maḫūfdur anuñ eṯeri yoḳdur ve ol nesne ki anuñ eṯeri var (8) andan ġāfildür ve aña cāhildür ve cehlüñ ʿilācı ʿilmdür ve şol kimsenüñ daḫı ḥālı (9) ki mevtden ṣoñra ne vech-ile olsa gerek bilmez, hemīn bu ḥāldur; zīrā ki mevtden ṣoñra (10) her ki bir ḥāla iʿtirāf eyledi beḳāya iʿtirāf eyledi ve eydür-ise ki bilmezem ki ol ḥāl (11) ne ḥāldur cehle iʿtirāf itmiş olur ve anuñ daḫı ʿilācı ʿilmdür tā ki aña iʿtimād eyleye. (12) Anuñ ḫavfı andan zāyil olur ve ammā ol kimse ki ehli ve evlādı ve mālı ve mülki (13) ḳoyup gitdügine müteʾessif ve ḫāyif olur, gerekdür ki bel-ki ḥüzn istiʿcāl-i elemdür. (14) Bir nesneye ki ḥüznüñ anda fāʾidesi yoḳdur ve ḥüznüñ ʿilācını bundan ṣoñra taḳrīr idelüm (15) ve bu muḳaddimenüñ taḳdīminden ṣoñra biz eydürüz ki ḫalāyıḳ kāʾinātdandur ve felsefede (16) muḳarrardur. Bu ki her kāyin fāsiddür. Bes her kimse ki fāsid olmasın istemeye kāyin (17) olmasın istememiş olur ve her kimse ki gend[ü]nüñ kevnin ister gend[ü]nüñ fesādın istemiş (18) olur. Bes anuñ fesād istememesi hemān fesād istemesi olur ve kevn (19) istemesi kevn istememesi olur ve bu ḫōd maḥālldur ʿāḳıl olan maḥālla iltifāt itmez (20) ve eger eslāfumuz ve ābāmuz ve ecdādumuz müteveffā olmayalar-ıdı nevbet-i vücūd bize irişmez-idi; (21) zīrā eger mümkin-i beḳā olsa-y-ıdı bizüm müteḳaddimlerimüze daḫı mümkin olur-ıdı ve eger cemīʿı **[64b]** (1) ḫalāyıḳ ki ʿālemde olmışlardur ehl ve evlādı-y-ıla bāḳī olalar-ıdı yiryüzine ṣığmazlar-ıdı. (2) Ve Üstād Ebū ʿAlī raḥmallāh bu maʿnīnüñ beyānında rūşen taḳrīr idüp eydür: "Farż (3) idelüm ki meşāhīr-i sālifeden ve geçmiş meşhūrlardan bir kimsenüñ ki evlādı (4) meşhūr ve maʿrūf olalar. Ḥażret-i emīrü'l-müʾminīn ʿAlī bin Ebī Ṭālib gibi anuñ (5) neslinden ve ẕürriyyetinden anuñ ʿaṣrında ve anuñ vefātından ṣoñra bu dört (6) yüz yıl içinde müteveffā olanlar-ıla cemīʿisi zindelerdür, hemān anlaruñ ʿadedinüñ (7) ḥaddi ve ḥaṣrı olmaz-ıdı; zīrā şol baḳıyyenüñ rubʿı meskūn-ı meşhūrlarında perākende (8) vāḳıʿ olup ʿaẓīm ḳatller-ile ki bu ḫāndānuñ ehline vāḳıʿ olmışdur, iki yüz (9) biñ nefse yaḳın olmışdur ve çūn-ki geçmiş ḳarnlar ehllerini ve anı ḳarnından (10) düşen oġlancuḳlaruñ mecmūʿasını cemʿ ideler, fikr eyle ki anlaruñ ʿadedi ne mıḳdār (11) olur ve her şaḫṣ ki Ḥażret-i İmām ʿAlīnüñ ʿahd-i mübārekinde olmışdur. Bu dört

(12) yüz yıl içinde hemīn bu mıḳdār ki taḳrīr oldı. Aña nisbet ve iżāfet itmek (13) gerek tā bu söz rūşen ola ki aña bu dört yüz yıl müddeti mıḳdārında mevt (14) ḫalḳ ortasında mürtefiʿ olsa tevellüd ve tenāsül bir ḳarār olsa ʿaded-i eşḫāṣ (15) ne mıḳdār olduġı vāżıḥ ve lāyiḥ olur ve eger bu dört yüz yıl sekiz yüz yıl olsa (16) bu müddetüñ teżāʿufı ve ziyāde olması-y-ıla ṣaṭranc evlerinüñ teżāʿufı ve izdiyādı (17) gibi ḫalḳuñ teżāʿufı ve ziyāde olması żabṭ ḥaddinden ve iḥṣā ḥayyiẕinden mütecāviz (18) olup ḫāric olur ve basīṭ-ı rubʿ-ı meskūn ki misāḥat-ıla memsūḥ ve muḳadderdür. (19) Çūn-ki bu eşḫāṣa ḳısmet ola her birinüñ naṣībi ayaġı-y-ıla başduġı yir mıḳdārı (20) olmaz mevt-i mürtefiʿ olan taḳdīrce eger cemīʿı ḫalḳ ellerin yuḳaru ḳaldırup (21) ṭoġru ṭurmaḳ isteseler biribirine müzāḥame itmeg-ile ve ṣıḳışmaġ-ıla yiryüzine ṣıġmazlar **[65a]** (1) ṣıġmazlar tā ki yatmaġa ve oturmaġa ve ḥareket itmege mecālleri ḳalmaz. ʿİmāret ve zirāʿat (2) ve defʿ-ı fużalā-y-içün tebevvül itmeg-içün hīç bir yir ḫālī ḳalmaz ve bu ḥāl az müddet (3) içinde vāḳıʿ olur fekeyfe ki imtidād-ı rüzgār-ıla teżāʿīf-i ġayr-ı maḥṣur-ıla (4) ve ziyādāt-ı ġayr-ı mütenāhī-y-ile ola. Bu ṭarīḳ üzerine ki dinildi. Bes lāzım gelür ki (5) biribirinüñ üzerine oturalar ve rubʿ-ı meskūna ṣıġmayalar ve bu maḥalldan maʿlūm (6) oldı ki ḥayāt-ı bāḳıyenüñ temennīsi dār-ı dünyāda ve mevti mekrde görmek cāhil- (7) lerüñ ḫayālāt-ı fāsidesinden ve eblehlerüñ muḥālāt-ı bāṭılasındandur ve ʿāḳıllar (8) ve kiyāset ve feṭānet ıssıları ve zeyreklik ṣāḥibleri ḫāṭırlarını ve żamīrlerini bu vech-ile (9) fikrden münezzeh iderler ve bilürler ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālānuñ ḥikmet-i kāmili ve ʿadl-ı şāmili (10) şol nesneyi ki iḳtiżā ider; ziyāde isteyenlere andan bir ḥabbe ziyāde olmaz ve ādem (11) oġlanınuñ vücūdı şu vażʿ üzerine ve heyʾet üzerine bir vücūddur ki anuñ (12) verāsında hīç ġāyet taṣvīr olmaz. Bes ẓāhir oldı ki mevt meẕmūm degüldür, (13) ʿavāmm taṣavvur itdügi gibi, bel-ki meẕmūm olan ḫavfdur ki cehlden lāzım gelmişdür. (14) Ammā eger bir kimse olsa ki mevt-i żarūrī olmasına vāḳıf olsa ve beḳā-ı ebedīyi (15) ārzū itmese; lakin ġāyet-i emelden himmetini ʿömrinüñ ṭavīl olmasında mümkin olan (16) mıḳdāra maḳṣūr eylese aña tenbīh itmek gerek şu nesneyi ki her ki ʿömr-i ṭavīle raġbet (17) eyleye pīrlige raġbet itmiş olur ve şekk degüldür ki pīrlik ḥālında ḥarāret-i ġarīziyye- (18) nüñ noḳṣānı ve ruṭūbet-i aṣliyyenüñ buṭlānı ve aʿżā-ı reʾīsenüñ żaʿfı ḥādiṯ (19) olur ve ḥareketüñ ḳılleti ve neşāṭuñ fıḳdānı ve hazm āletlerinüñ iḫtilāli ve ṭaḥn esbābınuñ (20) süḳūṭı ve ḳuvvetlerüñ noḳṣānı ḳuvvet-i ġādiye gibi ve anuñ dört ḫādimi gibi ki cāẕibe (21) ve hāżime ve māsike ve dāfiʿadur, aña tebaʿıyyet-ile lāzım gelür ve marażlar ve elemler bu ḥāllardan **[65b]** (1) ʿibāretdür ve aḥbābuñ mevti ve aṣḥābuñ faḳdı ve muṣībetlerüñ tevātüri ve ḥavādiṯüñ (2) teṭarruḳı ve faḳr ve iḫtiyāc ve girü ḳalan envāʿ şiddet ve miḥnet-i cemīʿı bu ḥāla tābiʿ olur (3) ve bu mecmūʿdan ḫāyif olan kimse ki evvel emelde ṭūl-ı ʿömre raġbet göstermiş-idi, bi'l-külliyye (4) bu ḥalları ārzū-y-ıla istemişdür ve bu mekrūhlaruñ emṯāline

muntaẓır olmışdur ve çūn-ki (5) aña şu maʿnī ʿalī vechi'l-yaḳın ḥāṣıl ola ki mevt ẕāt-ı insān-ı lubbuñ ve ḫulāṣāsınuñ (6) ki rūḥdan ʿibāretdür, mufāraḳatıdur, beden-i mecāzī-i ʿāriyeden ki ṭabāyiʿ erbāʿadan (7) bi-ṭarīḳu'l-imtizāc ḫuṣūl bulup bir niçe gün anuñ taṣarrufı ḳaydına gelmişdür (8) tā ki anuñ vāsıṭası-y-ıla gendü kemālini ḥāṣıl idüp zemān ve mekān müzāḥamesinden (9) ḫalāṣ bula ve Ḥażret-i Ulūhiyyete ki menzil-i ebrār ve dār-ı ḳarār aḫyārdur ve aṣl ola (10) ve mevtden ve istiḥāleden ve fenādan īmin ola. Hemān bu ḥāldan ziyāde gendüye (11) ḳorḫu virmez ve taʿcīle ve teʾḫīre mübālāt itmez ve şeḳāvet iktisābına ve berzaḫ (12) ẓulmetlerine meyl itmege ki anuñ ġāyeti cehennem derekeleridür ve Bārī Teʿālānuñ suḫṭı (13) ve ġażabıdur ve faḫḫār menzili ve eşḳıyā merciʿıdur, rāżī olmaz ve hüve'l-müsteʿān. (14) Ve ammā ḳuvvet-i ceẕb marażları her çend ki ḥaṣr ḥayyizinden ḫāricdür ve (15) ḳābil-i iḥṣā degüldür. Ammā helāklüregi ifrāṭ-ı şehvet ve muḥabbet-i baṭālet ve ḥüzn ve (16) ḥaseddür ve bu marażlardan evvelkisi ḥayyiz-i ifrāṭdandur ve ikincisi ḥayyiz-i tefrīṭdendür (17) ve üçincisi redāʾet-i keyfiyyet ḥayyizindendür ve ol marażlaruñ muʿāleceleri budur. (18) ʿİlāc-ı ifrāṭ-ı şehvet: Buñdan öñden geçmiş bāblarda ḥırṣuñ meẕemmetini ki (19) meʾkūlāt ve meşrūbāt gibi ṭaleb-i leẕẕāta müteveccihdür, icmāl ṭarīḳı-y-ıla şerḥ itmişüz ve himmet-i (20) denāʾeti ve ṭabīʿat-ı ḥasāseti ve sāyir reẕīletler ki bu ḥālete tebaʿıyyet-ile ḥāṣıl olur, nefsüñ (21) mehāneti ve ḥaḳāreti gibi ve ʿabdü'l-baṭn olmaḳ gibi ve ḥaşmet zāyil olmaḳ gibi taḳrīrdan **[66a]** (1) taḳrīrdan ve beyāndan müstaġnīdür ve ḫavāṣṣ ve ʿavāmm ḳatında ẓāhirdür ve marażlaruñ ve elemlerüñ (2) envāʿı ki isrāfdan ve mücāvezet-i ḥadden ḥādiṯ olur, ṭıbb kitāblarında mübeyyin ve muḳarrardur (3) ve anuñ ʿilācları müdevven ve muḥarrerdür ve ammā ārzū-yı nikāḥ ve aña ḥarīṣ olmaḳ diyānet (4) noḳṣānınuñ ve beden iḫlālinü(ñ) ve māl telef itmegüñ ve ʿaḳla żarar getürmegüñ ve yüz (5) ṣuyı dökmegüñ ulu esbābındandur. Ve İmām Ġazzālī raḥmallāh ḳuvvet-i şehveti (6) bir ḫarāc āmiline ki ẓālim ola, teşbīh idüp eyitmişdür: "Eger şöyle ki anuñ güci (7) yetse ḫalāyıḳuñ māllarını ellerinden almaġa ve pādişāh ṭarafından siyāsetden (8) ve taḳvādan ve riḳḳat-ı ṭabʿdan māniʿ ve müzāḥim olmasa reʿāyānuñ cemīʿi māllarını ellerinden (9) alup ve mecmūʿsını faḳr-ıla ve iḫtiyāc-ıla mübtelā eyler. Ḳuvvet-i şehvet daḫı eger mecāl bulsa (10) ve ḳuvvet-i temyīzi tehẕīb itmeg-ile ve ḳuvvet-i ġażabı kesr itmeg-ile ve fażīlet-i ʿiffet (11) ḥāṣıl olmaġ-ıla anuñ teskīni olmasa ġıdānuñ cemīʿi māddelerini ve ṣāliḥ kīmūsleri (12) gend[ü] vechine ṣarf idüp cemīʿi aʿżā-yı vücūdı żaʿīf ve nizār eyler ve eger ʿadālet (13) muḳteżīsince ḥıfẓ-ı nevʿda mıḳdār vācibi istiʿmāl eylese şol ʿāmil gibi olur ki (14) sīret-i ʿadl üzerine ḫarācı edā iden kimselerden ḳadr-ı muḥtāc ḥāṣıl ide (ve) (15) ve derbendler ıṣlāḥına ve sāyir meṣāliḥ-i müslimīne ṣarf ide ve gerekdür ki bu ḥırṣuñ ṣāḥibi (16) şu ḳażıyyayı maʿlūm ide ki ḫātūn gişilerüñ biribirine müşābeheti bāb-ı temettüʿde ve (17)

intifāʿda ṭaʿāmlaruñ sedd-i ḥācetde biribirine müşābehetinden ziyādedür; zīrā nice ki (18) leẕīẕ ṭaʿāmlar bişüp daḫı anı evinde ḳoyup gidüp ve açlıġınuñ sūretin vaḳʿ (19) itmeg-içün ḫalḳuñ ḳapusında deryūze eylemek ḳabīḥ ve meẕmūmdur, bunı daḫı ḳabīḥ (20) ṣaymaḳ gerek ki gendü cüftinden ve ḥelālinden tecāvüz ide daḫı müselmānlar ḫātūnlarınuñ (21) aldamasına meşġūl olup nā-maḥremlere mültefit ola ve eger hevā-yı nefs anuñ bāṭınında **[66b]** (1) bir ḫātūn gişi şemāyilini ki bir çār altında gendüyi setr idüp aña oġrar göstere (2) yā anuñ mübāşiresinden ve muʿāşiresinden ziyāde leẕẕet taṣavvur ide, ʿaḳlı istiʿmāl (3) eyleyüp ve bu ḫayālüñ bāṭıl olmasına ve aldamasına maġrūr olmaya ki tefaḥḥuṣdan ve teftīşden (4) ṣoñra çoḳ olur ki çār altından zişt ṣūret ve ḳabīḥ heykel ẓāhir olur ve gendünüñ (5) taṣarrufı ḳaydında olan ḫātūnda ekṣer aḥvālda teskīn-i şehvete vefā ziyāde olur (6) ve ol ṭalebden saʿy itdüginden ve eger ḥırṣa mutābaʿat itse her heyʾetden ki perdeler (7) ardında olur daḫı anuñ naẓarından memnūʿ olur. Şol mıḳdār cemāl ve ḥüsn ve nāz ki (8) anuñ żamīrinde taṣvīr ider ki rūzgārı ve eyyāmı ve evḳātı anuñ ṭalebinde perākende (9) olur ve ḫalḳuñ tecrübelerine ki bu vech-ile ẓann anlar daḫı idüp perde keşf olduḳdan (10) ṣoñra anlaruñ tezvīrlerine ve ḫīlelerine ıṭṭılāʿ vuḳūf bulmışlardur, iltifāt eylemez tā şol (11) ḥadde degin ki eger cemīʿi dünyāda fi'l-miṯl bir ḫātūn gişiden ġayrı ḳalmasa ki anuñ temettüʿinden (12) maḥrūmdur, ẓann ider ki anuñ bir leẕẕeti vardur ki ancılayın leẕẕet girü ḳalanında ki taḥṣīl itmişdür, (13) maʿdūm ve mefḳūddur ve anuñ esbābınuñ taḥṣīlinde şol mıḳdār ḥırṣ ve ḥīle istiʿmāl (14) ider ki iki cihān meṣāliḥinden memnūʿ olur. Bu ḫōd ġāyet ḥamāḳat ve nihāyet ḍalālet- (15) dür. Ve şol kimse ki nefse hevā temettüʿinden iḥtimā-y-ıla emr idüp ḳadr-ı mübāḥ-ıla ḳanāʿat eyler (16) bu teʿabdan ve meşaḳḳatdan ki niçe reẕīleti müstetbiʿdur, ʿāfiyet bulur ve envāʿ-ı ifrāṭuñ (17) helāklüregi ʿaşḳdur ve ʿaşḳ daḫı bir kimesne cemīʿi himmetini ṣarf itmekdür. Bir şaḫṣ-ı muʿayyenüñ (18) ṭalebine sulṭān şehvet cihetinden ve bu marażuñ ʿavārıżı ve levāḥıḳı ġayet redāʾetdedür (19) ve gāh olur ki nefsüñ telefi ve żāyiʿ olması ḥaddine ve dünyā ve āḫırat helāk olmasına (20) müʾeddī olur ve anuñ ʿilācı ṭāḳat yetdügince maḥbūbdan fikri ṣarf itmek olur. (21) Ve ʿulūm-ı daḳīḳa ve ṣınāʿāt-ı laṭīfeye iştiġāl olur ki ziyāde reviyyete maḫṣūṣ ola **[67a]** (1) ola ve fāżıl nedīmlerüñ muḫālaṭası ve ṣāḥib-i ṭabʿ-ı celīslerüñ mecālisi olur ki ḫayālāt-ı (2) fāsidenüñ teẕekkürinü mūcib olmayan nesneye şürūʿları ola ve ʿāşıḳlar ḥikāyetlerinden (3) ve añlaruñ şuʿurlarını redāyet itmekden iḥtirāz ve ḳuvvet-i şehveti teskīn olur, (4) gerek-ise mücāmaʿat ṭarīḳı-y-ıla ve gerek-ise muṭfī ve ḳāṭıʿ nesnelerüñ istiʿmālı-y-ıla ve eger bu muʿāleceler (5) fāʾide virmese ırak sefer ve meşaḳḳatlara taḥammül ve ḳatı işlere işlere iḳdām nāfiʿ olur ve (6) ākilden imtināʿ ve şurbdan iḥtirāz şol mıḳdār ki ḳavī-i bedeniyyeye irişen żaʿf (7) ziyāde żarara ve suḳūṭa müʾeddī olmaya, bu marażuñ izālesine muʿayyendür. ʿİlāc-ı (8) baṭālet: Ammā baṭṭāllik

sevmek iki cihān maḥrūmlıġın muḳteżīdür. Şu (9) cihetden ki maṣlaḥat-ı maʿāşuñ riʿāyetini ihmāl, şaḫṣuñ helākine ve nevʿuñ inḳıṭāʿına (10) müʾeddīdür. Girü ḳalan envāʿ-ı reẕāyilüñ ḫōd bu iki āfetüñ maʿrıżında ne mıḳdārı (11) var! Ve iktisāb-ı saʿādetden teġāful müʾeddīdür. Ġāyet ittiḥāduñ ibṭālına ki ol (12) ittiḥād vācibü'l-vücūd-ı cūdınuñ ifāżasını müstedʿīdur ve bu ḫōd Bārī Teʿālā-y-ıla ṣarīḥ (13) muḫāṣame ve münāzaʿadur. Neʿūẕü bi'llāhi minh. Ve çūn-ki baṭālet bu fesādı mutażammındur. Anuñ (14) meẕemmetinüñ ve ḳabāḥatınuñ şerḥinde ziyāde ıṭnāba iḥtiyāc lāzım degül. ʿİlāc-ı (15) ḥüzn: Ḥüzn elem-i nefsānīdür ki maḥbūbuñ faḳdından yā maṭlūbuñ fevtinden ʿārıż (16) olur ve anuñ sebebi leẕẕāt-ı cismāniyyeye ve şehevāt-ı bedeniyyeye ḥırṣ göstermekdür (17) ve anuñ fevtine ve faḳdına ḥasretdür. Ve bu ḥālet şol kimseye ḥādiṯ olur ki (18) maḥsūsātuñ beḳāsını ve leẕẕātuñ ṯebātını mümkin bile ve cemīʿi meṭālibe vuṣūlı ve mecmūʿ (19) maḳāṣıduñ ḥuṣūlını ġayr-ı mümteniʿ ʿadd ide ve maraż-ı ḥüzn-ile mübtelā olan kimse cānib-i ʿaḳla teveccüh (20) idüp şarṭ-ı inṣāfı riʿāyet itse ʿālem kevn ve fesādda olan nesnenüñ ṯebātı ve (21) beḳāsı muḥāl idügin bilüp ṯābit ve bāḳī ʿālem-i ʿaḳlda olan umūr-idügin ve müteżāddlaruñ **[67b]** (1) taṣarrufından ḫālī olan nesne-y-idügin bilse lā-cerem muḥāl olan nesneye ṭamaʿ itmez ve çūn-ki (2) ṭamaʿ itmeye mücerred tevaḳḳuʿ-ıla ġamlu ve ġuṣṣalu olmaz. Bel-ki himmeti maṭlūbāt-ı bāḳıyenüñ taḥṣīline (3) maḥṣūr idüp saʿy-ı maḥbūbāt-ı ṣāfiyenüñ ṭalebine maṣrūf ḳılur ve fesādını bi'ṭ-ṭabʿ (4) muḳteżī olan nesneden ictināb ider ve eger bir nesneye mülābis olsa ḫācet ve sedd-i (5) żarūret mıḳdārı-y-ıla ḳanāʿat eyler ve ḫayra itmegi ve çoḳ itmegi ki mübāhāt ve iftiḫār (6) dāʿıyeleridür, terk itmesin vācib bilür tā ki anuñ mufāraḳatı-y-ıla müteʾessif olup (7) maḥzūn olmasa zevālı ve intiḳālı-y-ıla müteʾellim ve münfaʿıl olmaya ve çūn-ki bu vech-ile ola fezʿasuz (8) emne irişüp cezaʿsuz feraḥ bulur ve ḥasretsüz sürūr ḥāṣıl idüp ḥayretsüz (9) ṯemere-i yaḳını bulur ve illā dāʾimā bī-ġayet ḥüznüñ ve bī-nihāyet elemüñ esīri olur; (10) zīrā ki cemīʿi evḳātda maṭlūb ḳuvvetinden yā maḥbūb faḳdından ḫālī olmaz. Şu (11) cihetden ki ʿālem kevn ve fesāda fesādsuz kevn mümkin degüldür ve fesādsuz kevne (12) ṭamaʿ iden bu ʿālemde nā-ümīẕ olup ḫüsrān üzerine olur.

(13) وَمَنْ سَرَّهُ اَنْ لَايَرَى مَايَسُوءُهُ فَلَايَتَّخِذْ شَيْأً يَخَافُ لَهُ فَقْدًا

(14) Maʿnīsi budur ki eger bir kimse ġamm ve ġuṣṣa getüren nesneyi görmemek istese faḳdından (15) ve fevtinden ḳorḳduġı nesne taḥṣīl itmesün; zīrā her nesnenüñ ki fevti ve fesādı (16) vardur. Fevti ve fesādı-y-ıla ġammı ve ġuṣṣası-y-ıladur. Bes maʿlūm oldı ki gişi gendüye (17) ġamm ve ġuṣṣa getüren nesneyi istemese fevt ve fesād bulan nesneyi ittiḫāẕ ve taḥṣīl (18) gerekmez-imiş. Bes ʿādāt-ı cemīleye iḳtidā ve efʿāl-ı ḥasene-y-ile ittiṣāf oldur

ki dünyānuñ (19) ḥuṣūlı-y-ıla feraḥ bulup ve fevti faḳdı-y-ıla müteʾellim ve müteʾessif olmaya tā ki hemīşe mesrūr (20) ve saʿīd ḳala. El-ḥāṣıl sürūr-ı küllī ve saʿādet şol kimsenüñdür ki dünyānuñ gelmesi (21) ve gitmesi ḳatında berāber ola. Ve bu maʿnīye işāret vardur kelām-ı mecīdde ki **[68a]** (1) ki:

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيكُمْ

Yaʿni Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā (2) buyurur ki ḳaçan siz bilseñüz ki her şeyʾ muḳarrar ve mektūbdur benüm ḳatumda size (3) virilen nesne üzerine feraḥuñuz sizden fevt olan nesne üzerine ġuṣṣañuz (4) az vāḳıʿ olur; zīrā bir kimse gendü ḳatında olan nesnenüñ bilā-şekk mefḳūd (5) idügin bilse fevti ve ḳatında cezaʿı ve ġuṣṣası ʿaẓīm olmaz; zīrā ki nefsini anuñ (6) üzerine muḳarrar ḳılmışdur; hemçünān bir kimse daḫı bilse ki ḫayrlaruñ baʿżısı aña vāṣıl (7) olur. Bunı daḫı bilse ki vuṣūlı daḫı andan hīç ḥālda fevt olmaz ḥīn-i (8) vuṣūlda anuñ feraḥı ʿaẓīm olmaz. Ḥāṣıl-ı maʿnī şu oldı ki niʿam-ı dünyeviyyenüñ (9) vücūdı ve ʿademi ḳatuñuzda berāber olsun dilerseñüz ki fevti ve faḳdı-y-ıla (10) münfaʿıl olmayasız, vücūdı-y-ıla sürūr ḥāṣıl itmek ve eger bir kimse şekk itse (11) şu nesnede ki bu ʿādete mülāzemet ve bu ḫalḳ-ıla intifāʿ suhūlet-ile mi mevsūmdur (12) yā ṣuffe-i teʿaẕẕür-ile mevṣūf mı olur dise eṣnāf-ı ḫalḳda teʿemmül idüp anlaruñ (13) maʿāyişinüñ ve meṭālibinüñ iḫtilāfını mülāḥaẓa itsün ve her birinüñ gendü (14) ḳısmetine ve naṣībine rıżāsını ve gendüye maḥṣūṣ olan ṣınāʿata ve ḥirfete sürūrını (15) ve ġıbṭasını fikr itsün. Farażā tācir ticāretine ve neccār dülgerligine ve ḫayyāṭ ḫayyāṭatına (16) ve muḫanneṯ muḫanneṯligine ve ḳavvād ḳıyādetine ve kātib kitābetine rāżī ve ḫōşnūd olduġı (17) gibi bir vech-ile ki bunlardan her birisi ehl-i ḥirfet olmayanı ve ṣınāʿatı fāḳıd olanı (18) maġbūn ṣanup ol ḥāletden ġāfil olana mecnūn ʿale'l-ıṭlāḳ dir ve behceti ve (19) sürūrı ve rāḥatı ol leẕẕetüñ vücūdına merbūṭ bilüp bi'l-külliyye maḥrūm olmaġı (20) ol maʿīşetüñ fiḳdānında ẓann ider. Şöyle naṣṣ-ı Ḳurʾān'ı andan taʿbīr itmişdür ki:

(21) كُلُّ حِزْبٍ بِمَالَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

Yaʿni bu ṭavāyifden her ṭāʾife gendü ḳatında **[68b]** (1) olan nesneye feraḥdur ve bu iʿtiḳāda sebeb ʿādete mülāzemet ve muʿāşereye (2) müdāvemetdür. Bes ṭālib-i fażīlet eger ṭarīḳ-ı sünneti iḫtiyār itse ve ġāyet maḳṣad (3) olan kemāle menāhicini iḳtifādan ve menāfiʿını iktisābdan ʿudūl istemeye. Bunuñ sürūrı (4) ve leẕẕeti ol cemāʿatdan ki ḳayd-ı cehālet-ile ve ḍalālet-ile giriftārlardur, evlā olur; (5) zīrā ki bu muḥıḳḳdur. Anlar mubṭıl ve bu müteyemmin

muṣībdur. Anlar muḫṭī ve ḫābıṭ ve anlar saḳīm (6) ve şaḳīdur. Bu ṣaḥīḥ ve saʿīd bel-ki bu Allāhuñ velīsidür, anlar düşmenleridür ki

(7) اَلَا اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللهِ لَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَاهُمْ يَحْزَنُونَ

Yaʿni Allāh ü Teʿālānuñ (8) dostlarına ne ḫavf vardur ne ḫōd ḫüzn ve ġuṣṣa var; egerçi Allāh dostları ḫavf-ı (9) ʿāḳıbetden ve māl ve merciʿ ḳorḫusından emīnlerdür. Lakin ḫavf-ı ʿaẓamet ve ḫavf-ı celāl (10) anlarda henüz bāḳīdur, ḫaşyet-i enbiyā daḫı bu ḳabīldendür. Ve Yaʿḳūb Kindī raḥmallah (11) Kitāb-ı Defʿü'l-Aḥzānda eydür: "Delīl-i ḥüznüñ umūr-ı ṭabīʿıyyeden ḫāric bir ḥālet olup (12) ḫalāyıḳ anı sūʾ-i iḫtiyār-ıla gendülere ceẕb itdüklerine oldur ki her merġūbı faḳd (13) iden ve her maṭlūba ḫāyib ve nā-ümīd olan kimse eger naẓar-ı ḥikmet-ile ol ḫüznüñ esbābından (14) teʾemmül itse ve maṭlūbdan merġūbdan maḥrūm olup ḥırmāna rāżī ve ḳāniʿ olanlar-ıla (15) iʿtibār ḫāṣıl itse aña rūşen ola ki bu ḥālet ne żarūrīdür ne ḫōd ṭabīʿī ve anı (16) cāẕib ve kāsib olan kimse lā-büdd ḥālet-i ṭabīʿıyyeye ʿavdet idüp sükūn bulur (17) ve muḥabbetsüzlik ḫāṣıl eyler. Ve biz bir cemāʿat müşāhede itdük ki oġlancuḳlarınuñ muṣībeti- (18) -y-ile ve aṣḥāb ve aḥbāb firḳatı-y-ıla mübtelā olup ḥadd-i iʿtidāldan ḫāric ḫüznler ve ġuṣṣalar (19) anlara ṭārī oldı, az zemāndan ṣoñra yine ḍıḥk-ile ve meserret-ile ve feraḥ-ıla mevṣūf (20) olup bi'l-külliyye ol ġammları ve ġuṣṣaları unutdılar. Ve buncılayındur şol kimseler (21) daḫı ki māl żāyiʿ iderler ve mülkleri ve girü ḳalan müktesebleri ellerinden çıḳa bir niçe gün **[69a]** (1) gün ġammlar ve ġuṣṣalar-ıla rūzgār geçürürler. Andan ṣoñra girü evvelki ḥāllarına varurlar. (2) Bu hāldan mebnīdür. Ḥażret-i emīrü'l-müʾminīn ʿAlī bin Ebī Ṭālibüñ buyurduġı söz ki:

(3) اِصْبِرْ صَبْرَ الْا كَارِمِ وَلَا تَسْلُ سُلُوَّ الْبَهَايِمِ

Yaʿni ṣabr eyle şol ulular (4) ṣabrı-y-ıla ve behīmelerüñ ve cānavarlaruñ muḥabbetsüzligi-y-ile muḥabbetsüzlik itme ve ʿāḳıl (5) olan kimse eger ḫalḳuñ ḥālına naẓar itse bilür ki anlardan bir ġarīb muṣībet-ile (6) ve bedīʿ muḥannet-ile mümtāz degüldür, bil. Muṣībetlerden ve muḥannetlerden gendüye vāḳıʿ (7) olan bi-ʿaynihi ḫalḳa vāḳıʿ olandur ve gerekdür ki bile ki menāfiʿ-ı dünyeviyyenüñ beḳāsına (8) ṭamaʿ idenüñ ḥālı ve meṣeli bi-ʿaynihi şol kimsenüñ ḥālı ve meṣeli olur ki bir żiyāfete (9) ḥāżır oldı ki anda ḥāżır olanlaruñ ellerinde bir şemāme var. Elden ele devr itdürürler (10) ve her birisi bir laḥẓa anuñ nesīminden ve rāyiḥasından temettüʿ ve intifāʿ ider. Ve (11) çūn-ki nevbet aña irişür anuñ mülkiyyetine ṭamaʿ ider ve anuñ rāyiḥası-y-ıla intifāʿ it (12) diyü virdüklerinden şöyle ẓann ider ki anı gendüye temlīk itdiler ve ol şemāmeyi gendüye (13) hibe eylediler vaḳtı ki

şemāmeyi elinden yine alurlar teʾessüf-ile ve ḥasret-ile ḫaclet ve dehşet (14) ḥāṣıl itmiş olur. Buncılayındur Bārī Teʿālānuñ ḫalḳ ortasında müşterik ḳılduġı (15) vedāyiʿuñ eṣnāfı daḫı ve Bārī Teʿālāya ʿazze ve celle ne vaḳt irādeti müteʿallıḳ olur-ısa (16) yine almaḳ velāyeti vardur ve her kime diler-ise virmege ḳādirdür ve şol kimseye meẕemmet (17) ve melāmet ve ʿār ve fażīḥat müteveccih olmaz ki vedīʿatı iḫtiyār-ıla ıssına virüp (18) andan ṭamaʿın kesse bel-ki eger aña ṭamaʿ itse ṭamaʿdan ṣoñra elinden alsalar göñül (19) ṭārlıġı ḥāṣıl olup ʿārı ve melāmeti gendüye çekmeg-ile küfrān-ı niʿmete irtikāb itmiş (20) olur; zīrā şükr yirine getürmegüñ ednā-ı merātibi oldur ki ʿāriyeti ḫōş göñül-ile (21) ʿāriyetüñ ṣāḥibine teslīm idüp icābetde sürʿat göstere, ḫuṣūṣā şol yirde ki **[69b]** (1) ʿāriyete viren kimse ʿāriyete virdügi nesnenüñ efḍalın ḳoya daḫı aḥsen isteye (2) ve bu efḍaldan murād ʿaḳl ve nefsdür daḫı şol fażīletlerdür ki müteʿarrıżlaruñ eli (3) aña irişmez ve müteġalliblerüñ anuñ şirketine ṭamaʿı vāḳıʿ olmaz; zīrā bu kemālātı ve bu feżāyili (4) bir vech-ile ki anı yine almaġa sebīl yoḳdur. Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā bize erzānī ḳılmışdur (5) ve eḫassı ve erẕeli ki bizden ṭaleb iderler. Anda daḫı ġaraż bizüm cānumuzı riʿāyetdür (6) ve ebnā-ı cins ortasında ʿadāleti ḥıfẓ itmekdür ve eger her maṭlūbuñ ve her maḳṣūduñ (7) bizden fevti-y-ile bize ġamm ṭārī olup ġuṣṣa müstevlī olur-ısa lāzım gelür ki dāʾimā (8) maḫzdan olup ḫüznünden ḫālī olmayavuz; zīrā ki fevt-i maṭlūbdan ve faḳd-ı merġūbdan (9) ḫālī degülüz. Bes ʿāḳıl gerekdür ki żarar ider ve elem getürür nesnelere fikrini ṣarf itmeye (10) ve elinden geldügi mıḳdārca buncılayın müktesiblere mültefit olmaya ki

الْمُؤْ مِنُ قَلِيلُ (11) الْمَؤُنَهِ

Yaʿni müʾmin olan kimsenüñ meʾüneti ve meşaḳḳatı az olur, fevti-y-ile ġamm ve ġuṣṣa (12) ḥāṣıl olan nesneye iltifāt itmez ve çūn-ki bu vech-ile umūra müteveccih olmaya (13) aḥzān-ıla mübtelā olmaz. Ve ululardan birisi dimişdür ki: “Çūn-ki dünyānuñ ʿaybı ʿāriyete (14) virildügi oldı. Ṣāḥib-i himmete lāyıḳ budur ki iltifāt itmeye.” Şöyle ki mürüvvet (15) ıssıları envāʿ tecemmülleri ʿāriyete istemekden ʿār iderler ve ḥakīm Soḳraṭdan (16) ṣordılar ki: “Seni dāʾimā feraḥ ve neşāṭ-ıla görürüz, ġamm ve ġuṣṣa-y-ıla görmezüz. Buña sebeb nedür?” (17) dirler. Eyitdi ki: “Ben göñlümi fānī ve ḥādiṯ olan nesneye ve fevt olup żāyiʿ (18) olan nesneye virmezem tā ki fevti ve faḳdı-y-ıla baña ġamm ve ġuṣṣa gele.” ʿİlāc-ı (19) ḥased: Ve ḥased ziyāde ḥırṣdan olur ve ehl-i ḥased diler ki fevāyid-ile ve menāfiʿ-ıla gendü (20) ebnā-ı cinsinden mümtāz ola ve himmetini fevāʾidi ve menāfiʿ-ı ġayrdan izāle idüp gendüye (21) ceẕb itmege maḳṣūr eyler ve bu reẕīletüñ sebebi cehl-ile ḥırṣuñ terekkübinde[n] ḥāṣıl olur; zīrā **[70a]** (1) zīrā cemīʿi fevāʾid-i dünyeviyyeyi cemʿ eylemek ki noḳṣān-ıla ḥırmān

ẕātı-y-ıla mevsūmdur. Bir şaḫṣa muḥāldur (2) ve eger imkānın daḫı farż itse anuñ temettüʿi ve intifāʿı mücerred ol farż-ıla ṣūret (3) bulup ḥāṣıl olmaz. Bes bu ḥāluñ maʿrifetine cehl ve ziyāde ḥırṣ ḥasede bāʿiṯ (4) olur. Ve çūn-ki ḥasedüñ maḳṣūdı mümteniʿü'l-vücūd ola aña elemden ve ḥüznden ve ġuṣṣadan (5) ġayrı fāʾide ḥāṣıl olmaz. Ve bu iki reẕīletüñ ki cehl ve ḥırṣdur, ʿilācı hemān ḥasedüñ (6) ʿilācıdur ve ḥasedüñ ḥüzne teʿalluḳı cihetinden bu maḥallda ziyāde ḥırṣdan olur, dinildi. (7) Ve illā ḥasedi emrāż-ı mürekkebeye ḥaml evlādur. Ve Kindī eydür: "Ḥased marażlaruñ ḳabīḥıraġı ve (8) şerrlerüñ şenīʿiregidür." Ve bu sebebden ḥükemā dirler: "Her ki bir düşmenine şerr yitişmek (9) istese şerri sevmek olur ve her ki şerr sevse şerrīr olur ve bundan daḫı ziyāde (10) şerrīr şol kimsedür ki düşmeninüñ ġayrına şerr yitişmek isteye ve her kimse ki (11) āḫıra ḫayr ve aṣl olduġın istemeye. Ol kimseye şerr ḳaṣdın itmiş olur ve eger bu muʿāmeleyi (12) aṣḥābı ve aḥbābı-y-ıla ider-ise anlaruñ ortasında aḳbeḥ ve eşnaʿ olup (13) nefs-i emrde helāk olur. Bes ḥased ve ḫalayıḳuñ ġāyetde şerrlüsi olup dāʾimā (14) ġammdan ve ġuṣṣadan ḫālī olmaz; zīrā ki irişen ḫayr ve menfaʿat-ıla melūl ve maḥzūn olur (15) ve ḫalḳa irişen ḫayrlar anuñ maṭlūbına münāfīdür ve hergiz ʿālem ḫalḳından ḫayr-ı munḳaṭıʿ (16) olmaz. Bes ġamm ve ġuṣṣa andan munḳaṭıʿ olmaz ve ḥased envāʿınuñ helāklüregi ʿulemā (17) ortasında vāḳıʿ olan nevʿdur; zīrā ki menāfiʿ-ı dünyeviyyede müżāyaḳa ve ḳıllet-i (18) mecāl ki māddeye lāzımdur, ḥasedi mūcib olur. Yaʿni rāġıbu'l-ʿarż-ı merġūbınuñ ġayrdan (19) zevālına teʿalluḳ-ı irādet ʿārıż olur. Egerçi bu maʿnī anuñ ḳatında bi'ẕ-ẕāt marażı degül-ise (20) daḫı ve ḥükemā dünyāyı bir ḳıṣṣacuḳ kilīme teşbīh itmişlerdür ki bir uzun boylu gişi (21) anı egnine almış ola. Bes eger başını örter-ise ayaġı açuḳ ḳalur ve eger ayaġını **[70b]** (1) örter-ise başı açuḳ ḳalur. Buncılayındur bir kimse eger bir niʿmetden (2) temettüʿe ve intifāʿa maḫṣūṣ ola. Lā-cerem ġayrısı andan memnūʿ olur ve ʿilm hem bu şāyibeden (3) münezzehdür; zīrā ki anı infāḳ ve andan ḫarc ve ebnā-ı cinsi andan menfaʿat itmekde teşrīk (4) ziyāde-i leẕẕeti ve kemāl-i temettüʿi muḳteżīdür. Bes anda ḥased şerr-i muṭlaḳ ṭabīʿatından olur (5) ve bilmek gerek ki ġıbṭa-y-ıla ḥased ortasında farḳ vardur; zīrā ġıbṭa şevḳdur, (6) ḥuṣūl-ı kemāle yā maṭlūba ki ġayrdan iḥsās itmişdür, ẕāt-ı muġtebıṭda yaʿni (7) ġıbṭa iden kimsenüñ ẕātına şevḳ ḥādiṯ olmaḳdur ḥuṣūl-ı kemāl-i ġayra ġayrdan (8) ol kemāllik zevālını temennī itmez. Sezinligin ḥased-i kemāl-i ġayruñ zevālını temennīdür ve (9) ġıbṭa daḫı iki nevʿdur: Birisi maḥmūddur ve birisi meẕmūm. Ammā ġıbṭat-ı maḥmūd (10) oldur ki ol şevḳ saʿādetlere ve fażīletlere müteveccih ola. Ve ammā ġıbṭat-ı meẕmūm (11) oldur ki ol şevḳ şehvetlere ve leẕẕetlere māyil ola. Ḥükmi anuñ hemān ḥırṣuñ ḥükmidür. (12) Ve ḥasedde vāḳıʿ olan söz budur ve her ki bu şerḥ itdügümüz cümleye vāḳıf olup (13) żabṭ-ı tamām-ıla anı żabṭ eyleye, girü ḳalan reẕīletlerüñ ʿilācı ve anlaruñ esbābınuñ (14) ve ḥādiṯ olan aʿrāżınuñ maʿrifeti aña āsān

olur. Meşelā yalan söylemekde teʾemmül (15) itse bilür ki insānuñ temyīzi ḥayvānāt-ı ʿacemden ḳuvvet-i nuṭḳıyye-y-iledür ve fażīlet (16) nuṭḳı iẓhār itmekden ġaraż ġayra bildügi nesneyi bildürmekdür ve kiẕb bu ġaraża (17) menāfīdür. Bes kiẕb ḫāṣṣıyyet-i nevʿı mübṭal olur ve anuñ sebebi māl ṭalebine (18) yā cāh ṭalebine inbiʿāṣ ve ḥırṣdur ve anuñ levāḥıḳı yüz ṣuyı dökülmek ve mühimm (19) işleri fesāda virmek ve nemīmeye ve ḳova ve çava iḳdām ve bühtāna ve iftirāya (20) saʿy ve ẓālimleri taḥrīk olur ve lāf urmaḳda eger endīşe itse bilür ki (21) anuñ sebebi sulṭān-ı ġażabdur ve gendüde mevcūd olmayan kemāli taḥayyüldür ve anuñ **[71a]** (1) ve anuñ levāḥıḳı merātib-i cehl ve riʿāyet-i ḥuḳūḳda taḳṣīr ve ṭabīʿatuñ ġalīẓ olması (2) ve levm ve cevrdür ve maʿnīde lāf urmaḳ mürekkebdür, kiẕbden ve ʿacebden ve buḫlda tefekkür (3) itse bilür ki anuñ sebebi ḫavfdur, faḳrdan ve iḥtiyācdan yā ʿulüvv mertebenüñ (4) muḥabbetidür. Māl-ıla yā anuñ ġayrı-y-ıla ve riyāda tedebbür itse bilür ki anuñ sebebi (5) kiẕbdür, hem ḳavlde hem fiʿlde. Fi'l-cümle çūn-ki her birinüñ ḥaḳīḳatı bile ve anlaruñ (6) esbābına vāḳıf ola. Ol esbābuñ ḳamʿı ve anlardan iḥtirāz ṭālib-i fażīlete sāyir (7) ḳabāyıḥ minvāli üzerine āsān olur. V'allāhü'l-muvaffaḳ.

(8) Tedbīr-i menāzildedür, ol daḫı biş faṣldur. (9) Şu ḳażıyya ḥikemī-y-ile ki insān tebḳıye-i şaḥṣda ġıdāya muḥtācd[ur] ve nevʿ-ı insānuñ (10) daḫı ġıdāsı tedbīr-ı ṣınāʿīsuz müheyyā ve müyesser olmaz. Tedbīr-i ṣınāʿī daḫı ekmek, biçmek, (11) dāneyi ḥāṣıl itmek, degirmende un itmek, ḫamīr idüp yoġurmaḳ, bişirüp (12) etmek itmek gibi. Bes ġıdāyı taḥṣīl bu vech-ile tedbīrsüz mutaṣavver olmaz. (13) Ve bu esbābuñ temhīdi muʿāvinlerüñ muʿāvenetsüz edātları ve āletleri istiʿmāl (14) itmezsizin ve eyyāmı ve evḳātı anda ṣarf itmezsizin mutaṣavver degüldür. Sāʾir (15) ḥayvānātuñ ġıdāsı gibi ki bi-ḥasebi'l-ṭabīʿat düzilmişdür tā ki anlaruñ inbiʿāṣı (16) ṭabīʿatlarınuñ nifāsı vaḳtında ʿalef ve ṣu ṭalebine maḳṣūr olur ve çūn-ki (17) açlıḳlarınuñ ve ṣusuzlıḳlarınuñ sūretini sākin ḳılup defʿı deler, ayrıḳ (18) ḥareket itmezler. Bes çūn-ki ġıdādan her günlük vaẓīfesini bir günde tertīb (19) muḥāldur ve insānuñ günden güne ḥācet mıḳdārı üzerine iḳtiṣārı inḳıṭāʿ-ı (20) māddeyi ve iḫtilāl-i maʿīşeti mūcib olur. Bes bu cihetden esbāb-ı maʿāşı ẕaḫīre **[71b]** (1) itmege ve ol ẕaḫīreyi ebnā-ı cinsden ki ḥācetde ve ġıdāda bi-ʿaynihi müşārik (2) vāḳıʿ olmışlardur. Ḥıfża iḥtiyāc vāḳıʿ oldı ve ebnā-ı cinsden bunı ḥıfż (3) daḫı mekānsuz ki ġıdā anda żāyiʿ olmaya ve uyḳu ḥālında ve oyanuḳlıḳ vaḳ- (4) tında ve gicede ve gündüzde ṭāliblerüñ ve ġāṣıblaruñ andan eli ḳışa ola, (5) mutaṣavver degüldür. Bes menziller ve evler düzmege ḥıfż-ı ġıdā-y-içün hācet düşdi. (6) Ve çūn-ki insāna tertīb-i ṣınāʿata ki taḥṣīl-i ġıdāyı müştemildür, işti̇ġāl lā-büdd oldı. (7) Lā-cerem ẕaḫīre ḥıfżından ġāfil ḳalup ʿāciz oldu; zīrā ki ṣınāʿata işti̇ġāl (8) ẕaḫīreler ḥıfżından mānīʿdur. Bes bu cihetden bir muʿāvene ki anuñ niyābeti-y-ile ekṣer (9) evḳāt evde muḳīm

olup ġıdālaruñ ḥıfżına meşġūl ola, muḥtāc oldı (10) ve bu iḥtiyāc ki ġıdā ḥıfżında iḥtiyācdur tebḳıye-i şaḫṣ ḥasebi-y-ile iḥtiyācdur. (11) Ama nevʿı bāḳī ḳalmaḳ ḥasebi-y-ile daḫı bir ḫātūn gişiyi nikāḥ idüp almaġa ki tevālüd (12) ve tenāsül anuñ vücūdına mevḳūfdur, iḥtiyāc oldı. Bes ḥikmet-i ilāhiyye şöyle (13) iḳtiżā itdi ki her kimse nikāḥ şerʿı-y-ıla bir ḫātūn gişi çiftlene tā ki evi (14) ve evüñ içinde ne var-ısa ḥıfż ide. Ve hem anuñ vāsıṭası-y-ıla tevālüd ve (15) tenāsül maṣlaḥatı tamām ola ve hem bir şaḫṣuñ ḫātūnına inżımāmda bu iki mühimmüñ ki (16) birisi ḥıfż-ı ẕaḫīre ve birisi tevālüd ve tenāsüldür, meşaḳḳatı ḫafīf olmaġuñ (17) şarṭı merʿī ola ve şol vaḳt ki bu izdivācdan tevālüd ḥāṣıl olup (18) evlā ve ẓāhir ola. Atanuñ ve ananuñ terbiyetinsüz beḳā bulmazlar ve neşvünemā ḥāṣıl (19) itmezler. Lā-cerem anlaruñ emrlerini ıḳāmat itmege ḥācet düşdi ve şol vaḳt ki (20) cemāʿat keṣret bula. Yaʿni er ve ʿavret ve oġlancuḳlar ola ol ḥīnde ol (21) cemāʿatuñ ġıdālarını taḥṣīl ve anlaruñ ʿilletlerini izāle ve maṣlaḥatlarını ıḳāmat bir kimseye **[72a]** (1) bir kimseye ġāyetde müşkildür. Bes ḫādimlerüñ ḫidmetine iḥtiyāc żarūrī oldı. (2) Ve bu cemāʿat-ıla menzillerüñ rüknleridür ḥāl-ı maʿāşuñ niẓāmı ṣūret bulup (3) emr-i maʿīşet muntaẓam oldı. Bes bu baḫṣdan maʿlūm oldı ki menzilüñ rüknleri (4) bişdür: ata ve ana ve oġlancuḳlar ve ḫādimler ve ġıdādur. Ve çūn-ki her keṣretüñ niẓāmı (5) vücūh-ı teʾlīfden bir vech-ile olur ki muḳteżī-i nevʿ-ı tevaḥḥuddur. Niẓām-ı menzilde daḫı (6) tedbīr-i ṣınāʿīye ki bu teʿlīfi mūcibdür, iḥtiyāc żarūrī oldı ve cemāʿat-ı (7) meẕkūreden ev ıssı daḫı ol mühimmüñ ıḳāmatı ihtimāmına evlā ve ensebdür. (8) Bu cihetden ki bu ḳavmuñ riyāseti buña muḳarrar ve bu cemāʿatuñ siyāseti buña müfevveż oldı (9) tā ki tedbīr-i menzili ehl-i menzil niẓāmınuñ muḳteżāsı üzerine yirine yitüre ve nice (10) kim çōbān bir süri ḳoyunı vech-i maṣlaḥat üzerine otarup eyü ʿalefe ve (11) muvāfıḳ ṣuya eyledür ve yırtıcı cānavarlar mażarratından ve semāvī ve arżī āfetlerden (12) ḥıfż idüp yaylasında ve ḳışlasında meskenlerini riʿāyet idüp sāyir (13) maṣlaḥatlarını vech-i ṣalāḥ üzerine ki her vaḳt aḳżā ide, tertīb eyler tā ki (14) çōbānuñ maʿīşeti umūrı ve hem anlaruñ ḥāllarınuñ niẓāmı ḥāṣıl ola. Buncılayındur (15) menzilde tedbīr iden kimse daḫı ki ehl-i menzilüñ ġıdāları meṣāliḥini riʿāyet idüp (16) maʿāşlarınuñ umūrını tertīb eyler ve aḥvāl-ı cemāʿatuñ siyāsetini terġīb ve terhīb (17) ve vaʿd, vaʿīd ve zecr ve teklīf ve rıfḳ ve münāḳaşa ve luṭf ve ʿunf-ıla yirine yitürür (18) tā ki her birisi bi-ḥasebü'ş-şaḫṣ müteveccih olduḳları kemāle irişeler ve cemīʿısı emr-i maʿāşuñ (19) suhūletini muḳteżī olan ḥālda müşāreket bulalar. Ve bilmek gerek ki menzilden menzilden (20) murād bu maḥallda şol ev degüldür ki kireçden ve balçıḳdan ve ṭaşdan ve aġaçdan (21) yapıla bel-ki bir teʾlīf-i maḫṣūṣdan ʿibāretdür ki er-ile ʿavret ve ata-y-ıla oġul ve ḫādim-ile **[72b]** (1) maḫdūm ve ṣāḥib-i māl-ıla māl ortasında vāḳıʿ olur ki bunlaruñ meskenleri (2) ṭaşdan ve aġaçdan olmaḳ lāzım degül. Yaʿni bu teʾlīf-i maḫṣūṣ eʿammdur ki

bu (3) meẕkūrlardan ola ve çadırdan ve ḳara evden ve aġaç gölgesinden ve ṭaġda (4) bir maġāradan ola. Tedbīr-i menzil-i ṣınāʿatuñ ki ḥikmet-i menzilidür, ṣāḥibi bu cemāʿatuñ (5) ḥālına naẓar itmek gerek bir vech üzerine ki esbāb-ı maʿāşı āsān ḳılmaḳda ve şol (6) kemāle ki bi-ḥasebü'l-iştirāk maṭlūbdur, vuṣūl bulmaḳda muḳteżī-i maṣlaḥat ʿumūm ola. (7) Ve çūn-ki nevʿuñ cemīʿı eşḫāṣ gerek-ise beg olsun gerek-ise raʿıyyet gerek-ise fāżıl (8) olsun gerek-ise mafżūl, bu nevʿ teʾlīfe ve tedbīre muḥtāclardur ve her birisi gendü (9) mertebesinde cemāʿatınuñ emrine inżımām-ıla ki bu anlaruñ rāʿīsi ve anlar bunlaruñ (10) raʿıyyeti ola mükellefdür. Bes ʿilm-i tedbīr-i menāzilüñ menfaʿatı ʿām olup fevāyidi (11) hem dīne ve hem dünyāya şāmil olur ve Ṣāḥib-i Şerīʿat ʿaleyhi's-selām bu cihetden (12) buyurur ki:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

Yaʿni sizüñ küllīñüz (13) rāʿīler ve çōbānlarsız ve cemīʿuñuz raʿıyyetlü raʿıyyetüñüzden ṣadrlarsız şu (14) maʿnīye ki eşḫāṣdan her şaḫṣ gendü mertebesinde taḥt ḥükūmetinde vāḳıʿ (15) olan kimse ḥaḳḳında ʿadl gerekmiş ḥadīṯden bu müstefād oldı. Bes biz eydürüz kim (16) müteḳaddim ḥakīmlerüñ bu nevʿda sözleri çoḳdur. Ammā anlaruñ kitāblarınuñ naḳlı ve tercümesi (17) bu fennde luġat-ı Yunandan lügat-ı ʿArabiyyeye vāḳıʿ olmamışdur. Meger ki Ebrūsun kelāmından (18) bir muḫtaṣar ki müteʾaḫḫir ḥakīmler ellerine düşmişdür ve anlar daḫı reʾy-i ṣāyib-ile ve eẕhān-ı (19) ṣāfiye-y-ile bu ṣınāʿatuñ tertībinde ve tehẕībinde ve anlaruñ ḳānūnlarını ve aṣllarını (20) istinbāṭda ʿaḳllarınuñ muḳteżāsınca mecrūrlarını beẕl ve maḳdūrlarını ṣarf (21) idüp anı müdevvin ve mücelled ḳıldılar ve Ḫāce-i Reʾīs Ebū ʿAlī el-Ḥüseyn bin ʿAbdullah Sīnānuñ **[73a]** (1) bu bābda bir risālesi vardur ki kemāl-i belāġat-ıla şarṭ-ı īcāzı riʿāyet itmişdür. (2) Ol risālenüñ ḫulāṣası bu maḳālede naḳl olındı ve anı sāyir mevāʿıẓ ve ādāb-ıla (3) ki müteḳaddimīnden müteʾaḫḫirinden menḳūldur, tevşīḥ eyledi. İnşāʾallāh ü teʿālā. Ehl-i faẓluñ (4) irtiżāları naẓarı-y-ıla müşerref ola ana veliyyü't-tevfīḳ ve bilmek gerek ki aṣl-ı küllī (5) tedbīr-i menzilde oldur ki nice ki ṭabīb ḥāl-ı beden-i insāna naẓar ider iʿtidāl (6) cihetinden ki mecmūʿ-ı terkībe ḥāṣıl olup ol iʿtidāl ṣıḥḥat-ı bedeni muḳteżī ve (7) maṣdar-ı efʿāl olur vech-i kemāl üzerine tā ki eger ol iʿtidāl mevcūd olsa (8) anı muḥāfıẓ idebilür. Ve eger mefḳūd olsa muḥāfıẓ idemez ve çūn-ki aʿżādan (9) bir ʿużvda ḫalel ḥādiṯ ola. Ol ḫalel yitişen ʿużvuñ ʿilācında cemīʿı aʿżānuñ (10) maṣlaḥatını ḥıfż ider, ḳaṣd-ı evvel-ile ḫuṣūṣa ʿużv-ı reʾīsüñ maṣlaḥatını ki anuñ mücāviri- (11) dür ve andan ṣoñra ol ʿużvuñ maṣlaḥatını ḥıfż ider ḳaṣd-ı ṯānī-y-ile. Tā şol ḥadde (12) degin ki eger cemīʿı aʿżānuñ ışlāḥı ol ʿużvı kesmekde ve dağılmaḳda ola. (13) Ol ʿużvuñ ışlāḥından ḳaṭʿ-ı naẓar idüp anı ḳaṭʿ ve ḳalʿ itmege mübālāt itmez. (14) Tā ki fesād girü ḳalan aʿżāya sirāyet itmeye

hem bu ṭarīḳ üzerine müdebbir-i menzile daḫı (15) cemīʿı ehl-i menzili ışlāḥ vācibdür ve anuñ naẓarı ḳaṣd-ı evvel-ile teʾlīfde vāḳıʿ (16) olan iʿtidāla maḳṣūrdur ve ol iʿtidālı ḥıfż vech-i ṣavāba redd itmeg-ile muḳadderdür. (17) Ve ehl-i menzilüñ her birisi ḥālınuñ tedbīrinde şol muʿāleceye ki ṭabīb aʿżāyı (18) şaḫṣdan her ʿużva ferd-ā-ferd ider, iḳtidā eyler; zīrā erkān-ı menzilden her birisi- (19) nüñ menzile nisbeti aʿżā-ı insāndan her ʿużvuñ mecmūʿı binyeye nisbeti gibidür ki (20) baʿżısı reʾīs ve baʿżısı merʾūs ve baʿżısı şerīf ve baʿżısı ḫasīsdür. (21) Nice kim ehl-i menzilüñ baʿżısı baʿżısından riyāset-ile ve şeref-ile mümtāzdur. Aʿżā-ı insānuñ **[73b]** (1) baʿżısı daḫı baʿżı āḫıra nisbet-i riyāset-ile ve şeref-ile mümtāzdur ve her çend her ʿużvuñ (2) bir iʿtidālı ve bir fiʿl ḫāṣṣı vardur; lakin cemīʿı aʿżānuñ fiʿli müşāreket ve muʿāvenet-ile (3) cemīʿı efʿāluñ ġāyetidür. Buncılayın ehl-i menzil eşḫāṣından her şaḫṣuñ daḫı bir ṭabīʿatı (4) ve bir ḫāṣṣıyyeti vardur ʿalīü'l-infirād. Ve anuñ ḥarekātı müteveccihdür bir maḳṣad-ı ḫāṣṣa tā ki efʿāl-ı (5) cemāʿatdan menzilde maṭlūb olan niẓām ḥāṣıl ola ve menzilde tedbīr iden kimse daḫı (6) ṭabīb meṣābesindedür, men vech ve aʿżādan bir şerīf ʿużv menzilesindedür (7) bir iʿtibār-ıla. Bes gerekdür ki ehl-i menzil eşḫāṣından her şaḫṣuñ fiʿline ve ḫāṣṣıyyetine (8) ve ṭabīʿatına vāḳıf ola daḫı ol efʿāluñ teʾlīfinden ḥāṣıl olan iʿtidāla vāḳıf (9) ola tā ki anları şol kemāle ki muḳteżī-i ḥāl-ı menzildür, īṣāl ide. Ve eger bir maraż (10) ḥādiṯ olsa anı zāʾil ide ve egerçi ḥāl-ı menzilüñ iʿtibārı vażʿ-ı ṣınāʿatdan ḫāric- (11) dür. Şöyle ki didük; ammā menzilüñ efḍal-ı aḥvālı ki meskendür. Şöyle gerekdür ki anuñ (12) bünyādları muḥkem olup ve saḳfları irtifāʿa mayil olup ḳapuları açuḳ (13) ola. Şöyle ki iḫtilāfda tekellüfe iḥtiyāc olmaya ve er gişilerüñ meskenleri ḫātūn gişiler (14) meskenlerinden ayru ola. Ve her faṣluñ maḳarrı ve meskeni ol vaḳta mülāyim ve müheyyā ola. (15) Ve māllaruñ ve ẕaḫīrelerüñ mevżuʿı muhkem olmaġ-ıla mevṣūf ola ve defʿ-ı āfete müteʿallıḳ olan (16) olan iḥtiyāṭı żabṭ-ı mālda ḥāṣıl ide. Yaʿni māla irişen āfetler ki yanması ve ġarḳ olması (17) ve oġrılar anuñ yirin delmesidür ve hevāmmuñ ve ḥaşerātuñ aña taʿarrużıdur. Meṣelā bunuñ (18) gibi nesnelerden iḥtiyāṭ ide ve zelzeleden iḥtiyāṭ aḳżā itdügi nesneyi meskende (19) riʿāyet ide. Yaʿni evüñ ortasını göbek ide ve dīvārlarını muḥkem ḳıla ve muvāfıḳuñ (20) ve ġayr-ı muvāfıḳuñ keṣreti-y-ile tenāsüb-i evżāʿuñ şarṭlarını ḥıfż ide ve cemīʿısından (21) gereklüsi ehl-i menzile ḳonşusı ḥālınuñ iʿtibārıdur tā ki ehl-i şerrüñ ve fesāduñ ve mūẕī **[74a]** (1) ve mūẕī ṭabʿ olanlaruñ mücāvereti-y-ile mübtelā olmaya. Ve vaḥşet ve infirād āfetinden īmin ola. (2) Ve ḥakīm Eflaṭun evini ḳuyumcılar maḥallesinden itmiş-idi. Bunda ḥikmet nedür diyü (3) istifsār idicek eyitdi ki: "Anuñ-içün menzili bu yirde iḫtiyār itdüm ki eger (4) gözüme uyḫu gelüp tefekkürden ve muṭālaʿadan beni menʿ itse anlaruñ āletlerinüñ (5) āvāzı ve ġavġāsı beni uyḫudan uyarur tā ki ġāfil olmazam.

(6) Çūn-ki nevʿ-ı insān ḳuvvetler ve rızḳlar (7) ve ġıdālar ẕaḫīre itmege muẓṭarr oldı. Şöyle ki geçen faṣlda taḳrīr itdük ve (8) baʿżı-ı ḳuvvetlerüñ beḳāsı daḫı zemān-ı ṭavīlde ġayr-ı mümkin oldı. Bes her cinsden (9) mā-lā-büdddüñ cemʿına ve mā-yaḥtācüñ iktisābına iḥtiyāc oldı tā ki baʿżı ecnās telef-i (10) maʿrażında vāḳıʿ olup żāyiʿ olsa baʿżısı ki fesāddan baʿīddur. Bāḳī ḳala (11) ve muʿāmelātuñ ḫalāyıḳ ortasında żarūrī olması vāsıṭası-y-ıla ve virmek (12) almaḳ sebebi-y-ile. Şöyle ki geçen maḳālede taḳrīr eyledük dīnāra ve dirheme ki ḥāfıẓ-ı ʿadālet (13) ve muḳavvim-i küllī ve nāmūs-ı aṣġardur. İḥtiyāc vāḳıʿ oldı ve anuñ ʿizzeti-y-ile ve sāʾir (14) ecnāsdan çoġa bu cinsden azuñ musāvātı-y-ıla ḳuvvetlerüñ ve ẕaḫīrelerüñ bir yirden (15) bir yire naḳl itmek meʾüneti vāḳıʿ oldı. Şu vech-ile ki çūn-ki andan az nesneyi (16) naḳl ki çoḳ ḳuvvetler ve ẕaḫīreler ḳıymetidür, çoḳ ḳuvvetler naḳlinüñ ḳāyim maḳāmı olup (17) anı götürmek külfetinden ve meşaḳḳatından istiġnā ḥāṣıl oldı. Ve buncılayın cevherinüñ (18) rezāneti ve mizācınuñ istiḥkāmı ve terkībinüñ kemāli-y-ile ki beḳāyı müstedʿīdur, fevāʾid-i (19) müktesibenüñ ṣebātı ve ḳıvāmı ṣūret buldı; zīrā ki anuñ teḥavvulı ve inḳılābı kesb-i (20) erzāḳ ṭarīḳında ve cemʿ-ı müktesebāt sebīlinde vāḳıʿ olan meşaḳḳatuñ iḥtiyāṭını (21) muḳteżīdür. Cemīʿı ḫalāyıḳ ḳatında ve anuñ ḳabūlı-y-ıla anuñ menfaʿatınuñ şümūlı cemīʿı ʿāleme **[74b]** (1) manẓūm oldı ve bu deḳāyıḳ-ıla şol kemāli ki maʿīşet umūrında ṭabīʿata müteʿallıḳdur. (2) Luṭf-ı Rabbānī ve ʿİnāyet-i Yezdānī ḳuvvet ḥaddinden fiʿl ḥayyizine irişdürdi ve ṣınāʿata (3) müteʿallıḳ olan nesneyi sāʾir-i umūr-ı ṣınāʿıyye gibi nevʿ-ı insānı tedbīrinde naẓara (4) ḥavāle oldı ve bu muḳaddimenüñ taḳdīminden ve temhīdinden ṣoñra biz eydürüz ki (5) māluñ ḥālına naẓar itmek üç vech üzerinedür: Evvelki daḫl ve kesb iʿtibārı-y-ıladur, (6) ikinci ḥıfż iʿtibārı-y-ıladur, üçinci ḫarc iʿtibārı-y-ıladur. Ammā daḫl ve anuñ sebebi (7) bundan ḫālī degül ki kifāyete ve tedbīre müteʿallıḳ ola yāḫūd olmaya. Kifāyete ve tedbīre (8) müteʿallıḳ olan ṣınāʿat ve ticārāt gibi olmayan mīrāṣlar ve ʿaṭālar gibi. Ve ticāret daḫı (9) şu sebeb-ile ki māye-y-ile meşrūṭdur ve māye esbāb-ı zevāluñ taʿarrużı maʿrażındadur, vüṣūḳda (10) ve istimrārda ḫirfetden ve ṣınāʿatdan ḳāṣırdur. Yaʿni ticārete iʿtimād ve anuñ nefʿınuñ (11) istimrārı azdur ḫirfete iʿtimāddan ve anuñ nefʿı müstemir olmasından. Şu cihetden ki (12) ticāret māye-y-ile meşrūṭdur ve māye daḫı āfetlerden ḫālī degüldür, ġarḳ gibi, ḥarḳ gibi daḫı (13) bunlaruñ emṣāli āfātdan ve esbāb-ı zevāldan ne var-ısa. Ammā ṣınāʿatda ki māye lāzım (14) degül ve esbāb-ı zevāl aña müteṭarrıḳ olmaz. Bu cihetden aña iʿtimād ve anuñ istimrārı (15) ziyāde olur ve cemīʿısını kesb itmekde üç şarṭuñ riʿāyetinden lā-büdddür. Evvelki cevrden (16) ve ẓulmdan iḥtirāz gerek, ikinci ʿār itmekden iḥtirāz gerek, üçinci denāʾetden iḥtirāz (17) gerek. Ammā cevr, teġallub-ıla ve kīleyi eksük ṭutup ḫalḳ aldamaġ-ıla ve oġurlıḳ itmeg-ile (18) ḥāṣıl olan gibi bunlaruñ küllīsi cevr ve ẓulmdur, iḥtirāz gerek. Ammā ʿār masḫaralıġ-ıla ve

(19) nefsüñ meẕelleti ve ḥaḳāreti-y-ile ḥāṣıl olan gibi andan daḫı ictināb lā-büdddür. Ammā (20) denāʾet ṣınāʿat-ı ḫasīseden ḥāṣıl olan gibidür, ṣınāʿat-ı şerīfeye ḳudret-ile. (21) Bes bundan daḫı iḫtirāz lā-büdddür ve ṣınāʿat daḫı üç nevʿdur: Birisi şerīf, ikinç **[75a]** (1) ikincisi ḫasīs, üçincisi mutavassıṭdur. Ammā ṣınāʿāt-ı şerīfe şol ṣanʿatlardur ki (2) ḥayyiz-i nefsden ola, ḥayyiz-i bedenden olmaya ve aña aḫrār ve erbāb-ı mürüvvet ṣanʿatı dirler (3) ve bundan ekṣeri üç ṣınfda daḫıldur: Evvelki cevher-i ʿaḳla müteʿallıḳ olan ṣıḥḥat-ı rāy (4) ve tedbīr-i ṣavāb gibi ve bu nevʿ vüzerā ṣanʿatıdur. İkinci edebe ve faẓla müteʿallıḳ olandur, (5) kitāb-ı belāġat, nücūm-ı ṭıbb gibi daḫı bunlara beñzer ne var-ısa ve bu nevʿ erbāb-ı (6) ādāb ve aṣḥāb-ı feżāyil ṣanʿatıdur. Üçinci ḳuvvete ve şecāʿata müteʿallıḳ olan nesnedür, (7) sipāhīlik ve derbend ḥıfẓı gibi ve düşmenler defʿı gibi ve bu nevʿ ṣāḥib-i şecāʿat (8) ṣanʿatıdur. Ve ammā ṣınāʿāt-ı ḫasīse daḫı üç nevʿdur: evvelki cemīʿı ḫalḳuñ (9) maṣlaḥatına menāfī olan nesnedür, iḫtikār gibi ve sihr gibi ve bu müfsidler ṣanʿatıdur. (10) İkinci feżāyilden bir faẓīlete münāfī olan nesnedür, mesḫarelik ve çalıcılık gibi ve bu (11) sefīhler ṣanʿatıdur. Üçinci ṭabīʿatuñ nefretini muḳteżī olan nesnedür, ḥacāmat gibi (12) debbāġlik gibi süpürgecilik gibi ve bu kem sermāyeler ṣanʿatıdur ve ṭabīʿat-ı aḥkāmı (13) ʿınde'l-ʿaḳl maḳbūl olmaduġı ḳażıyya mūcibince ṣınāʿāt-ı ḫasīse envāʿından, (14) üçinci nevʿ ʿaḳl ḳatında ḳabīḥ olmaz, eger żarūret īcāb itse aña mübāşeret (15) itmek gerek. Ammā ṣınf-ı evvel ki münāfī-i meṣāliḥ ʿumūm-ı ḫalḳdur, ḳabīḥdur. Ve mutavaṣṣıṭ (16) ṣınāʿatlar daḫı envāʿ-ı mekāsibdür ki anuñ baʿżısı żarūrī ve baʿżısı ġayr-ı (17) żarūrīdür. Ol ki żarūrīdür, ekincilik gibi, ol ki ġayr-ı żarūrīdür ḳuyumcılık gibi. (18) Ve yine buncılayın mutavassıṭ olan ṣınāʿatlaruñ baʿżısı basīṭdur dülgerlik gibi, (19) demürcilik gibi. Ve baʿżısı mürekkebdür, terāzū ṭutmaḳ gibi ve bıçaḳcılık gibi. Ve her kimse ki (20) ṣınāʿat-ıla mevsūm olup aña mübāşir olur gerekdür ki ol ṣınāʿatı geregi gibi ḥāṣıl (21) itmek ṭalebin ve anuñ kemāl-i ḳaṣdın idüp oranı bir bilmege ḳanāʿat itmeye ve denāʾet-i himmete **[75b]** (1) rāżī olmaya. Ve bilmek gerek ki ādem oġlanına bāb-ı maʿīşetde vusʿatdan ve ġınādan (2) böyük zīnet yoḳdur ve esbāb-ı maʿīşetüñ evlāsı şol ṣınāʿatdur ki ʿadāleti (3) iştimāldan ṣoñra ʿizzete ve mürüvvete yaḳın ola ve ḥırṣdan ve ṭamaʿdan ve fevāḥişe irtikābdan (4) ve mühimmātda taʿaṭṭuldan baʿīd ola ve her māl ki muġālebe ve mükābere ve ġayra cebr ve ikrāh (5) itmeg-ile ve ʿār ve bednāmlik meşaḳḳatı-y-ıla ve yüz ṣuyı döküp ʿarż gidermeg-ile ve müselmānları (6) maṣlaḥatlarından ṣarf ve ʿavḳ itmeg-ile ḥāṣıl olur. Andan iḫtirāz gerek egerçi māl-ı ʿaẓīm (7) daḫı olur-ısa. Ammā ol māl ki bu şāʾibeler-ile mülevveṣ olmaya, anı ṣāfī ve pāk (8) ve mübārek ʿadd eyleye. Eger ḥaḳīr ve az olur-ısa daḫı ḥıfẓ-ı māl (9) teşmīrsüz ve cemʿsuz müyesser olmaz; zīrā ki ḫarc żarūrīdür ve anda üç şarṭı ḥıfẓ (10) gerek. Evvelki oldur ki ehl-i menzilüñ maʿīşeti muḫtell olmaya. İkinci oldur ki diyānete ve ʿarża (11) ḫalel gelmeye;

zīrā ger bir ehl-i ḥāceti yā bir dervişi ve faḳīri ṣervet-ile ve ġınā-y-ıla maḥrūm gönderür-ise (12) diyānetine lāyıḳ olmaya ve eger ekfāya ve emṣāle ve ʿarż-ı müteʿarrıżlarına īṣārdan aʿrāż (13) ide, himmetden baʿīd ola. Üçinci oldur ki ḥırş gibi, buḫl gibi reẕīletlere mürtekib olmaya. (14) Bes çūn-ki bu şerāyiṭi riʿāyet ide. Ḥıfż-ı māl üç şarṭ-ıla ṣūret bulur. Evvelki oldur ki (15) ḫarc, daḫldan az ola. İkinci oldur ki milk gibi nesneye ki anuñ ʿimāreti ıḳāmat (16) olınmaz ve cevheri ve ḳıymeti ṭaş ki anuñ ṭālibi ve raġbeti ʿazīzü'l-vücūddur, mālı ṣarf (17) itmeye. Üçinci oldur ki işinüñ geçmesini ṭaleb ide ve mütevātir-i nefʿı egerçi az olur-ısa (18) daḫı ber-sebīl ittifāḳ vāḳıʿ olan çoḳ menfaʿatlar üzerine iḫtiyār ide ve ʿāḳıl gerekdür ki (19) ḳuvvetleri ve mālları ẕaḫīre ḳomaḳdan ġāfil olmaya tā żarūret vaḳtlarından ve kesb-i müteʿaẕẕir olduġını (20) ḥīnlerde ḳızıl yiller gibi ve nekbetler ve āfetler gibi ve ḫasta olup ḫastalıġı müstemir olmaḳ (21) gibi ẕaḫīresini ṣarf ide ve dimişlerdür ki ẕaḫīre ḳomaḳda evlā oldur ki bir pāre naḳddan sermāye **[76a]** (1) sermāye ola ve bir ḥiṣṣe ḳumāş ve ḳot cinsinden ola ve bir pāre daḫı mülkden ve (2) ḳaryeden ḥayvāndan ve māşīlerden ola tā ki bir ṭarafına eger noḳṣān ve ḫalel irişse (3) iki ṭarafından daḫı anuñ noḳṣānına cebr müyesser ola. Ammā ḫarcda ve ġayra (4) infāḳda ʿāḳıl gerekdür ki dört nesneden iḫtirāz ide. Evvel levmden ve taḳṣīrden (5) iḫtirāz gerek ve ol şu vech-ile olur ki ḫarc ṣadedinde olan kimsenüñ nefsi ve ehli (6) ġuṣṣalanup aña melāmet ideler yāḫūd ḫalḳ ortasında meşhūr olan ḫarcdan (7) imtināʿ gösterüp ḫarcda taḳṣīr ide. Bes bu ikisinden daḫı iḫtirāz gerek (8) ve bu ḳısm-ı evveldür. İkinci isrāfdan yaʿni şehevāta ve leẕẕāta ṣarfdan iḫtirāz yāḫūd (9) ḥadd-i vācibden ziyāde ḫarcdan iḫtirāz gerek. Üçinci riyādan ve mübāhātdan ve mufāḫareden (10) iḫtirāz gerek ve ol şu vech-ile olur ki teṣalluf ve iftiḫār ve iẓhār ġınā ṭarīḳı-y-ıla (11) infāḳ ide. Dördinci yaramaz tedbīrden iḫtirāz gerek ve ol şöyle olur ki baʿżı-ı 12) mevāżıʿda ṭarīḳ-ı vaṣaṭdan ziyāde ḫarc idüp baʿżı-ı maḥallda ṭarīḳ-ı vasaṭdan (13) ednā ide. Yaʿni ḫarcda żarūrī olan nesneden ziyāde ve noḳṣān tedbīrinden iḫtirāz (14) gerek ve māluñ maṣırafları daḫı üç ṣınfda münḥaṣırdur: Evvel oldur ki diyānet sebebinden (15) ve Allāh ü Teʿālānuñ rıżāsın ṭaleb itmek cihetinden vireler, zekātlar ve ṣadaḳalar gibi. (16) İkinci oldur ki seḫāvet ve beẕl-i meşhūr yolı-y-ıla vireler hediyyeler ve tuḥfeler ve ṣılalar (17) gibi daḫı bunlaruñ emṣāli ne var-ısa. Üçinci oldur ki żarūret cihetinden infāḳ ide (18) yā mülāyim ṭalebinde yā mażarrat defʿında; ama ṭaleb-i mülāyim gişi evinde ḫarc itdügi nesneler gibi (19) yimekden ve içmekden ve libāsdan daḫı bunlaruñ ġayrı ne var-ısa. Ammā defʿ-ı mażarrat (20) ẓālimlere ve ṣāfiyelere nefsini ve mālını ve ʿarżını ḥıfż-içün virilen nesne gibi ve ṣınf-ı (21) evvelde ki ġaraż Ḥażret-i ʿİzzete ḳurb ṭaleb itmekdür, zekātlar ve ṣadaḳalar gibi dört şarṭuñ **[76b]** (1) riʿāyetinden lā-büdddür. Evvelki virdügi nesneyi ṭayyib-i nefs-ile ve inşirāḥ-ı ṣadr-ıla vire. Anuñ üzerine (2) ne ẓāhirde ve ne ḫōd żamīrde telehhüf ve teʾessüf itmemekdür. İkinci

virdügi nesneyi maḥżā (3) Allāh rıżāsı içün ve bundan bana bir ʿivaż olsun diyü virmemek yā ẕikr-i cemīl (4) intişārınuñ iltimāsı-y-içün virmemekdür, gendü Maʿbūdı rıżāsından ġayrı (5) nesneyi tevaḳḳuʿ itmemekdür. Üçinci egerçi her sāʾili ve her faḳīri maḥrūm göndermemek (6) gerek; lakin anuñ evlāsı maḫfī niyāz ehli dervīşlere virmekdür. Ammā evlā oldur ki (7) bu ḳısm ikinci ṣınfdan maġdūr ola ; zīrā ki teḳarrub Ḥażret-i ʿİzzete bir nesne-y-ile ki (8) aña bāʿiṯ-i dāḫıldan ola, ḫāricden olmaya evlādur. Dördinci müsteḥaḳḳlaruñ perdesini (9) virdügi nesnenüñ iẓhārı ve ifṣāsı-y-ıla yırtmamaḳdur ve ikinci ṣınfda ki ehl-i (10) fażīlet efʿālındandur. Bişinci şarṭı ḥıfẓ gerek evvel taʿcīl gerek ki taʿcīl-ile mübārekirek (11) olur. İkinci kitmān ve iḫfā gerek ki kitmān-ıla necāḥa ve fevze ve felāḥa aḳreb olup luṭfa (12) ve kereme enseb olur. Üçinci virdügi nesne gendü naẓarında ḥaḳīr gerek. Egerçi vezn-ile (13) ve ḳıymet-ile çoḳ olur-ısa daḫı. Dördinci muvāsala gerek; zīrā ki inḳıṭāʿ mensīdür. Bişinci (14) müsteḥaḳḳına ve maḥallına ṣarf gerek ve illā şor yirde zirāʿat żāyiʿ olduġınlayın (15) żāyiʿ olur ve üçinci ṣınfda ki cihet-i żarūret-ile gişi menzilinde eyler, ṭaleb-i mülāyim içün (16) yā defʿ-ı mażarrat içün bir şarṭuñ riʿāyetinden lā-büdddür; faḳat ve ol iḳtiṣāddur. Yaʿni (17) ḫarcda taḳṣīr ve isrāf itmeyüp vāsıṭa iḫtiyār itmekdür ve ṭaleb-i mülāyime sebeb (18) olan ḳısmda taḳṣīre yaḳın olmaḳdan isrāfa ḳarīb olmaḳ evlādur ve bu ḳurb daḫı (19) şol mıḳdār olmaḳ gerek ki ḥıfẓ-ı ʿarżı mūcib ola ve bu defʿ-ı mażarrat ḳabīlindendür, isrāf-ı (20) maḥż ḳabīlinden degül; zīrā eger şerāyiṭ tavassuṭı min külli'l-vücūh ıḳāmat itse isrāf ve reḫāya (21) meyl itmese ṭāʿatlaruñ ṭaʿnından necāt ve ḫalāṣ bulmaz ve aña sebeb oldur ki inṣāf ve ʿadālet **[77a]** (1) ve ʿadālet ekṣer ṭabāyiʿda mefḳūddur ve ḥased ve ṭamaʿ ve buġż merkūzdür. Bes infāḳı (2) ḫarcı ʿavāmm reʾylerinüñ ḥasebi üzerine binā itmek ki ḫarcda isrāfa meyldür. (3) Selāmet-i ʿarża aḳreb olur, ḳāʿide-i sīret-i ḫavāṣṣ üzerine binā itmekden ki (4) infāḳda taḳṣīre meyldür ve bāb-ı temevvülde muḥtāc-ı ileyh olan ḳavānīn-i külliyye budur ki (5) ẕikr oldı. Ammā anuñ cüzʾiyyātı ʿāḳıla maḫfī degüldür.

(6) Gerekdür ki teʾehhüle bāʿiṯ iki nesne ola: (7) ḥıfẓ-ı māl ve ṭaleb-i nesl. Dāʿıye-i şehvet olmaya ve bunuñ verāsında aġrāżdan (8) bir ġaraż daḫı olmaya. Ve ṣāliḥ ḫātūn gişi er gişinüñ şerīkidür, mālda ve aña ḳasīm (9) ve mübāyindür, kedḫudālıḳda ve tedbīr-i menzilde ve er gişinüñ ġāyb olduġı ḥīnde (10) nāyibidür. Ve ḫātūn gişilerüñ eyüsi oldur ki ʿaḳl-ıla ve diyānet-ile ve ʿiffet-ile ve fiṭnat-ıla (11) ve ḥayā-y-ıla ve göñül yumuşaḳlıġı-y-ıla ve dostlıġ-ıla ve dil ḳışalıġı-y-ıla ve erine muṭīʿ olmaġ-ıla (12) ve anuñ ḫiẕmetinde beẕl-i nefs itmeg-ile ve anuñ rıżāsın iḫtiyār itmeg-ile ve vaḳār-ıla (13) müteḥallī ola ve ʿaḳīm ve veled getürmez olmaya ve menzilüñ tertībini ve taḳdīrini ḥıfża (14) vāḳıf ve ḳādir ola, infāḳ itmekde ve eylüg-ile ve müdārā-y-ıla ve ḫüsn-i ḫulḳ-ıla erüñ (15) muvānesetine ve

aḥzānınuñ celāsına ve ġuṣṣalarınuñ defʿına sebeb ola. Ve ḥürre olan (16) ḫātūn gişi cāriye olan ḫātūn gişiden yigrekdür; zīrā ki bīgānelerüñ ve ecnebīlerüñ (17) müteʾellif olmasına ve ṣıla-ı erḥāma ve aḳrabā-y-ıla ḳuvvet ve ġalebe bulmaġa ve düşmenlere (18) istimālet itmege ve esbāb-ı maʿāşda muʿāvenet ve denāʾetden iḫtirāz itmege müşarekete (19) ve neslde ve evlādda anuñ istimāleti ziyādedür. Ve bikr olan ḫātūn gişi bākire (20) olmayandan evlādur; zīrā ki edeb ḳabūl itmege ve erinüñ ḫulḳında ve ʿādetinde (21) ve ʿiṭāʿatında ve inḳıyādında erine müşākil olmaġa aḳreb olur. Eger bu evṣāf-ıla ki dinildi **[77b]** (1) mevṣūf olduḳdan ṣoñra cemāl ve neseb ve ġınā ḥilyesi-y-ile müteḥallī olsa envāʿ meḥāsini (2) müstecmiʿ olur ve envāʿ meḥāsinden bunlardan ziyāde bir mertebeye daḫı mecāl yoḳdur. (3) Ama bu ṣıfatlardan ve bu ḫaṣletlerden baʿżısı mefḳūd olsa gerekdür ki ʿaḳl (4) ve ʿiffet ve ḥayā elbette mevcūd ola; zīrā ki cemāl ve neseb-i ġınā ḫaṣletini bu üç ḫaṣlet (5) üzerine iḫtiyār teʿabı ve meşaḳḳatı ve umūr-ı dīniyyenüñ ve dünyāviyyenüñ iḫtilālini (6) mücibdür ve gerekdür ki ḫātūn gişinüñ cemālı anı istemege bāʿiṣ olmaya; zīrā ki (7) cemāluñ ʿiffete muḳāreneti az vāḳıʿ olur. Şu sebeb-ile ki cemīle ḫātūn gişinüñ ṭālibi ve rāġıbı (8) çoḳ olur ve anlaruñ ʿaḳl[l]arınuñ żaʿfı ṭāliblere ve rāġıblara inḳyāddan mānīʿ olmaz (9) tā ki feżāyiḥe ve ḳabāyıḥa iḳdām iderler ve cemīle olan ḫātūn gişiyi istemegüñ ġāyeti (10) yā ḥamiyyetsüzlik ve iki cihān şeḳāvetini müştemil olan fażīḥata ṣabr olur yāḫūd māluñ (11) ve mürüvvetüñ itlāfı olur ve ḥüznler ve ġuṣṣalar meşaḳḳatlarınuñ ḥuṣūlı olur. Bes gerekdür ki (12) cemāldan iʿtidāl-ı binye üzerine iḳtiṣār ide ve ol bābda daḫı iḳtiṣād-ı daḳīḳa- (13) sını ki ne ġāyet-i cemālda ola ve ne ḫōd ġāyet-i ḳabāḥatda ola, merʿī ḳıla. Ve (14) buncılayın gerekdür ki ḫātūn gişinüñ mālına raġbet itmeye; zīrā ki ḫātūn gişilerüñ (15) mālı er üzerine ġālib ve musallaṭ ve mütefevviḳ ve müstaḫdim olmasını müstedʿī olur. (16) Ve çūn-ki er ḫātūn gişinüñ mālını taṣarruf ide, ḫātūn gişi anı ḫidmetkār menzilesinde (17) ʿadd idüp ve muʿāvin meṣābesinde ḳor ve aña bir mıḳdār ve mertebe ḳomaz ve intikās-ı (18) muṭlaḳ lāzım gelür. Yaʿni tedbīr-i menzilde intikās ve inʿıkās lāzım gelür. (19) Taṣarruf er gişinüñ-iken ḫātūn gişinüñ olur tā ki menzil ve maʿīşet (20) emrleri fesād bulur. Bes çūn-ki er-ile ʿavret ortasında muvāṣalat ʿuḳdesi (21) ḥāṣıl ola, erüñ ṭarīḳı ḫātūn gişiye siyāset itmekde üç nesnedür: evvel **[78a]** (1) evvel heybet, ikinci kerāmet, üçinci şuġl-ı ḫāṭırdur. Ammā heybet oldur ki (2) gendüyi ḫātūn gişinüñ naẓarında heybetlü göstere tā ki emrine ve nehyine (3) imtiṣāl idüp iṭāʿata ve inḳıyāda ihmāli cāʾiz görmeye ve ḫātūn gişi (4) siyāseti şarṭlarınuñ aʿlāsı budur ve eger bu şarṭ iḫlāl itse ḫātūn gişiye (5) gendü hevāsına ve murādına tābiʿ olmaḳda yol açılmış olur ve murādın bulmaġa daḫı (6) iḳtiṣār itmez. Bel-ki erini gendüye muṭīʿ idüp murādlarını taḥṣīl itmekde vesīle (7) eyler ve anı musaḫḫar ḳılmaġ-ıla ve ḳullanmaġ-ıla gendü maṭlūblarını ḥāṣıl eyler. Bes er (8) miskīn āmir-iken meʾmūr olup

müdebbir-iken müdebber olur ve bu ḥāluñ ġāyeti iki nesne (9) daḫı ʿayb ve ʿār ve meẕemmet ve ḥaḳāret ḥāṣıl olmaḳdur ve tedāriki mümkin olmayan (10) şenāʿatlaruñ ve feżāḥatlaruñ ḥudūṣıdur. Ammā kerāmet muḥabbeti muḳteżī ve şefḳatı (11) müstedʿī olan nesneler-ile ḫātūn gişiyi mükerrem ḳılmaḳdur, tā şu vech-ile ki (12) ol ḥāluñ zevālından ḳorḳsa ḥüsn-i ihtimām-ıla umūr-ı menzili ve erine muṭīʿ olmaġı (13) telaḳḳī eyler ve niẓām-ı maṭlūb ḥāṣıl olur. Ve bu bābda kerāmetlerüñ ṣınfları āleti (14) nesnedür. Evvel oldur ki anı cemīl-i heyʾetde ṭuta. İkinci oldur ki anı nā-maḥremlerden (15) setr itmekde ve maḥcūb ḳılmaḳda ʿaẓīm mübālaġa eyleye ve şöyle ḳıla ki anuñ şekline (16) ve şemāyiline āvāzına hīç ecnebī ve nā-maḥrem vāḳıf olmaya. Üçinci oldur ki kedḫudālıḳ (17) esbābınuñ evāyilinde anuñ-ıla meşveret eyleye. Şu şarṭ-ıla ki aña muṭīʿ olmaḳ ṭamaʿın (18) itmeye. Dördinci oldur ki anuñ elini ḳuvvetlerüñ ve ġıdālaruñ vech-i maṣlaḥat-ı menzil (19) üzerine taṣarrufında ve mühimmātda ve meṣāliḥde ḫademi ve ḥaşemi istiʿmāl itmekde muṭlaḳ (20) ḳılup aḳvātuñ taṣarrufını ve mühimmātda ḫuddāmuñ istiʿmālını bi'l-külliyye aña tefvīż ḳıla. (21) Bişinci oldur ki anuñ aḳrabāsı ve ehl-i beyti-y-ile ṣıla-ı raḥm ide, teẕāhür ve teʿāvün **[78b]** (1) daḳīḳalarınuñ riʿāyetini vācib bilmeg-ile. Altıncı oldur ki anuñ ṣalāḥiyyeti ve ʿiffeti (2) eṣerini iḥsās idecek bir ḫātūn gişiyi daḫı üzerine iḫtiyār idüp almaya. (3) Egerçi cemāl-ıla ve neseb-ile andan eşref-ise daḫı; zīrā ki şol ġayrat ki ḫātūn gişilerüñ (4) ṭabīʿatlarında merkūzdür. Anlaruñ ʿaḳllarınuñ noḳṣānı-y-ıla fesād menzili ve sūʾ-i müşāreketi (5) ve yaramaz dirligi ve ʿadem-i niẓāmı mūcib olan efʿāla ve ḳabāḥatlara ve fażīḥatlara bāʿiṣ (6) eyler ve beglerden ġayrı kimselere ki anlaruñ teʾehhülden ġarażı ṭaleb-i nesl ve çoḳ evlāddur (7) ve anlaruñ ḫiẓmetinde ḫātūn gişiler ḳullar meṣābesindedür. Ḫātūn gişiyi çoḳ (8) eylemekde ruḫṣat virmediler. Ḥāl bu ki anlara daḫı ziyāde itmekden iḫtirāz evlādur; (9) zīrā er gişi menzilde göñül gibidür, bedende ve nice kim bir göñül iki bedenüñ ḥayātına (10) menbaʿ olmaz. Buncılayın bir gişiye iki eve niẓām virmek müyesser olmaz. Ammā şuġl-ı ḫāṭır (11) oldur ki dāʾimā ḫātūn gişinüñ ḫāṭırı menzil mühimmlerine kefīl olmaġa ve anuñ maṣlaḥatlarına (12) naẓar itmege ve niẓām maʿīşeti muḳteżī olan umūrı ıḳāmat itmege meşġūl ola; (13) zīrā ki nefs-i insāniyye muʿaṭṭal olmaġı tecvīz itmez ve żarūrī olan umūrdan ferāġ (14) żarūrī olmayan nesnelere naẓar iḳtiżā eyler. Bes eger ḫātūn gişi menzil tedbīrinden (15) ve evlād terbiyesinden ḫadem, ḥaşem maṣlaḥatların istemekden fāriġ olsa (16) menzil ḫalelini muḳteżī olan nesnelere himmetini maḳṣūr itmiş olur ve ṭaşra çıḳmaġa (17) ve gendüyi ārāste idüp nā-maḥremlere naẓar itmege meşġūl olur tā ki hem menzilüñ (18) emrleri muḫtell olur ve hem er gişi, ḫātūn gişi naẓarında heybetlü olmaz, bel-ki anı (19) daḫı girü ḳalan erler gibi görüp anı ḫōr ve ḥaḳīr ʿadd eyler ve hem ḫātūn gişi (20) ḳabāḥatlara ve feżāḥatlara iḳdām itmege cürʾetlü olup gendüye ṭālib ve rāġıb olan (21) kimseleri gendünüñ

ṭalebine ḳındurur tā ki anuñ ʿāḳıbeti iḫtilāl-i maʿīşetden ve ẕehāb-ı mürüvvetden **[79a]** (1) mürüvvetden ve ḥuṣūl-ı fażīḥatdan ṣoñra iki cihānuñ şeḳāveti ve helākligi (2) olur ve gerekdür ki er gişi ḫātūn gişiye siyāset itmekde üç nesneden (3) iḥtirāz ide: Evvelki ḫātūn gişiye ziyāde muḥabbet itmekden iḥtirāz gerekdür ki (4) ziyāde muḥabbet-ile er üzerine ġālib olur ve ḫātūn gişinüñ hevāsını gendü maṣlaḥatları (5) üzerine iḫtiyār itmek lāzım gelür ve eger anuñ muḥabbeti muḥanneti-y-ile mübtelā olur-ısa (6) maḫfī ḳılmaḳ gerek bir vech-ile ki elbette anuñ muḥabbetine vāḳıf olmaya. Bes eger gendüyi (7) żabṭ idemese bāb-ı ʿaşḳda taḳrīr olan ʿilācları istiʿmāl gerek ve hīç (8) ḥālda ḫātūn gişinüñ muḥabbetin muḳarrar ḳılmamaḳ gerek; zīrā ki bu āfet geçen fesādları (9) iḳtiżā eyler. İkinci meṣāliḥ-i külliyyede ḫātūn gişi-y-ile meşveretden iḥtirāz gerek ve elbette (10) anı gend[ü] sırrına vāḳıf ḳılmamaḳ gerek ve mālınuñ ve māyesinüñ mıḳdārını andan (11) gizlemek gerek; zīrā ki anuñ nā-ṣavāb tedbīri ve ʿaḳlınuñ ve temyīzinüñ noḳṣānı (12) bu bābda çoḳ āfetleri muḳteżīdür. Ve üçinci oldur ki ḫātūn gişiyi melāhīden (13) ve nā-maḥremlere naẓardan ve er gişilerüñ ḥikāyetlerin istimāʿdan ve ecnebīlere ve nā-maḥremlere (14) naẓar iden ḫātūn gişilerden ve anlaruñ ḥikāyelerin naḳl iden ʿavretlerden elbette (15) gendü ḫātūnını menʿ gerek; zīrā ki bunuñ gibi nesnelere yol virmek ulu fesād- (16) ları muḳteżīdür ve cemīʿısından helāklürek er gişilerüñ maḥfillerine meclislerine (17) irişen ḳarılar-ıla muṣāḥabetdür ve aḥādiṣde gelmişdür ki ḫātūn gişilere (18) Yūsuf sūresini ögretmemek gerek; zīrā ki Yūsuf-ıla Zelīḫānuñ ḳıṣṣaların (19) işitmek anlaruñ ḳanūn-ı ʿiffetden ḫurūclarını muḳteżīdür ve ḫātūn gişilerüñ ṭarīḳı (20) erlerinüñ rıżāların ṭaleb itmekde ve gendüleri anlaruñ naẓarlarında ḥürmetlü göstermekde (21) biş nesnedür: Evvel ʿiffete mülāzemetdür. İkinci iẓhār-ı kifāyetdür. Üçinci anlardan aḫẕ-ı **[79b]** (1) heybetdür. Dördinci firārdan iḥtirāz ve ḥüsn-i meveddetdür. Bişinci ġayratda iḥsān (2) ve ʿitābda ḳılletdür. Ve ḥükemā eyitdiler ki ḫātūn gişinüñ eyüsi analara ve dostlara (3) ve cāriyelere teşebbüh ider ve yaramazı cābirlere ve oġrılara, düşmenlere teşebbüh eyler. (4) Ammā eyü ḫātūn gişilerüñ analara teşebbühi şu vech-ile olur ki erinüñ ḳurbın ve ḥużūrın (5) isteye ve ġaybetin istemeye ve anuñ rıżāsı ḥāṣıl olmaḳda niçe zaḥmetler ve meşaḳḳatlar (6) çeke ve ana daḫı oġlı-y-ıla hemīn bu muʿāmeleyi eyler. Ammā anlaruñ dostlara teşebbühi (7) şu vech-ile olur ki eri aña virdügi nesneye ḳāniʿ ve rāżī ola ve andan (8) menʿ idüp virmedügi nesne ḳatında maʿẕūr ola ve mālını andan dirīġ itmeyüp (9) aña mülāyemet göstere. Ammā anlaruñ cāriyelere teşebbühi şu vech-ile olur ki anlaruñ (10) gibi ẕelīllik ve ḥaḳīrlik gösterüp kemā-yenbaġī ḫidmet ide erinüñ bedḫūlığına (11) ṣabr idüp ve medḥini iẓhār ve ʿaybını setr itmege meşġūl ola ve anuñ niʿmetinüñ (12) şükrin idüp gendü ṭabīʿatına muvāfıḳ olmayan nesnede aña ʿitāb itmeye. Ammā (13) yaramaz ḫātūn gişilerüñ cābirlere teşebbühi şu vech-ile olur ki kāhilligi ve muʿaṭṭal (14) olmaġı seve ve yaramaz söz söyleye

ve çoḳ cināyetler eyleyüp çoḳ ġażablar ide (15) ve erinüñ ḫōşnūdlıġını ve ġażabını mūcib olan nesneden ġāfil ola ve ḳulı (16) ḳullıḳcıyı ġāyetde incide. Ammā anlaruñ düşmenlere teşebbühi şu vech-ile olur ki (17) erini ḥaḳīr ʿadd idüp aña istiḫfāf ide ve yaramaz ḥūlar iẓhār idüp ve (18) anuñ ihsānını inkār ide ve andan şikāyet idüp ʿayblarını fāş ide. (19) Ammā anuñ oġrılara teşebbühi şu vech-ile olur ki erinüñ mālına ḫıyānet ide (20) ve ḥācet olmazsızın andan nesne isteye ve eri ṭarafından olan iḥsānı ḥaḳīr (21) ṣayup erinüñ sevmeyüp ṣafāsı olmaduġı nesneden aña ilḥāḥ ide ve yalancılıġ-ıla **[80a]** (1) lıġ-ıla dostlıḳ iẓhār itmek isteye ve gendü menfaʿatını anuñ menfaʿatı üzerine iḫtiyār (2) ide ve bir kimse ki yaramaz ḫātūn gişi-y-ile mübtelā ola, anuñ tedbīri andan ḫalāṣ (3) ṭaleb itmekdür; zīrā ki yaramaz ḫātūn gişiye muṣāḥib olmaḳ yırtıcı cānavarlara ve aġulu (4) yılanlara muṣāḥib olmaḳdan eşiddür ve eger andan ḫalāṣ müteʿaẕẕir olur-ısa dört (5) vech-ile ḥīle itmek gerek: Evvelki ṣarf-ı māldur; zīrā gişi nefsini ve mürüvvetini ve ʿırżını (6) ṣaḳlamaḳ yigdür, māl ṣaḳlamaḳdan ve eger çoḳ māluñ ṣarfına ḥācet düşer-ise gendüyi (7) andan ṣatun almaḳdan ve ḫalāṣ ṭaleb itmekde mālı ḥaḳīr ṣaymaḳ gerek. İkinci andan ḳaçmaḳ (8) ve yaramaz ḫū iẓhār itmekdür ve ferrāşın terk itmekdür, bir vech üzerine ki fesāda müʾeddī (9) olmaya. Üçinci laṭīf ḥīleler istiʿmāl itmekdür, karı ḫātūn gişileri ögredüp (10) bu er yaramaz erdür, filān kimse eyü erdür diyüp gendüden nefret itdürüp (11) aña raġbet itdürmek gibi ve ẓāhirde raġbet gösterüp ayrılmaḳdan ḳaçmaḳ göstermek (12) gibi tā vaḳt ola ki ḫātun gişinüñ andan ayrılmaġa bu ḥīleler sebebi-y-ile ḥırṣı (13) ẓāhir ola. Dördinci anı terk idüp ıraḳ sefer iḫtiyār itmekdür. Ammā bu tedbīr (14) girü ḳalan tedbīrlerden ʿāciz olduḳdan ṣoñra olur ve seferi ki iḫtiyār eyler, şu (15) şarṭ-ıla ide ki ḫātūn gişinüñ gendü müştehīsine ve muḳteżīsine iḳdām itmekden (16) bir menʿ ider kimse naṣb eyleye ki göre gözde anı żabṭ ve ḥıfẓ ide tā ki anuñ (17) ümīẕi ġayrdan munḳatıʿ olup erinden mufāraḳat iḫtiyār ide. Ve ḥükemā-yı ʿArab (18) dimişlerdür ki biş ḫātūn gişiden ḫaẕer vācibdür: ḥannāneden, mennāneden, (19) ennāneden, keyyetü'l-ḳafādan, ḫaḍrāü'd-dimenden. Ammā ḥannāne şol ḫātūn gişidür ki (20) anuñ bir ġayrı erden oġlancuḳları ola ve dāʾimā bu erüñ mālı-y-ıla oġlancuḳlarına şefḳat (21) itmek isteye. Ve ammā mennāne şol māldār ḫātūn gişiye dirler ki mālı-y-ıla erine minnet ide. **[80b]** (1) Ve ammā ennāne şol ḫātūn gişidür ki bu erden öñden bundan yig bir erde daḫı (2) olmış ola, bu erindegi ḥālından enīn ve şikāyet üzerine ola. Ammā keyyetü'l- (3) ḳafā ʿiffet-ile mevṣūf olmayup zinā iden ḫātūn gişiye dirler ki anuñ eri (4) her ne maḥfilden ve her ne meclisden ki ġāyib ola. Ol meclisde olan kimseler anuñ (5) ẕikri-y-ile ol erüñ ḳafāsına dāġ uralar. Ammā ḫaḍrāü'd-dimen aṣlı (6) yaramaz cemīle ḫātūn gişiye dirler ve anuñ gibi ḫātūn gişiyi çöplik çimenine teşebbüh (7) iderler ve şol kimse ki ḫātūn gişilerüñ siyāseti şarṭlarını ıḳāmat idemeye. Evlā (8) oldur ki ġazab ve mücerred olup evlenmeye ve anlaruñ emrlerine mülābis

olmaḳdan etegin (9) çeke; zīrā ki yaramaz dirliklü ḫātūn gişiye muṣāḥib olmaġuñ fesādı nihāyetsüz (10) āfetleri muḳteżīdür ki cümlesinden birisi ḫātūn gişi erinüñ helāk olması ḳaṣdın (11) itmekdür yā bir kimse ḫātūn gişiden ötürü anuñ helākligi ḳaṣdın itmekdür.

اعاذنا (12) الله من ذلك

(13) Çūn-ki oġlancuḳ vücūda gele evvelā anı bir eyü ad-ıla tesmiye gerek; ḥattā meşārıḳda (14) ṣaḥīḥ ḥadīṯdür buña erlerün faẕīletlüsi Allāh ḳatında ʿAbdullah, ʿAbdurraḥmandur. (15) Bes bunuñ gibi eyü adlar-ıla oġlancuḳını tesmiye gerek; zīrā eger bir ġayr-ı münāsib ad (16) virecek olur-ısa niçe zemān andan münfaʿıl olur. Andan ṣoñra bir dāye iḫtiyār (17) itmek gerek ki aḥmaḳ ve ʿilletlü olmaya; zīrā yaramaz ʿādet ve ekṯer ʿilletler ve marażlar süd-ile (18) dāyeden oġlana sirāyet eyler, vaḳtı ki anuñ rıḍāʿı ve emmesi tamām ola. (19) Yaramaz ḫulḳ-ıla ḫulḳlanmazdan öñden teʾdībe ve anuñ aḫlāḳınuñ tehẕībine meşġūl (20) olmaḳ gerek; zīrā ki oġlanuñ yaramaz ḫulḳlara meyli ziyāde ve istiʿdādı ekṯer olur, (21) ṭabīʿatında olan noḳṣān sebebi-y-ile ve anuñ ḫulḳlarını pāk itmekde ṭabīʿata iḳtidā gerek **[81a]** (1) gerek. Yaʿni oġlanuñ binyesinde her ne ḳuvvet ki evvel ḥudūṯ bulur, ol ḳuvvete kemāl (2) virmegi taḳdīm gerek ve ḳuvvet-i temyīz-i āṯārından eṭfālda evvel ḥādiṯ olan ḥayādur. Bes (3) anı ḥıfẓ gerek ve eger anuñ ḥayāsı ġālib olsa ve ekṯer vaḳtlarda başını aşaġa bıraḳsa (4) ve bek yüzlülik iẓhār itmese anuñ necābetine ve pākligine delīldür; zīrā ki anuñ (5) nefsi ḳabīḥ nesneden iḫtirāz ve cemīl nesneye meyl idicidür ve ḳabūl-ı edebe ʿalāmet-i (6) istiʿdād budur. Ve çūn-ki bu vech-ile ola anuñ şānında ʿināyeti ve anuñ ḥüsn-i (7) terbiyetinde ihtimāmı ziyāde itmek gerek, ihmāle ve terke ruḫṣat virmemek gerek. (8) Ve oġlana edeb virmekde evvel vācib olan yaramaz muṣāḥiblerüñ muṣāḥabetinden (9) anı ḫıfẓdur; zīrā ki anlaruñ-ıla muṣāḥabet anuñ ṭabīʿatını fesāda virmegi muḳteżīdür; (10) zīrā ki oġlanuñ nefsi sāde ve ḫālīdür, aḳrānından ṣūret-i sürʿat-ıla ḳabūl eyler. (11) Ve gerekdür ki oġlana kerāmet sevmegi tenbīh ideler. Ḫuṣūṣā şol kerāmetler ki ʿaḳl-ıla (12) ve diyānet-ile ve temyīz-ile anuñ istiḥḳāḳını kesb iderler. Şol kerāmetler degül ki māla ve nesebe (13) müteʿallıḳ ola. Bes aña dīn-i veẕāyifi ṭarīḳın taʿlīm ideler ve anuñ mülāzemetine aña (14) terġīb idüp andan imtināʿ itse teʾdīb ideler ve eyüleri anuñ ḳatında (15) medḥ ve yaramazları ẕemm ideler. Eger oġlandan bir cemīl nesne ṣādır olsa anı (16) begenüp medḥ ideler ve eger biraz çoḳ ḳabīḥ nesne ṣādır olsa meẕemmet ideler. (17) Ve yimegi ve içmegi ve fāḫır libāsı anuñ naẓarında ḥaḳīr ʿadd ideler ve nefsüñ yimege ve içmege (18) ve sāʾir leẕẕetlere ḥarīṣ olmaḳdan tenezzühi aña leẕīẕ göstereler ve aña şu vech-ile (19) taḳrīr ideler ki mülevven ve münaḳḳaş ḳaftānlar ḫātūn gişilere lāyıḳdur ve şeref ehli (20) ve mertebesi ʿālī olan kimse

kaftāna iltifāt itmez ve anuñ ḳulaġı vaḳtı ki bu vech-ile kelimāt-ıla (21) ṭopṭolu olup tekrār itmek mütevātir olaʿādet ṭutar. Bu maʿnīlerüñ oġlana żıddın **[81b]** (1) söyleyen kimseleri ḫuṣūṣā ki gendü aḳrānından ola, andan ıraḳ ide ve anı yaramaz (2) edeblerden zecr ve menʿ ideler ki oġlan evvel-i neşvünemāsında yaramaz fiʿlleri (3) çoḳ işler ve ekṣer aḥvālda yalancı ve ḥased ehli ve oġrı ve ḳovucı ve öngü ve foḍullıḳ (4) eyler ve gendüye ve ġayrılara żararlu nesnelere mürtekib olur. Andan ṣoñra edeb virmeg-ile (5) ve ziyāde ʿömr-ile ve tecrübeler-ile anuñ gibi fiʿllerden rücuʿ eyler. Bes eyle gerekdür ki oġlanlıḳ (6) ḥālında oġlana anuñ gibi nesne-y-ile muʾāḫeẕe ve zecr ideler. Bes anuñ taʿlīmine āġāz (7) ideler ve gökcek ḫaberleri ve laṭīf şiʿrleri ki şerīf edeblerden münbī ola aña ḥıfż (8) itdürmek gerek tā ki aña ögretdükleri maʿnīlerüñ müʾekkidi ola ve yaramaz şiʿrlerden (9) ve ḳaṣīdelerden ki ġazel ẕikrini ve ʿaşḳı ve şarab-ı ḫamrı müştemil ola. İmru'l-Ḳays (10) şiʿrleri gibi ve Ebū Nüvās ġazeliyyātı gibi iḥtirāz itdüreler ve şol nesneye ki bir cemāʿat (11) anı ḥıfż itmegi ẓar[ā]fet ṣayup eydürler ki ṭabīʿatuñ vaḳtı anuñ-ıla kesb olınur, dirler. (12) İltifāt itmeyeler; zīrā ki buncılayın şiʿrler yigitcükleri fesāda virür. Ve anı (13) her eyü ḫulḳ-ıla ki andan ṣādır olur, medḥ ve ikrām ideler ve anuñ ḫilāfına melāmet (14) ve taḳrīʿ ṣarīḥ itmeyeler, ḳabīḥ nesneye iḳdām eyledi diyü bel-ki anı ġaflete nisbet ideler, (15) ġāfillik-ile işledi, yoḫsa itmez-idi dimeg-ile tā ki cürʾet-ile işlemege iḳdām itmeye ve eger (16) fiʿl-i ḳabīḥ āşikāre işlemeyüp maḫfī işler-ise sırr-ıla anı melāmet idüp ol (17) fiʿlüñ ḳabāḥatında mübālaġa göstereler, bir daḫı itmesine taḥẕīr ideler. Ammā melāmete (18) ʿādet ṭutmaḳdan iḥtirāz gerek; zīrā ki dāʾimā melāmet ve menʿ yüz ḳatılıġını īcāb eyler (19) ve yine işlemege ḳandurur ki:

اَلْاِ نْسَانُ حَرِيْصُ عَلَى مَا مُنِعَ

Yaʿni insān menʿ olınan (20) fiʿl-i ḳabīḥdan menʿ olduḳca aña ḥırṣ daḫı ziyāde olur ve melāmet (21) leẕẕetlere irtikāb ider. Bel-ki bu bābda laṭīf ḥīleler **[82a]** (1) ḥīleler istiʿmāl ideler. Ve evvel ki ḳuvvet-i şeheviyyenüñ teʾdībin iderler. Oġlana (2) ṭaʿām yimegüñ ādābın bildüreler. Şöyle ki didük ve aña bildüreler ki ṭaʿām yimekden (3) ġaraż ṣıḥḥatdur, leẕẕet degüldür ve ġıdālar ḥayātuñ ve ṣıḥḥatuñ māddesidür ve devālar menzile- (4) sindedür ki anuñ-ıla açlıġuñ ve ṣusuzlıġuñ müdāvātın eylerler ve şöyle ki devāyı (5) ārzū-y-ıla yimezler ve leẕẕetden ötürü yimezler, ṭaʿām daḫı buncılayın gerek yaġı ārzū-y-ıla (6) ve leẕẕetden ötürü yimemek gerek ve ṭaʿāmuñ mıḳdārını anuñ ḳatında ḥaḳīr eyleyeler ve ḥarīṣ (7) olanları ve ḳarnına ḳul olanları ve çoḳ yiyenleri aña ẕemm ideler ve anı dürlü dürlü (8) ṭaʿāmlara terġīb itmeyeler. Bel-ki bir nevʿ üzerine ʿādet ṭutmaġa māyil ideler ve (9) anuñ iştihāsını żabṭ ideler tā ki bir ednā ṭaʿām-ıla iktifā idüp leẕẕetlü ṭaʿāma ḥırṣ (10) göstermeye ve ṭaʿām

yidügi vaḳtda yalñuz etmek yimege ʿādet ṭuta ve bu edebler egerçi (11) faḳīrlerden daḫı ṣādır olsa ḫūbdur; ammā ġanīlerden daḫı eyüdür ve gerekdür ki oġlana (12) gice ṭaʿāmın ḳuşluḳ ṭaʿāmından ziyāde vireler; zīrā eger ḳuşluḳ ṭaʿāmın gice ṭaʿāmından (13) ziyāde yir-ise kāhil olur ve uyḫuya varup fehmi künd olur ve eger aña eti az (14) yidürürler-ise ḥareket itmesinde ve oyanuḳ olmasında ve belādeti az (15) olmasında nāfiʿ olup ḫiffet ve neşāṭ ḥāṣıl olur ve ḥelvā yimekden ve yemiş (16) yimekden menʿ ideler ki buncılayın ṭaʿāmlar defʿı ḫılṭ olur ve aña ṭaʿām yir-iken ṣu içmemegi (17) ʿādet ṭutduralar ve ḫurmā şerābın ve sāʾir müskir şerābları içmekden menʿ ideler; (18) zīrā ki nefsine ve bedenine żarar eyler ve hem şāriʿ ṭarafından nehy olup ḥarām olmışdur. (19) Bedenine żarar itdükden ṣoñra ġażaba ve yüz ḳatılığına ve ḫiffete bāʿiṯ olur ve ḫamr içen kimselerüñ (20) meclisine ḳomayalar; meger ki efāżıl ve üdebā meclisi olup ve anlaruñ-ıla (21) ḥāṣıl ola ve ḳabīḥ sözler işitmekden ve lehvden ve oyun oynamaḳdan ve mesḫarelikden iḥtirāz **[82b]** (1) itdüreler ve edeb vaẓīfelerinden fāriġ olmayınca ṭaʿām virmeyeler ve her fiʿlden ki maḫfī (2) ider. Melāmet idüp menʿ itmeyeler; zīrā ki anı maḫfī ḳılmaġa bāʿiṯ ḳabāḥatın bilmekdür (3) tā ki ḳabīḥ nesneye bahādır olup āşikāre itmeye. Ve uyḫuyı çoḳ uyumaḳdan menʿ ideler; (4) zīrā ki uyḫuyı çoḳ uyumaḳ ẕihni ġalīẓ eyler ve ḫāṭır oldurur ve aʿżāyı süst (5) eyler ve gündüz uyumaġa ḳomayalar ve ḥarīr libāsdan ve esbāb-ı temettüʿden menʿ ideler tā ki (6) meşaḳḳata ṣabr itmegi ḫū ide ve yaz güninde laṭīf sādeler giyüp ḳış güninde kürk (7) giymekden menʿ ideler ve ḥareketüñ sükūnuñ ve ṭurmaġuñ ve oturmaġuñ edeblerin aña (8) ögredeler. Şöyle ki bundan ṣoñra taḳrīr itsüz gerek ve başında ṣaç ḳoyup (9) ve terbiyet idüp ḫātūn gişiler zīneti-y-ile anı zīnetlendürmeyeler ve vaḳt-ı (10) ḥācet olmayınca aña yüzük virmeyeler ve aḳrānına neseb-ile ve māl-ıla ve mülk-ile ve libās-ıla (11) ve ṭaʿām-ıla müfāḥareden menʿ ideler ve cemīʿı ḫalḳa tevāżuʿ ve aḳrānına ikrām ögredeler (12) ve gendüden ednā olan kimseye teḥakkümden ve gendünüñ aḳrānına ṭamaʿdan ve teʿaṣṣubdan (13) menʿ ideler ve yalan söylemekden menʿ ideler. Yalan yire ve girçek yire and içmege (14) ḳomayalar; zīrā ki and içmek cemīʿı kimseden ḳabīḥdur ve eger ulu gişilerüñ aña ḥāceti (15) düşer-ise evḳātda oġlancuḳlaruñ bāri aña ḥāceti düşmez. Ve sükūn itmegi ve (16) ṣorduḳları vaḳt cevāb virmegi ve aña bir ḫiẕmetinde söz işitmege meşġūl (17) olmaġı yaramaz söz söylemekden ve laʿnet itmekden ve ʿabeṯ ve laġv söylemekden iḥtirāz (18) itmegi ve eyü sözler-ile ve laṭīf kelimāt-ıla ʿādet ṭutmaġı anuñ naẓarına leẕīẕ (19) göstereler ve gendü nefsine ve üstādına ve gendüden yaş cihetinde böyük olana (20) ḫiẕmet itmege taḥrīk ideler ve bu edebe böyük oġlanlaruñ iḥtiyācı ziyādedür. (21) Ve gerekdür ki anuñ muʿallimi ʿāḳıl ve dīn var ola ve tehẕīb-i aḫlāḳa ve oġlancuḳlaruñ yollu **[83a]** (1) yollu yolın göstermege vāḳıf ola ve ṭatlu dillülig-ile ve heybet-ile ve vaḳār-ıla ve mürüvvet-ile (2) meşhūr ola. Ve

beglerüñ ḫalḳlarından ve anlaruñ-ıla muṣāḥabet edeblerinden ve ḫalāyıḳuñ ṭabaḳalarından (3) her ṭabaḳa-y-ıla muḥāvereden ḫaberdār ola ve ednā kimselerüñ ve erẕellerüñ ve belīdlerüñ (4) ḫulḳlarından iḫtirāz idici ola ve gerekdür ki oġlancuḳlar uluzādeler-ile ki eyü edeb-ile (5) ve gökcek ʿādet-ile bezenmişlerdür bir mektebde bile olalar tā ki anlardan edeb bunlara sirāyet (6) ide ve çūn-ki girü ḳalan müteʿallimleri göre, teʿallüme ġıbṭa idüp aña ḥarīṣ ola. Vaḳtı ki (7) muʿallim oġlana edeb virmek bābında ursa ve dögse feryād itmekden ve şefāʿat (8) istemekden ḥaẕer ide; zīrā ki feryād itmek ve şefāʿat istemek ḳullaruñ ve żaʿīflerüñ (9) fiʿlidür ve muʿallimüñ evvel ḍarbı gerekdür ki az ola; ammā ġāyetde acıda tā ki andan iʿtibār (10) ṭutup bir daḫı itmege cürʾet itmeye ve oġlancuḳlara melāmet itmekden anı menʿ ideler. (11) İllā meger ki bī-edeblik ideler ve anları eylük itmege taḫrīk ideler. Ve altunı ve gümişi (12) anuñ naẕarında ḫōr ve ḥaḳīr ideler ki altunuñ ve gümişüñ āfeti aġulu yılanlar āfetinden (13) ziyādedür. Ve her vaḳtda oyanmaġa icāzet vireler; velīkin şöyle gerekdür ki anuñ oyanması (14) cemīl ola ve ziyāde meşaḳḳatı ve elemi müştemil olmaya tā ki edeb meşaḳḳatından rāḥat olup (15) ṭabīʿatı künd olmaya. Ve atasına ve anasına ve üstādına muṭīʿ olmaġı ve anlara ʿayn-ı celāl-ıla (16) naẕar itmegi ʿādet itdüreler tā ki anlardan ḳorḫa. Ve bu edebler cemīʿı ḫalḳdan eyüdür ve (17) yigitlerden daḫı eyüdür; zīrā ki bu ḳānūn üzerine terbiyet-i feżāyile muḥabbeti ve reẕāyilden (18) iḫtirāzı muḳteżīdür ve şehevāt-ı leẕẕātdan nefsi żabt idüp fikri geçen umūra ṣarf (19) ide tā ki mertebe-i ʿāliyeye teraḳḳī ide ve ḥüsn-i ḥāl ve ṭayyib-i ʿayş üzerine ve gökcek ṣenā-y-ıla (20) ve düşmeni az itmeg-ile ve aña birden efāżıldan dostı çoḳ itmeg-ile rūzgār geçüre. (21) Ve çūn-ki oġlanlıḳ mertebesinden geçe ve ḫalāyıḳuñ ġarażlarını fehm ide aña tefhīm ideler ki ġaraż **[83b]** (1) māldan ve ġınādan ve kūylardan ve ḳullardan ve ḫayldan ve ḫademden ve ḥaşemden terfih-i (2) beden ve ḥıfż-ı ṣıḥḥatdur tā ki muʿtedü'l-mizāc ḳalup marażlara āfetlere düşmeye, dār-(3) ü'l-beḳāya istiʿdād ḥāṣıl itdükce ve aña şu vech-ile taḳrīr ideler ki leẕẕet-i bedeniyye elemden (4) ḫalāṣ ve meşaḳḳatdan rāḥat bulmaḳdur tā ki ḳāʿideye iltizām göstere. Ve bundan (5) ṣoñra eger ʿilme iştiġāl itse ʿulūm-ı müdevvineyi taḳrīr itdügümüz tedrīc üzerine (6) taḥṣīl gerek. Yaʿni evvel ʿilm-i aḫlāḳa andan ṣoñra ḥikmet-i naẕariyyeye āġāz ide tā ki evvel (7) emrde taḳlīd-ile yapışduġı nesne aña bürhān-ıla ve delīl-ile maʿlūm ola ve şol saʿādet (8) üzerine ki evvel nümūde anuñ iḫtiyārınsuz aña ḥāṣıl olmış-ıdı, şükrin idüp (9) feraḥ göstere ve evlā oldur ki oġlanuñ ṭabīʿatına naẕar idüp anuñ aḥvālından (10) ferāset ve kiyāset ṭarīḳı-y-ıla teftīş ideler tā ki anuñ ehliyyetinde ve istiʿdādında (11) ne vech-ile ʿilm ve ne vech-ile ṣınāʿat ḳonmışdur anı kesb itmege meşġūl ḳılalar; zīrā ki (12) oġlan ḫulḳında cemīʿı ṣınāʿatlara müstaʿid olmaz ve illā cemīʿı ḫalāyıḳ eşref-i ṣınāʿāta (13) meşġūl olurlar-ıdı ve

ṭabāyiʿde ḳonulan tefāvütüñ ve iḫtilāfuñ taḥtında müşkil sırr (14) ve laṭīf tedbīr vardur ki ʿālemüñ niẓāmı ve benī ādemüñ ḳıvāmı ol sırra menūṭ ve ol (15) tedbīre müteʿallıḳdur.

ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ ٱلْعَزِيزِ ٱلْعَلِيمِ

Yaʿni ṭabāyiʿ ortasında (16) vāḳıʿ olan iḫtilāf ve tefāvüt Allāh ü Teʿālānuñ taḳdīridür ve eşḫāṣdan her şaḫs (17) her ḳangı ṣınāʿata müstaʿid olsa ol ṣınāʿata müteveccih ḳılalar tā ki tīz zemānda anuñ (18) şemeresin bulup hüner-ile müteḥallī ve ārāste ola ve illā anuñ rūzgārını żāyiʿ ve (19) ʿömrini muʿaṭṭal ḳılmış olurlar. Ve gerekdür ki her fennde ol fenne müteʿallıḳ olan nesneyi kemāli-y-ile żabṭ itmesine ve istīfā taḥrīk ideler ol fenne müteʿallıḳ olan cevāmiʿ (20) ʿulūmdan ve ādābdan her ne var-ısa müstevfī żabṭ ideler. Meşelā şu vech-ile ki bir kimse (21) kitābet ṣınāʿatını taḥṣīl istese ḥüsn-i ḫaṭṭa ve nuṭḳı pāk itmege risāleler ve ḫuṭbeler ḥıfż **[84a]** (1) ḥıfż itmege ẓarīf şiʿrler ve laṭīf ḥikāyeler ve dīvān ḥesābını ve sāʾir ʿulūm-ı (2) edebiyyeyi żabṭ itmege iştiġāl ve mülāzemet göstere ve baʿżısın bilmege ve bāḳīdan aʿrāż (3) itmege ḳanāʿat itmeye; zīrā ki hüner kesbinde himmet ḳuṣūrı ḫaṣletlerüñ ṣenīʿiregi ve (4) helāklüregidür ve eger oġlanuñ ṭabīʿatını ṣınāʿat kesb itmekde ṣaḥīḥ bulmasalar (5) ve anuñ āletlerini ol ṣınāʿata muvāfiḳ bulmasalar ol ṣınāʿatı ögren diyü teklīf (6) itmeyeler; zīrā ki ṣınāʿat fünūnında kemā-yenbaġī vusʿat vardur, birine daḫı intiḳāl ideler. (7) Ammā şu şarṭ-ıla ki evvel şürūʿ itdügi fenne yāḫūd evvel başladuġı ṣınāʿata dāʾimā mülāzemet (8) idüp şebāt üzerine ola, ıẕṭırāb ve inḳılāb göstermezsizin. Ve her fenni istiʿmāl (9) itmekde ḫarāret-i ġarīziyyeyi taḥrīk iden riyāżatı ki ḥıfż-ı ṣıḥḥatı ve kāhillik ve belīdlik (10) gitmesini ve ṭabīʿatuñ tīzligini ve neşāṭ ve feraḥ gelmesini müstelzim ʿādet ṭuta ve çün-ki (11) ṣınāʿatlardan bir ṣınāʿat ögrene aña kesb itmeg-ile ve emr-i maʿāşı ıḳāmat itmeg-ile emr (12) ideler tā ki kesb itmegüñ ḫalāvetini bulsa anı aḳṣā-ı ġāyete irişdüre ve anuñ (13) daḳīḳaları żabṭında naẓar ideler ve daḫı maʿīşet ṭalebine ve anuñ emrlerine kefīl olmaġa (14) ḳādir ve māhir ola; zīrā ki ezādelerüñ ekşeri ki ġanīlerine iʿtimād idüp ādāb-ı (15) ṣınāʿātdan maḥrūm ḳalurlar, inḳılāb-ı rūzgārdan ṣoñra dervīş olup ḫaḳīr ve ẕelīl (16) olurlar ve düşmenlerüñ şemātesine ve dostlaruñ merḥametine maḥall düşerler ve ḳatī ki oġlan (17) ṣınāʿat kesb ide. Evlā oldur ki anı evereler ve evini ve esbābını ayıralar. Ve Fars (18) beglerinüñ ʿādetleri oġlanlarını ḥaşem ve ḫadem içinde ve ḫidmetkārlar ortasında (19) terbiyet itmezler-idi. Bel-ki emīn ve muʿtemedün-ʿaleyh kimseler-ile anları bir ṭarafa gönderürler-idi (20) tā ki maʿīşet ṭarlıġı-y-ıla yimekde ve içmekde müżāyaḳa-y-ıla meʾnūs olup tecemmülden ve tenaʿʿumdan (21) ḫazer göstereler ve anlaruñ ḫaberleri meşhūrdur ve bir kimse ki bu taḳdīr olan maʿnīlerüñ żıddınca **[84b]** (1) terbiyet bulmış ola edeb ḳabūl

itmek aña müşkil olur, ḫuṣūṣā ki yaşda ziyāde ola; (2) meger ki sīretinüñ ve ṣıfatınuñ ḳabāḥatın bile ve ʿādetin bozmaġuñ keyfiyyetine vāḳıf olup (3) aña ḳaṣd ide ve ʿādetini bozmaḳda cidd ü cehd eyleyüp eyülere tābiʿ ola. Ḥakīm Soḳraṭa (4) eyitdiler ki: “Niçün senüñ ekṣer mecālisüñ ve muṣāḥabetüñ yigitcükler-iledür, anlaruñ-ıla ziyāde (5) ülfet idersin, buña sırr nedür?” dirler. Eyitdi ki: “Bir aġacuñ yaş ṭallarını (6) müstaḳīm itmege imkān var; ammā anuñ ṭarāveti gidüp ḳurıyan ṭalları istiḳāmete (7) ḳābil olmaz.” Bes ḥalīmüñ bu sözinden belīġ teşbīh münfehim oldı; zīrā ki pīrleri ḳurımış (8) ṭallara teşbīh idüp yigitleri yaş ṭallara teşbīh eyledi. Bes siyāset-i (9) eṭfālda söz budur ki taḳrīr oldı ve ḳızcuġazlarda daḫı bu ṭarīḳ üzerine anlara (10) muvāfıḳ ve lāyıḳ olan nesneyi istiʿmāl gerek ve anları eve mülāzım ḳılmaġa ve ḥicāb-ıla ve vaḳār-ıla (11) ve ʿiffet-ile ve ḥayā-y-ıla ve sāʾir ḫaṣletler-ile daḫı ki ḫātūn gişiler ḥaḳḳında taḳrīr eyledük, (12) tedbīr gerek ve yazmaḳdan ve oḳumaḳdan ḳızları menʿ gerek ve anlara maḥmūd olan hünerleri (13) ögretmek gerek. Ve çūn-ki evlād terbiyetinüñ keyfiyyetinden fāriġ olduḳ. Bu faṣlı eṣnā-i kelāmda (14) şerḥini ve tafṣīlini vaʿde itdügümüz edeblerüñ ẕikri-y-ile tamām idelüm tā ki oġlancuḳlar ögrenüp (15) anuñ-ıla müteḥallī ve ārāste olalar. Her çend gerekdür ki cemīʿı ḫalāyıḳ aña mülāzemet ideler ve (16) gendüleri andan müstaġnī ṣaymayalar; zīr[ā] bu nevʿı bu faṣla taḫṣīṣ şu sebebden degül ki (17) oġlancuḳlaruñ aña iḥtiyācı ziyāde ola. Bel-ki anlaruñ aña istiʿdādları ve müdāvemete ve (18) mülāzemete ḳudretleri olduġı cihetdendür ve Allāh ḫayr-ı muvaffaḳ. Ādāb-ı tekellüm (19) yaʿni söz söylemegüñ edebleri: Bir kimse söz söylese gerekdür ki ikṣār itmeye ve bir kimse söz (20) söyler-iken gendü sözi-y-ile anuñ sözini ḳaṭʿ itmeye ve bir kimse ḥikāye söylese yāḫūd rivāyet (21) taḳrīr eylese bu söylenen söz anuñ maʿlūmı olsa ol kimse sözin tamām idince bu kimse ol söze **[85a]** (1) söze vāḳıf olmasın iẓhār itmeye ve gendüden ġayrı bir kimseden bir nesne ṣorsalar (2) bir cevāb virmeye ve eger bir cemāʿatdan suʾāl itseler ki bu anda dāḫıl olsa (3) anlara sebḳat idüp defʿı gendüsi söylemeye ve eger bir kimse cevāba meşġūl olsa (4) ki bu andan daḫı eyü cevāba ḳādir olsa ol söz tamām olınca ṣabr ide. Andan (5) ṣoñra gendü cevābın vire. Bir vech üzerine ki mucīb-i evvele ṭaʿn lāzım gelmeye ve iki (6) gişinüñ ortasında olan mübāḥaṣeye daḫl itmeye ve iki gişinüñ biribiri-y-ile (7) kelimātı olsa bundan gizleseler ḳulaḳ ṭutup diñlemeye tā bunı gendü sırrlarına (8) şerīk itmeyince daḫl itmeye. Ve ulular sözi kināyet-ile söyleye ve āvāzını söz söyler-iken (9) ne ḳatı ide ne ḫōd alçaḳ ide. Bel-ki iʿtidālı ḥıfẓ ide. Ve eger anuñ sözinde bir (10) müşkil maʿnī vāḳıʿ olur-ısa anı vāżıḥ miṣāller-ile beyān itmege cehd ide ve illā şarṭ-ı (11) īcāzı ḥıfẓ ide. Ve ġarīb lafẓları ve ġayr-ı müstaʿmel kināyetleri istiʿmāl itmeye (12) ve gendüye taḳrīr olınan söz tamām olmayınca cevāba meşġūl olmaya ve ġayrı kimseye söyleyecegi (13) sözi ḫātırında tamām muḳarrar itmeyince tekellüm itmeye ve sözi

tekrār söylemeye. Meger ki aña (14) iḫtiyāc vāḳıʿ ola ve eger aña muḫtāc olsalar filḳ ve ıżṭırāb ve göñül ṭarlığı göstermeye (15) ve yaramaz söz ve sögmek diline getürmeye ve eger bir fāḥiş nesne söylemege nāçār olur-ısa (16) taʿrīż ṭarīḳı üzerine andan kināyet ide taṣrīḥ itmeye ve menhī ve münker olan laṭīfeyi (17) itmeye ve her meclisde ol meclise münāsib söyleye ve eşnā-i kelāmda eli-y-ile ve gözi-y-ile (18) ve ḳaşı-y-ıla işāret itmeye. Meger ki söylenen söz bir laṭīf işāreti iḳtiżā ide ve (19) yalan sözde ve girçek sözde ehl-i meclise muḫālif olmaya, ḫilāf itmeye, ḫuṣūṣā ki (20) ekābire muḫālefet ola bu daḫı meẕmūmdur siyyemā süfehāya ḫilāf ola bundan daḫı iḫtirāz (21) gerek tā ki maʿraż-ı sefāhetde vāḳıʿ olmaya ve ilḥāḥ-ı fāʾide itmeyen kimseye ilḥāḥ itmeye ve eger münāẕarada **[85b]** (1) ve mübāḥaşede ḫaṣm üzerine ġālib olup sözinden rücḥān bulur-ısa inṣāf ide (2) ve oġlancuḳlara ve ḫātūn gişilere ve ʿavāmma ve mecnūnlara ve serḫōşlara elinden geldükce (3) ḫiṭāb itmekden iḫtirāz ide ve fehm itmeyen kimseye daḳīḳ söz söylemeye ve muḥāverede (4) luṭf eyleye, ʿunf eylemeye ve hīç kimsenüñ ḥareketini ve fiʿlini ve ḳavlini ḥikāye itmeye ve deḥşet (5) getürür söz söylemeye ve aña bir ḫidmetde memdūḥ olan sözi söyleye ve gıybetden (6) ve nemīmeden ve ḳovucılıḳdan ve bühtāndan ve yalan söylemekden iḫtirāz ide. Ve bu vech-ile (7) sözler söyleyenler-ile muṣāḥabet itmeye ve anuñ gibi sözleri işitmekden ṭabīʿatı müteneffir (8) ola ve gerekdür ki işitmesi söylemesinden ziyāde ola. Bir ḥaḳīmden istifsār (9) itdiler ki: "Senüñ söylemegüñden işitmegüñ ziyāde olmasına bāʿiş ne nesnedür?" didiler. (10) Eyitdi ki: "Anuñ-içün ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā bende ḳulaġı iki ve dili bir yaratdı. Bunda (11) ḥikmet iki kerre işit bir kerre söyle, dimekdür." Ādāb-ı ḥareket ve sükūn: (12) Gerekdür ki ḥareket vaḳtında ḫiffet eylemeye ve taʿcīl-ile yörümeye ki ol ḫiffet ʿalāmetidür ve teʾennī- (13) -y-ile yörümekde daḫı mübālaġa itmeye ki ol kāhillik ʿalāmetidür ve kibr ehlleri gibi ṣalınmaya (14) ve ḫātūn gişiler ve muḫanneşler gibi omuzın depretmeye ḥareket vaḳtında ve iki ellerin aşaġa (15) ṣalup yörür-iken ḥareket itdürmekden iḫtirāz ide ve cemīʿı aḥvālda iʿtidālı ḥıfẓ (16) ide ve yörüdügi vaḳtda ardına dönüp baḳmaya ki ol eblehler fiʿlidür ve dāʾimā başın (17) aşaġa ṭutmaya ki ḫüzne ve ġuṣṣaya ve fikr-i ġālibe delīldür. Ve ata binmekde vech-i meẕkūr üzerine (18) iʿtidālı riʿāyet ide ve meclisde otursa ayaġın ilerü uzatmaya ve bir ayaġın bir ayaġı (19) üzerine ḳomaya ve dizi üzerine oturmaya. Meger ki begler ḫidmetinde yā istidād ḫidmetinde (20) yā ata ḫidmetinde yā şol kimse ḫidmetinde ki bunlaruñ meşābesinde ola ve başın dizi üzerine (21) ve eli üzerine ḳomaya ki ḫüzn ʿalāmeti yā kāhillik ʿalāmetidür ve boynın egmeye ve aʿżāsından her ʿużv-ıla **[86a]** (1) her ʿużv-ıla oynamaya ve barmaġını aġzına ve burnına ṣoḳmaya ve barmaġın çatlatmaya ve gegirmeye (2) ve oyun oynamaya ve esnemeye; zīrā ki ṣāḥib-i şerʿ buyurmışdur ki:

اِنَّ اَللهَ يُحِبُّ (3) العطَاسَ وَيُكْرِهُ التَّثَاوُبَ

Yaʿni Allāh ü Teʿālā aḫsurmaġı sever, esnemegi sevmez ve bu maʿnīde (4) ḥikmet şunı söylemişlerdür ki aḫsurmaḳ infitāḥ-ı mesāmm ve ḫiffet-i dimāġdan ḥāṣıl (5) olur ve bu daḫı olmaz illā açlıġ-ıla olur ve esnemek dimāġuñ ġılẓetinden ḥāṣıl olur (6) ve bu ṭoḳ olmaġ-ıla olur. Bes çūn-ki Allāh ü Teʿālā açlıġı sever aña müterettib olanı daḫı (7) sever ki ʿaṭṭāsdur ve çūn-ki ṭoḳlıġı sevmez, aña lāzım geleni daḫı esnemekdür sevmez. (8) Bes esnemeye dimek çoḳ yimeye dimegi daḫı mutażammın oldu; nitekim ādāb-ı ākilde gelse gerek (9) biz yine mā-fi'l-kitāba gelelüm ve sümügini ḫalḳ ortasında bıraḳmaya. Ve buncılayın aġzına (10) alduġı ṣuyı daḫı ḫalḳ ortasında yire bıraḳmaya ve çıplaḳ eli-y-ile ve yeñi ucı-y-ıla (11) ve etegi-y-ile sümügin silmeye ve tükrügin yire bıraḳmaḳdan ziyāde iḫtirāz ide. Ve çūn-ki (12) meclisde ola gendü mertebesini ḥıfẓ ide, gendü mertebesinden ne yoḳaru otura (13) ve ne ḫōd aşaġa otura ve meclis-i ekābirde vāḳıʿ olan kimseden ḥıfẓ-ı mertebe sāḳıṭ (14) olmaz; zīrā ki anuñ gibi meclisden her ḳanġı meclisde otursa ṣadr-ı evredür ve eger (15) ġarīb olup gendü yirini bilmedin oturmış olsa gendü yirini bildükden ṣoñra (16) yirine gele ve eger gend[ü] yirini ḫālī bulmasa ıẓṭırāb ve tefellüt iẓhār itmezsizin (17) yine rücūʿ ide ve ḫalḳ ortasında eli-y-ile yüzinden ġayrı açuḳ yirin (18) ḳomaya ve ulular ḳatında bilekleri-y-ile ayaḳların açmaya ve dizin göbegine degin hīç (19) bir ḥālda açmaya ne ḫācetḫānede ve ne ḫōd ḫalḳ içinde ve meclisde uyumaya ve (20) arḳası üzerine yatup uyumaya, ḫuṣūṣā ki uyḫusında ḫorlaya; zīrā ki arḳası (21) üzerine yatup uyumaḳ ḫorlamasınuñ ziyāde eyler ve eger cemāʿat ortasında **[86b]** (1) aña uyḫu ġālib olsa ṭura gide, eger gidebilür-ise ve eger gidemez-ise uyḫuyı (2) defʿ ide bir ḫaber söylemeg-ile yā bir nesne mülāḥaẓasın itmeg-ile ve eger bir cemāʿat içinde (3) olsa ki anlar uyusalar bu daḫı anlara muvāfaḳat ide yāḫūd anlaruñ içinden (4) ṭaşra gele ve oyanuḳ uyur gişiler ḳatında maḳām itmeye. El-ḥāṣıl şu vech-ile ide (5) ki cemāʿata andan zaḥmet yā nefret irişmeye ve hīç kimseye hīç bir meclisde ġılẓet itmeye (6) ve şeḳālet göstermeye ve eger bu ʿādetlerden baʿżısı aña müşkil olsa gendü gendüye (7) endīşe ide ki bir Edebi ihmāl itmekden lāzım gelen meẕemmet ve melāmet ziyādedür. Ol (8) ʿādeti terk itmek meşaḳḳatı iḫtimālden tā ki aña terk-i ʿādet āsān ola. Ādāb-ı (9) ākil: gerekdür ki ṭaʿām yiyen kimse evvel elin ve aġzın ve burnın paḳ ide, andan ṣoñra (10) ṭaʿāmuñ kenārına ḥāzır ola ve çūn-ki ṭaʿām üzerine ḥāżır ola ḳonuḳ olmazsızın (11) ṭaʿāmı yimege başlamaya ve elini ve ḳaftānını ṭaʿāma bulaşdurmaya ve üç barmaġından ziyāde-y-ile (12) yimeye ve aġzını yimek yimeg-içün çoḳ açmaya ve loḳmanuñ böyügin yimeye ve loḳmayı tīzcek yudmaya (13) ve aġzında eglemeye daḫı bel-ki iʿtidālı ḥıfẓ ide. Sāʾir edeblerdegi gibi ve barmaġını (14) yalamaya ve ṭaʿāmuñ envāʿına naẓar itmeye ve

ṭaʿāmı yiyebilmeye ve urundulamaya ve eger ṭaʿāmuñ (15) eyüsi az vāḳıʿ olsa aña ḥırṣ göstermeye ve anı girü ḳalan ṭaʿāmlar üzerine iḫtiyār (16) itmeye ve çerb-i ṭaʿāmuñ yaġın barmaġına bulaşdurmaya, etmeki ve ṭuzı yaş itmeye ve gendü-y-ile (17) bile yiyen kimseye ve loḳmasına naẓar itmeye ve gendü öñünden yiye ve aġzına iletdügi (18) nesneyi süñük gibi daḫı anuñ ġayrı gibi ne olur-ısa etmek üzerine ve sufre üzerine (19) ḳomaya ve eger loḳmada süñük olsa aġzından şöyle bıraġa ki kimse vāḳıf olmaya ve gendü (20) ġayrıdan müteneffir olduġı nesneye irtikāb itmeye ve sufrede gendü öñini şöyle ḳıla ki bir kimse (21) andan bāḳī ḳalan ṭaʿāmı tenāvül itmek istese müteneffir olmaya ve aġzından loḳmayı çanaḳa ve etmek **[87a]** (1) ve etmek üzerine bıraḳmaya ve ġayrılardan bir zemān öñden ṭaʿāmdan elin çekmeye. Bel-ki (2) eger ṭoḳ olsa daḫı anlar tamām idince muvāfaḳat göstere ve eger ol cemāʿat ṭaʿāmdan (3) ellerin çekseler bu daḫı elin çeke eger açsa daḫı meger ki evinde ola yā bir yirde (4) ola ki anda yābāndan kimse olmaya eger eṣnā-i ṭaʿāmda ṣu içmege ḥācet düşse (5) ṣunuñ āvāzı aġzından ve boġazından ṭaşra gelmeye ve çūn-ki ṭaʿāmdan ṣoñra aġzını (6) ḫılālleye ḫalḳ içinden bir ṭarafa vara ve ḫılāl-ile aġzından çıḳarduġını bir yire bıraġa ki (7) ḫalḳ andan nefret ṭutmaya ve eger meclisde olsa ḫılāl itmekde tevaḳḳuf ide ve çūn-ki (8) elin yuya barmaḳlarını ve ṭırnaḳları dibini pāk itmekde cehd-i belīġ ide. Ve buncılayın (9) ṭodaġını ve aġzını ve dişlerini pāk itmekde saʿy-ı cemīl göstere ve ġarġara itmeye ve aġzınuñ (10) ṣuyını tesligine bıraḳmaya ve çūn-ki aġzından ṣuyı döke eli-y-ile örte ve el yumaḳda (11) sebḳat itmeye ve eger ṭaʿām yimezden öñden ellerin yusalar ġayr ve öñden evvel elini ḳonuḳ (12) yuya. Ve edeblerden bu faṣlda ve vaʿde itdügümüz şunlardur ki taḳrīr eyledük ve her çend ki bu nevʿ (13) ḥaṣr-ı ḥaddin mütecāviz ve evżāʿ ve evḳāt-ı ḥasīb-ile muḫtelif. Ve ammā ʿāḳıl-ı fāżıla ki (14) efʿāl-ı cemīlenüñ uṣūlını ve ḳavāʿıdını żabṭ itmişdür, fiʿlüñ deḳāyıḳını ve şerāyiṭini zemānında ve (15) mekānında riʿāyet müşkil olmaz ve külliyyātdan cüzʾiyyātı istinbāṭ aña āsān olur (16) ve her bābda ḫōd ʿaḳl ḥākim-i ʿadldur. V'allāh ü aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

(17) Bilmek gerek ki ḫidmetkārlar evde bedenden (18) el, ayaḳ meṣābesinde olurlar; zīrā ki bir kimse bir ġayrdan ötürü bir emre iltizām (19) itse ki ol emri ol gişi eli-y-ile bitürse gerek ġayruñ bu kimse elinüñ ḳāyim maḳāmı (20) olur ve bir kimse saʿy itse bir işde ki bu aña ḳadem-i rencīde ḳılsa gereg-idi ayaġınuñ (21) meşaḳḳatını kifāyet itmiş olur ve bir kimse āḫıruñ naẓarı müteʿallıḳ olacaḳ nesneyi gözi-y-ile **[87b]** (1) ḥıfẓ itse naẓardan zaḥmeti gidermiş olur ve eger bu ḫidmetkārlar olmasa-y-ıdı ebvāb-ı (2) rāḥāt bi'l-külliyye münsed olup taḥṣīl-i mühimmāt meşaḳḳat-ı ebdānı ve süḳūṭ-ı vaḳārı (3) muḳteżī olan ḳıyām ve ḳuʿūd mütevātir ve ḥarekāt ve sekenāt-ı muḫtelif ve iḳbāl ve idbār (4) vāsıṭası-y-ıla olur-ıdı. Bes

gerekdür ki bu ṭāʾifenüñ vücūdı üzerine Allāha şükr (5) itmegi yirine getüreler ve anları Allāh ü Teʿālānuñ ḳulları ḳatında vediʿatlarından ʿadd ideler (6) ve anları ḳullanmaḳda envāʿ müdārālar ve rıfḳlar ve luṭflar istiʿmāl ideler; zīrā (7) insāndan bu ṣınfuñ daḫı melāletleri ve żaʿfları ve fütūrları ve ḳuṣūrları ve üftāde- (8) likleri olur. Ve buncılayın nesneler anlaruñ daḫı ʿużvlarına ve cāriḥalarına müteṭarrıḳ (9) olur bā-vücūd ki ve dāʿī-ı ḥācāt anlaruñ ṭebāyüʿnde merkūzdür. Bes inṣāf ve ʿadālet (10) daḳīḳasın riʿāyet gerek ve anlardan kimseye cevr itmekden iḥtirāz gerek tā Allāh Tebāreke (11) ve Teʿālānuñ siyāsetini yirine yitürmiş ola ve anuñ niʿmetlerinüñ şükrini edā itmiş ola. (12) Ve ḫidmetkārlar ṭutmaġuñ ṭarīḳı oldur ki anlaruñ ḥāllarını bildükden ṣoñra ve tamām-ı tecrübe (13) itdükden ṣoñra ve anları ḳullanan kimsenüñ ḥālına vāḳıf olduḳdan ṣoñra ola ve eger (14) anlaruñ ḥāllarını bilmek müyesser olmaz-ısa ferāset ve ḥads ve tevehhüm-ile istiʿānet ideler (15) ve mütefāvit ṣūretler ṣāḥiblerinden ve muḫtelif ḫilḳatlar ıssılarından teḥāşīyi vācib bileler; (16) zīrā ki ekṣer aḥvālda ḫulḳ ḫalḳa tābiʿ olur ve emṣāl-i Farsda gelmişdür ki ḳabīḥdan eyürek (17) nesne anuñ ṣūretidür ve ḫaberde gelmişdür ki:

أَطْلُبُوا ٱلْخَيْرَ عِنْدَ حِسَانِ ٱلْوجُوهِ

Yaʿni (18) ḫayrı ṭaleb idüñ ḫūb ṣūretler ve gökcek yüzler ḳatında. ʿİlletlü kimselerden kūr gibi (19) aḫsaḳ gibi cüzām gibi daḫı anlaruñ emṣāli ne var-ısa iḥtirāz gerek ve ṣāḥib-i kiyāset (20) olan kimseye iʿtimādın iḥtiyāṭdan baʿīddur; zīrā çoḳ olur ki mekr ve ḥīle bu ḫaṣlete muḳārin (21) olur ve ehl-i ḥayā olup ʿaḳl az olanı zeyrek olup ḥayāsuz olan ḳul üzerine **[88a]** (1) üzerine iḫtiyār gerek; zīrā ki cemīʿı ḫaṣletlerüñ evlāsı bu bābda ḥayādur ve çūn-ki bir kimseye (2) ḫidmetkār müyesser ola anı her ne ṣınāʿata ki ṣāliḥ-ise aña meşġūl ḳılmaḳ gerek ve anuñ umūrına (3) kifāyet gerek ve bir işden bir işe, bir ṣanʿatdan bir ṣanʿata intiḳāl itdürmemek gerek. (4) Bel-ki anuñ ṭabīʿatı māyil olduġı ve āletleri ḥāṣıl olduġı nesneye ḳanāʿat gerek; zīrā ki her (5) ṭabīʿatuñ bir ṣınāʿat-ı ḫāṣṣa iḫtiṣāṣı olur ve eger bir kimse bu ḳānūndan tecāvüz iderse (6) yaʿni esbāb-ı müsāʿade idüp ṭabīʿat iḫtiżā itdügi ṣanʿatı ḳoyup birine daḫı virse (7) at-ıla yir yırtup eger urup öküzi segirden gibi olur ve çūn-ki anuñ bir fiʿlini (8) geminmeye mücerred anı atuñ-içün gidermeye; zīrā ki bu göñli ṭarlar ve bī-ṣabrlar fiʿlidür ve her gāh ki (9) gidere andan daḫı eyü bedele muḫtāc olur ve bedelüñ ḫükmi hemīn bunuñ ḫükmidür tā ki ḫidmet (10) menfaʿatından maḥrūm ḳalur ve ḫidmetkārlaruñ göñlinde ṣunı muḳarrar ḳıla ki hīç vech-ile anlaruñ (11) ayrılmasına ṭarīḳ ve sebīl yoḳdur tā ki hem mürüvvete yaḳın ola ve hem vefāya ve kereme lāyıḳ (12) ola ve hem ḫidmetkār şefḳat ve hevādārlik ve iḫtiyāṭ şarṭını yirine getüre; zīrā andan bu (13) fiʿller şol vaḳt ṣādır olur ki

gendü efendisinüñ mālında ve niʿmetinde şerīk (14) bulup ʿazldan ve ṣarfdan eymen bile. Ve çūn-ki şu vech-ile taṣavvur itse ki ṣāḥibinüñ reʾyi (15) żaʿīfdür her günāh-ıla anı gendüden ıraḳ eyler veyā ṣatar giderür, gendüyi anuñ (16) ḫidmetinde ʿāriye ṣayar ve anuñ maḳāmı şol yoldan geçiciler maḳāmı gibi olur: ne hīç (17) bir işde endīşe ider ve ne ḫōd şarṭ-ı şefḳatı ḫıfẓ eyler. Bel-ki cemʿ itdügi ve ẕaḫīre (18) ḳodugı nesneyi ḳaçup gendüye azıḳ itmeg-içün ve efendisine cefā itmeg-içün eyler (19) ve ḫidmetkārlaruñ ḫidmet itmesinde ulu aṣl oldur ki ol ḫidmete bāʿiṯ (20) muḥabbet ola. Yaʿni itdükleri ḫidmeti muḥabbet-ile ideler, żarūrī ve nāçār olduḳlarından ötürü (21) olmaya yāḫūd bir nesne umduḳlarından ötürü olmaya yā ḳor[ḳ]duḳları-y-içün olmaya tā ki tābiʿler ḫidmetin **[88b]** (1) idüp yaramaz ḳullar ḫidmetin itmeyeler ve gerekdür ki ḫidmetkār olanlaruñ efendisi (2) ḫidmetkāruñ yimesini ve içmesini ve girü ḳalan umūr-ı maʿāşını riʿāyet ide, hīç vech-ile (3) anda taḳṣīr itmeye. Bel-ki anı gendü mā-lā-büddi üzerine taḳdīm ide ve anlaruñ ʿilletleri izālesin (4) gendünüñ muḥtāc-ı ileyh umūruñ cemīʿısından taḳdīm ide ve anlara rāḥat olmaġa ve diñlenmege (5) vaḳtlar taʿyīn ide ve ḫidmetkārlar-ıla şöyle muʿāmele ide ki tefvīż itdügi maṣlaḥata iḳdāmı (6) güle güle ve feraḥ-ıla ve cidd-ile işleyeler, melālet-ile ve kāhillik-ile işlemeyeler ve ḫādimleri (7) ıṣlāḥ itmekde mertebeler ḥıfż itmek gerek cināyetlerinüñ ve günāhlarınuñ mıḳdārınca teʾdībler (8) gerek ve ʿafv ḳapusını bi'l-külliyye bağlamamaḳ gerek ve bu ṭāʾifeden bir kimse tevbe itdükden ṣoñra (9) yine günāh işlese ʿuḳūbet çāşnīsini ṭadurmaḳ gerek ve zecr ve teşdīd gerek ve anuñ tevbe (10) ve tevfīḳ üzerine olup yine ṣalāḥ bulmasından nevmīd olmamaḳ gerek. Mādām ki ḥayāsı (11) gidüp muṣırr olmaġa ve yüz ḳatılığına muʿterif olmaya ve çūn-ki bir fāḥiş cināyet-ile ve bir ḳabīḥ günāh-ıla (12) ki anuñ üzerine ṣebāt ve beḳā meẕmūmdur, mülevveṣ olsa ve edeb virmeg-ile ıṣlāḥa (13) ḳābil ṣavāb oldur ki anı tīzcek gidere ve illā anuñ mücāvereti ve muṣāḥabeti-y-ile girü ḳalan ḫidmetkār (14) daḫı helāk olurlar ve anuñ fesādı girü ḳalanına daḫı sirāyet eyler. Ve ḫidmetlenmege āzād (15) olandan āzād olmayan yigdür; zīrā ki ḳuluñ efendisine iṭāʿata ve ḳabūl-ı aḫlāḳ ve ādāba (16) meyli ziyāde olur ve efendisinden ayrılmaġa nevmīdirek olur ve ḫidmetkārlardan (17) nefs-içün ḫidmet itmege ʿāḳılın ve faṣīḥin ve ḥayālusın iḫtiyār ide ve ticāret-içün emīnin (18) ve kifāyetlüsin ve kesbi ziyāde idenin iḫtiyār ide ve yir ʿimāret itmege ḳuvvetlüsin ve (19) rencberin iḫtiyār ide ve çōbānlıġ-içün göñli ḳavī olanın ve yüce āvāzlusın ve uyḫuyı (20) az oyuyanın iḫtiyār ide ve ḫidmetkārlaruñ ṣınfları ṭabīʿat ḥasebince üçdür: (21) birisi ḥürr-i bi'ṭ-ṭabʿdur ve birisi daḫı ʿabd-ı bi'ṭ-ṭabʿdur ve üçincisi bende-i şehvetdür. Evvelki **[89a]** (1) evvelki ṣınfı ki ḥürr-i bi'ṭ-ṭabʿdur. Evlād meṣābesinde ḳılmaḳ gerek ve teʿallüme ve ṣāliḥ edebe (2) taḥrīk idüp ḳandurmaḳ gerek. Ve ikinci ṣınfı ki ʿabd-ı bi'ṭ-ṭabʿdur, ḥayvān menzile- (3) sinde istiʿmāl idüp istiḫdām gerek. Üçinci ṣınfı ki ʿabd-ı şehvetdür, (4) ḥācet

mıḳdārınca müştehīsine irişdürüp ḥaḳāret-ile ve istiḫfāf-ıla emr gerek (5) ve ümmetlerüñ ṣınflarından ʿArab ṭāʾifesi nuṭḳ-ıla ve feṣāḥat-ıla ve belāġat-ıla mümtāzdur. (6) Ammā cefā-ı ṭabʿ-ıla ve ḳuvvet-i şehvet-ile mevsūmlardur ve ʿAcem zümresi ʿaḳl ve (7) siyāset ve ẓarāfet ve neẓāfet ve kiyāset-ile mümtāzdur; ammā ḥīle ve ḥırṣ-ıla mevsūmlardur. (8) Ve Rūm cemāʿatı vefā ve muḥabbet ve kifāyet-ile mümtāzdur; ammā buḫl ve levm ve ḥırṣ-ıla mevsūmlardur. (9) Ve Hind gürūhı ḳuvvet-i ḥiss ve ḥads ve vehm-ile mümtāzdur; ammā ʿaceb ve bed niyyet (10) ve mekr-ile mevsūmlardur. Ve Türk bölügi şecāʿat ve ḥüsn-i manẓar-ıla mümtāzdur; ammā ḫıyānet (11) ve ḳasāvet-ile mevsūmlardur. Bu maḳālede sözüñ tamāmı budur ki taḳrīr oldı ve (12) Allāh ü aʿlem.

Maḳāle-i ṣāliṣe: Siyāset-i müdün beyānındadur. Ol daḫı (13) sekiz faṣldur. **Evvelki faṣl ḫalḳuñ temeddüne ve ictimāʿa iḥtiyācındadur (14) ve bu ʿilmüñ māhiyyetin ve faẓīletin şerḥ itmekdedür.** Bundan öñden taḳrīr (15) itmişüz ki mevcūdlardan her mevcūduñ kemāli vardur ve baʿżı-ı mevcūduñ kemāli (16) fıṭratında ve ḫilḳatında vücūdına muḳārin olup ve baʿżısınuñ kemāli ve vücūdından (17) müteʾaḫḫir olmışdur. Ṣınf-ı evvelüñ miṣāli ki ecrām-ı semāviyye gibi ve ṣınf-ı ṣānīnüñ (18) miṣāli mürekkebāt-ı arżıyye gibi ve kemāli vücūdından müteʾaḫḫir olan ṣınfuñ lā-büdd-i noḳṣāndan (19) kemāle ḥareketi olur ve noḳṣāndan kemāle ḥareket daḫı esbāb-ı muʿāvenetinsüz olmaz ki (20) baʿżısı ol esbābuñ mükemmelāt ve baʿżısı muʿıdātdur. Ammā mükemmelāt şol (21) ṣūretler gibi ki vāhibü'ṣ-ṣuverden bi-ṭarīḳu'l-teʿāḳub-ı nuṭfe üzerine feyż olur **[89b]** (1) nuṭfeden ʿaleḳa olup ʿaleḳadan mużġa olup mużġadan laḥm olup (2) ʿiẓām olmaḳ gibi ṣūret-i insāniye ḥuṣūl bulınca tā ki nuṭfe ḥaddinden (3) kemāl-i insāniyyeye irişe. Ammā muʿıdāt ġıdā gibi ki māddeye iżāfet-ile (4) olur tā nümüvv-i mümkin olduġı ḥadde ve ġāyete irişe ve muʿāvenet daḫı aṣlda (5) üç vech üzerinedür: Birisi ol ki muʿīn-i muʿāvenete muḥtāc olan (6) nesneden cüzʾ ola ve bu mādde muʿāvenetidür. Ve ikinci ol ki muʿīn vāsıṭa (7) ola, muʿāvenete muḥtāc olan nesne-y-ile anuñ fiʿli ortasında ve (8) bu ālet muʿāvenetidür. Ve üçinci ol ki muʿīnüñ gendü başına bir fiʿli ola (9) ki ol fiʿl muʿāvenete muḥtāc olan nesneye nisbet kemāl ola ve bu ḫiẕmet (10) muʿāvenetidür ve bu ṣınf daḫı iki ḳısma münḳasimdür. Birisi ol ki bi'ẕ-ẕāt (11) muʿāvenet ide. Yaʿni anuñ fiʿlinüñ ġāyeti nefs-i muʿāvenet ola. Ve ikinci ol ki (12) bi'l-ʿaraż muʿāvenet ide. Yaʿni anuñ fiʿlinüñ ġāyeti bir nesne daḫı olup muʿāvenet (13) aña bi't-tabʿ ḥāṣıl ola. Miṣāl-i muʿāvenet-i mādde nebātuñ ḥayvāna muʿāvenetidür. (14) Miṣāl-i muʿāvenet-i ālet ṣunuñ muʿāvenetidür, ḳuvvet-i ġādiyeye ġıdāyı aʿżāya (15) īṣālda miṣāl-i muʿāvenet-i ḫidmet bi'ẕ-ẕāt memlūküñ mālike muʿāvenetidür. (16) Miṣāl-i muʿāvenet-i ḫidmet bi'l-ʿaraż çōbānuñ ḳoyun sürisine ḫidmetidür. (17) **Ve Ḥaḳīm-i Ṣānī**, Ebū Naṣr

Fārābī ki bu maḳālenüñ ekşeri anuñ aḳvālından (18) menḳūldur, eydür: “Efʿīler ʿanāṣıra bi’ẕ-ẕāt ḫādimlerdür; zīrā ki bu efʿīlere (19) ḥayvānātı urmaḳda ve ısırmaḳda ki anlaruñ terkībinüñ inḥilālini mūcibdür. (20) ısırmaḳdan ġayrı ġāyet ve menfaʿat yoḳdur ve sibāʿ-ı ʿanāṣıruñ bi’l-ʿaraż ḫādimleridür; (21) zīrā ki anlaruñ ġaraż yırtmaḳdan gendülerüñ menfaʿatıdur ve bu terkībüñ ʿanāṣıra **[90a]** (1) ʿanāṣıra inḥilāli anuñ yırtmasına bi’t-tabʿ lāzım gelür.” Ve bu muḳaddimenüñ (2) taḳrīrından ve temhīdinden ṣoñra biz eydürüz ki ʿanāṣır ve nebāt ve ḥayvān insāna (3) muʿāvenet iderler hem mādde ve hem ālet ve hem ḫidmet ṭarīḳı-y-ıla ve insān anlara (4) muʿāvin olmaz illā ṭarīḳ-ı ḫidmet bi’l-ʿaraż-ıla; zīrā ki insān eşrefdür, anlar (5) eḫassdur. Eḫass olan gerekdür ki hem eḫassa ḫidmet ide ve hem eşrefe. Ammā eşref (6) gerekmez ki eḫassa ḫidmet ide, illā gendü meşeline ve insān gendü nevʿına muʿāvin (7) olur, ḫidmet ṭarīḳı-y-ıla mādde ve ālet ṭarīḳı-y-ıla degül ve mādde ṭarīḳı-y-ıla (8) insāniyyet cihetinden hīç bir nesnenüñ muʿāvini degüldür; zīrā ki ol ḥayşiyyetden (9) cevher-i mücerreddür ve nice ki insān besāyıṭ-ı ʿunṣuriyyeye ve mürekkebātına muḥtācdur tā ki (10) bu iḥtiyāc-ı nevʿ-ıla aña muʿāvenet ideler. Ancılayın gend[ü] nevʿına daḫı muḥtācdur (11) tā ki ḫidmet ṭarīḳı-y-ıla her bir āḫıra muʿāvenet ide ve ḥayvānlar ṭabāyiʿa ve nebātāta (12) muḥtāclardur; ammā anlaruñ iḥtiyācı gendü nevʿına muḫtelifdür; zīrā ki ḥayvānātuñ (13) baʿżısı ki tevālüd ve tenāsül bulur, ḥayvānlar gibi ve ṣuda olan ḥayvānlaruñ ekşeri (14) gibi ki tevālüdde irkeginüñ ve dişisinüñ biribiri-y-ile cemʿ olmasına muḥtāc (15) degüller, biribirine muʿāvenetsüz olurlar ve anlara ictimāʿdan bir fāʾide ḥāṣıl (16) olmaz ve baʿżısı daḫı tevālüd bulan ḥayvānātuñ ekşeri gibi nevʿı ḥıfż itmekde (17) irkeginüñ ve dişisinüñ biribirine iḥtiyācı var ve ḥıfż-ı şaḫṣda terbiyetden (18) ṣoñra muʿāvenete ve cemʿıyyete muḥtāc olmazlar. Bes anlaruñ icmāʿı mücāmaʿat ve zifāf (19) vaḳtında ve nümüvv eyyāmında olur ve andan ṣoñra her birisi ʿalī ḥadde gendü (20) işlerine meşġūl olur ve baʿżısı daḫı aru ve ḳarınca gibi ve ḳuşlardan (21) niçe ṣınf gibi muʿāvenete ve ictimāʿa muḥtāclardur hem ḥıfż-ı şaḫṣda ve hem ḥıfż-ı nevʿda. **[90b]** (1) Ammā nebātuñ ve maʿdeniyyātuñ ʿanāṣıra iḥtiyācı vardur, üç nevʿ-ıla daḫı māddeye (2) iḥtiyāc ḫōd ẓāhirdür, beyāna iḥtiyāc yoḳdur. Ve ālete iḥtiyāc tuḫmuñ gendüyi (3) örtüp ıssı ve ṣovuḳ āfetinden bitmeg-içün ṣaḳlayan nesneye iḥtiyācı (4) gibi ve ḫidmete iḥtiyāc anuñ ṭaġlara iḥtiyācı gibi ki aḳan çeşmelerüñ menbaʿlarını (5) müştemildür. Ve nebātuñ biribirine iḥtiyācı olur ḥıfż-ı nevʿda ḫurmā aġaçları (6) gibi ki dişisi irkeksüz yemiş virmez. Ammā şaḫṣda biribirine muḥtāc (7) olmaz; illā meger ki nedret-ile ve mürekkebāt ʿanāṣıra muḥtāclardur, üç nevʿ-ıla daḫı (8) ve mürekkebātuñ merātib-i erbaʿasında baʿżısı baʿżısına ḫidmet ider, mertebede (9) andan müteʾaḫḫir-iken. Şöyle ki efāʿīda taḳrīr itdük; ammā şu şarṭ-ıla ki ḫādim (10) eḫass ola. El-ḥāṣıl bu tafṣīlden ġaraż oldur ki nevʿ-ı insānuñ ki (11) eşref-i mevcūdāt-ı ʿālemdür,

gendü nevʿınuñ ve sāʾir envāʿuñ muʿāvenetine (12) iḫtiyācı vardur hem beḳā-ı şaḫṣda ve hem beḳā-ı nevʿda. Ammā anuñ beyānı ki (13) girü ḳalan nevʿlara muḫtācdur. Ol ḫōd ẓāhirdür bu maḳāmda anuñ istikşāfına (14) ziyāde iḫtiyāc bu ḳadar; ammā anuñ beyānı ki gendü nevʿınuñ muʿāvenetine muḫtācdur. (15) Oldur ki eger her şaḫṣ gendü ġıdāsınuñ ve libāsınuñ ve meskeninüñ ve silāḥınuñ (16) tertībine meşġūl olsa-y-ıdı tā ki evvel dülgerlik ve demürcilik āletlerin (17) taḥṣīl ide-y-idi ve ol āletler-ile ekmegi ve götürmegi ve un ve ḫamīr ve etmek (18) itmegi ve egirmegi ve ṭoḳumaġı ve sāʾir ṣınāʿatları ve ḥirfetleri müheyyā ide-y-idi. (19) Bes bu mühimmlere meşġūl olup anuñ beḳāsı ġıdāsuz bu müddete vefā itmez-idi (20) ve anuñ rūzgārını ve eyyāmını ve evḳātını eger bu eşġāle tevzīʿ ve taḳsīm itseler (21) bu cümleden birisi edā-ı ḥaḳḳa ḳādir olmaz-ıdı. Ammā çūn-ki biribirine muʿāvin olalar **[91a]** (1) olalar ve her birisi bu mühimmlerden kifāf mıḳdārından ziyādeyi ıḳāmat (2) eyleye ve kifāfdan mıḳdār-ı zāʾidi virüp ġayruñ ʿamelinden bedel almaġ-ıla muʿāmelede (3) ḳānūn-ı ʿadāleti ḥıfẓ eyleye esbāb-ı maʿāşda vusʿat ḥāṣıl olup (4) her ferd müżāyaḳadan ḫalāṣ bulur ve şaḫṣuñ teʿāḳubı müyesser ve nevʿuñ beḳāsı (5) manẓūm olur. Nitekim fī-nefsü'l-emr bu vech-iledür ve hemīn bu maʿnīye işāretdür. (6) Ol nesne ki eḥādiṣde eydürler ki: "Ādem ʿaleyhi's-selām çūn-ki dünyāya geldi ve ġıdā (7) ṭaleb itdi. Aña etmek bişüp yimege lāyıḳ olınca hezār ḥācet düşdi cümle- (8) sinden birisi etmegi ṣovuḳ eyleyüp yimesidür." Ve ḥükemānuñ ʿibārātında hemīn (9) bu maʿnī bulunmışdur. Şu vech-ile ki bunuñ kārgın ve rencber şaḫṣ gerekdür tā ki bir şaḫṣuñ (10) bir loḳma etmek aġzına girmek müyesser ola. Ve çūn-ki insān efʿālınuñ medārı biribirine (11) muʿāvenet üzerinedür ve muʿāvenet daḫı şu vech-ile ṣūret bulur ki biribiri- (12) nüñ mühimmlerini ve maṣlaḥatlarını ıḳāmat ideler tekāfī ve tesāvī vechi-y-ile. Bes ṣınāʿatlaruñ (13) iḫtilāfı ki ʿazīmetler ve ḳaṣdlar iḫtilāfından ṣādır olmış ola muḳteżī-i niẓām olur; (14) zīrā ki eger nevʿ-ı insānuñ cemīʿısı bir ṣınāʿat üzerine tevārüd gösterüp müctemiʿ (15) olsalar-ıdı maḥzūr-ı evvel yine gelür-idi. Bu cihetden ḥikmet-i ilāhiyye anlaruñ himmetlerinüñ (16) ve reʾylerinüñ tebāyünin ve teḫālüfin iḳtiżā itdi tā ki her birisi āḫıruñ şuġlına raġbet (17) göstere ve anuñ mübāşeresinde feraḥ-ıla ve sürūr-ıla ola. Ve girü buncılayın anlaruñ (18) ḥāl[l]arını baylıḳda ve dervīşlikde ve belīdlikde muḫtelif taḳdīr eyledi; zīrā ki eger (19) cemīʿısı ġanī olsalar biribirine ḫidmet itmezler-idi ve eger bi'l-külliyye dervīş (20) olsalar yine buncılayın biribirine ḫidmet itmezler-idi; ammā ṣūret-i evlāda (21) ʿadem-i ḫidmet her bir āḫırdan müstaġnī olup iḫtiyācı olmaduġı cihetden olur-ıdı **[91b]** (1) ve ṣūret-i ṯāniyede ʿadem-i ḫidmet her bir āḫır ḫidmetinüñ ʿivażın edā itmege ʿāciz (2) ve ḳāṣır olduġı cihetden olur-ıdı ve çūn-ki ṣınāʿatlar şerefde ve ḫasāsetde (3) muḫtelif oldı. Eger cemīʿısı ḳuvvet-i temyīzde berāber olalar-ıdı ṣınāʿatlaruñ bir nevʿda

(4) iḫtiyār idüp ve girü ḳalan nevʿları muʿaṭṭal ḳalur-ıdı ve maṭlūb ḥāṣıl olmaz-ıdı (5) ve budur ḥükemā didügi sözüñ maʿnīsi ki:

لَوْ تَسَاوَى النَاسُ لَهَلَكُوجَمِيعًا

(6) Ammā çūn-ki baʿżısı ṣavāb-ı tedbīr-ile mümtāz ola ve baʿżısı faż̧l-ı ḳuvvet-ile ve baʿżısı (7) tamām-ı şevket-ile ve baʿżısı ziyāde kifāyet-ile ve bir cemāʿat-ı temyīzden ve ʿaḳldan ḫālī (8) ola ve ehl-i temyīze anlar edātlar ve āletler meṣābesinde olalar cemīʿı meṣāliḥe vech-i (9) maḥsūs üzerine muḳadder olur ve her birisi gendü maṣlaḥatını ıḳāmat itmekden ʿālemüñ ḳıvāmı (10) ve benī ādem maʿīşetinüñ niẓāmı fiʿle gelür ve çūn-ki nevʿuñ vücūdı muʿāvenetsüz ṣūret (11) bulmaz ve muʿāvenet daḫı ictimāʿsuz muḥāldur. Bes nevʿ-ı insān ictimāʿa bi'ṭ-ṭabʿ (12) muḥtāc olur ve bu vech-ile ictimāʿa temeddün dirler ve temeddün medīneden müştaḳḳdur (13) ve medīne eşḫāṣ ictimāʿınuñ maḥallına dirler ki envāʿ ṣınāʿatlar-ıla maʿīşete sebeb (14) olan muʿāveneti eydürler ve nice kim ḥikmet-i menzilīde didük ki ġaraż̧-ı menzilden (15) mesken degüldür, bil ehl-i meskenüñ ictimāʿıdur vech-i ḫalāṣ üzerine hemçünān bundan (16) daḫı medīneden ġaraż̧ ehl-i medīnenüñ meskeni degüldür; bel-ki ehl-i medīne orta- (17) sında bir cemʿıyyet-i maḫṣūṣadur ve budur ḥükemā didükleri sözüñ maʿnīsi ki:

(18) اَلْاِنْسَانُ مَدَنِّى بِالطَبْعِ

Yaʿni

مُحْتَاجٌ بِالْطَبْعِ اِلَى اْلِاجْتِمَاعِ اْلمُسَعَّ بِالتَمَدُّنِ

(19) Ve çūn-ki ḫalāyıḳ efʿālınuñ devāʿīsi muḫtelifdür ve anlaruñ ḥareketlerinüñ ġāyetlerine (20) teveccühi mütenevviʿdur. Meşelā birinüñ ḳaṣdı leẕẕet taḥṣīline ve birinüñ fikri kerāmet (21) kesb itmegedür. Eger anları gendü ṭabīʿatları-y-ıla ḳosalar anlaruñ biribirine muʿāveneti **[92a]** (1) muʿāveneti ṣūret bulmaz; zīrā ki müteġallib-i cemīʿısını gendü ḳulı itmek ṭaleb (2) idüp ḥarīṣ gendünüñ cemīʿı ārzūların ister ve çūn-ki ortalarında (3) münāzaʿa ola biribirini fānī ve fāsid ḳılmaġa meşġūl olurlar. Bes żarūrī (4) bir nevʿa tedbīr gerek ki her birisini müsteḥaḳḳ olduġı mertebeye ḳāniʿ eyleyüp gendü (5) ḥaḳḳına irişdüre ve her birinüñ elini āḫıruñ ḥaḳḳında teʿaddīden ve taṣarrufdan (6) kūtāh ḳılup muʿāvenet emrlerinden mütekeffil olduġı emre meşġūl eyleye ve ol (7) tedbīre siyāset dirler ve nice kim maḳāle-i evvelīde bāb-ı ʿadāletde siyāsetde (8) nāmūsa ve ḥākime ve dīnāra iḫtiyāc varduġın beyān itdük. Bes eger bu (9) tedbīr vefḳ-ı vücūb ve ḳāʿide-i ḥikmet üzerine vāḳıʿ olup nevʿda ve eşḫāṣda (10)

ḳuvvetde olan kemāle müʾeddī olsa aña siyāset-i ilāhī dirler ve illā ol siyāsetüñ (11) sebebi olan nesneye iżāfet iderler ve ḥaḳīm siyāsāt-ı basīṭanuñ aḳsāmını (12) dört ḳılmışdur: birisi siyāset-i milkdür ve birisi siyāset-i ġalebedür ve birisi (13) siyāset-i kerāmetdür ve birisi siyāset-i cemāʿatdur. Ammā siyāset-i milk tedbīr-i (14) cemāʿatdur. Bir vech üzerine ki anlara fażīletler ḥāṣıl ola ve aña siyāset-i feżāyil (15) dirler. Ve ammā siyāset-i ġalebe ḫasīs emrlerüñ tedbīridür ve aña siyāset-i (16) ḫasāset dirler. Ve ammā siyāset-i kerāmet, kerāmet kesbi-y-ile mevsūm olan (17) cemāʿatuñ tedbīridür. Ve ammā siyāset-i cemāʿat fıraḳ-ı muḫtelifenüñ tedbīridür (18) nāmūs-ı ilāhī vażʿ itdügi ḳānūn üzerine ve siyāset-i milk girü ḳalan siyāsetleri (19) ehllerine tevzīʿ ve taḳsīm eyler ve her ṣınfa gendünüñ ḫāṣṣ siyāseti-y-ile muʾāḫeẕe (20) eyler tā ki anlaruñ kemāli ḳuvvetden fiʿle gele. Bes bu cihetden bu siyāsete siyāset-i (21) siyāsāt dirler ve siyāset-i milk-ile siyāset-i cemāʿatuñ biribirine teʿalluḳı şu vech **[92b]** (1) üzerine olur ki taḳrīr idüp eydürüz ki siyāsetlerden baʿżısı evżāʿa müteʿallıḳ (2) olur ʿuḳūd-ı muʿāmelāt gibi ve baʿżısı aḥkām-ı ʿaḳliyyeye müteʿallıḳ olur, tedbīr-i mülk (3) ve tedbīr-i medīne gibi ve hīç şaḫṣa mümkin degüldür ki temyīzsüz ve ziyāde maʿrifetsüz (4) bu iki nevʿı ıḳāmat eyleye; zīrā ki anuñ taḳdimi ġayr üzerine müreccaḥsuz ve ḫuṣūṣiyyetsüz (5) tenāzuʿı ve teḫālüfi muḳteżī olur. Bes taḳdīr-i evżāʿda bir şaḫṣa iḥtiyāc olur ki (6) ilham-ı ilāhī-y-ile ġayrıdan mümtāz ola tā ki aña iṭāʿat ve inḳıyād göstereler (7) ve ol şaḫṣa ḳudemā ʿibāretinde ṣāḥib-i nāmūs dirler ve muḥaddiṯin ıṣṭılāḥında (8) şāriʿ dirler ve anuñ evżāʿına şerīʿat dirler ve Eflaṭun, Kitāb-ı Siyāsetinde (9) bişinci makālede bu ṭāyifeye bu vech üzerine işāret itmişdür ki:

هُمْ (10) اَصْحَابُ الْقُوَى الْعَظِيمَتِه الْفَايِقَت

Yaʿni peyġāmberler aṣḥāb-ı ḳavī-i ʿaẓīme-i fāyiḳa. Ve Aresṭaṭalis dimişdür ki:

(11) هُمُ الَّذِينَ عِنَايَةُ اللهِ بِهِمْ اَكْثَرُ

Yaʿni enbiyā ṣol ṭāyifedür ki Allāhuñ (12) ʿināyeti anlara çoḳ olur. Ve taḳdīr-i aḥkāmda bir şaḫṣa iḥtiyāc olur ki (13) sīret-i marażī ve teʾyīd-i ilāhī-y-ile ġayrdan mümtāz ola tā ki ġayrı kemāle irişdürmek (14) müyesser ola ve ol şaḫṣa ḳudemā ʿibāretinde melik ʿale'l-ıṭlāḳ dirler ve anuñ (15) aḥkāmına ṣınāʿat-ı mülk dirler ve müteʾaḫḫirin ʿibāretinde aña imām dirler ve (16) anuñ fiʿline imāmet dirler ve Eflaṭun aña müdebbir-i ʿālem dir ve Aresṭaṭalis (17) insān-ı medenī dir. Yaʿni bir insān ki temeddünüñ ve ictimāʿuñ ḳıvāmı ve anuñ emṯāli-y-ile (18) ṣūret bulur ve bu maḥallda muḳarrar olmaḳ gerek ki murād-ı melikden bu mevżūʿda ol (19) melik degüldür ki anuñ ḫaylı ve ḥaşemi yā memleketi ola. Bel-ki murād oldur ki müsteḥaḳḳ

mülk ol (20) ola ḥaḳīḳatda. Egerçi ẓāhirde aña hīç kimse iltifāt itmez-ise daḫı ve çün-ki mübāşir-i (21) tedbīr anuñ ġayrı ola cevr ve ʿadem niẓām-ı şāyiʿ olur. El-ḥāṣıl her ʿaṣrda ve her rüzgārda **[93a]** (1) rūzgārda ṣāḥib-i nāmūsa iḥtiyāc olmaz; zīrā ki bir vaż ʿ çoḳ rūzgār (2) ehline kifāyet eyler; ammā her rūzgārda ʿāleme bir müdebbirden lā-büdddür; zīrā eger (3) tedbīr-i ʿālemden munḳaṭıʿ olsa niẓām-ı mürtefiʿ olur ve nevʿuñ beḳāsı vech-i ekmel (4) üzerine ṣūret bulmaz ve müdebbir ḥıfẓ-ı nāmūsı ıḳāmat eyler ve ḫalāyıḳa anuñ (5) merāsimi ıḳāmatı-y-ıla emr eyler ve aña vilāyet-i taṣarruf vardur cüzʾiyyātda her vaḳtuñ (6) ve her ʿaṣruñ maṣlaḥatı ḥasebince ve bu maḥalldan maʿlūm olur ki ḥikmet-i medenī ḥāl- (7) bū ki bu maḳālenüñ müştemili olan ʿilmdür. Maṣlaḥat-ı ʿumūmī muḳteżī olan ḳavānīn-i (8) külliyyeye naẓardur, şu cihetden ki teʿāvün-ile kemāl-i ḥaḳīḳīye müteveccih ola. Bes (9) bu ʿilmüñ mevżūʿı cemāʿata ictimāʿdan ḥāṣıl olan heyʾetdür ve anlaruñ (10) vech-i ekmel üzerine fiʿllerinüñ maṣdarıdur ve şu sebebden ki her ṣınāʿatuñ (11) ṣāḥibi gend[ü] ṣınāʿatına aña müteʿallıḳ olan vech-ile naẓar ider ḫayr olduġı yā şerr olduġı (12) cihetden naẓar itmez. Meşelā ṭabībüñ naẓarı el muʿālecesine şu vech üzerinedür ki (13) ele iʿtidāl ḥāṣıl ide ki ol iʿtidāl-ıla yapışmaġa ḳādir ola ve baṭş-ı ḫayr (14) ḳabīlinden olup yā şerr ḳabīlinden olmaġa iltifāt itmez. Bu ṣınāʿat ṣāḥibinüñ (15) naẓarı erbāb-ı ṣınāʿatuñ cemīʿı aʿmālına ve efʿālına müteʿallıḳ olur, şu cihetden ki (16) ḳabīl-i ḫayrdan yā ḳabīl-i şerrden ola. Bes bu ṣınāʿat cemīʿı ṣınāʿātuñ reʾīsi (17) olur ve bu ṣınāʿatuñ girü ḳalan ṣınāʿatlara nisbeti ʿilm-i ilāhīnüñ sāʾir ʿulūma (18) nisbeti gibidür ve çün-ki nevʿ-ı insānuñ şaḫṣları beḳā-yı şaḫṣda ve nevʿda (19) biribirine muḥtācdur. Ve anlaruñ kemāllerine vuṣūlları beḳāsuz muḥāldur. (20) Bes kemāllerine vāṣıl olmaḳda biribirine muḥtāc olurlar ve çün-ki bu vech-ile (21) ola her şaḫṣuñ tamām olması ve kemāl bulması gendü nevʿınuñ sāʾir eşḫāṣına **[93b]** (1) müteʿallıḳ olur. Bes aña vācibdür ki muʿāvenet vechi üzerine ebnā-ı nevʿī-y-ıla (2) muʿāşere ve muḫālaṭa ide ve illā ḳāʿide-i ʿadāletden münḥarif olup cevr-i ṣıfatı- (3) y-ıla muttaṣıf olur ve muʿāşere ve muḫālaṭa bu vech üzerine ol vaḳt mümkin (4) olur ki anuñ keyfiyyetine ve niẓāma müʾeddī olan vücūha ve fesāda müʾeddī (5) olan vücūha vāḳıf olup efrād-ı nevʿdan her ferde bu maʿnīyi bildürmege (6) żāmin olan ʿilmi ḥāṣıl ide; velīkin bu maʿnīyi bildürmege żāmin olan ʿilm-i (7) ḥikmet-i medenīdür. Bes cemīʿı ḫalḳa bu ʿilmi ögretmek żarūrī olur tā ki fażīlet (8) kesbine ḳudret müyesser ola ve illā anuñ muʿāmelātı ve meʿāşirātı cevrden ḫālī (9) olmaz ve gendü mertebesi mıḳdārınca ʿālemüñ fesādına sebeb olur ve bu cihetden bu ʿilmüñ (10) menfaʿatı ʿāmm ve şāmil olduġı daḫı maʿlūm oldı ve nice kim ʿilm-i ṭıbbuñ ṣāḥibi (11) gendü ṣınāʿatında māhir olsa beden-i insānuñ ṣıḥḥatını ḥıfẓ itmege ve marażı defʿ itmege (12) ḳādir olur. Hemçünān bu ʿilmüñ ṣāḥibi daḫı gendü ṣınāʿatında māhir olsa mizāc-ı (13) ʿālemüñ ṣıḥḥatına ki aña iʿtidāl-ı ḥaḳīḳī dirler ve andan inḥirāfı zāyil itmege ḳādir (14) olup fi'l-

ḥaḳīḳa ṭabīb-i ʿālem olur. El-ḥāṣıl bu ʿilmüñ ş̱emeresi ḫayrātı ʿālemde (15) şāyiʿ ḳılup şürūrı zāyil itmekdür. İnsānuñ elinden geldükce vaḳtı ki eyitdük ki (16) bu ʿilmüñ mevżūʿı eşḫāṣ-ı insāniyye ve efrād-ı beşeriyye ictimāʿınuñ heyʾetidür (17) ve eşḫāṣ-ı insāniyyenüñ ictimāʿı ʿumūmda ve ḫuṣūṣda muḫtelif olur. Bes eşḫāṣ (18) ictimāʿınuñ maʿnīsi her ne iʿtibār-ıla olur-ısa maʿlūm olmaḳ gerek. Bes biz eydürüz ki (19) ictimāʿ-ı evvel ki eşḫāṣ ortasında vāḳıʿ olur, ictimāʿ-ı menzilīdür ve anuñ şerḥi (20) geçmişdür ve ikinci ictimāʿ maḥalle ḫalḳınuñ ictimāʿıdur andan ṣoñra medīne ehlinüñ (21) ictimāʿıdur andan ṣoñra çoḳ ṭāʾifenüñ ictimāʿıdur andan ṣoñra ʿālem ḫalḳınuñ ictimāʿıdur **[94a]** (1) ictimāʿıdur ve nice kim her şaḫs menzilden cüzʾidür. Her menzil daḫı maḥalleden (2) ve her maḥalle medīneden ve her medīne daḫı ümmetden ve her ümmet daḫı ʿālem (3) ḫalḳından cüzʾidür ve her ictimāʿuñ bir reʾīsi olur. Nitekim menzilde taḳrīr eyledük (4) ve reʾīs menzil-i merʾūs olur, reʾīs maḥalleye nisbet ve reʾīs maḥalla (5) merʾūs olur, reʾīs medīneye naẓar bu vech-ile tā reʾīs ʿāleme varınca (6) ki reʾīs-i rüʾesā ve melik ʿale'l-ıṭlāḳ oldur ve anuñ naẓarı ḥāl-ı ʿālemde (7) ve ḥāl-ı eczā-ı ʿālemde ṭabībüñ nazarı gibidür şaḫṣda ve eczā-ı şaḫṣda (8) ve kedḫudā-yı menzil naẓarı gibidür menzilde ve eczā-ı menzilde ve her iki şaḫṣuñ (9) ortasında bir ṣınāʿatda yā bir ʿilmde ki işṭirāk ola, lā-cerem anlaruñ (10) ortasında riyāset ş̱ābit olur. Yaʿni birisi āḫırdan ol ṣınāʿatda yā (11) ol ʿilmde ekmel olup reʾīs olur ve ol birisi merʾūs olur (12) ve bu aña muṭīʿ olmaḳ gerek tā kemāle müteveccih ola ve cemīʿı eşḫāṣuñ nihāyeti bir (13) şaḫṣa olur ki muṭlaḳā muṭāʿ ve istiḥḳāḳ-ıla nevʿuñ muḳtedāsı ola ve yāḫūd (14) maṣlaḥat-ı nevʿda reʾyleri müttefiḳ olup şaḫṣ-ı vāḥid ḥükminde olan eşḫāṣa olur ve nice ki reʾīs-i ʿālem nāẓırda eczā-ı ʿālemde (15) teʿalluḳı olduġı cihetden her ictimāʿ eczāsına hemçünān naẓarı vardur, merʾūs olan (16) cemāʿatuñ cemīʿısına bir vech üzerine ki anlaruñ ṣalāḥını evvelā ve ʿale'l-ʿumūm ve her (17) cüzʾüñ ṣalāḥını ş̱āniyen ve ʿale'l-ḫuṣūṣ muḳteżī ola ve ictimāʿlaruñ biribirine (18) teʿalluḳı üç vech-iledür: Evvelki oldur ki bir ictimāʿ bir ictimāʿdan cüzʾ ola, menzil-ile (19) medīne gibi. Ve ikinci oldur ki bir ictimāʿ bir ictimāʿa şāmil ola, ümmet-ile medīne gibi. (20) Üçinci oldur ki bir ictimāʿ bir ictimāʿa muʿayyen ve ḫādim ola ḳarye-y-ile medīne gibi; (21) zīrā ki ehl-i ḳaryenüñ ictimāʿı ictimāʿ-ı nāḳısdur ki her birisi bir nevʿ-ıla medīnede olan **[94b]** (1) tamām-ı ictimāʿa ḫidmet eyler ve bu cihetden ictimāʿlaruñ biribirine muʿāveneti (2) mādde-y-ile ve ālet-ile ve ḫidmet-ile envāʿuñ biribirine muʿāveneti gibidür. Nitekim (3) bundan öñden taḳrīr itdük ve çūn-ki ʿālem ḫalḳınuñ teʾlīfini bu nevʿ (4) üzerine taḳrīr itdiler. Şol kimseler ki teʾlīfden ḫāricler ve infirāda ve vaḥdete (5) māyillerdür bu fażīletden bī-naṣīb olurlar; zīrā ki vaḥşeti ve ʿuzleti iḫtiyār (6) itmek ve ebnā-ı nevʿuñ muʿāvenetinden aʿrāż anlaruñ müktesiblerine muḥtāc-iken (7) maḥżā cevr ve ẓulmdur ve bu ṭāʾifeden baʿż ki vaḥşeti ve ʿuzleti ve ve ḫalḳdan (8) aʿrāżı fażīlet ʿadd ider. Şol cemāʿat gibi

ki ṣavmaʿalara mülāzemet itmeg-ile ve (9) ṭaġlarda maġāralara girmeg-ile münferid olup aña dünyāda zühd ad virürler (10) daḫı şol cemāʿat gibi ki ḫalḳuñ muʿāvenetine muntaẓar olup gendülere muʿāvenet (11) yolını bi'l-külliyye bağlayup aña tevekkül-i tāmm diyü ad virürler daḫı şol bölük gibi ki (12) seyāḥat ṭarīḳı üzerine şehrlerden şehrlere sefer iderler ve hīç bir yirde (13) teḳarrur bulup vaṭan ṭutmazlar ve kimse-y-ile ünsi muḳteżī olan iḫtilāṭı itmeyüp (14) eydürler ki: "ʿĀlemüñ ḥālından iʿtibār ḥāṣıl iderüz ve anı faẓl ve kemāl bilürler." (15) Bes ebnā-yı cinsüñ muʿāveneti-y-ile kesb olan rızḳları taṣarruf idüp anlara (16) hīç ʿivaż ve bedel virmezler, anlaruñ ġıdālarını yirler ve libāslarını örtünürler, (17) anuñ behāsını virmezler ve nevʿ-ı insānuñ niẓāmını ve kemālini muḳteżī olan nesneden (18) aʿrāż iderler ve çūn-ki ʿuzlet ve deḫṣet sebebi-y-ile ṭabīʿatlarında bi'l-ḳuvve merkūz (19) olan ṣıfāt-ı ḳabīḥayı fiʿle getürmezler, naẓarda ḳuṣūrı olan cemāʿat anları erbāb-ı (20) feżāyilden ʿadd iderler ve bu tevehhüm ḫaṭādur; zīrā ki ʿiffet ol degül ki baṭnuñ (21) ve fercüñ ārzūsın menʿ cemīʿu'l-vücūh terk ideler. Bel-ki ʿiffet oldur ki her nesnenüñ **[95a]** (1) her nesnenüñ ḥaddini ve ḥaḳḳını ḥıfẓ idüp ifrāṭdan ve tefrīṭden iḫtirāz (2) ideler ve ʿadālet ol degüldür ki kimseyi görmeyüp aña ẓulmı terk (3) ideler. Bel-ki ʿadālet oldur ki ḫalḳa muʿāmeleleri ḳāʿide-i inṣāf (4) üzerine ideler ve mādām ki bir gişi ḫalāyıḳ-ıla iḫtilāṭ itmeye ve seḫāvet andan ne (5) vech-ile ṣādır olur ve çūn-ki bir ḳorḫulu yirde vāḳıʿ olmaya, şecāʿat (6) ḳaçan ẓuhūr bulur ve çūn-ki bir müştehī ṣūret görmeye anuñ ʿiffetinüñ eṣeri (7) ḳaçan ẓāhir olur ve eger teʾemmül olup ḫalāyıḳdan bu ṣınf ve ictimāʿdan (8) ʿuzlet iden ṭāʾife cemādlara ve mürdelere teşebbühleri ve faẓl ve temyīz ehline (9) ʿadem teşebbühleri maʿlūm olur; zīrā ki faẓl ehli Muḳadder-i Evvel ʿazze ismuhu (10) eyitdügi taḳdīrden inḥirāf ṭaleb itmeyüp sīretlerde ve ʿādetlerde ṭāḳat (11) mıḳdārınca anuñ ḥikmetine iḳtidār iderler ve ol bābda andan tevfīḳ isterler (12) ana ḫayr-ı muvaffaḳ ve muʿayyen.

İkinci faṣl muḥabbet fażīletindedür ki ictimāʿlaruñ (13) irtibātı anuñ-ıla ṣūret bulur ve anuñ aḳsāmındadur. Çūn-ki ḫalḳ biri- (14) birine muḥtāc oldılar ve her birinüñ tamām olması ve kemāl bulmasını (15) gendü nevʿınuñ sāʾir eşḫāṣ ḳatında oldı, żarūret āḫırdan istiʿāneti (16) iḳtiżā itdi; zīrā ki hīç şaḫs yaluñuz kemāle irişmek mümkin degüldür; nitekim (17) anuñ şerḥi geçdi. Bes iḫtiyāc bir teʾlīfe ki cemīʿı eşḫāṣa muʿāvenetde bir şaḫṣuñ (18) aʿżāsı menzilesinde ḳalmışlardur, żarūrī olur ve çūn-ki insān bi'ṭ-ṭabʿ (19) kemāle müteveccih ḫalḳ oldı. Bes bi'ṭ-ṭabʿ ol teʾellüfe müştāḳ olur ve teʾellüfe (20) ve ictimāʿa iştiyāḳ hemān muḥabbetdür ve biz bundan öñden işāret itmişüz (21) muḥabbeti ʿadālet üzerine tafḍīl itmege ve bu tercīḥe ʿillet oldur ki ʿadālet ittiḥād-ı **[95b]** (1) ṣınāʿīyi muḳteżīdür ve muḥabbet ittiḥād-ı ṭabīʿīyi ve ṣınāʿī ṭabīʿīye nisbet ḳasrī (2) gibidür ve ṣınāʿat

ṭabīʿata iḳtidā eyler. Bes maʿlūm oldı ki ʿadālete iḥtiyāc (3) ki ekmel-i feżāyildür, nevʿuñ niẓāmın ḥıfẓ itmekde muḥabbet mefḳūd olduġı cihetdendür; (4) zīrā eger eşḫāṣ ortasında muḥabbet ḥāṣīl ola-y-ıdı inṣāfa ve intiṣāfa (5) iḥtiyāc olmaz-ıdı ve luġat cihetinden ḫōd inṣāf nıṣfdan müştaḳḳdur. Yaʿni (6) munṣif mütenāziʿ ḳıyyeyi ṣāḥibi-y-ile münāṣafe eyler ve tanṣīf tekṣirüñ levāḥıḳındandur (7) ve muḥabbet ittiḥād esbābındandur. Bes bu vech-ile muḥabbetüñ ʿadālet üzerine şerefi (8) ve fażīleti maʿlūm oldı ve ḥükemā-yı müteḳaddimīnden bir cemāʿat muḥabbetüñ şānını (9) taʿẓīm itmekde ʿaẓīm mübālaġa itdiler ve eyitdiler ki: "Mevcūdātuñ ḳıvāmı muḥabbet sebebi-y-iledür (10) ve hīç mevcūduñ muḥabbetden ḫulūṣı mümkin degüldür. İllā bu ḳadar var ki muḥabbetüñ merātibi (11) var ve anuñ tertībi ḥasebi-y-ile mevcūdāt kemāl ve noḳṣān mertebelerinde (12) müretteb olurlar ve nice kim muḥabbet ḳıvāmı ve kemāli muḳteżīdür ġalebe daḫı fesādı (13) ve noḳṣānı muḳteżīdür ve ġalebenüñ mevcūdāta ṭareyānı her ṣınfuñ noḳṣānı ḥasebince (14) olur ve bu ṭāyifelere aṣḥāb-ı muḥabbet ve ġalebe dirler ve girü ḳalan ḥakīmler her çend (15) bu meẕhebüñ taṣrīḥine iḳdām itmediler. Ammā fażīlet-i muḥabbete iʿtirāf itdiler (16) ve ʿaşḳuñ cemīʿı kāʾināta sirāyet itmesini şerḥ itdiler ve çūn-ki muḥabbetüñ ḥaḳīḳatı (17) ṭaleb-i ittiḥāddur bir nesne-y-ile ki anuñ-ıla ittiḥād ṭālibüñ taṣavvurında kemāl ola ve biz (18) eyitdük ki her mevcūduñ kemāli ve şerefi aña feyż olan vaḥdet ḥasebi-y-ile olur. (19) Bes muḥabbet şerefi ve fażīleti ve kemāli ṭaleb itmek olur ve her nesnede ki bu (20) ṭaleb ziyāde ola anuñ şevḳı kemāle ziyāde olur ve anuñ-ıla kemāle vuṣūl āsānıraḳ (21) olur ve müteʾaḫḫirīn ʿurfında muḥabbeti daḫı anuñ żıddını şol maḥallda istiʿmāl iderler ki **[96a]** (1) ki ḳuvvet-i nuṭḳıyyenüñ anda müşāreketi ola. Bes ʿanāṣıruñ merkezlerine meylini (2) ve anlaruñ sāʾir cihetlerini terk itmelerini ve mürekkebātuñ biribirine meylini müşākeleler (3) cihetinden ki anlaruñ imtizāclarında vāḳıʿ olup muʿayyen ve maḥdūd nisbetler-ile (4) nisbet ʿadedi ve nisbet mesāḥı ve nisbet teʾlīfi gibi lāzım gelür tā ki evvel (5) nisbetler sebebi-y-ile efʿāl-ı ġarībenüñ mebdeʾi olur ki aña ṭabāyiʿuñ ḫavāṣṣı (6) ve esrārı dirler, demürüñ mıġnāṭīsa meyli gibi daḫı anuñ żıddları gibi (7) mizācuñ tenaḳḳurları cihetinden ki ḥādiṯ olur. Farażā sirkeyi düşmen ṭutan (8) ṭaşuñ nefreti gib[i] ki sirkeye bıraḳsalar müteneffir olup ṭaşra gelür, muḥabbet (9) ve baʿż ḳabīlinden ṣaymazlar. Bel-ki demürüñ mıġnāṭīsa inciẕābına meyl dirler (10) ve ṭaşuñ sirkeden nefretine hereb dirler ve ġayr-ı nāṭıḳ ḥayvānlaruñ biribiri-y-ile (11) muvāfaḳatları düşmenlikleri bu ḳabīlden ol daḫı ḫāricdür ve aña ilf ve (12) nefret dirler ve nevʿ-ı insānda muḥabbetüñ aḳsāmı iki vech-iledür: Birisi ṭabīʿīdür (13) ve birisi irādī. Ammā muḥabbet-i ṭabīʿī ananuñ oġlına muḥabbeti gibidür ki eger ananuñ ṭabīʿatında (14) bu vech-ile muḥabbet ḳonmasa oġlanı terbiyet itmez-idi ve nevʿuñ beḳāsı ṣūret (15) bulmaz-ıdı. Ve ammā muḥabbet-i irādī dört nevʿdur: Birisi evvelki serīü'l-ʿaḳd (16) ve'l-

inḥilāl ola. İkinci oldur ki baṭīu'l-ʿaḳd ve'l-inḥilāl ola ve üçinci oldur ki (17) baṭīu'l-ʿaḳd ola; lakin serīü'l-inḥilāl ola. Dördinci oldur ki serīü'l-ʿaḳd ola; (18) lakin baṭīu'l-inḥilāl ola ve çūn-ki beşer eṣnāfınuñ maḳāṣıdı meṭālibde besāṭat (19) iʿtibārı-y-ıla üç şuʿbeye münṣaʿıbdur ki birisi leẕẕet ve birisi nefʿ (20) ve birisi ḫayrdur ve üçinüñ biribiri-y-ile terkībinden dördinci şuʿbe mütevellid (21) olur ve bu ġāyetler şol kimselerüñ muḥabbetini muḳteżī olur ki kemāl-i şaḫṣīye yā nevʿīya **[96b]** (1) vuṣūlda muʿāvin olalar. Bes bu esbābdan her birisi muḥabbet-i irādiyyenüñ (2) envāʿından bir nevʿa ʿillet oldı. Ammā leẕẕet tīz münʿaḳıd olup tīzcek (3) yine münḥall olan muḥabbetüñ ʿilletidür; zīrā leẕẕet şümūl-ı vücūd-ıla teġayyürüñ ve intiḳāluñ (4) sürʿatı-y-ıla mevṣūfdur. Nitekim didük ve istimrār ve zevāl-ı sebebden müsebbibe (5) sirāyet eyler. Ve ammā nefʿ şol muḥabbetüñ ʿilletidür ki kiç münʿaḳıd olup tīzcek (6) münfetiḥ ola; zīrā nefʿ irişdürmek ʿizzet-i vücūd-ıla serīʿü'l-intiḳāl olur. (7) Ve ammā ḫayr şol muḥabbetüñ ʿilletidür ki tīzcek münʿaḳıd ola ve kiç açıla tīzcek (8) münʿaḳıd olduġı ehl-i ḫayr ortasında olan müşākele-i ẕātiyye (9) cihetindendür ve kiç açılduġı ittiḥād-ı ḥaḳīḳī cihetindendür ki lāzım-ı māhiyyet-i ḫayrdur (10) ve imtināʿ-ı infikākı iḳtiżā ider ve ama her üçden mürekkeb şol muḥabbetüñ ʿilletidür ki (11) kiç münʿaḳıd olup kiç münfetiḥ ola; zīrā ki bu iki sebebüñ ki nefʿ-ıla ḫayrdur (12) ictimāʿı her iki ḥālı iḳtiżā eyler. Ve muḥabbet ṣadāḳatdan eaʿmmdur; zīrā muḥabbet (13) cemāʿat-ı keşīre ortasında olur ve ṣadāḳat ʿumūmda ve şümūlda bu mertebeye (14) irişmez ve meveddet mertebede ṣadāḳata ḳurbdur ve ʿaşḳuña muḥabbetüñ ifrātıdur (15) meveddetden eḫaṣṣdur; zīrā ki ʿaşḳ iki şaḫṣ ortasından ġayrı yirde (16) vāḳıʿ olmaz ve ʿaşḳuñ ʿilleti yā izdiyād-ı ṭaleb leẕẕet yā izdiyād-ı ṭaleb ḫayrda (17) ve nefʿuñ ʿaşḳı müstelzim olmaḳda ne besāṭat cihetinden ve ne ḫōd terekküb cihetinden (18) medḫalı yoḳdur. Bes ʿaşḳ iki nevʿdur: Birisi meẕmūmdur ki ṭaleb-i leẕẕet (19) ziyāde olmasından olur ve birisi maḥmūddur ki ṭaleb-i ḫayr ziyāde olmasından (20) olur. Bu iki sebebüñ ortasında farḳ mülebbes olduġı cihetdendür. Şol (21) iḫtilāf ki ḫalḳ ortasında ʿaşḳuñ medḫinde ve ẕemminde vāḳıʿ olur ve yigitcükler **[97a]** (1) ve yigitcükler ṣadāḳatlarınuñ sebebi daḫı şol kimselerüñ ki anlaruñ ṭabīʿatın ṭutmışlardur (2) ṭaleb-i leẕẕetdür ve bu cihetdendür ki anlaruñ ortasında ṣadāḳat ve firḳat mütevālī (3) ve müteʿāḳıb olur ve gāh olur ki biraz müddet içinde niçe kerre yārānlar olurlar (4) yine ayrılurlar ve eger anlaruñ ṣadāḳatları nedret-ile bāḳī olsa leẕẕetüñ beḳāsına (5) ve anuñ ḥālen-fe-ḥālā yine ʿavdet itmesine anlaruñ iʿtimādı sebeb olur ve her vaḳt (6) ki ol iʿtimād zāyil ola fi'l-ḥāl ol ṣadāḳat mürtefiʿ olur ve meşāyiḫ ṣadāḳatlarınuñ (7) sebebi daḫı şol kimselerüñ ki anlaruñ ṭabīʿatları üzerine olalar ṭaleb-i menfaʿatdur (8) ve çūn-ki menāfiʿ müşterek olup ekṣer aḥvālda mümted ola, anlardan ṣadāḳat ṣādır (9) olur ve menfaʿatuñ beḳāsı iʿtibārı-y-ıla bāḳī ḳalur ve çūn-ki ümīẕ ʿalāḳası munḳaṭıʿ (10) ola. Ol

ṣadāḳat mürtefiʿ olur ve ammā ehl-i ḫayr ṣadāḳatınuñ sebebi çün-ki ḫayr-ı (11) maḫż oldı ve ḫayr bir s̱ābit ġayr-ı müteġayyir nesnedür. Anuñ aṣḥābınuñ meveddetleri teġayyürden (12) maṣūn ve zevāldan maḥrūs oldı ve çün-ki insān ṭabāyiʿ müteżāddadan mürekkeb- (13) dür ve her ṭabīʿatuñ meyli tabīʿat-ı uḫrā meyline muḫālifdür. Bes şol le̱ẕzet ki bir (14) ṭabīʿata mülāyimdür, ṭabīʿat-ı ʿuḫrā le̱ẕzetine muḫālifdür ve çün-ki insānda cevher-i basīṭ (15) ilāhī mevcūddur ki anuñ saʾir ṭabāyiʿa girü ḳalan ṭabīʿatlara müşābeheti yoḳdur (16) aña le̱ẕzetlerden bir nevʿ le̱ẕzet ḥāṣıl olur ki ol le̱ẕzetüñ girü ḳalan le̱ẕzetlere müşābeheti (17) yoḳdur ve ol le̱ẕzeti muḳteżī olan muḥabbet ġāyet ifrāṭdadur ve āṣiftelige müşābih- (18) dür ve aña ʿaşḳ-ı tāmm ve muḥabbet-i ilāhī dirler ve ḥükemādan baʿżı-ı müteʾellihīn ol muḥabbeti (19) daʿvā iderler ve ḥakīm-i evvel yaʿni Aresṭo ol maʿnīde Eberḳalīṭısdan ḥikāyet (20) ider ki muḫtelif nesnelerüñ biribirine müşābeheti ve ortalarında teʾlīf-i s̱ābitüñ (21) ḥuṣūlı mümkin degüldür; ammā müşābih ve müşākil nesneler biribirine müştāḳ olurlar ve bu kelimātuñ **[97b]** (1) şerḥinde dirler ki cevāhir-i basīṭ çün-ki müteşābih ve biribirine müştāḳ olalar, müteʾellif (2) olurlar ve anlaruñ ortasında tevaḥḥud-ı ḥaḳīḳī ḥaṣıl olup teġayyür mürtefiʿ (3) olur; zīrā ki teġayyür levāzım māddiyyātdandur ve maddī olan nesnelere teʾlīfden (4) bu ṣınf mümkin degüldür ve eger anlarda bir şevḳ ḥādiṣ olsa ki teʾellüfden bir nevʿa (5) meyl itseler anlaruñ mülāḳātı nihāyāt ve suṭūḥ-ıla olur ẕevāt ve ḥaḳāyıḳ-ıla olmaz (6) ve bu mülāḳāt ittiṣāl derecesine irişmez. Bes infiṣālı müstedʿī olur ve çün-ki (7) anlarda vedīʿata ḳonulan cevher ṭabīʿat küdüretinden pāk ola ve envāʿ şehvetlere (8) ve kerāmetlere muḥabbet anda müntefī ola, gendüye şebīh aña bir ṣādıḳ şevḳ ḥādiṣ (9) olup naz̤ar-ı baṣīret-ile müṭālaʿayı celāl-ı ḫayr-ı maḥża ki menbaʿ-ı ḫayrātdur meşġūl (10) olup o Ḥażretüñ envārı aña fāyiż olur ve aña bir le̱ẕzet ki anı hīç le̱ẕzetlere (11) nisbet itmek olmaz, ḥāṣıl olup ittiḥād me̱ẕkūr derecesine irişür ve ṭabīʿat-ı (12) bedeniyyeyi istiʿmāl itmekde ve terk itmekde ziyāde farḳ ḳalmaz; illā bu ḳadar (13) var ki mufāraḳat-ı külliyyeden ṣoñra ol mertebe-i ʿāliyeye evlā ve elyaḳ olur; (14) zīrā ki tamām-ı ṣafā ḥayāt-ı fāniye mufāraḳatından ġayrıda olmaz ve ehl-i ḫayruñ (15) biribiri-y-ile muḥabbetinüñ feżāyilinden baʿżısı oldur ki ne aña noḳṣān müteṭarrıḳ (16) olur ve ne ḫōd saʿyuñ anda teʾs̱īri olur ve ne melāletüñ anda medḫalı olur (17) eşrāruñ anda ḥaz̤z̤ı ve naṣībi olmaz. Ve ammā şol muḥabbet ki le̱ẕzāt-ıla menfaʿat (18) cihetinden eşrāra vāḳıʿ olur hem eşrāra olur ve hem aḫyāra; illā bu ḳadar (19) var ki serīʿü'l-inḥilāl olup tīzcek münḳażī olur, şu cihetden ki nāfiʿ olup (20) le̱ẕīz̤ olan nesne maṭlūbu'l-ʿarż olur, maṭlūbuʿl-le̱ẕzāt olmaz ve bu muḥabbeti (21) münḳażī olan ek̲ser bunuñ aṣḥābı ortasında mevāżıʿ ġarībede cemʿıyyet olur **[98a]** (1) olur. Farażā kimide ve seferlerde mülāḳāt gibi ve anda sebeb ṭabīʿat-ı insānda (2) merkūz olan

ünsdür ve insāna insān didükleri ḫōd üns cihetindendür. (3) Nitekim ṣınāʿat-ı luġatda muḳarrar olmışdur ve ṣol kimse ki eyitmişdür:

سُمِّيَتَ (4) اِنْسَانًالِاَنَّكَّ نَاسِ

İnsān nisyāndan müştaḳḳ olmasın ẓann idüp (5) ḫaṭā eyledi. Ve çūn-ki üns-i ṭabīʿī insānuñ ḫāṣṣalarındandur ve her nesnenüñ kemāli (6) gendü ḫāṣṣıyyetin iẓhār itmekde olur. Şöyle ki niçe maḥallda tekrār eyledük. Bes bu (7) nevʿuñ kemāli daḫı üns-i ḫāṣṣıyyetin iẓhār itmekde olur, gendü ebnā-ı nevʿı-y-ıla; (8) zīrā ki bu üns ḫāṣṣıyyeti ictimāʿı ve teʾellüfi muḳteżī olan muḥabbetüñ mebdeʾidür. (9) Ve ḥikmet-i ḥaḳīḳiyye üns ḫāṣṣıyyetinüñ şerefin iḳtiżā itdügi cihetden şerāyiʿa (10) ve ādāb-ı maḥmūdeye daʿvet itdiler ve bu sebebden ʿibādetlerde ve żiyāfetlerde (11) ḫalāyıḳuñ ictimāʿına taḥrīk itdiler; zīrā ki anlaruñ ictimāʿı-y-ıla üns-i ḳuvvetden (12) fiʿle gelür ve bu daḫı mümkin ki şerīʿat-ı islām cemāʿat namāzını münferid namāzı (13) üzerine tafḍīl itdügine bāʿiṣ ola tā ki her gün ḫalāyıḳ biş kerre (14) bir mevżuʿda müctemiʿ olup biribiri-y-ile üns ḥāṣıl ideler ve anlaruñ iştirāk-i (15) ʿibādetlerde ve sāʾir muʿāmelelerde bu üns muḥkem olmasına sebeb ola ki ve gāh (16) ola ki derece-i ünsden ṭabaḳa-ı muḥabbete irişe ve bu sözüñ mışdāḳı oldur ki (17) çūn-ki bu ʿibādeti ehl-i maḥalleye ki anlaruñ ictimāʿı her gün biş kerre bir mescidde (18) müteʿaẕẕir olmaya şāriʿ vażʿ eyledi ve ehl-i şehrüñ ki bir maḥalle mescidinde ictimāʿı (19) müşkil oldı ise bir ʿibādet daḫı buyurdı ki her hefte bir kerre maḥalleler (20) ḫalḳınuñ cemīʿısı bir mescidde ki cemīʿı cemāʿātı muḥīṭ ola cemʿ olalar tā şu vech-ile ki (21) ehl-i maḥalleye ictimāʿ fażīletini müştemil idi, şehr ḫalḳınuñ daḫı anda iştirāki ola. **[98b]** (1) Ve çūn-ki kūylar ehllerinüñ biribiri-y-ile ve şehr ḫalḳı-y-ıla her heftede müctemiʿ (2) olmaları mühimmātuñ ve meṣāliḥüñ taʿṭīlın iḳtiżā eyledi, yılda bir ʿibādeti ki cemīʿı (3) cemāʿatuñ ictimāʿına müştemil ola, iki kerre taʿyīn eyledi ve cemīʿısına şāmil (4) olan ṣaḥrāyı anlaruñ cemʿ olacaḳ yirin ḳıldı; zīrā ki bir binā vażʿ itmek ki (5) cemīʿı ḫalḳ anda ṣuffe ve yılda iki kerre andan menfaʿat ṭutalar ziyāde (6) ḫarc meṣaḳḳatına müʾeddī olur. Ve çūn-ki ṣaḥrānuñ vusʿatı-y-ıla cemīʿı ḫalḳ anda (7) ḥāżır olup biribirini göreler ve üns ahdin tecdīd ideler, anlaruñ biri- (8) biri-y-ile muḥabbet ve muvānese itmelerine inbiʿāṣ mütezāyid olur. Andan ṣoñra ʿālem (9) ḫalḳınuñ küllīsine bir mevḳıfda cemīʿı ʿömrlerinde bir kerre ictimāʿ-ıla teklīf eyledi (10) ve aña bir vaḳt-ı muʿayyen ḳomadı, ziyāde meşaḳḳatı mūcib olduġı içün tā ki ıraḳ (11) şehrlerüñ ḫalḳı ve saʿatleri ve ġınāları iʿtibārı-y-ıla cemʿ olalar tā ki şehr (12) ḫalḳına taḥrīk ve maḥalle ehline taḥrīż olınan saʾādetden bir ḥaẓẓ ve bir naṣīb kesb (13) ideler ve üns-i ṭabīʿī-y-ile ki anlaruñ fiṭratlarında mevcūddur, arḳalanalar ve ol (14) mevżiʿı ve mevḳıfı taʿyīn eylemek

şol yire ki ṣāḥib-i şerīʿatuñ maḳāmı ola, evlā (15) ve vācibdür; zīrā ki anuñ āṯārını müşāhede ve şeʿāyirini menāsikini ıḳāmat (16) taʿẓīm-i şerʿī muḳteżī ve ḳulūbda devāʿī ḫayra sürʿat icābet müstedʿīdur. El-ḥāṣıl (17) bu ʿibādetlerüñ taṣavvurından ve anı biribiri-y-ile telfīḳdan ol fażīletüñ kesbine (18) daʿvetde şāriʿuñ ġarażı maʿlūm olur; zīrā ki ʿibādet rüknlerini ḳānūn-ı maṣlaḥat (19) üzerine taḳdīr bu iki saʿādetüñ ictimāʿına sebebdür. Biz yine muḥabbetden baḥṯ (20) itmege gelelüm, eydelüm ki taḳrīr olan muḥabbetlerüñ esbābı muḥabbet-i ilāhī verāsında. (21) Çūn-ki ol muḥabbetlerüñ aṣḥābı ortasında müşterek ola olur ki iki ṭarafdan bir laḥẓada **[99a]** (1) bir laḥẓada münʿaḳıd olup laḥẓa-ı uḫrāda inḥilāl bula ve olur ki eḥadü-hümā (2) bāḳī ḳalup āḫır münḥall ola. Meṯelā şol leẕẕet ki er-ile ʿavret ortasında (3) müşterekdür ve anlaruñ muḥabbetine sebeb olmışdur, mümkindür ki iki ṭarafdan (4) her birinüñ āḫıra muḥabbetlerine sebeb ola ve mümkindür ki bir ṭarafdan muḥabbet (5) munḳaṭıʿ olup ṭaraf-ı āḫırda bāḳī ḳala; zīrā ki leẕẕet sürʿat-ı teġayyür-ile (6) mevṣūf olup tīzcek munḳaṭıʿ olur ve bir ṭarafuñ teġayyüri ṭaraf-ı āḫıruñ (7) teġayyürini müstelzim degül ve hemçünān er-ile ʿavret ortasında müşterek (8) olan menāfiʿ daḫı menzilde vāḳıʿ olan ḫayrāt gibi. Çūn-ki her bir āḫıra ol (9) nesnede muʿāvenet ide, muḥabbetlerinüñ iştirākine sebeb olur; ammā bu ikiden (10) birisi gendü ḥaḳḳında taḳṣīr itse, meṯelā ḫātūn gişi erinden taḥṣīl-i ḫayrāt (11) ṭaleb ider ve er gişi ḫātūn gişiden żabṭ ve ḥıfż ister. Eger er gişi īṣāl-ı (12) menāfiʿda taḳṣīr idüp ḫātūn gişi żabṭda ve ḥıfżda taḳsīr itse (13) muḥabbet muḫtelif olup şikāyet ve melāmet ḥādiṯ olur ve yevmen-fe-yevmen noḳṣān (14) muḥabbet izdiyād bulup ʿalāḳa munḳaṭıʿ olur yā sebeb zāyil olur yā bir niçe (15) ʿitāba muḳārin olur ve girü ḳalan muḥabbetlerde daḫı hemān bu iʿtibārı itmek (16) gerek. Ve ama şol muḥabbetlerüñ ki sebebleri muḫtelifdür, şol muḥabbet gibi ki anuñ (17) sebebi bir ṭarafdan leẕẕet ve bir ṭarafdan menfaʿat ola. Meṯelā muṭrib-ile sāmiʿ ortasında (18) olan muḥabbet gibi muṭrib sāmiʿı menfaʿatı içün sāmiʿ muṭribi leẕẕet ciheti içün (19) sever ve ʿāşıḳ-ıla maʿşūḳ ortasında daḫı ṭarīḳ hemīn budur ki ʿāşıḳ (20) maʿşūḳından leẕẕet ve maʿşūḳ ʿāşıḳından menfaʿata muntaẓardur ve buncılayın (21) muḥabbetde şikāyet ve teẓallum çoḳ olur. Bil eṣnāf-ı muḥabbetden hīç bir ṣınfda ol **[99b]** (1) mıḳdār ʿitāb ve şikāyet ḥādiṯ olmaz ki bu ṣınfda olur ve bundan şikāyet (2) ziyāde olduġına sebeb oldur ki leẕẕet ṭaleb iden kimse maṭlūbında taʿcīl (3) ider ve menfaʿat ṭaleb iden kimse anuñ maṭlūbı ḥāṣıl olmaḳda anı vaʿdeye (4) ṣalup teʾḫīr ider ve anlaruñ ortasında iʿtidāl ṣūret bulmaz, illā Allāh (5) diledügi olur ve bu sebebden dāʾimā ʿāşıḳlar müştekī ve muteẓallim olup ḥaḳīḳatda (6) ẓālim anlar olur; zīrā ki naẓar, viṣāl leẕẕetinden ḥāṣıl olan menfaʿatuñ istīfāsını (7) taʿcīl-ile isterler ve anuñ mükāfātında teʾḫīr iderler yāḫūd bedeli ve ʿivażı hīç virmezler (8) ve muḥabbetden bu nevʿa muḥabbete muḥabbet-i levvāma dirler. Yaʿni melāmete maḳrūn dimek olur (9) ve bu

muḥabbetüñ eṣnāfı bir miṯālde maḥṣūr olmaz; lakin cemīʿısınuñ māʾili ve merciʿı (10) hemīn bu taḳrīr itdügümüz maʿnāya olur ve şol muḥabbet ki pādişāh-ıla raʿıyyet (11) ve reʾīs-ile merʾūs ve ġanī-y-ile faḳīr ortasında olur. Ol daḫı hem şikāyet (12) ve melāmet maʿrażında olur. Bu sebebdendür ki bunlardan her birisi ekṯer evḳātda (13) ṣāḥibinden mefḳūd olan nesneye muntaẓar olur ve matlūb olan nesnenüñ (14) mefḳūd olması aña intiẓār-ıla fesād niyyeti mūcib olur ve fesād niyyet melāmete (15) müʾeddī olur ve şarṭ-ı ʿadāleti riʿāyet itmeg-ile bu fesādlar zāyil olur ve buncılayın (16) ḫidmetkārlar daḫı efendilerinden istiḥḳāḳlarından ziyāde tevaḳḳuʿ iderler (17) ve efendileri daḫı anları ḫidmetde ve şefḳatda muḳaṣṣır ʿadd ider; ḥattā melāmete (18) meşġūl olurlar ve istiḥḳāḳ mıḳdārınca rıżā ki ʿadālet levāzımındandur tā ki (19) ḥāṣıl olmaya bu muḥabbet muntaẓam olmaz ve anuñ şümūlınuñ işkālı şerḥden müsteftīdür. (20) Ve ammā aḫyāruñ muḥabbeti çūn-ki leẕẕet ve menfaʿat intiẓārından ḥādiṯ olmaya. (21) Bel-ki anuñ mūcibi münāsebet-i cevher ola ve anlaruñ maḳṣadı ḫayr-ı maḥż ve iltimās-ı fażīlet **[100a]** (1) fażīlet ola, şāyibe-i muḫālefetden ve münāzaʿadan münezzeh ḳalur ve biribirine (2) tābiʿ olmaḳda ve ittiḥād muḳteżī olan muʿāmelede ʿadālet bi't-tabʿ ḥāṣıl olur (3) ve budur şol nesnenüñ maʿnāsı ki ḥükemā dimişlerdür: "Ṣıddīḳuñ ḥaddinde ki (4) senüñ ṣıddīḳuñ şol şaḫṣdur ki ḥaḳīḳatda ol sen ola ve senüñ ġayruñ (5) ola." Şaḫṣda bu ṣadāḳatuñ vücūdı ʿazīz olmaḳ ve anuñ ʿavāmda mefḳūd (6) olması ve yigitcükler ṣadāḳatına iʿtimād olmaduġı hem bu sebebden lāzım gelmişdür; (7) zīrā her kimse ki ḫayra vāḳıf olmaya ġaraż-ı ṣaḥīḥdan ġāfil ola. Anuñ muḥabbeti bir leẕẕete (8) yā bir menfaʿata intiẓār sebebi-y-ile olur ve sulṭānlar ṣadāḳat iẓhār iderler (9) tā ki gendülere mütefażżıl ve münʿım diyeler ve bu sebeb-ile anlaruñ ṣadāḳatı tamām olmayup (10) ʿadāletden inḥirāf olur ve ata oġlana gendünüñ anuñ üzerinde ḥaḳḳın ziyāde (11) görmek-çün muḥabbet itse anuñ muḥabbeti bu muḥabbete taʿyīn olur, bir vechden ve bir iʿtibār-ıla (12) daḫı anuñ muḥabbeti oġlana ẕātī olup aña maḫṣūṣ olur ve ol şöyle ṣanur ki (13) oġlanuñ vücūdı bir nüsḫadur ki anuñ ẕātından oġlan ẕātına bir miṯāl intiḳāl (14) itmişdür ve ḥaḳḳ budur ki bu gendü yirinde taṣavvurdur; zīrā ki ḥikmet-i ilāhiye ilhām (15) yüzinden atayı oġlanı īcād itmege bāʿiṯ ḳılup anuñ īcādında atayı (16) sebeb-i ṯānī ḳılmışdur ve bu cihetdendür ki ata her ne kemāli ki gendüye ister oġlına (17) ister ve her ḫayr ve saʿādet ki gendüden fevt olmışdur, envāʿ tedārik ider (18) tā ki oġlı ḥāṣıl ide ve eger aña isteseler ki senüñ oġluñ senden efḍaldur (19) andan münfaʿıl olup incinmez. Ammā eyitseler ki: "Senüñ ġayruñ filān senden efḍaldur." (20) incinür; hemçünā[n] medāric-i kemāle irtiḳā iden şaḫṣa şöyle dimek ḳatı gelmez ki: "Evvelki (21) ḥāluñdan şimdisinde kemāl ve maʿrifet ziyādedür. Elʾān efḍal ve ekmelsin." Bel-ki **[100b]** (1) bu söz aña ḫōş gelür. Bes atanuñ oġlı-y-ıla ḥālı hemīn bu ḥāldur ve atanın ziyāde (2) muḥabbetine bir sebeb daḫı oldur ki gendüyi oġlınuñ

vücūdına sebeb bilür (3) ve oġlınuñ ibtidā-yı vücūdından beşāret ve ferāḥ üzerine olur ve anuñ muḥabbeti (4) oġlını terbiyet itmeg-ile ve anuñ neşvünemāsı-y-ıla yevmen-fe-yevmen mütezāyid olup (5) rusūḫ bulur ve anı ümīẕlere ve meserretlere vesīle ʿadd eyler ve gendü fenā bulduḳdan (6) ṣoñra anuñ vücūdı-y-ıla ṣūretinüñ beḳāsına iʿtimād ider ve egerçi bu maʿnīler (7) ʿavāmm ḳatında şu vech-ile ṣāfī olmaz ki ʿibārete getürebileler. Ammā anlaruñ żamīrlerinüñ (8) aña nevʿ-ı vuḳūfı olur ve oġuluñ ataya muḥabbeti atanuñ oġula muḥabbetinden ḳāṣır olur; (9) zīrā ki oġlan maʿlūl ve müsebbibdür ve gendü vücūdına ve sebebinüñ vücūdına niçe (10) zemāndan ṣoñra vāḳıf olur ve eger atasını dünyāda diri bulmasa ve niçe (11) zemān atasınuñ menāfiʿından temettüʿ ve intifāʿ itmese anuñ muḥabbetini kesb itmez (12) ve mādām ki teʿaḳḳul ve baṣīret teʾemmüle maḥfūẕ olmaya anuñ kemā-yenbaġī taʿẓīmin itmez (13) ve bu sebebden oġullara atalarına iḥsān itmeg-ile vaṣıyyet itmediler. Ve ammā (14) ḳardaşlaruñ biribiri-y-ile muḥabbeti bir sebebde iştirāk cihetindendür ve gerekdür ki (15) pādişāhuñ raʿıyyete muḥabbeti atanuñ oġlana muḥabbeti ḳabīlinden ola ve raʿıyyetüñ (16) pādişāha muḥabbeti oġuluñ ataya muḥabbeti ḳabīlinden ola ve raʿıyyetüñ biribiri-y-ile (17) muḥabbeti ḳardaşlaruñ muḥabbeti ḳabīlinden ola tā ki şerāyiṭ-ı niẓām anlaruñ ortasında (18) maḥfūẕ ola ve bu nisbetden murād oldur ki pādişāh raʿıyyete şefḳat ve luṭf (19) iẓhār eylemekde ve terbiyetde ve maṣlaḥatlar ṭalebinde ve mekrūhlar defʿında ve ḫayrı (20) ceẕb idüp şerri menʿ itmekde müşfiḳ atalara iḳtidā ide ve raʿıyyet aña (21) iṭāʿatda taʿẓīm ve tekrīmde ʿāḳıl oġullara iḳtidā ide ve raʿıyyet biribirine ikrām **[101a]** (1) ikrām ve iḥsān itmekde muvāfıḳ ḳardaşlara iḳtidā ideler tā ki her birisi (2) gendünüñ istiḥḳāḳ-ı ḫāṣṣı mıḳdārı ki vaḳt-ı iḳtiżā eyler, ʿadālet-ile āḫıruñ (3) ḥaẓẓın ve ḥaḳḳın ve naṣībin terbiyet idüp niẓām ve ṣebāt ḥāṣıl ola ve illā (4) eger ziyāde ve noḳṣān aña yol bulup ʿadālet mürtefiʿ olsa fesād ẓāhir (5) olur. Ve pādişāhuñ riyāseti, riyāset-i teġallubī olur. Yaʿni müteġallibe ve ehl-i baġy ve (6) fesād riyāset gibi olup muvāfaḳat, muḫālefet olup ülfet, nefret (7) olur ve meveddet, nifāḳ olup her gişi gendüye menfaʿatlu nesneyi ister. Egerçi (8) ġayrı żararı müştemil ise daḫı tā ki ṣadāḳat bāṭıl olup niẓām-ı ʿālemüñ żıddı (9) olan ḳatl bu fesād ıżṭırāb ẓāhir olur ve şol muḥabbet ki infiʿāller şāyibesinden (10) ve āfetler küdūretlerinden münezzehdür, maḥlūḳuñ ḫālıḳa muḥabbetidür ve ol muḥabbet ʿālim-i Rabbānī- (11) den ġayrıya müyesser olmaz ve ʿālim-i Rabbānīnüñ ġayrınuñ daʿvāları buṭlān-ıla mevṣūfdur; (12) zīrā ki muḥabbet maʿrifete mevḳūfdur ve bilmedügi kimseye gişi muḥabbet itmek ḳaçan (13) mutaṣavver olur ve mütevātir enʿāmları ve mütevālī iḥsānları ki nefse ve bedene irişür (14) bilmemek aña muḥabbet itmemegi muḳteżīdür, belī bu olur ki bir kimse gendü tevehhüminde put (15) naṣb idüp anı gendünüñ ḫālıḳı ve maʿbūdı bile. Bes

anuñ muḥabbetine ve ṭāʿatına (16) meşġūl olup anı maḥż-ı tevḥīd mücerred-i īmān ṣaya, ḥāṣā ki bu vech-ile ola; (17) zīrā ki Ḥaḳḳ Teʿālā buyurur:

وَمَايُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِا للهِ اِلَّا وَ هُمْ مُشْرِكُونَ

Yaʿni (18) bu kāfirlerüñ ekṣeri īmān getürmezler, Allāha illā şol ḥālda ki müşriklerdür. Bes (19) āyet-i kerīmeden bu müstefād oldı ki ʿibādet aṣnām ḥālında kāfirler īmānı (20) ve tevḥīdi fāḳıdlar-ımış ve Allāh muḥabbetini daʿvā idiciler çoḳdur ve lakin anlaruñ (21) muḥaḳḳıḳları ġāyetinde azdur. Bel-ki aḳall-ı mine'l-ḳalīldur ve iṭāʿat ve taʿẓīm muḥabbet-i ḥaḳīḳīden **[101b]** (1) mufāraḳat itmez.

وَقَلِيْلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَكُورُ

Yaʿni ḳullarımdan baña (2) şükr ider ḳul azdur ve mertebede vālideynüñ muḥabbeti bu muḥabbete tābiʿdur ve hīç (3) bir muḥabbet daḫı mertebede bu iki muḥabbete irişmez, illā muʿallimüñ muḥabbeti müteʿallim ḳatında; (4) zīrā ki bu muḥabbet mutavassıṭdur bu iki muḥabbetüñ ortasında ve bu ki sebeb oldur ki (5) muḥabbet-i evvel egerçi nihāyet-i şerefde ve celāletdedür, şu vech-ile ki maḥbūb-ı vücūda (6) ve vücūda tābiʿ olan niʿmetlere sebebdür. Ve ikinci muḥabbetüñ aña münāsebeti vardur ki (7) ata oġlına sebeb-i maḥsūs ve ʿillet-i ḳarībedür; velīkin muʿallimler ki terbiyet-i nüfūsda (8) atalar meṣābesindedürler, ecsām terbiyesinde mütemmim-i vücūd ve mabġī-ı ẕevāt (9) olduḳları cihetden sebeb-i evvele iḳtidā iderler ve anlaruñ terbiyesi aṣl-ı vücūda (10) müteferriʿ olduġı ḥayṣiyyetden ābāya teşebbüh iderler. Bes anlaruñ muḥabbeti muḥabbet-i evvelden (11) ednā ve ikinci muḥabbetden fevḳdur; zīrā ki anlaruñ terbiyeti aṣl-ı vücūda müteferriʿdur (12) ve atalar terbiyetinden eşrefdür ve ḥaḳīḳatda rabb-i cismānī ve eb-i rūḥānīdür (13) ve anuñ mertebesi taʿẓīmde ʿillet-i ūlā mertebesinden dūn ve ābā-ı beşeriyye (14) mertebesinden fevḳdur. İskenderden ṣordılar ki: "Atañı mı yig seversin; (15) yoḫsa üstāduñı mı?" Eyitdi ki: "Üstādumı yig severem." vechinde şunı beyān (16) itdi ki:

لِاَنَّ اَبِى كَانَ سَبَبَالِحَيوَنِى ٱلْفَانِيَةِ وَمُعَلِّمِى كَانَ سَبَبًا (17) لِحَيَوتِى البَاقِيةِ

Maʿnīsi budur ki anuñ-çün üstādumı yig severem (18) atamdan ki atam ḥayāt-ı fāniyeme sebeb olup cismümi terbiyet eyledi ve üstādum (19) ḥayāt-ı bāḳıyeme sebeb olup nefsümi terbiyet eyledi. Bes nefs mertebesinüñ (20) mertebe-i cism üzerine şerefi ve fażīleti mıḳdārınca üstād ḥaḳḳı ata ḥaḳḳından ziyāde (21) olur ve gerekdür ki üstādına ne vech-ile muḥabbet ve taʿẓīm ider-ise atasına daḫı hemīn **[102a]** (1) hemīn bu vech-ile ide ve üstāduñ

şākirde muḥabbeti ṭarīḳ-ı ḫayrda atanuñ oġlına (2) muḥabbetinden eşrefdür, şu cihetden ki anuñ terbiyeti tamām-ı faż̈īlet-ile olup (3) anuñ taġdiyesi ḫāliṣ ḥikmet-ile olur ve oġuluñ ataya nisbeti nefsüñ cisme (4) nisbeti gibidür ve mādām ki muḥabbetlerüñ mertebeleri ʿadālet ehli ḳatında mutaṣavver (5) olmaya şerāyiṭ ʿadāleti ıḳāmat idemez; zīrā ki Allāh muḥabbetinde ġayruñ şerīk (6) ḳılmaḳ şirk-i maḥżdur ve ata muḥabbeti bāb-ı reʾīsde ve ṣıddīḳ ikrāmı ḥaḳḳ sulṭānda (7) ve oġul taʿẓīmi ata ve ana ve aḳrabā bābında cehl-i maḥżdur. Envāʿ muḫabbeti biri- (8) birine ḫalṭ itmek ıżṭırābı ve fesād-ı terbiyeti mūcib ve melāmetleri ve şikāyetleri (9) müstelzimdür; ve çūn-ki her gişi muḥabbetden ve ḫidmetden gendü ḥaẓẓına ve naṣībine (10) vefā ide, aṣḥāb ortasında muvāneset ve aḥbāb ortasında (11) muʿāşere ve her müsteḥaḳḳuñ ḥaḳḳlarını ed[ā] itmek ḥāṣıl olur ve ṣadāḳatda ḫıyānet (12) mālda ve altunda ve gümişde ḫıyānetden helāklürekdür. Ve ḥakīm-i evvel (13) eydür bu maʿnīde: "Girçek olmayan ḳalb olan muḥabbet tīzcek inḥilāli ḳābul olur. (14) Şöyle ki dirhem ve dīnār ki ḳalb ola tīzcek helāk olur." Bes ʿāḳıla gerekdür ki (15) her bābda niyyeti ḫayr olup ol bābuñ ḥaddini ve mertebesini riʿāyet ide. Bes (16) ṣādıḳları gendü nefsi menzilesinde bile ve anları gendü ḫayrlarına şerīk ṣaya (17) ve āşinālarını ve dostları meṯābesinde ḳıla ve anları mümkin olduḳca maʿrifet (18) ḥaddinden ṣadāḳat derecesine irişdüre tā ki sīret-i ḫayrı gendü nefsinde ve (19) reʾīslerde ve aḳrabāda ve aṣdıḳāda ḥıfż itmiş ola ve şerrīr ki bu sīretden (20) nefret idüp muḥabbet-i baṭālet aña ġālib olup ḫayr-ıla şerr ortasında temyīzden (21) ġāfil olup ḫayr olmayan nesneyi ḫayrda ṣayar. Ve şol heyʾetüñ redāʾeti ki **[102b]** (1) anuñ ẓātında mümkin ve rāsıḫdur. Anuñ gendü nefsinden iḫtirāza mebdeʾ olur; (2) zīrā ki redāʾet biʾṭ-ṭabʿ mahrūb-ı ʿanhādur. Ve çūn-ki gendü nefsinden mehreb (3) ola anuñ nefsine müşākilden ve müşābihden daḫı mehreb olur. Bes dāʾimā (4) gendüyi gendüden bī-ḫayr ḳılan nesneye meşġūl olup melāmī gibi ve leẕẕāt-ı (5) dünyeviyyenüñ esbābı gibi nesneler muttaṣıl ḥırṣ gösterür bir vech-ile ki gendüyi (6) evindür; zīrā bunlardan fāriġ olsa gendüye gelür ve çūn-ki gendüye gele (7) gendüden müteʾeẕẕī olup münfaʿıl olur ve anuñ muḥabbeti anı andan menʿ iden (8) kimselere olup leẕẕeti gendüyi bī-ḫōd iden nesnelerde olur ve anda ʿömri (9) żāyiʿ ḳılmaġı saʿādet ṣayar ve anuñ emṯāli anı ıżṭırābdan ki gendü nefsinde (10) ḳavī-i müteżāddayı ġayr-ı murtāżanuñ tecāẕübinden ḥādiṯ olmış ola, şehevāt-ı (11) reviyyenüñ iltimāsı gibi ve istiḥḳāḳsuz kerāmetler ṭaleb itmek gibi daḫı şol marażlar (12) gibi ki ol ḳuvvetlerüñ inciẕābından lāzım gelür, ḥüzn ve ġażab ve ḫavf gibi bī-ḫayr (13) ḳalurlar ve buña sebeb oldur ki żıddlaruñ biribiri-y-ile teʾellüfi bir ḥālda ṣūret (14) bulmayup birinden birine intiḳāla müʾeddī olur ki ıżṭırāb andan ʿibāretdür. (15) Ve anuñ emṯāli-y-ile muḫālaṭa ve lehv ve ʿabeṯ olan nesneler-ile mülābese anuñ (16) ḫayālini o ḥāluñ iḫsāsından menʿ eyler tā ki fi'l-ḥāl ol ḥāldan ḫalāṣ bulur (17) ve ʿāḳıbete lāḥiḳ olan vebāldan ve ʿiḳābdan ġāfil olur.

Bes ol ḥāla ġıbṭa (18) eyler ve anı saʿādet bilür ve ḥaḳīḳatda buncılayın kimse gendü ẕātına muḥabbet olmaz (19) ve illā eger muḥabbet olsa anuñ mufāraḳatın istemez-idi ve hīç kimseyi daḫı sevmez; (20) zīrā ki ġayr-ı muḥabbet gişi gendüyi sevmege dāyirdür. Ve çūn-ki ol hīç kimseyi (21) sevmeye hīç kimse daḫı anı sevmez ve aña ḫayr ṣanar ve tābiʿ olur kimse olmaz tā şol ḥadde **[103a]** (1) ḥadde degin ki anuñ nefsi gendüye daḫı ḫayr ṣanmaz ve ol ḥāluñ ʿāḳıbeti nedāmet (2) ve ḥasret olur. Ammā ḫayyir-i fāżıl ki gendü ẕātından mütemettiʿ olup anuñ-ıla (3) meserret ve feraḥ üzerine ola, lā-büdd gendü ẕātına muḥibb olur; zīrā ki şerīf (4) ve maḥbūbdur. Ve çūn-ki ẕātını seve, anuñ-ıla muṣādaḳatı ve muvāṣalatı iḫtiyār eyler. (5) Bes ol hem gendüye ṣıddīḳ olur ve hem ġayr aña ṣıddīḳ olur ve bu sīret-i (6) ġayra iḥsān itmege mülāzım olur gerek-ise ḳaṣd-ıla ve gerek-ise ḳaṣdsuz ve sebeb (7) oldur ki anuñ efʿālı li-ẕātihā leẕīẕ ve maḥbūb olur ve leẕīẕ ve maḥbūb olan (8) nesne muḫtār olur. Bes anuñ mürīdi ve muḥabbeti ve muḳtedīsi çoḳ olur (9) ve anuñ iḥsānı cemīʿısına şāmil olur ve bu vech-ile iḥsān fenādan ve zevāldan (10) maṣūn ve maḥrūs olur ve dāʾimā ziyāde olur, ḫilāf şol iḥsānuñ ki ʿarażī ve (11) dünyevī ola ve anuñ mebdeʾi ʿādet ṭutmamış ḥālet ola tā ki ol (12) ḥāletüñ zevālı ol iḥsānuñ inḳıṭāʿını muḳteżī oldur ve inḳıṭāʿ iḥsān (13) melāleti ve şikāyeti müsteclib olur ve bu sebebden dünyevī iḥsānuñ ṣāḥibi (14) anuñ terbiyeti-y-ile vaṣıyyet olınmışdur ki:

رَبُّ الصَنِيعَةِ اَصْعَبُ (15) مِنْ اِبْتِدَائِهَا

Yaʿni ol iḥsānı evvel emrde işlemekden ise anı terbiye (16) idüp ziyāde itmek müşkilirekdür ve bu iḥsāna ʿārıż olan muḥabbete levvāme (17) dirler. Ve ammā şol muḥabbet ki iḥsān iden kimse-y-ile iḥsān olınan kimse (18) ortasında ola, ol hem mütefāvitdür. Yaʿni iḥsān idenüñ iḥsān (19) olınan kimseye muḥabbeti ziyāde olur, ʿaksinden ve buña delīl oldur ki ḥakīm-i (20) evvel dimişdür: "Ḳarż viren ve muʿāmele iden kimse ḳarż alan ve muʿāmele olınan (21) kimsenüñ ḥālına ihtimām idüp himmeti anlaruñ selāmetine maḳṣūr eyler ve anuñ **[103b]** (1) selāmetin istemesi gāh olur ki gend[ü] mālınuñ aḫẕı-y-içün ister aña muḥabbet itdügi (2) cihetden istemez. Yaʿni aña selāmet ve beḳā ve ġınā ve kifāyet-ile duʿā eyler, mālı gendüye (3) irişmek içün ḳarżı iden ve muʿāmele olınan kimsenüñ ḫārıża ve muʿāmele bu (4) vech-ile duʿāsı olmaz ve bu vech-ile ihtimā itmez. Ammā āşinā idici āşinālıġı ḳabūl (5) iden kimseyi sever. Egerçi andan bir nefʿ tevaḳḳuʿ itmez-ise daḫı ve aña sebeb oldur ki (6) her ki bir cemīl fiʿl işleye, ol işitdügi fiʿli sever ve çūn-ki anuñ itdügi fiʿl (7) müstaḳīm ola anuñ muḥabbeti ġāyete irişür; ammā muḥsenün-ileyhinüñ meyli iḥsāna (8) olur, muḥsine olmaz. Bes muḥsin anuñ bi'l-ʿaraż maḥbūbı olup bi'ẕ-ẕāt maṭlūbı (9) iḥsān olur ve daḫı şol

muḥabbet ki iḥsān-ıla kesb idüp niçe zemān anı terbiyet (10) iderler, çoḳ meşaḳḳatlar-ıla ḥāṣıl olan menfaʿatuñ cārī mecrāsı ve ḳāyim maḳāmı (11) olur. Yaʿni nice kim bir kimse seferde vāḳıʿ olan meşaḳḳatlar-ıla mālı kesb itse anuñ (12) ṣarfında żabṭ gösterüp buḫl iẓhār ider, ḫilāf şol kimsenüñ ki mālı suhūlet-ile (13) ḥāṣıl eyler. Farażā vāriṣler gibi hemçünān şol kimse daḫı ki teʿab ve meşaḳḳat-ıla bir kimse-y-ile (14) dostlıḳ kesb eylemiş ola, aña meşaḳḳatı ve anuñ zevālından ḫavfı ziyāde olur. (15) Şol kimseden ki ol muḥabbeti kesb itmekde ziyāde meşaḳḳata muḥtāc olmamışdur (16) ve bu maḥalldandur ki ana oġlı atadan yig sever; zīrā ki anı terbiyetde ananuñ (17) teʿabı ve meşaḳḳatı ziyāde olur ve şāʿir gend[ü] şiʿrini ziyāde sever ve anuñ şiʿri (18) vāsıṭası-y-ıla ʿucbı ve kibri ziyāde olur, ġayruñ ʿucbından ve kibrinden. Ve buncılayındur (19) her ṣıfat ehli ki gendü ṣanʿatında ziyāde teʿab ve meşaḳḳat çeke ve maʿlūmdur ki (20) münfaʿıluñ teʿabı ve meşaḳḳatı fāʿilüñ teʿabı gibi olmaz ve aḫż münfaʿıl ve muʿṭī fāʿildür. (21) Bes bu vücūhdan rūşen oldı ki muḥsinüñ muḥabbeti muḥsenün-ileyh muḥabbetinden ziyāde **[104a]** (1) ziyādedür ve muḥsin gāh olur ki iḥsānı ḥürriyyet cihetinden ider ve gāh olur ki (2) ẕikr-i cemīl kesbi-y-içün ider ve gāh olur ki riyā-y-içün eyler ve eşref-i envāʿı (3) ḥürriyyet vechi-y-ile olandur; zīrā ki ẕikr-i cemīl ve s̱enā-ı bāḳī ve gendüye cemīʿı ḫalḳuñ (4) muḥabbeti tebaʿıyyet-ile ḥāṣıl olur. Egerçi anuñ maḳṣūdı olmayup niyyet itmemiş (5) daḫı olsa ve biz dimişüz ki gişi gendü nefsini sever ve gendüyi sevene iḥsān (6) itmek ister. Bes her gişi gendü nefsine iḥsān itmek ister ve çūn-ki dostlıḳ (7) sebebleri ya ḫayr ya leẕẕet ya nefʿdur ve bir kimse ki bu aḳsām ortasında (8) tafḍīl itmeye ve birinüñ āḫar üzerine rüchānına vāḳıf olmaya, gendü nefsine (9) ne vech-ile iḥsān gerekdügin bilmez ve bu maḥalldandur ki baʿżı-ı ḫalāyıḳ nefsi-y-içün (10) sīret-i leẕẕet iḫtiyār iderler ve baʿżısı sīret-i menfaʿat iḫtiyār iderler ve baʿżısı (11) sīret-i kerāmet iḫtiyār iderler; zīrā ki sīret-i ḫayr ṭabīʿatından ḫaberdār olmayup (12) ḫaṭā iderler ve ol kimse ki leẕẕet-i ḫayra vāḳıf ola, ḫāric ve fānī leẕẕetlere rāżī (13) olmaz. Bel-ki envāʿ-ı leẕẕātuñ aʿlāsını ve etemmini ve aʿẓamını iḫtiyār eyler ve ol (14) leẕẕet leẕẕet-i ḫayr-ı ilāhīdür ve ol sīretüñ ṣāḥibi Allāh ü Teʿālānuñ ʿazze ismuhu efʿālına iḳtidā (15) idüp ḥaḳīḳī leẕẕetlerden temettüʿ ve intifāʿ ider ve aṣdıḳāya ve ġayr-ı aṣdıḳāya (16) cūd-ıla ve beẕl-ile muvāsāt gösterür, gendünüñ emṣāli ḳadar olmaduġı nesneye (17) ziyāde zīreklik ve nefsüñ kibri gibi ḳādir olur. Ve çūn-ki sözi muḥabbetde söylerüz, (18) ḥikmet ve ḫayr sevmek bu maḳālede daḫıl olur, aña işāret daḫı levāzımdandur. (19) Biz eydürüz ḥikmeti sevmek ve umūr-ı aḳliyyeye teveccüh ve ārāʾ-i ilāhīyyeyi istiʿmāl insāndan (20) mevcūd olan cüzʾ-i ilāhīye maḫṣūṣdur ve girü ḳalan muḥabbetlere müteṭarrıḳ olan (21) āfetlerden maṣūn ve maḥrūsdur ve anuñ gibi muḥabbete ne nemīme ve ġammaz yol bulur ve ne ḫōd **[104b]** (1) şerrīr aña daḫl idebilür; zīrā ki anuñ sebebi ḫayr-ı maḥżdur ve ḫayr-ı maḥż māddeden (2) ve māddenüñ

şerrlerinden münezzehdür. Ve mādām ki insān feżāyil-i insāniyyeyi ve aḫlāḳ-ı (3) beşeriyyeyi müstaʿmel ola, ol ḫayr ḥaḳīḳatından memnūʿ ve saʿādet-i ilāhiyyeden (4) maḥcūb olur. İllā bu ḳadar var ki bu fażīletüñ taḥṣīlinde ol fażīletlere iḥtiyāc (5) olur; ve çūn-ki feżāyil-i insāniyyenüñ taḥṣīlinden ṣoñra fażīlet-i ilāhiyyeye meşġūl (6) ola, ḥaḳīḳatda gendüyi ıṣlāḥ idüp ṭabīʿat mücāhedesinden ve anuñ (7) ālāmından ve nefs mücāhedesinden ve ḳavī-i nefsāniyye riyāżatından fāriġ (8) olur ve pāk ervāḥ-ıla ve muḳarreb ferişteler-ile iḫtilāṭ bulup meleʾ-i aʿlāya (9) muṣāḥib olur. Bes çūn-ki vücūd-ı fānīden vücūd-ı bāḳīya intiḳāl ide, naʿīm-i (10) ebedī ve sürūr-ı sermedīye irişür. Ve ḥakīm Areṣṭaṭalis eydür: "Tamām (11) ve ḫāliṣ saʿādet Bārī Teʿālā ḥażretinüñ muḳarreblerinüñdür." Ve gerekmez ki feżāyil-i insāniyyeyi (12) melāʾikeye iżāfet ve nisbet ideyüz; zīrā ki anlar biribiri-y-ile muʿāmele itmezler (13) ve biribirinüñ ḳatında emānet ḳomazlar ve ticāret itmezler tā ki ʿadālete muḥtāc (14) olalar ve nesneden ḫavf itmezler tā ki şecāʿat anlaruñ ḳatında (15) maḥmūd ve merżī ola ve ġayra māl infāḳ itmekden münezzehlerdür ve altuna ve gümişe bulaşmamışlardur (16) ve şehvetlerden fāriġlerdür tā ki ʿiffete muḥtāc olalar ve ʿanāṣır-ı erbaʿadan mürekkeb degüller (17) tā ki ġıdāya müşteāḳ olalar. Bes Allāh ü Teʿālānuñ maḫlūḳātından bu pāk ṭāʾife feżāyil-i (18) insāniyyeden müstaġnī olurlar ve Allāh ü Teʿālā ḫōd melāʾike-i mücerrededen aʿlādur ve bu (19) maʿnālaruñ emṣālinden taḳdīse ve tenzīh evlādur. Bel-ki anuñ vaṣfı bir basīṭ nesne-y-ile (20) ki umūr-ı ʿaḳliyye ve eṣnāf-ı ḫayrāt aña müteşebbih olalar, teşebbüh-i baʿīd-ıla elyaḳdur. (21) Ve şol ḥaḳḳ ki hīç vech-ile anda şekke mecāl yoḳdur. Oldur ki anı sevmez illā saʿīd-i ḫayyir şol **[105a]** (1) şol kimseler ki (ki) saʿādete ve ḫayr-ı ḥaḳīḳīye vāḳıf olup endāze-i ṭāḳatca aña teḳarrub (2) göstereler ve istiṭāʿat miḳdārınca anuñ rıżāsın ṭaleb idüp ḳudret ḥasebince (3) anuñ efʿālına iḳtidā ideler tā ki anuñ civārına ve raḥmatına ve rıżāsına yaḳın olup (4) anuñ muḥabbeti ednā kesb ideler, andan ṣoñra bir lafẓ ıṭlāḳ eyledi ki bizüm (5) luġatumuzda ıṭlāḳ itmezler ve eyitdi ki: "Her kimseyi ki Allāh ü Teʿālā seve, anuñ-ıla muʿāhede (6) ider ve dostlar biribiri-y-ile muʿāhede itdükleri gibi ve aña iḥsān ider." Ve bu (7) maḥalldandur ki ḥakīme ʿaceb leẕẕetler ve ġarīb feraḥlar olur ve bir kimse ki ḥaḳīḳat-ı ḥikmete (8) irişe anuñ leẕẕeti cemīʿı leẕẕātdan aʿlā olmasını bilür. Bes bir leẕẕete daḫı iltifāt (9) itmez ve ḥikmetden ġayrı hīç ḫālet üzerine ḳarār idüp maḳām ṭutmaz ve çūn-ki böyle (10) ola şol ḥakīm ki anuñ ḥikmeti cemīʿı ḥikmetlerüñ etemmidür, Allāh ü Teʿālādur; ve ḥaḳīḳatda aña (11) muḥabbet itmez. İllā meger ki anuñ ḳullarından ḥakīm-i saʿīd ola ve bu cihetdendür ki bu (12) saʿādet meẕkūr olan saʿādetlerüñ cemīʿısınuñ aʿlāsıdur ve bu saʿādet (13) saʿādet-i insānī olmaz; zīrā ki ḫayāt-ı ṭabīʿıyyeden münezzeh ve ḳavī-i nefsāniyyeden müberrādur (14) ve anuñ-ıla ġāyet-i buʿdda ve mübāyinededür. Bes ol saʿādet bir ʿaṭā-ı ilāhīdür ki Ḥaḳḳ (15) Sübḥāne ve Teʿālā gendü

ḳullarından güzīde ve muḫtār itdügi ḳula virür, andan ṣoñra bir kimseye (16) virür ki ol saʿādetüñ ṭalebinde mücāhede idüp müddet-i ḥayātı ve eyyāmı ve evḳātı aña (17) raġbete ve anuñ ṭarīḳında vāḳıʿ olan teʿabuñ ve meşaḳḳatuñ iḫtimāline ṣarf ide; zīrā (18) bir kimse ki aña mülāzemet meşaḳḳatı üzerine ṣabr itmeye lehv ve ʿabeş müştāḳ olur, şu (19) cihetden ki lehv ve ʿabeş nesne bedenüñ rāḥatıdur ve rāḥat ne saʿādete ġāyet ve ne ḫōd (20) saʿādetüñ esbābından olur ve rāḥat-ı bedenīye ṣol kimse māyil olur ki ṭabīʿıyyü'ş-şekl (21) behīmiyyü'l-aṣl ola, ḳullar ve oġlancuḳlar ve behīmeler gibi ve bu ṣınflar saʿādet-ile mevsūm **[105b]** (1) olmazlar ve ʿaḳlı ve fażīleti olan kimesne himmeti aʿlā-ı merātibe ṣarf eyler ve hem ḥakīm-i evvel (2) eydür: "Lāyıḳ degül ki insānuñ himmeti üns ola; faḳaṭ egerçi ünse mensūba daḫı ve bu (3) daḫı lāyıḳ degül ki ölmiş ḥayvānlar himmetlerine rāżī ola. Egerçi anuñ āḳıbeti maʾālī (4) mevt-ise daḫı belī gerekdür ki cemīʿı ḳuvvetleri-y-ile ḥayāt-ı ilāhiyye bulmaḳ üzerine münbaʿiṣ (5) ola; zīrā egerçi insān cüssede ḫurde ve ṣaġīr yaradılmışdur; lakin ḥikmet-ile aʿẓam ve ʿaḳl-ıla (6) eşrefdür ve ʿaḳl cemīʿı ḫalāyıḳdan mertebede aʿlādur; zīrā ki ʿaḳl cevher-i reʾīsdür (7) ve Allāh ü Teʿālānuñ emri-y-ile cemīʿısına ġālibdür ve insān mādām ki bu ʿālemde ola (8) gerçi ḥüsn-i ḥāl-ı ḥāriciye muḥtāc olur; lakin cemīʿı himmetini aña ṣarf itmemek gerek ve ġınāyı (9) ve yüsri ziyāde eylemege çoḳ cehd ve saʿy itmemek gerek; zīrā ki māl gişiyi fażīlete (10) irişdürmez ve efʿāl-ı esḫiyā çoḳ olur ki dervīşlerden ṣādır olur ve bu maḥalldandur (11) ḥükemā didügi söz ki: "Saʿīd ṣol kimsedür ki ḫāric olan ḫayrlardan anuñ (12) ḥaẓẓı ve naṣībi iḳtiṣād ola ve andan ṣādır olmaya illā ṣol fiʿller ki muḳteżī-i (13) efʿāl ola." Her çend anuñ māyesi az-ısa daḫı bu cemīʿı söylenen söz ḥakīmüñ sözidür ki (14) taḳrīr oldı ve andan ṣoñra ḥakīm yine eydür ki: "Mücerred-i feżāyili bilmek kifāyet itmez; (15) bel-ki kifāyet ʿamelde ve anı istiʿmāldadur ve ḫalāyıḳuñ baʿżısı feżāyile ve ḫayrāta (16) rāġıb olup mevāʿıẓuñ ve neṣāyiḥüñ anlarda eşeri olur ve şürūr-ı ḳabāyıḥdan (17) pāk ġarīze ve ṣāfī ḳarīḥa-y-ıla ictināb iden ṭāʾife az vāḳıʿ olur ve baʿżısı (18) şürūr-ı ḳabāyıḥdan vaʿīd ve taḳrīʿ ve inẕār-ıla imtināʿ iderler ve anlaruñ ḫavfı cehennemden (19) ve ʿaẕābdan ve ʿiḳābdan olur ve bu maḥalldandur baʿżı-ı ḫalāyıḳ bi'ṭ-ṭabʿ ḫayyirler olup (20) baʿżısı şerʿ-ıla ve teʿallüm-ile ḫayyirler olduḳları ve bu ṣınfa şerīʿat boġazında loḳma (21) ṭuran kimseye nisbet ṣuya beñzer; eger ṣu olmasa helāk olur, hemçünān bu ṣınf daḫı eger şerʿ-ıla **[106a]** (1) şerʿ-ıla müʾeddeb olmasalar lā-büdd helāk olurlar ve anları ışlāḥda hīç bir ḥīle (2) fāʾide virmez. Bes ṭabīʿat-ıla ḫayyir ve ġarīzet-ile fāżıl olan Allāh ü Teʿālānuñ muḥabbeti olur ve anuñ (3) emri gendü fikri ve tedbīri-y-ile ḥāṣıl olmaz. Bel-ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā anuñ emrinüñ (4) müdebbiri ve mütevellīsi olur ve bu muḳaddimelerden maʿlūm oldı ki erbāb-ı saʿādāt (5) üç ṣınfa münḥaṣır-ımış: Evvel ṣol kimselerdür ki evvelden anlara pāklik eşeri ẓāhir (6) olup ḫayā ve kerem-ile mevṣūf ve muvāfıḳ, terbiyete maḫṣūṣ

olalar ve ḫayyirler-ile muṣāḥabete (7) meyl idüp fāżıllar-ıla muvānesete teveccüh ideler ve anlaruñ żıddlarından iḥtirāz (8) ideler. Ve ikinci şol kimselerdür ki evvel emrden bu ṣıfat üzerine olmayalar, bel-ki (9) saʿy-ıla ve cidd-ile ṭaleb-i ḥaḳḳ ideler; çün-ki ḫalāyıḳuñ iḫtilāfını görürler ve ṭaleb-i ḥaḳḳa (10) mülāzemet iderler tā ki mertebe-i ḥükemāya irişürler. Yaʿni anlaruñ ʿilmleri ṣaḥīḥ (11) ve ʿamelleri ṣavāb olur ve ol tefelsüf-ile ve teʿaṣṣubı ṭarḥ itmeg-ile ḥāṣıl olur. (12) Ve üçinci şol kimselerdür ki anı eger ehle bu ṣıfat üzerine ḳılalar. Yaʿni teʾdīb-i (13) şerʿī-y-ıla yāḫūd taʿlīm-i ḥikemī-y-ile ve maʿlūmdur ki bu ḳısmlardan maṭlūb ikinci (14) ḳısmdur; zīrā ki saʿādet vāḳıʿ olmaġuñ mebādīsi aṣl-ı velādetde ve ḳabūl-ı (15) edeb üzerine ikrāh itmekde tālib-i müctehidüñ ẕātından degüldür; bel-ki ḥāriciyyātdan- (16) dur ve saʿādet-i tāmm ki ḥaḳīḳī ola, ṭālib-i müctehid olur.

Üçinci Faṣl: (17) **İctimāʿlaruñ aḳsāmı beyānında ve medīnelerüñ aḥvālı şerḥindedür.** (18) Şol ḳażıyya ḥükmi-y-ile ki mürekkebātdan her mürekkebüñ bir ḥükmi ve bir ḫāṣṣıyyeti ve bir heyʾeti (19) olur ki anuñ-ıla ḫuṣūṣ bulup münferid olur ve anuñ eczāsınuñ ol nesnede (20) anuñ-ıla müşāreketi olmaz, hemçünān eşḫāṣ-ı insāniyye ve efrād-ı beşeriyye ictimāʿınuñ daḫı (21) teʾellüf ve terekküb cihetinden ḥükmi ve heyʾeti ve ḫāṣṣıyyeti vardur, eşḫāṣdan her şaḫṣda **[106b]** (1) mevcūd olan ḥükme ve ḫāṣṣıyyete ve heyʾete muḫālif. Bes çün-ki insānuñ efʿālı (2) irādiyyesi iki ḳısma münḳasimdür ki ḫayrātdur ve şürūrdur, lā-cerem ictimāʿlar (3) daḫı iki ḳısma münḳasim olur: Birisi ol ki anuñ sebebi ḫayrāt ḳabīlinden ola. (4) İkinci ol ki anuñ sebebi şürūr ḳabīlinden ola. Evvelkiye medīne-i fāżıla dirler, (5) bir nevʿdan ziyāde olmaz; zīrā ki ḥaḳḳ tekeşşürden münezzehdür ve ṭarīḳ-ı ḫayrāt vāḥiddür, (6) müteʿaddid olmaz. Ammā medīne-i ġayr-ı fāżıla üç nevʿdur: Birisi ol ki eczā-ı medīne ki eşḫāṣ-ı (7) insāniyyedür, ḳuvvet-i nuṭḳıyyeyi istiʿmāl itmekden ḫālī olalar ve anlaruñ temeddünini ve ictimāʿını (8) mūcib olan sāʾir ḳuvvetlerden bir ḳuvvetüñ daḫı tetebbuʿı ola ve aña medīne-i cāhile (9) dirler. Ve ikinci ol ki ḳuvvet-i nuṭḳıyyeyi istiʿmālından ḫālī olmayalar; ammā bir ḳuvvet daḫı (10) ḳuvvet-i nuṭḳıyyeyi gendüye ḫādim ḳılup ictimāʿı mūcib ola ve aña medīne-i (11) fāsıḳa dirler. Ve üçinci ol ki ḳuvvet-i fikriyyenüñ noḳṣānından bir ḳānūnı gendü (12) taḫayyüllerine getürüp aña fażīlet ad vireler ve anuñ üzerine binā idüp içtima[ʿ] bulalar (13) ve aña medīne-i ḍālle dirler ve bu medīnelerden her birisi ġayr-ı mütenāhī şuʿbelere (14) münşaʿıb olur; zīrā bāṭıluñ ve şerrüñ nihāyeti yoḳdur ve hem medīne-i fāżıla (15) ortasında ġayr-ı fāżıl medīneler mütevellid olur. Şol sebeblerden ki bundan (16) ṣoñra taḳrīr iderüz ve aña nevābit dirler ve bu medīnelerden ġaraż medīne-i (17) fāżılanuñ maʿrifetidür tā ki girü ḳalan medīneleri cehd-ile ol mertebeye irişdüreler. (18) Ammā medīne-i fāżıla bir ḳavmuñ ictimāʿıdur ki anlaruñ himmetleri taḥṣīl-i ḫayrāt ve izāle-

i (19) şürūr üzerine muḳarrar ola, lā-cerem anlaruñ ortasında arada ve efʿālda iştirāk (20) ve ittifāḳ olup ammā anlaruñ reʾylerinüñ ittifāḳı şu vech-ile olur ki ḫalḳuñ mebdeʾinde (21) ve meʿādında ve mebdeʾ-ile meʿād ortasında vāḳıʿ olan aḥvālda anlaruñ muʿteḳadları **[107a]** (1) muʿteḳadları ḥaḳḳa muṭābıḳ olup biribirine muvāfıḳ ola; ammā anlaruñ efʿālda (2) ittifāḳı şu vech-ile olur ki kemāl kesb itmegi cemīʿısı bir vech üzerine bilürler (3) ve anlardan ṣādır olan fiʿller mevżūʿdur, ḳāleb-i ḥikmetde ve muḳavvimdür tehẕīb-i (4) ʿaḳlī-y-ile ve muḳadderdür, ḳavānīn-i ʿadālet ve şerāyiṭ-i siyāset-ile tā ki eşḫāṣuñ (5) iḫtilāfı ve aḥvāluñ tebāyüni-y-ile cemīʿısınuñ fiʿllerinüñ ġāyeti bir olup ṭarīḳları (6) ve sīretleri biribirine muvāfıḳ ola ve bilmek gerek ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā ḳuvvet-i temyīzi (7) ve nuṭḳı cemīʿı efrād-ı insāniyyede berāber yaratmamışdur. Bel-ki anı merātib-i muḫtelifede (8) müretteb eylemişdür. Yaʿni esfel-i ṭabaḳātdan ufḳ-ı ḥayvāna ittiṣāldür, aʿlā-ı merātibe (9) degin ki uç ṣafā ve civār ḥażretdür, insān-çün merātib ḳonmışdur ve merātibde (10) iḫtilāf esbāb-ı niẓāmdan bir sebeb olmışdur; niketim anı taḳrīr eyledük; ve çün-ki (11) cemīʿı eşḫāṣda ḳuvvet-i temyīz berāber olmaya, cemīʿı cemāʿatuñ mebdeʾini ve meʿādını idrāk (12) ki sāʾir müdrikāt-ile ġāyet mübāyinede dururlar bir ṭarīḳ üzerine müyesser olmadı. (13) Bel-ki şol kimseler ki kāmil ʿaḳllar ve selīm fıṭratlara ve müstaḳīm ʿādetlere maḫṣūṣlardur (14) ve teʾyīd-i ilāhī ve irşād-ı rabbānī anlaruñ hidāyetine mütekeffildür, maʿrifet mebdeʾe ve meʿāda (15) ve mevcūdātuñ mebdeʾ-i evvelden ṣudūrınuñ keyfiyyetine ve cemīʿı ḫalāyıḳuñ aña intihāsına vech-i ḥaḳḳ üzerine irişmiş (16) olurlar ṭāḳatları mıḳdārınca. Ve çün-ki nefs-i insāniyyenüñ ḳavī-i derrākesi vardur ki (17) anuñ sebebi-y-ile umūr-ı cismāniyyeyi ve rūḥāniyyeyi idrāk eyler, ol ḳavī-i derrāke (18) vehm ü ḫayāl ü fikr, ḥiss gibi ve anuñ ṣafāda ve küdūretde tertībi ve tedrīci (19) vardur. Şöyle ki ʿilm-i ḥikmetde muḳarrardur ve bu ḳuvvetlerden hīç ḳuvvet ve evḳātlardan (20) hīç vaḳtda gerek-ise uyḫu vaḳtında olsun gerek-ise oyanuḳlıḳ ḫīninde olsun (21) muʿaṭṭal ve fāriġ olmaz ve mebdeʾüñ ve meʿāduñ maʿrifeti cevher-i nefs-i şerīfe maḫṣūṣdur **[107b]** (1) ve ḳavīden hīç ḳuvvetüñ bu maʿrifetde anuñ-ıla iştirāki yoḳdur. Bes ol ḫāletde ki ol cemāʿatuñ (2) pāk ẕātları mebdeʾüñ ve meʿāduñ müşāhedesine daḫı aña müteʿallıḳ olan nesneye meşġūl (3) ola, şekk degüldür ki bu ḳuvvetler ki nefse musaḫḫar olmışlardur, ol ḫāla münāsebet ṣūretlerüñ (4) taṣavvurı-y-ıla mevsūm olurlar ve nefsüñ maʿlūmı çün-ki ḳavī-i cismāniyyede irtisāmdan (5) ġayet-i buʿdda ola ve ḳavī-i cismāniyye miṯāllerden ve ṣūretlerden ve ḫayāllerden (6) ġayrı nesneyi idrāk idemez. Bes ol miṯāller bu ḳabīlden olur; ammā eşref-i (7) emṯile ki cismāniyyātda mümkin olur ve her ḳuvvetde anuñ mertebesi iʿtibārı-y-ıla nefse ḳurbı (8) ve buʿdı-y-ıla olur; velīkin ḳuvvet-i ʿaḳliyye maʿrifet-i ḥaḳīḳiyye-y-ile ḥilm itmişdür ki ol (9) maʿlūm bu ṣūretlerden muḳaddes ve muʿarrādur ve bu ṭāʾifeye efāżıl-ı ḥükemā dirler ve (10) şol ḳavm ki mertebede

anlardan ednā dururlar, maʿrifet-i ʿaḳlīyi ṣırfdan ʿāciz ḳalurlar (11) ve anlaruñ idrāklerinüñ ġāyeti ḳuvvet-i vehmiyye-y-ile taṣavvurdur ki evhām-ı ḥükemāda (12) anuñ meşeli mevcūd ola, lakin andan tenzīhi vācib bileler. Bes çūn-ki bu ṭāʾifenüñ (13) ḥaḳīḳat-ı maʿrifete ṭarīḳı yoḳdur, bu ṣūret aḥkāmını mebdeʾe ve meʿāda icrā itmege (14) ruḫṣat bulurlar; velīkin anlaruñ ḫayālinde mütemeşşil olan ṣūret aḥkāmından ki (15) mertebede ṣūret-i vehmiyye mertebesinden ednā ve cismāniyyete aḳreb tenzīh-ile mükellef (16) olurlar ve anuñ ṣūret-i vehmiyyeden nefyini ve selbini levāzımdan ʿadd iderler ve maʿa- (17) ẕalik evvelki ṭāʾifenüñ maʿrifeti bunlaruñ maʿrifetlerinden etemm ve ekmel olmasına muḳarrar (18) muʿterif olurlar. Ve bu ṭāʾifeye ehl-i īmān dirler ve şol ḳavm ki mertebede (19) anlardan daḫı ednā dururlar ve taṣavvurāt-ı vehmiyye daḫı ḳādir olmazlar, ṣūr[et]-i (20) ḫayāliyyeye ḳanāʿat idüp mebdeʾ ve meʿādı emṣile-i cismāniyye-y-ile taḫayyül iderler ve (21) evżāʿ-ı cismāniyyeyi daḫı levāḥıḳ-ı cismāniyyeyi andan selb itmegi vācib bileler ve evvelki **[108a]** (1) ve evvelki iki ṭāʾifenüñ maʿrifetine iʿtirāf iderler ve bu ṭāʾifeye ehl-i teslīm dirler (2) ve eksük naẓarlular ki mertebede anlardan daḫı ednā dururlar, baʿīd miṣāller üzerine (3) iḳtiṣār idüp aḥkām-ı cismāniyyenüñ baʿżısı-y-ıla temessük iderler ve anlara müstażʿaf dirler (4) ve eger bu ṭarīḳ üzerine merātib-i riʿāyet ideler mümkindür ki nevbet-i ṣūret- (5) perestlere irişe. Fi'l-cümle bu iḫtilāflar, istiʿdādlar iʿtibārı-y-ıla olur. Bunuñ miṣāli şu (6) vech-ile olur ki bir şaḫṣ bir nesnenüñ ḥaḳīḳatına vāḳıf ola ve bir şaḫṣ daḫı (7) anuñ ṣūretine vāḳıf ola ve bir şaḫṣ daḫı ol ṣūretüñ ʿaksine vāḳıf ola (8) ki aynaya yā ṣuya düşmiş ola ve bir şaḫṣ daḫı bir naḳṣa vāḳıf ola ki (9) naḳḳāş anı ol ṣıfat-ıla itmiş ola ve ḳıyās bunuñ üzerinedür; ve çūn-ki her gişinüñ (10) ḳudretinüñ ġāyeti taḳṣīr-ile mevsūm olmaz. Bel-ki anuñ teveccühi kemāle olur ve anuñ yüzi (11) ʿālem-i maʿrifetde Allāh ü Teʿālānuñ ḳıblesine olur ve ṣāḥib-i nāmūs ki cemīʿı ḫalāyıḳı kemāle (12) irişdüricidür.

كَلِّمِ النَاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ

ḳażıyyası üzerine her şaḫṣı (13) kemāle irişdürmesi ol şaḫṣuñ ḳuvveti ve ḳudreti mıḳdārınca olur ve anuñ ḳuvveti (14) daḫı fiṭratında ve ḫilḳatında ḳonulan nesneden yāḫūd ʿibādet-ile kesb itdüginden (15) ziyāde olmaz. Bes anuñ sözi gāh muḥkem olur ve gāh müteşābih ve tevḥīdde (16) vaḳt olur ki tenzīh-i ṣırf eydür ve gāh olur ki teşbīh-i maḥż ve çūn-ki mebdeʾ (17) ḥālında bu vech-ile ola, meʿād ḥālında daḫı buncılayın tā ki her ṭāʾife gendü ḥaḳḳlarına (18) irişüp gendü ḥaẓẓların ve naṣīblerin ḥāṣīl ideler ve ḥakīm daḫı bu vech-ile gāh (19) ḳıyāsāt-ı bürhāniyye istiʿmāl eyler ve gāh iḳnāʿıyyāt üzerine ḳanāʿat ider ve gāh (20) şiʿrriyyāt ve muḫayyelāt-ıla temessük eyler tā ki her gişinüñ irşādını başīreti (21) mıḳdārınca

itmiş ola. Ve çün-ki ḫalāyıḳuñ iʿtiḳād itdügi nesneler kemāle teveccüh silkinde **[108b]** (1) münḫariṭdur; ama ṣūretde ve vażʿda muḫtelifdür. Bes mādām ki fāżıl-ı evvele ki (2) müdebbir medīne-i fużalādur, iḳtidā ideler, anlaruñ ortasında teʿaṣṣub (3) ve teʿānüd olmaz. Egerçi milletde ve meẕhebde muḫtelif olurlar-ısa daḫı bel-ki milletlerüñ (4) ve meẕheblerüñ iḫtilāfı ki anlaruñ ḳatında emṣilenüñ ve ḫayālātuñ rüsūmı iḫtilāfından (5) ḥādiṯ olmışdur ki cemīʿısınuñ ġāyeti bir maṭlūbdur, maṭʿūmlaruñ ve melbūslaruñ (6) iḫtilāfı menzilesinde olurlar ki cins-ile ve levn-ile muḫteliflerdür ve cemīʿısından (7) ġāyet ve ġaraż bir nevʿ menfaʿatdur ve reʾīs-i medīne ki anlaruñ muḳtedīsidür, (8) her ṭāʾifeyi yirlü yirince vażʿ idüp anlaruñ ortasında riyāseti (9) ve ḫidmeti müretteb eyler. Şöyle ki her ḳavm bir ḳavma nisbet merʾūs ve ḫādim (10) meṣābesinde olur ve bir ṭāʾifeye iżāfet-ile reʾīs olurlar tā şol ṭāʾifeye (11) irişince ki anlara hīç riyāsete ehliyyet olmaz ve muṭlaḳā ḫādimler olurlar ve bu (12) medīnenüñ ehli mevcūdāt-ı ʿālem gibidür terettübde ve her birisi merātib-i mevcūdātdan (13) bir mertebe menzilesinde olurlar ki ʿillet-i evlā-y-ıla maʿlūl ve aḫīr ortasında (14) vāḳıʿ olmışdur ve bu iḳtidādur sünnet-i ilāhiyyeye ki ḥiḳmet-i muṭlaḳdur. Ammā (15) eger müdebbir-i medīneye iḳtidādan inḥirāf bulsalar ḳuvvet-i ġażabiyye anlarda (16) ḳuvvet-i nāṭıḳa üzerine tefevvuḳ ṭaleb ider tā ki teʿaṣṣub ve ʿinād ve muḫālefet-i (17) meẕheb anlaruñ ortasında ḥādiṯ olur. Ve çün-ki reʾīs-i mefḳūd bulalar (18) her birisi daʿvā-ı riyāset eyler ve ṣūr-ı mevhūma ve muḫayyeleden her ṣūreti bir ṣanem (19) düzüp bir ḳavmı gendüye tābiʿ eyler tā ki tenāzuʿ ve teḫālüf ẓāhir olur ve istiḳrā-y-ıla (20) maʿlūm olur ki ehl-i bāṭıluñ ekṣer meẕāhibine menşeʾ ehl-i ḥaḳḳ meẕāhibinden olmışdur (21) ve bāṭıluñ gendü nefsinde ḥaḳīḳatı ve bünyādı ve aṣlı yoḳdur ve medīne-i fāżılanuñ **[109a]** (1) fāżılanuñ ehli egerçi eṭrāf-ı ʿālemde muḫteliflerdür; lakin ḥaḳīḳatda müttefiḳlerdür; (2) zīrā ki anlaruñ göñüller mütteḥid olup biribirinüñ muḥabbeti-y-ile müteḥallī olup (3) teʾellüfde ve teveddüdde bir şaḫṣ gibi olurlar. Nitekim Ṣāriʿ ʿaleyhi's-selām (4) eydür:

اَلْمُسْلِمُونَ يَدُ وَاحِدَةٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ

Yaʿni müselmānlar girü ḳalanlarına (5) bir el gibidür. Ortalarında muḫālefet olmayup biribiri-y-ile meveddet itdükleri (6) sebeb-ile ve anlaruñ melikleri ki ʿālemüñ müdebbirleridür evżāʿ-ı nevāmīsde (7) ve meṣāliḥ-i maʿāşda taṣarruf iderler vaḳta ve ḥāla mülāyim ve münāsib taṣarruflar-ıla; (8) ammā nevāmīsüñ evżāʿında taṣarruf-ı cüzʾi-y-ile taṣarruf iderler ve ama evżāʿ-ı (9) meṣāliḥde taṣarruf-ı küllī-y-ile mutaṣarrıf olurlar ve bu sebebdendür dīnüñ ve mülküñ (10) biribirine teʿalluḳı şöyle ki pādişāh-ı ʿacem ve ḥakīm-i Fars Erdeşir Bābek (11) dimişdür:

اَلدِّيْن وَالْمُلْكُ تَوْءَ مَانِ لَايَتِمُّ اَحَدُ هُمَاالَّا بِالْاٰخِر

Yaʿni dīn-ile (12) mülk ikiz ḳardaşlardur, eḥadü-hümā tamām olmaz illā āḫar-ıla; zīrā ki dīn ḳāʿide ve (13) mülk erkāndur. Nitekim esās rüknsüz żāyiʿ olur dir-iken bünyādsuz (14) ḫarāb olur. Buncılayın dīn daḫı mülksüz żāyiʿ ve bī-nefʿ olur ve mülk (15) dīnsüz vāhī ve żaʿīf olur ve medīne-i fāżılanuñ milkleri ve müdebbirleri (16) gerçi ʿadedde çoḳ olurlar-ısa daḫı gerek-ise bir zemānda olsun gerek-ise (17) muḫtelif zemānlarda olsun anlaruñ ḥükmi hemān bir şaḫṣ ḥükmidür; zīrā ki anlaruñ (18) naẓarı bir ġāyete olur ki ol ġāyet saʿādet-i ḳuṣvādur ve anlaruñ teveccühi (19) bir maṭlūba olur ki ol maṭlūb meʿād-ı ḥaḳīḳīdür. Bes aḥkām-ı sābıḳaya lāḥiḳ (20) ve müteʾaḫḫirine taṣarruf ki ider maṣlaḥatlar iʿtibārı-y-ıla anuñ (21) ṭarafından muḫālefet olmaz. Bel-ki sābıḳ olan kimsenüñ ḳānūnını tekmīl ider. Meşelā eger **[109b]** (1) bu lāḥiḳ ve müteʾaḫḫir ol vaḳtda ḥāżır olsa-y-ıdı hemān ol ḳānūnı vażʿ (2) ider-idi ve eger ol sābıḳ ve müteḳaddim bu vaḳtda ḥāżır olsa-y-ıdı hemīn (3) bu taṣarrufı ider-idi ki:

طَرِيقُ الْعَقْلِ وَاحِدُ

Yaʿni ʿaḳluñ ṭarīḳı birdür. (4) Müdebbirler ortasında muḫālefet olmaz ve bu sözüñ mışdāḳı oldur ki Ḥażret-i (5) ʿĪsādan ʿaleyhi’s-selām naḳl itdiler ki:

مَا جِئْتُ لِأُبْطِلَ التَّوْرَيه بَلْ (6) جِئْتُ لِاَكَلِّمَهَا

Maʿnīsi budur ki ben gelmedüm bu ʿāleme ahkām-ı tevrīti (7) ibṭāl-içün, bel-ki anı tekmīl-içün geldüm ve biribiri-y-ile ʿinād ve muḫālefet şol (8) cemāʿat ḥaḳḳında mutaṣavver olur ki ḥaḳīḳat ḥāla vāḳıf olmayup ṣūret- (9) perest olalar. Ve medīne-i fāżılanuñ rüknleri biş ṣınfdur: Evvelki (10) ṣınf şol cemāʿatdur ki medīnenüñ tedbīri-y-ile mevsūm olalar ve anlar feżāyil (11) ehlleri ve kāmil ḥakīmlerdür ki umūr-ı ʿaẓīmede ḳuvvet-i teʿaḳḳul-ıla ve ṣāyib-i reʾyler-ile (12) ebnā-ı nevʿdan mümtāz olalar ve ḥaḳāyıḳ-ı mevcūdātı bilmek anlaruñ ṣınāʿatı ola (13) ve anlara efāżıl dirler. Ve ikinci ṣınf şol cemāʿatdur ki ʿavāmmı ve edānīyi (14) kemāl-i iżāfī mertebelerine irişdürürler ve cemīʿı ehl-i medīneyi ṭāʾife-i evvelīnüñ (15) muʿteḳadına daʿvet iderler tā ki ẕātında istiʿdādı olan anlaruñ mevāʿıẓı (16) ve neṣāyiḥi-y-ile gendü derecesinden teraḳḳī ide ve ʿilm-i kelām ve fıḳh ve ḫiṭābet (17) ve belāġat ve şiʿr ve kitābet anlaruñ ṣınāʿatıdur ve anlara ẕevi’l-elsine dirler. (18) O üçinci şol cemāʿatdur ki ehl-i medīne ortasında ʿadālet ḳānūnların ḥıfż (19) ideler ve almaḳda virmekde mıḳdār-ı vācibi riʿāyet idüp tekāfī ve tesāvīye (20) taḥrīż ideler ve muʿāmelelerinde ʿivaż virüp berāber olmaġa taḥrīk ideler ve ʿilm-i (21) ḥesāb ve istīfā ve hendese ve ṭıbb ve nücūm

anlaruñ ṣınāʿatıdur ve anlara muḳadderler dirler **[110a]** (1) dirler. Ve dördinci ṣol cemāʿatdur ki beyża-ı ehl-i medīneyi ḥıfẓ-ıla mevsūm (2) olalar. Yaʿni şehr cemāʿatına ʿadl idüp ġayr-ı fāżıl medīneler aṣḥābını anlardan (3) menʿ ideler ve anlaruñ-ıla muḳātelede ve bunları ḥıfẓ itmekde şerāyiṭ şecāʿatı ve (4) cemʿıyyeti riʿāyet ideler ve anlara mücāhidler dirler. Bişinci ṣol cemāʿatdur ki (5) bu ṣınflaruñ ḳuvvetlerini ve rızḳlarını tertīb ideler ya muʿāmeleler ve ṣınāʿatlar (6) vücūhı-y-ıla ve yāḫūd ḫarāc ve anuñ ġayrı ṭarīḳ-ıla anlara mālīler dirler. Ve medīne-i (7) fāżılada ulu riyāsetüñ dört ḥālı vardur: Evvel ol ki melik ʿale'l-ıṭlāḳ (8) anlaruñ ortasında ḥāżır ola ve anuñ ʿalāmeti dört nesneyi cemʿ itmekdür: (9) Evvelki cemīʿı ġāyāta ġāyet olan ḥikmetdür. İkinci teʿaḳḳul-ı tāmmdır ki ġāyete müʾeddīdür. (10) Üçinci taḫyīlüñ ve iḳnāʿuñ cevdetidür ki tekmīl-i şerāyiṭindendür. Dördinci ḳuvvet-i (11) cihāddur ki defʿ ve menʿ şerāyiṭindendür ve anuñ riyāsetine riyāset-i ḥikmet dirler. (12) Ve ikinci oldur ki melik ʿale'l-ıṭlāḳ ẓāhir olmayup bu dört ḫaṣlet bir tende cemʿ (13) olmaya; ama dört tende cemʿ ola ve anlar biribirine müşāreket-ile nefs-i vāḥide gibi (14) tedbīr-i medīneyi ıḳāmat ideler ve aña riyāset-i efāżıl dirler. Ve üçinci ol ki (15) bu iki riyāset daḫı mefḳūd ve maʿdūm ola; ammā bir reʾīs ḥāżır ola ki geçmiş (16) reʾīslerüñ ki evṣāf-ı meẕkūre-y-ile müteḥallī olmışlardur, sünnetlerine ʿārif ola (17) ve pāk temyīz-ile her sünneti gendü yirinde istiʿmāl elinden gele ve sünnet-i selefde (18) muṣarraḥ olmayan nesneyi muṣarraḥ olan nesneden istinbāṭa ḳādir ola ve cevdet (19) ḫiṭābı ve iḳnāʿı ve ḳudret cihādı müstecmiʿ ola ve anuñ riyāsetine riyāset-i sünnet (20) dirler. Ve dördinci oldur ki bu vaṣflar bir tende cemʿ olmaya; ammā eşḫāṣ-ı müteferriḳda (21) ḥāṣıl ola ve anlar müşāreket-ile tedbīr-i medīneyi ıḳāmat ideler ve aña riyāset-i aṣḥāb-ı sünnet dirler. **[110b]** (1) Ammā girü ḳalan riyāsetler ki riyāset-i ʿuẓmā taḫtındadur, cemīʿı ṣınāʿatlarda ve fiʿllerde (2) iʿtibār itmek gerek ve cemīʿı reʾīsler riyāsetde reʾīs-i aʿẓama müntehī olurlar (3) ve bu riyāsetüñ istiḥḳāḳına sebeb üç nesnedür: Birisi ol ki bir ṣaḫṣuñ (4) fiʿli ṣaḫṣ-ı āḫar fiʿlinüñ ġāyeti ola. Bes ol ṣaḫṣ bu ṣaḫṣa reʾīs olur. Meṣelā (5) ata binen kimse binmeyene reʾīs olur. Ve ikinci ol ki her iki fiʿlüñ ġāyeti bir ola; (6) ammā birisi taḫayyül ġāyete

مِن تِلْقَاءِ نَفْسِهِ

ḳādir ola ve aña mıḳdārları istinbāṭ (7) itmegüñ teʿaḳḳulı ḥāṣıl ola ve birisine bu ḳuvvet ḥāṣıl olmaya; ammā çūn-ki ṣınāʿatuñ (8) ḳānūnlarını ṣaḫṣ-ı evvelden ögrene, ol ṣınāʿata ḳādir ola, mühendis-ile bennāʾ (9) gibi. Bes mühendis bennāʾya reʾīs olur ve bu ṣınfda merātibüñ iḫtilāfı çoḳ vāḳıʿ (10) olur; zīrā ki ṣanʿatı vażʿ iden kimseden tā ṣol kimseye degin ki ol ṣanʿatda (11) az nesne ḥāṣıl ider, çoḳ tefāvüt vāḳıʿ olur ve ednā-ı merātib ṣol kimseye (12)

olur ki aña ḳuvvet istinbāṭ olmaya aṣlā; ammā ṣāḥib-i ṣınāʿatuñ vaṣıyyetlerini (13) çün-ki ol bābda ḥıfż iden ve teʾennī-y-ile ol vaṣıyyetleri tetebbuʿ iden ʿamel tamām (14) olur ve buncılayın kimse ḫādim-i muṭlaḳ olur ve aña hīç vech-ile riyāset olmaz. (15) Ve üçinci ol ki her iki fiʿlüñ teveccühi bir ġāyete o ki ol ġāyet-i şālişüñ (16) fiʿli ola; ammā her ikisinden bu eşref ve ol ġāyetde enfaʿ olur serrāc-ıla (17) debbāġ gibi süvār ḥaḳḳında yaʿni fiʿl-i debāġatuñ ve fiʿl-i sercüñ ġāyeti hemān süvār (18) olmaḳ olur ki ikisinden daḫı eşrefdür. Ve ʿadālet şunı iḳtiżā ider ki (19) her birisi gendü mertebesinde olup ol mertebeden tecāvüz itmeye ve gerekdür ki (20) bir şaḫṣ muḫtelif ṣınāʿatlara meşġūl ḳılmaya üç nesneden ötürü: Evvel (21) ol ki ṭabāyiʿuñ ḫavāṣṣı vardur, bu degül ki her ṭabīʿatuñ her ʿamele iştiġālı müyesser ola **[111a]** (1) ola. Ve ikinci ol ki bir ṣınāʿatuñ ṣāḥibine ol ṣınāʿatuñ aḥkāmında diḳḳat-ı (2) naẓar ve teraḳḳī-i himmet vāsıṭası-y-ıla bir ḥaẓẓ ve bir naṣīb ḥāṣıl olur, müddet-i (3) medīd içinde ve çün-ki ol naẓar ve himmet ṣınāʿāt-ı muḫtelifeye münḳasim ola (4) cemīʿı muḫtell olup kemālden ḳāṣır olur. Ve üçinci ol ki baʿżı-ı ṣınāʿatlaruñ (5) bir vaḳtı olur ki ol diḳḳat fevt olması-y-ıla fevt olur ve olur ki iki (6) ṣınāʿatuñ iştirāki olur bir vaḳtda. Bes birisine iştiġāl-ıla āḫardan memnūʿ (7) olur ve çün-ki bir şaḫṣ bir niçe ṣınāʿat bile anı ol ṣınāʿatlaruñ eşrefine (8) yāḫūd ehemmine meşġūl ḳılup daḫı girü ḳalanından menʿ itmek evlādur tā ki (9) her birisi bir maṣlaḥata ki anuñ münāsebeti anuñ-ıla ziyādedür; çün-ki meşġūl ola (10) muʿāvenet ḥāṣıl olup ḫayrlar mütezāyid ola ve şerrler intiḳāṣda ola. (11) Ve medīne-i fāżılada eşḫāṣ olur ki fażīletden baʿīd olup ālāt ve edevāt (12) menzilesinde olur ve çün-ki efāżıluñ tedbīri ve taṣarrufı taḥtında olurlar. Eger anlaruñ (13) kemāle īṣāli mümkin olur-ısa kemāle īṣāl ideler ve illā murtāż ve muṭīʿ ḳılınmış (14) ḥayvānlar gibi olurlar. Ve ammā fażīleti olmayan medīneler ki yā cāhile yā fāsıḳa (15) yā ḍālledür ve müdün-i cāhile besāṭat iʿtibārı-y-ıla āleti nevʿdur. Evvele ictimāʿ-ı (16) żarūrī dirler. Ve ikincisine ictimāʿ-ı neẕālet dirler. Ve üçincisine ictimāʿ-ı (17) ḫısset dirler. Ve dördinciye ictimāʿ-ı kerāmet dirler. Ve bişinciye ictimāʿ-ı teġallubī dirler. (18) Ve altıncıya ictimāʿ-ı ḥürriyyet dirler. Ammā medīne-i żarūriyye şol cemāʿatuñ ictimāʿıdur ki (19) anlaruñ ġaraż ḳıvām-ı ebdānda iktisābı żarūrī olan nesneye muʿāvenet ola (20) ḳuvvetler ve libāslar gibi ve ol mekseblerüñ vücūhı çoḳdur ki baʿżısı maḥmūd ve baʿżısı meẕmūmdur: Ekincilik ve çōbānlıḳ (21) ve ṣayyādlıḳ ve oġrılıḳ gibi ki yā ṭarīḳ-ı mekr-ile ve yāḫūd işkār itmeg-ile ola **[111b]** (1) ve olur ki envāʿ-ı mekāsib-i żarūriyyeyi müstecmiʿ olan bir medīne olur ve olur ki bir medīne (2) yaluñuz bir ṣınāʿatı müştemil olur, ekincilik gibi yā anuñ ġayrı bir ṣınāʿat daḫı gibi (3) ve bunuñ gibi medīnelerüñ ḫalḳınuñ efḍalı ki anlaruñ ḳatında reʾīs menzilesindedür, (4) şol kimsedür ki żarūrī olan nesneleri kesb itmekde eyü tedbīrler ve (5) ḥīleler ide bile ve ḥīle itmekde ve anları żarūrī olan nesneleri bulmaḳ ṭarīḳında (6) istiʿmāl

itmekde cemīʿı cemāʿat üzerine fāyiḳ ola yā şol kimsedür ki anlara ziyāde (7) ḳuvvetler iḥsān eyleye. Ve ammā medīne-i neẕālet ki ḫasāsetden bir nevʿdur bir cemāʿatuñ (8) ictimāʿıdur ki ġınā ve yesār bulmaḳ üzerine ve umūr-ı żarūriyyeyi ẕaḫīrelerden ve (9) rızḳlardan ve altundan ve gümişden daḫı bunlaruñ ġayrı ne var-ısa ziyāde eylemege (10) biribirine muʿāvin olalar ve anlaruñ ġarażı mıḳdār-ı ḥācetden ziyāde olan nesneyi (11) cemʿ itmekde ġınādan ve yesārdan ġayrı nesne olmaya ve mālı infāḳ itmegi ḳıvām-ı (12) ebdānda żarūrī olan nesnelerden ġayrıya cāʾiz görmeyeler ve mālı vücūh-ı (13) mekāsibden yā ol medīnede maʿhūd olan vechden kesb ideler ve anlaruñ (14) reʾīsi bir şaḫṣ ola ki anuñ tedbīri māl bulmaḳda ve mālı ḥıfż itmekde etemm (15) olup anlara irşāda aḳder ola. Ve bu cemāʿat mekseblerinüñ vücūhı yā irādī (16) ola, ticāret gibi icāre gibi yāḫūd ġayr-ı irādī ola, çōbānlıḳ ve ekincilik ve ṣayyādlıḳ (17) ve oġrılıḳ gibi. Ve ammā medīne-i ḫısset şol cemāʿatuñ ictimāʿıdur ki maḥsūs (18) leẕẕetlerden menfaʿat ṭutmaḳ üzerine meʾkūlāt ve meşrūbāt ve menkūḥāt gibi daḫı (19) eṣnāf lehv ve laʿib gibi biribirine muʿāvin olalar ve anlaruñ ġarażı andan ṭaleb-i (20) leẕẕet ola, ḳıvām-ı beden olmaya ve bu medīneyi cāhiliyyet medīnelerinde saʿīd (21) ve maġbūṭ ṣayarlar; zīrā ki bu medīne ehlinüñ ġarażı mıḳdār-ı ḥācetde ẕarūrī olanı ve **[112a]** (1) olanı ve yesār ve ġınā taḥṣīl itdükden ṣoñra ḥāṣıl olur ve anlaruñ ortasında (2) ġāyetde saʿādetlü ve ziyāde ḥased olınacaḳ kimse şol gişidür ki lehv ve laʿib (3) esbābına anuñ ḳudreti ziyāde olup esbāb-ı leẕẕeti cemʿ itmesi ziyāde ola (4) ve anlaruñ reʾīsi şol kimse ola ki bu ḫaṣletler-ile anlara maṭlūblarını taḥṣīl (5) itmekde tamām-ı muʿāvenet eyleye. Ve ammā medīne-i kerāmet şol cemāʿatuñ ictimāʿıdur ki (6) akvālı ve efʿālı keremlere irişmege biribirine muʿāvin olalar ve ol kerāmetleri (7) yā ehl-i medīnenüñ gayrından bulalar yāḫūd biribirinden bulalar veyā tesāvī üzerine (8) bulalar yāḫūd tefāżul üzerine. Ve tesāvī üzerine kerāmet şu vech-ile olur ki (9) biribirine ḫidmeti ve ikrāmı ḳarż ṭarīḳı üzerine ide. Meṣelā bir şaḫṣ bir vaḳtda (10) şaḫṣ-ı āḫara keremden bir nevʿı beẕl ide tā şaḫṣ-ı āḫar bu şaḫṣa bir (11) vaḳtda daḫı ol keremüñ meṣelini ol nevʿdan bi-ʿaynihi yā nevʿ-ı āḫardan beẕl ve ṣarf (12) ide ve tefāżul üzerine kerem şu vech-ile olur ki bir şaḫṣ, şaḫṣ-ı āḫara (13) bir kerem ide tā ki āḫar buña iżʿāf mużāʿaf ide ve ol biribiri-y-ile (14) muvāżaʿa itdükleri istiḥḳāḳ iʿtibārı-y-ıla olur ve bu kerāmete istiḥḳāḳ bu ṭāyife (15) ḳatında dört sebeb-ile ḥāṣıl olur ki yesār ve ġınādur. Yā leẕẕet ve lehv esbābınuñ (16) müsāʿadesidür yā mıḳdār-ı żarūrīden ziyādeye ḳudretdür meşaḳḳatsuz. Şuncılayın ki (17) bir şaḫṣ bir cemāʿatuñ maḫdūmı olup anuñ cemīʿı mühimmātını ıḳāmat ideler ve yāḫūd (18) bu üç nevʿ esbābuñ ṭarīḳında nāfiʿ olmaḳdur. Şöyle ki bir şaḫṣ bir şaḫṣa (19) daḫı iḥsān ide ve vech-i sülüseden birisi-y-ile ve istiḥḳāḳ-ı kereme iki sebeb daḫı (20) vardur cāhiliyyet medīneleri ḫalḳınuñ ekseri ḳatında ki birisi ġalebe ve birisi (21) ḥasebdür. Ammā ġalebe şu vech-ile olur ki bir kimse bir işde yāḫūd çoḳ

işlerde **[112b]** (1) gendü ekfāsı ve emṣāli üzerine ġālib ola yā gendü nefsi-y-ile ziyāde ḳudretinden (2) yā enṣār ve aʿvān vāsıṭası-y-ıla keṣret-i ʿaded cihetinden ve bu maʿnī-y-ile şöhret (3) bu cemāʿat ḳatında ḳatı maṭlūb olur tā şol ḥadde varınca ki ḥasūd-ı ġalebe (4) żarar idemeye; ammā ol kimse dirler-ise żarar idebile. Ve ama ḥaseb oldur ki anuñ (5) ataları yesār ve ġınā-y-ıla yā żarūrī olan nesnelerüñ kifāyeti-y-ile yā ġayra (6) menfaʿat itmeg-ile yā bahādırlıġ-ıla ve mevti ḥaḳīr görmeg-ile ġayrılar üzerine ġālib (7) olalar ve kerāmetde tesāvī-y-ile muʿāmelāt-ı ehl-i bāzār muʿā[vene]tine şebīh ve bu (8) medīnenüñ reʾīsi şol kimsedür ki kerāmete ehliyyeti ve istiḥḳāḳı ziyāde ola, (9) medīne ḫalḳınuñ cemīʿısından yaʿni eger iʿtibārı ḥasebe iderler-ise cemīʿısınuñ ḥasebinden (10) bunuñ ḥasebi ziyāde ola ve eger iʿtibārı ġınāya olur-ısa bunuñ ġınāsı küllīsinden (11) ziyāde ola ve eger ġayra menfaʿat itmegi iʿtibār iderler-ise reʾīslerüñ evlāsı (12) şol kimse olur ki ḫalāyıḳı yesāra ve ġınāya irişdüre, gendü ḳablinden yā ḥüsn-i (13) tedbīrden ve anlaruñ yesārını ve ġınāsını yaḫşı ḥıfẓ ide, şu şarṭ-ıla ki anuñ (14) ġarażı kerāmet ola, yesār olmaya ve yāḫūd anları taḥsīl-i leẕẕāta tīzcek īṣāl (15) ide ve ol ṭālib-i kerāmet olur, ṭālib-i leẕẕet olmaz. Ve ṭālib-i kerāmet (16) oldur ki gendü medḥinüñ ve iclālinüñ ve taʿẓīminüñ ve tekrīminüñ ḳavl-ile ve fiʿl-ile (17) şüyūʿın dileye ve girü ḳalan ḫalḳ anuñ zemānında ve andan ṣoñra anı ẕikr-i (18) cemil-ile ẕikr itmesin isteye ve buncılayın reʾīs ekṣer aḥvālda yesāra ve ġınāya (19) muḥtāc olur; zīr[ā] ki medīne ehlini menāfiʿa īṣāl ġınāsuz mutaṣavver olmaz (20) ve ne ḳadar ki bu reʾīsüñ efʿālı ʿaẓīm ola iḥtiyācı daḫı ziyāde olur ve gāh (21) olur ki anuñ taṣavvurında şu vech-ile olur ki anuñ infāḳı kerem ve ḥürriyyet cihetindendür **[113a]** (1) cihetindendür, iltimās-ı kerāmet cihetinden degüldür. Ve ol māl ki ṣarf ider yā ḫarāc (2) vechi-y-ile alur gendü ḳavmından yāḫūd bir cemāʿata ġālib olmaḳ ṭarīḳı üzerine ki reʾylerde (3) ve fiʿllerde anlara muḫālefet ide ve yāḫūd anlardan bir nevʿı ki żamīrlerinde ḥıḳd ve kīn (4) ṭutmış olalar, ḳahr ide daḫı māllarını gendü beytü'l-mālında cemʿ eyleyüp ġayra infāḳ (5) ide, anuñ-ıla bir ism ve bir āvāz kesb eyleye ve ol ism-ile ve āvāze-y-ile niçe (6) bu yönlere mālik ola ve anuñ oġlancuḳlarını andan ṣoñra ḥaseb bileler ve gendüden (7) ṣoñra mālik olduġı nesne evlādına menḳūl ola ve mümkindür ki māllar taḥṣīl (8) ide ki anuñ nefʿı ġayra vāṣıl olmaya tā ki ol mālı gendünüñ kerāmete (9) müsteḥaḳḳ olmasına sebeb bileler ve bu daḫı olur ki mülūk-ı eṭrāfdan gendünüñ (10) emṣāline muʿāvaża ṭarīḳı-y-ıla yā murābaha sebīli-y-ile kerem ide tā envāʿ-ı kerāmātuñ cemīʿısını (11) istīfā itmiş ola ve buncılayın kimse gendüyi tecemmül-ile ve zīnet-ile ki celālini ve ʿaẓametini müstedʿīdur, müteḥallī eyler ol tecemmül ve zīnet envāʿ-ı libāslar (12) ve ḫadem ve ḥaşem gibi daḫı bunlaruñ emṣāli ne var-ısa tā ki vaḳārı ziyāde (13) ola ve ḫalāyıḳ gendüyi görmekde maḥcūb olup heybeti ekṣer ola ve çūn-ki (14) anuñ riyāseti ṣābit ola ve ḫalḳuñ ʿādeti reʾīslerinüñ gendü cinslerinden (15) olmaḳ ola,

ḫalāyıḳı merātib-i muḫtelifede müretteb ḳılur ve her birisini kerāmetden (16) neye müsteḥaḳḳ olmış-ise aña maḫṣūṣ eyler, ġınā gibi yā binā yā libās yā mürekkeb (17) gibi tā ki anuñ-ıla anuñ emrinüñ taʿẓīmi ḥāṣıl ola ve aña ḫalāyıḳuñ aḳrebi şol (18) kimse olur ki aña ululıḳ üzerine ziyāde muʿāvenet ide ve kerāmeti ṭālib (19) olanlar bu vesīle-y-ile aña ḳarīn isterler tā ki anlaruñ kerāmeti ziyāde ola. (20) Ve bu medīnenüñ ehli gendüler medīnelerinden ġayrı medīneyi cāhiliyyet medīnelerinden (21) ʿadd iderler ve gendüleri fażīlete nisbet iderler ve cāhiliyyet medīnelerinden medīne-i **[113b]** (1) fāżılaya eşbehi bu medīnedür. Yaʿni medīne-i kerāmetdür ḫāṣṣa; zīrā ki merātib-i (2) riyāseti nefʿuñ ḳılleti ve keṯreti üzerine taḳdīr iderler ve çūn-ki bu medīne emṯālinde (3) kerāmet-i efrāṭda ola, cebbārlar medīnesi olur ve yaḳın olur ki medīne-i teġallub (4) ola. Ve ammā medīne-i teġallub şol cemāʿatuñ ictimāʿıdur ki biribirine muʿāveneti (5) teġallub cihetinden ide tā ki anlar ġayrıları üzerine ġālib olalar ve bu muʿāveneti ol (6) vaḳt iderler ki cemīʿı cemāʿat ġalebe sevmekde müşterek olalar. Egerçi ḳıllet-ile ve keṯret-ile (7) mütefāvit olurlar-ısa ve ġalebenüñ ġāyeti ve nihāyeti envāʿ olur, baʿżı-ı kimseler (8) olur ki ġalebeyi ḳan dökmekden ötürü isterler ve baʿżılar olur ki māl almaḳdan (9) ötürü ṭaleb iderler ve baʿżılar olur ki nüfūs-ı ḫalāyıḳa istīlā ve anları istiḫdām-içün (10) olur ve bu medīne ehlinüñ iḫtilāfı muḥabbet-i ġalebenüñ ḳuṣūrı ve ziyādesi iʿtibārı-y-ıla (11) olur ve anlaruñ ictimāʿı teġallub ciheti-y-ile olur, ḳanlar ṭaleb itmekde yā māl ṭaleb itmekde (12) yā nüfūs ve izdivāc ṭaleb itmekde tā ki ġayrı kimselerden intizāʿ ideler ve anlaruñ (13) leẕẕeti ḳahr itmekde ve ẕelīl itmekde olur ve bu sebeb-ile gāh olur ki maṭlūba ẓafer (14) bulurlar kimseyi ḳahr itmezsizin ve ol maṭlūba iltifāt itmeyüp andan (15) geçerler ve anlardan baʿż olur ki ḳahr itmegi keyd ve mekr ṭarīḳı-y-ıla severler ve baʿż (16) olur ki ḳahr itmegi āşikāre severler ve baʿż olur ki bu iki ṭarīḳı daḫı istiʿmāl (17) iderler. Ve şol kimseler ki ḳanlara ve māllara ḳahr ṭarīḳı-y-ıla ġālib olmaḳ isterler (18) çoḳ olur ki bir uyur kimsenüñ üzerine gelseler ḳanına ve mālına taʿarruż itmezler, (19) ġāfildür diyü bel-ki evvel anı uyarurlar ve anı muḳāvemet mümkin olduġı ḥālda ḳatl (20) evlādur diyü ẓann iderler ve buncılayın ḳatl ve ḳahr anlaruñ nüfūsında eleẕẕ olur (21) ve bu ṭā ʾifenüñ ṭabīʿatı ḳahr iḳtizā ider, ʿale'l-ıṭlāḳ illā bu ḳadar var ki gendü medīne **[114a]** (1) medīnelerinüñ ehlini ḳahr itmekden imtināʿ ve ictināb iderler beḳāda ve ġalebede (2) biribirine muʿāvenet itmege iḫtiyāc sebebinden. Ve bu cemāʿatuñ reʾīsi şol (3) kimse olur ki anuñ tedbīri anları maḳātile ve mekr ve ḫıyānet-çün istiʿmālda necāḥa (4) ve ḫalāṣa aḳreb olup defʿ-ı ġalebe-i ḫuṣemāya aʿlem ola ve bu cemāʿatuñ sīreti (5) ve ṣıfatı cemīʿı ḫalāyıḳa ʿadāvet olur ve anlaruñ resmleri ve ʿādetleri bir vech-ile (6) olur ki anuñ üzerine olsalar ġalebeye aḳreb olurlar ve anlar keṯret-i ġalebe-y-ile (7) faḫr iderler yā ġalebe emrinüñ taʿẓīmi-y-ile faḫr iderler ve mufāḫare itmege evlā ve elyaḳ (8) ḫaṣm üzerine defaʿāt-

ıla ġālib olanı bilürler ve ġālib olmaġuñ āletleri daḫı bundan (9) ḫālī degül ki yā nefsānī ola tedbīr ve taṣarruf gibi yā cismānī ola ḳuvvet gibi ve yāḫūd (10) ikisinden daḫı ḫāric ola. Yaʿni ne nefsānī ve ne ḫōd cismānī silāḥ gibi ve bu cemāʿatuñ (11) ḫulḳları ḫalḳa cefā ve ḳatı göñüllülik ve tīzcek ḫaşem ve tekebbür ve ḥıḳd olur ve çoḳ (12) yimege ve çoḳ içmege ve çoḳ cimāʿ itmege ḥırṣ olur ve yimek ve içmek ve cimāʿ leẕẕetlerinüñ (13) ṭalebin bir yirden ider ki ḳahr ve taḥḳīr aña muḳārin olur ve olur ki bu medīne- (14) nüñ ehli bu sīretde cemīʿısı müşārik ola ve olur ki maġlūblar anlaruñ-ıla bir medīnede (15) bile olalar ve ehl-i ġalebe daḫı merātibde biribiri-y-ile ya mütesāvī olurlar ya muḫtelif. (16) Ve muḫtelif olduḳları taḳdīrce daḫı iḫtilāfları ġālib olmaḳ nevbetlerinüñ (17) ḳılleti ve keṣreti-y-ile yāḫūd gendü reʾīsine ḳurb ve buʿd iʿtibārı-y-ıla olur ve yāḫūd (18) ḳuvvetüñ ve reʾyüñ şiddeti ve żaʿfı-y-ıla olur ve olur ki ḳahr iden kimse medīnede (19) bir şaḫṣ olur ve bāḳīsı ḳahrda ve siyāsetde anuñ āletleri olur her çend (20) anlaruñ ol fiʿle irādetleri olmaz, gendü nefslerinde; velīkin ol ḳāhir çūn-ki (21) anlaruñ maʿāşları umūrın ıḳāmat eyler aña muʿāvenet iderler ve bu ṭāʾife ol **[114b]** (1) ḳāhire nisbet ṣayyāduñ eli ve ayaġı ve kelbleri meṣābesinde olur gendüye nisbet (2) ve ehl-i medīnenüñ girü ḳalanı anuñ ḳulları menzilesinde olur; zīrā ki anuñ (3) ḫidmetin idüp ticārete ve zirāʿata meşġūl olurlar ve bā-vücūd gendü nefslerine (4) mālik olmazlar ve anlaruñ reʾīslerinüñ leẕẕeti ve ṣafāsı ġayrı ẕelīl ve ḫaḳīr itmekde olur. (5) Bes medīne-i teġallub üç nevʿ üzerine olur: Birisi ol ki cemīʿı ehl-i medīne ġālib (6) olmaḳ ṭaleb ideler ve birisi ol ki ġālib olmaġı küllīsi istemeye, bel-ki baʿżısı (7) isteye ve birisi daḫı ol ki ġālib olmaġı reʾīs olan şaḫṣ ṭālib ola. Ancaḳ (8) ve şol kimseler ki teġallubı taḥṣīl-i żarūriyyāt-çün yā ġınā taḥṣīli içün yā kerāmetler (9) taḥṣīli içün isterler, ḥaḳīḳatda ol medīneler ehline rāciʿ olurlar ki taḳrīr olındı. (10) Ve baʿżı-ı ḥükemā anlaruñ daḫı teġallub-ı medīnelerinden ʿadd itdiler ve bu ṭāʾife daḫı ol (11) ḳıyās üzerine taḳrīr olan vücūh-ı sülüṣ üzerinedür ve olur ki ehl-i medīnenüñ (12) ġaraż ġalebe-y-ile bu maṭlūblaruñ ki taḥṣīli żarūrī yā taḥṣīl-i ġınā yā taḥṣīl-i leẕẕet yā taḥṣīl-i (13) kerāmetdür. Birisinden mürekkeb olur ve bu iʿtibār-ıla müteġallibler üç ṣınf olur: (14) Birisi ol ki anlaruñ leẕẕeti ve ṣafāsı yalñuz ḳahrda ola ve ḫasīs ve bī-behā nesnelerüñ (15) üzerine muḫāṣame iderler ve çūn-ki aña ḳādir olup ẓafer bulalar, çoḳ olur ki anı terk (16) iderler; nitekim cāhiliyyet ‘Arabından baʿżısınuñ ʿādeti olmışdur ve ikinci ol ki (17) ḳahrı ṭarīḳ leẕẕetinde istiʿmāl iderler ve aña ḳahrsuz ve ḳatlsüz maṭlūb ḥāsıl olur-ısa (18) ḳahrı terk iderler ve üçinci ol ki menfaʿatı ḳahra muḳārin isteyeler ve çūn-ki ġayrdan (19) bunlara nefʿ ʿāʾid ola, ḳahrsuz yāḫūd bir cihetden daḫı ki anda ḳahr olmaya aña iltifāt (20) itmezler ve bu ḳavm gendüleri ʿālī himmetlerden ʿadd idüp gendülere aṣḥāb-ı recūliyyet (21) dirler ve evvelki ṭāʾife mıḳdār-ı żarūrī üzerine iḳtiṣār iderler. Ve ʿavāmmdan baʿż olur ki **[115a]** (1) olur ki anları medḥ iderler, mıḳdār-ı żarūrīye

iktifā itdükleri içün ve anlara (2) ikrām iderler ve kerāmete muḥabbet iden kimseler daḫı olur ki bu fiʿllere mürtekib olurlar (3) kesb-i kerāmet ṭarīḳında ve bu iʿtibār-ıla cebbārlar olurlar; zīrā ki cebbār ḳahr-ıla ve ġalebe- (4) y-ile muḥabbet-i kerāmet olur ve nice kim leẕẕet medīnesinüñ ve ġınā medīnesinüñ ḫāṣṣalarındandur ki (5) cāhiller anları eyü baḫtlu bilüp girü ḳalan medīnelerden fażīletlü ʿadd iderler, (6) hemçünān teġallub medīnesinüñ ḫāṣṣalarından olur ki anları ʿālī himmet bilüp medḥ (7) iderler ve olur ki bu üç medīnenüñ ḫalḳı mütekebbir olup ġayrılara ḥaḳāret iderler (8) ve mufāḫare ve ʿaceb ve medḥ sevmek üzerine iḳdām iderler ve gendülere eyü laḳablar (9) ḳorlar ve ṭabīʿatlu ve ẓarīf gendüleri bilüp sāʾir eşḫāṣ ebleh ve kej-i ṭabʿ iʿtiḳād (10) iderler ve gendülere nisbet cemīʿı ḫalḳı aḥmaḳ bilürler ve çün-ki tasalluṭ ve kibr ve ululıḳ (11) anlaruñ dimāġında ḳarār bula, cebbārlar zümresine gelürler ve çoḳ olur ki kerāmete (12) muḥabbet olan kerāmeti ġınā-y-içün ṭaleb ider ve ġayra ikrāmı ki ider andan yā anuñ (13) ġayrından ġınā tevaḳḳuʿı-y-içün ider ve ehl-i medīneye reʾīs olmaġı ve anları gendüye (14) muṭīʿ itmegi māl-ıla ister ve olur ki ġınāyı leẕẕet ve lehv cihetinden ister ve çün-ki (15) ikrām ve iḥtirām ziyāde ola, māl daḫı ziyāde ḥāṣıl olur ve māl-ıla leẕẕete (16) āsān irişür. Bes ṭālib-i leẕẕet olur ki bu sebebden ṭālib-i ḥürmet olur; (17) ve çün-ki aña tefevvuḳ ve riyāset ḥāṣıl ola ol ḥāletüñ vāsıṭası-y-ıla çoḳ ġınā kesb (18) ider tā ki anuñ sebebi-y-ile ġayrılara ḥāṣıl olan yimeklerden ve içmeklerden ve nikāḥlardan (19) buña ziyāde ḥāṣıl olur. El-ḥāṣıl bu aġrāżuñ biribiri-y-ile mürekkeb olmasınuñ (20) çoḳ vücūhı olur ve çün-ki besāyıṭa vuḳūf olmış ola mürekkebātuñ maʿrifeti āsān (21) olur. Ve ammā medīne-i aḫrār ki aña medīne-i cemāʿat dirler, bir ictimāʿdur ki her şaḫṣ **[115b]** (1) ol cemāʿatda gendü nefsi-y-ile ḳonmış olur ne ki diler-ise ider ve bu medīnenüñ ḫalḳı (2) berāber olurlar ve eḥadü-hümānuñ āḫar üzerine rüchānı olmaz ve bu medīne cemāʿatınuñ küllīsi (3) aḫrār olur ve anlaruñ ortasında tefevvuḳ olmaz; illā meger ki baʿżısında ḫürriyyet (4) ziyāde ola ve ol vech-ile baʿżısı fāyiḳ olsa olur ve bu medīnede bī-nihāyet (5) ġınānuñ iḫtilāfı ve muḫtelif himmetler müteferriḳ şehvetler ḥādiṯ olur ve bu medīnenüñ (6) ehli daḫı niçe ṭāyife olur, baʿżısı müteşābih ve baʿżısı mütebāyin ve sāʾir medīne- (7) lerde şerḥ itdügümüz şerīf ve ḫasīs nesneler bu medīne ṭāʾifelerinden mevcūddur (8) ve her ṭāʾifenüñ bir reʾīsi olur ve ehl-i medīnenüñ cumhūrı reʾīslerine ġālib olurlar; (9) zīrā ki gendüleri neyi ki dilerler-ise reʾīsleri anı itmesin isterler ve gendü murādlarınca (10) cārī eyleyüp reʾīslerini gendülere tābiʿ ḳılmaḳ isterler ve eger teʾemmül ve tefaḥḥuṣ (11) olana anlaruñ ortasında ne reʾīs olur ve ne ḫōd merʾūs illā bu ḳadar var ki (12) eşḫāṣuñ maḥmūdıraġı anlaruñ ortasında şol kimsedür ki cemāʿatuñ ḥürr olmasına (13) ve kimsenüñ eli altında olmamasına dürüşe, cemāʿatı gendü ṭabīʿatları muḳteżāsınca (14) ḳoya ve düşmenlerinden ṣaḳlaya ve gendü müştehīlerinden ḳadar-ı żarūrī-y-ile iktifā ide (15)

ve anlaruñ mükerremi ve efḍalı ve muṭāʿı şol kimse olur ki bu ḫaṣletler-ile ve bu ṣıfatlar-ıla (16) müteḥallī ola ve her çend reʾīslerini gendüler-ile müsāvī bilürler; ammā anuñ gendüler diledügi (17) nesneye mülāʾemetin görseler anuñ muḳābelesinde aña çoḳ māllar virürler ve (18) iḥsānlar ve ikrāmlar iderler ve ancılayın medīnelerde bu vech-ile reʾīslerden ehl-i (19) medīneye menfaʿat olmamaḳ çoḳ olur; lakin anlar māllar virürler ve ikrāmlar iderler (20) ehl-i medīneye ṭabīʿatda muvāfaḳatların taṣavvur itdükleri cihetden yā maḥmūd olan riyāsetlerini (21) ki anlara cihet-i irṣ-ile müntaḳil olmışdur, taṣavvur itdükleri cihetden cemīʿı aʿrāż cāhiliyyeti ki **[116a]** (1) ki ʿadd eyledük bu medīnede ekmel-i meḳādīr ve etemm-i vücūh üzerine ḥāṣıl olur (2) ve cāhiliyyet medīnelerinde bu medīne muʿcibiregi olur ve anuñ ehli ve şıḳ ḳaftānlar (3) gibi daḫı envāʿ mütelevvin ḳumāşlar gibi nesneler-ile ārāste olur ve her gişi anuñ (4) gibi yirde vaṭan ṭutmaġı sever; zīrā ki her gişi gendü hevāsına irişmegi ister ve bu (5) cihetden ekṣer ṭavāyif aña müteveccih olurlar ve az müddet içinde çoḳ cemāʿat olur (6) ve tevālüd ve tenāsül çoḳ ẓāhir olur ve fiṭratda ve terbiyetde evlā muḫtelif olur. (7) Bes bu medīnede niçe medīneler ḥādiṯ olur ki anları biribirinden temyīz (8) mümkin degüldür ve baʿżısınuñ eczāsı baʿżısında dāḫıl olur ve her cüzʾi (9) bir mekānda daḫı olur ve bu medīnede ġarīb-ile muḳīm ortasında farḳ olmaz. (10) Ve çūn-ki bir niçe müddet geçe fāżıllar ve ḥakīmler ve şāʿirler ve belīġler ve eṣnāf-ı kümmelden (11) her ṣınf ki eger anları cemʿ itseler medīne-i fāżılanuñ cüzʾleri olsa olur, ẓāhir (12) olurlar ve ehl-i şerr ve noḳṣān daḫı buncılayın ve cāhiliyyet medīnelerinden hīç bir medīne (13) bundan aʿẓam olmaz ve anuñ ḫayrı ve şerri ġāyetine irişür ve ne ḳadar ki böyükrek (14) ola ve ḳızlıḳ ziyāde ola anuñ şerrinüñ ve ḫayrınuñ māddeleri ziyāde olur ve (15) cāhiliyyet medīnelerinüñ riyāsetleri medīneler ʿadedi üzerine muḳadder olur ve anuñ (16) ʿadedi altıdur. Şöyle ki didük bu altı nesneye mensūbdur ki ya żarūret ya (17) yesār ya leẕẕet ya kerāmet ya ġalebe ya ḥürriyyetdür; ve çūn-ki reʾīs bu menfaʿatlara (18) ḳādir ola gāh olur ki bu riyāsetlerden bir riyāseti beẕl itdügi māl-ıla ṣatun (19) alır ḫuṣūṣā medīne-i aḫrār riyāsetini ki kimsenüñ kimse üzerine müreccaḥ olması cāʾiz degüldür. (20) Bes reʾīse riyāseti yā tefażżulı cihetinden virürler yāḫūd andan alduḳları māl ve itdükleri (21) menfaʿat muḳābelesinde ʿivaż virürler ve reʾīs-i fāżıl medīne-i aḫrārda riyāset **[116b]** (1) idemez ve eger riyāset ider-ise daḫı ya ʿazl iderler ya ḳatl iderler ya tīzcek riyāsetinde (2) mużṭarib olurlar ve anuñ münāziʿı çoḳ olur ve buncılayın girü ḳalan medīnelerde (3) daḫı reʾīs-i fāżıla temkīn virmezler ve müdün-i fāżılanuñ inşāsı ve efāżıluñ (4) riyāseti müdün-i żarūrīden ve müdün-i cemāʿatdan girü ḳalan medīnelerden ise bunlardan (5) āsānıraḳ ve imkāna aḳreb olur ve ġalebe żarūret-ile ve yesār-ıla ve leẕẕet-ile ve (6) kerāmet-ile müşterek olur ve mürekkeb medīnelerde nefsler ḳasāvet-ile ve ġılẓet-ile ve cefā-y-ıla (7) ve mevti ḥaḳīr görmeg-ile

mevṣūf olur ve bedenler şiddet-ile ve ḳuvvet-ile ve batş-ıla ve ṣınāʿat-ı (8) silāḥ-ıla mevṣūf olur ve medīne-i leẕẕet aṣḥābınuñ ḥırṣı dāʾimā ziyāde olup leyyin-i (9) ṭabʿ-ıla ve żaʿf-ı reʾy-ile mevsūm olurlar ve olur ki bu sīretüñ ġalebesinden ḳuvvet-i (10) ġażab anlarda şu vech-ile vusʿat bulur ki ol medīnede ḳuvvet-i nuṭḳıyye ḳuvvet-i (11) ġażabiyyeye ḫādim olur ve ḳuvvet-i ġażabiyye ḳuvvet-i şeheviyyeye ḫādim olur ʿaks-i (12) aṣl üzerine; yaʿni aṣl bu ḳażıyyada nāṭıḳa maḫdūm olup ġażabı aña ḫādim (13) olup şehevī ġażabīye ḫādim olmaḳ idi ve olur ki ġażab-ıla şehvet şirket (14) ṭarīḳı-y-ıla nāṭıḳaya maḫdūm olup nāṭıḳa anlara ḫādim olur. Şöyle ki ʿArab (15) ṭāyifesinüñ beriyye-nişīnlerinden ve Türk tāʾifesinüñ ṣaḥrā-nişīnlerinden naḳl (16) iderler; zīrā ki ʿavretlerinüñ muḥabbeti ve ʿaşḳı anlaruñ ortasında çoḳ olur ve ʿavretleri (17) erlerinüñ üzerine musallaṭ olur ve muʿaẕẕelüñ ḳanlar dökerler ve teʿaṣṣub ve ʿinād iderler. (18) Ve cāhiliyyet medīnelerinüñ eṣnāfı budur ki taḳrīr oldı. Ammā müdün-i fāsıḳa ki (19) iʿtiḳādı medīne-i fāżıla ehlinüñ iʿtiḳādına muvāfıḳ olup efʿālda anlara (20) muḫālif olurlar, ḫayrātı bilürler; ammā anuñ-ıla temessük itmezler ve hevāya ve cāhiliyyet (21) fiʿllerinüñ irādesine meyl iderler, cāhiliyyet medīneleri ʿadedince anlaruñ medīneleri **[117a]** (1) -leri olur ve istīnāf-ı kelāma iḥtiyāc lāzım gelmez. Ve ammā müdün-i ḍālle oldur ki (2) saʿādet-i ḥaḳīḳīye müşābih bir saʿādet taṣavvur idüp muḫālif-i ḥaḳḳ mebdeʾ ve meʿād (3) tevehhüm itmiş olalar ve ḫayr-ı muṭlaḳa ve saʿādet-i ebedīye irişmeyen fiʿlleri (4) ve reʾyleri anuñ-ıla eyler ve ṭutmış olalar ve anuñ ʿadedinüñ nihāyeti yoḳdur. (5) Ammā şol kimse ki müdün-i cāhile ʿadedlerini muḳarrar itmiş ola ve anlaruñ ḳānūnlarını taṣavvur (6) ide, anlaruñ efʿālınuñ ve aḥkāmınuñ maʿrifeti aña āsān olur ve ama nevābit ki müdün-i (7) fāżılada ẓāhir olur, buġday tarlasında biten yad ot gibi ve ekinlik içinde (8) biten diken gibi biş ṣınfdur: Evvelki mürāyālardur ve anlar şol cemāʿatdur ki fāżıl- (9) laruñ efʿālı anlardan ṣādır olur saʿādetden ġayrı daḫı ġarażlardan ötürü (10) kerāmet gibi leẕẕet gibi. İkinci muḥarriflerdür ve anlar şol cemāʿatdur ki müdün-i cāhilenüñ (11) ġāyetlerine māyil olalar ve çūn-ki medīne-i fāżıla ehlinüñ ḳānūnları aña mānīʿ ola (12) anı tefsīrden bir nevʿ-ıla gendü hevālarına muvāfıḳ eylerler ve ḳaṣd-ı taḫrīf-i ḳavānīn iderler (13) tā ki maṭlūba irişeler. Ve üçinci bāġīlardur ve anlar şol cemāʿatdur ki fużalā melikine rāżī (14) olmayup ve melik-i teġallubīya meyl iderler. Bes efʿāl-ı reʾīsden bir fiʿl-ile ki (15) ṭabʿ-ı ʿavāmma muvāfıḳ olmaya ʿavāmmı anuñ ṭāʿatından iḫrāc iderler. Ve dördinci (16) mārıḳāndur ve anlar şol cemāʿatdur ki ḳavānīnüñ taḫrīfin ḳaṣd itmezler; ammā sūʾ-i (17) fehm cihetinden efāżıluñ ġarażlarına vāḳıf olmazlar ve anı daḫı maʿnīlere ḥaml iderler (18) ve ḥaḳḳdan inḥirāf gösterürler ve gāh olur ki bu inḥirāf tevfīḳa muḳārin olur (19) ve ʿināddan ve lecācdan ḫālī olur ve anlaruñ reşādına ve ṣalāḥına ümīdvār olmaḳ (20) gerek. Ve bişinci muġāliṭlerdür ve anlar şol cemāʿatdur ki anlaruñ taṣavvurları tamām (21) olmaya; ve çūn-ki ḥaḳāyıḳa vāḳıf

olmazlar, ṭaleb-i kerāmet cihetinden cehle daḫı muʿarrif olmazlar, **[117b]** (1) ḥaḳḳa beñzer yalan sözler söylerler ve anı delīl ṣūretinde ʿavāmma iẓhār iderler (2) ve gendüler müteḫayyir olurlar ve her çend ki ʿaded-i nevābit bu aʿdāddan ziyādedür. Ammā (3) ḥayyiz-i imkānda olanı īrād-ı teṭavvu[ʿ]-y-ıla müʾeddī olur budur söz. İctimāʿāt-ı medenī (4) aḳsāmında ve bundan ṣoñra aḥkām-ı temeddünüñ cüzʾiyyātında söz taḳrīr idelüm (5) ve Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālādan yardım isteyelüm. İnne ḫayr-ı muvaffaḳ ve muʿīn.

Dördinci (6) **Faṣl: Mülūk siyāseti beyānında daḫı beglerüñ edebleri beyānındadur.** (7) Çūn-ki ictimāʿlar eṣnāfınuñ şerḥlerinden ve her cemʿıyyetüñ muḳābelesinde vāḳıʿ olan (8) riyāsetüñ şerḥinden fāriġ olduḳ, evlā oldur ki ḫalḳ ortasında vāḳıʿ (9) olan cüzvī muʿāşereler keyfiyyetinüñ beyānına meşġūl olavuz. Bes beglerüñ (10) sīretini şerḥ itmeg-ile ibtidā idelüm ve eydelüm ki siyāset-i melik ki (11) cemīʿı riyāsetlerüñ riyāsetidür. İki nevʿ üzerinedür ve her birinüñ ġarażı ve lāzımı (12) var. Ammā ol iki nevʿdan birisi siyāset-i fāżıladur ki aña imāmet dirler ve (13) andan ġaraż ḫalāyıḳı kemāle irişdürmekdür ve aña lāzım saʿādet bulmaḳdur ve (14) ikincisi siyāset-i nāḳışadur ki aña teġallub dirler ve andan ġaraż ḫalḳı ḳullanmaḳ (15) ve ḳullar meṣābesinde ḳomaḳdur ve aña lāzım şeḳāvet bulmaḳdur ve siyāset-i (16) fāżıla-y-ıla siyāset iden kimse ʿadālet-ile temessük ider ve raʿıyyeti aṣdıḳā ve eḥibbā yirinde (17) ṭutar ve medīneyi ḫayrāt-ı ʿāmme-y-ile ṭoldurur ve gendüyi nefsine ve şehvetine mālik (18) ḳılur ve siyāset-i nāḳışa-y-ıla siyāset iden cevr-ile temessük eyler ve raʿıyyeti ḳullar (19) ve ḫidmetkārlar yirinde ṭutar ve vilāyeti şürūr-ı keṣīre ve cefā-y-ıla ṭoldurur ve gendü nefsinüñ (20) ve şehvetinüñ ḳulı olur. Ve ḫayrāt-ı ʿāmme ki didük emn ve sükūn ve biribiri-y-ile (21) muḥabbet itmek ve ʿadl ve ʿafv ve luṭf ve ḳādir daḫı bunlaruñ emṣāli ne var-ısa. Bes **[118a]** (1) Bes siyāset-i fāżıla-y-ıla ki imāmetdür, siyāset iden vilāyetini şu ẕikr olan (2) nesneler-ile memlū ider ve şürūr-ı ʿāmme ki didük ḫavf ve iżṭırāb ve tenāzuʿ (3) ve cevr ve ḥırṣ ve ʿunf ve ḫıyānet ve mesḫarelik ve ġıybetdür daḫı bunlara beñzer (4) ne var-ısa. Bes siyāset-i nāḳışa-y-ıla ki teġallubdur, siyāset iden vilāyetini bu (5) şürūr-ıla ṭopṭolu eyler ve ḫalāyıḳ bu iki ḥālda daḫı beglere naẓar iderler ve anlaruñ (6) sīretlerine iḳtidā iderler ve bu cihetden didiler ki:

اَلنَاسُ عَلَى دِينِ مُلُوكِهِمْ (7) وَالنَاسُ بِذَمَانِهِمْ اَشْبَهُ مِنْهُمْ بَأَبَائِهِمْ

Yaʿni ḫalāyıḳ beglerinüñ dīni (8) üzerine olurlar. Eger ʿādil-ise anlaruñ ortasında ʿadālet vāḳıʿ olur ve eger (9) ẓālim ve cābir-ise anlar daḫı eyle olurlar daḫı bu ḫalāyıḳ zemānlarına müşābih olması (10) ziyādedür, atalarına müşābehetden ve meliklerden birisi eydür:

نَحْنُ الزَمَانُ

(11) Yaʿni zemān bizüz, dimekdür ve melik ṭaleb iden kimse gerekdür ki yidi ḫaṣleti cāmiʿ ola (12) ki evvel übüvvetdür. Yaʿni nesebdür; zīrā ki neseb göñüllerüñ meyl itmesini ve naẓarlara (13) heybet vāḳıʿ olmasını āsānlıġ-ıla īcāb ider. Ve ikinci ʿulüvv-i himmetdür. Yaʿni (14) ṭālib-i melik olan neseb ehli olduḳdan ṣoñra ʿālī himmet olmaḳ gerek ve ʿālī himmet (15) olmaḳ daḫı ḳavī-i nefsāniyyenüñ tehẕībinden ve ḳuvvet-i ġażabiyyenüñ taʿdīlinden ve ḳuvvet-i (16) şeheviyyenüñ kamʿından ṣoñra ḥāṣıl olur. Ve üçinci reʾy ve reviyyet ve tedbīr-i metīn (17) ve muḥkem olmaḳdur ve reʾy-i muḥkem olmaḳ daḫı naẓar-ı daḳīḳ-ıla ve çoḳ baḥṣ-ile ve diger-i ṣaḥīḥ-ıla ve (18) marażī tecrübeler-ile ve selefüñ ḥālına iʿtibār itmeg-ile ḥāṣıl olur. Ve dördinci ʿazīmet-i (19) tāmm ve ḳaṣd-ı kāmildür ki aña ʿazmü'r-ricāl daḫı ʿazmü'l-mülūk dirler ve fażīlet-i ʿazīmet (20) bir fażīletdür ki reʾy-i ṣaḥīḥ-ıla ṣebāt-ı tāmmuñ terekkübinden ḥāṣīl olur ve bir fażīletüñ (21) iktisābı ve bir reẕīletden iḥtirāz bu fażīletsüz olmaz ve ḫayrāt taḥṣīl itmekde **[118b]** (1) ḫōd aṣl ḳapu budur ve ḫalāyıḳdan fażīlet-i ʿazīmete beglerüñ iḥtiyācı daḫı ziyādedür (2) ve ḥikāyet iderler ki Meʾmūn ḫalīfede bir zemān ṭopraḳ yimekden leẕẕet (3) ḥāṣıl oldı ve ol marażuñ eṣeri anuñ sīmāsında ẓāhir oldı ve anı (4) zāʾil itmekde ṭabībler-ile meşveret itdi. Ṭabībler müctemiʿ oldılar, bu marażuñ (5) ʿilācında envāʿ edviye istiʿmāl itdiler. Bu edviyeden hīç birisi necāḥa ve (6) ḫulāṣa muḳārin olup andan bir şifā ḥāṣıl olmadı. Bir gün yine ḫalīfe ḳatında (7) bu maraża ne vech-ile ʿilāc ola diyü fikr ve endīşe itdiler, kitāblar ve edviye getürmege (8) işāret itdiler nāgāh nedīmelerden birisi ki Ṣümāme bin Eşresdür, içerü girdi (9) ve ol ḥālı ḫalīfe de müşāhede idicek eyitdi ki: "Yā emīrü'l-müʾminīn

قَاَيْنَ (10) عَزْمَتُهُ مِنْ عَزَمَاتِ الْمُلُوكِ

Yaʿni emīrü'l-müʾminīn, ḳanı beglerüñ ʿazīmetlerinden (11) ʿazīmet ḫaṣleti bu ne ḥāldur ki eydürsin? Fi'l-ḥāl ḫalīfe ṭabīblere eyitdi ki: (12) "Benüm ʿilācumdan fāriġ oluñ ki benden bu fiʿl bundan böyle muḥāl oldı." Bişinci (13) ṣabrdur şiddetlerde vāḳıʿ olan meşaḳḳatlarda ve dāʾimā ṭaleb üzerine olmaḳdur (14) melālet ve ġamm ḥāṣıl olmazsızın; zīrā ki cemīʿı maṭlūblaruñ miftāḥı ṣabrdur. (15) Şöyle ki dirler:

اَخْلَقُ بِذِى الصَبْرْ اَنْ يَخْظَى بِحَاجَتِهِ وَمُدْمِنِ الْقَرْعِ (16) لِلْاَبْوَابِ اَنْ يَلْجَا

Yaʿni ṣabr ehline lāyıḳ ḥaẓẓın ve naṣībin bulmaḳdur ve dāʾimā (17) ḳapular ḳaḳar gişiye lāyıḳ duḫūldur. Ve altıncı ġınādur, yaʿni ṭālib-i mülk olan (18) kimsenüñ ḫazīnesinde mālı çoḳ gerek. Ve yidinci ehl-i ṣalāḥ-ı aʿvān ve (19) enṣārdur ve bu yidi ḫasletden neseb żarūrī

degüldür. Egerçi mülk ṭutmaḳda (20) anuñ ziyāde teʾs̱īri var-ısa daḫı ve ġınā ḫaṣleti ve ṣāliḥ aʿvān olmaḳ ḫaṣleti (21) ḥuṣūl bulması girü ḳalan dört ḫaṣletüñ ki himmet ve reʾy ve ʿazīmet ve ṣabrdur **[119a]** (1) ve ṣabrdur tavassuṭı-y-ıla olur ve bilmek gerekdür ki iki gişiye olur: Birisi (2) oldur ki ṭālib-i dīn ola ve birisi daḫı ol ki ṭālib-i mülk ola memleket (3) ṭālibidür ve bir kimsenüñ ki ġarażı muḫāṣameden bu ikiye muġāyir nesne ola ekṣer (4) aḥvālda maġlūb olur ve bu ikiden birisi maḥmūd ve marażī ve birisi meẕmūmdur. (5) Ama maḥmūd olan ṭālib-i dīn olandur ve ḥaḳīḳatda melike istiḥḳāḳ ṣol (6) kimsenüñdür ki ālem ḫasta olsa anuñ ʿilācına ḳādir ola ve ʿālemüñ mizācı (7) ṣaḥīḥ olsa anuñ ṣıḥḥatını ḥıfẓ idebile; zīrā ki pādişāh olan kimse ʿālemüñ (8) ṭabībi olur. Ve ʿālemüñ marażı daḫı iki nesneden olur ki: Birisi melik-i teġallubīdur (9) ve birisi daḫı fitneye ve ıẓtırāba mensūb fiʿllerdür. Ama melik-i teġallubī ḳabīḥdur, (10) leẕẕāta ve nüfūs-ı fāsideye ḫasen gelür ve ammā fitneye mensūb fiʿller müʾellimdür, (11) leẕẕāta ve şerrīr nefslere leẕīẕ gelür ve teġallub egerçi melike şebīhdür; lakin ḥaḳīḳatda (12) mülūkuñ żıddıdur ve gerekdür ki melik emrlerine naẓar iden kimse ḳatında muḳarrar ola ki (13) devletlerüñ mebādīsi ve esbābı ṣol cemāʿat reʾylerinüñ infāḳından olur ki biri- (14) biri-y-ile arḳa yir eyleyüp muʿāvin olmaḳda bir ṣaḫṣuñ aʿżāsı menzilesinde (15) ola. Bes eger infāḳ maḥmūd ve marażī ola devlet ḥaḳḳ olur ve illā devlet bāṭıl (16) olur. Ve devletlerüñ mebādīsi ittifāḳ olmasına sebeb oldur ki eşḫāṣ-ı (17) insāniyyeden her ṣaḫṣuñ bir ḥadd-ı muʿayyen üzerine ḳuvveti vardur; çūn-ki eşḫāṣ-ı (18) keṣīre müctemiʿ olalar, anlaruñ ḳuvvetleri her ṣaḫṣ ḳuvvetinüñ iżʿāf-ı mużāʿafı olur (19) şekksüz. Bes ol ṣaḫṣlar teʾellüfde ve ittiḥādda çūn-ki bir ṣaḫṣ gibi olalar (20) ʿālemde bir ṣaḫṣ ṭurmış olur ki anuñ ḳuvveti mecmūʿ-ı eşḫāṣ-ı ʿālem ḳuvvetince ola (21) ve nice ki bir ṣaḫṣ niçe eşḫāṣa muḳāvemet idemez, buncılayın çoḳ ṣaḫṣlar ki reʾyleri **[119b]** (1) muḫtelif ve hevāları mütebāyin ola kimseye ġālib olamazlar; zīrā anlar birer birer ṣaḫṣlar (2) menzilesinde olurlar ki ḳuvveti gendü ḳuvvetince iżʿāf-ı mużāʿafa ola kimse-y-ile (3) muḫāṣame itmiş olalar. Bes şekk degüldür ki cemīʿısı maġlūb olurlar; meger ki anlaruñ (4) daḫı bir niẓāmı ve bir teʾellüfi ve ittifāḳı ola ki bu cemāʿatuñ ḳuvveti ol ḳavmuñ (5) ḳuvvetine muḳāvemet ide ve Kitāb-ı Aḫlāḳı tercüme iden duʿāgū bu ḳażıyyayı bi-ʿaynihā gendü (6) zemānesinde müşāhede itmişdür. Meṣelā Sulṭān-ı Taḫt-ı Herātuñ ve Sulṭān-ı (7) Taḫt-ı Āderbicān ʿaskerleri ortasında ittifāḳ ve teʾellüf ve niẓām olmaduġı (8) ḥayṣiyyetden ve devletlerine iʿtimād idüp kemāl-i iḥtiyāṭ ve farṭ-ı teyaḳḳuẓ üzere (9) olmaduḳları cihetden düşmenlerine maġlūb olurlar. Biz yine mā-fi'l-kitāba gelüp eydelüm ki (10) çūn-ki bu cemāʿat ġālib olalar eger anlaruñ sīretinüñ niẓāmı olup ʿadālet-ile muttaṣıf (11) olsalar anlaruñ devleti bir müddet bāḳī olur ve illā tīzcek zāʾil olur; zīrā ki (12) dāʿıyelerüñ ve hevālaruñ iḫtilāfı ittiḥādı muḳteżī olan nesnenüñ ʿademi-y-ile ki ittifāḳdur (13) inḥilāli

müstedʿī olur ve devletler ekşerinüñ mādām ki aṣḥāb-ı şābit ʿazīmetler-ile (14) olup şerāyiṭ ittifāḳı riʿāyet itdiler izdiyādda ve teraḳḳīde olalar ve devletlerüñ (15) noḳṣān bulmasınuñ yāḫūd teraḳḳī itmeyüp bir yirde ḳarār itmesinüñ sebebi māllara (16) ve kerāmetlere; zīrā ki ḳuvvet ve şevket bu iki cinsüñ keşretini muḳteżī olur ve çūn-ki (17) māllara ve kerāmetlere melābis olalar, lā-büdd ʿaḳllarında żaʿf olan kimseler aña (18) aña raġbet gösterürler ve anlara muṣāḥib olmaḳdan anlaruñ bu sīreti ve bu ṣıfatı ġayra (19) sirāyet ider tā ki evvelki sīreti terk idüp ġınāya ve şervete ve niʿmet istemege ve ḫōş (20) ʿişretlere meşġūl olurlar, ḥarb ve ceng āletlerini terk iderler ve şol melekeleri ki (21) ḫaşma muḳāvim olmaḳda kesb itmişler-idi, unudurlar ve himmetleri rāḥata ve muʿaṭṭal olmaġa olur **[120a]** (1) olur. Bes eger bu ḥāluñ isnāsında bir ḳāhir düşmen anlaruñ ḳaṣdın istese anlaruñ (2) mecmūʿısını āsānlıġ-ıla ṭutar, esīr eyler ve eger ḫaşm-ı ḳāhir ẓāhir olmasa ḫōd māl- (3) laruñ ve kerāmetlerüñ keşreti anları tekebbür ve tecebbür üzerine ider ve ehl-i kibr eyler (4) tā ki anlaruñ ortasında muḫālefet ve münāzaʿa ẓāhir olur ve biribirini ḳahr (5) ḳatl ider ve nice kim ibtidā-ı devletde anlaruñ muḳāvemetine ḥareket iden maġlūb (6) olur. Devlet noḳṣān bulduġı ḥīnde daḫı anlaruñ muḳāvemetine ḥareket itse (7) maġlūb olur. Ve devlet ḥıfż itmegüñ iki nesne ile olur: Birisi velīler (8) ve dostlar biribiri-y-ile müteʾellif olmaḳdur ve birisi daḫı düşmenler-ile muḫāṣamedür. (9) Ve ḥükemānuñ iḫbārında şöyle gelmişdür ki çūn-ki İskender, Dārā memleketine ġalebe (10) itdi ʿAcemi ulu esbāb-ıla ve bahādır ḫalḳ-ıla ve çoḳ silāḥ-ıla ve aẓīm leşker-ile (11) buldı, bildi ki gendü ʿavdet itdükden ṣoñra az zemān içinde memleket-i (12) Dārāyı ṭālibler ḫurūc iderler. Bel-ki melik-i Rūma çıḳup ġalebe iderler (13) ve anlaruñ ġalebesi diyānet ve maʿdelet ḳāʿidesinden baʿīddur diyü bu endīşede (14) ve bu fikrde müteḥayyir olup ḥakīm Aresṭaṭalis eyle meşveret itdi. Ḥakīm buyurdı ki: (15) "Anlaruñ reʾylerini müteferriḳ ve ḫāṭırlarını perākende eyle tā ki biribirine meşġūl olalar, (16) sen anlardan fāriġ olasın." İskender her ṭāʾifeye bir beg naṣb itdi (17) ve anuñ zemānından tā Erdeşīr Bābek zemānına degin hīç vech-ile ʿAcem-i memleket ṭalebine (18) meşġūl olmaġ-çün bir kelimede ittifāḳ vāḳıʿ olmadı. Ve pādişāh üzerine (19) vācibdür ki raʿıyyetüñ ḥālına naẓar ide ve dāʾimā ʿadl ve ḳānūnlarını ḥıfż üzerine (20) ola; zīrā ki memleketüñ ḳıvāmı ve niẓāmı ʿadl-ıla olur ve ʿadl itmegüñ daḫı niçe şarṭları (21) vardur. Evvelki şarṭ oldur ki ḫalāyıḳuñ eṣnāfını biribiri-y-ile mütesāvī ide; zīrā nice ki **[120b]** (1) muʿtedil mizāclar ʿanāṣır-ı erbaʿanuñ tesāvīsi-y-ile ḥāṣıl olur, muʿtedil ictimāʿlar daḫı dört (2) ṣınf berāber olması-y-ıla ṣūret bulur: Evvelki ṣınf ehl-i ḳalemdür, ʿulemā ve fuḳahā (3) ve ḳużāt ve kātibler ve ḥāsibler ve mühendisler ve müneccimler ve ṭabībler gibi ki dīnüñ ve dünyānuñ (4) ḳıvāmı anlaruñ vücūdı-y-ıla olur ve anlar ṭabāyiʿda şu meşābesinde dururlar. Ve ikinci ehl-i (5) şemşīrdür, ehl-i ḳıtāl ve ehl-i ḥarb ve mücāhidler ve ġāzīler ve derbendler

ḥıfẓ idenler ve (6) şecāʿat ehlleri ve mülūk-ı aʿvānı ve devlet ḫārisleri gibi ki ʿālemüñ niẓāmı anlaruñ (7) tavassuṭı-y-ıla olur ve anlar ṭabāyiʿda od menzilesinde dururlar. Ve üçinci ehl-i muʿāmeledür, tācirler (8) gibi ki envāʿ ḳumāşları bir ṭarafdan bir ṭarafa iledürler ve sāʾir ḥirfet ehlleri gibi ki nevʿuñ (9) maʿīşeti anlaruñ muʿāvanetinsüz mümteniʿ olur ve anlar ṭabāyiʿda hevā maḥallında dururlar. Ve (10) dördinci zirāʿat ehlidür, fellāḥlar ve ekinciler gibi ki eşḫāṣuñ beḳāsı anlardan meder (11) olmasına maḥāll olur ve anlar ṭabāyiʿda topraḳ meş̱ābesinde olurlar ve nice kim bir ʿunṣuruñ (12) girü ḳalan ʿanāṣır üzerine ġālib olması-y-ıla iʿtidāldan mizācuñ inḥirāfı ve terkībüñ inḥilāli (13) lāzım gelür. Buncılayın bu dört ṣınfdan birisinüñ daḫı girü ḳalan ṣınflar üzerine (14) ġalebesinden ictimāʿ emrlerinüñ iʿtidāldan inḥirāfı ve nevʿuñ fesādı lāzım gelür (15) ve bu maʿnīde elfāẓ-ı ḥükemādan naḳl iderler:

فَضِيلَتُه الْفَلَّاحِينَ هُوَالتَعَاوُنُ بِالْاَ عْمَالِ (16) وَفَضِيلَتُه الْتجَّارِيَن هُوَالتَعَاوُنُ بِالْاَمْوَالِ وَفَضِلَتُه الْمُلُوكِ هُوَالَتعَاوُنُ (17) بِالْاَرَاءِالسِيَاسِيَّةِ وَفَضِيلَتُه الْاِلٰهِيّينَ هُوَالتَعَاوُنُ بِالْحِكَمِ الْحَقِيقِيَّتِه (18) ثُمَّ هُمْ جَمِيعًا يَتَعَاوَنُونَ عَلَى عِمَارَهِ الْمُدُنِ بِالْخَيْرَاتِ وَالْفَضَايِلِ

Bu kelimātuñ (19) maʿnīsi budur ki: Fellāḥlaruñ ve ekincilerüñ faẓīleti ʿamelleri ve fiʿlleri-y-ile muʿāvenet- (20) dür ve tācirlerüñ faẓīleti mālları-y-ıla muʿāvenetdür ve beglerüñ faẓīleti siyāsete mensūb (21) reʾyler-ile muʿāvenetdür. Andan ṣoñra bu ṭāʾifenüñ cemīʿısı şehrlerüñ ʿimāret olması **[121a]** (1) olması üzerine muʿāvenet iderler, ḫayrlar-ıla ve faẓīletler-ile. Ve ikinci şarṭ ʿadl itmekde (2) oldur ki şehr ḫalḳınuñ aḥvālına ve efʿālına naẓar ide ve her birisinüñ mertebesini (3) istiʿdādı ve istiḥḳāḳı mıḳdārınca taʿyīn ide ve ḫalāyıḳ daḫı biş ṣınfdur, şol (4) kimselerdür ki biʾṭ-ṭabʿ ḫayyir olalar ve ḫayrları ġayra taʿaddī ide ve bu ṭāʾife mevcūdātuñ (5) ḫulāṣası dururlar ve cevherde reʾīs-i aʿẓama müşābih durular. Bes gerekdür ki pādişāh (6) eşḫāṣuñ aḳrebi bu ṭāʾife ola ve anlaruñ taʿẓīminde ve tevḳīrinde ve ikrāmında (7) ve tebcīlinde hīç bir daḳīḳayı fevt idüp mühmil itmemek gerek ve anları girü ḳalan (8) ḫalḳuñ reʾīsleri bilmek gerek. Ve ikinci ṣınf şol kimselerdür ki ṭabīʿatlarınuñ muḳteżīsi (9) ḫayr ola; ammā ḫayrları ġayra müteʿaddī olup tecāvüz itmeye ve bu cemāʿatı daḫı ʿazīz ve (10) mükerrem ḳılmaḳ gerek. Ve üçinci ṣınf şol kimselerdür ki ṭabīʿatlarınuñ muḳteżīsi ne ḫayr (11) ola ve ne ḫōd şerr ola. Bu ṭāʾifeyi īmin ṭutup ḫayr üzerine taḥrīk gerek tā istiʿdādları (12) mıḳdārınca kemāle irişeler. Ve dördinci ṣınf şol kimselerdür ki şerrīr olalar; (13) ammā şerrleri ġayra müteʿaddī olmaya ve bu cemāʿatı ḫōr ve ḫaḳīr itmeg-ile emr gerek ve mevāʿıẓ-ı terġībāt-ıla (14) beşāret ve zevācir ve terhībāt-ıla inẕār gerek tā ki ṭabīʿatlarını muḳteżīsinden eger menʿ (15) iderler-ise ḫayr bulalar ve illā ḫōrlıḳda olalar. Ve

bişinci ṣınf ṣol kimselerdür ki bi’ṭ-ṭabʿ (16) şerrīr olalar ve anlaruñ şerri ġayra müteʿaddī ola ve bu ṭāʾife ḫalāyıḳuñ eḫaṣṣı ve mevcūdātuñ (17) erẕelidür ve anlaruñ ṭabīʿatı reʾīs-i aʿẓam ṭabīʿatınuñ żıddıdur ve bu ṣınf-ıla ṣınf-ı evvel (18) ortasında münāfāt ẕātīdür ve bu ḳavmuñ daḫı merātibi vardur. Bes ṣol ṭāʾifenüñ (19) ki ṣalāḥı mümkindür, envāʿ-ı teʾdīb-ile ve zecr-ile anları ıṣlāḥ gerek ve illā şerrden (20) menʿ gerek ve ṣol ṭāʾifenüñ ki ıṣlāḥı mümkin degüldür; eger anlaruñ şerri ʿāmm ve ṣāmil (21) olmasa anlaruñ-ıla müdārāyı riʿāyet itmeg-ile emr gerek ve eger anlaruñ şerri ʿāmm ve ṣāmil olsa **[121b]** (1) anlaruñ şerrini izāle itmegi vācib bilmek gerek ve şerri izāle itmegüñ ve mażarratı defʿ (2) itmegüñ daḫı merātibi vardur: Birisi ḥabsdur ve ol medīne ḫalḳı-y-ıla iḫtilāṭdan (3) menʿdur. Ve ikincisi bend itmekdür ve ol taṣarrufāt-ı bedeniyyeden menʿdur. Ve üçincisi şehrden (4) sürmekdür ve ol ictimāʿa ve temeddüne duḫūldan menʿdur ve anuñ şerri ġāyetde ziyāde (5) olup nevʿuñ ifnāsına ve ifsādına müʾeddī olup eşḫāṣı ḳatl itse anuñ (6) gibi kimsenüñ ḳatli cāʾiz midür degül midür ḥükemā anda ḫilāf itdiler. Ve anlaruñ reʾylerinüñ (7) iẓharı oldur ki anuñ aʿżāsından bir ʿużvı ki anuñ şerrīrligine ālet vāḳıʿ (8) olmışdur eli ve ayaġı ve dili gibi ḳaṭʿ itmesine iḳdām gerek yāḫūd ḥavāssından (9) bir ḥissi ibṭāl itmege şürūʿ gerek ve ḳatl itmege cürʾet elbette lāʾiḳ degüldür; zīrā (10) bir bināyı ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā anda nice ḥikmet eşerlerini iẓhār itmiş ola, ḫarāb (11) itmek bir vech-ile ki anuñ cebri ve ıṣlāḥı müyesser olmaya muḳteżā-yı aḳl degüldür. Ve bu izāle ki (12) didük meşrūṭdur şerr anda bi’l-fiʿl mevcūd olmaġ-ıla; ammā şerr anda bi’l-ḳuvve olup bi’l-fiʿl (13) ḥāṣıl olmasa ḥabs itmekden ve bend itmekden ġayrı nesne itmemek gerek ve bu bābda ḳāʿide-i (14) külliyye oldur ki cemīʿı ḫalāyıḳuñ maṣlaḥatına naẓar ide, ḳaṣd-ı evvel-ile ve andan ṣoñra gendü (15) ḫāṣṣ maṣlaḥatına naẓar ide ḳaṣd-ı ṯānī-y-ile ṭabīb gibi ki bir muʿayyen ʿużvuñ ʿilācı cemīʿı aʿżā (16) mizācınuñ maṣlaḥatı iʿtibārı-y-ıla ider, evvel naẓarda ve eger ṭabībüñ ʿilmi şu ki müteʿallıḳ (17) olsa ki bu fāsid olan ʿużv-ı muʿayyenüñ fesādından girü ḳalan aʿżā mizācınuñ fesādı (18) ḥādiṯ olsa gerek ol ʿużvı kesmege iḳdām ider ve aña iltifātı olmaz. Meṯelā (19) bir kimseyi yılan ṣoḳsa elinde yā ayaġında ıṣlāḥı mümkin olmasa ṭıbb anuñ elini (20) ve yāḫūd ayaġını ḳaṭʿ ider, fesādı sāʾir aʿżāya sirāyet itmesi-y-içün ve eger sāʾir (21) aʿżāya sirāyet itmek mütevaḳḳīʿ olmasa ol ʿużvı ıṣlāḥ itmekde maḳdūrını ṣarf ider **[122a]** (1) ider. Buncılayın pādişāhuñ naẓarı daḫı her şaḫṣuñ ıṣlāḥında hemīn bu ṭarīḳ üzerine (2) olmaḳ gerek. Yaʿni eşḫāṣdan her şaḫṣuñ ıṣlāḥı mümkin olduḳca pādişāh olan (3) kimse bi-ʿaynihi bu şaḫṣı ıṣlāḥ itmekde celle mümtenī ṣarf itmek gerek ve illā bunuñ fesādı (4) ve żararı sāʾir eşḫāṣa sirāyet ider. Bu vech-ile fesād ve żarar ġayra irişdügin (5) bilse ḳaṭʿ gerek ve hem ḥükemānuñ şu sözi bu maʿnīnüñ mışdāḳıdur:

وَتَرْكُ الْخَيْرِ (6) الْكَثِيرِ لِأَجْلِ الشَرِّ الْقَلِيلِ شَرٌّ كَثِيرٌ

Yaʿni çoḳ ḫayrı azacuḳ şerrden ötürü terk (7) itmek çoḳ şerrdür. Ḥāṣıl maʿnī şöyle dimekdür ki ʿālemüñ ḥayūtını ve niẓāmını ki ḫayr-ı keşīrdür, (8) bir müfsidüñ ḳamʿından ötürü ki şerr-i ḳalīldür terk itmek şerr-i keşīrdür ve hem kelām-ı ḳadīmde (9) vāḳıʿ olan ki:

وَلَكُمْ فِى ٱلْقِصَاصِ حَيَوةٌ

Bu maʿnīye mülāyimdür, ziyāde şerḥe iḥtiyāc (10) yoḳdur. Biz yine mā-fi'l-kitāba gelelüm ve üçinci şarṭ ʿadl itmekde oldur ki çūn-ki eṣnāfa (11) tesāvī vechi-y-ile ve mükāfāt cihet-i-y-ile naẓardan ve taʿdīl-i merātibden fāriġ ola. Anlaruñ (12) ortasında müşterek ḫayrları taḳsīm itmekde tesāvīyi riʿāyet idüp ve istiḥḳāḳı (13) bu maʿnīde iʿtibār ide ve müşterek ḫayrlar daḫı selāmetdür ve māllar ve kerāmetlerdür daḫı (14) bunlara beñzer ne var-ısa; zīrā her şaḫṣuñ bu ḫayrlardan bir ḥaẓẓı ve bir naṣībi vardur ki (15) anuñ üzerine ziyāde itmek ve andan naḳṣ-ı cevri muḳteżī olur aḥaẓẓından ve naṣībinden (16) noḳṣān bi-ʿaynihi ol şaḫṣa cevr olduġınlayın ehl-i medīneye daḫı cevr olur; ve çūn-ki (17) ḫayrlar ḳısmetinden fāriġ ola ol ḫayrları anlaruñ-çün ṣaḳlaya ve ol şu vech-ile (18) olur ki bu ḫayrlardan birisini ḳomaya bir kimsenüñ elinden ḫāric olmaġa bir vech üzerine ki (19) gendü żararına yā ehl-i medīne żararına müʾeddī ola ve eger ḫāric olsa aña ʿivaż irişdüre, (20) şol cihetden ki ḫāric olmışdur ve erbāb elinden ḥaḳḳ ḫāric olmaḳ yā irādet-ile olur (21) beyʿ gibi ḳarż gibi hibe gibi ve yāḫūd irādetsüz olur ġaṣb gibi ve sirḳat gibi ve her birinüñ **[122b]** (1) niçe şarṭları vardur. El-ḥāṣıl gerekdür ki bedel ve ʿivaż aña bi-ʿaynihi ol ḫāric olan (2) nevʿdan yā nevʿ-ı āḫardan irişse tā ki ḫayrlar maḥfūẓ ola ve gerekdür ki ʿivaż aña bir vech (3) üzerine irişse ki ehl-i medīneye nāfiʿ ola yāḫūd nāfiʿ olmaz-ısa bārī anlara (4) żararı olmaya; zīrā ki gendü ḥaḳḳını gişi bir vech üzerine almaḳ ki medīne ḫalḳına andan (5) żarar gelmez hemān cevrdür ve cevri şerrler-ile ve ʿuḳūbetler-ile menʿ itmek gerek ve gerekdür ki (6) ʿuḳūbetler cevr mıḳdārınca ola; zīrā ki eger 'uḳūbet cevrden ziyāde ola cevr iden (7) kimseye cevrinden ziyāde cevr olur ve eger ʿuḳūbet cevrden nāḳıṣ olsa medīneye (8) cevr olur ve ḥükemā ḫilāf itdiler şunda ki bir şaḫṣa cevr ve īzā medīneye cevr midür (9) degül midür? Şunlar ki eyitdiler: "Bir şaḫṣa cevr, medīneye cevrdür." Hemān didiler ki: "Cevr (10) olan kimsenüñ ʿafvı-y-ıla cevr iden kimseden ʿuḳūbet sāḳıṭ olmaz." Ve şol (11) kimseler ki eyitdiler: "Şaḫṣa cevr, medīneye cevr olmaz." Didiler ki: "Cevr olınan kimsenüñ (12) ʿafvı-y-ıla cābirden ʿuḳubet sāḳıṭ olur." Ve çūn-ki ʿadālet ḳānūnlarından fāriġ (13) ola gerekdür ki raʿıyyetlerine iḥsān ide; zīrā ki ʿadldan ṣoñra hīç bir fażīlet (14) mülk emrlerinde iḥsāndan aʿlā olmaz ve iḥsān itmekde aṣl oldur ki mümkin olan (15) ḫayrlarda mıḳdār-ı vācib üzerine ziyādeyi anlara istiḥḳāḳları

mıḳdārınca irişdüre (16) ve gerekdür ki iḥsān heybete muḳārin ola; zīrā ki begüñ şevketi ve ṣalābeti heybetden (17) olur ve ḳulūbuñ inciẕābı heybetine muḳārin iḥsān-ıla ḥāṣıl olur; zīrā iḥsān ki heybetsüz (18) olur gendü eli altında olanlaruñ ḥareketini ve cürʾetini mūcib olur ve ziyāde ṭamaʿ (19) ve ḥırṣ olur; ve çūn-ki ṭamaʿ ve ḥırṣ üzerine olalar cemīʿı memleketi pādişāh bir gişiye (20) virse rāżī olmaz ve gerekdür ki raʿıyyeti ḳavānīn-i ʿadla ve ḳavāʿıd-ı fażīlete iltizām-ıla (21) emr ide; zīrā nice ki ḳıvām-ı beden ṭabīʿat-ıla ve ḳıvām-ı ṭabīʿat nefs-ile ve ḳıvām-ı nefs ʿaḳl-ıladur; hemçünān **[123a]** (1) hemçünān medīnelerüñ daḫı ḳıvāmı melik-ile ve meliküñ ḳıvāmı siyāset-ile ve siyāsetüñ ḳıvāmı (2) ḥikmet-ile olur. Ve çūn-ki ḥikmet medīnede müteʿārif ve nāmūs-ı ḥaḳḳ muḳtedī ola, niẓām (3) ḥāṣıl olup kemāle teveccüh mevcūd olur. Ammā eger ḥikmet mufāraḳat itse ḫiẕlān (4) nāmūsa yol bulur; ve çūn-ki ḫiẕlān nāmūsa yol bula meliküñ zīneti gidüp (5) fitne ẓāhir olur ve mürüvvet resmleri münderis olup niʿmet naḳmete mübeddel (6) olur. Ve pādişāh olan kimseye gerekdür ki ḥācet ıssılarını gendüden maḥcūb ḳılmaya (7) ve sāʿīlerüñ siʿāyetini beyyinesüz işitmeye ve recā ve ḫavf ḳapularını bağlamaya (8) ve müteʾeddīlerüñ teʾaddīsin defʿ itmekde ve yolları emīn ḳılmaḳda ve derbendler (9) ṣaḳlamaḳda ve şecāʿat ehline ikrām itmekde aṣlā taḳṣīri cāʾiz görmeye (10) ve muḫālaṭayı ve muṣāḥabeti faẓl ve reʾy ehli-y-ile ide ve ḫāṣṣaten gendü nefsine müteʿallıḳ (11) olan leẕẕetlere iltifāt itmeye ve kerāmetleri ve teġallubları istiḥḳāḳsuz ṭaleb itmeye (12) ve emrler tedbīrinden bir laḥẓa fikrini muʿaṭṭal ḳılmaya; zīrā ki pādişāh fikrinüñ ḳuvveti memleket (13) ḥıfẓ itmekde eblaġdur, ʿaẓīm leşkerüñ ḳuvvetlerinden ve evvel fikr itmeyüp umūra (14) cāhil olmaḳ ʿāḳıbet yaramazlıġını īcāb ider ve eger temettüʿe ve leẕẕete meşġūl olup (15) bu emrlerden ġāfil olsa ḫalel ve żaʿf medīnenüñ maṣlaḥatına yol bulur ve medīne (16) ḫalḳı bidʿatler iḫtirāʿ iderler ve şehvetlere ruḫṣat bulmış olurlar. Ḥāl bu ki esbāb (17) daḫı müsāʿade ider tā şu vech-ile ki saʿādet şeḳāvet olur ve ülfet buġż olur (18) ve niẓām fitne ve iḫtilāf olur ve evżāʿ-ı ilāhiyye ḫalel bulur ve tedbīri istīnāf (19) itmege ve imām-ı ḥaḳḳ ve melik-i ʿādil ṭalebine iḫtiyāc vāḳıʿ olur ve ol ʿaṣruñ ḫalḳı ḫayrlar kesb (20) itmekden muʿaṭṭal ḳalurlar ve bu cümle beg olanuñ yaramaz tedbīrinüñ meşaḳḳatlarıdur. El-ḥāṣıl (21) gerekdür ki pādişāh olan gendü gendüye şöyle fikr itmeye ki ʿālemüñ ḥallinüñ ve ʿaḳdınuñ zimāmı **[123b]** (1) benüm dest-i taṣarrufumdadur, benüm rāhatum eyyāmında ve ferāġatum evḳātında memleketüm ziyāde olur (2) dimeye; zīrā ki bu nesne beglerüñ tedbīrleri fesādınuñ aʿẓam esbābıdur. Bel-ki anuñ (3) ṭarīḳı oldur ki lehv ve rāḥat sāʿatlerinden bel-ki emr-i żarūrī olan nesnelerüñ sāʿatlerinden (4) ki bu żarūrī olan nesneler ṭaʿām yimek ve uyḫu uyumaḳ ve ehl ve evlādı-y-ıla muʿāşere (5) gibi ʿamel ve fikr ve tedbīr sāʿatlerinde memleket ziyāde olur ve gerekdür ki gendü sırrını ġayrdan (6) maḫfī ide tā ki reʾyi ve tedbīri döndermege ḳādir ola ve münāḳaża āfetinden

īmin (7) ola. Eger düşmen bunuñ ḥālından ḫaberdār olsa gendüyi ḥıfż itmeg-ile anuñ tedbīrini defʿ (8) ide ve sırrını ṣaḳlamaġuñ ṭarīḳı meşverete veʿuḳūldan meded ṭaleb itmege iḥtiyāc-ıla oldur ki (9) şeref veʿizzet ve minnet veʿaḳl ve tedbīr ehli-y-ile meşveret ide; zīrā ki anlar sırrı (10) fāş itmezler ve żaʿīfü'l-ʿaḳl olan kimselere oġlancuḳlar ve ḫātūnlar gibi elbette sırrını (11) dimeye; ve çūn-ki bir nesnenüñ üzerine tedbīri muḥkem ḳıla, şol fiʿller-ile ki bu reʾye ḳuvvet (12) virmegüñ mebādīsidür ḫalṭ ide ve bu iki ṭarafdan birisine yaʿni reʾy ṭarafına (13) ve naḳīżı ṭarafına meyl itmekden ictināb ide; zīrā ki her iki ṭaraf töhmet maẓannesi ve ol (14) fikri āşikārā idüp sırrını fāş itmegüñ ṭarīḳıdur ve gerekdür ki dāʾimā beg olan (15) kimsenüñ cāsūsları maḫfī işlerüñ tefaḥḥuşına ḫuṣūṣa ki düşmenleri aḥvālınuñ tefaḥḥuşına (16) meşġūl olalar ve düşmenlerüñ ve ḫaşmlaruñ rāylarına ve tedbīrlerine vāḳıf olalar; zīrā ki (17) düşmenlere ve żıddlara muḳāvemet itmekde ulu silāḥ anlaruñ tedbīrlerine vāḳıf olmaḳdur. (18) Ve ekābir-i reʾylerini istiḫrāc itmegüñ ṭarīḳı oldur ki anlaruñ aḥvālına ḳaṣddan ve leşker (19) müheyyā itmekden ve müteferriḳleri cemʿ itmekden ve müctemiʿleri tefrīḳ itmekden ve mübāşeresi (20) maʿhūd olan nesnenüñ imsākından ġāyibleri aḫżār itmek gibi ve ḥāżırlaruñ ġaybetine (21) işāret gibi ve ḫaberleri tefaḥḥuṣ itmekde mübālaġa itmek gibi ve umūruñ fāş olmasına ve muḫteliṭ **[124a]** (1) ve muḫteliṭ ḫaberler işitmesine ziyāde ḥırṣ göstermek gibi veʿādet-i maʿhūdesi üzerine (2) olan oyanuḳlıḳ üzerine ziyāde oyanuḳlıḳ müşāhede itmege ḥarīṣ olmaḳ gibi. (3) Ve'l-ḥāṣıl umūr-ı ẓāhirenüñ teġayyürine naẓar ide ve maṣādırdan ve mevāridden şol emrleri ki (4) ḫavāṣṣdan anlara maʿlūm olur daḫı anlaruñ ḥavāşīlerinden ve ḫiẕmetkārlarından ki ḳıllet-i (5) ʿaḳl ve ḳıllet-i temyīz-ile mevṣūflardur işidilen ḫaberleri istinbāṭ ide ve żamāyire muṭṭaliʿ (6) olmaḳda eyü ḳapu her gişi-y-ile çoḳ ḫaberleşmekdür; zīrā her gişinüñ bir dostı olur ki (7) anuñ-ıla üns ṭutmış olur ve gendünüñ daḳīḳ ve maḫfī ḫaberlerini aña söyler. Ve çūn-ki (8) ḫalḳ-ıla ḫaberleşmek ziyāde ola żamīrlerde vāḳıʿ olan sırrlara vāḳıf olur. Gerekdür ki (9) bir nesneye vāḳıf olduḳdan ṣoñra geregi gibi teʾemmül ide tā ol nesne delīller-ile (10) sübūt bula ve ḥadd-ı tevātüre irişe, andan soñra bir ṭarafa ḥükm ide. Ve'l-ḥāṣıl bu maʿnīler (11) ekābirüñ fikrlerini ve endīşelerini istiḫrāc itmegüñ ṭarīḳıdur ve anı bilmekde çoḳ (12) fāʾideler ḥāṣıl olur, gerek-ise ḥācet vaḳtında istiʿmāl ciheti-y-ile olsun ve gerek-ise (13) iḥtiyāṭ ḫīninde andan iḫtirāz ṭarīḳı-y-ıla olsun ve gerekdür ki aʿdāsına istimālet (14) itmekde ve muvāfaḳatların ṭaleb itmekde mümkin olduḳca maḳdūrını ṣarf ide ve elden (15) geldükce düşmenleri-y-ile şöyle muʿāmele ide ki ḳıtāla ve ḥarba ve cenge muḥtāc olmaya. Ve eger (16) muḳāteleye iḥtiyāc olur-ısa bu daḫı iki nevʿ-ıla olur, ikiden ḫālī olmaz. Evvel (17) emrden düşmen üzerine gendüsi varup ḳıtāla bādī ola ve yāḫūd düşmen bunuñ üzerine (18) gele, bu dāfiʿ ola, defʿ-ı mażarrat-çün ceng ide. Eger bādī olup düşmene gendü varur-ısa (19) evvel gerekdür ki anuñ ġarażı dīn

ṭalebinden ve ḫayr-ı maḥżdan ġayrı nesne olmaya ve düşmen (20) üzerine ġālib ve fāyiḳ olayım dimekden iḥtirāz ide ve ġālib olmaġı maḳṣūd idinmeye (21) ve andan ṣoñra umūr-ı memleketde oyanuḳlıḳ şarṭlarını ve ġāfil olmamaġı riʿāyet ide ve muḥārebeye **[124b]** (1) ve cenge ikdām itmeye. İllā gendünüñ düşmen üzerine manṣūr ve muẓaffer olmasına iʿtimādı (2) olduḳdan ṣoñra iḳdām ide ve mādām ki ʿasker kemā-yenbaġī müttefiḳ olmaya elbette ḥarba (3) ve cenge gitmeye; zīrā ki iki düşmen ortasında vāḳıʿ olmaḳda ʿaẓīm muḫāṭara ve (4) ulu tehlikedür ve pādişāh elinden geldükce gendü nefsi-y-ile muḥārebe itmeye; zīrā eger (5) münhezim olup ṣansa bir vech-ile daḫı tedārik mümkin olmaz ve eger ẓafer bulsa (6) revnaḳına ve heybetine fütūr ve ḳuṣūr yol bulur ve ʿasker maṣlaḥatını tedbīr itmekde üç (7) ṣıfat-ıla mevṣūf olan kimseyi iḫtiyār ide: Evvel bu ki bahādır ve ḳaviyyü'l-ḳalb (8) ola ve şecāʿat-ıla ve yüreklülig-ile tamām şöhret bulmış ola ve ʿālemde bahādırlıġı (9) āvāzesi ṭolmış ola. Ve ikinci ol ki ṣavāb reʾy-ile ve tamām tedbīr-ile bezenmiş ola (10) ve envāʿ ḥīleler ve mekrler istiʿmāl idebile ve üçinci ol ki cengler istiʿmāl itmiş (11) ola ve niçe kerre cenge ve ḥarba girmiş ola ve envāʿ tecrübeler ḥāṣıl itmiş ola ve (12) mādām ki ḥīleler-ile tedbīrler-ile düşmeni ṭaġıtmaḳ ve perākende ḳılmaḳ müyesser ola ceng (13) itmek ʿaḳldan baʿīddur. Ve ʿAcem beglerinden Erdeşīr Bābek eydür ki: "Ḳamçı-y-ıla teʾdīb (14) kifāyet iden yirde ʿaṣā-y-ıla teʾdīb gerekmez ve çomaġ-ıla teʾdīb kifāyet iden (15) yirde ḳılıç istiʿmāl itmek lāzım degül." Ve cemīʿı tedbīrlerüñ āḫırı ceng ve ḥarb olur ki:

(16) آخِرُ الدَوَاءِ الْكَيُّ

Yaʿni devānuñ āḫırı dāġ urmaḳdur. Marīż ḥaḳḳında ve ḫuṣūmetde (17) daḫı mecmūʿı tedbīrlerüñ āḫırı ceng ve ḳıtāldur ve aʿdāyı perākende ḳılmaḳda envāʿ ḥīle- (18) ler-ile ve tezvīrler-ile temessük ve yalan bitiler yazmaḳ meẕmūm degüldür. Ama ḫıyānet istiʿmāl (19) itmek hīç ḥālda cāʾiz degüldür ve ceng şarṭlarınuñ ġāyetde gereklüsi oyanuḳlıḳ (20) ve ġāfil bulunmamaḳ ve cāsūslar ve gözciler istiʿmāl itmekdür ve ceng itmekde tācirler (21) fāʾidesini iʿtibār itmek gerek ve ḫaṭırlu ve tehlikelü yirlere çoḳ fāʾideler tevaḳḳuʿ itmeyince **[125a]** (1) itmeyince iḳdām itmemek gerek ve düşmen-ile ceng vaḳtında pādişāh ceng olan (2) yire naẓar idüp daḫı ḥaṣīn ve muḥkem olan yire varmaḳ gerek ve ḫandaḳ ḳazmamaḳ (3) gerek; illā meger ki żarūret vaḳtında; zīrā ki bunuñ gibi nesneler düşmenüñ gendü üzerine (4) musallaṭ olmasını īcāb ider ve bir kimse ki eṣnā-ı ḥarbda şecāʿat ve bahādırlıḳ (5) itse aña ʿaṭālar itmekde ve anı medḥ ü ṣenā itmekde mübālaġa-y-ıla emr itmek gerek (6) ve gendüsi ṣebāt ve ṣabr üzerine olup ḫiffet itmemek gerek ve gendüden ednā (7) düşmene

ḥaḳāret-ile naẓar ve esbābı tamām müheyyā itmekde taḳṣīr muḳteżā-yı ʿaḳl degüldür. (8) Nitekim Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā kelām-ı ḳadīminde buyurur ki:

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ (9) فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّٰهِ

Yaʿni niçe az ʿasker Allāh ü Teʿālānuñ iẕni-y-ile çoḳ (10) ʿaskere ġalebe itmişdür. Ve çünki düşmen üzerine manṣūr ve muẓaffer ola tedbīri (11) ve ferāseti terk itmeye ve iḥtiyāṭ itmekde hīç vech-ile taḳṣīr itmeye ve mādām ki bir (12) kimseyi diri-y-iken esīr itmekde niçe menfaʿatlar olur rehn ḳomaḳ ve māl ḥāṣıl (13) itmek gibi ve minnet itmek gibi ve ḳatl itmekde hīç vech-ile menfaʿat yoḳdur ve ḫaṣm (14) üzerine ġālib olup ẓafer bulduḳdan ṣoñra elbette ḳatle emr itmeye ve ʿadāvet (15) ve teʿaṣṣub istiʿmāl itmeye; zīrā ki gişi düşmenine ẓaferden ṣoñra ḥükm itmek hemān (16) bi-ʿaynihi ḳullarına ve raʿıyyetlerine ḥükm itmekdür. Ḥükemādan ḫaber virürler ki ḥakīm Aresṭoya (17) şu vech-ile ḫaber irişdi ki İskender bir şehre ẓafer bulduḳdan ṣoñra ol (18) şehrüñ ḫalḳını ḳatl eyledi. Ḥakīm, İskendere ʿitābnāme yazup irsāl eyledi (19) ve anuñ mażmūnı şu-y-ıdı ki eger gendü düşmenlerüñi ẕaferden öñden ḳatl itmekde (20) maʿẕūr-ısañ ẓaferden ṣoñra elüñ altındaġı żaʿīfleri ḳatl itmekde bārī ne (21) vech-ile ʿuẕruñ var ve beglerden vāḳıʿ olan ʿafv evlādur, beglerüñ ġayrından ṣādır olan **[125b]** (1) ʿafvdan; zīrā ḳudretden ṣoñra vāḳıʿ olan ʿafv evlā ve memdūḥ olur, ḥaḳḳ budur ki (2) bāb-ı ʿafvda ḫūb dimişdür şol kimse ki sekr-imiş **ḳıṭʿa**:

(3) سَأُلْزِمُ نَفْسِى الصَّفْحَ عَنْ كُلّ مُذْنِبٍ وَاِنْ كَثُرَتْ مِنْهُ عَلَىَّ الْجَسَرايِمُ (4) وَمَاالنَاسُ اِلّاَوَاحِدُ مِنْ ثَلَثَةٍ شَرِيفُ وَمَشْرُوبُ وَمِثْلِ مُقَاوِمُ (5) فَاَمَّاالّذِى فَوْقِى فَاَعْرِفُ قَدْرَهُ وَاَتْبَعُ فِيهِ الْحَقُ وَالْحَقُ لَازِمُ (6) وَاَمَّااَلذِى دُونِى فَاِنْ قَالَ صُنْتُ عَنْ اِجَابَتِهِ عِرْضِى وَاِنْ لَامْ لَايِمُ (7) وَاَمَّا الَذِى مِثْلِى فَاِنْ زَلَّ اَوْهَفَى تَفَضَّلْتُ اَنَّ الْفَضْلَ بِالْحَقِ حَاكِمُ

(8) Meʿānī-i ebyāt budur ki elbette ben nefsüme ilzām iderem aʿrāż itmegi her günāh (9) iden kimsenüñ günāhından daḫı itdügi günāh üzerine intiḳām itmekden egerçi bundan (10) baña çoḳ dürlü günāhlar ḥāṣıl olur-ısa daḫı ve ḫalāyıḳ-ıla muʿāmele iderem. Anlaruñ (11) ḥāllarına münāsebet mülāyim nesne üzerine; zīrā ki ḫalḳ üç ṭāʾifeden ḫālī degüldür: (12) benden ya aʿlādur ya ednādur ya ḫōd baña mümāṯil ve musāvīdür. Ammā ol ṭāʾife-y-ile ki (13) benden aʿlādur mertebede benüm üzerime anuñ faẓlın ve şerefin ve mıḳdārın bilmeg-ile muʿāmele (14) iderem ve anuñ şānında ḥaḳḳa tābiʿ oluram, inṣāf itmeg-ile ṭurmadın tecāvüz (15) itmeyüp anuñ üzerine faẓl-ı daʿvā itmemeg-ile ḥāl budur ki ḥaḳḳa tābiʿ olmaḳ (16) lāzımdur. Ammā benden ednā ṭāʾife-y-ile muḥāvere ḥīninde bir ḥayṯiyyet-ile muʿāmele iderem ki (17) eger benüm ḥāluma lāyıḳ olmayan nesneden baña bir söz dise anuñ sözine cevāb (18) virmekden ʿırżumı ṣaḳlaram tā ki ʿırżum mükedder olmaya anuñ sözinden ḥāṣıl

olan (19) keder-ile. Egerçi melāmet idiciler melāmet idüp eydürler-ise ki tekebbür itdük anuñ-ıla mükāleme itmekden (20) senüñ şānuña bu lāyıḳ degül-idi dirler-ise; ama benüm mümāş̲ilüm-ile ve iḳrāmum-ıla muʿāmeleyi (21) aña tefażżul ve iḥsān itmeg-ile eydürem. Egerçi andan zelel ve hezeyān daḫı vāḳıʿ olsa; zīrā **[126a]** (1) zīrā tefażżul ḥaḳḳa ve ṣavāba ḥākimdür maʿnī-i ebyāt kemā-yenbaġī ẓāhir oldı ise (2) ʿafvuñ evlā ve memdūḥ olması maʿlūm ve mefhūm oldı. Biz yine mā-fi'l-kitāba (3) gelelüm ve eydelüm ki eger ceng itmekde düşmen bunuñ üzerine gelse ve bādī düşmen (4) olup bu dāfiʿ olsa; lakin düşmene muḳāvemet idebilse cehd itmek gerek ki (5) ḳaravul göndermeg-ile ve buṣudan çıḳmaġ-ıla ve düden baṣġunı itmeg-ile daḫı buña (6) beñzer envāʿ ḥīleler-ile ġālib ola anuñ üzerine ve eger muḳāvemet idemez-ise (7) ḫandaḳlar ve ḥışnlar tedbīrinde tamām iḥtiyāṭ ide ve ṣulḥ ṭaleb itmekde māllar beẕl (8) idüp envāʿ keydler ve ḥīleler istiʿmāl ide. Budur söz, beglerüñ siyāsetinde. (9) V'allāh ü aʿlem.

Bişinci Faṣl: Siyāset-i ḫiẕmet beyānında ve beglere tābiʿ olanlaruñ (10) edeblerin beyān itmekdedür. Ama begler-ile reʾīsler-ile muʿāşere ʿāmme-i ḫalḳa şöyle (11) olur ki anlara dil-ile ve göñül-ile tābiʿ olmaḳda taḳṣīr itmeyeler ve anlaruñ maḥāmidin (12) fāş idüp ʿaybların setr itmekde maḳdūrlarını ṣarf ideler. Ve anlara müteveccih olan (13) ḥaḳḳlaruñ edāsını ḫarāc gibi daḫı anuñ ġayrı gibi ṭayyib-i nefs-ile ve inşirāḥ-ı ṣadr-ıla (14) ideler ve elbette bu vech-ile muʿāmelelerinde inḳıbāż ve infiʿāl göstermeyeler ve (15) ṭāḳatları mıḳdārınca emrlerine ve nehylerine imtiş̲āl göstereler ve anlaruñ heybetini (16) ve ḥaşmetini ḥıfż itmekde mübālaġa ideler. Ve ḥādiş̲eler ve nekbetler vaḳtında dīni (17) ve milleti ve ehl ü ʿıyāli ve şehri ḥıfẓ itmek-çün cānların ve mālların anlaruñ (18) ḫużūrında beẕl ideler. Ve şol kimseler ki beglerüñ ḥiẕmetin itmiş olmayalar (19) gerekdür ki anlar yaḳın olmaġa iḳdām itmeyeler; zīrā sulṭān-ıla muḥabbet itmegi (20) oda girmege teşbīh itmişlerdür ve şol kimse ki anlaruñ civārında ola ve anlaruñ-ıla (21) āşinā ola, leẕẕet-i ʿişret aña ve ʿömrinden menfaʿat itmek müşkil olur. Ve ama şol kimse ki **[126b]** (1) anlaruñ ḫiẕmetine meşġūl ola, anuñ ṭarīḳı oldur ki ne işe müteveccih-ise aña (2) mülāzemet ide ve mütekeffil olduġı vaẓīfesi üzerine müdāvemet göstere. (3) Ve şuña vecd ide ki maḫdūmuñ nuṣbu'l-ʿaynı ola her ne vaḳt ister-ise (4) ḥāżır ola, lakin mülāzemet-i ḫażret ki melālete müʾeddī ola, andan hem iḥtirāz itmek (5) gerek; zīrā ki melālet ekş̲er ḫalāyıḳuñ izdiḥāmından ḥāṣıl olur; ve çūn-ki ḫalḳuñ (6) çoḳ olması beglerüñ ḳapusında ziyāde ola, anlaruñ melāleti daḫı ziyāde olur (7) ve gerekdür ki maḫdūmından her ne fiʿl ṣādır olur-ısa anı ol fiʿl üzerine medḥ (8) ide ve ol fiʿli begine ve çūn-ki teʾemmül ide ʿālemde vāḳıʿ olan efʿāl yā cemīl (9) olsa gerek yā ḳabīḥ. Bes her fiʿlüñ vech-i cemīlin ṭaleb ide ve maḥmel-i ṣaḥīḥ bulup (10) anı maḫdūmına nisbet

ide ve anuñ ġaybetinde ve ḥużūrında anuñ fiʿllerinüñ (11) medḥine meşġūl ola ve eger maḫdūm olan kimse tedbīrini aña ḥavāle itse (12) meṣelā bu şaḫṣ maḫdūmuñ vezīri yā müşīri yā muʿallimi olsa ve anuñ efʿālınuñ (13) ṣalāḥını bildürmek anuñ üzerine vācib olsa bilmek gerek ki begler ṭaġdan inen (14) sīl ṣuyı gibi olur ve bir kimse istese ki bir defʿada ki anı bir ṭarafdan bir ṭarafa (15) ilede helāk olur. Ammā eger evvel emrden aña muvāfaḳat idüp müdārā-y-ıla ve luṭf-ıla (16) öñini ṭaş-ıla ve ṭopraġ-ıla yüceltse her ne yirde ḳaṣd ider-ise eyledür. Ve hem (17) bu ṭarīḳ üzerine fesādı mutażammın olan nesneden beglerüñ rāylarını döndermekde (18) ṭarīḳ-ı luṭfı iḫtiyār itmek gerek emr u nehy ṭarīḳı üzere anı hīç bir nesneye taḥrīk (19) itmemek gerek. Bel-ki anuñ reʾyinüñ ḫilāfınca olan maṣlaḥatuñ vechini aña luṭf-ıla bildürmek (20) gerek ve anı gendü itdügi reʾyüñ ʿāḳıbeti yaramazlığına tenbīh itmek gerek ve ḫalvet (21) ve üns vaḳtlarında selefden münāsib ḥikāyetler naḳl itmeg-ile ve laṭīf ḥileler-ile pādişāhuñ itdügi **[127a]** (1) itdügi tedbīrüñ ṣūretini ki fesādı mutażammındur, anuñ naẓarına ḥaḳīr göstermek (2) gerek. Ve gerekdür ki maḫdūmuñ sırrlarını ṣaḳlamaḳda mübālaġa göstere. Ve sırr ṣaḳlamaḳda (3) iḫtiyāṭ yolı oldur ki anuñ ẓāhir ḥāllarını elinden geldükce maḫfī ide tā ki bu vech-ile (4) sırr ṣaḳlamaḳ aña meleke ola, sırrları ḥıfẓ itmek aña āsān olur ve bunuñ sırr (5) ṣaḳladuġı maḫdūmına daḫı maʿlūm olsa ifşā-ı esrārda aña töhmet itmez; (6) zīrā ki maḫfī olan sırrlar ẓāhir ḥāllardan çoḳ olur ki münteşir olur ve eṣnā-ı ifşāda (7) beglerüñ sırr ḥıfẓ itmekde iʿtimād itdükleri kimselere yaramaz gümānı ḥādiṯ olur (8) ve sırrlar fāş olmaġa ʿillet olur ki ʿālimüñ emrleri biribirine muttaṣıldur (9) ve umūruñ baʿżısından baʿżısına istidlāl mümkindür ve gerekdür ki bel-ki (10) meliklerüñ himmetleri olur ki anuñ-ıla müteferrid olup ġayrdan mümtāz olurlar ve ol (11) himmetler oldur ki anuñ-ıla cemīʿı ḫalāyıḳa maḫdūm olup mecmūʿsını gendülere ḫādim (12) ḳılmaḳ isterler ve gendüleri bu maʿnīde ve cemīʿı itdükleri fiʿllerde muṣīb iʿtiḳād (13) iderler ve bu ṣıfatuñ sebebi ḫalāyıḳuñ anları çoḳ medḥ itmeleridür ve ḫavāṣṣ ve ʿavāmm (14) anlaruñ raylarını ve ʿamellerini ṣavāb görmelerinüñ tevātüridür ve gerekdür ki hīç vech-ile (15) hīç bir işde maḫdūma cürm ḥavālet itmeye. Egerçi anuñ-ıla ġāyetde münbasiṭ-ısa daḫı (16) ve eger andan bir ḳabīḥ nesne ṣādır olsa daḫı bu aña vāḳıf olsa kimseye dimeye (17) ve eger nedret-ile sehv idüp kimseye dise aña iḳrār itmeye. Egerçi bu söyledügi (18) sözüñ ḫaberi madūmına irişmiş olur-ısa daḫı ki iḫbārdan iḳrāra degin tefāvüt (19) çoḳ olur. Ve çūn-ki maḫdūm-ıla gendü ortasında bir ḥāl ve bir ḥādiṯe vāḳıʿ olsa (20) ki anuñ ḳabāḥatı ikisinden birisine ʿāʾid olsa ol fiʿlüñ ḳabāḥatını gendüye ʿāʾid (21) itmek-çün ḥīle idüp maḫdūmuñ ẕimmetini andan biri eyleye ve çūn-ki anuñ sāḫtı ve ẕimmeti **[127b]** (1) biri ola aña ḫāricden bir sebeb mülāḥaẓa ide ki gendü ẕimmetini daḫı biri ide (2) ve anuñ ʿuẕrı anda vāżıḥ ola ve maḫdūmuñ ṣafāsı olduġı nesneye naẓar ide (3) daḫı ṣafāsı olduġı nesneyi iḫtiyār ide egerçi

gendü sevmedügi nesne daḫı (4) olur-ısa ve gendüye şunı muḳarrar ḳıla ki bāb-ı ḫiẕmetde gişi nefsinüñ murādın (5) ve ḥaẓẓın terk itmekden menfaʿatlu nesne olmaz. Ve çūn-ki bu maʿnīyi muḳarrar itmiş ola (6) gendü-y-ile maḫdūmı ortasında vāḳıʿ olan her muʿāmelede ki gendünüñ anda ḥaẓẓı (7) ola. Ol ḥaẓẓı terk idebilür ve andan ictināb ve iḥtirāz ider ve reʾīsüñ ḥaẓẓını (8) pāk ve ḫāliṣ eyler tā ki ḫayr ṣemeresi aña ʿāʾid ola; zīrā eger evvel emrden gendü (9) ḥaẓẓınuñ istīfāsına meşġūl olsa ḫalelden ḫālī olmaz ve reʾīslerden menāfiʿ (10) çekmekde beġāyet luṭf istiʿmāl itmek gerek ve elbette menāfiʿ ceẕb itmekde suʾāl (11) itmege ve ilḥāḥa iḳdām itmemek gerek ve ṭamaʿa ve ḥırṣa mecāl virmemek gerek. Bel-ki ḳanāʿatı (12) ve el ḳışalığını ʿādet ṭutmaḳ gerekdür; zīrā dünyā şol kimseye yüz virür ki andan (13) aʿrāż ide ve şol kimseden ḳaçar ki aña ḥarīṣ ola ve ḫiẕmet iden kimse şuña (14) cehd itmek gerek ki reʾīslerdeñ menfaʿatlaruñ sebeblerin ṭaleb ide nefs-i menfaʿatı (15) ṭaleb itmeye. Meṣelā el açuḳlığı gibi kesb-i menāfiʿı ve cemʿ-ı fevāʾidi mūcib olan nesnede (16) tā ki suʾālden fāriġ ola ve hem çoḳ menfaʿata ẓafer bula ve bu sözüñ ḥāṣılı oldur ki (17) maḫdūma ḫāricden nefʿ āʾid olmasın ṭaleb ide, maḫdūmuñ ḫazīnesinden gendüye (18) menfaʿat müterettib olmasın istemeye; zīrā ki beglerden her ki nefʿ ṭaleb ide andan münfaʿıl (19) olup aña melūl olurlar ve her ki anlara menfaʿat ide anı ʿazīz ḳılup aña ikrām (20) iderler ve gişi gendüyi reʾīslerüñ naẓarına şöyle göstermek gerek ki ednā söze (21) ve az saʿya ki anlardan vāḳıʿ olur cemīʿı mālını ve rızḳını aña beẕl ve fedā ider göstere; zīrā **[128a]** (1) zīrā eger bu vech-ile itse begüñ gendü mālına ṭamaʿ itmesinden īmin olur ve ol (2) ḫavfdan ḫalāṣ ve necāt bulur ve eger münāḳaşa itse anuñ ḥırṣını daḫı tīz ve ziyāde (3) eyler ki:

اَلْمَمْنُوعُ مَحْرُوصٌ عَلَيْهِ وَالْمَبْذُولُ مَمْلُولٌ مِنْهُ

Maʿnīsi budur ki (4) mülūkdan māluñ menʿı ve anda münāḳaşa anlaruñ ḥırṣını daḫı ziyāde eyler ve beẕl-i (5) māldan niʿmet ẓāhir olur ve maḫdūm ḳatında mertebeden ve māldan her ne kesb ider-ise (6) anuñ zīnetin ve cemālın ṭaleb itmege cehd ide, gendü nefsinüñ tecemmülin istemeye; zīrā (7) mürüvvete lāyıḳ bu nevʿdur ve pādişāh bir nesne-y-ile ki müteferrid ola yā ol nesne (8) ancılayın bir pādişāhuñ daḫı ḫazīnesine lāyıḳ ola, eyü libās gibi eyü ḳılıç gibi daḫı (9) bunlara beñzer ne var-ısa ancılayın nesneyi almaḳdan ḫaẕer ide ve illā ol nesneyi (10) elinden fevt idüp gendüyi helāklik maḥallına ḳomış olur ve hīç bir nesnede (11) maḫdūmdan istiġnā göstermeye. Egerçi bir ḥaḳīr nesne olur-ısa daḫı ve cemīʿı aḥvālda (12) maḫdūmdan gendüye irişen nesneye ḳāniʿ ve rāżī ola ve eger maḫdūmuñ buña ʿitābı ve (13) ġażabı vāḳıʿ olsa elbette andan şikāyet itmeye ve göñlinde ʿadāvet ve ḥıḳd (14) ve ḥased olmaġa yol virmeye ve günāhı gendüye nisbet ide ve andan ṣoñra cehd (15) ide ve

luṭf göstere tā ki anuñ ġażabınuñ zevālına nevʿ-ıla müyesser olur-ısa ḥāṣıl (16) ola ve eger beglerden ẓālim ve bed-ḫū olan kimse ḳatında mübtelā olur-ısa gerekdür ki (17) şöyle bile ki iki ḫaṭaruñ ortasında vāḳıʿ olmışdur. Bir ḫaṭar ol ki beg ṭarafına (18) saʿy ide ve raʿıyyete żarar ve ziyān ide ve bu ḫaṭarda dīni ve mürüvveti helāk olur (19) ve bir ḫaṭar daḫı oldur ki raʿıyyet cānibini riʿāyet ide beg ṭarafına żarar ve ziyān ide (20) ve bu ḫaṭarda nefsi ve dünyāsı helāk olur ve bu iki varṭadan ḫalāṣ iki nesneden (21) birisi-y-ile olur. Yaʿni mevt-ile yā bi'l-külliyye mufāraḳat-ıla ve şol beg-ile daḫı ki ġayr-ı marżīyyü's-seyre ola **[128b]** (1) vefādan ġayrı ṭarīḳ yoḳdur tā şol ḥīne degin ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālā mufāraḳat (2) ve necāt müyesser ve rūzī ḳıla. Ve Ādāb-ı İbnü'l-Muḳaffaʿda gelmişdür ki eger sulṭān (3) seni gendüye ḳardaş idine sen anı ḫudāvend ve maḫdūm bil ve eger seni (4) gendüye yaḳın itmekde ziyāde ide sen anuñ taʿẓīminde ve ikrāmında ziyāde (5) eyle ve eger anuñ ḫiẕmetinde bir mertebe bula sen her lafẓada duʿā ve mütevātir tażarruʿlar (6) istiʿmāl itme ki ol vaḥşet ʿalāmetidür; meger sulṭānlar tamām ittiḥād ola ki ol (7) maḳāmda bunuñ gibi nesnelerde taḳṣīr itmemek gerek ve sulṭāna senüñ ḳatuñda benüm (8) ḥaḳḳum var yā evvelden ḫidmetkārum senüñ-ile sābıḳum var dimeye. Bel-ki tecdīd-i inḳyād-ıla (9) ve lāḥiḳ ṭāʿatlar-ıla sābıḳ olan ḥaḳḳları anuñ ḫiẕmetinde tāze ḳıl şu vech-ile ki (10) ṣoñra itdügüñ ḫidmet evvelkiye ḥayāt vire; zīrā pādişāh unudur şol (11) ḫiẕmeti ve şol ḥaḳḳı ki āḫarı evvelinden munḳaṭıʿ ola ve her gişiye merḥamet itmez ve (12) sulṭāna vezīr olmaḳdan müşkil iş olmaz ʿālemde; zīrā ki anuñ yirine (13) çoḳ raġbet iderler ve aña ḥased idenler sulṭānuñ dostları olurlar ki menzillerde (14) ve gidecek yirlerde sulṭāna muvāfiḳ ve müşārik olurlar ve anuñ manṣıbına ṭamaʿ (15) idenler dāʾimā fırṣat isteyüp müteraḳḳıb olurlar ve aña ṣıḥḥatdan ve istiḳāmetden yig (16) hīç bir salāḥ yoḳdur. Yaʿni aʿdāsınuñ ve ḥasādetüñ mażarratın defʿ itmekde ṣıḥḥat (17) ve istiḳāmet gibi aña hīç bir salāḥ olmaz gerek-ise maḫfī olsun gerek-ise āşikāre. (18) Ve eger ḥāsidüñ mekrine ve keydine vāḳıf olsa gerekdür ki ẓāhirde gendü aña (19) mübālāt ider ve iltifāt eyler göstermeye. Yaʿni vezīr olan kimesne ḥased idenlerüñ (20) ḥīlesine ve mekrine vāḳıf olsa defʿı infiʿāl iẓhār itmeye, bel-ki iġmāż idüp (21) ve āşikāre itmeyüp vaḳtına degin ṣabr ide ve sulṭānuñ ḥużūrında anlara ġażab ve ḫaşem **[129a]** (1) ve ḫaşem iẓhār itmeye ki anlar sulṭāna anı ne vech-ile ġaybet itmişler-ise (2) anlaruñ sözini müʾekkid ve müʾeyyid olur ve eger anlaruñ-ıla suʾāl ve cevāb ṣadedinde (3) ve münāẓara ve cidāl maḳāmında vāḳıʿ olur-ısa cevābı vaḳār-ıla ve ḥilm-ile ve delīl-ile (4) vire ki ġālib olan hemīşe ḥalīm olur. Ve hem Ādāb-ı İbnü'l-Muḳaffaʿda gelmişdür ki (5) pādişāhlara ḫiẕmet itmegüñ şarṭları anlaruñ reʾyleri ve tedbīrleri ḳatında (6) gendü reʾyini mużmaḥill ḳılmaḳdur ve gendü reʾyine muḫālefet idüp anlaruñ reʾyine muvāfaḳat (7) itmekdür ve bir mekrūh ve münker nesneye anlaruñ irādeti olduḳdan ṣoñra nefsini (8) aña

rāżī ḳılmaḳdur ve gendü umūrını anlaruñ hevāsı üzerine taḳrīr itmekdür ve sırrlarını (9) ṣaḳlamaḳdur ve hem seni vāḳıf ḳılmaduḳları nesneden baḥṣ itmemekdür ve min- (10) külli'l-vücūh anlaruñ rıżāsın ṭaleb itmekde cehd itmekdür ve ḳullarını taṣdīḳ (11) ve reʾylerini tezyīn ve eyü ḫulḳlarını neşr ve mesāvīlerini setr ve gendüler ḳurbın istedügi (12) nesneyi taḳrīb ve buʿdın ṭaleb itdügi nesneyi tebʿīddur ve gendünüñ meʾünetin (13) anlaruñ üzerine taḫfīfdür ve aña olmaġı ʿādet ṭutmaḳda maḳdūrını ṣarf (14) idüp mechūdını beẕl itmekdür ve şol kimse ki ḫiẕmet-ile mevsūm ola gerekdür ki (15) sitemin siteme ṣaymaya ve anuñ ġalīẓlıġın ġalīẓlıḳ ʿadd itmeye. Ve pādişāhuñ (16) ġażab ve töhmet itdügi kimseden iḫtirāz ide ve anuñ-ıla bir meclisde cemʿ olmaya (17) ve anı medḥ idüp ʿuẕrın dilemekden imtināʿ ve iḫtirāz gerekdür. Şol ḥīne degin ki (18) maḫdūmuñ ġażabı odı sākin olup ol kimseye şefḳatı ve merḥameti mercū ola (19) nār-ı ḫaşem sākin olup şefḳat ve merḥamet mercū olduḳdan ṣoñra anuñ ʿuẕrını (20) bir laṭīf vech-ile dilemek gerek tā ki rāżī ola ve hem Ādāb-ı İbnü'l-Muḳaffaʿda gelmişdür ki (21) eger sulṭān saña söz söyleye ve ḫiṭāb ide cān-ıla ve göñül-ile ve ḳulaġ-ıla ve girü ḳalan **[129b]** (1) aʿżā ve cevārıḥ-ıla sen anı işidici ol ve hīç fikr-ile ve ʿamel-ile ve naẓar-ıla bir nesneye (2) daḫı ve bir kimseye meşġūl olma ve sulṭānuñ meclisinde sırr-ıla söyleşme (3) ve maḫfī söz söyleme; zīrā gendünüñ esrārından söyler tevehhüm idüp ḫaşem idici (4) olur ve eger sulṭān bir kimseden bir nesne ṣorsa sen cevāb virme ki ġayrdan (5) suʾāl olup sen cevāb virmeñ senüñ veznñüñ ḫafīf olmasın (6) iḳtiżā ider ve hem suʾāl ideni ve suʾāl olınanı ḫafīf görmek lāzım (7) gelür ve bu cümle-y-ile eger suʾāl iden senden ṣormazam dise sen ne cevāb (8) virürsin ve eger sulṭān bir cemāʿatdan ṣorsa ki sen anda daḫıl olsañ (9) cevāb virmekde sebḳat isteme ki girü ḳalanı cemāʿatuñ senüñ ḫaṣmuñ olup senüñ (10) sözinde ʿayb ve noḳṣān isteyici olurlar ve zillet ve ṭapınmaḳ vāḳıʿ olsa (11) merḥamet itmezler. Bel-ki sen sözüñi teḫīr eyle tā ki ġayr-ı sözlerden tamām söyleyeler (12) ve anuñ eyüsin ve yaramazın bilesin. Bes ol ḥīnde eger senüñ cevābuñ (13) daḫı yig olsa ʿarż eyle. Ve eger anlaruñ sözi senüñ söyleyecegüñ sözden (14) yig olsa hīç söyleme ve eger sulṭān seni ʿazīz ve mükerrem ḳılsa anuñ ḫavāṣṣı (15) ve ḳadīm ḫidmetkārları üzerine teḳaddum isteme ki bu ḫulḳ-ı sefīhler ḫulḳlarındandur ve (16) şu ḳażıyya senüñ ḳatuñda muḳarrar olsun ki her kimsenüñ gerek-ise pādişāh olsun (17) ve gerek-ise anuñ taḫt-ı yedinde olan kimse olsun bir kimse-y-ile daḫı ṭabīʿi münāsebeti olur. (18) Egerçi ol kimse mertebe-i ednāda olur-ısa daḫı ve anuñ-ıla üns ve ülfet iḫtiyār ider (19) her çend ẓāhirde andan baʿīd-ısa daḫı ve bu maʿnīye sebeb ervāḥ ortasında (20) ittiṣāl ve izdivācdur ve ervāḥ ortasında üns ve ülfet olmaġuñ mışdāḳıdur (21) şu söz ki:

رُوحِى بِرُوحِكَ مَمْزُوجُ وَمُتَّصِلُ وَكُلَّ عَارِضَةٍ تُوزِيكَ تُوزِينِى

Beytüñ **[130a]** (1) beytüñ maʿnīsi budur ki benüm rūḥum senüñ rūḥuña muttaṣıldur ve ortalarında (2) üns ve ülfet bir vech-iledür ki her ne ḥādiṯe ki saña īẕā ider bana īzā ider (3) ve pādişāhuñ ḫāṣṣlarından teḳaddum ve tefevvuḳ istemek saña ne vech-ile müyesser olur ki (4) anlar senüñ-ile anuñ ortasında vesīle olsa gerek ve eger mürettebüñ bilmeseñ (5) anlardan teḳaddum isteseñ dereceñden sāḳıṭ olup maʿraż-ı helākde vāḳıʿ (6) olursın. Ve eger pādişāh bir tedbīr ide ki sen anı begenmeyesin ve senüñ (7) rāyuña muvāfıḳ gelmeye aña muvāfaḳat eyle ve miskīnlik göster ve girçek bil ki (8) sulṭān oldur sen degülsin. Bes evlā ve evceh oldur ki sen anuñ (9) reʾyine tābiʿ olasın ve gendü rıżāñı anuñ rıżāsı ḳatında terk idesin (10) bu degül ki anuñ saña muvāfaḳatın isteyesin ve gendü reʾyüñ ve hevāñ iʿtibārı-y-ıla (11) söz söyleyesin. Budur sözüñ tamāmı daḫı hem bu bābda. V'allāh ü aʿlem.

(12) **Altıncı Faṣl: Girçek dostlıḳ fażīletinüñ beyānındadur ve girçek dostlar-ıla** (13) **dirlik itmegüñ keyfiyyeti beyānındadur.** Çūn-ki insān medenī bi'ṭ-ṭabʿdur, yaʿni (14) ṭabīʿatınuñ muḳteżīsi ebnā-ı cinsi-y-ile müctemiʿ olmaḳdur bir ḥayṣiyyet-ile ki yaluñuz (15) muʿāşere ve zindegānı mümkin degüldür ve anuñ saʿādeti tamām olması ve kemāl bulması (16) ve dostları ḳatındadur ki nevʿda anuñ şerīkleridür ve her ki anuñ tamām (17) olması ġayr-ıla ola, yā neferāda kāmil olamaz. Bes saʿādet ve kemāl ehli şol (18) kimse olur ki dostlar ḳazanmaḳda ġāyet-i maḳdūrını ṣarf ve nihāyet mechūdını (19) beẕl ide ve gendüye müteʿallıḳ olan ḫayrları anlara şāmil ḳıla tā ki anlaruñ muʿāveneti-y-ile (20) yaluñuz gendü ḥāṣıl idemedügini ḥāṣıl ide ve ʿömrinüñ cemīʿı eyyāmında ve evḳātında (21) anlaruñ vücūdından temettüʿ-ı ḥaḳīḳī-y-ile temettüʿ ve iltiẕāẕ-ı ilāhī-y-ile leẕẕet bula. Şöyle ki taḳrīr **[130b]** (1) eyledük, leẕẕet-i ḥayvāniyye-y-ile leẕẕet itmeye ki yimekden ve içmekden ʿibāretdür. İllā bu ḳadar (2) var ki dostlar ʿazīzü'l-vücūd dururlar, ḥayvānī ve behīmī leẕẕetlerüñ ṣāḥibi çoḳ (3) olur ve anlaruñ-ıla muʿāşere ve zindegānı itmekde az nesneye iḳtiṣār ve iktifā evlādur; (4) zīrā ki behīmī ve ḥayvānī leẕẕetlerüñ aṣḥābı ṭaʿāmda ṭuz gibi olurlar ve her çend ki ṭaʿāmda (5) aña iḥtiyāc olur; ammā ġıdā yirine ṭurmaz; ve ammā girçek dost ʿadedde çoḳ (6) olmaz; zīrā şerīf olan nesne nādir olur ve ḳalīlü'l-vücūda ʿizzet lāzım gelür. (7) Ve çūn-ki anuñ muḥabbeti ifrāṭ-ıla ola; ḥāl bu ki ifrāṭ-ıla muḥabbet ekṣer aḥvālda nice kim (8) didük iki şaḫṣ ortasından ġayrıda olmaz. Bes ṣıddīḳ-ı ḥaḳīḳī ki girçek (9) dost dimekdür, ʿadedde çoḳ olmaduġı maʿlūm oldı ve lakin eyü dirligi girçek (10) dostları-y-ıla anlaruñ istiḫḳāḳı cihetinden ider-ise ekṣer ḫalāyıḳ-ıla istiḫḳāḳsuz (11) muʿāşere gerek, eyü fażīlet ṭaleb itmek-çün; zīrā ki ḫayyir-i fāżıl olan kimse muṭlaḳā (12) ebnā-ı cins-ile muʿāşerede gendü dostları-y-ıla muʿāşeresi yolın iḫtiyār ider. (13) Ve her şaḫṣdan ṣadāḳat ister. Ve Aresṭaṭalis dimişdür ki: "Ḫalāyıḳ (14) dostlara muḥtāc olur cemīʿı aḥvālda; ammā

vusʿat ve ġınā vaḳtında anlaruñ muʿāvenetine (15) ve mülāḳātına iḥtiyāc olduġı cihetden olur ve ammā faḳr u fāḳa ḥālında anlaruñ (16) muvāfaḳatına ve muvāsātına iḥtiyāc olduġı cihetden olur. Ve ḥaḳīḳatda ulu pādişāhlaruñ (17) iḥtiyācı ehl-i terbiyete dervīşlerüñ ehl-i iḥsāna iḥtiyācı gibi olur ve (18) faż̄ilet ṣadāḳatı ṭaleb ki nüfūsda maḫlūḳdur, ḫalāyıḳı muʿāmelelerde ve cemīl (19) ʿişretler-ile muʿāşerede biribirine müşārik ve muvāfıḳ olmaġa bāʿiṣ̱ eyler (20) ve hem biribiri-y-ile ṣayda çıḳmaġa ve mülāʿabe itmege ve daʿvetler idüp müctemiʿ olmaġa (21) dāʿī olur." Tā bu maḥalla degin ḥakīmüñ sözidür. Ve Ünsoḳraṭis ḥakīm eydür: "Ben ʿaceblerem **[131a]** (1) ʿaceblerem şol kimseleri ki gendü oġlancuḳlarına beglerüñ ḫaberlerini ve cengde (2) vāḳıʿ olan ḥāllarını ve ḥādiṣ̱elerini ki her ānda vāḳıʿ olur ve ḫalḳuñ biribirine (3) intiḳāmlarını ögredürler ve ülfet ḫaberleri ve kesb-i muvaḳḳat ḥadīṣ̱lerini daḫı (4) bu faż̄ilete lāzım olan nesneyi şāmil ḫayrlar gibi ve muḥabbet ve muvāneset gibi (5) ki maʿīşet anlarsuz mümkin olmaz ve anlardan ḳaṭʿ-ı naẓar itmeg-ile ḥayāt muḥāl (6) olur oġlancuḳlarına ögretmek evlā olması hīç vech-ile ḫāṭırlarına ḫuṭūr itmez; (7) zīrā eger cemīʿı dünyā ve anuñ menāfiʿı bir gişiye ḥāṣıl ola ve ṣadāḳat ḫaṣletinüñ (8) fāʿidesi andan munḳaṭıʿ ola, anuñ ḥayātı aña vebāl olur, bel-ki beḳāsı mümteniʿ olur. (9) Ve eger bir kimse emr-i muḥabbeti ḫōr ve ḥaḳīr ʿadd itse ḥaḳīḳatda ḫōr ve ḥaḳīr gendü olur. (10) Ve eger muḥabbet-i emr fī-āsānlıġ-ıla taḥṣīl iderem diyü gümān ider-ise gümānı ḫaṭā (11) olur; zīrā ki aṣdıḳā kesbi şu ṭarīḳ-ıla ki tecrübe ṭaşına çalına ve iʿtimād ʿayārı (12) anda ḥuṣūl bula ġāyetde müşkildür. Ve benüm iʿtiḳādum oldur ki meveddetüñ ḳadrı (13) ve muḥabbetüñ ḫaṭarı ʿālem defīnelerinüñ ve kenzlerinüñ cemīʿısından ve beglerüñ ẕaḫīrelerinden (14) ehl-i dünyānuñ raġbet itdügi nefāyisüñ küllīsinden berrī ve baḥrī cevherler (15) gibi daḫı temettüʿ ve intifāʿ itdükleri nesneden ḳumāşlar gibi ve ekin gibi ve binālar gibi. (16) Bes ḳadr-ı muḥabbet benüm ḳatumda bu meẕkūrlerden ziyādedür ve bu dünyā nefāyisinüñ (17) cemīʿısı veznde ṣadāḳat faż̄iletinden nāḳıṣ gelür; zīrā bu ẕikr olınan (18) dünyā metāʿlarından hīç birisi nāfiʿ olmaz. Şol ḥīnde ki sevdügi nesnenüñ (19) muṣībeti yüz göstere ve dünyā ve dünyānuñ içinde ne var-ısa bir iʿtimād idecek (20) dostuñ ki mühimmlerde ve maṣlaḥatlarda saʿādet-i dünyeviyye yāḫūd saʿādet-i uḫreviyye (21) tamām olsun-çün muʿāvenet ider ola yirine ṭurmaz, ḥabbeẕā şol kimseye ki faż̄ilet-i **[131b]** (1) ṣadāḳata ġıbṭa ider ve saʿādet şol gişinüñ ki ol ulu niʿmete ḥasret (2) ider. Egerçi ʿālem melikinden ḫālī-y-ise daḫı ve bundan daḫı eyü ḥāllu şol kimsedür ki (3) mülke mülābis-iken bunuñ gibi saʿādetden ḥaẓẓı ve naṣībi ola. Yaʿni pādişāh olan (4) kimse ṣādıḳ dostlar idinmek daḫı evlādur; zīrā bir kimse raʿıyyet emrlerine (5) mübāşir olup anlaruñ ḥāllarını bilmek ṣadedinde ola ve memleketlerüñ cüzʾiyyātında (6) ve külliyyātında iḥtiyāṭ ḳāʿidesi üzerine naẓar itmek isteye. Aña iki ḳulaḳ (7) ve iki göz ve bir göñül ve bir dil kifāyet itmez. Ve çün-

ki ḳulaḳlara ve gözlere ve dillere (8) ve göñüllere mālik olan ʿālemde çoḳdur ve maʿnīde gendünüñ dili ve göñli ve gözi (9) ve ḳulaḳı gibi memleketüñ ṭaraflarını yaḳın gösterür ve meşaḳḳatsuz esrāra ve muġayyebāta (10) vāḳıf olur ve memleketde gendüden maḫfī olan aḥvālı reʿāyāya vāsıṭa-ı aṣdıḳā-y-ıla (11) ıṭlāʿ bulur ve ġāybı ḥāżır ṣūretinde müşāhede eyler ve bu fażīleti tevaḳḳuʿ hīç (12) bir yirden müyesser olmaz. İllā ṣıddīḳ-ı ṣadūḳdan ve anda ṭamaʿ mümkin olmaz, illā refīḳ-ı (13) şefīḳ vesīlesi-y-ile tā bu maḥalla degin ḥakīmüñ sözidür. Ve çūn-ki bu celīl niʿmetüñ (14) ve bu ḫaṭīr fażīletüñ ki ṣadāḳatından ʿibāretdür, ḥālınuñ maʿrifeti ḥāṣıl oldı anı (15) kesb itmegüñ keyfiyyetin taḳrīr itmek gerek ve dost ḳazanduḳdan ṣoñra dostlıġı (16) ne vech-ile ḥıfż itmek gerek aña daḫı işāretden lā-büdddür tā bu ṣadāḳatı ṭālib (17) olan semiz ḳoyun isteyüp şişmiş ḳoyun-ıla aldanan kimse gibi olmaya. Nite ki (18) şāʿir bu maʿnīden taʿbīr itmişdür:

أُعِيذُ هَما نَظَرَاتٍ مِنْكَ صَادِقَةٍ (19) اَنَحْسِبُ الشَحْمَ فِيمَنْ شَحْمُهُ دَرَمُ

Yaʿni şāʿir raḳībe ḫiṭāb idüp (20) eydür ki: “Ey raḳīb Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālāyı ḥabībeye melceʾ ḳılmaġ-ıla ṣaḳlaram ḥabībeyi (21) senden vāḳıf olan ṣādıḳ naẓarlardan ki ḥabībeye müteveccihdür daḫı anda teʾsīr ider **[132a]** (1) ider daḫı anuñ kemālinde ve cemālinde naḳṣ īcāb ider, anuñ cenābına lāyıḳ (2) olmayan nesnelerden bunlaruñ ġayrı her ne var-ısa işābetü’l-ʿayn-ı ḥaḳḳ muḳteżīsi-y-ile (3) işābet-i ʿaynda müʾesşir ḫōd degüldür, illā naẓar-ı ṣādıḳ naẓar-ı kāẕib degül, bu iki naẓar (4) ortasında farḳ beyyin olduġından ötürü. Bes bu farḳa işāret (5) şāʿir şu ḳavli-y-ile ki:

ايحسب الشحم فيمن شحمه ورم

Yaʿni nice kim şaḥm-ı ḥaḳīḳī-y-ile (6) şaḥm-ı müteḫayyel ortasında farḳ beyyindür, hergiz ḫafā yoḳdur bu iki naẓar ortasında (7) daḫı farḳ buncılayın beyyindür ḫafāsuz. El-ḥāṣıl bu beyti īrād itmekden maḳṣūd (8) girçek dostı ve şefḳatlu yāri taḥṣīl itmekde tamām iḫtiyāṭa ḳandurmaḳdur (9) tā ki emr-i maʿāşında muʿāşerenüñ ve muʿāmelenüñ iḫtilāline müʾeddī olmaya metn-i ʿamyāya (10) rükūb idüp ḫabṭ-ı ʿaşv eyle, ḫabṭ itmeye. Biz yine mā-fi’l-kitāba gelelüm ve eydelüm ki (11) ḫuṣūṣā ki insān girü ḳalan ḥayvānlardan gendüyi düzmek ve ḳoşmaġ-ıla ve ḥīle-y-ile (12) ve riyā sūretinde fażīlet iẓhār itmeg-ile mümtāzdur. Meşelā baḫīl beẕl-i māl ider tā ki (13) cūd-ıla ve seḫā-y-ıla mevṣūf ola ve cebān ḳorḫulu yirlere varmaġa iḳdām eyler (14) tā ki şecāʿat-ıla şöhret bula ve girü ḳalan ḥayvānlar gendü ḥaḳḳlarını ve ṣıfatlarını (15) iẓhār itmekden teḥāşī itmezler ve gendüleri düzüp ḳoşmaḳdan ıraḳ olurlar. (16) Ve fażīlet ṣadāḳatı temyīzsüz ṭaleb iden kimse şol kimseye beñzer ki otlar

ṭabīʿatlarına (17) vāḳıf olmaya ve nebātātuñ ekṣeri anuñ naẓarında bir ola. Bes ṭatlu diyü baʿżısını (18) yimege iḳdām ide ḥāl bu ki acı ola ve ġıdā tevehhüm idüp yimege ḳaṣd ide ḥāl (19) bu ki zehr ola; ama çūn-ki keyfiyyet iktisāba vāḳıf ola, ḫaṭarlu nesneye mürtekib olmaz (20) ve nifāḳ ehli-y-ile meveddet itmeye ki gendüyi aḫyār ṣūretinde göstere ve bir kimseyi (21) aldamaġ-ıla gendünüñ bendine düşüre daḫı yırtıcı cānavarlar gendünüñ ṣaydın istiʿmāl itdügi **[132b]** (1) gibi istiʿmāl eyleye. Ve dostlar kesb itmegüñ ṭarīḳı oldur ki ḥakīmü's-Soḳraṭis (2) dimişdür ve eyitmişdür çūn-ki bir şaḫṣuñ ṣadāḳatını kesb itmek istersiz evvelā anuñ (3) ḥālından tefaḥḥuṣ idüñ ki oġlanlıġı ʿāleminde atası ve anası ve aḳrabāsı-y-ıla (4) nice muʿāmele itmişdür. Eger anlaruñ ḳatında maḳbūl bulur-ısañuz andan muḥabbete ṣāliḥ (5) olmaġa ümīẕüñüz olur ve illā ol vech-ile bulmaz-ısañuz andan iḥtirāz itmegi vācib bilüñ (6) ki ʿāḳ olan kimse dostlaruñ ḥaḳḳını riʿāyet idici olmaz, andan ṣoñra (7) anuñ dostları-y-ıla geçen muʿāmelesinden baḥṣ itdük anı evvel tecrübe itdük, (8) andan ṣoñra sīretini tetebbuʿ ve tefaḥḥuṣ itdük ki geçen niʿmetlerüñ şükrin ider mi yoḫsa (9) aña küfrānı mı vardur ve şükrden ġaraż mükāfāt ve ʿivaż degüldür; zīrā gāh olur ki (10) gişinüñ ḳılleti ʿivaż ıḳāmat itmekden gişiyi ʿāciz eyler. Ammā niʿmet üzerine şükr (11) iden kimse niyyetini mükāfātdan ve ʿivażdan ve dilini ḫayr söylemekden muʿaṭṭal olmasını (12) cāʾiz görmez ve niʿmete küfrānı olup inkār iden ẕikr-i cemīl münteşir olmaḳdan (13) kāhillik ider ve her iḥsānuña anuñ bābında taḳdīm bulur ġanīmet ṣayar (14) ve anı gendü ḥaḳḳı bilür ve ḥaḳīḳatda anuñ nimetini zāyil itmekde hīç bir āfetüñ żararı (15) olmaz, küfrāndan ġayrı ve teʾemmül itmek gerek anuñ sebebinde ki şaḳīlaruñ ṣıfatlarından (16) hīç bir ṣıfatı helāklürek ṣaymazlar, küfrāndan ve hem küfr daḫı luġat-ı ʿArabda küfrāndan (17) müştaḳḳdur ve saʿīdler ṣıfatlarında hīç bir ḫaṣlet şükr derecesine irişmez ve niʿmetüñ (18) ziyāde olması ve ṯebāt ve beḳā bulması şükre mebnīdür. Yaʿni bir kimse Ḥaḳḳ Sübḥāne ve (19) Teʿālā virdügi niʿmetler üzerine şükr itse ve aʿżāyı ve cevārıḥı ṣarf itse (20) mā-ḫaleḳa'llāh Allāh ü Teʿālā ol niʿmeti daḫı ziyāde eyler ve ṯābit ve bāḳī ider. Nitekim (21) kelām-ı ḳadīminde buyurur ki:

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ

Yaʿni eger ben virdügüm niʿmet **[133a]** (1) niʿmet üzerine şükr itseñüz ben sizi niʿmet yöninden daḫı ziyāde (2) iderem; ve geçmiş niʿmetlere ki ḳardaşlardan irişmiş-idi yā reʾīslerden irişen (3) enʿāma şükr itmeyen kimsenüñ elbette muḥabbeti bendine giriftār olmaya. Bes naẓar ide göre ki (4) anuñ ḥālı leẕẕāta ve şehevāta meyl itmekde ne vech-ile olmışdur; zīrā şehvete inbiʿāṯ (5) şedīd olmaḳ ḳardaşlaruñ ḥaḳḳların riʿayet itmekde taḳṣīri

mücibdür ve anuñ (6) altuna ve gümişe muḥabbetinüñ ḥālına ve anı cemʿ itmekde ḥırşına naẓar-ı şāfī istiʿmāl ide ki (7) muʿāşirlerden ekşeri ki biribirine muḥabbet iẓhār itmeg-ile mevsūm olurlar ve biri- (8) birine tābiʿ olmaḳda ġafleti cāʾiz görmezler; çūn-ki anlaruñ muʿāmeleleri bu iki (9) ṭaşdan birisine irişe biri altundur ve biri gümişdür. Anlaruñ ortasında (10) münāzaʿa ve muḫāṣame olur, şol kelbler gibi ki biribiri-y-ile cīfe-y-içün ceng iderler (11) ve ḳatı āvāz-ıla ve sefīhlerüñ muḥāveresi-y-ile ve ḫasīslerüñ elfāẓ ve ʿibārātı-y-ıla (12) mücādele iderler ve ʿadāvet māddesini ve ḫayra iderler andan ṣoñra naẓar ide (13) riyāset ve ḥürmet sevmekde anı ne maḳāmda bulur; zīrā ġalebe ve tefevvuḳ ṭalebine (14) ḥarīṣ olan kimse meveddetde ve muḥabbetde inṣāf üzerine olmayup virmekde ve (15) almaḳda fesādı ya rāżī olmaz. Bes maʿlūm oldı ki ġālib ve fāyiḳ olmaḳ dileyen (16) kimse ebnā-ı cins-ile muʿāmelesini ḳānūn-ı inṣāf üzerine itmez. Bel-ki anuñ terfiʿı (17) ve tekebbüri aṣdıḳāsınuñ ḥaḳāretine müʾeddī olur ve meveddet buncılayın ḫaṣlete muḳārin (18) olmaġ-ıla tamām olmaz ve āḫar illā her ʿadāvete ve ḥıḳda müʾeddī olur ve andan ṣoñra (19) naẓar ide göre ki envāʿ lehv ü laʿibe ve eṣnāf-ı elḥāna ve istihzā ve suḫriyye istimaʿ (20) itmege ḥırş ne vech-iledür; zīrā bu bābda ifrāṭ-ı aṣḥāba muvāfaḳat ve aḥbāba (21) muvāsāt göstermekden māniʿ olur ve anlara iḥsān-ıla mükāfāt gösterüp ḥaḳḳ edā **[133b]** (1) itmegüñ meşaḳḳatını taḥammülden menʿ eyler. Bes çūn-ki dost ṭaleb iden kimse bu vech-ile (2) imtiḥānları ve tecrübeleri ide ve taḳrīr itdügümüz reẕīletlerden münezzeh bula, anı (3) fażīletlü dost ʿadd itmek gerek ve anuñ dostlıġına raġbet göstermekde (4) hīç bir daḳīḳayı mühmel itmemek gerek ki:

لَافَخْرَاِلَّابِالصَدِيقِ الْفَاضِلِ

(5) Yaʿni gişiye hīç faḫr idecek nesne yoḳdur, illā meger ki fażīletlü dost ola (6) ve anuñ-ıla iftiḫār ve mübāhāt cāʾiz ve bu maʿnīnüñ mışdāḳını ḥakīmlerden birisi (7) dimişdür ki:

اِنِّى لَاَعْجَبُ مِمَّنْ يَحْزُنُ وَلَهُ صَدِيقُ فَاضِلُ

Yaʿni ʿaceblerem (8) ben şol kimseyi ki anuñ fażīletlü dostı ola daḫı aña ġamm ve ġuṣṣa ṭārī (9) ola. Bes çūn-ki girçek dost bir kimsenüñ eline göre birisi-y-ile iktifā evlādur; (10) zīrā ki kemāl ʿazīzdür ve hem aṣdıḳā çoḳ olsa muḫtelif emrleri ıḳāmat itmek (11) lāzım gelür ve baʿżı-ı evżāʿda iġmāża ve iltifāt itmemege muẓṭarr ve nāçār olur; (12) zīrā çoḳ olur ki aḥvāl-ı müteżādda müctemiʿ olur. Aṣdıḳānuñ keşretinden yaʿni dost çoḳ (13) olsa gişiye perākende ḥāllar ḥāṣıl olur. Farażā bir dosta sürūrda ve feraḥda (14) müsāʿade idüp ve birisine daḫı ġammda ve ġuṣṣada muvāfaḳat itmek gibi ve yāḫūd (15) birisinüñ işine ḥarekete saʿy

itmekde mübādere idüp ve birisine daḫı ḥareketden (16) teḳāʿud idüp sükūna ihtimām itmesinde mutābaʿat itmek gibi bu ḫōd umūr-ı (17) mütenāḳıżayı cemʿ itmekdür ve buncılayın ḥāllar ortasında gişiye ḥayretden ve iki (18) ṭarafdan birisini terk itmekden ġayrı nesne ḥāṣıl olmaz ve gerekdür ki fażīletler ṭalebinde (19) ziyāde ḥırṣdan yāranlarınuñ oranı bir ve ednā ʿayblarınuñ tetebbuʿına meşġūl olmaya; (20) zīrā ki bu vech-ile tetebbuʿ ve tefaḥḥuṣ ider-ise ʿālemde hīç bir dost bulmaz ve anuñ (21) netīcesi vaḥdet ve vaḥşet olur ve fāżīlet ṣadāḳatdan maḥrūm ḳalur. Bel-ki vācib olan **[134a]** (1) olan gişiye ednā ve ḥaḳīr ʿayblara ki anuñ vaṣmetinden insāna tenezzüh mümkin degüldür (2) iltifāt itmemekdür ve gendü ʿayblarını teʾemmül ve tefaḥḥuṣ idüp yaḳın vechi üzerine (3) bilmekdür tā ki anuñ meṣelini ġayrdan daḫı taḥammül idebile ve gerekdür ki gendü-y-ile evvelde bir kerre (4) ṣadāḳat iden kimsenüñ yāḫūd ṣadāḳat levāḥıḳından olan iḫtilāṭın iẓhār (5) iden kimsenüñ ʿadāvetinden imtināʿ ve iḫtirāz ide ve şāʿirüñ ḳavlini istimāʿ ide

(6) عَدُوُّكَ مِنْ صَدِيقِكَ مُسْتَفَادُ فَلَا تَسْتَكْثِرَنَّ مِنَ الصِحَابِ فَإِنَّ (7) الَدَاء اَكْثَرُمَا تَرَاهُ يَكُونُ مِنَ الطَعَامِ اَوِالشَّرَابِ

Maʿnīsi budur ki senüñ (8) düşmenüñ dostuñdan müstefāddur. Elbette aṣḥābuñı ve aḥbābuñı çoḳ eylemeye; zīrā ekṣer (9) gördügüñ marażlar ya yimek yimekden olur ya ḫōd ṣu içmekden olur. Bes çūn-ki (10) ekṣer evḳāt-ı muṣāḥibüñ ṭaʿām yimek ya ṣu içmek oldı; lā-cerem ekṣer emrāż saña (11) anlardan ḥāṣıl olup fi'l-vāḳıʿ düşmen anlar oldı. Bes bu beytlerden bu ḥāṣıl (12) oldı ki gişi dostın çoḳ itmemek gerek-imiş, bel-ki evlā vāḥid üzerine iḳtiṣār-ımış (13) ve bir iḫtiyār itmek gerek-imiş ve gerçek dost ve sādıḳ yār eger ele girse anı (14) riʿāyet itmekde mübālaġa itmek gerek ve elbette anuñ ḥaḳḳlarından hīç bir ḥaḳḳı egerçi (15) az-ısa daḫı ḫafīfʿadd itmemek gerek, bel-ki anuñ mühimmātını ve meṣāliḥini ıḳāmat gerek (16) ve rūzgārdan ḥādiṯ olan nesnelerden aña yār ve muʿāvin olmaḳ gerek ve yesar (17) ve ġınā vaḳtında güleryüz-ile ve ḫōş ḫulḳ-ıla aña mülāḳī olup beşāşet ve feraḥ (18) eṯerlerini aña ḳarşu yüzde ve gözde ve ḥareketde ve sükūnda iẓhār itmek gerek (19) ve żamīrde olan ziyāde muḥabbet üzerine ḳanāʿat itmemek gerekdür ki żamāyire ıṭṭılāʿ (20) ve serāyire ve maḫfiyyāta mütevellīden ġayrı kimseye müyesser olmaz.

اِنْ كَانَ دُوُّكَ (21) فِى الطَوِيَّةِ كَامِنًا فَاطْلُبْ صَدِيقًا عَالِمًا بِالْغَيْبِ

Maʿnīsi budur ki: **[134b]** (1) Eger senüñ meveddetüñ żamīrüñde maḫfī olup āṣikārā olmaz-ısa bir dostı ṭaleb (2) eyle ki ʿālem-i bi'l-ġayb ola ve żamāʾire ıṭlāʿı ola, ol ḫōd muḫāldur ḥāṣıl bu oldı ki (3) eger dost ister-iseñ muḥabbetüñi żamīrüñde maḫfī itme; bel-ki āṯār-ı meveddeti sīmākde iẓhār (4) eyle tā ki her gün ve her laḥẓa anuñ meveddete iʿtimādı ve

nefsinüñ sükūnı ġaybetde ve (5) ḥużūrda ziyāde ola ve çūn-ki sürūrı ve feraḥı birisi āḫaruñ sīmāsında (6) müşāhede ide, anuñ meveddetine ve dostlıġına yaḳın üzerine olur; zīrā ḥaḳīḳī (7) muḥabbet aṣdıḳāya mülāḳāt vaḳtında ve çehresinde beşāşet müşāhede itdügi (8) ḥīnde pūşīde ve maḫfī ḳalamaz ve bu sīret beşāşeti bi-ʿaynihi beẕl gerek şol kimselere ki (9) anlaruñ maṣlaḥatlarına göñül baġlaması maʿlūm ola aṣdıḳā ve evlād ve ittibāʿ ve işbāʿ gibi (10) ve gerekdür ki gişi dostlarınuñ dāyimā medḥ ü ṣenāsına meşġūl ola bir vech-ile ki anda (11) isrāf olmaya; zīrā ki nifāḳa müʾeddī olur ve tekellüf-ile olmaya; zīrā ki maḳtı ve ġażabı (12) muḳteżī olur gerek-ise ġaybetden ve gerek-ise ḥużūrda ve meveddeti ḥıfẓ itmek nifāḳ ḳarışmasından (13) ḳavllerde ve fiʿllerde girçeklik ṭaleb itmeg-ile olur; zīrā ṣudeḳā cāddesinden (14) inḥirāf ẓāhirde meveddeti ve maʿnīde nifāḳı muḳteżīdür ve ikisi daḫı meẕmūmdur (15) ve gerekdür ki girçeklik ṭarīḳasına iltizām itmegi ʿādet ṭuta ve vechen min-el vücūh (16) kāhillik göstermeye; zīrā sīret-i ṣadāḳata mülāzemet ḫāliṣ muḥabbeti ve tamām iʿtimādı (17) iḳtiżā eyler ve bu sebeb-ile ġarīblerüñ muḥabbeti daḫı gendü-y-ile sābıḳası ve āşinālıġı olmayan (18) kimselerüñ muḥabbeti ḥāṣıl olur ve niçe ki gögercin ḳuşcuġazı bir kimsenüñ meskeninde vaṭan (19) ṭutar daḫı anuñ-ıla üns ḥāṣıl eyler ve anuñ ḥarīmini ve evinüñ ḥaddlarını ve ṭaraflarını (20) ṭavāf eyler ve ḫāricde gendünüñ emṣālinden ne mıḳdār bulsa meskenine götürür, cemʿ eyler (21) hemçünān insān daḫı bir kimsenüñ ḥüsn-i ḫulḳına vāḳıf ola ve anuñ-ıla imtizāca ve iḫtilāṭa **[135a]** (1) ve iḫtilāṭa raġbet ide ve anuñ muvāneseti-y-ile ibtihāc ve feraḥ bula, gendü aḳrānını (2) ve emṣālini aña delālet ider, bel-ki ḥayvān-ı nāṭıḳ ki insāndur, ḥayvān-ı ġayr-ı nāṭıḳ (3) üzerine ki gögercindür ḥüsn-i vaṣfda ve medḥi ṣāyiʿ ve fāş itmekde ve maḥāsini (4) neşr itmekde rāciḥdür. Ve bilmek gerek ki nice ki aṣdıḳāyı şerīk eylemek gendüye ġınā (5) ve vusʿat vaḳtında ve dünyā niʿmetlerinde münferid olmaḳdan iḫtirāz vācibdür, hemçünān (6) anlaruñ faḳrı ve şiddeti vaḳtında anlara müşārik ve muvāfıḳ olmaḳ andan vācibdür (7) ve bu ḥaḳḳı edā itmek ḫalāyıḳ naẕarında ḥaḳīr olur; nitekim şāʿir dimişdür ki:

دَعْوَى (8) الإِخَاءِ عَلَى الرخَاءِ كَثِيرَةُ بُلْ فِى الشَدَائِدِ تُعْرَفُ الْإِخْوَانُ

Yaʿni ġınāsı (9) ve vusʿatı olan kimsenüñ ḳardaşlıġın daʿvā itmek ʿālemde çoḳ olur, bel-ki gişinüñ (10) ḳardaşları faḳrı ve şiddeti ḥālında maʿlūm olur. Bes girçek ḳardaş gişinüñ (11) żarūreti ve fāḳası ve şiddeti vaḳtında müsaʿade idendür hem daḫı ḳażıyya şāʿir didügi (12) gibidür; zīrā çoḳ müşāhede olınur zemānumuzda ġanīnüñ dostları ve ḳardaşları (13) ama faḳīrü'l-ḥāl olanuñ kimse hevādārı ve muḥabbeti olmaz, bel-ki her naẕarda ḥaḳīr olup kimsenüñ (14) iltifātı olmaz. Bes çūn-ki bu vech-ile ola muṣībetlerde ve nikbetlerde ve

dostlara (15) ṭārī ve ʿārıż olan evḳātuñ ve aḥvāluñ teġayyürinde anlara nefs-ile ve māl-ıla muvāfaḳatı (16) ve mürāʿātı ʿādet maʿhūdesinden ziyāde itmek gerek ve dostlaruñ gendüden (17) nesne iltimās itmesini gerek-ise taṣrīḥ ṭarīḳı-y-ıla ve gerek-ise taʿrīż ṭarīḳı-y-ıla olsun (18) tevaḳḳuʿ itmekden iḥtirāz gerek, bel-ki ferāset-ile ve kiyāset-ile anlaruñ żamīrlerinden maḫfī olan (19) nesneye ıṭṭılāʿ ve vuḳūf gerek ve anuñ meṭālibini taḥṣīl itmekde henūz ol ṭaleb (20) itmezsizin ġāyet maḳdūrını ṣarf ve nihāyet mechūdını beẕl gerek ve ġamm ve ġuṣṣa (21) vaḳtında anlara muvāfaḳat idüp māl virmek gerek tā ki vaḳt ola ki anlaruñ meşaḳḳatlarınuñ baʿżısınuñ **[135b]** (1) meʾünet kifāyet ide ve anlaruñ muvāfaḳatı vāsıṭası-y-ıla anlara ḫiffet ve sükūn ḥāṣıl (2) ola ve eger merātib-i ʿāliyeden bir mertebeye irişse gendü aṣḥābını ve aḥbābını gendüye (3) şerīk eyleyüp bile göre gendüyi ol manṣıbda tercīḥ itmezsizin ve minnet pusında (4) itmezsizin ki:

نَانِ بَامِنَّتْ عَطَايِ بَاطِلْ اَسْت تُخْمِ بَرْسَنْك اَسْتْ (5) آنْ بی حَاصِلَ اسْت نَانْ يَرَايِ مَحْضِ حَقْ وَانُ خُوشَسْت لُقْمَهءِ مِنَّتْ (6) جِكَرْرَا آتَشْ اَسْت

Yaʿni minnetlü itmek bāṭıl ʿatādur ve tuḫmı ṭaş üzerine saçmaḳdur (7) anuñ gibi tuḫmuñ ḫōd ḥāṣılı ve ṣemeresi olmaz, etmeki viricek maḫżā Allāh rıżāsı-y-içün virmek (8) ḫōşdur. Minnetlü itmek cigere āteşdür yaḳar ve eger bir dostından vaḥşet yāḫūd (9) muvānesede noḳṣān görse anuñ-ıla iḫtilāṭ itmekde ve aña istimālet itmekde cehdi (10) ziyāde itmek gerek; zīrā eger ol daḫı ġayrat yā tekebbür sebebinden yāḫūd ḥaḳāretden (11) iḥtirāz ve yaramaz ḫulḳa irtikāb cihetinden ibā ve aʿrāż idecek olur-ısa meveddet (12) ipi munḳaṭıʿ olup ṣadāḳat ʿahdlerine süstlik yol bulur ve bu cümle-y-ile ol ḥāletüñ (13) zevālından īmin olamaz ve andan ṣoñra gāh olur ki ḫacālet ḥāṣıl olur bir vech-ile ki (14) anuñ sebebi-y-ile inḳıṭāʿa ve mufāraḳata raġbet gösterürler ve ʿādet-i maḥmūde ol bābda (15) budur ki sebeb-i vaḥşet olan nesneyi göñülden pāk idüp gidere ve eger günāhkār (16) ve mücrim olan kimse dost olsa ʿitābı luṭf-ıla ḫalṭ eyleye ki:

وَفِى الْعِتَابِ (17) حَيَوٗةُ بَيْنَ اَقْوَامْ

Yaʿni ʿitāb ve zecr itmekde ḳavmlar ortasında ḥayf (18) var ve andan ṣoñra anuñ eserini bi'l-külliyye gendü göñlinden ve anuñ göñlinden (19) maḥv ide ve gerekdür ki aṣdıḳāyı riʿāyet itmege mülāzemeti yaluñuz muḥabbetüñ beḳāsına sebeb (20) ṣaymayalar, bel-ki anı verā-ı muḥabbetinde cemīʿı umūruñ beḳāsına sebeb ṣayalar. Yaʿni eger bir merkūbı (21) yā melbūsı yā menzili yā bunlaruñ ġayrı bir nesneyi daḫı fi'l-miṣl ʿahdinde ihmāl itse ve her birini **[136a]** (1) ve her birini īṣāl itmekde ḥüsn-i riʿāyet itmese ol nesnenüñ fesādından (2)

īmin olmaz. Bes çūn-ki der ü dīvāruñ ṣūreti ʿahdde ġafletden teşvīşe (3) ve ḫarāb olmaġa müʾeddī ola, naẓar eyle gör şol kimsenüñ cefāsı ki cemīʿı ḫayrāta (4) ümīẕ andan olur ve bir kimseden aʿrāż ki baylıḳda ve yoḫsullıḳda müşāreket (5) intiẓārı anuñ-ıla olur ne vech-ile teʾşīr ider. Bes şol żarar ki nevʿ-ı evvel (6) iḫtilālinden mütevaḳḳıʿ idi bir nevʿ-ı menfaʿatuñ fevt olmasına maḳṣūr olur ki (7) merkūbdur yā melbūsdur yā menzildür ve dostlaruñ cefāsından ve anlaruñ meveddeti (8) munḳaṭıʿ olmaḳdan lāḥiḳ olan żararlaruñ vücūhı envāʿ olur; zīrā ki eger (9) dost, düşmen olsa ve anuñ menfaʿatları mażarratlara munḳalib olsa anuñ (10) ʿadāvetinüñ helāk idici belālarından bī-nihāyet ḫavf ḥāṣıl olur ve bedeli mümkin (11) olmayan nesneden ki meveddetdür ümīẕ munḳaṭıʿ olmaḳ ziyāde ser-ber olur geçen mefāsid (12) üzerine ammā mürāʿāta müdāvemet itmege iltizām-ıla ʿāḳıbet ḫavfından ferāġat (13) müyesser olur ve mücādele ve muḫālefet egerçi cemīʿı eşḫāṣ-ıla meẕmūmdur aṣḥāb (14) ve aḥbāb-ıla muḫālefet daḫı bir meẕmūmdur; zīrā mücādeleden ḳalʿ-ı meveddet ḥāṣıl (15) olur ve bunuñ sebebi oldur ki mücādele iḫtilāfa sebebdür ve iḫtilāf tebāyüne ʿilletdür (16) ve tebāyün cemīʿı şürūrı müştemildür ve ülfet ve dūstlik ṭaleb itmek ḫōd aṣlda (17) tebāyünden iḫtirāz itmek cihetinden lāzım gelmiş-idi ve çoḳ olur ki bir şaḫṣ (18) dostları-y-ıla mücādele ider ve eydür ki benüm ḫāṭırumuñ diḳḳatına ve ẕihnümüñ ḥiddetine (19) sebebdür. Bes şol meclislerde ki reʾīsler ve ekābir ve erbāb naẓar-ı müctemiʿ olalar (20) eḥibbāsı-y-ıla rūberū olup mücādele ider ve edeb ḳāʿidesinden tecāvüz eyler (21) ve cāhillerüñ ve ʿavāmmuñ elfāẓı-y-ıla telaffuẓ ider tā ki meclisde ḥāżır olanlara meveddetinüñ **[136b]** (1) inḳıṭāʿını ve muḥabbetde kāhilligini vāżıḥ ve lāyiḥ eyler maʿa-hāẕā ki ḫalvetinde bu ḥareketi (2) itmez, bel-ki buncılayın ḥareketi şol maḥallda ider ki mücādele itdügi kimsenüñ diḳḳāt-ı naẓarı (3) ve ḥāżır cevāb olması ve meʿānīde teẕekküri olmaya ve cemāʿat ortasında sefāhet (4) itmekden anuñ ġaraż oldur ki ehl-i meclisden birisinüñ ḫacāleti-y-ile ve aña ilzām (5) ve iskāt itmek vāsıṭası-y-ıla girü ḳalanınuñ esbābı muḫtell olup teşvīş ve ıżṭırāb (6) ḥāṣıl ola ve ḥaḳīḳatda buncılayın kimse rūzgāruñ cebbārlarından ve yaġılarındandur; (7) zīrā ki cebbārlar çūn-ki çoḳ niʿmet-ile ṭuġyān bulalar biribirini taḥḳīr iderler ve eḥadü-hümā (8) āḫaruñ mürüvvetine ṭaʿn idüp ʿaybların ve noḳsānların tetebbuʿ ve tefaḥḥuṣ eyler tā ki anlaruñ (9) ortasında ʿadāvet ḥāṣıl olur ve her bir āḫaruñ elindegi niʿmeti zāyil itmege saʿy (10) eyler ve iş ḳanlar dökmege ve envāʿ şürūra ve mefāside irişür ve bu cümle mücādelenüñ (11) muḫālefetüñ tevābiʿından ve levāḥıḳındandur ve gerekdür ki ʿilm-ile ve edeb-ile teḥallī bulsa (12) yāḫūd ḥirfetde ve ṣınāʿatda māhir olsa dostına buḫl eylemeye, bel-ki şöyle muʿāmele (13) ide ki ol bābda gendüyi istiḳlāle ve infirāda nisbet itmeye; zīrā ki dünyā (14) metāʿlarında żayf mecāl-ile mevṣūf olan dostlara müżāyaḳa göstermek ve anlardan (15) menʿ ki ḥırmānı ve noḳṣānı muḳteżī ola ḳabīḥdur. Fekeyfe şol mükteseblerde infāḳ-ıla (16)

ziyāde ola ve buḫl-ıla noḳṣānı ḳābil ola ve anda mümānaʿat ve müzāḥamet ḥırmānı ve noḳṣānı (17) müstedʿī olmaya ve her birinüñ ḥaẕẕı vāfir olmaḳ ḫüsrān āḫarı müstelzim olmaya (18) bunuñ gibi de müżāyaḳa göstermek daḫı aḳbeḥdür bu māddeyi maʿlūm itmek gerek ki (19) ʿulūmda buḫl yā sermāye ḳılletinden olur yā cehele ḳatında şevḳ ṭaleb itmekden olur (20) yā meksebde fütūr ve noḳsān ḫavfından olur yāḫūd ḥased cihetinden olur bu nevʿlaruñ (21) mecmūʿsı ḳabīḥ ve meẕmūmdur ve çoḳ olur ki gendü ʿilmine buḫl itmeg-ile ḳanāʿat itmez, bel-ki ġayrılaruñ **[137a]** (1) ġayrılaruñ ʿilmine daḫı buḫl eyler gendü ʿilmini āşikārā itmedükden ṣoñra anlaruñ ʿilmini daḫı (2) fāş itdürmeyüp anlara tefrīʿ ve melāmet eyler āşikāre idüp muḳayyed olsalar (3) ʿilm-i ġayrdan fāʾide müterettib olmasın cāʾiz görmeyüp menʿ eyler ve bu ṭāʿifeden (4) çoḳ kimseler vardur ki bir fāżıluñ taṣnīfine ẓafer bulurlar daḫı anı müstefīdlerden (5) menʿ iderler ve ol fāżıluñ taṣnīfinüñ eṣerini bi'l-külliyye żāyiʿ eylerler ve buncılayın (6) ḫalḳ meveddete menāfī ve aṣdıḳā-y-ıla muḥabbetüñ inḳıṭāʿını mūcibdür ve ḥaẕer itmek gerek (7) andan ki aṣḥābından ve aḥbābından yāḫūd ittibāʿından bir kimse anuñ dostınuñ umūrından (8) ve esbābından bir nesneyi ġayr-ı maraż-ı vech üzerine añmaya; zīrā bu vech-ile eyitse dostına (9) muttaṣıl olan nesnenüñ ʿaybın ḥikāyet itmege ruḫṣat bulur, bel-ki gerekdür ki hīç (10) bir āferīde gendüye muttaṣıllardan ve müteʿallıḳlardan bu maʿnīye mürtekib olmaya ne ḳaṣd-ıla (11) ne ḫōd laṭīfe vechi-y-ile ne taṣrīḥ ciheti-y-ile ve ne ḫōd taʿrīż ṭarīḳı-y-ıla ve yaramazlıġ-ıla añmaġa (12) ne vech-ile iḥtimāl olur bir kimseyi ki sen anuñ göñli ve gözi olasın; zīrā (13) eger bir nesne bu nevʿdan anuñ semʿına irişe ol söylenen söze menşeʾ (14) senüñ reʾyüñ olmaḳda bārī senüñ anda rıżāñ olmasına şekk itmez. Bes senden (15) anuñ müteneffir olup dūstlik düşmenlige munḳalib olur ve eger bir dostuñda ʿayb görseñ (16) aña laṭīf muvāfaḳat-ıla muvāfaḳat itmek gereksin ki ol muvāfaḳat irşādı ve tenbīhi (17) mutażammın ola; zīrā ṭabīb-i ḥāẕiḳ ġıdā tedbīri-y-ile muʿālece ider bir maraża ki (18) ṭabīb-i ġayr-ı ḥāẕiḳ anı ḳaṭʿ itmege iḳdām eyler ve bu muvāfaḳatdan murād şol muvāfaḳat (19) degül ki anuñ ʿaybın göresin daḫı iġmāż-ı ʿayn idüp ʿaybını aña maḫfī ḳılasın, (20) bel-ki bu maʿnī maḥżā ḫıyānetdür ve żararı iki göze bile ʿāʾid olan nesnede müsāmaḥadur (21) ve gişi dostınuñ ʿayblarına tenbīh itmekde ṭarīḳ-ı evvel ḍarb-ı meṣel itmeg-ile yā ġayrdan **[137b]** (1) ḥikāyet itmeg-ile evlādur eger bu vech-ile tenbīh ḳāʾide virmese ekābir ḫafī işāreti (2) taʿrīż vechi üzerine eṣnā-ı ʿibāretde derc gerek ve eger taṣrīḥe iḥtiyāc vāḳıʿ (3) olur-ısa ḫalvet-i vaḳtda ki ikisinden ġayrı kimse ḥāżır olmaya, niçe muḳaddimeler (4) temhīd itdükden ṣoñra ki vüṣūḳı ve iʿtimādı muḳteżī ola ve niçe ḥāllar teẕekkür (5) itmekden ṣoñra ki iṭmīnān-ı ḳalbī ve mezīd-i şefḳatı müstedʿī ola ol maʿnīyi (6) īrād gerek ve elbette buncılayın ḫaberi sāʾir dostlarından ve iḫtilāṭ itdügi (7) kimselerden ecnebīlere ve düşmenlere irişmemeg-içün maḫfī itmek gerekdür ki:

كُلُّ سِرٍّ (8) جَاوَزَ اْلِا ثْنَيْنِ شَاعَ

Bes sırrı evvel gişi aṣdıḳāsından ḥıfẓ itmek (9) gerek-imiş tā şüyūʿ bulup aʿdāya eżdāda irişmeye. Bes gişi dostınuñ (10) ʿaybına vāḳıf olsa anuñ setri vācib olur tā ki eżdāduñ meẕemmeti maʿrażında (11) ve aʿdānuñ istiḫfāfı maḥallında vāḳıʿ olmaya ve ṣadāḳat bābında nemmām ve ẕemmām (12) kimse-y-ile iḫtilāṭ itmekden tamām iḥtirāz gerek ve elbette anlaruñ sözlerini istimāʿ (13) itmemek gerek; zīrā ki şerrīrler tābiʿler ṣūretinde aḫyār-ıla iḫtilāṭ ve imtizāc (14) eylerler ve eṣnā-ı kelāmda bir dostdan bir dosta şāyibe-i ıżlāl-ıla mülevveṣ (15) ve vaṣmet-i taḥrīf-ile meşūb leẕīẕ söz naḳl iderler ve anı ġāyetde ḳabīḥ ṣūretde (16) aña ʿarż iderler ve eger ziyāde cürʾete mecāl bulup sözleri istimāʿ olınur-ısa (17) yalan ḫaberler-ile ve tezvīr sözler-ile ol dostuñ ṣūretini anuñ naẕarında taḳbīḥ iderler (18) tā ki bunuñ ṣadāḳatını ʿadāvete dönderürler. Ve ḳadīm ḥakīmler nemmāmı şol kimseye teşbīh (19) itmişlerdür ki ṭırnaġı-y-ıla muḥkem dīvārlaruñ bünyādını ḳaz daḫı barmaḳ ṣıġacaḳ yir ide (20) ve barmaḳ ṣıġacaḳ yir eyledükden ṣoñra eline külünk ala daḫı anı böyük ide ve dīvāruñ (21) ḳāʿidelerin ve diplerin ḫarāb ide tā ki biʾl-külliyye inhidāmı mūcib ola ve bu bābda **[138a]** (1) bābda çoḳ ḫikāyeler ve miṣāller īrād itmişlerdür ki birisi andan esed ve ṣevr (2) bābıdur Kitāb-ı Kelīle ve Dimnede ve buncılayın ḫikāyeleri vażʿ itmekden ġaraż (3) oldur ki bir ḳavī sebuʿ farażā arslan gibi bir żāʿīf dilkünüñ aldaması-y-ıla (4) sāʾir ḥayvānātuñ ve behīmelerüñ birisi gibi olur; ḥattā ḳahr idici pādişāh gendüyi (5) nāṣıḥlar ve tābiʿler ṣūretinde iẓhār idüp anuñ ḫavāṣṣı ve vüzerāsı ḥaḳḳındaki (6) meliküñ ḳıvāmı anlarınladur, söz naḳl iden kimse-y-ile iḫtilāṭ itse fāsid eyler; (7) ḥattā ziyāde teḳarrub ḥāṣıl idüp sözi mesmūʿ olur-ısa bir vech-ile gider (8) sulṭāna ki anı evlādı üzerine iḫtiyār idüp gāh olur ki anlaruñ ḳatline (9) ve ḥabsine ve taʿẕībine iḳdām eyler. Ammā vaḳt olur ki dostlar ḥaḳḳında niçe (10) zemān anlaruñ ḥāllarını tecrübe itmiş olup ve anlaruñ ṣadāḳatlarını şiddet vaḳtlarında (11) ẕaḫīre itmiş olup göñüllerde ervāḥ meṣābesinde yir itmiş olup. Bes (12) ol ḥīnde anuñ nemīmesinden ve ḳovundan ve çavından ḥaẕer ider ve aña mültefit (13) olmaz ve ḫōş dimişlerdür nemmāmuñ nemīmesi ḥaḳḳında ve anuñ aṣdıḳāyı perākende (14) itmesi ḥaḳḳında şu beytleri ki:

وَاَعِنَّهِ قَدْكُنْتُ دُنْتُ بِحُبِّهِمْ (15) وَكَذَا كُلُّهُمْ بِحُبِّى دَانُو كُنْتُ اْلمُفَدَّىَ بَيْنَهُمْ وَلَدَيْهِمْ بِحَيَاةِ (16) رَأْسِى كَانَتِ اَلْاِيمَانُ فَسَعَى اَلْاَعَادِى بِالنَمَايِمِ بَيْنَنَا حَتَّى تَغَرَّقَنَا (17) فَبِنْتُ وَبَانُوا

Dimek olur ki niçe ʿazīzler ki ben anlaruñ muḥabbeti-y-ile mükāfāt (18) eyledüm. Yaʿni ben anlara muḥabbet eyledüm, anlar baña muḥabbet eylediler ve ben anlara, ben size (19) fedāyum didüm ve anlaruñ ḳatında bunuñ üzerine yemīnler idüp aḥkām-ı muḥabbet (20) ve

teʾkīd-i meveddet oldı ḳaçan böyle oldı-y-ısa düşmenler bizüm ortamuzda şol (21) mıḳdār nemīmeler ve ḳovular ve çavlar itdiler ki müteferriḳ olduḳ, ben anlardan ayrıldum anlar benden **[138b]** (1) benden ayrıldı. Maʿnī-i ebyāt ẓāhir olduḳdan ṣoñra biz eydürüz ki iḥtiyāṭ-ı muḥabbet (2) ḥıfẓ itmekde ki aña iḥtiyāc-ı temeddüne ictimāʿa iḥtiyāc cihetindendür, ehemm-i mühimmātdan (3) ve aʿlā-yı meḳāṣiddendür tā ki aña noḳṣān yol bulmaya ve ittiḥād maʿnīsi zāʾil (4) olmaya; zīrā ḫalāyıḳuñ feżāyilinüñ ekṣerini ki taḳrīr eyledük, ol daḫı teʾellüf ve ictimāʿ (5) niẓāmını ḥıfẓ itmek üzerine ki nevʿuñ vücūdı ansuz mümkin degüldür, maḳṣūrdur. (6) Meṣelā ʿadālete iḥtiyāc, muʿāmeleleri taṣḥīḥ itmek ciheti-y-içündür tā ki cevr ü cefā (7) reẕīletinden maṣūn ve maḥrūs ola ve ʿiffete iḥtiyāc şehevāt-ı bedeniyyeyi żabṭ (8) itmek cihetindendür tā ki ʿaẓīm cināyetler şaḫṣa ve nevʿa yol bulmaya ve şecāʿata (9) iḥtiyāc ḳorḫulu emrleri defʿ itmek cihetindendür tā ki ṣıḥḥat ve selāmet cemīʿı (10) efrāda şāmil ola ve baʿżı-ı feżāʾili iẓhār itmekde esbāb-ı ḥāriciyyeye iḥtiyāc (11) vāḳıʿ olur māl ve ġınā kesb itmege iḥtiyāc gibi ḥürriyyetde seḫāvetde tā ki ḥürrlerüñ (12) fiʿlini ıḳāmat idüp cemīl mecāzāta ve vācib mükāfāta ḳādir ola ve ne ḳadar ki (13) gişinüñ ḥāceti ziyāde ola māddeye ve sebebe ki māl ve ġınādur iḥtiyāc daḫı ziyāde (14) olur ve māddeyi kesb itmek ḫōd iḫlāṣ ehli yārsuz ve ṣalāḥ ehli aʿvānsuz (15) müteʿaẕẕirdür ve ülfet ve meveddet kesb itmekde taḳṣīr saʿādet kesb itmekde taḳṣīre (16) müʾeddīdür ve bu cihetden ḥükm itdiler kāhillikden ve baṭṭāllikden dīnde ve dünyāda (17) hīç bir reẕīlet meẕmūm olmamasına; zīrā ki cemīʿı ḫayrāt ve feżāyil ortasında (18) ḥāyil olur ve insānı insāniyyet libāsından iḫrāc eyler ve biz didük ki ḫalāyıḳuñ (19) feżāyilden ırağırağı şol kimselerdür ki temeddünden ve teʾellüfden ve ictimāʿdan ḫāric (20) olup vaḥşet ve vaḥdet-ile mevṣūf olalar. Bes muḥabbet ve ṣadāḳat fażīleti cemīʿı (21) feżāyilden aʿlā olup bu fażīleti ḥıfẓ ehemm-i meṣāliḥ oldı ve bu bābda ıṭnābdan ġaraż **[139a]** (1) ġaraż hemīn budur ki taḳrīr oldı; zīrā ki bu bāb maḳāle bāblarınuñ eşrefidür (2) geçen maʿnīler cihetinden işbu maḥallda bu bābuñ nihāyeti. V'allāh ü aʿlem.

(3) **Yidinci Faṣl: Eṣnāf-ı ḫalḳ-ıla muʿāşere keyfiyyetinüñ beyānındadur.** İnsān (4) gerekdür ki gendü ḥālınuñ nisbetini cemīʿı eṣnāf-ı ḫalāyıḳuñ ḥālları-y-ıla iʿtibār ide; (5) zīrā anuñ her ṣınfa nisbeti üç nevʿdan ḫālī olmaz. Yaʿni mertebede andan fevḳ (6) ola yā aña muḳābil ve mesāvī ola yāḫūd andan dūn ola. Eger [mer]tebede andan (7) aʿlā-y-ısa ol iʿtibār anuñ mertebesin ḥıfẓ itmege bāʿiṣ ola tā ki noḳṣāna (8) meyl itmeye ve eger mertebede aña berāber olsa anuñ mertebesine irişmekde cehd ide (9) ve muʿāşere ḥālı daḫı merātib-i aḥvālınuñ iḫtilāfı-y-ıla muḫtelifdür. Ammā gendüden aʿlā (10) olan kimse-y-ile muʿāşere bişinci bābda taḳrīr itdügümüz nesneden maʿlūm oldı (11) ziyāde tafṣīle ḥācet yoḳdur ve ammā gendü-y-ile mertebede berāber olan kimse-y-ile muʿāşere (12) üç nevʿa

münḳasimdür: Evvelki dostlar-ıla muʿāşeredür. İkinci düşmenler-ile muʿāşeredür. (13) Üçinci şol kimseler-ile muʿāşeredür ki ne dost ola ne ḫōd düşmen. Ve dostlar (14) daḫı iki ṣınfdur: Birisi ḥaḳīḳīdür ve birisi ġayr-ı ḥaḳīḳī. Ve dostlar-ıla muʿāşereyi (15) taḳrīr eyledük geçen bābda ve ama ġayr-ı ḥaḳīḳī dostlar ki ḥaḳīḳī dostlara beñzerler (16) ve taṣannuʿdan ve riyādan ḫālī olmazlar. Anlaruñ-ıla muʿāşere şöyle gerekdür ki ve saʿy ve (17) ṭāḳatı mıḳdārınca mücāmele ve iḥsān ide ve istimālet itmekde ve müdārāda ve ṣabrda (18) ve muʿāmelede bi-ḥasebü'l-ẓāhir hīç daḳīḳa-ı mühmel itmeye ve gendünüñ sırrlarını ve ʿayblarını (19) anlardan maḫfī ve mestūr ḳıla ve ḫāṣṣ ḫaberleri ve maḫfī ḥālları ve esbāb-ı menāfiʿı (20) ve mālınuñ mıḳdārını daḫı anlardan örtülü ḳıla ve taḳṣīrleri-y-ile anlara muʾāḫeẕe (21) eylemeye ve ḥaḳḳlar ihmāl itdüklerinde ʿitāb itmeye ve anlaruñ mükāfātına ve cezāsına meşġūl **[139b]** (1) olmaya tā ki anlaruñ ıṣlāḥı mercū ola ve mümkindür ki bunlaruñ baʿżısı rūzgār-ıla (2) girçek dostlar ve ḫāliṣ muḥibbler derecesine irişe ve gerekdür ki ḳudret mıḳdārınca (3) anlara muvāsāt göstere ve anlaruñ aḳrabāsını ve müteʿallıḳlarını ṭaleb itmegi gendüye (4) lāzım bile ve anlaruñ-ıla muḫālaṭa vaḳtında beşāşet ve sürūr ve feraḥ iẓhār eyleye gerek-ise (5) ṭabīʿat iḳtiżāsı-y-ıla ve gerek-ise fesr ve tekellüf-ile olsun bārī ne ṭarīḳ-ıla olur-ısa elbette (6) feraḥ iẓhār itmek gerek ve żarūret vaḳtında ve nāçār olduḳları ḥīnde anlara destgīr (7) ola. El-ḥāṣıl kerem ve ḫulḳ ve luṭf eṣnāfını kemā-yenbaġī riʿāyet ide tā ki cemīʿı (8) ḫalāyıḳuñ anuñ dostlıġına raġbeti ve efrād-ıla ve anlar mertebe-i ʿāliyeye irişdükleri (9) vaḳtda anlaruñ-ıla meveddetde ziyāde gösterüp ʿādetinden ḫāric teḳarrub ṭaleb itmeye. (10) Ve ammā düşmenler iki nevʿdur: Birisi yaḳında olur ve birisi ıraḳda. Ve bu ikiden her biri (11) iki ḳısma münḳasim olur āşikāre olur yā maḫfī ve ḥıḳd ehli ẓāhir düşmenlerdendür (12) ve ḥased ehli maḫfī düşmenlerdendür ve yaḳında olan düşmenden ziyāde iḥtirāz (13) gerekdür anuñ sırrlarına vāḳıf olduġı cihetden ve yimesinde ve içmesinde ve sāʾir (14) fiʿllerinde andan iḥtiyāṭ itmegi vācib bilmek gerek. Ve aʿdāya siyāset itmekde (15) aṣl-ı küllī oldur ki eger iḥsān-ıla ve luṭf-ıla ve muvāfaḳat-ıla anları muḥabbet ve dost idebile (16) ve anlaruñ ḥıḳdını ve ḥasedini ve ʿadāvetini göñüllerinden munḳaṭıʿ eyleye. Bu ḫavf cemīʿı (17) tedbīrlerüñ evlāsı ve aʿlāsıdur ve düşmenlerden hīç birisine ġalebe itmege ruḫṣat (18) virmeye ki şerri ḫayr-ıla ḳamʿ itmek ḫayrdur ve şerri girü şerr-ile kamʿ itmek şerrdür. (19) Ve aʿdānuñ sefāhetine mübālāt göstermemek gerek ve iġmāż ve taḥammül ve müdārā istiʿmāl (20) itmek gerek ve baʿīd olmaḳdan ve münāzaʿadan ve münāḳaşadan tamām iḥtirāz gerek; zīrā (21) ʿadāvet iẓhār itmek niʿmetleri zāʾil ḳılmaġı ve devletlerüñ intiḳālını ve dāʾimā fikr üzerine **[140a]** (1) üzerine olmasını ve müteʿāḳıb ġammları ve ġuṣṣaları ve mālları ve keremleri (2) żāyiʿ itmegi ve ẕilletlere ve ḥaḳāretlere taḥammül itmegi ve ḳanlar dökmegi ve sāʾir envāʿ şürūrı (3) muḳteżīdür ve şol ʿömr ki

buncılayın fiʿllerüñ mümāresesinde ve mübāşeresinde (4) tedbīr ve taṣarrufa ṣarf ola hem dünyāda żāyiʿ ve hem dīnde şeḳāvet ve ḫüsrāna (5) sebeb olur. Ammā irādet-ile ve ḳaṣd-ıla ʿadāvet itmegüñ sebebleri biş nesnedür: (6) Evvelki mülkde tenāzuʿdur. İkinci mertebede tenāzuʿdur ve üçinci aġır behālu ḳumāşlarda (7) tenāzuʿdur. Dördinci şehvetlere iḳdāmdur ki feżāḥatı ve ḳabāḥatı mūcib ola. Bişinci (8) reʾylerüñ iḫtilāfıdur ve bu ṣınflaruñ her birinden ḫaẕer itmegüñ ṭarīḳı ol ṣınfuñ (9) sebebinden iḥtirāzdur ve gerekdür ki düşmenlerüñ aḥvālından tefaḥḥuṣ ide ve anlaruñ (10) ḫaberlerinüñ teftīşinüñ ġāyetine ve nihāyetine irişe. Yaʿni geregi gibi teftīş ide tā ki (11) anlaruñ mekrine ve ḥīlesine vāḳıf ola, anlaruñ tedbīrlerini ve fikrlerini bozmaġa (12) ẓafer bula ve gişi düşmenlerinden şikāyeti ekābir semʿında ve sāʾir ḫalāyıḳuñ semʿında (13) muḳarrar ḳılmaḳ gerekdür tā ki anlaruñ muzaḫraf sözlerini ḳabūl itmeyeler ve mekrleri ve (14) ḥīleleri rāyic ve nāfiẕ olmaya ve ḳavllerinde ve fiʿllerinde müttehim olalar ve gerekdür ki (15) anlaruñ ʿayblarını geregi gibi maʿlūm ide ve naḳīr u ḳıṭmīr aña vāḳıf ola ve anı cemʿ (16) eyleye ve anı iḫfā itmekde iḥtiyāṭ şarṭlarını ḥıfż ide; zīrā gişi düşmeninüñ ʿaybların (17) neşr itmek aña cürʾetini ve iḳdāmını ve andan müteʾeṩṩir olmamasını muḳteżīdür. Ama çūn-ki (18) ʿaybını gendü vaḳtında ẓāhir eyleye anuñ inkisārı ve ḳahr olmasını ḥāṣıl olur (19) ve eger anuñ ʿayblarınuñ baʿżısını aña tenbīh itse neşr itmezden öñden ḫalḳuñ (20) aña ıṭṭılāʿın bildürmek-çün tā ki reʾyi żaʿīf olup göñli şikeste ola, vechi var (21) ve bu bābda şarṭ ʿālī girçeklik ṭaleb itmekdür; zīrā ki kiẕb ḫaşmuñ ḳuvveti ve ġalebesi **[140b]** (1) dāʿıyelerindendür ve gerekdür ki her ṣınfuñ ʿādetine ve ḫulḳına vāḳıf ola tā ki her nesneyi (2) anuñ muḳābelesi-y-ile defʿ ide ve ol nesne ki anlaruñ ıżṭırābını ve müżāyaḳasını mūcibdür. (3) Şöyle ki maʿlūm ide ki ẓafer anuñ mażmūnında müdrecdür ve bu bābda tedbīrlerüñ evlāsı (4) oldur ki eżdād ve aʿdā üzerine ḥaḳīḳī teḳaddum taḥṣīl ide ve ortalarında müşterek (5) olan fażīletlerde anlarda sābıḳ ola tā ki hem gendünüñ kemāli ve ḫuṣemāsınuñ żaʿfı (6) dūstligi ḥaṣıl ola ve gişi düşmenlerine dostlıḳ göstermek ve anlaruñ dostları-y-ıla (7) muvāfiḳ ve muḫteliṭ olmaḳ ʿaḳl ve kiyāset ve ferāset şerāyiṭindendür; zīrā anlaruñ ayaḳları (8) ṭayanacaḳ yiri bilmek bu vech-ile āsāndur ve anlara ġażab idüp azarlamaḳ ve laʿnet (9) itmek ve ʿırżlarına taʿarruż itmek ġāyetde meẕmūm ve ʿaḳldan baʿīddur; zīrā bu fiʿller (10) anlaruñ nefslerine ve māllarına żarar itmez, bel-ki bu fiʿller mürtekibinüñ nefsine ve mālına (11) fi'l-ḥāl mażarratı irişmez; zīrā hem sefīhlere teşbih itmiş olur ve hem ḫuṣemānuñ dili uzanmasına (12) ve musallaṭ olmasına mecāl virmiş olur. Şöyle rivāyet iderler ki bir şaḫṣ Ebū Müslim (13) öñinde bir gün Naṣr-ı Seyyāruñ ʿırżına taʿarruż idüp ki Ebū Müslime ḫōş gele ve ḳatında (14) maḳbūl olup diyü Ebū Müslime ḫōş gelmeyüp yüzin burtardı ve ol şaḫṣı andan (15) ʿunf-ıla zecr itdi ve eyitdi: "Eger bir sebeb-ile yā bir ġaraż-ıla elümüzi anlaruñ ḳanlarına bulaşdurayuz (16) yāḫūd dilümüzi anlaruñ

ʿırżlarına ḫalṭ ideyüz bārī bize nice nefʿ ve ne vech-ile fāʾide (17) ʿāʾid olur ve eger düşmenlere bir āfet irişse ki gendü ol āfetden īmin olmasa (18) ve ol āfetüñ miṣli mütevaḳḳıʿ ve muntaẓır olsa elbette gerekdür ki şemāte gösterüp feraḥ ve sürūr (19) iẓhār itmeye; zīrā ki faḫra delīldür ve maʿnīde ol şemāteyi gendüye itmiş olur (20) ve eger düşmen anuñ ḥimāyetine gele ve anuñ ḥaremini emn ve ḫalāṣ bulacaḳ yir ḳılsa iʿtimād (21) ide, ḥıyānet ve mekr ve ḥīle istiʿmāl itmeye ve mürüvvet ve kerem ve vefā işleye ve şu vech-ile ide ki **[141a]** (1) ide ki melāmet ve meẕemmet düşmene maḫṣūṣ ola ve gendünüñ ḥüsn-i ʿahdi (2) ve eyü sīretlüligi cemīʿı ḫalāyıḳa maʿlūm ola. Ve aʿdānuñ mażarratın defʿ itmegüñ (3) üç mertebesi vardur: Evvelki anları gendü nefslerinde ışlāḥdur, eger müyesser olsa (4) ve illā barışmaḳdur. İkinci anlaruñ muṣāḥabetlerinden ḳaçmaḳdur yā civārında olmamaġ-ıla (5) yā ıraḳ sefer iḫtiyār itmeg-ile. Üçinci ḳahr ve ḳamʿdur ve bu tedbīr cemīʿı tedbīrlerüñ āḫarıdur (6) ve bu tedbīre altı şarṭ-ıla iḳdām gerek: Evvelki oldur ki düşmen şerrīr ola gendü (7) nefsinde ve anuñ ışlāḥı hīç vech-ile müyesser olmaya ve ikinci oldur ki hīç vech-ile (8) düşmenüñ taʿarrużından ve īẕāsından ḫalāṣ mümkin olmaya, anı ḳahr itmekden ġayrı (9) ve üçinci oldur ki bile ki aña düşmen mürtekib olacaġı fiʿlden ẓafer ve necāt (10) bu vech-ile olur ol ḥīnde ḳahrı ve ḳamʿı istiʿmāl ide ve dördinci oldur ki (11) ḫayrlar izāle itmekde anuñ ḳaṣdını ve saʿyını müşāhede itmiş ola ve bişinci oldur ki (12) eli ḳahr ve ḳamʿ itmekde ḫıyānet ve mekr u ḥīle reẕīleti-y-ile mevsūm olmaya ve altıncı (13) oldur ki anı ḳahr itmegüñ ʿāḳıbeti meẕmūm olmaya dünyāda ve āḫıratda. Ve bu cümle-y-ile (14) eger düşmeni ḳatl itmegi gendü mübāşir olmazsızın orta yir düşmeni daḫı eli-y-ile ider-ise (15) evlādur. Ve fırṣatı ġanīmet görmek mühlet-ile ve teʾḫīr-ile ʿaḳl-ı levāzımındandur. Ammā (16) ḥased ehlinüñ niʿmetler iẓhār itmeg-ile ve şol nesneler-ile daḫı ki anuñ infiʿālini (17) mūcib ola, lakin reẕīleti müştemil olmaya göñlini rencūr ve tenini ḫasta ide (18) ve anuñ mekrinden ve ḥīlesinden iḫtirāz ide ve cehd ide anuñ ḫalḳ sırrına (19) vāḳıf olmasına. Ve ammā muʿāşere şol kimseler-ile ki ne dost olalar ne ḫōd (20) düşmen hem muḫtelifdür ve her kimseye müsteḥaḳḳ olduġı nesne-y-ile telaḳḳī itmek maṣlaḥata (21) aḳrebdür. Meṣelā nuṣaḥāya ve ol şol ḳavmdur ki cemīʿı ḫalāyıḳa ʿivażsuz ve ġarażsuz **[141b]** (1) naṣīḥat ideler, ḫiẓmet ide ve anlaruñ-ıla muṣāḥabet ve muḥālaṭa ide ve anlaruñ sözini (2) istimāʿ ide ve ḥüsn ü ḫulḳ iẓhār idüp beşāşet göstere. Ammā her gişinüñ (3) sözini ḳabūl itmekde ivmek göstermeye ve ḳullarınuñ ẓāhirine maġrūr olmaya, bel-ki (4) teʾemmül ide tā ki her gişinüñ ġarażına vāḳıf ola ve ḥaḳḳı bāṭıldan farḳ ide, andan (5) ṣoñra ṣavāb ne ise anuñ üzerine ola. Ve ṣuleḥāya yaʿni şol cemāʿata ki fesāda (6) varmış işleri ḫalḳ içinde ışlāḥ itmege meşġūl olalar, ʿivażsuz ve ġarażsuz (7) medḥ ü ṣena ide ve envāʿ kerāmāta ve eṣnāf-ı tebcīle ve taʿẓīme maḫṣūṣ ḳıla ve anlara (8) teşebbüh ide; zīrā ki anlaruñ meẕhebleri cemīʿı ḫalāyıḳ ḳatında maḥmūd ve

marażīdür. (9) Ve sefīhler-ile ḥilm istiʿmāl ide ve anlaruñ sefāhetine mübālāt ve iltifāt itmeye (10) tā ki aña īzā itmekden aʿrāż ideler ve eger anlaruñ şetmi ve sefāheti-y-ile mübtelā (11) olur-ısa anı ḥaḳīr ṣayup andan infiʿāl ve teʾellüm göstermeye ve mükāfāta ve cezāya (12) meşġūl olmaya, bel-ki sükūn-ıla ve teʾennī-y-ile anlaruñ ḥāllarını ıṣlāḥ ide yaḫūd anlardan (13) aʿrāż ve mufāraḳat idüp terk-i iḫtilāṭ ide ve mümkin olduḳca bu ṣınf-ıla muṣāḥabet (14) ve mücālese itmeye ve anlaruñ-ıla baḥṣ ve mücādele itmegi emr bile ve kibr ehline tevāżuʿ (15) itmeye, bel-ki anlara bi-ʿaynihi bu daḫı tereffuʿ ve tekebbür göstere tā ki anlar kibr iẓhār itmekden (16) müteʾellim ve münzecir olalar ki:

اَلتَّكَبُّرُ عَلَى اَلْمُتَكَبِّرِ صَدَقَةٌ

Yaʿni kibr ehline kibr (17) göstermek ṣadaḳadur ve hem İmām Ġazzālīnüñ raḥmallāh Münḳız Mine’ḍ-Ḍalāl adlu (18) kitābında Ḥażret-i Muṣṭafānuñ ṣalla’llāhi ʿaleyhi ve sellem nübüvvetini iṣbāt itmek (19) ṣadedinde aḫlāḳ-ı ʿaẓīmesin beyān itdügi ḥīnde didügi söz ki fuḳarā-y-ıla (20) ġāyet-i tevāżuʿda ve erbāb-ı yesar ve ġınā-y-ıla ġāyet-i tereffuʿda idi, bu maʿnīnüñ (21) mıṣdāḳıdur ve kibr ehline tevāżuʿ göstermek gişi gendüyi ẕelīl ve ḥaḳīr itmekdür ġayr maḥallında **[142a]** (1) maḥallında; zīrā ki gendüler kibr iẓhār itdügince eger ġayrda tevāżuʿ ve meskenet (2) müşāhede itseler şöyle ẓann iderler ki ḫiẕmet ve teẕellül cemīʿı ḫalḳa vācibdür (3) diyü ve ḥarāmı eline ḳılıç virmiş gibi olur. Ammā çūn-ki kibrleri muḳābelesinde (4) kibr ve tereffuʿ iḥsās ideler, günāh gendüler cānibinden olmasına vāḳıf olurlar (5) ve iḫtimāl var ki tevāżuʿ ve ḫużūʿ ve ḫuşūʿ üzerine olalar ve gerekdür ki (6) gişi erbāb-ı feżāyil-ile iḫtilāṭ ide ve anlardan istifādeyi vācib bile ve anlara (7) muvāfaḳat idüp muʿāvin olmaġı ġanīmet ṣaya ve cehd ide tā ki fażīlet ehli (8) zümresinden ola ve yaramaz ḳonşısınuñ ve aḳrabāsınuñ ġayr-ı mülāyim fiʿllerine (9) ṣabr ide ve müdārā ve iḥsān yolına gide ve yaḳın vechi-y-ile bile ki leʾīmler beden-ile (10) ṣābir olurlar ve kerīmler nefs-ile ṣabr iderler ve hem bu minvāl ve bu ṭarīḳ üzerine (11) muḳteżī-i ʿaḳl olan nesneyi her kimseye işāret ide ve cemīʿı ḫalāyıḳuñ ıṣlāḥına (12) ʿumūmen ve gendünüñ ṣalāḥına ḫuṣūṣā saʿy ide ve ammā eli altındaġı daḫı niçe (13) ṣınflardur ve lakin müteʿallimleri ve ṣadr-ı istifādede olanları ḫōş ṭuta (14) ve anlaruñ ṭabīʿatlarınuñ ve sīretlerinüñ ḥāllarına naẓar ide göre, eger envāʿ ʿulūma (15) müstaʿid olup sīret-i ḫayr-ıla mevsūm olurlar-ısa ʿilmi anlardan menʿ itmeye ve (16) anuñ üzerine minnet ṭaleb itmeye ve ʿilletlerini izāle itmege saʿy ide ve ṭabāyiʿ-ı (17) reviyye ṣāḥiblerine ki teʿallümi ḥırṣ cihetinden iderler yāḫūd ġaraż-ı dünyevī ecli-y-içün (18) iderler tehẕīb-i aḫlāḳ-ıla emr ide ve ʿayblarına tenbīh ide, andan ṣoñra istiʿdādları (19) mıḳdārınca tekmīl ide ve şol ʿilmi ki anlaruñ fāsid ġarażlarına vesīle olur

(20) anlardan menʿide ve belīdleri ve bī-ṭabʿları gendülerüñ fehmine yaḳın olup (21) fāʾideyi müştemil olan nesneye taḥrīż idüp ḳandura ve ʿömr żāyiʿ itmekden iḥtirāz **[142b]** (1) ve ictināb-ıla emr ide ve sāyilleri eger ṭarzları olsa suʾālden ve ilḥāḥdan (2) menʿ ide ve diledükleri nesneyi icābet itmekde tevaḳḳuf ide meger ki ġāyetde (3) faḳīr olup ġayra iḥtiyācı girçek ola ve muḥtāc-ıla ṭamaʿ ehli ortasında temyīz (4) ide ve ṭamaʿ ehlini ṭamaʿdan menʿ idüp maṭlūbına irişdürmeye tā vaḳt ola ki anuñ (5) ışlāḥına sebeb ola ama muḥtāca ʿaṭā ve iḥsān ide ve anlara muvāsāt ve muvāfaḳat (6) ide ve esbāb-ı maʿāşda anlara muʿāvin ola ve mādām faḳīrlere iḥsān itmek (7) nefsi ve ehli ve ʿıyāli emrlerinüñ iḫlāline müʾeddī olmaya anlara iḥsān ide ve żaʿīflere (8) destgīr olup merḥamet ide ve maẓlūmlara yardım ide ve ḫayruñ cemīʿı bāblarından (9) rāstlik ve pāklik niyyetin ide ve ḫayr-ı muṭlaḳa ki menbaʿ-ı ḫayrāt ve müfīż kerāmāt oldur (10) teʿālī ve teḳaddes teşebbüh ide. İnşāʾallāh ü teʿālā bu daḫı işbu sözde buldı tamām.

(11) **Sekiz Faṣl: Eflaṭunuñ veṣāyāsındadur ki kitāb anuñ-ıla tamām olur.** (12) Çūn-ki ḥikmet-i ʿameliyyenüñ mesāʾili şerḥinden şol vech üzerine ki ṣadr-ı kitābda ẕikr (13) olındı fāriġ olduḳ ve anuñ bāblarını istīfā itmekde ve ṣınāʿat ıssılarınuñ (14) sözlerini naḳl itmekde maḳdūrumuzı ve mechūdumuzı beẕl eyledük, diledük ki (15) kitābuñ ḫatmi Eflatunuñ kelimātından bir faṣl üzerine ola ki cemīʿı ḫalāyıḳa nāfiʿdur (16) ve ol gendü şākirdi Aresṭaṭalise[19] eyitdügi vaṣıyyetdür. Eydür ki: “Gendü (17) maʿbūduñı bil ve anuñ ḥaḳḳını ḥıfż eyle ve dāʾimā taʿlīm ve teʿallüm üzerine ol (18) ve ʿilmi ṭaleb itmek üzerine himmeti ve ʿināyeti taḳdīr eyle ve ehl-i ʿilme keṣret-i ʿilm-ile (19) imtiḥān itme. Bel-ki anlaruñ ḥāllarınuñ iʿtibārını şerrden ve fesāddan iḥtirāz (20) itmeg-ile it. Ve Bārī Teʿālādan bir nesne isteme ki anuñ nefʿı munḳaṭıʿ ola (21) ve yaḳın üzerine ol ki cemīʿı mevāhib ve ʿaṭāyā ve mezāyā anuñ ḥażretindendür ve senden **[143a]** (1) ve senden mufāraḳat itmeyen fāʾideleri ve bāḳī niʿmetleri andan iste (2) ve hemīşe oyanuḳ ol ġāfil olma ki şerrlerüñ esbābı çoḳdur ve taḥṣīli (3) mümkin olmayan nesneyi ārzū-y-ıla ṭaleb itme ve bel-ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālānuñ (4) ḳulına intiḳāmı suḫṭ ve ġażab-ıla olmaz, bel-ki taḳvīm-ile ve teʾdīb-ile olur bu ḥayāt-ı (5) fāniye üzerine iḳtiṣār itme tā ki aña mevt mużāf olmaya ve ḥayātı ve mevti (6) maḳbūl ṣayma, meger ki fażīlet kesb itmege vesīle ola rāḥat olmaġa (7) ve uyḫu uyumaġa iḳdām itme. Meger ki üç nesnede muḥāsebe-i nefs itmiş (8) olasın: Birisi ol ki bu güne degin fikr idesin göresin ki senden (9) hīç ḫaṭā vāḳıʿ oldı mı, olmadı mı ve birisi daḫı ol ki teʾemmül idesin (10) göresin hīç bir ḫayr işledüñ mi işlemedüñ mi ve üçinci ol ki taḳṣīr-ile hīç ʿamel (11) fevt eyledüñ mi, eylemedüñ mi? Fikr eyle ki aṣlda ne-y-idüñ ve mevtden ṣoñra

[19] Metinde اَرَسْطَاطَالِيسَه şeklinde yazılıdır.

ne olsañ (12) gerek ve hīç kimseye īẕā itme ki ʿamelüñ işleri teġayyür ve zevāl maʿrażındadur. (13) Beẕbaḫt ol kimsedür ki ʿāḳıbet teẕekkürinden ġāfil ola ve ẕilletden girü çekinmeye. (14) Gendü sermāyeñi ḫāric nesneden ḳılma bir müsteḥaḳḳa ḫayr itmekde suʾāl (15) idüp andan virmesin ḳaṣd itme, bel-ki suʾālden öñden vir. Ḥakīm (16) ṣayma ṣol kimseyi ki ʿālem leẕẕetlerinden bir leẕẕet-ile ṣādmān ve feraḥ ola (17) ya ʿālem muṣībetlerinden bir muṣībetden müteʾellim ve münfaʿıl olup ġamm ve ġuṣṣa (18) göstere hemīşe mevti teẕekkür eyle ve ölenlerüñ ḥālı-y-ıla iʿtibār ḥāṣıl it (19) ve ḫalāyıḳuñ ḫasāsetin bī-fāʾide sözi çoḳ söylemekden ve bir nesnede (20) teftīşin olmazsızın ḫaber virmekden bil ve ṣol kimse ki gendünüñ ġayrınuñ (21) şerrini fikr ider, anuñ nefsi şerri ḳabūl itmiş olur ve meẕhebi şerri müştemil olmış olur. **[143b]** (1) Niçe kerre endīşe ḳıl ve tekrār mülāḥaẓa it bir nesneyi andan ṣoñra ḳavle (2) getür andan fiʿle getür ki ḥāllar mütebeddil ve müteġayyirdür. Cemīʿı ḫalḳı gendü ki dost (3) idici ol ve tīzcek ġażab idici olma ki ġażab itmek senüñ ʿādetüñ (4) olur. Her ki bu gün saña muḥtāc ola anuñ ḥācetini edā itmegi teʾḫīr idüp (5) ṭañlaya ḳoma ki sen ne bilürsin ki ṭañ-ıla ne ḥādiṯ olsa gerek bir nesneye (6) giriftār olan kimseye muʿāvenet ḳıl, meger ol kimse gendü yaramaz ʿameline giriftār (7) olmış ola. İki ḫaṣmuñ sözi senüñ ḳatuñda kemā-yenbaġī maʿlūm olmayınca anlaruñ (8) ortasında ḥükm itmege mübāderet gösterme, yaluñuz ḳavl-ile ḥakīm olma, bel-ki (9) ḳavl-ile ve ʿamel-ile ḥakīm ol ki ḳavl-ile ḥikmet bu ʿālemde ḳalur ve ʿamel-ile ḥikmet ol ʿāleme (10) varup anda ḳalur. Ve eger bir eyü işe zaḥmet ve meşaḳḳat çekesin zaḥmetüñ (11) ve meşaḳḳatuñ ḳalmaz, eyü işüñ ḳalur. Ve eger bir maʿṣiyet işlemekden leẕẕet bulasın (12) leẕẕet bāḳī olmaz, maʿṣiyet ḳalur senüñ-ile. Ve ṣol güni añ ki saña biẕā (13) ideler ve söylemek ve işitmek āletinden maḥrūm olasın, işitmeyesin ve söylemeyesin (14) ve söylemege ḳudretüñ daḫı olmaya ve yaḳın vech üzerine bel-ki bir yire müteveccih (15) olduñ ki anda ne dostuñı bilürsin ve ne ḫōd düşmenüñi. Bes bu ʿālemde (16) kimseyi noḳsāna nisbet itme ve ḥaḳīḳat bel-ki bir yire var-ısañ gerek ki (17) anda ulu ve kiçi ve ġanī ve faḳīr ve mevlā ve ḳul berāber olurlar. Bes bu ʿālemde (18) kimseye tekebbür itme, hemīşe zāduñı ḥāżır ve müheyyā eyle ki kim bilür ki kārbān (19) ḳaçan göçer ve bel-ki Ḥaḳḳ Sübḥāne ve Teʿālānuñ ʿaṭāyāsından ve mevāhibinden hīç bir (20) nesne ḥikmetden yig degüldür ve ḥakīm ṣol kimsedür ki anuñ fikri ve ḳavli (21) ve ʿameli berāber ve müteşābih ola, bir kimsenüñ eylügine mükāfāt ve ʿivaż eyle ve yaramazlıġını **[144a]** (1) ʿafv eyle, ḫıfẓ eyle ve fehm eyle her vaḳtda gendü işüñi ve gendü ḥāluñı teʿaḳḳul (2) eyle. Bu ʿālemüñ ulu işlerinden hīç bir işe melālet gösterme ve hīç vaḳtda (3) taḳṣīr itme ve ḫayrātdan tecāvüzi cāʾiz ṣayma ve hīç seyyiʾeyi ḥasene (4) kesb itmekde sermāye ḳılma. Ve imrārın zāyil olur sürūruñ zevālından ötürü (5) aʿrāż itme ki sürūr-ı dāyimden aʿrāż itmiş olursın. Ḥikmet-i muḥabbet (6) eyle ve

ḥükemānuñ sözin işit ve dünyā hevāsını gendüñden ıraḳ eyle (7) ve marażī edeblerden imtināʿ itme hīç bir işe ol işüñ vaḳtı gelmezden (8) öñden ivme ve bir işe meşġūl olsañ aña fehm ve baṣīret ciheti-y-ile (9) meşgūl ol. Ġanī olsañ ġınā ḥālında ʿaceb ehli ve kibr ehli olma ve saña (10) muṣībet irişse gendüñi ḫōr ve ḥaḳīr eyleme. Ve dostuñ-ıla şöyle muʿāmele eyle ki (11) ḥākime muḥtāc olmayasın ve düşmenüñ-ile şöyle muʿāmele eyle ki ḥükūmetde ẓafer senüñ (12) ola. Hīç kimseye sefāhet itme ve cemīʿı ḫalḳa tevāżuʿ eyle ve hīç bir tevāżuʿ ehlini (13) ḥaḳīr ʿadd itme gendü ki maʿẕūr ḳılduġuñ nesnede gendü gendü ferrāşuñı melāmet (14) itme. Baṭālete şādmān olma ve baḫtuña ve devletüñe iʿtimād itme ve bir eyü (15) iş işlemekden peşīmān olma. Hīç kimse-y-ile mücādele itme, hemīşe ʿadl (16) istiḳāmet yirini üzerine ve ḫayrāta iltizām ṭarīḳası üzerine muvāẓabet (17) ve mülāzemet eyle." Budur Eflaṭunuñ gendü şākirdi Aresṭoya eyitdügi ve (18) ṣaya ki anuñ üzerine kitābı ḫatm itmek istedük ve bundan ṣoñra sözi ḳaṭʿ (19) idelüm. Allāh ü Teʿālā cemīʿı ḫalāyıḳa ḥasenāt ıḳtınāsınuñ ve ḫayrāt iktisābınuñ tevfīḳın (20) erzānı itsün ve gendünüñ rıżāsın taḥṣīl itmege ḥarīṣ eylesün. (21) İnne'l-laṭīfü'l-mucīb vaḳʿu'l-ferāġ min Tercüme-i Kitābü'l-Aḥlāḳ bi-ʿavnü'l-melikü'l-ḫallāḳ.

Hicrī şehr-i muḥarremü'l-ḥarām 956

Mütercim Maʿrūf Efendi ḫaṭṭ-ı şerīfidür.

4.5. Açıklamalı Dizin
Sıra: a b c ç d D e f g ğ h ı i j k l m n ñ N o ö p q r s ş t u ü v w x y z

ābā Ar. Atalar.
ā.-ı beşeriyye 101b/13
ā.+muz 64a/20
ā.+sından 21a/03
ā.+ya 101b/10
[=4]
ābād Ar. Sonsuz zamanlar, sonu olmayan.
ā.-ı ecdād 35b/19
[=1]
ʿ**abd** Ar. Kul, bende, köle.
ʿ**a.-ı bi'ṭ-ṭab**ʿ 88b/21, 89a/02
ʿ**a.-ı şehvet** 89a/03
[=3]
ʿ**abdu'l-baṭn** Ar. İnsan nesli.
ʿ**a. olmak gibi** 52a/06, 65b/21
[=2]
ʿ**abdullah** Erkek ismi.
ʿ**a.** 80b/14
[=1]
ʿ**abdurrahman** Erkek ismi.
ʿ**a.+dur** 80b/14
[=1]
ʿ**abeş** Ar. Boş, anlamsız şey.
ʿ**a.** 7a/04, 82b/17, 105a/19
ʿ**a.+e** 105a/18
ʿ**a. ol-** 102b/15
[=5]
ʿ**aceb** Ar. Garip, şaşırtıcı.
ʿ**a.** 16a/10, 56b/11, 89a/09, 105a/07, 115a/08, 144a/09
ʿ**a.+den** 56b/13, 71a/02
ʿ**a.+dür** 56a/14
[=9]
ʿ**aceble-** Şaşırmak.
ʿ**a.-rem** 130b/21, 131a/01, 133b/07
[=3]
ʿ**acele** Ar. Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, sabırsızlık göstererek hızlı davranma, çabukluk, tezlik.
ʿ**a.+y-ile** 60a/05
[=1]
ʿ**acem** Ar. İran'ın Hint-Avrupa ırkından olan halkı ve bu halktan olan kimse.
ʿ**a.** 57b/21, 89a/06, 124b/13
ʿ**a. (ḥayvānāt-ı** ʿ**acem)** 59b/16
ʿ**a. (pādişāh-ı** ʿ**acem)** 109a/10
ʿ**a.+den (ḥayvānāt-ı** ʿ**acem)** 70b/15
ʿ**a.+e (ḥayvānāt-ı** ʿ**acem)** 54a/07
ʿ**a.+i** 120a/10
ʿ**a.-i memleket** 120a/17
[=9]
acı Üzücü, ıztırap verici.
a. ol- 132a/18
[=1]
acıt- Canını yakmak, ağrıtmak.
a.-a (acıda) 83a/09
[=1]
ʿ**ācil** Ar. Çok acele, geciktirilmesi mümkün olmayan, hemen ele alınması gereken.
ʿ**a.+e** 6a/20
[=1]
ʿ**āciz** Ar. Güçsüz, ḳudretsiz kimse.

ʿ**a. bul-** 37a/09

ʿ**a. eyle-** 132b/10

ʿ**a. ḳal-** 107b/10

ʿ**a. ol-** 54b/10, 54b/10, 56b/21, 71b/07, 91b/01

ʿ**a. olduḳdan ṣoñra** 80a/14

[=9]

ʿ**acz** Ar. Kuvveti yetmeme durumu, güçsüzlük.

ʿ**a.+den ġayrı** 37a/12

ʿ**a.+in** 59b/10

ʿ**a.+inden** 53b/09

ʿ**a.+ine** 58b/08, 59a/17

[=5]

aç- Bir şeyi örtülü, kapalı, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.-amadı 60a/01

a.-maḳ 59b/21, 60a/05

a.-maya 86a/18, 86a/19, 86b/12

a.-sa 87a/03

[=7]

kilid aç- 60a/05

[=1]

açıḳlıḳ Açık olma durumu, kapalı, bağlı, kilitli, tıkalı olmama.

a.+ı gibi (el açıḳlıġı gibi) 8b/20

[=1]

açıl- Kapalı, örtülü, kilitli, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık duruma getirilmek.

a.-a 96b/07

a.-duġı 96b/09

a.-masa 60a/05

a.-mış 78a/05

[=4]

açlıḳ Aç olma, acıkma durumu.

a.+ı (açlıġı) 86a/06

a.+ıla (açlıġ-ıla) 86a/05

a.+ınuñ (açlıġınuñ) 66a/18

a.+larınuñ 71a/17

a.+uñ (açlıġuñ) 82a/04

[=5]

açuḳ Kapalı, örtülü, bağlı durumda olmayan, açılmış.

a. 70a/21, 70b/01, 73b/12, 86a/17

[=4]

açuḳlıḳ Bk. **açıḳlıḳ**

a.+ı (el açuḳlıġı gibi) 127b/15

[=1]

ad Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek karşılamaya yarayan kelime, isim.

a.+ıdur 13b/20

a.+ıla 80b/13

a.+ın 50b/07

a.+lar-ıla 80b/15

a.+larını 29b/02

a. vir- 11a/09, 80b/15, 94b/09, 94b/11, 106b/12

[=10]

aʿdā Ar. Düşmanlar.

a. (tasallut-ı aʿdā) 16a/17

a.+nuñ 46b/04, 56a/21, 137b/11, 139b/19, 141a/02

a.+sına 124a/13

a.+sınuñ 128b/16

a. üzerine 140b/04

a.+ya 137b/09, 139b/14

a.+yı 124b/17

[=12]

ādāb Ar. Davranışlarda ve ilişkilerde alışılmış usullere, ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, âdet, yol yordam,

ā. (erbāb-ı ādāb) 75a/06

ā.+a 88b/15

ā.+dan 83b/20

ā.+ı 18b/06

ā.-ı ākil 86a/08, 86b/08

ā.-ı cemīle 19a/19

ā.-ı feżāyil 4a/07

ā.-ı ḥareket 85b/11

ā.-ı maḥmūde 98a/10

ā.-ı şınāʿat 84a/14

ā.-ı tekellüm 84b/18

ā.+ıla 73a/02

ā.+ın 82a/02

ā.+uñ 18b/20

[=15]

ādāb-ı ibnü'l-muḳaffaʿ Ar. İran asıllı mütercim ve edip olan İbnü'l-Mukaffa'nın Adab adlı eseri.

ā.+da 128b/02, 129a/04, 129a/20

[=3]

aʿdād Ar. Sayılar, adetler.

a.+dan 117b/02

a.-ı eşḫāṣ 25b/11

[=2]

ʿadālet Ar. Hak ve hukuka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama, adl.

ʿa 21b/05, 22a/06, 26a/05, 32a/14, 33a/01, 33a/14, 34b/07, 35b/13, 36b/10, 38b/10, 38b/11, 38b/18, 38b/20, 38b/20, 39a/12, 39b/01, 39b/21, 40a/01, 40a/14, 40a/19, 40b/19, 41a/03, 44a/02, 66a/12, 76b/21, 77a/01, 87b/09, 95a/02, 95a/03, 95a/21, 99b/18, 100a/02, 101a/04, 102a/04, 109b/18, 110b/18, 118a/08, 122b/12

ʿa. (cins-i ʿadālet) 24a/01

ʿa. (fażīlet-i ʿadālet) 20b/19

ʿa. (ḥāfıẓ-ı ʿadālet) 74a/12

ʿa. (ḥuṣūl-ı ʿadālet) 21a/17

ʿa. (iʿtibār-ı ʿadālet) 32b/06

ʿa. (ḳavānīn-i ʿadālet) 107a/04

ʿa. (lafẓ-ı ʿadālet) 31b/17

ʿa. (sīret-i ʿadālet) 36a/10

ʿa. (şarṭ-ı ʿadālet) 60b/07

ʿa.+de 14b/09, 39b/21, 40a/05, 40a/14, 40a/18, 40b/16, 41b/01

ʿa.+de (bāb-ı ʿadālet) 92a/07

ʿa.+den 21b/05, 40a/17, 40a/17, 100a/10

ʿa.+den (fażīlet-i ʿadālet) 32a/04

ʿa.+den (ḳāʿide-i ʿadālet) 93b/02

ʿa.+den (vücūh-ı ʿadālet) 32a/17, 34a/20

ʿa.+dür 7b/20, 21a/13, 27b/02

ʿa.+dür (ʿiffet-i ʿadālet) 20b/21

ʿa.+e 31b/03, 31b/07, 39a/15, 40a/18, 95b/02, 104b/13, 138b/06

ʿa. gibi 27a/12

ʿa.+i 33b/05, 34b/05, 35b/10, 39a/08, 40a/13, 41a/21, 41b/07, 69b/06, 75b/02, 102a/05

ʿa.+i (ḳānūn-ı ʿadālet) 91a/03

ʿa.+i (şarṭ-ı ʿadālet) 59b/02, 99b/15

ʿa.+i ʿamm 40b/14

ʿ**a.+i küllī** 40b/11, 40b/12, 41a/05

ʿ**a.+ile** 16b/08, 31b/04, 41a/07, 101a/02, 117b/16, 119b/10

ʿ**a.+üñ** 24b/13, 34b/08, 35b/09, 35b/21, 38b/13, 38b/14, 38b/19, 39a/11, 40a/09

ʿ**a.+üñ (ehl-i ʿadālet)** 39a/08

ʿ**a.+üñ (faẓīlet-i ʿadālet)** 31b/12

ʿ**a.+üñ (ṣāḥib-i ʿadālet)** 39a/01

ʿ**a.+üñdür** 32a/05

ʿ**a. üzerine** 95a/21, 95b/07

[=113]

ʿ**ādāt** Ar. Âdetler.

ʿ**ā.+dur (iḫtilāf-ı ʿādāt)** 11b/02

ʿ**ā.-ı cemīle** 67b/18

ʿ**ā.-ı ḥamīde üzerine** 19a/19

ʿ**ā.+ını** 19a/15

[=4]

ʿ**adāvet** Ar. Düşmanlık, husumet, hasımlık.

ʿ**a.** 125a/14, 133a/12, 136b/09, 139b/21

ʿ**a.+e** 133a/18, 137b/18

ʿ**a.+inden** 134a/05

ʿ**a.+ini** 139b/16

ʿ**a.+inüñ** 136a/10

ʿ**a. it-** 140a/05

ʿ**a. ol-** 114a/05, 128a/13

[=12]

ʿ**add** Ar. Kabul etme, sayma.

ʿ**a. eyle-** 7a/04, 11b/16, 20a/02, 26b/06, 30b/01, 75b/08, 78b/19, 100b/05, 116a/01

ʿ**a. it-** 2a/08, 8a/14, 14a/11, 15b/04, 15b/12, 18b/18, 25b/11, 31a/09, 45b/03, 51a/19, 67a/19, 77b/17, 79b/17, 81a/17, 87b/05, 94b/08, 94b/20, 99b/17, 107b/16, 113a/21, 114b/10, 114b/20, 115a/05, 129a/15, 131a/09, 133b/03, 134a/15, 144a/13

ʿ**a. ol-** 5a/16, 20a/07

[=39]

ʿ**aded** Ar. Sayı.

ʿ**a. (keşret-i ʿaded)** 112b/02

ʿ**a.+de** 109a/16, 130b/05, 130b/09

ʿ**a.+i** 20b/07, 20b/07, 64b/10, 96a/04, 116a/16

ʿ**a.+i-y-ile** 26a/21

ʿ**a.-i eşḫāṣ** 64b/14

ʿ**a.-i nevābit** 117b/02

ʿ**a.-i tāmm gibi** 7b/09

ʿ**a.+i üzerine** 116a/15

ʿ**a.+ince** 116b/21

ʿ**a.+inüñ** 64b/06, 117a/04

ʿ**a.+lerini** 25b/17, 25b/19, 117a/05

[=20]

ʿ**adedī** Ar. Aded kelimesinin nispet eki almış şekli.

ʿ**a. (nisbet-i ʿadedī gibi)** 32b/03

[=1]

ʿ**adem** Ar. Yokluk.

ʿ**a.** 27a/09, 91a/06, 92b/21, 95a/09

ʿ**a. (teḳābul-ı ʿadem-i meleke)** 55a/03

ʿ**a.+den (ketm-i ʿadem)** 1b/02

ʿ**a.+i** 61b/18, 62a/13, 68a/09

ʿ**a.+i-y-ile** 50b/21, 119b/12

ʿ**a.-i ḥareket** 4a/12, 53b/21

ʿ**a.-i ḫidmet** 91a/21, 91b/01

ʿ**a.-i iḥsās** 14a/11

ʿ**a.-i ʿilm 5**5a/02

ʿ**a.-i iltifāt-ı ḳudret** 36b/10

ʿ**a.-i ḳudret** 46b/03

ʿ**a.-i maʿrifet** 13b/11
ʿ**a.-i niẓām** 78b/05
ʿ**a.-i taḥṣīl ol-** 58b/20
ʿ**a.-i ṭayş** 22b/19
ʿ**a.-i teʾdīb** 17b/06
ʿ**a.-i yesār** 22b/08
ʿ**a.+indedür** 4b/08
ʿ**a.+ini** 16a/13
[=27]
ādem Ar. İnsan.
ā. 54a/14
ā.+e (nefs-i ādem) 2b/14
ā. oġlanı İnsanlar. 8b/19, 15b/19, 37a/20, 65a/10, 75b/01
ā. oġlanları 20a/06
ā.+lerden 60a/17
ā. (benī ādem) 91b/10
ā.+üñ (benī ādem) 83b/14
[=11]
ʿ**ademī** Ar. Yoklukla ilgili, ölüme dair.
ʿ**a.** 27a/10
ʿ**a.+dür (ṭaraf-ı ʿademī)** 27a/09
[=2]
ādemī Ar. Âdem kelimesinin nispet eki almış şekli.
ā.+lere 54a/14
[=1]
ʿ**ādet** Ar. Alışkanlık, ṭabīʿat, huy.
ʿ**ā.** 16b/17, 17a/01, 49a/14, 80b/17, 135a/16
ʿ**ā. (terk-i ʿādet)** 86b/08
ʿ**ā.+e** 68a/11, 68b/01
ʿ**ā.+i** 40a/15, 49a/13, 53a/15, 86b/08, 113a/14, 114b/16
ʿ**ā.-i maḥmūde** 135b/14
ʿ**ā.-i maʿhūde** 49b/04
ʿ**ā.-i maʿhūdesi üzerine** 124a/01
ʿ**ā.+ile** 83a/05
ʿ**ā.+in** 84b/02
ʿ**ā.+inde** 77a/20
ʿ**ā.+inden** 139b/09
ʿ**ā.+ine** 140b/01
ʿ**ā.+ini** 84b/03
ʿ**ā. it-** 45b/02
ʿ**ā. itdür-** 83a/16
ʿ**ā.+lerde** 95a/10
ʿ**ā.+lerden** 43a/04, 86b/06
ʿ**ā.+lere** 107a/13
ʿ**ā.+leri** 84a/18, 114a/05
ʿ**ā.+lerinüñ** 18b/13
ʿ**ā. ṭut-** 13a/11, 45b/07, 49b/13, 50b/03, 81a/21, 81b/18, 82a/08, 82a/10, 82b/18, 84a/10, 103a/11, 127b/12, 129a/13, 134b/15
ʿ**ā. ṭutdur-** 82a/17
ʿ**ā.+üñ** 29b/08, 143b/03
[=49]
ʿ**ādil** Ar. Haktan, adaletli, adaletten ayrılmayan.
ʿ**ā.** 26a/19, 33a/02, 33a/21, 34b/05, 39a/21
ʿ**ā. (imām-ı ʿādil)** 34b/13
ʿ**ā. (leẕẕet-ı ʿādil)** 14b/09
ʿ**ā. (melik-ı ʿādil)** 123a/19
ʿ**ā.+den (ehl-ı ʿādil)** 39a/14
ʿ**ā.+dür** 40a/14
ʿ**ā.+dür (nāmūs-ı ʿādil)** 33b/07
ʿ**ā.+e** 40b/16

ʿ**ā.+i-y-imiş** 41b/05
ʿ**ā.-i fāżıl ol-** 36a/13
ʿ**ā.-i ḥaḳīḳī** 31b/08
ʿ**ā.-i nāṭıḳ** 33b/01, 33b/03, 33b/03, 33b/04
ʿ**ā.-i şāmit** 33b/01, 33b/02
ʿ**ā.+ise** 118a/08
ʿ**ā. ol-** 39a/20
[=23]
ʿ**adīmü'l-miṯl** Ar. Benzersiz, eşsiz.
ʿ**a.** 59a/13
[=1]
ʿ**adl** Ar. Adalet, doğruluk, tarafsızlık.
ʿ**a.** 31b/04, 72b/15, 117b/21, 120a/19, 144a/15
ʿ**a. (ıḳāmat-ı ʿadl it-)** 33b/18
ʿ**a. (sīret-i ʿadl üzerine)** 66a/14
ʿ**a.+a (ḳavānīn-i ʿadl)** 122b/20
ʿ**a.+dan (şerāyiṭ-i ʿadl)** 37a/17
ʿ**a.+dan ṣoñra** 122b/13
ʿ**a.+dur (ḥākim-i ʿadl)** 87a/16
ʿ**a.+ı** 36a/14
ʿ**a.-ı maḥż** 40b/18
ʿ**a.-ı müdünī** 34a/07, 34a/08
ʿ**a.-ı şāmil** 65a/09
ʿ**a.+ıla** 40b/10, 120a/20
ʿ**a.+ınuñ** 47a/05
ʿ**a. it-** 110a/02, 120a/20, 121a/01, 122a/10
[=23]
adlu Adı olan, adlandırılmış.
a. 141b/17
[=1]
ʿ**adū** Ar. Düşman.
ʿ**a.+larınuñ** 24b/20
[=1]
ʿ**Aḍudü'd-devle** Büveyhî hükümdarı.
ʿ**a.+yi** 47a/12
[=1]
āfāḳ Ar. Ufuklar.
ā.+da (aḳṭār-ı āfāḳ) 36a/14
[=1]
āfāt Ar. Afetler.
ā.+da (mārıż-ı āfāt) 56b/15
ā.+dan 74b/13
[=2]
āferīde Far. Yaratılmış, halkedilmiş.
ā. 137a/10
[=1]
āfet Ar. Önlenmesi elde olmayan büyük felaket, musibet.
ā. 79a/08, 140b/17
ā.+den 140b/17
ā.+e (defʿ-ı āfet) 73b/15
ā.+i 35b/02, 45b/11, 83a/12
ā.-i (intiḳal-ı āfet) 46a/10
ā.-i saʿīd 14a/17
ā.+ile 47b/14
ā.+inden 74a/01, 83a/12, 90b/03, 123b/06
ā.+ini 62b/11
ā.+ler 16a/18, 47b/10, 58b/05, 73b/16, 101a/10
ā.+ler-ile 30a/13
ā.+ler gibi 75b/20
ā.+lerde 48a/08
ā.+lerden 30b/05, 63b/12, 72a/11, 74b/12, 104a/21

ā.+lere 83b/02

ā.+leri 79a/12, 80b/10

ā.+lerüñ 30b/08

ā.+üñ 67a/10, 132b/14, 140b/18

[=35]

ʿ**afīf** Ar. İffetli, namusu sağlam.

ʿ**a.** 28a/09, 31b/02

ʿ**a.+lere** 29a/18

ʿ**a.+lerüñ** 27b/18, 28a/07

ʿ**a. ol-** 31b/03

[=6]

ʿ**afīfü'l-nefs** Ar. Nefsine hâkim olan kişiler.

ʿ**a**. 27b/18

[=1]

āfītāb Far. Güneş.

ā. gibi 51a/11

[=1]

ʿ**āfiyet** Ar. Sağlık, sağlığın verdiği rahat ve huzur.

ʿ**ā. bul-** 66b/16

[=1]

ʿ**afv** Ar. Suç ve hatayı cezalandırmama, bağışlama.

ʿ**a.** 23b/13, 60b/17, 88b/08, 117b/21, 125a/21, 125b/01

ʿ**a.+da** 47a/06

ʿ**a.+da (bāb-ı** ʿ**afv)** 125b/02

ʿ**a.+dan** 60b/06, 125b/01

ʿ**a.+dur** 23b/09

ʿ**a. eyle-** 144a/01

ʿ**a.+ı-y-ıla** 122b/10, 122b/12

ʿ**a.+uñ** 126a/02

[=15]

ağaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli bitki.

a. 6b/08, 72b/03

a.+da 55b/21

a.+dan 72a/20, 72b/02

a.+lar 55b/21, 56a/01

a.+ları gibi 90b/05

a.+un (ağacuñ) 84b/05

a.+uñ (ağacuñ) 55b/17, 55b/17

a.+uñ (şınāʿat-ı ağaç) 41b/16

[=12]

āğāz Far. Başlama.

ā. it- 81b/06, 83b/06

[=2]

ağır 1. Tartıda çok gelen, taşınması güç olan.

a. 28b/06, 28b/08

2. Kıymetli, gösterişli.

a.58b/02, 140a/06

[=4]

ağız Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında bulunan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk.

a.+da 57a/21

a.+ın (ağzın) 86b/09

a.+ına (ağzına) 86a/01, 86a/09, 86b/17, 91a/10

a.+ında (ağzında) 57a/19, 86b/13

a.+ındaki (ağzındaki) 57a/18

a.+ından (ağzından) 86b/19, 86b/21, 87a/05, 87a/06, 87a/10

a.+ını (ağzını) 86b/12, 87a/05, 87a/09

a.+ınuñ (ağzınuñ) 87a/09

[=18]

ağla- Acı, pişmanlık ve bazen de sevinçten göz yaşı dökmek.

a.-mağ-ıla 42a/19, 42b/02

[=2]

ağnāu'l-ağniyā Ar. Çok zenginler.

a. 46b/13

[=1]

ağrāż Ar. Maksatlar.

a.+a (taḥṣīl-i ağrāż) 8b/13

a.+dan 77a/07

a.+ı ḫasīse-i fāniye 47b/20

a.+uñ 115a/19

[=4]

ağulu Zehirli.

a. 80a/03, 83a/12

[=2]

aḥādiṯ Ar. Hadisler, Hz. Muhammed'in sözleri.

a.+de 79a/17

[=1]

āḫar Ar. Başka, diğer.

ā. 112a/13, 133a/18

ā. (ṣaḥṣ-ı āḫar) 110b/04, 112a/10

ā.+a (ʿilm-i żıdd-ı āḫar) 61a/02

ā.+a (ṣaḥṣ-ı āḫar) 112a/10, 112a/12

ā.+dan 111a/06

ā.+dan (nevʿ-ı āḫar) 112a/11, 122b/02

ā.+ı 128b/11, 136b/17

ā.+ıdur 141a/05

ā.+ıla 109a/12

ā.+uñ 19a/06, 29a/08, 134b/05, 136b/08, 136b/09

ā.+uñ (ferd-i āḫar) 19a/06

ā. üzerine 20a/21, 104a/08, 115b/02

[=23]

āḫarsuz Başkası olmadan.

ā. 48b/11

[=1]

aḫass Ar. Çok cimri.

a.+a (mertebe-i aḫass) 4a/02

a.+ı eşyā 8a/18

a.+uñ 48b/16

[=3]

aḫaẕẕ Ar. Çok bahtiyar.

a.+ından 122a/15

[=1]

aḫbāb Ar. Dost, tanıdık, sevilen kimseler, dostlar.

a. 68b/18, 102a/10

a.+a 133a/20

a.+dan 30a/08

a.+ı-y-ıla 70a/12

a.+ıla 136a/14

a.+ına 59b/08

a.+ından 137a/07

a.+ını 41a/19, 135b/02

a.+uñ 65b/01

a.+uñı 134a/08

[=12]

aḫbār Ar. Haberler, söylentiler.

a.+dan 44a/16

[=1]

aḥcār Ar. Taşlar.

a.+ı nefīse 59a/09
[=1]
ʿ**ahd** Ar. Söz verme, söz.
ʿ**a.+de** 136a/02
ʿ**a. eyle-** 50a/13
ʿ**a.-i (ḥüsn-i ʿahd)** 141a/01
ʿ**a.-i mübārek** 64b/11
ʿ**a.+in** 98b/07
ʿ**a.+inde** 135b/21
ʿ**a.+lerine** 135b/12
[=7]
āhet Ar. Felaket.
a.+lerde 48a/08
[=1]
āḫır Ar. Son.
ā. 12a/03, 17a/17, 91b/01, 99a/02
ā. (ḥaḳḳ-ı āḫır) 36b/15
ā. (niʿmet-i āḫır) 36b/15
ā.+a 40a/16, 70a/11, 73b/01, 90a/11, 99a/04, 99a/08
ā.+a (maraż-ı āḫır) 53a/12
ā.+da 56b/14
ā.+da (ṭaraf-ı āḫır) 99a/05
ā.+da (vaḳt-ı āḫır) 13a/03, 13a/06
ā.+dan 11b/05, 52a/20, 91a/21, 94a/10, 95a/15
ā.+ı 40b/05, 40b/07, 53a/18, 124b/15, 124b/16, 124b/17
ā.-ı (żıdd-ı āḫır) 39a/10
ā.-ı merātib-i fażīlet 11b/16
ā.-ı ʿömr 13b/21
ā.+ında 50b/18
ā.+uñ 52a/21, 87a/21, 91a/16, 92a/05, 101a/02
ā.+uñ (şaḫṣ-ı āḫır) 32b/20
ā.+uñ (ṭaraf-ı āḫır) 99a/06
[=39]
āḫırat Ar. Ölümden sonra gidilecek olan yer, öbür dünya.
ā. 61b/13, 61b/15, 66b/19
ā.+da 46b/07, 141a/13
ā.+da (dār-ı āḫırat) 21b/17, 27b/21
[=7]
aḫīr Ar. Son, en sonra olan.
a. 108b/13
a. (meẕheb-i aḫīr) 18b/01
[=2]
aḥkām Ar. Hükümler, emirler, buyruklar.
a.+da (taḳdīr-i aḥkām) 92b/12
a.+ı (ṭabīʿat-ı aḥkām) 75a/12
a.-ı ʿaḳliyye 92b/02
a.-ı cismāniyye 108a/03
a.-ı ezeliyye 63a/19
a.-ı maḥsūsāt 51b/17
a.-ı muḥabbet 138a/19
a.-ı sābıḳa 109a/19
a.-ı temeddün 117b/04
a.-ı tevrīt 109b/06
a.+ına 92b/15
a.+ında 111a/01
a.+ından 2a/02, 107b/14
a.+ını 107b/13
a.+ınuñ 117a/06
[=16]
aḫlāḳ Ar. İnsandaki iyi ya da kötü huylar, tabiat.
a. (ḳabūl-ı aḫlāḳ) 88b/15

a. (şınāʿat-ı tehẕīb-i aḫlāḳ) 19b/18, 43b/03
a. (tehẕīb-i aḫlāḳ) 42a/12
a.+a (ʿilm-i aḫlāḳ) 83b/06
a.+a (şınāʿat-ı tehẕīb-i aḫlāḳ) 43b/02
a.+a (tehẕīb-i aḫlāḳ) 82b/21
a.+da (şınāʿat-ı aḫlāḳ) 32a/04
a.+dur (ʿilm-i tehẕīb-i aḫlāḳ) 44a/10
a.+dur (tehẕīb-i aḫlāḳ) 52b/09
a. gibi 45a/07
a.-ı ʿaẓīme 141b/19
a.-ı beşeriyye 104b/02
a.-ı cemīle 1b/10, 23a/13
a.+ıla (tehẕīb-i aḫlāḳ) 142a/18
a.+ına 52a/03
a.+ında 18b/14
a.+ınuñ 80b/19
a.+uñ 16b/12, 17a/10
[=21]

aḥmaḳ Ar. Aklı kıt, anlayışsız, beyinsiz, bön, budala.
a. 80b/17
a. bil- 115a/10
[=2]

aḥrār Ar. Hürler, esir ya da köle olmayanlar.
a. 75a/02
a. (medīne-i aḥrār) 115a/21, 116a/19
a.+a 28b/12
a.+da (medīne-i aḥrār) 116a/21
a. ol- 115b/03
a.+uñ 28b/12
[=7]

aḫres Ar. Dilsiz.
a.+e 5a/01
[=1]

aḥṣāb Ar. Sahabeler.
a.+ınuñ 9b/21
[=1]

aḫsaḳ Hafifçe topallayan, aksayan.
a. gibi 87b/19
[=1]

aḥsen Ar. Çok güzel.
a. 69b/01
[=1]

aḫsur- Burun zarlarının gıcıklanması ve nefes verme kaslarının birdenbire şiddetle kasılması sonucunda nefesi ağız ve burundan çabukça, gürültülü bir şekilde dışarıya atmak, hapşırmak.
a.-maġı 86a/03
a.-maḳ 86a/04
[=2]

aḥvāl Ar. Haller.
a. 13a/19
a. (ṣıfat-ı aḥvāl-ı mülūk) 47a/11
a.+a (iḳdām-ı aḥvāl) 20b/04
a.+da 14a/05, 14a/18, 24b/01, 29b/16, 46a/07, 66b/05, 81b/03, 85b/15, 87b/16, 97a/08, 106b/21, 112b/18, 119a/04, 128a/11, 130b/07, 130b/14
a.+dan 16b/18
a.+ı 106a/17, 131b/10
a.+ı (efḍal-ı aḥvāl) 73b/11
a.+ı (enseb-i aḥvāl) 14a/03
a.-ı cemāʿat 72a/16
a.-ı maḫṣūṣ 11a/12
a.-ı mütebāyine 23a/15

a.-ı müteżādd 133b/12
a.+ına 47a/13, 50a/02, 121a/02, 123b/18
a.+ında 18b/14, 20b/13
a.+ından 2a/02, 50a/15, 83b/09, 140a/09
a.+ınuñ 12a/15, 43b/20, 123b/15
a.+ınuñ (merātib-i aḥvāl) 139a/09
a.+uñ 13a/15, 14a/09, 25b/07, 31b/08, 41a/09, 47a/18, 49b/18, 107a/05, 135a/15
[=51]

aḥvec Ar. En muhtaç.
a.+idür 46b/15
[=1]

aḫyār Ar. Hayırlı, iyi ve olgun kimseler.
a. 132a/20
a.+a 97b/18
a.+dur 65b/09
a.+ıla 17b/13, 137b/13
a.+ıla (mücāleset-i aḫyār) 18a/15
a. ol- 18a/17
a.+uñ 99b/20
[=8]

aḫẕ Ar. Alma, alış.
a. 103b/20
a.+a 16a/04
a.+da 39a/12
a.+dur (iktisāb-ı aḫẕ) 39a/13
a.+ı-y-içün 103b/01
a.-ı heybet 79a/21
a.-ı muḳābele 36b/11
a.+ında 36a/01
a. it- 45b/17
[=9]

aḥzān Ar. Hüzünler, kederler, tasalar.
a.+ıla 69b/13
a.+ınuñ 77a/15
[=2]

aḫżar Ar. Endişeler.
a. itmek gibi 123b/20
[=1]

ʿāʾid Ar. Bir döneme veya kimseye özgü, onunla ilgili özellikleri taşıyan.
ʿā. it- 127a/20
ʿā. ol- 114b/19, 127a/20, 127b/08, 127b/17, 137a/20, 140b/17
[=7]

ʿāḳ Ar. Dik başlı, asi, serkeş.
ʿā. ol- 132b/06
[=1]

aḳ- Sıvılar ya da ufak taneli maddeler için olduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek**.**
a.-an 90b/04
[=1]

ʿaḳab Ar. Bir şeyin arkası, gerisi.
ʿa.+ince 46a/10, 47b/10
[=2]

aḳall Ar. Çok az, en aşağı.
a.+ı 39a/04
a.-ı mine'l-ḳalīl 101a/21
[=2]

aḳārib Ar. Yakın akrabalar.
a.+ini 24a/11
[=1]

aḳbeḥ Ar. Çok çirkin, kabih.
a.+dür 36b/14, 136b/18
a. ol- 36b/13, 70a/12
[=4]

aḳça Para, nakit.

a.+nuñ 32b/18

a.+ya 32b/18

[=2]

ʿ**aḳd** Ar. Kurma, düzenleme, tanzim etme.

ʿ**a.+ınuñ** 123a/21

[=1]

aḳder En kudretli.

a.+dür 5a/18

a. ol- 111b/15

[=2]

ʿ**āḳıbet** Ar. Son, nihayet, gelecek, istikbal.

ʿ**ā.** 123a/14, 136a/12, 143a/13

ʿ**ā.+den (ḫavf-ı ʿāḳıbet)** 68b/09

ʿ**ā.+e** 102b/17

ʿ**ā.+e (selāmet-i ʿāḳıbet)** 13b/12

ʿ**ā.+i** 78b/21, 103a/01, 105b/03, 126b/20, 141a/13

ʿ**ā.-i ḥamīde** 15b/18

ʿ**ā.-i maḥmūde** 13b/03

ʿ**ā.+inde** 15b/13, 62a/01

[=15]

ʿ**āḳıl** Ar. Akıllı kişi.

ʿ**ā.** 3a/19, 5b/01, 28b/16, 49a/06, 50a/01, 63b/06, 69b/09, 75b/18, 76a/04, 82b/21, 100b/21

ʿ**ā.+a** 41a/04, 49b/21, 77a/05, 102a/14

ʿ**ā.+a (nefs-i ʿāḳıl)** 14b/05

ʿ**ā.-ı fāżıla** 87a/13

ʿ**ā.+ın** 88b/17

ʿ**ā.+lar** 18b/12, 65a/07

ʿ**ā. ol-** 29a/03, 39b/03, 58a/17, 61b/08, 64a/19, 69a/04

[=26]

ʿ**āḳıla** Ar. Âkıl kelimesinin müennes şekli.

ʿ**ā. (nefs-i ʿāḳıla)** 20b/12, 20b/16

ʿ**ā.+ya (nefs-i ʿāḳıla)** 20b/11, 20b/15

[=4]

ʿ**aḳīde** Ar. Kuvvetle benimsenen inanç, görüş tarzı.

ʿ**a.+lerinüñ** 27b/13

ʿ**a.+sinüñ** 55a/18

[=2]

ʿ**aḳīdet** Ar. Akide kelimesinin müennes şekli.

ʿ**a. (ṣıḥḥat-ı ʿaḳīdet)** 11b/14

[=1]

ākil Ar. Yiyici, yiyen.

ā. (ādāb-ı ākil) 86b/09

ā.+de (ādāb-ı ākil) 86a/08

ā.+den 67a/06

ā.+den (idmān-ı ākil) 28a/03

ā.+ile 62b/20

[=5]

ʿ**aḳīm** Ar. Çocuğu olmayan, kısır.

ʿ**a.** 77a/13

[=1]

ʿ**aḳl** Ar. Düşünme, , kavrama, anlama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.

ʿ**a.** 7a/04, 7a/17, 26a/13, 34b/21, 39b/16, 45a/05, 55b/07, 60b/07, 69b/02, 75a/14, 77b/03, 87a/16, 87b/21, 89a/06, 105b/06, 105b/06, 123b/09, 140b/07

ʿ**a. (cevher-i ʿaḳl gibi)** 7b/07

ʿ**a. (ehl-i ʿaḳl)** 21a/05

ʿ**a. (fesād-ı ʿaḳl gibi)** 8a/04

ʿ**a. (ḥaḳīḳat-ı ʿaḳl-ı ilāhī)** 12a/07

ʿ**a. (ism-i ʿaḳl)** 42b/14

ʿ**a. (ḳıllet-i ʿaḳl)** 124a/05

ʿ**a. (muḳteżā-yı ʿaḳl)** 8b/05, 121b/11, 125a/07
ʿ**a. (muḳteżī-i ʿaḳl)** 61b/08
ʿ**a. (muḳteżī-i ʿaḳl ol-)** 142a/11
ʿ**a. (zimām-ı ʿaḳl)** 44b/21
ʿ**a.+a** 43b/18, 49b/07, 66a/04
ʿ**a.+a (cānib-i ʿaḳl)** 67a/19
ʿ**a.+a (cevher-i ʿaḳl)** 75a/03
ʿ**a.+a (kemāl-i ʿaḳl)** 19a/20
ʿ**a.+da** 7a/02
ʿ**a.+da (ʿālem-i ʿaḳl)** 67a/21
ʿ**a.+dan** 91b/07, 124b/13, 140b/09
ʿ**a.+dan (feyż-i ʿaḳl)** 37a/06
ʿ**a.+ı** 39b/15, 39b/19, 66b/02, 105b/01
ʿ**a.-ı ʿamelī** 21b/06
ʿ**a.-ı ilāhī** 12a/01, 12b/03
ʿ**a.-ı ḳuvvet-i fikriyye** 22b/01
ʿ**a.-ı levāzım** 141a/15
ʿ**a.-ı maḥż** 12b/16
ʿ**a.-ı muḳteżā** 48b/11
ʿ**a.-ı tāmm** 9a/13
ʿ**a.+ıla** 39b/07, 39b/12, 77a/10, 81a/11, 105b/05
ʿ**a.+ıladur** 122b/21
ʿ**a.+ında** 19b/06
ʿ**a.+ınuñ** 79a/11
ʿ**a.+lar** 107a/13
ʿ**a.+larında** 119b/17
ʿ**a.+larınuñ** 72b/20, 77b/08, 78b/04
ʿ**a.+uñ** 12b/18, 39b/15, 48b/15, 56b/10, 58a/19, 109b/03
[=73]

ʿ**aḳlī** Ar. Akılla ilgili.
ʿ**a. (evāyil-i ʿulūm-ı ʿaḳlī)** 12b/17
ʿ**a. (leẕẕet-i ʿaḳlī)** 15a/05, 15a/05
ʿ**a. (ʿulūm-ı evāyil-i ʿaḳlī)** 12b/20
ʿ**a.+dür** 15b/05
ʿ**a.+y-ile (cüzʾ-i ʿaḳlī)** 11b/09
ʿ**a.+y-ile (tehẕīb-i ʿaḳlī)** 107a/04
ʿ**a.+yi (maʿrifet-i ʿaḳlī)** 107b/10
[=8]

ʿ**aḳliyye** Ar. Akılla ilgili.
ʿ**a. (cevāhir-i ʿaḳliyye)** 1b/05
ʿ**a. (ḳuvvet-i ʿaḳliyye)** 107b/08
ʿ**a. (leẕẕet-i ʿaḳliyye)** 15b/14
ʿ**a. (umūr-ı ʿaḳliyye)** 104b/20
ʿ**a.+nüñ (leẕẕet-i ʿaḳliyye)** 15b/16
ʿ**a.+y-ile (irādet-i ʿaḳliyye)** 52b/15
ʿ**a.+ye (aḥkām-ı ʿaḳliyye)** 92b/02
ʿ**a.+ye (irādet-i ʿaḳliyye)** 49a/13
ʿ**a.+ye (ḳavānīn-i ʿaḳliyye)** 9b/05
ʿ**a.+ye (umūr-ı ʿaḳliyye)** 104a/19
[=10]

aḳrabā Ar. Aralarında kan bağı olan kimseler.
a. 102a/07
a.+da 102a/19
a.+dan 30a/08
a.+sı 78a/21
a.+sı-y-ıla 132b/03
a.+sını 41a/19, 139b/03
a.+sınuñ 29b/05, 142a/08
a.+y-ıla 77a/17
[=10]

aḳrān Ar. Aynı yaşta olanlar, yaşıt, yaştaş.
a.+dan 49b/13
a.+ı üzerine 29b/06
a.+ına 28b/17, 82b/10, 82b/11, 82b/12

a.+ından 81a/10, 81b/01

a.+ını 135a/01

[=9]

aḳreb Ar. Çok yakın.

a. 107b/15

a.+dür 32a/01, 40a/08, 54b/17, 141a/21

a.+i 113a/17, 121a/06

a.-i eşyā 10b/18

a. ol- 4b/12

a. ol- 30b/09, 34b/11, 34b/12, 39a/13, 39a/13, 43a/07, 52a/16, 54b/20, 76b/11, 77a/03, 77a/21, 114a/04, 114a/06, 116b/05

[=23]

ʿ**aks** Ar. Bir şeyin zıddı, tersi, karşıtı.

ʿ**a.-i aṣl üzerine** 116b/11

ʿ**a.-i maṣlaḥat üzerine** 43a/04

ʿ**a.+i** 13b/15, 33a/20

ʿ**a.+dür** 27a/10

ʿ**a.+inden** 103a/19

ʿ**a.+ine** 108a/07

[=7]

aḳṣā Ar. En son, en uzak yer, son had.

a.+dan (derece-i aḳṣā) 10b/10

a.+dur (mertebe-i aḳṣā) 10a/03

a.-ı ġāyet 84a/12

a.+ya (derece-i aḳṣā) 9b/01

a.+ya (mertebe-i aḳṣā) 31b/18

[=5]

aḳsām Ar. Kısımlar, bölümler.

a. 104a/07

a. (tedāḫul-ı aḳsām) 21a/21

a.+ı 7b/13, 14b/01, 96a/12, 106a/17

a.-ı efʿāl 35b/09

a.-ı ḥikmet-i ʿameliyye 21b/04

a.-ı saʿādet 7b/14

a.+ıdur 7a/18

a.+ında 117b/04

a.+ındadur 95a/13

a.+ından 21a/21

a.+ını 92a/11

a.+uñ 61b/07

[=15]

aḳṭār Ar. Baharat, ev ilaçları, iğne, iplik, tütün, kağıt gibi ufak tefek şeyler satan kimse, attar.

a.-ı āfāḳ 36a/14

[=1]

aḳvāl Ar. Sözler.

a.+ı 112a/06

a.+ıla 49a/12

a.+ından 89b/17

[=3]

aḳvāt Ar. Yenilecek şeyler, azıklar.

a.+uñ 78a/20

[=1]

aḳżā Ar. Fıkıh ilminde en üstün.

a. it- 72a/13, 73b/18

[=2]

al- Sağlamak, elde etmek, istihsal etmek.

a.-a 33a/17, 33b/21, 137b/20

a.-an 103a/20

a.-duġı 86a/10

a.-duḳları 116a/20

a.-maġ-ıla 91a/02

a.-maġa 26a/17, 66a/07, 69b/04, 71b/11

a.-maḳ 34a/05, 69a/16, 74a/12, 122b/04

a.-maḳda 109b/19, 133a/15

a.-maḳdan 80a/07, 128a/09

a.-maḳdan ötürü 113b/08
a.-maya 78b/02
a.-mış 70a/21
a.-salar 69a/18
a.-up 66a/09
a.-ur 113a/02, 116a/19
a.-urlar 69a/13
[=27]
bedel al- 91a/02
ellerinden al- 66a/07, 66a/09
māl almakdan ötürü 113b/08
satun al- 80a/07, 116a/19
[=6]
aʿlā Ar. Daha yüksek, pek yüce.
a. 2a/15, 9a/03, 9b/13, 12a/19, 20a/13
a. (eşref ü aʿlā) 2a/05
a. (melāʾ-i aʿlā) 9b/10
a.+dur 9b/13, 104b/18, 105b/06, 125b/12, 125b/13
a.-ı maʿnī-i āyet 33b/15
a.-ı merātib 105b/01
a.-ı merātibe degin 107a/08
a. ol- 105a/08, 122b/14, 138b/21, 139a/09
a.+sı 14a/13, 78a/04
a.+sıdur 105a/12, 139b/17
a.+sını 104a/13
a.+y-ıla 16b/03
a.+y-ısa 139a/07
a.+ya (melāʾ-i aʿlā) 9b/06, 104b/08
a.+ya (mertebe-i aʿlā) 4a/16
a.+ya (şeref-i aʿlā) 31b/19
a.+yı meḳāṣid 138b/03
[=31]
ʿalāḥide Ar. Tek başına.
ʿa. 36a/19
[=1]
ʿalāḳa Ar. İki şey arasındaki bağ, münâsebet.
ʿa. 99a/14
ʿa.+sı 97a/09
[=2]
ālām Ar. Acılar, elemler.
ā.+da (şāyibe-i ālām) 10b/10
ā.-ı esḳām 48a/07, 48a/07
ā.+ından 104b/07
ā. ol- 48a/09
[=5]
ʿalāmāt Ar. Alametler, izler.
ʿa. (esbāb-ı ʿalāmāt-ı emrāż) 51b/04
[=1]
ʿalāmet Ar. Belirti, nişan, emâre, araz.
ʿa.+i 50a/11, 85b/21, 110a/08
ʿa.-i istiʿdād 81a/05
ʿa.+idür 85b/12, 85b/13, 85b/21, 128b/06
ʿa.+ine 10a/07
ʿa.+lerinüñ 27a/15
[=10]
ʿalāniyye Ar. Meydanda ve açık oluş, ortada olma durumu, aleniyet.
ʿa. 36b/06
[=1]
ālāt Ar. Aletler, makineler.
ā. 111a/11
ā.+a (taḥrīk-i ālāt) 42b/04
ā.-ı bedeniyye 22b/20, 62a/19
ā.-ı edevāt 62a/20

ā.-ı ḳavī 3a/10, 3a/16
ā.+ıla 21a/06
ā.+ını 2b/14
[=9]
ʿ**alāyıḳ** Ar. Alâkalar, bağlar.
ʿ**a.-ı nefsānī** 63b/08
[=1]
alçaḳ Ses için güçlü ve yüksek tonda olmayan, hafif.
a. 85a/09
[=1]
alda- Aldatmak, kandırmak.
a.-maġ-ıla 74b/17, 132a/21
a.-malarına 10b/11
a.-ması ile 6a/14
a.-masına 66a/21, 66b/03
a.-ması-y-ıla 138a/03
a.-yup 28b/19
[=8]
aldan- Bir yalana, güvene layık olmayan birine kanmak, kapılmak; oyuna gelmek.
a.-an 131b/17
[=1]
aldayıcı Aldatma özelliğine sahip olan, yanıltıcı.
a. 47a/03
[=1]
aldur- Bir kimsenin bir şeyi almasını sağlamak.
a.-maḳ gibi 35a/13
[=1]
ʿ**ale'l-ḫuṣūṣ** Ar. Özellikle, bilhassa.
ʿ**a.** 8b/16, 19a/12, 36a/19, 44b/07, 94a/17
[=5]
ʿ**ale'l-ıṭlāḳ** Ar. Genellikle, ayırım yapmadan.
ʿ**a.** 8b/17, 15b/02, 18a/17, 68a/18, 92b/14, 94a/06, 110a/07, 110a/12, 113b/21
[=9]
ʿ**ale'l-ʿumūm** Ar. Umumiyet üzere, genellikle.
ʿ**a.** 8b/16, 19a/11, 94a/16
[=3]
ʿ**ale's-sivā** Ar. Eşitlikle.
ʿ**a.** 13a/08, 34b/14
[=2]
ʿ**alef** Ar. Hayvan yemi.
ʿ**a.** 71a/16
ʿ**a.+e** 72a/10
[=2]
ʿ**aleḳa** Ar. Kan pıhtısı.
ʿ**a.+dan** 89b/01
ʿ**a. ol-** 89b/01
[=2]
ʿ**ālem** Ar. Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin tamamı, kâinat, evren.
ʿ**ā.** 40b/05, 67a/20, 67b/11, 70a/15, 93b/21, 94a/02, 94b/03, 98b/08, 119a/06, 131a/13, 131b/02, 143a/16, 143a/17
ʿ**ā. (allāh ü ʿālem)** 89a/12
ʿ**ā. (ehl-i ʿālem)** 19b/19
ʿ**ā. (mebādī-i ʿālem-i ṭabīʿat)** 1b/05
ʿ**ā. (mecmūʿ-ı eşḫāṣ-ı ʿālem)** 119a/20
ʿ**ā. (mevcūdāt-ı ʿālem gibi)** 108b/12
ʿ**ā. (müdebbir-i ʿālem)** 92b/16
ʿ**ā. (reʾīs-i ʿālem)** 94a/14
ʿ**ā. (ṭabīb-i ʿālem ol-)** 93b/14

ʿ**ā.+de** 3b/13, 9a/16, 9b/14, 13a/16, 18a/13, 18a/14, 19b/08, 19b/19, 25b/05, 28b/11, 64b/01, 67b/12, 93b/14, 94a/07, 105b/07, 119a/20, 124b/08, 126b/08, 128b/12, 131b/08, 133b/20, 135a/09, 143b/09, 143b/15, 143b/17

ʿ**ā.+de (eczā-ı ʿālem)** 94a/14

ʿ**ā.+de (eṭrāf-ı ʿālem)** 109a/01

ʿ**ā.+de (ḥāl-ı ʿālem)** 94a/06

ʿ**ā.+den (tedbīr-i ʿālem)** 93a/03

ʿ**ā.+dür (eşref-i mevcūdāt-ı ʿālem)** 90b/11

ʿ**ā.+e** 9b/18, 37a/11, 37b/16, 74a/21, 93a/02, 94a/05, 109b/06, 143b/09

ʿ**ā.+e (melekūt-ı ʿālem)** 63b/11

ʿ**ā.+e (umūr-ı ʿālem)** 10a/06

ʿ**ā.-i ʿaḳl** 67a/21

ʿ**ā.-i bi'l-ġayb** 134b/02

ʿ**ā.-i fānī** 30a/05

ʿ**ā.-i ġayb** 1b/12

ʿ**ā.-i gün** 58b/03

ʿ**ā.-i ḳuds** 45a/19

ʿ**ā.-i maḫṣūṣ** 11a/10

ʿ**ā.-i maʿrifet** 108a/11

ʿ**ā.-i süflī** 9b/08

ʿ**ā.-i tevḥīd** 6b/20

ʿ**ā.-i ʿulvī** 9b/10, 9b/11

ʿ**ā.+inde** 30b/10, 59a/19, 132b/03

ʿ**ā. ol-** 114a/04

ʿ**ā.+üñ** 17b/10, 57b/04, 83b/14, 91b/09, 93b/09, 94b/14, 109a/06, 119a/06, 119a/07, 119a/08, 120b/06, 122a/07, 123a/21, 144a/02

ʿ**ā.+üñ (mizāc-ı ʿālem)** 93b/13

ʿ**ā.+üñ (niẓām-ı ʿālem)** 39a/14, 57b/05, 101a/08

[=95]

ālet Ar. Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, aygıt.

ā. 13b/14, 89b/08, 90a/03, 90a/07, 121b/07

ā. (maʿnī-i ālet) 33b/21

ā. (miṣāl-i muʿāvenet-i ālet) 89b/14

ā.+e 90b/02

ā.+i 8a/06, 78a/13, 111a/15

ā.-i cismāniyye 63b/14

ā.-i muḳāvemet 29b/17

ā.-i mümārese 16a/08

ā.-i żaʿīf ol- 26b/20

ā.+idür 33b/21

ā.+ile 94b/02

ā.+inden 143b/13

ā.+ler 41b/16, 91b/08

ā.+ler-ile 50a/03, 90b/17

ā.+leri 33b/19, 59b/19, 71a/13, 88a/04, 114a/08, 114a/19

ā.+lerin 90b/16

ā.+lerini 84a/05, 119b/20

ā.+lerinüñ 65a/19, 74a/04

[=33]

ʿ**aleyh** Ar. Üzere, onun üzerine.

ʿ**a.** 60b/01

[=1]

ʿ**aleyhi's-selām** Ar. İslami bir saygı ifadesidir.

ʿ**a.** 40b/09, 72b/11, 91a/06, 109a/03, 109b/05

[=5]

ʿ**aleyhimü's-selām** Ar. İslami bir saygı ifadesidir.

ʿ**a.** 24b/04

[=1]

ʿ**ālī** Ar. Yüksek olan, ulu.

ʿ**ā.** 48b/19, 55a/06, 81a/20, 90a/19, 114b/20, 140a/21

ʿ**ā.+dür** 11a/21

ʿ**ā. himmet bil-** 115a/06

ʿ**ā. himmet ol-** 118a/14, 118a/14

[=10]

ʿ**alī** Ar. Yüksek, yüce, ulu.

ʿ**ā.** 65b/05

ʿ**a. (ḥażret-i** ʿ**alī)** 57b/10

ʿ**a. (maʿnī-i āyet-i** ʿ**alī)** 2b/19

ʿ**a.+nüñ (ḥażret-i imām** ʿ**alī)** 64b/11

[=4]

ʿ**alī bin ebī ṭālib** İslam Devleti'nin 656-661 yılları arasındaki halifesi.

ʿ**a.** 56b/02

ʿ**a. gibi** 64b/04

ʿ**a.+üñ (imām ḥaḳḳ** ʿ**alī bin ebī ṭālib)** 69a/02

[=3]

ʿ**ālim** Ar. İlim sahibi olan, bilici, bilen.

ʿ**ā.-i rabbānī** 101a/10, 101a/11

ʿ**ā.+üñ** 10a/03, 21b/01, 47b/06, 127a/08

[=6]

ʿ**alīü'l-infirād** Ar. Yeteneğinden ve meziyetinden dolayı tek olma.

ʿ**a.** 73b/04

[=1]

ʿ**āliye** Ar. Âlî kelimesinin müennes şekli.

ʿ**ā.+den (merātib-i** ʿ**āliye)** 135b/02

ʿ**ā.+ye (mertebe-i** ʿ**āliye)** 83a/19, 97b/13, 139b/08

ʿ**ā.+yi** 15a/01

ʿ**ā.+yi (sulṭān-ı** ʿ**āliye)** 14b/21

[=6]

allāh Ar. Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı.

a. 30a/18, 37a/20, 47a/18, 63a/09, 63a/10, 63a/18, 68b/08, 76b/03, 80b/14, 84b/18, 99b/04, 101a/20, 102a/05

a.+a 87b/04, 101a/18

a.+dan 63a/14

a.+dan (ḥuḳūḳ-ı allāh) 35b/11

a. rıżāsı 135b/07

a. tebārek ve teʿālā 87b/10

a.+uñ 38a/09, 63a/15, 68b/06, 92b/11

a. ü ʿ**ālem** 89a/12

a. ü teʿālā 4a/17, 6a/19, 10b/21, 12a/17, 20a/16, 30a/06, 34a/21, 37b/08, 37b/21, 38b/09, 38b/12, 41b/01, 43a/09, 68b/07, 76a/15, 83b/16, 86a/03, 86a/06, 87b/05, 104a/14, 104b/17, 104b/18, 105a/05, 105a/10, 105b/07, 106a/02, 108a/11, 125a/09, 132b/20, 144a/19

a. ü teʿālādan ġayrı 3b/09

[=55]

alt 1. Örtücü nitelikteki şeylerle kullanıldığı zaman iç, iç taraf.

a.+ında 66b/01

a.+ından 66b/04

2. Hizmetinde olma ifade eder.

a.+ında 122b/18

a.+ında (eli altında ol-) 115b/13

a.+ındağı 46b/05, 125a/20, 142a/12

[=7]

altı Beşten sonra gelen sayının adı.

a. 116a/16, 141a/06

a.+dur 116a/16

a.+nuñ 25b/03

[=4]

altıncı Altı sayısının sıra sayı sıfatıdır.

a. 3a/16, 6b/01, 22a/13, 22b/06, 23a/08, 23b/09, 24a/02, 56a/15, 56a/21, 61a/09, 63a/14, 78b/01, 118b/17, 130a/12, 141a/12

a.+ya 111a/18

[=16]

altun Sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, ziynet eşyâsı yapımında kullanılan, yoğunluğu 19,26, erime derecesi 1063°C, atom ağırlığı 197,2, atom numarası 79, sembolü Au olan değerli element.

a.+a 104b/15, 133a/06

a.+da 102a/12

a.+dan 111b/09

a.+dur 133a/09

a.+ı 83a/11

a.+uñ 83a/12

[=7]

ʿa.m. Ar. Saygı ifadesi olan ʿaleyhimü's-selām ifadesinin metindeki kısaltması.

ʿa. 13b/01, 13b/20, 72b/10

[=3]

ama Ar. Zıt hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin.

a. 16b/18, 18a/17, 18b/01, 21b/16, 36b/14, 38b/20, 41b/16, 44a/14, 46b/09, 47a/10, 53b/08, 53b/21, 71b/11, 76a/18, 77b/03, 96b/10, 99a/16, 108b/01, 109a/08, 110a/13, 112b/04, 117a/06, 119a/05, 119a/09, 124b/18, 125b/20, 126a/10, 126a/21, 132a/19, 135a/13, 139a/15, 140a/17, 142b/05

[=33]

aʿmāl Ar. Ameller.

a.-ı istiḥyā 28a/13

a.-ı şāliḥa 9a/16

a.+ıla (meşaḳḳat-ı aʿmāl) 49b/04

a.+ına 93a/15

a.-ı cemīle 23b/01

[=5]

ʿamel Ar. Bir amaçla yapılan iş, fiil.

ʿa. 27b/17, 29a/10, 31b/03, 34a/09, 45a/19, 110b/13, 123b/05, 143a/10

ʿa. (ḳısm-ı ʿamel) 21b/01

ʿa.+de 105b/15

ʿa.+e 21a/15, 21b/03, 25b/14, 27b/02, 34a/09, 41a/05, 51b/14, 110b/21

ʿa. eyle- 34a/20

ʿa.+i 27b/18, 33a/19, 143b/21

ʿa.+i (ṣavāb-ı ʿamel) 33b/17

ʿa.-i ḥilye 38a/08

ʿa.-i ṣāliḥ 38a/01

ʿa.+ile 2b/08, 2b/17, 2b/18, 129b/01, 143b/09, 143b/09

ʿa.+ile (senen-i ʿamel) 52b/21, 53a/01

ʿa.+inden 33a/19, 91a/02

ʿa.+ine 143b/06

ʿa.+ini 33a/18, 33a/19

ʿa.+leri 6a/17, 28a/07, 44a/03, 106a/11, 120b/19

ʿa.+lerini 127a/14

ʿ**a.+lerüñ** 53a/16
ʿ**a.+leriñüzi** 57a/06
ʿ**a.+üñ** 21b/01, 60a/19, 143a/12
[=49]

ʿ**ameli** Ar. Sadece ilim ve söze değil uygulamaya dayanan, işlemek ve yapmakla elde edilmiş olan, uygulamalı, pratik.

ʿ**a.** 22a/01
ʿ**a.+nüñ (ʿaḳl-ı ʿameli)** 21b/06
[=2]

ʿ**ameliyyāt** Ar. İşler, faaliyetler.

ʿ**a.+da** 51b/17
ʿ**a.+dan (ḳabīl-i ʿameliyyāt)** 45a/12
[=2]

ʿ**ameliyye** Ar. İş, fiil.

ʿ**a.** 21a/19
ʿ**a. (ḥikmet-i ʿameliyye)** 21a/19, 21b/06
ʿ**a. (ḳuvvet-i ʿameliyye)** 6b/16
ʿ**a.+den (aḳsām-ı ḥikmet-i ʿameliyye)** 21b/04
ʿ**a.+den (tehẕīb-i ḳuvvet-i ʿameliyye)** 21a/13
ʿ**a.+nüñ (ḥikmet-i ʿameliyye)** 142b/12
ʿ**a.+nüñ (ḳuvvet-i ʿameliyye)** 21a/15
ʿ**a.+ye (ḳuvvet-i ʿameliyye)** 21a/08
[=9]

ʿ**āmil** Ar. Amel eden, icra eden kimse.

a. gibi 66a/13
a.+ine 66a/06
[=2]

āmir Ar. Emreden, buyurucu.

ā.-iken 78a/08
[=1]

ʿ**āmm** Ar. Herkese, umuma mahsus.

ʿ**ā.** 23b/11, 38b/20, 40b/16
ʿ**ā. (ʿadālet-i ʿāmm)** 40b/14
ʿ**ā. (tefażżul-ı ʿāmm)** 40b/15
ʿ**ā. ol-** 21b/14, 93b/10, 121a/20, 121a/21
[=9]

ammā Ar. Zıt hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin.

a. 2b/07, 3a/03, 3a/17, 3b/08, 4b/20, 5a/09, 6b/15, 7a/16, 7a/17, 7a/18, 7a/19, 7b/14, 8a/19, 9a/12, 9b/04, 10a/16, 10b/02, 14a/09, 14b/11, 14b/12, 14b/15, 14b/17, 15a/18, 15b/08, 15b/12, 15b/21, 16b/05, 16b/16, 17a/01, 18a/02, 21a/07, 21a/08, 21b/14, 21b/17, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 22a/17, 22a/18, 22a/19, 22a/21, 22b/02, 22b/04, 22b/07, 22b/09, 22b/11, 22b/13, 22b/15, 22b/17, 22b/19, 22b/20, 22b/21, 23a/03, 23a/05, 23a/06, 23a/10, 23a/11, 23a/13, 23a/14, 23a/16, 23a/17, 23a/19, 23a/20, 23b/01, 23b/02, 23b/03, 23b/05, 23b/10, 23b/12, 23b/13, 23b/15, 23b/16, 23b/18, 23b/19, 23b/20, 23b/21, 24a/01, 24a/04, 24a/06, 24a/08, 24a/09, 24a/10, 24a/12, 24a/13, 24a/14, 24a/16, 24a/18, 24a/21, 24b/03, 24b/13, 26a/05, 26a/08, 26a/09, 26a/10, 26a/11, 26a/12, 26a/15, 26a/16, 26b/02, 26b/04, 26b/07, 26b/09, 26b/11, 26b/14, 26b/15, 26b/17, 26b/19, 27b/08, 27b/11, 28b/12, 29a/06, 29b/12, 29b/14, 30a/01, 30b/02, 30b/15, 32b/10, 32b/14, 32b/19, 34a/05, 34b/13, 35a/06, 35a/10, 35a/16, 35a/20, 35b/04, 35b/09, 37b/04, 37b/04, 38a/17, 38a/21, 39a/09, 39a/21, 39b/16, 39b/17, 41b/10, 41b/14,

42b/08, 42b/11, 42b/12, 43a/13, 44a/08, 44a/12, 45b/01, 47b/12, 48a/12, 49a/06, 50b/04, 51b/01, 51b/13, 51b/16, 51b/18, 51b/21, 52a/02, 52a/03, 52a/05, 52a/07, 52a/08, 52a/18, 52b/10, 53b/04, 55b/01, 55b/19, 56b/11, 56b/14, 57b/02, 57b/06, 57b/15, 58a/01, 58a/04, 58a/11, 58a/16, 58a/20, 59a/02, 59a/08, 61b/20, 62a/03, 62b/01, 63b/17, 63b/21, 64a/12, 65a/14, 65b/14, 65b/15, 66a/03, 67a/08, 70b/09, 70b/10, 72b/16, 73b/11, 74b/06, 74b/13, 74b/17, 74b/18, 74b/19, 75a/01, 75a/08, 75a/15, 75b/07, 76a/03, 76a/19, 76b/06, 77a/05, 78a/01, 78a/10, 78b/10, 79b/04, 79b/06, 79b/09, 79b/12, 79b/16, 79b/19, 80a/13, 80a/19, 80a/21, 80b/01, 80b/02, 81b/17, 82a/11, 83a/09, 84a/07, 84b/06, 87a/13, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/20, 89b/03, 90a/05, 90a/12, 90b/01, 90b/06, 90b/09, 90b/12, 90b/14, 90b/21, 91a/20, 91b/06, 92a/13, 92a/15, 92a/16, 92a/17, 93a/02, 95b/15, 96a/13, 96a/15, 96b/02, 96b/05, 96b/07, 97a/10, 97a/21, 97b/17, 99a/09, 99b/20, 100a/19, 100b/07, 100b/13, 103a/02, 103a/17, 103b/04, 103b/07, 106b/06, 106b/09, 106b/18, 106b/20, 107a/01, 107b/06, 108b/14, 109a/08, 110a/15, 110a/20, 110b/01, 110b/06, 110b/07, 110b/12, 110b/16, 111a/14, 111a/18, 111b/07, 111b/17, 112a/05, 112a/21, 112b/04, 113b/04, 115a/21, 115b/16, 116b/18, 116b/20, 117a/01, 117a/05, 117a/16, 117b/02, 117b/12, 119a/10, 121a/09, 121a/13, 121b/12, 123a/03, 125b/12, 125b/16, 126b/15, 130b/05, 130b/05, 130b/14, 130b/15, 132b/10, 136a/12, 138a/09, 139a/09, 139a/11, 139b/10, 140a/05, 141a/15, 141a/19, 141b/02, 142a/03, 142a/12

[=319]

ʿ**āmme** Ar. Umum halk, herkes.

ʿ**ā. (ḫayrāt-ı ʿāmme)** 117b/20

ʿ**ā. (şürūr-ı ʿāmme)** 118a/02

ʿ**ā.-i ḫalḳ** 38a/03, 126a/10

ʿ**ā.-i reʿāyā** 36a/17

ʿ**ā.+y-ile (ḫayrāt-ı ʿāmme)** 117b/17

[=6]

ʿ**amyā** Ar. Kör.

ʿ**a.+ya (metn-i ʿamyā)** 132a/09

[=1]

ān Ar. Zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası, dem, lahza.

ā.+da 131a/02

ā.-ı berḳ gibi 22a/15

[=2]

ana İnsanın veya hayvanın yavru sahibi olan dişisi, anne.

a. 42a/17, 72a/04, 79b/06, 102a/07, 103b/16

a.+lara 79b/02, 79b/04

a.+nuñ 15b/19, 42a/17, 71b/18, 96a/13, 96a/13, 103b/16

a.+sı 132b/03

a.+sına 83a/15

a.+sından 42b/03

a.+sınuñ 42a/21

a.+ya 19a/13

[=18]

ʿ**anāṣır** Ar. Unsurlar, bir bütünü oluşturan parçalar.

ʿ**a.** 2a/06, 40b/04, 90a/02

ʿ**a.+a** 89b/18, 89b/21, 90a/01, 90b/01, 90b/07

ʿ**a.-ı erbaʿa** 32a/12, 104b/16, 120b/01

ʿ**a.+uñ** 18b/11, 40b/06, 96a/01

ʿ**a.+uñ (sibāʿ-ı ʿanāṣır)** 89b/20

ʿ**a. üzerine** 120b/12

[=16]

ancaḳ Yalnız, sadece.

a. 114b/07

[=1]

ancılayın Onun gibi.

a. 7a/08, 26a/13, 31a/04, 43b/07, 48b/20, 59a/20, 66b/12, 90a/10, 115b/18, 128a/08, 128a/09

[=11]

and Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, yemin.

a. iç- 82b/13, 82b/14

[=2]

ʿ**anhā** Ar. Ona.

ʿ**a.+dur (mahrūb-ı ʿanhā)** 102b/02

[=1]

añla- Bir şeyin ne olduğunu akılla kavramak, akıl erdirmek.

a.-maya 15a/12

a.-ya 15a/12

[=2]

añ- Hatırlamak, akla getirmek, tahattur etmek.

a. 143b/12

a.-maġa 137a/11

a.-maya 137a/08

[=3]

ʿ**ār** Ar. Utanma.

ʿ**ā.** 69a/17, 74b/18, 75b/05, 78a/09

ʿ**ā. (mūcib-i ʿār ol-)** 61a/12

ʿ**ā. eyle-** 30a/09

ʿ**ā.+ı** 69a/19

ʿ**ā. it-** 15a/01, 61a/12, 69b/15, 74b/16

[=11]

ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe.

a.+da 106b/19

a.+sındadur 24b/18

[=4]

ārāʾ Ar. Reyler, fikirler.

ā.-i ilāhiyye 104a/19

ā.-i muḫtelife 23a/15

[=2]

ʿ**arab** Ar. Arap kavminden olan kimse.

ʿ**a.** 89a/05, 116b/14

ʿ**a. (ḥükemā-yı ʿarab)** 80a/17

ʿ**a.+da (luġat-ı ʿarab)** 132b/16

ʿ**a.+ından** 114b/16

[=5]

ʿ**arabī** Ar. Araplar'a, Arap kavmine ait.

ʿ**a. at** 19b/21, 20a/01

ʿ**a.+ye** 11a/06

[=3]

ʿ**arabiyye** Ar. Arabî kelimesinin müennes şekli.

ʿ**a.+ye (luġat-ı ʿarabiyye)** 72b/17

[=1]

ārām Ar. Durma, dinlenme.

ā. göster- 23a/20

[=1]

ārāste Far. Süslü, bezenmiş.

ā. it- 78b/17

ā. ḳıl- 57a/10

ā. ol- 83b/18, 84b/15, 116a/03

[=5]

aʿrāż Ar. Belirtiler, işaretler.

a. 3b/10, 3b/15, 29a/20, 46a/01, 48a/11, 94b/06, 115b/21, 136a/04

a. (mūcib-i aʿrāż) 38a/18

a.+a 3b/20

a.+da 32a/20

a.+dan 31b/06

a.+dur 62b/19, 63a/17

a.+ı 61a/06, 94b/08

a.-ı nefsāniyye 62b/18

a.-ı ẕātiyye 2a/01

a.+ına 59b/11

a.+ındandur 56a/19

a.+ınuñ 61a/01, 61a/13, 70b/14

a. it- 5a/08, 6a/15, 13b/01, 27b/19, 45a/18, 48a/18, 50a/16, 60b/06, 75b/12, 84a/02, 94b/18, 125b/08, 127b/13, 135b/11, 141b/10, 141b/13, 144a/05, 144a/05

a. ol- 3b/18

a.+uñ 3b/19

[=43]

ʿ**arażī** Ar. Esasta olmayan, sonradan meydana gelen nitelik.

ʿ**a.** 15a/06, 15b/05

ʿ**a.+ler** 14b/06

ʿ**a. ol-** 14b/13, 103a/10

[=5]

ʿ**arażiyye** Ar. Arazi kelimesinin müennes şekli.

ʿ**a.+yi** 47b/20

[=1]

aʿrāżsuz Ar. Belirtiler olmadan.

a. 63a/19

[=1]

ʿ**arbede** Ar. Kavga, dalaş.

ʿ**a. eyle-** 39b/11

[=1]

aresṭaṭalis Filozof Aristoteles.

a. 8a/19, 9a/14, 13a/09, 13b/17, 16b/01, 18a/16, 33b/07, 34a/19, 37a/18, 41a/12, 48a/02, 92b/10, 92b/16, 104b/10, 120a/14, 130b/13

a.+e 142b/16

a.+üñ 11a/04, 14b/13

[=19]

aresṭo Bk. **aresṭaṭalis**

a. 7a/14, 12b/21, 97a/19

a.+dan 7a/13, 7b/16, 8a/08

a.+dan ṣoñra 8a/07

a.+nuñ 8a/07, 14a/19, 34a/13

a.+ya 125a/16, 144a/17

[=12]

ʿ**ārıż** Ar. Sonradan ortaya çıkan.

ʿ**ā. ol-** 7a/17, 22b/14, 60a/11, 67a/15, 70a/19, 103a/16, 135a/15

[=7]

ʿ**ārī** Ar. Kurtulmuş, soyunmuş olan.

ʿ**ā.** 28b/19

ʿ**ā. ḳal-** 46a/02

ʿ**ā. ol-** 29b/17, 45a/20, 47a/02, 53b/18

[=6]

ʿ**ārif** Ar. Çok anlayışlı, hakkıyla bilen kimse, ehlidil.

ʿ**ā. ol-** 110a/16

[=1]

ʿ**āriye** Ar. Geçici olarak başkasından alınan ya da başkasına verilen şey, ödünç.

ʿ**ā.** 88a/16

ʿ**ā.+den (beden-i mecāzī-i ʿāriye)** 65b/06

[=2]

ʿ**āriyet** Bk. ʿ**āriye**

ʿ**ā.+de** 34b/10

ʿ**ā.+e** 69b/01, 69b/01, 69b/13, 69b/15

ʿ**ā.+i** 69a/20

ʿ**ā.+üñ** 69a/21

[=7]

arḳa 1. Koruyucu, hami.

a. 119a/14

2. Sırtın dayandığı kısım.

a.+sı üzerine 86a/20, 86a/20

a.+sına 4b/15

[=4]

arḳalan- Kendisine yardım edilmek, himaye olunmak.

a.-alar 98b/13

[=1]

arslan Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok güçlü, kedi cinsinden memeli hayvan.

a. 29b/14

a. gibi 138a/03

a.+uñ 5a/19, 29b/12

[=4]

art Arka taraf.

a.+ına (ardına) 85b/16

a.+ında (ardında) 66b/07

[=2]

aru Zar kanatlılardan, bal yapan, vızıldayarak uçan, eklem bacaklı, sokucu böcek.

a. 90a/20

a.+sı-y-ıla (bal arusı) 48a/21

[=2]

ʿ**arż** Ar. Sunma, takdim etme, sunu.

ʿ**a.+a** 75b/10

ʿ**a.+a (selāmet-i ʿarż)** 77a/03

ʿ**a. eyle-** 129b/13

ʿ**a. gider-** 75b/05

ʿ**a.+ı (ḥıfẓ-ı ʿarż)** 76b/19

ʿ**a.-ı müteʿarrıż** 75b/12

ʿ**a.+ına** 49a/20

ʿ**a.+ını** 76a/20

ʿ**a. it-** 49b/06, 51a/07, 57a/07, 137b/16

[=12]

ʿ**arżıyye** Ar. Arzî kelimesinin müennes şekli.

ʿ**a. (mürekkebāt-ı ʿarżıyye gibi)** 89a/18

ʿ**a.+dendür (esbāb-ı ʿarżıyye)** 46a/12

[=2]

ʿ**arżī** Ar. Arzla ilgili.

ʿ**a.** 72a/11

[=1]

ārzū Far. İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.

ā. it- 46b/03, 65a/15

ā.+ların 92a/02

ā.+sın 94b/21

ā.+sına 4a/18

ā.+y-ıla 65b/04, 82a/05, 82a/05, 143a/03

ā.+yı 55b/06

ā.-yı intiḳām 61a/05

ā.-yı nikāḥ 66a/03

[=12]

as- Bir kimseyi boğazına ip geçirip ayaklarını yerden keserek sallandırarak öldürmek, idam etmek.

a.-maġa 29b/02

[=1]

ʿaṣā Ar. Uzun sopa, baston.

ʿa.+y-ıla 124b/14

[=1]

aṣʿab Ar. Çok güç.

a. (aʿser ü aṣʿab) 25a/16

a.+dur 25a/15

[=2]

ʿasākir Ar. Askerler.

ʿa.+üñ (ictimāʿ-ı ʿasākir) 47b/09

[=1]

āsān Far. Kolay.

ā. 115a/16

ā.+dur 28b/12, 30a/20, 140b/08

ā. eyle- 20a/17

ā. ḳıl- 72b/05

ā. ol- 19a/03, 23b/06, 23b/11, 23b/12, 23b/14, 28b/05, 49b/14, 49b/16, 53b/03, 56b/10, 59b/03, 61a/02, 70b/14, 71a/07, 86b/08, 87a/15, 115a/20, 117a/06, 127a/04

[=25]

āsānıraḳ Daha kolay.

ā. 95b/20, 116b/05

ā. ol- 43a/14

[=3]

āsānlıḳ Kolaylık.

ā.+a (āsānlıġa) 19b/02

ā.+ıla (āsānlıġ-ıla) 17a/14, 18b/20, 22b/03, 22b/15, 118a/13, 120a/02

ā.+ıla (ġażab-ı āsānlıḳ) 22b/15

[=8]

āṯār Ar. Bir kimsenin ya da bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler.

ā.+ı 27b/16, 31b/14

ā.+ı (eḫaṣṣ-ı āṯār) 42b/04

ā.+ı (maḫv-ı āṯār) 50b/01

ā.-ı bāṭıl 9a/20

ā.-ı ġayr-ı mütenāhiyye 10b/14

ā.-ı ḥükemā 27b/16

ā.-ı meveddet 134b/03

ā.+ına 27b/03, 27b/03

ā.+ından (ḳuvvet-i temyīz-i āṯār) 81a/02

ā.+ını 1b/12, 14b/18, 98b/15

ā.+ınuñ 31b/19

ā.+uñ 20a/20

[=16]

aṣdıḳā Ar. Sadık, gerçek dostlar.

a. 117b/16, 131a/11, 133b/10, 134b/09

a.+da 102a/19

a.+nuñ 60b/02, 133b/12

a.+sından 137b/08

a.+sınuñ 133a/17

a.+y-ıla 137a/06

a.+y-ıla (vāsıṭa-ı aṣdıḳā) 131b/10

a.+ya 104a/15, 134b/07

a.+ya (ġayr-ı aṣdıḳā) 104a/15

a.+yı 135a/04, 135b/19, 138a/13

[=17]

aʿser Ar. Çok güç ve zor, zahmetli.

a. ü aşʿab 25a/16

[=1]

aşfā Ar. Çok saf, en temiz.

a. it- 44b/12

[=1]

aşġar Ar. Çok küçük.

a.+dur (cābir-i aşġar) 34a/16

a.+dur (nāmūs-ı aşġar) 74a/13

[=2]

aṣḥāb Ar. Sahipler.

a. 68b/18, 102a/10, 136a/13

a. (riyāset-i aṣḥāb-ı sünnet) 110a/21

a.+a (ifrāṭ-ı aṣḥāb) 133a/20

a.+dan 30a/08

a.+ı 70a/12, 97b/21, 98b/21, 130b/04

a.-ı feżāyil 75a/06

a.-ı ḳavī-i ʿaẓīme-i fāyiḳa 92b/10

a.-ı muʿāmelāt 61a/07

a.-ı muḥabbet 95b/14

a.-ı recūliyyet 114b/20

a.-ı ṣābit 119b/13

a.-ı temyīz 18b/17

a.-ı ticāret 59a/18

a.+ına 41a/18, 49b/09, 59b/08

a.+ından 137a/07

a.+ını 110a/02, 135b/02

a.+ınuñ 97a/11, 116b/08

a.+uñ 65b/01

a.+uñı 134a/08

[=28]

āsīb Far. Bela, musibet, zarar.

ā.+i (zevāl-ı āsīb) 46a/10

ā.+ile 47b/13

[=2]

ʿasīr Ar. Güç, zor, zahmetli, müşkül.

ʿa. ol- 19a/03

[=1]

ʿasker Ar. Ordunun her kademesinde görevli subay, astubay, çavuş, onbaşı, erlere verilen isim, leşker.

ʿa. 124b/02, 124b/06, 125a/09

ʿa.+e 125a/10

ʿa.+i 46b/06

ʿa.+leri 119b/07

[=6]

aṣl Ar. Kaynak, başlangıç noktası, mebde, menşe.

a. 88a/19, 116b/12, 118b/01, 122b/14

a. (ʿaks-i aṣl üzerine) 116b/12

a.+da 63a/09, 89b/04, 136a/16, 143a/11

a.+ı 55b/06, 80b/05, 108b/21

a.-ı fıṭrat 53a/03

a.-ı ḥareket 55b/19

a.-ı ḥikmet 21b/04

a.-ı küllī 73a/04, 139b/15

a.-ı maḳṣūd 55a/11, 63b/02

a.-ı mizāc 16b/18

a.-ı ṭabīʿat 17b/11

a.-ı velādet 106a/14

a.-ı vücūd 101b/09, 101b/11

a.+larını 72b/19

a. ol- 36a/19, 36b/20, 65b/09, 70a/11

[=29]

aṣlā Ar. Hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle.

a. 110b/12, 123a/09

[=2]

aşlaḥ Ar. Çok iyi, uygun, elverişli.

a.+ı 41b/05

[=1]

aşlī Ar. Bir şeyin ana unsurunu oluşturan, bünyesinin esasını meydana getiren.

a. (ṭabīʿat-ı aşlī üzerine) 17b/14

[=1]

aşliyye Ar. Aslî kelimesinin müennes şekli.

a.+nüñ (ruṭūbet-i aşliyye) 65a/18

[=1]

aşnām Ar. Putlar, tapınılan şeyler.

a. 101a/19

[=1]

ʿ**aṣr** Ar. Zaman, çağ, devir.

ʿ**a.+da** 92b/21

ʿ**a.+ında** 64b/05

ʿ**a.+uñ** 93a/06, 123a/19

[=4]

aṣvāt Ar. Sesler.

a.-ı ḥayvānāt 54a/08

[=1]

aşaġa Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan yanı veya bu tarafta bulunan kısmı.

a. 28b/07, 28b/09, 81a/03, 85b/14, 85b/17, 86a/13

a.+ya 4a/01

[=7]

ʿ**aṣāyir** Ar. Aşiretler.

ʿ**a.+den** 30a/08

ʿ**a.+ini** 24a/11

[=2]

ʿ**aşere** Ar. On kişi veya on şeyin toplamı.

ʿ**a.+de (maḳūlāt-ı aşere)** 7b/06 Cevher, kem, keyf, izafet, fiil, infial, meta, eyne, hey'et, vaz' diye isimlendirilen on kategori.

ʿ**a.-i uṣūl** 63b/02

[=2]

ʿ**āşıḳ** Ar. Karşı cinsten birine gönlünü kaptırmış kişi.

ʿ**ā.** 8b/02, 99a/19

ʿ**ā.+ıla** 99a/19

ʿ**ā.+ından** 99a/20

ʿ**ā.+lar** 29b/10, 67a/02, 99b/05

[=7]

āşiftelik Aşifte olma durumu, iffetsizlik.

ā. 14b/21

ā.+e (āşiftelige) 97a/17

[=2]

āşikārā Far. Açık, gözle görülebilen, belli, ayan, vazıh.

ā. it- 123b/14

ā. itmedükden şoñra 137a/01

ā. ol- 134b/01

[=3]

āşikāre Bk. **āşikārā**

ā. 81b/16, 113b/16, 128b/17

ā. it- 82b/03, 128b/21, 137a/02

ā. ol- 139b/11

[=7]

āşinā Far. Bildik, tanıdık kişi.

ā. idici 103b/04

ā.+larını 102a/17

ā.+larınuñ 50b/14

ā. ol- 126a/21

[=4]

āşināłıḳ Tanışıklık, ahbaplık.

ā.+ı (āşinālıġı) 103b/04, 134b/17

[=2]

ʿ**aşḳ** Ar. Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok güçlü sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet.

ʿ**a.** 14b/21, 52a/15, 66b/17, 96b/15, 96b/18

ʿ**a.+da (bāb-ı ʿaşḳ)** 79a/07

ʿ**a.+dan (istīlā-i ʿaşḳ)** 52b/01

ʿ**a.+dur** 66b/17

ʿ**a.+ı** 81b/09, 96b/17, 116b/16

ʿ**a.-ı tāmm** 97a/18

ʿ**a.+uñ** 95b/16, 96b/16, 96b/21

ʿ**a.+uña** 96b/14

[=16]

āşūb Far. Karışıklık, kargaşalık.

ā.+ından 30b/07

[=1]

āşüfte Far. Baştan çıkmış, ahlaksız kadın.

ā. olmak gibi 52a/07

[=1]

āşüftelik Bk. **āşiftelik**

ā.+i (āşüfteligi) 60a/08

[=1]

ʿ**aşv** Ar. Kasdetmek.

a. (ḫabṭ-ı ʿaşv) 132a/10

[=1]

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya kaynaklı, tek tırnaklı, memeli hayvan.

a. 4b/06, 4b/10, 4b/14, 30b/13

a. (bārgīr at gibi) 19b/21

a.+a 35a/21, 85b/17

a.+a bin- 110b/05

a.+dadur 57a/12

a.+dan

a.+ı 49a/04

a.+ıla 88a/07

a.+ıla (ʿarabī at) 19b/21, 20a/01

a.+ısa 57a/11

a.+uñ 4b/04

a.+uñ-içün 88a/08

[=17]

at- Bir şeyi bir hedefe doğru fırlatmak.

a.-an 25a/19

a.-maḳ 35a/18

a.-maḳdan 25a/20

[=3]

a. oḳ atmaḳ gibi 35a/18

[=1]

ata Cet, dede ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse.

a. 72a/04, 85b/20, 100a/10, 100a/16, 101b/07, 101b/20, 102a/06, 102a/07, 142b/05

a.+dan 103b/16

a.+dur 135b/06

a.+ı ilāhī 105a/14

a.+lar 101b/08, 101b/12, 125a/05

a.+lar gibi 74b/08

a.+lara 100b/20

a.+ları 112b/05

a.+larına 100b/13, 118a/10

a.+laruñ-ıla 57a/03

a.+laruñ-ısa 57a/13

a.+m 101b/18

a.+mdan 101b/18

a.+nın 100b/01

a.+nuñ 15b/19, 71b/18, 100b/01, 100b/08, 100b/15, 102a/01

a.+ñı 101b/14

a.+sı 56b/19, 132b/03

a.+sına 83a/15, 101b/21

a.+sını 100b/10

a.+sınuñ 100b/11

a.+y-ıla 16a/12, 72a/21

a.+ya 16a/04, 19a/13, 100b/08, 100b/16, 102a/03, 142b/21

a.+yı 100a/15, 100a/15

[=48]

ʿaṭaş Ar. Susuzluk, hararet.

ʿa. gibi 48a/08

[=1]

ʿaṭāyā Ar. İhsan edilen şeyler, hediyeler, bahşişler.

a.-ı ġayr-ı mütenāhiyye 36b/19

a.+sından 9a/01, 36a/02, 143b/19

a.+ya 36a/07

[=5]

āteş Far. Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanmasıyla beliren ışık.

ā.+dür 135b/08

[=1]

atıcı İyi nişan alan, attığını vuran kimse.

a. 25b/01

[=1]

atıl- Bir şey bir hedefe doğru fırlatılmak.

a.-ması 56a/04

[=1]

ʿaṭıyye Ar. Bir büyüğün küçüğe verdiği hediye, ihsan.

ʿa.+dür 9a/02

[=1]

ʿaṭṭās Ar. Devamlı aksıran.

ʿa.+dur 86a/07

[=1]

ʿavāḳıb Ar. Akıbetler, sonuçlar.

ʿa.+ı umūr 30a/01

[=1]

ʿavāmm Ar. Halk, herkes.

ʿa. 31a/08, 34b/19, 47b/11, 65a/13, 66a/01, 77a/02, 100b/07, 127a/13

ʿa.+a 28b/16, 85b/02, 117b/01

ʿa.+a (ṭabʿ-ı ʿavāmm) 117a/15

ʿa.+da 100a/05

ʿa.+dan 114b/21

ʿa.+ı 109b/13, 117a/15

ʿa.+uñ 59a/17, 136a/21

[=14]

aʿvān Ar. Yardımcılar.

ʿa. 112b/02

ʿa. (ehl-i ṣalāḥ-ı aʿvān) 118b/18

ʿa.+a 8b/09

ʿa.+ı (mülūk-ı aʿvān) 120b/06

ʿa. ol- 118b/20

ʿa.+uñ 46b/03

[=6]

aʿvānsuz Yardımcısız.

a. 138b/14

[=1]

ʿavārıż Ar. Engeller.

ʿa.+dan 12b/12

ʿa.+ı 66b/18

ʿa.+ı dünyeviyye 13b/03

ʿa.+ı nefsāniyye 12b/11

[=4]

ʿ**avāyıḳ** Engeller.
ʿ**a.+dan** 5b/15
ʿ**a.-ı cismānī** 63b/09
[=2]
āvāz Far. Ses.
ā. 113a/05
ā.+dan 16b/20, 55b/10
ā. gibi 7b/12
ā.+ı 74a/05, 87a/05
ā.+ıla 42a/19, 133a/11
ā.+ına 78a/16
ā.+ını 85a/08
[=10]
āvāze Bk. **āvāz**
ā.+si 124b/09
ā.+y-ile 113a/05
[=2]
āvāzlu Sesli.
ā. 16a/07
ā.+sın 88b/19
[=2]
ʿ**avdet** Ar. Dönüş, gidilen yerden dönme.
ʿ**a.** 54b/05, 55a/15
ʿ**a. it-** 31a/16, 53a/15, 68b/16, 97a/05
ʿ**a. itdükden ṣoñra** 120a/11
[=7]
ʿ**avḳ** Ar. Alıkoyma.
ʿ**a. it-** 75b/06
[=1]
ʿ**avret** Ar. Vücudun mahrem yerleri, edep yerleri.
ʿ**a.** 71b/20, 72a/21, 77b/20, 99a/02, 99a/07
ʿ**a.+lerden** 79a/14
ʿ**a.+leri** 116b/16
ʿ**a.+lerinüñ** 116b/16
[=8]
ay Güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan ve dünyamızın tek uydusu olan gök cismi.
a.+a 60a/11, 60a/12
a. ay- 60a/10
[=3]
aydıñ Aydınlık, parlaklık.
a.+ına ḳarşu 60a/10
[=1]
ayaḳ Vücudun, bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basarak durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem.
a. 87a/18
a.+ı (ayaġı) 70a/21, 114b/01, 121b/08
a.+ı (ayaġı üzerine) 85b/18
a.+ı-y-ıla (ayaġı-y-ıla) 64b/19
a.+ın (ayaġın) 85b/18, 85b/18
a.+ında (ayaġında) 121b/19
a.+ını (ayaġını) 70a/21, 121b/20
a.+ınuñ (ayaġınuñ) 87a/20
a.+ları 140b/07
a.+ların 29b/01, 86a/18
[=15]
ʿ**ayān** Ar. Açık, gözle görülür, belli.
ʿ**a.-ı mevcūdāt** 43b/19
ʿ**a.+ıla** 17a/17
[=2]
ʿ**ayār** Ar. Ölçü.
ʿ**a.+ı** 131a/11
[=1]
ʿ**ayb** Ar. Utanılacak hâl ve davranış.

ʿ**a.** 50a/13, 60b/08, 78a/09, 129b/10, 137a/15

ʿ**a.+a** 46a/21

ʿ**a.+ı** 69b/13

ʿ**a.+ın** 137a/09, 137a/19

ʿ**a.+ına** 137b/10

ʿ**a.+ını** 50a/06, 79b/11, 137a/19, 140a/18

ʿ**a. it-** 57b/11

ʿ**a.+lar-ıla** 30a/13

ʿ**a.+lara** 134a/01

ʿ**a.+ları** 50a/08, 50a/08

ʿ**a.+larımuñ** 60b/13

ʿ**a.+ların** 126a/12, 136b/08, 140a/16

ʿ**a.+larına** 50b/01, 50b/09, 56b/12, 137a/21, 142a/18

ʿ**a.+larını** 50a/05, 50a/12, 50b/07, 79b/18, 134a/02, 139a/18, 140a/15

ʿ**a.+larınuñ** 133b/19, 140a/19

[=37]

āyende Far. Gelen, gelici.

ā.+ye 11b/07

[=1]

āyet Ar. Kur'ân-ı Kerim'deki sureleri meydana getiren kelime ya da cümlelerden her biri.

ā. (aʿlā-ı maʿnī-i āyet) 33b/15

ā. (maʿnī-i āyet-i ali) 2b/19

ā.-i kerīme 10b/08, 101a/19

[=4]

ayıḳ Sarhoşluk ve baygınlık gibi insanı kendinden geçiren durumların etkisinde bulunmayan, aklı başında olan.

a. ol- 3a/21

[=1]

ayıḳlıḳ Ayık olma durumu.

a.+ı (ayıḳlığı) 3b/01

[=1]

ayır- Birbirinden uzaklaştırmak.

a.-alar 84a/17

[=1]

āyine Far. Ayna.

ā.+leri 59b/19

[=1]

ʿ**ayn** Ar. Gözle görülen şey, maddi varlık.

ʿ**a. (iġmāz-ı ʿayn it-)** 137a/19

ʿ**a.+da (işābet-i ʿayn)** 132a/03

ʿ**a.+dan (ḳuvvet-i ʿayn)** 6a/05

ʿ**a.-ı celāl** 83a/15

ʿ**a.-ı elem ol-** 14b/12

ʿ**a.-ı reẕīlet** 5a/17

[=6]

ayna (< Far. āyīne) Karşısındaki şeylerin görüntüsünü aksettiren, insanların kendilerini görmek için kullandıkları, arkası sırlanmış cam veya madenden levha, gözgü.

a. düz- 50b/14

a.+ya 108a/08

[=2]

ayrıḳ Birbirinden ayrı, aralıklı.

a. 71a/17

[=1]

ayrıl- Uzaklaşmak, ayrı düşmek.

a.-dı 138b/01

a.-dum 138a/21

a.-maġa 80a/12, 88b/16

a.-maḳdan 80a/11

a.-masına 88a/11

a.-urlar 97a/04

[=7]

ayru Uzak.

a. 73b/14

[=1]

ʿ**ayş** Ar. Yaşama, yaşayış.

ʿ**a. (ṭayyib-i** ʿ**ayş üzerine)** 83a/19

ʿ**a.+dür (sūʾ-i** ʿ**ayş)** 61a/06

ʿ**a.+ıla** 13b/19

ʿ**a.+i** 30a/11

[=4]

ʿ**ayub** (<Ar. ʻayb) Bk. ʿ**ayb**

ʿ**a.+ını** 50a/11, 50a/21, 50b/19

[=3]

ʿ**ayyār** Ar. Hilekâr, düzenbaz kimse.

ʿ**a.-ı pīşe** 29a/18

[=1]

az Miktarı ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.

a. 4a/01, 16b/20, 16b/21, 18a/13, 28b/11, 28b/14, 34a/09, 34b/17, 40a/15, 40a/16, 46b/13, 46b/21, 55a/18, 58b/09, 58b/16, 59b/11, 65a/02, 68a/04, 68b/19, 69b/11, 74a/15, 75b/08, 75b/15, 75b/17, 77b/07, 82a/13, 82a/14, 83a/09, 86b/15, 87b/21, 88b/20, 105b/17, 110b/11, 116a/05, 120a/11, 125a/09, 127b/21, 130b/03

a.+dur 74b/11, 101a/21, 101b/02

a.+ısa 105b/13, 134a/15

a. it- 83a/20

a.+uñ 74a/14

[=45]

aʿ**żā** Ar. Vücudu oluşturan parçalar, organlar; organ.

a. 121b/15, 121b/17, 129b/01

a.+dan 73a/08, 73b/06

a.+dur (ḳaṭʿ-ı aʿ**za)** 29a/20

a.-ı insān 73a/19, 73a/21

a.+ı reʾ**īse** 65a/18

a.+nuñ 73a/09, 73a/12, 73b/02

a.+sı 95a/18, 119a/14

a.+sında 25a/05, 25b/08, 26a/04, 26b/04

a.+sındadur 26a/03, 26a/05

a.+sından 85b/21, 121b/07

a.+sını 2b/13, 53a/17

a.+ya 73a/14, 89b/14, 121b/20, 121b/21

a.+yı 73a/17, 82b/04, 132b/19

a.-yı vücūd 66a/12

[=32]

ʿ**aẕāb** Ar. Organlarda duyulan ıztırap, acı.

ʿ**a.** 59b/07

ʿ**a.+dan** 105b/19

ʿ**a.+dan (envā**ʿ**-ı** ʿ**aẕāb)** 29b/02, 34b/13

ʿ**a.+ı-y-ıla** 61b/14

ʿ**a.-ı sauṭ** 59b/09

[=6]

azacuḳ Pek az, az miktarda olan.

a. 10b/19, 55b/16, 55b/20, 122a/06

[=4]

āzād Far. Serbest bırakma, serbestlik.

ā. eyle- 63b/09

ā. ol- 88b/14, 88b/15

[=3]

ażall Ar. Çok dalalette olan.

a.+dur 10a/11

a. ol- 10b/07

[=2]

aʿ**ẓam** Ar. Çok büyük.

a. 105b/05, 123b/02

a. (121a/17
a.+a (kerāmet-i aʿẕam) 19b/02
a.+a (reʾīs-i aʿẕam) 110b/02, 121a/05
a.+dur 34a/18
a.+dur (cābir-i aʿẕam) 34a/14
a.-ı emrāż-ı nefsāniyye 60b/20
a.-ı nefāyis 16a/08
a.+ını 104a/13
a. ol- 52a/16, 116a/13
[=13]

ʿ**aẕamet** Ar. Büyüklük, ululuk, celal.
ʿ**a. (ḫavf-ı ʿaẕamet)** 68b/09
ʿ**a.+ini** 113a/11
[=2]

azarla- Hata ve kusurunu söyleyerek çıkışmak, paylamak, tevbih etmek.
a.-maḳ 140b/08
[=1]

azcuḳ Bk. **azacuḳ**
a. 36a/05
[=1]

ażdad Ar. Zıtlar, birbirine zıt olan şeyler.
a.+ı 28b/14
[=1]

azġunlıḳ Azgın olma durumu.
a.+ına (azġunlığına) 44b/17
[=1]

aẕher Ar. Çok zahir, çok açık.
a.-i eşyā 3a/19
a. ol- 34b/09, 34b/10
[=3]

azıḳ Yenecek şey, besin.
a. it- 88a/18
[=1]

ʿ**aẕīm** Ar. Büyük, haşmetli.
ʿ**a.** 13b/19, 28b/01, 32b/06, 45b/20, 50a/16, 61b/05, 64b/08, 78a/15, 95b/09, 120a/10, 123a/13, 124b/03, 138b/08
ʿ**a. (emr-i ʿaẕīm)** 31a/09
ʿ**a. (māl-ı ʿaẕīm)** 75b/06
ʿ**a.+i (belā-yı ʿaẕīm)** 62a/02
ʿ**a.+i (elem-i ʿaẕīm)** 62a/14, 63b/17
ʿ**a.-i ġıbṭa it-** 10b/19
ʿ**a.+i (ḫaṭā-ı ʿaẕīm)** 58a/21
ʿ**a.-i ḫaṭarlu** 61a/17
ʿ**a.-i nuḥūset** 14a/06
ʿ**a.+ile (māl-ı ʿaẕīm)** 59a/20
ʿ**a. ol-** 23b/11, 68a/05, 68a/08, 112b/20
[=27]

ʿ**aẕīme** Ar. Büyük iş, çok önemli mesele.
ʿ**ā. (aṣḥāb-ı ḳavī-i ʿaẕīme-i fāyiḳa)** 92b/
ʿ**ā. (mekārih-i ʿaẕīme üzerine)** 29a/16
ʿ**ā. (mevhibet-i ʿaẕīme)** 43a/02
ʿ**ā.+de (umūr-ı ʿaẕīme)** 109b/11
ʿ**ā.+nüñ (umūr-ı ʿaẕīme)** 22b/19
ʿ**ā.+sin (aḫlāḳ-ı ʿaẕīme)** 141b/19
[=6]

ʿ**aẕīmet** Bk. ʿ**aẕīme**
ʿ**a.** 118b/11, 118b/21
ʿ**a. (faẓīlet-i ʿaẕīmet)** 118a/19
ʿ**a.+e (faẓīlet-i ʿaẕīmet)** 118b/01
ʿ**a.+i tāmm** 118a/18
ʿ**a.+ler** 91a/13
ʿ**a.+ler-ile** 119b/13
ʿ**a.+lerinden** 118b/10
[=8]

ʿ**azīz** Ar. Yüce, değerli, mukaddes, muazzez.

ʿ**a.+dür** 133b/10
ʿ**a. ḳıl-** 121a/09, 127b/19, 129b/14
ʿ**a.+ler** 138a/17
ʿ**a. ol-** 100a/05
[=6]

ʿ**azīzü'l-vücūd** Ar. Varlığı kıymetli olmak.
ʿ**a.** 31a/06, 50b/04
ʿ**a.+dur** 75b/16
ʿ**a. dur-** 130b/02
ʿ**a. ol-** 58b/06
[=5]

ʿ**azl** Ar. İşine son verme, görevden çıkarma.
ʿ**a.+dan** 88a/14
ʿ**a. it-** 116b/01
[=2]

ʿ**azm** Ar. Bir işi yapmaya kesin karar verme, bir şeyi yapmak konusunda büyük bir kararlılıkla gayret gösterme.
ʿ**a. (saʿādet-i ʿazm)** 9a/05
ʿ**a.+idür** 5b/13
ʿ**a.+ine** 49a/15
[=3]

ʿ**azmü'l-mülūk** Ar. Hükümarlar için söylenen bir özellik.
ʿ**a.** 118a/19
[=1]

ʿ**azmü'r-ricāl** Ar. Hükümarlar için söylenen bir özellik.
ʿ**a.** 118a/19
[=1]

ʿ**azze** Ar. "Aziz olsun" anlamında kullanılan klişeleşmiş dua cümlelerinde geçer.
ʿ**a.** 2b/09, 12a/18, 16b/03
ʿ**a. ve celle** 37b/08, 69a/15
ʿ**a. ismuhu** 37a/15, 95a/09, 104a/14
[=8]

bā-vücūd Ar. Bununla beraber.
b. 87b/09, 114b/03
[=2]

bāb Ar. Bölüm.
b. 14b/02, 139a/01
b.+da 5b/07, 6b/02, 9b/03, 13a/01, 20a/15, 27a/17, 32a/13, 37a/08, 42a/13, 49a/07, 50a/13, 51a/14, 73a/01, 77b/12, 78a/13, 79a/12, 81b/21, 87a/16, 88a/01, 95a/11, 102a/15, 110b/13, 121b/13, 130a/11, 133a/20, 135b/14, 136b/13, 137b/21, 138a/01, 138b/21, 139a/10, 139a/15, 140a/21, 140b/03
b.+dan 37b/17, 51b/02
b.-ı ʿadālet 92a/07
b.-ı ʿaşḳ 79a/07
b.-ı ʿavf 125b/02
b.-ı ḫiẕmet 127b/04
b.-ı maʿīşet 75b/01
b.-ı muʿāmelāt 39a/12
b.-ı reʾīs 102a/06
b.-ı temettüʿ 66a/16
b.-ı temevvül 77a/04
b.-ı żarūret 48b/07
b.+ıdur 138a/02
b.+ında 4b/10, 5b/06, 46a/16, 83a/07, 102a/07, 132b/13, 137b/11
b.+larda 5a/18, 65b/18
b.+larından 142b/08
b.+larını 142b/13
b.+larınuñ 139a/01

b.+uñ 102a/15, 139a/02

[=63]

baʿdel-mevt Ar. Öldükten sonra.

b. 64a/01

[=1]

bādī Ar. Sebep olan şey, neden.

b. 126a/03

b.-i naẓar 24b/11

b. ol- 124a/17, 124a/18

[=4]

bāġī Ar. Doğru ve hak olan yoldan ayrılan kimse, şaki.

b.+lardur 117a/13

[=1]

bağla- 1. İp, bağ ya da başka bir araçla bir şeyi bir yere veya diğer bir şeye, birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek.

b.-mamaḳ 88b/08

2. Önüne engel koymak.

b.-yup 94b/11

3. Bir şey ya da bir kimse ile diğer bir şey veya kimseyi manevi bir bağla birleştirmek, birbirine yaklaştırmak.

b.-ması 134b/09

b.-maya 123a/07

[=4]

b. gönül bağla- 134b/09

[=1]

bağy Ar. Doğru yoldan çıkma, haktan ayrılma, azgınlık.

b. (ehl-i bağy) 101a/05

[=1]

bahā Ar. Güzellik, zarafet.

b. 59a/15

b.+lar-ıla 34a/04

[=2]

bahādır Far. Usta savaşçı, yiğit, kahraman, cesur.

b. 30b/04, 120a/10, 124b/07

b.+a 29b/17

b. ol- 82b/03

[=5]

bahādırlıḳ Yiğitlik, kahramanlık.

b.+ı (bahādırlıġı) 124b/08

b.+ıla (bahādırlıġ-ıla) 112b/06

b. it- 125a/04

[=3]

bahār Far. Kış ile yaz arasında 21 Mart'tan 22 Haziran'a dek süren mevsim, ilkbahar.

b.+a (faṣl-ı bahār) 13a/11

[=1]

baḫīl Ar. Eli sıkı kimse, hasis, cimri.

b. 11b/07, 21b/11, 132a/12

b. it- 39a/20

b.+üñ 60a/21

[=5]

baḥr Ar. Deniz, derya.

b.+i 131a/14

[=1]

baḥṣ Ar. Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mesele.

b. 43b/10, 43b/21, 44a/01

b.+dan 72a/03

b.+i 43b/20

b.-i müstevfī 24b/13

b.+ile 118a/17

b.+inde 22a/20

b. it- 2a/16, 98b/19, 129a/09, 132b/07, 141b/14

b. ol- 2a/02, 2a/02, 2a/03

[=16]

baḫt Far. Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen nasip, uygun talih, ikbal, şans.

b.+a 8a/14

b.+dan 28b/14

b. gibi 8b/20

b.+ı 29a/05

b.+uñ 11b/04

b.+uña 144a/14

[=6]

baḫtlu Bahtı açık olan, kısmetli, şanslı.

b. 115a/05

[=1]

baʿīd Ar. Uzak, ırak.

b. 10b/05, 108a/02

b.+de 51a/21

b.+dur 60b/11, 74a/10, 87b/20, 124b/13, 140b/09

b.+dur diyü 120a/13

b. eyle- 4a/19

b.+ıla (teşebbüh-i baʿīd) 104b/20

b.+ısa 129b/19

b. ol- 75b/04, 75b/13, 111a/11, 139b/20

[=16]

bāʿiṣ Ar. Sebep olan şey, neden.

b. 77a/06, 82b/02, 85b/09, 88a/19

b.+dür 26b/12

b. eyle- 78b/05, 130b/19

b.-i dāḫıl 76b/08

b. ḳıl- 100a/15

b. ol- 7a/06, 24a/05, 24a/06, 29a/13, 35a/06, 39b/09, 41a/07, 41a/08, 49b/11, 70a/03, 77b/06, 82a/19, 98a/13, 139a/07

[=23]

baḳ- Gözleri bir şey üzerine çevirmek.

b.-maya 85b/16

[=1]

bāḳıye Bk. **bāḳıyye**

b. (cevāhir-i nefise-i bāḳıye-i ẕātiyye) 47b/19

b.+me (ḥayāt-ı bāḳıye) 101b/19

b.+nüñ (ecnās-ı bāḳıye) 27b/03

b.+nüñ (ḥayāt-ı bāḳıye) 65a/06

b.+nüñ (maṭlūbāt-ı bāḳıye) 67b/02

b.+si (ecnās-ı ṣāliṣe-i bāḳıye) 27b/02

[=6]

baḳıyye Ar. Geri kalan, artık.

b.+nüñ 64b/07

[=1]

bāḳī Ar. Ebedi, ölümsüz.

b. 29b/04, 64a/01, 67a/21, 143a/01

b. (mülk-i bāḳī) 6a/04

b. (ṣenā-ı bāḳī) 104a/03

b.+dan 84a/02

b.+dur 33b/01, 62b/01, 68b/10

b. eyle- 42b/10

b.-ı umūr 49b/07

b. it- 63b/07, 132b/20

b. ḳal- 17b/14, 71b/11, 74a/10, 86b/21, 97a/09, 99a/02, 99a/05

b. ol- 30a/10, 54b/05, 64b/01, 97a/04, 119b/11, 143b/12

b.+sı 17b/15, 114a/19

b.+y-ıla (ẕikr-i bāḳī) 30a/13

b.+ya (nefs-i meleke-i bāḳī) 21b/18

b.+ya (vücūd-ı bāḳī) 104b/09

[=32]

bākire Ar. Kızlığı bozulmamış, kız oğlan kız.

b. ol- 77a/19

[=1]

bal Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvıyla yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde.

b. 6b/08

b. arusı 48a/21

[=2]

balçıḳ Kıvamı koyu, özlü ve yapışkan çamur.

b.+dan 72a/20

[=1]

bāliġ Büluğa eren, ergin.

b.+lere 27b/15

[=1]

balta Odun yarmaya, ağaç kesmeye yarayan, ağaç saplı, demirden kesici alet, nacak.

b.+ya 4b/06

[=1]

baña Ben zamirinin yönelme hâli.

b. 57a/06, 57a/06, 69b/18, 76b/03, 101b/01, 125b/10, 125b/12, 125b/17, 130a/02, 138a/18

[=10]

bār Ar. Yük, ağırlık veren şey.

b. 4b/06

[=1]

bārgīr Far. Beygir kelimesinin eski metinlerdeki asıl şekli.

b. 20a/01

b. at gibi 19b/21

[=2]

barış- Aradaki dargınlık ya da savaşa son vermek.

b.-maḳdur 141a/04

[=1]

bārī Ar. "Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran, yaratan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

b. 44a/06, 82b/15

b. teʿālā 2b/09, 8b/21, 9a/02, 12a/08, 12b/01, 16b/03, 17a/11, 25a/12, 30a/03, 35b/11, 35b/20, 37a/15, 37b/06, 37b/13, 37b/16, 46b/14, 46b/19, 65b/12, 67a/12, 69a/14, 69a/15, 104b/11, 142b/20

[=25]

bārī Far. Hiç olmazsa.

b. 122b/03, 125a/20, 137a/14, 139b/05, 140b/16]

[=5]

barmaḳ İnsanın, bazı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri.

b. 137b/19, 137b/20

b.+ın (barmaġın) 86a/01

b.+ına (barmaġına) 86b/16

b.+ından (barmaġından) 86b/11

b.+ını (barmaġını) 86a/01, 86b/13

b.+larını 87a/08

[=8]

barnamis bermeni Yunan dilinde Eyüp peygamberin adı.

b. 13b/19

[=1]

bas- Ayak altına almak, çiğnemek.

b.-duġı 64b/19

[=1]

başar Ar. Görme, görme özelliği.

b.+ını 47b/03

[=1]

başġun Düşmanı gafil avlayıp beklemediği zamanda ani şekilde üzerine saldırma.

b.+ı 126a/05

[=1]

başīret Ar. Kalp gözüyle görme, idrak etme.

b. 100b/12, 144a/08

b. (ehl-i başīret) 21b/13

b. (naẓar-ı başīret) 15b/12

b.+i 108a/20

b.+ile (naẓar-ı başīret) 97b/09

[=6]

basīṭ Ar. Herhangi bir özelliği olmayan, alelade.

b. 3a/14, 104b/19

b. (cehl-i basīṭ) 53b/06, 54b/14, 54b/17, 54b/18

b. (cevāhir-i basīṭ) 97b/01

b. (cevher-i basīṭ) 97a/14

b. (ʿilāc-ı cehl-i basīṭ) 53b/17

b.+dan 54b/20

b. diyü 55a/01

b.+dur 55a/04, 75a/18

b.+dur (cehl-i basīṭ) 54b/18

b.+dur (cevher-i basīṭ) 3a/09

b.-ı rubʿ-ı meskūn 64b/18

b.+uñ 54b/20

b.+uñ (cehl-i basīṭ) 53b/17, 55a/02

[=19]

basīṭa Ar. Yalın, sıradan.

b.+nuñ (emrāż-ı basīṭa) 52a/10

b.+nuñ (siyāsāt-ı basīṭa) 92a/11

[=2]

baş 1. İnsan vücudunun kulak, göz, ağız, burun gibi duyu organlarının ve içinde beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en ön kısmı, kafa.

b.+ı 70b/01

b.+ın 85b/16, 85b/20

b.+ında 82b/08

b.+ını 70a/21, 81a/03

b. üzerine 30a/19

2. Kişinin kendi şahsı.

b.+ına 89b/08

[=8]

başla- Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek.

b.-duġı 84a/07

b.-maya 86b/11

[=2]

baṭālet Ar. İşi olmayıp hareketsiz oturma, işsizlik, battallık.

b. 67a/13

b. (ʿilāc-ı baṭālet) 67a/08

b. (muḥabbet-i baṭālet) 65b/15, 102a/20

b.+e 144a/14

b. gibi 52a/15

[=6]

bāṭıl Ar. Doğru olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan şey.

b. 40a/04, 54b/11, 62a/17, 135b/06

b. (āṣār-ı bāṭıl) 9a/20

b. (iʿtikād-ı bāṭıl) 54b/08

b.+da (ibṭāl-ı bāṭıl) 53b/09

b.+dan 45b/03, 141b/04

b. ol- 3b/08, 18a/05, 66b/03, 101a/08, 119a/15

b.+uñ 106b/14, 108b/21

b.+uñ (ehl-i bāṭıl) 108b/20

[=17]

bāṭıla Ar. Bâtıl kelimesinin müennes şekli.

b.+sına (muʿteḳadāt-ı bāṭıla) 55a/16

b.+sındandur (muḥālāt-ı bāṭıla) 65a/07

[=2]

bāṭın Ar. İç yüz, derun, zamir.

b.+da 13b/11, 47a/04, 47a/13

b.+dur (tehẕīb-i bāṭın) 1b/12

b.+ı 12b/12, 12b/13

b.+ında 66a/21

[=7]

bāṭına Bâtın kelimesinin müennes şekli.

b.+dan (ḫavāss-ı bāṭına) 3a/17

[=1]

baṭī Ar. Yavaş, ağır.

b. ol- 18a/21

[=1]

baṭīu'l-ʿaḳd Ar. Geç bağlan.

b. 96a/16

b. ve'l-inḥilāl Geç bağlanıp geç çözülen. 96a/17

[=2]

baṭīu'l-inḥilāl Ar. Geç çözülen.

b. 96a/18

[=1]

baṭīʾüz-zevāl Ar. Geç bozulan.

b. ol- 16b/15

[=1]

baṭn Ar. Karın.

b.+uñ 15a/01, 94b/20

[=2]

baṭş Ar. Kuvvetle tutup yakalama.

b.-ı ḫayr 93a/13

b.+ıla 116b/07

[=2]

baṭṭāllik Ar. İşe yaramazlık.

b. 67a/08

b.+den 138b/16

b.+e (baṭṭāllige) 45b/14

[=3]

baylıḳ Zenginlik, varlıklı olma.

b.+da 91a/18, 136a/04

[=2]

baʿż Ar. Bir şeyin küçük parçası, cüz'ü.

b. 7a/16, 17b/12, 39b/09, 63a/20, 94b/07, 96a/09

b.+a 34a/06

b.+dan 34a/06

b.-ı beynehümā 19a/05

b.-ı ḫayyir 19a/05

b.-ı şerrīr 19a/05

b. ol- 12a/13, 113b/15, 113b/15, 113b/16, 114b/21

[=16]

bāzār Far. Pazar kelimesinin eskiden kullanılan şekli, çarşı, alış veriş yeri.

b. (muʿāmelāt-ı ehl-i bāzār) 112b/07

[=1]

baʿżı Ar. Bir kısım.

b. 6a/08, 6a/09, 27a/02, 43a/13, 54a/14, 54b/09, 73b/01, 74a/09

b.-ı ebvāb 8b/17

b.-ı eşḫāṣ 18a/12, 18a/13

b.-ı evżāʿ 133b/11

b.-ı feżāʾil 138b/10

b.-ı ḫalāyıḳ 104a/09, 105b/19

b.-ı ḥayvānāt 27b/14

b.-ı ḥükemā 43b/05, 61a/16, 114b/10

b.-ı işārāt 25a/12

b.-ı işārāt-ı nevāmīs 25a/17

b.-ı iżāfāt 8b/18

b.-ı kimse 113b/07

b.-ı ḳuvvet 13a/02, 74a/08

b.-ı maḥall 76a/12

b.-ı mevāżıʿ 76a/11

b.-ı mevcūd 89a/15

b.-ı müteʾellihīn 97a/18

b.-ı nāḳış 27a/06

b.-ı nesne 23b/19, 23b/20

b.-ı ṣınāʿāt 111a/04

b.+lar 7b/06, 26a/07, 37a/20, 113b/08, 113b/09

b.+na 33a/17

b.+ndan 11a/21, 33a/17

b.+sı 4a/10, 4a/10, 5b/19, 5b/20, 5b/21, 7a/14, 7a/15, 7a/15, 7a/15, 11a/21, 17a/08, 17a/08, 17b/12, 17b/14, 17b/15, 18b/20, 18b/20, 19a/04, 19a/04, 19a/09, 19a/09, 19a/10, 19a/10, 21a/03, 27a/14, 28a/21, 28b/01, 28b/02, 31b/09, 33a/17, 34b/09, 34b/12, 36b/14, 48a/19, 48a/19, 68a/06, 73a/20, 73a/20, 73a/20, 73a/20, 73a/21, 73b/01, 74a/10, 75a/16, 75a/16, 75a/18, 75a/19, 77b/03, 86b/06, 89a/20, 89a/20, 90a/13, 90a/16, 90a/20, 90b/08, 91b/06, 91b/06, 91b/06, 91b/07, 92b/01, 92b/02, 97b/15, 104a/10, 104a/10, 105b/15, 105b/17, 105b/20, 111a/20, 111a/20, 114b/06, 115b/04, 115b/06, 115b/06, 139b/01

b.+sı-y-ıla 24b/07, 108a/03

b.+sı üzerine 37b/12

b.+sın 1b/10, 37b/12, 84a/02

b.+sına 1b/10, 13a/02, 50a/17, 55a/01, 90b/08, 127a/09

b.+sında 4b/18, 4b/19, 4b/19, 4b/19, 115b/03, 116a/08

b.+sından 34b/09, 36a/15, 36b/14, 73a/21, 127a/09

b.+sını 132a/17, 140a/19

b.+sınuñ 18b/21, 19a/02, 19a/03, 23b/07, 24b/07, 24b/08, 24b/09, 27b/21, 33a/17, 36a/15, 89a/16, 114b/16, 116a/08, 135a/21

b.+sınuñ üzerine 31b/09

[=155]

bed Far. Kötü, çirkin.

b. 89a/09

[=1]

bed-ḫū Ar. Huyu kötü olan kişi, huysuz.

b. ol- 128a/16

[=1]

bedbaḫt Far. Bahtı kötü olan, bahtsız.

b. diyü 63b/13

b.+ı 61b/14

[=2]

beddillik Far. Korkak, yüreksiz.

b. 52a/14

[=1]

bedel Ar. Bir şeyin yerini tutan başka şey.

b. 36b/21, 37a/01, 48b/15, 122b/01

b. (ḫāṣṣıyyet-i bedel-i meşhūre) 39a/16

b. al- 91a/02

b.+e 88a/09

b.+i 99b/07, 136a/10

b.-i mā-yeteḫalel 48b/12

b.-i mā-yeteḫalel ol- 48b/14

b.+üñ 88a/09

b. vir- 94b/16

[=13]

beden Ar. Vücut, gövde.

b. 8a/06, 27b/03, 44a/13, 45a/16, 63b/20, 66a/04

b. (ḫāl-ı beden) 11a/18

b. (ḫāl-ı beden-i insān) 73a/05

b. (ḳıvām-ı beden) 111b/20, 122b/21

b. (ṣūret-i beden) 52b/02

b. (terfīh-i beden) 83b/02

b.+de 78b/09

b.+de (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-ı beden) 49a/09

b.+den 8a/14, 48b/13, 48b/14, 62b/19, 63b/13, 87a/17

b.+den (ḥayyiz-i beden) 75a/02

b.+e 7b/17, 9a/08, 11a/11, 34b/01, 101a/13

b.+i 8a/11, 43b/02

b.+i (ṣıḥḥat-ı beden) 73a/06

b.+i-y-ile 10b/17

b.+i insān 93b/11

b.+i insānī 2a/02, 19b/07

b.+i maḫṣūṣ 3a/10

b.+i mecāzī-i ʿāriye 65b/06

b.+ile 142a/09

b.+ile (inḥilāl-i beden) 62b/01

b.+ine 82a/18, 82a/19

b.+inüñ 62a/12

b.+ler 116b/07

b.+üñ 8b/08, 9a/07, 9b/03, 52b/03, 56b/01, 78b/09, 105a/19

[=48]

bedenī Ar. Bedenle ilgili.

b. 7b/05, 7b/21

b. (saʿādet-i bedenī) 44a/12

b. (ṭabīʿat-ı bedenī) 17b/08

b.+dür (saʿādet-i bedenī) 44a/08

b.+ye (ġayr-ı bedenī) 8a/01

b.+ye (rāḥat-ı bedenī) 105a/20

b.+ye (saʿādet-i bedenī) 44a/05

[=8]

bedeniyye Ar. Bedenî kelimesinin müennes şekli.

b. (leẕẕet-i bedeniyye) 83b/03

b. (riyāżāt-ı bedeniyye) 45a/15

b. (terk-i leẕẕāt-ı bedeniyye it-) 63a/

b.+den (saʿādāt-ı bedeniyye) 9b/18

b.+den (taṣarrufāt-ı bedeniyye) 121b/03

b.+nüñ (şehevāt-ı bedeniyye) 5a/13

b.+ye (ḳavī-i bedeniyye) 67a/06

b.+ye (leẕẕāt-ı bedeniyye) 44b/19

b.+ye (şehevāt-ı bedeniyye) 67a/16

b.+yi (ālāt-ı bedeniyye) 22b/20, 62a/19

b.+yi (rāḥat-ı bedeniyye) 62b/05

b.+yi (şehevāt-ı bedeniyye) 138b/07

b.+yi (ṭabīʿat-ı bedeniyye) 97b/12

[=14]

bedḫūlıḳ Kötü huyluluk.

b.+ına (bedḫūlıġına) 79b/10

[=1]

bedīʿ Ar. Benzeri olmayan, görülmemiş, ender.

b. 69a/06

b. ol- 62a/06

[=2]

bednāmlik Kötü şöhretlilik.

b. 75b/05

[=1]

beg Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, prens.

b. 72b/07, 120a/16, 128a/17, 128a/19

b.+ile 128a/21

b.+ine 126b/08

b.+ler 85b/19, 126b/13

b.+ler-ile 126a/10

b.+lerden 125a/21, 127b/18, 128a/16

b.+lerden ġayrı 78b/06

b.+lerdür 46b/07, 47a/08, 59a/20

b.+lere 28b/20, 118a/05, 126a/09

b.+lerinden 124b/13

b.+lerinüñ 84a/18, 118a/07

b.+lerüñ 46b/18, 47a/13, 59a/02, 83a/02, 117b/06, 117b/09, 118b/01, 118b/10, 120b/20, 123b/02, 125a/21, 126a/08, 126a/18, 126b/06, 126b/17, 127a/07, 131a/01, 131a/13

b. ol- 123a/20, 123b/14

b.+üñ 122b/16, 128a/01

[=44]

beġāyet Far. Son derece, fazlasıyla.

b. 57b/16, 127b/10

[=2]

begen- İyi veya güzel bulmak, takdir etmek.

b.-mek gibi 29a/01

b.-meyesin 130a/06

b.-üp 81a/16

[=3]

behā Ar. Güzellik, zarafet.

b.+sı 15b/17

b.+sından 37a/07

b.+sını 94b/17

[=3]

behālu Değerli.

b. 140a/06

[=1]

behāyim Ar. Dört ayaklı hayvanlar.

b. 10a/09, 37a/14, 45a/21

b.+den 5a/16

b.+den (envāʿ-ı behāyim) 5a/20

b.+e 6a/01, 9b/07, 52a/04

b.+e (mertebe-i behāyim) 5a/11

b.+e (sibāʿ-ı behāyim) 52a/02

[=10]

behcet Ar. Güzellik, hüsn.

b.+den 60b/03

b.+i 68a/18

[=2]

behīme Ar. Dört ayaklı hayvan.

b.+ler gibi 105a/21

b.+lerüñ 10a/19, 69a/04, 138a/04

[=4]

behīmī Ar. Hayvanca, hayvan gibi olan.

b. 15b/05, 130b/02, 130b/04

b. (nefs-i behīmī) 20b/05

b.+nüñ (nefs-i behīmī) 20b/15

[=5]

behīmīyyü'l-aṣl Ar. Aslen hayvan gibi olan.

b. 105a/21

[=1]

behre-mend Far. Nasiplenmiş.

b. ol- 14a/21

[=1]

bek Katı, sert.

b. 81a/04

[=1]

beḳā Ar. Ölmezlik, ölümsüzlük.

b. 62b/11, 88b/12, 103b/02

b. (mümkin-i beḳā ol-) 64a/21

b. bul- 71b/18, 132b/18

b.+da 114a/01

b.-ı ebedī 37a/10, 47b/06, 62b/09, 65a/14

b.-ı ḥaḳīḳī 42b/17

b.-ı nevʿ 17b/03, 90b/12

b.-ı sermedī 62b/21

b.-ı şaḫṣ 90b/12

b.-i nevʿ-ı insān içün 1b/14

b.+m-içüm 37a/14

b.+muz 51a/01

b.+sı 8a/15, 28a/10, 30a/04, 67a/21, 74a/08, 90b/19, 91a/04, 93a/03, 96a/14, 97a/09, 120b/10, 131a/08

b.+sın 30a/10

b.+sına 46a/11, 56b/16, 64a/02, 69a/07, 97a/04, 100b/06, 135b/19, 135b/20

b.+sını 67a/18

b.+sınuñ 48b/03

b.+ya 64a/10

b.+yı 74a/18

b.-yı şaḫṣ 93a/18

[=45]

beḳāsuz Sonlu.

b. 93a/19

[=1]

bel-ki Ar.+ Far. Olabilir, olabilir ki, muhtemelen.

b. 3b/15, 4a/12, 5a/02, 5b/02, 6b/10, 6b/21, 7a/20, 9a/10, 9a/21, 9b/12, 10a/11, 10a/13, 10a/17, 10b/17, 12a/02, 12a/05, 12a/20, 12b/05, 13b/12, 14a/12, 16b/02, 17a/11, 17b/21, 20a/03, 21b/11, 21b/13, 22b/08, 24b/15, 26a/17, 29a/15, 29b/02, 32a/06, 32a/07, 34b/07, 34b/08, 35a/17, 35a/18, 35b/12, 36a/10, 36b/18, 37b/10, 39a/02, 39a/17, 40a/12, 40a/18, 46a/21, 48a/10, 48b/10, 48b/18, 49b/17, 50a/14, 50b/08, 50b/08, 51a/11, 54a/14, 57a/15, 59b/11, 64a/01, 64a/13, 65a/13, 67b/02, 68b/06, 69a/18, 72a/21, 78a/06, 78b/18, 81b/14, 81b/21, 82a/08, 84a/19, 84b/17, 85a/09, 86b/13, 87a/01, 88a/04, 88a/17, 88b/03, 91b/16, 92b/19, 94b/21, 95a/03, 96a/09, 99b/21, 100a/21, 101a/21, 104a/13,

104b/19, 105b/15, 106a/03, 106a/08, 106a/15, 107a/07, 107a/13, 108a/10, 108b/03, 109a/21, 109b/07, 113b/19, 114b/06, 120a/12, 123b/02, 123b/03, 126b/19, 127a/09, 127b/11, 128b/08, 128b/20, 129b/11, 131a/08, 133a/16, 133b/21, 134a/12, 134a/15, 134b/03, 135a/02, 135a/09, 135a/13, 135a/18, 135b/20, 136b/02, 136b/12, 136b/21, 137a/09, 137a/20, 140b/10, 141b/03, 141b/12, 141b/15, 142b/19, 143a/03, 143a/04, 143a/15, 143b/08, 143b/14, 143b/16, 143b/19

[=136]

belā Ar. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması zor durum, dert, keder.

b.+dan (teʾcīl-i belā) 61b/10

b.+lar 13b/20

b.+lardan 59a/09

b.+larından 136a/10

b.+laruñ 30b/08

b.+sından 61a/20

b.+y-ıla 45a/01

b.-yı ʿaẓīm 62a/02

[=8]

belādet Ar. Şaşkınlık, ahmaklık, bönlük.

b. 26b/07, 26b/08, 26b/08, 26b/09

b. gibi 51b/17

b.+i 82a/14

b.+ile 26b/08

[=7]

belāġat Ar. Sözün etkili, güzel ve hitap edilen kimseye, içinde olunan duruma uygun düşecek şekilde söylenmesi.

b. 109b/17

b. (kitāb-ı belāġat) 75a/05

b. gibi 44a/17

b.+ıla 89a/05

b.+ıla (kemāl-i belāġat) 73a/01

b.+uñ (şerāyiṭ-i belāġat) 45b/19

[=6]

belāhet Ar. Kalın kafalılık, bönlük, eblehlik.

b. 51b/17

b.+den 54b/17

[=2]

beleh Ar. Sersemlik, bönlük.

b. 26a/08

b.+dür 26a/03

[=2]

belī Ar. Evet, peki.

b. 101a/14, 105b/04

[=2]

belīd Ar. Aklı ve anlayışı kıt, akılsız, ahmak.

b.+leri 142a/20

b.+lerüñ 56a/21, 83a/03

b. ol- 45a/18

[=4]

belīdlik Belid olma durumu.

b. 84a/09

b.+de 91a/18

[=2]

belīġ Ar. Etkili, güzel ve yerinde söylenen söz.

b. 84b/07

b. (cehd-i belīġ it-) 87a/08

b.+ile (ḳıyās-ı istiḳṣā-ı belīġ) 53b/14

b.+ler 116a/10

[=4]

ben Birinci tekil şahsı gösterir.

b. 15a/12, 15a/14, 20a/06, 50a/13, 55a/07, 57b/01, 59b/20, 60b/18, 60b/19, 63a/21, 69b/17, 109b/06, 125b/08, 130b/21, 132b/21, 133a/01, 133b/08, 138a/17, 138a/18, 138a/18, 138a/18, 138a/21

b.+de 85b/10

b.+den 15a/14, 118b/12, 125b/12, 125b/13, 125b/16, 138a/21, 138b/01

b.+i 74a/04, 74a/05

b.+üm 15a/12, 37a/14, 37a/14, 56a/06, 60b/13, 68a/02, 118b/12, 123b/01, 123b/01, 125b/13, 125b/17, 125b/20, 128b/07, 130a/01, 131a/12, 131a/16, 136a/18

b.+ümdür 56b/20

[=50]

bend Far. Bağ.

b.+ine 132a/21, 133a/03

b. it- 121b/03

b. itmekden ġayrı 121b/13

[=4]

bende Far. Kul, köle.

b.-i şehvet 88b/21

b.+lerinüñ 38a/09, 47a/15

b.+si 57a/09

[=4]

benī Ar. Oğullar.

b. ādem Âdem oğulları, insanlar. 83b/14, 91b/10

[=2]

bennā Ar. Bina yapan kimse, mimar.

b. gibi 34a/10, 110b/08

b.+ya 110b/09

[=3]

beñze- Birbirine uygun veya ortak taraflar bulunmak.

b.-r 29b/13, 29b/18, 33b/08, 34b/13, 35a/14, 44a/18, 47a/03, 55b/09, 75a/05, 105b/21, 117b/01, 118a/03, 122a/14, 126a/06, 128a/09, 132a/16

b.-rler 139a/15

[=17]

ber-sebīl Ar. Yol üzere.

b. 75b/18

[=1]

berāber Far. Birlikte.

b. 10b/02, 13a/09, 107a/07

b.+dür 39a/09

b. ol- 33a/09, 34a/07, 34a/09, 40b/01, 40b/04, 40b/07, 55b/20, 67b/21, 68a/09, 91b/03, 107a/11, 109b/20, 115b/02, 120b/02, 139a/08, 139a/11, 143b/17, 143b/21

[=22]

berāhīn Ar. Burhanlar, deliller.

b.+ile 55a/13

[=1]

berekāt Ar. Bereketler.

b.+ından 37a/07

[=1]

beriyye-nişīn Ar. Çölde oturan.

b.+lerinden 116b/15

[=1]

berḳ Ar. Şimşek.

b. (ān-ı berḳ gibi) 22a/15

[=1]

berr Ar. Kara, toprak.

b.+i 131a/14

[=1]

berrā Ar. Bolluk, bereket.

b.+dan 54b/18

[=1]

berzaḫ Ar. Zorlu geçit, can sıkıcı, bunaltıcı yer.

b. 65b/11

[=1]

bes Far. Yeter, elverir.

b. 2a/20, 3a/05, 3a/12, 3b/05, 3b/07, 4a/02, 4b/16, 5a/06, 5b/07, 6a/14, 6a/18, 6b/06, 6b/09, 6b/14, 7a/04, 7a/08, 7b/17, 8a/16, 8b/07, 8b/16, 9a/14, 9a/20, 9b/17, 10a/19, 10b/05, 10b/08, 10b/12, 10b/16, 10b/21, 11a/02, 11a/17, 11a/20, 11b/20, 12a/01, 12a/03, 12a/05, 12a/09, 12a/16, 12b/07, 12b/14, 13a/12, 13a/20, 13b/18, 13b/21, 14a/05, 14a/13, 14a/14, 14a/19, 14b/01, 14b/02, 14b/08, 14b/10, 14b/11, 14b/13, 15a/05, 15b/02, 15b/06, 15b/13, 16a/19, 16b/02, 16b/06, 16b/09, 16b/16, 17b/20, 18a/04, 18a/11, 18a/19, 18b/02, 18b/12, 18b/15, 19a/13, 19a/20, 19b/08, 19b/18, 20a/14, 20b/07, 21a/09, 21a/12, 21a/20, 21b/04, 21b/15, 21b/21, 24b/11, 24b/17, 25a/04, 25a/09, 25a/17, 25b/09, 25b/19, 25b/21, 26a/01, 27a/20, 27b/03, 27b/15, 28a/12, 29a/03, 29a/04, 29b/15, 29b/20, 30a/07, 30a/12, 30b/08, 31a/15, 31a/20, 31b/02, 32a/01, 32b/06, 32b/12, 32b/17, 32b/18, 32b/21, 33a/08, 33a/13, 33a/20, 33a/21, 33b/04, 33b/11, 34b/02, 34b/06, 34b/16, 35b/08, 36a/01, 36a/10, 36b/16, 38b/11, 38b/18, 39a/01, 39a/05, 39a/13, 39a/13, 39a/20, 39b/02, 39b/04, 39b/15, 40a/02, 40a/10, 40a/13, 40a/16, 40b/02, 41a/02, 41a/18, 41b/05, 41b/20, 42a/01, 42a/15, 42a/21, 42b/01, 42b/10, 42b/12, 42b/17, 43a/08, 43a/17, 43a/21, 43b/04, 43b/09, 43b/14, 43b/17, 44a/05, 45b/05, 45b/17, 46a/02, 46b/11, 46b/15, 47a/07, 47a/20, 47b/21, 48a/11, 48b/02, 49a/15, 49b/02, 49b/20, 50a/08, 50a/15, 50b/01, 50b/09, 50b/20, 51a/05, 51a/09, 51a/21, 51b/12, 52b/06, 52b/15, 54a/20, 54b/03, 54b/14, 55a/03, 55a/04, 55a/15, 55a/17, 55a/19, 56b/19, 57a/16, 57a/19, 57b/05, 57b/18, 58b/14, 59a/17, 59b/06, 59b/18, 60b/19, 60b/20, 61b/08, 61b/18, 62a/06, 62a/06, 62a/10, 62b/03, 62b/07, 62b/12, 63b/01, 63b/04, 63b/20, 64a/02, 64a/04, 64a/06, 64a/16, 64a/18, 65a/04, 65a/12, 67b/16, 67b/18, 68b/02, 69b/09, 70a/03, 70a/13, 70a/16, 70a/21, 70b/04, 70b/17, 71a/12, 71a/18, 71a/20, 71b/05, 71b/08, 71b/12, 72a/01, 72a/03, 72b/10, 72b/15, 73b/07, 74a/08, 74b/21, 75b/14, 76a/07, 77a/01, 77b/11, 77b/20, 78a/07, 78b/14, 79a/06, 80b/15, 81a/02, 81a/13, 81b/05, 81b/06, 84b/07, 84b/08, 86a/06, 86a/08, 87b/04, 87b/09, 90a/18, 90b/19, 91a/12, 91b/11, 92a/03, 92a/08, 92a/20, 92b/05, 93a/08, 93a/16, 93a/20, 93b/01, 93b/07, 93b/17, 93b/18, 94b/15, 95a/17, 95a/19, 95b/02, 95b/07, 95b/19, 96a/01, 96b/01, 96b/18, 97a/13, 97b/06, 98a/06,

100b/01, 101a/15, 101a/18, 101b/10, 101b/19, 102a/14, 102a/15, 102b/03, 102b/17, 103a/05, 103a/08, 103b/08, 103b/21, 104a/06, 104b/09, 104b/17, 105a/08, 105a/14, 106a/02, 106b/01, 107b/01, 107b/06, 107b/12, 108a/15, 108b/01, 109a/19, 110b/04, 110b/09, 111a/06, 114b/05, 115a/16, 116a/07, 116a/20, 117a/14, 117b/09, 117b/21, 118a/01, 118a/04, 119a/15, 119a/19, 119b/03, 120a/01, 121a/05, 121a/18, 126b/09, 129b/12, 130a/08, 130a/17, 130b/08, 131a/16, 132a/04, 132a/17, 133a/03, 133a/15, 133b/01, 133b/09, 134a/09, 134a/11, 135a/10, 135a/14, 136a/02, 136a/05, 136a/19, 137a/14, 137b/08, 137b/09, 138a/11, 138b/20, 143b/15, 143b/17

b.-i şedīd 33b/19

[=359]

besāṭat Ar. Basitlik, sadelik.

b. 14b/03, 53b/04, 96a/18, 96b/17, 111a/15

[=5]

besāyıṭ Ar. Basit olan şeyler, basitler.

b.+a 115a/20

b.-ı ʿunṣuriyye 90a/09

b.-ı ʿunṣuriyye ü mürekkebāt 1b/04

b.+ınuñ 6b/07, 6b/10

[=5]

beşāret Ar. İyi haber.

b. 100b/03, 121a/14

[=2]

beşāşet Ar. Güler yüzlülük, güleçlik.

b. 134a/17, 134b/07, 139b/04

b. göster- 141b/02

b.+i 134b/08

b.+ile 24a/20, 49b/18

[=7]

beşer Ar. İnsan.

b. 96a/18

b.+den (nevʿ-ı beşer) 10a/10

b.+e (ḳalb-i beşer) 6a/12

[=3]

beşerī Ar. İnsana mahsus, insan oğlu ile ilgili.

b. (żaʿīf-i beşerī) 37a/02

b.+ye (taṣarruf-ı beşerī) 24b/01

[=2]

beşeriyye Ar. Beşerî kelimesinin müennes şekli.

b. (ābā-ı beşeriyye) 101b/13

b. (efrād-ı beşeriyye) 93b/16, 106a/20

b. (ṭāḳat-ı beşeriyye) 61b/09

b.+den (kifāyet-i beşeriyye) 24b/01

b.+ye (nüfūs-ı beşeriyye) 43b/03

b.+yi (aḫlāḳ-ı beşeriyye) 104b/03

[=7]

bevl Ar. Sidik, çiş.

b. it- İşemek. 60a/08

[=1]

beyʿ Ar. Satma, satış.

b.+da 34b/09

b. gibi 122a/21

b. it- 59a/15

[=3]

beyābān Far. Çöl.

b.+larda 28a/02

[=1]

beyān Ar. Açıklama, söyleme.

b.+a 53b/02, 90b/02

b.+dan 66a/01

b. eyle- 19b/12, 46b/18, 64a/05

b.+ı 2a/17, 3b/10, 27a/13, 32a/18, 37a/08, 38b/15, 40a/20, 52a/19, 61b/09, 62a/18, 90b/12, 90b/14

b.-ı ḥaḳḳ 33b/17

b.+ı üzerine 27a/17

b.+ına 3a/13, 117b/09

b.+ında 14a/20, 16b/11, 20a/09, 35b/21, 37a/18, 64b/02, 106a/17, 117b/06, 126a/09

b.+ındadur 6b/02, 6b/02, 16b/10, 16b/12, 89a/12, 117b/06, 130a/12, 130a/13, 139a/03

b.+ını 14b/01

b.+ınuñ 3a/03

b. it- 4a/20, 20a/10, 22a/11, 26b/05, 27a/18, 27b/07, 38a/03, 43b/08, 85a/10, 92a/08, 101b/15, 126a/10, 141b/19

b. ol- 26a/01, 62a/21

b.+uñ 3a/07

[=58]

beynehümā Ar. İkisi arasında.

b. 55a/04

b. (baʿż-ı beynehümā) 19a/05

b. (nisbet-i beynehümā) 55a/10

b.+da 55a/09

b.+dur 15a/18

[=5]

beyt Ar. 1. Divan edebiyatında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan oluşan nazım parçası.

b. (maʿnī-i beyt) 4a/05

b.+i 132a/07

b.+lerden 134a/11

b.+leri 138a/14

b.+üñ 129b/21, 130a/01

2. Ev, mesken, hane.

b.+i-y-ile (ehl-i beyt) 78a/21

b.+ine (ehl-i beyt) 36b/08

b.+üñ (ehl-i beyt) 36b/07

[=9]

beytü'l-māl Ar. Devlet hazinesi.

b.+ında 113a/04

[=1]

beyyin Ar. Açık, belli.

b.+dür 132a/06, 132a/07

b. olduġından ötürü 132a/04

[=3]

beyyinesüz Açık, belli olmayan.

b. 123a/07

[=1]

beyża Ar. Özel olan, el üstünde tutulan.

b.-ı ehl-i medīne 110a/01

b.-ı milk 36a/15

[=2]

beẕbaḫt Bk. **bedbaḫt**

b. 143a/13

[=1]

bezen- Süslenmek, donanmak**.**

b.-miş 124b/09

b.-mişlerdür 83a/05

[=2]

beẕl Ar. Esirgemeden bol bol verme, harcama.

b. 16a/14, 28b/08, 30a/02, 72b/20, 134b/08, 135a/20

b.-çün 28a/18

b.+de 16a/12, 28b/03

b. eyle- 5b/02, 23b/13, 29a/07, 142b/14

b.+i 23b/20, 28b/03, 28b/05

b.-i cehd 37a/16

b.-i emvālsüz 45b/21

b.-i inḳıyād 36b/16

b.-i māl 128a/04

b.-i māl it- 132a/12

b.-i meşhūr 76a/16

b.-i nefs it- 77a/12

b.-i ṭāʿat 36b/06

b.-i vüsʿ 58b/19

b.-i vüsʿ it- 36a/05

b.+idür 23b/19

b.+ile 16a/12, 104a/16

b.+ine 23b/16

b. it- 28a/15, 35b/15, 112a/10, 112a/11, 116a/18, 126a/07, 126a/18, 127b/21, 129a/14, 130a/19

[=40]

bezzāz Ar. Bez ve bezden yapılma şeyler satan, manifaturacı.

b.+uñ 32b/16

[=1]

bıçaḳcılik Bıçak yapmak işi.

b. gibi 75a/19

[=1]

bıraḳ- Tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

b.-a (bıraġa) 28b/07, 30b/11, 30b/12, 56a/08, 57a/19, 86b/19, 87a/06

b.-alar (bıraġalar) 4a/01

b.-aydum (bıraġaydum) 57b/01

b.-maġ-ıla 60a/09

b.-maḳdan 86a/11

b.-maya 22a/07, 86a/09, 86a/10, 87a/01, 87a/10

b.-sa 81a/03

b.-salar 96a/08

b.-up (bıraġup) 29b/12, 31a/19, 63b/08

b.-urlar (bıraġurlar) 13b/10, 30b/16, 56a/13, 59a/08

[=25]

bi'esrihi Ar. Hep birlikte.

b. 34b/07

[=1]

bi'l-āḫare Ar. Sonra, sonradan.

b. 35a/19

[=1]

bi'l-ʿaraż Ar. Bir şeyle mahiyet ilişkisi olmayan.

b. 10a/06, 35a/08, 89b/12, 89b/16, 89b/20, 103b/08

b.+ıla 90a/04

b. ol- 29a/09

[=8]

bi'l-bedāhe Ar. İspata ihtiyaç gerekmeyecek açıklıkta.

b. 18b/05

[=1]

bi'l-cehlü'l-basīṭ Ar. Bilmeyen.

b. 55a/19

[=1]

bi'l-fiʿl Ar. Fiilen, nazari değil iş olarak.

b. 10a/05, 33b/04, 42b/15, 44a/04, 121b/12, 121b/12

b. (leẕẕet-i bi’l-fiʿl) 14b/19

b. (nuṭḳ-ı bi’l-fiʿl) 5a/01, 5a/02

[=9]

bi’l-ġayb Ar. Gözle görülemeyen, gizli olarak.

b. (ʿālem-i bi’l-ġayb) 134b/02

[=1]

bi’l-iżāfe Ar. Göreceli, göreli.

b. 7a/07

[=1]

bi’l-ḳuvve Ar. Düşünce aşamasında, fiil durumuna gelmeden.

b. 94b/18

b.+dür (ḫayr-ı bi’l-ḳuvve) 7a/15, 7a/18

b. ol- 121b/12

[=4]

bi’l-külliyye Ar. Tamamen, büsbütün.

b. 3a/05, 10b/18, 11b/17, 12b/12, 40b/05, 50b/19, 54a/06, 62a/13, 63a/15, 65b/03, 68a/19, 68b/20, 78a/20, 87b/02, 88b/08, 91a/19, 94b/11, 128a/21, 135b/18, 137a/05, 137b/21

[=21]

bi’l-müdāvāt Ar.Tedavi etme.

b. (iştiġāl-ı bi’l-müdāvāt) 51b/05

[=1]

bi’ṭ-ṭabʿ Ar. Tabiatıyla.

b. 17b/20, 18a/01, 18a/08, 18a/10, 20b/10, 20b/14, 20b/17, 38a/18, 38a/19, 38a/20, 38a/21, 58b/03, 67b/03, 89b/13, 90a/01, 91b/11, 95a/18, 95a/19, 100a/02, 102b/02, 105b/19, 121a/04, 121a/15

b. (ḫalāyıḳ-ı bi’ṭ-ṭabʿ) 18a/06

b. (ḫayyir-i bi’ṭ-ṭabʿ) 18a/03, 18a/04

b. (ġayr-ı bi’ṭ-ṭabʿ) 18a/02, 18a/10

b.+dur 33a/15, 130a/13

b.+dur (ʿabd-ı bi’ṭ-ṭabʿ) 88b/21, 89a/02

b.+dur (ḫürr-i bi’ṭ-ṭabʿ) 88b/21, 89a/01

[=34]

bi’t-tamām Ar. Tamamen.

b.+a 4b/07

[=1]

bi’ż-żarūre Ar. Zaruri olarak.

b. 5b/12, 17b/18, 18b/08, 21b/19

[=4]

bi’ẕ-ẕāt Ar. Kendisi, şahsen.

b. 10a/06, 70a/19, 89b/10, 89b/15, 89b/18, 103b/08

b. (ḳaṣd-ı bi’ẕ-ẕāt)

[=7]

bi-ʿaynihā Ar. Olduğu gibi.

b. 18a/05, 32a/19, 119b/05

b. (leẕẕet-i bi-ʿaynihā) 15b/04

[=4]

bi-ʿaynihī Bk. **bi-ʿaynihā**

b. 12a/05, 18a/07, 61b/19, 69a/07, 69a/08, 71b/01, 112a/11, 122a/03, 122a/16, 122b/01, 125a/16, 134b/08, 141b/15

b. (faṣl-ı bi-ʿaynihī) 11a/07

[=14]

bī-behā Far. Pahalı olmayan.

b. 114b/14

[=1]

bī-edeblik Far.+Ar. Terbiyesizlik.

b. it- 83a/11

[=1]

bī-endāze Far. Ölçüsüz.

b. 24b/08

[=1]

bī-fāʾide Far.+Ar. Faydasız.

b. 26b/18, 143a/19

[=2]

bī-ġāyet Far.+Ar. Çok olmayan.

b. 67b/09

[=1]

bī-günāh Far.+Ar. Günahsız.

b. 31a/19

[=1]

bī-ḫaber Far.+Ar. Habersiz.

b. 28b/05

[=1]

bī-ḥadd Far.+Ar. Pek çok.

b.-i niʿmet 36a/07

[=1]

bī-ḥaḳīḳat Far.+Ar. Aslı olmayan.

b.+dur 62a/17

[=1]

bi-ḥasebi'l-şaḫṣ Ar. Kişi bakımından.

b. 42b/07

[=1]

bi-ḥasebi'l-ṭabīʿa Ar. Yaratılış bakımından.

b. 71a/15

[=1]

bi-ḥasebi'l-ṭāḳat Ar. Güç, kuvvet bakımından.

b.+a 6b/19

[=1]

bi-ḥasebü'l-iştirāk Ar. Ortaklık bakımından.

b. 72b/06

[=1]

bi-ḥasebü'l-ẓāhir Ar. Açıkça.

b. 139a/18

[=1]

bi-ḥasebü'ş-şaḫṣ Ar. Zatı bakımından.

b. 72a/18

[=1]

bi-ḥasebü'ẓ-ẓāhir Ar. **bi-ḥasebü'l-ẓāhir**

b. 46b/09

[=1]

bi-ḥasebü'z-zemān Ar. Zaman bakımından.

b. 35a/15

[=1]

bī-ḫayr Far.+Ar. İyi olmayan.

b. ḳal- 102b/12

b. ḳıl- 102b/04

[=2]

bī-ḫōd Far. Kendinden geçmiş, medhuş.

b. it- 102b/08

[=1]

bī-ḳadr Far.+Ar. Değersiz.

b. ol- 62b/09

[=1]

bi-ḳadrı'l-vüsʿ ve'ṭ-ṭāḳatıhı Ar. Gücü ve kuvveti ölçüsünde.

b. 6b/19, 10a/07, 35b/13

[=3]

bī-naṣīb Far.+Ar. Nasipsiz.

b. 46a/03

b. ol- 27b/21, 51a/10, 94b/05

[=4]

bī-nefʿ Far.+Ar. Faydasız.

b. ol- 109a/14

[=1]

bi-nefsihi Ar. Kendisi.

b. 3b/15

b. (mevcūd-ı bi-nefsihi) 3b/11

b. (müstaḳil-i bi-nefsihi) 3b/20

[=3]

bi-nihāyet Ar. Sona erme.

b. 34a/11, 67b/09, 115b/04, 136a/10

b. (leẕẕet-i bi-nihāyet) 47a/17

[=5]

bī-niyāz Far.+Ar. Yalvarmaya ihtiyacı olmayan.

b. 46b/09

b.+dur 37a/16

[=2]

bī-ṣabr Far.+Ar. Sabırsız.

b.+lar 88a/08

[=1]

bī-ṣebāt Far.+Ar. Sebatsız, dönek.

b. 6a/16

[=1]

bī-sermāye Far.+Ar. Sermayesiz.

b. 26a/19

[=1]

bī-silāḥ Far.+Ar. Silahsız.

b.+uñ 29b/18

[=1]

bī-tāb Far. Güçsüz, yorgun.

b.+ları 142a/20

[=1]

bi-ṭarīḳu'l-imtizāc Ar. Uygun yol bulma.

b. 65b/07

[=1]

bi-ṭarīḳu'l-teʿāḳub Ar. Takip eden yol.

b.-ı nuṭfe üzerine 89a/21

[=1]

bī-vaḳt Far.+Ar. Vakitsiz.

b. 20b/12

[=1]

bi-ẕātihi Far.+Ar. Kendiliğinden.

b. 3a/10, 3a/15, 21a/06

b. (ḳāʾim-i bi-ẕātihi) 3b/20

b.+dür 12a/21

[=5]

bi-ʿavnü'l-melikü'l-ḥallāḳ Ar. Mülkün gerçek sahibi, yaratan Allah'ın yardımıyla.

b. 144a/21

[=1]

biç- Ekin, ot gibi bitkileri orak, tırpan ve makine ile kesmek.

b.-mek (ekmek biçmek) 71a/10

[=1]

biḍāʿat Ar. Sermaye.

b.+a 59a/18

b.-ı kerīm 59a/02

[=2]

bidʿat Ar. Sonradan ortaya çıkan şey, yeni adet.

b.+ler 123a/16

[=1]

bidāyet Ar. Başlangıç, başlama.

b.+de 15b/08

[=1]

bīgāne Far. Yabancı.

b.+lerüñ 77a/16

[=1]

bikr Ar. Bir erkek tarafından dokunulmamış olma durumu, kızlık.

b. ol- 77a/19

[=1]

bil- Bir şey hakkında bilgisi olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

b. 69a/06, 91b/15, 99a/21, 128b/03, 130a/07, 142b/17, 143a/20

b.-di 8b/04, 120a/11

b.-dügi 23a/11, 50b/08, 70b/16

b.-dükden ṣoñra 86a/15, 87b/12

b.-e 50a/12, 52b/06, 52b/13, 56b/13, 62a/04, 63b/09, 67a/18, 69a/07, 84b/02, 88a/14, 101a/15, 102a/16, 111a/07, 111b/05, 128a/17, 135b/03, 139b/04, 141a/09, 141b/14, 142a/06, 142a/09

b.-eler 19a/17, 87b/15, 107b/12, 107b/21, 113a/06, 113a/09

b.-esin 129b/12

b.-medin 86a/15

b.-medügi 101a/12

b.-meg-içün 50a/07

b.-meg-ile 78b/01, 125b/13

b.-mege 27b/06, 75a/21, 84a/02

b.-mek 2b/20, 3a/09, 4a/20, 13a/01, 19b/20, 21b/21, 25b/02, 38a/04, 39a/06, 43a/11, 45a/02, 51b/03, 61b/09, 62a/18, 70b/05, 72a/19, 73a/04, 75b/01, 87a/17, 87b/14, 105b/14, 107a/06, 109b/12, 119a/01, 121a/08, 121b/01, 126b/13, 131b/05, 135a/04, 139b/14, 140b/08

b.-mekde 124a/11

b.-mekdür 82b/02, 134a/03

b.-memek 29b/09, 101a/14

b.-memekden 62b/02

b.-meseñ 130a/04

b.-meye 36a/12, 62a/11, 62a/11, 62a/15

b.-mez 6a/06, 64a/09, 104a/09

b.-mezem 20a/06, 64a/10

b.-se 67b/01, 68a/05, 68a/06, 68a/07, 122a/05

b.-señüz 68a/02

b.-üñ 132b/05

b.-üp 31a/04, 59b/10, 67a/21, 68a/19, 115a/05, 115a/06, 115a/09

b.-ür 5a/17, 8a/21, 8a/21, 8b/01, 8b/01, 8b/02, 8b/02, 8b/03, 18b/08, 30a/04, 30a/09, 30b/01, 54a/05, 54a/15, 67b/06, 69a/05, 70b/15, 70b/20, 71a/03, 71a/04, 100b/02, 102b/18, 105a/08, 132b/14, 143b/18

b.-ürler 34b/19, 34b/20, 65a/09, 94b/14, 107a/02, 114a/08, 115a/10, 115b/16, 116b/20

b.-ürsin 143b/05, 143b/15

b.-ürüz 51a/04

[=148]

aḥmaḳ bil- 115a/10

ʿālī himmet bil- 115a/06

emr bil- 141b/14

eymen bil- 88a/14

ḥaseb bil- 113a/06

lāzım bil- 139b/04

merbūṭ bil- 68a/19

müsāvī bil- 115b/16

saʿādet bil- 102b/18

sebeb bil- 100b/02, 113a/09

vācib bil- 8b/04, 50a/12, 51a/04, 67b/06, 78b/01, 87b/15, 107b/12, 107b/21, 121b/01, 132b/05, 139b/14, 142a/06

[=23]

bilā-şekk Ar. Şüphesiz.

b. 68a/04

[=1]

bildür- Bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, tefhim etmek.

b.-di 1b/14

b.-eler 82a/02, 82a/02

b.-mege 93b/05, 93b/06

b.-mek 126b/13, 126b/19

b.-mek-çün 140a/20

b.-mekdür 70b/16

b.-mesi 50a/21

[=10]

bile Çekimli fiilden sonra gelip anlamı kuvvetlendirir, hatta, hem de, üstelik.

b. 44a/12, 46a/02, 83a/05, 86b/17, 114a/15

b. (-den bile) 7b/05

b. (-e bile) 137a/20

b. (-ı bile) 71a/05

[=8]

bilek Elle kolun birleştiği yer.

b.+leri-y-ile 86a/18

[=1]

billūr Far. Kristal.

b. ṭaşı 58b/10

[=1]

bin- Bir şeyin ya da bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak.

b.-en 110b/05

b.-mekde 85b/17

b.-meyene 110b/05

b.-miş 35b/01

[=4]

ata bin- 110b/05

[=1]

binā Ar. Yapı yapma, kurma, yapılma, inşa edilme.

b. 98b/04, 113a/16

b. it- 77a/02, 77a/03, 106b/12

b.+lar gibi 131a/15

b.+yı 121b/10

[=7]

binde Üzerine binilen şey.

b.+ñüñ 57a/11

[=1]

binye Ar. Vücut yapısı, beden.

b. 37a/01

b. (iʿtidāl-ı binye üzerine) 77b/12

b.+nüñ 10b/19, 28a/06

b.+si 55b/08

b.+sinde 81a/01

b.+sinüñ 62a/12

b.+ye 73a/19

[=8]

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

b. 20a/07, 20a/07, 20a/08, 30a/19, 37a/03, 64b/09

[=6]

bir 1. Sayıların ilkinin adı.

b. 3b/19, 5b/04, 7a/06, 7a/09, 20a/07, 20a/13, 22b/04, 85b/10, 108b/05, 133b/19

b.+den 51a/20

b.+dür 39a/09

b.+er (birer birer) 119b/01

[=13]

2. Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri, kimseyi gösterir.

b. 2a/04, 2a/15, 2b/20, 3a/06, 3a/12, 3a/16, 3a/20, 3b/04, 3b/05, 3b/11, 3b/16, 4a/06, 4a/21, 4b/05, 4b/13, 4b/15, 4b/16, 4b/17, 4b/20, 5a/16, 5b/01, 5b/04, 5b/05, 5b/06, 6a/06, 6b/09, 6b/10, 6b/11, 7a/02, 7a/04, 7a/12, 7a/20, 7a/21, 7b/04, 7b/15, 7b/15, 8a/03, 8a/07, 8a/11, 8a/12, 8a/12, 8b/06, 9a/02, 9a/02, 9a/07, 9a/15, 9a/16, 9b/08, 10b/01, 10b/01, 11a/06, 11a/15, 11a/18, 11b/08, 11b/08, 11b/09, 11b/12, 11b/18, 11b/20, 12a/02, 12a/09, 12a/10, 12a/12, 12b/04, 12b/10, 12b/19, 13a/03, 13a/05, 13a/06, 13a/10, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13b/17, 13b/18, 14a/06, 14a/15, 14a/15, 14b/15, 14b/17, 15a/02, 15a/06, 15a/09, 15a/10, 15a/11, 15a/13, 15a/14, 15a/15, 15b/17, 16a/01, 16a/11, 16b/07, 16b/16, 16b/18, 16b/20, 17a/02, 17a/08, 17a/09, 17a/10, 17a/15, 17b/02, 17b/04, 17b/06, 18a/19, 18a/20, 18b/01, 18b/09, 18b/14, 18b/16, 18b/16, 19a/06, 19b/08, 19b/18, 20a/02, 20a/02, 20a/07, 20a/08, 20a/10, 20a/11, 20a/14, 21a/04, 21a/05, 21a/11, 22a/15, 22a/20, 22a/20, 22b/15, 22b/16, 22b/16, 23a/02, 23b/07, 23b/11, 24a/07, 24a/10, 24b/14, 24b/19, 24b/21, 25a/01, 25a/08, 25a/09, 25a/20, 25a/21, 25b/08, 25b/13, 26b/02, 27a/12, 27b/08, 27b/09, 27b/19, 28a/06, 28a/11, 28a/19, 28b/02, 28b/06, 28b/06, 28b/06, 29a/07, 29a/07, 29b/17, 29b/18, 30a/05, 30a/11, 30b/11, 30b/12, 30b/13, 30b/13, 30b/16, 30b/18, 30b/21, 31a/09, 31a/10, 31a/11, 31a/12, 31a/13, 31a/14, 31a/19, 31b/03, 31b/05, 31b/06, 31b/09, 31b/12, 32a/02, 32a/03, 32a/16, 32a/17, 33a/04, 33a/08, 33a/09, 33a/10, 33a/20, 33a/20, 33b/21, 34a/19, 35a/17, 35a/18, 35a/19, 35a/21, 35b/05, 36a/04, 36a/05, 36a/06, 36a/17, 36b/01, 36b/14, 36b/15, 37a/04, 37a/05, 37a/05, 37a/16, 37b/01, 37b/03, 37b/05, 37b/08, 37b/09, 37b/09, 37b/09, 37b/20, 38a/02, 39a/05, 39a/07, 39a/10, 39a/21, 39b/05, 39b/09, 39b/12, 39b/20, 40a/05, 40a/11, 40b/08, 40b/08, 40b/18, 41a/05, 41a/13, 41b/06, 42a/05, 42a/07, 42a/09, 42a/10, 42b/08, 43a/02, 43a/11, 43a/16, 43a/19, 43b/17, 44b/05, 44b/14, 44b/15, 45a/04, 45a/12, 46a/10, 46a/14, 46a/15, 46b/16, 47a/02, 47a/02, 47a/12, 47b/01, 47b/01, 47b/01, 47b/06, 47b/17, 47b/21, 48a/01, 48a/03, 48b/19, 48b/19, 49a/03, 49a/04, 49a/14, 49a/14, 49a/15, 49a/17, 49a/19, 49a/20, 49b/03, 49b/11, 50a/10, 50b/11, 50b/21, 51a/20, 51b/02, 52a/05, 52a/09, 52b/04, 53a/12, 53a/14, 53b/01, 53b/13, 55a/06, 55a/06, 55a/07, 55b/05, 55b/08, 55b/09, 55b/20, 55b/21, 56b/01, 56b/04, 56b/06, 56b/11, 56b/14, 56b/18, 57a/08, 57a/16, 57a/16, 57a/21, 57b/13, 57b/13, 58a/09, 58a/13, 58b/02, 58b/02, 58b/06, 58b/10, 58b/14, 58b/19, 59a/02, 59a/02, 59a/03, 59a/03, 59a/03, 59a/03, 59a/16, 59b/05, 59b/20, 60a/07, 60a/10, 60a/11, 60b/08, 60b/15, 60b/15, 61a/02, 61b/02, 61b/03, 61b/04, 62b/13, 62b/14,

62b/14, 63a/05, 63b/05, 63b/16, 64a/01, 64a/02, 64a/10, 64a/14, 64b/03, 64b/14, 65a/02, 65a/10, 65a/11, 65a/14, 65b/07, 66a/06, 66b/01, 66b/01, 66b/11, 66b/12, 66b/17, 66b/17, 67b/04, 67b/14, 68a/04, 68a/06, 68a/10, 68a/17, 68b/11, 68b/17, 68b/21, 69a/05, 69a/08, 69a/09, 69a/10, 69b/04, 70a/01, 70a/08, 70a/20, 70a/20, 70b/01, 70b/01, 71a/18, 71b/08, 71b/11, 71b/13, 71b/15, 71b/21, 72a/01, 72a/05, 72a/10, 72a/21, 72b/04, 72b/05, 72b/18, 73a/01, 73a/09, 73b/02, 73b/02, 73b/03, 73b/04, 73b/04, 73b/06, 73b/07, 73b/09, 74a/14, 74a/15, 75a/10, 75a/21, 75b/11, 75b/11, 75b/21, 76a/01, 76a/01, 76a/02, 76b/03, 76b/07, 76b/16, 77a/08, 77b/02, 77b/17, 78b/02, 78b/09, 78b/10, 79a/06, 80a/02, 80a/08, 80a/16, 80a/20, 80b/01, 80b/11, 80b/13, 80b/15, 80b/16, 81a/15, 81b/10, 81b/17, 82a/08, 82a/09, 82b/16, 83a/05, 83a/10, 83b/20, 84a/11, 84a/19, 84a/21, 84b/05, 84b/19, 84b/19, 84b/20, 85a/01, 85a/01, 85a/02, 85a/02, 85a/03, 85a/05, 85a/09, 85a/15, 85a/18, 85b/05, 85b/08, 85b/11, 85b/18, 85b/18, 86a/19, 86b/02, 86b/02, 86b/02, 86b/05, 86b/07, 86b/20, 87a/01, 87a/03, 87a/06, 87a/06, 87a/18, 87a/18, 87a/18, 87a/20, 87a/20, 87a/21, 88a/01, 88a/03, 88a/03, 88a/03, 88a/03, 88a/05, 88a/05, 88a/07, 88a/17, 88a/21, 88b/08, 88b/11, 88b/11, 89b/08, 89b/12, 90a/08, 90a/11, 90a/15, 91a/09, 91a/10, 91a/14, 91a/21, 91b/01, 91b/03, 91b/07, 91b/17, 92a/04, 92a/14, 92b/05, 92b/12, 92b/17, 93a/01, 93a/02, 94a/03, 94a/09, 94a/09, 94a/12, 94a/16, 94a/18, 94a/18, 94a/19, 94a/19, 94a/20, 94a/20, 94a/21, 94b/12, 95a/04, 95a/05, 95a/06, 95a/17, 95a/17, 95b/08, 95b/17, 96b/02, 97a/11, 97a/13, 97a/16, 97b/04, 97b/04, 97b/08, 97b/10, 98a/14, 98a/17, 98a/18, 98a/19, 98a/19, 98a/20, 98b/02, 98b/04, 98b/09, 98b/09, 98b/10, 98b/12, 98b/12, 98b/21, 99a/01, 99a/04, 99a/06, 99a/08, 99a/14, 99a/17, 99a/17, 99a/21, 99b/09, 100a/07, 100a/08, 100a/11, 100a/11, 100a/13, 100a/13, 100b/02, 100b/14, 101a/14, 101b/03, 102b/05, 102b/13, 103b/05, 103b/06, 103b/11, 103b/13, 104a/07, 104b/19, 105a/04, 105a/07, 105a/08, 105a/14, 105a/15, 105a/18, 106a/01, 106a/18, 106a/18, 106a/18, 106b/05, 106b/08, 106b/09, 106b/11, 106b/18, 107a/02, 107a/10, 107a/12, 108a/06, 108a/06, 108a/06, 108a/07, 108a/08, 108a/08, 108b/07, 108b/09, 108b/10, 108b/13, 108b/18, 108b/19, 109a/03, 109a/05, 109a/16, 109a/17, 109a/18, 109a/19, 110a/12, 110a/15, 110a/20, 110b/03, 110b/15, 110b/20, 111a/01, 111a/02, 111a/02, 111a/05, 111a/06, 111a/07, 111a/07, 111a/09, 111b/01, 111b/01, 111b/02, 111b/02, 111b/07, 111b/07, 111b/14, 112a/09, 112a/09, 112a/10, 112a/10, 112a/12, 112a/13, 112a/17, 112a/17, 112a/18, 112a/18, 112a/21, 112a/21, 113a/02, 113a/03, 113a/05, 113a/05, 113b/18,

114a/05, 114a/13, 114a/14, 114a/19, 114b/19, 115a/21, 115b/08, 116a/09, 116a/10, 116a/12, 116a/18, 117a/02, 117a/12, 117a/14, 118a/20, 118a/20, 118a/21, 118b/02, 118b/06, 118b/06, 119a/03, 119a/14, 119a/17, 119a/19, 119a/20, 119a/21, 119b/04, 119b/04, 119b/11, 119b/15, 120a/01, 120a/16, 120a/18, 120b/08, 120b/08, 120b/11, 121a/07, 121b/07, 121b/09, 121b/10, 121b/11, 121b/15, 121b/19, 122a/08, 122a/14, 122a/14, 122a/18, 122a/18, 122b/02, 122b/04, 122b/08, 122b/09, 122b/13, 122b/19, 123a/12, 123b/11, 124a/06, 124a/09, 124a/10, 124b/05, 125a/04, 125a/11, 125a/17, 125b/16, 125b/17, 126b/14, 126b/14, 126b/14, 126b/14, 126b/18, 127a/15, 127a/16, 127a/19, 127a/19, 127b/01, 128a/07, 128a/08, 128a/10, 128a/11, 128a/17, 128a/19, 128b/05, 128b/16, 128b/17, 129a/07, 129a/16, 129a/20, 129b/01, 129b/02, 129b/04, 129b/04, 129b/08, 129b/17, 130a/02, 130a/06, 130a/14, 131a/07, 131a/09, 131a/19, 131b/04, 131b/07, 131b/07, 131b/12, 132a/20, 132b/02, 132b/14, 132b/16, 132b/17, 132b/18, 133b/04, 133b/09, 133b/13, 133b/20, 134a/03, 134a/13, 134a/14, 134b/01, 134b/10, 134b/18, 134b/21, 135b/02, 135b/08, 135b/13, 135b/20, 135b/21, 136a/04, 136a/06, 136a/14, 136a/17, 136b/09, 137a/04, 137a/07, 137a/08, 137a/10, 137a/12, 137a/13, 137a/15, 137a/17, 137b/14, 137b/14, 138a/03, 138a/03, 138a/07, 138b/17, 140b/12, 140b/13, 140b/15, 140b/15, 140b/17, 142b/15, 142b/20, 143a/10, 143a/14, 143a/16, 143a/17, 143a/19, 143b/01, 143b/05, 143b/10, 143b/11, 143b/14, 143b/16, 143b/19, 143b/21, 144a/02, 144a/07, 144a/08, 144a/12, 144a/14

[=823]

3. Bütün, birleşik.

b.+dür 109b/03

b. ol- 107a/05, 110b/05, 132a/17

[=4]

biraz Bir parça, azıcık.

b. 40b/05, 56a/06, 81a/16, 97a/03

[=4]

birden Aniden.

b. 83a/20

[=1]

biri Bir kimse, herhangi bir şahıs.

b. 25b/19, 28b/16, 40b/05, 40b/07, 51b/07, 51b/08, 59b/11, 127a/21, 127b/01, 127b/01, 133a/09, 133a/09, 139b/10

b.+nden 61b/07, 102b/14, 140a/08

b.+ne 36a/19, 52a/18, 84a/06, 88a/06, 102b/14

b.+ni 135b/21, 136a/01

b.+nüñ 19a/06, 19a/08, 21a/10, 22a/09, 36a/19, 38a/01, 43b/10, 44a/18, 45a/13, 51b/03, 51b/08, 52a/17, 52a/20, 52a/21, 62a/07, 64b/19, 68a/13, 71a/05, 91b/20, 91b/20, 92a/05, 95a/14, 99a/04, 104a/08, 117b/11, 122a/21, 136b/17

b.+si 2a/10, 2a/10, 2a/11, 6b/16, 6b/16, 7a/17, 7a/17, 8b/18, 10a/01, 10a/03, 15a/19, 15a/19, 16b/17, 16b/17, 20a/21, 20b/01, 21a/06, 21a/06, 21a/07, 21a/12, 21a/20, 21a/20, 21b/08, 21b/21, 21b/21, 25b/02, 25b/04, 25b/20, 26b/01, 26b/01, 32b/08, 35b/10, 37b/14, 40b/02, 40b/02, 40b/20, 40b/21, 41a/01, 41a/01, 42b/07, 43b/06, 43b/06, 43b/07, 43b/07, 45a/07, 45a/08, 48b/03, 51b/02, 51b/02, 51b/03, 51b/08, 53a/03, 56b/10, 57a/08, 57a/14, 60a/10, 60b/09, 60b/18, 62b/17, 62b/17, 62b/18, 62b/18, 68a/17, 69a/10, 69b/13, 70b/09, 70b/09, 71b/16, 71b/16, 72a/18, 72b/08, 73a/17, 74b/21, 80b/10, 88b/21, 88b/21, 89b/05, 89b/10, 90a/19, 90b/21, 91a/01, 91a/08, 91a/16, 91b/09, 92a/12, 92a/12, 92a/12, 92a/13, 94a/10, 94a/11, 94a/21, 96a/12, 96a/13, 96a/15, 96a/19, 96a/19, 96a/20, 96b/01, 96b/18, 96b/19, 99a/10, 99b/12, 101a/01, 106b/03, 106b/06, 106b/13, 108b/12, 108b/18, 110b/03, 110b/06, 110b/19, 111a/09, 112a/20, 112a/20, 114b/05, 114b/06, 114b/07, 114b/14, 117b/12, 118a/10, 118b/05, 118b/08, 119a/01, 119a/02, 119a/04, 119a/04, 119a/08, 119a/09, 120a/07, 120a/08, 121b/02, 131a/18, 133b/06, 134b/05, 138a/01, 139a/14, 139a/14, 139b/10, 139b/10, 143a/08, 143a/09

b.+si-y-ile 21a/01, 61b/08, 112a/19, 128a/21, 133b/09

b.+si gibi 138a/04

b.+si içün 26b/02

b.+sinden 114b/13

b.+sine 35b/01, 38b/08, 52a/18, 110b/07, 111a/06, 123b/12, 127a/20, 133a/09, 133b/14, 133b/15, 139b/17

b.+sini 43b/08, 53a/02, 59b/21, 92a/04, 113a/15, 122a/18, 133b/18

b.+sinüñ 73a/18, 120b/13, 121a/02, 133b/15, 136b/04

b. üzerine 50b/17

[=223]

biribiri İki ya da daha fazla şeyin, kimsenin yerini tutar.

b.+nden 51a/21, 112a/07, 116a/07

b.+ne 3b/05, 20a/19, 20b/18, 24a/07, 40b/04, 41b/09, 53b/08, 55b/21, 56a/01, 56a/03, 64b/21, 66a/16, 66a/17, 90a/15, 90a/17, 90b/05, 90b/06, 90b/21, 91a/10, 91a/19, 91a/20, 91b/21, 92a/21, 93a/19, 93a/20, 94a/17, 94b/01, 94b/02, 95a/13, 96a/02, 97a/20, 97a/21, 97b/01, 100a/01, 100b/21, 102a/07, 107a/01, 107a/06, 109a/10, 110a/13, 111b/10, 111b/19, 112a/06, 112a/09, 113b/04, 114a/02, 120a/15, 127a/08, 130b/19, 131a/02, 133a/07, 133a/07

b.+ni 92a/03, 98b/07, 120a/04, 136b/07

b.+nüñ 48b/01, 91a/11, 104b/13, 109a/02

b.+nüñ üzerine 65a/05

b.+y-ile 41b/08, 85a/06, 90a/14, 96a/10, 96a/20, 97b/15, 98a/14, 98b/01, 98b/07, 98b/17, 100b/14, 100b/16, 102b/13, 104b/12, 105a/06, 109a/05, 109b/07, 112a/13, 114a/15, 115a/19, 117b/20,

119a/13, 120a/08, 120a/21, 130b/20, 133a/10

[=90]

birinci Bir sayısının sıra sayı sıfatı, ilk.

b. 22b/07, 23a/09, 24a/04

[=3]

biş Dörtten sonra gelen sayının adı.

b. 8b/07, 8b/17, 71a/08, 79a/21, 80a/18, 98a/13, 98a/17, 109b/09, 117a/08, 121a/03, 140a/05

b.+dür 72a/04

[=12]

biş- Yiyecekler için ısı etkisiyle çiğliği giderek yenilebilir duruma gelmek.

b.-üp 66a/18, 91a/07

[=2]

bīşe Far. Orman, ağaçlık.

b.+ler 55b/21

[=1]

bişinci Beş sayısının sıra sayı sıfatı.

b. 3a/15, 4a/19, 8b/14, 11b/03, 22a/12, 22b/06, 23a/08, 23b/09, 24a/02, 44a/11, 56a/15, 56a/21, 61a/08, 63a/13, 76b/10, 76b/13, 78a/21, 79b/01, 92b/09, 110a/04, 117a/20, 118b/12, 121a/15, 126a/09, 139a/10, 140a/07, 141a/11

b.+ye 111a/17

[=28]

bişir- Isıda tutarak yiyecekleri yenecek duruma getirmek.

b.-üp 71a/11

[=1]

bit- Tohumun filizlenip topraktan dışarıya çıkmak, yetişmek, büyümek.

b.-en 54a/12, 117a/07, 117a/08

b.-meg-içün 90b/03

[=4]

biti Yazılmış şey, mektup.

b.+ler 124b/18

[=1]

bitür- Sona erdirmek, tamamlamak.

b.-se 87a/19

[=1]

biz Birinci çoğul şahsı gösterir.

b. 3b/18, 6b/07, 12a/13, 14b/02, 15a/18, 16b/12, 19b/10, 22a/10, 30b/01, 33b/16, 37a/16, 40a/01, 42a/12, 42a/12, 43a/13, 43b/08, 48a/06, 51a/18, 53b/01, 55a/10, 61a/03, 62a/10, 62a/21, 64a/05, 64a/15, 68b/17, 72b/15, 74b/04, 86a/09, 90a/02, 93b/18, 95a/20, 95b/17, 98b/19, 104a/05, 104a/19, 119b/09, 122a/10, 126a/02, 132a/10, 138b/01, 138b/18

b.+den 50b/21, 51a/08, 69b/05, 69b/07

b.+e 4a/17, 36a/03, 43a/10, 64a/20, 69b/04, 69b/07, 140b/16

b.+i 4a/18, 5b/10, 37a/11, 43a/10

b.+üm 36b/19, 37a/15, 51a/01, 51a/02, 51a/13, 60a/10, 64a/21, 69b/05, 105a/04, 138a/20

b.+ümdür 57a/04

b.+üz 118a/11

[=69]

biẓā Ar. Faydasız, boş söz.

b. it- 143b/12

[=1]

boġaz Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği dar kısım.

b.+ında 105b/20

b.+ından 87a/05

[=2]

boġazla- Hunharca öldürmek.

b.-maḳdan ġayrı 19b/16

[=1]

borç Geri verilmek üzere alınan ya da ödenmesi kabul edilen para, şey.

b.+ın 35b/19

[=1]

boylu Uzun boylu, vücut yapısı düzgün, endamlı.

b. 70a/20

[=1]

boyun Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b.+ın (boynın) 85b/21

[=1]

boz- İyi ve düzenli bir duruma son vermek, değiştirip kötüleştirmek.

b.-maġa 140a/11

b.-maġuñ 84b/02

b.-maḳda 84b/03

[=3]

bölük Takım, zümre.

b. 37b/08, 37b/20

b. gibi 94b/11

b.+i (bölügi) 89a/10

[=4]

böyle Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü.

b. 3b/15, 4b/16, 9a/20, 14a/05, 14a/15, 14b/16, 36a/10, 46b/07, 47a/18, 51a/05, 64a/04, 105a/09, 118b/12, 138a/20

b.+dür 4b/12

[=15]

böyük Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun olan, cesim, kebir.

b. 28b/07, 47a/12, 56a/08, 56a/08, 75b/02, 82b/20

b.+ini (böyügin) 86b/12

b. it- 137b/20

b. ol- 82b/19

[=9]

böyükrek Daha büyük olan.

b. 116a/13

[=1]

bu 1. En yakında olan kimseyi, şeyi işaret yoluyla belirtir.

b. 2a/07, 2a/07, 2a/11, 2a/12, 2a/17, 2a/18, 2a/20, 2b/02, 3a/02, 3a/03, 3a/04, 3a/06, 3a/12, 3a/13, 3a/20, 3b/01, 3b/17, 3b/20, 4a/02, 4a/06, 4a/08, 4a/10, 5a/04, 5a/06, 5a/12, 5a/18, 6a/10, 6a/12, 6a/21, 6a/21, 7a/14, 7a/19, 7b/20, 7b/21, 8a/03, 8a/05, 8a/14, 8b/03, 8b/07, 8b/17, 8b/20, 8b/21, 9a/12, 9a/16, 9a/19, 9a/20, 9b/03, 9b/04, 9b/08, 9b/12, 9b/14, 9b/15, 9b/17, 10a/02, 10a/09, 10a/10, 10a/17, 10a/21, 10b/07, 10b/13, 10b/19, 11a/07, 11a/07, 11a/10, 11a/12, 11a/14, 11a/19, 11a/20, 11a/21, 11b/05, 11b/13, 11b/16, 12a/03, 12a/09, 12a/09, 12a/13, 12b/10, 12b/20, 12b/20, 12b/21, 13a/01, 13a/01, 13a/01, 13a/05, 13a/05, 13a/16, 13a/19, 13a/19, 13b/04, 13b/05, 13b/10, 13b/21, 14a/01, 14a/02, 14a/09, 14a/18, 14a/19, 14b/02,

14b/02, 15a/11, 15a/15, 15a/17, 15a/17, 15b/06, 15b/08, 15b/18, 15b/21, 16a/01, 16a/04, 16a/10, 16a/20, 16a/21, 17a/16, 17b/03, 17b/10, 17b/15, 17b/16, 17b/19, 17b/20, 18a/02, 18a/05, 18a/05, 18a/07, 18a/11, 18a/11, 18a/15, 18a/17, 18b/04, 18b/11, 18b/15, 19a/20, 19b/06, 19b/08, 19b/10, 19b/19, 20a/09, 20a/12, 20a/15, 20a/15, 20b/07, 20b/10, 20b/13, 20b/16, 20b/18, 20b/18, 20b/19, 20b/20, 21a/01, 21a/03, 21b/05, 21a/07, 21a/09, 21a/16, 21a/18, 21a/20, 21a/21, 21b/01, 21b/04, 21b/07, 21b/09, 21b/16, 21b/19, 22a/09, 22b/11, 23a/01, 24a/18, 24b/06, 24b/07, 24b/10, 25a/04, 25a/11, 25a/13, 25a/17, 25b/05, 25b/06, 25b/10, 25b/14, 26a/07, 26a/20, 26b/01, 26b/01, 26b/08, 27a/01, 27a/08, 27a/10, 27a/14, 27b/01, 27b/07, 27b/07, 27b/15, 27b/16, 27b/17, 28a/07, 28a/07, 28a/12, 28a/20, 28a/20, 28a/20, 28b/03, 28b/06, 28b/13, 29a/03, 29a/13, 29a/14, 29a/21, 29b/08, 29b/20, 30a/04, 30a/05, 30a/15, 30a/17, 30a/21, 30b/08, 30b/08, 30b/18, 30b/19, 31a/01, 31a/06, 31a/12, 31a/16, 31b/07, 31b/11, 31b/15, 32a/02, 32a/13, 32b/11, 32b/11, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 32b/16, 32b/16, 32b/20, 33b/04, 33b/06, 33b/09, 33b/13, 34a/17, 34a/18, 34b/11, 34b/14, 34b/15, 34b/17, 34b/21, 35a/01, 35a/14, 35a/15, 35b/20, 35b/20, 36b/09, 36b/09, 37a/11, 37a/14, 37b/07, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 37b/17, 38a/11, 38a/13, 38a/13, 38a/16, 38a/21, 38b/07, 38b/07, 38b/07, 38b/12, 39a/06, 39a/07, 39a/10, 39a/11, 39a/14, 39a/21, 39b/04, 39b/04, 39b/08, 39b/19, 40a/03, 40a/04, 40b/09, 40b/16, 41a/01, 41a/04, 41a/09, 41a/13, 41a/18, 41a/19, 41a/21, 41b/01, 41b/10, 42a/09, 42a/11, 42b/03, 42b/03, 42b/06, 42b/06, 42b/15, 42b/18, 43b/01, 43b/04, 43b/05, 43b/05, 43b/07, 43b/08, 43b/09, 43b/14, 43b/21, 44a/01, 44a/01, 44a/01, 44a/03, 44a/11, 44b/01, 44b/01, 44b/06, 44b/10, 44b/10, 44b/18, 44b/18, 45a/01, 45a/10, 45a/15, 45a/16, 45a/20, 45b/06, 45b/08, 45b/15, 45b/16, 45b/18, 45b/18, 46a/07, 46a/14, 46b/03, 46b/13, 47a/13, 47a/17, 47a/17, 47a/18, 47a/20, 47a/21, 47b/16, 48b/15, 49a/02, 49a/06, 49a/07, 49a/07, 49b/05, 49b/13, 49b/17, 49b/18, 50a/11, 50a/13, 50a/17, 50a/21, 50b/03, 50b/05, 50b/12, 51a/07, 51a/13, 51a/13, 51a/14, 51a/14, 51a/21, 52a/12, 52a/15, 52a/18, 52b/12, 52b/12, 52b/13, 52b/19, 52b/20, 53a/01, 53a/06, 53a/07, 53a/08, 53a/10, 53a/11, 53a/12, 53a/14, 53a/17, 53a/21, 53b/09, 53b/17, 53b/19, 53b/19, 53b/21, 53b/21, 54a/04, 54a/04, 54a/05, 54a/07, 54a/11, 54a/11, 54b/03, 54b/03, 54b/03, 54b/07, 54b/11, 54b/12, 54b/15, 55a/03, 55a/04, 55a/04, 55a/08, 55a/08, 55a/12, 55a/14, 55a/14, 55a/19, 55a/20, 55a/21, 55a/21, 55b/01, 55b/06, 55b/11, 55b/11, 55b/11, 55b/15, 55b/19, 56a/04, 56a/17, 56a/18, 56b/07, 56b/09, 56b/09, 57a/01, 57a/03, 57a/09, 57a/11, 57a/13, 57b/01, 57b/06, 57b/15, 58a/14, 58a/14, 58a/19, 58a/19, 59a/02,

59a/05, 59a/08, 59a/09, 59b/06, 59b/09, 59b/09, 59b/09, 59b/16, 59b/16, 59b/19, 60a/02, 60a/02, 60a/08, 60a/13, 60a/15, 60b/01, 60b/01, 60b/05, 60b/10, 60b/11, 60b/21, 60b/21, 61a/05, 61a/12, 61b/05, 61b/07, 61b/08, 61b/16, 61b/18, 62a/08, 62a/17, 62b/03, 62b/06, 62b/06, 62b/16, 62b/16, 63a/05, 63b/12, 63b/18, 64a/07, 64a/09, 64a/15, 64b/02, 64b/05, 64b/08, 64b/11, 64b/12, 64b/13, 64b/13, 64b/15, 64b/16, 64b/19, 65a/02, 65a/04, 65a/05, 65a/08, 65a/21, 65b/02, 65b/03, 65b/04, 65b/04, 65b/10, 65b/16, 65b/20, 66a/15, 66b/03, 66b/09, 66b/14, 66b/16, 66b/18, 67a/04, 67a/07, 67a/10, 67a/12, 67a/13, 67a/17, 67b/07, 67b/12, 67b/21, 68a/11, 68a/11, 68a/21, 68b/01, 68b/10, 68b/15, 69a/02, 69b/02, 69b/03, 69b/03, 69b/12, 69b/21, 70a/03, 70a/05, 70a/06, 70a/08, 70a/11, 70a/19, 70b/02, 70b/12, 70b/16, 71a/12, 71a/13, 71a/20, 71b/08, 71b/10, 71b/15, 71b/17, 72a/02, 72a/03, 72a/06, 72a/08, 72a/08, 72a/08, 72a/20, 72b/02, 72b/02, 72b/04, 72b/09, 72b/11, 72b/15, 72b/16, 72b/17, 72b/19, 73a/01, 73a/02, 73a/14, 74a/03, 74a/14, 74b/01, 74b/04, 74b/14, 75a/04, 75a/05, 75a/07, 75a/09, 75a/10, 75a/12, 75b/07, 75b/14, 76a/07, 76a/08, 76b/07, 76b/18, 76b/19, 77a/21, 77b/03, 77b/03, 77b/04, 78a/04, 78a/08, 78a/13, 79a/08, 79a/12, 79b/06, 80a/10, 80a/12, 80a/13, 80a/20, 80b/01, 80b/02, 81a/06, 81a/20, 81a/21, 81b/21, 82a/10, 82b/20, 83a/16, 83a/17, 84a/21, 84b/07, 84b/09, 84b/13, 84b/16, 84b/16, 84b/21, 84b/21, 85a/02, 85b/06, 86a/03, 86b/06, 87a/12, 87a/12, 87a/19, 87b/01, 87b/04, 87b/07, 87b/20, 88a/01, 88a/05, 88a/08, 88a/12, 88b/08, 89a/11, 89a/14, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/17, 89b/18, 89b/21, 90a/01, 90a/10, 90b/10, 90b/13, 90b/14, 90b/19, 90b/19, 90b/20, 90b/21, 91a/01, 91a/05, 91a/05, 91a/09, 91a/15, 91b/12, 92a/08, 92a/20, 92a/20, 92b/04, 92b/09, 92b/09, 92b/18, 92b/18, 93a/06, 93a/07, 93a/09, 93a/14, 93a/16, 93a/17, 93a/20, 93b/03, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/09, 93b/09, 93b/12, 93b/14, 93b/16, 94a/05, 94b/01, 94b/03, 94b/05, 94b/07, 94b/20, 95a/07, 95a/21, 95b/07, 95b/14, 95b/15, 95b/19, 96a/11, 96a/14, 96a/21, 96b/01, 96b/11, 96b/13, 96b/20, 97a/02, 97a/21, 97b/04, 97b/06, 97b/12, 97b/18, 97b/20, 98a/06, 98a/08, 98a/10, 98a/15, 98a/16, 98a/17, 98b/17, 98b/19, 99a/09, 99a/15, 99b/01, 99b/05, 99b/08, 99b/09, 99b/10, 99b/12, 99b/15, 99b/19, 100a/05, 100a/06, 100a/09, 100a/11, 100a/16, 100b/01, 100b/01, 100b/06, 100b/13, 100b/18, 101a/09, 101a/16, 101a/18, 101b/02, 101b/03, 101b/04, 101b/04, 102a/01, 102a/13, 102a/19, 103a/05, 103a/09, 103a/13, 103a/16, 103b/03, 103b/04, 103b/16, 103b/21, 104a/07, 104a/09, 104a/18, 104b/04, 104b/17, 104b/18, 105a/06, 105a/11, 105a/11, 105a/12, 105a/21, 105b/07, 105b/10, 105b/13, 105b/19, 105b/20, 105b/21,

106a/04, 106a/08, 106a/12, 106a/13, 106b/13, 106b/16, 107a/19, 107b/01, 107b/03, 107b/06, 107b/09, 107b/09, 107b/12, 107b/13, 107b/18, 108a/01, 108a/04, 108a/05, 108a/17, 108a/18, 108b/11, 108b/14, 109a/09, 109b/01, 109b/02, 109b/03, 109b/04, 109b/06, 110a/05, 110a/12, 110a/15, 110a/20, 110b/03, 110b/04, 110b/07, 110b/09, 110b/16, 111b/15, 111b/20, 111b/21, 112a/04, 112a/10, 112a/14, 112a/14, 112a/18, 112b/02, 112b/03, 112b/07, 112b/20, 113a/06, 113a/19, 113a/20, 113b/01, 113b/02, 113b/05, 113b/10, 113b/13, 113b/16, 113b/21, 114a/02, 114a/04, 114a/10, 114a/13, 114a/14, 114a/21, 114b/10, 114b/12, 114b/13, 114b/20, 115a/02, 115a/03, 115a/07, 115a/16, 115a/19, 115b/01, 115b/02, 115b/04, 115b/05, 115b/07, 115b/15, 115b/15, 115b/18, 116a/01, 116a/02, 116a/04, 116a/07, 116a/09, 116a/16, 116a/17, 116a/18, 116b/09, 116b/12, 117a/18, 117b/02, 118a/04, 118a/05, 118a/06, 118a/09, 118a/21, 118b/04, 118b/05, 118b/07, 118b/11, 118b/12, 118b/19, 119a/03, 119a/04, 119b/04, 119b/05, 119b/10, 119b/16, 119b/18, 119b/18, 120a/01, 120a/13, 120a/14, 120b/13, 120b/15, 120b/18, 120b/21, 121a/04, 121a/06, 121a/09, 121a/11, 121a/13, 121a/16, 121a/17, 121a/18, 121b/11, 121b/13, 121b/17, 122a/01, 122a/03, 122a/04, 122a/05, 122a/09, 122a/13, 122a/14, 122a/18, 123a/15, 123a/20, 123b/02, 123b/04, 123b/11, 123b/12, 124a/10, 124a/18, 126a/04, 126a/14, 126b/12, 126b/17, 127a/03, 127a/12, 127a/13, 127a/17, 127b/05, 127b/16, 128a/01, 128a/07, 128a/18, 128a/20, 128a/20, 129b/07, 129b/15, 129b/19, 130a/11, 130b/01, 130b/21, 131a/04, 131a/16, 131a/16, 131a/17, 131b/11, 131b/13, 131b/13, 131b/14, 131b/16, 131b/18, 132a/03, 132a/04, 132a/06, 132a/07, 133a/08, 133a/20, 133b/01, 133b/06, 133b/16, 133b/20, 134a/11, 134b/08, 134b/17, 135a/07, 135a/14, 135b/12, 136b/01, 136b/10, 136b/18, 136b/20, 137a/03, 137a/08, 137a/10, 137a/13, 137a/18, 137a/20, 137b/01, 137b/21, 138b/16, 138b/21, 138b/21, 139a/01, 139a/02, 139b/10, 139b/16, 140a/08, 140a/21, 140b/03, 140b/08, 140b/09, 140b/10, 141a/05, 141a/06, 141a/10, 141a/13, 141b/13, 141b/20, 142a/10, 142a/10, 143a/04, 143a/08, 143b/04, 143b/09, 143b/15, 143b/17, 144a/02

b. (illā bu ḳadar var ki) 11a/13, 12b/10, 12b/18, 95b/10, 104b/04, 113b/21, 115b/11 [=1008]

2. İşaret zamiri olarak yerini tuttuğu en yakındaki kimseyi, şeyi gösterir.

b. 2b/21, 4b/02, 4b/05, 7a/02, 7a/21, 7b/04, 8b/19, 9a/15, 10b/04, 18a/12, 20b/17, 31b/13, 32b/14, 33a/06, 33a/19, 34a/07, 41a/06, 41b/12, 43a/02, 43a/13,

44b/19, 47a/10, 49a/03, 50b/05, 50b/20, 55a/06, 56b/18, 64a/16, 64a/19, 68b/05, 68b/05, 68b/06, 68b/06, 72b/08, 85a/04, 85a/20, 86a/05, 86a/06, 86b/03, 87a/03, 87a/20, 94a/12, 98a/12, 100a/14, 101a/14, 101a/19, 101b/04, 105b/02, 110b/21, 113a/09, 124a/16, 124b/07, 125b/20, 127a/16, 130a/10, 134a/11, 134b/02, 141b/15, 142b/10

b. (ḥāl bu ki) 2a/07, 2a/11, 3b/05, 3b/06, 31a/05, 39b/03, 59a/21, 78b/08, 93a/07, 123a/16, 130b/07, 132a/18, 132a/19

b.+dur 4a/06, 4b/14, 6a/06, 6a/11, 11a/09, 12a/03, 12a/11, 12b/09, 15a/10, 16b/16, 23b/08, 24b/07, 25a/04, 25a/18, 30a/17, 33b/16, 35b/09, 38b/09, 45a/21, 47a/10, 53a/20, 54b/17, 55a/02, 55a/08, 55b/05, 56b/11, 63a/07, 63b/02, 65b/17, 67b/14, 69b/14, 70b/12, 77a/04, 78a/04, 81a/06, 84b/09, 89a/11, 91b/05, 91b/17, 99a/19, 100a/03, 100a/14, 101b/17, 109b/06, 116b/18, 117b/03, 118b/01, 120b/19, 125b/01, 125b/08, 125b/15, 126a/08, 128a/03, 130a/01, 130a/11, 134a/07, 134a/21, 135b/15, 139a/01, 144a/17

b.+nda 74a/02, 85b/10

b.+ndan 5b/03, 39b/08, 48b/18, 54b/08, 61b/19, 70a/09, 74b/07, 74b/21, 75a/03, 76b/03, 80b/01, 85a/07, 85a/20, 91b/15, 99b/01, 114a/08, 116a/13, 118b/12, 125b/09, 131b/02

b.+ndan öñden 21a/05, 27a/17, 30a/21, 49b/19, 51a/18, 61a/03, 89a/14, 94b/03, 95a/20

b.+ndan öñdin 48a/06

b.+ndan şoñra 27a/15, 33a/16, 38b/08, 43a/01, 52a/17, 57b/05, 64a/14, 82b/08, 83b/04, 106b/15, 117b/04, 144a/18

b.+nı 2b/20, 3a/09, 4a/20, 19b/20, 27a/18, 48a/02, 57a/09, 66a/19, 68a/07, 71b/02, 85a/07

b.+nlara 4b/05, 29b/13, 34b/13, 44a/18, 44b/18, 75a/05, 83a/05, 114b/19, 118a/03, 122a/14, 128a/09

b.+nlardan 12b/15, 19a/15, 31b/01, 51b/08, 68a/17, 77b/02, 99b/12, 102b/06, 116b/04

b.+nlardan ġayrı 60b/03

b.+nlardur 8a/10

b.+nları 2b/15, 30b/18, 110a/03

b.+nlaruñ 5a/20, 5a/21, 8b/03, 10b/07, 10b/07, 19a/07, 47a/03, 48b/06, 72b/01, 72b/09, 74b/13, 74b/18, 76a/17, 85b/20, 107b/17, 113a/12, 117b/21, 132a/02, 139b/01

b.+nlaruñ-ıla 12b/13, 15b/16, 45b/14

b.+nlaruñ ġayrı 25b/07, 46a/06, 47a/16, 76a/19, 111b/09, 135b/21

b.+nlaruñ gibi 4b/15

b.+nuñ 14a/07, 15a/05, 16b/03, 32a/18, 37a/13, 38b/14, 39b/13, 40a/20, 48a/01, 52a/19, 53a/09, 56b/18, 58a/17, 61b/09, 62a/18, 68b/03, 77a/07, 88a/09, 91a/09, 97b/21, 108a/05, 112b/10, 112b/10,

122a/03, 123b/07, 127a/04, 136a/15, 137b/18

b.+nuñ-ıla 22b/12

b.+nuñ ġayrı 29a/13

b.+nuñ gibi 3b/14, 10a/11, 11b/16, 49a/05, 50b/05, 54b/13, 57a/20, 73b/17, 79a/15, 80b/15, 111b/03, 125a/03, 128b/07, 131b/03, 136b/18

b.+nuñ üzerine 108a/09, 124a/17, 126a/03, 138a/19

b.+ña 12b/06, 20b/06, 35a/13, 37a/16, 69b/16, 72a/08, 72a/08, 80b/14, 84b/05, 102b/13, 103a/19, 112a/13, 115a/19, 126a/05, 128a/12

b.+ñdan öñden 65b/18

b.+y-ıdı 57a/21

[=307]

buʿd Ar. Uzaklık.

b. 114a/17

b. (merre-i buʿd-ı uḫrā) 29b/07

b.+da 25a/02, 63b/16

b.+da (ġāyet-i buʿd) 105a/14, 107b/05

b.+ı (38a/21)

b.+ı-y-ıla 107b/08

b.+ın 129a/12

[=9]

buġday Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın temel gıdasını teşkil eden bitki.

b. 54a/12, 54a/13, 117a/07

b.+uñ 54a/12

[=4]

buġż Ar. Kin, nefret, düşmanlık.

b. 38a/21, 77a/01

b. ol- 123a/17

[=3]

buḫār Ar. Isı etkisiyle sıvı ve bazı katı cisimlerin gaz durumuna geçmiş hâli.

b.+ıla 56a/03

[=1]

buḫl Ar. Hasislik, pintilik.

b. 40a/07, 89a/08, 103b/12, 136b/19

b.+da 71a/02

b. eyle- 136b/12, 137a/01

b. gibi 19a/01, 75b/13

b.+ıla 27a/09, 136b/16

b. it- 136b/21

[=12]

bul- 1. Anlamak, bilmek; hatırlamak.

b.-a 3b/16, 15b/12, 23b/17, 30a/11, 31a/15, 34b/21, 47a/05, 47b/03, 50b/16, 53b/15, 54b/05, 65b/09, 71b/20, 99a/01, 115a/11, 123a/04, 124a/10, 127b/16, 128b/05, 130a/21, 131a/12, 132a/14, 133b/02, 135a/01, 140a/12

b.-acaḳ 140b/20

b.-alar 10a/08, 19a/20, 59a/04, 72a/19, 106b/12, 108b/17, 112a/07, 112a/07, 112a/08, 114b/15, 121a/15, 136b/07

b.-amadum 57b/02

b.-amazuz 37a/08, 37a/13

b.-an 67b/17, 90a/16

b.-asın 143b/11

b.-dı 2b/16, 6b/04, 74a/19, 120a/11, 142b/10

b.-duġı 120a/06

b.-duḳdan şoñra 17a/03, 28a/12, 100b/05, 125a/14, 125a/17

b.-duḳları 48b/19

b.-ınca 6a/14, 19a/20, 89b/02

b.-maduġı 54a/19

b.-maġ-ıla 11a/03

b.-maġa 8b/15, 10b/18, 77a/17, 78a/05

b.-maġuñ 44a/20

b.-maḳ 4b/14, 26b/04, 35a/17, 44a/01, 54a/01, 59b/19, 111b/05

b.-maḳ üzerine 105b/04, 111b/08

b.-maḳda 2b/05, 8b/02, 9b/15, 72b/06, 111b/14

b.-maḳdan 3a/01, 10a/20, 63a/03

b.-maḳdur 61a/10, 62b/07, 83b/04, 117b/13, 117b/15, 118b/16

b.-mamaḳdan 13b/12

b.-mamış 35a/21

b.-mamışdur 3b/07

b.-masa 21b/12, 86a/16, 100b/10

b.-masalar 84a/04, 84a/05

b.-ması 16a/14, 19b/11, 35a/07, 93a/21, 118b/21, 130a/15, 132b/18

b.-masından 88b/10

b.-masını 95a/14

b.-masınuñ 4a/04, 119b/15

b.-maya 5b/05, 15a/08, 138b/03, 138b/08

b.-mayup 54a/19, 102b/14

b.-maz 3b/14, 5b/16, 7b/02, 13a/07, 35a/07, 40a/09, 54a/20, 76b/21, 91b/11, 92a/01, 93a/04, 99b/04, 133b/20

b.-maz-ıdı 32a/11, 34a/05, 45a/02, 96a/15

b.-mazdan öñden 45b/16, 61b/11

b.-mazlar 71b/18

b.-mazlar-ıdı 59a/15

b.-maz-ısañuz 132b/05

b.-mazsızın 23b/02

b.-mış 16a/02, 22a/10, 28a/07, 29b/07, 31b/10, 32a/12, 36b/02, 43a/01, 43a/04, 53a/15, 53b/01, 63b/11, 84b/01, 123a/16, 124b/08

b.-mış-ıdı 42b/17

b.-mış-ıdı 14b/21

b.-mışdur 13b/04, 28b/01

b.-mışlardur 10a/13, 44b/08, 66b/10

b.-sa 53a/08, 62a/04, 63b/10, 66a/09, 84a/12, 124b/05, 134b/20, 136b/11

b.-salar 25b/18, 46a/10, 59a/16, 108b/15

b.-sun 59b/13

b.-up 22b/12, 55a/18, 61b/15, 65b/07, 67b/19, 70a/03, 72a/02, 83b/18, 88a/14, 94b/13, 99a/14, 101a/04, 104b/08, 106a/19, 126b/09, 137b/09, 137b/16

b.-ur 4b/09, 5b/18, 15a/12, 15b/11, 27a/19, 35a/11, 39a/03, 42b/17, 44a/02, 45b/06, 47b/02, 49a/11, 51b/09, 54b/01, 55b/16, 61a/16, 63a/02, 63b/12, 66b/16, 67b/08, 67b/09, 68b/16, 75b/14, 77b/20, 81a/01, 90a/13, 91a/04, 91a/11, 92b/18, 95a/06, 95a/13, 100b/05, 102b/16, 104a/21, 116b/10, 120b/02, 123a/04, 123a/15, 123a/18, 124b/06, 128a/02, 131b/11, 132b/13, 133a/13, 135b/12, 137a/09

b.-ur-ıdı 12a/15, 49b/03

b.-ur-ısa 85b/01

b.-ur-ısañuz 132b/04

b.-urlar 7b/03, 17a/18, 55a/08, 62b/06, 62b/10, 62b/12, 107b/14, 113b/14, 137a/04
b.-uruz 37a/09, 62a/08
[=250]
ʿāciz ve ḳāṣır bul- 37a/09
ʿāfiyet bul- 66b/16
beḳā bul- 71b/18
diri bul- 100b/10
edeb bul- 17a/18
emn ve ḫalāṣ bul- 140b/20
enseb bul- 54b/01
faẓīlet bul- 44a/20
fenā bulmazdan öñden 45b/16
ferāġ bul- 44a/02
feraḥ bul- 22b/12, 67b/08, 67b/19
fesād bul- 77b/20
ġāyet bul- 53a/08
ḫalāṣ bul- 10b/18, 15a/12, 62b/07, 63b/10, 65b/09, 91a/04, 102b/16
ḫalāṣ ve necāt bul- 128a/02
ḫalel bul- 123a/18
ḫālī bul- 86a/16
ḫāṣıl bul- 37a/13
ḫudūṯ bul- 28a/07, 81a/01
ḫudūṯ bulmazdan öñden 61b/12
ḫuṣūl bul- 3b/14, 12a/15, 31b/10, 65b/07, 89b/02, 118b/21, 131a/12
ḫuṣūl bulduḳdan ṣoñra 28a/12
ḫuṣūṣ bul- 106a/19
ıṭlāʿ bul- 50b/16, 131b/11
ibtihāc u feraḥ bul- 10a/08
ibtihāc ve feraḥ bul- 23b/17, 135a/01
ibtilā bul- 28b/01
ictimāʿ bul- 106b/12
iḫtilāṭ bul- 104b/08
imtināʿ bul- 49b/03
inḥilāl bul- 99a/01
inḥirāf bul- 108b/15
inḥiṭāṭ bul- 4b/14
intiẓām bul- 34a/05
işticʿāl bul- 5b/16
iʿtidāl bul- 32a/12
iʿtimād bul- 13b/12
ittiṣāf bul- 36b/02
izdiyād bul- 99a/14
ḳadir bul- 59a/16
ḳarār bul- 13b/04, 115a/11
kemāl bul- 4b/09, 5b/18, 19b/11, 32a/11, 93a/21, 95a/14, 130a/15
keşret bul- 71b/20
ḳof bul- 8b/15
ḳuvvet bul- 61a/16
ḳuvvet ve ġalebe bul- 77a/17
leẕẕet bul- 35a/07, 35a/11, 35a/17, 47b/02, 130a/21, 143b/11
maḥmel-i ṣaḥīḥ bul- 126b/09
maḳbūl bul- 132b/04
māl bul- 111b/14
mecāl bul- 37a/08, 66a/09, 137b/16
muḳārin bul- 62b/12
murād bul- 31a/15
muvāfıḳ bul- 84a/05
münezzeh bul- 133b/02
müşāreket bul- 72a/19
necāt bul- 63b/12
necāt ve ḫalāṣ bul- 76b/21
nemā ve izdiyād bul- 16a/14
nihāyet bul- 15b/12, 44a/01, 47a/05

noḳṣān bul- 119b/15, 120a/06

rāḥat bul- 83b/04

reʾīs-i mefḳūd bul- 108b/17

ruḫṣat bul- 107b/14, 123a/16, 137a/09

rusūḫ bul- 53a/15, 100b/05

rücḥān bul- 85b/01

saʿādet bul- 117b/13

ṣaḥīḥ bul- 84a/04

ṣalāḥ bul- 88b/10

ṣebāt ve beḳā bul- 132b/18

selāmet bul- 61b/15, 62a/08, 62b/06

ṣūret bul- 13a/07, 35a/07, 40a/09, 51b/09, 70a/03, 72a/02, 74a/19, 75b/14, 91a/11, 91b/11, 92a/01, 92b/18, 93a/04, 95a/13, 96a/15, 99b/04, 102b/14, 120b/02

ṣübūt bul- Açık ve kesin bir şekilde ortaya çıkmak, ispat edilmek. 124a/10

sükūn bul- 68b/16

sükūn bulsun diyü 59b/13

şeḳāvet bul- 117b/15

şerīk bul- 88a/14

şifā bul- 59b/19

şöhret bul- 22a/10, 44b/08, 124b/08, 132a/14

şuʿle bul- 55b/16

şüyūʿ bul- Herkesçe duyulmak, herkesçe bilinir hâle gelmek. 137b/09

taḳdīm bul- 6b/04, 132b/13

teḥallī bul- 54a/19, 136b/11

teḳarrur bul- 47b/03, 54a/01, 94b/13

tekerrüb bul- 55a/08

temekkün ve iḳtidār bul- 61a/10

temşiyet bul- 27a/19, 45a/02, 49a/11

terbiyet bul- 16a/02, 84b/01

tertīb bul- 43a/01, 43a/04

tevālüd bul- 90a/16

tevālüd ve tenāsül bul- 90a/13

ṭuġyān bul- 136b/07

vuḳūʿ bul- 62a/04

vuḳūf bul- 15a/08, 53b/01, 53b/15, 54b/05, 55a/18, 66b/10

vusʿat bul- 116b/10

vuṣūl bul- 2b/05, 3a/01, 3b/07, 9b/15, 10a/20, 72b/06

vuṣūl bulmaḳ içün 26b/04

vücūd bul- 25b/18

yol bul- 23b/02, 101a/04, 104a/21, 123a/04, 123a/04, 123a/15, 124b/06, 135b/12, 138b/03, 138b/08

ẓafer bul- 8b/02, 11a/03, 29b/07, 45b/06, 46a/10, 59a/04, 63b/11, 113b/14, 114b/15, 124b/05, 127b/16, 137a/04, 140a/12

ẓafer bulduḳdan şoñra 125a/17

ziyāde bul- 7b/02

ẓuhūr bul- 15b/11, 21b/12, 95a/06

[=203]

bulaş- İstemeden bir işe karışmak, kötü bir işe girmiş olmak.

b.-mamışlardur 104b/15

[=1]

bulaşdur- 1. Sürmek, sıvaştırmak.

b.-ayuz 140b/15

2. Etkisi altında bırakarak bir kötülüğünün başkasına geçmesine neden olmak.

b.-maya 86b/11, 86b/16

[=3]

buldur- Bulmak işini başkasına yaptırmak, temin ettirmek.

b.-sa 45b/17

[=1]

bulun- Belirlenmek, tespit edilmek.

b.-mamaḳ 124b/20

b.-mışdur 91a/09

b.-ur 33b/13, 60a/16

[=4]

ġāfil bulun- 124b/20

[=1]

buluṭ Gökyüzünün yüksek katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.

b. 60a/03

b.+uñ (buluduñ) 56a/02

[=2]

buncılayın Bunun gibi.

b. 7a/01, 12a/08, 13b/15, 13b/20, 14b/13, 15a/08, 16a/20, 18a/10, 25a/01, 27b/17, 29a/06, 29b/04, 29b/09, 30b/08, 31a/20, 33a/11, 33a/20, 35b/02, 40a/20, 41a/21, 44b/17, 46b/08, 50b/04, 54a/14, 55b/18, 59a/09, 59a/18, 62b/17, 63b/15, 69b/10, 73b/03, 74a/17, 75a/18, 77b/14, 78b/10, 81b/12, 82a/05, 82a/16, 86a/09, 87a/08, 87b/08, 91a/20, 99a/20, 99b/15, 102b/18, 108a/17, 109a/14, 110b/14, 112b/18, 113a/11, 113b/20, 116a/12, 116b/02, 119a/21, 120b/13, 122a/01, 132a/07, 133a/17, 133b/17, 136b/02, 136b/06, 137a/05, 137b/06, 138a/02, 140a/03

b. (girü buncılayın) 2a/08, 4b/13, 5b/06, 6a/03, 9a/05, 16a/15, 17a/06, 28a/13, 29a/10, 31b/03, 57a/16, 91a/17

b.+dur 12b/01, 13b/15, 30b/10, 33a/07, 40b/03, 41a/10, 43a/18, 44b/06, 68b/20, 69a/14, 70b/01, 72a/14, 103b/18

[=90]

burtar- Buruşturmak, surat asmak.

b.-dı 140b/14

[=1]

burun Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı.

b.+ın (burnın) 86b/09

b.+ına (burnına) 86a/01

[=2]

buşu Birine ansızın saldırmak üzere saklanılıp beklenilen yer.

b.+dan 126a/05

[=1]

buṭlān Batıl olma, haktan uzak, temelsiz olma.

b.+ı 18a/11, 61a/05, 65a/18

b.+ı-y-ıla 62a/12

b.-ı mevcūdāt 32a/08

b.+ıla 101a/11

b.+ına 17b/01

[=7]

buṭūʾ Geç kalma.

b. 26b/10

b.-i taḫayyül 26b/11

[=2]

buyur- Bir şeyin yapılmasını net olarak bildirmek, emretmek.

b.-dı 2b/12, 58b/15, 60b/17, 98a/19, 120a/14

b.-duġı 69a/02

b.-mışdur 2b/09, 23a/02, 33b/14, 57a/05, 86a/02

b.-ur 6a/05, 34b/02, 34b/03, 45b/09, 68a/02, 72b/12, 101a/17, 125a/08, 132b/21 [=20]

işāret buyur- 60b/17 [=1]

bühtān Ar. Bir kimseyi yapmadığı şeyi yapmış olmakla itham etme, iftira.

b.+a 70b/19

b.+dan 85b/06

b.+lar 50b/09 [=3]

bünyād Ar. Esas, temel.

b.+ı 108b/21

b.+ını 137b/19

b.+ları 73b/12 [=3]

bünyādsuz Temelsiz.

b. 109a/13 [=1]

bürhān Ar. Kanıt, delil, beyyine.

b.+ı 19b/01

b.+ıla 3a/02, 83b/07

b.+uñ 3a/07 [=4]

bürhāniyye Ar. Bürhân kelimesinin müennes şekli.

b. (ḳıyāsat-ı bürhāniyye) 108a/19 [=1]

cābir Ar. Cebreden, zorlayan.

c.+den 122b/12

c.+e (sulṭān-ı cābir) 34a/12

c.+i-y-imiş 41b/06

c.-i aşġar 34a/16

c.-i aʿẓam 34a/14

c.-i evsaṭ 34a/15

c.+ise 118a/09

c.+lere 79b/03, 79b/13 [=9]

cādde Ar. Geniş, uzun, düzgün yol, ana yol.

c.+sinden 134b/13 [=1]

cāh Ar. Yüksek mevki, rütbe.

c. 31b/05, 70b/18

c.+de 8b/01, 58a/12

c.+e (mezīd-i cāh) 20b/03

c.-i ṭamaʿı içün 28a/17

c.-i ṭabīʿat 63b/08

c.+ini 49a/20 [=8]

cāhil Ar. Okuyarak bilgisini ilerletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz kişi.

c. 55a/18

c.+de 54a/04

c.+dür 64a/08

c.+ler 115a/05

c.+lerüñ 65a/06, 136a/21

c. ol- 37a/14, 37a/15, 54a/19, 62a/03, 123a/14 [=11]

cāhile Ar. Câhil kelimesinin müennes şekli.

c. 111a/14

c. (medīne-i cāhile) 106b/08

c. (müdin-i cāhile) 111a/15

c. (müdün-i cāhile) 117a/05

c.+nüñ (müdün-i cāhile) 117a/10

[=5]

cāhiliyyet Ar. 1. Araplar'ın İslamiyet'ten önceki dönemi.

c. 111b/20, 112a/20, 113a/20, 113a/21, 114b/16, 116a/02, 116a/12, 116a/15, 116b/18, 116b/20, 116b/21

2. Bilgisizlik.

c.+i 115b/21

[=12]

cāʾiz Ar. Yerinde, doğru olan şey.

c. 116a/19, 121b/06, 124b/19, 133b/06

c. degül 3b/18, 7a/02, 18b/12, 24a/20

c.+dür 16b/08

c. gör- 5b/03, 24a/09, 45a/14, 78a/03, 111b/12, 123a/09, 132b/12, 133a/08, 137a/03

c. ol- 61b/18

c. şay- 144a/03

[=20]

calinus İslam tıbbını etkileyen ünlü Grek doktor ve filozofu.

c. 17b/14, 18a/05, 18a/11, 50a/06, 50b/11

c.+uñ 50b/04

[=6]

cāmiʿ Ar. Toplayan, bir araya getiren, cemeden.

c. ol- Kendinde toplamış olmak. 118a/11

[=1]

cān Far. İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan soyut varlık, ruh.

c.+ı 59b/01

c.+ıla 129a/21

c.+ların 126a/17

c.+umuzı 69b/05

[=4]

cānavar Far. Çok eskiden yaşadığı kabuş edilen ve masallarda adı geçen, kan dökücü, cana kıyıcı, korkunç yaratık.

c. 5b/07

c.+a 5b/06

c.+ıla 29b/17

c.+lar 48a/17, 72a/11, 132a/21

c.+lar-ıla 10b/05

c.+lar gibi 10a/11, 46a/06

c.+lara 80a/03

c.+lardan 48a/21

c.+laruñ 69a/04

[=12]

cānib Ar. Yan, yön, cihet, taraf.

c.+de 24b/21

c.-i ʿaḳl 67a/19

c.-i idrāk-i maʿārif 6b/17

c.-i ifrāṭ 45a/07

c.-i noḳṣān 32a/08, 40a/07, 51b/11

c.-i saʿādet 4a/14

c.-i şeḳāvet 4a/11

c.-i taḳṣīr 24b/15

c.-i tefrīṭ 26b/01, 26b/08, 45a/08

c.-i ziyāde 51b/11

c.+inde 4b/12, 34b/16

c.+inden 33b/10, 34a/21, 46a/21, 142a/04

c.+ine 4a/07, 4a/13

c.+ini 128a/19

c.+üñ 10a/04

[=24]

cārī Ar. Geçerli, yürürlükte olan.

c. 103b/10

c. (tevaḳḳuʿ-ı cārī-i mecrā-i māl) 29a/17

c. eyle- 115b/10

[=3]

cāriḥa Ar. Organ.

c.+larına 87b/08

[=1]

cārim Ar. Suçlu.

c.-i ġayr-ı muṭābıḳ 55a/05

[=1]

cāriye Ar. Para ile alınıp satılan kız, halayık.

c.+lere 79b/03, 79b/09

c. ol- 77a/16

[=3]

cāsūs Ar. Bir devletin askeri, siyasi ve ekonomik sırlarını başka bir devlet için gizlice öğrenmekle görevli kimse, ajan.

c.+lar 124b/20

c.+lar-ıla 50a/02

c.+ları 123b/15

[=3]

cāẕib Ar. Kendine doğru çeken şey veya kimse.

c.+e 65a/20

c. ol- 68b/16

[=2]

cāzim Ar. Kesin karar veren kimse.

c. ol- 54b/08

[=1]

cebān Ar. Korkak, cebin.

c. 21b/13, 132a/13

[=2]

cebbār Ar. Cebreden, zor kullanan, zorba.

c. 115a/03

c.+lar 113b/03, 115a/03, 115a/11, 136b/07

c.+larından 136b/06

[=6]

cebr Ar. Zorlama, zor.

c. 76a/03

c.+i 121b/11

c.-i ṭarīḳ 19a/18

c. it- 75b/04

[=4]

cedd Ar. Ata.

c. 38a/10

[=1]

cedel Ar. Tartışma, ağız dalaşı.

c. (ʿilm-i cedel) 51b/19

[=1]

cedīd Ar. Yeni, kullanılmamış.

c.-i mülāḥaẓa 45b/16

[=1]

cefā Ar. Eziyet, sıkıntı, cevr.

c. 114a/11

c. (cevr ü cefā) 138b/06

c.-ı ṭabʿ 89a/06

c. it- 88a/18

c.+sı 136a/03

c.+sından 136a/07

c.+y-ıla 116b/06, 117b/19

c.+ya 34b/11

[=9]

cehālet Ar. Bilgisizlik, habersizlik, cehil.

c.+ile (ḳayd-ı cehālet) 68b/04

[=1]

cehd Ar. Çalışıp çabalama, uğraşma.

c. (cidd-i cehd) 43b/13

c. (cidd ü cehd eyle-) 84b/03

c.+de 10a/17

c.+e 4a/11

c.+e (beẕl-i cehd) 37a/16

c.+i 38a/10, 135b/09

c.-i belīġ it- 87a/08

c.+ile 43b/08, 106b/17

c. it- 142a/07

c. it- 85a/10, 105b/09, 126a/04, 127b/14, 128a/06, 128a/14, 129a/10, 139a/08, 141a/18

[=20]

cehdsüz Gayretsiz.

c. 4b/09

[=1]

cehele Ar. Cahiller, bilgisizler.

c. 136b/19

[=1]

cehennem Ar. Günahkârların öldükten sonra ahirette azap görecekleri, ceza çekecekleri yer, tamu.

c. 65b/12

c.+den 105b/18

[=2]

cehl Ar. Bilgisizlik, cahillik, cehalet.

c. 24b/12, 38b/02, 54b/13, 55a/03, 55a/07, 55a/08, 55a/10, 63b/05, 70a/03, 70a/05

c. (ʿilāc-ı cehl-i basīṭ) 53b/17

c. (merātib-i cehl) 71a/01

c.+de 55a/04

c.+den 9a/12, 38a/15, 62b/03, 63b/05, 65a/13

c.+dür 55a/06, 62b/07

c.+e 64a/11, 117a/21

c. gibi 52a/14

c.-i mürekkeb 54b/18

c.-i basīṭ 53b/06, 53b/17, 54b/14, 54b/17, 54b/18, 54b/18, 55a/02

c.-i evvel 53b/19

c.-i maʿā 55a/08

c.-i maḫż 20b/10, 62a/17, 102a/07

c.-i mürekkeb 53b/06, 54b/10, 54b/14, 54b/17, 54b/19, 55a/05, 55a/11

c.+ile 2b/09, 2b/19, 55a/08, 57b/01, 69b/21

c.+inden 62b/03

c.+üñ 53b/19, 54b/07, 55a/01, 55a/12, 62b/06, 64a/08

c. üzerine 53b/21

[=56]

celā Ar. Yerinden yurdundan ayrılma.

c.+sına 77a/15

c. vir- 45b/15

[=2]

celādet Ar. Boyun eğilmemesi gereken yerde gösterilen cesaret, yiğitlik.

c. 57a/12

[=1]

celāl Ar. Yücelik, ululuk, azamet.

c. (evṣāf-ı celāl-i ḥaḳḳ) 9b/20

c. (ḫavf-ı celāl) 68b/09

c.-ı ḫayr-ı maḫżā 97b/09

c.+ıla (ʿayn-ı celāl) 83a/15

c.+i 6a/13

c.+ini 113a/11

[=6]

celālet Ar. Yücelik, ululuk, azamet.

c.+dedür 101b/05

[=1]

celālühü Ar. Allah lafzından sonra kullanılır ve "şanı yüce olsun" anlamındadır.

c. (celle celālühü) 24b/03, 38a/04

[=2]

celīl Ar. Çok yüce, ulu, mertebesi yüksek.

c. 131b/13

[=1]

celīs Ar. Sohbet arkadaşı, refik.

c. 44b/05

c.+lerüñ (ṣāḥib-i tab-ı celīs) 67a/01

[=2]

celle Ar. Allah lafzından sonra kullanılan ve "şanı yüce olsun" anlamına gelen söz.

c. 4a/13, 5b/02, 35b/21, 39a/02, 122a/03

c. (ʿazze ve celle) 37b/08

c. celālühü 24b/03, 38a/04

[=8]

cemʿ Ar. Toplama, toplanma, bir araya getirilme.

c. eyle- 61b/14, 70a/01, 113a/04, 134b/20, 140a/15

c.+ı 28b/05

c.-ı fevāʾid 127b/15

c.-ı māl 39a/17

c.-ı māl it- 28b/15

c.-ı müktesebāt 74a/20

c.-ı zaḥmet 28b/04

c.+ına 74a/09

c. it- 9b/15, 27b/08, 29a/02, 39a/17, 39a/18, 47b/17, 57a/19, 64b/10, 88a/17, 110a/08, 111b/11, 112a/03, 116a/11, 123b/19, 133a/06, 133b/17

c. ol- 90a/14, 98a/20, 98b/04, 98b/11, 110a/12, 110a/13, 110a/20, 129a/16

[=36]

cemāʿat Ar. Bir yere toplanmış insan kalabalığı.

c. 7b/15, 8a/07, 9a/15, 13b/06, 17a/08, 17a/09, 17a/10, 27b/08, 37b/05, 41b/06, 46b/07, 59b/05, 59b/06, 68b/17, 71b/20, 81b/10, 86a/21, 86b/02, 87a/02, 94b/19, 95b/08, 98a/12, 109b/08, 111b/15, 112b/03, 113b/06, 116a/05, 119a/13, 119b/10, 136b/03

c. (medīne-i cemāʿat) 115a/21

c. (siyāset-i cemāʿat) 92a/17

c.+a 10a/21, 86b/05, 93a/09, 113a/02, 141b/05

c.+da 115b/01

c.+dan 28a/07, 68b/04, 85a/02, 129b/08

c.+dan (efʿāl-ı cemāʿat) 73b/05

c.+dan (müdün-i cemāʿat) 116b/04

c.+dur 109b/10, 109b/13, 109b/18, 110a/01, 110a/04, 117a/08, 117a/10, 117a/13, 117a/16, 117a/20

c.+dur (siyāset-i cemāʿat) 92a/13

c.+dur (tedbīr-i cemāʿat) 92a/14

c. gibi 27b/19, 94b/08, 94b/10

c.+ı 59b/09, 89a/08, 98a/20, 115b/13, 121a/09, 121a/13

c.-ı keşīre 96b/13
c.-ı meẕkūre 72a/06
c.-ı temyīz 91b/07
c.+ıla 72a/02
c.+ına 110a/02
c.+ınuñ 72b/09, 115b/02
c.+uñ 19a/10, 27b/15, 28a/07, 54a/10, 71b/21, 72a/08, 72b/04, 92a/17, 94a/16, 98b/03, 107a/11, 107b/01, 111a/18, 111b/07, 111b/17, 112a/05, 112a/17, 113b/04, 114a/02, 114a/04, 114a/10, 115b/12, 119b/04, 129b/09
c.+uñ (aḥvāl-ı cemāʿat) 72a/16
c.+uñ (siyāset-i cemāʿat) 92a/21
c. üzerine 111b/06
[=99]

cemād Ar. Cansız varlık, bitki ve hayvan dışındaki cansız nesne.
c.+lara 95a/08
[=1]

cemādāt Ar. Cansız nesneler.
c. 19b/20
c.+a 52a/04, 54b/01
c.+a (eṣnāf-ı cemādāt) 54b/01
c.+ıla 59b/16
[=5]

cemāl Ar. Güzellik.
c. 66b/07, 77b/01, 77b/04
c. (ṣāḥib-i cemāl-ı memlūk) 59a/03
c.+da (ġāyet-i cemāl) 77b/13
c.+dan 77b/12
c.+ı 77b/06
c.-ı eḥadiyet 63a/17
c.-ı eḥadiyyet 1b/13
c.-ı ḥażret-i eḥadiyyet 9b/20
c.-ı muḳaddes 9b/19
c.+ıla 78b/03
c.+ın 128a/06
c.+inde 132a/01
c.+uñ 77b/07
[=15]

cemʿıyyet Ar. Topluluk, kalabalık.
c.+e 44a/15, 90a/18
c.+i 110a/04
c.+i maḫṣūṣa 91b/17
c. ol- 97b/21
c.+üñ 117b/07
[=6]

cemīʿ Ar. Bütün, hep, cümle.
c. 11b/21
c. (mebdeʾ-i cemīʿ-ı mükevvenāt) 1b/01
c.+ı 2a/19, 3b/01, 5a/10, 5b/04, 6b/20, 7a/08, 7a/09, 7b/06, 7b/07, 8a/02, 8a/16, 8b/06, 12b/10, 12b/11, 13a/08, 13a/08, 14a/04, 14a/18, 14b/05, 14b/14, 15b/17, 16a/09, 17b/05, 17b/17, 18a/04, 18a/08, 19a/10, 22a/06, 31b/12, 31b/20, 32a/01, 32a/05, 33b/11, 35a/03, 38b/11, 38b/20, 40a/11, 41a/04, 41a/14, 46b/09, 47b/07, 49b/08, 53b/09, 62a/09, 64a/21, 64b/20, 72b/07, 73a/09, 73a/12, 73a/15, 73b/02, 73b/03, 74a/21, 74a/21, 75a/08, 82b/11, 82b/14, 83a/16, 83b/12, 83b/12, 84b/15, 85b/15, 88a/01, 91b/08, 92a/02, 93a/15, 93a/16, 93b/07, 94a/12, 95a/17, 95b/16, 98a/20, 98b/02, 98b/05, 98b/06, 98b/09, 104a/03, 105a/08, 105a/10, 105b/04,

105b/06, 105b/08, 105b/13, 107a/07, 107a/11, 107a/11, 107a/15, 108a/11, 109b/14, 110a/09, 110b/01, 110b/02, 111a/04, 111b/06, 112a/17, 113b/06, 114a/05, 114b/05, 115a/10, 115b/21, 117b/11, 118b/14, 121b/14, 121b/15, 122b/19, 124b/15, 127a/11, 127a/12, 127b/21, 128a/11, 130a/20, 130b/14, 131a/07, 135b/20, 136a/03, 136a/13, 136a/16, 138b/09, 138b/17, 138b/20, 139a/04, 139b/07, 139b/16, 141a/02, 141a/05, 141a/21, 141b/08, 142a/02, 142a/11, 142b/08, 142b/15, 142b/21, 143b/02, 144a/12, 144a/19

c.+ı (maʿnī-i cemīʿ) 39a/10

c.+ı (miḥnet-i cemīʿ) 65b/02

c.-ı emvāl 10b/17

c.-ı esbāb 24a/05

c.-ı ʿulūm 2a/14

c.+ısı 7a/10, 14b/07, 17a/10, 34b/07, 34b/08, 72a/18, 91a/14, 91a/19, 91b/03, 98a/20, 107a/02, 114a/14, 119b/03, 120b/21, 131a/17

c.+ısına 94a/16, 98b/03, 103a/09, 105b/07

c.+ısında 7a/09

c.+ısından 73b/20, 79a/16, 88b/04, 108b/06, 112b/09, 131a/13

c.+ısını 74b/15, 113a/10

c.+ısını (müteġallib-i cemīʿ) 92a/01

c.+ısınuñ 7b/18, 99b/09, 105a/12, 107a/05, 108b/05, 112b/09

c.+i 63a/21, 66a/08, 66a/11, 66a/12, 66b/11, 66b/17, 67a/18, 67b/10, 70a/01

c.+isi 64b/06

c.+uñuz 72b/13

[=188]

cemīl Ar. Güzel.

c. 15b/12, 39b/15, 43b/12, 81a/05, 81a/15, 103b/06, 130b/18, 138b/12

c. (iḳdām-ı cemīl) 26a/09

c. (ḳatl-i cemīl-i ḥayāt) 29b/20

c. (saʿy-ı cemīl) 6b/06

c. (saʿy-ı cemīl göster-) 87a/09

c. (saʿy-ı cemīl it-) 58b/19

c. (ẕikr-i cemīl) 76b/03, 104a/02, 104a/03, 132b/12

c. (ẕikr-i cemīl-i tevaḳḳuʿı içün) 22b/20

c.+den (şükr-i cemīl) 36b/05

c.+den ġayrı 34a/21

c. görün- 38b/04

c.+i 5a/03, 42b/06

c.-i heyʾet 78a/14

c.-i mekseb 23b/04

c.-i ṭaleb 22b/11

c.+ile (şükr-i cemīl) 36b/16

c.+ile (ẕikr-i cemīl) 112b/18

c.+in (vech-i cemīl) 126b/09

c. ol- 22a/03, 83a/14, 126b/08

c. ü maḥmūd 2a/20

c.+üñ (fiʿl-i cemīl) 39b/19

[=34]

cemīle Ar. Bir kimsenin hatırını hoş etmek veya gönlünü almak için yapılan hareket.

c. 77b/07, 80b/06

c. (ādāb-ı cemīle) 19a/19

c. (aḫlāḳ-ı cemīle) 1b/10, 23a/13

c. (aʿmāl-ı cemīle) 23b/01

c. (efʿāl-ı cemīle) 7a/18, 14a/09, 45a/11

c. (efʿāl-ı cemīle ü maḥmūd) 2a/21

c. (mekāsib-i cemīle) 28b/11

c. (umūr-ı cemīle) 22b/21

c.+den (efʿāl-ı cemīle) 14a/09

c.+den (vücūh-ı cemīle) 39a/18

c.+dür (leẕẕet-i cemīle) 29a/07

c.+nüñ (efʿāl-ı cemīle) 87a/14

c. ol- 77b/09

c.+y-ile (evṣāf-ı cemīle) 59b/04

c.+ye (ʿādāt-ı cemīle) 67b/18

[=19]

cemīʿu'l-vücūh Ar. Her yönden.

c. 94b/21

[=1]

cemʿsuz Topluluksuz.

c. 75b/09

[=1]

cenāb Ar. Şeref, haysiyet.

c.+ına 132a/01

[=1]

ceng Far. Silahlı çatışma, savaş, harp, kıtal.

c. 119b/20, 124b/17, 124b/19, 125a/01

c.+de 131a/01

c.+e 124a/15, 124b/01, 124b/03, 124b/11

c. eyle- 39b/11

c. it- 60a/04, 124a/18, 124b/12, 124b/20, 126a/03, 133a/10

c.+ler 33b/19, 124b/10

c.+lerde 61a/16

c. ol- 124b/15, 125a/01

[=21]

cennet Ar. İmanlı ve iyi kişilerin ölümden sonra Allah tarafından hediye olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, güzellik ve nimetlerle dolu yer.

c.+e 55a/01

[=1]

cerāḥat Ar. Kanın damar dışına sızmasıyla vücut dokularında oluşan, ak yuvarların hâkim olduğu donuk renkli birikinti, irin.

c.+dan (eṣnāf-ı cerāḥat) 29a/21

[=1]

cevāb Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

c. 2b/17, 129a/02

c. (ḥāżır cevāb ol-) 136b/03

c.+a 85a/03, 85a/04, 85a/12

c.+dan 56b/21

c.+ı 40a/04, 129a/03

c.+ıla 49b/19

c.+ın 85a/05

c.+ında 14a/02, 39b/05

c.+uñ 129b/12

c. vir- 39a/21, 39b/08, 60b/19, 82b/16, 85a/02, 125b/17, 129b/04, 129b/05, 129b/07, 129b/09

[=24]

cevāhir Ar. Cevherler.

c. 10a/05

c.+de (ḫayr-ı cevāhir) 7b/07

c.-i ʿaḳliyye 1b/05

c.-i basīṭ 97b/01

c.-i nefīse-i bāḳıye-i ẕātiyye 47b/19

c.-i şerīfe 59a/10
c.-i şerīfe-i ġāliye 9b/16
[=7]
cevāmiʿ Ar. Camiler.
c. 83b/19
[=1]
cevānib Ar. Taraflar, yanlar.
c.+den 24b/19
c.+ini 46a/18
[=2]
cevārıḥ Ar. Av için yetiştirilmiş avcı kuşlar veya avcı hayvanlar.
c.+ı 132b/19
c.+ıla 129b/01
[=2]
cevdet Ar. İyilik, hoşluk, kusursuz olma.
c. 110a/18
c.+i 19b/10
c.-i ḳarīḥa 8b/14
c.+idür 110a/10
[=4]
cevher Ar. Var olan bir şeyin özü, varlığındaki maya, gevher.
c. 3a/11, 3a/14, 3b/17, 97b/07
c. (münāsebet-i cevher ol-) 99b/21
c. (nefs-i cevher) 62b/01
c.+de 32a/20, 40a/19, 121a/05
c.+dür 3b/10
c.+i 59a/14, 75b/16
c.-i ʿaḳl 75a/03
c.-i ʿaḳl gibi 7b/07
c.-i basīṭ 3a/09, 97a/14
c.-i ġażab 59b/15
c.-i keşīf-i ẓulmānī 63b/09
c.-i mücerred 90a/09
c.-i nefs 9a/12
c.-i nefs-i şerīf 107a/21
c.-i reʾīs 105b/06
c.-i rūḥ 1b/06
c.-i şerīf 58b/02, 59a/03
c.-i şerīf-i nūrānī 63b/09
c.+inüñ 19b/10, 54b/04, 74a/17
c.+ler gibi 131a/14
c.+lerüñ 59a/14
[=31]
cevheriyye Ar. Cevhercilik.
c. (maṭlūb-ı cevheriyye-i nefs) 3b/08
[=1]
cevr Ar. Haksızlık edip incitme, eziyet, gadr, zulüm.
c. 34a/13, 34b/08, 34b/09, 35a/04, 36b/13, 38b/14, 38b/15, 39b/02, 74b/17, 74b/18, 92b/21, 94b/07, 118a/03, 122b/06, 122b/08, 122b/08, 122b/09, 122b/11
c. (lā-büdd-i cevr ol-) 38b/19
c. (vücūd-ı cevr) 39b/04
c.+den 74b/15, 93b/08, 122b/06, 122b/07
c.+dür 24b/13, 38b/14, 71a/02, 122b/05, 122b/09
c.+e (vaşmet-i cevr) 36a/06
c. gibi 59b/09
c.+i 122b/05
c.+i (naḳş-ı cevr) 122a/15
c.-i ḥaḳīḳī 36b/10
c.-i şıfat 93b/02
c.+ile 36a/21, 36b/02, 47a/08, 117b/18
c.+inde 34a/17

c.+inden 34a/18, 122b/07

c. it- 38b/15, 41b/03, 41b/03, 87b/10, 122b/06, 122b/10

c. ol- 34a/09, 122a/16, 122a/16, 122b/07, 122b/08, 122b/09, 122b/11

c. olın- 122b/11

c. ü cefā 138b/06

c. ü şamt 37a/17

c.+üñ 59b/03

c.+üñ (envāʿ-ı cevr) 34b/09

[=60]

ceyyid Ar. İyi, hoş, latif.

c. ḳıl- 43b/03

[=1]

cezaʿ Ar. Sabırsızlık gösterme, sızlanma.

c. 13a/20

c. 22b/10, 58b/03, 59a/06

c. göster- 11a/03

c.+ı 68a/05

c.+ıla 61b/12

[=7]

cezā Ar. Suç işleyen bir kimseye suçuna göre verilen acı karşılık.

c.+sına 139a/21

c.+ya 141b/11

[=2]

cezaʿsuz Sızlanmasız.

c. 67b/08

[=1]

ceẕb Ar. Kendine çekme.

c. (ḳuvvet-i ceẕb) 65b/14

c. (mebdeʾ-i ceẕb-i mülāyim) 42b/08

c.+de (ḳuvvet-i ceẕb) 52a/05

c.+dür (ḳuvvet-i cezaʿ) 51b/08

c.+e (ḳuvvet-i ceẕb) 21a/09

c.-i menfaʿat gibi 28a/11

c.-i menfaʿatden ötürü 12b/07

c.-i miḥnetden ġayrı 61b/10

c. it- 68b/12, 69b/21, 100b/20, 127b/10

[=12]

ceẕbe Ar. İnsanın çok duygulandığı bir şey karşısında aşırı heyecan ve coşkunlukla kendinden geçmesi.

c.+y-ile 63a/07

[=1]

cezm Ar. Kesin karar verme veya niyet etme.

c.+de 61b/18

c.+ile 53b/13

[=2]

cibillet Ar. Yaratılış, huy.

c. 26a/09, 44b/21

c.+inde 1b/08

c.+lerinde 17b/15

[=4]

cidāl Ar. Savaş, kavga.

c. 129a/03

[=1]

cidd Ar. Bir işi çalışıp çabalayarak yapma, ceht, gayret.

c.-i cehd 43b/13

c.+ile 88b/06, 106a/09

c. ü cehd eyle- 84b/03

[=4]

cidden Ar. Ciddi olarak, gerçekten, sahiden.

c. 39b/04

[=1]

ciddī Ar. Önemli, üzerinde durulması gereken.

c. 36a/11

[=1]

cīfe Ar. Kokmuş ceset, leş.

c. 48a/19

c.+y-içün 133a/10

[=2]

ciger Far. Bağır, iç.

c.+e 135b/08

[=1]

cigersüzlik Korkaklık.

c. 13b/07

[=1]

cihād Ar. İslam düzenini yeryüzünde hâkim kılma ve bunu savunma maksadıyla din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş, gaza.

c.+dur (ḳuvvet-i cihād) 110a/11

c.+ı 110a/19

[=2]

cihān Ar. Dünya, yeryüzü.

c. 30a/03, 66b/14, 67a/08, 77b/10

c.+da 44a/12

c.+uñ 22b/11, 61b/14, 79a/01

[=8]

cihet Ar. Yön, taraf, canip.

c. 55a/02

c.+de 4b/05, 25a/03

c.+den 1b/10, 2a/21, 2b/02, 3a/03, 4a/08, 6b/15, 8a/05, 8b/05, 13a/16, 13b/14, 14a/17, 14b/03, 16a/08, 20b/20, 21a/03, 21b/04, 25a/04, 27b/16, 28a/02, 28a/06, 28b/13, 30b/17, 30b/20, 31b/07, 33b/09, 35b/04, 38b/14, 39a/17, 39b/06, 40a/17, 40a/18, 40b/13, 43b/05, 48b/12, 49b/03, 53b/20, 67a/09, 67b/11, 71a/20, 71b/08, 72a/08, 72b/11, 74b/11, 74b/14, 91a/15, 91a/21, 91b/02, 92a/20, 93a/08, 93a/12, 93a/15, 93b/09, 94a/15, 94b/01, 97b/19, 98a/09, 101b/09, 102a/02, 103b/02, 105a/19, 114b/19, 115b/20, 115b/21, 116a/05, 118a/06, 119b/09, 122a/20, 130b/15, 130b/16, 138b/16, 139b/13

c.+dendür 25a/11, 33b/04, 54b/19, 58a/14, 84b/18, 95b/03, 96b/20, 97a/02, 100a/16, 105a/11

c.+e 18b/09

c.+i-y-içün 14b/15

c.+i-y-içündür 138b/06

c.+i-y-ile 4a/02, 4a/03, 23a/11, 26a/09, 35b/05, 45a/07, 51b/13, 53b/05, 113b/11, 122a/11, 124a/12, 137a/11, 144a/08

c.-i delīl 3b/07

c.+i içün 12b/08, 99a/18

c.+i ile 13b/07

c.-i irş 115b/21

c.-i redāʾet 53b/07

c.-i sevḳ 47a/09

c.-i żarūret 76b/15

c. içün 7a/03

c.+ile 28a/03, 29b/20

c.+ile (ġayr-ı cihet) 35a/19

c.+inde 10a/03, 82b/19

c.+inden 5b/21, 6a/01, 6a/02, 7a/01, 10b/12, 14a/11, 15b/01, 22b/04, 26a/14, 29b/05, 31b/17, 38b/19, 43a/14, 44b/20, 47b/08, 52a/21, 60a/08, 66b/18, 70a/06,

73a/06, 76a/15, 76a/17, 90a/08, 95b/05, 96a/03, 96a/07, 96b/17, 96b/17, 97b/18, 104a/01, 106a/21, 112b/02, 113a/01, 113b/05, 115a/14, 116a/20, 117a/17, 117a/21, 130b/10, 135b/11, 136a/17, 136b/20, 139a/02, 142a/17

c.+indendür 11b/01, 11b/05, 96b/09, 96b/09, 98a/02, 100b/14, 112b/21, 113a/01, 138b/02, 138b/08, 138b/09

c.+ine 61a/04

c.+lerini 96a/02

[=171]

cild Ar. İnsan ya da hayvan vücudunu saran deri, ten.

c.+in 19b/08

[=1]

cimāʿ Ar. Cinsel ilişkide bulunma, çiftleşme.

c. 114a/12

c. it- 114a/12

[=2]

cināyet Ar. Öldürme derecesinde ağır suç.

c.+ile 88b/11

c.+ler 79b/14, 138b/08

c.+lerinüñ 88b/07

[=4]

cinnet Ar. Delilik, cünun.

c.+den 56b/04

c.+e 30b/09

[=2]

cins Ar. Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler olan varlık veya nesneler topluluğu, tür, nevi.

c. 25b/21

c. (ebnā-ı cins üzerine) 41a/21

c. (ebnā-ı cins) 69b/06

c. (revş-i cins) 48a/19

c.+de 24b/10

c.+den 27b/20, 51b/12, 74a/08, 74a/14

c.+den (ebnā-ı cins) 35b/16, 37b/04, 59b/21, 71b/01, 71b/02

c.+dür 44a/07

c.+e 27b/16

c.+e (ebnā-ı cins) 37b/19

c.+i 7b/19

c.+i (ebnā-ı cins) 36a/15, 70b/03

c.+i-y-ile (ebnā-ı cins) 130a/14

c.-i ʿadālet 24a/01

c.-i faẕīlet 20b/17

c.-i ḥikmet 22a/11, 24b/12, 27b/01

c.-i ʿiffet 23a/07

c.-i seḫā 23b/08

c.-i tefrīṭ 53b/07

c.+ile 108b/06

c.+ile (ebnā-ı cins) 130b/12, 133a/16

c.+ile (şeref-i cins) 34b/19

c.+inden 23a/19, 76a/01

c.+inden (ebnā-ı cins) 69b/20

c.+inüñ (ebnā-yı cins) 13a/18

c.+leri (ebnā-yı cins) 29b/02

c.+lerinden 113a/14

c.+lerini 51a/19

c.+üñ 119b/16

c.+üñ (ebnā-ı cins) 23a/05, 36a/15

c.+üñ (ebnā-yı cins) 94b/15

[=44]

cisīme Ar. Cism kelimesinin müennes şekli.

c.+dür (minnet-i cisīme) 43a/02

[=1]

cism Ar. Boşlukta bir yer kaplayan varlık, nesne.

c. 3a/15, 3b/13, 63b/19

c. (mertebe-i cism üzerine) 101b/20

c.+de 3b/12

c.+dür 2a/11, 3a/11

c.+e 102a/03

c. gibi 3b/16

c.+ile (necāset-i cism) 9a/09

c.+ler 4b/20

c.+ümi 101b/18

[=12]

cismānī Ar. Bedenle, vücutla ilgili olan.

c. 3a/12, 3a/15, 8a/12, 52a/18, 114a/10

c. (cüzʾ-i cismānī ile) 9b/08

c. (rabb-i cismānī) 101b/12

c.+de (ṭıbb-ı cism) 45a/15

c.+den 8a/14

c.+den (ʿavāyıḳ-ı cismānī) 63b/09

c.+ler 10a/01

c. ol- 114a/09

c.+y-ile (zīnet-i cismānī) 52a/19

[=13]

cismāniyyāt Ar. Cismanilikler.

c.+da 107b/07

[=1]

cismāniyye Ar. Maddi beden sahibi olmak hâli.

c. (alet-i cismāniyye) 63b/14

c. (faẕīlet-i cismāniyye) 9b/07

c. (ḳavī-i cismāniyye) 107b/05

c. (ḳuvvet-i cismāniyye) 39b/15

c. (saʿādet-i cismāniyye) 8a/13

c.+de (ḳavī-i cismāniyye) 107b/04

c. gibi 7b/09

c.+nüñ (aḥkām-ı cismāniyye) 108a/03

c.+nüñ (leẕẕāt-ı cismāniyye) 5a/12

c.+y-ile (emṣile-i cismāniyye) 107b/20

c.+ye (leẕẕāt-ı cismāniyye) 67a/16

c.+ye (rāḥat-ı cismāniyye) 44b/20

c.+yi (evżāʿ-ı cismāniyye) 107b/21

c.+yi (levāḥıḳ-ı cismāniyye) 107b/21

c.+yi (leẕẕāt-ı cismāniyye) 62b/04

c.+yi (umūr-ı cismāniyye) 107a/17

[=15]

cismāniyyet Ar. Cismani olma, cisim ve bedenle ilgili bulunma.

c.+e 107b/15

[=1]

civār Ar. Yakın yer, çevre, etraf.

c. 107a/09

c.-ı ḥażret-i eḥadī 37a/10

c.-ı rabbü'l-ʿālemin 6a/13

c.+ına 63b/11, 105a/03

c.+ında 126a/20, 141a/04

[=7]

cūʿ Ar. Açlık.

c. gibi 48a/08

[=1]

cūd Ar. İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta bulunma, el açıklığı, cömertlik.

c. (ḫilāf-ı cūd-ı ḥaḳīḳī) 16a/17

c.-ı ḥaḳīḳī 16a/10, 16a/13

c.-ı maḥż 29a/09

c.-ı mecāzī 16a/11, 16a/16

c.+ıla 104a/16, 132a/13

c.+ınuñ 36b/19, 37b/17

c.+ınuñ (vācibü'l-vücūd-ı cūd) 67

c.+ı 16a/08

c.+uñ 16a/10

[=13]

cumhūr Ar. Halk topluluğu, halk.

c. 3a/05

c.+ı 115b/08

[=2]

cübn Ar. Korkaklık.

c. 24b/12, 26a/10, 55b/03

c. (ʿilāc-ı cübn) 61a/02

c.+de 27a/09

c.+dür 26a/04

c.-i sükūn 61a/04

c.+üñ (ġażab-ı cübn) 61a/03

[=8]

cüft Far. Çift.

c.+inden 66a/20

[=1]

cümle Ar. 1. Bir eylem, düşünce veya duyguyu bir hüküm hâlinde anlatan ve içinde çekimli bir fiil ya da sonuna cevher fiil getirilmiş bir isim bulunan kelime dizisi, tümce.

c.+ye 70b/12

c.+y-ile 129b/07

2. Herkes, her şey.

c. 123a/20, 136b/10

c.+den 90b/21

c.+dendür 9a/02

c.+ile 46b/03

c.+sinden 80b/10, 91a/07

c.+y-ile 135b/12, 141a/13

[=11]

cünūd Ar. Askerler, ordular.

c.+uñ 47b/10

[=1]

cünūn Ar. Cinnet, delilik, çıldırma.

c. 56b/01

[=1]

cürʾet Ar. Çekinmeden ortaya atılma, atılganlık.

c. 121b/09

c.+e 60a/03, 137b/16

c.+ile 81b/15

c.+ini 122b/18, 140a/17

c. it- 83a/10

[=7]

cürʾetlü Atılgan, cüretkâr.

c. 78b/20

[=1]

cürm Ar. Suç, kabahat.

c. 127a/15

[=1]

cüsse Ar. Gövde, beden, kalıp.

c.+de 105b/05

[=1]

cüzʾ Ar. Bir bütünü oluşturan kısımlardan her biri, kısım, parça.

c. 40b/08

c. (mıḳdār-ı cüzʾ) 58b/17

c.+dür 43b/06, 63b/05

c.+i 38b/10, 116a/08

c.-i ʿaḳlī 11b/09

c.-i cismānī ile 9b/08

c.-i ifnā it- 40b/08

c.-i ilāhī 104a/20

c.-i rūḥānī 9b/08, 9b/10

c.+idür 32a/05

c.+inüñ 58b/21

c.+leri 116a/11

c. ol- 48b/13, 48b/14, 89b/06, 94a/18

c.+üñ 94a/17

[=20]

cüẕām Ar. İnsan vücudunda yer yer lekeler veya yaralar şeklinde beliren, çok bulaşıcı, iyileşmesi zor bir deri hastalığı, miskin hastalığı.

c. gibi 87b/19

[=1]

cüzʾī Ar. Cüze ait, bir şeyin tamamıyla değil bir parçası ile ilgili.

c. 34b/07, 34b/08, 40a/19

c.+dür 94a/01, 94a/03

c.+y-ile (taṣarruf-ı cüzʾī) 109a/08

[=6]

cüzʾiyyāt Ar. Değersiz, ufak tefek şeyler.

c. (iḥṣā-ı cüzʾiyyāt) 25b/12

c.+da 93a/05

c.+ı 77a/05, 87a/15

c.+ında 117b/04, 131b/05

c.+uñ 42b/13

[=7]

cüzvī Ar. Bir parçayla ilgili.

c. 8b/06, 117b/09

[=2]

çābüklik Çabukluk.

ç. 57a/12

[=1]

çadır Barınmak amacıyla yere çakılmış kazıklara keçe, kalın bez, kıl dokuma ya da deri gerilerek açık havada kurulan, kolayca sökülüp taşınabilir barınak.

ç.+dan 72b/03

[=1]

çaġır- Birisine gelmesinin istendiğini bildirmek, davet etmek.

ç.-up 15a/10

[=1]

çalıcılik Çalgı çalma mesleği.

ç. gibi 75a/10

[=1]

çalın- Sürülmek.

ç.-a 131a/11

[=1]

çanaḳ Pişirilmiş topraktan yapılma yayvan tabak.

ç.+a 86b/21

ç. gibi 59b/17

[=2]

çār Ar. Kadınların büründükleri çarşaf, bir tür büyük şal, car, zar.

ç. 66b/01, 66b/04

[=2]

çāşnī Far. Çeşni, tat.

ç.+sini 88b/09

[=1]

çatlat- Bir şeyden çat diye ses çıkarmak.

ç.-maya 86a/01

[=1]

çav Haber.

ç.+a 70b/19

ç.+ından 138a/12

ç.+lar 138a/21

[=3]

çehre Far. Yüz, surat.

ç.+sinde 134b/07

[=1]

çek- 1. Uzaklaştırmak, ayırmak.

ç.-e 87a/03

ç.-meye 87a/01

ç.-seler 87a/03

ç.-üñ 45b/14

2. Katlanmak, tahammül etmek.

ç.-e 79b/06, 80b/09, 103b/19

ç.-er 48a/06

ç.-esin 143b/10

3. Kuvvetle tutup asılmak.

ç.-erler 41a/14, 41a/15

4. Manevi olarak etkisi altına alıp sürüklemek, alıp getirmek.

ç.-meg-ile 69a/19

ç.-mek gibi 28b/19

ç.-mekde 127b/10

5. Taşıyacak veya tartacak güçte olmak, tartabilmek.

ç.-mekde 4b/06, 4b/15

[=16]

gendüye çek- 28b/19

ʿinānni çek- 45b/14

menāfiʿ çek- 127b/10

teʿab ve meşaḳḳat çek- 103b/19

zaḥmet ve meşaḳḳat çek- 143b/10

[=5]

çekin- Geri durmak, kaçınmak, içtinap etmek, hazer etmek.

ç.-meye 143a/13

[=1]

çend Far. Birkaç.

ç. 53b/04, 65b/14, 73b/01, 84b/15, 87a/12, 95b/14, 105b/13, 114a/19, 115b/16, 117b/02, 129b/19, 130b/04

ç. (her çend) 18a/17, 29b/21, 30b/01, 36b/03, 38b/19

ç. (her çend-i ḫalāyıḳ) 20a/13

ç.-i saʿādet-i ilāhī 14b/14

[=19]

çerb Far. Yağlı, semiz.

ç.-i ṭaʿām 86b/16

[=1]

çeşm Far. Göz.

ç.+den (nūr-ı çeşm) 6a/08

[=1]

çeşme Far. Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan ya da borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar aracılığıyla akıtılması için yapılmış küçük tesis.

ç.+lerüñ 90b/04

[=1]

çetük Doğan kuşu.

ç. 59b/18

[=1]

çevir- İlgiyi kesmek.

ç.-üp (yüz çevir-) 6a/19

[=1]

çıḳ- 1. Kaybetmek.

ç.-a 68b/21

ç.-a diyü 29b/06

2. Tırmanmak.

ç.-ar 28b/07

3. Yerinden oynamak ya da kendine mahsus yerden ayrılmak.

ç.-duġı 10b/05

ç.-arduñ 10b/04

4. Uzaklaşmak, ayrılmak, terketmek.

ç.-maġ-ıla 126a/05

ç.-maġa 78b/16, 130b/20

5. Fethetmek.

ç.-up 120a/12

[=9]

çıkar- Bulunduğu yerden dışarıya çıkmasını sağlamak.

ç.-duġını 87a/06

ç.-maġa 29b/01

ç.-maḳ gibi 28b/08

[=3]

çıplaḳ Üzerinde gerekli olan ya da olması bir güzellik verecek olan şeyden bulunmayan, giyecek, örtecek, koruyacak vb. bir şeyi olmayan, üryan.

ç. 86a/10

[=1]

çiftlen- Evlenmek.

ç.-e 71b/13

[=1]

çimen Far. Kendiliğinden yetişen yeşil ve kısa ot.

ç.+ine 80b/06

[=1]

çōbān Far. Koyun, keçi, manda, sığır gibi hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse.

ç. 72a/10

ç.+larsız 72b/13

ç.+uñ 72a/14, 89b/16

[=4]

çōbānlıḳ Çoban olma durumu.

ç. 111a/20, 111b/16

ç. içün (çobanlıġ-içün) 88b/19

[=3]

çoḳ Miktarı, derecesi, niteliği belli bir ölçünün üstünde olan, az olmayan, fazla, ziyade.

ç. 16b/21, 17b/09, 22a/13, 29a/18, 31a/17, 34a/09, 34a/09, 34a/10, 35a/15, 40a/16, 42a/10, 43a/13, 44b/16, 45b/14, 46a/08, 46b/21, 48b/19, 52a/11, 59a/12, 60a/04, 60b/16, 66b/04, 67b/05, 74a/16, 74a/16, 75b/18, 76b/13, 77b/08, 78b/06, 78b/07, 79a/12, 79b/14, 79b/14, 80a/06, 81a/16, 81b/03, 82a/07, 82b/03, 82b/04, 86a/08, 86b/12, 87b/20, 92b/12, 93a/01, 93b/21, 99a/21, 103a/08, 103b/10, 105b/09, 105b/10, 109a/16, 110b/09, 110b/11, 112a/21, 113b/18, 114a/11, 114a/12, 114a/12, 114b/15, 115a/11, 115a/17, 115a/20, 115b/17, 115b/19, 116a/05, 116a/06, 116b/02, 116b/16, 118a/17, 118b/18, 119a/21, 120a/10, 122a/06, 122a/07, 124a/06, 124a/11, 124b/21, 125a/09, 125b/10, 126b/06, 127a/06, 127a/13, 127a/19, 127b/16, 128b/13, 130b/02, 130b/05, 130b/09, 133b/10, 133b/12, 133b/12, 134a/08, 134a/12, 135a/09, 135a/12, 136a/17, 136b/07, 136b/21, 137a/04, 138a/01, 143a/19

ç.+a (çoġa) 74a/14

ç.+dan 46b/21, 47a/01

ç.+dur 11a/21, 18a/14, 26a/19, 32a/13, 53b/04, 58a/11, 72b/16, 101a/20, 111a/20, 131b/08, 143a/02

ç. it- 83a/20

[=116]

çoḳlıḳ Çok olma durumu, fazlalık, bolluk.

ç.+ı gibi (çoklığı gibi) 8b/20

[=1]

çomaḳ Değnek.

ç.+ıla (çomaġ-ıla) 124b/14

[=1]

çömlek Çamura istenen şekil verildikten sonra pişirilerek elde edilen tencere, küçük küp vb. kaplara verilen isim.

ç. gibi 59b/17

[=1]

çöplik Çöplerin atıldığı yer.

ç. 80b/06

[=1]

çūn Far. Çünkü.

ç. 9b/05, 28a/16

[=2]

çūn-ki Far. Şundan dolayı ki, şu nedenden ki.

ç. 2b/01, 3b/17, 4b/15, 5b/17, 6b/03, 6b/09, 6b/14, 7a/07, 8a/19, 9a/19, 9b/02, 9b/04, 9b/17, 11b/21, 13b/14, 14a/02, 14a/05, 14a/09, 14a/11, 14a/14, 14a/15, 14b/08, 14b/09, 14b/11, 14b/12, 14b/16, 15b/10, 15b/12, 15b/21, 16a/03, 16a/19, 16b/06, 18a/08, 19a/20, 19b/08, 20a/21, 21a/10, 21a/15, 21b/14, 21b/18, 21b/20, 24b/10, 25b/19, 26a/01, 26b/02, 27b/01, 27b/04, 30b/08, 31a/11, 31a/12, 31a/15, 32b/06, 32b/11, 33a/14, 34a/05, 35a/06, 35a/07, 35a/16, 35b/21, 36b/16, 38b/18, 39b/01, 39b/08, 39b/15, 41a/18, 41b/10, 41b/21, 42a/12, 42a/17, 42a/19, 42b/09, 42b/11, 42b/13, 43b/01, 43b/14, 44a/01, 44a/03, 44a/20, 45a/17, 45a/19, 45b/01, 47a/04, 47b/02, 48b/02, 49a/06, 49a/08, 50a/07, 50a/17, 51a/03, 51a/19, 51b/07, 52a/19, 52b/09, 54a/07, 54b/03, 54b/11, 55a/16, 55a/19, 55b/07, 56b/12, 57a/13, 58b/05, 58b/14, 58b/20, 59a/14, 60b/05, 60b/19, 60b/21, 61a/02, 61b/01, 61b/14, 62a/09, 62b/06, 62b/09, 64a/03, 64b/09, 64b/19, 65b/04, 67a/13, 67b/01, 67b/07, 69a/11, 69b/12, 69b/13, 70a/04, 71a/05, 71a/16, 71a/18, 71b/06, 72a/04, 72b/07, 73a/08, 74a/06, 74a/15, 75b/14, 77b/16, 77b/20, 80b/13, 81a/06, 83a/06, 83a/21, 84a/10, 84b/13, 86a/06, 86a/07, 86a/11, 86b/10, 87a/05, 87a/07, 87a/10, 88a/01, 88a/07, 88a/14, 88b/11, 90b/21, 91a/06, 91a/10, 91b/02, 91b/06, 91b/10, 91b/19, 92a/02, 92b/20, 93a/18, 93a/20, 94b/03, 94b/18, 95a/05, 95a/06, 95a/13, 95a/18, 95b/16, 96a/18, 97a/08, 97a/09, 97a/10, 97a/12, 97a/14, 97b/01, 97b/06, 98a/05, 98a/17, 98b/01, 98b/06, 98b/21, 99a/08, 99b/20, 102a/09, 102b/02, 102b/06, 102b/20, 103a/04, 103b/06, 104a/06, 104a/17, 104b/05, 104b/09, 105a/09, 106a/09, 106b/01, 107a/10, 107a/16, 107b/04, 107b/12, 108a/09, 108a/16, 108a/21, 108b/17, 110b/07, 110b/13, 111a/03, 111a/07, 111a/09, 111a/12, 113a/13, 113b/02, 114a/20, 114b/15, 114b/18, 115a/10, 115a/14, 115a/17, 115a/20, 116a/10, 116a/17, 117a/11,

117a/21, 117b/07, 119a/17, 119a/19, 119b/10, 119b/16, 120a/09, 122a/10, 122a/16, 122b/12, 122b/19, 123a/02, 123a/04, 123b/11, 124a/07, 125a/10, 126b/05, 126b/08, 127a/19, 127a/21, 127b/05, 130a/13, 130b/07, 131b/07, 131b/13, 132a/19, 132b/02, 133a/08, 133b/01, 133b/09, 134a/09, 134b/05, 135a/14, 136a/02, 136b/07, 140a/17, 142a/03, 142b/12

[=264]

dāfiʿ Ar. Defeden, uzaklaştıran, savan şey.

d. ol- 124a/18, 126a/04

[=2]

dāfiʿa Ar. Dâfi kelimesinin müennes şekli.

d.+dur 65a/21

[=1]

dāġ Far. Kızgın demirle vücuda vurulan damga, nişan, işaret.

d.+dur 52b/11

d. ur- 53a/17, 53a/19, 80b/05, 124b/16

[=5]

dağıl- Bütünlüğünü kaybedip parçalara bölünmek, bütün durumundan çıkmak.

d.-maḳda 73a/12

[=1]

daḫı "Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de" anlamlarında kuvvetlendirme sözü.

d. 1b/01, 1b/03, 2a/04, 2a/08, 2a/13, 2a/16, 2b/04, 2b/05, 2b/06, 2b/07, 2b/13, 2b/13, 3a/01, 3a/09, 3b/16, 3b/19, 4a/01, 4a/13, 4a/18, 4b/02, 4b/05, 4b/11, 4b/15, 4b/16, 4b/16, 5a/11, 5a/20, 5a/21, 5b/02, 5b/06, 5b/17, 6a/03, 6b/04, 6b/09, 6b/09, 6b/13, 6b/15, 7a/12, 7a/17, 7a/21, 7b/01, 7b/03, 7b/04, 7b/05, 7b/16, 8a/09, 8b/10, 9a/15, 9a/17, 9a/20, 9b/02, 9b/21, 10a/01, 10a/03, 10a/11, 10a/14, 10b/01, 10b/01, 10b/02, 11a/11, 11b/04, 11b/13, 11b/13, 11b/16, 11b/20, 12a/02, 12a/08, 12a/11, 12a/12, 12a/15, 12a/20, 13a/14, 13b/15, 13b/15, 14a/10, 14b/06, 14b/13, 14b/16, 15a/11, 15a/14, 16a/04, 16a/14, 16a/20, 16b/13, 17a/09, 17a/09, 17a/11, 17b/02, 17b/09, 17b/09, 18a/11, 18a/21, 18b/07, 18b/09, 18b/11, 19b/10, 20a/20, 21a/02, 21a/05, 21a/06, 21a/12, 21a/16, 21a/19, 21b/01, 21b/06, 21b/11, 21b/13, 21b/21, 21b/21, 22b/13, 22b/19, 23a/13, 23b/04, 23b/05, 23b/16, 24a/13, 24a/18, 24a/19, 24a/21, 24b/04, 24b/20, 25a/01, 25a/15, 25b/04, 25b/07, 25b/18, 25b/20, 26a/18, 27a/01, 27a/13, 27a/18, 27a/20, 27b/15, 27b/17, 28a/06, 28a/11, 28b/03, 28b/07, 28b/21, 29a/01, 29a/08, 29b/04, 29b/06, 29b/10, 29b/13, 30b/10, 31a/14, 31b/08, 31b/11, 31b/13, 31b/15, 32a/03, 32a/09, 32a/17, 32b/04, 33a/08, 33a/10, 33a/11, 33a/19, 33a/20, 33b/08, 33b/17, 33b/18, 33b/20, 34a/13, 34b/08, 34b/13, 35a/13, 35a/17, 35a/19, 35b/01, 37b/03, 37b/05, 37b/08, 37b/17, 38b/01, 38b/13, 38b/21, 39b/02, 39b/08, 39b/20, 40a/03, 40a/11, 40a/20, 40b/04, 40b/07, 40b/16, 40b/21, 41a/01, 41a/01, 41a/04, 41a/06, 42a/06, 42a/09, 42a/21, 42b/06, 42b/13, 42b/14, 43a/18, 43b/07, 43b/07, 43b/20, 44a/04, 44a/07, 44a/14, 44a/17, 44a/18, 44b/03,

44b/07, 45a/06, 45a/08, 45b/15, 46a/06, 46b/07, 46b/11, 46b/12, 47a/16, 47a/20, 47b/06, 47b/17, 48a/10, 48a/13, 48b/04, 49a/04, 49b/19, 49b/20, 50a/08, 50b/05, 50b/08, 50b/11, 50b/12, 51a/07, 51a/13, 51a/17, 51b/10, 52b/10, 52b/12, 53a/07, 53a/12, 53a/14, 53a/14, 54a/06, 54a/12, 54a/21, 54b/02, 54b/10, 55a/08, 55a/10, 55b/13, 55b/14, 55b/18, 56a/06, 56a/08, 56a/13, 56b/18, 57b/13, 58a/06, 58a/10, 58a/19, 58b/19, 60a/02, 60a/04, 60a/06, 60a/11, 60a/20, 60b/12, 61a/07, 61a/13, 61b/02, 61b/06, 61b/06, 62b/10, 62b/14, 62b/15, 62b/17, 63a/08, 63a/10, 64a/08, 64a/11, 64a/21, 66a/09, 66a/18, 66a/19, 66a/20, 66b/07, 66b/09, 66b/17, 68a/06, 68a/07, 68a/07, 68b/10, 68b/21, 69a/15, 69b/01, 69b/02, 69b/05, 70a/02, 70a/09, 70a/20, 70b/09, 71a/08, 71a/10, 71a/10, 71b/03, 71b/11, 72a/05, 72a/07, 72a/15, 72b/18, 73a/14, 73b/01, 73b/03, 73b/05, 73b/08, 74a/08, 74b/08, 74b/12, 74b/12, 74b/19, 74b/21, 74b/21, 75a/05, 75a/08, 75a/16, 75b/07, 75b/08, 75b/18, 76a/01, 76a/03, 76a/07, 76a/14, 76a/17, 76a/19, 76b/13, 76b/18, 77a/08, 77b/02, 77b/12, 78a/05, 78a/09, 78b/02, 78b/03, 78b/08, 78b/19, 79b/06, 80b/01, 81b/17, 81b/20, 82a/05, 82a/11, 82a/11, 83a/10, 83a/17, 84a/06, 84a/13, 84b/09, 84b/11, 85a/04, 85a/20, 85a/20, 85b/13, 86a/05, 86a/06, 86a/07, 86a/08, 86a/10, 86b/03, 86b/13, 86b/18, 87a/02, 87a/03, 87a/03, 87b/07, 87b/08, 87b/19, 88a/06, 88a/09, 88b/14, 88b/14, 88b/21, 89a/12, 89a/19, 89b/04, 89b/10, 89b/12, 90a/10, 90a/16, 90a/20, 90b/01, 90b/07, 91a/11, 91b/11, 91b/16, 92b/20, 93b/10, 93b/12, 94a/01, 94a/02, 94a/02, 94b/10, 94b/11, 95b/12, 95b/21, 96a/06, 96a/11, 97a/01, 97a/07, 98a/07, 98a/12, 98a/19, 98a/21, 99a/08, 99a/15, 99a/19, 99b/11, 99b/16, 99b/17, 100a/12, 100b/02, 101a/08, 101b/03, 101b/21, 102b/03, 102b/11, 102b/19, 102b/21, 103a/01, 103b/05, 103b/09, 103b/13, 104a/05, 104a/18, 105a/08, 105b/02, 105b/03, 105b/04, 105b/13, 105b/21, 106a/20, 106b/03, 106b/08, 106b/09, 107b/02, 107b/19, 107b/19, 107b/21, 108a/02, 108a/06, 108a/07, 108a/08, 108a/14, 108a/17, 108a/18, 108b/03, 109a/14, 109a/16, 110a/15, 110b/18, 111a/08, 111b/02, 111b/09, 111b/18, 112a/11, 112a/19, 112a/19, 112b/20, 113a/04, 113a/09, 113a/12, 113b/16, 114a/08, 114a/10, 114a/15, 114a/16, 114b/07, 114b/10, 114b/10, 114b/19, 115a/02, 115a/15, 115b/06, 116a/03, 116a/09, 116a/12, 116b/01, 116b/03, 117a/09, 117a/17, 117a/21, 117b/06, 117b/21, 118a/03, 118a/05, 118a/09, 118a/09, 118a/15, 118a/17, 118a/19, 118b/01, 118b/20, 119a/02, 119a/08, 119a/09, 119b/04, 120a/06, 120a/08, 120a/20, 120b/01, 120b/13, 121a/03, 121a/09, 121a/18, 121b/02, 122a/01, 122a/13, 122a/13, 122a/16, 123a/01, 123a/17, 124a/04, 124a/16, 124b/05,

124b/17, 125a/02, 125b/09, 125b/10, 125b/21, 126a/05, 126a/13, 126b/06, 127a/05, 127a/15, 127a/16, 127a/18, 127b/01, 127b/03, 127b/03, 128a/02, 128a/04, 128a/08, 128a/08, 128a/11, 128a/19, 128a/21, 129b/02, 129b/13, 129b/17, 129b/18, 129b/19, 130a/11, 131a/03, 131a/15, 131b/02, 131b/02, 131b/04, 131b/16, 131b/21, 132a/01, 132a/07, 132a/21, 132b/16, 132b/20, 133a/01, 133b/08, 133b/14, 133b/15, 134a/03, 134a/15, 134b/14, 134b/17, 134b/19, 134b/21, 135a/11, 135b/10, 135b/21, 136a/14, 136b/18, 137a/01, 137a/01, 137a/04, 137a/19, 137b/19, 137b/20, 138b/04, 138b/13, 139a/09, 139a/14, 139a/20, 141a/14, 141a/16, 141b/15, 142a/12, 142b/10, 143a/09, 143b/14

[=595]

dāḫıl Ar. İçinde, içinde bulunan.

d. 39b/21

d.+dan (bāʿiş-i dāḫıl) 76b/08

d.+dur 75a/03

d.+ında 24b/21

d. ol- 45a/06, 63a/18, 85a/02, 104a/18, 116a/08, 129b/08

[=10]

daḫl Ar. Bir işe karışmış olma.

d. 74b/05, 74b/06

d.+a (mādde-i daḫl) 48b/12

d.+dan 75b/15

d.+i 22a/21

d.+i (mādde-i daḫl) 48b/10

d. idebil- 104b/01

d. it- 85a/06, 85a/08

[=9]

dāʿıye Ar. Bir şeyi yapmak konusunda duyulan ve içten gelen teşvik edici istek, arzu.

d.-i şehvet 77a/07

d.+ler-ile 41a/08

d.+leri 49a/07

d.+leridür 67b/06

d.+lerindendür 140b/01

d.+lerine 61a/14

d.+lerüñ 119b/12

[=7]

dāʿī Ar. Dua eden kimse, duacı.

d.-ı ḥācat 87b/09

d. ol- 130b/21

[=2]

dāʾimā Ar. Her vakit, devamlı olarak, sürekli.

d. 3b/06, 14a/16, 19a/08, 21b/14, 26a/19, 45b/12, 45b/18, 48a/16, 51a/06, 52b/17, 63b/07, 67b/09, 69b/07, 69b/16, 70a/13, 78b/11, 80a/20, 81b/18, 84a/07, 85b/16, 99b/05, 102b/03, 103a/10, 116b/08, 118b/13, 118b/16, 120a/19, 123b/14, 128b/15, 139b/21, 142b/17

[=31]

dāʾire Ar. Çember biçimindeki şekil.

d.+de (saṭḥ-ı dāʾire) 24b/19

d. gibi 24b/18

d.-i vücūd 32a/11

d.+sinden 47b/04

[=4]

daḳīḳ Ar. Düşünce, duygu, anlam vb. için ince, anlaşılması büyük dikkat isteyen, inceden ince.

d. 85b/03, 124a/07

d.+a (ʿulūm-ı daḳīḳ) 66b/21

d.+ıla (naẓar-ı daḳīḳ) 45b/05, 118a/17

[=5]

daḳīḳa Ar. İnce fikir, nükte.

d. 44a/03

d.-ı muḫtell 36a/17

d.-ı mühmel 139a/18

d.+ları 84a/13

d.+larınuñ 78b/01

d.+nuñ 37a/05

d.+sın 87b/10

d.+sını (iḳtiṣād-ı daḳīḳa) 77b/12

d.+yı 121a/07, 133b/04

[=10]

ḍalāl Ar. Sapıklık, dalalet.

d.+den 43b/16

[=1]

ḍalālet Ar. Doğru yoldan ayrılma, sapıtma, sapıklık.

d.+dür 66b/14

d.+ile 68b/04

[=2]

dālle Ar. Eskiden "tayin ve tarif eden" (Fr. determinant) karşılığı olarak kullanılan matematik terimi.

d. (medīne-i dālle) 106b/13

d. (müdün-i dālle) 117a/01

d.+dür 111a/15

[=3]

dāne Far. Tohum, habbe.

d.+yi 71a/11

[=1]

dār Ar. Birkaç bölümden oluşan mesken, ev, konak.

d-ı āḫırat 21b/17, 27b/21

d.-ı dünyā 21b/16, 27b/20, 30a/02, 65a/06

d.-ı ḳarār 65b/09

d.+uñ 6b/08

[=8]

dārü'l-beḳā Ar. Ahiret.

d.+ya 83b/02

[=1]

dārā Far. (Yönetimdeki gücüyle meşhur İran hükümdarı Dârâ'nın isminden) Hükümdar, melik.

d. 120a/09

d.+yı (memleket-i dārā) 120a/12

[=2]

ḍarb Ar. Vurma, vuruş.

ḍ. 18b/03

ḍ.+dur 29a/20

ḍ.+e 19a/15

ḍ.+ı 83a/09

ḍ.-ı meṣel it- 137a/21

ḍ.+i 19a/16

[=6]

daʿvā Ar. Doğruluğuna inanılıp gerçekleşmesine uğraşılan görüş, ideal.

d. (faẓl-ı daʿvā it-) 125b/15

d.-ı riyāset eyle- 108b/18

d. idici 101a/20

d. it- 56b/20, 97a/19, 135a/09

d.+ları 101a/11

[=7]

daʿvet Ar. Çağırma, çağrı.

d.+de 98b/18

d. it- 10a/15, 98a/10, 109b/15

d.+ler 130b/20

[=5]

dāye Far. Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan cariye, dadı, taya.

d. 80b/16

d.+den 80b/18

d.+sinden 42b/03

[=3]

dāyim Ar. Devam eden, sürekli.

d. 13a/13

d.+den (sürūr-ı dāyim) 144a/05

d. ol- 13a/17

[=3]

dāyimā Ar. Her vakit, devamlı olarak, sürekli.

d. 134b/10

[=1]

dāyir Ar. Dönen, devreden.

d.+dür 102b/20

[=1]

ḍaym Ar. Zulüm, sıkıntı.

d.+dur 56a/16

[=1]

de Bağlaç.

d. 118b/09, 136b/18

[=2]

deʿat Ar. Dinginlik.

d. 23a/16

d.+dur 23a/08

[=2]

debāġat Ar. Deriyi terbiye edip hazırlama sanatı, tabaklık, sepicilik.

d.+uñ (fiʿl-i debāġat) 110b/17

[=1]

debbāġ Ar. Deri terbiye eden kişi, tabak, sepici.

d. gibi 110b/17

[=1]

debbāġlik Deri terbiye etme işi.

d. gibi 75a/12

[=1]

defʿ Ar. Savma, kovma.

d. 110a/11

d. (emrāż-ı ḳuvvet-i defʿ) 55b/02

d. (ḳuvvet-i defʿ) 51b/08

d. (mebdeʾ-i defʿ-ı münāfī) 42b/11

d.+a 42b/02

d.+da 52a/01

d.+da (ḳuvvet-i defʿ) 51b/21, 52a/02, 52a/04

d.+ı 18a/20, 52b/13, 56b/10, 61a/01, 61b/09, 71a/17, 82a/16, 85a/03, 128b/20

d.-ı āfet 73b/15

d.-ı fużalā 65a/02

d.-ı ġalebe-i ḫuşemā 114a/04

d.+ı gibi 75a/07

d.+ı için 28a/18

d.-ı mażarrat 76a/19, 76b/19, 124a/18

d.-ı mażarrat-için 12b/07

d.-ı mażarrat gibi 28a/11

d.-ı mażarrat için 76b/16

d.+ına 39b/08, 48b/07, 61b/03, 77a/15

d.+ında 76a/18, 100b/19

d.+i 128b/16

d. it- 36a/16, 86b/02, 93b/11, 121b/01, 123a/08, 123b/07, 138b/09, 140b/02, 141a/02

[=45]

defʿa Ar. Sayı sıfatları ile ve ilk, son, her, bazı, bu, çok gibi sıfatlarla kullanıldığında bir şeyin oluş, yapılış, tekrarlanış sayısını, zamanını, sırasını bildirir, kere, kez.

d. 49a/14, 49a/14

d. (ḳuvvet-i defʿa) 21a/08

d.+da 42a/10, 126b/14

[=5]

defaʿāt Ar. Defalarca.

d.+ıla 114a/08

[=1]

defīne Ar. Çok zaman önce gömülmüş, artık asıl sahibinin kim olduğu bilinmeyen mal, para, altın, gümüş vb. değerli şeyler, gömü.

d.+lerinüñ 131a/13

[=1]

defter Far. Yapıştırılarak ya da dikilerek kitap biçimine sokulmuş kağıt destesi.

d.+ler 51a/10

[=1]

degin Bir işin sona erdiği vakti ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek.

d. (-a degin) 12b/20, 14a/18, 35b/20, 47a/10, 50b/03, 53a/21, 127a/18, 130b/21, 131b/13

d. (-e degin) 4a/15, 4b/09, 22b/12, 29a/19, 41b/15, 41b/17, 43a/08, 47b/18, 49b/16, 54b/03, 66b/11, 73a/12, 103a/01, 107a/09, 128b/01, 129a/17, 143a/08

d. (-ına degin) 120a/17, 128b/21

d. (-ine degin) 86a/18

d. (-ye degin) 110b/10

[=30]

degirmen İçinde öğütme işi yapılan ve böyle bir düzeneğin bulunduğu yer.

d.+de 71a/11

[=1]

degül Cümlenin anlamını olumsuz hâle getiren kelime.

d. 10b/05, 11a/19, 12a/10, 12a/13, 14b/06, 15b/05, 15b/05, 15b/05, 17a/08, 17b/19, 25b/12, 25b/13, 25b/16, 25b/18, 26a/09, 26a/15, 28a/08, 29a/15, 40a/17, 40a/21, 57a/11, 57a/12, 57a/14, 60a/02, 60a/14, 60a/15, 60b/03, 62b/16, 63b/10, 67a/14, 72b/02, 74b/07, 74b/14, 76b/20, 81a/12, 84b/16, 90a/07, 94b/20, 99a/07, 105b/02, 105b/03, 110b/21, 114a/09, 121b/06, 122b/09, 124b/15, 130a/10, 132a/03, 137a/19

d.+dür 3a/17, 3b/18, 5a/01, 5a/02, 7a/02, 7a/11, 9b/12, 12a/09, 12a/12, 12b/01, 15a/13, 16b/02, 16b/09, 17a/10, 18a/17, 18b/09, 18b/12, 19a/06, 19a/07, 20a/02, 23a/03, 24a/20, 25a/10, 25a/21, 25b/10, 29a/14, 29b/14, 30b/20, 32a/03, 32a/04, 33a/15, 34b/07, 34b/08, 36b/09, 36b/11, 36b/20, 37b/09, 37b/10, 37b/12, 38b/13, 38b/14, 39a/16, 39a/17, 39b/21, 40a/06, 40a/19, 40b/13, 40b/16, 40b/17, 40b/19, 47a/18, 47b/14, 48a/09, 48b/11, 58a/13, 61a/15, 61b/08, 65a/12, 65a/17, 65b/15, 67b/11, 69a/06, 71a/14, 71b/05, 72a/20,

74b/12, 77a/05, 82a/03, 90a/08, 91b/15, 91b/16, 92b/03, 92b/19, 95a/02, 95a/16, 95b/10, 97a/21, 97b/04, 106a/15, 107b/03, 113a/01, 116a/08, 116a/19, 118b/19, 119b/03, 121a/20, 121b/09, 121b/11, 124b/18, 124b/19, 125a/07, 125b/11, 130a/15, 132a/03, 132b/09, 134a/01, 138b/05, 143b/20

d.+idi 125b/20

d.+ise 24a/21, 70a/19

d.+ler 27b/18, 29a/11, 90a/15, 104b/16

d.+lerdür 9a/04

d.+imiş-ise 57b/13

d.+sin 57a/13, 130a/08

d.+üm 60b/19

d.+üz 69b/09

[=160]

dehşet Ar. Korkunç bir şey veya bir tehlike karşısında insanın içini kaplayan büyük korku, telaş ve ürküntü, yılgı.

d. 69a/13, 94b/18

d.+den ġayrı 37a/12

d. getür- 85b/04

d. it- 50b/07

[=5]

deḳāyıḳ Ar. Anlaşılması güç olan, dikkat isteyen ince şeyler.

d.+ıla 74b/01

d.+ında 37a/09

d.+ını 87a/14

[=3]

del- 1. Aşmak.

d.-er 71a/17

2. Üzerinde delik açmak.

d.-mesidür 73b/17

[=2]

delālet Ar. Yol gösterme, rehberlik, aracılık.

d. 31b/17

d. it- 2b/12, 135a/02

[=3]

delāyil Ar. Deliller.

d.+ine 10a/07

[=1]

delīl Ar. Bir şeyin varlığını, aslını, ne olduğunu ispatlamaya yarayan şey, kanıt.

d. 3b/04, 3b/05, 103a/19, 117b/01

d.+dür 42b/06, 81a/04, 85b/17, 140b/19

d.+e 3a/18

d.+i 18a/07, 18b/01, 19b/01

d.-i ḥüzn 68b/11

d.+ile 3b/02, 3b/04, 3b/08, 17b/17, 28b/06, 83b/07, 129a/03

d.+ile (cihet-i delīl) 3b/07

d.+ini 54a/05

d.+ler-ile 124a/09

d.+lerüñ 53b/08

d. ol- 13a/11, 54b/21

d.+üñ 3b/02

[=27]

dellāl Ar. Tellâl kelimesinin eski metinlerdeki asıl şekli.

d.+lar 59a/15

[=1]

demāṣet Ar. Yumuşak huyluluk.

d. 23a/13

[=1]

demür Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş olan element.

d. 4b/13, 33b/21

d.+de 33b/20

d.+üñ 96a/06, 96a/09

[=5]

demürcilik Demiri işleyip ondan türlü şeyler yapma sanatı.

d. 90b/16

d. gibi 75a/19

[=2]

denāʾet Ar. Alçaklık, aşağılık, zillet.

d. 74b/20

d.+den 74b/16, 77a/18

d.+i (himmet-i denāʾet) 65b/20

d.-i himmet 10a/12, 75a/21

[=6]

deniyye Ar. Alçaklıklar.

d.+de (mekāsib-i deniyye) 10a/18

d.+ye (mekāsib-i deniyye) 48a/15

[=2]

deñiz Yer yüzünün büyük bir bölümünü kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, derya.

d. 30b/07, 56a/07, 60a/07, 61a/18

d.+e 60a/08

d.+üñ 30b/07

[=6]

depren- Hareket etmek, kımıldamak.

d.-mek 30b/05

[=1]

ḳatı yir deprenmek gibi 30b/05

[=1]

depret- Kımıldatmak, harekete getirmek, tahrik etmek.

d.-meye 85b/14

[=1]

der Far. Kapı.

d. ü dīvār 136a/02

[=1]

derbend Far. Dar geçit, boğaz.

d. 75a/07

d.+ler 66a/15, 120b/05, 123a/08

[=4]

derc Ar. Toplama, bir araya getirme.

d. 137b/02

[=1]

derd Far. İnsana ıztırap veren her türlü durum, sıkıntı, zorluk, üzüntü.

d. 16a/20

d.+inden 30b/17

[=2]

derece Ar. Bir kıymet ölçüsüne göre sıralanan şeylerde bulunulan yer, seviye, mertebe, mevki veya safha.

d.+de 54a/15

d.-i aḳṣā 9b/01, 10b/10

d.-i ednā 4a/01

d.-i imtināʿ 43a/08

d.-i isrāf 45a/05

d.-i kemāl 45b/04

d.-i üns 98a/16

d.+ñden 130a/05

d.+sinde 5a/11, 35a/02

d.+sinden 109b/16

d.+sine 46b/18, 97b/06, 97b/11, 102a/18, 132b/17, 139b/02

d.+ye 11a/07, 18b/17

[=20]

dereke Ar. Aşağı derece, aşağı seviye.

d.+leridür 65b/12

d.+lerinüñ 10b/06

[=2]

derrāke Derrâk kelimesinin müennes şekli.

d. (ḳavī-ı derrāke) 107a/17

d.+si (ḳavī-ı derrāke) 107a/16

[=2]

ders Ar. Öğretici tarafından belli bir konuda öğrencilere verilen bilgi.

d.+de (eşnā-i ders) 45b/10

[=1]

dersgāh Ar.+Far. Derslik.

d.+ında 8a/08

[=1]

dervīş Far. Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini terbiye eden kimse, tarikat müntesibi.

d. 8a/02, 8a/20

d.+i 75b/11

d.+lerden 105b/10

d.+lere 76b/06

d.+lerüñ 130b/17

d. ol- 46b/10, 84a/15, 91a/19

[=9]

dervīşirek Dervişçe.

d. ol- 46b/09

[=1]

dervīşlik Derviş olma durumu.

d. 46b/10

d.+de 91a/18

d.+i (dervīşiligi) 46b/12

[=3]

deryā Far. Deniz.

d.+dan 37a/04

d.+lara 46a/05

[=2]

deryūze Far. Dilencilik.

d. eyle- 66a/19

[=1]

dest Far. El.

d.-i taṣarruf 123b/01

[=1]

destgīr Far. Elden tutan kişi, yardımcı, muin.

d. ol- 139b/06, 142b/08

[=2]

devā Ar. İlaç, derman, şifa.

d.+dur 52b/11

d.+ı 25b/10, 25b/10

d.+lar 82a/03

d.+nuñ 53a/18, 124b/16

d.+sıdur 48a/07

d.+yı 82a/04

[=8]

devāʾī Ar. İlaç ile ilgili.

d. 98b/16

d. (muʿālece-i devāʾī) 53a/07

d.+den 63a/15

d.+si 91b/19

[=4]

devām Ar. Bir durum üzere sürüp gitme, kesilmeme.

d.-ı inṣāf 1b/15

d.-ı sermedī 62b/09

[=2]

deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenen sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.

d. 30b/13

[=1]

devlet Ar. Belli bir toprakta bir hükûmet idaresi altında bulunan bağımsız siyasi topluluk.

d. 119a/15, 119a/15, 120a/06, 120a/07, 120b/06

d.+de (ibtidā-ı devlet) 120a/05

d.+e 44a/15

d.+i 47a/04, 119b/11

d.-i ebediyye 63a/03

d.+ler 119b/13

d.+lerine 119b/08

d.+lerüñ 119a/13, 119a/16, 119b/14, 139b/21

d.+üñe 144a/14

[=17]

devr Ar. Bir yerden başka bir yere aktarma.

d. itdür- 69a/09

[=1]

deyn Ar. Belli bir süre sonunda ödenmek üzere alınan para, borç.

d. 36a/03

[=1]

ḍıḥk Ar. Gülme.

d.+ını 58a/06

d.+ile 68b/19

[=2]

di- Duygu ve düşüncelerini söz ile anlatmak, söylemek.

d.-di 14a/02, 63a/20

d.-diler 21b/20, 37b/03, 37b/05, 37b/08, 85b/09, 118a/06, 122b/09, 122b/11

d.-dügi 16b/01, 91b/05, 105b/11, 141b/19

d.-dügi gibi 135a/11

d.-dügümüz 40b/19, 47a/21

d.-dügümüze 40b/20

d.-dük 8b/21, 13b/18, 14a/14, 14b/13, 25b/09, 40b/15, 41a/06, 43a/13, 48b/16, 51b/07, 59b/08, 61a/03, 61a/13, 73b/11, 82a/02, 91b/14, 96b/04, 116a/16, 117b/20, 118a/02, 121b/12, 130b/08, 138b/18

d.-dükden ṣoñra 46b/18

d.-dükleri 91b/17, 98a/02

d.-düklerinden 25a/04

d.-düklerine 55a/02

d.-düm 138a/19

d.-meg-ile 10b/04, 10b/05, 28a/11, 81b/15

d.-megi 53b/12, 86a/08

d.-mek 9a/20, 13b/21, 27a/01, 51b/03, 86a/08, 99b/08, 100a/20, 138a/17

d.-mekden 40b/11, 124a/20

d.-mekden ġayrı 29a/07

d.-mekdür 85b/11, 118a/11, 122a/07, 130b/09

d.-meye 50a/14, 123b/02, 123b/11, 127a/16, 128b/08

d.-mezler 13b/21, 21b/11, 21b/12, 21b/13

d.-mişdür 13a/10, 14a/13, 18a/16, 20a/05, 33b/07, 33b/09, 34a/19, 34b/07, 34b/18, 37a/19, 38b/10, 38b/13, 46b/16, 48a/02, 50a/07, 50a/09, 50b/11, 51a/09, 54b/16, 62b/21, 63a/01, 69b/13, 92b/10, 103a/20, 109a/11, 125b/02, 130b/13, 132b/02, 133b/07, 135a/07

d.-mişlerdür 4a/04, 7b/13, 11b/04, 15b/06, 25a/15, 34a/07, 34b/17, 47b/15, 53a/18, 54b/12, 57b/20, 75b/21, 80a/18, 100a/03, 138a/13

d.-mişüz 104a/05

d.-r 68a/18, 92b/16, 92b/17

d.-r-iken 109a/13

d.-rler 2b/21, 3a/09, 3a/11, 3b/15, 3b/17, 5a/01, 7b/19, 8a/12, 9a/08, 9b/05, 12b/17, 12b/20, 13b/19, 15b/05, 16b/15, 20b/01, 20b/03, 20b/05, 20b/20, 21a/09, 21a/09, 21a/13, 21b/01, 21b/06, 21b/11, 21b/13, 21b/13, 22b/19, 23a/13, 26a/08, 27a/21, 31a/13, 32b/02, 32b/02, 33b/09, 38a/06, 38a/07, 38a/11, 38a/16, 41a/03, 41a/03, 41a/04, 43a/18, 43b/05, 46b/14, 52a/13, 52a/19, 54a/13, 54a/14, 57a/04, 69b/17, 70a/08, 75a/02, 80a/21, 80b/03, 80b/06, 81b/11, 84b/05, 91b/12, 91b/13, 92a/07, 92a/10, 92a/15, 92a/16, 92a/21, 92b/07, 92b/08, 92b/08, 92b/14, 92b/15, 92b/15, 92b/16, 93b/13, 95b/14, 96a/06, 96a/09, 96a/10, 96a/12, 97a/18, 97b/01, 99b/08, 103a/17, 106b/04, 106b/09, 106b/11, 106b/13, 106b/16, 107b/09, 107b/18, 108a/01, 108a/03, 109b/13, 109b/17, 109b/21, 110a/01, 110a/04, 110a/06, 110a/11, 110a/14, 110a/20, 110a/21, 111a/16, 111a/16, 111a/17, 111a/17, 111a/17, 111a/18, 114b/21, 115a/21, 117b/12, 117b/14, 118a/19, 118b/15

d.-rler-ise 112b/04, 125b/20

d.-rlermiş 63b/13

d.-se 68a/12, 125b/17, 127a/17, 129b/07

d.-sünler çün 28a/16

d.-yeler 100a/09

d.-yü 3a/11, 20b/09, 25a/13, 27a/21, 28b/20, 29b/06, 55a/07, 59b/13, 63b/13, 64a/01, 69a/12, 74a/02, 76b/03, 81b/14, 84a/05, 94b/11, 113b/19, 113b/20, 118b/07, 120a/13, 131a/10, 132a/17, 140b/14, 142a/03

d.-yüp 55a/01, 61b/15, 80a/10

[=276]

dibāġat Bk. **debāġat**

d.+dan (ṣınāʿat-ı dibāġat) 19b/07

[=1]

diger Far. Başka, öteki.

d. 54b/11

d.-i ṣaḥīḥ 118a/17

[=2]

diken Bazı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batan çıkıntı.

d. gibi 117a/08

[=1]

diḳḳat Ar. Düşünceyi bir noktada toplama.

d. 111a/05

d.-ı naẓar 111a/01, 136b/02

d.-ı ṣınāʿat 58b/12

d.+ına 136a/18

[=5]

dil Ağız boşluğunda yer alan, tat almaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun, hareketli organ.

d. 131b/07

d.+i 6a/20, 85b/10, 131b/08, 140b/11

d.+i gibi 121b/08

d.+ile 126a/11

d.+inde 13b/20, 29a/03

d.+inden 11a/05, 60a/01

d.+ine 85a/15

d.+ini 49b/12, 59b/11, 132b/11

d. ḳışalığı 77a/11

d.+lere 131b/07

d.+lerini 60a/06

d. uzat- 60a/12

d. uzatıl- 60b/13

d.+ümüzi 140b/16

[=21]

dile- Bir şeyin gerçekleşmesini istemek, ummak, niyaz etmek.

d.-di 57a/18

d.-dügi 99b/05, 115b/16

d.-dük 142b/14

d.-dükleri 142b/02

d.-mek 129a/20

d.-mekden 129a/17

d.-mezüz 26b/09

d.-mişlerdür 25a/17

d.-r 69b/19

d.-r-ise 63b/01, 63b/01, 69a/16, 115b/01

d.-rler-ise 115b/09

d.-rseñüz 68a/09

d.-rüz 26b/09

d.-ye 12a/11, 112b/17

d.-yeler 33a/04

d.-yen 133a/15

[=21]

dilkü Köpekgillerden, sivri burunlu, uzun ve çok tüylü kuyruğu ve postu kürk olarak kullanılan, kümeslere zarar veren, çok kurnaz, yabani, memeli hayvan.

d.+nüñ 138a/03

[=1]

dillülik Tatlı konuşan.

d.+ile (dillülig-ile) 83a/01

[=1]

dimāġ Ar. Şuur, akıl, bilinç.

d. 52b/04

d.+a 55b/07

d.+dan (ḫiffet-i dimāġ) 86a/04

d.+ında 115a/11

d.+uñ 86a/05

[=5]

dīn Ar. İman, inanç.

d. 37b/19, 82b/21, 109a/12, 109a/14, 124a/19

d. (ṭālib-i dīn) 119a/05

d. (ṭālib-i dīn ol-) 119a/02

d.+de 138b/16, 140a/04

d.+den 30a/07

d.+e 72b/11

d.+e (ehl-i dīn) 30a/03

d.+i 126a/16, 128a/18

d.+i üzerine 118a/07

d.+i veẓāyif 81a/13

d.+ile 109a/11

d.+üñ 109a/09, 120b/03

d.+üñ (emr-i dīn) 31a/03

[=20]

dīnār Ar. Altın liranın dörtte biri değerindeki eski bir para.

d. 33a/21, 33b/07, 33b/11, 34a/06, 102a/14

d.+a 33b/03, 34a/02, 74a/12, 92a/08

d.+dur 33a/21, 33b/07

d.+ıla 33b/02

d.+uñ 34a/16

[=13]

dinil- Anlatılmak, ifade edilmek.

d.-di 6a/18, 10a/21, 18a/04, 18b/04, 18b/05, 18b/08, 20a/14, 21a/18, 58a/17, 65a/04, 70a/06, 77a/21

d.-e 51b/01

d.-mez 51b/01

d.-mişdür 21a/06

[=15]

dīniyye Ar. Dinî kelimesinin müennes şekli.

d.+de (umūr-ı dīniyye) 8b/16, 52b/14

d.+nüñ (umūr-ı dīniyye) 77b/05

d.+sin (mühimmāt-ı dīniyye) 61b/20

[=4]

dinlen- Yorgunluk gidermek için çalışmaya ara verip durmak, hareketsiz kalıp istirahat etmek.

d.-mege 88b/04

[=1]

dīnsüz İnançsız, imansız.

d. 109a/15

[=1]

diñle- Duymak için kulak vermek, isteyerek işitmek.

d.-meye 85a/07

[=1]

dip Çukur bir yerin en aşağı bölümü, en alt kısmı.

d.+ini (dibini) 87a/08

d.+lerin 137b/21

[=2]

dirhem Far. Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü.

d. 102a/14

d.+e 47a/03, 74a/12

[=3]

diri Canlı, yaşamakta olan kişi, sağ.

d. 63a/02

d. bul- 100b/10

d.+y-iken 125a/12

[=3]

dirīg Far. Esirgeme, kıyamama.

d. it- 6b/06, 79b/08

[=2]

dirlik Bir tedirginliği, sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat, iyi geçim.

d.+i (dirligi) 78b/05, 130b/09

d. it- 130a/13

[=3]

dirliklü Geçimi iyi olan.

d. 80b/09

[=1]

diş Çene kemiklerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.

d.+lerini 87a/09

[=1]

dişi Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten biri, erkeğin karşıt cinsi.

d.+si 90b/06

d.+sinüñ 90a/14, 90a/17

[=3]

dīvān Far. Aruz vezninin "fâilâtün / fâilâtün / fâilâtün / fâilün" kalıbıyla yazılan ve kendine mahsus bestesi olan bir halk edebiyatı nazım şekli.

d. 84a/01

[=1]

dīvār Far. Duvar kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

d.+larını 73b/19

d.+laruñ 137b/19

d.+uñ 137b/20

d.+uñ (der ü dīvār) 136a/02

[=4]

diyānet Ar. Dindarlık, dinin hükümlerinin gerektirdiği gibi hareket etme.

d. 66a/03, 76a/14, 120a/13

d.+e 75b/10

d.+ile 77a/10, 81a/12

d.+ine 75b/12

d.+lerüñ 17b/01

[=8]

diz Bacakta uyluk ile baldırın birleştiği oynak kısım.

d.+i 85b/20

d.+i üzerine 85b/19

d.+in 86a/18

[=3]

dost Far. Birini samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis.

d. 50b/04, 130b/05, 130b/09, 131b/15, 133b/01, 133b/03, 133b/09, 133b/12, 133b/20, 134a/13, 134b/03, 136a/09

d.+a 50a/21, 133b/13, 137b/14

d.+dan 50b/06, 137b/14

d.+ı 83a/20, 124a/06, 132a/08, 133b/08, 134b/01

d.-ı fāżıl 50a/10

d.+ın 134a/12

d.+ına 136b/12, 137a/08

d.+ından 135b/08

d.+ınuñ 58b/07, 137a/07, 137a/21, 137b/09

d. idebil- 139b/15

d. idici 143b/02

d.+lar 8b/20, 105a/06, 120a/08, 130a/18, 130b/02, 131b/04, 132b/01, 138a/09, 139a/13, 139a/15, 139b/02

d.+lar-ıla 45a/03, 130a/12, 139a/12, 139a/14

d.+lara 23b/18, 79b/02, 79b/06, 130b/14, 135a/14, 136b/14, 139a/15

d.+ları 60a/21, 68b/08, 102a/17, 128b/13, 130a/16, 135a/12

d.+ları-y-ıla 130b/10, 130b/12, 132b/07, 136a/18, 140b/06

d.+larına 41b/03, 68b/08

d.+larından 137b/06

d.+larını 56a/20

d.+larınuñ 13b/09, 134b/10

d.+laruñ 30b/06, 46a/18, 84a/16, 132b/06, 135a/16, 136a/07

d. ol- 133b/05, 135b/16, 139a/13, 141a/19

d.+uñ 50b/02, 131a/20, 137b/17

d.+uñ-ıla 144a/10

d.+uñda 137a/15

d.+uñdan 134a/08

d.+uñı 143b/15

[=89]

dostlıḳ Birine, bir şeye karşı duyulan samimi ve güvenilir sevgi, böyle bir sevgi duyma, dost olma durumu.

d. 80a/01, 103b/14, 104a/06, 130a/12

d. göster- 140b/06

d.+ı (dostlıġı) 131b/15

d.+ıla (dostlıġ-ıla) 77a/11

d.+ına (dostlıġına) 133b/03, 134b/06, 139b/08

[=10]

dög- Birine canını acıtmak amacıyla üst üste vurmak, dayak atmak, darbetmek.

d.-er 59b/17

d.-meg-ile 59b/18

d.-se 83a/07

[=3]

dögen At, öküz gibi hayvanlar tarafından çekilen, harmanda ekinin tane ve saplarını biribirinden ayırmaya yarayan, altına sivri çakmak taşları çakılmış kızak şeklinde tahtadan alet.

d. ile 1b/13

[=1]

dök- Sıvı ya da tane hâlindeki şeyleri bulundukları yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.

d.-e 87a/10

d.-erler 116b/17

d.-mege 136b/10

d.-megi 140a/02

d.-megüñ 66a/05

d.-mekden ötürü 113b/08

d.-üp 75b/05

[=7]

yüz şuyı dök- Onurunu sarsacak derecede çok yalvarmak. 66a/05, 75b/05

ḳan dökmekden ötürü 113b/08

[=3]

dökül- Sıvı ya da tane hâlindeki şeyler bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak.

d.-mek 70b/18

[=1]

yüz şuyı dökül- 70b/18

[=1]

dön- Kendini olduğu yerde çevirmek ya da bir tarafa doğru yönelmek.

d.-üp 85b/16

[=1]

dönder- Bir şeyi kendi çevresi veya başka bir şey etrafında hareket ettirmek.

d.-mege 123b/06

d.-mekde 126b/17

d.-ürler 4a/15, 137b/18

[=4]

dördinci Dört sayısının sıra sayı sıfatı.

d. 3a/15, 8b/13, 11b/03, 19b/09, 21a/14, 22a/12, 22b/05, 23a/08, 23b/09, 24a/02, 35a/05, 38a/11, 38a/15, 38a/20, 38b/04, 44a/11, 56a/15, 56a/20, 61a/08, 63a/11, 76a/11, 76b/08, 76b/13, 78a/18, 79b/01, 80a/13, 96a/17, 96a/20, 110a/01, 110a/10, 110a/20, 117a/15, 117b/05, 118a/18, 120b/10, 121a/12, 140a/07, 141a/10

d.+ye 32b/01, 111a/17

[=40]

dört Üçten sonra sayının adı.

d. 7b/18, 21a/09, 21a/12, 21a/20, 24b/10, 24b/11, 35a/03, 38a/13, 38b/07, 38b/07, 45b/02, 52b/10, 64b/05, 64b/11, 64b/13, 64b/15, 65a/20, 76a/04, 76a/21, 80a/04, 92a/12, 96a/15, 110a/07, 110a/08, 110a/12, 110a/13, 112a/15, 118b/21, 120b/01, 120b/13

d.+de 26a/02

d.+de (ecnās-ı feżāyil-i dört) 20b/21

d.+den 2a/06, 21a/01, 21a/20

d.+dür 38a/17, 38b/01, 51a/20

d. gibi 25b/03

d.+i (dördi) 40b/07

[=40]

döşek Yatak.

d.+de 30a/20

[=1]

duʿā Ar. Güçsüzlüğünü ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını dileme, yakarış, niyaz.

d. 128b/05

d.+dan 36b/04

d. eyle- 103b/02

d. içün 37b/15

d.+sı 103b/04

[=5]

duʿācı Biri için Allah'a dua eden kişi.

d. 63a/05

[=1]

duʿāgū Ar.+Far. Dua eden kişi, duacı.

d. 59b/20, 119b/05

d.+dür 54b/15

[=3]

duḫān Ar. Duman.

d.+dan 55b/07

d.+uñ 56a/03

[=2]

duḫūl Ar. Girme, dahil olma.

d.+dan 121b/04

d.+dur 118b/17

[=2]

dūn Ar. Alçak, soysuz.

d. 101b/13

d. ol- 139a/06

[=2]

dur- 1. Bir noktada kalmak, karar kılmak.

d.-urlar 107a/12, 120b/04, 120b/07, 120b/09

[=4]

2. İsimleri yüklem yapar.

ʿazīzü'l-vücūd dur- 130b/02

ebʿadı dur- 29a/19

ednā dur- 107b/10, 107b/19, 108a/02

ehl-i ḫayr dur- 17b/15

ehl-i şerr dur- 17b/15

ḫulāṣası dur- 121a/05

meşhūr dur- 17b/04

müşābih dur- 121a/05

mütekāfī ve mütesāvī dur- 40a/21

[=11]

dūstlik Bk. **dostlıḳ**

d. 136a/16, 137a/15

d.+i (dūstligi) 140b/06

[=3]

düden Kireçli arazilerde suların toprağı oyması, çökmeler vb. olaylar sonucunda oluşan doğal kuyu.

d. 126a/05

[=1]

dülgerlik Dülgerin yaptığı iş.

d. 90b/16

d. gibi 75a/18

d.+ine (dülgerligine) 68a/15

[=3]

dünyā Ar. İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, arz, cihan.

d. 27b/19, 28b/07, 29a/02, 61b/13, 62b/08, 66b/19, 127b/12, 131a/07, 131a/16, 131a/18, 131a/19, 135a/05, 136b/13, 144a/06

d.+da 16a/11, 46b/07, 47b/05, 61b/15, 62b/08, 66b/11, 94b/09, 100b/10, 138b/16, 140a/04, 141a/13

d.+da (dār-ı dünyā) 21b/16, 27b/20, 30a/02, 65a/06

d.+da (ṭabīʿat-ı dünyā) 47b/08

d.+nuñ 34a/07, 34a/08, 57b/04, 67b/18, 67b/20, 69b/13, 120b/03, 131a/19

d.+nuñ (ehl-i dünyā) 131a/14

d.+sı 128a/20

d.+ya 15a/10, 72b/11, 91a/06

d.+yı 70a/20

d.+yı (fi'l-miṣl-i dünyā) 47b/05

[=45]

dünyāviyye Ar. Dünyevî kelimesinin müennes şekli.

d.+dür (ḥayāt-ı dünyāviyye) 62b/20

d.+nüñ 77b/05

d.+sin 61b/21

[=3]

dünyevī Ar. Dünya ile ilgili, dünyaya mensup.

d. 56a/19, 103a/13

d. (ġaraż-ı dünyevī) 142a/17

d.+den 63a/10

d. ol- 103a/11

[=5]

dünyeviyye Bk. **dünyāviyye**

d. (ḫayrāt-ı dünyeviyye) 10b/17

d. (meṣāliḥ-i dünyeviyye) 61b/12

d. (saʿādet-i dünyeviyye) 131a/20

d.+de (ḫayrāt-ı dünyeviyye) 24a/11

d.+de (menāfiʿ-ı dünyeviyye) 70a/17

d.+de (umūr-ı dünyeviyye) 52b/14

d.+den (menāfiʿ-ı dünyeviyye) 47b/21

d.+nüñ (leẕẕāt-ı dünyeviyye) 102b/05

d.+nüñ (menāfiʿ-ı dünyeviyye) 69a/07

d.+nüñ (niʿam-ı dünyeviyye) 68a/08

d.+ye (ʿavārıż-ı dünyeviyye) 13b/03

d.+ye (menāfiʿ-ı dünyeviyye) 46b/13

d.+ye (umūr-ı dünyeviyye) 62b/11

d.+yi (fevāʾid-i dünyeviyye) 70a/01

[=14]

dürlü Çeşitli, muhtelif.

d. 17a/09, 125b/10

d. (dürlü dürlü) 82a/07

[=3]

dürr Ar. İnci.

d.-i yetīm 59a/02

[=1]

dürüş- Uğraşıp gayret etmek, çabalamak.

d.-e 115b/13

d.-ürler-ise 59b/12

[=2]

düsūmet Ar. Yağlılık.

d. gibi 5b/11

[=1]

düş- 1. Yakışmak, uygun gelmek.

d.-di 71b/05, 71b/19, 91a/07

d.-en 41a/02

d.-er 62a/10

d.-er-ise 80a/06, 82b/15

d.-erler 84a/16

d.-meye 54a/12

d.-mez 82b/15

d.-se 87a/04

2. Kendi ağırlığının etkisiyle olduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek, sukut etmek.

d.-diler 10b/02

d.-e 30b/11

d.-en 64b/10

d.-miş 108a/08

3. Kazanmış olduğu belli özellikleri, sahip olduğu imkanları kaybetmek.

d.-dükleri 30b/17

4. Uğramak.

d.-meye 83b/02

5. Kendini kaptırmak, … içinde bulunmak.

d.-meye 61b/02

d.-üp 59a/04

6. Tuzak, ağ vb. ile gafil avlanıp tutulmak, yakalanmak.

d.-mişdür 72b/18

7. Bulunduğu yerden ayrılmak, kaybolmak.

d.-mişlerdür 28a/03

[=21]

ellerine düş- 72b/18

ġalaṭ düş- 54a/12

ḥācet düş- 62a/10, 71b/05, 71b/19, 80a/06, 87a/04, 91a/07

ırak düş- 28a/03

maḥall düş- 41a/02, 84a/16

ṭamaʿa düş- 59a/04

[=12]

düşmen Far. Birisine karşı iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım.

d. 50b/06, 120a/01, 123b/07, 124a/17, 124b/03, 126a/03, 134a/11, 139a/13, 140b/20, 141a/06, 141a/09, 141a/20

d.+den 139b/12

d.+e 124a/18, 125a/07, 126a/04, 141a/01

d.+i 30a/07, 83a/20, 124b/12, 141a/14, 141a/14

d.+ile 125a/01

d.+ine 70a/08, 125a/15

d.+inüñ 58b/07, 70a/10, 140a/16

d.+ler 50a/01, 75a/07, 138a/20, 139b/10

d.+ler-ile 120a/08, 139a/12

d.+lerden 139b/17

d.+lerdendür 139b/11, 139b/12

d.+lere 77a/17, 79b/03, 79b/16, 123b/17, 137b/07, 140b/17

d.+leri 123b/15

d.+leri-y-ile 13b/09, 50b/12, 124a/15

d.+leridür 68b/06

d.+lerinden 115b/14, 140a/12

d.+lerine 37b/20, 119b/09, 140b/06

d.+lerinüñ 50a/03

d.+lerüñ 46a/18, 84a/16, 123b/16, 140a/09

d.+lerüñi 125a/19

d.+likleri 96a/11

d. ol- 126a/03, 136a/09

d. ṭut- 56a/20, 96a/07

d.+üñ 50b/06, 125a/03, 134a/08, 141a/08

d.+üñ-ile 144a/11

d.+üñi 143b/15

d. üzerine 124a/17, 124a/19, 124b/01, 125a/10

[=74]

düşmenlik Düşman olma durumu.

d.+e (düşmenlige) 137a/15

d.+i (düşmenligi) 60b/12

[=2]

düşür- Tuzak, ağ vb. ile gafil avlayıp tutulmasına sebep olmak.

d.-e 132a/21

[=1]

dütün Duman.

d. 55b/09

[=1]

düz- 1. Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak oluşturmak, bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek.

d.-e 50b/14

d.-mege 71b/05

d.-mek 25b/13, 25b/13, 132a/11

d.-üp 108b/19, 132a/15

[=7]

ayna düz- 50b/14

ḳapu düz- 25b/13

yüzük düz- 25b/13

[=3]

düzil- Düzmek işi yapılmak.

d.-mişdür 71a/15

[=1]

eʿālī Ar. Şerefli, büyük kimseler.

e.+de (merātib-i eʿālī) 11b/10

[=1]

eʿamm Ar. Çok yaygın, çok şümullü.

e.+dur 3a/04, 72b/02, 96b/12

e.+ı 62a/09

[=4]

eb Ar. Baba.

e.+i rūḥānī 101b/12

[=1]

ebʿad Ar. Çok uzak.

e. 24b/19

e.+ı dur- 29a/19

[=2]

ebāʿıd Ar. Yakın olmayan.

e.+ı 41a/19

[=1]

ebāṭīl Ar. Batıl, faydasız, boş şeyler.

e.+a 14b/20

[=1]

ebdān Ar. Bedenler, vücutlar.

e. (eṭıbbā-ı ebdān) 54b/09

e. (ṭıbb-ı ebdān) 51a/16

e.+a 37b/14

e.+da (ḳıvām-ı ebdān) 111a/19, 111b/12

e.+ı (meşaḳḳat-ı ebdān) 87b/02

[=6]

ebedī Ar. Sonsuz.

e. (beḳā-ı ebedī) 37a/10, 47b/06

e. (esbāb-ı şeḳāvet-i ebedī) 38a/21

e. (helāket-i ebedī) 6a/02

e. (naʿīm-i ebedī) 47b/18, 104b/10

e.+y-ile (şevāb-ı ebedī) 30a/13

e.+ye (saʿādet-i ebedī) 117a/03

e.+yi (beḳā-ı ebedī) 62b/09, 65a/14

e.+yi (şeḳāvet-i ebedī) 43a/06

[=11]

ebediyye Ar. Ebedî kelimesinin müennes şekli.

e. (devlet-i ebediyye) 63a/03

e. (saʿādet-i ebediyye) 4a/13

e.+den (mevāhib-i şerīfe-i rabbāniyye-i ebediyye) 6a/15

e.+ye (saʿādet-i ebediyye) 9b/15

[=4]

ebedü'l-ebed Ar. Sozsuzluk.

e. 9b/10

[=1]

eberḳalīṭıs Sokrates öncesi Yunan filozof Heraklitos.

e.+dan 97a/19

[=1]

ebī ṭālib Hz. Muhammed'in babası Abdullah ile amcası Zübeyr'in öz kardeşidir.

e. 30a/18

[=1]

eblaġ Ar. Çok beliğ, çok etkili.

e.+dur 123a/13

[=1]

ebleh Ar. Aklı kıt, ahmak, bön.

e. 115a/09

e.+ler 85b/16

e.+lerdür 55a/01

e.+lerüñ 65a/07

e. ol- 45a/18

[=5]

eblek Ar. Budala.

e. 23a/15

[=1]

ebnā Ar. Oğullar, çocuklar, evlatlar.

e.-ı cins 23a/05, 35b/16, 36a/15, 36a/15, 37b/04, 37b/19, 59b/21, 69b/06, 69b/20, 70b/03, 71b/01, 71b/02, 130a/14, 130b/12, 133a/16

e.-ı cins üzerine 41a/21

e.-ı nevʿ 94b/06, 98a/07, 109b/12

e.-ı nevʿī 93b/01

e.+yı cins 13a/18, 29b/02, 94b/15

[=23]

ebrār Ar. Hayır işleyen, olgun ve faziletli kimseler.

e. (menzil-i ebrār) 65b/09

e.+dur (maḳām-ı ebrār) 38a/09

[=2]

ebrūsun Heraclealı Bryson. Sokrates'in öğrencisi olan ve daireyi kareyle çevreleme ve π'yi hesaplama problemini çözmeye katkı sağlayan eski bir Antik Yunan matematikçi ve sofist.

e. 72b/17

[=1]

ebū ʿalī Özel isim.

e. 11a/07, 39b/07, 64b/02

[=3]

ebū ʿalī el-ḥüseyn bin ʿabdullah sīnān Özel isim.

e.+uñ 72b/21

[=1]

ebū bekr eṣ-ṣıddīḳ Hz. Muhammed'in sahabesi ve dört halifeden ilki.

e. 46b/16

[=1]

ebū bekr ṣıddīḳ Bk. **ebū bekr eṣ-ṣıddīḳ**

e.+uñ 47a/10

[=1]

ebū müslim Ebû Müslim künyesi ile tanınmış Fars bir Müslüman siyasetçidir.

e. 140b/12

e.+e 140b/13, 140b/14

[=3]

ebū naṣr fārābī İslam felsefesini metot, terminoloji ve problemler açısından temellendiren ünlü Türk filozofu.

e. (ḥaḳīm-i ṯānī ebū naṣr fārābī) 89b/

[=1]

ebū nüvās Abbâsîler'in ilk döneminde Arap şiirine yeni bir üslup getiren şair.

e. 81b/10

[=1]

ebū ʿoṯmān dimeşḳī İslam kozmografya ve coğrafya alimi.

e. 11a/05

[=1]

ebū yezīd bisṭāmī İranlı mutasavvıf.

e. 23a/01

[=1]

ebvāb Ar. Kapılar.

e.+da (baʿżı-ı ebvāb) 8b/17

e.+ı rāḥat 87b/01

[=2]

ebyāt Ar. Beyitler.

e. (maʿnī-i ebyāt) 126a/01, 138b/01

e. (meʿānī-i ebyāt) 125b/08

[=3]

ebyen Ar. Çok, daha fazla.

e. 12b/19

[=1]

ecānib Ar. Yabancılar, ecnebiler.

e.+i 41a/19

[=1]

ecdād Ar. Atalar, cedler, dedeler.

e.+dan (ābād-ı ecdād) 35b/19

e.+umuz 64a/20

[=2]

ecel Ar. Her canlı için belirlenmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi.

e.+den 54a/20

e.+inden 52a/21

[=2]

ecl Ar. Sebep.

e.+i-y-içün 142a/17

e. içün 11b/12, 28a/16

e. içün (menʿ-i ecl-içün) 22b/18

e. içün (tedbīr-i maʿīşet-i ecl-içün) 24a/07

[=5]

ecmel Ar. Çok güzel.

e. (ṭarīḳ-ı ecmel üzerine) 52b/18

[=1]

ecnās Ar. Cinsler, türler, soylar.

e. 74a/09

e. (taḥt-ı ecnās-ı feżāyil) 26a/20

e.+adur 52a/12

e.+dan 74a/14

e.+ı 41a/10, 52a/10

e.-ı bāḳıye 27b/03

e.-ı emrāż 51b/04

e.-ı feżāyil 7b/19, 22a/09, 24b/11, 26a/01, 27a/21, 27b/01

e.-ı feżāyil-i dört 20b/20

e.-ı feżāyil-i erbaʿa 27a/20

e.-ı reẕāʾil 24b/11

e.-ı reẕāyil 26a/02

e.-ı şāliṣe-i bāḳıye 27b/02

e.+ından 27b/21

e.+ını 51a/18

e.+uñ 27a/01

[=22]

ecnebī Ar. Yabancı.

e. 78a/16

e.+lere 79a/13, 137b/07

e.+lerüñ 77a/16

[=4]

ecrām Ar. Cansız cisimler.

e.-ı semāviyye gibi 89a/17

e.+uñ 13a/17

[=2]

ecsām Ar. Cisimler.

e. 101b/08

e.-ı muḫtelifetu'ṭ-ṭıbāʿ 1b/04

e.+ına 59b/11

e.+umuza 36b/20

[=4]

ecsem Ar. Çok iri, büyük.

e.+e (saʿādet-i ecsem) 19b/02

[=1]

eczā Ar. Cüzler, parçalar, kısımlar.

e. (ḥāl-ı eczā-ı ʿālem) 94a/07

e. (tenāsüb-i eczā gibi) 7b/11

e.-ı ʿālem 94a/14

e.-ı medīne 106b/06

e.-ı menzil 94a/08

e.-ı nefs 38b/10

e.-ı şaḫş 94a/07

e.-ı insān 8a/11

e.+sı 116a/08

e.+sına 94a/15

e.+sınuñ 6b/07, 6b/10, 106a/19

e.+y-ıla (eşref-i eczā) 15a/01

e.+ya (eḫaşş-ı eczā) 15a/02

[=15]

edā Ar. Ödeme, verme.

e.-ı emānāt 35b/17

e.-ı ḥaḳḳ 37a/16, 90b/21

e.-ı ḥuḳūḳ-ı eslāf gibi 35b/18

e.-ı maʿrūf 36a/10

e. it- 36b/17, 40a/10, 40a/11, 50a/20, 66a/14, 87b/11, 91b/01, 102a/11, 133a/21, 135a/07, 143b/04

e. ol- 35b/13

e.+sı 35b/21
e.+sına 38b/11
e.+sında 36a/04, 37b/19
e.+sını 37a/21, 126a/13
e.+ya 16a/04
[=24]

edānī Ar. Çok aşağılık, pek alçak kimseler.
e.+yi 59b/16, 109b/13
[=2]

edāt Ar. Alet.
e.+lar 41b/16, 91b/08
e.+ları 71a/13
[=3]

edeb Ar. İnsanın hataya düşüp utanılacak şeyler yapmasını engelleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, her konuda haddini bilip sınırı aşmama, terbiye.
e. 4b/11, 57a/21, 77a/20, 82b/01, 83a/05, 83a/14, 84b/01, 136a/20
e. (ḳabūl-ı edeb üzerine) 106a/15
e. (muḳteżī-i edeb-i küllī) 31b/14
e. bul- 17a/17
e.+e 75a/04, 82b/20, 89a/01
e.+e (ḳabūl-ı edeb) 81a/05
e. gibi 44a/17
e.+i 86b/07
e.+ile 83a/04, 136b/11
e.+ler 82a/10, 83a/16
e.+lerdegi gibi 86b/13
e.+lerden 81b/02, 81b/07, 87a/12, 144a/07
e.+lere 49b/13
e.+leri 18a/19, 84b/19, 117b/06
e.+lerin 82b/07, 126a/10
e.+lerinden 83a/02
e.+lerüñ 84b/14
e. vir- 81a/08, 81b/04, 83a/07, 88b/12
[=38]

edebiyye Ar. Edebî kelimesinin müennes şekli.
e.+yi (ʿulūm-ı edebiyye) 84a/02
[=1]

edevāt Ar. İş yapmak amacıyla kullanılan aletler, takımlar, avadanlık.
e. 111a/11
e.+ı (ālāt-ı edevāt) 62a/20
[=2]

ednā Ar. Çok aşağı.
e. 5b/06, 20a/12, 82a/09, 83a/03, 101b/11, 105a/04, 107b/15, 125a/06, 125b/16, 127b/20, 133b/19, 134a/01
e.+da (mertebe-i ednā) 129b/18
e.+dur 10a/01, 125b/12
e. dur- 107b/10, 107b/19, 108a/02
e.-ı merātib 110b/11
e.-ı merātib 69a/20
e.-ı sebeb 16b/19
e. it- 76a/13
e. ol- 22b/21, 23a/01, 28b/18, 82b/12
e.+ya (derece-i ednā) 4a/01
[=27]

edviye Ar. Devalar, ilaçlar.
e. 118b/05, 118b/07
e.+den 118b/05
[=3]

efāʿī Ar. Engerek yılanları.
e.+da 90b/09
[=1]

efʿāl Ar. Fiiller, yapılan işler, eylemler.

e. 9a/20

e. (maṣdar-ı efʿāl ol-) 73a/07

e. (muḳteżī-i efʿāl ol-) 105b/13

e.+a 78b/05

e.+da 12a/02, 61a/08, 106b/19, 107a/01, 116b/19

e.+da (aḳsām-ı efʿāl) 35b/09

e.+dan 29a/03, 31b/16

e.+ı 2a/19, 4b/18, 5a/04, 12a/08, 12a/14, 12b/02, 31b/14, 58a/07, 103a/07, 106b/01, 112a/06, 112b/20, 117a/09

e.+ı (efḍal-ı efʿāl) 14a/03

e.-ı cemāʿat 73b/04

e.-ı cemīle 7a/18, 14a/08, 14a/09, 45a/11, 87a/14

e.-ı cemīle ü maḥmūd 2a/21

e.-ı esḫiyā 105b/10

e.-ı ġarībe 96a/05

e.+ı gibi 28a/20

e.-ı ḥamīde 23b/01

e.-ı ḥasene 67b/18

e.-ı iḫtiyāriyye 39b/11

e.-ı insānī 27b/14

e.-ı istiḥyā 28a/21

e.-ı ḳabīḥa 59b/06, 59b/07

e.-ı ḳubḥ 2a/21

e.-ı memdūḥa 23b/17

e.-ı reʾīs 117a/14

e.+ıdur 62a/03

e.+ıla 49a/12

e.+ına 11b/15, 12a/04, 12b/02, 27b/04, 93a/15, 104a/14, 105a/03, 121a/02

e.+ında 12a/04, 23a/06

e.+ındandur 76b/10

e.+ınuñ 12a/16, 91a/10, 91b/19, 117a/06, 126b/12

e.+uñ 14a/14, 20a/20, 25b/06, 31b/08, 52b/18, 60a/13, 73b/03, 73b/08

[=72]

efāżıl Ar. Faziletli kimseler.

e. 82a/20, 109b/13

e. (riyāset-i efāżıl) 110a/14

e.+da (ẕevāt-ı efāżıl) 47b/12

e.+dan 83a/20

e.-ı ḥükemā 107b/09

e.+uñ 45a/01, 111a/12, 116b/03, 117a/17

[=10]

efḍal Ar. Çok faziletli, çok üstün.

e. 38b/12, 100a/21

e. (vech-i efḍal) 52b/18

e.+a (ṭarīḳ-ı efḍal) 35b/14

e.+dan 69b/02

e.+dur 100a/18, 100a/19

e.+ı 111b/03, 115b/15

e.-ı aḥvāl 73b/11

e.-ı efʿāl 14a/03

e.+ın 69b/01

[=12]

efḍāl Ar. İhsanlar, lutuflar.

e.+ı 20a/11

e. ol- 11a/18

[=2]

efendi Rum. Sahip durumunda olan, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sahip.

e.+leri 99b/17

e.+lerinden 99b/16
e.+si 88b/01
e.+sinden 88b/16
e.+sine 88a/18, 88b/15
e.+sinüñ 88a/13
[=7]

efʿī Ar. Kötü, habis kimse.
e.+ler 89b/18
e.+lere 89b/18
[=2]

efḳar Ar. Çok fakir ve muhtaç.
e.+ı 46b/15
[=1]

eflāk Ar. Felekler, gökler.
e.+üñ 13a/17
[=1]

eflāṭun Antik Yunan filozofu ve bilgesi. Platon veya Eflatun.
e. 38b/09, 62b/21, 74a/02, 92b/08, 92b/16
e. gibi 7b/16
e.+uñ 142b/11, 142b/15, 144a/17
[=9]

eflec Ar. Felçli.
e. (ḳadd-ı eflec) 2b/17
[=1]

efrād Ar. Fertler, kimseler.
e.+a 138b/10
e.-ı beşeriyye 93b/16, 106a/20
e.-ı insāniyye 1b/08, 19a/05, 107a/07
e.-ı nevʿ 93b/05
e.+ıla 139b/08
[=8]

eg- Düz duran bir şeyi biraz öne veya bir yana doğru meylettirmek, eğik duruma getirmek, bükmek.
e.-meye 85b/21
[=1]

eger Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir.
e. 3b/03, 3b/13, 3b/13, 4a/06, 4a/07, 4b/14, 5a/07, 5a/09, 5a/16, 5b/06, 6b/13, 7a/05, 7a/06, 8a/01, 10b/19, 12a/13, 12b/04, 13b/10, 13b/20, 14a/06, 14a/07, 14b/17, 15a/15, 16a/01, 17b/13, 17b/17, 17b/19, 17b/21, 18a/09, 18a/10, 18b/12, 18b/14, 19a/07, 19b/01, 19b/14, 21a/04, 22b/16, 29a/08, 30a/11, 31a/16, 32a/10, 32b/13, 32b/21, 33a/03, 33a/08, 33a/09, 33a/11, 33a/11, 33b/02, 34a/04, 36a/05, 36a/12, 36b/02, 36b/21, 37a/01, 37a/06, 37a/10, 40a/11, 40a/21, 40b/04, 40b/17, 41a/06, 41b/08, 42b/01, 42b/21, 43a/03, 43b/11, 43b/13, 44a/05, 44b/21, 45b/06, 46a/09, 46a/14, 47b/01, 47b/05, 47b/17, 47b/18, 47b/21, 49a/14, 49a/16, 49a/19, 49b/03, 49b/11, 50a/15, 51a/05, 52b/07, 52b/16, 52b/20, 53a/01, 53a/07, 53a/14, 54a/01, 54a/09, 54a/14, 54b/05, 55a/14, 55a/17, 55b/13, 55b/13, 56b/05, 56b/09, 56b/16, 56b/17, 57a/03, 57a/11, 57a/12, 57a/14, 57b/07, 59a/02, 59a/04, 59a/07, 59a/08, 59a/16, 59a/18, 59b/15, 60a/04, 60a/15, 60a/21, 60b/12, 60b/18, 61b/12, 61b/16, 61b/20, 61b/21, 62a/07, 62b/02, 64a/20, 64a/21, 64a/21, 64b/15, 64b/20, 65a/14, 66a/06, 66a/09, 66a/12, 66a/21, 66b/06,

66b/11, 67a/04, 67b/04, 67b/14, 68a/10, 68b/02, 68b/13, 69a/05, 69a/18, 69b/06, 70a/02, 70a/11, 70a/21, 70a/21, 70b/01, 70b/20, 73a/07, 73a/08, 73a/12, 73b/09, 74a/03, 75a/14, 75b/08, 75b/12, 76a/02, 76b/20, 77a/21, 78a/04, 78b/14, 79a/05, 79a/06, 80a/04, 80a/06, 80b/15, 81a/03, 81a/15, 81a/16, 81b/15, 82a/12, 82a/13, 82b/14, 83b/05, 84a/04, 85a/02, 85a/03, 85a/09, 85a/14, 85a/15, 85a/21, 86a/14, 86a/16, 86a/21, 86b/01, 86b/01, 86b/02, 86b/06, 86b/14, 86b/19, 87a/02, 87a/02, 87a/03, 87a/04, 87a/07, 87a/11, 87b/01, 87b/13, 88a/05, 90b/15, 90b/20, 91a/14, 91a/18, 91a/19, 91b/03, 91b/21, 92a/08, 93a/02, 95a/07, 95b/04, 96a/13, 97a/04, 97b/04, 99a/11, 100a/18, 100b/10, 101a/04, 102b/19, 105b/21, 105b/21, 106a/12, 108a/04, 108b/15, 109a/21, 109b/02, 111a/12, 112b/09, 112b/10, 112b/11, 115b/10, 116a/11, 116b/01, 118a/08, 118a/08, 119a/15, 119b/10, 120a/01, 120a/02, 121a/14, 121a/20, 121a/21, 121b/16, 121b/20, 122a/19, 122b/06, 122b/07, 123a/03, 123a/14, 123b/07, 124a/15, 124a/18, 124b/04, 124b/05, 125a/19, 125b/17, 126a/03, 126a/06, 126b/11, 126b/15, 127a/16, 127a/17, 127b/08, 128a/01, 128a/02, 128a/12, 128a/16, 128b/02, 128b/03, 128b/05, 128b/18, 129a/02, 129a/21, 129b/04, 129b/07, 129b/08, 129b/12, 129b/13, 129b/14, 130a/04, 130a/06, 131a/07, 131a/09, 131a/10, 132b/04, 132b/21, 134a/13, 134b/01, 134b/03, 135b/02, 135b/08, 135b/10, 135b/15, 135b/20, 136a/08, 137a/13, 137a/15, 137b/01, 137b/02, 137b/16, 139a/06, 139a/08, 139b/15, 140a/19, 140b/15, 140b/17, 140b/20, 141a/03, 141a/14, 141b/10, 142a/01, 142a/14, 142b/01, 143b/10, 143b/11

[=319]

eger Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan şey.

e. ur- 88a/07

[=1]

egerçi Far. Her ne kadar, … ise de, gerçi anlamlarında.

e. 4b/05, 9b/02, 9b/13, 9b/13, 10b/02, 14a/16, 15b/13, 17a/19, 24a/21, 29b/13, 35a/14, 35b/02, 36b/13, 37a/15, 40b/13, 46b/08, 48a/09, 49b/18, 50a/08, 51a/12, 55a/09, 55b/02, 56a/05, 57b/12, 58a/03, 58a/09, 68b/08, 70a/19, 73b/10, 75b/06, 75b/17, 76b/05, 76b/12, 78b/03, 82a/10, 92b/20, 100b/06, 101a/07, 101b/05, 103b/05, 104a/04, 105b/02, 105b/03, 105b/05, 108b/03, 109a/01, 113b/06, 118b/19, 119a/11, 125b/09, 125b/19, 125b/21, 127a/15, 127a/17, 127b/03, 128a/11, 129b/18, 131b/02, 134a/14, 136a/13

[=60]

egin Sırt, arka.

e.+ine 70a/21

[=1]

egir- Yün, pamuk vb. şeyleri bükerek iplik durumuna getirmek.

e.-megi 90b/18

[=1]

egle- Alıkoymak, geciktirmek, durdurmak.

e.-meye 86b/13

[=1]

eḥad Ar. "Tek, bir" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

e. 18b/08

[=1]

eḥadī Ar. Ehad kelimesinin nispet eki almış şekli.

e. (civār-ı ḥażret-i eḥadī) 37a/10

[=1]

eḥādīṯ Ar. Hadisler, Hz. Muhammed'in sözleri.

e.+de 91a/06

[=1]

eḥadiyyet Ar. Birlik, teklik, Allah'ın birliği.

e. (cemāl-ı eḥadiyyet) 63a/17

e.+e (cemāl-ı ḥażret-i eḥadiyyet) 9b/20

e.+i (cemāl-ı eḥadiyyet) 1b/13

[=3]

eḥadü-hümā Ar. Bir, tek olan Allah.

e. 99a/01, 109a/12, 115b/02, 136b/07

e.+ya 48b/10

[=5]

eḫaṣṣ Ar. Çok özel, çok yakın.

e.+a 90a/05, 90a/06

e.+dur 90a/05, 96b/15

e.+ı 20a/11, 69b/05, 121a/16

e.-ı āṯār 42b/04

e.-ı eczā 15a/02

e.-ı ḥavāṣ 46a/21

e.-ı kāʾināt 54b/05

e.-ı mevcūdāt 20a/14

e. ol- 90a/05, 90b/10

[=14]

ehemm Ar. Çok önemli, en ehemmiyetli.

e.-i meṣāliḥ 138b/21

e.-i mühimmāt 138b/02

e.-i şerāyiṭ 44b/10

e.+ine 111a/08

e. ol- 52a/16

[=5]

eḥibbā Ar. Dostlar, ahbaplar, bildikler.

e. 117b/16

e.+nuñ 30b/07

e.+sı-y-ıla 136a/20

[=3]

ehl Ar. Sahip.

e. 64b/01, 123b/04

e. (beyża-ı ehl-i medīne) 110a/01

e. (maḳām-ı ehl-i fevz) 38a/11

e. (maḳām-ı ehl-i iḥsān) 38a/07

e. (maḳām-ı ehl-i yaḳın) 38a/05

e. (muʿāmelāt-ı ehl-i bāzār) 112b/07

e. (siyāset-i ehl-i pādişāh gibi) 31a/18

e. (ṭaleb-i meveddet-i ehl-i faẓl) 24a/17

e.+de 61a/10

e.+den 61a/07

e.+e 106a/12

e.+i 28a/19, 34a/13, 39b/10, 39b/11, 45b/10, 64a/12, 76a/05, 76b/06, 81a/19, 81b/03, 95a/09, 102a/04, 103b/19, 108b/12, 109a/01, 113a/20, 114a/14, 115b/06,

116a/02, 118a/14, 130a/17, 138b/14, 138b/14, 139b/11, 139b/12, 142a/07, 142b/03, 142b/07, 144a/09, 144a/09

e.+i-y-ile 123a/10, 123b/09, 132a/20

e.-i ʿadālet 39a/08

e.-i ʿādil 39a/14

e.-i ʿaḳl 21a/05

e.-i ʿālem 19b/19

e.-i baġy 101a/05

e.-i başīret 21b/13

e.-i bāṭıl 108b/20

e.-i beyt 36b/07, 36b/08, 78a/21

e.-i dīn 30a/03

e.-i dünyā 131a/14

e.-i fażīlet 76b/09

e.-i fażl 8b/03, 73a/03

e.-i ġalebe 114a/15

e.-i ġınā 57a/16

e.-i ḥācet 75b/11

e.-i ḥaḳḳ 37b/20, 108b/20

e.-i ḥarb 120b/05

e.-i ḥased 69b/19

e.-i ḥayā ol- 87b/21

e.-i ḫayr 28a/16, 96b/08, 97a/10, 97b/14

e.-i ḫayr dur- 17b/15

e.-i ḥirfet ol- 68a/17

e.-i iḥsān 130b/17

e.-i ʿilm 54a/08, 62b/08, 142b/18

e.-i īmān 107b/18

e.-i iʿtizāl 55a/09

e.-i ḳalem 120b/02

e.-i ḳarye 94a/21

e.-i ḳıtāl 120b/05

e.-i kibr 58a/03

e.-i kibr eyle- 120a/03

e.-i maḥalla 98a/17, 98a/21

e.-i meclis 85a/19, 136b/04

e.-i medḥ 16b/09

e.-i medīne 1b/15, 34b/06, 34b/10, 91b/16, 91b/16, 109b/14, 109b/18, 112a/07, 114b/02, 114b/05, 114b/11, 115a/13, 115b/08, 115b/18, 115b/20, 122a/16, 122a/19, 122b/03

e.-i memleket 36a/19

e.-i menzil 1b/14, 72a/09, 72a/15, 73a/15, 73a/17, 73a/21, 73b/03, 73b/07, 73b/21, 75b/10

e.-i mesken 91b/15

e.-i muʿāmele 120b/07

e.-i muḥabbet 63a/07

e.-i naẓar-ı fikr 47a/18

e.-i saʿādet 13b/10

e.-i şalāḥ-ı aʿvān 118b/18

e.-i şehr 98a/18

e.-i şemşīr 120b/04

e.-i şerīk 44b/07

e.-i şerr 73b/21, 116a/12

e.-i şerr dur- 17b/15

e.-i temyīz 19a/11, 91b/08

e.-i terbiyet 130b/17

e.-i teslīm 108a/01

e.-i ʿucb 58a/02

e.-i ẓuhūr 34b/21

e.+idür 120b/10

e.+ine 10b/13, 57b/16, 63b/18, 64b/08, 93a/02, 95a/08, 98b/12, 114b/09, 118b/16, 123a/09, 141b/14, 141b/16, 141b/21

e.+ini 112b/19, 114a/01, 142b/04, 144a/12

e.+inüñ 31b/04, 45b/10, 93b/20, 111b/21, 113b/10, 116b/19, 117a/11, 141a/16

e.+leri 41b/08, 109b/11, 120b/06

e.+leri gibi 85b/13, 120b/08

e.+lerine 92a/19

e.+lerini 64b/09

e.+lerinüñ 33b/02, 98b/01

e. ü ʿıyāl 126a/17

[=173]

ehliyyet Ar. Bir işi yapabilmeyi sağlayan ustalık, beceriklilik, yeterlik.

e.+i 112b/08

e.+inde 83b/10

e. ol- 108b/11

[=3]

ehvā Ar. Arzular, istekler.

e.+ya 23a/18

[=1]

ehvāl Ar. Korkular.

e.+üñ 29a/14

[=1]

ek- Ürün elde etmek için toprağa tohum atmak veya gömmek.

e.-megi 90b/17

e.-mek biçmek 71a/10

[=2]

ekābir Ar. Büyük adamlar, yüksek mevkilerde bulunanlar.

e. 136a/19, 137b/01, 140a/12

e.+de (meclis-i ekābir) 86a/13

e.+e 85a/20

e.-i reʾy 123b/18

e.+üñ 124a/11

[=7]

ekābirzāde Ar. Devlet büyükleri.

e.+lerüñ 84a/14

[=1]

ekber Ar. Çok büyük.

e. (nāmūs-ı ekber) 33b/10, 33b/10

[=2]

ekfā Ar. Küfüv olanlar, uygun, denk olanlar, eşler.

e.+sı 112b/01

e.+sına 28b/17

e.+sınuñ 24a/17

e.+ya 75b/12

[=4]

ekin Buğday, arpa vb. tahılların, tohumlarının tarlada filizlenmesinden harmana kadar olan durumlarına verilen isim.

e. gibi 131a/15

[=1]

ekinci Ekin ekip biçmekle uğraşan kişi, çiftçi, rençper.

e.+ler gibi 120b/10

e.+lerüñ 120b/19

[=2]

ekincilik Çiftçilik, rençperlik.

e. 111a/20, 111b/16

e. gibi 75a/17, 111b/02

[=4]

ekinlik Ekili yer, ekilmiş alan.

e. 117a/07

[=1]

ekl Ar. Yeme.

e. ü şurb 23a/19

[=1]

ekmel Ar. Çok olgun, mükemmel, kusursuz, noksansız.

e. 32a/04

e. (vech-i ekmel üzerine) 43a/20, 93a/03, 93a/10

e.+dür 5a/18, 27a/08

e.-i feżāyil 95b/03

e.-i insān 6b/11

e.-i meḳādīr üzerine 116a/01

e. ol- 4b/10, 94a/11, 107b/17

e.+sin 100a/21

[=13]

ekrem Ar. Çok kerim, cömert, lutuf ve kerem sahibi.

e.+idür 8a/17

[=1]

ekṣer Ar. Çok fazla, birçok.

e. 9a/09, 13a/21, 28b/03, 28b/13, 29b/16, 43a/02, 46a/07, 50b/04, 52a/05, 57b/16, 59b/19, 66b/05, 71b/08, 77a/01, 80b/17, 80b/20, 81a/03, 81b/03, 84b/04, 87b/16, 97a/08, 97b/21, 99b/12, 108b/20, 112b/18, 113a/13, 116a/05, 119a/03, 126b/05, 130b/07, 130b/10, 134a/08, 134a/10, 134a/10

e.+i 3a/02, 7b/20, 55a/01, 62a/17, 75a/03, 84a/14, 89b/17, 101a/18, 112a/20, 132a/17, 133a/07

e.-i emrāż-ı müzmine 52a/13

e.-i gibi 90a/13, 90a/16

e.-i ḫalāyıḳ 3a/11

e.+ini 138b/04

e.+inüñ 119b/13

[=51]

eksük Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan, noksan.

e. 74b/17, 108a/02

e. eyle- 24a/13

[=3]

el Kolun, bilek mafsalından itibaren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye yarayan kısmı.

e. 87a/18, 93a/12

e. açıḳlığı gibi 8b/19

e. açuḳlığı gibi 127b/15

e.+den 124a/14

e.+den ele 69a/09

e.+e 35b/01, 93a/13, 134a/13

e.+e (elden ele) 69a/09

e. gibi 109a/05

e.+i 28a/19, 46b/05, 69b/02, 85b/21, 114b/01, 121b/08, 122b/18, 141a/12, 142a/12

e.+i-y-ile 85a/17, 86a/10, 86a/17, 87a/10, 87a/19, 141a/14

e.+i altında ol- 115b/13

e.+i ḳışa ol- Bir şeyi az miktarda kullanmak, tüketmek. 71b/04

e.+in 86b/09, 87a/01, 87a/03, 87a/08

e.+inde 121b/19

e.+indegi 136b/09

e.+inden 26a/17, 35a/13, 69a/13, 69a/18, 69b/10, 85b/02, 93b/15, 110a/17, 122a/18, 122a/20, 124b/04, 127a/03, 128a/10

e.+ine 19a/08, 137b/20, 142a/03

e.+ine göre 133b/09

e.+ini 59b/11, 78a/18, 86b/11, 87a/11, 92a/05, 121b/19

e.+ini ḳışa eyle- 30a/08

e.+inüñ 87a/19

e. ḳışalıġı Tutumluluk. 127b/12

e.+lerin 29b/01, 64b/20, 85b/14, 87a/03, 87a/11

e.+lerinde 69a/09

e.+lerinden 68b/21

e.+lerinden al- 66a/07, 66a/08

e.+lerine düş- 72b/18

e.+ümden 15a/12, 29b/06

e.+ümüzi 140b/15

e.+üñ 125a/20

e. yu- 87a/10

[=75]

el-ḥāṣıl Ar. Sözün kısası, velhasıl.

e. 19a/18, 32a/12, 34b/04, 47b/07, 49b/05, 67b/20, 86b/04, 90b/10, 92b/21, 93b/14, 98b/16, 115a/19, 122b/01, 123a/20, 132a/07, 139b/07

[=16]

el-muʿālecāt Ar. İlaçlar.

e.+dur 51b/05

[=1]

elʾān Ar. Şimdi, şu anda.

e. 100a/21

[=1]

elbette Ar. Şüphesiz, mutlaka.

e. 24b/15, 33a/04, 50a/18, 77b/04, 79a/06, 79a/09, 79a/14, 121b/09, 123b/10, 124b/02, 125a/14, 125b/08, 126a/14, 127b/10, 128a/13, 133a/03, 134a/08, 134a/14, 137b/06, 137b/12, 139b/05, 140b/18

[=22]

elem Ar. Iztırap, keder, tasa, hüzün.

e. 15b/04, 63b/18, 69b/09

e. (ʿayn-ı elem ol-) 14b/12

e. (iḥsās-ı elem) 63b/21

e. (iḥsās-ı elem ol-) 63b/19

e.+den 70a/04, 83b/03

e.+den ġayrı 61b/19

e.+dür (istiʿcāl-i elem) 64a/13

e.+dür (muḳteżī-i elem) 15a/05

e.+i 83a/14

e.-i ʿaẓīm 62a/14, 63b/17

e.-i nefsānī 67a/15

e.-i şeḳāvet 16a/19

e.+ler 22b/14, 65a/21

e.+lere 22b/13

e.+leri 13b/01

e.+lerinden 62a/14

e.+lerini 13b/08

e.+lerüñ 66a/01

e.+üñ 63b/19, 67b/09

[=25]

eleẕẕ Ar. Çok lezzetli.

e.+i 14b/11

e.-i eşyā ol- 14b/11

e. ol- 113b/20

[=3]

elfāẓ Ar. Lafızlar, sözler.

e. 133a/11

e.+ı-y-ıla 136a/21

e.-ı ḥükemā 120b/15

e.+ınuñ 37b/11

[=4]

elḥān Ar. Nağmeler, melodiler.

e.+a (eṣnāf-ı elḥān) 133a/19

[=1]

elṭāf Ar. Lutuflar.

e.+a 35b/14

[=1]

elyaḳ Ar. Çok layık, en uygun, çok münasip.

e. 114a/07

e.+dur 104b/20

e. ol- 30b/19, 97b/13

[=4]

em- Bir şeyi dudak, dil ve nefes yardımı ile içine çekmek.

e.-mesi 80b/18

[=1]

emānāt Ar. Emanetler.

e.+dan (edā-ı emānāt) 35b/17

[=1]

emānet Ar. Güvenilir bir kimseye saklaması ya da birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

e. ḳo- 104b/13

e.+ler 37b/19

[=2]

emāṣil Ar. Eşler, emsal, yaş, rütbe ve sınıfça denk olanlar.

e.+üñ 45a/02

[=1]

emcik Meme.

e.+den 42a/19

e.+inden (emciginden) 42a/17

[=2]

emel Ar. Gönülde yaşatılan ve gelecekte gerçekleşmesi istenen şey, dilek, arzu.

e. 8b/14, 52a/15

e.+de 65b/03

e.+den (ġāyet-i emel) 65a/15

[=4]

emīn Ar. Güvenilir, inanılır, inak.

e. 84a/19

e.+in 88b/17

e. ḳıl- 123a/08

e.+lerdür 68b/09

e. ol- 7a/11, 61a/21

[=6]

emīrü'l-müʾminīn Ar. "Mü'minlerin başı" anlamında halifeler için kullanılan ünvan.

e. 46b/16, 56b/02, 57b/10, 118b/09, 118b/10

e. (ḥażret-i emīrü'l-müʾminīn) 57b/12, 64b/04, 69a/02

[=8]

emn Ar. Emniyet, güven, huzur.

e. 30b/10, 59a/19, 117b/20

e. bul- 140b/20

e.+e 67b/08

[=5]

emr Ar. Bir şeyin yapılması ya da yapılmaması konusunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

e. 89a/04, 121a/13, 121a/21

e. (muḥabbet-i emr) 131a/10

e. (nefād-ı emr gibi) 7b/11

e. bil- 141b/14

e.+de 56b/03, 56b/11, 59a/08, 83b/07, 103a/15

e.+de (evvel-i emr) 29b/21

e.+de (nefs-i emr) 55a/07, 70a/13

e.+den 106a/08, 124a/17, 126b/15, 127b/08

e.+dür 39a/07

e.+e 11a/18, 41a/08, 41a/08, 87a/18, 92a/06

e. eyle- 93a/05

e.+i 34b/01, 87a/19, 106a/03

e.+i-y-ile 105b/07

e.-i ʿaẕīm 31a/09

e.-i dīn 31a/03

e.-i ḥaḳḳ 38a/04

e.-i ḫāricī 12a/18

e.-i iḫtiyārī 39b/01

e.-i ilāhī 12b/18, 16b/06

e.-i ḳabīḥ 29b/19

e.-i maʿāş 72a/18, 84a/11, 132a/09

e.-i maʿīşet 72a/03

e.-i muḥabbet 41b/11, 131a/09

e.-i mülk 31a/03

e.-i nisbet 32b/05

e.-i şınāʿī 42a/13

e.-i şenīʿ 30b/18

e.-i żarūrī ol- 123b/03

e.+ine 72b/09, 78a/02

e.+inüñ 45a/16, 106a/03, 113a/17, 114a/07

e. it- 18b/14, 34a/21, 34b/02, 34b/03, 40b/11, 40b/12, 40b/14, 47b/17, 66b/15, 84a/11, 122b/21, 125a/05, 125a/14, 142a/18, 142b/01

e.+ler 123a/12

e.+ler-ile 56b/15

e.+lerde 22a/02, 32b/06, 38b/17

e.+lerden 30b/03, 61b/05, 61b/05, 123a/15

e.+leri 77b/20, 78b/18, 124a/03, 127a/08, 133b/10, 138b/09

e.+lerinde 122b/14

e.+lerinden 92a/06

e.+lerine 80b/08, 84a/13, 119a/12, 126a/15, 131b/04

e.+lerini 13a/03, 71b/19

e.+lerinüñ 120b/14, 142b/07

e.+lerüñ 92a/15

e. u nehy 126b/18

[=98]

emrāż Ar. Hastalıklar, illetler, marazlar.

e. 134a/10

e. (aʿẓam-ı emrāż-ı nefsāniyye) 60b/20

e. (ekşer-i emrāż-ı müzmine) 52a/13

e. (envāʿ-ı emrāż-ı nefs) 27a/14

e.+dan 52b/03

e.+dur (ecnās-ı emrāż) 51b/04

e.+dur (esbāb-ı ʿalāmāt-ı emrāż) 51b/04

e.+ı 51b/05

e.-ı (izālet-i emrāż) 56b/09

e.-ı basīṭa 52a/10

e.-ı esḳām 52b/04

e.-ı keşīre 52a/11

e.-ı ḳuvvet-i defʿ 55b/02

e.-ı mehleke 52a/13, 53b/01

e.-ı mühlike 56b/07

e.-ı mürekkebe 70a/07

e.-ı mütlife 56b/06
e.-ı nefsāniyye 52b/12, 53a/19
e.+uñ 55a/20, 56a/18
e.+ümi 63a/21
[=22]
emṣāl Ar. Eş, eşler, benzer olanlar.
e.-i fars 87b/16
e.+e 75b/12
e.+i 5a/20, 60a/13, 74b/13, 76a/17, 87b/19, 102b/09, 113a/12, 117b/21
e.+i-y-ile 92b/17, 102b/15
e.+i ḳadar 104a/16
e.+i üzerine 49b/17, 112b/01
e.+inde 14a/10, 113b/02
e.+inden 28a/07, 28a/20, 54a/05, 104b/19, 134b/20
e.+ine 29a/14, 65b/04, 113a/10
e.+ini 135a/02
e.+inüñ 24a/17, 31b/07, 42a/11
[=29]
emṣel Ar. Benzer.
e.+e (eşref-i emṣel) 107b/07
[=1]
emṣile Ar. Örnekler, misaller.
e.-i cismāniyye 107b/20
e.+nüñ 108b/04
[=2]
emvāl Ar. Mallar, satın alınan şeyler.
e. (cemīʿ-ı emvāl) 10b/17
e.+e (taḥṣīl-i emvāl) 46b/15
e.+ına 62a/16
e.+üñ 32b/08
[=4]
emvālsüz Malı, mülkü olmayan kimse.
e. (beẕl-i emvālsüz) 45b/21
[=1]
emzice Ar. Huylar, meşrepler.
e.+nüñ 51b/05
[=1]
enʿām Ar. Deve, sığır, koyun gibi hayvanın çoğul şekli.
e. 37a/14
e.+a 9b/07, 133a/03
e.+ları 101a/13
e.+uñ 10a/19
[=5]
enbiyā Ar. Nebiler, peygamberler.
e. 38a/02, 92b/11
e. (haşyet-i enbiyā) 68b/10
e.+nuñ 25a/12, 38a/02
[=5]
endāze Far. Bez, kumaş gibi şeyleri ölçmekte kullanılan ölçü.
e.-i istiṭāʿat 36b/07
e.-i ṭāḳat 105a/01
e.+si 46b/11
[=3]
endīşe Ar. Kaygı, tasa, keder.
e.+de 54a/11, 120a/13
e. it- 70b/20, 86b/07, 88a/17, 118b/07
e. ḳıl- 143b/01
e.+lere 47a/19
e.+lerini 124a/11
e.+sine 36a/09
[=10]
enfaʿ Ar. Çok faydalı, pek yararlı.
e. ol- 110b/16
[=1]

enfās Ar. Nefesler.

e.+ı (ḳaṭʿ-ı enfās) 46a/09

[=1]

enīn Ar. İnleme, inilti.

e. 80b/02

[=1]

ennāne Ar. Çok inleyen ve çok şikâyetçi olan kadın.

e. 80b/01

e.+den 80a/19

[=2]

enṣār Ar. "Yardımcılar, koruyucular" anlamına gelen kelime, İslamiyet'i kabul ederek Hz. Muhammed'i ve Mekkeli müslümanları Medine'ye davet eden ve hicret ettikleri zaman onlara yardımcı olan, koruyan Medineli müslümanlar hakkında kullanılmıştır.

e. 112b/02

e.+dur 118b/19

e.+uñ 46b/03

[=3]

enseb Ar. Çok uygun, yerinde.

e. 32a/13

e. bul- 54b/01

e.+dür 72a/07

e.-i aḥvāl 14a/03

e.-i ṣınāʿāt 43b/01

e. ol- 54a/08, 76b/12

[=7]

envāʿ Ar. Neviler, türler.

e. 27a/20, 46a/07, 50a/03, 50b/09, 52b/02, 58b/12, 59a/10, 62b/11, 65b/02, 69b/15, 77b/01, 77b/02, 87b/06, 91b/13, 97b/07, 100a/17, 102a/07, 116a/03, 118b/05, 120b/08, 124b/10, 124b/11, 124b/17, 126a/06, 126a/08, 133a/19, 136b/10, 140a/02, 141b/07, 142a/14

e.+da 26a/20

e.+dan 22a/10, 26b/01

e.+dan (ḥikmet-i envāʿ) 26b/06

e.+ı 2a/10, 40b/08, 66a/02

e.+ı (eşref-i envāʿ) 104a/02

e.-ı ʿaẕāb 29b/02, 34b/13

e.-ı behāyim 5a/20

e.-ı cevr 34b/09

e.-ı emrāż-ı nefs 27a/14

e.-ı feżāyil 7a/18, 9a/17, 23b/08, 24b/07

e.-ı ġayr-ı mütenāhiyye 22a/10

e.-ı ifrāṭ 66b/16

e.-ı iʿlām 49a/19

e.-ı ʿişret 13b/18

e.-ı ḳabāyıḥ 49b/15

e.-ı kemālāt 41b/13

e.-ı kerāmāt 41a/09, 113a/10

e.-ı keşīre 23b/07

e.-ı leẕẕāt 104a/13

e.-ı libās 113a/11

e.-ı mekāsib 75a/16

e.-ı mekāsib-i żarūriyye 111b/01

e.-ı mekrūh 46a/15

e.-ı mevcūdāt 1b/02, 20a/04

e.-ı müntesibāt 32b/02

e.-ı reẕāyil 67a/10

e.-ı siyāset 19a/14

e.-ı teʾdīb 17a/21, 121a/19

e.+ına 86b/14

e.+ında 27a/01

e.+ından 75a/13, 96b/02
e.+ınuñ 53b/05, 70a/16
e. ol- 113b/07, 136a/08
e.+uñ 24b/07, 42b/14, 52a/11, 90b/11, 94b/02
[=81]
envār Ar. Nurlar.
e.+ı 97b/10
e.-ı ilāhiyye 9a/13, 10b/13
e.-ı vücūd 31b/20
[=4]
er Koca.
e. 71b/20, 77b/16, 78a/07, 80a/10
e. gişi 73b/13, 77a/08, 77a/09, 77b/19, 78b/09, 78b/18, 79a/02, 79a/13, 79a/16, 99a/11, 99a/11
e.+ile 72a/21, 77b/20, 99a/02, 99a/07
e.+ler gibi 78b/19
e.+lerün 80b/14
e.+üñ 77a/14, 77b/21, 80a/20, 80b/05
e.+de 80b/01
e.+den 80a/20
e.+den öñden 80b/01
e.+dür 80a/10, 80a/10
e.+i 79b/07, 79b/20, 80b/03
e.+indegi 80b/02
e.+inden 80a/17, 99a/10
e.+ine 77a/11, 77a/21, 78a/12, 80a/21
e.+ini 78a/06, 79b/17
e.+inüñ 77a/20, 79b/04, 79b/10, 79b/15, 79b/19, 79b/21, 80b/10
e.+lerinüñ 79a/20
e.+lerinüñ üzerine 116b/17
e. üzerine 77b/15, 79a/04
[=53]
erbaʿa Ar. Dört, dördüncü.
e. (ecnās-ı feżāyil-i erbaʿa) 27a/20
e.+dan 65b/06
e.+dan (ʿanāṣır-ı erbaʿa) 32a/12, 104b/16
e.+nuñ (ʿanāṣır-ı erbaʿa) 120b/01
e.+nuñ (feżāyil-i erbaʿa) 27a/19
e.+sında (merātib-i erbaʿa) 90b/08
[=7]
erbāb Ar. Sahipler.
e. 122a/20, 136a/19
e. (nüfūs-i erbāb-ı feżāyil) 47b/13
e.-ı ādāb 75a/05
e.-ı feżāyil 17b/13, 27b/04, 94b/19, 142a/06
e.-ı fikr 18b/18
e.-ı meşāyib 58b/07
e.-ı murābaḥa 28a/20
e.-ı mürüvvet 75a/02
e.-ı saʿādāt 106a/04
e.-ı şanāyiʿ 62a/20
e.-ı şınāʿat 93a/15
e.-ı ʿuḳūl 7a/07
e.-ı yesār 141b/20
e.+ından 17b/04
[=18]
erdeşir bābek Far. Sasan, Devleti'nin kurucusu ve de destan kahramanı hükümdar.
e. 109a/10, 120a/17, 124b/13
[=3]
erḥām Ar. Hısımlar.
e.+a (şıla-ı erḥām) 77a/17

[=1]

erḫūn Lider.

e. 15a/14

[=1]

erkān Ar. Bir topluluğun başlıca ileri gelenleri, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.

e.+dur 109a/13

e.+ı 39a/06

e.-ı menzil 73a/18

[=3]

erlik Mertlik, yiğitlik.

e. 60a/14

[=1]

ervāḥ Ar. Ruhlar.

e. 129b/19, 129b/20, 138a/11

e.+dan 37a/06

e.+ı (ḳalʿ-ı ervāḥ) 46a/09

e.-ı muḳaddese 10a/19

e.-ı mücerrede 63b/11

e.+ıla 104b/08

[=8]

erzāḳ Ar. Rızıklar.

e. (kesb-i erzāḳ) 74a/20

[=1]

erzān Far. Kolay elde edilebilir, bol.

e.+a (muḳteżī-i ṭabīʿat-ı erzān) 6a/17

e.+ı 144a/20

[=2]

erzānī Far. Layık, değer, uygun.

e. ḳıl- 69b/04

[=1]

erẕel Ar. Çok alçak, rezil, kötü.

e.+i 69b/05

e.+idür 121a/17

e.+lerüñ 56a/20, 83a/03

[=4]

esās Ar. Bir şeyi oluşturan ana unsur, asıl yapı, temel.

e. 109a/13

[=1]

esbāb Ar. Sebepler.

e. 123a/16

e. (cemīʿ-ı esbāb) 24a/05

e. (muʿẓam-ı esbāb-ı ġażab) 60b/20

e. (taḥṣīl-i esbāb-ı maʿāş) 26a/15

e. (teżāʿuf-ı esbāb) 47a/20

e.+a 38a/16, 56b/09, 63a/10

e.+dan 61b/08, 96b/01

e.+ı 35a/03, 35b/09, 38a/17, 42a/02, 52a/18, 98b/20, 119a/13, 125a/07, 136b/05, 143a/02

e.+ı (küllī-i esbāb) 47b/07

e.-ı ʿalāmāt-ı emrāż 51b/04

e.-ı ʿarżıyye 46a/12

e.-ı ġażab 56b/10

e.+ı gibi 102b/05

e.-ı ḫāriciyye 138b/10

e.-ı ittiṣāl 38a/16

e.-ı leẕẕet 112a/03

e.-ı maʿāş 26a/16, 26a/16, 71a/20, 72b/05, 77a/18, 91a/03, 142b/06

e.-ı maʿīşet 75b/02

e.-ı menāfiʿ 139a/19

e.-ı muʿāvenet 89a/19

e.-ı müsāʿade it- 88a/06

e.-ı niẓām 107a/10

e.-ı şeḳāvet-i ebedī 38a/21

e.-ı temettüʿ 82b/05
e.-ı zevāl 74b/09, 74b/13, 74b/14
e.+ıdur 123b/02
e.+ıla 47a/17, 120a/10
e.+ın 46b/06
e.+ın (meṣāliḥ-i esbāb) 36a/16
e.+ına 46a/06, 53a/09, 71a/06, 112a/03
e.+ından 60b/05, 68b/13, 105a/20, 137a/08
e.+ındandur 66a/05, 95b/07
e.+ını 10a/16, 84a/17
e.+ınuñ 65a/19, 66b/13, 70b/13, 78a/17, 112a/15
e.+uñ 47b/02, 71a/06, 71a/13, 89a/20, 112a/18
[=72]

esed Ar. Arslan.
e. 138a/01
[=1]

eṣer Ar. Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş neticesinde meydana gelen, yetenek, gayret ürünü şey, yapıt.
e.+i 11a/02, 21b/12, 21b/14, 22a/08, 64a/07, 64a/07, 95a/06, 105b/16, 106a/05, 118b/03
e.-i ḥürriyyet 22a/05
e.-i nefs ol- 63b/19
e.+ini 63b/18, 78b/02, 135b/18, 137a/05
e.+lerden 13b/07
e.+leri 18a/20, 21b/09
e.+lerinden 36a/13
e.+lerini 64a/06, 121b/10, 134a/18
[=23]

esfel Ar. Çok sefil, pek bayağı, pek alçak.
e. 5a/11, 54a/16, 54b/02
e.+de 9b/13
e.-i sāfilīn 10b/06
e.-i sāfilīne degin 54b/03
e.-i ṭabaḳāt 107a/08
e. ol- 5b/02
[=8]

esḫiyā Ar. Cömertler, eli açık olanlar.
e. (efʿāl-ı esḫiyā) 105b/10
[=1]

esīr Ar. Tutsak.
e. 19a/10
e. eyle- 120a/02
e.+i 67b/09
e. it- 60b/17, 125a/12
[=5]

esirge- Korumak, siyanet etmek.
e.-mege 47a/08
e.-r 59b/10
[=2]

esḳām Ar. Hastalıklar.
e. (ālām-ı esḳām) 48a/08
e. (emrāż-ı esḳām) 52b/04
e.+dan 52b/03
e.+uñ (ālām-ı esḳām) 48a/07
[=4]

eslāf Ar. Bizden öncekiler, bizden önce geçmiş kimseler, eskiler.
e. (eda-ı ḥuḳūḳ-ı eslāf gibi) 35b/18
e.+dan (ḥükemā-i eslāf) 63a/06
e.+ından 21a/03, 56b/18
e.+umuz 64a/20
[=5]

eṣnā Ar. Bir işin yapıldığı ya da olduğu zaman, sıra, an.

e.-ı ḥarb 125a/04

e.-ı ʿibāret 137b/02

e.-ı ifşā 127a/06

e.-ı kelām 137b/14

e.-i ders 45b/10

e.-i kelām 84b/13, 85a/17

e.-i muḥāvere 27b/08, 57a/18

e.-i ṭaʿām 87a/04

e.+sında 13b/20, 47a/18

[=12]

eṣnāf Ar. Sınıflar.

e. 111b/19

e.+a 122a/10

e.+dan 26b/02, 27a/14

e.+ı 42b/12, 55b/20, 69a/15, 99b/09, 116b/18

e.-ı cemādāt 54b/01

e.-ı cerāḥat 29a/21

e.-ı elḥān 133a/19

e.-ı ḫalāyıḳ 8a/19, 139a/04

e.-ı ḫalḳ 14b/03, 68a/12, 139a/03

e.-ı ḥarekāt 41b/13

e.-ı ḫayrāt 104b/20

e.-ı ḥayvān 41b/04

e.-ı ḥayvānāt 48a/18

e.-ı kāʾināt 9a/18

e.-ı kümmel 116a/10

e.-ı mażarrat 35a/03

e.-ı mevcūdāt 7b/06

e.-ı muʿālecāt 52b/07, 52b/08

e.-ı muḥabbet 99a/21

e.-ı mürekkebāt 58b/05

e.-ı mütebāyin 32a/09

e.-ı nebāt 4b/19

e.-ı reẕāyil 27a/13

e.-ı sibāʿ 5a/20

e.-ı şehevāt 41a/08

e.-ı tebcīl 141b/07

e.-ı teʾdībāt 19a/14

e.-ı yesār 47b/10

e.+ından 17a/15, 19b/20, 54a/15, 58a/14

e.+ını 120a/21, 139b/07

e.+ınuñ 96a/18, 117b/07

[=45]

esne- Uyku, rehavet, yorgunluk gibi nedenlerle ağzı iyice açarak uzun ve derin bir nefes almak.

e.-megi 86a/03

e.-mek 86a/05

e.-mekdür 86a/07

e.-meye 86a/02, 86a/08

[=5]

esrār Ar. Gizli olan, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar.

e.+a 131b/09

e.+da (ifşā-ı esrār) 127a/05

e.+ı 96a/06

e.+ından 129b/03

e.+ındandur 39a/11

[=5]

eşbeh Ar. Benzer.

e. 54a/21

e.+i 113b/01

[=2]

eşedd Ar. Çok şiddetli.

e.+idür 62a/09

[=1]

eşek Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep.

e.+ini (eşegini) 59b/18

[=1]

eşerr Ar. Çok şerir, çok kötü.

e.+i 41b/05

[=1]

eşġāl Ar. İşler, uğraşacak şeyler.

e.+e 90b/20

[=1]

eşḫāṣ Ar. Şahıslar, kimseler.

e. 11b/13, 25b/14, 72b/07, 91b/13, 93b/17, 93b/19, 95a/15, 95b/04, 115a/09

e. (ʿaded-i eşḫāṣ) 64b/14

e. (mecmūʿ-ı eşḫāṣ-ı ʿālem) 119a/20

e.+a 41b/04, 64b/19, 94a/14, 95a/17, 119a/21, 122a/04

e.+da 55b/14, 92a/09, 107a/11

e.+dan 72b/14, 83b/16, 106a/21, 122a/02

e.+ı 19b/21, 121b/05

e.+ı (aʿdād-ı eşḫāṣ) 25b/11

e.+ı (ẕevāt-ı eşḫāṣ) 1b/10

e.-ı insān 20a/02

e.-ı insāniyye 93b/16, 93b/17, 106a/20, 106b/06, 119a/16

e.-ı keşīre 119a/17

e.-ı müteferriḳ 110a/20

e.+ıla 136a/13

e.+ına 93a/21

e.+ından 10a/09, 73b/03, 73b/07

e. ol- 111a/11

e.+uñ 42b/13, 94a/12, 107a/04, 115b/12, 120b/10, 121a/06

e.+uñ (baʿżı-ı eşḫāṣ) 18a/12, 18a/13

[=50]

eşit Belli bir ölçü ve değerlendirmeye göre aralarında fark olmayan, belli bir nitelik veya nicelik bakımından birbirinden fazla ya da eksik olmayan şey, denk.

e.+dür (eşiddür) 54b/19, 80a/04

[=2]

eşkāl Ar. Şekiller.

e.+ile 18b/20

[=1]

eşḳıyā Ar. Şehir dışında dağlarda yol kesen hırsızlar, haydutlar.

e. 65b/13

e.+ya (saʿādet-i fiʿl-i eşḳıyā) 13b/05

[=2]

eşmel Ar. Daha kapsayıcı.

e.+dür 3a/04

e. ol- 36b/13

[=2]

eşnaʿ Ar. Çok kötü, çok çirkin, iğrenç.

e.+dur 36b/15

e. ol- 70a/12

[=2]

eşrār Ar. Çok kötü kimseler, şerirler.

e. 18a/17

e.+a 97b/18, 97b/18

e.+ıla (muḫālaṭat-ı eşrār) 18a/15

e.+uñ 97b/17

[=5]

eşref Ar. Çok şerefli.

e. 2a/15, 32a/02, 40a/17, 90a/05, 110b/16

e.+dür 90a/04, 101b/12, 102a/02, 105b/06, 110b/18

e.+e 90a/05

e.+e (saʿādet-i eşref) 10a/20

e.+i 8a/17, 19b/19, 20a/11, 48b/16

e.-i eczā 15a/01

e.-i emṣel 107b/06

e.-i envāʿ 104a/02

e.-i kāʾināt eyle- 20a/14

e.-i menāzil 9a/03

e.-i mevcūdāt 19b/08, 19b/19

e.-i mevcūdāt-ı ʿālem 90b/11

e.-i reġāyib 16a/09

e.-i şınāʿāt 83b/12

e.-i şınāʿāt ol- 20a/15

e.+idür 14b/05, 14b/14, 19b/07, 139a/01

e.+ine 111a/07

e.+ise 78b/03

e. ol- 32a/02

e. ü aʿlā 2a/05

[=35]

eşrefü'l-luṭf Ar. Lutfun en şereflisi.

e. 12b/19

[=1]

eşyā Ar. Yiyecek ve içecek dışında insan için lazım olan her türlü şey, nesneler.

e. (aẓher-i eşyā) 3a/19

e. (eleẕẕ-i eşyā ol-) 14b/11

e. (evżaḥ-ı eşyā) 3a/19

e. (mirʾāt-ı müşāhede-i eşyā) 1b/07

e.+dan yaña 12b/01

e.+dur (aḳreb-i eşyā) 10b/18

e.+dur (mirʾāt-ı müşāhede-i eşyā) 1b/07

e.+nuñ 12a/12, 14b/14, 16b/04, 26b/16, 33a/13

e.+nuñ (aḫass-ı eşyā) 8a/18

e.+nuñ (saʿādet-i eşyā) 14b/11

e.+ya 45b/14

e.+yı nā-mütenāsibe 33a/02

[=16]

et İnsan ve hayvan vücudunun kas ve yağdan oluşan, kemik ile deri arasında bulunan kısmı.

e.+i 82a/13

[=1]

etek Elbisenin belden aşağı bölümü.

e.+i-y-ile (etegi-y-ile) 86a/11

e.+in (etegin) 80b/08

[=2]

etemm Ar. Çok tam, eksiksiz, kusursuz.

e. (vech-i etemm üzerine) 9a/10, 19b/14

e.+i 14b/05

e.+i vech üzerine 11a/06, 19b/12

e.-i vücūh üzerine 116a/01

e.+idür 105a/10

e.+ini 104a/13

e. ol- 107b/17, 111b/14

[=10]

eṭfāl Ar. Çocuklar.

e.+da 18b/19, 81a/02

e.+da (siyāset-i eṭfāl) 84b/09

e.+uñ 18b/14

[=4]

eṭıbbā Ar. Tabipler, doktorlar.

e. 25b/05, 52b/19

e. (şınf-ı eṭıbbā) 53a/07

e.-ı ebdān 54b/09

e.-ı nüfūs 54b/10

e.+sınuñ 45a/15, 45a/16

[=7]

etmek Ekmek kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

e. 82a/10, 86b/21, 91a/07, 91a/10

e.+i 86b/16, 135b/07

e.+i (etmegi) 91a/08

e. it- 90b/17

e. itmek gibi 71a/12

e. üzerine 86b/18, 87a/01

[=11]

eṭrāf Ar. Taraflar, yanlar.

e. (redd-i eṭrāf) 33a/07

e.+da 25a/04

e.+dan (mülūk-ı eṭrāf) 113a/09

e.-ı ʿālem 109a/01

e.-ı ġayr-ı maḥdūd 25a/06

e.-ı ġayr-ı mütenāhiyye 25a/13

e.-ı menzile 24b/18

e.+ına 53a/17, 53a/19

[=9]

etrāk Ar. Türkler.

e.+da 59b/19

[=1]

ev Bir ailenin oturması için yapılmış, içinde yaşanılan yapı, konut, mesken.

e. 57a/19, 72a/07, 72a/20

e.+de 71b/09, 87a/17

e.+den 72b/03

e.+e 78b/10, 84b/10

e.+i 71b/13

e.+inde 66a/18, 76a/18, 87a/03

e.+ini 74a/02, 84a/17

e.+inüñ 134b/19

e.+ler 71b/05

e.+lerinüñ 64b/16

e.+üñ 71b/14, 73b/19

[=19]

evāmir Ar. Buyruklar, emirler.

e.+ine 24b/05

[=1]

evāyil Ar. İlk zamanlar, başlangıç dönemleri.

e. (ʿulūm-ı evāyil-i ʿaḳlī) 12b/20

e.-i ʿulūm-ı ʿaḳlī 12b/17

e.+inde 78a/17

[=3]

evc Ar. Bir şeyin en yüksek noktası, seviyesi, doruk.

e.-i kemāl 32a/10

[=1]

evceb Ar. Çok vacip.

e.-i merāsim 44b/10

[=1]

evceh Ar. Çok uygun.

e. 130a/08

[=1]

ever- Evlendirmek.

e.-eler 84a/17

[=1]

evhām Ar. Vehimler, kuşkular, sebepsiz zan ve korkular.

e.-ı ḥükemā 107b/11

[=1]

evindür- Yetiştirmek.

e. 102b/06

[=1]

evḳāt Ar. Vakitler, zamanlar.

e. 71b/09

e.+a 13a/08

e.+da 14a/18, 31b/12, 49b/08, 50b/04, 67b/10, 82b/15, 99b/12

e.+ı 10a/18, 66b/08, 71a/14, 105a/16

e.-ı ḥasīb 87a/13

e.-ı muṣāḥib 134a/10

e.+ında 123b/01, 130a/20

e.+ını 5b/04, 90b/20

e.+lardan 107a/19

e.+uñ 135a/15

[=21]

evlā Ar. Daha uygun, daha iyi, yeğ, müreccah.

e. 32a/13, 72a/07, 75b/21, 76b/06, 80b/07, 83b/09, 84a/17, 98b/14, 114a/07, 116a/06, 117b/08, 130a/08, 134a/12

e.+da (ṣūret-i evlā) 91a/20

e.+dan (ʿillet-i evlā) 31b/20

e.+dur 41b/11, 54b/15, 70a/07, 76b/08, 76b/18, 77a/20, 78b/08, 104b/19, 111a/08, 125a/21, 130b/03, 131b/04, 133b/09, 137b/01, 141a/15

e.+dur diyü 113b/20

e. ol- 30b/19, 54b/19, 61a/05, 68b/04, 71b/18, 97b/13, 125b/01, 126a/02, 131a/06

e.+sı 14a/13, 41b/05, 75b/02, 76b/06, 88a/01, 112b/11, 139b/17, 140b/03

e.+y-ıdı 57b/13

e.+y-ıla (ʿillet-i evlā) 108b/13

e.+ya (ʿillet-i evlā) 11b/15

[=50]

evlād Ar. Bir anne baba için kendi oğulları ya da kızları.

e. 46a/21, 78b/15, 84b/13, 89a/01, 134b/09

e.+da 77a/19

e.+dan 61a/07

e.+dur 78b/06

e.+ı 64a/12, 64b/03

e.+ı-y-ıla 64b/01, 123b/04

e.+ı üzerine 138a/08

e.+ına 62a/16, 113a/07

[=15]

evlen- Nikâh ile birleşerek bir aile kurmak, tezevvüç etmek.

e.-meye 80b/08

[=1]

evliyā Ar. Allah'ın sevgilisi olan, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerametler nedeniyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin kul veya kullar.

e. gibi 24b/04

[=1]

evre Safha, merhale.

e.+dür (ṣadr-ı evre) 86a/14

[=1]

evṣāf Ar. Nitelikler, vasıflar.

e. (ṣıfat-ı evṣāf-ı reẕāyil) 57b/06

e.-ı celāl-i ḥaḳḳ 9b/20

e.-ı cemīle 59b/04

e.-ı ḥamīde 23a/13

e.-ı ḥamīde ile 1b/11

e.-ı meẕkūre 110a/16

e.+ıla 77a/21

[=7]

evsaṭ Ar. Orta derecede bulunan.

e.+a (fażīlet-i evsaṭ) 27a/05

e.+dur (cābir-i evsaṭ) 34a/15

evsāṭ Ar. Orta derecede bulunanlar.

e.+ı 59a/02

e.-ı nās 58b/01

[=4]

evvel Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman, oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce olduğunu anlatır, önce.

e. 2b/02, 3a/13, 4a/08, 9b/17, 11a/09, 11b/01, 17b/13, 22a/11, 34a/14, 34b/05, 35a/03, 38a/13, 40a/10, 41a/05, 41b/03, 42a/16, 42b/20, 43b/10, 43b/13, 44a/10, 47b/02, 50a/14, 51b/04, 52b/12, 53b/10, 59a/08, 62a/21, 65b/03, 76a/04, 76a/14, 76b/10, 77b/21, 78a/01, 78a/14, 79a/21, 81a/01, 81a/02, 81a/08, 82a/01, 83a/09, 83b/06, 83b/06, 83b/08, 84a/07, 84a/07, 86b/09, 87a/11, 90b/16, 96a/04, 103a/15, 106a/05, 106a/08, 110a/07, 110b/20, 113b/19, 118a/12, 121b/16, 123a/13, 124a/16, 124a/19, 124b/07, 126b/15, 127b/08, 132b/07, 137b/08

e. (ḥakīm-i evvel) 35b/10, 97a/19, 102a/12, 103a/20, 105b/01

e. (ictimāʿ-ı evvel) 93b/19

e. (ḳuvvet-i evvel) 42b/08

e. (maḥẕūr-ı evvel) 91a/15

e. (mertebe-i evvel) 9b/21

e. (muḥabbet-i evvel) 101b/05

e. (muḳadder-i evvel) 95a/09

e. (naẓar-ı evvel) 15a/19

e. (nevʿ-ı evvel) 136a/05

e. (şınf-ı evvel) 75a/15, 121a/17

e. (ṭarīḳ-ı evvel) 137a/21

e.+de 17a/02, 134a/03

e.+de (cehl-i evvel) 53b/19

e.+de (ḳaṣd-ı evvel) 12b/04, 12b/05

e.+de (ḳısm-ı evvel) 20b/06, 32b/11, 62a/06

e.+de (şınf-ı evvel) 76a/21

e.+deki (maḳām-ı evvel) 3a/18

e.+den 106a/05, 128b/08

e.+den (mebdeʾ-i evvel) 31b/19, 107a/15

e.+den (muḥabbet-i evvel) 101b/10

e.+den (niʿmet-i evvel) 36b/21

e.+den (şaḫṣ-ı evvel) 110b/08

e.+dür (ḳısm-ı evvel) 76a/08

e.+dür (mübdaʿ-ı evvel) 7b/07

e.+e 111a/15

e.+e (fāżıl-ı evvel) 108b/01

e.+e (mebdeʾ-i evvel) 29a/09

e.+e (mūcib-i evvel) 85a/05

e.+e (sebeb-i evvel) 101b/09

e.+i (müʾeddib-i evvel) 19a/11

e.-i emr 29b/21

e.-i kitāb 53a/21

e.-i nemā 43a/04

e.-i neşvünemā 81b/02

e.+ile (ḳaṣd-ı evvel) 12a/12, 12b/02, 73a/10, 73a/15, 121b/14

e.+inde 33b/16, 49b/11

e.+inden 6a/10, 128b/11

e.+ki 8b/08, 10b/09, 17a/20, 17b/16, 21a/18, 22b/05, 23a/07, 23b/08, 24a/01, 32a/21, 32b/01, 38a/05, 38a/18, 38b/01, 39b/20, 41a/02, 43b/16, 44a/07, 53b/06, 55b/03, 56a/14, 56a/19, 61a/06, 63a/09, 69a/01, 74b/05, 74b/15, 75a/03, 75a/08, 75b/10, 75b/14, 76b/01, 79a/03, 80a/05, 88b/21, 89a/01, 89a/13, 94a/18, 96a/15, 100a/20, 107b/17, 107b/21, 108a/01, 109b/09, 110a/09, 114b/21, 117a/08, 119b/19, 120a/21, 120b/02, 139a/12, 140a/06, 141a/03, 141a/06

e.+kisi 18a/04, 65b/16

e.+kiye 106b/04, 128b/10

e.+üñ (ḳısm-ı evvel) 19b/09

e.+üñ (mebdeʾ-i evvel) 12a/04

e.+üñ (meẕheb-i evvel) 17b/03

e.+üñ (ṣınf-ı evvel) 89a/17

e.+üñ (şekl-i evvel) 18b/03

[=182]

evvelā Ar. İlk önce, ilk olarak.

e. 19a/13, 80b/13, 94a/16, 132b/02

[=4]

evvelī Eski zamanlarda, eskiden.

e.+de (maḳāle-i evvelī) 92a/07

e.+nüñ (ṭāʾife-i evvelī) 109b/14

[=2]

evveliyye Ar. Bir işin daha önce geçmiş olan evreleri.

e. (ḳażāyā-yı evveliyye gibi) 12b/17

e.+den (ḳażāyā-ı evveliyye) 53b/10

e.+den (ḳażāyā-yı evveliyye) 12b/20

[=3]

evżāʿ Ar. Durumlar, vaziyetler.

e. 87a/13

e.+a 92b/01

e.+da (baʿżı-ı evżāʿ) 133b/11

e.+da (taḳdīr-i evżāʿ) 92b/05

e.-ı cismāniyye 107b/21

e.-ı felekiyye 1b/03

e.-ı ilāhiyye 123a/18

e.-ı meṣāliḥ 109a/08

e.-ı nevāmīs 109a/06

e.+ına 92b/08

e.+ında 109a/08

e.+uñ (tenāsüb-i evżāʿ) 73b/20

[=12]

evżaḥ Ar. Çok vazıh, çok açık.

e. 12b/19

e.+dur 27a/10

e.-ı eşyā 3a/19

[=3]

ey Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek, anlamı güçlendirmek için kullanılır.

e. 57a/02, 131b/20

[=2]

eyādī Ar. Eller.

e.+nüñ (levāḥıḳ-ı eyādī) 36a/08

[=1]

eyit- Söylemek, demek.

e.-di 46b/18, 57a/09, 57a/21, 57b/14, 60b/09, 60b/11, 60b/18, 60b/19, 69b/17, 74a/03, 84b/05, 85b/10, 101b/15, 105a/05, 118b/09, 118b/11, 140b/15

e.-diler 7b/07, 7b/21, 8a/12, 9a/08, 9a/15, 17a/08, 17a/10, 17a/11, 17b/04, 17b/09, 37a/21, 37b/01, 37b/13, 37b/21,

39b/05, 41b/06, 55b/08, 57a/20, 62b/16, 79b/02, 84b/04, 95b/09, 122b/09, 122b/11

e.-diler-idi 18a/06

e.-dügi 95a/10, 142b/16, 144a/17

e.-dük 14a/20, 93b/15, 95b/18

e.-dükleri 39b/13

e.-elüm (eydelüm) 26b/05, 55a/11, 63b/03, 98b/20, 117b/10, 119b/09, 126a/03, 132a/10

e.-esin (eydesin) 50b/17

e.-eyüz (eydeyüz) 32a/14

e.-eyüz (eyideyüz) 9a/15

e.-mişdür 13b/17, 39b/08, 66a/06, 98a/03, 132b/02

e.-mişüz 40a/01, 48a/07

e.-se 137a/08

e.-seler 100a/19

e.-ür (eydür) 8b/18, 15a/10, 18a/11, 47a/11, 50b/13, 56a/06, 56b/02, 57b/21, 60a/10, 64b/02, 68b/11, 70a/07, 89b/18, 102a/13, 104b/10, 105b/02, 105b/14, 108a/16, 109a/04, 118a/10, 124b/13, 130b/21, 131b/20, 136a/18, 142b/16

e.-ür-ise (eydür-ise) 64a/10

e.-ürem (eydürem) 125b/21

e.-ürler (eydürler) 10b/04, 18b/02, 32b/11, 32b/16, 32b/17, 32b/20, 57a/03, 57a/16, 63a/04, 81b/11, 91a/06, 91b/14, 94b/14

e.-ürler-idi (eydürler-idi) 57b/11

e.-ürler-ise (eydürler-ise) 125b/19

e.-ürsevüz (eydürsevüz) 36b/21, 37a/01, 37a/10

e.-ürsin (eydürsin) 32a/21, 57a/09, 118b/11

e.-ürüz (eydürüz) 3b/09, 3b/18, 6b/07, 14b/02, 15a/19, 16b/12, 27b/07, 35b/10, 42a/12, 62a/10, 64a/15, 72b/15, 74b/04, 90a/02, 92b/01, 93b/18, 104a/19, 138b/01 [=135]

eyle Ona benzer, onun gibi.

e. 8b/06, 36a/03, 39b/02, 48a/13, 61b/17, 61b/21, 64a/04, 81b/05, 118a/09, 120a/14

e.+dür 126b/16 [=11]

eyle- “Etmek, yapmak” anlamındaki yardımcı fiil.

e. 36b/18, 64b/10, 69a/03, 120a/15, 128b/05, 129b/11, 129b/13, 130a/07, 132a/10, 134b/02, 134b/04, 136a/03, 142b/17, 142b/18, 143a/11, 143a/18, 143b/18, 143b/21, 144a/01, 144a/01, 144a/01, 144a/02, 144a/06, 144a/06, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 144a/17

e.-di 2b/13, 2b/14, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 2b/18, 2b/19, 7a/14, 17a/12, 17b/17, 18a/05, 28b/16, 39b/07, 39b/07, 46b/18, 56a/09, 60b/09, 64a/10, 64a/10, 73a/03, 84b/08, 91a/18, 98a/05, 98a/18, 98b/02, 98b/03, 98b/09, 101b/18, 101b/19, 105a/04, 125a/18, 125a/18

e.-di diyü 81b/14

e.-diler 7b/07, 9b/04, 69a/13, 138a/18

e.-din 143a/11

e.-dük 11b/16, 19b/12, 26b/06, 30b/01, 33b/16, 33b/17, 64a/05, 74a/12, 84b/11,

87a/12, 94a/03, 98a/06, 107a/10, 116a/01, 130b/01, 138b/04, 139a/15, 142b/14

e.-dükden şoñra 137b/20

e.-düm 47a/12, 138a/18, 138a/18

e.-dür 72a/11

e.-me 144a/10

e.-medüñ 143a/11

e.-mege 5b/01, 26a/17, 42b/10, 105b/09, 111b/09

e.-megi 29a/07, 30a/08

e.-mek 2b/08, 3a/05, 3a/14, 3b/08, 5a/17, 19b/16, 20a/02, 23b/03, 23b/13, 25b/11, 29a/14, 34b/02, 43a/14, 44b/16, 66a/19, 70a/01, 98b/14, 135a/04

e.-mekde 78b/08, 100b/19

e.-mekden 11b/11

e.-mekdür 23b/19

e.-meye 29a/08, 50a/18, 85b/04, 85b/12, 134a/08, 136b/12, 139a/21

e.-mez 13a/19, 34b/14, 36a/17, 66b/10

e.-miş 31b/11, 103b/14

e.-mişdür 40a/13, 107a/08

e.-r 5a/12, 7a/04, 11a/14, 12a/04, 12a/19, 13b/04, 14a/03, 15a/02, 15b/13, 20a/15, 21a/05, 29a/06, 30a/09, 31b/02, 33b/13, 34a/20, 34a/20, 34b/04, 34b/06, 34b/15, 35a/02, 35a/09, 35a/10, 35a/12, 35a/15, 37a/20, 39a/20, 39b/11, 42b/01, 42b/02, 42b/08, 42b/12, 43a/11, 43b/19, 46b/19, 46b/21, 47a/03, 47a/04, 47a/06, 47b/04, 47b/06, 49a/20, 50b/09, 51b/20, 53a/14, 54b/06, 55a/07, 55a/19, 57b/18, 58a/05, 58a/09, 59b/16, 60a/19, 60b/01, 61b/14, 61b/21, 63b/09, 64a/03, 66a/09, 66a/12, 66b/15, 67b/05, 68b/17, 69b/21, 72a/13, 72a/16, 73a/18, 76b/15, 78a/07, 78a/07, 78a/13, 78b/06, 78b/14, 78b/19, 79a/09, 79b/03, 79b/06, 80a/14, 80b/18, 81a/10, 81b/04, 81b/05, 81b/18, 82a/18, 82b/04, 82b/05, 86a/21, 88a/15, 88a/17, 88a/18, 88b/14, 92a/19, 92a/20, 93a/02, 93a/04, 93a/05, 94b/01, 95b/02, 95b/06, 96b/05, 96b/12, 100b/05, 101a/02, 102b/16, 102b/18, 103a/04, 103a/21, 103b/02, 103b/13, 104a/02, 104a/13, 105b/01, 107a/17, 108a/19, 108a/20, 108b/09, 108b/18, 108b/19, 113a/11, 113a/16, 114a/21, 117a/04, 117b/18, 118a/05, 120a/02, 120a/03, 127b/08, 128a/03, 128a/04, 128b/19, 130b/19, 131b/11, 132a/13, 132b/10, 132b/20, 133b/01, 134b/17, 134b/19, 134b/20, 134b/20, 136a/20, 136b/01, 136b/08, 136b/10, 137a/01, 137a/02, 137a/03, 137a/18, 138a/06, 138a/09, 138b/18

e.-rler 4b/15, 29b/12, 60a/06, 82a/04, 117a/12, 137a/05, 137b/14

e.-se 4b/10, 5a/08, 11a/18, 18b/15, 21a/05, 23a/03, 39b/05, 40a/12, 41a/17, 50a/16, 55a/14, 65a/16, 66a/13, 84b/21

e.-seler 2b/04, 18a/10

e.-sün 4a/19, 43a/10, 63b/01, 144a/20

e.-ye 2a/13, 2a/13, 2a/19, 5b/02, 6b/19, 9b/10, 10b/19, 18b/17, 20a/14, 21b/14, 22a/19, 22b/21, 23a/21, 24a/13, 24b/06, 30b/03, 35a/13, 35a/19, 35b/18, 36a/11, 42b/09, 44a/04, 45b/21, 48a/15, 50a/04, 50a/13, 59b/03, 61b/01, 64a/11, 65a/17,

70b/13, 75b/08, 78a/15, 78a/17, 80a/16, 85b/04, 91a/02, 91a/03, 92a/06, 92b/04, 111b/07, 112a/05, 113a/05, 127a/21, 132b/01, 135b/16, 139b/04, 139b/16, 140a/16, 140a/18

e.-yeler 4a/14, 13b/11, 29b/04, 82a/06

e.-yen 41a/11

e.-yüp 40a/11, 47b/19, 50a/14, 66b/03, 79b/14, 84b/03, 91a/08, 92a/04, 113a/04, 115b/10, 119a/14, 135b/03

[=380]

ʿāciz eyle- 132b/10

ʿadd eyle- 7a/04, 11b/16, 20a/02, 26b/06, 30b/01, 50a/13, 75b/08, 78b/19, 100b/05, 116a/01

ʿafv eyle- 144a/01

ʿamel eyle- 34a/20

ʿār eyle- 30a/09

ʿarbede ve ceng eyle- 39b/11

arż eyle- 129b/13

āsān eyle- 20a/17

āzād eyle- 63b/09

baʿīd eyle- 4a/19

bāʿiṣ eyle- 78b/06, 130b/19

bāḳī eyle- 42b/10

beyān eyle- 19b/12, 46b/18, 64a/05

beẕl eyle- 5b/02, 23b/13, 29a/07, 142b/14

buḫl eyle- 136b/12, 137a/01

cārī eyle- 115b/10

cemʿ eyle- 61b/14, 70a/01, 113a/04, 134b/20, 140a/16

cidd ü cehd eyle- 84b/03

daʿvā-ı riyāset eyle- 108b/18

deryūze eyle- 66a/19

duʿā eyle- 103b/02

ehl-i kibr eyle- 120a/03

eksük eyle- 24a/13

elini ḳışa eyle- 30a/08

emr eyle- 93a/05

esīr eyle- 120a/02

eşref-i kāʾināt eyle- 20a/14

fāsid eyle- 138a/06

fażīlet-i ḳabūl eyle- 43a/14

fehm eyle- 144a/01

fevt eyle- 143a/11

fikr eyle- 64b/10, 143a/11

ġalīẓ eyle- 82b/04

ġammāzlik ve nemmāmlik eyle- 35a/12

ġāret eyle- 26a/17

ġayrat eyle- 15a/02

ġıbṭa eyle- 102b/18

ḥaḳīr eyle- 82a/06

ḫalḳ eyle- 2b/13, 17a/12

ḫalṭ eyle- 135b/16

ḥaml eyle- 35a/10

ḥareket eyle- 54b/06, 61b/01

ḥarīṣ eyle- 144a/20

ḥased eyle- 29a/06, 46b/21

ḥāṣıl eyle- 6b/19, 18a/10, 35a/15, 68b/17, 78a/07, 103b/13, 134b/19

ḥaşem ve ġażab eyle- 60a/19

ḫaṭā eyle- 98a/05

ḥavāle eyle- 3a/05

ḥāżır ve müheyyā eyle- 143b/18

ḥıfẓ eyle- 23b/03, 41a/17, 45b/21, 58a/09, 88a/17, 91a/03, 142b/17, 144a/01

ḥırş eyle- 25b/11

hībe eyle- 69a/13

ḫidmet eyle- 94b/01

ḫiffet eyle- 85b/12

ḥikmet-i muḥabbet eyle- 144a/06

ḫōr ve ḥaḳīr eyle- 144a/10

ıḳāmat eyle- 35b/18, 37a/20, 42b/02, 55a/19, 91a/02, 92b/04, 93a/04, 114a/21

ıraḳ eyle- 88a/15, 144a/06

ışrār eyle- 50a/16

ıṭlāḳ eyle- 105a/04

ibṭāl eyle- 17b/17

īcāb eyle- 81b/18

idrāk eyle- 107a/17

ifhām eyle- 2b/15

ihmāl eyle- 5a/08, 40a/13

iḫrāc eyle- 138b/18

iḥrāz eyle- 39a/20

iḥsān eyle- 111b/07

iḥsās eyle- 35a/09

iḫtilāṭ ve imtizāc eyle- 137b/14

iḥtirāz eyle- 42b/01, 48a/15

iḫtiyār eyle- 14a/03, 29b/12, 39b/07, 80a/14, 103a/04, 104a/13

iḥtiyāṭ eyle- 53a/14

iḥyā eyle- 63b/01

iḳdām eyle- 30b/03, 42b/08, 42b/12, 58a/05, 60b/09, 132a/13, 137a/18, 138a/09

iḳdām eyledi diyü 81b/14

iḳtidā eyle- 12a/04, 33b/13, 50a/04, 73a/18, 95b/02

iktisāb eyle- 34a/20

iḳtiżā eyle- 12a/19, 78b/14, 79a/09, 96b/12, 98b/02, 134b/17

ilḳā eyle- 47b/04

iltifāt eyle- 66b/10, 128b/19

inkār-ı iẓhār eyle- 50a/18

inkār eyle- 21a/05

inmā eyle- 2b/18

intiḳāl eyle- 9b/10

inzāl eyle- 33b/17

irsāl eyle- 33b/16, 125a/18

irtikāb eyle- 39b/05

işābet eyle- 35a/19

iṣbāt eyle- 3a/14, 3b/08

istiʿmāl eyle- 2a/13, 2b/04, 4b/10, 13b/11, 18a/05, 22b/21, 31b/02, 34b/06, 51b/20, 66a/13, 66b/03, 108a/19, 132b/01

ʿitāb eyle- 50a/14

iʿtikād eyle- 55a/07

iʿtimād eyle- 47a/03, 64a/11

iʿtirāf eyle- 64a/03, 64a/10, 64a/10

iżāfet eyle- 40a/11

izāle eyle- 35a/13

iẓhār eyle- 15b/13, 19b/16, 34b/14, 100b/19, 134b/04, 139b/04

ḳabūl eyle- 2a/13, 81a/10

ḳanāʿat eyle- 66b/15, 67b/05

ḳāniʿ eyle- 92a/04

ḳaṣr eyle- 5a/17

ḳatl eyle- 125a/18

kesb eyle- 103b/14, 113a/05

kesr eyle- 49a/20

kifāyet eyle- 20a/15, 93a/02

kisb eyle- 2a/19

libās eyle- 24b/06

luṭf eyle- 85b/04

maḫṣūṣ eyle- 113a/16

maḥż eyle- 18b/17

maḳsur eyle- 36a/11, 65a/16, 69b/21, 103a/21

meleke eyle- 43b/19, 59b/03

menʿ eyle- 13b/04, 34b/04, 102b/16, 133b/01, 137a/03

meşġūl ol- 92a/06

meşūb eyle- 29a/08

meşveret eyle- 78a/17

muʾāḫeẕe eyle- 92a/20, 139a/21

muʿāmele eyle- 144a/10, 144a/11

muḥabbet eyle- 138a/18, 138a/18

munḳaṭıʿ eyle- 139b/16

muntaẓamu'l-ḥāl eyle- 41a/11

muvāfıḳ eyle- 117a/12, 130a/07

muvāẓabet ve mülāzemet eyle- 144a/17

mübāhāt ve iftiḫār eyle- 21a/05

mübālaġa eyle- 78a/15

mübtelā eyle- 66a/09

mühmil eyle- 36a/17

mükāfāt eyle- 138a/18

mükāfāt ve ʿivaż eyle- 143b/21

mülevveṣ eyle- 60a/06

münāṣafe eyle- 95b/06

müretteb eyle- 107a/08, 108b/09

müşāhede eyle- 47a/12, 131b/11

müteḥallī eyle- 113a/11

naḳl eyle- 7a/14

naṣb eyle- 80a/16

naẓar eyle- 9b/04, 36b/18, 136a/03

naẓīr eyle- 4b/15

nüzūl eyle- 5a/12

pāk eyle- 44b/16

pāk ve ḫāliṣ eyle- 127b/08

perākende eyle- 120a/15

raġbet eyle- 65a/17

rāsıḫ eyle- 57b/18

rāżī ve ḫoşnūd eyle- 43a/11

refʿ ve ibṭāl eyle- 34b/15

riʿāyet eyle- 31b/11, 44a/04

rücūʿ eyle- 81b/05

şabr eyle- 29a/14, 69a/03

şarf eyle- 11a/18, 11b/11, 46b/19, 105b/01

saʿy eyle- 5b/01, 136b/10

sirāyet eyle- 21b/14, 80b/18, 88b/14, 96b/05

şovuḳ eyle- 91a/08

süst eyle- 82b/05

şāyiʿ eyle- 29b/04

şerīk eyle- 23b/19, 135a/04, 135b/03

şürūʿ eyle- 55a/14

tābiʿ eyle- 108b/19

taḳdīr eyle- 91a/18, 142b/18

taḳrīr eyle- 74a/12, 84b/11, 84b/21, 87a/12, 94a/03, 107a/10, 130b/01, 139a/15

ṭaleb eyle- 134b/02

tamām-ı muʿāvenet eyle- 112a/05

taşarruf eyle- 10b/19

ṭavāf eyle- 134b/20

taʿyīn eyle- 7b/07, 98b/03, 98b/14

teʿaḳḳul eyle- 144a/02

teblīġ eyle- 43a/10

tecāvüz eyle- 11a/14, 136a/20

tefaḥḥuş eyle- 18b/15

teftīş eyle- 47a/06

teʾḫīr eyle- 129b/11

teklīf eyle- 98b/09
tekrār eyle- 98a/06
telaḳḳī eyle- 78a/13
temennī eyle- 47b/06
temessük eyle- 50b/09, 108a/20, 117b/18
tenḳīṣ eyle- 2b/08, 2b/19
terbiyet eyle- 101b/18, 101b/19
tercīḥ eyle- 23a/03
terfīʿ ve melāmet eyle- 137a/02
terk eyle- 39b/07
tertīb-i ḥıfẓ eyle- 34b/02
tertīb eyle- 35a/02, 72a/13, 72a/16
tesviye eyle- 2b/14
teşbīh eyle- 84b/08
teşebbüh eyle- 79b/03
tetebbuʿ ve tefaḥḥuṣ eyle- 136b/08
tevaḳḳuf eyle- 23a/21
tevāżuʿ eyle- 144a/12
teveccüh eyle- 22a/19
tevşīḥ eyle- 73a/03
tevzīʿ ve taḳsīm eyle- 92a/19
teẕekkür eyle- 143a/18
tezkiye eyle- 2b/16
tīz ve ziyāde eyle- 128a/03
taḳrīr eyle- 138b/04
töhmet eyle- 60b/01
ʿ**unf eyle-** 85b/04
vaḳt-ı iḳtiżā eyle- 101a/02
vażʿ eyle- 2b/14, 98a/18
vāżıḥ ve lāyiḥ eyle- 136b/01
vesīle eyle- 78a/07
yaḳın eyle- 42b/09
yir eyle- 119a/14
yir eyledükden şoñra 137b/20
żabṭ eyle- 70b/13
ẓāhir eyle- 140a/18
żaʿīf ve nizār eyle- 66a/12
żarar eyle- 82a/18
żāyiʿ eyle- 40a/12, 47b/19, 137a/05
ẕelīl ve şikeste eyle- 13a/19
ziyāde eyle- 86a/21, 105b/09, 111b/09, 128a/04, 128b/05, 132b/20
[=360]

eyleyici Eyleme işini yapan.
e.+dür 20a/17
[=1]

eylük Maddi bir karşılık beklemeden yapılan yardım, lutuf, iyilik.
e.+ile (eylüg-ile) 77a/14
e.+ine (eylügine) 143b/21
e. it- 83a/11
[=3]

eymen Ar. Çok uğurlu, çok kutlu.
e. bil- 88a/14
e. ol- 40a/05, 56b/13
[=3]

eyn Ar. Mekan.
e.+de 7b/10
[=1]

eyü İyi.
e. 8b/20, 16a/06, 24a/18, 33a/20, 39b/08, 72a/10, 79b/04, 80a/10, 80b/13, 80b/15, 81b/13, 82b/18, 83a/04, 85a/04, 88a/09, 111b/04, 115a/05, 115a/08, 124a/06, 128a/08, 128a/08, 129a/11, 130b/09, 130b/11, 131b/02, 141a/02, 143b/10, 143b/11, 144a/14

e.+dür 82a/11, 83a/16, 83a/17
e.+dür diyü 28b/20
e.+lere 84b/03
e.+leri 81a/14
e.+si 77a/10, 79b/02, 86b/15
e.+sin 129b/12
[=39]

eyürek Daha iyi.
e. 87b/16
[=1]

eyyām Ar. Günler.
e.+ı 10a/18, 66b/08, 71a/14, 105a/16
e-ı ḥayāt 9a/06
e.-ı ṣabā 42b/21
e.+ında 90a/19, 123b/01, 130a/20
e.+ını 5b/04, 90b/20
[=11]

eyyūb Kur'an'da adı geçen ve başına gelen dert ve sıkıntılara sabretmesiyle bilinen Eyyüp peygamberin adı.
e. 13a/21
e.+a (ḥażret-i eyyūb) 14a/16
e.+uñ (ḥażret-i eyyūb) 13b/20
[=3]

eẕā Ar. Eziyet, sıkıntı verme, üzüntü, cevr.
e.+sında 49a/16
[=1]

eżdād Ar. Zıtlar, birbirine ters olan şeyler.
e. 5b/15
e.+a 137b/09
e.+ı 51b/01
e.+ı-y-ıla 51a/17
e.-ı müzāḥime 46a/16
e.+uñ 46b/04, 137b/10
e. üzerine 140b/04
[=8]

ezeliyye Ar. Ezelî kelimesinin müennes şekli.
e.+ye (aḥkām-ı ezeliyye) 63a/19
[=1]

eẕhān Ar. Zihinler.
e.-ı ṣāfiye 72b/18
e.-ı ṣaḥīḥa 19a/11
[=2]

ezmine Ar. Zamanlar.
e.+nüñ 25b/07
[=1]

fācir Ar. Kötü işler yapan, işrete düşkün olan kimse, sefih.
f.+leri 28b/19
[=1]

faḫḫār Ar. Çok övünen, övüngen.
f. 65b/13
[=1]

fāḫır Ar. Övünen, iftihar eden.
f. 59a/03, 81a/17
[=2]

fāḥiş Ar. Aşırı, çok fazla, insafsız derecede fazla.
f. 19b/21, 44b/09, 85a/15, 88b/11
f. (ıżṭırāb-ı fāḥiş it-) 13b/08
[=5]

faḫr Ar. Övünme, iftihar.
f.+a 140b/19
f. it- 21a/02, 30b/13, 56b/16, 56b/17, 57a/02, 57a/03, 114a/07, 114a/07, 133b/05
[=10]

fāʾide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, yarar.

f. 28b/02, 70a/05, 90a/15, 137a/03, 140b/16

f. (ilḥāḥ-ı fāʾide it-) 85a/21

f.+ler 124a/12, 124b/21

f.+leri 143a/01

f.+lerüñ 46a/04

f. ol- 61b/11, 61b/19

f.+si 53a/04, 53a/05, 64a/14, 131a/08

f.+sine 12b/04

f.+sini 124b/21

f. vir- 44a/14, 67a/05, 106a/02

f.+yi 142a/21

[=22]

fāʿil Ar. Yapan, işleyen kişi.

f.+dür 103b/20

f.+inüñ 11b/18

f.+üñ 103b/20

[=3]

fāʿile Ar. Fâil kelimesinin müennes şekli.

f.+ile 7a/03

[=1]

fāḳa Ar. İhtiyaç, yoksulluk.

f. 30b/17

f. (faḳr u fāḳa) 14a/04, 130b/15

f.+sı 135a/11

[=4]

faḳaṭ Ar. Zıt hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar, ancak, yalnız, ama anlamlarında.

f. 21b/09, 76b/16, 105b/02

[=3]

faḳd Ar. Yokluk, fıkdan.

f.+ı 65b/01

f.+ı-y-ıla 58b/06, 67b/19, 68a/09, 69b/18

f.-ı merġūb 69b/08

f.+ına 67a/17

f.+ından 11a/02, 30b/07, 67a/15, 67b/10, 67b/14

f. it- 68b/12

[=13]

fāḳıd Ar. Az rastlanan şey.

f.+lar-ımış 101a/20

f. ol- 68a/17

[=2]

faḳīr Ar. Yoksul muhtaç kimse.

f. 26a/19, 99b/11, 143b/17

f.+i 75b/11, 76b/05

f.+lerden 82a/11

f.+lere 142b/06

f. ol- 142b/03

[=8]

faḳīrü'l-ḥāl Ar. Fakir hâlde.

f. ol- 135a/13

[=1]

faḳr Ar. Fakirlik, yoksulluk.

f. 30b/17, 65b/02

f.+dan 71a/03

f.+ı 135a/06, 135a/10

f.+ıla 66a/09

f.+ına 58b/09

f.+ile 8b/10

f. u fāḳa 14a/04, 130b/15

[=10]

fāl Ar. Çeşitli şeylere bakarak gelecekte olacaklar hakkında anlamlar çıkarma, gelecekten haber verme.

f. ṭut- 51b/20

[=1]

fānī Ar. Son bulucu, ölümlü, kalımsız.

f. 104a/12

f.+de (ʿālem-i fānī) 30a/05

f.+de (mevādd-ı fānī) 10b/19

f.+den (vücūd-ı fānī) 104b/09

f. ḳıl- 48b/08, 92a/03

f. ol- 62b/01, 69b/17

f.+ye (nefs-i ḥayvānī-i fānī) 21b/17

[=9]

fāniye Ar. Fâni kelimesinin müennes şekli.

f. (ḥayāt-ı fāniye) 97b/14

f. (ḥayāt-ı fāniye üzerine) 143a/05

f.+me (ḥayāt-ı fāniye) 101b/18

f.+yi (aġrāż-ı ḫasīse-i fāniye) 47b/20

[=4]

farażā Ar. Farzedelim ki, tutalım ki, diyelim ki, söz gelişi anlamlarında.

f. 39b/10, 55a/13, 59b/08, 68a/15, 96a/07, 98a/01, 103b/13, 133b/13, 138a/03

[=9]

farfavriyus Porfiryus. Yeni- Platoncu düşünür.

f. 7a/13

[=1]

fāriġ Ar. Vazgeçmiş, el çekmiş.

f.+lerdür 104b/16

f. ol- 22a/05, 41a/18, 43b/15, 53b/20, 59a/09, 78b/15, 82b/01, 84b/13, 102b/06, 104b/07, 107a/21, 117b/08, 118b/12, 120a/16, 122a/11, 122a/17, 122b/12, 127b/16, 142b/13

[=20]

fāriġul-bāl Ar. Rahat, gürültüden uzak.

f. ol- 59a/20

[=1]

fārisī Far. Farsça, İran dili.

f. 11a/08

[=1]

farḳ Ar. İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan, başkalık, farklılık.

f. 58a/02, 70b/05, 96b/20, 97b/12, 132a/04, 132a/06, 132a/07

f.+a 132a/04

f. it- 27a/07, 141b/04

f. ol- 116a/09

[=11]

fars Far. İran milletinin adı ve bu milletten olan kimse.

f. 84a/17

f. (ḥakīm-i fars) 109a/10

f.+da (emṯāl-ı fars) 87b/16

[=3]

farṭ Ar. Haddinden fazla olma.

f.-ı ġażab 52b/01

f.-ı teyaḳḳuẓ üzere 119b/08

[=2]

farż Ar. İslam dininde Allah'ın emri olduğu net bir delille sabit olan, özürsüz olarak terki büyük günah olan yükümlülük.

f.+ıla 70a/02

f. it- 56b/19, 64b/02, 70a/02

f. ol- 41a/11

[=5]

fāsıḳ Ar. Fısk u fucur sahibi, şeraat hükümlerine uymayan kimse.

f.+ları 28b/19

[=1]

fāsıḳa Ar. Fâsık kelimesinin müennes şekli.

f. 111a/14

f. (medīne-i fāsıḳa) 106b/11

f. (müdün-i fāsıḳa) 116b/18

[=3]

fāsid Ar. Bozuk, kötü.

f. 52a/04, 142a/19

f.+dür 64a/16

f. eyle- 138a/06

f.+idür (ṭamaʿ-ı fāsid) 61a/08

f. ḳıl- 92a/03

f. ol- 40b/03, 64a/16, 121b/17

[=9]

fāside Ar. Fâsid kelimesinin müennes şekli.

f.+nüñ (ḫayālāt-ı fāside) 67a/02

f.+sinden (ḫayālāt-ı fāside) 65a/07

f.+ye (nüfūs-i fāside) 119a/10

[=3]

faṣīḥ Ar. Sözü böyle söyleyen kişi.

f.+in 88b/17

[=1]

faṣl Ar. Bölüm, devre.

f. 3a/08, 4a/19, 6b/01, 89a/13, 95a/12, 106a/16, 117b/06, 126a/09, 130a/12, 139a/03, 142b/11

f.+a 84b/16

f.+da 6b/03, 11a/06, 11b/16, 74a/07, 87a/12

f.+dur 71a/08, 89a/13

f.+ı 11a/08, 16b/11, 84b/13

f.-ı bahār 13a/11

f.-ı bi-ʿaynihī 11a/07

f.+ında 19b/09

f.+uñ 73b/14

f. üzerine 142b/15

[=27]

fāş Far. Meydana çıkmış, açığa vurulmuş anlamına gelir.

f. it- 79b/18, 123b/10, 123b/14, 126a/12, 135a/03

f. itdür- 137a/02

f. ol- 123b/21, 127a/08

[=8]

fāyiḳa Ar. Fâik kelimesinin müennes şekli.

f. (aṣḥāb-ı ḳavī-i ʿaẕīme-i fāyiḳa)

[=1]

fāyiḳ Ar. Daha üstün, müreccah.

f. ol- 111b/06, 115b/04, 124a/20, 133a/15

[=4]

fāyiz Ar. Başarılı olan, üstün gelen.

f.+ler 38a/11

f. ol- 97b/10

[=2]

fāżıl Ar. Ahlakı, ilmi, sahip olduğu özellikler bakımından üstün, fazilet sahibi, erdemli.

f. 56b/19, 67a/01, 72b/07

f. (adil-i fāżıl ol-) 36a/13

f. (dost-ı fāżıl) 50a/10

f. (ġayr-ı fāżıl) 106b/15, 110a/02

f. (ḫayyir-i fāżıl) 103a/02

f. (ḫayyir-i fāżıl ol-) 130b/11

f. (reʾīs-i fāżıl) 116a/21

f. gibi 14b/17

f.-ı evvel 108b/01

f.+lar 116a/10

f.+lar-ıla 106a/07

f.+laruñ 117a/08

f. ol- 44a/20, 106a/02

f.+uñ 137a/04, 137a/05

[=19]

fāżıla Ar. Fâzıl kelimesinin müennes şekli.

f. (ʿaḳıl-ı fāżıla) 87a/13

f. (medīne-i fāżıla) 106b/04, 106b/14, 106b/18, 116b/19, 117a/11

f. (medīne-i ġayr-ı fāżıla) 106b/06

f. (reʾīs-i fāżıla) 116b/03

f.+da (medīne-i fāżıla) 110a/07

f.+da (medīne-ifāżıla) 111a/11

f.+da (müdün-i fāżıla) 117a/07

f.+dur (siyāset-i fāżıla) 117b/12

f.+nuñ (medīne-i fāżıla) 106b/17, 108b/21, 109a/01, 109a/15, 109b/09, 116a/11

f.+nuñ (müdün-i fāżıla) 116b/03

f.+y-ıla (siyāset-i fāżıla) 117b/16, 118a/01

f.+ya (medīne-i fāżıla) 113b/01

f.+ya (nefs-i fāżıla) 14b/09

[=23]

fażīḥat Ar. Rezillik.

f. 69a/17

f.+a 77b/10

f.+dan (ḥuṣūl-ı fażīḥatdan ṣoñra) 79a/01

f.+dur (müstedʿī-i fażīḥat) 62a/04

f.+ı 28b/18, 60a/14

f.+ından 30b/04

f. it- 13b/09

f.+lara 61a/10, 78b/05

f.+larına 28b/21

[=11]

fażīlet Ar. Dürüstlük, iffet, merhamet, alçak gönüllülük, yiğitlik, adalet, kerem gibi ahlaki meziyetlerin hepsine birden verilen isim, erdem.

f. 4a/14, 8b/12, 11b/05, 12b/06, 16a/06, 21a/11, 21b/16, 24b/17, 24b/17, 25b/21, 27a/08, 27a/12, 28a/10, 28b/10, 29a/14, 30a/07, 30a/12, 32a/03, 35a/01, 39b/01, 41b/07, 42a/05, 42a/09, 43a/13, 43a/19, 44a/04, 54a/04, 56b/13, 56b/20, 56b/21, 57a/04, 70b/15, 93b/07, 94b/08, 106b/12, 122b/13, 130b/11, 130b/18, 132a/12, 132a/16, 133b/21, 142a/07, 143a/06

f. (āḫır-ı merātib-i fażīlet) 11b/17

f. (ehl-i fażīlet) 76b/10

f. (iltimās-ı fażīlet ol-) 99b/21, 100a/01

f. (kesb-i fażīlet) 9b/09

f. (nefs-i fażīlet) 12b/05, 27a/07

f. (ṣāḥib-i fażīlet) 21b/08

f. (ṣarṭ-ı fażīlet) 29b/18

f. (ṭālib-i fażīlet) 43a/18, 43b/09, 68b/02

f. (ṭālib-i fażīlet ol-) 50b/14

f. bul- 44a/20

f.+de 11a/16, 27a/10, 27b/07

f.+de (noḳṣān-ı fażīlet) 29b/03

f.+den 29a/19, 34b/07, 94b/05, 111a/11

f.+den (cins-i fażīlet) 20b/17

f.+den (ġayr-ı fażīlet) 27b/05

f.+den (ṣāḥib-i fażīlet) 21b/08

f.+dür 34b/07, 118a/20

f.+dür (maḳām-ı fażīlet) 53a/11

f.+e 5a/06, 15b/07, 25a/06, 27b/06, 34b/04, 38b/19, 59b/07, 75a/10, 105b/09, 113a/21, 131a/04

f.+e (ḳavāʿıd-ı fażīlet) 122b/20

f.+e (ṭālib-i fażīlet) 71a/06

f.+e (ṭarīḳ-ı fażīlet) 25a/09

f.+i 5b/07, 9b/15, 11a/20, 11b/06, 20b/14, 27b/05, 34b/21, 42b/17, 54a/03, 57a/07, 95b/08, 95b/19, 101b/20, 105b/01, 111a/14, 120b/19, 120b/20, 120b/20, 131b/11, 138b/20, 138b/21

f.+i (ḥıfẓ-ı fażīlet) 43b/07

f.-i ʿadālet 20b/19, 31b/12, 32a/04

f.-i ʿaẕīmet 118a/19, 118b/01

f.-i cismāniyye 9b/06

f.-i evsaṭ 27a/05

f.-i ḥayā 27a/02

f.-i ḥikmet 20b/10

f.-i ʿibādet 27a/04

f.-i ʿiffet 20b/16, 28a/11, 66a/10

f.-i ilāhiyye 104b/05

f.-i ʿilm 20b/10, 21b/18, 53b/18, 54b/06

f.-i ḳabūl eyle- 43a/14

f.-i muḥabbet 95b/15

f.-i nefsānī 41a/03

f.-i nefsāniyye 40b/19

f.-i rūḥāniyye 9b/05

f.-i ṣadāḳat 131a/21

f.-i ṣebāt 32a/10

f.-i seḫā 20b/17

f.-i şecāʿat 20b/14

f.-i tāmm 15a/08

f.-i tevāżuʿ 27a/03

f.+idür 61a/20

f.+ile 20a/08, 39b/18, 49b/20

f.+ile (ṣıfat-ı fażīlet) 43a/21

f.+ile (tamām-ı fażīlet) 102a/02

f.+in 89a/14

f.+indedür 95a/12

f.+inden 131a/17

f.+ine 39a/19

f.+ini 14b/15, 98a/21

f.+inüñ 130a/12

f.+ler 24b/08, 51a/20, 92a/14, 133b/18

f.+ler-ile 9a/19, 121a/01

f.+lerde 31b/15, 140b/05

f.+lerden 57a/13

f.+lerdür 69b/02

f.+lere 70b/10, 104b/04

f.+lerinüñ 20b/07, 27b/11

f.+lerüñ 21a/16

f.+üñ 6b/14, 20b/19, 21a/17, 24b/14, 25a/01, 25a/05, 25b/06, 25b/21, 27b/05, 38b/14, 39a/15, 52b/17, 57a/14, 98b/17, 104b/04, 118a/20, 131b/14

f.+üñ (ḥilm-i fażīlet) 58a/20

f. üzerine 43a/11

[=183]

fażīletlü Fazilet sahibi, erdemli.

f. 115a/05, 133b/03, 133b/05, 133b/08

f.+si 80b/14

[=5]

fażīletsüz Erdem sahibi olmayan.

f. 118a/21

[=1]

fażl Ar. Cömertlik, iyilik, lutuf, kerem.

f. 40b/06, 94b/14, 95a/08, 95a/09, 123a/10

f. (ehl-i faż̧l) 8b/03

f. (mūcib-i faż̧l) 57a/12

f. (ṣāḥib-i faż̧l) 57a/13

f.+da (ġāyet-i faż̧l) 16b/01

f.+dan 29a/19

f.+dur (ṭaleb-i meveddet-i ehl-i faż̧l) 24a/17

f.+ı 12a/21, 15b/17, 57a/11

f.-ı daʿvā it- 125b/15

f.-ı ḳuvvet 91b/06

f.+ıla 56b/18, 58a/08

f.+ın 125b/13

f.+ına 45b/08

f.+uñ (ehl-i faż̧l) 73a/03

[=21]

faż̧la Ar. Her zamankinden çok, ziyade.

f. 75a/04

[=1]

febihā Ar. Ne iyi, tamam.

f. 52b/16

[=1]

fedā Ar. Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme.

f. it- 127b/21

f.+yum 138a/19

[=2]

fehm Ar. Anlama, anlayış, idrak.

f. 144a/08

f. (noḳṣān-ı fehm) 14a/12

f. (sūʾ-i fehm) 117a/17

f. (sürʿat-ı fehm) 22a/15, 26b/06, 26b/09

f.+de 11b/02

f.+dür (sürʿat-ı fehm) 22a/12

f. eyle- 144a/01

f.+i 37a/09, 82a/13

f.+ine 142a/20

f. it- 15a/07, 15a/12, 35a/01, 83a/21, 85b/03

[=17]

fehmsüz Anlayışsız.

f. (iḥkām-ı fehmsüz) 26b/11

[=1]

fekeyfe Ar. Bozma, kesme, ayırma, koparma.

f. 36a/07, 65a/03, 136b/15

[=3]

felāḥ Ar. Kurtuluş.

f. 2b/16

f.+a 76b/11

f.+ını 2b/06

[=3]

felek Ar. Dünya, devran.

f.+inüñ (ibdāʿ-ı felek) 1b/05

[=1]

felekiyye Ar. Felekî kelimesinin müennes şekli.

f.+yi (evżāʿ-ı felekiyye) 1b/03

[=1]

fellāḥ Ar. Ekinci, çiftçi.

f.+lar 120b/10

f.+laruñ 120b/19

f.+uñ 34a/06

[=3]

felsefe Ar. Akla, akıl yürütmeye dayanılarak kavramlar düzeyinde ifade edilen, her aşamasında eleştiriye açık gerçek arayışı; her türlü peşin hükümden

uzak bir şekilde konuları inceleyen akli bilgi disiplini, hikmet.

f.+de 64a/15

[=1]

fenā Ar. Hoşa gitmeyecek durumda olan, kötü, bet.

f. 62b/11

f. bulduḳdan ṣoñra 100b/05

f. bulmazdan öñden 45b/16

f.+dan 65b/10, 103a/09

f.+muz 51a/02

f.+sı 63b/06

[=7]

fenn Ar. Matematik, fizik, kimya, biyoloji vb. ispat ve tecrübeye dayanan bilimlerin ortak adı.

f.+de 43b/17, 72b/17, 83b/19

f.+den 43b/08

f.+dür 43b/07

f.+e 83b/19, 83b/19, 84a/07

f.+i 84a/08

[=9]

ferāġ Ar. Vazgeçme, çekilme, feragat etme.

f. 78b/13

f. bul- 44a/02

[=2]

ferāġat Ar. Hakkından isteyerek vazgeçme.

f. 26b/03, 30b/10, 59a/19, 136a/12

f.-ı şıddīḳ 24a/05

f.+um 123b/01

[=6]

feraḥ Ar. Hoşa giden bir durumdan duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

f. 47a/03, 47a/17, 69b/16, 84a/10, 134a/17, 139b/04, 139b/06, 140b/18

f. (ibtihāc u feraḥ bul-) 10a/08

f. bul- 22b/12, 23b/17, 67b/08, 67b/19, 135a/01

f.+da 133b/13

f.+dur 68b/01

f. göster- 83b/09

f.+ı 68a/08, 134b/05

f.+ıla 50a/19, 68b/19, 88b/06, 91a/17

f.+lar 105a/07

f. ol- 143a/16

f.+uñuz 68a/03

f. üzerine 100b/03, 103a/03

[=28]

ferāhet Ar. Şan, şeref.

f. 57a/12

[=1]

ferāset Ar. Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin açıklığı, anlayış, sezgi.

f. 83b/10, 87b/14, 140b/07

f.+i 125a/11

f.+ile 20a/08, 135a/18

[=6]

ferc Ar. Yarık, çatlak.

f.+leri 34b/03

f.+üñ 15a/01, 94b/21

[=3]

ferd Ar. İnsanlardan her biri, kişi, kimse, birey.

f. 91a/04

f.+e 93b/05

f.-i āḫar 19a/06

f.+üñ 19a/06

[=4]

ferd-ā-ferd Ar. Fert fert, tek tek.

f. 73a/18

[=1]

feres Ar. At, beygir.

f.+de (ḫuṣūṣ-ı feres) 19b/14

[=1]

ferīd Ar. Eşsiz, tek.

f. ol- 45b/06

[=1]

ferişte Far. Melek.

f. 15a/10

f.+ler-ile 104b/08

[=2]

ferrāş Ar. Döşeyen seren, yatak vb. şeyleri yayan kimse.

f.+ın 80a/08

f.+uñı 144a/13

[=2]

feryād Far. Yüksek sesle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık, figan.

f.+ıla 42b/02

f. it- 83a/07, 83a/08

[=3]

fesād Ar. Doğal durumdan çıkma, bozulma, bozukluk.

f. 32a/07, 34a/17, 34a/18, 67b/17, 73a/14, 78b/04, 99b/14, 99b/14, 101a/04, 101a/06, 101a/09, 122a/04

f. (sebeb-i fesād ol-) 44b/19

f.+a 52b/14, 67b/11, 70b/19, 80a/08, 81a/09, 81b/12, 93b/04, 141b/05

f. bul- 77b/20

f.+da 67a/20

f.+dan 74a/10, 142b/19

f.+dan (reẕīlet-i fesād) 32a/10

f.+ı 39b/17, 67a/13, 67b/15, 80b/09, 88b/14, 95b/12, 120b/14, 121b/17, 121b/20, 122a/03, 126b/17, 127a/01, 133a/15

f.+ı-y-ıla 67b/16

f.-ı ʿaḳl gibi 8a/04

f.+ı ile 9b/03

f.-ı inḥilāl 32a/18

f.-ı taḫayyül 52b/05

f.-ı terbiyet 102a/08

f.+ın 64a/17

f.+ına 44b/17, 53b/13, 93b/09

f.+ından 121b/17, 136a/01

f.+ını 5b/12, 67b/03

f.+ınuñ 123b/02

f. iste- 64a/18, 64a/18

f.+lar 60b/16, 99b/15

f.+lardan 29a/02, 34a/18, 34b/01

f.+ları 34b/14, 79a/08, 79a/15

f.+larındandur 57b/06

f.+laruñ 25b/18

f.+uñ 58b/04, 73b/21

f.+uñ (ṣāḥib-i fesād) 44b/08

[=69]

fesādsuz Bozukluk olmadan.

f. 67b/11, 67b/11

[=2]

feṣāḥat Ar. İfadede, kelimelerden her birinin ve bu kelimelerden meydana gelen cümlelerin lafız, anlam, ahenk ve kurallara uygunluk bakımından yerinde, düzgün, doğru olması durumu.

f.+ıla 45b/18, 89a/05

[=2]

fesr Ar. Açıklamak, beyan etmek.

f. 139b/05

[=1]

feṭānet Ar. Yaratılıştan gelen çabuk anlama yeteneği, zihin açıklığı, anlayış, kavrayış.

f. 65a/08

f.+e 54b/18, 54b/18

[=3]

fetḥ Ar. Bir memleket, şehir veya yeri savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme.

f. it- 10a/14

[=1]

fevāḥiş Ar. Kötülükler.

f.+de 28b/20

f.+den 17b/06

f.+e 75b/03

f.+i 61a/11

[=4]

fevāʾid Ar. Faydalar, kârlar.

f.+i 69b/20

f.+i (cemʿ-ı fevāʾid) 127b/15

f.-i dünyeviyye 70a/01

f.-i keşīre-i müştemil 45b/19

f.-i müktesibe 74a/18

[=5]

fevāyid Bk. **fevāʾid**

f.+i 72b/10

f.-i keşīre 12b/21

f.+ile 69b/19

[=3]

fevḳ Ar. Üst, yukarı.

f.+dur 101b/11, 101b/14

f.+ında 45b/10

f. ol- Daha üstün olmak, ötesine geçmiş olmak. 139a/05

[=4]

fevt Ar. Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek biçimde kaybetme, elden kaçırma.

f. 67b/17

f.+e 58b/03

f. eyle- 143a/11

f.+i 67b/15, 67b/16, 67b/19, 68a/05, 68a/09, 69b/18

f.+i-y-ile 58b/06, 69b/07, 69b/11

f.-i ḫavf 58b/02

f.-i maṭlūb 69b/08

f.+i üzerine 11a/03

f.+inden 67a/15, 67b/15

f.+ine 16a/20, 67a/17

f. it- 121a/07, 128a/10

f. ol- 10b/17, 23a/21, 41b/08, 43a/06, 51a/08, 68a/03, 68a/07, 69b/17, 100a/17, 111a/05, 111a/05, 136a/06

[=33]

fevz Ar. Kurtuluş, necat.

f. 2b/16, 4a/04

f.+dür (maḳām-ı ehl-i fevz) 38a/11

f.+e 76b/11

[=4]

feylesof Ar. Filozof.

f. (naẓar-ı feylesof) 8b/06

[=1]

feyṯaġuris Pisagor. Antik İyonya'nın en ünlü düşünürlerinden biridir.

f. gibi 7b/15

[=1]

feyż Ar. Verimlilik, bereket.

f.-i ʿaḳl 37a/06

f.+idür 16b/04

f.+inden 36b/19

f. ol- 89a/21, 95b/18

[=5]

feyżānī Bolluk, bereketle ilgili.

f. gibi 32a/01

[=1]

feżā Ar. Geniş ova, geniş alan.

f. 58b/03, 59a/06, 61b/12

f. (ḫavf-ı feza) 11b/08

[=4]

feżāḥat Ar. Rezillik, edepsizlik.

f.+ı 140a/07

f.+lara 78b/20

f.+laruñ 78a/10

[=3]

feżāḥatlu Rezillik, edepsizlik barındıran.

f. 30b/03

[=1]

feżāʾil Ar. Faziletler.

f.-i (baʿżı-ı feżāʾil) 138b/10

[=1]

fezʿasuz Korkmada, sızlanmadan.

f. 67b/07

[=1]

feżāyiḥ Ar. Rezillikler, edepsizlikler, alçaklıklar.

f.+e 77b/09

[=1]

feżāyil Bk. **feżāʾil**

f. 12b/20, 21a/12, 24b/10, 25a/04, 51a/13, 109b/10, 138b/17

f. (ādāb-ı feżāyil) 4a/07

f. (aṣḥāb-ı feżāyil) 75a/06

f. (ecnās-ı feżāyil) 7b/19

f. (ecnās-ı feżāyil-i dört) 20b/20

f. (ecnās-ı feżāyil-i erbaʿa) 27a/20

f. (envāʿ-ı feżāyil) 23b/08

f. (erbāb-ı feżāyil) 27b/04

f. (iktisāb-ı feżāyil) 42a/12

f. (neyl-i feżāyil) 14b/10

f. (sāʾir-i feżāyil) 7b/21

f. (siyāset-i feżāyil) 92a/14

f. (ṭaleb-i feżāyil) 43a/03

f.+de 31b/06, 32a/03, 39a/10

f.+de (nüfūs-i erbāb-ı feżāyil) 47b/13

f.+de (taḥdīd-i feżāyil) 24b/16

f.+de (taḫt-ı ecnās-ı feżāyil) 26a/21

f.+den 11b/10, 21b/07, 75a/10, 138b/19, 138b/21

f.+den (ecnās-ı feżāyil) 22a/09, 24b/12, 27b/01

f.+den (erbāb-ı feżāyil) 94b/20

f.+den (merātib-i feżāyil) 11a/09

f.+dür (ekmel-i feżāyil) 95b/03

f.+dür (envāʿ-ı feżāyil) 7a/18

f.+dür (maʿden-i feżāyil) 57b/12

f.+e 18a/21, 53a/21, 105b/15

f.+e (ṭarīḳ-ı feżāyil) 38a/15

f.+e (terbiyet-i feżāyil) 83a/17

f.+i 10a/02, 21a/20, 38b/11, 40a/01, 69b/03

f.+i (envāʿ-ı feżāyil) 9a/17

f.+i (mücerred-i feżāyil) 105b/14

f.-i erbaʿa 27a/19

f.-i insāniyye 104b/02, 104b/05, 104b/11, 104b/17

f.-i merātib 12a/03

f.-i meẕkūre 38a/08

f.-i nefs 11a/05

f.+ile 13b/05, 21a/03

f.+ile (erbāb-ı feżāyil) 17b/13, 142a/06

f.+inden 25b/08, 97b/15

f.+inüñ 138b/04

f.+üñ 7b/21, 8a/01, 18a/20, 21b/09, 21b/19, 25b/08, 38b/13, 40a/05, 51a/18, 51b/01

f.+üñ (ecnās-ı feżāyil) 26a/01, 27a/21

f.+üñ (envāʿ-ı feżāyil) 24b/07

f.+üñ (ṭarīḳ-ı feżāyil) 25a/11

[=79]

fıḳdān Ar. Yokluk, eksiklik.

f.+ı 60b/02, 65a/19

f.+ında 68a/20

[=3]

fıḳh Ar. İslamiyet'in bütün ameli hükümlerini şer'i delilleriyle birlikte açıklayan ilim.

f. 109b/16

f.+dan 44a/16

[=2]

filḳ Ar. Talihsizlik.

f. 85a/14

[=1]

fıraḳ Ar. Fırkalar.

f.-ı muḫtelife 92a/17

[=1]

fırṣat Ar. Bir şeyin olması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman.

f.+ı 141a/15

f. iste- 128b/15

[=2]

fısḳ Ar. Hak yoldan çıkıp her türlü günahı işlemeyi huy edinme, fenalık, ahlaksızlık.

f. 27a/03, 27a/04, 28a/18

f.+a 29b/10

f.+dan 34b/03

f.+ıla 2b/19, 45a/08

[=7]

fiṭnat Ar. Her şeyi çabuk anlayıp kavrama durumu, zihin açıklığı, fetanet.

f.+ıla 77a/10

[=1]

fiṭrat Ar. Yaratılış.

f. 15b/11

f.+da 116a/06

f.+da (aṣl-ı fiṭrat) 53a/04

f.+da (ibtidā-i fiṭrat) 42a/14

f.+da (mebdeʾ-i fiṭrat) 28a/05

f.+da (ṭıfl-ı ibtidā-i fiṭrat) 18b/15

f.+ı 53b/21

f.+ında 4a/08, 17b/17, 43b/10, 89a/16, 108a/14

f.+ında (ġayr-ı fiṭrat) 18a/03

f.+ından 17b/05

f.+lara 107a/13

f.+larında 98b/13

f.+larında (ibtidā-i fiṭrat) 10a/13

[=17]

fıṭrī Ar. Yaratılıştan olan, doğuştan ve doğal olarak var olan.

f. 26b/09

[=1]

fī Ar. Harf-i tarif "el" almış Arapça kelimelerin başına gelen, bunlara "-de, içinde" anlamı katarak zarflar yapan ek.

f. 33b/21, 34a/01

[=2]

fi'l-cümle Ar. Nihayette, sonunda.

f. 54b/05, 58a/13, 60a/13, 71a/05, 108a/05

[=5]

fi'l-ḥaḳīḳa Ar. Gerçekten, doğrusu.

f. 93b/14

[=1]

fi'l-ḥāl Ar. O anda, hemen şu anda.

f. 56b/01, 59a/11, 60a/05, 97a/06, 102b/16, 118b/11, 140b/11

[=7]

fi'l-miṯl Ar. Benzerindeki gibi.

f. 66b/11, 135b/21

f.-i dünyā 47b/05

[=3]

fi'l-vāḳıʿ Ar. Gerçekte, doğrusu.

f. 15a/17, 134a/11

[=2]

fī-āsānlıḳ Ar. Kolaylık ile.

f.-ıla (fī-āsānlıġ-ıla) 131a/10

[=1]

fī-nefsü'l-emr Ar. Nefsin emri ile.

f. 91a/05

[=1]

fikr Ar. Düşünce, zihinde tasavvur edilen şey, düşün.

f. 54a/11, 123b/05

f. (terk-i fikr it-) 61b/20

f. (vehm ü ḫayāl ü fikr) 107a/18

f.+de 120a/14

f.+den 65a/09

f.+den (erbāb-ı fikr) 18b/18

f.+den (taḳdīr-i fikr) 11a/17

f.+e 15b/13

f.+e (ṣıḥḥat-ı fikr) 8b/15

f. eyle- 64b/10, 143a/11

f.+i 26b/16, 30a/06, 48b/21, 66b/20, 83a/18, 91b/20, 106a/03, 123b/14, 143b/20

f.-i ġālib 85b/17

f.-i meşaḳḳat 45b/03

f.+ile 8a/18, 17a/02, 54b/03, 129b/01

f.+ile (ṭarīḳ-ı fikr) 52b/21

f.+inden 45a/18

f.+ine 36a/10, 46b/08

f.+ini 69b/09, 123a/12

f.+inüñ 123a/12

f. it- 5a/16, 17b/07, 54a/07, 68a/15, 118b/07, 123a/13, 123a/21, 143a/08, 143a/21

f.+lerinden 47a/18

f.+lerini 124a/11, 140a/11

f.+üñ 8a/16, 20b/02, 26b/16, 49a/08

f. üzerine 139b/21

[=51]

fikriyye Ar. Fikrî kelimesinin müennes şekli.

f.+nüñ (ḳuvvet-i fikriyye) 26a/06, 26a/08, 106b/11

f.+y-ile (ʿaḳl-ı ḳuvvet-i fikriyye) 22b/0

f.+y-ile (ṭālib-i umūr-ı fikriyye) 45b/0 [=5]

fiʿl Ar. Olup gerçekleşmiş iş, davranış, kasıtlı kasıtsız her türlü iş, eylem, amel.

f. 2a/19, 7a/01, 11b/18, 16b/13, 22a/03, 30b/21, 35a/18, 39a/07, 49a/15, 50b/18, 73b/02, 74b/02, 89b/09, 103b/06, 118b/12, 126b/07

f. (iẓhār-ı fiʿl ol-) 12a/10

f. (mebdeʾ-i fiʿl) 35a/20

f. (saʿādet-i fiʿl-i eşḳıyā) 13b/05

f. (ẕāt-ı fiʿl) 12a/07

f.+de 7a/03, 7b/11, 71a/05

f.+den 12a/01, 60b/10, 82b/01, 141a/09

f.+den (nefs-i fiʿlden ötürü) 12b/03

f.+den ġayrı 11b/18

f.+dür (ḥaḳīḳat-ı fiʿl) 12a/07

f.+e 5b/08, 12a/11, 12a/19, 14a/15, 35a/17, 39a/07, 39a/13, 39b/09, 91b/10, 92a/20, 94b/19, 98a/12, 114a/20, 143b/02

f.+i 4b/10, 12a/05, 12a/09, 12b/05, 12b/06, 13b/13, 14b/17, 39a/08, 39b/05, 39b/14, 39b/14, 55b/08, 61b/07, 61b/07, 61b/16, 73b/02, 89b/07, 89b/08, 103b/06, 110b/04, 110b/16, 126b/08

f.-i cemīl 39b/19

f.-i debāġat 110b/17

f.-i ḫasīse 48a/16

f.-i ḫāṣṣ 19b/12, 19b/13, 19b/17

f.-i ḫāṣṣa 38b/11

f.-i ḫayr 39a/15

f.-i ilāhī 11b/17, 12a/03

f.-i ḳabīḥ 81b/16, 81b/20

f.-i serc 110b/17

f.-i şenīʿ 29b/19

f.-i şerīf 8b/19

f.-i tācir 28a/20

f.+idür 83a/09, 85b/16, 88a/08

f.+ile 112b/16, 117a/14

f.+inden 8a/04, 61b/21

f.+ine 12a/18, 12b/07, 24a/19, 24a/19, 73b/07, 92b/16

f.+ini 85b/04, 88a/07, 138b/12

f.+inüñ 89b/11, 89b/12, 110b/04

f. işle- 103b/06

f. it- 12b/04

f.+ler 27b/04, 30b/01, 31b/05, 49b/05, 88a/13, 105b/12, 107a/03, 119a/10, 140b/09, 140b/10

f.+ler-ile 123b/11

f.+ler üzerine 43a/19

f.+lerde 4b/02, 110b/01, 113a/03, 127a/12, 134b/13

f.+lerden 5a/10, 29a/04, 81b/05

f.+lerdür 119a/09

f.+lere 115a/02

f.+leri 4b/02, 8b/10, 11b/17, 11b/21, 30b/16, 30b/19, 53a/16, 81b/02, 117a/03

f.+leri-y-ile 120b/19

f.+lerin 31b/04, 31b/07

f.+lerinde 139b/14, 140a/14

f.+lerindendür 58a/05

f.+lerine 5b/13, 13b/02, 17a/19, 142a/08

f.+lerinüñ 12a/11, 13b/13, 14b/03, 14b/04, 14b/05, 93a/10, 107a/05, 116b/21, 126b/10

f.+lerüñ 4b/18, 35b/06, 43a/20, 140a/03

f.+üñ 27b/06, 29b/12, 39b/17, 43a/16, 81b/17, 87a/14, 110b/05, 110b/15, 126b/09, 127a/20

f.+üñ ġayrı (ẕāt-ı fiʿlüñ ġayrı) 12a/06

f. üzerine 52b/20, 62a/02, 126b/07

[=171]

filān Ar. Belirtilmesi gerekli olmayan isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

f. 80a/10, 100a/19

[=2]

fiʿlī Ar. Fiille ilgili, iş olarak yapılan.

f. (leẕẕet-i fiʿlī) 15a/19, 15b/01, 15b/05, 15b/06, 16a/04

f.+dür 15a/19

f.+dür (leẕẕet-i fiʿlī) 16a/03

[=7]

firāḳ Ar. Ayrılık, ayrılma, hicran, firkat.

f.+ına (maḥbūb-ı firāḳ) 10b/16

[=1]

firār Ar. Kaçma, kaçış.

f.+dan 79b/01

[=1]

firāş Ar. Yatak, döşek, yatılmak ya da üstüne oturulmak üzere yere serilen yaygı.

f.+uñuz 30a/18

[=1]

firʿavun Ar. Eski Mısır hükümdarlarına verilen ünvan.

f. 23a/03

[=1]

firḳat Ar. Ayrılık, ayrılış, hicran.

f. 97a/02

f.+ı-y-ıla 68b/18

[=2]

fitne Ar. Karışıklık, fesat.

f. 123a/05, 123a/18

f.+ler 60b/16

f.+ye 119a/09, 119a/10

[=5]

fodullıḳ Haddini bilmezlik, kibirlilik taslama.

f. 81b/03

[=1]

fuḳahā Ar. Fıkıh alimleri, fakihler.

f. 120b/02

[=1]

fuḳarā Ar. Fakirler.

f.+y-ıla 141b/19

[=1]

fużalā Ar. Faziletli kimseler.

f. 117a/13

f.+dur (medīne-i fużalā) 108b/02

f.+nuñ 44b/17

f.+y-içün (defʿ-ı fużalā) 65a/02

[=4]

fużūl Ar. Gereksiz fazla şey.

f.+e 44a/06

[=1]

fücūr Ar. Ahlak kurallarına aykırı yaşama.

f. 28a/18

f.+a 29b/10

f. gibi 34b/11

[=3]

fünūn Ar. Fenler, bilim dalları.

f.+ında 84a/06

[=1]

füsūḳ Ar. Yalancılık.

f.+ıla 2b/09

[=1]

fütūr Ar. Bezginlik, bıkkınlık, bezginliğin verdiği gevşeklik ve gayretsizlik.

f. 23b/02, 124b/06, 136b/20

f.+ları 87b/07

[=4]

ġabāvet Ar. Kalın kafalılık, bönlük.

ġ.+dür 38b/02

[=1]

ġādiye Ar. Besleyici.

ġ. (ḳuvvet-i ġādiye gibi) 65a/20

ġ.+ye (ḳuvvet-i ġādiye) 89b/14

[=2]

ġadr Ar. Haksızlık etme, bir kimseyi zarara uğratma.

ġ. 56a/16

ġ.+uñ 58a/11, 58a/15

[=3]

ġāfil Ar. Çevresinden veya gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, aymaz.

ġ. bulun- 124b/20

ġ.+dür 64a/08

ġ.+dür diyü 113b/19

ġ. ḳal- 71b/07

ġ. ol- 3b/01, 3b/01, 28a/01, 45b/11, 47a/19, 68a/18, 74a/05, 75b/19, 79b/15, 100a/07, 102a/21, 102b/17, 123a/15, 124a/21, 143a/02, 143a/13

[=20]

ġāfillik Ar. Gafil olma durumu, gaflet.

ġ.+ile 81b/15

[=1]

ġaflet Ar. Çevresinde olanları farkedememe.

ġ. 26b/18

ġ.+den 136a/02

ġ.+e 81b/14

ġ.+i 133a/08

[=4]

gāh Far. Bazen, bazı zaman.

g. 6a/04, 6a/04, 6a/04, 13b/18, 20b/07, 20b/14, 29b/01, 32b/14, 32b/15, 35a/08, 40a/19, 40a/20, 40a/20, 45b/15, 49b/17, 53a/03, 56b/05, 66b/19, 88a/08, 97a/03, 98a/15, 103b/01, 104a/01, 104a/01, 104a/02, 108a/15, 108a/15, 108a/16, 108a/18, 108a/19, 108a/19, 112b/20, 113b/13, 116a/18, 117a/18, 132b/09, 135b/13, 138a/08

[=38]

ġalaṭ Ar. Yanlış, sehiv.

ġ.+a (menşe-i ġalaṭ) 53b/15

ġ.+dan 7a/11

ġ.+düş- 54a/12

[=3]

ġalebe Ar. Üstün gelme, bastırma.

ġ. 5a/15, 12a/21, 28a/16, 29b/15, 95b/12, 95b/14, 112a/20, 112a/21, 113b/06, 114a/07, 116a/17, 116b/05, 133a/13

ġ. (defʿ-ı ġalebe-i ḫuşemā) 114a/04

ġ. (ehl-i ġalebe) 114a/15

ġ. (ḥasūd-ı ġalebe) 112b/03

ġ. (siyāset-i ġalebe) 92a/15

ġ. bul- 77a/17

ġ.+de 8b/02, 114a/01

ġ.+dür (siyāset-i ġalebe) 92a/12

ġ.-i iştiġāldan ġayrı 55b/10

ġ. it- 120a/09, 120a/12, 125a/10, 139b/17

ġ.+nüñ 95b/13, 113b/07

ġ.+nüñ (muḥabbet-i ġalebe) 113b/10

ġ.+si 5a/14, 5b/21, 15b/10, 39b/14, 120a/13, 140a/21

ġ.+sinden 116b/09, 120b/14

ġ.+sinden (şevḳ-ı ġalebe) 10a/02

ġ.+y-ile 114b/12, 115a/03

ġ.+y-ile (keşret-i ġalebe) 114a/06

ġ.+ye 5a/19, 114a/06

ġ.+yi 113b/08

[=44]

ġaleyān Ar. Coşma, taşkınlık.

ġ.+a gel- 55b/07

ġ.+ı 61a/18

[=2]

ġālib Ar. Üstün gelen, yenen, galebe çalan kişi.

ġ. (ḫaşm-ı ġālib gibi) 31a/18

ġ. (ḳuvvet-i ġālib) 39b/16

ġ.+dür 105b/07

ġ.+e (fikr-i ġālib) 85b/17

ġ. ol- 5a/10, 10a/02, 13b/07, 16b/21, 17a/15, 18a/01, 20a/21, 29b/07, 31b/10, 40b/03, 45b/06, 53a/03, 77b/15, 79a/04, 81a/03, 85b/01, 86b/01, 102a/20, 112b/01, 112b/06, 113a/02, 113b/05, 113b/17, 114a/08, 114a/08, 114a/16, 114b/05, 114b/06, 114b/07, 115b/08, 119b/01, 119b/10, 120b/12, 124a/20, 124a/20, 125a/14, 126a/06, 129a/04, 133a/15

[=43]

ġāliye Çok değerli.

g.+nüñ (cevāhir-i şerīfe-i ġāliye) 9b/16

[=1]

ġalīẓ Ar. Kaba, çirkin, nezaket ve terbiye dışı.

ġ. eyle- 82b/04

ġ. ol- 71a/01

[=2]

ġalīẓlıḳ Kabalık.

ġ. 129a/15

ġ.+ın (ġalīẓlıġın) 129a/15

[=2]

ġamm Ar. Kaygı, keder, iç darlığı.

ġ. 35a/05, 35a/19, 47a/04, 59a/06, 67b/14, 67b/17, 69b/07, 69b/11, 69b/16, 69b/18, 70a/16, 118b/14, 133b/08, 135a/20

ġ. (ḳabż u ġamm) 17a/01

ġ.+da 133b/14

ġ.+dan 70a/14

ġ. göster- 143a/17

ġ.+ı 31a/20, 67b/16

ġ.+ında 58b/03

ġ.+lar 69a/01

ġ.+ları 68b/20, 140a/01

[=24]

ġamgīn Ar.+Far. Gamlı, kederli.

ġ. ol- 11a/02, 30b/07, 31a/10, 58b/06

[=4]

ġamlu Gamlı.

ġ. 67b/02

[=1]

ġammāz Ar. Söz taşıyan, fitleyen, kovucu.

ġ. 104a/21

[=1]

ġammāzlıḳ Birinin ayıbını ortaya çıkarma, söz taşıyıcılık.

ġ. 29a/01

[=1]

ġammāzlik Bk. **ġammāzlıḳ**

ġ. eyle- 35a/12

[=1]

ġanī Ar. Zengin.

ġ. 37a/15, 46b/09, 143b/17

ġ.+lerden 82a/11

ġ.+lere 28b/20

ġ.+lerine 84a/14

ġ.+nüñ 135a/12

ġ. ol- 91a/19, 144a/09

ġ.+y-ile 99b/11

[=10]

ġanīmet Ar. Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey, emeksiz ve bedavadan elde edilen menfaat.

ġ. 141a/15

ġ. şay- 132b/13, 142a/07

[=3]

ġaraż Ar. Maksat, istek, arzu.

ġ. 7a/03, 7a/05, 12a/10, 19b/07, 19b/07, 40b/11, 48b/18, 53b/16, 69b/05, 70b/16, 76a/21, 77a/08, 82a/03, 83a/21, 90b/10, 91b/16, 106b/16, 108b/07, 111a/19, 117b/13, 117b/14, 132b/09, 136b/04, 138a/02, 138b/21, 139a/01

ġ.+a 70b/16

ġ.+ı 11b/18, 12a/05, 50b/02, 51b/21, 78b/06, 98b/18, 111b/10, 111b/19, 111b/21, 112b/14, 114b/12, 117b/11, 119a/03, 124a/19

ġ.-ı dünyevī 142a/17

ġ.-ı ḥikmet 12b/09

ġ.-ı küllī 6b/20

ġ.-ı menzil 91b/14

ġ.-ı şaḥīḥ 48a/07, 100a/07

ġ.+ıla 28a/11, 29a/07, 31b/12, 140b/15

ġ.+ına 141b/04

ġ. içün 31b/06

ġ. it- 49a/20

ġ.+lardan ötürü 117a/09

ġ.+larına 117a/17, 142a/19

ġ.+larını 83a/21

ġ.+uñ 7a/01

ġ. yırt- 89b/21

[=60]

ġarażī Ar. Garazla ilgili.

ġ. 46a/03

[=1]

ġarażsuz Amaçsız.

ġ. 141a/21, 141b/06

[=2]

ġāret Ar. Düşman toprağına yağma için yapılan akın, çapul.

ġ. 16a/16

ġ. eyle- 26a/17

[=2]

ġarġara Su veya ilaçlı bir sıvıyı ağzın içinde sesli bir şekilde oynatıp tükürerek ağzı ve boğazı temizleme ve ilaçlama.

ġ. it- 87a/09

[=1]

ġarīb Ar. 1. Yadırganan, şaşırtıcı, değişik şey.

ġ. 69a/05, 85a/11, 105a/07

ġ. ol- 86a/15

2. Kimsesiz, zavallı.

ġ.+ile 116a/09

ġ.+lerüñ 134b/17

[=6]

ġarībe Ar. Garip kelimesinin müennes şekli.

ġ.+de 97b/21

ġ.+nüñ (efʿāl-ı ġarībe) 96a/05

[=2]

ġarīze Ar. Yaratılıştan olan doğal hal, tıynet, hilkat, cibillet.

ġ. 105b/17

[=1]

ġarīzet Bk. **ġarīze**

ġ. 15b/11

ġ.+ile 106a/02

ġ. üzerine 13b/06

[=3]

ġarīziyye Ar. Garîzî kelimesinin müennes şekli.

ġ.+nüñ (ḥarāret-i ġarīziyye) 65a/17

ġ.+yi (ḥarāret-i ġarīziyye) 84a/09

[=2]

ġarḳ Ar. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, boğulmuş şekilde bulunma, müstağrak.

ġ. gibi 74b/12

ġ.-ı mārıż 16a/16

ġ. ol- 73b/16

[=3]

ġaṣb Ar. Başkasına ait bir şeyi güç kullanarak ele geçirme, zorla zaptetme.

ġ.+dan 56b/17

ġ. gibi 122a/21

ġ.-ı māl 34a/17

ġ. it- 26a/16

[=4]

ġāṣıb Ar. Bir şeyi sahibinin izni olmadan ele geçiren, gasbeden kimse.

ġ.+laruñ 71b/04

[=1]

ġavāmıż Ar. Kolay anlaşılmayan, güç ve karışık şeyler.

ġ.+ına 45b/05

[=1]

ġavġā Far. Kolay anlaşılmayan, güç ve karışık şeyler.

ġ.+sı 74a/05

[=1]

ġavṣ Ar. Suya dalma, dalgıçlık.

ġ.+dan 45a/18

[=1]

ġāyāt Ar. Gayeler, hedefler.

ġ.+a 110a/09

[=1]

ġayb Ar. Göz önünde olmayan, gizli olan şey, keyfiyet.

ġ.+dan (ʿālem-i ġayb) 1b/12

ġ.+ı 131b/11

ġ. ol- 77a/09

[=3]

ġaybet Ar. 1.Gaiplik, meydanda bulunmama, görünmeme.

ġ.+de 134b/04

ġ.+den 134b/12

ġ.+in 79b/05

ġ.+inde 126b/10

ġ.+ine 123b/20

2. Gıybet.

ġ. it- 129a/01

[=6]

ġaybiyet Ar. Gaybî kelimesinin müennes şekli.

ġ.+inde 54a/08

[=1]

ġāyet Ar. Çok, pek, son derece.

ġ. 11b/20, 12b/02, 25a/02, 43b/08, 45b/18, 47b/08, 51a/21, 51b/02, 51b/02, 55a/04, 55b/18, 58b/10, 62b/14, 63b/16, 65a/12, 66b/14, 66b/18, 67a/11, 68b/02, 89b/20, 97a/17, 105a/19, 107a/12, 108b/07, 109a/18, 135a/20

ġ. bul- 53a/08

ġ.+de 22a/10, 28b/06, 37a/16, 38b/12, 55b/11, 58b/15, 60a/08, 60b/18, 70a/13, 72a/01, 79b/16, 83a/09, 110b/16, 112a/02, 121b/04, 124b/19, 127a/15, 131a/12, 137b/15, 140b/09, 142b/02

ġ.+den yaña 12a/10

ġ.+dür 11b/19

ġ.+dür (ġayr-ı ġāyet) 7b/03

ġ.+e 41b/01, 62b/14, 89b/04, 103b/07, 109a/18, 110a/09, 110b/06, 110b/15

ġ.+e (aḵṣā-ı ġāyet) 84a/12

ġ.+i 2b/03, 16a/07, 29a/17, 54a/18, 65b/12, 77b/09, 78a/08, 89b/11, 89b/12, 107a/05, 107b/11, 108a/10, 108b/05, 110b/04, 110b/05, 110b/17, 113b/07

ġ.-i buʿd 105a/14, 107b/05

ġ.-i cemāl 77b/13

ġ.-i emel 65a/15

ġ.-i faẕl 16b/01

ġ.-i ḥırṣ 29a/15

ġ.-i ḫilāf 55a/09

ġ.-i ḳabāḥat 77b/13

ġ.-i kemāl 10a/05

ġ.-i kemālī 2b/21

ġ.-i maḳdūr 130a/18

ġ.-i mechūd 5b/01

ġ.-i meṭālib 14b/10

ġ.-i raġbet 29b/10

ġ.-i ṣāliṣ 110b/15

ġ.-i şehāmet-i ẕāt 14a/12

ġ.-i şerr 17b/12

ġ.-i tereffuʿ 141b/20

ġ.-i tevāżuʿ 141b/20

ġ.+idür 14b/04, 14b/04, 14b/05, 56a/18, 73b/03

ġ.+inde 54b/01, 101a/21

ġ.+ine 116a/13, 140a/10

ġ.+ler 7a/21, 7a/21, 7a/21, 96a/21

ġ.+lerine 91b/19, 117a/11

ġ. ol- 11b/19, 110a/09

ġ.+üñ 12a/10

[=114]

ġāyib Ar. Göz önünde olmayan şey.

ġ.+leri 123b/20

ġ. ol- 80b/04

[=2]

ġāyibe Ar. Gaip kelimesinin müennes şekli.

ġ.+yi 47b/20

[=1]

ġayr Ar. Başka bir kimse, başkası.

ġ. 39a/18, 49a/19, 49b/03, 49b/05, 52a/01, 87a/11, 103a/05, 141b/21

ġ. (aṣ̱ār-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 10b/14

ġ. (ʿaṭāyā-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 36b/19

ġ. (cārim-i ġayr-ı muṭābıḳ) 55a/05

ġ. (envāʿ-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 22a/10

ġ. (eṭrāf-ı ġayr-ı maḥdūd) 25a/06

ġ. (eṭrāf-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 25a/14

ġ. (ḥāl-ı ġayr-ı mülāyim) 24a/09

ġ. (ḥarekāt-ı ġayr-ı muntaẓam) 22b/10

ġ. (ḥarekāt-i ġayr-ı mütenāsib) 13b/12

ġ. (ḥayvān-ı ġayr-ı nāṭıḳ üzerine) 135a/02

ġ. (ḥikmet-i ġayr-ı mütenāhiyye) 10a/07

ġ. (ḳaṣd-ı ıżrār-ı ġayr it-) 35a/10

ġ. (medīne-i ġayr-ı fāżıla) 106b/06

ġ. (naʿīm-i ġayr-ı maḥṣūr) 36b/19

ġ. (niʿam-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 36a/02

ġ. (reẕāyil-i ġayr-ı mütenāhiyye) 25a/05, 25b/08

ġ. (ṣ̱ābit-i ġayr-ı müteġayyir) 13b/17

ġ. (ṣ̱enā-i ġayr-ı maḥṣūr) 1b/02

ġ. (ṭabīb-i ġayr-ı ḥāẕiḳ) 137a/18

ġ. (tekmīl-i ġayr) 9a/17

ġ. (teżāʿīf-i ġayr-ı maḥṣūr) 65a/03

ġ. (umūr-ı ġayr-ı mülāyime) 22b/09

ġ. (umūr-ı ġayr-ı mütesāviye) 33a/02

ġ. (ziyādāt-ı ġayr-ı mütenāhī) 65a/04

ġ.+a 3b/15, 7a/05, 12b/05, 13a/19, 16a/09, 21b/08, 21b/11, 21b/14, 25b/04, 35a/11, 35a/14, 37b/04, 38b/17, 39a/17, 40a/15, 51a/10, 58a/16, 70b/16, 75b/04, 76a/03, 104b/15, 112b/05, 112b/11, 113a/04, 113a/08, 115a/12, 119b/18, 121a/04, 121a/09, 121a/13, 121a/16, 122a/04, 142b/03

ġ.+a (ḥuṣūl-ı kemāl-i ġayr) 70b/07

ġ.+a (sīret-i ġayr) 103a/06

ġ.+da 21b/12, 40b/17, 142a/01

ġ.+dan 17b/19, 18a/02, 18a/09, 18a/10, 36a/05, 70a/18, 70b/06, 70b/07, 80a/17, 92b/13, 114b/18, 123b/05, 127a/10, 129b/04, 134a/03, 137a/21

ġ.+dan (ʿilm-i ġayr) 137a/03

ġ.+dan (menāfiʿ-ı ġayr) 69b/20

ġ.+dan ötürü 12b/04, 87a/18

ġ.+ı 3b/11, 80a/20, 85a/12

ġ.+ı-y-ıla 71a/04

ġ.-ı aṣdıḳā 104a/15

ġ.-ı bedenī 7b/21, 8a/01

ġ.-ı bi’ṭ-ṭabʿ 18a/02

ġ.-ı bi’ṭ-ṭabʿ 18a/10

ġ.-ı cihet 35a/19

ġ.-ı fāżıl 106b/15, 110a/02

ġ.-ı fażīlet 27b/05

ġ.-ı fıṭrat 18a/03

ġ.-ı ġāyet 7b/03

ġ.+ı gibi 42a/21, 126a/13

ġ.-ı ḥaḳīḳī 139a/14, 139a/15

ġ.-ı iḳtiżā 1b/08

ġ.-ı irādī ol- 111b/16

ġ.-ı maḥdūd 25a/11

ġ.-ı maḥṣūr 40b/12, 55b/02

ġ.-ı maraż-ı vech üzerine 137a/08

ġ.-ı marażī 28b/15, 43a/04

ġ.-ı marżīyyü’s-seyr 128a/21

ġ.-ı melūm 35b/03

ġ.-ı muḥabbet 102b/20

ġ.-ı muntaẓam 59b/14
ġ.-ı murtażā 102b/10
ġ.-ı muʿteber 24b/16
ġ.-ı muvāfıḳ 73b/20
ġ.-ı mülāyim 142a/08
ġ.-ı mümkin ol- 74a/08
ġ.-ı mümteniʿ 67a/19
ġ.-ı münāsib 80b/15
ġ.-ı müstaḳīm 25a/08
ġ.-ı müstaʿmel 85a/11
ġ.-ı müsteḥaḳḳ 40a/12
ġ.-ı müteġayyir 97a/11
ġ.-ı mütenāhī 24b/08, 25a/09, 25a/10, 36a/07, 45b/20, 46a/14, 106b/13
ġ.-ı mütenāhiyye 25b/14
ġ.-ı nāṭıḳ 96a/10
ġ.-ı nesne 16b/02
ġ.-ı söz 129b/11
ġ.-ı şaḫṣ 32b/21
ġ.-ı tāmm 7b/01, 7b/02, 9a/04
ġ.-ı vāżıḥ 2a/15
ġ-ı ẕalike 28a/19
ġ.-ı żarūrī 75a/16, 75a/17
ġ.+ıla 39b/11, 130a/17
ġ.+ıla (mücālese-i ġayr) 17b/18
ġ.+ına 28b/12, 70a/10
ġ.+ından 112a/07, 115a/13, 125a/21
ġ.+ları 26b/05
ġ.+laruñ 24a/14
ġ.+uñ 4b/21, 12b/04, 21b/14, 35a/06, 35a/12, 35a/16, 61b/07, 70b/08, 87a/19, 91a/02, 100a/04, 100a/19, 102a/05, 103b/18
ġ. üzerine 92b/04
[=177]

ġayrat Ar. İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, ceht.
ġ. 35b/05, 78b/03, 135b/10
ġ.+da 79b/01
ġ. eyle- 15a/02
ġ. gibi 52a/01
[=6]

ġayrı Ar. Başka.
ġ. 4a/21, 4b/02, 5a/21, 7a/20, 7b/16, 8b/04, 12a/20, 17a/20, 31b/11, 92b/13, 92b/21, 96b/15, 101a/08, 113b/12, 114b/04, 132a/02
ġ. (-dan ġayrı) 3b/09, 25a/08, 36b/11, 40b/18, 49a/02, 55b/10, 70a/05, 111b/11, 124a/19, 132b/15
ġ. (-den ġayrı) 11b/18, 33a/15, 34a/21, 37a/12, 43a/08, 61b/11, 61b/19, 66b/11, 85a/01, 105a/09, 107b/06, 117a/09, 134a/20
ġ. (-ından ġayrı) 59a/17
ġ. (-ınuñ ġayrı) 12a/06
ġ. (-inden ġayrı) 4a/13, 86a/17
ġ. (-lardan ġayrı) 49a/05
ġ. (-lerden ġayrı) 78b/06
ġ. (-lerinden ġayrı) 113a/20
ġ. (-maḳdan ġayrı) 19b/16, 89b/20
ġ. (-mekden ġayrı) 19b/15, 29a/07, 31a/15, 121b/13, 133b/18, 141a/08
ġ. (-nlardan ġayrı) 60b/03
ġ. (-nlaruñ ġayrı) 25b/07, 46a/06, 47a/16, 76a/19, 111b/09, 135b/21
ġ. (-nuñ ġayrı) 29a/13
ġ. (-sından ġayrı) 76b/04
ġ. (-sinden ġayrı) 137b/03
ġ. (-üñ ġayrı) 12a/06

ġ. (-dan ġayrı) 128b/01
ġ. (anlaruñ ġayrı) 60a/20
ġ. (anuñ ġayrı) 110a/06, 111b/02
ġ.+da 97b/14, 130b/08
ġ.+dan 86b/20, 92b/06
ġ.+dur 6b/08, 6b/09
ġ. gibi 8a/09, 86b/18
ġ.+lar üzerine 112b/06
ġ.+lara 81b/04, 115a/07, 115a/18
ġ.+lardan 87a/01
ġ.+ları üzerine 113b/05
ġ.+laruñ 136b/21, 137a/01
ġ.+na 26a/18, 63a/15
ġ.+nuñ 61a/07, 101a/11, 143a/20
ġ.+sı 70b/02
ġ.+ya 21b/09, 101a/11, 111b/12
ġ.+ya (-den ġayrı) 34a/21
ġ.+y-ıla (-dan ġayrı) 36b/04, 36b/07, 36b/08
ġ.+y-ıla (-den ġayrı) 36b/06, 44b/16
ġ.+y-ıla (-lerden ġayrı) 44b/16
ġ.+y-ıla (-mekden ġayrı) 25a/10
[=102]

ġayrī Ar. Başka, öteki.
ġ. 16b/02
ġ.+lara 58a/03
[=2]

ġazā Ar. İslam dini için yapılan savaş, cihat.
ġ.+da 34b/02
ġ.+dan (maʿreke-i ġazā) 30a/10
ġ. it- 37b/20
[=3]

ġażab Ar. Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım.
ġ. 35b/05, 38a/20, 39b/10, 46b/02, 49b/21, 52a/14, 55b/03, 55b/19, 56a/09, 56a/11, 56b/01, 56b/07, 59b/03, 60a/17, 61a/04, 61a/14, 80b/08, 102b/12, 128b/21
ġ. (ʿilāc-ı ġażab) 55b/05
ġ. (ḳuvvet-i ġażab) 5b/21, 116b/10
ġ. (mūcib-i ġażab ol-) 52a/05
ġ. (muʿẓam-ı esbāb-ı ġażab) 60b/20
ġ.+a 20b/04, 82a/19
ġ.+a (cevher-i ġażab) 59b/15
ġ.+da 47a/01, 61a/13
ġ.+da (ḳayd-ı ġażab) 19a/09
ġ.+dan 59b/17, 61a/15
ġ.+dan (farṭ-ı ġażab) 52b/01
ġ.+dur (sulṭān-ı ġażab) 70b/21
ġ. eyle- 60a/19
ġ. gibi 52a/01, 52a/04
ġ.+ı 31a/11, 41a/08, 57b/18, 59b/04, 59b/12, 116b/12, 128a/13, 129a/18, 134b/11
ġ.-ı cübn 61a/03
ġ.+ı (ḳuvvet-i ġażab) 48b/18, 61a/20, 66a/10
ġ.-ı āsānlıḳ 22b/15
ġ.+ıdur 65b/13
ġ.+ıla 59b/09, 116b/13, 143a/04
ġ.+ına 6a/19
ġ.+ını 79b/15
ġ.+ınuñ 128a/15
ġ. idici 143b/03
ġ. it- 8b/01, 31a/11, 49a/19, 60a/04, 129a/16, 140b/08, 143b/03
ġ.+lar 79b/14

ġ.+uñ 49b/12, 56a/05, 56a/14, 56a/18, 59b/01, 59b/03, 59b/05

ġ.+uñ (esbāb-ı ġażab) 56b/10

[=75]

ġażabī Gazapla ilgili.

ġ. 53a/02

ġ. (nefs-i ġażabī) 14b/04

ġ.+dür (ḳuvvet-i ġażabī) 20b/03

ġ.+ye 116b/13

ġ.+yi (ḳuvvet-i ġażabī) 42b/20

[=5]

ġażabiyye Ar. Gazabî kelimesinin müennes şekli.

ġ. (ḳuvvet-i ġażabiyye) 5b/06, 21a/08, 35b/07, 42a/21, 108b/15, 116b/11

ġ. (nefs-i ġażabiyye) 22a/01

ġ.+den (tehẕīb-i ḳuvvet-i ġażabiyye) 21a/14

ġ.+nüñ (ḳuvvet-i ġażabiyye) 5a/15, 39b/14, 53a/04, 118a/15

ġ.+sini (ḳuvvet-i ġażabiyye) 16b/19

ġ.+ye (ḳuvvet-i ġażabiyye) 116b/11

[=14]

ġazel Ar. Divan edebiyatının, konusu genellikle aşk, duygusal söyleyişler olan nazım şekli.

ġ. 81b/09

[=1]

ġazeliyyāt Ar. Gazeller.

ġ.+ı gibi 81b/10

[=1]

ġāzī Ar. Gaza eden kimse.

ġ.+ler 120b/05

[=1]

ġazzālī Mutasavvıf, filozoflara yönelttiği eleştirilerle tanınan İslam düşünürü.

ġ. (imām ġazzālī) 66a/05

ġ.+nüñ (imām ġazzālī) 141b/17

[=2]

geç- 1. Söylenmek, konuşulmak.

g.-di 12b/07, 20b/06, 39a/07, 51b/14, 54b/19, 95a/17

g.-en 2b/17, 6b/03, 17a/13, 25a/17, 45b/02, 74a/07, 74a/12, 79a/08, 83a/18, 132b/07, 132b/08, 136a/11, 139a/02, 139a/15

g.-miş 34a/13, 65b/18

g.-mişdür 57a/03, 93b/20

2. Devam etmekte olan bir şey için bir safhadan başka bir safhaya girmek, yeni bir safhaya atlamak.

g.-e 83a/21

g.-üp 59b/16

3. Yaşanıp tükenmek, yaşanmak.

g.-enlerüñ 35b/19

g.-er 61b/12

g.-e 116a/10

4. Vazgeçmek.

g.-erler 113b/15

5. Kabul edilmek.

g.-mesini 75b/17

[=31]

işāret geç- 20b/06

[=1]

geçici Devamlı olmayıp bir zaman için var olan, yok olan.

g.+ler 88a/16

[=1]

geçmiş Yaşanıp bitmiş, bugüne göre geride kalmış zaman.

g. 64b/03, 64b/09, 110a/15, 133a/02

[=4]

geçür- Yaşayıp tüketmek.

g.-e 83a/20

g.-ür 30a/12

g.-ürler 48a/20, 69a/01

[=4]

rūzgār geçür- 30a/12, 48a/20, 83a/20

[=3]

gegir- Midede toplanan gazları sesli şekilde ağız yoluyla çıkarmak.

g.-meye 86a/01

[=1]

gel- 1. Doğmak, dünyaya gelmek.

g.-di 91a/06

g.-diler 8a/07

g.-düm 109b/07

g.-medüm 109b/06

g.-mişler-idi 7b/15

g.-mişlerdür 7b/16

2. Elinde ise, yapmaya gücün yeterse.

g.-dügi 69b/10

g.-dükce 85b/02, 93b/15, 124a/15, 124b/04, 127a/03

3. Hâline erişmek, vasıl olmak.

g.-e 26b/03, 38a/18, 38a/19, 38a/20, 38a/21, 55b/07, 69b/18, 80b/13, 86a/16, 86b/04, 92a/20, 102b/06, 110a/17, 124a/18, 140b/13, 140b/20

g.-ürler 115a/11

4. Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

g.-ecek 54b/02

g.-en 25a/13, 86b/07

g.-eni 86a/07

g.-mesi 67b/20

g.-mesin 12a/11

g.-mesini 84a/10

g.-meye 22b/16, 49a/10, 75b/11, 85a/05, 87a/05, 130a/07

g.-meyüp 22b/10, 140b/14

g.-mez 8a/03, 31a/21, 37a/01, 39a/02, 100a/20, 117a/01, 122b/05

g.-mezden öñden 144a/07

g.-miş-idi 61b/19, 136a/17

g.-mişdür 38b/06, 65a/13, 100a/06, 129a/04, 129a/20

g.-üp 74a/04

g.-ür 5b/13, 15b/03, 18a/02, 18a/03, 20b/11, 20b/14, 20b/17, 21b/01, 21b/19, 25b/02, 25b/08, 25b/20, 25b/21, 26b/05, 26b/21, 27a/01, 27b/07, 31a/16, 35b/08, 38b/06, 40a/03, 42a/17, 43b/04, 49a/15, 55a/19, 58b/03, 61b/20, 62a/13, 65a/04, 65a/21, 69b/07, 77b/18, 77b/18, 79a/05, 90a/01, 91b/10, 96a/04, 96a/08, 98a/12, 100b/01, 102b/06, 102b/12, 119a/10, 119a/11, 120b/13, 120b/14, 129b/07, 130b/06, 131a/17, 133b/11

g.-ür-idi 91a/15

5. Ele almak, üzerinde durmak.

g.-elüm 86a/09, 98b/20, 122a/10, 126a/03, 132a/10

g.-ince 37b/11, 51a/13, 58b/01

g.-üp 119b/09

6. Bir şey veya kimse konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak. **g.-miş-idi** 60a/07

g.-üp 59b/21

7. Getirilmek, gönderilmek.

g.-mişdür 2a/17, 65b/07, 79a/17, 87b/16, 87b/17, 120a/09, 128b/02

g.-se 27a/15, 52a/17, 86a/08

8. Katlanmak, çekmek, tahammül etmek.

g.-se 126a/03

g.-seler 113b/18

[=134]

ġaleyāna gel- 55b/07

ḫalel gel- 8a/03

ḥarekete gel- 5b/13

ḫōş gel- 140b/13, 140b/14

lāzım gel- 18a/02, 18a/03, 20b/11, 20b/14, 20b/17, 21b/01, 21b/19, 25b/08, 25b/20, 25b/21, 26b/05, 26b/21, 27b/07, 35b/08, 38a/18, 38a/20, 38a/21, 38b/06, 40a/03, 43b/04, 49a/10, 58b/03, 61b/20, 62a/13, 65a/04, 65a/13, 65a/21, 69b/07, 77b/18, 77b/18, 79a/05, 85a/05, 86a/07, 86b/07, 96a/04, 100a/06, 102b/12, 117a/01, 120b/13, 120b/14, 129b/07, 130b/06, 133b/11, 136a/17

muvāfıḳ gel- 130a/07

müstevfī gel- 52a/17

nāḳış gel- 131a/17

rast gel- 31a/21, 37a/01

vücūda gel- 49a/15

żarar gel- 122b/05

[=57]

gemi Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.

g.+leri 60a/07

g.+ye 61a/18

g.+yi 56a/10

[=3]

gemici Gemi işleten ya da gemilerde çalışan kimse.

g.+lere 56a/09

[=1]

gemin- At zaptedilmeye çalışılmak.

g.-meye 88a/08

[=1]

gendi Bk. **gendü**

g.+nüñ 12a/21

[=1]

gendü İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, kendi.

g. 2a/08, 2a/13, 3b/01, 3b/03, 3b/05, 3b/07, 4a/17, 4b/10, 4b/12, 5a/09, 5a/11, 5a/18, 7a/05, 8a/20, 8b/05, 8b/05, 10a/13, 11a/10, 12a/04, 12b/03, 13b/07, 14a/17, 14a/18, 14b/02, 14b/08, 17b/02, 19b/05, 20b/08, 20b/13, 21a/10, 22b/09, 23a/17, 24a/21, 25a/19, 25b/02, 28b/17, 29a/07, 29b/14, 31b/01, 31b/01, 32b/20, 32b/20, 33a/18, 33a/19, 34b/05, 34b/06, 35a/02, 36b/14, 37b/04, 38b/11, 39a/19, 39b/05, 39b/06, 40b/16, 41a/05, 41a/07, 41a/17, 43a/10, 46b/19, 47a/13, 48a/20, 48b/03, 49b/01, 49b/03, 50a/05, 50a/07, 50b/09, 50b/14, 50b/15, 51a/11, 52a/17, 52a/20, 54a/14, 54a/20, 54b/03, 55a/16, 57a/06, 57a/14, 58a/02, 58a/08, 60a/03, 61b/17,

62a/01, 62b/03, 63b/10, 63b/15, 64a/04, 65b/08, 66a/12, 66a/20, 68a/04, 68a/13, 68a/21, 69b/19, 72b/08, 72b/14, 76b/04, 76b/12, 78a/05, 78a/07, 79a/04, 79a/10, 79a/15, 79b/12, 80a/01, 80a/15, 81b/01, 82b/19, 84b/20, 85a/05, 85a/07, 86a/12, 86a/12, 86a/15, 86a/15, 86a/16, 86b/17, 86b/19, 86b/20, 88a/13, 88b/03, 89b/08, 90a/06, 90a/06, 90a/10, 90a/12, 90a/19, 90b/11, 90b/14, 90b/15, 91b/09, 91b/21, 92a/01, 92a/04, 93a/11, 93a/21, 93b/09, 93b/11, 93b/12, 95a/15, 98a/06, 98a/07, 99a/10, 100a/14, 100b/05, 100b/09, 101a/14, 102a/09, 102a/16, 102a/16, 102a/18, 102b/01, 102b/02, 102b/09, 102b/18, 103a/02, 103a/03, 103b/01, 103b/17, 103b/19, 104a/05, 104a/06, 104a/08, 105a/15, 106a/03, 106b/11, 108a/17, 108a/18, 108b/21, 109b/16, 110a/17, 110b/19, 112b/01, 112b/01, 112b/12, 112b/16, 113a/02, 113a/04, 113a/14, 113b/21, 114a/17, 114a/20, 114b/03, 115b/01, 115b/09, 115b/13, 115b/14, 116a/04, 117a/12, 117b/19, 119b/02, 119b/05, 120a/11, 121b/14, 122a/19, 122b/04, 122b/18, 123a/10, 123b/05, 124a/18, 124b/04, 125a/19, 126b/20, 127a/19, 127b/01, 127b/03, 127b/08, 128a/01, 128a/06, 128b/18, 129a/06, 129a/06, 129a/08, 130a/09, 130a/10, 130a/20, 130b/12, 131a/01, 131a/09, 132a/14, 132b/14, 134a/02, 135a/01, 135b/02, 135b/18, 136b/21, 137a/01, 139a/04, 140a/18, 140b/17, 141a/03, 141a/06, 141a/14, 142b/16, 142b/16, 143a/14, 143b/02, 143b/06, 144a/01, 144a/01, 144a/13, 144a/13, 144a/13, 144a/17

g.+de 34b/16, 34b/16, 54a/20, 70b/21

g.+den 14b/15, 22b/21, 28b/17, 38b/05, 61b/01, 80a/10, 82b/12, 82b/19, 88a/15, 100a/17, 102b/04, 102b/07, 123a/06, 125a/06, 131b/10, 135a/16, 139a/09

g.+den ġayrı 85a/01

g.+den ṣoñra 62a/16, 113a/06

g. gendüye 86b/06, 123a/21

g.+ler 113a/20, 115b/16, 117b/02, 129a/11, 142a/01, 142a/04

g.+ler-ile 115b/16

g.+lerde 17b/20, 29b/09

g.+lerden 17b/18, 17b/19, 18a/09, 18a/09

g.+lere 10a/14, 68b/12, 94b/10, 100a/09, 114b/20, 115a/08, 115a/10, 115b/10, 127a/11

g.+leri 13b/08, 29b/11, 30b/16, 31a/05, 31a/19, 59a/07, 79a/20, 84b/16, 113a/21, 114b/20, 115a/09, 115b/09, 127a/12, 132a/15

g.+lerüñ 89b/21, 142a/20

g.+müz 51a/10

g.+müzden 37a/18

g.+müze 51a/12

g.+nüñ 2b/11, 3a/19, 5b/13, 8a/04, 8b/20, 10b/17, 12b/10, 13a/13, 16a/05, 18b/17, 19b/14, 24a/17, 30a/04, 30b/13, 35b/01, 36a/11, 40b/06, 47b/03, 48b/02, 49a/06, 54b/08, 56b/12, 58a/07, 63b/03,

64a/17, 64a/17, 66b/04, 78b/21, 82b/12, 88b/04, 92a/02, 92a/19, 100a/10, 101a/02, 101a/15, 104a/16, 113a/08, 113a/09, 124a/07, 124b/01, 127b/06, 129a/12, 129b/03, 131b/08, 132a/21, 132a/21, 134b/20, 139a/18, 140b/05, 141a/01, 142a/12, 143a/20, 144a/20

g.+ñden 144a/06

g.+ñi 57a/10, 144a/10

g.+si 3b/06, 42b/01, 85a/03, 124a/17, 125a/06

g.+sidür 3b/07

g. üzerine 125a/03

g.+y-ile 35b/14, 86b/16, 127b/06, 134a/03, 134b/17, 139a/11

g.+ye 3b/06, 3b/07, 10b/18, 16a/01, 23b/19, 24a/11, 24a/12, 24a/13, 24b/06, 24b/06, 30a/03, 35a/14, 38b/15, 38b/17, 40a/15, 40a/16, 41b/03, 49a/16, 50a/12, 50a/19, 50b/17, 54a/11, 56b/11, 65b/10, 67b/16, 68a/14, 69a/06, 69a/12, 69a/12, 69a/19, 69b/20, 78a/06, 78b/20, 81b/04, 85a/12, 88a/18, 97b/08, 100a/16, 101a/07, 102b/06, 102b/06, 103a/01, 103a/05, 103b/02, 104a/03, 106b/10, 108b/19, 114b/01, 115a/13, 127a/20, 127b/04, 127b/17, 128a/12, 128a/14, 128b/03, 128b/04, 130a/19, 135a/04, 135b/02, 137a/10, 139b/03, 140b/19

g.+ye (gendü gendüye) 86b/06, 123a/21

g.+ye çek- 28b/19

g.+yi 3b/06, 5b/06, 22b/21, 23a/14, 30b/11, 30b/12, 43a/11, 54a/21, 54a/21, 61b/14, 66b/01, 78a/02, 78b/17, 79a/06, 80a/06, 88a/15, 90b/02, 100b/02, 102b/04, 102b/05, 102b/08, 102b/20, 104a/05, 104b/06, 113a/11, 113a/13, 117b/17, 123b/07, 127b/20, 128a/10, 132a/11, 132a/20, 135b/03, 136b/13, 138a/04, 141b/21

[=481]

ger Eger edatının nazımda kullanılan biçimi.

g. 75b/11

[=1]

gerçi Far. Aslına bakılırsa, aslında.

g. 105b/08, 109a/16

[=2]

gerdiş Far. Dönüş, devretme.

g.-i rūzgār Zamanın geçiş şekli, zaman. 29a/05

[=1]

gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi ya da olabilmesi için şart olan şey.

g. 2a/05, 2a/15, 2a/18, 2b/02, 2b/06, 2b/07, 2b/20, 3a/09, 3b/05, 4a/13, 4a/20, 7b/20, 8b/06, 13a/01, 19b/20, 21a/11, 21a/11, 21b/08, 22a/21, 23b/06, 23b/06, 24b/11, 25b/02, 25b/18, 26a/21, 27a/01, 27a/15, 29a/09, 30a/05, 31b/15, 32b/13, 32b/14, 33a/01, 33a/05, 33a/16, 33b/12, 35b/11, 37b/01, 37b/03, 37b/03, 37b/04, 37b/05, 37b/07, 38a/04, 38b/08, 39a/06, 39a/11, 39b/02, 40a/02, 41a/04, 42a/03, 42b/18, 42b/19, 42b/20, 42b/21, 43a/02, 43a/02, 43a/05, 43a/06, 43a/11, 43a/16, 43a/19, 43b/01, 43b/13, 43b/14, 43b/15, 43b/16, 43b/16, 43b/21, 44a/01, 44a/03,

44a/03, 44a/11, 45a/02, 47a/21, 48b/12, 49a/16, 51a/18, 51b/03, 52a/17, 52b/08, 52b/12, 52b/19, 53a/09, 53a/11, 53a/16, 56a/02, 56a/05, 57b/05, 61b/09, 62a/19, 62a/21, 64a/09, 64b/13, 65a/16, 66a/20, 70b/05, 72a/19, 72b/05, 73a/04, 74b/16, 74b/16, 74b/17, 74b/18, 75a/15, 75b/01, 75b/06, 75b/10, 76a/05, 76a/07, 76a/09, 76a/10, 76a/11, 76a/14, 76b/06, 76b/10, 76b/10, 76b/11, 76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/19, 79a/06, 79a/07, 79a/08, 79a/09, 79a/10, 79a/11, 79a/15, 79a/18, 80a/05, 80a/07, 80b/13, 80b/15, 80b/17, 80b/20, 80b/21, 81a/01, 81a/02, 81a/03, 81a/07, 81a/07, 81b/08, 81b/18, 82a/05, 82a/06, 82b/08, 83b/06, 84b/10, 84b/12, 84b/12, 84b/13, 85a/21, 86a/08, 87a/17, 87a/19, 87b/10, 87b/10, 87b/19, 88a/01, 88a/02, 88a/03, 88a/03, 88a/04, 88b/07, 88b/08, 88b/08, 88b/09, 88b/09, 88b/10, 89a/01, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 92a/04, 92b/18, 93b/18, 94a/12, 99a/16, 105b/08, 105b/09, 107a/06, 110b/02, 117a/20, 118a/14, 118b/18, 121a/07, 121a/08, 121a/10, 121a/11, 121a/13, 121a/14, 121a/19, 121a/20, 121a/21, 121b/01, 121b/08, 121b/09, 121b/13, 121b/18, 122a/02, 122a/03, 122a/05, 122b/05, 124b/21, 125a/01, 125a/02, 125a/03, 125a/05, 125a/06, 126a/04, 126b/05, 126b/09, 126b/13, 126b/18, 126b/19, 126b/20, 126b/20, 127a/02, 127b/10, 127b/11, 127b/11, 127b/14, 127b/20, 128b/07, 129a/20, 130a/04, 130b/11, 131b/15, 131b/16, 132b/15, 133b/03, 133b/04, 134a/14, 134a/15, 134a/15, 134a/16, 134a/18, 134b/08, 135a/04, 135a/16, 135a/18, 135a/19, 135a/20, 135a/21, 135b/10, 136b/18, 137a/06, 137b/02, 137b/06, 137b/12, 137b/13, 139b/06, 139b/14, 139b/19, 139b/20, 139b/20, 141a/06, 143a/12, 143b/05, 143b/16

g.+dür 7a/03, 36a/01, 36a/03, 45b/07, 45b/10, 45b/19, 48a/04, 48a/14, 48b/05, 48b/17, 49a/11, 49b/08, 49b/21, 50a/09, 50b/14, 51a/06, 51a/09, 51a/11, 52b/06, 54a/11, 60b/06, 60b/09, 61b/01, 61b/08, 61b/17, 61b/21, 62a/01, 63b/06, 64a/04, 64a/13, 66a/15, 69a/07, 69b/09, 73b/07, 73b/11, 75a/20, 75b/18, 76a/04, 77a/06, 77b/03, 77b/06, 77b/11, 77b/14, 79a/02, 79a/03, 81a/11, 81b/05, 82a/11, 82b/21, 83a/04, 83a/09, 83a/13, 83b/19, 84b/15, 84b/19, 85b/08, 85b/12, 86b/09, 87b/04, 88b/01, 90a/05, 91a/09, 100b/14, 101b/21, 102a/14, 105b/04, 110b/19, 118a/11, 119a/01, 119a/12, 121a/05, 122b/01, 122b/02, 122b/05, 122b/13, 122b/16, 122b/20, 123a/06, 123a/21, 123b/05, 123b/14, 124a/08, 124a/13, 124a/19, 126a/19, 126b/07, 127a/02, 127a/09, 127a/14, 127b/12, 128a/16, 128b/18, 129a/14, 129a/17, 133b/18, 134a/03, 134a/19, 134b/10, 134b/15, 135b/19, 136b/11, 137a/09, 137b/07, 139a/04, 139a/16, 139b/02, 139b/13, 140a/09, 140a/13, 140a/14, 140b/01, 140b/18, 142a/05

g.+i (geregi) 1b/13

g.+i gibi (geregi gibi) 2b/03, 21b/06, 50a/05, 75a/20, 124a/09, 140a/10, 140a/15

g.+idi (gereg-idi) 18a/03, 87a/20

g.-imiş 134a/12, 134a/13, 137b/09

g.+ise 4a/20, 4a/20, 4a/21, 4a/21, 6a/07, 6a/07, 10b/10, 10b/11, 24b/14, 24b/15, 24b/20, 24b/21, 30a/02, 30a/02, 45a/12, 45a/12, 46a/17, 46a/17, 47b/11, 47b/12, 52b/14, 52b/14, 52b/21, 52b/21, 52b/21, 56a/01, 56a/01, 67a/04, 67a/04, 72b/07, 72b/07, 72b/07, 72b/08, 103a/06, 103a/06, 107a/20, 107a/20, 109a/16, 109a/16, 124a/12, 124a/12, 128b/17, 128b/17, 129b/16, 129b/17, 134b/12, 134b/12, 135a/17, 135a/17, 139b/04, 139b/05

g.+sin 137a/16

[=439]

gerek- Gerekli olmak, icap etmek.

g.-dügin 104a/09

g.-mez 36a/10, 59b/04, 90a/06, 104b/11, 124b/14

g.-mez-imiş 67b/18

g.-miş 43b/10, 72b/15

[=9]

gereklü Lüzumlu olan, ihtiyaç duyulan.

g.+si 73b/21, 124b/19

[=2]

getür- 1. Yardımcı fiil olarak … etmesini sağlamak, … durumuna gelmesine neden olmak.

g. 143b/02, 143b/02

g.-di 1b/02

g.-e 41a/05, 88a/12

g.-ebileler 100b/07

g.-eler 19a/13, 87b/05

g.-en 67b/14, 67b/17

g.-mege 25b/14

g.-megüñ 66a/04, 69a/20

g.-mek 25b/09, 35b/11

g.-memişlerdür 37a/04

g.-meye 50a/19, 85a/15

g.-mezler 94b/19

g.-mişler-idi 58b/14

g.-üp 13a/10, 25a/18, 106b/12

g.-ür 15b/13, 49a/20, 69b/09, 85b/05

2. Daha uzak bir yerden bulunulan yere gelmesini sağlamak, iletmek, nakletmek.

g.-diler 60b/17

g.-mege 118b/07

g.-meñ 57a/06

3. Ortaya çıkmasına neden olmak, doğurmak.

g.-mez 77a/13

g.-mişdür 37a/12

4. Kabul etmek.

g.-mezler 101a/18

5. İleri sürmek, ortaya atmak.

g.-miş 54b/16

g.-mişlerdür 49a/21

g.-ürler 28b/06

6. Vermek, sunmak.

g.-üñ 57a/06

[=37]

ʿamele getür- 25b/14

dehşet getür- 85b/05

ḫalel getür- 49a/20

īmān getür- 101a/18

ḳabż-ı kerāhiyet getür- 50a/19

meṣel getür- 13a/10

naẓīr getür- 25a/18

yirine getür- 35b/11, 69a/20

żarar getür- 66a/04

[=10]

ġıbṭa Ar. Başkasında olan bir şeyin kendisinde de olmasını dileme, kıskanmadan imrenme, özenme.

ġ. 70b/05, 70b/09

ġ. (ʿaẓīm-i ġıbṭa it-) 10b/19

ġ. eyle- 102b/17

ġ. it- 70b/07, 83a/06, 131b/01

ġ. olın- 14a/16

ġ.+sını 68a/15

ġ.+y-ıla 70b/05

[=10]

ġıbṭat Ar. Gıbta kelimesinin müennes şekli.

ġ.-ı maḥmūd 70b/09

ġ.-ı meẕmūm 70b/10

[=2]

ġıdā Ar. Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü besin.

ġ. 48a/18, 71b/03, 71b/10, 91a/06, 130b/05, 132a/18, 137a/17

ġ. (ṭaleb-i ġıdā) 42a/16

ġ.+da 71b/01

ġ.+dan 48b/09, 71a/18

ġ.+dur 52b/11, 72a/04

ġ. gibi 89b/03

ġ.+lar 74a/07, 82a/03

ġ.+larda 48b/05

ġ.+ları 72a/15

ġ.+larına 48b/03

ġ.+larından 48a/21

ġ.+larını 71b/21, 94b/16

ġ.+laruñ 71b/09, 78a/18

ġ.+nuñ 52a/07, 66a/11

ġ.+sı 71a/10

ġ.+sı gibi 71a/15

ġ.+sına 48b/01, 48b/02

ġ.+sınuñ 90b/15

ġ.+y-içün (ḥıfẓ-ı ġıdā) 71b/05

ġ.+ya 48b/05, 71a/09, 104b/17

ġ.+ya (ṭaleb-i ġıdā) 20b/06

ġ.+yı 71a/12, 89b/14

ġ.+yı (taḥṣīl-i ġıdā) 71b/06

[=39]

ġıdāʾī Ar. Gıda ile ilgili, beslemeye yarayan.

ġ. (ʿilāc-ı ġıdāʾī) 52b/19

[=1]

ġıdāsuz Yeter derecede besin alamamış insan veya hayvan.

ġ. 90b/19

[=1]

ġılmān Ar. 1. Cennette hizmet eden delikanlılar.

ġ.+a 6a/08

2. Köleler.

ġ.+ına 59b/08

ġ.+ınuñ 47a/15

[=3]

ġılẓet Ar. Galiz olma, kabalık, çirkinlik.

ġ.+ile 116b/06

ġ.+inden 86a/05

ġ. it- 86b/05

[=3]

ġınā Ar. Zenginlik.

ġ. 14a/04, 76a/10, 77b/01, 103b/02, 112a/01, 114b/08, 115a/04, 115a/13, 115a/17, 118b/20, 130b/14, 134a/17, 135a/04, 138b/11, 144a/09

ġ. (iẓhār-ı ġınā gibi) 14a/04

ġ. (neseb-i ġınā) 77b/04

ġ. (taḥṣīl-i ġınā) 114b/12

ġ. bulmaḳ üzerine 111b/08

ġ.+da 8a/20, 28b/13

ġ.+dan 75b/01, 83b/01

ġ.+dan ġayrı 111b/11

ġ.+dur 112a/15, 118b/17, 138b/13

ġ. gibi 7a/20, 113a/16

ġ.+ları 98b/11

ġ.+nuñ 115b/05

ġ.+nuñ (ehl-i ġınā) 57a/17

ġ.+sı 46b/13, 112b/10, 135a/08

ġ.+sını 112b/13

ġ.+y-ıla 34b/21, 59a/20, 75b/11, 112b/05, 141b/20

ġ.+y-içün 115a/12

ġ.+ya 47b/11, 59a/16, 112b/10, 112b/12, 112b/18, 119b/19

ġ.+yı 105b/08, 115a/14

[=50]

ġınāsuz Zenginliği olmayan.

ġ. 112b/19

[=1]

ġışāve Ar. Örtü, zar.

ġ. 38b/06

[=1]

ġıybet Ar. Bir kimsenin arkasından duyacağı zaman üzüleceği bir sözü söyleme, çekiştirme, koğuculuk.

ġ.+den 85b/05

ġ.+dür 118a/03

ġ. gibi 29a/01

[=3]

gibi Benzerlik, benzer, benzeyen.

g. 2b/03, 3b/12, 3b/13, 3b/16, 3b/16, 5a/14, 5b/10, 5b/11, 5b/16, 7a/20, 7a/20, 7a/20, 7b/02, 7b/04, 7b/04, 7b/04, 7b/07, 7b/09, 7b/09, 7b/10, 7b/10, 7b/10, 7b/11, 7b/11, 7b/11, 7b/12, 7b/12, 7b/15, 7b/15, 7b/16, 8a/04, 8a/04, 8a/08, 8a/09, 8b/20, 12b/17, 14a/03, 14a/04, 14a/04, 14b/17, 16b/19, 16b/20, 16b/20, 16b/21, 17a/01, 17a/09, 19a/01, 19a/01, 19a/01, 19a/01, 19a/01, 19a/01, 19b/15, 19b/15, 19b/21, 20a/01, 21b/10, 21b/12, 21b/13, 22a/15, 24b/04, 24b/04, 24b/04, 24b/18, 25b/03, 25b/05, 27a/06, 27a/12, 27b/19, 28a/11, 28a/11, 28b/20, 28b/21, 29a/01, 31a/09, 31a/18, 31a/18, 31b/11, 31b/11, 32b/03, 32b/03, 32b/04, 32b/10, 32b/10, 34a/10, 34a/10, 34b/11, 34b/11, 34b/11, 34b/11, 34b/12, 35a/12, 35a/21, 35b/18, 35b/19, 37b/14, 37b/14, 37b/15, 37b/17, 37b/20, 44a/13, 44a/13, 44a/14, 44a/16, 44a/17, 44a/17, 44a/17, 44a/17, 44a/18, 44a/18, 45a/07, 47b/03, 48a/08, 48a/08, 51a/11, 51b/15, 51b/15, 51b/17, 51b/18, 51b/19, 51b/19, 51b/20, 52a/01, 52a/01, 52a/01, 52a/02, 52a/02, 52a/03, 52a/03, 52a/04, 52a/05, 52a/08, 52a/08, 52a/09, 52a/09,

52a/14, 52a/15, 52b/03, 52b/04, 52b/06, 55a/13, 56a/13, 59b/09, 59b/17, 59b/17, 61a/11, 61a/11, 61a/16, 64b/04, 65a/20, 65b/19, 66a/13, 74b/03, 74b/08, 74b/12, 74b/12, 75a/04, 75a/05, 75a/09, 75a/09, 75a/10, 75a/11, 75a/12, 75a/12, 75a/17, 75a/17, 75a/18, 75a/19, 75a/19, 75b/13, 75b/13, 75b/15, 76a/20, 86b/18, 86b/18, 87b/18, 87b/19, 87b/19, 89a/17, 89a/18, 89b/03, 90a/20, 90a/21, 92b/02, 92b/03, 94a/19, 94a/19, 94a/20, 94b/08, 94b/10, 94b/11, 98a/01, 99a/08, 99a/16, 99a/18, 101a/06, 102b/04, 102b/12, 107a/18, 109a/03, 110a/13, 110b/09, 110b/17, 111a/21, 111b/02, 111b/16, 111b/16, 111b/17, 111b/18, 111b/19, 113a/12, 113a/16, 113a/17, 114a/09, 114a/09, 114a/10, 117a/07, 117a/08, 117a/10, 117a/10, 119a/19, 121b/15, 122a/21, 122a/21, 122a/21, 122a/21, 122a/21, 123b/05, 123b/21, 126a/13, 128a/08, 128a/08, 128b/17, 130b/04, 131a/04, 131a/15, 131b/17, 134b/09, 138a/03, 138b/11

g. (-an gibi) 74b/18, 74b/19

g. (-anlar gibi) 28a/02

g. (-den gibi) 8a/11, 88a/07

g. (-duġı gibi) 40b/15, 51b/16, 68a/17

g. (-dügi gibi) 65a/13, 132b/01

g. (-dükleri gibi) 105a/06

g. (-ı gibi) 8b/20, 8b/20, 32b/12, 38b/13, 42a/21, 48b/01, 51b/17, 64b/17, 75a/07, 75a/07, 81b/10, 88a/16, 90b/04, 90b/04, 102b/05, 102b/11, 103b/20, 127b/15, 130b/17, 131b/09

g. (-i gibi) 17a/07, 21b/06, 28a/19, 34a/11, 37b/16, 41b/14, 41b/16, 42a/21, 50a/05, 65a/20, 65b/21, 75a/20, 90a/14, 90a/16, 96a/04, 96a/06, 96a/08, 104a/17, 121b/08, 124a/09, 126a/13, 140a/10, 140a/15

g. (-lar gibi) 37b/16, 46a/06, 50b/21, 60a/20, 74b/08, 76a/15, 76a/17, 76a/21, 90a/13, 102b/12, 111a/14, 111a/20, 116a/03, 116a/03, 123b/10, 131a/04, 131a/15, 131a/15

g. (-ları gibi) 90b/06, 96a/06

g. (-ler gibi) 8a/07, 28a/15, 29a/11, 34a/10, 44a/13, 46a/06, 60a/20, 75b/20, 75b/20, 76a/18, 78b/19, 85b/14, 89a/21, 103b/13, 105a/21, 120b/03, 120b/08, 120b/10, 131a/15, 133a/10

g. (-lerdegi gibi) 86b/13

g. (-leri gibi) 81b/10, 85b/13, 120b/06, 120b/08

g. (-maķ gibi) 5b/11, 5b/11, 35a/13, 35a/18, 52a/06, 52a/07, 65b/21, 65b/21, 75a/19, 75b/20, 75b/21, 89b/02, 124a/02

g. (-medükleri gibi) 62a/20

g. (-mek gibi) 5a/14, 5a/14, 7b/12, 28b/19, 29a/01, 30b/05, 30b/06, 35a/13, 71a/12, 80a/11, 80a/12, 102b/11, 123b/20, 123b/21, 124a/01, 125a/13, 125a/13, 133b/14, 133b/16

g. (-miş gibi) 142a/03

g. (-nlaruñ gibi) 4b/15

g. (-nuñ gibi) 3b/14, 6a/15, 10a/11, 11b/16, 32b/15, 49a/05, 50b/05, 54b/13, 57a/20, 73b/18, 79a/15, 80b/15, 111b/03, 125a/03, 128b/07, 131b/03, 136b/18

g. (-sı gibi) 71a/15

g. (-si gibi) 138a/04

g. (-yı gibi) 126b/14

g. (anlaruñ gibi) 3a/02, 13a/20, 79b/10

g. (anuñ gibi) 3b/17, 6a/15, 49b/16, 49b/18, 80b/06, 81b/05, 81b/06, 85b/07, 86a/14, 104a/21, 116a/04, 121b/06, 135b/07

g.+dür 6a/18, 25a/06, 25a/07, 25a/21, 32a/01, 32b/12, 43b/05, 78b/09, 94a/07, 108b/12, 109a/05

g.+dür (-dügi gibi) 135a/12

g.+dür (-dükleri gibi) 27b/15

g.+dür (-ı gibi) 28a/20, 94a/08

g.+dür 32b/18

g.+dür (-i gibi) 15a/20, 15a/21, 28b/09, 32b/01, 32b/01, 32b/16, 32b/21, 36b/08, 48b/03, 73a/19, 93a/18, 94b/02, 95b/02, 96a/13, 102a/04

g.+dür (-lar gibi) 10a/11

g.+dür (-maḳ gibi) 28b/08

g.+dür (ḥāṣıl olan gibi) 74b/20

[=444]

gic Belirtilen, istenen, alışılan zamandan sonra.

g. 60a/07

[=1]

gice Güneş battıktan sonra başlayıp ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.

g. 60a/10, 82a/12, 82a/12

g.+de 71b/04

[=4]

gidebil- Gitmeye gücü yetmek.

g.-ür-ise 86b/01

[=1]

gider- Ortadan kaldırmak, yok etmek.

g.-e 88a/09, 88b/13, 135b/15

g.-meg-ile 75b/05

g.-meye 88a/08

g.-miş 87b/01

g.-ür 88a/15

[=7]

ʿ**arż gider-** 75b/05

[=1]

gir- 1. Dışarıdan içeriye geçmek, dahil olmak, duhul etmek.

g.-di 118b/08

g.-er-idi 61a/18

g.-meg-ile 94b/09

g.-mege 126a/20

g.-mek 91a/10

2. İçinde yer almak, dahil olmak.

g.-enlerüñ 55a/01

g.-miş 124b/11

3. Kendini bir topluluğa, bir kuruluşa katmak, bir topluluk içinde yer almak, intisap etmek.

g.-se 134a/13, 134a/13

[=9]

girçek İnkar edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan.

g. 23a/14, 23b/15, 24a/05, 45a/03, 57b/20, 82b/13, 85a/19, 130a/07, 130a/12, 130a/12, 130b/05, 130b/08, 130b/09,

132a/08, 133b/09, 134a/13, 135a/10, 139b/02

g. ol- 50a/11, 102a/13, 142b/03

[=21]

girçeklik Gerçek olma durumu.

g. 134b/13, 134b/15, 140a/21

[=3]

girdāb Far. İçinden çıkılmaz tehlikeli, zor durum.

g.+a 30b/12, 56a/07

[=2]

giriftār Far. Tutulmuş, yakalanmış.

g.+lardur 68b/04

g. ol- 133a/03, 143b/06, 143b/06

[=4]

giril- Ele alınmak, üstünde durulmak.

g.-mez 31b/07

[=1]

girü -den sonra.

g. 4b/17, 5a/17, 7a/16, 13a/01, 18a/14, 18b/10, 20a/21, 25a/19, 29a/02, 31b/15, 38b/16, 40a/20, 41a/20, 53b/02, 54a/02, 58b/18, 60b/10, 65b/02, 66b/12, 67a/10, 68b/21, 69a/01, 70b/13, 73a/14, 78b/19, 80a/14, 83a/06, 86b/15, 88b/02, 88b/13, 88b/14, 90b/13, 91b/04, 92a/18, 93a/17, 95b/14, 97a/15, 97a/16, 99a/15, 104a/20, 106b/17, 109a/04, 110b/01, 111a/08, 112b/17, 114b/02, 115a/05, 116b/02, 116b/04, 118b/21, 120b/12, 120b/13, 121a/07, 121b/17, 129a/21, 129b/09, 132a/11, 132a/14, 136b/05, 139b/18, 143a/13

g. buncılayın 2a/08, 4b/13, 5b/06, 6a/03, 9a/04, 16a/15, 17a/06, 28a/13, 29a/10, 31b/03, 57a/16, 91a/17

[=73]

gişi İnsan, şahıs, kişi.

g. 3a/21, 3b/03, 3b/07, 10b/02, 10b/02, 10b/04, 17b/02, 20a/07, 20a/07, 20a/08, 24a/12, 40a/11, 53a/17, 53a/19, 67b/16, 70a/20, 76a/18, 76b/15, 80a/05, 87a/19, 95a/04, 101a/07, 101a/12, 102a/09, 102b/20, 104a/05, 104a/06, 116a/03, 116a/04, 122b/04, 125a/15, 127b/04, 127b/20, 134a/12, 134b/10, 137a/21, 137b/08, 137b/09, 140a/12, 140a/16, 140b/06, 141b/21, 142a/06

g. (er gişi) 78b/09, 78b/18, 79a/02, 99a/11, 99a/11

g. (ḫātūn gişi) 66b/01, 71b/13, 77a/08, 77a/16, 77a/19, 77b/16, 78a/03, 78b/14, 78b/18, 78b/19, 80b/10, 99a/10, 99a/12

g.+den (ḫātūn gişi) 77a/16, 80a/18, 99a/11

g.+den (ḫātūn gişiden ġayrı) 66b/11

g.+den (ḫātūn gişiden ötürü) 80b/11

g.+dür 17a/17, 112a/02

g.+dür (ḫātūn gişi) 80a/19, 80b/01

g.+ler 86b/04

g.+ler (ḫātūn gişi) 78b/07, 82b/09, 84b/11, 85b/14

g.+ler (ḫātūn gişiler) 73b/13

g.+ler (ḫātūn gişiler gibi) 60a/20

g.+lerde (ḫātūn gişi) 60a/16

g.+lerden (ḫātūn gişi) 79a/14

g.+lere (ḫātūn gişi) 79a/17, 81a/19, 85b/02

g.+leri (ḫātūn gişi) 80a/09

g.+lerüñ 82b/14

g.+lerüñ (er gişi) 79a/13, 79a/16

g.+lerüñ (er gişilerüñ) 73b/13

g.+lerüñ (ḫātūn gişi) 52a/03, 66a/16, 77a/10, 77b/14, 78b/03, 79a/19, 79b/04, 79b/13, 80b/07

g.+nüñ 3b/06, 11b/15, 14b/08, 22b/17, 85a/06, 85a/06, 108a/09, 108a/20, 124a/06, 131b/01, 132b/10, 135a/09, 135a/10, 138b/13, 141b/02, 141b/04

g.+nüñ (er gişi) 77a/08, 77a/09

g.+nüñ (ḫātūn gişi) 77b/06, 77b/07, 77b/14, 77b/16, 77b/19, 78a/02, 78b/11, 79a/04, 79a/08, 79b/02, 80a/12, 80a/15

g.+nüñ-iken (er gişi) 77b/19

g.+y-ile 124a/06

g.+y-ile (ḫātūn gişi) 79a/09, 80a/02

g.+ye 9a/14, 9b/01, 14a/20, 20a/07, 78b/10, 118b/17, 119a/01, 122b/19, 128b/11, 131a/07, 133b/05, 133b/13, 133b/17, 134a/01

g.+ye (ḫātūn gişi) 77b/21, 78a/04, 79a/02, 79a/03, 80a/03, 80a/21, 80b/03, 80b/06, 80b/09

g.+yi 71b/11, 105b/09, 132b/10

g.+yi (ḫātūn gişi) 77b/09, 78a/11, 78b/02, 78b/07, 79a/12, 80b/06

[=162]

git- 1. Bir şey ya da bir kimse konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, azimet etmek.

g.-dügine 64a/13

g.-e (gide) 34a/06, 142a/09

g.-e (tura gide) 86b/01

g.-ecek (gidecek) 128b/14

g.-emez-ise (gidemez-ise) 86b/01

g.-er (gider) 56a/02, 62a/13, 138a/07

g.-er-iken (gider-iken) 10b/01

g.-mege 29a/12

g.-mekden ġayrı-y-ıla 25a/10

g.-mesi 67b/21

g.-meye 124b/03

g.-üp (gidüp) 66a/18

2. Yok olmak, eser kalmamak.

g.-mesinden 30b/04

g.-mesini 84a/10

g.-üp (gidüp) 84b/06, 88b/11, 123a/04

g.-üşinden (gidüşinden) 13a/15

[=20]

giy- Bir giyeceği bedenine ya da herhangi bir organına geçirmek.

g.-mekden 82b/07

g.-üp 82b/06

[=2]

kürk giy- 82b/07

[=1]

gizle- Bir şeyi başkasından gizli tutmak, saklamak, başkasına duyurmamak veya hissettirmemek, ketmetmek.

g.-mek 79a/11

g.-seler 85a/07

[=2]

gizlü Açıkça bilinmeyen, meçhul.

g. 57b/18

[=1]

göbek 1. Bu deliğin karnın ortasında bir çukurluk biçimde kalan izi.

g.+ine (göbegine degin) 86a/18

2. Bir yer ya da şeyin etraftaki unsurların kendisine bağlandığı orta kısmı, merkez.

g. it- 73b/19

[=2]

göç- Ölmek.

g.-er 143b/19

[=1]

gögercin Pek çoğu evcilleşmiş olan, gagası düz, tüyleri kalın ve sık, vücudu kısa, uzun zaman hızla uçabildiği için bilhassa askerlikte haberleşme işinde kullanılan, tane ve meyveyle beslenen tünek kuşu.

g. 59b/18, 134b/18

g.+dür 135a/03

[=3]

gökcek Güzel, hoş, latif, sevimli.

g. 81b/07, 83a/05, 83a/19, 87b/18

[=4]

gölge Işığın geçmesini engellemesiyle bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, saye.

g.+sinden 72b/03

[=1]

gönder- 1. Belli bir yere, belli bir işi yapmak için gitmesini sağlamak, bir görevle yollamak.

g.-meg-ile 126a/05

g.-ür-ise 75b/11

2. Gitmesini sağlamak, gitmesine yol açmak, irsal etmek.

g.-memek 76b/05

g.-ürler-idi 84a/19

[=4]

ḳaravul gönder- 126a/05

maḥrūm gönder- 76b/05

[=2]

gönül İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün hislerin kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.

g. 4a/13, 23b/20, 55b/07, 56b/05, 78b/09, 131b/07

g. baġla- 134b/09

g.+den 135b/15

g.+e 55b/07

g. gibi 52b/04, 78b/09

g.+i (gönli) 6b/21, 88a/08, 88b/19, 131b/08, 137a/12, 140a/20

g.+ile 69a/20, 126a/11, 129a/21

g.+inde (gönlinde) 14b/21, 88a/10, 128a/13

g.+inden (gönlinden) 135b/18, 135b/18

g.+ine (gönline) 46b/21

g.+ini (gönlini) 141a/17

g.+ler 109a/02

g.+lerde 57b/18, 58b/09, 138a/11

g.+lere 131b/08

g.+lerinden 139b/16

g.+lerüñ 40b/10, 118a/12

g. ṭarlıġı 60a/20, 69a/18, 85a/14

g.+ümi (gönlümi) 69b/17

g. yumuşaḳlıġı 77a/11

[=40]

gönüllü Çok istekli.

g. 30a/09

[=1]

gönüllülik Gönüllü olma durumu.

g. (ḳatı gönüllülik) 114a/11

g.+e (gönüllülige) 30b/19

g. gibi 52a/03

[=3]

gör- 1. Bir şeyin oluşuna şahit olmak, müşahede etmek.

g. 36b/18, 136a/03

g.-di 8a/20

g.-dügüñ 134a/09

g.-e 80a/16, 83a/06, 133a/03, 133a/19, 135b/03, 142a/14

g.-elüm 18a/09

g.-esin 137a/19

g.-memek 67b/14

g.-mezem 50a/14

g.-mezüz 69b/16

g.-seler 115b/17

g.-sen 137a/15

g.-ür 46a/03

g.-ürüz 69b/16

2. Karşılıklı gelip konuşmak, görüşmek.

g.-eler 98b/07

3. Yaşamak, geçirmek.

g.-esin 143a/08, 143a/10

4. … olarak kabul etmek, şöyle ya da böyle değerlendirmek.

g.-meg-ile 112b/06, 116b/07

g.-mek 65a/06, 129b/06, 141a/15

g.-mek-çün 100a/11

g.-melerinüñ 127a/14

g.-meye 24a/09, 45a/15, 78a/03, 123a/09

g.-meyeler 111b/12

g.-meyüp 95a/02, 137a/03

g.-mez 132b/12

g.-mezler 133a/08

g.-se 135b/09

g.-üp 78b/19

g.-ür 5b/04, 15b/12, 15b/51, 48b/15, 54a/21

g.-ürler 18b/19, 27a/08, 106a/09

5. Gözle ve ışık yardımıyla bir nesne ya da kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

g.-mekde 113a/13

g.-meye 95a/06

g.-mez 10a/21, 10b/02, 10b/04

g.-mez-idi 10b/04

g.-mişdür 6a/12

g.-ür 10a/21, 10b/02, 10b/03

g.-ür-idi 10b/03

6. Farketmek.

g.-ür 49a/18

[=60]

cāʾiz gör- 5b/04, 24a/09, 45a/15, 78a/03, 111b/12, 123a/09, 132b/12, 133a/08, 137a/03

ḫafīf gör- 129b/06

ḥaḳīr gör- 112b/06, 116b/07

maşlaḥat gör- 49a/18

şavāb gör- 127a/14

şūret gör- 95a/06

ziyāde gör- 27a/08, 100a/11

[=17]

göre Bir şeye uygun, elverişli.

g. (-ine göre) 133b/09

[=1]

görül- 1. Bir nesne ya da kimsenin varlığı gözle hissedilmek.

g.-en 6a/17

2. … olarak kabul edilmek, şöyle ya da böyle değerlendirilmek.

g.-ür 46b/09

[=2]

görün- Kendini göstermek, ortaya çıkmak, zuhur etmek.

g.-mesinden 38b/04

g.-meye 22b/12

[=2]

cemīl görün- 38b/04

gözine görün- 22b/12

[=2]

göster- 1. Bir hâlini, bir niteliğini ortaya koyacak şekilde davranmak.

g. 130a/07

2. Etmek, yapmak.

g.-e 11a/19, 20b/12, 20b/15, 22a/02, 23b/05, 24a/21, 50a/13, 60b/10, 66b/01, 69a/21, 79b/09, 83b/04, 84a/02, 87a/02, 87a/09, 91a/17, 126b/02, 127a/02, 127b/21, 128a/15, 131a/19, 139b/03, 141b/02, 141b/15, 143a/18

g.-eler 22a/06, 81b/17, 84a/21, 92b/06, 105a/02, 126a/15

g.-me 143b/08, 144a/02

g.-megi 49b/12

g.-mek 29a/15, 37b/07, 44a/02, 136b/14, 136b/18

g.-mek gibi 80a/11, 124a/01

g.-mekde 59b/14, 133b/03

g.-mekden 133a/21

g.-mekdür 26a/18, 67a/16

g.-meye 20b/13, 22b/08, 22b/18, 23a/05, 50b/03, 82a/10, 86b/06, 86b/15, 128a/11, 134b/16, 141b/03, 141b/11

g.-meyeler 126a/14

g.-mezsizin 84a/08

g.-miş-idi 65b/03

g.-üp 28b/18, 29a/09, 52a/06, 76a/07, 79b/10, 80a/11, 91a/14, 103b/12, 133a/21, 139b/09, 140b/18

g.-ür 11a/03, 15b/18, 29a/05, 31a/13, 35b/05, 47a/04, 47a/06, 47b/07, 51a/05, 102b/05, 104a/16

g.-ür-idi 57a/18

g.-ür-ise 48a/10

g.-ürler 18b/19, 29a/12, 29a/18, 31a/18, 60a/20, 117a/18, 119b/18, 135b/14

g.-ürler-ise 49b/20

g.-ürsüz 47b/17

3. … olarak bildirmek … zannını uyandıracak şekilde davranmak.

g.-e 23a/15, 23a/20, 78a/02, 83b/09

g.-eler 81a/18, 82b/19

g.-mek 127a/01, 127b/20, 140b/06, 141b/17, 141b/21

g.-memek 139b/19

g.-meye 85a/14, 128b/19

g.-ür 39b/15, 131b/09

4. … olarak öne sürmek, … olarak bildirmek.

g.-e 132a/20

g.-mekde 79a/20

5. İşaret etmek.

g.-mege 83a/01

6. Göz önüne sermek, teşhir etmek, izhar etmek.

g.-meye 48a/01

[=116]

ārām göster- 23a/20

beşāşet göster- 141b/02

cezā göster- 11a/03

dostlıḳ göster- 140b/06

feraḥ göster- 83b/09

ġamm ve ġuṣṣa göster- 143a/18

ḥaḳīr göster- 127a/01

ḥaml göster- 117a/18

ḥaẕer göster- 84a/21

ḥırş göster- 37b/07, 52a/06, 67a/16, 82a/10, 86b/15, 102b/05

ḥırş göstermek gibi 124a/01

ḥilm göster- 49b/12

ıżṭırāb ve inḳılāb göster- 84a/08

ictināb göster- 28b/18

iḳdām göster- 29a/12, 31a/13, 31a/18, 35b/05

iltifāt göster- 11a/19, 22b/08

iltizām göster- 83b/04

imtināʿ göster- 23b/05, 76a/07

imtiṣāl göster- 47b/17, 126a/15

infiʿāl ve teʾemmül göster- 141b/11

inḳıbāż göster- 50b/03

inḳıbāż ve infiʿāl göster- 126a/14

inḳıyād göster- 20b/12, 22a/02, 22a/06, 26a/18

irtidā ve imtināʿ göster- 51a/05

istiġnā göster- 128a/11

iştiġāl ve mülāzemet göster- 84a/02

iṭāʿat ve inḳıyād göster- 20b/15, 92b/06

ivmek göster- 141b/03

kibr göster- 141b/17

luṭf göster- 128a/15

melālet göster- 144a/02

miskinlik göster- 130a/07

muvāfaḳat göster- 87a/02

muvāsāt göster- 104a/16, 139b/03

mübāderet göster- 143b/08

mübāhāt ve iftiḫār göster- 57a/18

mübālaġa göster- 81b/17, 127a/02

mübālāt göster- 139b/19

müdāvemet göster- 126b/02

mükāfāt göster- 133a/21

mülāyemet göster- 79b/09

münāferet göster- 59b/14

müşābehet göster- 29a/18

muvāsāt göster- 133a/21

müżāyaḳa göster- 47a/06, 136b/14, 136b/18

raġbet göster- 65b/03, 80a/11, 91a/17, 119b/18, 133b/03, 135b/14

saʿy-ı cemīl göster- 87a/09

şebāt göster- 29a/15

şeḳālet göster- 86b/06

siyāset göster- 60b/10

sürʿat göster- 69a/21

şemāte göster- 140b/18

şikāyet göster- 29a/05

ṭayş göster- 22b/18

tecāvüz göster- 20b/13

tecennüb göster- 50a/13

teḫāşī göster- 49b/20

tehāvün ve kāhillik göster- 23a/05
teḳarrub göster- 105a/02
telaḳḳī göster- 24a/21
teraḳḳī göster- 47b/07
tereffuʿ ve tekebbür göster- 141b/15
teşebbüh göster- 29a/09
tevārüd göster- 91a/14
tevāżuʿ göster- 141b/21
teveffür göster- 44a/02
yaḳın göster- 131b/09
yüz göster- 15b/18, 131a/19
żabṭ göster- 103b/12
ẕelīllik ve ḥaḳīrlik göster- 79b/10
ziyāde göster- 139b/09
[=96]

gösteril- Ortaya konmak.
g.-en 10a/17
[=1]

götür- 1. Bulunulan yerden daha uzak bir yere taşımak, iletmek.
g.-diler 58b/14
g.-megi 90b/17
g.-mek 74a/17
g.-mişdür 57a/01
g.-ür 134b/20
2. Gidermek, ortadan kaldırmak, bertaraf etmek.
g.-e 33a/09
3. Üzerinde taşımak, yanında bulundurmak.
g.-mekden ġayrı 19b/15
[=7]

göz İnsanda, hayvanda görme organı.
g. 131b/07
g.+de 80a/16, 134a/18
g.+e bile 137a/20
g.+i 131b/08, 137a/12
g.+i-y-ile 85a/17, 87a/21
g.+inde 62b/09
g.+ine görün- 22b/11
g.+ler 6a/11
g.+lere 131b/07
g.+lerin 29b/01
g.+üme 74a/04
g.+üñ 6a/08, 10b/03
[=16]

gözci Gözetlemek işini yapan kişi.
g.+ler 124b/20
[=1]

ġubār Ar. Toz, ince toprak.
ġ.+ı (ḥayret-i ġubār) 6b/21
[=1]

ġumūm Ar. Gamlar, tasalar.
ġ. 62b/11
ġ.+dan (hücūm-ı ġumūm) 52b/02
[=2]

ġuṣṣa Ar. Gam, hüzün, tasa.
ġ. 17a/01, 22b/12, 35a/05, 46b/21, 47a/04, 67b/14, 67b/17, 68b/08, 69b/07, 69b/11, 69b/18, 70a/16, 133b/08, 135a/20
ġ.+da 133b/14
ġ.+dan 70a/14
ġ.+dan ġayrı 70a/04
ġ. göster- 143a/17
ġ.+lar 14a/08, 68b/18, 77b/11
ġ.+lar-ıla 69a/01
ġ.+ları 68b/20, 140a/01
ġ.+larınuñ 77a/15

ġ.+ñuz 68a/03

ġ.+sı 68a/05

ġ.+sı-y-ıladur 67b/16

ġ.+sına 58b/08

ġ.+y-ıla 59a/06, 69b/16

ġ.+ya 85b/17

ġ.+yı 31a/20

[=33]

ġuṣṣalan- Üzüntü duymak.

ġ.-up 76a/06

[=1]

ġuṣṣalu Gamlı, kederli.

ġ. 67b/02

[=1]

ġuṣṣasuzlıḳ Kedersizlik.

ġ. 45a/07

[=1]

güç Bir iş ya da hareketi sağlayan maddi ve fiziki kuvvet.

g.+i 66a/06

[=1]

gül- Bir kimse bir şeyi tuhaf bulduğu ya da bir şeye sevindiği zaman kesik kesik sesler çıkararak duygusunu, sevinç veya hayretini açığa vurmak.

g.-e (güle güle) 88b/06

g.-e güle 88b/06

g.-mek 16b/21

g.-mekler 49b/17

[=4]

güldürici Gülünç durumda olmak.

g.+dür 60a/13

[=1]

güleryüz Gülen, asık olmayan yüz, candan davranış.

g.+ile 24a/17, 134a/17

[=2]

gümān Far. Zan, şüphe.

g.+dan 58a/03

g.+ı 127a/07, 131a/10

g. it- 131a/10

[=4]

gümiş Tabiatta altından sonra en kolay dövülüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyası yapımına yarayan, kendine has beyaz renkte metal element, sim.

g.+de 102a/12

g.+den 111b/09

g.+dür 133a/09

g.+e 104b/15, 133a/06

g.+i 83a/11

g.+üñ 83a/12

[=7]

gün Zaman, vakit.

g. 9b/08, 13a/11, 30a/05, 30a/11, 43a/06, 47b/01, 60b/15, 65b/07, 68b/21, 69a/01, 98a/13, 98a/17, 118b/06, 134b/04, 140b/13, 143b/04

g. (ʿālem-i gün) 58b/04

g.+de 50b/18, 71a/18

g.+den güne 45a/13, 71a/19

g.+e (günden güne) 45a/13, 71a/19

g.+e degin 143a/08

g.+i 143b/12

g.+inde 82b/06, 82b/06

g.+üñ 50b/18

[=28]

günāh Far. Allah'ın emirlerine ters olan davranış.

g. 142a/04

g.+ı 128a/14

g.-ı ṣaġīre 49b/09

g.+ıla 88a/15, 88b/11

g.+ından 64a/04, 125b/09

g. işle- 88b/09

g. it- 59b/11, 64a/05, 125b/08

g.+lar 125b/10

g.+lara 64a/05

g.+larınuñ 88b/07

g.+uñ 49a/15

g. üzerine 125b/09

[=16]

günāhkār Far. Günah işleyen kimse.

g. ol- 135b/15

[=1]

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık vakit, gün.

g. 82b/05

g.+de 71b/04

[=2]

güneş Dünya ve diğer gezegenlerin çevresinde döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, şems.

g. 51a/12

[=1]

günlük Belli bir günle ilgili.

g. (71a/28)

[=1]

gürbüzī Gürbüz kelimesinin nispet eki almış şekli.

g. 26a/07

[=1]

gürūh Far. Topluluk, bölük.

g.+ı 89a/09

[=1]

güzīde Far. Seçkin, seçilmiş, elit.

g. it- 105a/15

g.+leri 50b/12

g.+si 41b/02

[=3]

ḥabbe Ar. Küçük tane, tahıl tanesi.

ḥ. 65a/10

[=1]

ḥabbeẕā Ar. Ne güzel, hoş.

ḥ. 131a/21

[=1]

ḫaber Ar. Olmuş ya da olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, kulaktan kulağa nakledilen söz.

ḫ. 86b/02

ḫ.+de 87b/17

ḫ.+i 127a/18, 137b/06

ḫ. iriş- 125a/17

ḫ.+ler 124a/01

ḫ.+ler-ile 137b/17

ḫ.+leri 81b/07, 84a/21, 123b/21, 124a/05, 131a/03, 139a/19

ḫ.+lerini 44b/11, 124a/07, 131a/01

ḫ.+lerinüñ 140a/10

ḫ. vir- 60a/07, 125a/16, 143a/20

[=20]

ḫaberdār Ar.+Far. Haberi olan.

ḫ. ol- 55a/15, 83a/03, 104a/11, 123b/07

[=4]

ḫaberleş- Karşılıklı haber alıp vermek.

ḫ.-mek 124a/08

ḫ.-mekdür 124a/06

[=2]

ḫabeş Ar. Habeşistan halkından olan ya da bu halkın soyundan gelen kimse.

ḫ.+de 58a/16

[=1]

hābıṭ Ar. Yukarıdan aşağıya inen, hubut eden.

h. 68b/05

[=1]

ḫabībe Ar. Habib kelimesinin müennes şekli.

ḫ.+ye 131b/20, 131b/21

ḫ.+yi 131b/20

[=3]

ḫabīṣ Ar. Kötü, soysuz, fesat kimse.

ḫ. 28b/20, 51b/21

[=2]

ḫabīṣe Ar. Habis kelimesinin müennes şekli.

ḫ.+ye 48a/15

[=1]

ḫabr Ar. Bilgin, hibr.

ḫ. ol- 45b/06

[=1]

ḫabs Ar. Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma.

ḫ. 51b/13

ḫ.+dur 121b/02

ḫ.+ine 138a/09

ḫ. it- 121b/13

[=4]

ḫabṭ Ar. Yanlış, hata.

ḫ.+ı ʿaşv 132a/10

ḫ. it- 132a/10

ḫ.+uñ 43b/18

[=3]

ḫacālet Ar. Utanma, utanç.

ḫ. 135b/13

ḫ.+i-y-ile 136b/04

[=2]

ḫacāmat Ar. Vücudun herhangi bir yerini bu iş için yapılmış bir araçla hafifçe kesip çıkan kanı boynuz, bardak vb. ile çekerek kan alma.

ḫ. gibi 75a/11

[=1]

ḫācāt Ar. Hacetler.

ḫ. (dāʿī-ı ḫācāt) 87b/09

[=1]

ḫāce Far. Muallim, öğretmen, hoca.

ḫ.-i reʾīs 72b/21

[=1]

ḫācet Ar. Gerek duyulan, ihtiyaç.

ḫ. 4a/11, 8a/01, 19a/16, 28a/13, 31b/02, 34a/02, 47a/09, 48a/14, 67b/04, 71a/19, 89a/04, 123a/06, 124a/12, 139a/11

ḫ. (vaḳt-ı ḫācet ol-) 82b/10

ḫ.+de 71b/01

ḫ.+de (mıḳdār-ı ḫācet) 111b/21

ḫ.+de (sedd-i ḫācet) 66a/17

ḫ.+den (mıḳdār-ı ḫācet) 111b/10

ḫ.+düş- 62a/10, 71b/05, 71b/19, 80a/06, 87a/04, 91a/07

ḥ.+i 46b/12, 46b/12, 82b/14, 82b/15, 138b/13
ḥ.+i (ehl-i ḥācet) 75b/11
ḥ.+ini 143b/04
ḥ.+leri 49a/08
ḥ.+lerinüñ 9a/09
ḥ. ol- 57a/16, 79b/20
[=36]
ḥācetḫāne Ar. Tuvalet.
ḥ.+de 86a/19
[=1]
ḥācib Ar. Kapıcı, kapıcı başı.
ḥ.+lerinüñ 47a/15
[=1]
ḫaclet Ar. Utanma, mahçup olma, hacel.
ḫ. 69a/13
[=1]
ḥadd Ar. 1. Sınır.
ḥ.+larını 134b/19
2. Derece, mertebe.
ḥ. 22a/20
ḥ.+den 20b/13, 23a/21, 50b/08
ḥ.+den (mücāvezet-i ḥadd) 66a/02
ḥ.+e 17b/06, 18b/16, 25b/09, 61b/01, 62b/13, 89b/04, 90a/19, 112b/03
ḥ.+e degin 4a/15, 4b/09, 22b/12, 29a/19, 49b/16, 66b/11, 73a/11, 102b/21, 103a/01
ḥ.+en 24b/14, 25a/02, 49a/10, 63b/05
ḥ.-ı iʿtidāl 57b/16
ḥ.-ı muʿayyen üzerine 119a/17
ḥ.-ı tevātür 124a/10
ḥ.+i 16b/11, 24b/14, 24b/20, 25a/01, 36b/20, 64b/07
ḥ.-i ıṭnāb 20a/16
ḥ.-i ifrāṭ 26b/01
ḥ.-i iʿtidāl 13b/16, 57b/17, 68b/18
ḥ.-i ḳıllet 32a/08
ḥ.-i muʿayyen 40b/13
ḥ.-i musāvāt 33a/04
ḥ.-i naẓar 51b/14
ḥ.-i reẕāyil 25a/02
ḥ.-i şecāʿat 30a/21
ḥ.-i taḥḳīḳ 37b/08
ḥ.-i tavassuṭ 45a/05
ḥ.-i tenāsüb 32a/16
ḥ.-i vācib 76a/09
ḥ.-i ẕāt 9a/17, 18b/08
ḥ.+in (ḥasr-ı ḥadd) 87a/13
ḥ.+inde 100a/03
ḥ.+inden 13b/01, 61b/10, 64b/17, 74b/02, 89b/02, 102a/18
ḥ.+ine 66b/19
ḥ.+ini 95a/01, 102a/15
[=64]
ḥaddiẕātında Ar. Aslında, esasen.
ḥ. 7a/05
[=1]
ḫadem Ar. Hizmet edenler.
ḫ. 46a/18, 78b/15, 84a/18, 113a/12
ḫ.+den 46a/20, 46b/01, 83b/01
ḫ.+i 46b/05, 58b/19, 78a/19
ḫ.+ine 59b/08
ḫ.+inüñ 47a/15
[=12]
hādī Ar. Doğru yolu gösteren kimse.
h.+lere 4a/10
[=1]
ḫādim Ar. Fakirlere yardım eden kimse.

ḫ. 90b/09, 108b/09

ḫ.+i gibi 65a/20

ḫ.-i muṭlaḳ ol- 110b/14

ḫ.+ile 72a/21

ḫ. ḳıl- 106b/10, 127a/11

ḫ.+ler 72a/04, 108b/11

ḫ.+lerdür 89b/18

ḫ.+leri 88b/06

ḫ.+leridür 89b/20

ḫ.+lerüñ 72a/01

ḫ. ol- 94a/20, 116b/11, 116b/11, 116b/12, 116b/13, 116b/14

[=19]

ḥadīṯ Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları.

ḥ. 6a/10

ḥ.+den 72b/15

ḥ.+dür 80b/14

ḥ.+lerini 44b/12, 131a/03

ḥādiṯ Ar. Meydana çıkan şey.

ḥ. ol- 13b/15, 17a/09, 20b/10, 20b/14, 20b/17, 20b/19, 21a/12, 23a/06, 23a/12, 23a/14, 26b/12, 27a/14, 30b/21, 31a/10, 41a/10, 42a/16, 42b/10, 52a/10, 52a/12, 52b/04, 55a/16, 55b/21, 56a/04, 56b/07, 56b/10, 65a/18, 66a/02, 67a/17, 69b/17, 70b/07, 70b/14, 73a/09, 73b/10, 81a/02, 96a/07, 97b/04, 97b/08, 99a/13, 99b/01, 99b/20, 102b/10, 108b/05, 108b/17, 115b/05, 116a/07, 121b/18, 127a/07, 134a/16, 143b/05

[=54]

ḥādiṯe Ar. Olan, ortaya çıkan her türlü durum, keyfiyet ve oluş, olay.

ḥ. 61b/05, 127a/19, 130a/02

ḥ.+de 35b/03

ḥ.+ler 126a/16

ḥ.+ler üzerine 31a/08

ḥ.+leri 14a/11

ḥ.+lerini 131a/02

ḥ.+ye 61b/04

[=9]

ḥaḍrāü'd-dimen Ar. Orta malı olan, soysuz, kötü güzel kadın.

ḫ. 80b/05

ḫ.+den 80a/19

[=2]

ḥads Ar. Zan, tahmin.

ḥ. 87b/14, 89a/09

[=2]

ḫafā Ar. Gizlilik.

ḫ. 132a/06

[=1]

ḫafāsuz Gizliliği olmayan.

ḫ. 132a/07

[=1]

ḥāfıẓ Ar. Koruyan, hıfz eden kimse.

ḫ.-ı ʿadālet 74a/12

ḫ.+ına 44b/10

ḫ. ol- 45b/20

[=3]

ḫafī Ar. Gizli.

ḫ. 137b/01

[=1]

ḫafīf Ar. 1. Tartıda ağırlığı az gelen.

ḫ. 45b/03

2. Kolay yapılabilen.

ḫ. 134a/15

ḫ. gör- 129b/06

ḫ. ol- 33a/10, 71b/16, 129b/05

[=6]

ḫafīfe Ar. Hafif kelimesinin müennes şekli.

ḫ. 33a/08

[=1]

ḫaḳāret Ar. Küçük düşürme, horlama.

ḫ. 35a/05, 78a/09

ḫ.+den 135b/10

ḫ.+e 22b/08, 58a/07

ḫ.+i-y-ile 74b/19

ḫ.+i gibi 65b/21

ḫ.+ile 89a/04, 125a/07

ḫ.+ine 133a/17

ḫ. it- 115a/07

ḫ.+lere 140a/02

[=12]

ḫaḳāyıḳ Ar. Hakikatler, gerçekler.

ḫ. 9a/10, 45a/18

ḫ.+a 117a/21

ḫ.+dan (nüket-i ḫaḳāyıḳ) 27b/09

ḫ.+ı 48a/09

ḫ.-ı mevcūdāt 109b/12

ḫ.-ı ʿulūm-ı maʿārif 1b/06

ḫ.-ı umūr 20b/02

ḫ.+ıla 97b/05

ḫ.+ına 6b/18

ḫ.+ında 37a/09

ḫ.+ınuñ 43b/20

ḫ.+uñ 8b/06

[=13]

ḫaḳīḳat Ar. Asıl olan durum, gerçek, asıl, künh.

ḫ. 4a/14, 109b/08, 143b/16

ḫ.+da 10b/12, 15b/03, 20a/10, 20b/09, 27b/11, 28a/09, 29a/06, 29b/14, 30a/11, 33a/13, 46a/02, 46b/09, 62b/15, 92b/20, 99b/05, 100a/04, 101b/12, 102b/18, 104b/06, 105a/10, 109a/01, 114b/09, 119a/05, 119a/11, 130b/16, 131a/09, 132b/14, 136b/06

ḫ.+da (salṭanat-ı ḫaḳīḳat) 46b/10

ḫ.+da (şücāʿ-ı ḫaḳīḳat) 29b/19

ḫ.+ı 3b/18, 11b/12, 11b/21, 16b/11, 53b/18, 54b/07, 95b/16, 108b/21

ḫ.-ı ʿaḳl-ı ilāḥī 12a/07

ḫ.+ı bile 71a/05

ḫ.-ı fiʿl 12a/07

ḫ.-ı ḥikmet 105a/07

ḫ.-ı maʿrifet 107b/13

ḫ-ı mümkin 61b/17

ḫ.-ı seḫā 28a/14

ḫ.+ıdur 3a/19

ḫ.+ına 6b/05, 14b/18, 108a/06

ḫ.+ına (künḫ-i ḫaḳīḳat) 37a/05

ḫ.+ında 6a/16

ḫ.+ından 104b/03

ḫ.+ını 27b/06, 28a/09, 62a/18

ḫ.+ları 31b/15

ḫ.+uñ 22a/20

[=60]

ḫaḳīḳī Ar. İnkar edilemeyecek biçimde var olan, gerçek.

ḫ. 47b/12, 55a/15, 104a/15, 134b/06, 139a/15, 140b/04

ḫ. (ʿādil-i ḫaḳīḳī) 31b/08

ḫ. (beḳā-ı ḫaḳīḳī) 42b/17

ḫ. (ġayr-ı ḫaḳīḳī) 139a/14, 139a/15

ḥ. (ḫilāf-ı cūd-ı ḥaḳīḳī) 16a/17
ḥ. (intikās-ı ḥaḳīḳī) 45a/21
ḥ. (iʿtidāl-ı ḥaḳīḳī) 93b/13
ḥ. (ittiḥād-ı ḥaḳīḳī) 96b/09
ḥ. (leẕẕet-i ḥaḳīḳī) 15a/06
ḥ. (mülk-i ḥaḳīḳī) 47b/06
ḥ. (rāḥat-ı ḥaḳīḳī) 62b/07, 62b/08
ḥ. (renc-i ḥaḳīḳī) 62b/07
ḥ. (saʿādet-i ḥaḳīḳī) 9a/14
ḥ. (şıddīḳ-ı ḥaḳīḳī) 130b/08
ḥ. (sürūr-ı ḥaḳīḳī) 14b/19
ḥ. (tevaḥḥud-ı ḥaḳīḳī) 97b/02
ḥ. (vasaṭ-ı ḥaḳīḳī) 32a/05
ḥ. (vücūd-ı vasaṭ-ı ḥaḳīḳī) 25a/13
ḥ.+de (cūd-ı ḥaḳīḳī) 16a/13
ḥ.+den (cevr-i ḥaḳīḳī) 36b/10
ḥ.+den (muḥabbet-i ḥaḳīḳī) 101a/21
ḥ.+den (sürūr-ı ḥaḳīḳī) 6a/05
ḥ.+dür 139a/14
ḥ.+dür (cūd-ı ḥaḳīḳī) 16a/10
ḥ.+dür (lāyıḳ-ı vaḥid-i ḥaḳīḳī) 1b/01
ḥ.+dür (meʿād-ı ḥaḳīḳī) 109a/19
ḥ.+dür (siyādet-i ḥaḳīḳī) 35a/02
ḥ.+dür (vaḥid-i ḥaḳīḳī) 31b/20
ḥ.+nüñ (maṭlūb-ı ḥaḳīḳī) 6b/19
ḥ. ol- 106a/16
ḥ.+si (meʿād-ı ḥaḳīḳī) 15b/18
ḥ.+y-ile (şaḥm-ı ḥaḳīḳī) 132a/05
ḥ.+y-ile (temettüʿ-ı ḥaḳīḳī) 130a/21
ḥ.+ye (ḫayr-ı ḥaḳīḳī) 105a/01
ḥ.+ye (kemāl-i ḥaḳīḳī) 93a/08
ḥ.+ye (maḥbūb-ı ḥaḳīḳī) 63a/21
ḥ.+ye (saʿādet-i ḥaḳīḳī) 117a/02
ḥ.+yi (kemāl-i ḥaḳīḳī) 29a/10
[=45]

ḥaḳīḳīyye Ar. Hakîkî kelimesinin müennes şekli.

ḥ. (ḥikmet-i ḥaḳīḳīyye) 9b/19, 98a/09
ḥ. (ʿulūm-ı ḥaḳīḳīyye) 5b/13, 38a/14, 44a/21
ḥ.+y-ile (maʿrifet-i ḥaḳīḳīyye) 107b/08
[=6]

ḥākim Ar. Hükmeden, buyruğunu yürüten, egemen.

ḥ. 33b/12, 40b/17
ḥ.+den 40b/19
ḥ.+dür 126a/01
ḥ.+e 34a/15, 92a/08, 144a/11
ḥ.-i ʿadl 87a/16
ḥ.-i insānī 33b/07
ḥ.+ise 33b/05
ḥ. ḳıl- 41a/16
ḥ.+lere 4a/09
ḥ. ol- 34b/14
[=13]

ḥakīm Ar. Varlıktaki şeylerin gerçeklerini aklı ile bilen kimse, filozof.

ḥ. 7a/13, 11a/04, 12b/21, 13a/09, 14a/19, 16b/01, 18a/16, 21b/13, 31b/03, 34a/18, 34b/06, 34b/18, 35b/20, 37a/18, 37b/11, 41a/12, 48a/02, 50a/06, 50a/09, 50b/03, 56a/06, 57a/16, 57a/21, 62b/21, 69b/15, 74a/02, 84b/03, 92a/11, 104b/10, 105a/10, 105b/14, 108a/18, 120a/14, 120a/14, 125a/16, 125a/18, 130b/21, 143a/15, 143b/20
ḥ. (leẕẕet-i ḥakīm) 14b/09
ḥ.+den 14b/07, 85b/08

ḥ.+e 57a/20, 105a/07

ḥ.-i evvel 35b/10, 97a/19, 102a/12, 103a/19, 105b/01

ḥ.-i fars 109a/10

ḥ.-i saʿīd ol- 105a/11

ḥ.-i ṯānī ebū naṣr fārābī 89b/17

ḥ.+ler 72b/18, 95b/14, 116a/10, 137b/18

ḥ.+lerden 7b/15, 8b/18, 133b/06

ḥ.+lerdür 8a/08, 109b/11

ḥ.+lerüñ 15a/09, 72b/16

ḥ. ol- 31a/21, 31b/03, 143b/08, 143b/09

ḥ.+üñ 57a/08

ḥ.+üñ 57a/08, 105b/13, 130b/21, 131b/13

[=72]

ḥakīmü’s-soḳraṭis Filozof Sokrates.

ḥ. 132b/01

[=1]

ḥaḳīr Ar. Değersiz, küçük.

ḥ. 8a/21, 75b/08, 76b/12, 78b/19, 79b/17, 81a/17, 128a/11, 131a/09, 131a/09, 134a/01, 144a/13

ḥ. eyle- 82a/06, 144a/10

ḥ. gör- 112b/06, 116b/07

ḥ. göster- 127a/01

ḥ. it- 83a/12, 114b/04, 121a/13, 141b/21

ḥ. ol- 62b/09, 84a/15, 135a/07, 135a/13

ḥ. ṣay- 31a/07, 49b/09, 79b/20, 80a/07, 141b/11

[=29]

ḥaḳīrlik Değersizlik.

ḥ. göster- 79b/10

[=1]

ḥaḳḳ Ar. 1. Allah, Tanrı, Huda.

ḥ. 33a/11

ḥ.+ıla (evṣāf-ı celāl-i ḥaḳḳ) 9b/20

ḥ. sübḥane ve teʿālā 2b/11, 6a/05, 12a/11, 24a/19, 33b/14, 36a/02, 40b/06, 41a/15, 43a/12, 45b/09, 47a/05, 65a/09, 68a/01, 69b/04, 85b/10, 105a/14, 106a/03, 107a/06, 117b/05, 121b/10, 125a/08, 128b/01, 131b/20, 132b/18, 143a/03, 143b/19

ḥ. teʿālā 101a/17

ḥ.+uñ (emr-i ḥaḳḳ) 38a/04

2. Dine, kanunlara, adalete, vicdana uygun olan.

ḥ. 17a/16, 30a/03, 36a/03, 37b/21, 122a/20, 133a/21

ḥ. (ehl-i ḥaḳḳ) 108b/20

ḥ. (vecḥ-i ḥaḳḳ üzerine) 107a/15

ḥ.+a (ehl-i ḥaḳḳ) 37b/21

ḥ.+aya (meẕāhib-i ḥaḳḳ) 9a/16

3. Doğru, gerçek.

ḥ. 47a/10, 100a/14, 102a/06, 104b/21, 106b/05, 125b/01

ḥ. (imām-ı ḥaḳḳ) 123a/19

ḥ. (imām ḥaḳḳ ʿalī bin ebī ṭālib) 30a/14

ḥ. (işābetü’l-ʿayn-ı ḥaḳḳ) 132a/02

ḥ. (mevāḥib-i ḥaḳḳ) 63a/17

ḥ. (muḥalif-i ḥaḳḳ) 117a/02

ḥ. (nāmūs-ı ḥaḳḳ) 39a/02, 123a/02

ḥ. (niẓām-ı ḥaḳḳ) 44a/15

ḥ.+a 6b/02, 43b/19, 107a/01, 117b/01, 125b/14, 125b/15, 126a/01

ḥ.+da (taḥḳīḳ-ı ḥaḳḳ) 53b/08

ḥ.+dan 5a/08, 117a/18

ḥ.+ı 132b/14, 141b/04

ḥ.+ıla 45b/03

ḥ. ol- 119a/15

ḥ.+uñ (ṣāḥib-i nāmūs-ı ḥaḳḳ) 39a/02

4. Hisse, pay.

ḥ. (ṭaleb-i ḥaḳḳ it-) 106a/09

ḥ.+a (ṭaleb-i ḥaḳḳ) 106a/09

ḥ.+ıdur 32b/13

5. Bir kimseye sarfedilen büyük emek ve gayret.

ḥ.+a (edā-ı ḥaḳḳ) 37a/16, 90b/21

ḥ.+ı 35b/13, 37b/09, 101b/20, 128b/11, 134a/14, 135a/07

ḥ.+ı-y-içün 2b/13, 30a/18, 47a/18

ḥ.+ı-y-içün (beyān-ı ḥaḳḳ) 33b/17

ḥ.-ı āḫır 36b/15

ḥ.+ı y-içün 2b/13

ḥ.+ın 100a/10, 101a/03

ḥ.+ına 41a/17, 92a/05

ḥ.+ında 92a/05, 99a/10, 110b/17

ḥ.+ından 101b/20

ḥ.+ını 95a/01, 122b/04, 132b/06, 142b/17

ḥ.+lar 139a/21

ḥ.+ları 128b/09

ḥ.+ların 133a/05

ḥ.+larına 108a/17

ḥ.+larından 134a/14

ḥ.+larını 36b/16, 102a/11, 132a/14

ḥ.+laruñ 126a/13

ḥ.+um 128b/08

ḥ.+uñ 36a/04, 36b/15, 57a/14

[=111]

ḥaḳḳında Üzerine, için, dair.

ḥ. 19a/07, 39a/18, 72b/15, 84b/11, 109b/08, 124b/16, 138a/09, 138a/13, 138a/14

ḥ.+ki 138a/05

[=10]

ḥaḳḳıyyat Ar. Haklar.

ḥ.+ı meẕheb 18b/05

[=1]

ḥāl Ar. 1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin tamamı, durum.

ḥ. 12a/03, 16b/15, 18b/11, 28b/03, 41a/10, 44b/18, 55b/15, 64a/10, 65a/02, 125b/15, 127a/19

ḥ. (ḥüsn-i ḥāl) 83a/19

ḥ. (ḥüsn-i ḥāl-ı ḫāricī) 105b/08

ḥ. (muḳteżī-i ḥāl-ı menzil) 73b/09

ḥ.+a 4a/09, 11a/07, 11a/12, 16b/18, 31a/01, 64a/10, 65b/02, 102b/17, 107b/03

ḥ.+da 11a/12, 12a/09, 12b/18, 14a/03, 14b/20, 30a/10, 35a/19, 39b/18, 42b/15, 48b/17, 55b/11, 59a/16, 60b/06, 68a/07, 72a/19, 79a/08, 86a/19, 101a/18, 102b/13, 113b/19, 118a/05, 124b/19

ḥ.+dan 11b/08, 14b/08, 65b/10, 69a/02, 102b/16

ḥ.+dur 3b/12, 30a/21, 51a/13, 64a/09, 64a/11, 100b/01, 118b/11

ḥ.+ı 6b/14, 6b/15, 14a/01, 15b/08, 16a/19, 30a/20, 33a/02, 41a/13, 43b/10, 47b/11, 54a/07, 62a/15, 64a/08, 69a/08, 69a/08, 96b/12, 100b/01, 110a/07, 118b/09, 139a/09

ḥ.+ı-y-ıla 143a/18

ḥ.-ı ʿālem 94a/06

ḥ-ı eczā-ı ʿālem 94a/07

ḥ.-ı ġayr-ı mülāyim 24a/09

ḥ.-ı maʿāş 72a/02

ḥ.-ı menzil 73b/10

ḥ.-ı nefs 11a/18

ḥ.-ı şebīh ol- 49a/03

ḥ.+ına 13a/05, 69a/05, 72b/05, 74b/05, 103a/21, 118a/18, 120a/19, 133a/06

ḥ.+ında 3a/21, 30b/10, 39b/11, 43b/10, 55b/19, 56a/02, 59a/19, 59a/21, 65a/17, 71b/03, 101a/19, 108a/17, 108a/17, 130b/15, 135a/10, 144a/09

ḥ.+ından 80b/02, 94b/14, 123b/07

ḥ.+ınuñ 52b/05, 73a/17, 73b/21, 131b/14

ḥ.+lar 15a/21, 58b/07, 133b/13, 133b/17, 137b/04, 143b/02

ḥ.+lardan 11b/16, 19a/03, 65a/21, 127a/06

ḥ.+ları 65b/04, 139a/19

ḥ.+larına 69a/01

ḥ.+larından 19a/02

ḥ.+larını 131a/02

ḥ.+uñ 58a/20, 70a/03, 78a/08, 78a/12, 102b/16, 103a/01, 120a/01

ḥ.+uñdan 100a/21

2. Davranış, tutum, tavır.

ḥ. 59a/02

ḥ.+ı 133a/04

ḥ.-ı beden 11a/18

ḥ.-ı beden-i insān 73a/05

ḥ.-ı ʿulemā 44b/17

ḥ.+ıdur 59a/02

ḥ.+ın 52b/06

ḥ.+ına 49a/03, 87b/13

ḥ.+ında 13b/19, 48a/17, 54a/02, 54a/02, 81b/06,

ḥ.+ından 132b/03

ḥ.+ınuñ 44a/13, 54a/19, 139a/04

ḥ.+lara 30b/18

ḥ.+ları-y-ıla 139a/04

ḥ.+larına 47a/14, 125b/11, 142a/14

ḥ.+larını 18b/17, 87b/12, 87b/14, 91a/18, 127a/03, 131b/05, 138a/10, 141b/12

ḥ.+larınuñ 72a/14, 142b/19

ḥ.+uma 125b/17

ḥ.+umuz 51a/13

ḥ.+uñı 144a/01

ḥ. üzerine 53b/21

[=176]

ḥāl-bu-ki Anlam olarak karşıt olan iki cümleyi birbirine bağlar; oysa, oysa ki, aksine olarak.

ḥ. 2a/06, 2a/11, 3b/05, 3b/06, 31a/05, 39b/03, 59a/20, 78b/08, 93a/06, 123a/16, 130b/07, 132a/18, 132a/18

[=13]

ḥālā Ar. Bu zamana kadar, daha, henüz, şimdi bile.

ḥ. 20b/19, 109a/07, 109b/08

[=3]

ḫalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.

ḫ. 49a/04, 80a/02, 80a/04, 80a/07, 83b/04, 128a/20, 141a/08

ḫ. (vech-i ḫalāṣ üzerine) 91b/15

ḫ.+a 114a/04

ḫ. bul- 10b/18, 15a/12, 62b/07, 63b/10, 65b/09, 76b/21, 91a/04, 102b/16, 128a/02, 140b/20

ḫ.-ı mizāc 63b/10

ḫ.-ı ṣafā 63b/10

ḫ. it- 56a/10

[=22]

ḥālāt Ar. Haller.

ḥ.+uña 18a/03

[=1]

ḥalāvet Ar. Hoşluk, zevk.

ḥ.+ini 84a/12

[=1]

ḫalāyıḳ Esir edilmiş ya da satın alınmış kız, kadın.

ḫ. 8b/11, 13b/18, 17b/05, 17b/17, 18a/04, 18a/08, 28b/13, 33b/06, 34a/05, 34b/13, 35b/11, 35b/18, 37a/19, 50b/09, 57b/11, 57b/16, 64a/15, 64b/01, 68b/12, 74a/11, 74a/21, 83b/12, 84b/15, 91b/19, 98a/13, 113a/13, 118a/05, 118a/07, 118a/09, 121a/03, 130b/13, 135a/07, 141b/08

ḫ. (baʿżı-ı ḫalāyıḳ) 104a/09, 105b/19

ḫ. (ekṣer-i ḫalāyıḳ) 3a/11

ḫ. (tekmīl-i ḫalāyıḳ üzerine) 38a/10

ḫ.+a 7a/09, 30b/14, 35b/17, 37a/19, 93a/04, 114a/05, 127a/11, 141a/02, 141a/21, 142b/15, 144a/19

ḫ.+a (nüfūs-i ḫalāyıḳ) 113b/09

ḫ.+dan 17b/14, 27b/04, 95a/07, 105b/06, 118b/01

ḫ.+ı 16b/07, 17a/11, 60b/14, 108a/11, 112b/12, 113a/15, 117b/13, 130b/18

ḫ.-ı bi’ṭ-ṭabʿ 18a/06

ḫ.-ı ṭabīʿat-ı süflī 17b/09

ḫ.+ıla 95a/04, 125b/10, 130b/10

ḫ.+uñ 11a/20, 11b/21, 14a/02, 17a/15, 29a/19, 37b/10, 39b/09, 41b/05, 41b/07, 46b/07, 50b/12, 50b/16, 58b/18, 59a/02, 66a/07, 70a/13, 83a/02, 83a/21, 98a/11, 105b/15, 106a/09, 107a/15, 108a/21, 113a/17, 120a/21, 121a/16, 121b/14, 126b/05, 127a/13, 138b/04, 138b/18, 139b/08, 140a/12, 142a/11, 143a/19

ḫ.+uñ (eṣnāf-ı ḫalāyıḳ) 8a/19, 139a/04

ḫ.+uñ (her çend-i ḫalāyıḳ) 20a/13

[=105]

ḫalel Ar. Bozukluk, eksiklik, noksan.

ḫ. 51b/10, 73a/09, 73a/09, 75b/11, 76a/02, 123a/15

ḫ. (sedd-i ḫalel) 23a/19

ḫ. bul- 123a/18

ḫ.+den 51b/09, 51b/10, 127b/09

ḫ. gel- 8a/03

ḫ. getür- 49a/20

ḫ.+ine 55a/18

ḫ.+ini 78b/16

ḫ.+üñ 50a/09, 50b/11

[=17]

ḥālen Ar. Şu anda, şimdi, henüz.

ḥ.-fe-ḥālā 97a/05

[=1]

ḥālet Ar. Nitelik, keyfiyet.

ḥ. 38b/12, 39b/12, 67a/17, 68b/11, 68b/15

ḥ.+de 107b/01

ḥ.+den 68a/18

ḫ.+e 27b/05, 65b/20

ḫ.+i 47b/03

ḫ.-i ḫavf 22b/10

ḫ.-i infirād 1b/09

ḫ.-i şibā 18b/06

ḫ.-i sibāʿ 15b/19

ḫ.-i tabīʿıyye 68b/16

ḫ.-i vāḥide 53b/11

ḫ.-imiş 63b/20

ḫ. ol- 103a/11

ḫ.+üñ 103a/12, 115a/17, 135b/12

ḫ. üzerine 105a/09

[=22]

ḫālıḳ Ar. Yaratıcı, yaratan anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

ḫ.+a 101a/10

ḫ.+ı 101a/15

ḫ.-ı küllī 12a/04

[=3]

ḫālī Ar. Boş.

ḫ. 5b/16, 17b/19, 61a/15, 69b/09, 74b/07, 74b/12, 114a/09, 125b/11

ḫ. bul- 86a/16

ḫ.+dür 63a/06, 81a/10

ḫ. ḳal- 46a/02, 65a/02

ḫ.+lerdür 10b/13

ḫ. ol- 19a/09, 24a/16, 46b/05, 48b/15, 51a/08, 54b/07, 63a/11, 67b/01, 67b/10, 69b/08, 70a/14, 91b/07, 93b/08, 106b/07, 106b/09, 117a/19, 124a/16, 127b/09, 139a/05, 139a/16

ḫ.+y-ise 58a/04, 131b/02

[=36]

ḫalīfe Ar. 1. Birinin yerine geçen kişi, vekil.

ḫ. 34b/15

2. Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, devletin reisi olan kişi.

ḫ. 118b/06, 118b/09, 118b/11

ḫ.+de 118b/02

3. Allah'ın, ilmine varis kılarak yeryüzünde hükmetmek üzere dünyaya gönderdiği Hz. Âdem; peygamberlerden ve kamil insanlardan her biri.

ḫ.+si 41b/01

ḫ.+sidür 41a/16

[=7]

ḫalīm Ar. Yumuşak huylu.

ḫ. ol- 129a/04

ḫ.+üñ 84b/07

[=2]

ḫāliṣ Ar. Saf, temiz.

ḫ. 102a/03, 104b/11, 134b/16, 139b/02

ḫ. eyle- 127b/08

ḫ. ol- 10b/10

[=6]

ḫalīṭ Ar. Bir arazideki su, yol hakları gibi haklarda ortak olan kimse.

ḫ. 44b/05

[=1]

ḫalḳ 1. Bir milleti meydana getiren insanlar.

ḫ. 2a/19, 8b/12, 33a/21, 37b/18, 47a/03, 49b/02, 56b/13, 59b/19, 64b/14, 64b/20, 69a/14, 74b/17, 76a/06, 86a/09, 86a/10, 86a/17, 86a/19, 87a/06, 87a/07, 95a/13,

96b/21, 98b/05, 98b/06, 112b/17, 117b/08, 125b/11, 137a/06, 141a/18, 141b/06

ḫ.+a 9a/01, 69a/07, 70a/15, 82b/11, 87b/16, 93b/07, 95a/03, 114a/11, 142a/02, 144a/12

ḫ.+a (ʿāmme-i ḫalḳ) 38a/03

ḫ.+a (ʿāmme-i ḫalḳ) 126a/10

ḫ.+da (eṣnāf-ı ḫalḳ) 68a/12

ḫ.+dan 34b/16, 34b/17, 46b/09, 83a/16, 94b/07

ḫ.+dur (ʿumūm-ı ḫalḳ) 75a/15

ḫ.+ı 98b/11, 115a/07, 115a/10, 115b/01, 117b/14, 123a/16, 123a/19, 143b/02

ḫ.+ı-y-ıla 98b/01, 121b/02

ḫ.+ı nefs-i insānī 2b/20

ḫ.+ıla 68a/11, 120a/10, 124a/08

ḫ.+ıla (eṣnāf-ı ḫalḳ) 139a/03

ḫ.+ına 98b/12, 122b/04

ḫ.+ında 58a/15

ḫ.+ından 70a/15, 94a/03

ḫ.+ını 125a/18

ḫ.+ınuñ 93b/20, 93b/21, 94b/03, 98a/20, 98a/21, 98b/09, 111b/03, 112a/20, 112b/09, 121a/02

ḫ.+larından 83a/02

ḫ.+uñ 15a/16, 36a/16, 39a/16, 41b/01, 41b/02, 46b/08, 46b/15, 60b/10, 64b/17, 66a/19, 66b/09, 69a/05, 75a/08, 89a/13, 94b/10, 104a/03, 106b/20, 113a/14, 121a/08, 126b/05, 131a/02, 140a/19

ḫ.+uñ (eṣnāf-ı ḫalḳ) 14b/03

ḫ. üzerine 37b/08

2. Yaratma, yokken var etme.

ḫ. eyle- 2b/13, 17a/12

ḫ. it- 52a/20

ḫ. ol- 95a/19

ḫ. olın- 17b/05, 17b/10

[=110]

ḫall Ar. Bir işin zor ve karanlık taraflarını çözümleme.

ḫ.+i 21b/01

ḫ.+inüñ 123a/21

[=2]

ḫallu Maddi durumu oldukça iyi anlamında.

ḫ. 59a/05, 131b/02

[=2]

ḫalṭ Ar. Bir şeyi başka bir şeyle karıştırma.

ḫ. eyle- 135b/16

ḫ. it- 102a/08, 123b/12, 140b/16

[=4]

ḫalvet Ar. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma.

ḫ. 50a/20, 126b/20

ḫ.-i vaḳt 137b/03

ḫ.+inde 136b/01

[=4]

ḫamāḳat Ar. Ahmaklık, budalalık.

ḫ. 27a/02, 66b/14

ḫ.+a 30b/15

[=3]

ḫamd Ar. Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutufu karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi.

ḫ.-ı temcīd it- 16b/06

[=1]

ḫamīde Ar. Hamid kelimesinin müennes şekli.

ḥ. (ʿādāt-ı ḥamīde üzerine) 19a/19

ḥ. (evṣāf-ı ḥamīde ile) 1b/11

ḥ.+si (ʿāḳıbet-i ḥamīde) 15b/18

ḥ.+y-ile (evṣāf-ı ḥamīde) 23a/13

ḥ.+ye (efʿāl-ı ḥamīde) 23b/01

[=5]

ḥāmil Ar. Kendinde bulunduran, yüklenmiş olan.

ḥ. (şūr-ı maʿḳūle-i ḥāmil) 3b/21

ḥ. ol- 3b/20

[=2]

ḫamīr Ar. Hamur, maya.

ḫ. 90b/17

ḫ. it- 71a/11

[=2]

ḥamiyyet Ar. Milletinin, yurdunun, yakınlarının şerefini koruma gayreti, haysiyet.

ḥ. 23a/03

ḥ.+dür 22b/07

[=2]

ḥamiyyetsüzlik Milli şereften yoksun olma durumu.

ḥ. 77b/10

ḥ. gibi 52a/02

[=2]

ḥaml Ar. Taşıma, yüklenme.

ḥ. 70a/07

ḥ.+dan 30b/19

ḥ. eyle- 35a/10

ḥ. it- 30b/19, 117a/17

[=5]

ḫamr Ar. Şarap.

ḫ.+ı (şerāb-ı ḫamr) 81b/09

ḫ. iç- 82a/19

[=2]

ḫandān Far. Gülen, neşeli.

ḫ.+uñ 64b/08

[=1]

ḫandaḳ Ar. Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini engellemek, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur.

ḫ. ḳaz- 125a/02

ḫ.+lar 126a/07

[=2]

ḥannāne Önceki kocasına ya da ondan olan çocuğuna karşı aşırı düşkünlük gösteren.

ḥ. 80a/19

ḥ.+den 80a/18

[=2]

ḫarāb Ar. Kötü durumda, bitik olan.

ḫ. it- 121b/10, 137b/21

ḫ. ol- 34a/08, 109a/14, 136a/03

[=5]

ḫarāc Ar. Zor kullanarak alınan para.

ḫ. 66a/06, 110a/06, 113a/01

ḫ. gibi 126a/13

ḫ.+ı 66a/14

[=5]

ḥarām Ar. Dinin kesin bir delille yasakladığı, inkar edilmesi küfrü gerektiren şey, hareket veya davranış.

ḥ. 23a/04

ḥ.+da 58a/12

ḥ.+dan 28a/18

ḥ.+dur 57b/19

ḥ.+ı 56b/17, 142a/03

ḥ. ol- 82a/18

[=7]

ḥarāret Ar. Sıcaklık.

h. 65a/17

ḥ.+de 42a/07

ḥ.-i ġarīziyye 65a/17, 84a/09

ḥ.+i gibi 17a/07

ḥ.+ine 42a/08

ḥ.+inüñ 56b/06

[=7]

ḥarb Ar. Devletlerin birbirleriyle diplomatik ilişkilerini keserek yaptıkları silahlı çarpışma, savaş, cenk.

ḥ. 119b/20

ḥ. (ehl-i ḥarb) 120b/05

ḥ.+a 124a/15, 124b/02, 124b/11

ḥ.+da (eṣnā-ı ḥarb) 125a/04

ḥ.+lara 29a/11

ḥ. ol- 124b/15

[=8]

ḫarc Ar. 1. Bir iş için harcanan para, yapılan masraf.

ḫ. 28b/08, 70b/03, 74b/06, 75b/09, 75b/15, 76a/05, 98b/06

ḫ.+da 76a/03, 76a/07, 76a/13, 76b/17, 77a/02

ḫ.+dan 76a/06, 76a/09

ḫ.+ı 28b/05, 77a/02

ḫ. it- 76a/12, 76a/18

ḫ.+ları 59a/13

2. Bir şeyin yapılmasında kullanılan şeyler.

ḫ. (mādde-i ḫarc üzerine) 48b/10

ḫ.+dan (mādde-i ḫarc) 48b/13

[=21]

ḥarekāt Ar. Hareketler, davranışlar.

ḥ. 59b/14, 87b/03

ḥ.+ı 73b/04

ḥ.-ı ġayr-ı muntaẓam 22b/10

ḥ.+ıla 49a/12

ḥ.-ı ġayr-ı mütenāsib 13b/12

ḥ.+uñ (eṣnāf-ı ḥarekāt) 41b/13

[=7]

ḥareket Ar. 1. Bir şeyin, bir nesnenin tamamının ya da bir kısmının yerini, konumunu veya durumunu değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma.

ḥ. (ʿadem-i ḥareket) 4a/12, 53b/21

ḥ.+de 134a/18

ḥ.+den 16b/21

ḥ.+e 4a/11, 10a/03, 22b/16, 133b/15

ḥ.+e gel- 5b/13

ḥ. eyle- 54b/06, 61b/01

ḥ.+i 13b/13, 49a/09, 136b/01, 136b/02

ḥ.+i gibi 28b/09

ḥ. it- 18b/09, 20b/13, 46b/02, 65a/01, 71a/18, 82a/14, 120a/05, 120a/06

ḥ. itdür- 13b/14, 85b/15

ḥ. itmezden öñden 49b/21

ḥ.+üñ 82b/07

2. Davranış, davranma.

ḥ. 13b/14, 55b/06, 61a/05, 85b/12, 85b/14, 89a/19

ḥ. (ādāb-ı ḥareket) 85b/11

ḥ.+de 20b/10

ḥ.+de (aṣl-ı ḥareket) 55b/19

ḥ.+den 20b/13, 20b/16, 26a/13, 133b/15

ḥ. gibi 25a/06

ḥ.+i 18a/21, 20b/08, 20b/11, 20b/15, 23a/17, 43a/03, 89a/19

ḥ.-i meleke ol- 22a/16

ḥ.+idür 55b/05, 61a/04

ḥ.+inde 4b/04

ḥ.+inden ġayrı 4a/13

ḥ.+ine 49a/05

ḥ.+ini 7a/02, 48b/18, 49a/06, 85b/04, 122b/18

ḥ.+lerden 34b/03

ḥ.+lerinüñ 13b/13, 91b/19

ḥ.+üñ 48b/21, 57a/20, 65a/19

[=66]

ḥarem Ar. Bir erkeğin karısı, eş.

ḥ.+inde 46b/01

ḥ.+ine 59b/08

ḥ.+ini 28a/09, 140b/20

[=4]

ḫāric Ar. -nin dışında, … sayılmamak üzere anlamında.

ḫ. 12a/08, 12a/12, 14b/15, 49b/05, 68b/11, 68b/18, 104a/12, 139b/09, 143a/14

ḫ. (sebeb-i ḫāric ol-) 35a/20

ḫ.+de 134b/20

ḫ.+den 76b/08, 127b/01, 127b/17

ḫ.+dür 8a/14, 10a/09, 30b/02, 61b/10, 65b/14, 73b/10, 96a/11

ḫ.+e 22a/21

ḫ.+ler 94b/04

ḫ. ol- 7b/05, 10a/11, 11a/12, 11a/17, 12a/02, 24b/01, 31b/10, 32a/16, 35b/04, 40a/18, 47b/04, 52a/09, 56b/15, 59a/01, 63a/18, 64b/18, 105b/11, 114a/10, 122a/18, 122a/19, 122a/20, 122a/20, 122b/01, 138b/19

[=47]

ḫāricī Ar. Dışla ilgili, dıştan.

ḫ. 46a/12

ḫ. (emr-i ḫāricī) 12a/18

ḫ.+ye (ḥüsn-i ḥāl-ı ḫāricī) 105b/08

ḫ.+ye (saʿādet-i ḫāricī) 44a/05

ḫ.+ye (umūr-ı ḫāricī) 12a/19

[=5]

ḫāriciyyāt Ar. Hariciler.

ḫ.+dandur 106a/15

[=1]

ḫāriciyye Ar. Dış işleri.

ḫ. (umūr-ı ḫāriciyye) 12a/16

ḫ.+den (umūr-ı ḫāriciyye) 46a/11

ḫ.+nüñ (umūr-ı ḫāriciyye) 12a/14

ḫ.+ye (esbāb-ı ḫāriciyye) 138b/10

ḫ.+ye (umūr-ı ḫāriciyye) 12b/11

[=5]

ḥarīm Ar. Yabancılara yasak olan mukaddes yer.

ḥ.+i 36a/14, 37b/20

ḥ.+ini 134b/19

[=3]

ḥarīr Ar. İpek.

ḥ. 82b/05

[=1]

ḥarīṣ Ar. Bir şeyi elde etmek konusunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.

ḥ. 8b/01, 92a/02

ḥ. eyle- 144a/20

ḥ.+leri gibi 120b/06

ḥ. ol- 4a/08, 22b/19, 44b/01, 46b/20, 47b/04, 49b/15, 60a/18, 66a/03, 81a/18, 82a/06, 83a/06, 127b/13, 133a/14

ḥ. olmak gibi 124a/02

[=18]

ḥarḳ Ar. Yakma, ihrak.

ḥ. 16a/16

ḥ. gibi 74b/12

[=2]

ḥasādet Ar. Kıskançlık.

ḥ.+üñ 128b/16

[=1]

ḥasan-ı basrī Basralı meşhur alim ve zahid.

ḥ.+nuñ 45b/17

ḥ.+nüñ 45b/12

[=2]

ḫasāret Ar. Yoldan sapmak.

ḫ.+i 6a/20

[=1]

ḫasāset Ar. Hasislik, pintilik, cimrilik.

ḫ. 29a/17

ḫ. (siyāset-i ḫasāset) 92a/16

ḫ.+de 91b/02

ḫ.+den 111b/07

ḫ.+dür (keşret-i muḳteżī-i ḫasāset) 32a/07

ḫ.+e 4a/06

ḫ.+i (ṭabīʿat-ı ḫasāset) 65b/20

ḫ.+i nefs 10a/12, 10b/05

ḫ.+in 143a/19

ḫ.+ine 54b/04

ḫ.+lere 6a/16

[=12]

ḫaṣāyil Ar. Hasletler, güzel huylar, hısal.

ḫ.-i sālife 44b/04

[=1]

ḥaseb Ar. 1. Kişinin kendine özgü olan ve kendi hasletlerinden doğan değeri.

ḥ. 112b/04

ḥ. bil- 113a/06

ḥ.+dür 112a/21

2. Saymak, addetmek.

ḥ.+i 112b/10

ḥ.+i-y-ile 8b/12, 8b/14, 10b/20, 24b/13, 25b/06, 31a/17, 32b/07, 51b/13, 53b/04, 55b/15, 71b/10, 71b/11, 95b/11, 95b/18

ḥ.+i-y-iledür 19b/05, 20b/07

ḥ.+i ile 3b/10

ḥ.+i üzerine 5a/03, 77a/02

ḥ.+ince 2b/01, 5b/15, 6a/21, 9b/12, 11b/14, 11b/14, 11b/15, 11b/16, 14b/03, 15a/20, 15b/10, 22a/02, 22a/04, 42a/08, 44a/03, 44a/19, 44b/21, 49a/13, 88b/20, 93a/06, 95b/13, 105a/02

ḥ.+inden 112b/09

[=46]

ḥasebe Haseb kelimesinin müennes şekli.

ḥ. it- 112b/09

[=1]

ḥased Ar. Başkasında olan bir şeyi çekememe, kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sahip olduğu nimetten mahrum kalmasını isteme.

ḥ. 52a/15, 69b/19, 70a/07, 70a/13, 70a/16, 70b/04, 70b/05, 77a/01, 81b/03, 136b/20, 139b/12, 141a/16

ḥ. (ehl-i ḥased) 69b/19

ḥ. (ʿilāc-ı ḥased) 69b/19

ḥ.+de 70b/12
ḥ.+den 35a/15
ḥ.+dür 65b/16
ḥ.+e 70a/03
ḥ. eyle- 29a/06, 46b/21
ḥ.+i 56a/17, 70a/07, 70a/18
ḥ.-i kemāl-i ġayr 70b/08
ḥ.+ini 139b/16
ḥ. it- 128b/13, 128b/19
ḥ.+ler 16a/18
ḥ. ol- 128a/14
ḥ. olın- 112a/02
ḥ.+üñ 70a/04, 70a/05, 70a/06
[=33]

ḥasen Ar. Güzel.
ḥ. 119a/10
ḥ.+e 5a/04
ḥ.+inde 17b/07
[=3]

ḥasenāt Ar. İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı, iyi işler, iyilikler.
ḥ. 51a/08, 144a/19
ḥ.+a 20a/17
[=3]

ḥasene Hasen kelimesinin müennes şekli.
ḥ. 144a/03
ḥ.+ler-ile 51a/06
ḥ.+lerde 51a/07
ḥ.+y-ile (efʿāl-ı ḥasene) 67b/18
[=4]

ḥāṣıl Ar. Husule gelen, meydana çıkan.
h. 5a/02, 122a/07, 134b/02
ḥ. bul- 37a/12
ḥ.+dur 5a/02, 47b/09
ḥ. eyle- 6b/19, 18a/10, 35a/15, 68b/17, 78a/07, 103b/13, 134b/19
ḥ.+ı 27b/13, 58b/20, 127b/16, 135b/07
ḥ.-ı maʿnī 68a/08
ḥ. it- 5b/05, 8b/11, 11a/04, 17a/18, 18a/09, 22b/12, 29a/10, 32a/09, 47a/01, 47a/02, 58a/18, 65b/08, 66a/14, 67b/08, 68a/10, 68b/15, 69a/14, 71a/11, 71b/18, 73b/16, 75a/20, 83b/03, 93a/13, 93b/06, 94b/14, 98a/14, 100a/18, 110b/11, 124b/11, 130a/20, 130a/20, 138a/07, 143a/18
ḥ. itmek gibi 125a/12
ḥ. ol- 2b/04, 4a/02, 4a/03, 7b/01, 7b/02, 8b/17, 9a/06, 9a/06, 9b/01, 9b/02, 9b/16, 10a/05, 12a/14, 12b/17, 13a/04, 14a/21, 14b/01, 14b/18, 15a/09, 15b/10, 15b/16, 17b/20, 17b/20, 20b/18, 21b/19, 21b/20, 22a/18, 22b/03, 22b/15, 24b/08, 26b/03, 26b/10, 28a/04, 29b/11, 31b/14, 32a/17, 32a/20, 33a/05, 33a/09, 33a/13, 33a/19, 33b/02, 33b/06, 34a/06, 34a/08, 34a/17, 34a/18, 36a/04, 38b/03, 38b/10, 39a/18, 41b/10, 42a/05, 42b/08, 43a/09, 43a/21, 43b/19, 44a/04, 44a/12, 44b/15, 45b/15, 46a/10, 46a/11, 47a/17, 47b/18, 48a/01, 48b/12, 49a/03, 49a/16, 52b/16, 53b/09, 55b/04, 59a/18, 62b/08, 65b/05, 65b/20, 66a/11, 69a/19, 69b/12, 69b/21, 70a/03, 70a/05, 71b/17, 72a/14, 73a/06, 73b/05, 73b/08, 74a/17, 75b/06, 77b/21, 78a/09, 78a/13, 79b/05, 82a/15, 82a/21, 83b/08, 86a/04, 86a/05, 88a/04, 89b/13, 90a/15, 91a/03, 91b/04, 92a/14, 93a/09, 97a/16, 97b/02, 97b/11, 99b/03, 99b/06, 99b/19,

100a/02, 101a/03, 102a/11, 103b/10, 104a/04, 106a/03, 106a/11, 110a/21, 110b/07, 110b/07, 111a/02, 111a/10, 112a/01, 112a/15, 113a/17, 114b/17, 115a/15, 115a/17, 115a/18, 115a/19, 116a/01, 118a/16, 118a/18, 118b/03, 118b/06, 118b/14, 120b/01, 121b/13, 122b/17, 123a/03, 124a/12, 125b/10, 125b/18, 126b/05, 128a/15, 131a/07, 131b/14, 133b/13, 133b/18, 134a/11, 134a/11, 134b/18, 135b/01, 135b/13, 136a/10, 136a/14, 136b/06, 136b/09, 140a/18, 140b/06

ḥ. olan gibi 74b/18, 74b/19, 74b/20

ḥ. olduḳdan ṣoñra 15b/16

[=217]

ḥasīb Ar. Hesap eden.

h.+ile (evḳāt-ı ḥasīb) 87a/13

[=1]

ḥāsib Ar. Hesap eden, hesap edici kimse.

h.+ler 120b/03

[=1]

ḥāsid Ar. Kıskanç, hasetçi, hasut kimse.

ḥ.+üñ 128b/18

[=1]

ḥāṣıl Ar. Husule gelen, meydana çıkan, olan.

ḥ. it- 102a/11, 108a/18

ḥ. ol- 95b/04, 118a/20

[=4]

ḥaṣīn Ar. Sağlam, kuvvetli, yer.

ḥ. ol- 125a/02

[=1]

ḫasīs Ar. Paraya, mala aşırı düşkünlüğü yüzünden elindekini harcayamayan kişi, cimri, pinti, bahil.

ḫ. 4a/20, 57a/21, 57b/02, 75a/01, 92a/15, 114b/14, 115b/07

ḫ.+dür 73a/20

ḫ.+lerüñ 61a/07, 133a/11

[=10]

ḫasīse Ar. Kötü huy.

h. (aġrāż-ı ḫasīse-i fāniye) 47b/20

h. (fiʿl-i ḫasīse) 48a/16

h. (ṣınāʿāt-ı ḫasīse) 75a/08, 75a/13

h.+den (ṣınāʿat-ı ḫasīse) 74b/20

[=5]

ḫaṣlet Ar. Yaratılıştan gelen nitelik, huy.

ḫ. 110a/12, 132b/17

ḫ.+den 118b/19

ḫ.+e 87b/20, 133a/17

ḫ.+i 118a/11, 118b/11, 118b/20, 118b/20

ḫ.+ile 38a/13

ḫ.+ini 77b/04

ḫ.+inüñ 131a/07

ḫ.+ler-ile 84b/11, 112a/04, 115b/15

ḫ.+lerden 77b/03

ḫ.+lerüñ 84a/03, 88a/01

ḫ.+üñ 118b/21

ḫ. üzerine 77b/04

[=20]

ḫaṣm Ar. Düşman.

ḫ. 40b/17

ḫ.+a 28a/16, 119b/21

ḫ.-ı ġālib gibi 31a/18

ḫ.-ı ḳāhir 120a/02

ḫ.+laruñ 123b/16

ḫ.+uñ 129b/09, 140a/21, 143b/07

ḫ. üzerine 29b/07, 85b/01, 114a/08, 125a/13

[=13]

ḥaṣr Ar. Yalnız bir şeye mahsus kılma, bir şey için sarfetme.

ḥ. 65b/14

ḥ.+de 25b/09

ḥ.+ı 24b/07, 24b/20, 29a/12, 64b/07

ḥ.-ı ḥadd 87a/13

ḥ. it- 51a/18

[=8]

ḥasret Ar. Ayrı kalınan ya da elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özlem, iştiyak.

ḥ. 10a/21, 16a/20

ḥ.+dür 67a/17

ḥ.+ile 69a/13

ḥ.+inüñ 58b/21

ḥ. it- 131b/01

ḥ.+ler-ile 46a/09

ḥ. ol- 103a/02

[=8]

ḥasretsüz Özlemi olmayan.

ḥ. 67b/08

[=1]

ḫāṣṣ Ar. Bir şeye veya bir kimseye ait olup başkasında olmayan, ona mahsus olan, özgü.

ḫ. 5b/13, 8a/04, 12a/11, 48b/02, 92a/19, 121b/15, 139a/19

ḫ. (ism-i ḫāṣṣ) 24b/09

ḫ.+a 4b/07

ḫ.+a (maḳṣad-ı ḫāṣṣ) 73b/04

ḫ.+ı 73b/02

ḫ+ı (istiḥḳāḳ-ı ḫāṣṣ) 101a/02

ḫ.+ında (hazine-i ḫāṣṣ) 58b/15

ḫ.+ınuñ 35b/21

ḫ.+ınuñ (fiʿl-i ḫāṣṣ) 19b/12, 19b/17

ḫ.+larından 46a/15, 130a/03

ḫ.+uñ (fiʿl-i ḫāṣṣ) 19b/13

[=10]

ḫāṣṣa Ar. Bir şeye veya bir kimseye özgü olan, yalnız onda bulunan durum, keyfiyet.

ḫ. 113b/01

ḫ. (ṣınāʿat-ı ḫāṣṣa) 88a/05

ḫ.-ı müstelzim 4b/01

ḫ.+ları 54a/20, 54a/21

ḫ.+larından 17a/05, 115a/06

ḫ+larındandur 98a/05, 115a/04

ḫ.+nuñ (fiʿl-i ḫāṣṣa) 38b/11

ḫ.+sı 3b/02, 3b/19, 4a/21, 4b/17, 39a/15

ḫ.+sınuñ 4b/07

[=16]

ḫāṣṣaten Ar. Bilhassa, özel olarak, özellikle.

ḫ. 123a/10

[=1]

ḫāṣṣıyyet Ar. Bir şeye has nitelik, o nesnede bulunan meziyet, tesir, hassa.

ḫ. 4b/21, 54a/06

ḫ.+e 106b/01

ḫ.+i 4b/03, 4b/04, 16a/11, 73b/04, 98a/08, 106a/18, 106a/21

ḫ.-i bedel-i meşhūre 39a/16

ḫ.-i nevʿ 70b/17

ḫ.+in 98a/06

ḫ.+in (üns-i ḫāṣṣıyyet) 98a/07

ḫ.+ine 19b/16, 73b/07

ḫ.+inüñ 16a/11, 19b/14, 98a/09

ḫ.+üñ 5a/07, 6b/12

[=21]

ḫasta Far. Sağlığı bozuk olan kimse.

ḫ. 8a/21

ḫ. it- 141a/17

ḫ.+larda 60a/16

ḫ. ol- 75b/20, 119a/06

[=5]

ḫastalıḳ Sağlık durumu bozuk olma.

ḫ.+ı (ḫastalıġı) 75b/20

[=1]

ḥasūd Ar. Çok kıskanç, haset eden, kıskanan kişi.

ḥ.-ı ġalebe 112b/03

[=1]

ḥāşā Ar. Saygısızlık ve özellikle dince hata sayılan bir şey söylenirken, "Bu mümkün değil, Allah göstermesin, tövbe" anlamında kullanılır.

ḥ. 101a/16

[=1]

ḫaşeb Ar. Ağacın odun kısmı.

ḫ. 3b/14

ḫ. gibi 3b/16

ḫ.-i vücūd 3b/13

[=3]

ḥaşem Ar. Bir kişinin yanında bulunan adamları, maiyet.

ḥ. 46a/18, 78b/15, 84a/18, 128b/21, 129a/01

ḥ. (nār-ı ḥaşem) 129a/19

ḥ.+den 46a/20, 46b/01, 83b/01

ḥ. eyle- 60a/19

ḥ. gibi 113a/12

ḥ.+i 46b/05, 58b/19, 59b/12, 78a/19, 92b/19

ḥ. idici 129b/03

ḥ.+ine 59b/08

ḥ.+inüñ 47a/16

ḥ. ol- 114a/11

[=20]

ḥaşerāt Ar. Yılan, akrep gibi küçük hayvanlar, böcekler.

h.+uñ 73b/17

[=1]

ḥaşmet Ar. İnsanda büyüklük duygusu uyandıran heybetli görünüş, gösterişlilik, debdebe.

ḥ. 65b/21

ḥ.+ini 126a/16

[=2]

ḫaşyet Ar. Saygıyla karışık korku, ululuk karşısında yürekte duyulan ürperme, korku.

ḫ.-i enbiyā 68b/10

[=1]

ḫaṭā Ar. Aslına uygun olmayan, yanlış, yanlışlık.

ḫ. 35a/16, 143a/09

ḫ.+dan 8b/15

ḫ.+dur 35a/04, 94b/20

ḫ. eyle- 98a/05

ḫ.-ı ʿaẓīm 58a/21

ḫ. it- 25b/01, 104a/12

ḫ. ol- 131a/10

ḫ.+ya (mevzi-i ḫaṭā) 53b/15

[=11]

ḫaṭar Ar. Tehlike.

ḫ. 54b/19, 128a/17, 128a/19

ḫ.+a 58b/13

ḫ.+da 59b/01, 128a/18, 128a/20

ḫ.+da (maʿraż-ı ḫaṭar) 29a/16

ḫ.+ı 58b/09, 131a/13

ḫ.+uñ 128a/17

[=11]

ḫaṭarlu Tehlikeli.

ḫ. 29a/12, 30b/11, 56a/08, 124b/21, 132a/19

ḫ. (ʿaẓīm-i ḫaṭarlu) 61a/17

[=6]

ḫāṭıb Ar. Topluluk karşısında söz söyleyen kimse.

ḫ.+ları 46a/04

[=1]

ḫāṭır Ar. Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin.

ḫ. (şuġl-ı ḫāṭır) 78b/10

ḫ.+dur (şuġl-i ḫāṭır) 78a/01

ḫ.+ı 78b/11

ḫ.+ında 13b/04, 85a/13

ḫ.+larına 131a/06

ḫ.+larını 65a/08, 120a/15

ḫ. oldur- 82b/04

ḫ.+umuñ 136a/18

ḫ.+umuz 51a/08

ḫ.+umuza 51a/06

[=12]

ḫāṭırla- Daha önce yaşanmış bir durumu, görülüp duyulmuş bir şeyi zihinde yeniden canlandırmak, akla getirmek.

ḫ.-r 12b/11

[=1]

ḫaṭīr Ar. Tehlikeli, korkulu.

ḫ. 131b/14

[=1]

ḫatm Ar. Bitirme, tamamlama.

ḫ. 38b/06, 42b/21

ḫ.+i 142b/15

ḫ. it- 144a/18

[=4]

ḫaṭṭ Ar. 1. Yazı.

ḫ. 16a/06

ḫ.+a (ḥüsn-i ḫaṭṭ) 83b/21

ḫ.+dur 2a/10

2. Çizgi.

ḫ.+dan ġayrı 25a/08

ḫ.-ı müstaḳīm 25a/07, 25a/07, 33a/03

ḫ.-ı müstaḳīm üzerine 25a/06

ḫ.+lar 25a/08

ḫ.+ları 31a/06

3. Savaşta askeri birlikler ve savaş vasıtalarında meydana gelen düzen ve bu düzenin düşman yönüne bakan cephesi.

ḫ.-ı ṭabīʿat 60a/04

[=11]

ḫattā Ar. "Bile, üstelik, bundan başka, hem de, dahi" gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

ḫ. 20a/06, 80b/13, 99b/17, 138a/04, 138a/07

[=5]

ḫātūn Far. Kadın.

ḫ. 60a/15, 71b/11

ḫ.+da 66b/05

ḫ. gişi 52a/03, 60a/15, 66a/16, 66b/01, 71b/13, 73b/13, 77a/08, 77a/10, 77a/16, 77a/16, 77a/19, 77b/06, 77b/07, 77b/09, 77b/14, 77b/14, 77b/16, 77b/16, 77b/19, 77b/21, 78a/02, 78a/03, 78a/04, 78a/11, 78b/02, 78b/03, 78b/07, 78b/07, 78b/11, 78b/14, 78b/18, 78b/19, 79a/02, 79a/03, 79a/04, 79a/08, 79a/09, 79a/12, 79a/14, 79a/17, 79a/19, 79b/02, 79b/04, 79b/13, 80a/02, 80a/03, 80a/09, 80a/12, 80a/15, 80a/18, 80a/19, 80a/21, 80b/01, 80b/03, 80b/06, 80b/06, 80b/07, 80b/09, 80b/10, 81a/19, 82b/09, 84b/11, 85b/02, 85b/14, 99a/10, 99a/11, 99a/12

ḫ. gişiden ġayrı 66b/11

ḫ. gişiden ötürü 80b/11

ḫ. gişiler gibi 60a/19

ḫ.+ına 71b/15

ḫ.+ını 79a/15

ḫ.+lar gibi 123b/10

ḫ.+larınuñ 66a/20

[=77]

ḥavādiṯ Olup biten hadiseler, olaylar.

ḥ.+den 46a/12

ḥ.+i 46a/13

ḥ.-i ʿunṣuriyye 1b/03

ḥ.+üñ 65b/01

[=4]

ḥavāle Ar. Bir işi, bir şeyi başkasının sorumluluğuna bırakma.

ḥ. eyle- 3a/05

ḥ. it- 126b/11

ḥ. ol- 3a/08, 74b/04

[=4]

ḥavālet Bk. **ḥavāle**

ḥ. it- 127a/15

[=1]

ḥavāss Ar. Hasseler, duyular.

ḥ. (eḫaṣṣ-ı ḥavass) 46a/21

ḥ.+dan 3a/12, 3a/16, 42a/20, 60b/09

ḥ.+ı 5a/13

ḥ.-ı bāṭına 3a/17

ḥ.-ı ẕaḫīre 3a/17

ḥ.+ıla 51b/15

ḥ.+ından 121b/08

ḥ.+uñ 8b/08

[=11]

ḫavāṣṣ Ar. Nitelikler, özellikler, hassalar.

ḫ. 66a/01, 127a/13

ḫ. (ḳāʿide-i sīret-i ḫavāṣṣ üzerine) 77a/03

ḫ.+dan 124a/04

ḫ.+ı 96a/05, 110b/21, 129b/14, 138a/05

[=8]

ḥavāşī Ar. Bir kimsenin maiyetinde bulunan kimseler.

ḥ.+lerinden 124a/04

[=1]

ḫavāṭır Ar. Fikirler, kalbe doğan şeyler.

ḫ.-ı müteferriḳa 22a/19

[=1]

ḫavf Ar. Korku.

ḫ. 15b/13, 46a/13, 52a/14, 61b/07, 61b/12, 68b/08, 118a/02, 123a/07, 136a/10, 139b/16

ḫ. (ʿilāc-ı ḫavf) 61b/02

ḫ. (ʿilāc-ı ḫavf-ı mevt) 62a/09

ḫ. (sebeb-i ḫavf) 21b/15, 21b/17, 62a/06

ḫ.+da 61b/18
ḫ.+da (ḫālet-i ḫavf) 22b/10
ḫ.+dan 46b/05, 128a/02
ḫ.+dan (nevʿ-ı ḫavf) 62a/08
ḫ.+dur 55b/03, 65a/13, 71a/03
ḫ. gibi 102b/12
ḫ.+ı 62b/03, 64a/04, 64a/12, 103b/14, 105b/18
ḫ.+ı (fevt-i ḫavf) 58b/02
ḫ.-ı ʿāḳıbet 68b/08
ḫ.-ı ʿaẓamet 68b/09
ḫ.-ı celāl 68b/09
ḫ.-ı fezaʿ 11b/08
ḫ.+ıla 61b/16
ḫ.+ına 21b/14
ḫ.+ından 56b/17, 136a/12, 136b/20
ḫ. it- 30b/06, 30b/09, 59a/17, 104b/14
ḫ.+uñ 62b/06
ḫ.+uñ (ṣāḥib-i ḫavf) 61b/07
[=45]

ḫavflu Korkulu.
ḫ. 29a/11
[=1]

ḥayā Ar. Utanma, sıkılma.
ḥ. 23a/10, 77b/04, 106a/06
ḥ. (ehl-i ḥayā ol-) 87b/21
ḥ.+dur 23a/07, 38a/15, 81a/02, 88a/01
ḥ. gibi 19a/01
ḥ.+nuñ (faẓīlet-i ḥayā) 27a/02
ḥ.+nuñ (ḳuvvet-i ḥayā) 42b/05
ḥ.+sı 81a/03, 88b/10
ḥ.+y-ıla 77a/11, 84b/11
[=15]

ḫayāl Ar. Aslı olmadığı hâlde zihinde kurulan şey, düş.
ḫ. (vehm ü ḫayāl ü fikr) 107a/18
ḫ.+inde 107b/14
ḫ.+ini 102b/16
ḫ.+lerden ġayrı 107b/05
ḫ.+üñ 66b/03
[=5]

ḫayālāt Ar. Hayaller, zihinde canlandırılan şeyler.
ḫ.-ı fāside 65a/07, 67a/01
ḫ.+uñ 108b/04
[=3]

ḫayāliyye Ar. Hayal kelimesinin müennes şekli.
ḥ.+y-ile (vehm-i ḳuvvet-i ḫayāliyye) 22b/01
ḥ.+ye (ṣūret-i ḫayāliyye) 107b/20
[=2]

ḥayālu Ar. Namus, edep sahibi.
ḥ.+sın 88b/17
[=1]

ḥayāsuz Ar. Namus, edep sahibi olmayan.
ḥ. 87b/21
[=1]

ḥayāt Ar. Doğumdan ölüme kadar geçen süre, yaşanmakta olan veya ileride yaşanacak zaman, ömür.
ḥ. 62b/17, 63b/18, 131a/05
ḥ. (inḳıṭāʿ-ı ḥayāt) 29b/20
ḥ. (ḳatl-i cemīl-i ḥayāt) 29b/20
ḥ.+ı 131a/08, 143a/05
ḥ.+ı (müddet-i ḥayāt) 105a/16
ḥ.+ı-y-ıla 63b/06

ḥ.-ı bāḳıye 65a/06, 101b/19
ḥ.-ı dünyāviyye 62b/20
ḥ.-ı fāniye 97b/14, 101b/18
ḥ.-ı fāniye üzerine 143a/04
ḥ.-ı ilāḥiyye 105b/04
ḥ.-ı irādī 62b/19
ḥ.-ı tabīʿıyye 105a/13
ḥ.-ı ṭabīʿī 62b/20, 63a/02
ḥ.+ına 78b/09
ḥ.+ında (eyyām-ı ḥayāt) 9a/06
ḥ.+ında (ḳayd-ı ḥayāt) 9b/02
ḥ.+um içün 37a/14
ḥ.+uñ 82a/03
ḥ. üzerine 29b/12
ḥ. vir- 128b/10
[=27]

ḫaybet Ar. Ümidi boş çıkma, hayal kırgınlığına uğrama, yeis.
ḫ. 2b/18
ḫ.+ini 2b/07
[=2]

ḫayf Ar. Eyvah, heyhat, yazık.
ḥ. 32b/17, 32b/19, 135b/17
ḥ.+ı 33a/01
ḥ.+ıla 32b/21
[=5]

ḫāyib Ar. İstediğini elde edememiş olan, emeği boşuna giden kimse, mahrum.
ḫ. ol- 68b/13
[=1]

ḫāyif Ar. Korkak.
ḫ. ol- 65b/03, 64a/13
[=2]

ḥāyil Ar. Bir şeyin önünü kapayan, ileriyi görmeye ya da ileriye geçmeye engel olan şey.
ḥ. ol- 138b/18
[=1]

ḫayl Ar. Güruh, zümre.
ḫ.+dan 83b/01
ḫ.+ı 92b/19
[=2]

ḫayr Ar. Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan iş veya hâl.
ḫ. 7a/04, 7a/07, 7a/07, 7a/12, 8a/11, 9a/02, 15a/11, 18a/09, 18a/12, 18a/14, 27a/17, 34a/20, 34b/16, 70a/14, 96b/07, 97a/11, 100a/17, 102b/21, 103a/01, 104a/07, 104a/18, 104b/03, 121a/15, 127b/08
ḫ. (baṭş-ı ḫayr) 93a/13
ḫ. (celāl-ı ḫayr-ı maḥżā) 97b/09
ḫ. (eḫl-i ḫayr) 96b/08, 97a/10
ḫ. (eḫl-i ḫayr dur-) 17b/15
ḫ. (ḳısmet-i ḫayr) 7a/13
ḫ. (ḳuvvet-i ḫayr) 17b/21
ḫ. (ḳuvvet-i ḫayr üzerine) 18a/01
ḫ. (leẕẕet-i ḫayr-ı ilāḫī) 104a/14
ḫ. (saʿādet-i ḫayr) 16b/06
ḫ. (sīret-i ḫayr) 104a/11
ḫ. (ṭaleb-i ḫayr) 96b/19
ḫ.+a 5a/04, 7a/08, 34b/01, 67b/05, 98b/16, 100a/07, 133a/12
ḫ.+a (leẕẕet-i ḫayr) 104a/12
ḫ.+a ṣay- 7a/12
ḫ.+da 7a/19, 96b/16, 102a/21
ḫ.+da (ṭarīḳ-ı ḫayr) 7a/15, 102a/01

ḫ.+dan 16b/20
ḫ.+dan (ḳabīl-i ḫayr) 93a/16
ḫ.+dur 15a/11, 96a/20, 96b/11, 139b/18
ḫ.+dur (fiʿl-i ḫayr) 39a/15
ḫ.+dur (lāzım-ı maḫiyyet-i ḫayr) 96b/09
ḫ.+ı 17b/11, 36a/17, 87b/18, 100b/19, 116a/13, 122a/06
ḫ.+ı (sīret-i ḫayr) 102a/18
ḫ.+ı (ṭarīḳ-ı ḫayr) 2b/15
ḫ.-ı bi'l-ḳuvve 7a/15, 7a/18
ḫ.-ı cevāḫir 7b/07
ḫ.-ı ḫaḳīḳī 105a/01
ḫ.-ı ḳalīl-ü'l-vücūd 25b/10
ḫ.-ı keṯīr 122a/07
ḫ.-ı maḫż 11b/17, 11b/19, 12a/09, 12b/06, 15a/18, 16b/03, 99b/21, 104b/01, 104b/01
ḫ.-ı maḫż ol- 11b/18, 97a/10
ḫ.-ı maḫżdan ġayrı 124a/19
ḫ.-ı memdūḥ 7a/18
ḫ.-ı munḳaṭıʿ 70a/15
ḫ.-ı muṭlaḳ 7a/05, 7a/07, 7a/08, 15a/08, 117a/03, 142b/09
ḫ.-ı muvaffaḳ 84b/18, 95a/12
ḫ.-ı ṭabīʿat üzerine 17b/05
ḫ.+ıla 8b/11, 102a/20, 139b/18
ḫ.+ıla (sīret-i ḫayr) 142a/15
ḫ.-ımış (eḫl-i ḫayr) 28a/16
ḫ.+ından 30a/14
ḫ.+ınuñ 116a/14
ḫ. içün (nefs-i ḫayr-içün) 12b/06
ḫ. işle- 143a/10
ḫ. it- 42a/02, 143a/14
ḫ.+lar 7a/21, 7b/04, 70a/15, 111a/10, 122a/13, 122a/17, 122b/02, 123a/19, 141a/11
ḫ.+lar-ıla 121a/01
ḫ.+lar gibi 131a/04
ḫ.+larda 122b/15
ḫ.+lardan 7a/14, 105b/11, 122a/14, 122a/18
ḫ.+ları 7a/14, 7b/06, 20a/17, 121a/04, 121a/09, 122a/12, 122a/17, 130a/19
ḫ.+larına 102a/16
ḫ.+laruñ 7a/19, 47b/16, 68a/06
ḫ. ol- 7a/05, 7a/12, 70a/11, 93a/11, 102a/15, 102a/21, 121a/09, 121a/10
ḫ. söyle- 132b/11
ḫ.+uñ 7a/06, 7b/13, 142b/08
ḫ.+uñ (eḫl-i ḫayr) 97b/14
ḫ. üzerine 121a/11
ḫ. vir- 50a/11
ḫ. virmemek üzerine 50a/15
[=150]

ḫayrāt Ar. İyilikler, hayırlı işler.
ḫ. 106b/03, 118a/21, 138b/17, 144a/19
ḫ. (eṣnāf-ı ḫayrāt) 104b/20
ḫ. (ıḳtınā-ı ḫayrāt) 5b/14
ḫ. (menbaʿ-ı ḫayrāt) 142b/09
ḫ. (taḫṣīl-i ḫayrāt) 99a/10, 106b/18
ḫ. (ṭarīḳ-ı ḫayrāt) 106b/05
ḫ. (vaḫib-i ḫayrāt) 35b/12
ḫ.+a 105b/15, 136a/03, 144a/16
ḫ.+dan 144a/03
ḫ.+dan ġayrı 37a/12
ḫ.+dur 106b/02
ḫ.+dur (menbaʿ-ı ḫayrāt) 97b/09

ḫ. gibi 99a/08
ḫ.+ı 45a/19, 93b/14, 116b/20
ḫ.-ı ʿāmme 117b/17, 117b/20
ḫ.-ı dünyeviyye 10b/17, 24a/11
ḫ.-ı iżāfiyye 7a/10
ḫ.+ına 46b/08
ḫ.+ından 37a/07
[=29]

ḥayret Ar. Bir durum ya da bir şey karşısında ne yapacağını bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.

ḥ. 22a/07, 52a/14, 53b/05, 53b/08
ḥ. (ʿilāc-ı ḥayret) 53b/07
ḥ.+den 133b/17
ḥ.+dür 27b/13
ḥ.-i ġubār 6b/21
ḥ.+ile (muḳārenet-i ḥayret) 35a/05
[=9]

ḥayretsüz Şaşkınlık yaratmayan.

ḥ. 67b/08
[=1]

ḫayriyyet Ar. İyilik.

ḫ.+i 7a/06
ḫ.+ile 16b/05
[=2]

ḥayṣiyyet Ar. Şeref, itibar.

ḥ.+dedür 3a/20
ḥ.+den 48b/14, 90a/08, 101b/10, 119b/08
ḥ.+ile 17b/02, 25a/21, 56b/06, 125b/16, 130a/14
ḥ.+inden 2a/03, 14a/12, 48b/13
[=13]

ḥayūt Ar. Hayat.

ḥ.+ı 30a/12
ḥ.+ını 122a/07
ḥ.+ınuñ 46b/20
[=3]

ḥayvān Ar. Hareket etme, yer değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık.

ḥ. 54a/16, 54a/19, 89a/02, 90a/02
ḥ.+a 89b/13
ḥ.+a (eṣnāf-ı ḥayvān) 41b/04
ḥ.+a (ufḳ-ı ḥayvān) 107a/08
ḥ.+dan 76a/02
ḥ.-ı ġayr-ı nāṭıḳ üzerine 135a/02
ḥ.-ı mürde 19b/08
ḥ.-ı nāṭıḳ 135a/02
ḥ.+lar 5a/18, 54a/02, 90a/11, 105b/03, 132a/14
ḥ.+lar gibi 90a/13, 111a/14
ḥ.+lar üzerine 54a/03
ḥ.+lardan 5a/21, 54a/04, 132a/11
ḥ.+laruñ 41a/20, 48b/03, 90a/13, 96a/10
ḥ.+uñ 48b/02
[=27]

ḥayvānāt Ar. Hayvanlar.

ḥ. 4b/18, 15a/03, 19b/20, 54a/15, 54a/21
ḥ.+a 54a/21
ḥ.+a (aṣvāt-ı ḥayvānāt) 54a/08
ḥ.+dan 10b/07, 29b/13
ḥ.+dan (eṣnāf-ı ḥayvānāt) 48a/19
ḥ.+ı 59b/17, 89b/19
ḥ.-ı ʿacem 54a/07, 59b/16, 70b/15
ḥ.+ıla 5a/09
ḥ.+uñ 5a/05, 71a/15, 90a/12, 90a/16, 138a/04

ḥ.+uñ (baʿżı-ı ḥayvānāt) 27b/14

[=22]

ḥayvānī Ar. Hayvana özgü, hayvanca, insana yaraşmayan.

ḥ. 130b/02, 130b/04

ḥ. (ḫulḳ-ı nefs-i ḥayvānī) 17a/05

ḥ. (nefs-i ḥayvānī-i fānī) 21b/16

ḥ.+de (nefs-i ḥayvānī) 48b/04

ḥ.+ye (kemāl-i ḥayvānī) 41b/15

[=6]

ḥayvāniyye Ar. Hayvanlık, hayvan olma durumu ya da niteliği.

ḥ. (leẕẕāt-ı ḥayvāniyye) 15b/02

ḥ.+den (temettüʿāt-ı ḥayvāniyye) 63a/12

ḥ.+nüñ 53a/02

ḥ.+nüñ (ḳuvvet-i ḥayvāniyye) 15b/09

ḥ.+nüñ (nefs-i ḥayvāniyye) 49a/01

ḥ.+y-ile (leẕẕet-i ḥayvāniyye) 130b/01

[=6]

ḥayy Ar. Diri, canlı, hayat sahibi.

ḥ.-ı nāṭıḳ-ı māyet 63b/04

ḥ. ol- 63b/18

[=2]

ḫayyāṭ Ar. Terzi, dikici.

ḫ. 68a/15

[=1]

ḫayyāṭat Ar. Terziler.

ḫ.+ına 68a/15

[=1]

ḫayyir Ar. Devamlı ve çok iyilik eden, iyilik sever.

ḫ. 18a/15, 106a/02

ḫ. (baʿż-ı ḫayyir) 19a/05

ḫ. (nefs-i ḫayyir) 44a/20

ḫ. (saʿīd-i ḫayyir) 104b/21

ḫ.-i bi'ṭ-ṭabʿ 18a/03, 18a/04

ḫ.-i fāżıl 103a/02

ḫ.-i fāżıl ol- 130b/11

ḫ.+ler 105b/19, 105b/20

ḫ.+ler-ile 106a/06

ḫ. ol- 5a/07, 17b/13, 17b/17, 17b/21, 18a/07, 18a/08, 121a/04

[=19]

ḥayyiz Ar. Mekan, mevki.

ḥ.-i beden 75a/02

ḥ.-i ifrāṭ 65b/16

ḥ.-i imkān 117b/03

ḥ.-i nefs 75a/02

ḥ.-i tefrīṭ 65b/16

ḥ.+inde 16a/17

ḥ.+inden 64b/17, 65b/14

ḥ.+indendür 65b/17

ḥ.+ine 74b/02

[=10]

ḥaẕer Ar. Sakınma, çekinme.

ḥ. 26a/10, 44b/11, 44b/14, 62b/03, 80a/18

ḥ.+dür 26a/10

ḥ. göster- 84a/21

ḥ.+i 29b/19

ḥ.+inden 29b/20

ḥ. it- 62b/16, 83a/08, 128a/09, 137a/06, 138a/12, 140a/08

[=15]

ḥāẕiḳ Ar. Usta, becerikli.

ḥ. (ṭabīb-i ġayr-ı ḥāẕiḳ) 137a/18

ḥ. (ṭabīb-i ḥāẕiḳ) 137a/17

[=2]

ḥāżır Ar. Bir işi yapmak için gerekli her şeyi tamamlamış olan.

ḥ. 131b/11

ḥ. cevāb ol- 136b/03

ḥ. eyle- 143b/18

ḥ.+laruñ 123b/20

ḥ. ol- 44b/13, 44b/14, 54a/06, 56b/19, 57a/20, 69a/09, 69a/09, 86b/10, 86b/10, 98b/07, 109b/01, 109b/02, 110a/08, 110a/15, 126b/04, 136a/21, 137b/03

[=21]

ḥāżıra Ar. Hâzır kelimesinin müennes şekli.

ḥ.+yı 47b/19

[=1]

hāzim Ar. Düşmanını kesin şekilde yenen, bozguna uğratan kimse.

h.+e 65a/21

[=1]

ḫazīne Ar. Toplu şekilde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. değeri yüksek şeylerin bütünü.

ḫ.-i ḫāṣṣ 58b/15

ḫ.+leri 59a/13

ḫ.+lerinden 58a/10

ḫ.+nüñ 16a/13

ḫ.+sinde 58b/02, 118b/18

ḫ.+sinden 127b/17

ḫ.+sine 128a/08

[=8]

ḫażīż Ar. En aşağı en alçak yer.

ḫ.-i noḳṣān 32a/09

[=1]

ḥazm Ar. Dikkat, ihtiyat.

ḥ. 65a/19

[=1]

ḥażret Ar. Şahıs ya da kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip saygı ifade eder.

ḥ. (cemāl-ı ḥażret-i eḥadiyyet) 9b/20

ḥ. (civār-ı ḥażret-i eḥadī) 37a/10

ḥ. (mülāzemet-i ḥażret) 126b/04

ḥ.+den 38a/17

ḥ.+dür 107a/09

ḥ.+i 2b/09

ḥ.-i ʿalī 57b/10

ḥ.-i emīrü'l-müʾminīn 47a/10, 57b/12, 64b/04, 69a/02

ḥ.-i eyyūb 13b/20, 14a/16

ḥ.-i ilāḥiyye 38a/05

ḥ.-i imām 30a/17

ḥ.-i imām ʿalī 64b/11

ḥ.-i ʿīsā 109b/04

ḥ.-i ʿʿizzet 7b/08, 38a/16, 76a/21, 76b/07

ḥ.-i muṣṭafā 54b/20, 57a/04, 57b/09, 141b/18

ḥ.-i rubūbiyyet 47b/14

ḥ.-i ulūḥiyyet 65b/09

ḥ.-i vācib'ül-vücūd 24b/03

ḥ.+indendür 142b/21

ḥ.+ine 16b/04, 37b/03

ḥ.+inüñ 46a/15, 104b/11

ḥ. it- 38a/21

ḥ.+üñ 97b/10

[=35]

ḥażret-i vācibü'l-vücūd Ar. Allah.

ḥ. 24b/03

[=1]

ḥaẓẓ Ar. 1. Hisse, behre, nasip.

ḥ. 7b/17, 98b/12, 111a/02

ḥ.+a 11b/09, 20b/12

ḥ.+ı 9a/07, 97b/17, 105b/12, 122a/14, 127b/06, 127b/07, 131b/03, 136b/17

ḥ.+ın 101a/03, 118b/16, 127b/05

ḥ.+ına 102a/09

ḥ.+ını 57a/14, 127b/07

ḥ.+ınuñ 127b/09

ḥ.+ları 28b/13

ḥ.+ların 108a/18

2. Bir şeyin insana verdiği hoşa giden güzel duygu, zevk.

ḥ.+a 11b/09

ḥ.-ı yaḳın 27b/12

[=23]

hediyye Ar. Sevgi ya da saygı ifadesi olarak karşılıksız verilen şey, armağan.

h.+ler 76a/16

h.+si 50a/21

[=2]

hedy Ar. Yol gösterme.

h. (ḥüsn-i hedy) 23a/13

h.+dür (ḥüsn-i hedy) 23a/08

[=2]

hefte Far. Hafta kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

h. 98a/19

h.+de 98b/01

[=2]

helāk Ar. Ölme, yok olma, mahvolma.

h. 31a/19

h.+de (maʿraż-ı helāk) 130a/05

h.+e (varṭa-ı helāk) 59a/08

h. idici 136a/10

h.+ine 67a/09

h. it- 30b/16, 35b/02

h. ol- 4a/03, 10b/02, 45a/20, 64a/06, 66b/19, 70a/13, 80b/10, 88b/14, 102a/14, 105b/21, 106a/01, 126b/15, 128a/18, 128a/20

h.+ümüze 47b/19

[=22]

helāket Ar. Helak kelimesinin müennes şekli.

h.+i 6a/20

h.-i ebedī 6a/02

[=2]

helāklik Helak olma durumu.

h. 128a/10

h.+i (helākligi) 79a/01, 80b/11

[=3]

helāklürek Daha perişan.

h. 79a/16

h.+dür 102a/12

h.+i (helāklüregi) 53b/05, 65b/15, 66b/17, 70a/16

h.+i-y-ile (helāklüregi-y-ile) 54a/01

h.+idür (helāklüregidür) 15a/13, 57b/06, 84a/04

h. ṣay- 132b/16

[=11]

ḥelāl Ar. Dinin yasaklamadığı şey, davranış.

ḥ. 28b/10

ḥ.+inden 66a/20

ḥ.+üñ (māl-ı ḥelāl) 28b/11

[=3]

ḥelvā Ar. Un ya da unlu maddelerle şeker ve yağdan yapılan, çeşitleri olan tatlı.

ḥ. yi- 82a/15

[=1]

hem Far. Kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zaten" gibi anlamlar katarak manayı kuvvetlendirir.

h. 9b/16, 12b/03, 12b/03, 15b/14, 15b/51, 17b/21, 17b/21, 21b/17, 21b/17, 26a/20, 36a/17, 36a/18, 37a/02, 38b/15, 38b/15, 41b/18, 41b/18, 48a/11, 48a/12, 50b/11, 54b/20, 56b/01, 58a/11, 58a/12, 58a/12, 58a/12, 60b/21, 61b/15, 61b/17, 61b/18, 70b/02, 71a/05, 71a/05, 71b/14, 71b/15, 72a/14, 72b/11, 72b/11, 73a/14, 78b/17, 78b/18, 78b/19, 82a/18, 88a/11, 88a/11, 88a/12, 90a/03, 90a/03, 90a/03, 90a/05, 90a/05, 90a/21, 90a/21, 90b/12, 90b/12, 97b/18, 97b/18, 99b/11, 100a/06, 103a/05, 103a/05, 103a/18, 105b/01, 106b/14, 122a/05, 122a/08, 126b/04, 126b/16, 127b/16, 129a/04, 129a/09, 129a/20, 129b/06, 130a/11, 130b/20, 132b/16, 133b/10, 135a/11, 140a/04, 140a/04, 140b/05, 140b/11, 140b/11, 141a/20, 141b/17, 142a/10

[=86]

hemāl Far. Eş, ortak, şerik.

h. 42a/15

[=1]

hemān Far. Derhal, hiç vakit geçirmeden.

h. 4b/14, 10b/07, 13b/13, 15a/17, 16b/16, 27b/14, 56b/07, 60b/01, 61a/13, 64a/18, 64b/06, 65b/10, 70a/05, 70b/11, 95a/20, 99a/15, 109a/17, 109b/01, 110b/17, 122b/05, 122b/09, 125a/15

[=22]

hemçünān Far. Böylece.

h. 19a/06, 21b/01, 32a/07, 68a/06, 91b/15, 93b/12, 94a/15, 99a/07, 100a/20, 103b/13, 105b/21, 106a/20, 115a/06, 122b/21, 123a/01, 134b/21, 135a/05

[=17]

hemīn Far. "Yerine göre, ancak, hemen, her zaman" vb. anlamlar ifade eden kelime.

h. 12a/11, 25a/17, 30a/21, 31b/15, 33b/13, 51a/13, 56a/04, 59b/16, 60a/21, 64a/09, 64b/12, 79b/06, 88a/09, 91a/05, 91a/08, 99a/19, 99b/10, 100b/01, 101b/21, 102a/01, 109b/02, 122a/01, 139a/01

[=23]

hemīşe Far. Daima, her vakit.

h. 60b/04, 67b/19, 129a/04, 143a/02, 143a/18, 143b/18, 144a/15

[=7]

hendese Ar. Geometri.

h. 55a/13, 109b/21

h. (ṣāḥib-i hendese) 49b/01

h.+de (ʿilm-i hendese) 2a/03

h.+dür 2a/13

h.+nüñ (ʿilm-i hendese) 2a/09

[=6]

hendesī Ar. Hendeseyle ilgili, geometrik.

h. (nisbet-i hendesī gibi) 32b/03

h.+ye (nisbet-i hendesī) 32b/19

[=2]

henūz Far. Daha şimdi, yeni.

h. 11a/13, 20a/09, 33b/01, 37a/03, 68b/10, 135a/19

[=6]

her Far. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı türden olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir, -nin hepsi, bütün.

h. 2a/01, 3b/10, 4a/20, 4b/06, 4b/07, 5a/06, 5b/17, 6a/14, 6b/07, 7a/01, 7a/03, 8b/04, 8b/05, 8b/16, 9b/12, 9b/13, 10a/08, 10a/13, 10b/15, 11b/15, 14a/03, 14a/03, 14b/08, 15a/11, 15a/12, 17a/07, 17a/12, 17a/14, 17b/02, 17b/07, 18a/19, 18a/19, 18b/02, 18b/02, 18b/04, 18b/07, 18b/08, 19a/08, 19b/04, 19b/05, 19b/12, 19b/20, 20b/07, 20b/11, 20b/14, 21a/07, 21a/10, 21b/08, 22a/09, 22a/20, 22b/03, 24a/05, 24b/14, 24b/16, 24b/17, 24b/21, 25a/03, 25a/05, 25b/06, 25b/06, 25b/08, 25b/15, 25b/21, 26a/21, 26b/02, 26b/02, 27b/06, 27b/09, 28a/12, 29a/21, 30a/05, 30a/05, 30b/01, 30b/02, 30b/21, 31b/01, 31b/02, 31b/03, 32a/01, 32a/05, 32a/15, 32a/17, 32b/04, 33a/12, 35a/02, 36b/18, 36b/18, 38a/01, 38a/01, 38a/02, 38b/10, 38b/19, 39a/09, 39a/20, 39a/21, 41a/11, 41b/21, 42a/02, 42b/07, 43a/06, 43b/08, 43b/10, 44a/18, 45a/13, 45b/10, 45b/17, 46a/06, 46b/11, 46b/12, 46b/18, 47b/17, 48a/01, 48b/02, 48b/03, 50a/07, 50b/15, 50b/18, 51b/01, 51b/12, 53a/03, 53a/15, 53a/20, 53b/12, 53b/14, 54a/16, 55b/12, 56b/03, 57a/14, 58b/16, 59b/02, 62a/05, 62b/09, 63b/03, 63b/19, 64a/10, 64a/16, 64a/16, 64a/17, 64b/11, 65a/16, 66b/06, 67b/15, 68a/02, 68a/21, 68b/12, 68b/13, 69a/16, 69b/06, 69b/06, 70a/08, 70a/09, 70a/10, 70b/12, 71a/18, 71b/13, 72a/04, 72a/13, 72b/14, 73a/18, 73a/19, 73b/01, 73b/03, 73b/07, 73b/14, 74a/08, 75a/19, 75b/04, 76b/05, 76b/05, 81b/13, 82b/01, 83a/03, 83a/13, 83b/16, 83b/19, 83b/20, 84a/08, 85a/17, 85b/21, 86a/01, 87a/16, 88a/02, 88a/04, 88a/08, 88a/15, 89a/15, 90a/11, 90b/15, 91a/04, 92a/19, 92b/21, 92b/21, 93a/02, 93a/05, 93a/06, 93a/10, 93a/21, 93b/05, 93b/18, 94a/01, 94a/01, 94a/02, 94a/02, 94a/02, 94a/03, 94a/08, 94a/15, 94a/16, 94b/21, 95a/01, 95b/13, 95b/18, 95b/19, 96b/10, 96b/12, 97a/05, 97a/13, 98a/05, 98a/13, 98a/17, 98a/19, 98b/01, 100a/07, 100a/16, 100a/17, 101a/07, 102a/09, 102a/11, 102a/15, 103b/06, 103b/19, 104a/06, 105a/05, 106a/18, 106a/21, 107b/07, 108a/09, 108a/12, 108a/17, 108a/20, 108b/08, 108b/09, 108b/18, 110a/17, 110b/05, 110b/15, 110b/16, 110b/21, 110b/21, 115a/21, 115b/08, 116a/03, 116a/04, 116a/08, 116a/11, 117b/07, 119a/17, 119a/18, 120a/16, 122a/01, 122a/02, 122a/14, 123b/13, 124a/06, 124a/06, 125b/08, 126b/03, 126b/07, 126b/09, 126b/16, 127b/18, 127b/19, 128a/05, 128b/05, 128b/11, 129b/16, 130a/02, 130a/16, 130b/13, 131a/02, 132a/02, 132b/13, 133a/18, 134b/04, 134b/04, 135a/13, 139a/05, 140b/01, 140b/01, 141a/20,

141b/02, 141b/04, 142a/11, 143b/04, 144a/01

h. bir 36a/18, 36a/19, 38a/01, 38b/08, 40b/05, 40b/07, 50b/17, 51b/08, 52a/17, 52a/20, 52a/21, 62a/07, 64b/19, 68a/13, 68a/17, 69a/10, 71a/05, 72a/18, 72b/08, 73a/17, 73a/18, 90a/19, 91a/01, 91a/16, 91a/21, 91b/01, 91b/09, 92a/04, 92a/05, 94a/21, 95a/14, 96b/01, 99a/04, 99a/08, 99b/12, 101a/01, 106b/13, 108b/12, 108b/18, 110b/19, 111a/09, 113a/15, 117b/11, 121a/02, 122a/21, 135b/21, 136a/01, 136b/09, 136b/17, 139b/10, 140a/08

h. çend 14b/14, 18a/17, 29b/21, 30b/01, 36b/02, 38b/19, 53b/04, 65b/14, 73b/01, 84b/15, 87a/12, 95b/14, 105b/13, 114a/19, 115b/16, 117b/02, 129b/19, 130b/04

h. çend-i ḫalāyıḳ 20a/13

h. ḳanġı 83b/17, 86a/14

h.+ne 3b/09, 8b/04, 80b/04, 80b/04, 81a/01

[=372]

hereb Ar. Kaçma.

h. 96a/10

[=1]

hergiz Far. Asla, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

h. 13b/01, 14a/05, 70a/15, 132a/06

[=4]

ḥesāb Ar. Sayılara ait kurallardan, işlemlerden bahseden ilim, aritmetik.

ḥ. (ʿilm-i ḥesāb) 109b/21

ḥ.+da 47a/06, 47a/06

ḥ.+ını 84a/01

[=4]

heşāşet Ar. Gevreklik.

h.+ile 45a/09

[=1]

hevā Ar. İstek, heves, arzu, meyil.

h. 11a/01, 40a/21, 40b/04, 66b/15, 120b/09

h.+lara 11a/19

h.+ları 119b/01

h.+larına 60a/03, 117a/12

h.+laruñ 22a/07, 119b/12

h.+ñ 130a/10

h.+sı (nefs-i hevā) 22a/05

h.+sı üzerine 129a/08

h.+sına 78a/05, 116a/04

h.+sını 79a/04, 144a/06

h.+ya 4a/18, 11a/13, 116b/20

h.-yı nefs 30a/20, 66a/21

[=23]

hevādār Ar.+Far. Hevesli kimse, tutkun.

h.+ı 135a/13

[=1]

hevādārlik Hevesli olma durumu.

h. 88a/12

[=1]

hevāmm Ar. Pire, karınca, akrep gibi zararlı böcekler.

h.+uñ 73b/17

[=1]

heyākil Ar. Heykeller.

h.+de 15a/09

h.+üñ 37a/21

[=2]

heybet Ar. İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili dış görünüş, ululuk, azamet.

h. 21b/18, 78a/01, 78a/01, 118a/13

h.+den 122b/16

h.+dür (aḫẕ-ı heybet) 79b/01

h.+e 122b/16

h.+i 113a/13

h.+ile 83a/01

h.+ine 122b/17, 124b/06

h.+ini 126a/15

[=12]

heybetlü Görünüşü korku ile karışık bir saygı uyandıran.

h. 78a/02, 78b/18

[=2]

heybetsüz Görünüşü korku ile karışık bir saygı uyandırmayan.

h. 122b/17

[=1]

heyecān Ar. Beklenmeyen değişiklikler ve duygulanmalar nedeniyle hislerde meydana gelen şiddetlenme, aşırı hareketlilik ve telaş.

h. it- 20b/13

[=1]

heyʾet Ar. 1. Hâl, keyfiyet, durum.

h. 39a/09, 43a/16, 43a/19

h.+den 66b/06

h.+e 39a/10, 106b/01

h.+i 106a/18, 106a/21

h.+i gibi 3b/12

h.-i nefsāniyye 31b/13, 38b/20, 39a/06, 40b/19, 40b/20

h.+ile 41a/01

h.+üñ 40b/21, 102a/21

h.+üñ (ṣāḥib-i heyʾet) 40b/21, 41a/01

h. üzerine 65a/11

2. Astronomi ilmi.

h. 55a/13

3. Dış görünüş, şekil.

h. (ışfırār-ı heyʾet) 52b/03

h.+de (cemīl-i heyʾet) 78a/14

4. Bir işi yapmak ya da yönetmekle görevlendirilmiş kimselerden oluşan topluluk, kurul.

h.+dür 93a/09, 93b/16

[=25]

heyʾetsüz Bahsedilen durumdan, özellikten, nitelikten yoksun.

h. 39a/07

[=1]

heykel Ar. Mermer, tunç, taş, pişmiş toprak gibi şeylerden yapılan insan ya da hayvan şekli.

h. 66b/04

[=1]

heyūlā Ar. Ürkütücü hayal.

h. (ẓulmet-i heyūlā) 9a/11

[=1]

hezār Far. Bin.

h. 91a/07

[=1]

heẕeyān Ar. Sayıklama.

h. 60a/01, 125b/21

[=2]

hezl Ar. Neşelendirmek için yazılan ya da söylenen söz, şaka, mizah.

h. it- 57b/10

[=1]

ḥıfẓ Ar. Koruma, muhafaza etme.

ḥ. 13a/09, 13b/02, 23a/04, 31b/15, 43b/10, 53a/09, 71b/02, 73a/16, 74b/06, 75b/09, 76b/10, 81a/03, 138b/21

ḥ. (muḳteżī-i ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat) 43b/06

ḥ. (tertīb-i ḥıfẓ eyle-) 34b/02

ḥ. (tertīb-i ḥıfẓ it-) 42a/03

ḥ.+a 71b/02, 77a/13

ḥ.+da 13a/09, 99a/12

ḥ.+dur 81a/09

ḥ. eyle- 23b/03, 41a/17, 45b/20, 58a/09, 88a/17, 91a/03, 142b/17, 144a/01

ḥ.+ı 26b/19, 47b/08

ḥ.-ı ʿarż 76b/19

ḥ.-ı fażīlet 43b/07

ḥ.-ı ġıdā 71b/05

ḥ.+ı gibi 75a/07

ḥ.+ı içün 22b/17

ḥ.-ı ḳavāʿıd 44b/09

ḥ.-ı māl 75b/08, 75b/14, 77a/07

ḥ.-ı memleket it- 13a/07

ḥ.-ı mertebe 86a/13

ḥ.-ı musāvāt 34b/15

ḥ.-ı nāmūs 93a/04

ḥ.-ı nesl 52a/08, 54a/17

ḥ.-ı nevʿ 66a/13, 90a/21, 90b/05

ḥ.-ı ṣıḥḥat 44b/02, 44b/03, 83b/02, 84a/09

ḥ.-ı ṣıḥḥat-ı beden 49a/08

ḥ.-ı ṣıḥḥat gibi 44a/13

ḥ.-ı ṣaḫṣ 90a/17, 90a/21

ḥ.-ı üzerine 44a/02

ḥ.-ı ẕaḫīre 71b/16

ḥ.+ıla 110a/01

ḥ.+ına 42a/19, 42b/11, 48b/04, 50b/20, 71b/09

ḥ.+ında 23a/04, 30a/03, 46a/13, 51a/01, 71b/10

ḥ.+ından 40b/16, 71b/07, 71b/08

ḥ. içün 76a/20

ḥ. idebil- 119a/07

ḥ. iste- 99a/11

ḥ. it- 11a/13, 22a/20, 22a/21, 22b/02, 27b/08, 28a/09, 33b/05, 36a/14, 37b/20, 42a/15, 43b/12, 44a/21, 45a/11, 45b/11, 48a/16, 48b/17, 49b/12, 50a/04, 50a/09, 57b/19, 69b/06, 71b/14, 72a/12, 73a/10, 73a/11, 73b/20, 80a/16, 81b/11, 83b/21, 84a/01, 85a/09, 85a/11, 85b/15, 86a/12, 86b/13, 87b/01, 88b/07, 90a/16, 93b/11, 95a/01, 95b/03, 102a/19, 109b/18, 110a/03, 110b/13, 111b/14, 112b/13, 120a/07, 120b/05, 123a/13, 123b/07, 126a/16, 126a/17, 127a/04, 127a/07, 131b/16, 134b/12, 137b/08, 138b/02, 139a/07, 140a/16

ḥ. itdür- 81b/07

ḥ. itmek üzerine 138b/05

ḥ. üzerine 120a/19

[=140]

ḥıḳd Ar. Gizli düşmanlık, öç alma isteği, kin.

ḥ. 139b/11

ḥ.+a 133a/18

ḥ.+ı 57b/18

ḥ.+ını 139b/16

ḫ. ol- 114a/11, 128a/13
ḫ. ṭut- 113a/03
[=7]

ḫılāl Ar. Sivri çöp, kürdan.
ḫ.+ile 87a/06
ḫ. it- 87a/07
[=2]

ḫılālle- Kürdan ile ağzını temizlemek.
h.-ye 87a/06
[=1]

ḫılḳī Ar. Hilkate ait olan, yaratılıştan olan.
ḫ. 26b/09
[=1]

ḫılṭ Ar. Eski tıpta, insan vücudunu oluşturduğu ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen, dört unsurdan (kan, balgam, safra ve sevda) her biri.
ḫ. ol- 82a/16
[=1]

ḫınzīr Ar. Domuz.
ḫ. 5b/05
ḫ.+uñ 5a/19
[=2]

ḫırmān Ar. Nasipsizlik, mahrumiyet.
ḫ. 70a/01
ḫ.+a 68b/14
ḫ.+ı 136b/15, 136b/16
ḫ.+ını 3a/05
[=5]

ḫırş Ar. Bir şeyi elde etmek için duyulan kuvvetli istek.
ḫ. 11b/08, 29a/14, 37b/07, 38a/13, 48a/14, 60a/17, 66b/13, 70a/03, 81b/20, 118a/03, 133a/20, 142a/17
ḫ.+a 66b/06, 127b/11
ḫ.+dan 29b/11, 69b/19, 70a/06, 75b/03, 133b/19
ḫ.+dandur (ġāyet-i ḫırş) 29a/15
ḫ.+dur 26a/12, 62b/16, 70a/05, 70b/18
ḫ. eyle- 25b/11
ḫ. gibi 75b/13
ḫ. göster- 37b/07, 52a/06, 67a/16, 86b/15, 102b/05
ḫ. göstermek gibi 124a/01
ḫ.+göter- 82a/09
ḫ.+ı 5a/19, 5a/19, 80a/12, 116b/08
ḫ.+ıla 19a/10, 40a/08, 89a/07, 89a/08
ḫ.+ıla (ṭabīʿat-ı ḫırş) 28a/21
ḫ.+ına 133a/06
ḫ.+ını 128a/02, 128a/04
ḫ. ol- 114a/12, 122b/19
ḫ.+uñ 65b/18, 66a/15, 69b/21, 70b/11
ḫ. üzerine 122b/19
[=52]

ḫışāl Ar. Hasletler, güzel huylar.
ḫ.-i maraẓiyye 23b/17
[=1]

ḫışn Ar. Sağlam yer, sarp, erişilmesi güç yer.
ḫ.+lar 126a/07
[=1]

ḫısset Ar. Hasislik, cimrilik, pintilik.
ḫ. (ictimāʿ-ı ḫısset) 111a/17
ḫ. (medīne-i ḫısset) 111b/17
[=2]

ḫışm Far. Öfke, gazap.

ḫ. 55b/06

ḫ.+da 47a/01

ḫ.+ı 55b/13

[=3]

ḫıyānet Ar. Bağlı olması gereken bir şeye karşı kendisinden beklenen sadakati göstermeme, güveni kötüye kullanma, ihanet etme.

ḫ. 28b/15, 34a/17, 89a/10, 102a/11, 118a/03, 124b/18, 140b/21, 141a/12

ḫ.-çün 114a/03

ḫ.+den 62a/01, 102a/12

ḫ.+dür 56a/16, 137a/20

ḫ.+ile 50a/14

ḫ. it- 79b/19

ḫ.+lere 28b/16

ḫ.+üñ 58a/11, 58a/13, 58a/15

[=19]

ḥıżānet Ar. Dadılık, sütninelik.

ḥ.+ile (ṭarīḳ-ı ḥıżānet) 42a/11

[=1]

ḥibāle Ar. Tuzak, ağ.

ḥ.-i şehvet 19a/09

[=1]

hībe Ar. Malını karşılıksız olarak verme, bağış, bağışlama.

h. eyle- 69a/13

h. gibi 122a/21

[=2]

ḥicāb Ar. Utanma, sıkılma durumu.

ḥ.+ıla 84b/10

[=1]

hicv Ar. Bir kimse ya da toplumun kusurlarını, hatalarını, gülünç taraflarını nazım veya nesir yoluyla ortaya koyma, kötüleyip taşlama, yerme.

h. it- 60a/12

h.+ler 60a/12

[=2]

hīç Far. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, asla.

h. 3a/18, 6a/06, 8a/16, 12a/01, 14a/14, 14a/17, 17a/11, 18a/13, 18a/14, 18b/03, 18b/11, 19a/06, 20a/04, 20b/21, 30a/10, 35b/06, 38a/12, 38b/14, 39a/01, 39b/18, 39b/18, 43a/12, 45a/14, 46b/14, 46b/14, 47b/13, 47b/13, 48b/17, 49b/19, 50a/13, 56a/11, 57a/13, 57a/15, 58a/14, 61a/14, 61b/08, 65a/12, 68a/07, 78a/16, 79a/07, 86a/18, 88a/10, 88a/16, 88b/02, 92b/03, 94b/16, 95a/16, 95b/10, 97b/10, 99b/07, 104b/21, 105a/09, 107a/19, 107a/20, 107b/01, 108b/11, 110b/14, 120a/17, 124b/19, 125a/11, 125a/13, 127a/14, 129b/01, 129b/14, 131a/06, 133b/05, 139a/18, 141a/07, 141a/07, 143a/09, 143a/10, 143a/12, 144a/02, 144a/03, 144a/12, 144a/15

h. bir 4b/05, 14a/15, 18b/01, 19a/06, 32a/02, 32a/03, 33b/20, 36a/17, 40b/18, 43a/11, 44b/05, 61b/07, 65a/02, 86b/05, 90a/08, 94b/12, 99a/21, 101b/02, 106a/01, 116a/12, 118b/05, 121a/07, 122b/13, 126b/18, 127a/15, 128a/10, 128b/16, 128b/17, 131a/18, 131b/11, 132b/14, 132b/16, 132b/17, 133b/04, 133b/20,

134a/14, 137a/09, 138b/17, 139b/17, 143a/10, 143b/19, 144a/02, 144a/07, 144a/12

h. kimse 85b/04, 86b/05, 92b/20, 102b/19, 102b/20, 102b/21

[=126]

hidāyet Ar. Doğru yolu gösterme, hakka sevketme.

h.+ine 107a/14

h. it- 43b/17

[=2]

ḥiddet Ar. Öfke, kızgınlık.

ḥ.+i 39b/17

ḥ.+ine 136a/18

ḥ.+ini 53a/05

[=3]

ḫidmet Ar. Hizmet kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

ḫ. 88a/09, 90a/03, 90a/07, 90a/11, 128b/10

ḫ. (ʿadem-i ḫidmet) 91a/21, 91b/01

ḫ. (miṣāl-i muʿāvenet-i ḫidmet) 89b/15, 89b/16

ḫ. (ṭarīḳ-ı ḫidmet) 90a/04

ḫ.+de 85b/05, 99b/17

ḫ.+den 102a/09

ḫ.+e 88a/19, 90b/04

ḫ. eyle- 94b/01

ḫ.+i 88a/20, 108b/09, 112a/09

ḫ.+idür 89b/16

ḫ.+ile 94b/02

ḫ.+in 88a/21, 88b/01, 114b/03

ḫ.+inde 85b/19, 85b/19, 85b/20, 85b/20, 88a/16

ḫ.+ine 72a/01

ḫ.+inüñ 91b/01

ḫ. it- 79b/10, 88a/19, 88b/17, 90a/05, 90a/06, 90b/08, 91a/19, 91a/20

[=39]

ḫidmetkār Ar.+Far. Hizmet eden kimse, hizmetçi.

ḫ. 77b/16, 88a/02, 88a/12, 88b/13

ḫ.+lar 84a/18, 87a/17, 87b/01, 87b/12, 99b/16, 117b/19

ḫ.+lar-ıla 88b/05

ḫ.+lar gibi 60a/20

ḫ.+lardan 88b/16

ḫ.+ları üzerine 129b/15

ḫ.+laruñ 88a/10, 88a/19, 88b/20

ḫ. ol- 88b/01

ḫ.+um 128b/08

ḫ.+uñ 88b/02

[=20]

ḫidmetlen- Hizmet eder duruma gelmek.

ḫ.-mege 88b/14

[=1]

ḫiffet Ar. Hafiflik.

ḫ. 82a/15, 85b/12, 135b/01

ḫ.+de 33a/07, 33a/08

ḫ.+e 82a/19

ḫ. eyle- 85b/12

ḫ.-i dimāġ 86a/04

ḫ. it- 22b/18, 125a/06

[=10]

ḫikāye Ar. Bir olayı sırasıyla anlatma işi.

ḫ.+de (müsteṭāb-ı ḫikāye) 45a/04

ḫ. it- 85b/04

ḫ.+ler 84a/01, 138a/01

ḥ.+leri 138a/02

ḥ.+lerin 79a/14

ḥ.+sidür 12b/21

ḥ. söyle- 84b/20

[=8]

ḥikāyet Ar. Hikaye.

ḥ. 3a/05

ḥ.+idür 37b/11

ḥ. it- 57a/07, 58b/10, 60b/08, 97a/19, 118b/02, 137a/09, 137b/01

ḥ.+ler 126b/21

ḥ.+lerin 79a/13

ḥ.+lerinden 67a/02

ḥ.+lerini 44b/11

[=13]

ḥikem Ar. Hikmetler.

ḥ.+i-y-ile 71a/09

[=1]

ḥikemī Ar. Hikmet ve felsefeyle ilgili.

ḥ.+y-ile (taʿlīm-i ḥikemī) 106a/13

[=1]

ḥikemiyye Ar. Hikemî kelimesinin müennes şekli.

ḥ.+de (kütüb-i ḥikemiyye) 62a/20

ḥ.+de (ʿulūm-ı ḥikemiyye) 41b/12

ḥ.+ye (ḳavāʿıd-ı ḥikemiyye) 9b/05

[=3]

ḥikmet Ar. 1. Hak ve hakikate uygun, kısa ve anlamlı söz.

ḥ. 7a/17, 104a/18

2. Tanrı'nın insanlarca anlaşılamayan amacı.

ḥ. 8b/04, 121b/10

ḥ.+den ġayrı 105a/09

ḥ.-i ilāḥī 100a/14

ḥ.-i ilāḥiyye Allah'ın insan aklının erişemeyeceği takdirleri. 71b/12, 91a/15

3. Bir şeyin oluşundaki akıl erdirilemeyen sebep, gizli sebep.

ḥ. 8b/21, 13a/12, 16a/06, 21a/13, 74a/02, 85b/11

4. Hakimlik, bilgelik.

ḥ. 21b/05, 21b/20, 21b/21, 26a/03, 28b/10, 31a/03, 44a/04, 86a/04, 123a/02, 123a/03, 143b/09, 143b/09

ḥ. (aḳsām-ı ḥikmet-i ʿameliyye) 21b/04

ḥ. (cins-i ḥikmet) 27b/01

ḥ. (fażīlet-i ḥikmet) 20b/10

ḥ. (ġaraż-ı ḥikmet) 12b/09

ḥ. (ʿilm-i ḥikmet-i medenī) 93b/07

ḥ. (ḳāʿide-i ḥikmet üzerine) 43a/01, 92a/09

ḥ. (ḳayd-ı ḥikmet) 44b/21, 45a/01

ḥ. (maḥż-ı ḥikmet-i ilāḥiyye) 41b/18

ḥ. (maṣdar-ı ḥikmet) 27b/16

ḥ. (mevżūʿ-ı ḥikmet) 2b/01, 2b/20

ḥ. (muḳteżā-yı ḥikmet üzerine) 31b/02

ḥ. (riyāset-i ḥikmet) 110a/11

ḥ. (ṣāḥib-i ḥikmet gibi) 21b/13

ḥ. (sīret-i ḥikmet) 14b/05, 15a/17

ḥ. (vefḳ-ı ḥikmet üzerine) 15b/21

ḥ.+de 14b/09, 27b/08

ḥ.+de (ʿilm-i ḥikmet) 107a/19

ḥ.+de (ḳāleb-i ḥikmet) 107a/03

ḥ.+de (sīret-i ḥikmet) 14a/21

ḥ.+den 143b/20

ḥ.+den (murād-ı ḥikmet) 21b/05

ḥ.+dendür 21b/05

ḥ.+dür 7b/19, 19a/12, 21a/20, 110a/09
ḥ.+dür (semere-i ḥikmet) 27b/12
ḥ.+e 45b/05
ḥ.+e (ḥaḳīḳat-ı ḥikmet) 105a/07
ḥ.+i 10b/07, 34b/21, 51a/10, 104a/19, 105a/10
ḥ.-i ʿameliyye Pratik bilgi. 21a/19, 21b/06, 142b/12
ḥ.-i envāʿ 26b/06
ḥ.-i ġayr-ı mütenāhiyye 10a/07
ḥ.-i ḥaḳīḳīyye 9b/19, 98a/09
ḥ.-i ḫulḳi 3a/03
ḥ.-i kāmil 65a/09
ḥ.-i ḳısm 21a/21
ḥ.-i ḳısmet 21a/19
ḥ.-i maḥż ol- 12a/09
ḥ.-i medenī 41b/10, 93a/06
ḥ.-i menzil 72b/04
ḥ.-i menzilī 41b/10, 91b/14
ḥ.-i muḥabbet eyle- 144a/05
ḥ.-i muṭlaḳ 108b/14
ḥ.-i naẓariyye 16b/14, 55a/20, 83b/06
ḥ.-i şecāʿat 20b/21
ḥ.+ile 31b/01, 37b/05, 102a/03, 105b/05, 123a/02
ḥ.+ile (naẓar-ı ḥikmet) 68b/13
ḥ.+ine 95a/11
ḥ.+inüñ 37b/17
ḥ.+lerüñ 105a/10
ḥ.+üñ 14b/04, 21a/21, 27b/03, 40b/08
ḥ.+üñ (aṣl-ı ḥikmet) 21b/04
ḥ.+üñ (cins-i ḥikmet) 22a/11, 24b/12
[=104]

ḫilāf Ar. Ters, aykırı.
ḫ. 5a/05, 9a/05, 14b/06, 41b/09, 55a/05, 55a/06, 103a/10, 103b/12
ḫ. (ġāyet-i ḫilāf) 55a/09
ḫ. (ʿilm-i ḫilāf) 51b/19
ḫ.+ı 11b/05, 16a/21, 17a/05
ḫ.-ı cūd-ı ḥaḳīḳī 16a/17
ḫ.-ı ḥükemā-i meşşāʾiyyūn 8a/09
ḫ.+ına 24b/03, 81b/13
ḫ.+ınca 14a/07, 126b/19
ḫ.+ıncadur 15a/05, 17a/14, 54a/19
ḫ. it- 17a/06, 85a/19, 121b/06, 122b/08
ḫ. ol- 55a/04, 85a/20
[=28]

ḫilāfet Ar. Halife olma durumu.
ḫ. 34b/18
ḫ.+i ile 9a/18
[=2]

ḥīle Ar. Bir kimseyi aldatmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.
ḥ. 56a/11, 66b/13, 87b/20, 89a/07, 106a/01, 140b/21
ḥ. (mekr u ḥile) 141a/12
ḥ.-i şınāʿī 51b/06
ḥ. it- 55b/14, 80a/05, 111b/05, 127a/21
ḥ.+ler 80a/09, 80a/12, 81b/21, 82a/01, 111b/05, 124b/10, 126a/08
ḥ.+ler-ile 124b/12, 124b/17, 126a/06, 126b/21
ḥ.+leri 140a/14
ḥ.+lerine 66b/10
ḥ.+lerüñ 56a/10
ḥ.+sinden 141a/18
ḥ.+sine 128b/20, 140a/11
ḥ.+y-ile 18b/17, 132a/11

[=31]

ḫilḳat Ar. Yaratma, yaratılış.

ḫ. 26a/08

ḫ. (noḳṣān-ı ḫilḳat) 26a/14, 28a/05

ḫ.+ı 43a/14

ḫ.+ında 4a/08, 43b/10, 89a/16, 108a/14

ḫ.+lar 87b/15

[=9]

ḥilm Ar. Huy yumuşaklığı, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sakin ve serinkanlı olma.

ḥ. 20b/14, 22b/15, 141b/09

ḥ.+de 27a/11

ḥ.+dür 22b/06

ḥ. göster- 49b/12

ḥ.+i 50a/01

ḥ.-i faẕīlet 58a/20

ḥ.+ile 60b/05, 129a/03

ḥ. it- 107b/08

[=11]

ḥilye Ar. İnsanın vücut yapısı ve dış görünüşüyle ilgili güzel özellikler.

ḥ.-i vaḥdet 32a/09

ḥ.+si-y-ile 77b/01

ḥ.+si-y-ile (ʿamel-i ḥilye) 38a/08

ḥ.+sinden 45a/19

[=4]

ḥimār Ar. Eşek, merkep.

ḥ.+a 4b/06

ḥ. gibi 19b/15

ḥ.+lara 4b/15

[=3]

ḥimāyet Ar. Himaye.

ḥ.+ine 140b/20

[=1]

himmet Ar. Yardım, ihsan.

h. 4a/13, 5b/02, 11b/10, 84a/03, 111a/03, 118b/21

h. (ʿālī himmet bil-) 115a/06

h. (ʿālī himmet ol-) 118a/14, 118a/14

h. (ṣāḥib-i himmet) 5b/03

h. (teraḳḳī-ı himmet) 111a/02

h. (ʿulüvv-i himmet) 22b/11

h.+den 75b/13

h.+den (irtifāʿ-ı himmet) 14a/13

h.+dür (ʿulüvv-i himmet) 22b/05, 118a/13

h.+e (denāʾet-i himmet) 75a/21

h.+e (ṣāḥib-i himmet) 69b/14

h.+i 5a/12, 5a/17, 11a/17, 12a/01, 13a/02, 39a/02, 44b/08, 47b/06, 67b/02, 103a/21, 105b/01, 105b/02, 142b/18

h.+i-y-ile 10b/06

h.-i denāʾet 65b/19

h.-i nā-mütenāhī 12b/13

h.+ile (denāʾet-i himmet) 10a/12

h.+ini 5a/10, 5a/16, 5b/14, 24a/10, 65a/15, 66b/17, 69b/20, 78b/16, 105b/08

h.+ler 11b/13, 115b/05, 127a/11

h.+lerden 114b/20

h.+leri 106b/18, 119b/21, 127a/10

h.+lerine 105b/03

h.+lerini 7a/10

h.+lerinüñ 91a/15

h.+lerüñ 11b/03

h.+üñ 29a/17

[=56]

ḥīn Ar. Zaman, vakit.

ḥ. 30b/20

ḥ.+de 12b/14, 23a/11, 27b/15, 30b/14, 30b/18, 39b/15, 43a/08, 43a/17, 48b/20, 55b/19, 56a/11, 57a/08, 71b/20, 77a/09, 120a/06, 129b/12, 131a/18, 134b/08, 138a/12, 139b/06, 141a/10, 141b/19

ḥ.+e degin 41b/15, 41b/17, 43a/07, 47b/18, 128b/01, 129a/17

ḥ.-i vuṣūl 68a/07

ḥ.+inde 3b/01, 14a/04, 15a/20, 34b/02, 39b/14, 49a/17, 50a/03, 56a/05, 107a/20, 124a/13, 125b/16

ḥ.+inde (tenṣīṣ-ı ḥīn) 18b/05

ḥ.+lerde 75b/20

ḥ.+lerinde 50a/20

[=44]

hind Hindistan.

h. 89a/09

[=1]

hindī Hintle, Hindistan'la ilgili, Hint'te yapılan.

h.+y-ile (seyf-i ḳāṭıʿ-ı hindī) 20a/01

h.+y-ile (seyf-i hindī) 20a/01

[=2]

ḥirfet Ar. Esnaf kollarından her birinin yaptığı iş, meslek, esnafın mesleği.

ḥ. 120b/08

ḥ. (ehl-i ḥirfet ol-) 68a/17

ḥ.+de 136b/12

ḥ.+den 74b/10

ḥ.+e 43a/18, 68a/14, 74b/11

ḥ.+ini 43a/15

ḥ.+leri 90b/18

[=9]

ḥisāb Ar. Hesap.

ḥ. gibi 44a/18, 55a/13

[=2]

ḥiss Ar. Dış dünyaya ait etkileri beş duyuyla idrak etme.

ḥ. 9b/11, 15b/11

ḥ. (ḳuvvet-i ḥiss) 89a/09

ḥ. gibi 107a/18

ḥ.+i 121b/09

ḥ.+idür 15a/03

ḥ.+ile 3a/12, 3a/17

ḥ.+ini 15b/17

[=9]

ḥiṣṣe Ar. Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen pay.

ḥ. 76a/01

[=1]

ḥissī Ar. Hisle ilgili, varlığı hisle anlaşılan.

ḥ. 15b/05

ḥ. (leẕẕet-i ḥissī) 15a/06, 15b/09

[=3]

ḥissiyye Ar. Hissî kelimesinin müennes şekli.

ḥ. (leẕẕāt-ı ḥissiyye) 15b/02

ḥ.+ye (leẕẕet-i ḥissiyye) 15b/14

ḥ.+ye (umūr-ı ḥissiyye) 11a/10, 11a/19

ḥ.+ye (zeḫārif-i ḥissiyye) 10b/12

[=5]

ḫiṭāb Ar. Sözü ya da yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme.

ḫ.+ı 110a/19

ḫ. it- 85b/03, 129a/21, 131b/19

[=4]

ḫiṭābet Ar. Güzel ve etkili söz söyleme sanatı, yeteneği.

ḫ. 109b/16

[=1]

ḥiyel Ar. Hileler, aldatmacalar.

ḥ.+ile 59a/10

[=1]

ḫiẕlān Ar. Yardımsız kalıp zayıf olma, düşkünlük, zillet.

ḫ. 123a/03, 123a/04

[=2]

ḫiẕmet Ar. Birinin işini görme ya da birine yarayan bir işi yapma.

ḫ. 89b/09, 142a/02

ḫ. (siyāset-i ḫiẕmet) 126a/09

ḫ.+de (bāb-ı ḫiẕmet) 127b/04

ḫ.+i 128b/11

ḫ.+ile 129a/14

ḫ.+in 33a/17, 126a/18

ḫ.+inde 77a/12, 78b/07, 82b/16, 128b/05, 128b/09

ḫ.+ine 126b/01

ḫ.+ini 37a/21

ḫ. it- 15a/02, 82b/20, 127b/13, 129a/05, 141b/01

[=20]

ḫiẕmetkār Ar.+Far. Hizmet eden kişi, hizmetçi.

ḫ.+larından 124a/04

[=1]

ḫōd Ar. Kendi, -de, dahi.

ḫ. 3b/02, 5b/03, 6a/12, 10b/03, 10b/04, 11b/07, 20a/09, 21a/02, 40a/04, 53a/04, 53b/21, 59b/01, 59b/13, 63b/21, 64a/01, 64a/19, 66b/14, 67a/10, 67a/12, 87a/16, 90b/02, 90b/13, 95b/05, 98a/02, 104b/18, 118b/01, 120a/02, 125b/12, 132a/03, 133b/16, 134a/09, 134b/02, 135b/07, 136a/16, 138b/14

ḫ. (ne ḫōd) 3a/12, 6a/12, 10b/16, 11a/02, 11a/03, 11a/04, 11b/07, 11b/07, 11b/08, 11b/08, 12b/07, 12b/08, 12b/08, 12b/09, 13a/20, 13a/21, 17a/11, 22a/21, 26a/06, 29a/05, 31a/10, 43a/12, 47a/02, 59b/10, 59b/10, 68b/08, 68b/15, 76b/02, 77b/13, 85a/09, 86a/13, 86a/19, 88a/17, 96b/17, 97b/16, 104a/21, 105a/19, 114a/10, 115b/11, 121a/11, 137a/11, 137a/11, 139a/13, 141a/19, 143b/15

[=80]

ḫōr Far. Değersiz, hakir.

ḫ. 78b/19, 131a/09, 131a/09

ḫ. eyle- 144a/10

ḫ. it- 83a/12, 121a/13

[=6]

ḫorla- Uyurken hor hor diye gürültülü şekilde nefes alıp vermek.

ḫ.-masınuñ 86a/21

ḫ.-ya 86a/20

[=2]

ḫōrlıḳ Hor olma durumu, hakirlik, aşağılık.

ḫ. 30a/12

ḫ.+da 121a/15

ḫ.+ıdur (ḫōrlıġıdur) 61a/06

[=3]

ḫōş Far. Duyguları okşayan, zevk veren, güzel, iyi, latif.

ḫ. 28a/16, 69a/20, 100b/01, 119b/19, 134a/17, 138a/13

ḫ.+dur 135b/08

ḫ. gel- 140b/13, 140b/14

ḫ. ṭut- 142a/13

[=10]

ḫōşlıḳ Hoş olma durumu.

ḫ.-ı-y-ıla (ḫōşlıġı-ı-ıla)

[=1]

ḫoşnūd Far. Bir kimseden veya bir şeyden memnun durumda olan, razı.

ḫ. eyle- 43a/11

ḫ. olduġı gibi 68a/16

[=2]

ḫoşnūdlıḳ Hoşnut olma durumu.

ḫ.+ını (ḫoşnūdlıġını) 79b/15

[=1]

ḫū Far. Huy.

ḫ. 80a/08

ḫ. it- 82b/06

ḫ.+lar 79b/17

[=3]

ḫūb Far. Güzel.

ḫ. 7b/12, 16a/07, 87b/18, 125b/02

ḫ. (vech-i ḫūb üzerine) 23b/02

ḫ.+dur 82a/11

[=6]

ḫubṣ Ar. Habislik.

ḫ.+ıla 26b/07

[=1]

ḫudāvend Far. Her şeyin sahibi olan Allah.

ḫ. 128b/03

ḫ.+inuñ 63b/11

[=2]

ḫuddām Ar. Hizmet edenler, uşaklar.

ḫ.+uñ 78a/20

[=1]

ḫudūṣ Ar. Meydana gelme, ortaya çıkma.

ḫ. bul- 28a/06, 81a/01

ḫ. bulmazdan öñden 61b/11

ḫ.+ıdur 78a/10

[=4]

ḫudūṣet Ar. Hudus kelimesinin müennes şekli.

ḫ.+i 57b/04

[=1]

ḫuḳūḳ Ar. Haklar.

ḫ. (eda-ı ḫuḳūḳ-ı eslāf gibi) 35b/18

ḫ.+a 24a/14, 36a/09

ḫ.+da (riʿāyet-i ḫuḳūḳ) 71a/01

ḫ.+ı 33b/18, 35b/16

ḫ.-ı allāh 35b/11

ḫ.-ı ʿibād 24a/15

ḫ.+ını 36b/18

[=9]

ḫulāṣa Bir sözün ya da yazının özünü belirten kısaltılmış şekli.

ḫ. 54b/17, 54b/20, 118b/06

ḫ.+sı 27b/13, 73a/02

ḫ.+sı dur- 121a/05

[=6]

ḫuliyy Ar. Altın, gümüş gibi kadın süs eşyası, huliyat.

ḫ.+e 4a/06

[=1]

ḫulḳ Ar. Doğuştan olan huy, yaratılış.

ḫ. 16b/12, 17a/11, 17a/12, 17a/18, 18b/02, 18b/04, 58a/14, 87b/16, 139b/07

ḫ. (ḥüsn ü ḫulḳ) 141b/02
ḫ.+a 135b/11
ḫ.+ı 17a/07, 19a/06, 59b/03, 59b/07
ḫ.-ı nefs-i ḥayvānī 17a/05
ḫ.-ı nefs-i insānī 2b/01
ḫ.-ı sefīh 129b/15
ḫ.-ı ṭabīʿī 18b/01, 18b/03, 18b/12
ḫ.+ıla 17a/18, 17a/20, 18b/06, 80b/19, 81b/13, 134a/17
ḫ.+ıla (ḥüsn-i ḫulḳ) 77a/14
ḫ.+ına 19a/07, 140b/01
ḫ.+ına (ḥüsn-i ḫulḳ) 134b/21
ḫ.+ında 77a/20, 83b/12
ḫ.+lara 80b/20
ḫ.+larda 41a/04
ḫ.+ları 114a/11
ḫ.+larıdan 83a/04
ḫ.+larındandur 129b/15
ḫ.+larını 80b/21, 129a/11
ḫ.+larınuñ 18b/13
ḫ.+laruñ 17a/08
ḫ. ol- 17a/04
ḫ.+uñ 16b/11, 16b/16, 17a/14, 59b/09
[=47]

ḫulḳī Ar. Yaratılışla ilgili.
ḫ.+dur (ḥikmet-i ḫulḳī) 3a/03
[=1]

ḫulḳlan- Huy sahibi olmak.
ḫ.-mazdan öñden 80b/19
[=1]

ḫūlulıḳ Huyluluk.
ḫ.+ıla (ḫūlulıġ-ıla) 45a/08
[=1]

ḫulūṣ Ar. Halis, saf olma, kalp temizliği.
h.+ı 95b/10
ḫ.-ı vāsıṭa ile 9a/13
[=2]

ḫumūd Ar. Şehvetin az olması.
ḫ.-ı şehvet 26a/04, 26a/12, 28a/05
[=3]

ḥūr Ar. Cennet kızı, çok güzel kız ya da kadın, huri.
ḥ.+a 6a/08
[=1]

ḫurde Far. Ufak, küçük.
ḫ. 50b/21, 105b/05
[=2]

ḫurmā Far. Hurma ağacının tatlı, etli meyvesi.
ḫ. 82a/17, 90b/05
[=2]

ḫurūc Ar. Dışarı çıkma, çıkış.
ḫ. 25a/03, 37a/17
ḫ.+dan ġayrı 36b/11
ḫ.+dur 36b/12, 59b/04, 63a/09, 63a/12, 63a/14, 63a/15, 63a/16
ḫ. it- 5b/08, 45a/13, 60b/16, 120a/12
ḫ.+larını 79a/19
[=15]

ḫurūf Ar. Harfler.
ḥ.+ıla (ḳıllet-i ḫurūf) 45b/18
[=1]

ḫuṣemā Ar. Hasımlar, düşmanlar.
ḫ.+nuñ 140b/11
ḫ.+sından 30a/09
ḫ.+sınuñ 140b/05
ḫ.+ya (defʿ-ı ġalebe-i ḫuṣemā) 114a/04
[=4]

ḥussād Ar. Hasetçiler, kıskanç kimseler.

ḥ.-ı münāzaʿa 46a/16

[=1]

ḥuṣūl Ar. Hasıl olma, vücuda gelme.

ḥ. bul- 3b/14, 12a/15, 31b/10, 65b/07, 89b/02, 118b/21, 131a/12

ḥ. bulduḳdan ṣoñra 28a/12

ḥ.+ı 7b/21, 8a/05, 14b/11, 58a/20, 77b/11, 97a/21

ḥ.+ı-y-ıla 12a/14, 23b/15, 67b/19

ḥ.-ı ʿadālet 21a/17

ḥ.-ı fażīḥatdan ṣoñra 79a/01

ḥ.+ı içün 7a/01

ḥ.-ı kemāl 70b/06

ḥ.-ı kemāl-i ġayr 70b/07

ḥ.-ı żaʿf gibi 52b/03

ḥ.+ıdur 42a/06, 53b/19

ḥ.+ına 7a/06, 8b/14

ḥ.+ında 7b/21, 8a/16

ḥ.+ından ṣoñra 58a/20

ḥ.+ını 67a/19

ḥ.+ınuñ 41b/17

[=32]

ḫuṣūmet Ar. Hasımlık, düşmanlık.

ḫ.+de 124b/16

ḫ.+lerde 22b/17

[=2]

ḫuṣūṣ Ar. Konu, keyfiyet, madde.

ḫ. bul- 106a/19

ḫ.+da 35a/14, 93b/17

ḫ.-ı feres 19b/14

ḫ.+ında 54b/12

[=5]

ḫuṣūṣā Ar. Bilhassa, özellikle.

ḫ. 11b/20, 30a/02, 44b/13, 46a/03, 46a/16, 52b/04, 53b/16, 59a/11, 69a/21, 73a/10, 81a/11, 81b/01, 84b/01, 85a/19, 86a/20, 116a/19, 123b/15, 132a/11, 142a/12

[=19]

ḫuṣūṣiyyetsüz Hususi olmayan şekilde.

ḫ. 92b/04

[=1]

ḫuşūʿ Ar. Alçak gönüllülük gösterme.

ḫ. 56a/12

ḫ. üzerine 142a/05

[=2]

ḫuṭbe Ar. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra imamın minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dinî konuşma.

ḫ.+de 46b/16

ḫ.+ler 83b/21

[=2]

ḫuṭūr Ar. Hatıra gelme, zihne doğma.

ḫ. it- 6a/12, 131a/06

[=2]

ḫużūʿ Ar. Alçak gönüllülük.

ḫ. 56a/12, 142a/05

ḫ.+a 59b/12

[=3]

ḫużūr Ar. İç rahatlığı, gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu.

ḫ.+da 134b/05, 134b/12

ḫ.+ın 79b/04

ḫ.+ında 126a/18, 126b/10, 128b/21

[=6]

ḥuẕūẕ Ar. Hazlar, zevkler.

ḥ.-ı insānī 11b/09

ḥ.-ı nefs 63a/16

ḥ.-ı nefsānī 11b/09

[=3]

ḥüccet Ar. Delil, senet, belge.

ḥ.+i 18a/05

ḥ.+ile 17b/17, 18a/05, 18a/11, 33b/16

[=5]

ḥücre Ar. Dışarıyla ilgisi az olan küçük oda, odacık.

ḥ.+si 59b/21

[=1]

hücūm Ar. Üstüne yürüme, saldırma, savlet.

h.-ı ġumūm 52b/02

h. it- 50a/01

[=2]

ḥükemā Ar. Hâkimler, ilim adamları, filozoflar.

ḥ. 7b/13, 9a/05, 15b/06, 25a/15, 28b/06, 31a/13, 51a/14, 53a/18, 55b/08, 62b/04, 62b/16, 70a/08, 70a/20, 79b/02, 91b/05, 91b/17, 100a/03, 105b/11, 121b/06, 122b/08

ḥ. (baʿżı-ı ḥükemā) 43b/05, 114b/10

ḥ. (efāżıl-ı ḥükemā) 107b/09

ḥ. (ḫilāf-ı ḥükemā-i meşşāʾiyyūn) 8a/09

ḥ. (maʿnī-i ḳavl-ı ḥükemā) 25a/18, 25b/01

ḥ.-i müḳaddimīn 9a/07

ḥ.+da (evḥām-ı ḥükemā) 107b/11

ḥ.+da (kütüb-i ḥükemā) 49a/21

ḥ.+dan 17a/08, 17b/04, 37b/13, 41b/06, 97a/18, 125a/16

ḥ.+dan (baʿżı-ı ḥükemā) 61a/16

ḥ.+dan (elfāẕ-ı ḥükemā) 120b/15

ḥ.-i eslāf 63a/06

ḥ.-i islāmiyye 50b/13

ḥ.-i ʿiẕām 38a/06

ḥ.-i muḥaḳḳīn 8a/14

ḥ.-i muḳaddemīn 9b/03

ḥ.-i mutaṣavvıf 63a/03

ḥ.-i müteaḫḫirīn 9b/04

ḥ.-i müteḳaddim 20b/20

ḥ.-i müteḳaddimīn 17a/05, 32b/04

ḥ.-i ṭabīʿıyyūn 8a/11

ḥ.+nuñ 16a/21, 18b/01, 25a/03, 25a/18, 38b/09, 91a/08, 120a/09, 122a/05, 144a/06

ḥ.+nuñ (ṭavāyif-i ḥükemā) 7b/18

ḥ.+ya (āṣār-ı ḥükemā) 27b/16

ḥ.+ya (mertebe-i ḥükemā) 106a/10

ḥ.-yı ʿarab 80a/17

ḥ.-yı müteḳaddimīn 95b/08

[=62]

ḥükm Ar. Bir şeyin şöyle ya da böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

ḥ. 2a/11, 18a/17

ḥ.+dür 62a/07, 62a/07

ḥ.+e 106b/01

ḥ. gibi 51b/15

ḥ.+i 12a/11, 34a/16, 70b/11, 88a/09, 106a/18, 106a/21, 109a/17

ḥ.+i-y-ile 106a/18

ḥ.+idür 70b/11, 88a/09, 109a/17

ḥ.+inde 94a/14

ḥ. it- 53b/13, 124a/10, 125a/15, 125a/16, 138b/16, 143b/08

ḥ. olduġı gibi 51b/16

ḥ.+üñ 27a/10

[=26]

ḥükūmet Ar. Devlet.

ḥ.+de 144a/11

ḥ.+e (mertebe-i ḥükūmet) 34b/20

ḥ.+i 34b/19

ḥ.+inde 72b/14

[=4]

ḫulāṣā Ar. Bir sözün ya da yazının özünü belirten kısaltılmış şekli.

ḫ.+sınuñ 65b/05

[=1]

hümūm Ar. Kederler, tasalar, üzüntüler.

h. (tevettür-i hümūm) 52b/01

[=1]

hüner Far. Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik.

h. 84a/03

h.+ile 83b/18

h.+leri 84b/12

[=3]

ḥürre Ar. Esir ya da cariye olmayan hür kadın.

ḥ. ol- 77a/15

[=1]

ḥürmet Ar. Bir şeye, bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, saygı.

ḥ. 23a/04, 30b/04, 133a/13

ḥ. (ṭālib-i ḥürmet) 115a/16

ḥ.+i 22b/17

ḥ.+ini 44a/21

[=6]

ḥürmetlü Saygılı.

ḥ. 79a/20

[=1]

ḥürr Ar. Yasal hakları ve toplum kuralları içinde, hiçbir baskı altında bulunmadan istediği gibi davranma hakkına sahip olan kimse.

ḥ. 39a/20, 39a/21

ḥ.-i bi'ṭ-ṭabʿ 88b/21, 89a/01

ḥ.+lerüñ 138b/11

ḥ. ol- 39a/14, 39a/17, 115b/12

[=8]

ḥürriyyet Ar. Hür olma durumu, köle ve esir olmama hâli.

ḥ. 23b/03, 104a/01, 104a/03, 112b/21, 115b/03

ḥ. (eser-i ḥürriyyet) 22a/05

ḥ. (ictimāʿ-ı ḥürriyyet) 111a/18

ḥ.+de 138b/11

ḥ.+dür 23a/10, 116a/17

ḥ.+e 39a/15

ḥ.+ile 28b/13, 39a/11, 58a/08

[=14]

ḥüsn Ar. Güzellik.

ḥ. 57a/10, 66b/07

ḥ.+i 14a/10

ḥ.-i ʿahd 141a/01

ḥ.-i ḥāl 83a/19

ḥ.-i ḥāl-ı ḫāricī 105b/08

ḥ.-i ḫaṭṭ 83b/21

ḥ.-i ḥedy 23a/08, 23a/13

ḥ.-i ḫulḳ 77a/14, 134b/21

ḥ.-i ihtimām 78a/12

ḥ.-i ʿişret 45a/10

ḥ.-i ḳażā 24a/03, 24a/14

ḥ.-i manẓar 89a/10

ḥ.-i meveddet 79b/01

ḥ.-i riʿāyet it- 136a/01

ḥ.-i siyāset 37b/04

ḥ.-i şirket 24a/03, 24a/14

ḥ.-i teʿaḳḳul 22a/12, 22a/19, 26b/07, 26b/15

ḥ.-i tedbīr 112b/12

ḥ.-i terbiyet 81a/06

ḥ.-i vaṣf 135a/03

ḥ. ü ḫulḳ 141b/02

[=29]

ḫüsrān Ar. Beklenenin, umulanın elde edilememesinden doğan acı, hüzün.

ḫ. 136b/17

ḫ.+a 4a/11, 140a/04

ḫ.+da 33a/07, 33a/10, 33a/11

ḫ.+dan (vaşmet-i ḫüsrān) 10b/10

ḫ. ol- 47b/21

ḫ. üzerine 46a/08, 67b/12

[=10]

hüve Ar. Arapça'da üçüncü tekil şahıs zamiri olup, Arapça klişeleşmiş bazı sözlerde "Allah" anlamında.

h. veliyyü't-tevfīḳ 19b/03

[=1]

hüve'l-musteʿān Ar. Yardım Allah'tandır.

h. 65b/13

[=1]

ḥüzn Ar. Gönülde hissedilen burukluk, istenmeyen bir şeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa, üzüntü, gam, keder.

ḥ. 35a/04, 35a/19, 52a/15, 64a/13, 65b/15, 67a/15, 68b/08, 85b/21, 102b/12

ḥ. (ʿilāc-ı ḥüzn) 67a/15

ḥ.+den 70a/04

ḥ.+e 70a/06, 85b/17

ḥ.+ile (maraż-ı ḥüzn) 67a/19

ḥ.+ler 14a/08, 68b/18, 77b/11

ḥ.+ünden 69b/08

ḥ.+üñ 64a/14, 64a/14, 67b/09, 68b/13

ḥ.+üñ (delīl-i ḥüzn) 68b/11

[=23]

ıḳāmat Ar. Bir yerde yerleşip oturma.

ı. 37b/01, 71b/21, 98b/15, 134a/15

ı. eyle- 35b/18, 37a/20, 42b/02, 55a/19, 91a/01, 92b/04, 93a/04, 114a/21

ı.+ı 35b/17, 72a/07

ı.+ı-y-ıla 93a/05

ı.-ı ʿadl it- 33b/18

ı.+ından 36a/20, 36b/09

ı.+ını 44b/01

ı.+ınuñ 36a/09

ı. it- 36b/18, 37a/19, 49a/07, 71b/19, 76b/20, 78b/12, 80b/07, 84a/11, 91a/12, 91b/09, 102a/05, 110a/14, 110a/21, 112a/17, 132b/10, 133b/10, 138b/12

ı. olın- 75b/15

[=38]

ıḳtınā Ar. Çalışarak kazanmak.

ı.-ı ḫayrāt 5b/14

ı.+sına 59a/08

ı.+sınuñ 144a/19

[=3]

ʿınde'l-ʿaḳl Akla göre.

ʿı. 75a/13

[=1]

ınḫırāḳ Ar. Yırtılma.

ı. 25a/10

ı. gibi 25a/07

[=2]

ıraḳ Uzak.

ı. 46a/04, 67a/05, 80a/13, 98b/10, 141a/05

ı.+da 139b/10

ı.+dan 46a/17

ı. düş- 28a/03

ı. eyle- 88a/15, 144a/06

ı. it- 81b/01

ı. ol- 11b/07, 132a/15

[=13]

ıraḳıraḳ Daha uzak.

ı.+ı (ırağırağı) 138b/19

[=1]

ʿırż Ar. Bir kimsenin başkaları tarafından kirletilmemesi gereken namusu, iffet, şeref ve haysiyet.

ʿı.+dan 28a/18

ʿı.+ına 60b/08, 140b/13

ʿı.+ını 58a/09, 80a/05

ʿı.+larına 140b/09, 140b/16

ʿı.+um 125b/18

ʿı.+umı 125b/18

[=9]

ışfırār Ar. Sararma.

ı.-ı heyʾet 52b/03

[=1]

ısır- Dişlemek.

ı.-maḳda 89b/19

ı.-maḳdan ġayrı 89b/20

[=2]

ışlāḥ Ar. İyi duruma koyma, iyileştirme.

ı. 19a/17, 73a/15, 121a/19

ı.+a 17b/12, 88b/12

ı.+da 106a/01

ı.+dur 19b/08, 141a/03

ı.+ı 17b/12, 50b/02, 73a/12, 121a/20, 121b/11, 121b/19, 122a/02, 139b/01, 141a/07

ı.+ıdur 19b/07

ı.+ına 9a/18, 13a/02, 19b/05, 38a/10, 46a/18, 66a/15, 142a/11, 142b/05

ı.+ında 122a/01

ı.+ından 11a/18, 11a/18, 73a/13

ı. it- 13a/06, 13a/07, 19a/15, 19a/18, 88b/07, 104b/06, 121b/21, 122a/03, 141b/06, 141b/12

ı. ol- 13a/03

[=41]

ışrār Ar. İstediğinin olması için bir şeyin ya da kimsenin durmadan üstüne düşme, tekrar tekrar üstünde durma, üsteleme.

ı. eyle- 50a/16

[=1]

ıssı Sahip.

ı. 72a/07, 90b/03

ı.+ları 65a/08, 69b/15

ı.+larından 87b/15

ı.+larını 123a/06

ı.+larınuñ 142b/13

ı.+na 4b/14, 69a/17

ı.+nuñ 57a/19

[=10]

ışṭılāḥ Ar. Yalnızca bir ilim ve sanat dalına özgü olan kelime, terim.

ı.+ında 92b/07

[=1]

ıṭlāʿ Ar. Bildirme, haber etme.

ı. bul- 50b/16, 131b/11

ı.+ı 134b/02

ı.+lar 45b/15

ı.+ları 58b/09

[=5]

ıṭlāḳ Ar. Salıverme, koyuverme.

ı. eyle- 105a/04

ı.-ı meşrūṭ 9b/14

ı. it- 105a/05

ı. ol- 42b/14, 54a/11

[=5]

ıṭnāb Ar. Sözü uzatma, lüzumsuz ayrıntıya boğma.

ı.+a 32a/13, 67a/14

ı.+a (ḥadd-i ıṭnāb) 20a/16

ı.+dan 138b/21

[=4]

ıṭṭılāʿ Ar. Bilme, öğrenme; bilgi.

ı. 27b/17, 66b/10, 134a/19, 135a/19

ı.+a 14b/18

ı.+ı 6b/19

ı.+ıla 10a/07

ı.+ın 140a/20

[=8]

ʿıyāl Ar. Aile reisinin geçimlerini sağlamakla sorumlu olduğu kimseler, çoluk çocuk.

ı.+i 142b/07

ı.+i (ehl ü ʿıyāl) 126a/17

[=2]

ıżlāl Ar. Doğru yoldan çıkarma, saptırma, azdırma.

ı.+ıla (şāyibe-i ıżlāl) 137b/14

[=1]

ıżrār Ar. Zarara sokma, zarar verme.

ı. (ḳaṣd-ı ıżrār-ı gayr it-) 35

ı.+da 35a/07

ı.+dan 35a/11

ı.+ına 35a/06, 35a/08, 35a/16

ı.+uñ 35a/09

[=7]

ıżṭırāb Ar. Maddi, manevi acı, azap, eziyet, sıkıntı.

ı. 13a/20, 23a/06, 52b/02, 59a/21, 61b/12, 85a/14, 86a/16, 101a/09, 102b/14, 118a/02, 136b/05

ı.+a 119a/09

ı.+dan 102b/09

ı. göster- 84a/08

ı.+ı 56a/07, 60a/08, 61a/18, 102a/08

ı.-ı fāḥiş it- 13b/08

ı.-ı müteṭarrıḳ ol- 23a/16

ı.+ından 41a/09

ı.+ını 140b/02

[=22]

ıżṭırābsuz Eziyetsiz, sıkıntısız.

ı. 22a/18

[=1]

i- Bugün sadece idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevher fiili.

i.-di 14a/20, 42a/09, 42b/19, 98a/21, 116b/13, 136a/06, 141b/20

i.-dügin 67a/21, 68a/05

i.-dük 14a/20

i.-miş 15a/06, 15a/06, 40a/17

[=13]

iʿāde Ar. Alınan şeyi geri verme.

i. it- 48b/20

[=1]

ibā Ar. Çekinme, kaçınma, içtinap ve imtina etme.

i. it- 135b/11

[=1]

ʿ**ibādet** Ar. İnsanın tek tanrılı dinlerde Allah'a, diğer inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma.

ʿ**i.** 24b/03, 37b/14, 37b/21, 98a/19, 98b/18, 101a/19

ʿ**i.+de** 27a/04, 37a/20

ʿ**i.+dür** 24a/04

ʿ**i.+i** 98a/17, 98b/02

ʿ**i.+ile** 108a/14

ʿ**i. it-** 38b/09

ʿ**i.+lerde** 98a/10

ʿ**i.+lerde (iştirāk-ı ʿibādet)** 98a/15

ʿ**i.+lerüñ** 98b/17

ʿ**i.+ümüzden** 37a/15

ʿ**i.+üñ** 37a/18

ʿ**i.+üñ (faẕīlet-i ʿibādet)** 27a/04

[=19]

ʿ**ibād** Ar. Kullar.

ʿ**i.+ı (ḥuḳūḳ-ı ʿibād)** Kul hakkı. 24a/15

[=1]

ʿ**ibārāt** Ar. İbareler.

ʿ**i.+ı-y-ıla** 133a/11

ʿ**i.-ı ḳurʾaniyye** 38b/06

ʿ**i.+ında** 91a/08

ʿ**i.+ınuñ** 37b/11

[=4]

ʿ**ibāret** Ar. 1. Anlatımı meydana getiren bir ya da birkaç cümlelik yazılı söz dizisi.

ʿ**i.+de (eṣnā-ı ʿibāret)** 137b/02

ʿ**i.+den** 26b/03

ʿ**i.+e** 37a/08, 100b/07

ʿ**i.+i** 26b/03

ʿ**i.+i üzerine** 11a/08

ʿ**i.+ile** 21a/05

ʿ**i.+inde** 92b/07, 92b/14, 92b/15

2. Yalnızca -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu.

ʿ**i.+dür** 5a/10, 9b/19, 11b/11, 25a/13, 32a/19, 38a/17, 42a/10, 44a/14, 46b/11, 55a/05, 62a/19, 63a/03, 65b/01, 65b/06, 72a/21, 102b/14, 130b/01, 131b/14

ʿ**i. ḳıl-** 6a/05

[=29]

ibdāʿ Ar. Yeni ve güzel bir şeyi ilk kez meydana getirme.

i.-ı felek 1b/05

[=1]

ibḳā Ar. Sürekli kılma.

i.+dur 53a/04

[=1]

ibṭāl Ar. Hükümsüz bırakma, feshetme, bozma.

i. eyle- 17b/16, 34b/15

i.-ı bāṭıl 53b/09

i.+ına 17a/21, 67a/11

i.+ında 18a/06, 18a/07

i. içün 109b/07

i. it- 32b/21, 121b/09

[=10]

ibtidā Ar. Başlama.

i. (ṭıfl-ı ibtidā-i fıṭrat) 18b/15

i.+da 15b/09, 15b/51

i.-ı devlet 120a/05

i.-i fıṭrat 10a/13, 42a/14

i.-i irādet 17a/15

i.-i neşv 43a/03

i. it- 43b/21, 117b/10

i.+sı 42b/05

i.+sında 47b/01

i.-yı vücūd 100b/03

[=13]

ibtidāʾī Ar. İlk durumda kalmış olan, ilerlememiş, ilkel.

i. 4a/08

[=1]

ibtihāc Ar. Sevinme, ferah, sürur.

i. bul- 23b/17, 135a/01

i.+ıla 50a/19

i. u feraḥ bul- 10a/08

[=4]

ibtilā Ar. Bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük, tutkun olma, tutku.

i. bul- 28b/01

[=1]

īcāb Ar. Gerek, lüzum.

i. eyle- 81b/18

i. it- 75a/14, 118a/13, 123a/14, 125a/04, 132a/01

[=6]

icābet Ar. Teklif edilen bir şeyi kabul etme, uyma.

i. 98b/16

i.+de 69a/21

i. it- 142b/02

[=3]

īcād Ar. Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, bilinmeyen bir şeyi meydana getirme.

i.+ında 100a/15

i. it- 100a/15

[=2]

icāre Ar. Kira.

i. gibi 111b/16

[=1]

īcāz Ar. Sözü kısa, özlü söyleme, az sözle çok şey anlatma.

i.+ı (şarṭ-ı īcāz) 73a/01, 85a/11

[=2]

icāzet Ar. İzin, ruhsat.

i. vir- 83a/13

[=1]

iclāl Ar. Büyüklük, ululuk, kudret.

i.+inüñ 112b/16

[=1]

icmāʿ Ar. Bir konuda ittifak etme, aynı görüşte birleşme.

i.+ı 20b/20, 90a/18

[=2]

icmāl Ar. Kısaltma, özetleme.

i. 65b/19

i. (ṭarīḳ-ı icmāl) 6b/04

i. (vech-i icmāl üzerine) 38b/08

i.-i ṭarīḳı üzerine 27a/13

i. üzerine 53b/12

[=5]

icrā Ar. Bir şeyi fiil durumuna getirme, yapma, yürütme, uygulama.

i. gibi 51b/18

i. it- 18a/07, 49a/13, 107b/13

i.+sı 62a/12

[=5]

ictihād Ar. Gücü yettiği kadar çabalama, gayret gösterme.

i. it- 50b/21

[=1]

ictimāʿ Ar. Toplanma, bir araya gelme.

i. 53b/11, 93b/20, 94a/15, 94a/18, 94a/19, 94a/20, 98a/21, 120b/14, 138b/04

i.+a 44a/08, 89a/13, 90a/21, 91b/11, 91b/12, 94a/19, 94a/20, 95a/20, 121b/04, 138b/02

i.+a (tamām-ı ictimāʿ) 94b/01

i. bul- 106b/12

i.+dan 90a/15, 93a/09, 94a/18, 95a/07, 138b/19

i.+dur 115a/21

i.+ı 93b/17, 94a/21, 96b/12, 98a/08, 98a/17, 98a/18, 106b/10, 113b/11

i.+ı-y-ıla 98a/11

i.-ı ʿasākir 47b/09

i.-ı evvel 93b/19

i.-ı ḫısset 111a/16

i.-ı hürriyet 111a/18

i.-ı kerāmet 111a/17

i.-ı menzilī 93b/19

i.-ı nāḳış 94a/21

i.-ı neẕālet 111a/16

i.-ı teġallubī 111a/17

i.-ı żarūrī 111a/15

i.+ıdur 91b/15, 93b/20, 93b/21, 93b/21, 93b/21, 94a/01, 106b/18, 111a/18, 111b/08, 111b/17, 112a/05, 113b/04

i.+ıla 98b/09

i.+ına 98a/11, 98b/03, 98b/19

i.+ını 106b/07

i.+ınuñ 91b/13, 93b/16, 93b/18, 106a/20

i.+lar 106b/02, 117b/07, 120b/01

i.+laruñ 94a/17, 94b/01, 95a/12, 106a/17

i.+uñ 92b/17, 94a/03

[=76]

ictimāʿat Ar. Toplantılar.

i.-ı medenī 117b/03

[=1]

ictimāʿsuz Toplantısız, bir araya gelmeden.

i. 91b/11

[=1]

ictināb Ar. Kaçınma, çekinme.

i. 74b/19

i. göster- 28b/18

i.+ıla 142b/01

i. it- 49b/21, 67b/04, 105b/17, 114a/01, 123b/13, 127b/07

[=9]

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan bölümü, dahil.

i.+i 55b/09

i.+inde 4a/01, 6a/14, 8b/11, 8b/12, 33b/06, 34a/05, 49b/02, 64b/06, 64b/12, 65a/03, 71b/14, 84a/18, 86a/19, 86b/02,

97a/03, 111a/03, 116a/05, 117a/07, 120a/11, 131a/19, 141b/06

i.+inden 86b/03, 87a/06

i.+ine 60a/09

[=26]

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-en 82a/19

i.-mege 5b/02, 52a/06, 81a/17, 82b/13, 87a/04, 114a/12

i.-megi 81a/17

i.-mek 82b/14, 114a/12, 134a/10

i.-mek gibi 5a/14

i.-mekde 84a/20

i.-mekden 76a/19, 82a/17, 130b/01, 134a/09

i.-meklerden 115a/18

i.-memegi 82a/16

i.-mesinde 139b/13

i.-mesini 88b/02

[=21]

and iç- Yemin etmek. 82b/13, 82b/14

ḫamr iç- 82a/19

şu iç- 82a/16, 87a/04, 134a/09, 134a/10

[=7]

içerü İç kısım, içte kalan yer.

i. 118b/08

[=1]

için Amaç bildirir; amacıyla.

i. 1b/14, 1b/15, 7a/03, 28a/16, 31b/06, 39a/18, 76b/15, 76b/16

i. (-duġı için) 98b/10

i. (-dükleri için) 115a/01

i. (-ı için) 22b/17, 22b/20, 22b/21, 28a/17, 28a/18, 28a/19, 39b/01, 39b/03, 99a/18, 99a/18

i. (-i için) 12b/08, 12b/08, 12b/09, 114b/08, 114b/09

i. (-maḳ için) 26b/04

i. (-mek için) 103b/03

i. (-sı için) 27b/20, 76b/03

i. (-si için) 26b/02

i. (-um için) 37a/14

i. (ı için) 7a/01

[=32]

iʿdād Ar. Hazırlama, hazırlayıp geliştirme.

i. it- 6a/11

[=1]

idbār Ar. Bahtın insana yüz çevirmesi, ters dönmesi, bahtsızlık.

i. 87b/03

[=1]

idebil- Etme ihtimali ya da imkanı bulunmak.

i.-e 112b/04, 119a/07, 124b/10, 134a/03, 139b/15

i.-se 40b/05, 126a/04

i.-ür 104b/01, 127b/07

i.-ür-idi 54a/11

[=10]

daḫl idebil- 104b/01

ḥıfẓ idebil- 119a/07

ifsād idebil- 40b/05

istiʿmāl idebil- 54a/11, 124b/10

muḥabbet ve dost idebil- 139b/15

muḳāvemet idebil- 126a/04

teʾemmül idebil- 134a/03

terk idebil- 127b/07

żarar idebil- 112b/04

[=10]

idin- Kendini bir şeyin sahibi kılmak, … sahibi olmak.

i.-e 128b/03

i.-mek 50b/20, 131b/04

i.-meye 124a/20

i.-mişdür 28b/01

[=5]

ḳardaş idin- 128b/03

ḳuvvet idin- 50b/20

maḳṣūd idin- 124a/20

[=3]

idmān Ar. Alışkanlık kazanmak için bir şeyi birçok kez tekrarlama, meleke kazanmak için yapılan talim.

i.-ı ākil 28a/03

[=1]

idrāk Ar. Anlama yeteneği, anlayış.

i. 3a/10, 7a/02, 107a/11

i. (cānib-i idrāk-i maʿārif) 6b/17

i. (ḳuṣūr-ı idrāk) 14a/12

i. (ḳuvvet-i idrāk) 21a/07

i. (ḳuvvet-i idrāk-i maʿḳūlat) 5a/02

i.+dur 21a/06

i.+e (mıḳdār-ı idrāk) 54a/16

i. eyle- 107a/17

i.+i ile 6b/20

i.-i mülāyim 11a/04

i.+inde 42b/13

i.+inden 47a/02

i.+ine 5a/15, 26b/16

i. it- 14b/08, 15a/06, 50a/08, 107b/06

i.+lerinüñ 107b/11

[=21]

ifāde Ar. Zihinde tasarlanan bir şeyi söz ya da yazı ile anlatma, söyleme, bildirme.

i. 3a/04, 23b/16

i. it- 51a/10

i.+si 36b/12

i.+sinde 51a/13

[=5]

ifāża Ar. 1. Feyizlendirme.

i. it- 8b/03

i.+sı 36b/12, 37b/17

i.+sını 67a/12

2. Taşacak kadar doldurma.

i. it- 51a/11

[=5]

ʿiffet Ar. Cinsî konularda ahlak kurallarına bağlılık, namus, ırz.

i. 22a/03, 26a/04, 27b/02, 28a/08, 31a/21, 77b/04, 94b/20, 94b/21

i. (cins-i ʿiffet) 23a/07

i. (fażīlet-i ʿiffet) 20b/17, 28a/12, 66a/10

i.+de 40a/07

i.+den (ḳānūn-ı ʿiffet) 79a/19

i.+dür 7b/19, 21a/15

i.+e 34b/03, 77b/07, 79a/21, 104b/16, 138b/07

i.+i 78b/01

i.-i ʿadālet 20b/21

i.+ile 28a/10, 77a/10, 80b/03, 84b/11

i.+inüñ 95a/06

i.+üñ 24b/12, 28a/09

[=30]

ifhām Ar. Anlatma, bildirme, bildirilme.

i. eyle- 2b/15

[=1]

ifḥaş Ar. Kötü, fena söyleme.

i. ol- 36b/13

[=1]

ifnā Ar. Yok etme.

i. (cüz-i ifnā it-) 40b/08

i. it- 40b/07

i.+sına 121b/05

[=3]

ifrāṭ Ar. Aşırı gitme, gereğinden fazla ileri gitme.

i. 13b/16, 51b/13, 52a/01, 52a/05

i. (ʿilāc-ı ifrāṭ-ı şehvet) 65b/18

i. (ṭaraf-ı ifrāṭ) 27a/11

i.+a (ṭaraf-ı ifrāṭ) 59b/04

i.+da 51b/02

i.+da (ḥadd-i ifrāṭ) 26b/01

i.+da (kerāmet-i ifrāṭ) 113b/03

i.+da (ṭaraf-ı ifrāṭ) 24b/14, 25b/20

i.+dadur 97a/17

i.+dadur (ṭaraf-ı ifrāṭ) 26a/05, 26a/09, 26a/11, 26a/15

i.+dan 11a/14, 55b/03, 95a/01

i.+dandur (ḥayyiz-i ifrāṭ) 65b/16

i.+dandur ḳabīl-i ifrāṭ) 53b/06

i.+dur 27a/04

i.+ı (ṭaraf-ı ifrāṭ) 27a/06

i.-ı aṣḥāb 133a/20

i.-ı şehvet 65b/15

i.-ı ṭarīḳ 51b/12

i.+ıdur 96b/14

i.+ıla 39b/10, 130b/07, 130b/07

i.+ıla (cānib-i ifrāṭ) 45a/07

i.+ıla (redāʾet-i ifrāṭ) 59b/15

i.+uñ (envāʿ-ı ifrāṭ) 66b/16

[=34]

ifrāṭsuz Aşırı olmayan.

i. 21a/11

[=1]

ifsād Ar. Bozma, fesada uğratma.

i.+ı 41b/05

i.+ına 121b/05

i. idebil- 40b/05

i. üzerine 58b/04

[=4]

ifşā Ar. Gizli bir şeyi açığa vurma, faşetme.

i.+da (eşnā-ı ifşā) 127a/06

i.-ı esrār 127a/05

i.-ı kerem 8b/10

i.+sı-y-ıla 76b/09

i.+sına 60b/13

i.+sında 16a/06

[=6]

iftiḫār Ar. Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, kıvanç.

i. 12b/08, 56b/14, 67b/05, 76a/10, 133b/06

i.+dur 56a/14

i. eyle- 21a/05

i. göster- 57a/18

[=8]

iftirā Ar. Bir kimseye aslı olmayan bir suç atma, bir kabahat yakıştırma.

i.+dan 34b/03

i. it- 50b/10

i.+lar-ıla 50b/09

i.+ya 70b/19

[=4]

iġmāz Ar. Göz yumma, görmezlikten gelme durumu.

i. 46a/01, 139b/19

i.+a 133b/11

i.+ı 36b/09

i.-ı ʿayn it- 137a/19

i. it- 128b/20

[=6]

iḥāle Ar. Bir işi birisine bırakma, havale etme.

i. 58b/04

[=1]

iḥāṭa Ar. Bir şeyin etrafını çevirme, kuşatma, sarma.

i.+sını 6b/18

[=1]

iḫbār Ar. Haber verme, bildirme.

i.+dan 127a/18

i.+ında 120a/09

[=2]

iḫfā Ar. Gizleme, saklama.

i. 76b/11

i. it- 140a/16

i. olın- 6a/07

[=3]

iḥkām Ar. Kuvvetlendirme, güçlendirme, tahkim etme.

i.-ı fehmsüz 26b/11

[=1]

iḫlāl Ar. Bozma, halel getirme.

i.+ine 142b/07

i.+ini 45a/14

i.+inüñ 66a/04

i. it- 78a/04

[=4]

iḫlāṣ Ar. Yapmacıksız inanış, samimi bağlılık.

i. 138b/14

i.+ıla 36b/04

[=2]

ihmāl Ar. Üstüne düşeni vaktinde yapmama, gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeyip kendi hâline bırakma.

i. 36b/20, 43a/06, 67a/09

i.+dür (netice-i ihmāl) 38a/15

i.+e 50b/19, 81a/07

i. eyle- 5a/08, 40a/13

i.+i 36a/21, 78a/03

i.+i-y-ile 41b/04

i.+inden 26b/21

i.+ine 17b/02

i.+ini 45a/14

i. it- 10a/17, 22a/21, 38b/03, 39a/19, 51a/03, 86b/07, 135b/21, 139a/21

i. ol- 19a/08, 24b/16

i. olın- 4a/06

[=25]

iḫrāc Ar. Dışarıya çıkarma, dışarıya atma.

i. eyle- 138b/18

i.+ına 48b/07

i. it- 117a/15

[=3]

iḫrāḳ Ar. Yakma.

i. (ḳuvvet-i iḫrāḳ) 5b/17

i.+dan 18b/10

i.-ı iżāʾet 5b/18

[=3]

iḫrāz Ar. Kazanma, erişme, nail olma.

i. eyle- 39a/20

i. it- 62a/01

[=2]

iḫşā Ar. Sayma.

i. 64b/17

i. (ḳābil-i iḫşā) 65b/15

i.-ı cüzʾiyyāt 25b/12

i.+yı 36b/20

[=4]

iḫsān Ar. Bağışlama, lütufta bulunma.

i. 8b/12, 24a/12, 36a/20, 48a/16, 79b/01, 103a/09, 103a/12, 104a/09, 122b/16, 122b/17, 142a/09

i.+a 23b/14, 103a/16, 103b/07

i.+a (ehl-i iḫsān) 130b/17

i.+dan 122b/14

i.+dur (maḳām-ı ehl-i iḫsān) 38a/07

i. eyle- 111b/07

i.+ı 36a/18, 36b/01, 79b/20, 103a/09, 103a/15, 104a/01

i.+ıla 103b/09, 122b/17, 133a/21, 139b/15

i.+ıla (teḳarrub-ı iḫsān) 37b/03

i.+ına 37b/02

i.+ını 79b/18

i. it- 100b/13, 101a/01, 103a/06, 103a/17, 103a/18, 104a/05, 104a/06, 105a/06, 112a/19, 122b/13, 122b/14, 125b/21, 139a/17, 142b/05, 142b/06, 142b/07

i.+lar 115b/18

i.+ları 101a/13

i. ol- 103b/09

i. olın- 103a/17, 103a/18

i.+uñ 103a/10, 103a/12, 103a/13

i.+uña 132b/13

[=56]

iḫsās Ar. Üstü kapalı olarak anlatma, duyurma.

i. (ʿadem-i iḫsās) 14a/11

i. eyle- 35a/09

i.+ı 63b/19

i.-ı elem 63b/21

i.-ı elem ol- 63b/19

i.+ında 37a/03

i.+ından 27b/21, 102b/16

i. it- 7b/12, 42b/06, 48b/20, 49b/04, 61b/01, 63b/20, 70b/06, 78b/02, 142a/04

i. itmek üzerine 13b/08

i. olın- 29b/21, 30a/01

[=20]

iḫtikār Ar. Gerekli maddeleri kâr için toplayıp ihtiyaç arttığı, fiyat pahalılandığı anda yüksek fiyata satma, vurgunculuk.

i. gibi 75a/09

[=1]

iḫtilāf Ar. Uyuşmazlık, anlaşmazlık.

i. 20a/03, 25b/07, 83b/16, 96b/21, 107a/10, 136a/15

i.+a 136a/15

i.+da 73b/13

i.+ı 11b/05, 22a/07, 91a/13, 107a/05, 108b/04, 108b/06, 110b/09, 113b/10, 115b/05, 119b/12

i.+ı-y-ıla 139a/09

i.-ı ʿādāt 11b/01

i.-ı iʿtibār 21b/06

i.-ı ṭabāyiʿ 11b/01

i.+ıdur 11b/03, 140a/08

i.+ından 91a/13, 108b/04

i.+ını 8a/19, 68a/13, 106a/09

i.+ınuñ 55b/15

i. it- 37a/19

i.+lar 108a/05

i.+ları 114a/16

i.+ları-y-ıla 25b/07

i. ol- 123a/18

i.+uñ 20a/09, 83b/13

i. üzerine 25b/17

[=38]

iḫtilāl Ar. Karışıklık, düzensizlik.

i. 21b/07

i.+i 65a/19

i.-i maʿīşet 71a/20, 78b/21

i.+inden 136a/06

i.+ine 132a/09

i.+ini 77b/05

i.+üñ 49b/06

[=8]

iḫtilāṭ Ar. Karşılaşıp görüşme, temas etme.

i. (terk-i iḫtilāṭ it-) 141b/13

i.+a 134b/21, 135a/01

i. bul- 104b/08

i.+dan 20b/18, 121b/02

i. eyle- 137b/13

i.+ı 94b/13

i.-ı leẕīẕ-i laṭīfe 45a/03

i.+ın 134a/04

i.+ından 44b/08

i. it- 95a/04, 135b/09, 137b/06, 137b/12, 138a/06, 142a/06

[=17]

iḫtimā Ar. Perhiz etme.

i. 49a/17

i. it- 103b/04

i.+y-ıla 66b/15

[=3]

iḫtimāl Ar. Mümkün olma, olabilirlik, olasılık.

i. 142a/05

i.+den 86b/08

i.+ine 22b/09, 105a/17

i. ḳo- 36a/12, 49b/19

i. ol- 137a/12

[=7]

ihtimām Ar. Bir şeyin iyi olması için özenerek gayret etme, üzerinde dikkatle çalışma, özenme.

i. 44a/05, 44b/02

i.+ı 81a/07

i.+ıla (ḥüsn-i ihtimām) 78a/12

i.+ına 24a/05, 72a/07

i. it- 103a/21, 133b/16

[=8]

iḫtirāʿ Ar. Daha önce benzeri olmayan bir şey yapma.

i. it- 123a/16

[=1]

iḫtirām Ar. Saygı, hürmet.

i. 115a/15

[=1]

iḫtirāz Ar. Çekinme, sakınma.

i. 23a/11, 44b/07, 44b/08, 44b/10, 45a/06, 53a/11, 67a/03, 67a/06, 71a/06, 74b/16, 74b/16, 74b/16, 74b/18, 74b/21,

75b/06, 76a/05, 76a/07, 76a/08, 76a/09, 76a/10, 76a/11, 76a/13, 78b/08, 79a/03, 79a/09, 79b/01, 81a/05, 81b/18, 85a/20, 87b/10, 87b/19, 118a/21, 124a/13, 129a/17, 135a/05, 135a/18, 135b/11, 137b/12, 139b/12, 139b/20, 142a/21

i.+a 102b/01

i.+dur 48a/08, 140a/09

i. eyle- 42b/01, 48a/15

i.+ı 83a/18

i.-ı vācib ol- 11a/14

i. idici 83a/04

i. it- 7a/11, 48b/01, 50a/12, 52b/16, 61a/19, 76a/04, 77a/18, 79a/03, 82b/17, 85b/03, 85b/06, 85b/15, 86a/11, 95a/01, 106a/07, 124a/20, 126b/04, 127b/07, 129a/16, 132b/05, 134a/05, 136a/17, 141a/18, 142b/19

i. itdür- 81b/10, 82a/21

[=75]

iḫtişāş Ar. Bir ilim, fen, sanat hakkında ya da belli bir konuda derinleşme, o konuda geniş bilgi ve tecrübe sahibi olma, bu yolla kazanılmış bilgi, uzmanlık.

i.+ı 88a/05

[=1]

iḫtişām Ar. İnsanı etkisi altına alan gösterişli görünüş, görkem.

i.+dur 21b/19

[=1]

iḫtiyāc Ar. Gerekli olan, elde olmayan bir şeyin eksikliğini duyma.

i. 3a/18, 14b/16, 27b/06, 28b/09, 33b/01, 33b/05, 46b/11, 59a/14, 65b/02, 67a/14, 71b/02, 71b/10, 72a/01, 72a/06, 74a/13, 85a/14, 90b/02, 90b/02, 90b/02, 90b/04, 90b/14, 92a/08, 95a/17, 95b/02, 114a/02, 117a/01, 122a/09, 123a/19, 137b/02, 138b/02, 138b/06, 138b/07, 138b/09, 138b/10, 138b/13

i.+dan 46b/10, 71a/03

i.+dur 48b/05, 71b/10, 71b/10

i. gibi 138b/11

i.+ı 2a/18, 4a/09, 46b/13, 46b/14, 82b/20, 84b/17, 90a/12, 90a/17, 90b/01, 90b/05, 90b/12, 91a/21, 112b/20, 118b/01, 130b/17, 142b/03

i.+ı gibi 90b/03, 90b/04, 130b/17

i.-ı nevʿ 90a/10

i.-ı temeddün 138b/02

i.-ı żarūrī 33a/20

i.+ıla 66a/09, 123b/08

i.+ıla (şiddet-i iḫtiyāc) 46a/17

i.+ına 58b/09, 59a/17

i.+ındadur 89a/13

i. ol- 15b/20, 15b/20, 15b/21, 22a/16, 34a/03, 48b/07, 71b/12, 73b/13, 74a/09, 92b/05, 92b/12, 93a/01, 95b/05, 104b/04, 124a/16, 130b/05, 130b/15, 130b/16

i. olın- 3a/13

[=88]

iḫtiyācsuz Gerekli olmayan.

i. 16b/13

[=1]

iḫtiyār Ar. İntihap etme, tercih etme, seçme.

i. 26a/14, 77b/05, 88a/01

i. (īṣāl-ı iḫtiyār it-) 24a/06

i.+da (sūʾ-i iḫtiyār) 29b/03

i.+dan (sūʾ-i iḫtiyār) 62a/01

i. eyle- 14a/03, 29b/12, 39b/06, 80a/14, 103a/04, 104a/13

i.+ı 35a/21

i.+ı-y-ıla 35b/08

i.-ı sebīl 19a/19

i.-ı ṭarīḳı üzerine 35a/11

i.+ıla 35a/16, 36b/10, 46b/03, 69a/17

i.+ıla (sūʾ-i iḫtiyār) 68b/12

i.+ıla (ṭarīḳ-ı iḫtiyār) 23b/21

i.+ıladur (sūʾ-i iḫtiyār) 26b/08

i.+ınsuz 83b/08

i.+ınuñ 10b/21

i. it- 10a/18, 17a/02, 28a/12, 29a/03, 29b/21, 30a/04, 30a/09, 30a/10, 37b/13, 39b/04, 44b/04, 48a/16, 50a/10, 58a/07, 59a/05, 62b/05, 63a/13, 68b/02, 74a/03, 75b/18, 76b/17, 77a/12, 78b/02, 79a/05, 80a/01, 80a/13, 80a/17, 80b/16, 86b/15, 88b/17, 88b/18, 88b/19, 88b/20, 91b/04, 94b/05, 104a/10, 104a/10, 104a/11, 124b/07, 126b/18, 127b/03, 129b/18, 130b/12, 134a/13, 138a/08, 141a/05

[=71]

iḫtiyārī Ar. Zorunlu olmayan, insanın kendi irade ve isteğine bırakılmış olan.

i.+dür (emr-i iḫtiyārī) 39b/01

i. ol- 39b/02

[=2]

iḫtiyāriyye Ar. İhtiyârî kelimesinin müennes şekli.

i. (efʿāl-ı iḫtiyāriyye) 39b/11

[=1]

iḫtiyāṭ Ar. Olabilecek şeyleri hesaba katarak tedbirli davranma, sakınma.

i. 29b/05, 40b/15, 40b/16, 73b/18, 88a/12, 124a/13, 127a/03, 131b/06, 140a/16

i. (kemāl-i iḫtiyāṭ) 119b/08

i.+a 40a/08, 132a/08

i.+dan 46b/05, 87b/20

i.+dur 40a/04, 40a/07

i. eyle- 53a/14

i.+ı 40a/11, 40a/14, 73b/16

i.-ı muḥabbet 138b/01

i.-ı tāmm 53b/15

i.+ıla 11a/06

i.+ın 50b/11

i.+ını 74a/20

i. it- 30b/03, 30b/08, 49b/09, 73b/18, 125a/11, 126a/07, 139b/14

[=32]

iḥyā Ar. Diriltme, canlandırma.

i. eyle- 63b/01

[=1]

īḳāʿ Ar. Meydana getirme, yaptırma, işleme.

ī. 29a/16

ī. it- 61a/17

[=2]

ʿiḳāb Ar. Azap, eziyet.

ʿi. 62a/05, 64a/01

ʿi.+a 64a/03

ʿi.+dan 62a/15, 102b/17, 105b/19

ʿi. ola diyü 64a/01

[=7]

iḳbāl Ar. Baht açıklığı, mutluluk.

i. 87b/03

[=1]

iḳdām Ar. Bir şeyi elde etmek için gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

i. 29a/16, 43a/19, 43b/14, 67a/05, 70b/19, 121b/08, 141a/06

i.+a 29a/13

i.+da 48a/12

i.+dur 26a/10, 140a/07

i. eyle- 30b/03, 42b/07, 42b/12, 58a/05, 60b/09, 132a/13, 137a/18, 138a/09

i. eyledi diyü 81b/14

i. göster- 29a/12, 31a/13, 31a/18, 35b/05

i.+ı 29b/15, 64a/05, 88b/05

i.-ı aḥvāl 20b/04

i.-ı cemīl 26a/09

i.+ını 140a/17

i. it- 11a/15, 22a/02, 26a/14, 28a/13, 49a/06, 58a/06, 58a/18, 62a/02, 62a/06, 64a/05, 77b/09, 78b/20, 80a/15, 81b/15, 95b/15, 115a/08, 121b/18, 124b/01, 124b/02, 125a/01, 126a/19, 127b/11, 132a/18, 143a/07

[=54]

iki Birden sonra sayının adı.

i. 4a/08, 6b/15, 6b/16, 8a/12, 9b/04, 9b/15, 10a/09, 10a/10, 10b/09, 14b/06, 15a/19, 15b/08, 16b/17, 17b/16, 17b/16, 18a/04, 21a/06, 21a/07, 21b/16, 21b/21, 23a/07, 24a/01, 25a/07, 25b/02, 25b/02, 25b/03, 25b/14, 25b/19, 25b/21, 26a/21, 27a/03, 27a/03, 27a/13, 30a/03, 33a/03, 33a/09, 34a/18, 35a/01, 38b/14, 38b/18, 38b/19, 39a/04, 39a/04, 39a/05, 39a/09, 39a/09, 40b/17, 41a/14, 41a/14, 41b/13, 43b/06, 43b/07, 43b/08, 43b/14, 44a/12, 45a/07, 49a/06, 49a/14, 51a/21, 51a/21, 51b/01, 51b/09, 52a/18, 53a/01, 61b/05, 61b/14, 62a/08, 62b/17, 62b/17, 64b/08, 66b/14, 67a/08, 67a/10, 70a/05, 70b/09, 71b/15, 76a/03, 77a/06, 77b/10, 78a/08, 78b/09, 78b/10, 79a/01, 85a/05, 85a/06, 85b/10, 85b/11, 85b/14, 89b/10, 92b/04, 94a/08, 96a/12, 96b/11, 96b/12, 96b/15, 96b/18, 96b/20, 98b/03, 98b/05, 98b/19, 98b/21, 99a/03, 101b/03, 101b/04, 106b/02, 106b/03, 108a/01, 110a/15, 110b/05, 110b/15, 111a/05, 112a/19, 113b/16, 117b/11, 117b/12, 118a/05, 119a/01, 119a/08, 119b/16, 120a/07, 123b/12, 123b/13, 124a/16, 124b/03, 128a/17, 128a/20, 128a/20, 130b/08, 131b/06, 131b/07, 132a/03, 132a/06, 133a/08, 133b/17, 137a/20, 139a/14, 139b/10, 139b/11, 143b/07

i.+den 17b/19, 21a/07, 99a/09, 119a/04, 124a/16, 139b/10

i.+dür 7a/17, 10a/01

i.+si 10b/01, 10b/02, 26a/02, 26a/03, 26a/04, 26a/05, 134b/14

i.+sinden 76a/07, 110b/16, 110b/18, 114a/10, 127a/20

i.+sinden bile 7b/05

i.+sinden ġayrı 137b/03

i.+sini 60a/06

i.+sinüñ 17b/15, 18a/15, 40b/01, 58a/02

i.+ye 119a/03

[=167]

ikinci İki sayısının sıra sayı sıfatı.

i. 3a/08, 3a/14, 3b/08, 7b/20, 8b/09, 9b/21, 10b/13, 11a/17, 11b/01, 14b/04, 17a/20, 20b/02, 22a/12, 22b/05, 23a/07, 23a/10, 23b/09, 24a/02, 24a/04, 33b/11, 33b/12, 34a/15, 35a/04, 35b/16, 37b/15, 38a/06, 38a/14, 38a/18, 38b/02, 41a/03, 42b/11, 44a/07, 44a/10, 53b/06, 55b/03, 56a/14, 56a/19, 61a/06, 63a/09, 74b/06, 74b/16, 75a/04, 75a/10, 75b/10, 75b/15, 76a/08, 76a/16, 76b/02, 76b/07, 76b/09, 76b/11, 78a/01, 78a/14, 79a/09, 79a/21, 80a/07, 89a/02, 89b/06, 89b/11, 93b/20, 94a/19, 95a/12, 96a/16, 101b/06, 101b/11, 106a/08, 106a/13, 106b/04, 106b/09, 109b/13, 110a/09, 110a/12, 110b/05, 111a/01, 114b/16, 117a/10, 118a/13, 120b/04, 121a/01, 121a/08, 124b/09, 139a/12, 140a/06, 141a/04, 141a/07

i.+nüñ 32a/21

i.+si 21a/13, 32b/08, 65b/16, 75a/01, 117b/14, 121b/03

i.+sine 111a/16

i.+sinüñ 18a/06

i.+ye 32a/21, 32b/02

[=96]

ikinç Bk. **ikinci**

i. 74b/21

[=1]

ikiz Aynı zamanda doğan iki kardeş.

i. 109a/12

[=1]

ikmāl Ar. Eksikliklerini tam hâle getirme, tamamlama.

i. it- 38a/08

[=1]

iḳnāʿ Ar. İnandırma, inanmasını sağlama.

i.+ı 110a/19

i.+uñ 110a/10

[=2]

iḳnāʿıyyāt Ar. İkna veya razı etmek için söylenilen sözler.

i. üzerine 108a/19

[=1]

ikrāh Ar. İğrenme, tiksinme.

i. it- 75b/04, 106a/15

[=2]

ikrām Ar. Ağırlama, kıymet vererek hürmet etme.

i. 82b/11, 100b/21, 115a/15

i.+ı 102a/06, 112a/09, 115a/12

i.+ında 121a/06, 128b/04

i. it- 81b/13, 101a/01, 115a/02, 123a/09, 127b/19

i.+lar 115b/18, 115b/19

i.+um-ıla 125b/20

[=16]

iḳrār Ar. Gizlemeyip açık etme, itiraf etme.

i.+a degin 127a/18

i. it- 127a/17

i. üzerine 37b/01

[=3]

ikṣār Ar. Çoğaltma, arttırma.

i. it- 84b/19

[=1]

iḳtibās Ar. Bir söz ya da fıkrayı aynen veya anlam olarak kendi söz veya yazısına aktarma.

i.-ı maʿārif 43b/17

i. it- 42a/20

[=2]

iḳtidā Ar. Birini örnek alıp ona uyma, tabi olma.

i. 11b/16, 12b/02, 42a/03, 42a/13, 42b/18, 43b/01, 43b/04, 67b/18, 80b/21

i.+dan 108b/15

i.+dan ġayrı 36b/08

i.+dur 108b/14

i. eyle- 12a/04, 33b/13, 50a/04, 73a/18, 95b/02

i. it- 10a/08, 14a/07, 33b/12, 40b/12, 100b/20, 100b/21, 101a/01, 101b/09, 104a/14, 105a/03, 108b/02, 118a/06

i.+sı 43b/05

[=30]

iḳtidār Ar. Bir şeyi yapabilmeye gücü yetme durumu; kuvvet, kudret, güç.

i. bul- 61a/10

i. gibi 7a/20

i.+ı 43a/20

i. it- 95a/11

[=4]

iḳtifā Ar. Önündeki örneğe uyma, ardı sıra gitme.

i. 130b/03, 133b/09

i.+dan 68b/03

i. it- 82a/09, 115b/14

i. itdükleri içün 115a/01

[=6]

iktisāb Ar. Kazanma, edinim.

i. 28a/12

i.+a 132a/19

i.+a (keyfiyyet-i iktisāb) 28b/12

i.+dan 68b/03

i. eyle- 34a/20

i.+ı 22a/18, 111a/19, 118a/21

i.-ı aḫẕ 39a/13

i.-ı feżāyil 42a/12

i.+ı içün 22b/21

i.-ı saʿādāt 5b/14

i.-ı saʿādet 67a/11

i.+ı üzerine 31b/12

i.+ıdur 38a/14

i.+ına 20b/09, 22b/20, 44b/01, 55a/12, 59a/08, 65b/11, 74a/09

i.+ında 4a/14

i.+ınuñ 144a/19

i. it- 59a/10

[=25]

iḳtiṣād Ar. Sınırı aşmama, aşırı gitmeme.

i.+a 48a/06

i.+dur 76b/16

i.-ı daḳīḳa 77b/12

i. ol- 105b/12

i.+uñ 48a/10

[=5]

iḳtiṣār Ar. Sözü kısa kesme, uzatmama.

i. 37b/03, 50b/08, 130b/03

i.+ı 45a/01, 71a/19

i.-ımış 134a/12

i. it- 7b/03, 20b/16, 50a/05, 55a/21, 77b/12, 78a/06, 108a/03, 114b/21, 143a/05

[=15]

iḳtiżā Ar. Gerekme, gerektirme.

i. (ġayr-ı iḳtiżā) 1b/09

i. (istiʿdād-ı iḳtiżā) 16b/18

i. (vaḳt-ı iḳtiżā eyle-) 101a/02

i. eyle- 12a/19, 78b/14, 79a/09, 96b/12, 98b/02, 134b/17

i.-ı mizāc 17a/13

i. it- 1b/09, 18a/12, 18a/14, 19b/17, 23b/12, 25b/16, 26b/20, 31a/03, 35b/13, 36a/11, 43a/19, 65a/10, 71b/13, 85a/18, 88a/06, 91a/16, 95a/16, 96b/10, 98a/09, 110b/18, 113b/21, 129b/06

i.+sı-y-ıla 139b/05

i.-yı reʾy 22a/04

[=34]

ilā-āḫirü'l-ḥüccetihi Ar. Diğerleri de aynı delil.

i. 18a/11

[=1]

ilā-ġayr-ı ẕalik Ar. Bundan başka.

i. 35b/19

[=1]

ʿ**ilāc** Ar. Çare, tedbir.

i. 53a/14

i. (tedbīr-i ʿilāc) 54a/02

i.+ı 56b/07, 58a/04, 59b/02, 59b/03, 61a/13, 63b/17, 64a/08, 64a/11, 66b/20, 70a/05, 70b/13, 121b/15

i.-ı baṭālet 67a/07

i.-ı cehl-i basīṭ 53b/17

i.-ı cübn 61a/02

i.-ı ġażab 55b/05

i.-ı ġıdāʾī 52b/19

i.-ı ḥased 69b/18

i.-ı ḫavf 61b/02

i.-ı ḫavf-ı mevt 62a/08

i.-ı ḥayret 53b/07

i.-ı ḥüzn 67a/14

i.-ı ifrāṭ-ı şehvet 65b/18

i.+ıdur 53b/17, 56b/07, 70a/06

i.+ına 58a/04, 119a/06

i.+ında 73a/09, 118b/05

i.+ından 54b/10

i.+ını 53b/02, 64a/14

i. it- 52b/08

i.+ları 66a/03, 79a/07

i.+larınuñ 27a/15, 55b/04, 60b/21

i. ol- 38b/08

i. ola diyü 118b/07

i. olduḳdan şoñra 56b/09

i.+umdan 118b/12

[=45]

ilāh Ar. Allah, Tanrı.

i.+dur (ẓıll-ı ilāh) 41a/12

[=1]

ilāhī Ar. Allah'la ilgili, Allah'a has, Allah'tan gelen, Tanrısal.

i. 97a/15

i. (ʿaḳl-ı ilāhī) 12b/03

i. (çend-i saʿādet-i ilāhī) 14b/14

i. (fiʿl-i ilāhī) 11b/17

i. (muḥabbet-i ilāhī) 97a/18, 98b/20

i. (nāmūs-ı ilāhī) 33a/14, 33b/06, 33b/06, 33b/09, 33b/11, 34a/20, 92a/18

i. (siyāset-i ilāhī) 92a/10

i. (teʾyīd-i ilāhī) 107a/14

i.+de (ʿilm-i ilāhī) 2a/11

i.+den (maʿrifet-i ilāhī) 12b/15

i.+den (mesʾele-i şāḥib-i ʿilm-i ilāhī) 2a/12

i.+den (şiʿār-ı ilāhī) 12b/13

i.+dür 6a/10, 15b/05, 21b/21

i.+dür (ʿaṭā-ı ilāhī) 105a/14

i.+dür (emr-i ilāhī) 16b/07

i.+dür (ḥaḳīḳat-ı ʿaḳl-ı ilāhī) 12a/08

i.+dür (ʿilm-i ilāhī) 44a/11

i.+dür (leẕẕet-i ḫayr-ı ilāhī) 104a/14

i.+dür (nāmūs-ı ilāhī) 19a/11, 33a/13, 34b/15, 39a/01

i.-i maḫż 11b/06

i.-i maḫż ol- 11b/17

i.+nüñ (fiʿl-i ilāhī) 12a/03

i.+nüñ (ʿilm-i ilāhī) 93a/17

i. ol- 11b/21

i.+si (ʿaḳl-ı ilāhī) 12a/01

i.+y-ile (ilhām-ı ilāhī) 92b/06

i.+y-ile (iltiẕāẕ-ı ilāhī) 130a/21

i.+y-ile (nāmūs-ı ilāhī) 38b/21

i.+y-ile (teʾyīd-i ilāhī) 92b/13

i.+ye (cüzʾ-i ilāhī) 104a/20

i.+ye (emr-i ilāhī) 12b/18

i.+ye (ḥikmet-i ilāhī) 100a/14

i.+ye (nāmūs-ı ilāhī) 33b/12, 34a/14

i.+ye (sīret-i ilāhī) 40b/11

i.+ye (umūr-ı ilāhī) 12b/16

[=48]

ilāhiyye Ar. Deizm ve teizm karşılığı kullanılmış olan felsefe terimi.

i. (evżāʿ-ı ilāhiyye) 123a/18

i. (ḥayāt-ı ilāhiyye) 105b/04

i. (ḥikmet-i ilāhiyye) 71b/12, 91a/15

i. (ḳudret-i ilāhiyye) 42a/04

i. (nevāmīs-i ilāhiyye ile) 1b/11

i.+de (umūr-ı ilāhiyye) 37b/05

i.+den (mevāhib-i ilāhiyye) 6a/18

i.+den (saʿādet-i ilāhiyye) 104b/03

i.+dendür (maḫż-ı ḥikmet-i ilāhiyye) 41b/18

i.+nüñ (envār-ı ilāhiyye) 10b/14

i.+nüñ (ḳudret-i ilāhiyye) 10a/07

i.+ye (envār-ı ilāhiyye) 9a/13

i.+ye (faẓīlet-i ilāhiyye) 104b/05

i.+ye (ḥażret-i ilāhiyye) 38a/05

i.+ye (sünnet-i ilāhiyye) 108b/14

i.+ye (umūr-ı ilāhiyye) 11b/10

i.+yi (ārāʾ-i ilāhiyye) 104a/19

i.+yi (umūr-ı ilāhiyye) 12b/18

[=19]

iʿlām Ar. Bildirme, anlatma.

i.+ıla (envāʿ-ı iʿlām) 49a/19

i. it- 50a/12

[=2]

ile İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, vasıta, araç, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

i. 1b/11, 1b/11, 1b/13, 1b/13, 2a/12, 7a/03, 8b/10, 9a/11, 9b/08, 15b/16, 17a/02, 17a/03, 46b/03, 51b/12, 120a/07

i. (-ı ile) 8a/05, 8b/18, 9b/03, 20a/12, 25a/18, 35a/12, 36a/08, 43a/18, 52b/11

i. (-i ile) 3b/10, 4b/17, 5a/03, 6b/20, 9a/18, 10b/11, 13b/06, 13b/07, 17a/19, 18b/13, 23b/16

i. (-ları ile) 60a/21

i. (-ması ile) 6a/15

i. (-sı ile) 9a/13, 17a/19

i. (-si ile) 17b/05, 17b/06

[=41]

ilerü Bir yerin, şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde olan taraf, ön taraf.

i. 85b/18

[=1]

ilet- Götürmek, getirmek, ulaştırmak, eriştirmek.

i.-dügi 86b/17

i.-e (ilede) 126b/15

i.-eler (iledeler) 33a/04

i.-ürler (iledürler) 120b/08

[=4]

ileyh Ar. Ona.

i. (muḥtāc-ı ileyh) 88b/04

i. (muḥtāc-ı ileyh ol-) 77a/04

[=2]

ilf Ar. Ülfet.

i. 96a/11

[=1]

ilḥāḥ Ar. Üstüne düşme, çok ısrar etme.

i.+a 127b/11

i.+dan 142b/01

i.-ı fāʾide it- 85a/21

i. it- 50a/15, 79b/21, 85a/21

[=6]

ilḥāḳ Ar. Bir şeyi bir yere ekleme, ilave etme.

i. it- 59b/06

[=1]

ilhām Ar. Ruhta meydana gelen coşku, içe doğma, esin.

i. 100a/14

i.-ı ilāhī 92b/06

[=2]

ilḳā Ar. Koyma, yerleştirme.

i. eyle- 47b/04

[=1]

illā Ar. Ne olursa olsun, mutlaka, ille.

i. 7a/04, 13a/18, 14b/16, 17b/14, 21a/01, 31a/17, 31a/21, 31b/01, 32a/16, 32a/18, 33b/21, 37a/14, 40a/09, 41a/06, 42b/02, 44a/06, 52b/16, 56b/20, 58b/05, 67b/09, 70a/07, 76b/14, 83b/12, 83b/18, 85a/10, 86a/05, 88b/13, 90a/04, 90a/06, 92a/10, 93b/02, 93b/08, 97b/12, 97b/18, 99b/04, 101a/03, 101a/18, 101b/03, 102b/19, 104b/21, 105b/12, 109a/12, 111a/13, 119a/15, 119b/11, 121a/15, 121a/19, 122a/03, 124b/01, 128a/09, 130b/01, 131b/12, 131b/12, 132a/03, 132b/05, 133a/18, 141a/04

i. (bu ḳadar var ki) 11a/13, 12b/10, 12b/18, 95b/10, 104b/04, 113b/21, 115b/11

i. meger ki 51b/01, 63a/12, 83a/11, 90b/07, 105a/11, 115b/03, 125a/03, 133b/05

[=72]

ʿillet Ar. Hastalık.

ʿi. 95a/21, 127a/08

ʿi. (ẓuhūr-ı ʿillet) 52a/21

ʿi.+dür 136a/15

ʿi.+dür (muḳteżī-i izālet-i ʿillet) 43b/07

ʿi.+i 60b/12, 96b/16

ʿi.-i evlā 11b/15, 31b/20, 108b/13

ʿi.-i ḳarībe 101b/07

ʿi.-i mümkināt 1b/03

ʿi.-i ūlā 29a/09, 101b/13

ʿi.+idür 96b/03, 96b/05, 96b/07, 96b/10

ʿi.+in 5b/09

ʿi.+ini 49a/02

ʿi.+ler 80b/17

ʿ**i.+lerden** 30b/06
ʿ**i.+leri** 12a/16, 88b/03
ʿ**i.+lerini** 10a/15, 71b/21, 142a/16
ʿ**i.+lerüñ** 54b/09
ʿ**i. ol-** 12a/18, 96b/02
[=30]
ʿ**illetlü** Hastalıklı.
ʿ**i.** 80b/17, 87b/18
[=2]
ʿ**ilm** Ar. Bilim.
ʿ**i.** 2a/16, 2b/17, 2b/18, 3a/03, 20a/18, 21b/17, 27b/17, 39a/09, 43b/07, 45b/10, 45b/10, 53b/15, 53b/18, 54b/12, 58a/18, 62b/08, 70b/02, 83b/11
ʿ**i. (faẕīlet-i ʿilm)** 20b/10, 21b/18, 54b/06
ʿ**i. (mesʾele-i ṣāḥib-i ʿilm-i ilāhī)** 2a/12
ʿ**i. (mesʾele-i ṣāḥib-i ʿilm-i ṭabīʿī)** 2a/08
ʿ**i. (tamām-i ʿilm)** 2a/16
ʿ**i.+e** 45b/08
ʿ**i.+de** 2a/01, 2a/04, 2a/04, 2a/05, 2a/16, 11b/02, 45b/07, 94a/09, 94a/11
ʿ**i.+de (ṭālib-i ʿilm)** 45b/06
ʿ**i.+den** 2a/05, 3a/04, 54b/13, 62b/08
ʿ**i.+den (faẕīlet-i ʿilm)** 53b/18
ʿ**i.+den (ṣūret-i ʿilm)** 54b/07
ʿ**i.+dür** 2a/18, 54b/12, 64a/08, 64a/11, 93a/07
ʿ**i.+dür (ʿadem-i ʿilm)** 55a/02
ʿ**i.+e** 45b/02, 55a/03, 55a/06, 55a/08, 83b/05
ʿ**i.+e (ehl-i ʿilm)** 62b/08, 142b/18
ʿ**i.+e (mürekkeb-i ʿilm)** 55a/10
ʿ**i.+i** 38a/08, 53b/20, 53b/20, 61a/03, 93b/06, 93b/07, 121b/16, 142a/15, 142a/19, 142b/18
ʿ**i.-i aḫlāḳ** 83b/06
ʿ**i.-i cedel** 51b/19
ʿ**i.-i ġayr** 137a/03
ʿ**i.-i hendese** 2a/03, 2a/09
ʿ**i.-i ḥesāb** 109b/20
ʿ**i.-i ḥikmet** 107a/19
ʿ**i.-i ḥikmet-i medenī** 93b/06
ʿ**i.-i ḫilāf** 51b/19
ʿ**i.-i ilāhī** 2a/11, 44a/11, 93a/17
ʿ**i.-i iʿtikād it-** 54b/14
ʿ**i.-i kelām** 109b/16
ʿ**i.-i mābaʿde'ṭ-ṭabīʿā** 2a/13
ʿ**i.-i manṭıḳ** 2a/17, 44a/10, 53b/16
ʿ**i.-i mūsīḳī** 32a/03
ʿ**i.-i nücūm gibi** 44a/14
ʿ**i.-i riyāżī** 44a/10
ʿ**i.-i şerīʿat gibi** 44a/16
ʿ**i.-i ṭabīʿī** 2a/07, 3a/02, 3a/03, 3a/04, 44a/11
ʿ**i.-i tedbīr-i menāzil** 72b/10
ʿ**i.-i tehẕīb-i aḫlāḳ** 44a/10
ʿ**i.-i ṭıbb** 2a/02, 2a/06, 53a/17, 93b/10
ʿ**i.-i żıdd-ı āḫar** 61a/02
ʿ**i.-i zīnet gibi** 44a/13
ʿ**i.+ile** 2b/08, 60b/05, 62b/10, 136b/11
ʿ**i.+ile (keşret-i ʿilm)** 142b/18
ʿ**i.+inde** 2a/08, 51a/16
ʿ**i.+indeki** 2a/13
ʿ**i.+ine** 21b/01, 54b/08, 136b/21, 137a/01
ʿ**i.+ini** 137a/01, 137a/01

ʿ**i.+lerdür** 44a/12, 44a/15

ʿ**i.+leri** 106a/10

ʿ**i.+lerinüñ** 27b/10

ʿ**i.+lerüñ** 45b/05

ʿ**i.+üñ** 2a/01, 2a/20, 39a/11, 45b/11, 89a/14, 93a/09, 93b/09, 93b/12, 93b/14, 93b/16

ʿ**i.+üñ (ehl-i ʿilm)** 54a/08

[=130]

ʿ**ilmiyye** Ar. İlmî kelimesinin müennes şekli.

ʿ**i. (kemāl-i ḳuvvet-i ʿilmiyye)** 6b/17

ʿ**i. (ḳuvvet-i ʿilmiyye)** 6b/16

[=2]

iltibās Ar. Fazla benzerlikten ya da anlamın başka yana yorulmaya elverişli olmasından ileri gelen karışıklık, başka bir şeye benzetilmekten doğan şüphe, andırışma.

i. 27a/12

[=1]

iltifāt Ar. Bir şeye istek duyma, onunla ilgilenme, rağbet gösterme.

i. 10b/12, 11b/06

i. (ʿadem-i iltifāt-ı ḳudret) 36b/10

i. (ḳıllet-i iltifāt) 13b/04

i. eyle- 66b/10, 128b/19

i. göster- 11a/19, 22b/08

i.+ı 121b/18, 135a/14

i. it- 6a/19, 6b/14, 64a/19, 69b/12, 69b/14, 81a/20, 81b/12, 92b/20, 93a/14, 105a/08, 113b/14, 114b/19, 123a/11, 133b/11, 134a/02, 141b/09

[=26]

iltimās Ar. Birisini, başkalarının veya bulunduğu işin zararına dahi olsa tutma ya da birinden tutulmasını, tercih edilmesini isteme, kayırma.

i.+ı-y-içün 76b/04

i-ı faẕīlet ol- 99b/21

i.+ı gibi 102b/11

i.-ı kerāmet 113a/01

i. it- 42a/20, 135a/17

[=6]

iltiyām Ar. Yaranın kapanması, iyileşmesi.

i. 29a/21

[=1]

iltizām Ar. Gerekli, lüzumlu bulma ve buna göre gereğini yapma.

i. 45a/12, 144a/16

i.+da 18a/21

i.+dan 24a/09

i. göster- 83b/04

i.+ıla 49a/18, 122b/20, 136a/12

i.+ında 25a/11

i. it- 37a/17, 87a/18, 134b/15

[=12]

iltizāmlu Gerekli.

i. 37b/09

[=1]

iltiẕāẕ Ar. Tat, lezzet alma.

i. 13a/12, 15b/12

i.+ı 13a/13

i.-ı ilāhī 130a/21

i.+uñ 20b/05

[=5]

ilzām Ar. Bir tartışmada güçlü delil ve fikirlerle karşısındakini yanıt veremez duruma getirme, susmaya mecbur etme.

i. it- 125b/08, 136b/04

[=2]

imām Ar. 1. İslamda önderliği, üstünlüğü kabul edilen kimse.

i. 92b/15

i. ġazzālī 66a/05, 141b/17

i. ḥaḳḳ ʿalī bin ebī ṭālib 30a/14

i.-ı ʿādil 34b/13

i.-ı ḥaḳḳ 123a/19

i.+lara 4a/09

2. Hz. Muhammed'den sonraki süreçte din ve dünya işlerinde ona vekil olan halifelerin ünvanı.

i. (ḥażret-i imām ʿalī) 64b/11

i.+uñ (ḥażret-i imām) 30a/17

[=9]

imāmet Ar. İmam olma durumu.

i. 92b/16, 117b/12

i.+dür 118a/01

[=3]

īmān Ar. Dinî inanç, Allah'a inanma.

ī. (ehl-i īmān) 107b/18

ī. (mücerred-i īmān) 101a/16

ī. getür- 101a/18

ī.+ı 101a/19

[=4]

imāret Ar. Bir yeri bayındır etme, bayındırlık.

i. 65a/01

i.+i 34a/07, 75b/15

i. it- 88b/18

i. ḳıl- 9b/09

i. olması üzerine 120b/21

[=6]

īmin Ar. Emniyet ve güven içinde olan, korkusuz, emin.

ī. ol- 13a/15, 13b/16, 36a/13, 56b/17, 59a/09, 59a/19, 65b/10, 74a/01, 123b/06, 128a/01, 135b/13, 136a/02, 140b/17

ī. ṭut- 121a/11

[=14]

imkān Ar. Olabilecek durumda bulunma, olanak, mümkün olma, olabilirlik.

i. 56a/10, 84b/06

i.+a 116b/05

i.+da (ḥayyiz-i imkān) 117b/03

i.+ı 50a/03

i.+ın 70a/02

[=6]

imrār Ar. Geçirme.

i.+ın 144a/04

[=1]

imru'l-ḳays Cahiliye döneminin tanınmış Arap şairi.

i. 81b/09

[=1]

imsāk Ar. Nefsine engel olup bir şeyden el çekme, perhiz.

i.+ından 123b/20

[=1]

imtidād Ar. Uzama, uzayıp gitme, uzun sürme.

i.-ı rūzgār 65a/03

[=1]

imtiḥān Ar. Tecrübe etme, sınama, deneme.

i. it- 142b/19

i.+ları 133b/02

i. ol- 13b/01

[=3]

imtilā Ar. Kanın vücudun bir yerinde toplanması.

i.+y-ıla 28a/04

[=1]

imtināʿ Ar. Çekinme, geri durma, kaçınma.

i. 53a/11, 67a/06, 129a/17

i.+a (derece-i imtināʿ) 43a/08

i. bul- 49b/03

i. göster- 23b/05, 51a/05, 76a/07

i.+ı 15b/01

i.-ı infikāk 96b/10

i.+ıla 49a/18, 62a/07

i. it- 81a/14, 105b/18, 114a/01, 134a/05, 144a/07

[=17]

imtişāl Ar. Örnek olarak alıp ayak uydurma, uyulma, uyma.

i. göster- 47b/17, 126a/15

i. it- 78a/03

[=3]

imtizāc Ar. İyi geçinme, anlaşma.

i.+a 134b/21

i.+dan 20b/18

i. eyle- 137b/13

i.+lar-ıla 32a/12

i.+larında 96a/03

[=5]

imżā Ar. Bir eser meydana getiren kimseye, yazara ait isim.

i.+sı 49a/11

[=1]

inşāʾallāh Ar. "Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse" anlamında istek sözü.

i. ü teʿālā 7a/13, 19b/03, 27a/16, 38b/08, 43b/09, 52a/17, 73a/03, 142b/10

[=8]

in- 1. Basmak, kaplamak, çökmek.

i.-en 56a/02, 126b/13

i.-mek 30b/06

i.-üp 56a/04

2. Hızı, gücü, değeri, verimi, sayısı vb. azalmak, eksilmek, düşmek.

i.-er 5a/11

[=5]

tīz tīz yıldırım inmek gibi 30b/06

[=1]

inābet Ar. Her şeyden, günahlardan yüz çevirip Hakk'a dönme.

i.+den (terk-i inābet) 38b/06

[=1]

ʿinād Ar. Dediğinden vazgeçmeme, direnme.

ʿi. 57b/03, 108b/16, 109b/07

ʿi.+dan 117a/19

ʿi.+dur 56a/15

ʿi. it- 116b/17

[=6]

inʿām Ar. İyilik etme, lutuf ve ihsanda bulunma.

i. 36a/05

[=1]

ʿ**inān** Ar. Zapt, kontrol.

i.-ı temālük 59a/01

i.+ni çek- 45b/14

[=2]

ināṣ Ar. Kadınlar, kızlar.

i.+uñ 15a/20

[=1]

ʿ**ināyet** Ar. İhsan, lutuf, iyilik.

i. (mezīd-i ināyet) 11b/14

i.+i 12a/18, 13a/02, 81a/06, 92b/12, 142b/18

i.+i (mezīd-i ināyet) 48b/12

i.+i-y-ile 40b/06

i.-i rabbānī 52a/19

i.-i yezdānī 74b/02

i.+ile 26b/17

[=11]

inbā Ar. Bildirme, haber verme.

i. gibi 24b/04

[=1]

inbiʿāṣ Ar. -den ileri gelme, münbais olma.

i. 70b/18, 98b/08, 133a/04

i.+ı 71a/15

[=4]

inbisāṭ Ar. Yayılma, açılma, genişleme.

i.+ıla 50a/19

i.+uñ 45a/06

[=2]

ince Kalınlığı az olan.

i. 25a/12

[=1]

incin- Gönlü kırılmak, gücüne gitmek, üzülmek.

i.-mez 100a/19

i.-ür 100a/20

[=2]

incit- Gönlünü kırmak, gücendirip üzülmesine neden olmak.

i.-e (incide) 79b/16

[=1]

inciẕāb Ar. Bir şeyin cazibesine kapılıp ona doğru çekilme, cazibesi nedeniyle ona doğru meyletme.

i.+ı 19a/03, 122b/17

i.-ı ḳavī 41a/13

i.+ına 96a/09

i.+ından 41a/10, 102b/12

[=6]

indirās Ar. Adı sanı silinme, yok olma.

i.+ı 45b/16

i.+i-y-ile 15b/11

[=2]

infāḳ Ar. Nafakasını verme, geçindirme, yedirip içirme.

i. 70b/03, 119a/15

i.+da 76a/04, 77a/04

i.+ı 23b/06, 23b/11, 77a/01, 112b/21

i.-ı iʿṭā 39a/13

i.+ıla 136b/15

i.+ından 119a/13

i. içün 39a/18

i. it- 76a/11, 76a/17, 77a/14, 104b/15, 111b/11, 113a/04

[=18]

infiʿāl Ar. Gücenme, kırılma.

i. 128b/20

i.+de 7b/12

i.+den 15b/01

i.+e 39a/13

i. göster- 126a/14, 141b/11

i.-i ṭabiʿ 15b/11

i.+ini 141a/16

i.+ler 101a/09

[=9]

infiʿālī Ar. İnfial ile ilgili.

i. 15a/19

i. (leẕẕet-i infiʿālī) 15a/20, 15a/21, 15b/02, 16a/03

[=5]

infikāk Ar. Ayrılma, ayrı düşme, kopma.

i.+ı (imtināʿ-ı infikāk) 96b/10

[=1]

infirād Ar. Ayrılıp tek, yalnız kalma.

i. 74a/01

i.+a 94b/04, 136b/13

i.+da (ḥālet-i infirād) 1b/09

[=3]

infişāl Ar. Ayrılma, terketme.

i.+ı 97b/06

[=1]

infitāḥ Ar. Açılma.

i.-ı mesāmm 86a/04

[=1]

inhidām Ar. Çökme, yıkılma, harap olma.

i.+ı 137b/21

[=1]

inḥilāl Ar. Dağılma, bozulma, çözülme.

i. 47b/08

i. (fesād-ı inḥilāl) 32a/18

i. bul- 99a/01

i.+den (vücūh-ı inḥilāl) 32a/16

i.+i 9b/03, 90a/01, 102a/13, 119b/13, 120b/12

i.+i-y-ile 62a/12

i.-i beden 62b/01

i.+ine 10b/20

i.+ini 89b/19

[=13]

inḥirāf Ar. Bozulma, değişme.

i. 25a/02, 95a/10, 117a/18, 134b/14

i. bul- 108b/15

i.+dan 36b/10

i. göster- 117a/18

i.+ı 25b/04, 51b/09, 53a/14, 93b/13, 120b/12, 120b/14

i.+ıdur 51b/06

i.+lar 25b/19

i.+larda 33a/08

i.+laruñ 52a/18

i. ol- 100a/10

[=17]

inḥişār Ar. Sadece birine, bir şeye has olma.

i.+ı 26a/02

[=1]

inḥiṭāṭ Ar. Gerileme, çöküntü.

i. bul- 4b/14

i.+da 53a/10

i.+dan 13a/15

[=3]

inʿıkās Ar. Etkisi hissedilir, görünür duruma gelme.

i. 77b/18

[=1]

inkār Ar. Kabul etmeme, tanımama.

i.+ı 36b/15

i.-ı iẓhār eyle- 50a/18

i.+ından 36b/15

i. eyle- 21a/05

i. it- 79b/18, 132b/12

[=6]

inḳıbāż Ar. Kasvet, sıkıntı.

i. göster- 50b/03, 126a/14

[=2]

inḳılāb Ar. Bir durumdan diğer bir duruma dönüşme.

i. göster- 84a/08

i.+ı 74a/19

i.-ı rūzgārdan ṣoñra 84a/15

i.+ından 13a/15, 41a/09

[=5]

inḳıṭāʿ Ar. Bir düziye devam etmeyip kesilme, kesinti, araya herhangi bir engel girip devam etmeme.

i. 38a/17, 76b/13, 103a/12

i.+a 135b/14

i.+ı 46b/20

i.-ı ḥayāt 29b/20

i.-ı mādde 71a/19

i.+ına 67a/09

i.+ını 103a/12, 136b/01, 137a/06

i.+lara 38b/01

[=12]

inḳıyād Ar. Boyun eğme, itaat etme.

i. 23a/18, 35b/07

i.+a 59b/12, 78a/03

i.+da 4b/11

i.+dan 77b/08

i. göster- 20b/12, 20b/15, 22a/01, 22a/06, 26a/18, 92b/06

i.+ı 24b/05, 38a/03

i.+ıdur 23a/11

i.+ıla (beẕl-i inḳıyād) 36b/16

i.+ıla (tecdīd-i inḳıyād) 128b/08

i.+ında 77a/21

i. it- 24a/20

[=19]

inḳıżā Ar. Süresi tamam olma, bitme, sona erme.

i. 15b/03

[=1]

inkisār Ar. Kırılma.

i.+ı 140a/18

i.-ı şehvet 40a/08

[=2]

inmā Ar. Çoğaltma.

i. eyle- 2b/18

[=1]

inne'l-laṭīfü'l-mucīb Ar. Şüphesiz Allah lütufta bulunan, dileklere karşılık verendir.

i. 144a/21

[=1]

inne ḫayr-ı muvaffaḳ ve muʿīn Ar. Muhakkak Allah en iyi başarıya ulaştıran ve yardım edendir.

i. 117b/05

[=1]

inṣāf Ar. Hakka uygun davranış, merhametli davranma, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme.

i. 76b/21, 87b/09, 95b/05

i. (devām-ı inṣāf) 1b/15

i. (ḳāʿide-i inṣāf üzerine) 95a/03
i. (ḳānūn-ı inṣāf üzerine) 133a/16
i.+a 95b/04
i.+dan 35b/17
i.+dan (ḳānūn-ı inṣāf) 36b/12
i. gibi 37b/20
i.+ı (şarṭ-ı inṣāf) 55a/18, 67a/20
i. it- 41b/09, 54a/15, 85b/01, 125b/14
i.+uñ 22a/07
i. üzerine 133a/14
[=18]

insān Ar. Aklı ve konuşma yeteneği olan, iki ayaklı, iki elli, memeli canlı.

i. 4a/08, 4b/16, 6b/09, 9b/14, 11a/10, 12a/04, 18b/05, 20a/12, 42a/07, 48b/04, 50a/06, 54a/02, 63b/04, 71a/09, 81b/19, 90a/03, 90a/04, 90a/06, 90a/09, 91a/10, 92b/17, 95a/18, 97a/12, 98a/02, 98a/04, 104b/02, 105b/05, 105b/07, 130a/13, 132a/11, 134b/21, 139a/03
i. (beḳā-i nevʿ-ı insān içün) 1b/14
i. (ekmel-i insān) 6b/11
i. (eşḫāṣ-ı insān) 20a/02
i. (ism-i insān) 54a/11
i. (nevʿ-ı insān) 74a/06, 91b/11
i. (ẕāt-ı insān) 3b/21
i. (ẕāt-ı insān-ı lubb) 65b/05
i.+a 4a/02, 4a/03, 9a/06, 9b/05, 71b/06, 90a/02, 98a/02, 134a/01
i.+a (ḥāl-ı beden-i insān) 73a/05
i.+a (nevʿ-ı insān) 38a/12, 52a/04
i.-çün 107a/09
i.-çün (nevʿ-ı insān) 38a/04
i.+da 97a/14
i.+da (nevʿ-ı insān) 20a/04, 96a/12
i.+da (ṭabīʿat-ı insān) 44b/20, 98a/01
i.+da (ẕāt-ı insān) 1b/06, 41a/15
i.+dan 10b/05, 19b/16, 20a/07, 87b/07, 104a/19
i.+dan (aʿżā-ı insān) 73a/19
i.+dan (eczā-i insān) 8a/11
i.+dan (nevʿ-ı insān) 20a/10
i.+dan (nuṭḳ-ı insān) 54a/09
i.+diyü 3a/11
i.+dur 10b/09, 33b/04, 135a/02
i.+dur (nevʿ-ı insān) 19b/09
i.+ı 138b/18
i.+ı (nevʿ-ı insān) 74b/03
i.-ı medenī 33a/14, 92b/17
i.-ı tāmm 9a/03
i. ol- 44a/04
i.+uñ 3b/18, 4a/03, 5b/07, 6b/15, 8a/06, 9a/08, 10b/09, 12a/09, 19b/16, 54a/03, 55b/08, 70b/15, 71a/19, 93b/15, 98a/05, 105b/02, 106b/01
i.+uñ (aʿżā-ı insān) 73a/21
i.+uñ (beden-i insān) 93b/11
i.+uñ (nevʿ-ı insān) 17b/01, 28a/10, 38b/12, 53b/21, 71a/09, 90b/10, 91a/14, 93a/18, 94b/17
[=108]

insānī Ar. İnsana ait, insanla ilgili.

i. 21b/21
i. (ḥākim-i insānī) 33b/07
i. (ḫulḳ-ı nefs-i insānī) 2b/01
i. (nefs-i insānī) 2a/20, 2b/02, 2b/21, 3a/09, 4a/06
i. (nevʿ-ı insānī) 10a/08

i. (saʿādet-i insānī) 105a/13
i. (şaḫṣ-ı insānī) 57a/02
i. (tedbīr-i insānī) 24b/01
i.+den (beden-i insānī) 2a/02
i.+den (ḫuẓūẓ-ı insānī) 11b/09
i.+nüñ (beden-i insānī) 19b/07
i.+nüñ (nefs-i insānī) 3a/08, 4a/19, 6a/21, 20a/19
i.+ye (efʿāl-ı insānī) 27b/14
i.+ye (şūret-i insānī) 89b/02
i.+yi (nefs-i insānī) 52a/19
i.+y-imiş (halk-ı nefs-i insānī) 2b/20
[=23]

insāniyye Ar. İnsan olma durumu.
i. (eşḫāṣ-ı insāniyye) 93b/16, 106a/20
i. (ḳudret-i insāniyye) 61b/10
i. (nefs-i insāniyye) 2a/19, 78b/13
i.+de (efrād-ı insāniyye) 107a/07
i.+den (efrād-ı insāniyye) 19a/05
i.+den (eşḫāṣ-ı insāniyye) 119a/17
i.+den (feżāyil-i insāniyye) 104b/18
i.+dür (eşḫāṣ-ı insāniyye) 106b/07
i.+nüñ (efrād-ı insāniyye) 1b/08
i.+nüñ (eşḫāṣ-ı insāniyye) 93b/17
i.+nüñ (feżāyil-i insāniyye) 104b/05
i.+nüñ (nefs-i insāniyye) 5b/11, 6b/03, 51b/07, 107a/16
i.+ye (kemāl-i insāniyye) 89b/03
i.+yi (feżāyil-i insāniyye) 104b/02, 104b/11
[=20]

insāniyyet Bk. **insāniyye**
i. 42b/16, 45a/20, 90a/08, 138b/18
i. (ism-i insāniyyet) 42b/15
i.+i 54a/10, 58a/13
[=7]

insilāḫ Ar. Soyulma, soyulup çıkarılma.
i.+ı 45a/21
[=1]

inşā Ar. Yapma, kurma.
i.+sı 116b/03
[=1]

inşirāḥ Ar. İç açılması, gönülde duyulan ferahlık, rahatlık.
i.-ı ṣadr 76b/01, 126a/13
[=2]

intāc Ar. Sonuçlandırma, bitirme.
i. (sürʿat-ı intāc) 22a/15
i.-ı ḳażāyā 22a/14
[=2]

intifāʿ Ar. Yararlanma, faydalanma.
i. 28a/15, 59a/11, 68a/11
i.+a 70b/02
i.+da 66a/17
i.+dan 50b/05
i.+ı 70a/02
i. it- 50b/12, 69a/10, 100b/11, 104a/15, 131a/15
i. it diyü 69a/11
i.+sı 60b/02
[=14]

intihā Ar. Sona erme, son bulma.
i.+sı 2a/14, 6b/20, 7b/08, 7b/08
i.+sına 107a/15
[=5]

intiḳāl Ar. Bir yerden başka bir yere veya bir durumdan başa bir duruma geçme.
i. 17a/10, 62b/10

i.+a 102b/14

i.+dadur 15a/04

i. eyle- 9b/10

i.+ı-y-ıla 67b/07

i.-ı āfet 46a/10

i.+ını 139b/21

i. it- 9b/18, 14b/08, 14b/11, 17b/18, 18a/13, 21b/08, 57a/15, 63b/21, 84a/06, 100a/13, 104b/09

i. itdür- 88a/03

i. ol- 13a/14

i.+uñ 11b/05, 96b/03

[=23]

intiḳām Ar. Yapılan bir kötülüğe karşılık verip acısını çıkarma, öç alma.

i. 5a/15, 31a/16, 31a/20, 60b/06, 61a/04

i. (vech-i intiḳām üzerine) 58a/16

i.+a 31a/13, 31a/18, 42b/02, 58a/18

i.+da (maʿraż-ı intiḳām) 31a/13

i.+dan 49b/19, 58a/18

i.+dur 55b/06

i. gibi 52a/01

i.+ı 143a/04

i.+ıla 31a/15

i.+ından (sūʾ-i intiḳām) 43a/10

i. it- 31a/12, 56a/17, 125b/09

i. itmekden ġayrı 31a/15

i.+lara 52a/04

i.+larını 131a/03

i.+uñ (ārzū-yı intiḳām) 61a/05

[=25]

intikās Ar. Baş aşağı düşme.

i. 77b/18

i.+da 53a/10, 111a/10

i.+dan 13a/15

i.-ı ḥaḳīḳī 45a/21

i.-ı muṭlaḳ 77b/17

[=6]

intişāf Ar. Hakkını tam şekilde alma, haklaşma.

i.+a 95b/04

i. içün 1b/15

i.+uñ 22a/08

[=3]

intişār Ar. Yayılma.

i.+ınuñ 76b/04

[=1]

intizāʿ Ar. Çekip yerinden koparma, ayırma.

i. it- 113b/12

[=1]

intiẓām Ar. Düzgünlük, tertip, düzen.

i. 23b/02

i. bul- 34a/05

i.+dur 23a/09

[=3]

intiẓār Ar. Bekleyiş, bekleme.

i. 61b/04, 100a/08

i.+ı 136a/05

i.+ıla 99b/14

i.+ından 61b/03, 99b/20

[=6]

intiẓārsuz Ar. Bekleyiş olmadan.

i. 11b/11

[=1]

inzāl Ar. İndirme, indirilme.

i. eyle- 33b/17

i. it- 33b/17, 33b/19

[=3]

inẕār Ar. Korkutma, sakındırma.

i. 121a/14

i.+ıla 105b/18

[=2]

inżımām Ar. Üstüne ekleme, katılma, zammolunma.

i.+da 71b/15

i.+ıla 72b/09

[=2]

inziʿāc Ar. Yerinden koparma, sökülme.

i.+dan 63a/11

[=1]

inẓilām Ar. Zalimin zulmünü kabullenmek.

i. 26a/16

i.+dur 26a/05

i.+uñ 58a/17

[=3]

inzivā Ar. Köşeye çekilip bir şeye karışmama, insanlardan uzaklaşma.

i. 63a/13

[=1]

ip Dokuma malzemesinden yapılan, bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş nesne, sicim.

i.+i 135b/12

[=1]

ir- İstenen ya da özlenen bir duruma, belli bir merhaleye ulaşmak, kavuşmak, ermek.

i.-se 19b/17

[=1]

kemāle ir- 19b/17

[=1]

īrād Ar. Söyleme.

ī. 137b/06

ī.-ı teṭavvuʿ 117b/03

ī. it- 11a/07, 27b/10, 39a/21, 39b/20, 132a/07, 138a/01

ī. olın- 8a/18

[=9]

irāde Ar. Bir şeyi yapıp yapmama konusunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü.

i.+sine 116b/21

[=1]

irādet Ar. İrade.

i. 4a/03, 5a/03, 8b/14, 20a/20, 42a/06

i. (teʿalluḳ-ı irādet) 70a/19

i.+de (ibtidā-i irādet) 17a/15

i.+i 2b/01, 11a/10, 11a/17, 12a/01, 69a/15, 129a/07

i.+i-y-ile 35b/08

i.-iʿaḳliyye 49a/13, 52b/15

i.+ile 2a/20, 5a/06, 26a/08, 63a/01, 63a/04, 122a/20, 140a/05

i.+ine 10b/21, 19b/11

i.+lerdendür 41b/19

i.+leri 114a/20

i.+lerini 12b/10

[=28]

irādetsüz İradesi zayıf olan.

i. 12a/02, 122a/21

[=2]

irādī Ar. İradeye dayanan, bilinçli, isteyerek yapılan.

i. 62b/17, 62b/18, 96a/13

i. (ġayr-ı irādī ol-) 111b/16

i. (mevt-i irādī) 63a/08

i. (mevt-i irādī üzerine) 63a/08

i. (muḥabbet-i irādī) 96a/15

i.+den (ḥayāt-ı irādī) 62b/20

i.+den (mevt-i irādī) 62b/18

i.+nüñ (mevt-i irādī) 63b/02

i. ol- 111b/15

[=11]

irādīyye Ar. İradecilik.

i.+nüñ (muḥabbet-i irādīyye) 96b/01

i.+si 106b/02

[=2]

iʿrāż Ar. Yüz çevirme, sakınma, başka tarafa dönme.

i.+a 26b/19

[=1]

ʿ**irfān** Ar. Bilme, biliş, anlama, anlayış.

i.-ı üzerine 45b/06

[=1]

iriş- Varılması zamana, çabaya bağlı olan ya da uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak.

i.-di 14a/16, 125a/17

i.-diler 10a/14

i.-dügin 122a/04

i.-dükleri 139b/08

i.-e 4a/02, 6b/21, 9b/01, 12b/02, 14a/17, 41b/16, 41b/17, 43a/08, 44a/01, 50a/18, 89b/03, 89b/04, 98a/16, 105a/08, 108a/05, 124a/10, 133a/09, 137a/13, 139b/02, 140a/10

i.-eler 4a/16, 7a/13, 19a/12, 19a/20, 72a/18, 117a/13, 121a/12

i.-ememişlerdür 37a/05

i.-en 13a/19, 35a/14, 36a/20, 67a/06, 70a/14, 70a/15, 73b/16, 79a/17, 128a/12, 133a/02

i.-ilmez 4a/14

i.-ince 6a/03, 6a/13, 55b/18, 108b/11

i.-mege 112a/06

i.-megi 116a/04

i.-mek 95a/16

i.-mek içün 103b/03

i.-mekde 139a/08

i.-memeg-içün 137b/07

i.-memişdür 18b/17

i.-meye 5b/02, 5b/05, 20a/16, 45a/06, 86b/05, 137b/09

i.-meyen 117a/03

i.-mez 12b/10, 62b/14, 69b/03, 96b/14, 97b/06, 101b/03, 132b/17, 140b/11

i.-mez-idi 64a/20

i.-miş 9b/21, 10b/15, 60a/17, 107a/15, 127a/18

i.-miş-idi 133a/02

i.-se 5a/07, 10b/15, 16a/01, 22b/16, 36a/05, 36a/09, 42b/07, 46b/19, 47b/01, 76a/02, 122b/02, 122b/03, 135b/02, 140b/17, 144a/10

i.-üp 8a/03, 35b/02, 37b/07, 67b/08, 108a/18

i.-ür 4b/10, 9a/01, 14b/21, 24a/10, 36a/03, 41a/17, 41b/01, 42b/16, 69a/11, 97b/11, 101a/13, 103b/07, 104b/10, 115a/16, 116a/13, 136b/10

i.-ürler 19b/03, 29b/01, 106a/10

[=116]

ḫaber iriş- 125a/17

kemāle iriş- 37b/07, 42b/07, 72a/18, 95a/16, 121a/12

meded iriş- 36a/09

mertebeye iriş- 9b/21

nihāyetine iriş- 10b/15

[=9]

irişdür- Erişmesini sağlamak, ulaştırmak.

i.-di 74b/02

i.-e 3b/03, 23b/07, 84a/12, 92a/05, 102a/18, 112b/12, 122a/19, 122b/15

i.-eler 106b/17

i.-mek 33a/01, 92b/13, 96b/06

i.-mekdür 117b/13

i.-mesi 108a/13

i.-meye 142b/04

i.-mez 105b/10

i.-miş 3b/06

i.-üp 89a/04

i.-ür 15b/07, 32a/10, 32b/21, 33a/01

i.-ürler 109b/14

[=24]

ʿivaż irişdür- 122a/19

kemāle irişdür- 15b/07, 92b/13, 108a/13, 117b/13

[=5]

irişdürici Erişmesini sağlayan.

i.+dür 108a/12

[=1]

irkek Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek biçimde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi, er.

i.+inüñ (irkeginüñ) 90a/14, 90a/17

[=2]

irkeksüz Erkeksiz.

i. 90b/06

[=1]

irş Ar. Ölen bir kimseden kalan para ya da mala konma, veraset.

i.+ile (cihet-i irş) 115b/21

[=1]

irsāl Ar. Gönderme, yollama.

i. eyle- 33b/16, 125a/18

i. olın- 4a/07

[=3]

irşād Ar. Doğru yolu gösterme.

i. 64a/06

i.+a 111b/15

i.+ı 55a/14, 137a/16

i.-ı rabbānī 107a/14

i.+ını 108a/20

i. it- 60b/14

[=7]

irtiʿāb Ar. Korkma, dehşete kapılma.

i. 52b/03

[=1]

irtibāṭ Ar. Bağlanma, bağlı oluş.

i.+ı 95a/13

[=1]

irtidāʿ Ar. Gizlenme, saklanma.

i. göster- 51a/05

[=1]

irtifāʿ Ar. Yükseklik.

i. 53b/11

i.+a 73b/12

i.+ı 56b/08

i.-ı himmet 14a/13

i.+ını 56b/08

[=5]

irtiḳā Ar. Yükselme, daha yüksek bir seviyeye çıkma.

i. it- 100a/20

[=1]

irtikāb Ar. Kötü bir işi, kötülüğü yapma.

i. 25a/07, 62a/03, 135b/11

i.+dan 13b/05, 29b/20, 75b/03

i. eyle- 39b/05

i.+ı 58a/07

i.-ı ḳabīḥ 23a/10

i.+ıla 53a/09

i.+ına 35a/10, 49b/11, 62a/06

i. it- 14a/15, 29a/02, 30b/18, 48a/17, 61a/21, 69a/19, 81b/21, 86b/20

[=21]

irtisām Ar. Resmi çıkma, düz bir yüzeyde şekli görünme.

i.+dan 107b/04

[=1]

irtiżā Ar. Razı olma durumu.

i.+ları 73a/04

[=1]

irżā Ar. Gönlünü razı edip kandırma, hoşnut etme.

i.+sına 46a/20

[=1]

ʿīsā Kendisine kutsal kitap İncil verilen, Kur'an'da adı geçen peygamber.

ʿī.+dan (ḥażret-i ʿīsā) 109b/05

[=1]

işābet Ar. Yerini bulma, rast gelme.

i.+den ṣoñra 25a/21

i. eyle- 35a/19

i.-i ʿayn 132a/03

i.+ine 44b/09

[=4]

işābetü'l-ʿayn Ar. Nazar değme, göz değme.

i.-ı ḥaḳḳ 132a/02

[=1]

isāʾet Ar. Kötü iş yapma, kötülük etme.

i.+de 24a/13

i.+e 23b/14

[=2]

īṣāl Ar. Ulaştırma, eriştirme, eriştirilme.

i. 112b/19

i.+da 89b/15

i.-ı menāfiʿ 99a/11

i.+i 111a/13

i.-i iḫtiyār it- 24a/06

i. it- 73b/09, 111a/13, 112b/14, 136a/01

[=9]

īṯār Ar. Esirgemeden, kendinden çok başkalarının yararını düşünerek fedakarlıkla verme.

ī. 23b/12

ī.+dur 23b/09

[=2]

iṯbāt Ar. Tanık, delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koyma.

i. 53b/11

i. eyle- 3a/14, 3b/08

i.+ı 3a/14, 3a/15, 3a/15, 3a/16

i.+ıdur 3a/18

i. it- 3b/02, 3b/04, 3b/09, 15a/10, 141b/18

[=13]

ise Olunca, olsa da, olursa, -ince, -diği için, -diği vakit.

i. 2b/20, 3b/18, 4b/16, 9b/02, 9b/13, 18a/05, 98a/19, 101a/08, 103a/15, 116b/04, 126a/01, 141b/05

[=12]

iskāt Ar. Susturma.

i. it- 136b/05

[=1]

iskender İslam tarihinde efsanevi şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı.

i. 60b/11, 60b/17, 60b/19, 120a/09, 120a/16, 125a/17

i.+den 60b/07, 101b/14

i.+e 125a/18

i. gibi 8a/08

i.+üñ 60b/17

i. üzerine 60b/16

[=12]

islām Ar. Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed peygamber tarafından bildirilen din, müslümanlık.

i. (şerīʿat-ı islām) 98a/12

[=1]

islāmiyye Ar. İslamî kelimesinin müennes şekli.

i.+dendür (ḥükemā-i islāmiyye) 50b/13

[=1]

ism Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek karşılamaya yarayan kelime, ad.

i. 113a/05

i.+i 44a/04

i.+i-y-ile 9a/13

i.-i ʿaḳl 42b/14

i.-i ḫāṣṣ 24b/08

i.-i insān 54a/11

i.-i insāniyyet 42b/15

i.-i kelām-ı ḳadīm 2b/09

i.-i meşhūr 27a/02

i.-i muʿayyen 26b/02

i.-i saʿādet 9b/14

i.-i ẓarāfet 45a/10

i.+ile 113a/05

[=13]

isnā Ar. Övme.

i.+sında 120a/01

[=1]

isrāf Ar. Gereksiz yere, boşuna harcama, savurganlık.

i. 28b/03, 76b/20

i.+a 76b/18, 77a/02

i.+a (derece-i isrāf) 45a/05

i.+dan 66a/02, 76a/08

i.+dur 28b/03

i.+ı 27a/07

i.-ı maḫż 76b/19

i.+ıla 40a/06

i. it- 39a/20, 76b/17

i. ol- 134b/11

[=14]

iste- 1. Bir şeyin kendisine verilmesini ya da yapılmasını söylemek, dilemek.

i.-di 59b/21, 60a/01

i.-dügi 129a/11

i.-dük 144a/18

i.-mege 119b/19

i.-mek 83a/08, 130a/03

i.-mekden 69b/15, 78b/15, 83a/08

i.-mese 67b/17

i.-mişdür 65b/04

i.-r 42a/19, 42b/01, 42b/03, 59b/19, 100a/16, 100a/17

i.-rler 95a/11

i.-ye 57a/14, 79b/05, 79b/20

i.-yelüm 117b/05

i.-yenlere 65a/10

i.-yevüz 37a/06

2. Arzulamak.

i. 143a/01

i.-me 129b/09, 129b/15, 142b/20

i.-mege 77b/06, 119b/19

i.-megüñ 77b/09

i.-mekdür 24a/17

i.-memesi 64a/18, 64a/19

i.-memiş 64a/17

i.-mesi 64a/18, 64a/19, 103b/01

i.-meye 49b/10, 64a/16, 68b/03, 70a/11, 79b/05, 114b/06, 127b/18, 128a/06

i.-mez 103b/02

i.-mez-idi 102b/19

i.-miş 64a/17

i.-r 64a/17, 92a/02, 99a/11, 101a/07, 103b/01, 104a/06, 104a/06, 115a/14, 115a/14, 116a/04, 130b/13

i.-r-ise 22b/03, 126b/03

i.-r-iseñ 134b/03

i.-rler 99b/07, 113a/19, 113b/08, 113b/17, 114b/09, 115b/09, 115b/10, 127a/12

i.-rsiz 132b/02

i.-se 67b/14, 70a/09, 83b/21, 86b/21, 120a/01, 126b/14

i.-seler 60a/05, 64b/21, 100a/18

i.-señ 130a/05

i.-ye 13b/14, 17a/12, 44a/05, 69b/01, 70a/10, 80a/01, 80a/21, 112b/18, 114b/07, 131b/06

i.-yeler 114b/18

i.-yesin 130a/10

i.-yüp 38b/17, 128b/15, 131b/17

[=98]

fesād iste- 64a/18, 64a/18

fırṣat iste- 128b/15

kevn iste- 64a/19, 64a/19

niʿmet iste- 119b/19

şefāʿat iste- 83a/08, 83a/08

taḥṣīl iste- 83b/21

teḳaddum iste- 130a/05

teḳaddum ve tefevvuḳ iste- 130a/03

tevfīḳ iste- 95a/11

yardım iste- 117b/05

żabṭ ve ḥıfẓ iste- 99a/11

[=14]

isteyici İsteme işini yapan kimse.

i. 29b/10

istiʿānet Ar. Yardım isteme.

i. 42b/03, 53a/09

i.+i 95a/15

i. it- 33b/03, 87b/14

[=5]

istiʿcāl Ar. Acele etme, sabırsızlık gösterme.

i.-i elem 64a/13

[=1]

isticmāʿ Ar. Toplanma.

i.-ı ẕeḫāyir 47b/09

[=1]

istiʿdād Ar. Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yetenek, yatkınlık.

i. 38a/13, 83b/03, 85b/19

i. (ʿalāmet-i istiʿdād) 81a/06

i. (şerāyiṭ-i istiʿdād) 43a/14

i.+ı 10a/21, 20a/12, 22a/17, 35a/01, 80b/20, 109b/15, 121a/03

i.-ı iḳtiżā 16b/18

i.+ıdur 7a/19, 54a/13

i.+ın 37a/11

i.+ında 83b/10

i.+lar 108a/05

i.+ları 10a/13, 84b/17, 121a/11, 142a/18

[=22]

istidāret Ar. Dönme, devretme.

i.+ile (tamām-ı istidāret) 58b/11

[=1]

istidlāl Ar. Bir kanıta dayanarak bir konu hakkında hükme varma, bir sonuç çıkarma.

i. 127a/09

[=1]

istīfā Ar. Tamamen alma, tam olarak alınma.

i. 83b/19, 109b/21

i. it- 113a/11, 142b/13

i.+sı 3a/07, 16a/06

i.+sı-y-ıla 45b/19

i.+sına 127b/09

i.+sını 99b/06

[=9]

istifāde Ar. Fayda sağlama, yararlanma.

i.+de (ṣadr-ı istifāde) 142a/13

i.-i ʿulūm 8a/08

i. it- 17b/19, 42b/19, 50b/15

i.+si-y-ile 10b/14

i.+yi 8a/09, 142a/06

[=8]

istifsār Ar. Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, sorma, araştırma.

i. it- 74a/03, 85b/08

[=2]

iştiġāset Ar. Yardım talep etme.

i. it- 42b/02

[=1]

istiġnā Ar. Elde olana razı olup başka bir şeye ihtiyaç duymama, tok gözlülük, gönül tokluğu.

i. 74a/17

i. göster- 128a/11

[=2]

istiḥāle Ar. Bir durumdan başka duruma geçme, değişme.

i.+den 65b/10

i.+ler 41b/15

[=2]

istihānet Ar. Hakir ve hor görme.

i. 38a/18

[=1]

istiḫdām Ar. Bir hizmette veya bir işte kullanma, çalıştırma.

i. 89a/03

i.+ı 48b/16

i.+ından 22a/05

i. içün 113b/09

i. it- 49a/02

[=5]

istiḫfāf Ar. Küçük görme, hafif bulma, hor görme.

i. 38a/19

i.+ı 31a/08, 137b/11

i.+ıla 89a/04

i. it- 79b/17

[=5]

istiḥḳāḳ Ar. Hakkı olma, liyakat kazanma, layık olma.

i. 23b/06, 38a/13, 40a/10, 45a/10, 99b/18, 112a/14, 112a/14, 119a/05

i.+a (muḳteżā-ı istiḥḳāḳ) 8b/11

i.+ı 10a/20, 23b/13, 34b/20, 112b/08, 121a/03, 122a/12, 130b/10

i.-ı ḫāṣṣ 101a/02

i.+ı içün 39b/01, 39b/03

i.-ı kerem 112a/19

i.-ı meẕemmet 23a/11

i.-ı zuʿm it- 56b/12

i.+ıla 94a/13

i.+ın 37a/11

i.+ına 110b/03

i.+ını 81a/12

i.+ları 122b/15

i.+larından 99b/16

[=28]

istiḥḳāḳsuz Hakkı olmadan.

i. 26a/17, 102b/11, 123a/11, 130b/10

[=4]

istiḥkām Ar. Sağlam olma, sağlamlık.

i.+ı 53a/08, 74a/18

[=2]

istiḫrāc Ar. Sonuç, anlam çıkarma.

i.ü maṭlūb 22a/17

i.-ı netāyic 22a/14

i.+ından 32b/05

i. it- 123b/18, 124a/11

[=5]

istiḥyā Ar. Haya etme, utanma.

i. (aʿmāl-ı istiḥyā) 28a/13

i. (efʿāl-ı istiḥyā) 28a/21

[=2]

istihzā Ar. Biriyle ince ince alay etme, birini eğlenceye, maskaralığa alma.

i. 28a/19, 58a/04, 133a/19

i.+dur 56a/16

i.+sıdur 56a/21

[=5]

istiḥżār Ar. Hazırlama, hazır etme, hazır edilme.

i.+ında 3a/06

[=1]

istiḳāmet Ar. 1. Doğruluk, dürüstlük.

i. 25a/09, 33b/04, 144a/16

i.+den 128b/15

i. gibi 128b/17

i.+i 33b/02

2. Yön, cihet, taraf.

i.+e 18a/21, 84b/06

i.-i ṭarīḳ 36b/11

[=9]

istiḳlāl Ar. Hiçbir bakımdan kimseye bağlı olmama, kimsenin buyruğu altında bulunmama, bağımsızlık.

i. 3b/16, 56b/20

i.+e 136b/13

[=3]

istiḳrā Ar. Tüme varım.

i.+y-ıla 108b/19

[=1]

istiḳṣā Ar. Bir şeyin aslını dikkat ile araştırma.

i. (ḳıyās-ı istiḳṣā-ı belīġ) 53b/14

i.+sı 3a/07

[=2]

istikṣāf Ar. Keşfetmeye çalışma, ayrıntısını araştırma, yoklama.

i.+ına 90b/13

i.+ında 22a/20

[=2]

istīlā Ar. Bir yeri güç kullanarak ele geçirme.

i. 113b/09

i.-i ʿaşḳ 52b/01

i.+sı 5a/15, 5b/17, 15b/10

i.+sından 48a/14

[=6]

istilzām Ar. Gerekme, icap etme.

i.+ında 17a/06

[=1]

istimāʿ Ar. Kulak verme, dinleme.

i. 49b/15

i.+dan 79a/13

i.+dur 61a/11

i. it- 27b/10, 44b/12, 46b/01, 133a/19, 134a/05, 137b/12, 141b/02

i. olın- 137b/16

[=11]

istiʿmāl Ar. Kullanma.

i. 15b/10, 17a/16, 26b/13, 43a/16, 79a/07, 84b/10, 104a/19, 110a/17, 124a/12

i. (vaḳt-ı istiʿmāl-ı şehvet) 48b/19

i.+da 49a/10, 114a/03

i.+dadur 105b/15

i. eyle- 2a/13, 2b/03, 4b/10, 13b/11, 18a/05, 22b/20, 31b/02, 34b/06, 51b/20, 66a/13, 66b/02, 108a/19, 132b/01

i. gibi 52a/09

i.+ı 21b/06, 41a/05, 53a/20, 58a/11

i.+ı-y-ıla 53a/02, 67a/04

i.+ı ile 52b/11

i.-ı ḳavī 52b/05

i.+ıdur 26a/06, 26a/07, 44b/03

i.+ına 10a/18, 56a/10

i.+ından 106b/09

i.+ını 78a/20

i. idebil- 54a/10, 124b/10

i. it- 5a/06, 22a/14, 26b/04, 32b/03, 34b/05, 49a/01, 53a/01, 53b/15, 55b/12, 57b/07, 62a/19, 66b/13, 71a/13, 78a/19, 80a/09, 82a/01, 84a/08, 85a/11, 87b/06, 89a/03, 95b/21, 97b/12, 106b/07, 111b/06, 113b/16, 114b/17, 118b/05, 124b/10, 124b/15, 124b/18, 124b/20, 125a/15, 126a/08, 127b/10, 128b/06, 133a/06, 139b/19, 140b/21, 141a/10, 141b/09

i. itdügi gibi 132a/21

i. itmedükleri gibi 62a/20

[=86]

istiʿmālet Ar. Meylettirme, gönlünü ısındırma.

i.+i 77a/19

i. it- 77a/18, 124a/13, 135b/09, 139a/17

[=5]

istimdād Ar. Yardım isteme.

i.+ıla 41b/20

[=1]

istimrār Ar. Sürüp gitme, devam etme.

i. 96b/04

i.+da 74b/10

i.+dan 38b/05

i.+ı 74b/11, 74b/14

[=5]

istīnāf Ar. Yeniden başlama.

i.-ı kelām 117a/01

i. it- 123a/18

[=2]

istināre Ar. Nurlandırma.

i.+si-y-ile 10b/14

[=1]

istinbāṭ Ar. Bir sözden, bir şeyden anlam çıkarma.

i. 87a/15

i.+a 110a/18

i.+da 72b/20

i.-ı netāyic 26b/12

i. it- 110b/06, 124a/05

i. ol- 110b/12

[=7]

istirdād Ar. Geri alma.

i. 47b/14

[=1]

istiṣbāt Ar. Acele etmeyip ihtiyatlı davranma.

i.-ı ṣūret 26b/18

[=1]

istiṣmār Ar. Birisinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme.

i.+ı 47b/16

[=1]

istişhād Ar. Şahit gösterme.

i. 25b/01

[=1]

istiṭāʿat Ar. Kudret, güç yetme.

i. 37b/02, 105a/02

i.+ca (endāze-i istiṭāʿat) 36b/07

[=3]

istiṭābet Ar. Güzel addetmek.

i.-i nefs 44b/13

[=1]

iş Bir maksatla yapılan çalışma, amel.

i. 17a/04, 128b/12, 136b/10

i.+de 87a/20, 88a/17, 112a/21, 127a/15

i.+den 88a/03

i.+e 88a/03, 126b/01, 143b/10, 144a/02, 144a/07, 144a/08

i.+i 17a/02, 60b/01

i.+ile 17a/03

i.+ine 133b/15

i.+inüñ 75b/17

i. işle- 144a/15

i.+lerde 112a/21

i.+lere 58a/01, 67a/05

i.+leri 70b/19, 141b/06, 143a/12

i.+lerinden 144a/02

i.+lerine 90a/20

i.+lerüñ 123b/15

i.+üñ 143b/11, 144a/07

i.+üñi 144a/01

[=32]

işʿār Ar. Yazıyla bildirme.

i.+dan 75b/12

[=1]

işārāt Ar. İşaretler.

i. (baʿżı-ı işārāt-ı nevāmīs) 25a/17

i.+ında (baʿżı-ı işārāt) 25a/12

[=2]

işāret Ar. 1. Bir şeyin var olduğunu, ortaya çıktığını gösteren belirti, emare.

i. 11a/08, 12b/06, 34a/02, 67b/21, 104a/18, 132a/04

i. buyur- 60b/17

i.+den 131b/16

i.+dür 40b/09, 91a/05

i.+e 37a/08

i. geç- 20b/06

i. gibi 123b/21

i.+i 40a/19, 85a/18, 137b/01

i.-i menḳūl 37b/12

i. it- 19b/10, 48a/06, 53b/02, 62a/21, 92b/09, 95a/20, 118b/08, 142a/11

i. ol- 4b/20

2. Bir şeyi, anlatılmak isteneni el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.

i. it- 85a/18

[=27]

işbāʿ Ar. Karnını doyurma.

i. gibi 134b/09

[=1]

işbu Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski şekli, işte bu.

i. 32b/16, 32b/17, 32b/18, 45b/13, 139a/02, 142b/10

[=6]

işfāḳ Ar. Sakınma, korkma.

i. 46a/13

[=1]

işit- 1. Dinlemek.

i. 85b/11, 144a/06

i.-ici (işidici) 129b/01

i.-mege 82b/16

i.-megüñ 85b/09

i.-mek 79a/19, 143b/13

i.-mesi 85b/08

i.-meye 123a/07

i.-meyesin 143b/13

2. Haber almak, öğrenmek.

i.-dügi 103b/06

i.-mesine 124a/01

3. Kulak yoluyla duymak.

i.-mekden 45b/04, 82a/21, 85b/07

i.-mişdür 6a/12

[=16]

işitil- Öğrenilmek, haber alınmak.

i.-en (işidilen) 124a/05

[=1]

işkāl Ar. Anlaşılma güçlüğü.

i. 21a/18, 25a/11

i.+ı 99b/19

i.+üñ 21b/01

[=4]

işkār Ar. Avlama.

i. it- 111a/21

[=1]

işkil Tedirgin edici şüphe, kuruntu, vesvese.

i. 43a/07

[=1]

işle- Yapmak.

i.-di 81b/15

i.-dügi 22a/03

i.-düñ 143a/10

i.-mege 81b/15, 81b/19
i.-mekden 103a/15, 143b/11, 144a/15
i.-mekdür 21b/21
i.-meyeler 88b/06
i.-meyüp 81b/16
i.-mez 51a/06
i.-r 60b/01, 81b/03
i.-r-ise 81b/16
i.-se 88b/09
i.-ye 103b/06, 140b/21
i.-yeler 88b/06
[=19]
fiʿl işle- 103b/06
günāh işle- 88b/09
ḫayr işle- 143a/10
iş işle- 144a/15
maʿşiyet işle- 143b/11
[=5]
işrāḳ Işıklandırma, parlatma.
i.+ı 14a/10
[=1]
ʿ**işret** Ar. İçki, içki içme.
ʿ**i. (envāʿ-ı ʿişret)** 13b/18
ʿ**i. (leẕẕet-i ʿişret)** 126a/21
ʿ**i.+ile (ḫüsn-i ʿişret)** 45a/10
ʿ**i.+ini** 59b/10
ʿ**i.+ler-ile** 130b/19
ʿ**i.+lere** 119b/20
[=6]
iştiʿāl Ar. Tutuşma, parlama.
i.+a 55b/16
i. bul- 5b/16
i.+ı 55b/18
[=3]
iştibāh Ar. Şüphe etme, şüphelenme.
i. 27a/08
[=1]
iştiġāl Ar. Bir iş ile uğraşma, meşgul olma.
i. 10b/11, 46b/06, 71b/06, 71b/07
i.+dan (ġalebe-i iştiġāldan ġayrı) 55b/10
i. göster- 84a/02
i.+ı 110b/21
i.-ı bi'l-müdāvāt 51b/05
i.+ıla 111a/06
i.+ını 48b/08
i. it- 83b/05
i. ol- 66b/21
[=12]
iştihā Ar. Arzu, istek.
i. gibi 52a/08
i.+sını 82a/09
i.+y-ıla 17b/08
[=3]
iştimāl Ar. Kaplama, ihata etme, içine alma.
i. 48b/13
i.+dan şoñra 75b/03
[=2]
iştirāk Ar. Ortak olma, ortaklık.
i. 100b/14
i.+i 39a/11
i.-i ʿibādet 98a/14
i.+i 98a/21, 107b/01, 111a/06
i.+i-y-ile 41b/20
i.+ine 99a/09
i. ol- 94a/09, 106b/19
[=10]

iştiyāḳ Ar. Büyük arzu duyma, özleyiş.

i. 56a/18, 95a/20

i.+dur 63a/18

i. gibi 51b/19

i.+ıla 9b/17

[=5]

it- Türkçe'de birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller oluşturan, sonuna geldiği kelimeye göre değişik işlevleri olan, geçişli ya da geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil, etmek.

i. 69a/11, 142b/20, 143a/18, 143b/01

i.-di 1b/05, 1b/06, 1b/15, 8a/19, 8b/07, 25a/18, 57a/08, 57b/14, 57b/15, 58b/15, 60a/09, 60a/12, 71b/13, 91a/07, 91a/16, 95a/16, 101b/16, 118b/04, 120a/10, 120a/14, 120a/16, 140b/15

i.-diler 7b/17, 8a/05, 8a/12, 8a/14, 10a/14, 10a/15, 10a/16, 10a/17, 10a/19, 17a/07, 37a/19, 58b/19, 59b/05, 59b/06, 60b/17, 62b/12, 69a/12, 85b/09, 94b/04, 95b/09, 95b/15, 95b/16, 98a/10, 98a/11, 109b/05, 114b/10, 118b/05, 118b/07, 118b/08, 119b/14, 121b/06, 122b/08, 138a/21, 138b/16

i.-dügi 18a/07, 22a/03, 22b/03, 25b/16, 35b/01, 37b/13, 50a/07, 57a/19, 57b/13, 58a/03, 60a/12, 60b/06, 65a/13, 73b/18, 76a/18, 84a/07, 88a/06, 88a/17, 88b/05, 92a/18, 98a/09, 103b/01, 103b/06, 105a/15, 108a/21, 116a/18, 125b/09, 126b/20, 126b/21, 127a/01, 129a/12, 129a/16, 131a/14, 134b/07, 136b/02, 137b/06, 141b/19

i.-dügi gibi 132a/21

i.-dügince 142a/01

i.-düginden 66b/06, 108a/14

i.-dügine 98a/13

i.-dügüm 55a/07

i.-dügümüz 70b/12, 83b/05, 84b/14, 87a/12, 99b/10, 115b/07, 133b/02, 139a/10

i.-dügüñ 57a/03, 57b/15, 128b/10

i.-dük 17a/14, 33b/18, 33b/19, 68b/17, 74a/07, 90b/09, 92a/08, 94b/03, 125b/19, 132b/07, 132b/07, 132b/08

i.-dükce 83b/03

i.-dükden 2b/12

i.-dükden ṣoñra 82a/19, 87b/13, 88b/08, 112a/01, 120a/11, 137b/04

i.-dükleri 18b/18, 27b/15, 62b/10, 62b/16, 88a/20, 109a/05, 112a/14, 115b/20, 115b/21, 116a/20, 127a/07, 127a/12, 131a/15

i.-dükleri gibi 27b/15, 105a/06

i.-dükleri içün 115a/01

i.-düklerinde 139a/21

i.-düklerine 68b/12

i.-düm 6a/11, 20a/09, 57b/01, 59b/21, 63a/21, 74a/03

i.-e (ide) 2a/08, 2a/08, 2a/19, 3b/04, 5a/06, 5a/15, 5b/04, 5b/09, 6a/15, 7a/04, 8a/04, 8b/11, 9a/18, 9a/19, 9b/09, 9b/18, 11a/11, 13a/13, 15a/12, 15a/15, 16a/01, 16b/19, 17a/02, 20b/16, 22a/02, 22a/19, 22a/21, 22a/21, 22a/21, 22b/02, 22b/09, 23a/18, 23b/01, 24a/10, 24a/11, 24a/13, 24a/13, 24a/14, 28a/09, 28a/12, 28a/13, 29b/06, 29b/21, 30b/14, 31a/06, 31a/11,

32b/21, 33a/07, 33a/08, 33a/17, 33b/18, 33b/18, 34a/19, 35b/02, 35b/16, 40a/11, 41b/03, 41b/03, 41b/04, 42a/08, 43b/17, 44a/21, 45a/18, 45b/02, 45b/11, 45b/12, 45b/18, 48a/02, 48a/16, 48a/18, 49a/04, 49a/06, 49a/10, 49a/18, 49a/19, 49a/21, 49b/05, 49b/06, 49b/09, 49b/21, 50a/01, 50a/05, 50a/10, 50a/14, 50a/15, 50a/16, 50a/17, 50a/20, 50a/21, 50b/02, 50b/16, 50b/17, 50b/19, 52b/08, 52b/15, 52b/16, 52b/19, 53a/01, 53a/03, 53b/12, 53b/13, 53b/15, 54a/03, 54a/07, 54a/07, 55a/16, 55a/18, 56b/19, 60b/05, 60b/06, 61a/19, 61a/20, 61a/21, 61b/01, 61b/15, 61b/17, 62a/01, 62a/12, 62a/13, 63b/06, 66a/14, 66a/15, 66a/16, 66a/20, 66b/02, 67a/19, 71b/14, 72a/13, 73b/09, 73b/10, 73b/16, 73b/18, 73b/19, 73b/19, 73b/20, 75b/13, 75b/14, 75b/17, 75b/18, 75b/21, 76a/04, 76a/07, 76a/11, 76a/13, 76a/17, 77b/12, 77b/16, 78a/21, 79a/03, 79b/10, 79b/14, 79b/17, 79b/18, 79b/18, 79b/19, 79b/21, 80a/02, 80a/15, 80a/16, 80a/17, 80a/21, 81b/01, 82b/06, 83a/06, 83a/08, 83a/19, 83a/19, 83a/21, 83b/06, 84a/17, 84b/03, 85a/04, 85a/09, 85a/09, 85a/09, 85a/10, 85a/11, 85a/16, 85a/18, 85b/01, 85b/03, 85b/06, 85b/15, 85b/16, 85b/18, 86a/11, 86a/12, 86a/17, 86b/02, 86b/03, 86b/04, 86b/07, 86b/09, 86b/13, 87a/07, 87a/08, 88b/02, 88b/03, 88b/04, 88b/05, 88b/05, 88b/17, 88b/18, 88b/19, 88b/20, 89b/11, 89b/12, 90a/05, 90a/06, 90a/11, 93a/13, 93b/02, 93b/06, 99a/09, 100a/18, 100b/20, 100b/21, 102a/01, 102a/10, 102a/15, 104b/09, 105a/17, 109b/16, 111b/05, 112a/09, 112a/10, 112a/12, 112a/13, 112a/13, 112a/19, 112b/13, 112b/15, 113a/03, 113a/04, 113a/05, 113a/08, 113a/10, 113a/18, 113b/05, 115b/14, 117a/06, 119b/05, 120a/19, 120a/21, 121a/02, 121a/04, 121b/14, 121b/15, 122a/13, 122b/13, 122b/21, 123a/10, 123b/06, 123b/08, 123b/09, 123b/12, 123b/13, 124a/03, 124a/05, 124a/09, 124a/10, 124a/14, 124a/15, 124a/18, 124a/20, 124a/21, 124b/02, 124b/07, 126a/07, 126a/08, 126b/02, 126b/03, 126b/08, 126b/08, 126b/09, 126b/10, 127a/03, 127b/01, 127b/01, 127b/02, 127b/03, 127b/13, 127b/14, 127b/17, 127b/18, 127b/19, 128a/06, 128a/09, 128a/14, 128a/15, 128a/18, 128a/18, 128a/19, 128a/19, 128b/04, 128b/21, 129a/16, 129a/21, 130a/06, 130a/19, 130a/20, 132a/18, 132a/18, 133a/03, 133a/06, 133a/12, 133a/19, 133b/02, 134a/05, 134a/05, 134b/06, 135a/01, 135b/01, 135b/19, 136b/13, 137b/19, 137b/20, 137b/21, 139a/04, 139a/08, 139a/17, 139b/07, 140a/09, 140a/10, 140a/15, 140a/16, 140b/02, 140b/03, 140b/04, 140b/21, 140b/21, 141a/01, 141a/10, 141a/17, 141a/18, 141a/18, 141b/01, 141b/01, 141b/02, 141b/04, 141b/04, 141b/07, 141b/08, 141b/09, 141b/12, 141b/13, 142a/06, 142a/07, 142a/09, 142a/11, 142a/12, 142a/14,

142a/16, 142a/18, 142a/18, 142a/19, 142a/20, 142b/01, 142b/02, 142b/02, 142b/04, 142b/05, 142b/06, 142b/07, 142b/08, 142b/08, 142b/09, 142b/10

i.-e-y-idi (ide-y-idi) 90b/17

i.-e-y idi (ide-y-idi) 90b/18

i.-ebilür (idebilür) 73a/08

i.-ecegi (idecegi) 11a/15

i.-ecek (idecek) 48a/03, 78b/02, 131a/19, 133b/05, 135b/11

i.-eler (ideler) 6b/06, 7a/10, 18a/09, 19a/18, 20b/09, 25b/16, 25b/19, 26b/05, 31b/07, 32b/06, 33a/04, 33b/03, 38a/04, 39b/03, 55b/12, 59a/11, 64b/10, 76a/06, 81a/11, 81a/13, 81a/14, 81a/15, 81a/16, 81a/16, 81a/17, 81a/19, 81b/02, 81b/06, 81b/07, 81b/13, 81b/14, 81b/17, 82a/01, 82a/07, 82a/08, 82a/09, 82a/16, 82a/17, 82b/03, 82b/05, 82b/07, 82b/11, 82b/13, 82b/13, 82b/20, 83a/10, 83a/11, 83a/11, 83a/12, 83a/21, 83b/03, 83b/10, 83b/19, 83b/20, 84a/06, 84a/12, 84a/13, 84b/15, 87b/05, 87b/06, 87b/14, 88a/20, 90a/10, 91a/12, 94b/21, 95a/02, 95a/03, 95a/04, 98a/14, 98b/07, 98b/13, 101a/01, 105a/03, 106a/07, 106a/08, 106a/09, 108a/04, 108a/18, 108b/02, 109b/19, 109b/20, 109b/20, 110a/03, 110a/04, 110a/05, 110a/14, 110a/21, 111a/13, 111b/13, 112a/17, 113b/12, 114b/06, 126a/12, 126a/14, 126a/16, 126a/18, 141b/01, 141b/10, 142a/04, 143b/13

i.-elüm (idelüm) 14a/19, 22a/11, 26b/05, 53b/02, 55a/11, 55a/21, 55b/01, 56b/19, 64a/14, 64b/03, 84b/14, 117b/04, 117b/10, 144a/19

i.-em (idem) 15a/14

i.-emedügini (idemedügini) 130a/20

i.-ememişlerdür (idememişlerdür) 37a/05

i.-emese (idemese) 79a/07

i.-emeye (idemeye) 22b/16, 54a/07, 80b/07, 112b/04

i.-emeyen (idemeyen) 57b/19

i.-emez (idemez) 40b/18, 73a/08, 102a/05, 107b/06, 116b/01, 119a/21

i.-emez-imiş (idemez-imiş) 63b/20

i.-emez-ise (idemez-ise) 126a/06

i.-en (iden) 6a/19, 8b/01, 13a/07, 27b/10, 38a/21, 38b/15, 38b/21, 39a/01, 43a/19, 48a/01, 48a/05, 48b/04, 48b/17, 49b/20, 50a/04, 50a/09, 52b/06, 53b/20, 54b/15, 56b/04, 63a/02, 63a/05, 63b/08, 66a/14, 67b/12, 68b/13, 70b/07, 72a/15, 73b/05, 79a/14, 79a/14, 80b/03, 84a/09, 95a/08, 99b/02, 99b/03, 100a/20, 102b/07, 102b/08, 103a/17, 103a/20, 103b/03, 103b/05, 105b/17, 110b/10, 110b/13, 110b/13, 114a/18, 115a/02, 117b/16, 117b/18, 118a/01, 118a/04, 118a/11, 119a/12, 119b/05, 120a/05, 122b/06, 122b/10, 124b/14, 124b/14, 125b/09, 127b/13, 129b/07, 132a/16, 132b/11, 132b/12, 133b/01, 134a/04, 134a/05, 138a/06

i.-endür (idendür) 135a/11

i.-eni (ideni) 129b/06

i.-enin (idenin) 88b/18

i.-enler (idenler) 120b/05, 128b/13, 128b/15

i.-enlerüñ (idenlerüñ) 128b/19

i.-enüñ (idenüñ) 69a/08, 103a/18

i.-er (ider) 2b/12, 5b/07, 5b/14, 10b/19, 11a/04, 11a/13, 12a/21, 14a/06, 14a/07, 15a/01, 15b/12, 16b/19, 18a/12, 18a/19, 18b/06, 18b/16, 19b/17, 23a/19, 23b/12, 26b/20, 29a/03, 29a/05, 29b/15, 29b/18, 30a/10, 31a/03, 32a/09, 33a/12, 34b/02, 34b/03, 34b/04, 34b/05, 34b/05, 35a/01, 35a/10, 35a/11, 35b/13, 36a/11, 38b/16, 38b/16, 38b/17, 39a/18, 39a/18, 40b/08, 40b/11, 42a/18, 42a/20, 45b/03, 46b/01, 46b/03, 47a/02, 50b/08, 55a/06, 58a/06, 59b/10, 59b/11, 59b/15, 63a/06, 65a/10, 66b/08, 66b/12, 66b/14, 67b/04, 68a/20, 69a/10, 69a/11, 69a/12, 69b/09, 73a/05, 73a/10, 73a/11, 73a/18, 79b/03, 80a/16, 81b/21, 82b/02, 88a/17, 90b/08, 93a/11, 94b/08, 96b/10, 97a/20, 99a/11, 99b/03, 99b/04, 99b/17, 100a/17, 100b/06, 101b/02, 103b/12, 104a/01, 104a/02, 104a/15, 105a/06, 105a/06, 108a/19, 108b/16, 109a/20, 109a/21, 110b/11, 110b/18, 113a/01, 113b/21, 114a/13, 115a/12, 115a/12, 115a/13, 115a/18, 115b/01, 117b/16, 118a/02, 118a/13, 119b/19, 120a/03, 120a/05, 121b/16, 121b/18, 121b/20, 121b/21, 122a/01, 122a/04, 123a/14, 123a/17, 125a/04, 127b/07, 127b/21, 128b/19, 129b/06, 129b/18, 130a/02, 130a/02, 130b/12, 131a/21, 131b/01, 131b/02, 132a/01, 132a/01, 132a/12, 132b/08, 132b/13, 132b/20, 135a/02, 136a/05, 136a/18, 136a/20, 136a/21, 136b/02, 137a/17, 138a/12, 143a/21

i.-er-(ider) 131b/21

i.-er-idi (ider-idi) 47a/13, 58b/16, 61a/18, 61a/18, 109b/02, 109b/03

i.-er-idüm (ider-idüm) 60b/19

i.-er-iken (ider-iken) 59b/21

i.-er-imiş (ider-imiş) 5b/08

i.-er-ise (ider-ise) 54a/15, 56b/16, 56b/17, 70a/12, 101b/21, 116b/01, 126b/16, 128a/05, 130b/10, 131a/10, 133b/20, 141a/14

i.-er-isen (ider-isen) 57a/03

i.-erem (iderem) 15a/13, 15a/14, 125b/08, 125b/10, 125b/14, 125b/16, 133a/02

i.-erem diyü (iderem diyü) 131a/10

i.-er-idi (ider-idi) 1b/09

i.-erler (iderler) 2a/16, 5a/03, 5a/04, 5a/05, 6a/09, 10b/03, 15b/04, 16b/02, 16b/06, 16b/09, 17a/18, 17b/08, 17b/11, 18a/20, 19a/21, 19b/01, 21a/02, 25b/16, 26b/04, 27a/08, 27b/08, 27b/10, 27b/11, 27b/19, 28a/15, 28a/15, 28b/14, 28b/15, 29a/03, 30b/16, 30b/16, 30b/18, 31a/05, 31a/09, 31a/19, 31b/05, 32b/03, 35b/03, 38a/03, 39a/21, 39b/01, 39b/20, 40b/20, 41a/02, 41b/09, 43a/18, 46a/04, 46a/05, 47a/14, 47a/16, 48a/18, 48b/01, 48b/21, 49a/01, 49a/02, 49b/18, 50b/11, 50b/12, 51a/17, 57a/07, 57b/17, 57b/17, 58b/10, 59b/07, 60a/02, 60a/04, 60a/19, 60b/08,

60b/15, 61a/16, 65a/09, 68b/21, 69b/05, 69b/15, 77b/09, 80b/07, 81a/12, 82a/01, 90a/03, 92a/11, 94b/12, 94b/18, 94b/20, 95a/11, 95b/21, 97a/19, 99b/07, 99b/16, 100a/08, 101b/09, 101b/10, 103b/10, 104a/10, 104a/10, 104a/11, 104a/12, 105b/18, 106a/10, 107b/16, 107b/20, 108a/01, 108a/03, 109a/07, 109a/08, 109b/15, 113a/21, 113a/21, 113b/06, 113b/09, 113b/17, 113b/20, 114a/01, 114a/07, 114a/07, 114a/21, 114b/15, 114b/16, 114b/17, 114b/18, 114b/21, 115a/01, 115a/02, 115a/05, 115a/07, 115a/07, 115a/08, 115a/10, 115b/18, 115b/19, 116b/01, 116b/01, 116b/16, 116b/17, 116b/21, 117a/12, 117a/14, 117a/15, 117a/17, 117b/01, 118a/05, 118a/06, 118b/02, 119b/20, 120a/12, 120a/12, 120b/15, 121a/01, 123a/16, 127a/13, 127b/20, 128b/13, 133a/10, 133a/12, 133a/12, 136b/07, 137a/05, 137b/15, 137b/16, 137b/17, 140b/12, 142a/02, 142a/10, 142a/17, 142a/18

i.-erler-idi (iderler-idi) 8a/08, 8a/10, 49b/02, 59a/17

i.-erler-ise (iderler-ise) 9b/14, 59a/19, 59b/12, 112b/09, 112b/11, 121a/15

i.-erlerdür (iderlerdür) 32b/07

i.-erller (iderler) 113b/02

i.-erse (iderse) 88a/05

i.-ersin (idersin) 56b/20, 56b/21, 57a/02, 84b/05

i.-ersüz (idersüz) 47b/18, 60b/12

i.-erüz (iderüz) 27b/07, 42a/15, 43b/08, 51a/04, 94b/14, 106b/16

i.-esin (idesin) 130a/09, 143a/08, 143a/09

i.-evüz (idevüz) 36a/05, 37a/18, 42a/14, 51a/03, 51a/05, 51a/07, 51a/08, 51a/11, 62a/08

i.-eyüz (ideyüz) 14b/02, 104b/12, 140b/16

i.-icek (idicek) 74a/03, 118b/09

i.-ici (idici) 83a/04, 103b/04, 129b/03, 132b/06, 136a/10, 138a/04, 143b/03, 143b/03

i.-icidür (idicidür) 34b/18, 81a/05

i.-iciler (idiciler) 101a/20, 125b/19

i.-ince (idince) 58a/18, 84b/21, 87a/02

i.-ler (ideler) 19a/15, 19a/19, 105a/04

i.-me 69a/04, 128b/06, 134b/03, 142b/19, 143a/03, 143a/05, 143a/07, 143a/12, 143a/15, 143b/16, 143b/18, 144a/03, 144a/05, 144a/07, 144a/12, 144a/13, 144a/14, 144a/14, 144a/15

i.-mediler 95b/15, 100b/13

i.-medügi 13b/14

i.-medükden şoñra 137a/01

i.-medükleri 62a/20

i.-meg-içün 9b/08, 33b/17, 37a/11, 37a/12, 45b/17, 59a/15, 65a/02, 66a/19, 88a/18, 88a/18

i.-meg-ile 5a/08, 5a/08, 5a/09, 9b/15, 10a/08, 26b/13, 38a/08, 48b/20, 49a/20, 49a/21, 53b/02, 56b/12, 59b/19, 60a/09, 60b/08, 63a/13, 64b/21, 66a/10, 66a/10, 73a/16, 74b/17, 75b/05, 75b/06, 77a/12,

77a/12, 83a/20, 83a/20, 84a/11, 84a/11, 86b/02, 94b/08, 99b/15, 100b/04, 100b/13, 106a/11, 111a/21, 112b/06, 117b/10, 118a/18, 121a/13, 121a/21, 123b/07, 125b/14, 125b/21, 126a/05, 126b/21, 131a/05, 132a/12, 133a/07, 134b/13, 136b/21, 137a/21, 137b/01, 141a/05, 141a/16, 142b/20

i.-mege 15b/21, 15b/21, 18b/10, 23a/14, 23b/04, 24a/06, 26a/14, 26a/17, 29b/02, 37b/12, 39b/16, 42b/06, 47b/04, 48a/04, 48a/13, 48a/13, 48b/20, 56a/17, 58a/06, 64a/05, 64a/06, 65a/01, 65b/12, 69b/21, 71b/01, 71b/19, 73a/13, 74a/07, 77a/18, 77a/18, 77a/20, 78b/12, 78b/12, 78b/17, 78b/20, 79b/11, 82b/20, 83a/10, 83a/11, 83b/11, 83b/21, 84a/01, 84a/02, 84a/03, 84b/06, 85a/10, 88b/17, 88b/18, 91b/01, 93b/11, 93b/11, 93b/13, 95a/21, 98b/20, 100a/15, 103a/06, 107b/13, 114a/02, 114a/07, 114a/12, 121b/09, 121b/09, 123a/19, 123b/08, 124a/02, 127b/11, 128a/06, 130b/20, 133a/20, 135b/19, 136a/12, 136b/09, 137a/09, 137a/18, 138b/11, 139a/07, 139b/17, 141b/06, 142a/16, 143a/06, 143b/08, 144a/20

i.-megedür 91b/21

i.-megi 5b/04, 29b/09, 30a/08, 49b/12, 49b/13, 49b/13, 58a/21, 61a/20, 67b/05, 67b/05, 81b/11, 82b/06, 82b/15, 82b/18, 83a/16, 87b/05, 90b/18, 107a/02, 107b/21, 111b/11, 112b/11, 113b/15, 113b/16, 115a/14, 121b/01, 125b/08, 126a/19, 132b/05, 134b/15, 139b/03, 139b/14, 140a/02, 140a/02, 141a/14, 141b/14, 143b/04

i.-megüñ 44a/21, 66a/04, 84a/12, 110b/07, 120a/07, 120a/20, 121b/01, 121b/02, 123b/14, 123b/18, 124a/11, 129a/05, 130a/13, 131b/15, 132b/01, 133b/01, 140a/05, 140a/08, 141a/02, 141a/13

i.-mek 3b/02, 5b/20, 6b/02, 7b/12, 8b/11, 9b/19, 13b/08, 14a/11, 14b/15, 16a/12, 16b/02, 21b/08, 22a/20, 23b/14, 23b/14, 25a/19, 25b/11, 26a/21, 28b/02, 28b/08, 30b/09, 30b/14, 30b/15, 30b/19, 33b/05, 33b/12, 34b/12, 39a/11, 39b/04, 41a/04, 42a/04, 43b/02, 43b/16, 43b/16, 43b/21, 45a/11, 49a/13, 51a/18, 53b/03, 53b/03, 56a/05, 56b/08, 57b/07, 57b/19, 58a/01, 64b/12, 65a/16, 66b/20, 68a/10, 71a/11, 71a/11, 71a/12, 72b/05, 74a/15, 74b/05, 75a/15, 75a/21, 76a/15, 77a/02, 79a/05, 80a/01, 80a/05, 80a/21, 80b/17, 81a/07, 81a/21, 83a/08, 84b/01, 86b/08, 86b/21, 88b/07, 92a/01, 94b/06, 95b/19, 97b/11, 98b/04, 99a/15, 101a/12, 102a/08, 102a/11, 103a/16, 104a/06, 104a/06, 110b/02, 111a/08, 117b/21, 121b/11, 121b/21, 122a/03, 122a/07, 122a/08, 122a/15, 122b/05, 124b/13, 124b/15, 124b/19, 124b/21, 125a/05, 125a/15, 126a/04, 126a/21, 126b/04, 126b/18, 126b/20, 127a/04, 127b/10, 127b/14, 131b/06, 131b/15, 131b/16, 132b/02, 132b/15, 133b/03, 133b/10, 134a/13, 134a/14, 134a/18, 134b/12, 135a/07,

135a/09, 135a/16, 135b/06, 135b/08, 135b/10, 136a/16, 136a/17, 136b/05, 136b/18, 137a/06, 137a/16, 137b/07, 137b/08, 138b/06, 138b/08, 138b/09, 138b/14, 139b/06, 139b/18, 139b/18, 139b/20, 139b/21, 140a/17, 140b/09, 140b/09, 141a/20, 141b/18, 142b/06, 143b/03, 144a/18

i.-mek-çün 126a/17, 127a/21, 130b/11

i.-mek-ile (it-meg-ile) 26b/16

i.-mek gibi 102b/11, 123b/20, 123b/21, 125a/13, 125a/13, 133b/14, 133b/16

i.-mek üzerine 138b/05, 142b/18

i.-mekde 5b/05, 6b/06, 8b/03, 8b/21, 14b/09, 25a/09, 27b/05, 27b/06, 30a/10, 36a/14, 36a/15, 36a/16, 36a/17, 36b/17, 36b/18, 37b/20, 37b/20, 38b/09, 39a/12, 39a/19, 41b/07, 42a/02, 42a/03, 42a/03, 43b/12, 46a/18, 46b/06, 49a/02, 49a/07, 49a/19, 50b/07, 51a/04, 53a/08, 56a/10, 58b/08, 58b/13, 58b/13, 59b/14, 59b/14, 70b/03, 74b/15, 77a/14, 77b/21, 78a/06, 78a/15, 78a/19, 79a/02, 79a/20, 80a/07, 80b/21, 84a/04, 84a/09, 87a/07, 87a/08, 87a/09, 88b/07, 90a/16, 95b/03, 95b/09, 97b/12, 97b/12, 98a/06, 98a/07, 100b/20, 101a/01, 103b/15, 106a/15, 110a/03, 111b/04, 111b/05, 111b/06, 111b/11, 111b/14, 112a/05, 113b/11, 113b/11, 113b/12, 113b/13, 113b/13, 114b/04, 118a/21, 118b/04, 121a/01, 121b/21, 122a/03, 122a/10, 122a/12, 122b/14, 123a/08, 123a/09, 123a/13, 123b/17, 123b/21, 124a/14, 124a/14, 124b/06, 124b/20, 125a/05, 125a/05, 125a/07, 125a/11, 125a/12, 125a/13, 125a/19, 125a/20, 126a/03, 126a/07, 126a/12, 126a/16, 127a/07, 127b/10, 128b/04, 128b/16, 129a/10, 130b/03, 132a/08, 132b/14, 133a/04, 133a/05, 133a/06, 133b/15, 134a/14, 135a/03, 135a/04, 135a/19, 135b/09, 135b/09, 135b/17, 136a/01, 137a/21, 138b/02, 138b/10, 138b/15, 138b/15, 139a/17, 139b/14, 140a/16, 141a/11, 141a/12, 141b/03, 142b/02, 142b/13, 142b/14, 143a/14, 144a/04

i.-mekdedür 4a/20, 89a/14, 126a/10

i.-mekden 4a/11, 13b/16, 14b/18, 15a/01, 15a/02, 22a/14, 23b/05, 26b/17, 28b/18, 30b/10, 37a/19, 38b/02, 39a/20, 39a/20, 40a/09, 44b/12, 44b/12, 44b/13, 44b/15, 45b/14, 47b/20, 49b/09, 58b/18, 63b/17, 67a/03, 70b/16, 74b/16, 77a/03, 78b/08, 79a/03, 80a/15, 82b/17, 83a/07, 83a/10, 85b/03, 86b/07, 87b/10, 91b/09, 104b/15, 106b/07, 114a/01, 121b/13, 123a/20, 123b/13, 123b/19, 123b/19, 123b/19, 125b/09, 125b/19, 127b/05, 132a/07, 132a/15, 132b/10, 135a/18, 136b/04, 136b/19, 137b/12, 138a/02, 141b/10, 141b/15, 142a/21

i.-mekden ġayrı 31a/15, 121b/13, 133b/18, 141a/08

i.-mekden ṣoñra 137b/05

i.-mekdür 1b/13, 3b/09, 44b/04, 51b/06, 61a/12, 66b/17, 69b/06, 76a/21, 76b/17, 80a/03, 80a/08, 80a/08, 80a/09, 80a/13,

80b/11, 80b/11, 93b/15, 110a/08, 121b/03, 124b/20, 125a/16, 129a/07, 129a/08, 129a/10, 129a/14, 133b/17, 140a/21, 141b/21

i.-meleri 39a/16

i.-meleridür 127a/13

i.-melerine 98b/08

i.-melerini 96a/02

i.-melü 31a/12

i.-memeg-ile 13a/06, 13a/07, 17b/06, 125b/15

i.-memege 59b/11, 133b/11

i.-memegi 101a/14

i.-memek 36b/12, 105b/08, 105b/09, 121a/07, 121b/13, 125a/01, 125a/06, 126b/19, 127b/11, 128b/07, 133b/04, 134a/12, 134a/15, 134a/19, 137b/13

i.-memekdür 76b/02, 76b/05, 129a/09, 134a/02

i.-memesinden 62a/19

i.-memiş 15a/06, 15a/07, 44a/06, 104a/04

i.-memişdür 20a/10, 57a/15

i.-mese 21b/11, 36a/06, 41a/07, 65a/15, 76b/21, 81a/04, 100b/11, 136a/01

i.-meseler 36b/02

i.-mesi 112a/03, 138a/14

i.-mesi-y-içün 121b/20

i.-mesi-y-ile 47b/17

i.-mesin 8b/05, 50a/12, 67b/06, 112b/18, 115b/09

i.-mesinde 82a/14, 88a/19, 133b/16

i.-mesinden 46b/02, 128a/01

i.-mesine 36b/01, 45a/13, 81b/17, 83b/19, 97a/05, 121b/08

i.-mesini 95b/16, 118a/12, 135a/17

i.-mesinüñ 54a/13, 119b/15

i.-mesün 67b/15

i.-meye 5b/10, 6b/14, 7a/03, 14b/12, 20b/13, 21b/10, 22b/08, 22b/12, 22b/18, 23a/01, 24b/02, 24b/03, 25b/01, 30b/03, 31a/04, 34a/16, 40b/07, 45b/08, 48a/17, 48b/06, 48b/08, 48b/18, 49b/07, 49b/08, 50a/05, 58a/18, 61b/02, 62a/02, 64a/05, 67b/02, 69b/09, 69b/14, 73a/14, 75a/21, 75b/17, 77b/14, 78a/18, 79b/12, 81b/15, 82b/03, 83a/10, 84a/03, 84b/19, 84b/20, 85a/01, 85a/06, 85a/08, 85a/11, 85a/13, 85a/16, 85a/17, 85a/18, 85a/19, 85a/21, 85b/04, 85b/07, 85b/13, 86b/04, 86b/05, 86b/14, 86b/16, 86b/16, 86b/17, 86b/20, 87a/09, 87a/11, 88b/03, 95a/04, 104a/08, 105a/18, 110b/19, 121a/09, 123a/11, 123a/11, 123a/21, 124b/01, 124b/04, 125a/11, 125a/11, 125a/14, 125a/15, 127a/15, 127a/17, 127b/15, 128a/13, 128b/20, 129a/01, 129a/15, 130b/01, 132a/10, 132a/20, 136b/13, 139a/08, 139a/18, 139a/21, 139b/09, 140b/19, 140b/21, 141b/09, 141b/14, 141b/15, 142a/15, 142a/16

i.-meyeler 6b/06, 26b/02, 81b/12, 81b/14, 82a/08, 82b/02, 84a/06, 88b/01, 126a/11, 126a/19, 140a/13

i.-meyen 85a/21, 85b/03, 133a/03, 143a/01

i.-meyevüz 37a/17, 51a/09

i.-meyince 5b/09, 12b/11, 18b/09, 85a/08, 85a/13, 124b/21, 125a/01

i.-meyüp 7b/03, 46b/07, 48a/14, 76b/17, 79b/08, 94b/13, 95a/10, 113b/14, 119b/15, 123a/13, 125b/15, 128b/21

i.-mez 12a/20, 12b/05, 14a/15, 14a/17, 14b/08, 18a/13, 18a/14, 34a/21, 34b/16, 34b/17, 39a/17, 39a/19, 40b/12, 40b/14, 49a/06, 50a/08, 50b/08, 50b/08, 53a/13, 54b/12, 56a/11, 62a/06, 64a/19, 65b/11, 67b/01, 69b/12, 70b/08, 73a/13, 78a/06, 78b/13, 81a/20, 93a/12, 93a/14, 100b/11, 100b/12, 101b/01, 103b/04, 105a/09, 105a/11, 105b/14, 127a/05, 128b/11, 131a/06, 131b/07, 133a/16, 136b/02, 136b/21, 137a/14, 140b/10

i.-mez-idi 57b/10, 81b/15, 90b/19, 96a/14

i.-mez-ise 92b/20, 103b/05

i.-mezden 63b/14

i.-mezden öñden 49b/21, 50a/01, 50a/02, 140a/19

i.-mezem 60b/20

i.-mezler 16b/06, 17b/07, 17b/12, 27a/07, 28b/12, 30b/06, 30b/08, 30b/09, 35b/03, 71a/18, 71b/19, 104b/12, 104b/13, 104b/14, 105a/05, 113b/18, 114b/20, 116b/20, 117a/16, 123b/10, 129b/11, 132a/15

i.-mezler-idi 18b/14, 84a/19, 91a/19, 91a/20

i.-mezsizin 71a/14, 71a/14, 86a/16, 113b/14, 135a/20, 135b/03, 135b/04

i.-miş 17a/02, 17b/18, 17b/19, 22b/02, 29a/10, 30a/04, 30b/01, 40a/10, 40b/12, 42a/20, 42b/19, 60b/14, 61a/01, 61b/16, 64a/11, 65a/17, 69a/14, 69a/19, 70a/11, 78b/16, 87a/21, 87b/11, 102a/19, 108a/09, 108a/21, 113a/11, 117a/03, 117a/05, 119b/03, 121b/10, 124b/10, 124b/11, 126a/18, 127b/05, 138a/10, 138a/11, 138a/11, 140b/11, 140b/19, 141a/11, 143a/07, 143a/21, 144a/05

i.-miş-idi 50b/10, 74a/02

i.-miş-idük 27a/18, 27a/19

i.-mişdür 6a/12, 7a/14, 11a/06, 11a/07, 11a/08, 35b/10, 40b/06, 41a/14, 47b/17, 52a/20, 54b/14, 63b/21, 66b/12, 68a/20, 70b/06, 73a/01, 87a/14, 92b/09, 100a/14, 107b/08, 119b/06, 125a/10, 131b/18, 132b/04

i.-mişler-idi 48b/20, 119b/21

i.-mişler-ise 129a/01

i.-mişlerdür 6b/02, 7b/14, 9a/15, 10b/06, 15a/10, 32b/06, 37a/03, 37b/11, 37b/21, 44b/09, 62b/05, 62b/06, 70a/20, 126a/20, 137b/19, 138a/01

i.-mişüz 30a/21, 51a/19, 62a/21, 65b/19, 89a/15, 95a/20

i.-mişüzdür 19b/10, 51a/18

i.-se 5a/16, 5a/16, 5b/07, 9a/12, 12b/04, 24b/14, 49a/14, 49a/17, 49a/19, 49b/04, 53a/15, 56b/14, 57b/09, 61b/20, 66b/06, 67a/20, 68a/10, 68b/02, 68b/14, 68b/15, 69a/05, 69a/18, 70a/02, 70b/15, 70b/20, 71a/03, 71a/04, 74a/04, 75a/14, 76b/20, 78a/04, 81a/14, 83b/05, 87a/19, 87a/20,

87b/01, 88a/14, 99a/10, 99a/12, 100a/11, 103b/11, 120a/06, 121b/05, 123a/03, 125a/05, 126b/11, 128a/01, 128a/02, 131a/09, 132b/19, 132b/19, 135b/21, 138a/06, 140a/19

i.-seler 17b/18, 55b/13, 55b/14, 57b/07, 57b/17, 85a/02, 90b/20, 97b/05, 116a/11, 142a/02

i.-señüz 133a/01

i.-sün 63b/01, 68a/13, 68a/15, 144a/20

i.-süz 82b/08

i.-ügine (idügine) 50b/02

i.-üñ (idüñ) 57a/07, 87b/18, 132b/03

i.-üp (idüp) 4a/18, 7a/11, 10a/18, 10b/04, 13a/05, 13a/06, 13b/02, 13b/08, 13b/09, 13b/10, 18a/14, 20b/12, 22a/06, 24a/20, 24b/06, 27b/10, 29a/01, 29a/02, 30a/09, 30b/13, 31a/16, 32a/14, 34b/04, 35b/15, 38b/04, 40b/14, 42b/02, 43b/14, 43b/21, 45a/14, 45b/08, 45b/14, 46a/05, 46a/07, 47a/01, 47a/06, 47a/16, 47b/03, 48a/06, 48a/16, 48b/06, 49a/07, 49b/02, 50a/12, 50a/15, 50b/07, 50b/15, 50b/19, 50b/21, 51a/04, 51a/10, 53a/21, 54a/06, 55a/14, 57a/20, 57b/10, 57b/11, 57b/18, 58a/07, 58b/17, 59a/05, 59b/02, 60a/04, 60b/06, 60b/07, 60b/10, 60b/16, 62b/13, 63b/03, 64b/02, 65b/08, 66a/06, 66a/12, 66b/01, 66b/09, 66b/15, 67a/20, 67b/03, 67b/08, 68a/12, 68b/16, 69a/21, 69b/20, 71a/11, 71b/11, 72a/12, 72a/12, 72a/15, 72b/21, 73a/13, 75a/21, 76a/12, 77b/17, 78a/03, 78a/06, 78b/02, 78b/17, 79b/08, 79b/11, 79b/12, 79b/17, 79b/17, 79b/18, 80a/13, 81a/14, 81b/16, 82a/09, 82b/02, 82b/09, 83a/06, 83a/18, 83b/08, 83b/09, 84a/08, 84a/14, 84b/08, 85a/03, 88a/06, 88b/01, 89a/02, 89a/03, 91b/04, 92a/02, 92b/01, 94b/15, 95a/01, 98a/04, 99a/12, 100b/20, 101a/03, 101a/15, 102a/20, 103a/16, 103a/21, 103b/09, 104a/15, 104b/06, 105a/02, 105a/09, 105a/16, 106a/07, 106b/12, 107b/20, 108a/03, 108b/08, 109b/19, 110a/02, 114b/03, 114b/20, 117a/02, 119b/08, 119b/19, 121a/07, 122a/12, 123b/14, 125a/02, 125b/19, 126a/08, 126a/12, 126b/15, 127a/17, 127a/21, 128a/10, 128b/20, 129a/06, 129a/14, 129a/17, 129b/03, 130b/20, 131b/19, 132a/10, 132a/18, 133b/14, 133b/15, 133b/16, 134a/02, 135a/21, 135b/15, 136b/08, 137a/02, 137a/19, 138a/05, 138a/07, 138a/08, 138a/19, 138b/12, 140b/08, 140b/13, 141b/02, 141b/13, 142a/07, 142a/21, 142b/04, 143a/15, 143b/04

[=2457]

ʿ**adāvet it-** 140a/05

ʿ**add it-** 2a/08, 8a/14, 14a/11, 15b/04, 15b/12, 18b/18, 25b/11, 31a/09, 45b/03, 51a/19, 67a/19, 77b/17, 79b/17, 81a/17, 87b/05, 94b/08, 94b/20, 99b/17, 107b/16, 113a/21, 114b/10, 114b/20, 115a/05, 129a/15, 131a/09, 133b/03, 134a/15, 144a/13

ʿ**ādet it-** 45b/02

ʿ**adl it-** 110a/02, 120a/20, 121a/01, 122a/10

āġāz it- 81b/07

aḫẕ it- 45b/17

ʿāʾid it- 127a/21

aḳżā it- 72a/13, 73b/18

ʿār it- 61a/12, 74b/16

ārāste it- 78b/17

aʿrāż it- 5a/09, 6a/15, 13b/02, 27b/19, 45a/18, 48a/18, 50a/16, 60b/06, 75b/13, 84a/03, 94b/18, 125b/08, 127b/13, 141b/10, 144a/05, 144a/05

aʿrāż ve mufāraḳat it- 141b/13

ʿarż it- 49b/06, 51a/07, 57a/07, 137b/16

ārzū it- 46b/03, 65a/15

aṣfā it- 44b/12

āṣikārā it- 123b/14

āṣikārā itmedükden ṣoñra 137a/01

aṣikare it- 82b/03, 128b/21, 137a/02

āṣinā it- 103b/04

ʿavdet it- 31a/16, 53a/15, 68b/16, 97a/05

ʿavdet itdükden ṣoñra 120a/11

ʿayb it- 57b/11

az it- 83a/20

ʿaẓīm-i ġıbṭa it- 10b/19

ʿazl it- 116b/01

azıḳ it- 88a/18

baḫīl ve taḳṣīr it- 39a/20

baḫṣ it- 2a/16, 98b/20, 129a/09, 132b/07

baḫṣ ve mücādele it- 141b/14

bend it- 121b/03

bend itmekden ġayrı 121b/13

bevl it- 60a/09

beyʿ it- 59a/15

beyān it- 4a/20, 20a/10, 22a/11, 27a/19, 27b/07, 38a/03, 43b/08, 85a/10, 92a/08, 101b/16, 126a/10, 141b/19

beẕl-i māl it- 132a/12

beẕl-i nefs it- 77a/12

beẕl-i vüsʿ it- 36a/05

beẕl it- 28a/15, 112a/10, 116a/18, 126a/08, 126a/18, 129a/14, 130a/19

beẕl ve fedā it- 127b/21

beẕl ve ṣarf it- 112a/12

buḫl it- 136b/21

bī-edeblik it- 83a/11

bī-ḫōd it- 102b/08

binā it- 77a/02, 77a/03, 106b/12

biẕā it- 143b/13

böyük it- 137b/20

cebr ve ikrāh it- 75b/05

cefā it- 88a/18

cehd-i belīġ it- 87a/08

cehd it- 85a/10, 126a/04, 127b/14, 128a/15, 129a/10, 139a/08, 141a/18, 142a/07

cehd ve saʿy it- 105b/09

cemʿ-ı māl it- 28b/15

cemʿ it- 9b/15, 29a/02, 39a/17, 39a/18, 47b/17, 57a/19, 64b/10, 74b/15, 88a/17, 110a/08, 111b/11, 112a/03, 116a/11, 123b/19, 133a/06, 133b/17

cemʿ ve ḥıfẓ it- 27b/08

ceng it- 60a/04, 124a/18, 124b/13, 124b/20, 126a/03, 133a/10

cevr it- 38b/15, 41b/03, 87b/10, 122b/06, 122b/10

cevr ve ẓulm it- 41b/03

ceẕb it- 68b/12, 69b/21, 100b/20, 127b/10

cimāʿ it- 114a/12

cürʾet it- 83a/10

cüzʾ-i ifnā it- 40b/08

çoḳ it- 83a/20

daḫl it- 85a/06, 85a/08

ḍarb-ı meṡel it- 137a/21

daʿvā it- 56b/20, 97a/19, 101a/20, 135a/09

daʿvet it- 10a/15, 98a/10, 109b/15

defʿ it- 36a/16, 86b/02, 93b/11, 121b/02, 123a/08, 123b/08, 138b/09, 140b/02, 141a/02

dehşet it- 50b/07

delālet it- 2b/12, 135a/02

dirīġ it- 6b/06, 79b/08

dirlik it- 130a/13

dost it- 143b/03

edā it- 36b/17, 40a/10, 40a/11, 50a/21, 66a/14, 87b/11, 91b/01, 102a/11, 133b/01, 135a/07, 143b/04

ednā it- 76a/13

emr it- 18b/14, 34a/21, 34b/02, 34b/03, 40b/11, 40b/12, 40b/14, 47b/17, 66b/15, 84a/12, 122b/21, 125a/05, 125a/14, 142a/18, 142b/01

endīşe it- 70b/20, 86b/07, 88a/17

esbāb-ı müsāʿade it- 88a/06

esīr it- 60b/17, 125a/12

etmek it- 90b/18

etmek itmek gibi 71a/12

eyülik it- 83a/11

faḫr it- 21a/02, 30b/13, 56b/17, 57a/02, 57a/03, 114a/07, 114a/07, 133b/05

faḳd it- 68b/13

farḳ it- 27a/07, 141b/04

farż it- 56b/19, 64b/03, 70a/02

fāş it- 79b/18, 123b/10, 123b/14, 126a/12

fażīḥat it- 13b/09

fażl-ı daʿvā it- 125b/15

fehm it- 15a/07, 15a/12, 35a/01, 83a/21, 85b/03

feryād it- 83a/07, 83a/08

fetḥ it- 10a/14

fevt it- 121a/07, 128a/10

fikr it- 5a/16, 17b/07, 54a/07, 68a/15, 123a/13, 123a/21, 143a/08, 143a/21

fikr ve endīşe it- 118b/07

fiʿl it- 12b/04

ġalebe it- 120a/10, 120a/12, 125a/10, 139b/17

ġaraż it- 49a/20

ġarġara it- 87a/09

ġaşb it- 26a/17

ġaybet it- 129a/01

ġazā it- 37b/20

ġażab it- 8b/01, 31a/11, 49a/19, 60a/04, 140b/08, 143b/03, 143b/03

ġażab ve töhmet it- 129a/16

ġıbṭa it- 70b/07, 83a/06, 131b/01

ġılẓet it- 86b/05

göbek it- 73b/19

gümān it- 131a/10

günāh it- 59b/11, 64a/05, 125b/09

güzīde ve muḫtār it- 105a/15

ḥabs it- 121b/13

ḫabṭ it- 132a/10

ḥaḳāret it- 115a/07

ḫalāṣ it- 56a/10

ḫalḳ it- 52a/20

ḫalṭ it- 102a/08, 123b/12, 140b/16

ḥamd-ı temcīd it- 16b/06

ḫamīr it- 71a/11

ḥaml it- 30b/19, 117a/17

ḫarāb it- 121b/11, 137b/21

ḫarc it- 76a/12, 76a/18

ḥareket it- 18b/09, 46b/02, 65a/01, 71a/18, 82a/14, 120a/05, 120a/06

ḥasebe it- 112b/09

ḥased it- 128b/13, 128b/19

ḥāṣıl it- 5b/05, 8b/11, 11a/04, 17a/18, 18a/09, 22b/12, 29a/10, 32a/09, 47a/01, 47a/02, 58a/18, 65b/08, 66a/14, 67b/08, 68a/10, 68b/15, 69a/14, 71a/11, 71b/19, 73b/16, 75a/21, 83b/03, 93a/13, 93b/06, 94b/14, 98a/14, 100a/18, 102a/11, 110b/11, 124b/11, 130a/20, 130a/20, 138a/07, 143a/18

ḥāṣıl itmek gibi 125a/13

ḥāṣıl it- 108a/18

ḥaṣr it- 51a/18

ḫasta it- 141a/17

ḥaşem it- 129b/03

ḫaṭā it- 25b/01, 104a/12

ḫatm it- 144a/18

ḥavāle it- 126b/11

ḥavālet it- 127a/15

ḫavf it- 30b/06, 30b/09, 104b/14

ḫayr it- 143a/14

ḥaẕer it- 62b/16, 83a/08, 128a/09, 137a/06, 138a/12, 140a/08

helāk it- 30b/16, 35b/02, 136a/10

heyecān ve ḥareket it- 20b/13

hezl it- 57b/10

ḥıfẓ-ı memleket it- 13a/07

ḥıfẓ it- 11a/13, 22a/20, 22a/21, 22b/02, 33b/05, 36a/14, 37b/20, 42a/15, 43b/12, 44a/21, 45a/11, 45b/11, 48a/16, 48b/17, 49b/13, 50a/04, 50a/09, 57b/19, 69b/06, 71b/14, 72a/12, 73a/10, 73a/11, 73b/20, 81b/11, 84a/01, 85a/09, 85a/11, 85b/16, 86a/12, 86b/13, 87b/01, 88b/07, 90a/16, 93b/11, 95a/01, 95b/03, 102a/19, 109b/19, 110a/03, 110b/13, 111b/14, 112b/13, 120a/07, 120b/05, 123a/13, 123b/07, 126a/16, 126a/17, 127a/04, 127a/07, 131b/16, 134b/12, 137b/08, 138b/02, 139a/07, 140a/16

ḥıfẓ ve żabṭ it- 80a/16

ḫılāl it- 87a/07

ḫıyānet it- 79b/19

hicv it- 60a/12

hidāyet it- 43b/17

ḫidmet it- 79b/10, 88a/19, 88b/17, 90a/05, 90a/06, 90b/08, 91a/19, 91a/20

ḫiffet it- 22b/18, 125a/06

ḥikāye it- 85b/04

ḥikāyet it- 57a/07, 58b/10, 97a/20, 118b/02, 137a/09, 137b/01

ḫilāf it- 17a/07, 85a/19, 121b/06, 122b/08

ḥīle it- 55b/14, 80a/05, 111b/05, 127a/21

ḥilm it- 107b/08

ḫiṭāb it- 85b/03, 129a/21, 131b/19

ḫizmet it- 15a/02, 82b/20, 127b/13, 129a/05, 141b/01

ḫōr ve ḥaḳīr it- 83a/12, 121a/13

ḫū it- 82b/06

ḫurūc it- 5b/08, 45a/13, 120a/12

ḫurūc ve ẓuhūr it- 60b/16

ḫuṭūr it- 6a/12, 131a/06

ḥükm it- 53b/13, 124a/10, 125a/15, 125a/16, 138b/16, 143b/08

ḥüsn-i riʿāyet it- 136a/01

ıḳāmat-ı ʿadl it- 33b/18

ıḳāmat it- 36b/18, 37a/19, 49a/07, 71b/19, 76b/20, 78b/12, 80b/07, 84a/11, 91a/12, 91b/09, 102a/05, 110a/14, 110a/21, 112a/17, 132b/10, 133b/10, 138b/12

ıraḳ it- 81b/01

ıṣlāḥ it- 13a/07, 19a/15, 19a/18, 88b/07, 104b/06, 121b/21, 122a/03, 141b/06, 141b/12

ıṭlāḳ it- 105a/05

iʿāde it- 48b/20

ibā ve aʿrāż it- 135b/11

ʿibādet it- 38b/09

ibṭāl it- 32b/21, 121b/09

ibtidā it- 43b/21, 117b/10

īcāb it- 75a/14, 118a/13, 123a/14, 125a/04, 132a/01

icābet it- 142b/02

īcād it- 100a/15

icrā it- 18a/07, 49a/13, 107b/13

ictihād it- 50b/21

ictināb it- 49b/21, 67b/04, 105b/17, 123b/13

ictināb ve iḥtirāz it- 127b/07

iʿdād it- 6a/11

idrāk it- 14b/09, 15a/06, 50a/08, 107b/06

ifāde it- 51a/10

ifāża it- 8b/03, 51a/11

ifnā it- 40b/07

iftirā it- 50b/10

iġmāz-ı ʿayn it- 137a/19

iġmāz it- 128b/20

iḫfā it- 140a/16

iḫlāl it- 78a/04

ihmāl it- 22a/21, 38b/04, 51a/03, 86b/07, 135b/21, 139a/21

ihmāl ve taḳṣīr it- 10a/17

ihmāl ve tekāsül it- 39a/19

iḫrāc it- 117a/15

iḫrāz it- 62a/01

iḥsān it- 100b/13, 103a/06, 103a/17, 103a/18, 104a/06, 104a/06, 105a/06, 112a/19, 122b/13, 122b/14, 142b/05, 142b/06, 142b/07

iḥsās it- 42b/06, 48b/20, 49b/04, 61b/01, 63b/20, 70b/06, 78b/02, 142a/04

iḥsās itmek gibi 7b/12

iḥsās itmek üzerine 13b/08

iḫtilāf it- 37a/19

iḫtilāṭ it- 95a/04, 135b/09, 137b/06, 137b/12, 138a/06, 142a/06

iḥtimā it- 103b/04

ihtimām it- 103a/21, 133b/16

iḫtirāʿ it- 123a/16

iḥtirāz idici 83a/04

iḥtirāz it- 7a/11, 39b/16, 48b/01, 50a/12, 76a/04, 77a/18, 79a/03, 82b/18, 85b/03, 85b/06, 85b/15, 86a/11, 95a/02, 106a/08, 124a/20, 126b/04, 129a/16, 132b/05, 136a/17, 141a/18, 142b/20

iḫtiyār it- 10a/18, 17a/02, 28a/12, 29a/03, 29b/21, 30a/04, 30a/09, 30a/10, 37b/13, 39b/04, 44b/04, 48a/16, 50a/10, 58a/07, 59a/05, 62b/06, 68b/02, 74a/03, 75b/18, 76b/17, 77a/12, 78b/02, 79a/05, 80a/02, 80a/13, 80a/17, 80b/17, 86b/16, 88b/17, 88b/18, 88b/19, 88b/20, 91b/04, 94b/06, 104a/10, 104a/10, 104a/11, 124b/07, 126b/18, 127b/03, 129b/18, 130b/12, 134a/13, 138a/08, 141a/05

iḫtiyāṭ it- 30b/03, 30b/08, 49b/09, 73b/18, 125a/11, 126a/07, 139b/14

ittifāḳ it- 22a/06

īḳāʿ it- 61a/18

iḳdām it- 11a/15, 22a/02, 26a/14, 28a/13, 49a/06, 58a/06, 58a/18, 62a/02, 62a/06, 64a/05, 77b/09, 78b/20, 80a/15, 81b/15, 95b/15, 115a/08, 121b/18, 124b/01, 124b/02, 125a/01, 126a/19, 127b/11, 132a/18, 143a/07

ikmāl it- 38a/08

ikrāh it- 106a/15

ikrām it- 81b/13, 115a/02, 123a/09, 127b/20

ikrām ve iḥsān it- 101a/01

iḳrār it- 127a/17

ikṣār it- 84b/19

iḳtibās it- 42a/20

iḳtidā it- 10a/08, 14a/07, 33b/12, 40b/12, 100b/20, 100b/21, 101a/01, 101b/09, 104a/15, 108b/02, 118a/06

iḳtidār it- 95a/11

iḳtifā it- 82a/09, 115b/14

iḳtiṣār it- 7b/03, 20b/16, 50a/05, 55a/21, 77b/12, 78a/06, 108a/03, 114b/21, 143a/05

iḳtiżā it- 1b/09, 18a/12, 18a/14, 19b/17, 23b/12, 25b/16, 26b/20, 31a/03, 35b/13, 36a/11, 43a/19, 65a/10, 71b/13, 85a/18, 88a/06, 91a/16, 95a/16, 96b/10, 98a/09, 110b/18, 113b/21, 129b/06

iʿlām it- 50a/12

ilḥāḥ-ı fāʾide it- 85a/21

ilḥāḥ it- 50a/15, 79b/21, 85a/21

ilḥāḳ it- 59b/06

ʿilm-i iʿtikād it- 54b/14

iltifāt it- 6a/19, 6b/14, 69b/12, 69b/14, 81a/20, 81b/12, 92b/20, 93a/14, 105a/09, 113b/14, 114b/20, 123a/11, 133b/11, 134a/02

iltimās it- 42a/20, 135a/17

iltizām it- 37a/17, 87a/19, 134b/15

ilzām it- 125b/08

ilzām ve iskāt it- 136b/05

imāret it- 88b/18

imtiḥān it- 142b/19

imtināʿ it- 81a/14, 105b/18, 144a/07

imtināʿ ve ictināb it- 114a/01

imtināʿ ve iḫtirāz it- 134a/05

imtiṣāl it- 78a/03

infāḳ it- 76a/11, 76a/17, 77a/14, 104b/15, 111b/11, 113a/05

inkār it- 79b/18, 132b/12

inṣāf it- 41b/09, 54a/15, 85b/01, 125b/14

intifāʿ it- 50b/12

intifāʿ it diyü 69a/11

intiḳāl it- 9b/18, 14b/08, 14b/12, 17b/18, 18a/13, 63b/21, 100a/14, 104b/09

intiḳām it- 31a/12, 56a/17, 125b/09

intiḳām itmekden ġayrı 31a/15

intizāʿ it- 113b/12

inzāl it- 33b/18, 33b/19

inzivā it- 63a/13

īrād it- 11a/07, 27b/10, 39a/21, 39b/20, 132a/07, 138a/01

irşād it- 60b/14

irtiḳā it- 100a/20

irtikāb it- 14a/15, 29a/03, 48a/17, 61a/21, 69a/19, 86b/20

īṣāl-i iḫtiyār it- 24a/06

īṣāl it- 73b/09, 111a/13, 112b/15, 136a/01

iṣbāt it- 3b/02, 3b/04, 3b/09, 15a/10, 141b/18

istiʿānet it- 33b/03, 87b/14

istīfā it- 113a/11, 142b/13

istifāde it- 17b/19, 42b/19, 50b/15

istifsār it- 74a/03, 85b/09

iştiġāset it- 42b/02

istiḫdām it- 49a/02

istiḫfāf it- 79b/17

istiḫḳāḳ-ı zuʿm it- 56b/12

istiḫrāc it- 123b/18, 124a/11

istimāʿ it- 27b/10, 44b/12, 46b/01, 133a/20, 134a/05, 137b/13, 141b/02

istiʿmāl it- 5a/06, 22a/14, 26b/04, 32b/03, 34b/05, 49a/01, 53a/01, 53b/15, 55b/12, 57b/07, 62a/19, 66b/14, 71a/14, 78a/19, 80a/09, 82a/01, 84a/09, 85a/11, 87b/06, 89a/03, 95b/21, 97b/12, 106b/07, 111b/06, 113b/17, 114b/17, 118b/05, 124b/10, 124b/15, 124b/19, 124b/20, 125a/15, 126a/08, 127b/10, 128b/06, 133a/06, 139b/20, 140b/21, 141a/10, 141b/09

istiʿmāl itdügi gibi 132a/21

istiʿmāl itmedükleri gibi 62a/20

istiʿmālet it- 77a/18, 124a/14, 135b/09, 139a/17

istīnāf it- 123a/19

istinbāṭ it- 110b/07, 124a/05

işāret it- 19b/10, 48a/06, 53b/02, 62a/21, 85a/18, 92b/09, 95a/20, 118b/08, 142a/11

işkār it- 111a/21

iştiġāl it- 83b/05

iʿṭā it- 36b/12

iṭāʿat it- 34a/16

ʿitāb it- 79b/12, 139a/21

ʿitāb ve zecr it- 135b/17

iʿtibār it- 7b/14, 22a/21, 26a/21, 40b/20, 41a/02, 53b/03, 62a/08, 110b/02, 112b/11, 118a/18, 122a/13, 124b/21, 139a/04

iʿtikād it- 55a/06, 55a/07, 108a/21, 115a/10, 127a/13

iʿtimād it- 22b/09, 29b/15, 45b/08, 84a/14, 100b/06, 119b/08, 127a/07, 131a/19, 140b/21, 144a/14

iʿtirāf it- 50a/17, 59b/12, 64a/11, 95b/15, 108a/01

itlāf it- 63b/01

ittifāḳ it- 8a/05

ʿivaż it- 36a/06, 36b/01

iẕā it- 59b/14, 130a/02, 130a/02, 141b/10, 143a/12

iżāfet it- 92a/11

iżāfet ve nisbet it- 14b/02, 104b/12

izāle it- 49a/02, 59b/10, 69b/20, 121b/01, 121b/01, 141a/11, 142a/16

iẓhār-it- 142a/01

iẓhār it- 1b/06, 8b/21, 14b/15, 14b/18, 18b/16, 22a/03, 30b/14, 31b/05, 37a/05, 39a/18, 50b/07, 57a/08, 59b/14, 70b/16, 79b/17, 80a/01, 80a/08, 81a/04, 86a/16, 98a/06, 98a/07, 100a/08, 103b/12, 117b/01, 121b/10, 128b/20, 129a/01, 132a/12, 132a/15, 133a/07, 134a/05, 134a/18, 138a/05, 138b/10, 139b/06, 139b/21, 140b/19, 141a/16, 141b/02, 141b/15

iẓhār ve setr it- 79b/11

ḳabūl it- 17b/11, 17b/12, 18a/14, 18a/20, 18b/06, 54a/13, 55a/14, 59b/11, 77a/20, 84b/01, 103b/05, 140a/13, 141b/03, 143a/21

kāhillik it- 5a/08, 132b/13

ḳahr it- 60b/05, 113a/04, 113b/13, 113b/14, 113b/15, 113b/16, 114a/01, 114a/18, 138a/04, 141a/13

ḳahr itmekden ġayrı 141a/08

ḳahr ve ḳamʿ it- 141a/12

ḳalʿ it- 64a/06

ḳamʿ it- 139b/18, 139b/18

ḳamʿ ve ḳahr it- 53a/08

ḳanāʿat it- 20b/12, 51a/09, 62b/12, 75a/21, 84a/03, 107b/20, 108a/19, 134a/19, 136b/21

ḳarār it- 105a/09, 119b/15

ḳaṣd-ı ıżrār-ı ġayr it- 0

ḳaṣd it- 84b/03, 117a/16, 126b/16, 132a/18, 143a/15

ḳasem it- 2b/12

ḳaṭʿ-ı naẓar it- 62b/13, 73a/13, 131a/05

ḳaṭʿ it- 46a/05, 56b/08, 61a/01, 84b/20, 121b/08, 121b/20, 144a/19

ḳaṭʿ ve ḳalʿ it- 73a/13

ḳatl it- 15a/14, 15a/14, 29b/02, 30b/16, 60b/20, 116b/01, 120a/05, 121b/05, 121b/09, 125a/13, 125a/19, 125a/20, 141a/14

kerem it- 112a/13, 113a/10

kesb it- 9b/08, 22b/03, 23b/04, 23b/05, 37a/11, 39a/12, 39a/19, 39b/01, 39b/03, 41b/07, 61a/19, 62b/10, 83b/11, 84a/04, 84a/11, 84a/12, 84a/17, 91b/21, 98b/13, 100b/11, 103b/09, 103b/11, 103b/15, 105a/04, 107a/02, 108a/14, 111b/04, 115a/18, 119b/21, 128a/05, 131b/15, 132b/01, 132b/02, 138b/11, 138b/14, 138b/15, 138b/15, 143a/06, 144a/04

kesr it- 6b/02, 59b/19, 66a/10

ḳısmet it- 7a/14, 35b/10

ḳıyās it- 26b/05, 53b/03

kifāyet it- 48a/03, 87a/21, 105b/14, 124b/14, 124b/14, 131b/07, 135b/01

kināyet it- 85a/16

laʿnet it- 82b/17, 140b/09

laṭīfe it- 57b/07, 57b/09, 57b/13, 57b/14, 57b/15, 57b/19, 58a/01

leẕẕet it- 130b/01

maḥāll it- 64a/19

maḫfī it- 82b/02, 123b/06, 127a/03, 134b/03, 137b/07

maḥṣūr it- 67b/03

maḥv it- 12b/11, 37a/18, 135b/19

maḳām it- 86b/04

maḳṣūr it- 5a/15, 5a/16, 5b/14, 7a/10, 24a/10, 43b/21, 44b/09, 78b/16

maʿlūm it- 66a/16, 136b/18, 140a/15, 140b/03

māyil it- 82a/08

medḥ it- 16b/02, 16b/02, 16b/06, 16b/09, 39a/16, 81a/16, 115a/01, 115a/07, 126b/08, 127a/13, 129a/17

medḥ u ṣenā it- 141b/07

medḥ ü ṣenā it- 125a/05

melāmet it- 10b/03, 29a/05, 35b/03, 50b/17, 76a/06, 81b/16, 81b/21, 82b/02, 83a/10, 125b/19, 125b/19, 144a/14

melāmet veʿitāb it- 57a/20

meleke it- 24b/06, 53b/12

memlū it- 118a/02

menʿ it- 8a/04, 30a/08, 34b/05, 36a/15, 45b/14, 48a/02, 49a/18, 51a/04, 54a/06, 74a/04, 79b/08, 80a/16, 82a/16, 82a/17, 82b/02, 82b/03, 82b/05, 82b/07, 82b/11, 82b/13, 82b/13, 83a/10, 100b/20, 102b/07, 111a/08, 121a/15, 122b/05, 137a/05, 142a/15, 142a/20, 142b/02, 142b/04

menfaʿat it- 56a/11, 70b/03, 112b/06, 112b/11, 126a/21, 127b/19

merḥamet it- 128b/11, 129b/11, 142b/08

meskenet it- 55b/13

meşveret it- 118b/04, 120a/14, 123b/09

meveddet it- 109a/05, 132a/20

meyl idici 81a/05

meyl it- 13b/16, 17b/08, 24b/03, 45b/14, 65b/12, 76b/21, 97b/05, 106a/07, 116b/21, 117a/14, 118a/12, 123b/13, 133a/04, 139a/08

meyl ve tefażżul it- 40b/18

meẕemmet it- 81a/16

minnet it- 80a/21

minnet itmek gibi 125a/13

minnetlü it- 135b/06, 135b/08

muʿāhede it- 105a/06

muʿāhede itdükleri gibi 105a/06

muʾāḫeẕe veʿitāb it- 45a/14

muʾāḫeẕe ve zecr it- 81b/06

muʿālece it- 50b/02, 52b/06, 137a/17

muʿāmele it- 88b/05, 103a/20, 104b/12, 124a/15, 125b/10, 125b/14, 125b/16, 132b/04, 136b/13

muʿāşere ve muḫālaṭa it- 93b/02

muʿaṭṭal it- 44a/06

muʿāvenet it- 89b/11, 89b/12, 90a/03, 90a/10, 90a/11, 99a/09, 113a/18, 114a/02, 114a/21, 121a/01, 131a/21

mufāraḳat it- 9a/12, 101b/01, 123a/03, 143a/01

mufāraḳat itmezden öñden 63b/14

muḥabbet it- 4a/18, 35b/01, 79a/03, 100a/11, 101a/12, 101a/14, 103b/01, 105a/11, 115a/02, 117b/21, 126a/19

muḥabbet ve inḳıyād it- 24a/20

muḥabbet ve muvānese it- 98b/08

muḥabbet ve taʿẓīm it- 101b/21

muḥabbetsüzlik it- 69a/04

muḥāfıẓ it- 73a/08, 73a/08

muḥākāt ve mümāṣil it- 27b/15

muḥālefet it- 6b/02, 113a/03, 129a/06

muḥālif it- 49b/07

muḥarebe it- 124b/04

muḥāṣame it- 114b/15, 119b/03

muḥasebe-i nefs it- 143a/07

muḥkem it- 52b/15

muḳarrar it- 85a/13, 117a/05, 127b/05

muḳāvemet it- 23a/18, 119a/21, 119b/05, 123b/17, 126a/06

muḳtedā it- 16a/01

muṣāḥabet it- 85b/07

muṣāḥabet ve muḥālaṭa it- 141b/01

muṣāḥabet ve mücālese it- 141b/14

musaḫḫar it- 15a/01

mutābaʿat itmek gibi 9a/15, 66b/06, 133b/16

muṭahhir ve pāk it- 34b/18

muṭīʿ it- 78a/06, 115a/14

muvāfaḳat it- 126b/15, 129a/07, 133b/14, 135a/21, 137a/16, 142a/07

muvāsāt ve muvāfaḳat it- 142b/06

muvāżaʿa it- 112a/14

mużāʿaf it- 112a/13

mübādere it- 133b/15

mübālaġa it- 16a/12, 20a/09, 32b/06, 49a/19, 52b/19, 59b/15, 85b/13, 95b/09, 126a/16, 134a/14

mübālaġa itmek gibi 123b/21

mübālāt it- 22b/08, 28b/12, 65b/11, 73a/13, 128b/19

mübālāt ve iltifāt it- 141b/09

mübāşeret it- 49a/17, 75a/15

mücādele it- 133a/12, 136a/18, 136a/20, 136b/02, 144a/15

mücāhede it- 105a/16

mücāmele ve iḥsān it- 139a/17

müdāvāt ve ʿilāc it- 52b/08

müdāvemet it- 136a/12

müfāḫare it- 56b/21, 57a/03, 114a/07

müheyyā it- 50a/01, 90b/18, 123b/19, 125a/07

mühmel it- 133b/04

mühmil it- 121a/07

mükāfāt it- 36b/02

müḳāleme it- 125b/19

mülāʿabe it- 130b/20

mülāḥaẓa it- 25b/19, 34b/17, 68a/13, 127b/01, 143b/01

mülāzemet it- 23b/01, 84a/08, 84b/15, 94b/08, 106a/10, 126b/02

münāḳaşa it- 47a/06, 128a/02

münāḳaşa ve müżāyaḳa it- 31a/04

münezzeh it- 65a/09

müntaḳil it- 14a/17

müsāʿade it- 123a/17, 133b/14, 135a/11

müsāʿade ve muvāfaḳat it- 49b/09

müsaʿīde it- 13b/14

müstaḳīm it- 84b/06

müşāhede it- 56b/14, 59b/21, 68b/17, 118b/09, 119b/06, 124a/02, 134b/06, 134b/07, 141a/11, 142a/02

müşāhede itmek üzerine 9b/19

mütesāvī it- 120a/21

müzāḥame it- 64b/21

naḳl it- 11a/06, 11a/08, 37b/11, 63a/06, 74a/15, 79a/14, 109b/05, 116b/16, 120b/15, 126b/21, 137b/15, 138a/06, 142b/14

nakż it- 1b/13

naṣb it- 101a/15, 120a/16

naṣīḥat it- 141b/01

naẓar it- 8a/19, 13a/05, 13a/06, 47a/14, 47a/16, 48b/06, 55a/16, 57b/01, 58b/18, 69a/05, 72b/05, 73a/05, 74b/05, 78b/12, 78b/17, 79a/14, 83a/16, 83b/09, 84a/13, 86b/14, 86b/17, 93a/12, 118a/05, 119a/12, 120a/19, 121a/02, 121b/14, 121b/15, 124a/03, 125a/02, 127b/02, 131b/06, 133a/03, 133a/12, 133a/19, 142a/14

nefret it- 102a/20

nesne it- 121b/13

neşr it- 135a/04, 140a/17

neşr itmezden öñden 140a/19

neẕr it- 49a/21

nikāḥ it- 71b/11

nisbet it- 5b/07, 30b/09, 30b/10, 30b/15, 31b/07, 43a/18, 59b/07, 60b/08, 81b/14, 97b/11, 113a/21, 126b/10, 128a/14, 136b/13, 143b/16

nisbet ve iżāfet it- 64b/12

niyyet it- 104a/04

oġurlıḳ it- 74b/17

pāk it- 5b/09, 5b/10, 15b/21, 80b/21, 83b/21, 86b/09, 87a/08, 87a/09, 135b/15

pāk itmek üzerine 43b/02

perākende it- 138a/14

raġbet it- 58a/21, 59a/19, 65a/17, 77b/14, 128b/13, 131a/14, 135a/01

raḥm it- 10b/04, 35b/03

rast it- 25a/19

redāyet it- 67a/03

redd it- 43b/14, 51b/06, 73a/16

riʿāyet it- 25b/16, 46a/18, 50b/08, 51a/08, 55a/18, 59b/02, 67a/20, 72a/12, 72a/15, 73a/01, 73b/19, 75b/14, 85b/18, 88b/02, 99b/15, 102a/15, 108a/04, 109b/19, 110a/04, 119b/14, 121a/21, 122a/12, 124a/21, 128a/19, 132b/06, 133a/05, 134a/14, 135b/19, 139b/07

riʿāyet itmekden ṣoñra 40a/09

rivāyet it- 44b/13, 44b/15, 60b/15, 61a/16, 140b/12

riyāset it- 116b/01, 116b/01

riyāżāt-ı taʿlīm it- 38b/02

rücūʿ it- 14a/19, 32a/14, 45b/08, 55a/11, 63b/03, 86a/17

ṣābit ve bāḳī it- 132b/20

ṣabr it- 79b/11, 82b/06, 85a/04, 105a/18, 128b/21, 142a/09, 142a/10

ṣadāḳat it- 134a/04

ṣarf it- 5b/04

ṣarf it- 5b/20, 6b/06, 10a/19, 11a/11, 28a/15, 66a/12, 66a/15, 66b/17, 66b/20, 69b/09, 71a/14, 72b/21, 75b/17, 75b/21,

83a/19, 105a/17, 105b/08, 113a/01, 121b/21, 122a/01, 122a/03, 124a/14, 126a/12, 129a/14, 132b/19

ṣarf itmeg-ile 26b/16

ṣarf ve ʿavḳ it- 75b/06

ṣarf ve beẕl it- 35b/16

ṣarīḥ it- 81b/14

saʿy-ı cemīl it- 58b/19

saʿy it- 5a/08, 48a/13, 50b/19, 66b/06, 87a/20, 128a/18, 133b/15, 142a/12, 142a/16

sebḳat it- 5b/07, 49a/14, 85a/03, 87a/11

sefāhet it- 136b/04, 144a/12

sefer it- 94b/12

sehv it- 127a/17

selb it- 107b/21

setr it- 66b/01, 78a/15, 126a/12

seyr it- 61a/18

ṣıla-ı raḥm it- 78a/21

sirāyet it- 21b/10, 73a/14, 83a/06, 95b/16, 119b/19, 121b/20, 121b/21, 122a/04

sirāyet ve intiḳāl it- 57a/15

siyāset it- 77b/21, 79a/02, 117b/16, 117b/18, 118a/01, 118a/04, 139b/14

suʾāl it- 85a/02, 127b/11, 129b/06, 129b/07, 143a/15

suvāl it- 50a/15

sükūn it- 82b/15

sülūk it- 25a/09, 35b/15

ṣāyiʿ ve fāş it- 135a/03

şecāʿat ve bahādırlıḳ it- 125a/05

şefḳat it- 80a/21

şehādet it- 27b/11

şekk it- 68a/10, 137a/14

şerḥ it- 55b/01, 65b/19, 70b/12, 89a/14, 95b/16, 115b/07, 117b/10

şerīk it- 24a/11, 85a/08

şetm it- 34b/04

şikāyet it- 28b/14, 79b/18, 128a/13

şükr it- 87b/05, 101b/02, 132b/11, 132b/19, 133a/01, 133a/03

şürūʿ it- 17a/02, 43b/16, 57b/17, 84a/07

taʿaccüb it- 27b/10, 47a/13, 58b/15

taʿaddī it- 21b/11, 121a/04

taʿaddī ve intiḳāl it- 21b/08

taʿarruż it- 46a/07, 113b/18, 140b/09, 140b/13

taʿbīr it- 68a/20, 131b/18

taʿcīl it- 99b/03

taʿdīl ve teskīn it- 53a/03

tafḍīl it- 95a/21, 98a/13, 104a/08

tafṣīl it- 53b/02

taġyīr it- 18b/10

taḥammül it- 46a/04, 49b/13, 58a/06, 140a/02

taḫayyül it- 29b/09, 107b/20

ṭāhir ve pāk it- 22b/02

taḫḳīr it- 136b/07

taḥrīk it- 16b/19, 22b/16, 34b/04, 48b/18, 49a/04, 61a/20, 82b/20, 83a/11, 83b/19, 84a/09, 89a/02, 98a/11, 109b/20, 126b/19

taḥrīż it- 40b/14, 109b/20, 142a/21

taḥṣīl iderem diyü 131a/10

taḥṣīl it- 10a/16, 15b/21, 17b/18, 28b/08, 37a/12, 44a/21, 47b/04, 48b/21,

49a/07, 59b/21, 66b/12, 67b/15, 78a/06, 90b/17, 112a/05, 113a/08, 118a/21, 132a/08, 135a/19, 140b/04, 144a/20

taḫṣīl ve iktisāb it- 59a/11

taḫṣīṣ it- 138b/06

taḫyīr it- 42a/04

taḫẕīr it- 81b/17

taḳdīm it- 88b/03, 88b/04

taḳdīm ve ḫayr it- 42a/02

taḳdīr it- 38b/21, 40b/06, 113b/02

taḳrīr it- 27a/18, 30a/21, 64a/14, 64b/02, 74a/07, 81a/19, 82b/08, 83b/03, 83b/05, 89a/15, 90b/09, 92b/01, 94b/03, 94b/04, 99b/10, 106b/16, 117b/04, 129a/08, 131b/15, 133b/02, 139a/10

taḳrīr ve beyān it- 26b/05

taḳsīm it- 8a/12, 122a/12

taḳṣīr it- 76a/07, 88b/03, 99a/10, 99a/12, 99a/12, 125a/11, 126a/11, 128b/07, 144a/03

taḳṣīr ve isrāf it- 76b/17

ṭaleb-i ḥaḳḳ it- 106a/09

ṭaleb it- 5b/04, 23b/14, 24b/02, 28b/02, 30a/10, 38b/16, 38b/17, 42a/18, 47b/20, 48a/01, 48a/04, 48a/05, 48a/13, 48b/06, 50a/05, 54b/12, 58b/08, 60b/06, 69b/05, 75b/17, 76a/15, 76a/21, 79a/20, 80a/03, 80a/07, 87b/18, 91a/07, 92a/02, 95a/10, 95b/19, 99a/11, 99b/02, 99b/03, 105a/02, 108b/16, 113b/09, 113b/11, 113b/11, 113b/12, 114b/06, 115a/12, 118a/11, 123a/11, 123a/20, 123b/08, 124a/14, 126a/07, 127b/14, 127b/15, 127b/17, 127b/18, 128a/06, 128a/06, 129a/10, 129a/12, 130b/11, 132a/16, 133b/01, 134b/13, 135a/20, 136a/16, 136b/19, 139b/03, 139b/09, 140a/21, 142a/16, 143a/03

taʿlīm it- 81a/13

ṭamaʿ it- 67b/01, 67b/02, 67b/12, 69a/11, 69a/18, 128a/01, 128b/15

tamām-ı teʿaḳḳul it- 26b/17

tamām-ı tecrübe itdükden şoñra 87b/13

tamām it- 84b/14, 84b/21, 87a/02

tamām ve şerīf bāḳī it- 63b/08

taʿn it- 136b/08

ṭarḥ it- 106a/11

taṣarruf it- 77b/16, 94b/15, 109a/07, 109a/08

taṣavvur it- 7a/04, 25b/16, 30b/01, 34b/16, 39a/11, 66b/02, 88a/14, 115b/20, 115b/21, 117a/02, 117a/06

taṣavvur itdügi gibi 65a/13

taṣḥīḥ it- 138b/06

taṣrīḥ it- 85a/16

taṣvīr it- 66b/08

taʿyīn it- 39a/01, 88b/05, 121a/03

taʿẕīm it- 95b/09

teʿaḳḳul it- 19b/01

teʿaṣṣub ve ʿinād it- 116b/17

tebevvül it- 65a/02

tecāvüz it- 24b/14, 48a/14, 50b/08, 57b/17, 60b/06, 61b/02, 66a/20, 88a/05, 110b/19, 121a/09, 125b/15

tecāvüz itmeg-ile 26b/13

tecdīd it- 98b/07

tecennüb ve iḥtirāz it- 52b/16, 61a/20

tecrübe it- 132b/07, 138a/10

tecvīz it- 49b/08, 78b/13

tedārik it- 100a/17

tedbīr it- 72a/15, 73b/05, 124b/06, 130a/06

tedebbür it- 71a/04

teʾdīb it- 49a/21, 81a/14

teʾemmül it- 15a/15, 42a/14, 48a/18, 54a/03, 68a/12, 68b/14, 70b/15, 124a/09, 126b/08, 132b/15, 141b/04, 143a/09

teʾemmül ve tefaḥḥuş it- 134a/02

tefaḥḥuş it- 50b/16, 50b/19, 123b/21, 132b/03, 140a/09

tefażżul ve iḥsān it- 125b/21

tefekkür it- 45b/18, 61b/17, 71a/03

tefhīm it- 83a/21

tefrīḳ it- 123b/19

teftīş it- 83b/10, 140a/10

tefvīż it- 63a/21, 88b/05

teḫāşī it- 132a/15

tehdīd it- 51a/04, 60a/09

teʾḫīr it- 57b/15, 99b/04, 99b/07, 143b/04

tehyiʾe it- 46b/06

tehẕīb it- 58b/13, 66a/10

tehẕīb itmek gibi 34b/12

teḳāʿud it- 133b/16

tekebbür it- 125b/19, 143b/18

tekellüm it- 85a/13

tekellüm ve muḥāvere it- 54a/07

teklīf it- 49b/05, 84a/06, 84a/06

tekmīl it- 23a/14, 109a/21, 142a/19

tekrār it- 81a/21

tekvīn it- 1b/05

telaffuẓ it- 136a/21

telaḳḳī it- 2a/08, 14a/06, 49b/18, 50a/20, 141a/20

telef it- 66a/04

telehhüf ve teʾessüf it- 76b/02

telḫīş it- 58b/13

teʾlīf it- 50a/07

temennī it- 70b/08

temessük it- 34a/19, 53a/13, 108a/03, 116b/20, 117b/16

temettüʿ it- 19a/21, 58b/16

temettüʿ ve intifāʿ it- 69a/10, 100b/11, 104a/15, 131a/15

temhīd it- 36a/17

temlīk it- 69a/12

temyīz it- 27b/05, 27b/06, 31a/06, 33b/17, 142b/04

tenāvül it- 86b/21

tenbīh it- 65a/16, 81a/11, 81a/12, 126b/20, 137a/21, 140a/19, 142a/18

tenbīh itdükden şoñra 137b/04

teraḳḳī it- 83a/19, 109b/16, 119b/15

terbiye it- 103a/16

terbiyet it- 42a/08, 82b/09, 84a/19, 96a/14, 100b/04, 101a/03, 103b/10

tercīḥ it- 23a/01, 37b/12, 135b/03

tercüme it- 54b/15, 63a/05, 119b/05

terġīb it- 81a/14, 82a/08

terk-i fikr it- 61b/20

terk-i iḫtilāṭ it- 141b/13

terk it- 23b/14, 62b/05, 67b/06, 80a/08, 80a/13, 86b/08, 94b/21, 95a/03, 96a/02, 97b/12, 114b/16, 114b/18, 119b/19,

119b/20, 122a/07, 122a/08, 125a/11, 127b/05, 130a/09

terk itmekden ġayrı 133b/18

tertīb-i ḥıfẓ it- 42a/03

tertīb-i riʿāyet it- 43b/16

tertīb it- 8b/05, 8b/07, 110a/05

tesellī ve teskīn it- 61b/15

teʾsīr it- 18a/19, 131b/21, 132a/01, 136a/05

teslīm it- 69a/21

tesvīd it- 37a/03

tesviye it- 33b/18

teşbīh it- 6a/09, 41a/14, 66a/06, 70a/20, 84b/08, 126a/20, 137b/19, 140b/11

teşebbüh it- 13b/10, 31a/05, 37b/21, 54a/07, 79b/03, 80b/07, 101b/10, 141b/08, 142b/10

tetebbuʿ it- 110b/13

tetebbuʿ ve tefaḥḥuş it- 132b/08, 133b/20

tevaḳḳuʿ it- 76b/05, 99b/16, 103b/05, 124b/21, 125a/01, 135a/18

tevaḳḳuf it- 87a/07, 142b/02

tevāżuʿ it- 141b/15

tevbe itdükden ṣoñra 88b/08

tevbīḫ ve taʿyīr it- 49b/02

tevbīḫ ve taʿyīr ve levm it- 49a/19

teveccüh it- 4a/11, 67a/20, 106a/07

tevehhüm it- 117a/03, 129b/03, 132a/18

tevzīʿ ve taḳsīm it- 90b/20

teʾyīd it- 25a/18

teẕekkür it- 48b/20

teẕekkür itmekden ṣoñra 137b/05

ticāret it- 104b/13

tīz it- 22a/19

tīzlik it- 56b/04

töhmet it- 50a/14, 127a/05

ʿubūr it- 46a/05

ʿuḳūbet it- 60b/10, 60b/12

un it- 71a/11

ʿuzlet it- 95a/08

ülfet it- 84b/05

vaʿde it- 84b/14, 87a/12

vaḳʿ it- 66a/19

vaṣıyyet it- 100b/13

vażʿ it- 1b/15, 26b/02, 42a/03, 92a/18, 98b/04, 108b/08, 110b/10, 138a/02

vecd it- 126b/03

vefā it- 48b/04, 90b/19, 102a/10

vefāt it- 9a/19

yād it- 8b/11, 17a/14, 45b/12

yaḳın it- 128b/04, 128b/04

yardım it- 142b/08

yaş it- 86b/16

yemīnler it- 138a/19

yir it- 137b/19, 138a/11

żabṭ it- 49b/12, 53a/21, 79a/07, 82a/09, 83a/18, 83b/19, 83b/20, 84a/02, 87a/14, 138b/08

żabṭ ve ḥıfẓ it- 28a/09

ẓāhir it- 57b/18

ẕaḫīre it- 71b/01, 74a/07, 138a/11

zāʾil it- 5b/09, 73b/10, 118b/04

żam it- 33a/08

ẓann it- 20b/09, 47a/16, 53b/20, 59b/05, 62a/12, 62a/13, 63b/06, 63b/17,

66b/12, 68a/20, 69a/12, 98a/04, 113b/20, 142a/02

żarar it- 69b/09, 112b/04, 140b/10

żarar ve ziyān it- 128a/18, 128a/19

żāyiʿ it- 47b/18, 51a/04, 58b/17, 68b/21, 140a/02, 142a/21

żāyiʿ ve isrāf it- 39a/20

zāyil it- 51a/17, 93b/13, 93b/15, 132b/14, 136b/09

zecr it- 17b/06, 140b/15

zecr ve menʿ it- 81b/02

ẕelīl it- 113b/13

ẕelīl ve ḫaḳīr it- 114b/04, 141b/21

ẕemm it- 81a/15, 82a/07

ẕikr it- 112b/18

zinā it- 80b/03

ziyād-ı ṭaleb it- 38b/16

ziyāde it- 24a/13, 48b/08, 78b/08, 81a/07, 88b/18, 103a/16, 122a/15, 128b/04, 133a/02, 135a/16, 135b/10

ẓulm it- 28b/18, 41b/04

zuʿm it- 27a/08

[=2273]

iʿṭā Ar. Verme, verilme.

i.+da 39a/12

i.+dur (infāḳ-ı iʿṭā) 39a/13

i.-ı uṣūl-i ḳavānīn 25b/12

i. it- 36b/11

i.+sında 36a/01

[=5]

iṭāʿat Ar. Verilen emre uyma, söz dinleme.

i. 23a/18, 101a/21

i.+a 78a/03, 88b/15

i.+da 100b/21

i. göster- 20b/15, 92b/06

i.+ında 77a/21

i. it- 34a/15

[=9]

ʿitāb Ar. Paylama, azarlama.

i. 35b/06, 99b/01

i.+a 99a/15

i.+da 79b/02

i. eyle- 50a/14

i.+ı 128a/12, 135b/16

i.+ıla 50b/17

i. it- 45a/14, 57a/20, 79b/12, 135b/17, 139a/21

[=13]

ʿitābnāme Ar.+Far. Birini paylamak için yazılan mektup.

i. 125a/18

[=1]

itdür- "Başkası aracılığıyla yapmak ya da başkasının yapmasına yol açmak, yapmaya zorlamak" anlamında yardımcı fiil.

i.-eler 81b/10, 82b/01, 83a/16

i.-mek 13b/14, 81b/08

i.-mek gibi 80a/11

i.-mekden 85b/15

i.-memek 88a/03

i.-meyüp 137a/02

i.-üp 80a/10

i.-ürler 69a/09

[=11]

ʿādet itdür- 83a/16

devr itdür- 69a/09

fāş itdür- 137a/02

ḥareket itdür- 13b/14, 85b/15

ḥıfẓ itdür- 81b/08

iḫtirāz itdür- 81b/10, 82b/01

intiḳāl itdür- 88a/03

nefret itdür- 80a/10

raġbet itdürmek gibi 80a/11

[=11]

iti Sert, şiddetli.

i.+dür diyü 25a/13

[=1]

iʿtibār Ar. Saygı görme ve gösterme, değer verme, kendine değer verilme.

i. 31b/18, 47a/02, 52b/12, 68b/15, 94b/14, 139a/07, 143a/18

i. (iḫtilāf-ı iʿtibār) 21b/07

i.+da 21a/18

i.+ı 25b/05, 31b/15, 41a/04, 56a/04, 73b/10, 99a/15, 112b/09, 112b/10

i.+ı-y-ıla 11b/04, 20a/20, 24b/13, 37b/10, 47a/20, 55b/19, 96a/19, 97a/09, 98b/11, 107b/07, 108a/05, 109a/20, 111a/15, 112a/14, 113b/10, 114a/17, 121b/16, 130a/10

i.+ı-y-ıladur 74b/05, 74b/06, 74b/06

i.-ı ʿadālet 32b/06

i.+ı ile 43a/18

i.+ıdur 73b/21

i.+ıla 9b/12, 21a/09, 38a/02, 41a/02, 41a/03, 41a/03, 51a/21, 73b/07, 93b/18, 100a/11, 114b/13, 115a/03

i.+ıla (naẓar-ı iʿtibār) 18b/14

i.+ında 54a/20, 54a/21

i.+ını 60b/11, 142b/19

i. it- 7b/14, 22a/21, 26a/21, 32b/07, 40b/20, 41a/02, 53b/03, 62a/08, 110b/02, 112b/11, 118a/18, 122a/13, 124b/21, 139a/04

i. ṭut- 83a/09

[=73]

iʿtidāl Ar. Aşırı olmama, tam gerektiği kadar olma, ölçülülük.

i. 11a/13, 32a/08, 32a/11, 34a/06, 38b/19, 41a/16, 57b/16, 57b/19, 73a/05, 73a/06, 73a/07, 93a/13, 99b/04

i. (ḥadd-i iʿtidāl) 13b/16

i. (ḳadr-ı iʿtidāl üzerine) 57b/09

i. (ḳānūn-ı iʿtidāl üzerine) 43b/11, 43b/11

i. (vech-i iʿtidāl üzerine) 21a/10, 24a/14

i.+a 33a/13, 43b/13, 51b/06, 73a/16, 73b/08

i. bul- 32a/12

i.+da 20b/11, 20b/15

i.+da (ḥadd-i iʿtidāl) 57b/16

i.+dan 11a/12, 51b/11, 51b/11, 53a/11, 59b/04, 120b/12, 120b/14

i.+dan (ḥadd-i iʿtidāl) 57b/17, 68b/18

i.+dan (ḳānūn-ı iʿtidāl) 43b/13

i.+de 20b/08

i.+dur (muḳteżī-i iʿtidāl) 60b/07

i. gibi 25b/05

i.+ı 73a/16, 73b/02, 85a/09, 85b/15, 85b/18, 86b/13

i.+ı (şerāyiṭ-i iʿtidāl) 45a/09

i.-ı binye üzerine 77b/12

i.-ı ḥaḳīḳī 93b/13

i.+ıla 93a/13

i.+ıla (ḳadr-ı iʿtidāl) 57b/07

i.+ın 43b/12

i.+ından 51b/06

i. ol- 8b/08

i.+uñ (mevsim-i iʿtidāl) 13a/11

[=56]

iʿtidālāt Ar. Ölçülülükler.

i.+a 38b/20

[=1]

iʿtikād Ar. İnanma, inanç.

i. 54b/11, 55a/05

i. (ʿilm-i iʿtikād it-) 54b/14

i.+a 68b/01

i. eyle- 55a/07

i.+ı 15b/20, 116b/19

i.+ı-y-ıla 53b/18

i.-ı bāṭıl 54b/08

i.-ı ḥaḳḳ 37b/21

i.+ına 116b/19

i. it- 55a/06, 55a/07, 108a/21, 115a/09, 127a/12

i.+lar gibi 37b/16

i.+ları 24a/07

i.+um 131a/12

i.+uñ 8b/15

[=20]

iʿtimād Ar. Güvenme, emniyet etme, emniyet.

i. 13b/03, 46a/11, 56b/16, 74b/10, 74b/14, 97a/06, 131a/11

i. bul- 13b/12

i.+dan 74b/11

i. eyle- 47a/03, 64a/11

i.+ı 50b/02, 97a/05, 124b/01, 134b/04, 134b/16, 137b/04

i.+ın 87b/20

i. it- 22b/09, 29b/15, 45b/08, 84a/14, 100b/06, 119b/08, 127a/07, 131a/19, 140b/20, 144a/14

i. ol- 100a/06

[=29]

iʿtirāf Ar. Bir kimsenin başkalarına söylemek istemediği bir hakikati ya da suçu artık saklamaktan vazgeçip açıklaması.

i.+dan 59a/16

i. eyle- 64a/03, 64a/10, 64a/10

i. it- 50a/17, 59b/11, 64a/11, 95b/15, 108a/01

i. üzerine 37b/02

[=10]

iʿtirāż Ar. Bir fikri, bir kararı kabul etmeyerek karşı çıkma veya bu tarzda söylenen söz.

i. 24a/19, 39b/20, 46a/20

i. (tevcīh-i iʿtirāż) 39b/20

i.+a 60b/13

i.+dan 39b/20

i. it- 39b/16

[=7]

iʿtirāżsuz Hiç karşı çıkmaksızın.

i. 63a/19

[=1]

iʿtizāl Ar. Yalnızlığı seçerek bir köşeye çekilme, uzlet etme.

i. (ehl-i iʿtizāl) 55a/09

[=1]

itlāf Ar. Mahvetme, bozma.

i.+ı 77b/11

i. it- 63b/01

[=2]

itmām Ar. Tamamlama, bitirme.

i.+da 36b/07

[=1]

iṭmīnān Ar. Emin olma, güvenlik.

i. 22b/15

i.-ı ḳalbī 137b/05

[=2]

ittibāʿ Ar. Ardı sıra gitme, tabi olma.

i. 134b/09

i.+ından 8a/07, 137a/07

[=3]

ittifāḳ Ar. Fikir birliğine varma, anlaşmaya varma.

i. 29b/07, 29b/09, 42b/21, 50b/20, 75b/18, 120a/18

i.+a 8a/14

i.+dur 119b/12

i.+ı 20b/20, 106b/20, 107a/02, 119b/04, 119b/14

i. it- 8a/05, 22a/06

i. ol- 106b/20, 119a/16, 119b/07

i.+uñ 8a/15, 11b/05

[=20]

ittifāḳāt Ar. Anlaşmalar, uyuşmalar.

i.+ından 46b/05

[=1]

ittiḥād Ar. Birleşme, bir olma.

i. 67a/12, 95b/07, 95b/17, 97b/11, 100a/02, 138b/03

i.+a (maḳām-ı ittiḥād) 6b/21

i.+da 119a/19

i.+dur (maḳām-ı ittiḥād) 38a/12

i.+dur (ṭaleb-i ittiḥād) 95b/17

i.+ı 119b/12

i.-ı ḥaḳīḳī 96b/09

i.-ı şınāʿī 95a/21

i.-ı ṭabīʿī 95b/01

i. ol- 128b/06

i.+uñ 67a/11

[=16]

ittiḫāẕ Ar. Kabul etme, … edinme, öyle sayma.

i. 67b/17

i. olın- 33b/20

[=2]

ittiṣāf Ar. Bir sıfatla sıfatlanma, muttasıf olma.

i. 1b/13, 67b/18

i.+a 16b/05

i. bul- 36b/02

i.+dur 28a/10

i.+ı 36a/21

i. üzerine 49a/12

[=7]

ittiṣāl Ar. Ulaşma, bitişme.

i. 97b/06, 129b/20

i. (esbāb-ı ittiṣāl) 38a/16

i.+dür 107a/08

[=4]

iv- Acele etmek, çabuk davranmak.

i.-me 144a/08

i.-mek göster- 141b/03

i.-mekde 23a/21

[=3]

ʿ**ivaż** Ar. Bir şeye karşılık olarak verilen ya da alınan şey, karşılık, bedel.

ʿ**i.** 122b/01, 122b/02, 132b/09, 132b/10

ʿ**i.+a** 11b/11

ʿ**i.+dan** 36a/21, 132b/11
ʿ**i. eyle-** 143b/21
ʿ**i.+ı** 36b/04, 99b/07
ʿ**i.+ın** 91b/01
ʿ**i.+ına** 36a/20
ʿ**i. irişdür-** 122a/19
ʿ**i. it-** 36a/06, 36b/01
ʿ**i. olsun diyü** 76b/03
ʿ**i.+uñ** 12a/05
ʿ**i. vir-** 94b/16, 109b/20, 116a/21
[=20]

ʿ**ivażsuz** Karşılıksız yapılan.
ʿ**i.** 141a/21, 141b/06
[=2]

īẕā Ar. Eziyet verme, etme.
i. 122b/08
i.+dan 35a/11
i. it- 59b/14, 130a/02, 130a/02, 141b/10, 143a/12
i.+sına 35a/06, 35a/08
i.+sından 141a/08
i.+ya 31a/11
[=11]

iżāʾet Ar. Aydınlatma, ışıklandırma.
i. (iḥrāḳ-ı iżāʾet) 5b/18
[=1]

iżʿāf Ar. İki katına çıkarma.
i. 112a/13
i.-ı mużāʿaf 119a/18, 119b/02
[=3]

iżāfāt Ar. İzafetler.
i.+ıla (baʿżı-ı iżāfāt) 8b/18
[=1]

iżāfet Ar. Bir şeyle diğer bir şeyi ortak bir bağla bağlama, nispet etme.
i.+de 7b/09
i. eyle- 40a/11
i.+ile 8b/06, 25b/04, 27a/05, 27a/10, 38a/02, 40b/21, 40b/21, 41a/01, 41a/01, 54b/01, 89b/03, 108b/10
i. it- 14b/02, 64b/12, 92a/11, 104b/12
i. u nisbet 16b/04
[=19]

iżāfī Ar. Geçerliliği şartlara bağlı olan, göreceli.
i. (kemāl-i iżāfī) 109b/14
i.+dendür (ḳabīl-i iżāfī) 25b/05
[=2]

iżāfiyye Ar. Bilginin göreceli olduğunu ileri süren her türlü felsefe doktrini, bağıntıcılık, görecilik.
i.+ye (ḫayrāt-ı iżāfiyye) 7a/10
[=1]

izāle Ar. Giderme, ortadan kaldırma.
i. 71b/21, 121b/11
i. eyle- 35a/13
i.-i şürūr üzerine 106b/18
i. it- 49a/02, 59b/10, 69b/20, 121b/01, 121b/01, 141a/11, 142a/16
i.+si 36b/15, 52b/13
i.+sin 88b/03
i.+sinde 53a/19
i.+sinden 36b/15
i.+sine 10b/20, 24a/10, 50a/06, 52b/09, 67a/07
i.+sini 51a/17, 53b/03, 55a/20, 57b/03
i.+sinüñ 53b/09

[=26]

izālet Bk. **izāle**

i. (muḳteżī-i izālet-i ʿillet) 43b/06

i.-i emrāż 56b/09

i.-i reẕīlet 43b/08

[=3]

ʿiẓām Ar. Büyükler, seçkin kimseler.

i. (ḥükemā-i ʿiẓām) 38a/06

i.+dan (meşāyiḫ-i ʿiẓām) 63a/06

i. olmak gibi 89b/02

[=3]

izdiḥām Ar. Kalabalık halkın bir yere fazla toplanması, yığılma.

i.+ından 126b/05

[=1]

izdivāc Ar. Evlenme, tezevvüç.

i. 113b/12

i.+dan 71b/17

i.+dur 129b/20

[=3]

izdiyād Ar. Çoğalma, artma.

i. bul- 16a/14, 99a/14

i.+da 5b/15, 119b/14

i.+ı gibi 64b/16

i.-ı ṭaleb 96b/16, 96b/16

i.+ını 58b/21

[=8]

iẓhār Ar. Açığa vurma, gösterme.

i. 27a/10, 76a/10

i. (inkār-ı iẓhār eyle-) 50a/18

i.+a 46b/02

i. eyle- 15b/13, 19b/16, 34b/14, 100b/19, 134b/03, 139b/04

i.+ı 76b/09, 121b/07

i.-ı fiʿl ol- 12a/10

i.-ı ġınā gibi 14a/04

i.-ı kifāyet 79a/21

i.-ı kitābet 16a/07

i.+ına 6b/12

i.+ında 16a/06, 28b/10

i. it- 1b/05, 8b/21, 14b/15, 14b/18, 18b/16, 22a/03, 30b/14, 31b/04, 37a/05, 39a/18, 50b/07, 57a/08, 59b/14, 70b/16, 79b/11, 79b/17, 80a/01, 80a/08, 81a/04, 85a/01, 86a/16, 98a/06, 98a/07, 100a/08, 103b/12, 117b/01, 121b/10, 128b/20, 129a/01, 132a/12, 132a/15, 133a/07, 134a/04, 134a/18, 138a/05, 138b/10, 139b/06, 139b/21, 140b/19, 141a/16, 141b/02, 141b/15, 142a/01

[=62]

iẕn Ar. Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, ruhsat, destur.

i.+i-y-ile 125a/09

[=1]

ʿizzet Ar. Hürmet, ikram.

i. 123b/09, 130b/06

i.+e 75b/03

i.+e (ḥażret-i ʿizzet) 38a/17, 76a/21, 76b/07

i.+edür (ḥażret-i ʿizzet) 7b/08

i.+i-y-ile 74a/13

i.-i vücūd 96b/06

i.+ini 60a/15

[=10]

ḳabāḥat Ar. Kusur, suç.

ḳ.+da (ġāyet-i ḳabāḥat) 77b/13

ḳ.+ı 36b/17, 58a/17, 127a/20, 140a/07

ḳ.+ıla 60a/13
ḳ.+ın 23a/11, 82b/02, 84b/02
ḳ.+ında 81b/17
ḳ.+ını 52b/13, 127a/20
ḳ.+ınuñ 67a/14
ḳ.+lara 78b/05, 78b/20
[=15]

ḳabāyıḥ Ar. Kabahatler, kötü davranışlar, kusurlar, suçlar.

ḳ. 71a/07
ḳ.+a 62a/03, 77b/09
ḳ.+da 28b/21
ḳ.+dan (şürūr-ı ḳabāyıḥ) 105b/16, 105b/18
ḳ.+ı 61a/11
ḳ.+ı (envāʿ-ı ḳabāyıḥ) 49b/15
ḳ. üzerine 38b/05
[=9]

ḳabīḥ Ar. Çirkin.

ḳ. 7a/04, 18b/18, 35b/05, 44b/08, 51a/06, 57b/02, 66a/19, 66b/04, 81a/05, 81a/16, 81b/14, 82a/21, 82b/03, 88b/11, 126b/09, 127a/16, 136b/21, 137b/15
ḳ. (fiʿl-i ḳabīḥ) 81b/16
ḳ. (ṣudūr-ı ḳabīḥ) 35b/07
ḳ.+a 5a/05
ḳ.+a (emr-i ḳabīḥ) 29b/19
ḳ.+dan 5a/03, 87b/16
ḳ.+dan (fiʿl-i ḳabīḥ) 81b/20
ḳ.+dan (irtiḳāb-ı ḳabīḥ) 23a/10
ḳ.+dur 12a/17, 36b/14, 37a/16, 40b/19, 50b/19, 75a/15, 82b/14, 119a/09, 136b/15
ḳ.+ı 42b/06
ḳ.+ı 15b/11
ḳ. ol- 9a/15, 9a/20, 48b/09, 75a/14
ḳ. ṣay- 48b/08, 66a/19
ḳ.+uñ 62a/04, 62a/06
[=45]

ḳabīḥa Ar. Yakışık almayan, çirkin davranış.

ḳ.+ya (efʿāl-ı ḳabīḥa) 59b/06, 59b/07
ḳ.+yı (ṣıfat-ı ḳabīḥa) 94b/19
[=3]

ḳabīḥıraḳ Daha çirkin.

ḳ.+ı (ḳabīḥıraġı) 70a/07
[=1]

ḳabīl Ar. Türlü, benzer.

ḳ.+den 96a/11, 107b/06
ḳ.+dendür 68b/10
ḳ.-i ʿameliyyāt 45a/12
ḳ.-i ḫayr 93a/16
ḳ.-i ifrāṭ 53b/06
ḳ.-i iżāfī 25b/05
ḳ.-i naẓariyyāt 45a/12
ḳ.-i şerr 93a/16
ḳ.+inden 15b/02, 48b/16, 76b/20, 93a/14, 93a/14, 96a/09, 100b/15, 100b/16, 100b/17, 106b/03, 106b/04
ḳ.+indendür 16b/06, 76b/19
[=1]

ḳābil Ar. Kabul eden, alıcı.

ḳ. 36b/20, 60a/01, 88b/13
ḳ.+dür 39a/10
ḳ.+dür (maʿānī-i müdrike-i ḳābil) 3b/21
ḳ.-i iḫṣā 65b/15
ḳ.-i taġyīr 18b/02, 18b/02, 18b/04, 18b/07, 18b/09

ḳ. ol- 3b/20, 5b/11, 9a/13, 17b/13, 17b/16, 20a/13, 39a/10, 63b/19, 84b/07, 136b/16

[=42]

ḳabl Ar. Önce, mukaddem.

ḳ.+inden 46b/01, 112b/12

[=2]

ḳabūl Ar. Bir şeye isteyerek ya da istemeyerek tamam deme, muvafakat etme.

ḳ. (faẕīlet-i ḳabūl eyle-) 43a/14

ḳ.+a 16a/04

ḳ. eyle- 2a/12, 81a/10

ḳ.+ı-y-ıla 74a/21

ḳ.-ı aḫlāḳ 88b/15

ḳ.-ı edeb 81a/05

ḳ.-ı edeb üzerine 106a/14

ḳ.+ına 18b/20, 19a/03

ḳ.+ında 4b/11, 18b/21

ḳ. it- 17b/11, 17b/12, 18a/14, 18a/20, 18b/06, 54a/13, 55a/14, 59b/11, 77a/20, 84b/01, 103b/04, 140a/13, 141b/03, 143a/21

ḳ. ol- 102a/13

[=27]

ḳabż Ar. Allah'ın kuluna siteminden, lutfunu esirgemesinden ileri gelen gönül daralması durumu, hissedilen sıkıntı ve darlık.

ḳ.-ı kerāhiyet getür- 50a/19

ḳ. u ġamm 17a/01

[=2]

ḳabża Ar. Kılıç, tabanca, ok gibi araçların tutulacak yeri.

ḳ.+sından 59a/01

[=1]

ḳaç Bir şeyin niceliğini soran soru sıfatı, ne kadar, nice.

ḳ. 30a/11, 47b/01

[=2]

ḳaç- 1. Birinden ya da bir şeyden kurtulmak için hızla uzaklaşmak.

ḳ.-a 35b/01

2. Karşılaşmamaya çalışmak, uzaklaşmak istemek.

ḳ.-ar 127b/13

3. Bir şeyi yapmayı istememek, kaçınmak.

ḳ.-maḳ 30a/10, 80a/07, 80a/11

ḳ.-maḳda 30a/21

ḳ.-maḳdan 30a/09

ḳ.-maḳdur 141a/04

ḳ.-up 88a/18

[=9]

ḳaçan Ne zaman, ne vakit ki.

ḳ. 2b/03, 3b/02, 5b/03, 15a/07, 20b/17, 21b/19, 24b/14, 63b/09, 68a/02, 95a/06, 95a/07, 101a/12, 138a/20, 143b/19

[=14]

ḳadar Ar. Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey derecesinde ya da büyüklüğünde olduğunu anlatır.

ḳ. 4b/11, 11a/16, 13a/19, 16a/13, 27a/07, 29a/21, 31a/06, 36b/12, 46b/05, 56a/12, 57b/01, 59b/11, 90b/14, 97b/12, 97b/18, 112b/20, 116a/13, 130b/01, 138b/12

ḳ. (-ına ḳadar) 48a/13

ḳ. (-i ḳadar) 104a/16

ḳ. (illā bu ḳadar var ki) 11a/13, 12b/10, 12b/18, 95b/10, 104b/04, 113b/21, 115b/11

ḳ.-ı żarūrī 115b/14

[=29]

ḳadd Ar. Boy.

ḳ.-ı eflec 2b/17

[=1]

ḳaddesallāhu sırrehū Ar. "Allah onun ruhunu temizlesin, katına yaklaştırsın" anlamında.

ḳ. 23a/01

[=1]

ḳadem Ar. Ayak.

ḳ. (şebāt-ı ḳadem) 13b/03

ḳ.+i 30a/07

ḳ.-i rencide 87a/20

[=3]

ḳadīm Ar. Başlangıcı olmayan, ezeli.

ḳ. 129b/15, 137b/18

ḳ.+de (kelām-ı ḳadīm) 122a/08

ḳ.+inde (ism-i kelām-ı ḳadīm) 2b/09

ḳ.+inde (kelām-ı ḳadīm) 125a/08, 132b/21

ḳ.+ine (ṭarīḳ-ı ḳadīm) 19b/01

[=7]

ḳādir Ar. Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan, muktedir.

ḳ. 117b/21

ḳ. (nefs-i ḳādir ol-) 23b/03

ḳ. bul- 59a/16

ḳ.+dür 54a/17, 69a/16

ḳ.-iken 39b/06

ḳ. ol- 8b/01, 14b/18, 22b/09, 23b/04, 25b/15, 30b/21, 38b/12, 42a/20, 42b/02, 42b/11, 46a/20, 48a/03, 48a/04, 61b/04, 77a/14, 84a/14, 85a/04, 90b/21, 93a/13, 93b/12, 93b/13, 104a/17, 107b/19, 110a/18, 110b/06, 110b/08, 114b/15, 116a/18, 119a/06, 123b/06, 138b/12

[=37]

ḳadr Ar. Kıymet, değer.

ḳ.+ı 23b/11, 131a/12

ḳ.-ı iʿtidāl 57b/07

ḳ.-ı iʿtidāl üzerine 57b/09

ḳ.-ı muḥabbet 131a/16

ḳ.-ı muḥtāc 66a/14

ḳ.-ı mübāḥ 66b/15

ḳ.-ı müşterik 5a/10

ḳ.-ı ṭāḳat 36b/07

ḳ.-ı żarūrī 62b/12, 63a/13

ḳ.+ını 31a/04

[=12]

ḳafā Ar. Baş.

ḳ.+sına 80b/05

[=1]

kāffe Ar. Hep, cümle, bütün.

k. 36a/18

k.-i nevʿ 45a/01

k.-i ʿuḳalā üzerine 31a/02

[=3]

kāfī Ar. Yeten, yetişen, yeterli.

k.+dür 4a/12, 7b/21

k. ol- 3a/07, 49a/07, 53a/14

[=5]

kāfir Ar. Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan ya da bunlardan birini reddeden kimse.

k.+ler 101a/19

k.+lerüñ 101a/18

[=2]

ḳaftān Far. Ekserisi süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği.

ḳ. 32b/18

ḳ.+a 32b/16, 81a/20

ḳ.+dadur 57a/10

ḳ.+ını 86b/11

ḳ.+lar 81a/19

ḳ.+lar gibi 116a/02

ḳ.+uñ 32b/17

[=8]

kāhil Ar. Tembel kimse, gayretsiz.

k. ol- 82a/13

[=1]

kāhillik Ar. Tembellik.

k. 6b/13, 49b/04, 61a/08, 61a/19, 84a/09, 85b/13, 85b/21, 134b/16

k.+den 138b/16

k.+dür 38b/01

k.+e (kāhillige) 45b/13

k. göster- 23a/05

k.+i (kāhilligi) 79b/13

k.+ile 88b/06

k.+ile (kāhillig-ile) 45a/20

k.+ini (kāhilligini) 136b/01

k. it- 5a/08, 132b/13

[=18]

ḳāhir Ar. Ezici, üstün gelen.

ḳ. 114a/20, 120a/01

ḳ. (ḫaşm-ı ḳāhir) 120a/02

ḳ.+e 114b/01

[=4]

ḳahirsüz Ezici olmayan.

k. 41a/12

[=1]

ḳahr Ar. İnsanın içine işleyen derin üzüntü, keder.

ḳ. 5a/14, 113b/17, 113b/20, 113b/21, 114a/13, 120a/04, 141a/05

ḳ.+a 5a/19, 114b/18

ḳ.+da 114a/19, 114b/14

ḳ.+ı 114b/17, 114b/18, 141a/10

ḳ.+ıla 4a/10, 115a/03

ḳ. idici 138a/04

ḳ. it- 53a/08, 60b/05, 113a/04, 113b/13, 113b/14, 113b/15, 113b/16, 114a/01, 114a/18, 141a/12, 141a/13

ḳ. itmeḳden ġayrı 141a/08

ḳ. ol- 114b/19, 140a/18

[=31]

ḳahrsuz Üzüntüsüz.

k. 114b/17, 114b/19

[=2]

ḳāʿide Ar. Bir şeyin üzerine oturduğu taban, mesnet.

ḳ. 42b/21, 109a/12

ḳ.-i ʿadālet 93b/02

ḳ.-i ḥiḳmet üzerine 43a/01, 92a/09

ḳ.-i inṣāf üzerine 95a/03

ḳ.-i küllī 121b/13

ḳ.-i muḳarrar ṭut- 45b/08

ḳ.-i sīret-i ḫavāṣṣ üzerine 77a/03

ḳ.-i siyāset 1b/15

ḳ.-i teʾdīb 19a/07

ḳ.+ler üzerine 34a/13

ḳ.+lerin 137b/21

ḳ.+lerinde 43b/17

ḳ.+lerinüñ 44a/02

ḳ.+si 44b/03

ḳ.+si üzerine 131b/06

ḳ.+sinden 120a/13, 136a/20

ḳ. vir- 137b/01

ḳ.+ye 83b/04

[=21]

ḳāʾim Ar. Başka birinin ya da başka bir şeyin yerine geçen, yerini tutan.

ḳ.-i bi-ẕātihi 3b/20

ḳ. ol- 3b/15

[=2]

kāʾināt Ar. Yaratılmış şeylerin hepsi, bütün varlıklar, evren.

k. (eşref-i kāʾināt eyle-) 20a/14

k.+a 95b/16

k.+dandur 64a/15

k.+dur (eḫaşş-ı kāʾināt) 54b/05

k.+uñ 20a/11, 41b/06

k.+uñ (eşnāf-ı kāʾināt) 9a/18

[=7]

ḳaḳ- El ya da ayakla itmek, ittirmek, vurmak.

ḳ.-ar 118b/17

[=1]

ḳaḳı- Sert sözlerle paylamak, tekdir etmek.

ḳ.-dı 60a/08, 60a/11

ḳ.-yup 60b/18

[=3]

ḳalʿ Ar. Yok etme.

ḳ.-ı ervāḥ 46a/09

ḳ.-ı meveddet 136a/14

ḳ.-ı rüsūm 50b/01

ḳ. it- 64a/06, 73a/13

[=5]

ḳal- 1. Var olmaya devam etmek, sürüp gitmek.

ḳ.-a 67b/20, 74a/10, 99a/05

ḳ.-amaz 134b/08

ḳ.-maḳ 71b/11

ḳ.-up 61b/13, 71b/07, 83b/02, 99a/02

ḳ.-urlar 17b/14, 84a/15, 102b/13, 107b/10, 123a/20

2. Zaman, yer, miktar bildiren kelimelerden sonra kullanıldığında bunların tamamlanmasına belirtilen kadar zaman, yer, miktar olduğunu ifade eder.

ḳ.-an 4b/17, 5a/17, 7a/16, 18a/14, 18b/10, 25a/19, 29a/02, 31b/15, 38b/16, 40a/20, 41a/20, 53b/02, 54a/02, 60b/10, 62a/16, 65b/02, 67a/10, 68b/21, 70b/13, 73a/14, 78b/19, 80a/14, 83a/06, 86b/15, 86b/21, 88b/02, 88b/13, 90b/13, 91b/04, 92a/18, 93a/17, 95b/14, 97a/15, 97a/16, 99a/15, 104a/20, 106b/17, 110b/01, 112b/17, 115a/05, 116b/02, 116b/04, 118b/21, 120b/12, 120b/13, 121a/07, 121b/17, 129a/21, 132a/11, 132a/14

ḳ.-anı 20a/21, 114b/02, 129b/09

ḳ.-anına 88b/14

ḳ.-anında 66b/12

ḳ.-anından 111a/08

ḳ.-anınuñ 136b/05

ḳ.-anlarına 109a/04

ḳ.-dı 58b/18

ḳ.-masa 66b/11

3. Var durumda olmak.

ḳ.-maz 5b/10, 11a/02, 65a/01, 65a/02, 97b/12, 143b/11

ḳ.-mışlardur 95a/18

ḳ.-ur 14b/16, 46a/02, 60b/03, 70a/21, 70b/01, 88a/10, 97a/09, 100a/01, 133b/21, 143b/09, 143b/10, 143b/11, 143b/12

ḳ.-ur-ıdı 91b/04

[=95]

ʿāciz ḳal- 107b/10

ʿārī ve ḫālī ḳal- 46a/02

bāḳī ḳal- 17b/14, 71b/11, 74a/10, 86b/21, 97a/09, 99a/02, 99a/05

bī-ḫayr ḳal- 102b/13

ġāfil ḳal- 71b/07

ḫālī ḳal- 65a/02

maḥrūm ḳal- 60b/03, 61b/13, 84a/15, 88a/10, 133b/21

muʿaṭṭal ḳal- 91b/04, 123a/20

muʿtedü'l-mizāc ḳal- 83b/02

münezzeh ḳal- 100a/01

[=21]

ḳalʿa Ar. Kale kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

ḳ.+ları 50a/03

[=1]

ḳalb Ar. 1. İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün hislerin, anlayış, duyuş, seziş becerilerinin kaynağı olduğu kabul edilen, gönül.

ḳ. 1b/07, 63a/11

ḳ.-i beşer 6a/12

2. Sahte, düzme, taklit.

ḳ. ol- 102a/13, 102a/14

[=5]

ḳalbī Ar. Kalple ilgili.

ḳ. (iṭmīnān-ı ḳalbī) 137b/05

[=1]

ḳaldır- Bulunduğu yerden yukarıya hareket ettirmek.

ḳ.-up 64b/20

[=1]

ḳāleb Ar. Kalıp.

ḳ.-i ḥikmet 107a/03

[=1]

ḳalem Ar. Yazı yazmaya özgü, genellikle çubuk biçiminde araç.

ḳ.+dür (ehl-i ḳalem) 120b/02

ḳ. kes- 60a/04

[=2]

ḳalīl Ar. Çok olmayan, az.

ḳ.+dür (şerr-i ḳalīl) 122a/08

[=1]

ḳalīlü'l-vücūd Ar. Varlığı az.

ḳ.+a 130b/06

[=1]

ḳalḳan Arkasına sığınılacak siper.

ḳ.+na (ṣavāb-ı ḳalḳan) 47a/11

[=1]

ḳamʿ Ar. Ezip buyruğu altına alma, zaptetme.

ḳ.+dur 141a/05

ḳ.+ı 71a/06, 141a/10

ḳ.+ından ötürü 122a/08

ḳ.+ından ṣoñra 118a/16

ḳ. it- 53a/08, 139b/18, 139b/18, 141a/12

[=9]

ḳamçı Ucuna ince deri, meşin ya da ip bağlanmış bir değnekten ibaret vurma aracı, kırbaç.

ḳ.+y-ıla 124b/13

[=1]

ḳamer Ar. Ay.

ḳ.+üñ 51a/12

ḳ. üzerine 51a/11

[=2]

kāmil Ar. Yetkin, erişkin, ağırbaşlı, mükemmel, olgun.

k. 107a/13, 109b/11

k. (saʿīd-i kāmil) 8b/17

k. (yār-ı kāmil) 50a/10

k. (yüsr-i kāmil üzerine) 28b/15

k.+dür (ḳaṣd-ı kāmil) 118a/19

k.+e 9a/03

k.+i (ḥikmet-i kāmil) 65a/09

k. ol- 9a/17, 130a/17

[=10]

ḳan Damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvıdır.

ḳ. dökmekden ötürü 113b/08

ḳ.+ına 113b/18

ḳ.+lar 113b/11, 116b/17, 136b/10, 140a/02

ḳ+lara 113b/17

ḳ.+larına 140b/15

[=8]

ḳanāʿat 1. Elindekinden hoşnut olup fazlasını istememe, kendisine verilene razı olma.

ḳ. 23a/19, 88a/04

ḳ.+dur 23a/09, 63a/11

ḳ. eyle- 66b/15, 67b/05

ḳ.+ı 127b/11

ḳ. it- 20b/12, 51a/09, 62b/12, 75a/21, 84a/03, 107b/20, 108a/19, 134a/19, 136b/21

2. Görüş, fikir, kanı.

ḳ.+ı 45a/02

[=17]

ḳanda Nerede?

ḳ. 59a/09

ḳ.+dur 62a/11

ḳ.+yıduġın 62b/02

[=3]

ḳandur- Aldatmak, yanıltmak.

ḳ.-a 142a/21

ḳ.-maḳ 89a/02

ḳ.-maḳdur 132a/08

ḳ.-ur 81b/19

[=4]

ḳanġı Hangi.

ḳ. 3a/01, 63b/05, 83b/17, 86a/14

ḳ.+dur 2b/03, 2b/07

ḳ.+sı 37b/12

[=7]

ḳanı Hani?

ḳ. 118b/10

[=1]

ḳāniʿ Ar. Kanaat eden, elindekini yeterli bulup daha fazlasını istemeyen.

ḳ. eyle- 92a/04

ḳ. ol- 48a/20, 48b/04, 54a/01, 68b/14, 79b/07, 128a/12

[=7]

ḳānūn Ar. Geçerli kural.

ḳ. 25b/14

ḳ.+a 42b/18

ḳ.+dan 88a/05

ḳ.+ı 44b/02, 106b/11, 109b/01

ḳ.-ı ʿadālet 91a/03

ḳ.-ı ʿiffet 79a/19

ḳ.-ı inṣāf 36b/12

ḳ.-ı inṣāf üzerine 133a/16

ḳ.-ı iʿtidāl 43b/13

ḳ.-ı iʿtidāl üzerine 43b/11, 43b/11

ḳ.-ı maṣlaḥat üzerine 98b/18

ḳ.-ı niḳāḥ 1b/14

ḳ.-ı ṣınāʿī 51b/03

ḳ.-ı vācib 52a/09

ḳ.+ını 109a/21

ḳ.+ları 25b/13, 117a/11

ḳ.+ların 109b/18

ḳ.+larında 43b/17

ḳ.+larından 122b/12

ḳ.+larını 72b/19, 110b/08, 117a/05, 120a/19

ḳ. üzerine 26a/20, 83a/17, 92a/18

[=30]

ḳapu 1. Giriş çıkışı sağlamak için bir yere yerleştirilen, tahta ya da demirden iki veya tek kanatlı açılır kapanır düzen, kapı.

ḳ. düz- 25b/13

ḳ.+lar 25b/17, 118b/17

ḳ.+ları 73b/12

ḳ.+laruñ 25b/17

ḳ.+sın 59b/21

2. Huzur, makam.

ḳ. 118b/01, 124a/06

ḳ.+larını 123a/07

ḳ.+sında 66a/19, 126b/06

ḳ.+sını 88b/08

[=12]

ḳara Kömür renginde olan renk, siyah.

ḳ. 55b/07, 72b/03

[=2]

ḳarār Ar. Bir iş ya da mesele hakkında verilen kesin hüküm.

ḳ. 64b/14

ḳ. (dār-ı ḳarār) 65b/09

ḳ. bul- 13b/04, 115a/11

ḳ. it- 105a/09, 119b/15

[=6]

ḳarārgāh Ar.+Far. Karar kılınan, kalınan yer.

ḳ.+ından 63b/15

[=1]

ḳaravul Güvenliği sağlamak, nöbet tutmak, düşmanın ansızın baskınlarına karşı uyanık olmak gibi amaçlarla dolaştırılan asker, nöbetçi, gözcü.

ḳ. gönder- 126a/05

[=1]

kārbān Far. Kervan kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

k. 143b/18

[=1]

ḳardaş Kardeş.

ḳ. 135a/10

ḳ. idin- 128b/03

ḳ.+lara 101a/01

ḳ.+lardan 133a/02

ḳ.+lardur 109a/12

ḳ.+ları 135a/10, 135a/12

ḳ.+laruñ 100b/14, 100b/17, 133a/05

[=10]

ḳardaşlıḳ Kardeşçe davranış.

ḳ.+ın (ḳardaşlıġın) 135a/09

[=1]

kārgın Marangozlukta kullanılan bir tür rende.

k. 91a/09

[=1]

ḳarı Kadın.

ḳ. 80a/09

ḳ.+lar-ıla 79a/17

[=2]

ḳarın İnsan ve hayvan vücudunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan ve iç boşluğunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi, rahim vd. organlar bulunan kısmı, batın.

ḳ.+ına (ḳarnına) 82a/07

ḳ.+ından (ḳarnından) 42a/17, 64b/09

ḳ.+lar (ḳarnlar) 64b/09

ḳ.+ları 48a/17

[=5]

ḳarınca Toprağın içinde toplu şekilde yaşayan ve birçok çeşidi bulunan, zar kanatlı eklem bacaklı böcek türü.

ḳ. gibi 90a/20

[=1]

ḳarış- Bulanmak.

ḳ.-masından 134b/12

[=1]

ḳārıż Ar. Ödünç alan.

ḳ.+a 103b/03

[=1]

ḳarīb Ar. Yakın.

ḳ. ol- 24b/21, 25a/01, 29b/15, 76b/18

[=4]

ḳarībe Ar. Karib kelimesinin müennes şekli.

ḳ.+dür (ʿillet-i ḳarībe) 101b/07

[=1]

ḳarīḥa Ar. Kendiliğinden doğan düşünce.

ḳ. 38a/15

ḳ.+sınuñ 54b/04

ḳ.+y-ıla 105b/17

ḳ.+ya (cevdet-i ḳarīḥa) 8b/14

[=4]

ḳarīn Ar. Yakın, karib.

ḳ. 113a/19

[=1]

ḳarlaġuc Kırlangıç kuşu.

ḳ. 13a/10

[=1]

ḳārre Fr. Kenarları birbirine eşit olan dört kenarlı geometrik şekil, kare.

ḳ.+nüñ (meḳādīr-i muttaşıla-ı ḳarre) 2a/09

[=1]

ḳarşu 1. Yüzünü döndürmüş, yönelmiş olarak, doğru.

ḳ. (+ınā ḳarşu) 60a/10

2. Karşılık olarak.

ḳ. (añа ḳarşu) 134a/18

[=2]

ḳarye Ar. Köy.

ḳ.+den 76a/02

ḳ.+nüñ (ehl-i ḳarye) 94a/21

ḳ.+y-ile 94a/20
[=3]
ḳarż Ar. Ödünç.
ḳ. 103a/20, 103a/20, 112a/09
ḳ. gibi 122a/21
ḳ.+ı 103b/03
[=5]
ḳasāvet Ar. Üzüntü, keder, tasa.
ḳ. gibi 19a/01
ḳ.+ile 89a/11, 116b/06
[=3]
ḳaṣd Ar. Niyet, amaç, istek.
ḳ. 35a/17
ḳ.+dan 123b/18
ḳ.+ı 35a/21, 48a/09, 91b/20
ḳ.-ı bi'ẕ-ẕāt 12a/15
ḳ.-ı evvel 12a/12, 12b/02, 12b/04, 12b/05, 73a/10, 73a/15, 121b/14
ḳ.-ı ıżrār-ı ġayr it- 35a/10
ḳ.-ı ḳāmil 118a/19
ḳ.-ı ṯānī 12a/20, 12b/05, 29a/08, 35a/08, 73a/11, 121b/15
ḳ.-ı taḥrīf-i ḳavānīn 117a/12
ḳ.+ıla 35a/16, 103a/06, 137a/10, 140a/05
ḳ.+ın 29b/18, 30b/14, 49b/20, 57b/16, 70a/11, 80b/10, 80b/11, 120a/01
ḳ.+ın (ḳemāl-i ḳaṣd) 75a/21
ḳ.+ına 49a/15
ḳ.+ını 141a/11
ḳ. içün 35a/18
ḳ. it- 84b/03, 117a/16, 126b/16, 132a/18, 143a/15
ḳ.+lar 91a/13
[=44]
ḳaṣdī Ar. Bile bile, kasıtlı olarak.
ḳ. ol- 35b/04
[=1]
ḳaṣdsuz Kasıtlı olmayan.
ḳ. 12a/03, 103a/06
[=2]
ḳasem Ar. Yemin.
ḳ. it- 2b/12
[=1]
ḳāṣır Ar. Kısa.
ḳ. bul- 37a/09
ḳ.+dur 51a/12, 74b/10
ḳ. ol- 56b/21, 91b/02, 100b/08, 111a/04
[=7]
kāsib Ar. Kazanan, geçimini sağlamak kazanç elde eden kimse.
k. ol- 68b/16
[=1]
ḳaṣīde Ar. Beyit sayısı on beşten az olmayan, belli bir amaçla ve özellikle birini veya bir şeyi övmek için aruz vezniyle yazılmış, bütün beyitlerinin ikinci mısrası ilk beyitle kafiyeli şiir.
ḳ.+lerden 81b/09
[=1]
ḳasīm Ar. Pay sahibi.
ḳ. 77a/08
[=1]
ḳaṣr Ar. Kısaltma.
ḳ. eyle- 5a/17
ḳasrī Ar. Zorlamalı.
ḳ. gibi 95b/01
[=2]

ḳaş Gözlerin üzerinde yay gibi bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar.

ḳ.+ı-y-ıla 85a/18

[=1]

ḳaṭʿ Ar. Kesme, biçme.

ḳ. 53a/17, 122a/05

ḳ.+da (nefs-i ḳaṭʿ) 4b/05

ḳ.-ı aʿżā 29a/20

ḳ.-ı enfās 46a/09

ḳ.-ı naẓar it- 62b/13, 73a/13, 131a/05

ḳ. it- 46a/05, 56b/08, 61a/01, 73a/13, 84b/20, 121b/08, 121b/20, 137a/18, 144a/18

[=17]

ḳat Huzur, ön.

ḳ.+ında 3a/19, 8a/06, 8a/15, 9a/14, 15b/09, 20a/06, 25b/05, 28a/17, 34b/10, 35a/12, 49b/12, 52b/19, 53a/07, 53b/01, 55a/09, 57a/17, 58a/12, 66a/01, 67b/21, 68a/04, 68a/05, 68a/21, 70a/19, 74a/21, 75a/14, 79b/08, 80b/14, 81a/14, 82a/06, 86a/18, 86b/04, 87b/05, 87b/18, 95a/15, 100b/07, 101b/03, 102a/04, 104b/13, 104b/14, 108b/04, 111b/03, 112a/15, 112a/20, 112b/03, 118b/06, 119a/12, 128a/05, 128a/16, 129a/05, 130a/09, 132b/04, 136b/19, 138a/19, 140b/13, 141b/08

ḳ.+ındadur 130a/16

ḳ.+ından 48a/02, 48a/02

ḳ.+umda 68a/02, 131a/16

ḳ.+uñda 128b/07, 129b/16, 143b/07

ḳ.+uñuzda 68a/09

[=64]

ḳatı 1. Çok, pek çok.

ḳ. 52a/01

2. Kolayca şekil verilemeyen, işlenemeyen, üzerine parmakla basıldığında çökmeyen.

ḳ. 56a/04

ḳ. yir deprenmek gibi 30b/05

3. Haşin, kırıcı, acı.

ḳ. 56a/07, 67a/05, 85a/09, 100a/20, 112b/03, 133a/11

ḳ. göñüllülik 114a/11

[=10]

ḳāṭıʿ Ar. Kateden, kesici.

ḳ. 67a/04

ḳ.+dur 52b/11

ḳ. (seyf-i ḳāṭıʿ-ı hindī) 20a/01

[=3]

ḳatılıḳ Hoşgörüsüzlük, sertlik.

ḳ.+ına (yüz ḳatılığı) 82a/19, 88b/11

ḳ.+ını (yüz ḳatılığı) 81b/18

[=3]

ḳaṭʿī Ar. Şüpheye yer bırakmayan, kesin.

ḳ. 84a/16

[=1]

kātib Ar. Bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazan, yazıcı.

k. 43a/12, 68a/16

k.+ler 120b/03

[=3]

kātiblik Katip olma durumu.

k. 43a/15

[=1]

ḳatl Ar. Öldürme veya öldürülme.

ḳ. 15a/13, 101a/09, 113b/19, 113b/20

ḳ.+e 125a/14

ḳ. eyle- 125a/18

ḳ.+i 121b/06

ḳ.-i cemīl-i ḥayāt 29b/20

ḳ.-i saḫt gibi 31a/09

ḳ.+ile 15a/13

ḳ.+ine 138a/08

ḳ. it- 15a/13, 15a/14, 15a/14, 29b/02, 30b/16, 60b/19, 60b/20, 116b/01, 120a/05, 121b/05, 121b/09, 125a/13, 125a/19, 125a/20, 141a/14

ḳ.+ler-ile 64b/08

ḳ.+lerüñ 15a/13

ḳ. olın- 30a/18

[=29]

ḳatlsüz Öldürme olmadan.

ḳ. 114b/17

[=1]

ḳaṭra Ar. Damla.

ḳ.+yı 37a/04

[=1]

ḳavāʿıd Ar. Kurallar.

ḳ.+a 14b/02

ḳ.-ı faẕīlet 122b/20

ḳ.-ı ḥikemiyye 9b/04

ḳ.+ından (ḥıfẓ-ı ḳavāʿıd) 44b/10

ḳ.+ını 87a/14

[=5]

ḳavānīn Ar. Kanunlar.

ḳ. (ḳaṣd-ı taḥrīf-i ḳavānīn) 117a/12

ḳ.+dür (iʿṭā-i uṣūl-i ḳavānīn) 25b/12

ḳ-i ʿadālet 107a/04

ḳ-i ʿadl 122b/20

ḳ-i ʿaḳliyye 9b/05

ḳ-i ḳüllī 77a/04

ḳ-i ḳülliyye 93a/07

ḳ-i manṭıḳıyye 53b/13

ḳ.+üñ 117a/16

[=9]

ḳavī Ar. Dayanıklı, güçlü olan.

ḳ. 5a/13, 138a/03

ḳ. (ālāt-ı ḳavī) 3a/11, 3a/16

ḳ. (aṣḥāb-ı ḳavī-i ʿaẕīme-i fāyiḳa) 92b/1

ḳ. (taʿdīl-i ḳavī it-) 41a/07

ḳ. (teḳmīl-i ḳavī-i nāḳıṣa) 27a/18

ḳ.+de (inciẕāb-ı ḳavī) 41a/13

ḳ.+de (istiʿmāl-ı ḳavī) 52b/05

ḳ.+den 37a/06, 107b/01

ḳ.+dür 5b/03

ḳ.-i derrāke 107a/16, 107a/17

ḳ.-i müteżādda 102b/10

ḳ.-i bedeniyye 67a/06

ḳ.-i cismāniyye 107b/04, 107b/05

ḳ.-i nefsāniyye 31b/08, 104b/07, 105a/13, 118a/15

ḳ.+lerden 36a/18

ḳ.+nüñ 27a/19, 38b/10, 41a/06, 41a/10, 42a/14

ḳ. ol- 88b/19

ḳ.+si 4b/18

ḳ.+sini 2b/14

ḳ.+ye 41a/16

[=32]

ḳavīyyü'l-ḳalb Ar. Kalbi sağlam olan.

ḳ. ol- 124b/07

[=1]

ḳavl Ar. Söz.

ḳ. (maʿnī-i ḳavl-i ḥüḳemā) 25a/18, 25b/01

ḳ.+e 143b/01

ḳ.+de 71a/05

ḳ.+i 40b/09, 54b/21, 143b/20

ḳ.+i-y-ile 132a/05

ḳ.+i ile 25a/18

ḳ.-i ṣavāb 37b/21, 38a/01

ḳ.+ile 112b/16, 143b/08, 143b/09, 143b/09

ḳ.+ile (sebīl-i ḳavl) 52b/21

ḳ.+ine 50b/02

ḳ.+ini 85b/04, 134a/05

ḳ.+lerde 134b/13

ḳ.+lerinde 140a/14

ḳ.+leri 9b/03

ḳ.+lerüñ 37b/12

[=23]

ḳavm Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre, kültürleri ortak insan topluluğu, budun.

ḳ. 37b/01, 107b/10, 107b/18, 108b/09, 114b/20

ḳ.+a 108b/09

ḳ.+dur 141a/21

ḳ.+ı 108b/19

ḳ.+ından 113a/02

ḳ.+lar 135b/17

ḳ.+uñ 72a/08, 106b/18, 119b/04, 121a/18

[=14]

ḳavvād Ar. Kavat kelimesinin eski metinlerdeki şekli.

ḳ. 68a/16

[=1]

ḳayd Ar. Bağlayıcı özellik, tahdit edici şart ve insanı sınırlayan davranışların ona göre ayarlamasını gerekli kılan bağ.

ḳ. 24b/16, 24b/16

ḳ.-ı cehālet 68b/04

ḳ.-ı ġażab 19a/09

ḳ.-ı ḥayāt 9b/02

ḳ.-ı ḥikmet 44b/21

ḳ.-ı nāmūs 19a/13

ḳ.+ına 65b/07

ḳ.+ında 66b/05

ḳ.+lar-ıla 34b/12

[=10]

ḳayġı Sıkıntı verecek bir şey olacak korkusundan doğan endişe, keder, tasa.

ḳ. 49a/13

[=1]

ḳayġulu Kaygı içinde olan, tasalı.

ḳ. 30b/05

[=1]

ḳayıt- Geri dönmek, rücu etmek.

ḳ.-mış-ıdı 60b/16

[=1]

ḳāyim Ar. Başka birinin ya da başka bir şeyin yerine geçen, yerini tutan.

ḳ. 74a/16, 87a/19, 103b/10

[=3]

kāyin Ar. Olan, bulunan, mevcut olan.

k. 64a/16

k. ol- 64a/16

[=2]

ḳaz- Herhangi bir araçla toprağı oymak.

ḳ. 137b/19
ḳ.-mamaḳ 125a/02
[=2]
ḫandaḳ ḳaz- 125a/02
[=1]
ḳażā Ar. Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin edilen şekilde ve zamanda gerçekleşmesi.
ḳ. (ḥüsn-i ḳażā) 24a/15
ḳ.+dur (ḥüsn-i ḳażā) 24a/03
ḳ.+ya 22a/15
[=3]
ḳazan- Elde etmek.
ḳ.-duḳdan ṣoñra 131b/15
ḳ.-maḳda 130a/18
[=2]
ḳażāyā Ar. Kaziyeler.
ḳ.-ı evveliyye 53b/10
ḳ.+nuñ (intāc-ı ḳażāyā) 22a/14
ḳ.-yı evveliyye 12b/19
ḳ.-yı evveliyye gibi 12b/17
[=4]
ḳaẕf Ar. Bir kadını zinayla suçlama.
ḳ. gibi 61a/11
[=1]
ḳażıyya Ar. İleri sürülen mesele, husus.
ḳ. 19b/06, 35a/15, 71a/09, 75a/13, 106a/18, 129b/16, 135a/11
ḳ.+da 116b/12
ḳ.+nuñ 17b/03, 53b/10
ḳ.+sı üzerine 108a/12
ḳ.+yı 66a/16, 119b/05
[=13]
kāẕib Ar. Yalan söyleyen, yalancı.
k. (naẓar-ı kāẕib) 132a/03
k.+dür (ẓann-ı kāẕib) 56b/11
k.+ile (taḫayyül-i kāẕib) 59b/06
[=3]
keder Ar. Gönül üzüntüsü, gam, tasa.
k.+ile 125b/19
[=1]
kedḫudālıḳ Kethüda olma durumu.
k. 78a/16
k.+da 77a/09
[=2]
kefālet Ar. Bir borcun borçluca yerine getirilmesi sorumluluğunu alacaklıya karşı üçüncü kişi olarak üzerine alma, kefil olma.
k.+de 34b/10
[=1]
kefīl Ar. Bir kimsenin iyi hâli, iyi ahlakı konusunda garanti veren kimse.
k. ol- 78b/11, 84a/13
[=2]
kehānet Ar. Gaipten haber verme.
k. 51b/20
[=1]
kej Far. "Eğri" anlamına gelen kec sözünün değişik bir biçimi.
k.-i ṭabʿ 115a/09
[=1]
kelālet Ar. Yorgunluk, usanç.
k. 28a/04
[=1]
kelām Ar. Tek kelime ya da kelimelerden oluşmuş söz, ifade.
k. 20a/15
k. (ʿilm-i kelām) 109b/16

k. (ism-i kelām-ı ḳadīm) 2b/09
k.+a (istīnāf-ı kelām) 117a/01
k.+da (eşnā-ı kelām) 137b/14
k.+da (eşnā-i kelām) 84b/13, 85a/17
k.+dan 44a/16
k.+ı 34a/13
k.-ı ḳadīm 122a/08, 125a/08, 132b/21
k.-ı mecīd 33b/13, 67b/21
k.+ıdur 51a/14
k.+ıla 49b/19
k.+ından 72b/17
k.+ınuñ 12b/21
[=18]

kelb Ar. Köpek.
k. 5b/03, 5b/05
k.+e (mertebe-i kelb) 5b/02
k.+i 49a/04
k.+ler gibi 133a/10
k.+leri 114b/01
k.+üñ 5a/19
[=7]

kelimāt Ar. Kelimeler.
k. 45b/18
k.+ı 85a/07
k.+ıla 81a/20, 82b/18
k.+ından 142b/15
k.+uñ 12b/21, 49b/17, 97a/21, 120b/18
[=9]

kelime Ar. Bir ya da birkaç heceden oluşan anlamlı söz, sözcük.
k.+de 120a/18
[=1]

kem Far. Kötü, değersiz.
k. 75a/12
k.+de 7b/08, 40a/20, 51b/10
[=4]

kemā-yenbaġī Ar. Gereği gibi, uygun şekilde.
k. 3a/07, 5a/06, 6b/05, 15a/12, 22b/02, 37a/05, 79b/10, 84a/06, 100b/12, 124b/02, 126a/01, 139b/07, 143b/07
k. (maʿnī-i kemā-yenbaġī) 27b/07
[=14]

kemāl Ar. Bilgi ve erdem açısından olgunluk, yetkinlik, eksiksizlik.
k. 2b/04, 4b/12, 42a/04, 42a/08, 42b/15, 94b/14, 95b/11, 100a/21, 107a/02, 130a/17, 133b/10
k. (ḥased-i kemāl-i ġayr) 70b/08
k. (ḥuṣūl-ı kemāl-i ġayr) 70b/07
k. (vech-i kemāl üzerine) 73a/07
k. bul- 4b/09, 5b/18, 19b/11, 32a/11, 93a/21, 95a/14, 130a/15
k.+de 6b/11
k.+de (nihāyet-i kemāl) 16b/01
k.+den 111a/04
k.+den (ġāyet-i kemāl) 10a/05
k.+den (vaḥdet-i merātib-i kemāl) 31b/18
k.+e 5a/07, 10a/15, 42a/06, 42b/09, 54b/05, 55a/15, 68b/03, 72b/06, 73b/09, 89a/19, 89a/19, 92a/10, 94a/12, 95a/19, 95b/20, 95b/20, 108a/10, 108a/11, 108a/21, 111a/13, 111a/13, 123a/03
k.+e (derece-i kemāl) 45b/04
k.+e (evc-i kemāl) 32a/10
k.+e (ḥuṣūl-ı kemāl) 70b/06
k.+e (medāric-i kemāl) 19a/12, 100a/20

k.+e (nevʿ-ı kemāl) 20a/13

k.+e ir- 19b/17

k.+e iriş- 37b/07, 42b/07, 72a/18, 95a/16, 121a/12

k.+e irişdür- 15b/07, 92b/13, 108a/13, 117b/13

k.+i 4a/19, 4b/06, 6a/21, 6b/01, 6b/03, 6b/07, 6b/08, 6b/08, 6b/09, 6b/10, 6b/15, 19b/12, 21a/15, 42a/01, 42a/01, 70b/21, 74b/01, 89a/15, 89a/15, 89a/16, 89a/18, 92a/20, 95b/12, 95b/18, 95b/19, 98a/05, 98a/07, 100a/16, 140b/05

k.+i (ġāyet-i kemāl) 2b/21

k.+i-y-ile 74a/18, 83b/19

k.-i belāġat 73a/01

k.-i ḥaḳīḳī 29a/10, 93a/08

k.-i ḥayvānī 41b/15

k.-i iḥtiyāṭ 119b/08

k.-i insāniyye 89b/03

k.-i iżāfī 109b/14

k.-i ḳaṣd 75a/21

k.-i kerte 58b/11

k.-i kiyāset 58b/12

k.-i ḳuvvet-i ʿilmiyye 6b/17

k.-i mārıż 10a/11

k.-i muḥabbet 14b/20

k.-i mütevaḳḳī 54a/19

k.-i şaḫṣī 96a/21

k.-i ṭarīḳ 7b/08

k.-i temettüʿ 70b/04

k.-i+ʿaḳl 19a/20

k.+ile 10a/14, 20a/08, 63b/07

k.+inde 132a/01

k.+inden 55a/15

k.+ine 2b/05, 2b/12, 4b/12, 6b/07, 6b/10, 27b/11, 41b/17

k.+ine (nefs-i kemāl) 3a/01

k.+ini 9b/08, 51b/18, 56b/14, 65b/08, 94b/17

k.+inüñ 2b/03, 6b/08, 6b/09, 42a/06

k.+lerine 10a/14, 93a/19, 93a/20

k. ol- 89b/09, 95b/17

k.+üñ 6a/03, 6b/04, 6b/04, 6b/14, 8a/05, 42b/07, 42b/18

k. üzerine 54a/17

k. vir- 10a/06, 16a/09, 81a/01

[=152]

kemālāt Ar. Sahip olunan hasletler, olgunluklar.

k. (menbaʿ-ı kemālāt) 57b/12

k. (vicdān-ı kemālāt) 14b/10

k.+a (envāʿ-ı kemālāt) 41b/13

k.+ı 69b/03

[=4]

kemāllik Olgunluk.

k. 70b/08

[=1]

kemmiyyet Ar. Bir şeyin sayı ile ifade edilebilen durumu, nicelik, miktar, adet.

k.+de 40a/21, 40a/21

k.+i 16b/17

k.+inde 51b/09

[=4]

kenār Far. Bir şeyin bitiş kısmı, uçta kalan kısmı.

k.+ına 86b/10

[=1]

kenz Ar. Hazine.

k.+lerinüñ 131a/13

[=1]

kerāhet Ar. İğrençlik, tiksinme.

k.+e 15a/04

[=1]

kerāhiyyet Ar. Çirkin olan.

k. (ḳabż-ı kerāhiyet getür-) 50a/19

[=1]

kerāmāt Ar. Kerametler, olağanüstü durumlar.

k. 142b/09

k.+a 32b/11, 42b/12, 141b/07

k.+dur (müfīż -i kerāmāt) 35b/12

k. gibi 31b/11

k.+ı (envāʿ-ı kerāmāt) 41a/09

k.+ıla 19a/18

k.+uñ 32b/08

k.+uñ (envāʿ-ı kerāmāt) 113a/10

[=10]

kerāmet Ar. Çok yerinde söz ve davranış, ermişçesine söylenen söz ya da yapılan şey.

k. 12b/09, 32b/12, 46a/01, 78a/01, 78a/10, 81a/11, 91b/20, 92a/16, 112a/08, 116a/17

k. (ictimāʿ-ı kerāmet) 111a/17

k. (iltimās-ı kerāmet) 113a/01

k. (kesb-i kerāmet) 115a/03

k. (medīne-i kerāmet) 112a/05

k. (muḥabbet-i kerāmet ol-) 115a/04

k. (sīret-i kerāmet) 14b/07, 15a/17, 104a/11

k. (siyāset-i kerāmet) 92a/16

k. (ṭaleb-i kerāmet) 117a/21

k. (ṭālib-i kerāmet) 112b/15, 112b/15

k.+de 14b/13, 112b/07

k.+den 113a/15

k.+dür (medīne-i kerāmet) 113b/01

k.+dür (siyāset-i kerāmet) 92a/13

k.+dür (taḥṣīl-i kerāmet) 114b/13

k.+e 14b/06, 32b/12, 112a/14, 112b/08, 113a/08, 115a/02, 115a/11

k.+e (nefs-i kerāmet) 22b/07

k. gibi 117a/10

k.+i 113a/18, 113a/19, 115a/12

k.-i aʿẓam 19b/01

k.-i ifrāṭ 113b/03

k.+ile 116b/06

k.+ler 81a/11, 81a/12, 102b/11, 114b/08

k.+lerdür 122a/13

k.+lere 6a/01, 97b/08, 119b/16, 119b/17

k.+leri 112a/06, 123a/11

k.+lerüñ 36a/01, 78a/13, 120a/03

k. ol- 112b/14

k.+üñ 14b/04, 16a/20

[=60]

kerem Ar. Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik, lütuf.

k. 23b/10, 112a/12, 112b/21, 139b/07, 140b/21

k.+den 112a/10

k.+dür 23b/09

k.+e 76b/12, 88a/11

k.+e (istiḥḳāḳ-ı kerem) 112a/19

k.+i (ifşā-i kerem) 8b/10

k.+ile 106a/06

k. it- 112a/13, 113a/10

k.+lere 112a/06

k.+leri 140a/01

k.+üñ 112a/11

[=17]

kerīm Ar. Ulu, şerefli, aziz.

k.+ler 142a/10

[=1]

kerīme Ar. Kerim kelimesinin müennes şekli.

k. (biḍāʿat-ı kerīme) 59a/02

k. (āyet-i kerīme) 10b/08

k.+den (āyet-i kerīme) 101a/19

[=3]

kerrāt Ar. Kereler, kezler.

k.+ıla 58b/13

[=1]

kerre Ar. Defa, kez.

k. 15a/14, 18a/02, 29b/07, 30a/19, 48b/16, 53a/11, 57b/13, 85b/11, 85b/11, 97a/03, 98a/13, 98a/17, 98a/19, 98b/03, 98b/05, 98b/09, 124b/11, 134a/03, 143b/01

[=19]

kerrema'llāhu veche Ar. "Allah yüzünü ak etsin" anlamında bir dua, saygı sözü.

k. 56b/02

[=1]

kerte Derece, mertebe.

k.+i-y-ile (kemāl-i kerte) 58b/11

[=1]

kes- 1. Kesin olarak bitirmek.

k.-diler 62b/13

k.-mekdür 2b/09

k.-seler 60a/04

2. Bıçak, makas, balta vb. bir araçla ikiye ayırmak.

k.-mege 29b/01, 121b/18

k.-mekde 4b/03, 4b/09, 73a/12

k.-meye 4b/13

3. Kararlaştırmak, tayin etmek.

k.-se 69a/18

[=10]

ḳalem kes- 60a/04

[=1]

kesād Ar. Kıtlık, azlık.

k.+dan 59a/19

[=1]

kesb Ar. Kazanma.

k. 28b/07, 28b/10, 74b/05

k. eyle- 103b/14, 113a/05

k.+i 88b/18, 131a/11

k.+i-y-içün 104a/02

k.+i-y-ile 92a/16

k.-i erzāḳ 74a/19

k.-i faẕīlet 9b/09

k.-i kerāmet 115a/03

k.-i menāfiʿ 127b/15

k.-i meşaḳḳat 28b/04

k.-i muvaḳḳat 131a/03

k.-i müteʿaẕẕir ol- 75b/19

k.+inde 84a/03

k.+ine 93b/08, 98b/17

k. it- 9b/08, 22b/03, 23b/04, 23b/05, 37a/11, 39a/12, 39a/19, 39b/01, 39b/03, 41b/07, 61a/19, 62b/10, 74b/15, 81a/12, 83b/11, 84a/04, 84a/11, 84a/12, 84a/17, 91b/21, 98b/12, 100b/11, 103b/09, 103b/11, 103b/15, 105a/04, 107a/02, 108a/14, 111b/04, 111b/13, 115a/17, 119b/21, 123a/19, 128a/05, 131b/15, 132b/01,

132b/02, 138b/11, 138b/14, 138b/15, 138b/15, 143a/06, 144a/04

k. ol- 94b/15

k. olın- 81b/11

[=64]

kesdür- Kesilmesine neden olmak.

k.-mek gibi 35a/13

[=1]

keser Ortasında çivi çıkarmaya yarayan bir delik bulunan, bir tarafı köşeli, bir tarafı keskin ağızlı bir demir, yontma ve çakma aleti.

k.+e 4b/06

[=1]

kesici Engelleyen kimse.

k.+ler (yol kesiciler gibi) 46a/06

[=1]

keşīf Ar. Yoğun.

k. 4a/21

k. (cevher-i keşīf-i ẓulmānī) 63b/09

[=2]

keşīr Ar. Çok, bol.

k.+dür (ḫayr-ı keşīr) 122a/07

k.+dür (şerr-i keşīr) 122a/08

[=2]

keşīre Ar. Kesir kelimesinin müennes şekli.

k. (cemāʿat-ı keşīre) 96b/13

k. (emrāż-ı keşīre) 52a/11

k. (envāʿ-ı keşīre) 23b/07

k. (eşḫāṣ-ı keşīre) 119a/18

k. (fevāʾid-i keşīre-i müştemil) 45b/19

k. (fevayid-i keşīre) 12b/21

k. (şürūr-ı keşīre) 117b/19

k.+nüñ (reẕāyil-i keşīre) 61a/09

[=8]

kesr Ar. Kırma.

k.+dür 53a/05

k. eyle- 49a/20

k. it- 6b/02, 59b/19, 66a/10

k.+üñ (māl-ı kesr) 23b/11

[=6]

keşret Ar. Çokluk, fazlalık, ziyadelik.

k. 33a/05, 41a/11

k. bul- 71b/20

k.+den 41a/17

k.+i 32a/08, 41a/11, 120a/03

k.+i-y-ile 73b/20, 114a/17

k.-i ʿaded 112b/02

k.-i ġalebe 114a/06

k.-i ʿilm 142b/18

k.-i māl 21a/04, 57a/17

k.-i muḳteżī-i ḫasāset 32a/07

k.+i üzerine 113b/02

k.+ile 113b/06

k.+inden 133b/12

k.+ine 11b/01, 46a/18

k.+ini 62b/11, 119b/16

k.+üñ 72a/04

[=23]

keşf Ar. Varlığı bilinmeyen bir şeyi bulup meydana çıkarma.

k. 15b/16

k.+i üzerine 43b/20

k.+inden 9a/11

k. olduḳdan ṣoñra 66b/09

[=4]

ketḫudā Far. Eskiden büyük devlet adamlarının işlerini gören kimse.

k.-yı menzil 94a/08

[=1]

ketm Ar. Saklama, göstermeme.

k.-i ʿadem 1b/02

[=1]

kevkeb Ar. Yıldız.

k.+i sad 13a/17

[=1]

kevn Ar. Olma, ortaya çıkma, hudus etme.

k. 67a/20, 67b/11, 67b/11

k.+e 67b/11

k.+in 64a/17

k. iste- 64a/18, 64a/19

[=7]

keyd Ar. Hile, oyun.

k. 113b/15

k.+ine 128b/18

k.+ler 126a/08

[=3]

keyf Ar. Zevk, neşe.

k.+de 7b/09, 40a/20

[=2]

keyfiyyāt Ar. Keyfiyetler.

k.-ı nefsāniyye 16b/14, 16b/16

[=2]

keyfiyyet Ar. Bir şeyin taşıdığı şu veya bu durum, nasıl olduğu, varlıklar arasındaki farkları meydana getiren durum, vasıf, nitelik.

k. 132a/19

k. (redāʾet-i keyfiyyet) 65b/17

k.+de 40a/21, 40b/01, 40b/02, 40b/02, 40b/07

k.+dür 16b/16

k.+i 130a/13

k.-i iktisāb 28b/12

k.+in 131b/15

k.+inde 37b/17, 51b/10

k.+inden 84b/13

k.+ine 84b/02, 93b/04, 107a/15

k.+inüñ 117b/09, 139a/03

[=19]

keyyetü'l-ḳafā Ar. İffetsiz kadın.

k. 80b/02

k.+dan 80a/19

[=2]

ḳıble Ar. Sığınılan şey, mukaddes tutulan yer, makam.

ḳ.+sine 108a/11

[=1]

ḳıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sert ve kalın tüy.

ḳ.+dan 25a/12

[=1]

ḳıl- Etmek, yapmak.

ḳ. 47a/21, 128b/09, 143b/01, 143b/06

ḳ.-a 2a/13, 9b/09, 13a/13, 45b/05, 49a/13, 58a/08, 60b/07, 61a/20, 73b/19, 77b/13, 78a/15, 78a/20, 86b/20, 88a/10, 102a/17, 123b/11, 127b/04, 128b/02, 130a/19, 139a/19, 139a/20, 141b/07

ḳ.-alar 59b/05, 83b/11, 83b/17, 106a/12

ḳ.-an 102b/04

ḳ.-asın 137a/19

ḳ.-avuz 51a/12

ḳ.-dı 1b/04, 1b/07, 1b/08, 1b/10, 59a/09, 98b/04

ḳ.-dılar 8a/06, 9b/05, 72b/21

ḳ.-duġı 40a/10, 69a/14
ḳ.-duguñ 144a/13
ḳ.-ma 143a/14, 144a/04
ḳ.-maduḳları 129a/09
ḳ.-maġ-ıla 50a/03, 78a/07, 131b/20
ḳ.-maġa 43b/03, 48b/08, 82b/02, 84b/10, 92a/03
ḳ.-maġı 102b/09, 139b/21
ḳ.-maḳ 79a/06, 88a/02, 89a/01, 102a/06, 115b/10, 121a/10, 124b/12, 127a/12, 140a/13
ḳ.-maḳda 43b/13, 72b/05, 78a/15, 123a/08, 124b/17
ḳ.-maḳdur 78a/11, 129a/06, 129a/08
ḳ.-mamaḳ 79a/08, 79a/10
ḳ.-masında 55b/14
ḳ.-maya 110b/20, 123a/06, 123a/12
ḳ.-mış 83b/19
ḳ.-mışdur 42a/04, 52a/20, 68a/06, 69b/04, 92a/12, 100a/16
ḳ.-mışlar-ıdı 58b/12
ḳ.-mışlar-ısa 19a/21
ḳ.-mışsın 57a/10
ḳ.-sa 41a/16, 87a/20, 129b/14, 140b/20
ḳ.-sun 63b/01
ḳ.-uñ 45b/17
ḳ.-up 7b/17, 8a/11, 10a/16, 71a/17, 78a/20, 92a/06, 93b/15, 100a/15, 106b/10, 111a/08, 127b/19
ḳ.-ur 5a/11, 13b/06, 59b/09, 67b/03, 113a/15, 117b/18
ḳ.-urlar 6a/05, 6a/09, 18b/18
[=117]
ārāste ḳıl- 57a/10
āsān ḳıl- 72b/05
ʿazīz ḳıl- 127b/19
ʿazīz ve mükerrem ḳıl- 121a/10, 129b/14
bāʿiş ḳıl- 100a/15
bī-ḫayr ḳıl- 102b/04
emīn ḳıl- 123a/08
endīşe ḳıl- 143b/01
erzānī ḳıl- 69b/04
fānī ḳıl- 48b/08
fānī ve fāsid ol- 92a/03
ḫādim ḳıl- 106b/10
ḥākim ḳıl- 41a/16
ʿibāret ḳıl- 6a/05
imāret ḳıl- 9b/09
kināyet ḳıl- 6a/09
kūtāh ḳıl- 92a/06
maḥcūb ḳıl- 78a/15, 123a/06
maḫdūm ḳıl- 127a/12
maḫfī ḳıl- 18b/18, 79a/06, 82b/02, 137a/19
maḫfī ve mestūr ḳıl- 139a/19
maḫṣūṣ ḳıl- 1b/08, 141b/07
maḳṣūr ve ceyyid ḳıl- 43b/03
mālik ḳıl- 117b/18
maṣrūf ḳıl- 67b/03
maʿẕūr ḳıl- 144a/13
melceʾ ḳıl- 131b/20
meleke ḳıl- 43b/13
merʿī ḳıl- 60b/07, 77b/13
meşġūl ḳıl- 83b/11, 88a/02, 110b/20, 111a/08
mevṣūf ḳıl- 59b/05
mevsūm ḳıl- 58b/12

muʿaṭṭal ḳıl- 83b/19, 123a/12
muʿāvenet ḳıl- 143b/06
muʿāvin ḳıl- 1b/10
muʿazzeb ḳıl- 59b/09
muḥkem ḳıl- 50a/03, 73b/19, 123b/11
muḳābil ḳıl- 9b/05
muḳaddem ḳıl- 49a/13, 61a/20
muḳarrar ḳıl- 2a/13, 79a/08, 88a/10, 127b/04, 140a/13
mürtebiṭ ḳıl- 1b/04
musaḫḫar ḳıl- 78a/07
muṭlaḳ ḳıl- 78a/20
mużmaḥill ḳıl- 129a/06
müdevvin ve mücelled ḳıl- 72b/21
mükerrem ḳıl- 78a/11
mülāzım ḳıl- 84b/10
mümtāz ḳıl- 13b/06
müretteb ḳıl- 113a/15
müşābih ḳıl- 51a/12
müşterik ḳıl- 69a/14
müṭālaʿa ḳıl- 45b/05
müteʿallıḳ ḳıl- 52a/20
müteḥallī ḳıl- 1b/07
müteveccih ḳıl- 5a/11, 42a/04, 83b/17
müyesser ve rūzī ḳıl- 128b/02
perākende ḳıl- 124b/12, 124b/17
rāciʿ ḳıl- 7b/17
rāżī ḳıl- 129a/08
sākin ḳıl- 55b/14, 71a/17
sermāye ḳıl- 144a/04
şāmil ḳıl- 130a/19
şāyiʿ ḳıl- 93b/15
şerīk ḳıl- 102a/06
tābiʿ ḳıl- 115b/10
tāze ḳıl- 45b/17, 128b/09
tefvīż ḳıl- 78a/20
vācib ḳıl- 40a/10
vāḳıf ḳıl- 79a/10, 129a/09
vesīle ḳıl- 58a/08
yir ḳıl- 140b/20
zāʾil ḳıl- 10a/16, 139b/21
żāyiʿ ḳıl- 63b/01, 102b/09
[=99]

ḳılıç Kın içine konup bele takılan, çelikten yapılmış, eğri ya da düz, uzun kesici silah.
ḳ. 4b/05, 4b/08, 4b/13, 124b/15
ḳ.+dan 25a/12
ḳ. gibi 20a/01, 128a/08
ḳ.+ı (ḳılıcı) 20a/02
ḳ.+ıla 30a/19
ḳ.+uñ 4b/03
ḳ.+uñ (ḳılıcuñ) 4b/13
ḳ. virmiş gibi 142a/03
[=12]

ḳılın- Edilmek, yapılmak.
ḳ.-mış 111a/13
[=1]
murtāż ve muṭīʿ ḳılın- 111a/13
[=1]

ḳıllet Ar. Azlık.
ḳ. 33a/05
ḳ.+dür 79b/02
ḳ.+i 65a/19, 113b/02, 114a/17, 132b/10
ḳ.+i (ḥadd-i ḳıllet) 32a/08
ḳ.-i ʿaḳl 124a/04
ḳ.-i ḥurūf 45b/18
ḳ.-i iltifāt 13b/04
ḳ.-i mecāl 70a/17

ḳ.-i ş̱ebāt 61a/08

ḳ.-i temyīz 124a/05

ḳ.+ile 113b/06

ḳ.+inden 136b/19

ḳ.+ini 16a/13, 62b/11

[=17]

ḳındur- Tahrik, tergip etmek.

ḳ.-ur 40b/14, 78b/21

[=2]

ḳışa Uzun karşıtı.

ḳ. (eli ḳışa ol-) Bir şeyden uzak durmaya çalışmak.71b/04

ḳ. (elini ḳışa eyle-) 30a/08

[=2]

ḳışalıḳ Kısa olma durumu.

ḳ.+ı-y-ıla (dil ḳışalığı) 77a/11

ḳ.+ını (el ḳışalığı) 127b/12

[=2]

ḳısm Ar. Bir bütünün bir kısmı.

ḳ. 8b/08, 8b/09, 8b/11, 8b/13, 8b/14, 8b/17, 76b/07

ḳ. (ḥiḳmet-i ḳısm) 21a/21

ḳ.+a 8a/12, 15a/16, 89b/10, 106b/02, 106b/03, 139b/11

ḳ.+da 8b/07, 76b/18

ḳ.+dur 106a/14

ḳ.-ı ʿamel 21b/01

ḳ.-ı evvel 19b/09, 20b/06, 32b/11, 62a/06, 76a/08

ḳ.-ı sābıḳ 61b/19

ḳ.-ı ş̱āliş̱e 32b/19

ḳ.-ı ş̱ānī 62a/07

ḳ.-ı ş̱āniye 32b/14

ḳ.+ına 8a/12, 8a/12

ḳ.+ınuñ 7b/20

ḳ.+lara 33a/03

ḳ.+larda 2b/17

ḳ.+lardan 106a/13

ḳ. ol- 21b/04

[=34]

ḳısmet Ar. 1. Bölme, pay etme, taksim.

ḳ. 3b/17, 7a/21, 7b/04

ḳ. (ḥiḳmet-i ḳısmet) 21a/19

ḳ.+den 21b/07

ḳ.-i ḫayr 7a/13

ḳ.-i medḫūl 21a/21

ḳ.-i saʿādet 7b/14

ḳ.+inden 122a/17

ḳ.+ine 32b/08, 32b/09, 32b/10, 48b/06, 68a/14

ḳ. it- 7a/14, 33a/04, 35b/10

2. Takdir edilmiş şey, nasip.

ḳ. ol- 64b/19

[=18]

ḳıṣṣa Ar. Kısa, ibretli hikaye.

ḳ.+ların 79a/18

[=1]

ḳıṣṣacuḳ Çok kısa.

ḳ. 70a/20

[=1]

ḳıṣṭ Ar. Hisse, nasip.

ḳ.+ı gibi 32b/12

[=1]

ḳış 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta biten, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.

ḳ. 82b/06

[=1]

ḳışla Yayladan inen göçebelerin kışı geçirmek için hayvanları ile birlikte kondukları yer.

ḳ.+sında 72a/12

[=1]

ḳıṭʿa Ar. Aynı vezinde 2. ve 4. dizeleri kafiyeli, 4 dizeden oluşan nazım parçası.

ḳ. 125b/02

[=1]

ḳıtāl Ar. Birbirini öldürme, vuruşma.

ḳ. 33b/19

ḳ. (ehl-i ḳıtāl) 120b/05

ḳ.+a 124a/15, 124a/17

ḳ.+dur 124b/17

[=5]

ḳıṭmīr Ar. En ufak parça, en küçük şey.

ḳ. (naḳīr u ḳıṭmīr) 47a/06, 140a/15

[=2]

ḳıvām Ar. Her şeyin kendine göre olan en uygun derecesi, istenen ölçü, tav.

ḳ.+ı 14a/14, 40b/10, 41b/06, 57b/04, 74a/19, 83b/14, 91b/09, 92b/17, 95b/09, 95b/12, 120a/20, 120b/04, 123a/01, 123a/01, 123a/01, 138a/06

ḳ.-ı beden 111b/20, 122b/21

ḳ.-ı ebdān 111a/19, 111b/11

ḳ.-ı mevcūdāt 32a/07

ḳ.-ı nefs 122b/21

ḳ.-ı ṭabīʿat 122b/21

ḳ. vir- 41a/12

[=23]

ḳıyādet Ar. Kumandanlık.

ḳ.+ine 68a/16

[=1]

ḳıyām Ar. Ayağa kalkma veya ayakta durma.

ḳ. 87b/03

[=1]

ḳıyās Ar. Bir şeyi diğer bir şeye benzeterek değerlendirme, karşılaştırma.

ḳ. 18b/04, 47a/21, 108a/09

ḳ.-ı istiḳṣā-ı belīġ 53b/14

ḳ.-ı ṣaḥīḥ 18b/04

ḳ. it- 26b/05, 53b/03

ḳ. üzerine 8b/03, 13b/21, 114b/11

[=10]

ḳıyāsat Ar. Kıyaslar.

ḳ.-ı bürhāniyye 108a/19

[=1]

ḳıymet Ar. Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre karşılık, hakkında biçilen değer.

ḳ.+i 75b/16

ḳ.+idür 74a/16

ḳ.+ile 76b/13

[=3]

ḳıymetlü Değerli.

ḳ. ol- 34a/04

[=1]

ḳıyye Ar. Okka, dört yüz dirhemlik ağırlık ölçüsü.

ḳ.+yi 95b/06

[=1]

ḳız Dişi cinsten olan çocuk.

ḳ.+ları 84b/12

[=1]

ḳızcuġaz Kendisine şefkat duyulan kız.

ḳ.+larda 84b/09

[=1]

ḳızıl Parlak kırmızı renk.

ḳ. yiller gibi 75b/20

[=1]

ḳızlıḳ Kız olma durumu.

ḳ. 116a/14

[=1]

ki Far. Özneyi veya bazen de bir tümleci kuvvetlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlar.

k. 1b/01, 1b/03, 1b/04, 1b/05, 1b/06, 1b/07, 1b/08, 1b/11, 1b/12, 2a/01, 2a/04, 2a/04, 2a/06, 2a/07, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 2a/18, 2a/18, 2a/19, 2a/20, 2a/21, 2b/02, 2b/02, 2b/04, 2b/05, 2b/06, 2b/07, 2b/08, 2b/08, 2b/10, 2b/11, 2b/13, 2b/13, 2b/16, 2b/18, 2b/19, 2b/20, 2b/21, 3a/03, 3a/03, 3a/04, 3a/06, 3a/08, 3a/09, 3a/09, 3a/13, 3a/16, 3a/19, 3a/20, 3b/02, 3b/02, 3b/04, 3b/08, 3b/09, 3b/10, 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 3b/18, 3b/19, 3b/19, 3b/19, 3b/20, 4a/02, 4a/02, 4a/04, 4a/04, 4a/06, 4a/06, 4a/08, 4a/10, 4a/11, 4a/13, 4a/15, 4a/20, 4a/21, 4b/02, 4b/02, 4b/05, 4b/08, 4b/09, 4b/09, 4b/11, 4b/13, 4b/13, 4b/17, 4b/18, 4b/20, 4b/21, 4b/21, 5a/01, 5a/03, 5a/04, 5a/06, 5a/07, 5a/10, 5a/12, 5a/13, 5a/14, 5a/15, 5a/17, 5a/18, 5a/21, 5b/01, 5b/02, 5b/04, 5b/08, 5b/09, 5b/13, 5b/16, 5b/16, 5b/19, 5b/19, 6a/02, 6a/04, 6a/05, 6a/05, 6a/09, 6a/10, 6a/11, 6a/11, 6a/14, 6a/16, 6a/18, 6a/18, 6b/01, 6b/02, 6b/04, 6b/05, 6b/08, 6b/10, 6b/11, 6b/15, 6b/16, 6b/17, 6b/18, 6b/20, 7a/02, 7a/03, 7a/03, 7a/06, 7a/10, 7a/12, 7a/14, 7a/14, 7a/16, 7a/19, 7a/21, 7b/01, 7b/01, 7b/02, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/06, 7b/07, 7b/07, 7b/13, 7b/13, 7b/15, 7b/16, 7b/18, 7b/19, 7b/20, 7b/21, 8a/01, 8a/04, 8a/04, 8a/05, 8a/07, 8a/08, 8a/09, 8a/11, 8a/12, 8a/13, 8a/13, 8a/16, 8b/05, 8b/06, 8b/08, 8b/09, 8b/09, 8b/10, 8b/11, 8b/13, 8b/14, 8b/16, 8b/18, 8b/19, 8b/20, 8b/21, 9a/01, 9a/04, 9a/04, 9a/05, 9a/05, 9a/07, 9a/08, 9a/08, 9a/15, 9a/15, 9a/15, 9a/16, 9a/16, 9a/21, 9b/01, 9b/01, 9b/04, 9b/05, 9b/06, 9b/07, 9b/07, 9b/11, 9b/12, 9b/12, 9b/13, 9b/15, 9b/19, 9b/20, 10a/01, 10a/04, 10a/05, 10a/08, 10a/09, 10a/10, 10a/11, 10a/13, 10a/21, 10b/01, 10b/04, 10b/05, 10b/08, 10b/13, 10b/15, 10b/18, 10b/20, 11a/05, 11a/06, 11a/09, 11a/09, 11a/09, 11a/10, 11a/11, 11a/15, 11a/16, 11a/16, 11a/17, 11a/18, 11a/19, 11a/20, 11a/21, 11b/04, 11b/05, 11b/06, 11b/16, 11b/17, 11b/18, 11b/18, 11b/19, 11b/19, 11b/20, 11b/21, 12a/01, 12a/02, 12a/03, 12a/04, 12a/06, 12a/07, 12a/10, 12a/12, 12a/13, 12a/19, 12a/21, 12b/01, 12b/03, 12b/04, 12b/06, 12b/10, 12b/11, 12b/14, 12b/14, 12b/16, 12b/16, 12b/17, 12b/19, 12b/20, 12b/20, 13a/01, 13a/02, 13a/04, 13a/08, 13a/10, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13a/12, 13a/14, 13a/16, 13a/19, 13a/20, 13a/21, 13b/02, 13b/03, 13b/04, 13b/13, 13b/15, 13b/17, 13b/17, 13b/18, 13b/19, 13b/20, 14a/02, 14a/07, 14a/08, 14a/10, 14a/13, 14a/14, 14a/15, 14a/16, 14a/17, 14a/19, 14a/20, 14a/20, 14a/21, 14b/01, 14b/03,

14b/04, 14b/05, 14b/06, 14b/06, 14b/07, 14b/07, 14b/13, 14b/14, 14b/17, 14b/20, 15a/02, 15a/03, 15a/05, 15a/06, 15a/09, 15a/10, 15a/10, 15a/10, 15a/11, 15a/11, 15a/12, 15a/13, 15a/14, 15a/14, 15a/16, 15a/17, 15a/17, 15a/19, 15a/21, 15b/03, 15b/04, 15b/05, 15b/06, 15b/11, 15b/17, 15b/18, 15b/51, 16a/02, 16a/03, 16a/03, 16a/05, 16a/05, 16a/06, 16a/08, 16a/10, 16a/10, 16a/11, 16a/11, 16a/13, 16a/17, 16a/19, 16a/21, 16b/01, 16b/03, 16b/04, 16b/06, 16b/07, 16b/08, 16b/08, 16b/09, 16b/12, 16b/14, 16b/14, 16b/15, 16b/18, 16b/19, 16b/20, 16b/21, 17a/01, 17a/01, 17a/04, 17a/05, 17a/07, 17a/08, 17a/10, 17a/11, 17a/12, 17a/12, 17a/13, 17a/13, 17a/14, 17a/15, 17a/17, 17b/02, 17b/04, 17b/04, 17b/07, 17b/08, 17b/09, 17b/12, 17b/14, 17b/17, 18a/02, 18a/03, 18a/06, 18a/06, 18a/08, 18a/09, 18a/11, 18a/12, 18a/15, 18a/16, 18a/19, 18a/21, 18b/01, 18b/02, 18b/02, 18b/02, 18b/03, 18b/04, 18b/05, 18b/05, 18b/07, 18b/08, 18b/09, 18b/17, 18b/17, 18b/18, 18b/19, 18b/19, 19a/05, 19a/05, 19a/13, 19a/15, 19a/17, 19a/17, 19b/04, 19b/06, 19b/07, 19b/09, 19b/11, 19b/12, 19b/14, 19b/14, 19b/16, 19b/18, 19b/20, 19b/20, 19b/21, 20a/01, 20a/03, 20a/04, 20a/08, 20a/10, 20a/10, 20a/11, 20a/14, 20a/14, 20a/19, 20b/01, 20b/03, 20b/05, 20b/06, 20b/07, 20b/09, 20b/11, 20b/14, 20b/17, 20b/19, 20b/21, 21a/02, 21a/03, 21a/06, 21a/08, 21a/09, 21a/11, 21a/11, 21a/12, 21a/18, 21a/18, 21a/19, 21a/20, 21b/01, 21b/01, 21b/01, 21b/03, 21b/04, 21b/05, 21b/08, 21b/09, 21b/10, 21b/12, 21b/13, 21b/16, 21b/18, 21b/20, 21b/20, 22a/01, 22a/03, 22a/03, 22a/06, 22a/07, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 22a/15, 22a/16, 22a/17, 22a/18, 22a/19, 22a/20, 22a/20, 22a/21, 22b/01, 22b/01, 22b/02, 22b/03, 22b/04, 22b/07, 22b/09, 22b/10, 22b/11, 22b/12, 22b/13, 22b/14, 22b/15, 22b/15, 22b/17, 22b/17, 22b/18, 22b/19, 22b/20, 22b/21, 23a/02, 23a/04, 23a/05, 23a/06, 23a/10, 23a/12, 23a/13, 23a/14, 23a/16, 23a/16, 23a/17, 23a/19, 23a/20, 23a/20, 23a/21, 23a/21, 23b/01, 23b/02, 23b/03, 23b/05, 23b/06, 23b/07, 23b/08, 23b/10, 23b/11, 23b/12, 23b/12, 23b/13, 23b/15, 23b/16, 23b/21, 24a/01, 24a/05, 24a/06, 24a/08, 24a/09, 24a/10, 24a/11, 24a/12, 24a/14, 24a/14, 24a/14, 24a/14, 24a/18, 24a/18, 24a/19, 24a/21, 24b/03, 24b/06, 24b/07, 24b/08, 24b/08, 24b/11, 24b/14, 24b/16, 24b/16, 24b/18, 24b/19, 24b/19, 24b/20, 24b/21, 25a/01, 25a/02, 25a/07, 25a/15, 25a/15, 25a/18, 25a/20, 25a/21, 25a/21, 25b/01, 25b/02, 25b/02, 25b/03, 25b/04, 25b/06, 25b/10, 25b/13, 25b/14, 25b/16, 25b/17, 25b/18, 25b/19, 25b/20, 25b/21, 26a/02, 26a/03, 26a/04, 26a/05, 26a/06, 26a/08, 26a/09, 26a/10, 26a/13, 26a/18, 26a/20, 26a/21, 26b/01, 26b/01, 26b/04, 26b/05, 26b/06, 26b/08, 26b/09, 26b/10, 26b/12, 26b/13, 26b/14, 26b/15, 26b/16, 26b/18, 26b/19, 26b/20, 26b/21, 27a/01, 27a/02, 27a/02,

27a/03, 27a/04, 27a/05, 27a/07, 27a/08, 27a/09, 27a/10, 27a/11, 27a/12, 27a/13, 27a/14, 27a/17, 27a/18, 27a/19, 27a/21, 27a/21, 27b/02, 27b/06, 27b/08, 27b/09, 27b/10, 27b/12, 27b/16, 27b/18, 27b/19, 27b/20, 28a/02, 28a/03, 28a/05, 28a/09, 28a/10, 28a/14, 28a/15, 28a/21, 28b/03, 28b/03, 28b/04, 28b/06, 28b/07, 28b/12, 28b/13, 28b/14, 28b/21, 29a/02, 29a/04, 29a/06, 29a/09, 29a/09, 29a/11, 29a/11, 29a/13, 29a/15, 29a/18, 29a/19, 29a/19, 29a/20, 29a/21, 29b/01, 29b/03, 29b/04, 29b/06, 29b/14, 29b/16, 29b/18, 29b/19, 29b/21, 30a/01, 30a/02, 30a/04, 30a/04, 30a/09, 30a/10, 30a/11, 30a/14, 30a/17, 30a/18, 30a/21, 30a/21, 30b/01, 30b/01, 30b/01, 30b/02, 30b/02, 30b/04, 30b/10, 30b/11, 30b/16, 30b/18, 30b/19, 30b/20, 30b/21, 30b/21, 31a/01, 31a/03, 31a/03, 31a/05, 31a/08, 31a/09, 31a/10, 31a/13, 31a/13, 31a/14, 31a/16, 31a/17, 31a/21, 31b/03, 31b/06, 31b/07, 31b/07, 31b/08, 31b/08, 31b/09, 31b/13, 31b/13, 31b/15, 31b/18, 31b/19, 31b/20, 32a/01, 32a/03, 32a/04, 32a/04, 32a/05, 32a/06, 32a/08, 32a/13, 32a/14, 32a/15, 32a/15, 32a/17, 32a/19, 32a/19, 32a/19, 32a/20, 32a/21, 32a/21, 32b/06, 32b/08, 32b/08, 32b/09, 32b/10, 32b/12, 32b/14, 32b/15, 32b/15, 32b/17, 32b/20, 32b/21, 33a/01, 33a/02, 33a/04, 33a/06, 33a/12, 33a/14, 33a/15, 33a/16, 33a/18, 33a/19, 33a/21, 33b/01, 33b/02, 33b/03, 33b/04, 33b/05, 33b/06, 33b/06, 33b/07, 33b/09, 33b/13, 33b/14, 33b/16, 33b/18, 33b/19, 33b/19, 33b/21, 34a/02, 34a/03, 34a/07, 34a/07, 34a/09, 34a/10, 34a/11, 34a/12, 34a/14, 34a/15, 34a/16, 34a/17, 34a/18, 34a/19, 34a/19, 34b/07, 34b/08, 34b/09, 34b/12, 34b/17, 34b/17, 34b/18, 34b/19, 34b/21, 35a/07, 35a/08, 35a/10, 35a/12, 35a/17, 35a/18, 35a/21, 35b/04, 35b/07, 35b/09, 35b/10, 35b/11, 35b/11, 35b/13, 35b/17, 35b/18, 35b/21, 36a/01, 36a/02, 36a/03, 36a/04, 36a/07, 36a/11, 36a/13, 36a/20, 36a/21, 36b/08, 36b/12, 36b/13, 36b/14, 36b/18, 36b/20, 36b/21, 37a/06, 37a/11, 37a/17, 37a/18, 37a/19, 37a/20, 37a/21, 37b/01, 37b/03, 37b/05, 37b/06, 37b/08, 37b/09, 37b/11, 37b/13, 37b/14, 37b/15, 37b/17, 37b/18, 37b/20, 37b/21, 38a/02, 38a/02, 38a/04, 38a/06, 38a/07, 38a/08, 38a/09, 38a/11, 38a/15, 38a/17, 38a/18, 38a/19, 38a/20, 38a/20, 38a/21, 38b/02, 38b/03, 38b/05, 38b/06, 38b/08, 38b/10, 38b/10, 38b/11, 38b/12, 38b/13, 38b/14, 38b/15, 38b/17, 38b/20, 39a/06, 39a/08, 39a/10, 39a/11, 39a/14, 39a/15, 39a/21, 39b/01, 39b/02, 39b/02, 39b/02, 39b/05, 39b/06, 39b/07, 39b/08, 39b/09, 39b/09, 39b/10, 39b/11, 39b/12, 39b/13, 39b/14, 39b/18, 39b/20, 39b/21, 40a/01, 40a/02, 40a/03, 40a/04, 40a/05, 40a/06, 40a/06, 40a/08, 40a/10, 40a/13, 40a/13, 40a/14, 40a/15, 40a/17, 40a/17, 40a/19, 40a/19, 40a/20, 40b/03, 40b/06, 40b/08, 40b/09, 40b/11, 40b/11, 40b/13, 40b/15, 40b/15, 40b/20, 41a/05, 41a/06, 41a/08, 41a/11, 41a/11,

41a/13, 41a/14, 41a/15, 41a/15, 41a/16, 41a/17, 41a/21, 41b/01, 41b/02, 41b/05, 41b/06, 41b/12, 41b/13, 41b/15, 41b/17, 41b/18, 41b/19, 42a/01, 42a/02, 42a/04, 42a/05, 42a/07, 42a/07, 42a/08, 42a/09, 42a/10, 42a/10, 42a/12, 42a/14, 42a/14, 42a/16, 42a/16, 42a/18, 42a/20, 42b/03, 42b/04, 42b/05, 42b/08, 42b/08, 42b/11, 42b/13, 42b/16, 42b/19, 42b/21, 43a/01, 43a/06, 43a/08, 43a/11, 43a/11, 43a/12, 43a/13, 43a/13, 43a/15, 43a/16, 43a/16, 43a/19, 43a/19, 43a/20, 43b/01, 43b/02, 43b/03, 43b/04, 43b/06, 43b/07, 43b/09, 43b/10, 43b/16, 43b/17, 44a/08, 44a/09, 44a/12, 44a/13, 44a/14, 44a/15, 44b/02, 44b/04, 44b/05, 44b/08, 44b/10, 44b/13, 44b/14, 44b/15, 44b/17, 44b/19, 44b/19, 44b/21, 45a/02, 45a/04, 45a/04, 45a/09, 45a/12, 45b/04, 45b/07, 45b/08, 45b/09, 45b/10, 45b/11, 45b/12, 45b/14, 45b/15, 45b/18, 45b/19, 45b/21, 46a/03, 46a/03, 46a/09, 46a/11, 46a/16, 46a/18, 46a/19, 46a/20, 46b/01, 46b/05, 46b/07, 46b/10, 46b/12, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 46b/16, 46b/18, 46b/18, 47a/03, 47a/08, 47a/10, 47a/12, 47a/13, 47a/16, 47a/18, 47a/21, 47b/05, 47b/07, 47b/08, 47b/09, 47b/10, 47b/12, 47b/12, 47b/14, 47b/15, 47b/18, 48a/02, 48a/03, 48a/04, 48a/05, 48a/07, 48a/07, 48a/08, 48a/09, 48a/10, 48a/11, 48a/12, 48a/12, 48a/14, 48a/17, 48a/18, 48a/20, 48b/01, 48b/05, 48b/05, 48b/07, 48b/12, 48b/15, 48b/16, 48b/17, 48b/18, 48b/19, 48b/19, 48b/21, 49a/01, 49a/02, 49a/03, 49a/05, 49a/07, 49a/10, 49a/11, 49a/13, 49a/15, 49a/18, 49a/20, 49a/21, 49a/21, 49b/02, 49b/06, 49b/07, 49b/08, 49b/10, 49b/14, 49b/16, 49b/17, 49b/20, 49b/21, 50a/01, 50a/02, 50a/04, 50a/05, 50a/07, 50a/09, 50a/09, 50a/11, 50a/12, 50a/17, 50a/19, 50a/21, 50b/02, 50b/05, 50b/06, 50b/10, 50b/11, 50b/13, 50b/13, 50b/14, 50b/15, 50b/16, 50b/17, 50b/18, 50b/19, 50b/20, 50b/20, 50b/21, 51a/01, 51a/06, 51a/07, 51a/08, 51a/09, 51a/09, 51a/09, 51a/11, 51a/12, 51a/19, 51a/21, 51b/02, 51b/03, 51b/07, 51b/07, 51b/09, 51b/10, 51b/19, 51b/21, 52a/05, 52a/09, 52a/10, 52a/12, 52a/13, 52a/13, 52a/18, 52a/19, 52b/04, 52b/06, 52b/07, 52b/07, 52b/08, 52b/11, 53a/03, 53a/05, 53a/10, 53a/10, 53a/11, 53a/13, 53a/14, 53a/18, 53a/20, 53a/21, 53b/01, 53b/02, 53b/09, 53b/10, 53b/11, 53b/12, 53b/12, 53b/15, 53b/16, 53b/18, 53b/19, 53b/20, 54a/02, 54a/03, 54a/04, 54a/05, 54a/06, 54a/09, 54a/10, 54a/11, 54a/12, 54a/15, 54a/16, 54a/18, 54a/20, 54b/05, 54b/07, 54b/11, 54b/12, 54b/12, 54b/14, 54b/15, 54b/16, 54b/17, 54b/18, 54b/19, 54b/21, 55a/02, 55a/05, 55a/06, 55a/09, 55a/11, 55b/01, 55b/05, 55b/09, 55b/09, 55b/12, 55b/15, 55b/16, 55b/16, 55b/18, 55b/20, 55b/20, 55b/21, 56a/01, 56a/02, 56a/07, 56a/08, 56a/09, 56a/12, 56a/13, 56a/18, 56b/01, 56b/02, 56b/04, 56b/05, 56b/06, 56b/08, 56b/13, 56b/14, 56b/15, 56b/18, 56b/19, 56b/20, 56b/21, 57a/02, 57a/03, 57a/03,

57a/05, 57a/07, 57a/09, 57a/09, 57a/10, 57a/11, 57a/14, 57a/15, 57a/16, 57a/17, 57a/18, 57a/20, 57a/21, 57a/21, 57b/01, 57b/01, 57b/04, 57b/11, 57b/11, 57b/14, 57b/17, 57b/19, 57b/20, 57b/20, 57b/21, 58a/02, 58a/05, 58a/06, 58a/08, 58a/11, 58a/12, 58a/14, 58a/15, 58a/17, 58a/18, 58a/20, 58a/21, 58b/01, 58b/03, 58b/04, 58b/09, 58b/10, 58b/11, 58b/17, 59a/01, 59a/09, 59a/11, 59a/12, 59b/02, 59b/02, 59b/03, 59b/04, 59b/05, 59b/07, 59b/11, 59b/20, 59b/21, 60a/01, 60a/02, 60a/03, 60a/04, 60a/07, 60a/18, 60a/18, 60a/19, 60b/04, 60b/06, 60b/07, 60b/08, 60b/09, 60b/10, 60b/11, 60b/12, 60b/15, 60b/15, 60b/19, 60b/20, 60b/21, 61a/03, 61a/05, 61a/09, 61a/13, 61a/14, 61a/16, 61a/20, 61a/21, 61b/01, 61b/03, 61b/04, 61b/08, 61b/09, 61b/11, 61b/17, 61b/17, 61b/17, 61b/19, 61b/21, 62a/01, 62a/02, 62a/03, 62a/04, 62a/04, 62a/05, 62a/10, 62a/11, 62a/11, 62a/11, 62a/12, 62a/13, 62a/13, 62a/14, 62a/15, 62a/18, 62a/18, 62a/19, 62a/21, 62b/01, 62b/02, 62b/04, 62b/06, 62b/08, 62b/13, 62b/14, 62b/16, 62b/21, 63a/01, 63a/02, 63a/02, 63a/04, 63a/06, 63a/07, 63a/07, 63a/20, 63b/02, 63b/03, 63b/03, 63b/04, 63b/05, 63b/05, 63b/06, 63b/08, 63b/09, 63b/13, 63b/13, 63b/16, 63b/17, 63b/18, 63b/19, 63b/19, 63b/20, 63b/20, 63b/21, 63b/21, 64a/03, 64a/04, 64a/05, 64a/07, 64a/07, 64a/09, 64a/09, 64a/10, 64a/10, 64a/10, 64a/11, 64a/12, 64a/13, 64a/14, 64a/15, 64a/16, 64a/16, 64a/17, 64b/01, 64b/03, 64b/03, 64b/08, 64b/10, 64b/11, 64b/12, 64b/13, 64b/18, 65a/01, 65a/03, 65a/04, 65a/04, 65a/06, 65a/09, 65a/10, 65a/11, 65a/12, 65a/13, 65a/14, 65a/16, 65a/16, 65a/17, 65a/20, 65b/03, 65b/05, 65b/06, 65b/06, 65b/08, 65b/09, 65b/12, 65b/14, 65b/18, 65b/20, 66a/02, 66a/06, 66a/06, 66a/13, 66a/15, 66a/16, 66a/17, 66a/20, 66b/01, 66b/03, 66b/04, 66b/06, 66b/07, 66b/08, 66b/09, 66b/11, 66b/11, 66b/12, 66b/12, 66b/12, 66b/14, 66b/15, 66b/16, 66b/19, 66b/21, 67a/01, 67a/06, 67a/09, 67a/11, 67a/15, 67a/17, 67b/05, 67b/06, 67b/10, 67b/11, 67b/14, 67b/15, 67b/16, 67b/18, 67b/19, 67b/20, 67b/21, 68a/01, 68a/02, 68a/02, 68a/05, 68a/06, 68a/07, 68a/08, 68a/09, 68a/11, 68a/17, 68a/20, 68b/04, 68b/05, 68b/06, 68b/12, 68b/15, 68b/17, 68b/21, 69a/02, 69a/05, 69a/07, 69a/07, 69a/08, 69a/09, 69a/12, 69a/13, 69a/17, 69a/20, 69a/21, 69b/02, 69b/04, 69b/05, 69b/07, 69b/08, 69b/09, 69b/10, 69b/13, 69b/14, 69b/14, 69b/16, 69b/17, 69b/18, 69b/19, 70a/01, 70a/05, 70a/08, 70a/09, 70a/10, 70a/10, 70a/14, 70a/17, 70a/18, 70a/20, 70b/03, 70b/05, 70b/06, 70b/10, 70b/11, 70b/12, 70b/15, 70b/20, 71a/03, 71a/04, 71a/09, 71a/15, 71a/15, 71b/01, 71b/03, 71b/06, 71b/07, 71b/08, 71b/10, 71b/11, 71b/13, 71b/13, 71b/15, 71b/17, 71b/19, 72a/03, 72a/05, 72a/06, 72a/08, 72a/09, 72a/13, 72a/13, 72a/15, 72a/18, 72a/19, 72a/20, 72a/21, 72b/01, 72b/02, 72b/04,

72b/05, 72b/06, 72b/09, 72b/12, 72b/14, 72b/18, 73a/01, 73a/03, 73a/04, 73a/05, 73a/05, 73a/06, 73a/07, 73a/10, 73a/12, 73a/14, 73a/17, 73a/19, 73b/04, 73b/07, 73b/09, 73b/09, 73b/11, 73b/11, 73b/11, 73b/13, 73b/16, 73b/21, 74a/03, 74a/03, 74a/05, 74a/07, 74a/09, 74a/10, 74a/12, 74a/12, 74a/15, 74a/16, 74a/18, 74a/19, 74b/01, 74b/04, 74b/07, 74b/09, 74b/11, 74b/13, 75a/01, 75a/15, 75a/16, 75a/17, 75a/17, 75a/19, 75a/20, 75b/01, 75b/02, 75b/04, 75b/07, 75b/09, 75b/10, 75b/10, 75b/13, 75b/14, 75b/15, 75b/15, 75b/16, 75b/17, 75b/18, 75b/21, 75b/21, 76a/02, 76a/04, 76a/05, 76a/10, 76a/11, 76a/14, 76a/16, 76a/17, 76a/21, 76b/06, 76b/07, 76b/07, 76b/09, 76b/10, 76b/11, 76b/13, 76b/15, 76b/19, 76b/21, 77a/02, 77a/03, 77a/04, 77a/06, 77a/10, 77a/16, 77a/20, 77a/21, 77b/03, 77b/04, 77b/06, 77b/06, 77b/07, 77b/09, 77b/11, 77b/13, 77b/14, 77b/14, 77b/19, 78a/01, 78a/02, 78a/11, 78a/14, 78a/14, 78a/15, 78a/16, 78a/17, 78a/18, 78a/21, 78b/01, 78b/03, 78b/03, 78b/06, 78b/11, 78b/13, 78b/17, 78b/21, 79a/02, 79a/03, 79a/06, 79a/08, 79a/11, 79a/12, 79a/15, 79a/17, 79a/18, 79b/02, 79b/04, 79b/07, 79b/09, 79b/13, 79b/16, 79b/19, 80a/02, 80a/03, 80a/08, 80a/12, 80a/14, 80a/15, 80a/16, 80a/16, 80a/18, 80a/19, 80a/21, 80b/01, 80b/03, 80b/04, 80b/07, 80b/08, 80b/09, 80b/10, 80b/17, 80b/18, 80b/20, 81a/01, 81a/04, 81a/09, 81a/10, 81a/11, 81a/11, 81a/12, 81a/19, 81a/20, 81b/01, 81b/02, 81b/05, 81b/07, 81b/08, 81b/09, 81b/10, 81b/11, 81b/12, 81b/13, 81b/15, 81b/18, 81b/19, 82a/01, 82a/02, 82a/02, 82a/04, 82a/04, 82a/09, 82a/11, 82a/16, 82a/18, 82b/01, 82b/02, 82b/03, 82b/04, 82b/05, 82b/08, 82b/14, 82b/21, 83a/04, 83a/04, 83a/05, 83a/06, 83a/08, 83a/09, 83a/09, 83a/12, 83a/13, 83a/14, 83a/16, 83a/17, 83a/19, 83a/21, 83b/02, 83b/03, 83b/04, 83b/06, 83b/08, 83b/09, 83b/10, 83b/11, 83b/14, 83b/17, 83b/19, 83b/20, 84a/03, 84a/06, 84a/07, 84a/09, 84a/12, 84a/14, 84a/14, 84a/16, 84a/17, 84a/20, 84a/21, 84b/01, 84b/04, 84b/05, 84b/07, 84b/09, 84b/11, 84b/14, 84b/15, 84b/16, 84b/19, 85a/02, 85a/04, 85a/05, 85a/19, 85a/21, 85b/08, 85b/09, 85b/10, 85b/10, 85b/12, 85b/12, 85b/13, 85b/16, 85b/17, 85b/20, 85b/21, 86a/02, 86a/02, 86a/04, 86a/07, 86a/14, 86a/20, 86a/20, 86b/03, 86b/05, 86b/07, 86b/08, 86b/09, 86b/19, 86b/20, 87a/04, 87a/06, 87a/12, 87a/12, 87a/13, 87a/17, 87a/18, 87a/19, 87a/20, 87b/04, 87b/09, 87b/12, 87b/16, 87b/16, 87b/17, 87b/20, 88a/01, 88a/02, 88a/04, 88a/08, 88a/08, 88a/09, 88a/10, 88a/11, 88a/13, 88a/14, 88a/19, 88a/21, 88b/01, 88b/05, 88b/12, 88b/13, 88b/15, 89a/01, 89a/02, 89a/03, 89a/11, 89a/15, 89a/17, 89a/19, 89a/21, 89b/02, 89b/03, 89b/05, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/17, 89b/18, 89b/19, 89b/21, 90a/02, 90a/04, 90a/05, 90a/06, 90a/08, 90a/09, 90a/09, 90a/11, 90a/12,

90a/13, 90a/14, 90b/04, 90b/06, 90b/09, 90b/09, 90b/10, 90b/10, 90b/12, 90b/14, 90b/15, 90b/16, 91a/06, 91a/06, 91a/09, 91a/09, 91a/11, 91a/13, 91a/14, 91a/16, 91a/18, 91b/05, 91b/13, 91b/14, 91b/17, 92a/01, 92a/04, 92a/14, 92a/20, 92b/01, 92b/01, 92b/03, 92b/04, 92b/05, 92b/06, 92b/09, 92b/10, 92b/11, 92b/12, 92b/13, 92b/17, 92b/18, 92b/19, 92b/19, 93a/01, 93a/06, 93a/08, 93a/10, 93a/12, 93a/13, 93a/15, 93b/01, 93b/04, 93b/07, 93b/13, 93b/15, 93b/15, 93b/18, 93b/19, 94a/06, 94a/09, 94a/13, 94a/14, 94a/16, 94a/18, 94a/19, 94a/20, 94a/21, 94a/21, 94b/04, 94b/05, 94b/07, 94b/08, 94b/10, 94b/11, 94b/14, 94b/20, 94b/20, 94b/21, 95a/02, 95a/03, 95a/09, 95a/12, 95a/16, 95a/17, 95a/21, 95b/02, 95b/03, 95b/09, 95b/17, 95b/18, 95b/19, 95b/21, 96a/01, 96a/03, 96a/04, 96a/05, 96a/07, 96a/08, 96a/13, 96a/16, 96a/16, 96a/17, 96a/19, 96a/21, 96b/05, 96b/07, 96b/09, 96b/10, 96b/11, 96b/11, 96b/15, 96b/18, 96b/19, 96b/21, 97a/01, 97a/02, 97a/03, 97a/06, 97a/07, 97a/13, 97a/15, 97a/16, 97a/20, 97b/01, 97b/03, 97b/04, 97b/09, 97b/10, 97b/13, 97b/14, 97b/15, 97b/17, 97b/19, 97b/19, 98a/03, 98a/06, 98a/08, 98a/11, 98a/12, 98a/13, 98a/15, 98a/16, 98a/16, 98a/17, 98a/18, 98a/19, 98a/20, 98a/20, 98b/02, 98b/04, 98b/04, 98b/10, 98b/11, 98b/13, 98b/14, 98b/15, 98b/18, 98b/20, 98b/21, 99a/01, 99a/02, 99a/03, 99a/04, 99a/05, 99a/16, 99a/16, 99a/19, 99b/01, 99b/02, 99b/06, 99b/10, 99b/12, 99b/18, 99b/18, 100a/03, 100a/03, 100a/04, 100a/07, 100a/09, 100a/12, 100a/13, 100a/14, 100a/14, 100a/16, 100a/16, 100a/17, 100a/18, 100a/18, 100a/19, 100a/20, 100b/02, 100b/07, 100b/09, 100b/14, 100b/17, 100b/18, 101a/01, 101a/02, 101a/08, 101a/09, 101a/12, 101a/13, 101a/14, 101a/16, 101a/17, 101a/18, 101a/19, 101b/04, 101b/04, 101b/04, 101b/05, 101b/06, 101b/07, 101b/11, 101b/14, 101b/15, 101b/16, 101b/17, 101b/18, 101b/21, 102a/02, 102a/05, 102a/14, 102a/14, 102a/14, 102a/18, 102a/19, 102a/21, 102b/02, 102b/05, 102b/09, 102b/12, 102b/13, 102b/14, 102b/16, 102b/20, 103a/01, 103a/02, 103a/03, 103a/07, 103a/10, 103a/11, 103a/14, 103a/17, 103a/19, 103b/01, 103b/05, 103b/06, 103b/09, 103b/12, 103b/13, 103b/15, 103b/16, 103b/16, 103b/19, 103b/19, 103b/21, 104a/01, 104a/01, 104a/02, 104a/03, 104a/05, 104a/07, 104a/09, 104a/11, 104a/12, 104b/01, 104b/11, 104b/12, 104b/13, 104b/14, 104b/16, 104b/17, 104b/20, 104b/21, 104b/21, 105a/01, 105a/01, 105a/03, 105a/04, 105a/05, 105a/05, 105a/07, 105a/07, 105a/10, 105a/11, 105a/13, 105a/14, 105a/16, 105a/18, 105a/19, 105a/20, 105b/02, 105b/03, 105b/04, 105b/06, 105b/09, 105b/10, 105b/11, 105b/11, 105b/12, 105b/13, 105b/14, 106a/04, 106a/05, 106a/08,

106a/10, 106a/12, 106a/13, 106a/14, 112b/13, 112b/16, 112b/19, 112b/20,
106a/16, 106a/18, 106a/19, 106b/02, 112b/21, 112b/21, 113a/01, 113a/02,
106b/03, 106b/04, 106b/05, 106b/06, 113a/03, 113a/07, 113a/08, 113a/08,
106b/06, 106b/09, 106b/11, 106b/15, 113a/09, 113a/11, 113a/12, 113a/17,
106b/17, 106b/18, 106b/20, 107a/02, 113a/18, 113a/19, 113b/01, 113b/03,
107a/04, 107a/06, 107a/09, 107a/12, 113b/04, 113b/05, 113b/06, 113b/08,
107a/13, 107a/16, 107a/19, 107b/01, 113b/08, 113b/09, 113b/12, 113b/13,
107b/03, 107b/03, 107b/07, 107b/08, 113b/15, 113b/16, 113b/16, 113b/17,
107b/10, 107b/11, 107b/14, 107b/18, 113b/18, 114a/03, 114a/06, 114a/09,
108a/02, 108a/04, 108a/06, 108a/08, 114a/13, 114a/13, 114a/14, 114a/18,
108a/08, 108a/11, 108a/16, 108a/16, 114b/02, 114b/05, 114b/06, 114b/07,
108a/17, 108a/20, 108b/01, 108b/04, 114b/08, 114b/09, 114b/11, 114b/12,
108b/05, 108b/06, 108b/07, 108b/09, 114b/14, 114b/15, 114b/16, 114b/18,
108b/11, 108b/13, 108b/14, 108b/16, 114b/19, 114b/21, 115a/01, 115a/02,
108b/19, 108b/20, 109a/02, 109a/06, 115a/03, 115a/04, 115a/06, 115a/07,
109a/10, 109a/12, 109a/17, 109a/18, 115a/11, 115a/12, 115a/14, 115a/16,
109a/19, 109a/20, 109b/03, 109b/04, 115a/18, 115a/21, 115a/21, 115b/01,
109b/05, 109b/06, 109b/08, 109b/10, 115b/09, 115b/09, 115b/12, 115b/15,
109b/11, 109b/13, 109b/15, 109b/18, 115b/21, 115b/21, 116a/01, 116a/04,
110a/01, 110a/04, 110a/07, 110a/09, 116a/07, 116a/11, 116a/13, 116a/16,
110a/10, 110a/11, 110a/12, 110a/14, 116a/16, 116a/18, 116a/19, 116b/09,
110a/15, 110a/16, 110a/20, 110b/01, 116b/10, 116b/13, 116b/14, 116b/16,
110b/03, 110b/05, 110b/10, 110b/10, 116b/18, 116b/18, 117a/01, 117a/05,
110b/12, 110b/15, 110b/15, 110b/18, 117a/06, 117a/08, 117a/10, 117a/13,
110b/18, 110b/19, 110b/21, 110b/21, 117a/13, 117a/14, 117a/16, 117a/18,
111a/01, 111a/04, 111a/05, 111a/05, 117a/20, 117b/02, 117b/08, 117b/10,
111a/08, 111a/09, 111a/11, 111a/14, 117b/10, 117b/12, 117b/14, 117b/20,
111a/18, 111a/20, 111a/21, 111b/01, 118a/01, 118a/02, 118a/04, 118a/06,
111b/01, 111b/03, 111b/04, 111b/06, 118a/11, 118a/12, 118a/12, 118a/19,
111b/07, 111b/08, 111b/14, 111b/17, 118a/20, 118b/02, 118b/08, 118b/09,
111b/21, 112a/02, 112a/04, 112a/05, 118b/11, 118b/11, 118b/12, 118b/14,
112a/08, 112a/12, 112a/13, 112a/15, 118b/15, 118b/21, 119a/01, 119a/02,
112a/16, 112a/18, 112a/20, 112a/21, 119a/02, 119a/03, 119a/06, 119a/07,
112b/03, 112b/04, 112b/08, 112b/12, 119a/08, 119a/12, 119a/12, 119a/13,

119a/16, 119a/20, 119a/21, 119a/21, 126b/13, 126b/14, 126b/14, 127a/01,
119b/02, 119b/03, 119b/04, 119b/09, 127a/02, 127a/03, 127a/03, 127a/06,
119b/11, 119b/12, 119b/16, 119b/19, 127a/06, 127a/08, 127a/09, 127a/10,
119b/20, 120a/04, 120a/09, 120a/11, 127a/11, 127a/14, 127a/18, 127a/20,
120a/14, 120a/15, 120a/19, 120a/20, 127b/01, 127b/04, 127b/06, 127b/08,
120a/21, 120a/21, 120b/03, 120b/06, 127b/12, 127b/13, 127b/14, 127b/16,
120b/08, 120b/08, 120b/10, 120b/19, 127b/16, 127b/18, 127b/18, 127b/19,
121a/02, 121a/04, 121a/05, 121a/08, 127b/20, 127b/21, 128a/03, 128a/03,
121a/10, 121a/12, 121a/14, 121a/15, 128a/07, 128a/15, 128a/16, 128a/17,
121a/19, 121a/20, 121b/07, 121b/07, 128a/17, 128a/19, 128a/21, 128b/01,
121b/10, 121b/11, 121b/11, 121b/14, 128b/02, 128b/06, 128b/06, 128b/09,
121b/15, 121b/16, 121b/17, 122a/07, 128b/11, 128b/12, 128b/13, 128b/18,
122a/07, 122a/08, 122a/09, 122a/10, 129a/01, 129a/04, 129a/04, 129a/14,
122a/14, 122a/18, 122a/18, 122a/20, 129a/14, 129a/17, 129a/20, 129a/20,
122b/01, 122b/02, 122b/02, 122b/03, 129b/04, 129b/08, 129b/09, 129b/11,
122b/04, 122b/04, 122b/05, 122b/06, 129b/15, 129b/16, 129b/21, 130a/01,
122b/08, 122b/09, 122b/09, 122b/11, 130a/02, 130a/02, 130a/03, 130a/06,
122b/11, 122b/13, 122b/13, 122b/14, 130a/07, 130a/08, 130a/10, 130a/14,
122b/16, 122b/16, 122b/17, 122b/20, 130a/16, 130a/16, 130a/18, 130a/19,
122b/21, 123a/06, 123a/12, 123a/17, 130a/21, 130b/01, 130b/02, 130b/04,
123a/21, 123a/21, 123b/02, 123b/03, 130b/04, 130b/08, 130b/11, 130b/13,
123b/04, 123b/05, 123b/06, 123b/08, 130b/18, 131a/01, 131a/02, 131a/05,
123b/09, 123b/11, 123b/13, 123b/14, 131a/11, 131a/11, 131a/12, 131a/18,
123b/15, 123b/16, 123b/18, 124a/03, 131a/20, 131a/21, 131b/01, 131b/02,
124a/04, 124a/06, 124a/08, 124a/13, 131b/14, 131b/17, 131b/20, 131b/21,
124a/15, 124a/19, 124b/03, 124b/07, 132a/05, 132a/09, 132a/10, 132a/11,
124b/09, 124b/10, 124b/13, 124b/15, 132a/12, 132a/14, 132a/16, 132a/20,
125a/03, 125a/04, 125a/08, 125a/15, 132b/01, 132b/03, 132b/06, 132b/08,
125a/16, 125a/17, 125a/19, 125b/01, 132b/09, 132b/15, 132b/21, 133a/02,
125b/02, 125b/08, 125b/11, 125b/12, 133a/03, 133a/06, 133a/07, 133a/10,
125b/15, 125b/16, 125b/18, 125b/19, 133a/15, 133a/19, 133b/04, 133b/07,
126a/03, 126a/04, 126a/11, 126a/18, 133b/08, 133b/10, 133b/12, 133b/18,
126a/19, 126a/20, 126a/21, 126b/01, 133b/20, 134a/01, 134a/03, 134a/03,
126b/03, 126b/04, 126b/05, 126b/07, 134a/07, 134a/12, 134a/19, 134a/21,

134b/02, 134b/02, 134b/04, 134b/08, 134b/10, 134b/10, 134b/11, 134b/11, 134b/15, 134b/18, 135a/02, 135a/03, 135a/04, 135a/04, 135a/07, 135a/21, 135a/21, 135b/04, 135b/13, 135b/13, 135b/15, 135b/16, 135b/19, 136a/03, 136a/04, 136a/05, 136a/06, 136a/08, 136a/11, 136a/15, 136a/17, 136a/18, 136a/19, 136a/21, 136b/01, 136b/02, 136b/04, 136b/07, 136b/08, 136b/11, 136b/13, 136b/13, 136b/15, 136b/18, 136b/21, 137a/04, 137a/07, 137a/09, 137a/12, 137a/16, 137a/17, 137a/19, 137b/03, 137b/04, 137b/05, 137b/07, 137b/10, 137b/13, 137b/18, 137b/19, 137b/21, 138a/01, 138a/03, 138a/08, 138a/08, 138a/09, 138a/14, 138a/17, 138a/17, 138a/21, 138b/01, 138b/02, 138b/03, 138b/04, 138b/05, 138b/06, 138b/08, 138b/09, 138b/11, 138b/12, 138b/13, 138b/17, 138b/18, 138b/19, 139a/01, 139a/01, 139a/04, 139a/07, 139a/13, 139a/15, 139a/16, 139b/01, 139b/01, 139b/02, 139b/07, 139b/15, 139b/18, 140a/03, 140a/07, 140a/09, 140a/10, 140a/13, 140a/14, 140a/20, 140a/21, 140b/01, 140b/01, 140b/02, 140b/03, 140b/03, 140b/04, 140b/05, 140b/12, 140b/13, 140b/17, 140b/18, 140b/19, 140b/21, 141a/01, 141a/06, 141a/07, 141a/09, 141a/09, 141a/10, 141a/11, 141a/13, 141a/16, 141a/19, 141a/21, 141b/04, 141b/05, 141b/08, 141b/10, 141b/15, 141b/16, 141b/19, 142a/01, 142a/02, 142a/05, 142a/05, 142a/07, 142a/09, 142a/17, 142a/19, 142b/04, 142b/09, 142b/11, 142b/12, 142b/14, 142b/15, 142b/16, 142b/20, 142b/21, 143a/02, 143a/05, 143a/08, 143a/08, 143a/09, 143a/10, 143a/11, 143a/12, 143a/13, 143a/16, 143a/20, 143b/02, 143b/02, 143b/03, 143b/04, 143b/05, 143b/05, 143b/09, 143b/12, 143b/15, 143b/16, 143b/18, 143b/18, 143b/20, 144a/05, 144a/10, 144a/11, 144a/13, 144a/18

k. (ḥāl bu ki) 2a/07, 2a/11, 3b/05, 3b/06, 31a/05, 39b/03, 59a/21, 93a/07, 123a/16, 130b/07, 132a/18, 132a/19

k. (ḥāl bu ki) 78b/08

k. (illā bu ḳadar var ki) 11a/13, 12b/10, 12b/18, 95b/10, 104b/04, 113b/21, 115b/11

k. (illā meger ki) 51b/01, 63a/12, 83a/11, 90b/07, 105a/11, 115b/03, 125a/03, 133b/05

k. (mādām ki) 5b/10, 9b/14, 10b/09, 13a/16, 21b/09, 42b/18, 53a/13, 88b/10, 95a/04, 100b/12, 102a/04, 104b/02, 105b/07, 108b/01, 119b/13, 124b/02, 124b/12, 125a/11

k. (meger ki) 60a/10, 72b/17, 82a/20, 84b/02, 85a/13, 85a/18, 85b/19, 87a/03, 119b/03, 142b/02, 143a/06, 143a/07

k. (nite ki) 2b/09

[=3124]

kibr Ar. Büyüklük taslama, kendini üstün görme, burun büyüklüğü.

k. 85b/13, 115a/10, 141b/14, 141b/15, 141b/16, 141b/21, 142a/01, 142a/04, 144a/09

k. (ehl-i kibr) 58a/03

k. (ehl-i kibr eyle-) 120a/03

k.+e 49b/11

k. göster- 141b/16

k.+i 103b/18

k.+i gibi 104a/17

k.-i nefs 22b/07

k.+idür 22b/05

k.+ile 19a/10

k.+inden 103b/18

k.+leri 142a/03

k.+üñ 58a/04

[=21]

kibrīt Ar. Bir ucuna, sert bir şeye sürtüldüğü zaman tutuşan çöp parçası.

k. 55b/15

[=1]

kiç Belirtilen, istenen zamandan sonra.

k. 96b/05, 96b/07, 96b/09, 96b/11, 96b/11

[=5]

kiçi Küçük.

k. 143b/17

[=1]

kifāf Ar. Yaşamaya yetecek müktarda rızık.

k. 91a/01

k.+dan 91a/02

k.+e 48a/06

[=3]

kifāyet Ar. Yeter miktarda olma, elverme.

k. 88a/03, 105b/15

k.+dür (iẓhār-ı kifāyet) 79a/21

k.+e 74b/07, 74b/07

k. eyle- 20a/15, 93a/02

k.+i-y-ile 112b/05

k.-i beşeriyye 24b/01

k.-i meʾünet 46b/07

k.+ile 89a/08, 91b/07, 103b/02

k. it- 48a/03, 87a/21, 105b/14, 124b/14, 124b/14, 131b/07, 135b/01

k. ol- 43a/03, 53a/01

[=22]

kifāyetlü Yeter güce sahip, yeterli, muktedir.

k.+sin 88b/18

[=1]

kīle Ar. Tahılın türüne, kullanıldığı yere göre ağırlığı değişen ölçek.

k.+yi 74b/17

[=1]

kilīd Far. Anahtar, düğme vb. bir parça ile işleyen kapatma aracı.

k. aç- 60a/05

[=1]

kilīm Far. Zemine ya da sedir, divan gibi yerlere serilen, çeşitli renklerde motif ve çizgilerle süslü, halıdan daha ince, kıl veya yün dokuma.

k.+e 70a/20

[=1]

kim 1. Hangi kimse.

k. 57a/16, 143b/18

k.+e 69a/16

[=3]

2. Ki.

k. 6a/06, 6b/07, 14b/02, 60b/09, 72b/15

k. (nice kim) 3b/16, 4a/03, 4b/12, 10b/08, 12b/06, 16a/16, 23a/01, 27b/17, 29a/03, 40a/02, 43b/05, 44b/11, 51a/16, 51b/14, 54a/20, 54b/09, 54b/19, 59b/05, 62a/20, 63a/09, 63a/10, 63a/12, 63a/14, 63a/14, 63a/16, 63a/16, 63a/19, 72a/10, 73a/21, 78b/09, 91b/14, 92a/07, 93b/10, 94a/01, 95b/12, 103b/11, 115a/04, 120a/05, 120b/11, 130b/07, 132a/05

[=46]

kimesne Kimse.

k. 6a/19, 8b/02, 8b/03, 11a/02, 56b/04, 66b/17, 105b/01, 128b/19

k.+ler 27b/10

k.+lerden 13b/06

k.+nüñ 2b/18, 2b/19

[=12]

kimi Bahsedilen kimse ya da şeylerden sadece bir kısmını kastetmek için tekrar edilerek kullanılır.

k.+de 98a/01

k.+nüñ 56a/07

k.+sine 55a/02

[=3]

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir zat.

k. 2b/13, 2b/16, 3a/20, 3b/04, 3b/05, 5a/06, 5a/16, 6a/14, 7a/02, 10b/03, 11a/14, 12b/10, 13b/15, 13b/18, 13b/20, 15a/06, 15a/11, 15a/15, 16a/07, 18b/14, 20a/08, 20b/21, 21a/01, 21a/04, 23a/02, 23a/03, 28b/06, 29a/03, 29b/19, 30a/04, 30a/09, 30b/01, 30b/02, 30b/10, 31a/03, 31a/13, 32b/11, 34a/19, 35b/02, 35b/04, 35b/13, 36a/09, 36b/01, 38b/15, 39a/17, 39b/03, 39b/05, 39b/11, 42b/17, 43a/11, 45b/20, 45b/21, 46a/15, 46b/08, 47b/01, 48a/03, 48a/12, 49a/05, 49b/11, 50a/09, 50b/14, 53b/20, 53b/20, 54a/05, 54a/19, 56b/14, 56b/18, 58a/05, 58a/06, 58a/08, 58a/12, 58a/14, 58b/06, 59a/15, 60a/08, 60a/18, 61a/15, 61b/08, 62a/03, 62a/18, 63a/02, 63b/06, 63b/15, 63b/18, 63b/21, 64a/12, 64a/16, 64a/17, 65a/14, 65b/03, 66b/15, 67a/19, 67b/14, 68a/04, 68a/06, 68a/10, 68b/13, 68b/16, 69a/05, 69b/01, 70a/10, 70b/01, 71b/13, 72a/15, 72b/15, 73b/05, 75a/19, 80a/02, 80a/10, 80a/16, 80b/07, 80b/11, 81a/20, 83b/20, 84a/21, 84b/19, 84b/19, 84b/20, 84b/21, 84b/21, 85a/03, 85b/20, 86b/09, 86b/19, 86b/20, 87a/04, 87a/18, 87a/19, 87a/20, 87a/21, 88a/05, 88b/08, 92b/20, 98a/03, 99b/02, 99b/03, 100a/07, 101a/14, 102b/18, 102b/21, 102b/21, 103a/17, 103a/20, 103b/11, 103b/13, 104a/07, 104a/12, 105a/07, 105a/18, 105a/20, 110b/05, 110b/14, 112a/02, 112a/04, 112a/21, 112b/04, 112b/12, 113a/11, 113a/18, 114a/03, 114a/18, 115b/15, 117a/05, 117b/16, 118a/11, 119a/07, 119a/12, 122a/03, 125a/04, 125b/02, 126a/20, 126a/21, 126b/11, 126b/14, 127b/13, 128a/16, 129a/14, 129b/17, 129b/18, 130a/18, 130b/11, 131a/09, 131b/04, 131b/04, 132a/16, 132b/06, 132b/11, 132b/18, 133a/14, 133a/16, 133b/01, 135a/13,

135b/16, 136b/06, 137a/07, 137b/03, 143a/20, 143b/06

k.+den 31a/21, 39a/08, 82b/14, 85a/01, 86a/13, 103b/15, 110b/10, 122b/10, 127b/13, 129a/16, 129b/04, 136a/04

k.+dür 6b/11, 28a/09, 29a/06, 31b/08, 33a/02, 34a/14, 34a/15, 34a/16, 41b/02, 70a/10, 105b/11, 111b/04, 111b/06, 112b/08, 115b/12, 131b/02, 143a/13, 143b/20

k. gibi 16b/19, 16b/20, 16b/20, 16b/21, 35a/12, 35a/21, 131b/17

k.+ler 10b/05, 19a/15, 19a/17, 21a/02, 29a/02, 30b/04, 30b/08, 31a/05, 31a/17, 38a/07, 39b/18, 46b/01, 47a/13, 49b/14, 59a/05, 60a/02, 68b/20, 80b/04, 94b/04, 105a/01, 107a/13, 113b/17, 114b/08, 115a/02, 119b/17, 122b/11, 126a/18, 137a/04

k.+ler (baʿżı-ı kimse) 113b/07

k.+ler-ile 44b/04, 84a/19, 139a/13, 141a/19

k.+ler gibi 28a/14, 29a/11

k.+lerden 27b/18, 28a/14, 29a/11, 31b/04, 35b/01, 46a/19, 58a/21, 66a/14, 87b/18, 113b/12, 137b/07

k.+lerdür 38a/09, 106a/05, 106a/08, 106a/12, 121a/04, 121a/08, 121a/10, 121a/12, 121a/15, 138b/19

k.+lere 10a/01, 10a/04, 13a/04, 28b/04, 28b/18, 34b/19, 43a/13, 49b/20, 52a/07, 60a/19, 60b/01, 78b/06, 102b/08, 123b/10, 127a/07, 134b/08

k.+leri 6b/02, 39a/14, 78b/21, 81b/01, 131a/01

k.+lerüñ 13a/02, 17a/18, 24a/19, 30b/15, 31a/02, 34a/10, 44b/06, 58a/06, 62a/03, 82a/19, 83a/03, 96a/21, 97a/01, 97a/07, 134b/18

k.+nüñ 10b/01, 10b/16, 12b/01, 23b/13, 29b/04, 29b/06, 35a/02, 35a/06, 46b/11, 46b/12, 49a/03, 56a/09, 61a/21, 64a/08, 64b/03, 69a/08, 69b/11, 70b/07, 76a/05, 85b/04, 87b/13, 103a/21, 103b/03, 103b/12, 109a/21, 115b/13, 116a/19, 118b/18, 119a/03, 121b/06, 122a/18, 122b/10, 122b/11, 123b/15, 125b/09, 129b/16, 133a/03, 133b/09, 134a/04, 134a/05, 134b/18, 134b/21, 135a/09, 135a/13, 136a/03, 136b/02, 143b/21

k.+nüñ üzerine 113b/18

k.+nüñdür 67b/20, 119a/06

k. üzerine 23a/01, 116a/19

k.+y-içün 34b/20

k.+y-ile 10a/21, 94b/13, 103a/17, 103b/13, 119b/02, 129b/17, 137b/12, 138a/06, 139a/10, 139a/11, 144a/15

k.+ye 4b/11, 8b/16, 13a/07, 13a/08, 13b/21, 24a/10, 25a/19, 27a/21, 31a/04, 31a/11, 31a/11, 31a/12, 33a/06, 34b/04, 34b/14, 36a/05, 38b/16, 41a/02, 46b/14, 47a/02, 48a/01, 48b/17, 50a/04, 50b/05, 50b/06, 51b/19, 51b/21, 52b/06, 53a/20, 57b/19, 58a/18, 62a/11, 63b/13, 67a/17, 69a/16, 70a/11, 71b/21, 72a/01, 82b/12, 85a/12, 85a/21, 85b/03, 86b/05, 86b/17, 87b/10, 87b/20, 88a/01, 101a/12, 103a/19,

105a/15, 105b/21, 110b/11, 119b/01, 122b/07, 123a/06, 127a/16, 127a/17, 127b/12, 129a/18, 129b/02, 131a/21, 132a/16, 134a/20, 137b/18, 141a/20, 142a/11, 143a/12, 143b/06, 143b/18, 144a/12

k.+ye degin 110b/10

k.+yi 41a/13, 48a/05, 59a/16, 60b/15, 95a/02, 102b/19, 102b/20, 103b/05, 105a/05, 113b/14, 121b/19, 124b/07, 125a/12, 132a/20, 133b/08, 137a/12, 143a/16, 143b/16

[=480]

kīmūs Ar. Besinlerin midede kısmen sindirildikten sonra aldığı durum, keymus.

k.+leri 66a/11

[=1]

kimyā Ar. Nadir bulunan kıymetli şey, iksir.

k. gibi 51b/20

[=1]

kīn Far. Kendisine yapılan bir şeyi kabullenmemekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık, garaz, buğz.

k. ṭut- 113a/03

[=1]

kināyet Ar. Söylenmek isteneni dolaylı olarak anlatan söz.

k.+ile 85a/08

k. it- 85a/16

k. ḳıl- 6a/09

k.+leri 85a/11

[=4]

kindī İlk İslam filozofu, Meşşai okulunun kurucusu.

k. 70a/07

[=1]

kir Vücudun veya nesnelerin üzerinde oluşan pislik.

k. 5b/11

[=1]

kirā Ar. Bir şeyin, bir mülkün belli bir ücret karşılığında başka birine verilmesi, icar.

k.+ya ṭut- 49b/01

[=1]

kirām Ar. Soyu temiz, şerefli ve ulu kimseler.

k.+a (melāʾike-i kirām) 9b/06

k.+uñ (ʿulemā-ı kirām) 38a/06

[=2]

kireç Far. Kireç taşının bu işe özgü ocaklarda kavrulmasıyla elde edilen taşımsı beyaz madde.

k.+den 72a/20

[=1]

kisb Bk. **kesb**

k. eyle- 2a/19

[=1]

kitāb Ar. Bir araya getirilmiş yazılı ya da basılı yapraklardan meydana gelen bütün.

k. 33b/17, 142b/11

k.+da 50a/07, 62a/21

k.+da (ṣadr-ı kitāb) 142b/12

k.+dan (evvel-i kitāb) 53a/21

k.+ı 144a/18

k.-ı belāġat 75a/05

k.+ında 141b/18

k.+ından 11a/05

k.+lar 51a/10, 118b/07

k.+larında 66a/02

k.+larınuñ 72b/16

k.+um 59b/20

k.+uñ 142b/15

[=16]

kitāb-ı aḫlāḳ Ahlak Kitabı.

k. 63a/06

k.+da 18a/16

k.+ı 54b/15, 63a/05, 119b/05

[=5]

kitāb-ı defʿü'l-aḥzān İlk İslam filozofu olarak bilinen Kindî'nin eseri.

k.+da 68b/11

[=1]

kitāb-ı kelīle ve dimne Öğüt vermek niyetini taşıyan Hint kökenli masal kitabı.

k.+de 138a/02

[=1]

kitāb-ı ḳıyāsāt-ı süfisṭāʾiyye İbn-i Sînâ'nın eseri.

ḳ. 53b/16

[=1]

kitāb-ı maʿḳūlāt Aristoteles'in eseri.

k.+da 18a/16

[=1]

kitāb-ı niḳomaḫiyas Aristoteles'in eseri.

k.+ında 33b/09

[=1]

kitāb-ı siyāset Eflatun'un eseri.

k.+inde 92b/08

[=1]

kitāb-ı teşrīḥ Ehaveynî-i Buhârî'nin eseri.

k.+uñ 37a/01

[=1]

kitābet Ar. Bir şeyi düzgün, kurallara uygun şekilde kaleme alma.

k. 83b/21, 109b/17

k.+de (iẓhār-ı kitābet) 16a/07

k.+e (ṭālib-i kitābet) 43a/15

k. gibi 44a/17

k.+ine 68a/16

[=6]

kitābü'ṭ-ṭahāre Üstâd Ebû Ali'nin eseri.

k.+de 11a/07

k.+nüñ 39b/07

[=2]

kitmān Ar. Sır saklama.

k. 76b/11

k.+ıla 76b/11

[=2]

kiyāset Ar. Uyanıklık, akıllılık.

k. 65a/08, 83b/10, 140b/07

k. (ṣāḥib-i kiyāset ol-) 87b/19

k.+ile 20a/08, 89a/07, 135a/18

k.+ile (kemāl-i kiyāset) 58b/12

[=8]

kiẕb Ar. Yalan.

k. 70b/16, 70b/17, 140a/21

k.+den 71a/02

k.+dür 71a/05

k.+i 17b/03

k.+ine 63b/18

[=7]

ḳo- Koymak.

ḳ-dı 57a/19

ḳ.-dılar 58b/15

ḳ.-duġı 88a/18
ḳ.-ma 143b/05
ḳ.-madı 98b/10
ḳ.-madılar 7b/17
ḳ.-maḳ 125a/12
ḳ.-maḳda 75b/21
ḳ.-maḳdan 75b/19
ḳ.-maḳdur 117b/15
ḳ.-mañ 45b/17
ḳ.-maya 36a/12, 85b/19, 85b/21, 86a/18, 86b/19, 122a/18
ḳ.-mayalar 82a/20, 82b/05, 82b/14
ḳ.-maz 77b/17
ḳ.-mazlar 104b/13
ḳ.-mazlar-ısa 49b/19
ḳ.-mış 128a/10
ḳ.-mışlardur 6a/02
ḳ.-r 77b/17
ḳ.-rlar 115a/09
ḳ.-salar 91b/21
ḳ.-ya 69b/01, 115b/14
ḳ.-yup 64a/13, 66a/18, 82b/08, 88a/06
[=34]
emānet ḳo- 104b/13
iḥtimāl ḳo- 36a/12, 49b/19
müseyyeb ḳo- 45b/17
rehn ḳo- 125a/12
ṣaç ḳo- 82b/08
[=6]

ḳof İçi boşalmış olan, içi boş.
ḳ. bul- 8b/15
[=1]

ḳon- … duruma getirmek, o hâl üzere kalmasına neden olmak.
ḳ.-masa 96a/14
ḳ.-mış 115b/01
ḳ.-mışdur 5a/07, 83b/11, 107a/09
[=5]

ḳonşı Evleri birbirine yakın ya da bitişik olan kimselerin birbirlerine göre aldıkları ad.
ḳ.+sınuñ 142a/08
[=1]

ḳonşu Bk. **ḳonşı**
ḳ.+sı 73b/21
[=1]

ḳonuḳ Bir eve, bir yere geçici olarak kalmak için gelen kimse, misafir.
ḳ. 87a/11
ḳ. ol- 86b/10
[=2]

ḳonul- Koymak işi yapılmak.
ḳ.-an 83b/13, 97b/07, 108a/14
ḳ.-sa 4a/06
[=4]

ḳorḫ- Bk. **ḳorḳ-**
ḳ.-a 63b/15, 83a/16
ḳ.-a (ḳorḫa) 63b/03
ḳ.-duġı 63b/17
[=4]

ḳorḫu Bk. **ḳorḳu**
ḳ.+sından 68b/09
ḳ. vir- 65b/11
[=2]

ḳorḫulu Bk. **ḳorḳulu**
ḳ. 95a/05, 132a/13, 138b/09
[=3]

ḳorḫurınç Korkunç.

ḳ.+ından (ḳorḫurıncından) 62b/07

[=1]

ḳorḳ- 1. Korkuya kapılmak, ürkmek.

ḳ.-a 62a/15

ḳ.-ar 16b/20, 64a/01

ḳ.-maz 64a/01

ḳ.-mış 63b/04

2. Endişe etmek, kaygılanmak, tasalanmak.

ḳ.-duġı 67b/15

ḳ.-maḳda 61b/10

ḳ.-maya 61b/08

ḳ.-sa 78a/12

3. Çekinmek, saygı göstermek.

ḳ.-duḳları-y-içün 88a/21

[=10]

ḳorḳu Bir tehlike ya da tehlike olasılığı karşısında duyulan ürkütücü duygu.

ḳ.+laruñ 46a/07, 62a/09

ḳ. ol- 59a/01

ḳ.+sı 22b/13, 62b/02

ḳ.+sı (mevt ḳorḳusı) 62a/09, 62a/10

ḳ.+sından 29b/05, 30b/17

[=9]

ḳorḳulu Korku veren, ürkütücü.

ḳ. 22a/02, 30b/03, 30b/05, 31a/10, 46a/05, 61a/17

[=6]

ḳoş- Düzenlemek.

ḳ.-maġ-ıla 132a/11

ḳ.-maḳdan 132a/15

[=2]

ḳot Pamuklu bir kumaş çeşidi.

ḳ. 76a/01

[=1]

ḳov Yerme, çekiştirme.

ḳ.+a 70b/19

[=1]

ḳovu Bk. **ḳov**

ḳ+lar 138a/21

ḳ.+ndan 138a/12

[=2]

ḳovucı Dedikoducu.

ḳ. 81b/03

[=1]

ḳovucılıḳ Dedikoduculuk.

ḳ.+dan 85b/06

[=1]

ḳoy- … duruma getirmek, o hâl üzere kalmasına neden olmak.

ḳ.-a 48b/18

ḳ.-alar 19a/14

ḳ.-am 15a/14

[=3]

ḳoyun Geviş getirenlerden, etinden, sütünden, yapağısından yararlanılan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.

ḳ. 89b/16, 131b/17

ḳ. gibi 19b/15

ḳ.+ı 72a/10

ḳ.+ıla 131b/17

[=5]

ḳubbe Ar. Yarım küre şeklinde olan dam.

ḳ. 58b/10, 58b/19

ḳ.+ye 58b/19

[=3]

ḳubḥ Ar. Çirkinlik.

ḳ. 39b/17

ḳ.+a (efʿāl-ı ḳubḥ) 2a/21

ḳ.+ı-y-ıla 58a/17

ḳ.+ında 17b/07

ḳ.+ını 15b/13

[=5]

ḳudemā Ar. Eskiden yaşamış olanlar, ileri gelenleri, eskiler.

ḳ. 92b/07, 92b/14

ḳ.-ı mülūk 60a/06

[=3]

ḳudret Ar. Kuvvet, güç, iktidar.

ḳ. 2b/16, 23a/16, 29b/15, 39a/09, 93b/08, 105a/02, 110a/19, 139b/02

ḳ.+den (ʿadem-i ḳudret) 46b/03

ḳ.+den şoñra 125b/01

ḳ.+dür 112a/16

ḳ.+i 6b/12, 108a/13, 112a/03

ḳ.-i ilāhiyye 10a/07, 42a/04

ḳ.-i insāniyye 61b/10

ḳ.+ile 74b/20

ḳ.+ile (ʿadem-i iltifāt-ı ḳudret) 36b/10

ḳ.+ile (nevʿ-ı ḳudret) 36a/04

ḳ.+indedür (yed-i ḳudret) 30a/19

ḳ.+inden 112b/01

ḳ.+inüñ 108a/10

ḳ.+leri 17b/07, 84b/18

ḳ.+üñ 23b/15, 143b/14

ḳ. vir- 26a/16

[=28]

ḳuds Ar. Mukaddes olma, kutsallık.

ḳ.+üñ (ʿālem-i ḳuds) 45a/19

[=1]

ḳudsī Ar. Mukaddes, kutsal.

ḳ. 6a/10

[=1]

ḳudsiyye Ar. Kudsî kelimesinin müennes şekli.

ḳ. (şūr-ı ḳudsiyye ile) 1b/13

[=1]

ḳul 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan.

ḳ. 101b/02, 143b/17

ḳ.+a 105a/15

ḳ.+ına 57a/08, 143a/04

ḳ.+larım-içün 6a/11

ḳ.+larımdan 101b/01

ḳ.+larına 125a/16

ḳ.+larından 105a/11, 105a/15

ḳ. ol- 35b/13

ḳ. üzerine 87b/21

2. Hizmet için parayla satın alınmış insan, özgürlüğüne sahip olmayıp başkasının hükmü altında olan kimse.

ḳ.+ı 79b/15, 92a/01, 117b/20

ḳ.+ına 57a/08

ḳ.+lar 78b/07, 88b/01, 105a/21, 117b/15, 117b/18

ḳ.+lardan 83b/01

ḳ.+ları 87b/05, 114b/02

ḳ.+larını 129a/10

ḳ.+larınuñ 141b/03

ḳ.+laruñ 83a/08

ḳ. ol- 82a/07

ḳ.+uñ 88b/15

[=28]

ḳulaḳ Başın iki yanında bulunan duyma organı.

ḳ. 131b/06

ḳ.+ı (ḳulaġı) 81a/20, 85b/10
ḳ.+ı gibi 131b/09
ḳ.+ıla (ḳulaġ-ıla) 129a/21
ḳ.+lar 6a/12
ḳ.+lara 131b/07
ḳ. ṭut- 85a/07
[=8]

ḳullan- Bir kimseyi bir hizmette çalıştırmak, bulundurmak.
ḳ.-an 87b/13
ḳ.-maġ-ıla 78a/07
ḳ.-maḳ 117b/14
ḳ.-maḳda 87b/06
[=4]

ḳullıḳcı Hizmetçi.
ḳ.+yı 79b/16
[=1]

ḳulūb Ar. Kalpler.
ḳ.+da 98b/16
ḳ.+uñ 122b/17
[=2]

ḳumāş Ar. İpek, yün, pamuk gibi malzemeden makine ya da tezgahlarda dokunmuş her türlü dokuma.
ḳ. 76a/01
ḳ.+lar 16a/12
ḳ.+lar gibi 116a/03, 131a/15
ḳ.+larda 140a/06
ḳ.+ları 28b/20, 120b/08
[=7]

kūr Far. Görmeyen.
k. gibi 87b/18
[=1]

ḳurʾān Ar. Allah'ın Hz. Muhammed'e vahyettiği kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, Kur'ân-ı Kerim.
ḳ.+ı (naṣṣ-ı ḳurʾān) 68a/20
[=1]

ḳurʾān-ı ḳadīm Ar. Saygı ifadesi olarak Kur'an için kullanılır.
ḳ.+de 33b/13
[=1]

ḳurʾāniyye Ar. Kur'ânî kelimesinin müennes şekli.
ḳ.+de (ʿibārāt-ı ḳurʾāniyye) 38b/06
[=1]

ḳurb Ar. Yakınlık.
ḳ. 76a/21, 76b/18, 114a/17
ḳ.+dur 38b/07, 96b/14
ḳ.+ı 25a/03, 107b/07
ḳ.+ın 79b/04, 129a/11
[=9]

ḳurbān Ar. Dinin buyruğunu yerine getirmek için kesilen hayvan.
ḳ.+lar-ıla 37a/21
[=1]

ḳurbī Ar. Yakınlıkla ilgili.
ḳ.+dür 38b/13
[=1]

ḳurı- Bitki için, suyu çekilip yaşamı son bulmak, canlılık durumu bitmek.
ḳ.-mış 84b/07
ḳ.-yan 84b/06
[=2]

ḳurt Bazı çok küçük böceklere verilen isim.
ḳ.+ı (ṭoñuzlar ḳurdı gibi) 48b/01
[=1]

ḳurtul- Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan sıyrılmak, uzaklaşmak.

ḳ.-a 15a/14

ḳ.-up 15a/12

[=2]

ḳuru Yağmur almadığı için üzerinde bitki bulunmayan.

ḳ. 55b/17, 56a/01, 56a/13

[=3]

ḳuṣūr Ar. Eksiklik.

ḳ. 23b/01, 124b/06

ḳ.+a 6a/08

ḳ.+dan ġayrı 37a/12

ḳ. gibi 52a/08

ḳ.+ı 26b/16, 84a/03, 94b/19, 113b/10

ḳ.+ı gibi 51b/17

ḳ.-ı idrāk 14a/12

ḳ.-ı mādde 9a/11

ḳ.+ına 54b/04

ḳ.+ında 4b/08

ḳ.+ındadur 19b/13

ḳ.+ları 87b/07

[=16]

ḳuṣvā Ar. Son derecede, en sonda olan.

ḳ.+dur (saʿādet-i ḳuṣvā) 109a/18

ḳ.+ya 12b/02

[=2]

ḳuş Gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, yumurtlayan, uçucu hayvanların ortak adı.

ḳ.+lardan 90a/20

[=1]

ḳuşcuġaz Kendisine şefkat ve acıma duyulan kuş.

ḳ.+ı 13a/10, 134b/18

ḳ.+lar 42a/07, 42a/10

[=4]

ḳuşluḳ Günün sabah ile öğle arasındaki saatleri.

ḳ. 82a/12, 82a/12

[=2]

kūtāh Far. Kısa.

k. ḳıl- 92a/06

[=1]

ḳuʿūd Ar. Oturma.

ḳ. 87b/03

[=1]

ḳuvve Ar. Kuvvet.

ḳ.-i şerīfe 10a/18

[=1]

ḳuvvet Ar. 1. Fiziksel güç..

ḳ. 2b/15

ḳ. bul- 61a/16, 77a/17

ḳ.+ine 29b/14, 48b/01, 48b/02, 55b/13

2. Maddi ve manevi, psikolojik vb. yönlerden etkide bulunma, bir tesire karşı direnme gücü anlamında felsefe terimi.

ḳ. 5a/04, 5b/15, 21a/09, 42a/16, 42b/06, 42b/11, 42b/13, 53a/01, 55b/19, 74b/02, 81a/01, 106b/09, 107a/19, 110b/07, 110b/12, 119b/16

ḳ. (ʿaḳl-ı ḳuvvet-i fiḳriyye) 22b/01

ḳ. (emrāż-ı ḳuvvet-i defʿ) 55b/02

ḳ. (ḳemāl-i ḳuvvet-i ʿilmiyye) 6b/17

ḳ. (tamām-ı ḳuvvet) 5b/19

ḳ. (tehẕīb-i ḳuvvet-i ʿameliyye) 21a/13

ḳ. (tehẕīb-i ḳuvvet-i ġażabiyye) 21a/14

ḳ. (tehẕīb-i ḳuvvet-i naẓariyye) 21a/12

ḳ. (tehẕīb-i ḳuvvet-i şeheviyye) 21a/15
ḳ. (vehm-i ḳuvvet-i ḫayāliyye) 22b/01
ḳ.+de 40b/07, 92a/10, 107b/07
ḳ.+den 5b/08, 92a/20
ḳ.+den (üns-i ḳuvvet) 98a/11
ḳ.+e 39a/07, 43b/12, 52b/18, 75a/06, 81a/01
ḳ.+i 5a/06, 6b/16, 18b/16, 20a/19, 21a/06, 22b/14, 42a/18, 108a/13, 108a/13, 119a/17, 119a/20, 119b/02, 119b/04, 123a/12
ḳ. gibi 114a/09
ḳ.-i ʿaḳliyye 107b/08
ḳ.-i ʿameliyye 6b/16, 21a/08, 21a/15
ḳ.-i ʿayn 6a/05
ḳ.-i ceẕb 21a/09, 51b/08, 52a/05, 65b/14
ḳ.-i cihād 110a/10
ḳ.-i cismāniyye 39b/15
ḳ.-i defʿ 51b/08, 51b/21, 52a/02, 52a/03
ḳ.-i defʿa 21a/08
ḳ.-i evvel 42b/08
ḳ.-i fiḳriyye 26a/06, 26a/08, 106b/11
ḳ.-i ġādiye 89b/14
ḳ.-i ġādiye gibi 65a/20
ḳ.-i ġālib 39b/16
ḳ.-i ġażab 5b/21, 48b/18, 61a/20, 66a/10, 116b/09
ḳ.-i ġażabī 20b/02, 42b/20
ḳ.-i ġażabiyye 5a/15, 5b/06, 16b/19, 21a/08, 35b/07, 39b/14, 42a/21, 53a/04, 108b/15, 116b/10, 116b/11, 118a/15
ḳ.-i ḥayā 42b/05
ḳ.-i ḫayr 17b/21
ḳ.-i ḫayr üzerine 18a/01
ḳ.-i ḥayvāniyye 15b/09
ḳ.-i ḥiss 89a/09
ḳ.-i idrāḳ 21a/07
ḳ.-i idrāḳ-i maʿḳūlāt 5a/02
ḳ.-i iḥrāḳ 5b/17
ḳ.-i ʿilmiyye 6b/16
ḳ.-i muḳteżī-i şerr 17b/20
ḳ.-i mümeyyize 22a/06, 41a/15, 42b/05, 42b/21
ḳ.-i nāṭıḳa 20b/01
ḳ.-i nāṭıḳa üzerine 108b/16
ḳ.-i naẓariyye 27b/01
ḳ.-i naẓariyye 21a/07, 43b/15, 52a/14, 53b/04, 55a/20
ḳ.-i nuṭḳ 49a/01
ḳ.-i nuṭḳıyye 53a/06, 70b/15, 96a/01, 106b/07, 106b/09, 106b/10, 116b/10
ḳ.-i şehevānī 20b/04
ḳ.-i şehevāniyye 28a/09
ḳ.-i şeheviyye 5a/14, 21a/09, 39b/13, 53a/04, 82a/01, 116b/11, 118a/15
ḳ.-i şehvet 5b/21, 35a/09, 42b/20, 43b/10, 48b/17, 66a/05, 66a/09, 67a/03, 89a/06
ḳ.-i şerr 17b/21, 18a/01, 18a/01
ḳ.-i ṭabiʿ 11b/14
ḳ.-i taḫayyül-i miṡāl 42a/19
ḳ.-i taḥrīḳ 21a/08
ḳ.-i teʿaḳḳul 109b/11
ḳ.-i temyīz 17a/21, 51b/08, 51b/13, 51b/16, 51b/18, 66a/10, 91b/03, 107a/06, 107a/11
ḳ.-i temyīz-i āṡār 81a/02
ḳ.-i uḫrā 39b/09, 53a/02

ḳ.-i vehmiyye 51b/15, 107b/11

ḳ.-i ẕātiyye 5b/12

ḳ. idin- 50b/20

ḳ.+idür 42a/16

ḳ.+ile (faẕl-ı ḳuvvet) 91b/06

ḳ.+ile (redāʾet-i ḳuvvet) 55b/04

ḳ.+ince 119a/20, 119b/02

ḳ.+inden 55a/20, 67b/10

ḳ.+ine 119b/05

ḳ.+inüñ 15b/11, 119a/18

ḳ.+ler 20a/20, 20a/21, 22a/06, 42b/03, 55a/21, 74a/06, 74a/16, 74a/16, 107b/03, 111a/20, 111b/07

ḳ.+lerde 48b/05, 52a/15

ḳ.+lerden 20b/01, 31b/09, 42b/06, 106b/08, 107a/19

ḳ.+lere 26a/18

ḳ.+leri 2b/03, 2b/21, 3a/01, 39b/09, 51b/07, 75b/19, 119a/18

ḳ.+leri-y-ile 105b/04

ḳ.+lerinde 52a/10

ḳ.+lerinden 48a/21, 123a/13

ḳ.+lerine 48b/03

ḳ.+lerini 110a/05

ḳ.+lerüñ 4b/18, 20b/07, 22a/07, 42b/18, 65a/20, 74a/14, 78a/18, 102b/12

ḳ.+lerüñ (baʿżı-ı ḳuvvet) 13a/02, 74a/08

ḳ.+üñ 39a/08, 39b/16, 43b/14, 44a/01, 49a/06, 51b/09, 51b/10, 51b/12, 61a/20, 106b/08, 107b/01, 114a/18

ḳ. vir- 123b/11

3. Yetke, nüfuz.

ḳ.+de 23b/19

ḳ.+i 140a/21

ḳ.+ile 116b/07

ḳ.+ini 30b/14

[=240]

ḳuvvetlü Dayanıklı.

ḳ.+sin 88b/18

[=1]

kūy Far. Köy.

k.+lar 98b/01

k.+lardan 83b/01

[=2]

ḳuyu Belli bir amaçla kazılmış, derinliği bu maksada göre az veya çok olabilen çukur.

ḳ.+ya 10b/01, 30b/16

[=2]

ḳuyumcı Değerli taşlardan ziynet ve süs eşyası yapan ve satan kimse.

ḳ.+lar 74a/02

[=1]

ḳuyumcılik Kuyumcu olan kimsenin mesleği.

ḳ. gibi 75a/17

[=1]

ḳużāt Kadılar.

ḳ. 120b/03

[=1]

kübrā Ar. Daha büyük, ulu.

k.+sı 18b/07

[=1]

küdūret Ar. Tasa, gam, gussa.

k.+de 107a/18

k.+den 9a/12

k.-i ṭabʿ 9a/08

k.+ile 63b/10

k.+inden 97b/07
k.+leri 17b/10
k.+lerinden 101a/10
[=7]

küfr Ar. İslam inanç esaslarına aykırı kelam.
k. 132b/16
[=1]

küfrān Ar. Yapılan iyiliği unutma, nankörlük.
k.+dan 132b/16, 132b/16
k.+dan ġayrı 132b/15
k.+ı 132b/09, 132b/12
k.-ı niʿmet 69a/19
[=6]

kühūlet Ar. Orta yaşlılık, olgunluk çağı.
k.+e 60a/17
[=1]

külfet Ar. Sıkıntı, zahmet, yorgunluk.
k.+inden 74a/17
[=1]

küllī Ar. Bütünle ilgili, bütünü kapsayan.
k. 53b/16
k. (ʿadālet-i küllī) 40b/12
k. (aṣl-ı küllī) 73a/04, 139b/15
k. (muḳavvim-i küllī) 74a/13
k. (sürūr-ı küllī) 67b/20
k. (tefażżul-ı küllī) 40b/12
k.+dür 40a/19
k.+dür (ḫālıḳ-ı küllī) 12a/04
k.+dür (muḳteżī-i edeb-i küllī) 31b/14
k.-i esbāb 47b/07
k.+nüñ (ʿadālet-i küllī) 41a/05
k.+nüñ (ġaraż-ı küllī) 6b/20
k.+ñüz 72b/12
k.+si 52b/19, 74b/18, 114b/06, 115b/02
k.+sinden 112b/10, 131a/14
k.+sine 98b/09
k.+sini 8b/07
k.+y-ile (taṣarruf-ı küllī) 109a/09
k.+ye (ʿadālet-i küllī) 40b/11
k.+ye (ḳāʿide-i küllī) 121b/14
k.+ye (ḳavānīn-i küllī) 77a/04
k.+ye (muʿālece-i küllī) 52b/10
k.+ye (tefażżul-ı küllī) 40b/12
[=28]

külliyyāt Ar. Bir şeyin tamamı, hepsi.
k.+dan 87a/15
k.+ında 131b/06
k.+uñ 42b/14
[=3]

külliyye Ar. 1. Büyük bir cami ve çevresinde onunla birlikte yapılmış olan medrese, türbe, hastane, yemekhane, okul, kütüphane, çarşı, han, hamam, çeşme, sebil vb. binaların hepsine birden verilen isim.
k. (maʿārif-i külliyye) 5b/13
2. Küllî kelimesinin müennes şekli.
k. (muʿālece-i külliyye) 53a/20
k.+de (meṣāliḥ-i külliyye) 79a/09
k.+den (mufāraḳat-ı külliyyeden ṣoñra) 97b/13
k.+ye (ḳavānīn-i külliyye) 93a/08
[=5]

külünk Far. Ucu sivri şekilde olan taşçı kazması.
k. 137b/20
[=1]

kümmel Ar. Olgun kimseler.

k.+den (eṣnāf-ı kümmel) 116a/10

[=1]

künd Far. Bön, ahmak, aptal.

k. ol- 82a/13, 83a/15

[=2]

künh Ar. Bir şeyin aslı, gerçeği.

k.-i ḥaḳīḳat 37a/05

[=1]

künūz Ar. Hazineler.

k.+uñ 47b/09

[=1]

kürk Posttan yapılmış giyecek.

k. giy- 82b/06

[=1]

kürsī Ar. Kalabalığa karşı konuşan kişilerin üstüne çıktığı yüksekçe yer.

k. 32b/18

k.+ye 32b/16, 32b/18

[=3]

kütüb Ar. Kitaplar.

k. (müştemil-i kütüb-i ṭıbbiyye) 52b/07

k.-i ḥikemiyye 62a/20

k.-i ḥükemā 49a/21

k.-i ṣınāʿat 52b/09

[=4]

lā-büdd Ar. Gerekli, zaruri, terkedilmesi mümkün olmayan.

l. 55a/15, 59a/04, 68b/16, 103a/03, 106a/01, 119b/17

l. (vech-i lā-büdd üzerine) 21a/16

l.+dür 2a/07, 2a/12, 13a/08, 35b/18, 36a/20, 37a/19, 49b/20, 50a/04, 58a/18, 74b/15, 74b/19, 74b/21, 76b/01, 76b/16, 93a/02, 131b/16

l.-i cevr ol- 38b/19

l.-i noḳṣān 89a/18

l.-imiş 43b/10

l. ol- 25b/12, 71b/06

[=28]

lā-cerem Ar. Şüphesiz.

l. 4a/09, 14b/09, 20a/15, 21a/17, 26a/02, 27b/07, 34a/06, 35a/19, 46b/15, 52a/21, 67b/01, 70b/02, 71b/07, 71b/19, 94a/09, 106b/02, 106b/19, 134a/10

[=18]

lāf Far. Bir düşünce anlatan kelime ya da kelime dizisi, söz, lakırdı.

l. ur- 28b/01, 70b/20, 71a/02

[=3]

lafẓ Ar. Gerek anlamlı olsun gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın, ağızdan çıkan veya yazılan söz.

l. 105a/04

l.-ı ʿadālet 31b/17

l.+ları 85a/11

l.+uñ 38b/07

[=4]

lafẓa Ar. Bir tek söz, kelime.

l.+da 128b/05

[=1]

laġv Ar. Faydasız söz.

l. 82b/17

[=1]

lāḥiḳ Ar. Ulaşan, yetişen.

l. 109a/19, 109b/01, 128b/09

l. ol- 102b/17, 136a/08

[=5]

laḥm Ar. Et.

l. ol- 89b/01

[=1]

laḥẓa Ar. Zamanın geçen en kısa parçası, an.

l. 5b/17, 36b/18, 69a/10, 123a/12, 134b/04

l.+da 18a/19, 30a/05, 47b/17, 48a/01, 98b/21, 99a/01

l.-ı uḫrā 99a/01

[=12]

laḥẓa-fi-laḥẓa Ar. Her an.

l. 36a/08

[=1]

lāʿib Ar. Oyuncu, oyun eden.

l. 57b/21, 112a/02

l.+e (lehv ü lāʿib) 133a/19

l. gibi 111b/19

[=4]

lāʾiḳ Ar. Uygun, münasip.

l. 121b/09

[=1]

laḳab Ar. Bir kimse ya da aileye herhangi bir sebeple asıl adından başka sonradan takılan ad, takma ad.

l.+lar 115a/08

[=1]

lakin Ar. Ama, fakat.

l. 5a/02, 12a/18, 17b/05, 18a/01, 25a/08, 28b/16, 33b/01, 35a/14, 35a/16, 35b/02, 36b/03, 40a/17, 40a/21, 40b/14, 55b/02, 65a/15, 68b/09, 73b/02, 76b/06, 96a/17, 96a/18, 99b/09, 101a/20, 105b/05, 105b/08, 107b/12, 109a/01, 115b/19, 119a/11, 126a/04, 126b/04, 130b/09, 141a/17, 142a/13

[=34]

laḳn Ar. Hızlı anlama, kavrama.

l.+da 26b/02

[=1]

lāmeḥāle Ar. Hilesiz.

l. 52b/10

[=1]

laʿnet Ar. Allah'ın rahmetinden, merhametinden mahrum olma.

l. 38a/17

l. it- 82b/17, 140b/08

[=3]

laṭīf Ar. Zevke ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş, yumuşak.

l. 4a/21, 7b/12, 16a/07, 56a/10, 57a/09, 59a/03, 80a/09, 81b/07, 81b/21, 82b/06, 82b/18, 83b/14, 84a/01, 85a/18, 126b/21, 129a/20, 137a/16

[=17]

laṭīfe Ar. Güldürmek, eğlendirmek için söylenen güzel ve nükteli söz, şaka.

l. 57b/20, 137a/11

l.+de (iḫtilāṭ-ı leẕīẕ-i laṭīfe) 45a/03

l.+dür (mizāḥ-ı laṭīfe) 56a/15

l. it- 57b/07, 57b/09, 57b/13, 57b/13, 57b/15, 57b/19, 58a/01

l.+ye 57b/17

l.+ye (şınāʿāt-ı laṭīfe) 66b/21

l.+yi 85a/16

[=14]

laṭīfeci Şakalaşmaktan hoşlanan kimse, şakacı.

l.+y-idi 57b/11

[=1]

lāyıḳ Bk. **lāʾiḳ**

l. 69b/14, 105b/02, 105b/03, 118b/16, 118b/17, 125b/20, 128a/07

l.+dur 16b/07, 81a/19

l-ı vāḥid-i ḥaḳīḳī 1b/01

l. ol- 6a/20, 31a/12, 75b/12, 84b/10, 88a/11, 91a/07, 125b/17, 128a/08, 132a/01

[=19]

lāyiḥ Ar. Parlayan, meydanda olan.

l. eyle- 136b/01

l. ol- 34a/02, 64b/15

[=3]

lāzım Ar. Gerekli.

l. 19a/16, 61b/19, 67a/14, 72b/02, 74b/13, 117b/13, 117b/15, 124b/15

l. bil- 139b/04

l.+dur 10a/21, 38b/19, 42a/13, 70a/18, 125b/16

l. gel- 18a/02, 18a/02, 20b/11, 20b/14, 20b/17, 21b/01, 21b/19, 25b/08, 25b/20, 25b/20, 26b/05, 26b/21, 27b/07, 35b/08, 38a/18, 38a/20, 38a/21, 38b/06, 40a/03, 43b/04, 49a/10, 58b/03, 61b/19, 62a/13, 65a/04, 65a/13, 65a/21, 69b/07, 77b/18, 77b/18, 79a/05, 85a/05, 86a/07, 86b/07, 90a/01, 96a/04, 100a/06, 102b/12, 117a/01, 120b/13, 120b/14, 129b/06, 130b/06, 133b/11, 136a/17

l.+ı 117b/11

l.-ı māhiyyet-i ḫayr 96b/09

l. ol- 36a/03, 63b/03, 131a/04

[=64]

lecāc Ar. Düşmanlıkta ayak direme, çekişme.

l. 56a/15, 57b/02, 57b/05

l.+dan 117a/19

[=4]

lehv Ar. Önemli şeylerden alıkoyacak yararsız iş, oyun, eğlence.

l. 102b/15, 105a/18, 105a/19, 111b/19, 112a/02, 112a/15, 115a/14, 123b/03

l.+den 82a/21

l. ü lāʿib 133a/19

[=10]

leʾīm Ar. Alçak kimse, şey.

l.+ler 142a/09

[=1]

lemʿ Ar. Parlama, lemean.

l. 22a/15

[=1]

lemeʿān Ar. Parlama, parlaklık.

l.-ı şems 6a/17

[=1]

leşker Far. Asker.

l. 123b/18

l.+ile 120a/10

l.+üñ 123a/13

l.+üñ (ṣāḥib-i leşker) 34a/11

[=4]

levāḥıḳ Ar. Eklenen şeyler, ilaveler.

l.+ı 56a/18, 61a/06, 66b/18, 70b/18, 71a/01

l.-ı cismāniyye 107b/21

l.-ı eyādī 36a/08

l.+ından 61a/19, 134a/04
l.+ındandur 95b/06, 136b/11
l.+ınuñ 61a/01
[=12]

levāzım Ar. Gerekli şeyler.
l. 97b/03
l.+a 22a/16
l.+dan 107b/16
l.+dandur 104a/18
l.+ındandur 48a/11, 99b/18
l.+ındandur (ʿaḳl-ı levāzım) 141a/15
[=7]

levm Ar. Çekiştirme, kınama, zemmetme.
l. 71a/02, 89a/08
l.+den 76a/04
l.+i 28b/18
l. it- 49a/19
[=5]

levn Ar. Çeşit, sınıf.
l.+ile 108b/06
[=1]

levvām Ar. Çok çekiştirici, kötüleyici kimse.
l.+a (muḥabbet-i levvām) 99b/08
[=1]

levvāme Ar. Levvam kelimesinin müennes şekli.
l. 103a/16
[=1]

leyyin Ar. Yumuşak.
l.-i ṭabʿ 116b/08
[=1]

leẕīẕ Ar. Tadı güzel olan, tatlı.
l. 66a/18, 81a/18, 82b/18, 119a/11, 137b/15
l. (iḫtilāṭ-ı leẕīẕ-i laṭīfe) 45a/03
l. ol- 97b/20, 103a/07, 103a/07
[=9]

leẕīẕraḳ Daha lezzetli olan.
l.+ıdur (leẕīẕraġıdur) 14b/15
[=1]

leẕẕāt Ar. Lezzetler, tatlar, zevkler.
l. 22a/05, 47a/02
l. (terk-i leẕẕāt-ı bedeniyye it-) 63a/02
l.+a 7a/19, 11b/19, 76a/08, 119a/10, 119a/11, 133a/04
l.+a (taḥṣīl-i leẕẕāt) 112b/14
l.+a (ṭaleb-i leẕẕāt) 65b/19
l.+adur (vācib-i leẕẕāt) 1b/03
l.+dan 105a/08
l.+dan (şehevāt-ı leẕẕāt) 83a/18
l.-ı bedeniyye 44b/19
l.-ı cismāniyye 5a/12, 62b/04, 67a/16
l.-ı dünyeviyye 102b/04
l.-ı ḥayvāniyye 15b/02
l.-ı ḥissiyye 15b/02
l.-ı nefsāniyye 5a/17, 7b/09
l.-ı şehevāt 27b/21
l.-ı tabīʿıyye 23a/18
l.-ı żarūriyye 26a/12, 26a/13
l.+ıla 97b/17
l.+uñ 48a/09, 67a/18
l.+uñ (envāʿ-ı leẕẕāt) 104a/13
[=31]

leẕẕet Ar. Herhangi bir şeyden alınan haz.
l. 14b/19, 15a/03, 15a/19, 15b/06, 15b/17, 35a/15, 48a/10, 48a/12, 48a/12,

66b/02, 66b/12, 82a/03, 91b/20, 96a/19, 96b/02, 96b/03, 96b/16, 97a/13, 97a/16, 97b/10, 99a/02, 99a/05, 99a/17, 99a/18, 99a/20, 99b/02, 99b/20, 104a/07, 104a/14, 112a/15, 115a/04, 115a/14, 116a/17, 118b/02, 143b/12

l. (medīne-i leẕẕet) 116b/08

l. (sīret-i leẕẕet) 15a/16, 104a/10

l. (taḥṣīl-i leẕẕet) 114b/12

l. (ṭaleb-i leẕẕet) 96b/18

l. (ṭaleb-i leẕẕet ol-) 111b/20

l. (ṭālib-i leẕẕet) 112b/15, 115a/16

l. bul- 35a/07, 35a/11, 35a/17, 47b/02, 130a/21, 143b/11

l.+den 6a/09, 14a/21, 15b/08, 48a/11, 60b/03

l.+den ötürü 82a/05, 82a/06

l.+dür (sīret-i leẕẕet) 14b/07

l.+dür (ṭaleb-i leẕẕet) 97a/02

l.+e 14b/06, 100a/07, 105a/08, 115a/15, 123a/14

l. gibi 117a/10

l.+i 14b/08, 14b/12, 16a/09, 29b/21, 48b/19, 55a/17, 66b/12, 68b/04, 97a/17, 102b/08, 105a/08, 113b/13, 114b/04, 114b/14

l.+i (esbāb-ı leẕẕet) 112a/03

l.+i (ziyāde-i leẕẕet) 70b/04

l.-i ʿādil 14b/09

l.-i ʿaḳlī 15a/05, 15a/05

l.-i ʿaḳliyye 15b/14, 15b/16

l.-i bedeniyye 83b/03

l.-i bi'l-fiʿl 14b/19

l.-i bi-ʿaynihā 15b/04

l.-i bī-nihāyet 47a/17

l.-i cemīle 29a/07

l.-i fiʿlī 15a/19, 15b/01, 15b/05, 15b/06, 16a/03, 16a/04

l.-i gibi 15a/20, 15a/21

l.-i ḥaḳīḳī 15a/06

l.-i ḥakīm 14b/09

l.-i ḫayr 104a/12

l.-i ḫayr-ı ilāhī 104a/14

l.-i ḥayvāniyye 130b/01

l.-i ḥissī 15a/06, 15b/09

l.-i ḥissiyye 15b/14

l.-i infiʿālī 15a/20, 15a/21, 15b/02, 16a/03

l.-i ʿişret 126a/21

l.-i mübāḥ 45a/04

l.-i saʿādet 15a/18, 15b/04, 15b/06, 16a/03, 16a/05, 16a/19

l.-i tāmm 14b/19

l.+ile 13a/12, 13a/13, 15a/02, 116b/05, 143a/16

l.+inde 114b/17

l.+inden 55a/15, 99b/06

l.+ine 97a/14

l.+inüñ 16a/07, 16a/07

l. it- 130b/01

l.+ler 44b/09, 105a/07

l.+lerde 6a/14

l.+lerden 16a/09, 97a/16, 104a/15, 111b/18

l.+lere 26a/12, 70b/11, 81a/18, 81b/21, 97a/16, 97b/10, 104a/12, 123a/11

l.+lerinden 27b/19, 143a/16

l.+lerinüñ 114a/12

l.+lerüñ 15b/17, 130b/02, 130b/04

l.+üñ 10b/16, 14b/01, 48a/10, 68a/19, 97a/04, 97a/16

[=158]

leẕẕetlü Hoşa giden.

l. 82a/09

[=1]

li-ẕātihā Ar. Bizzat kendisinin bir niteliği olarak.

l. 103a/07

[=1]

libās Ar. Elbise, giyilen şey.

l. 23a/19, 113a/16

l.+a 59a/03

l.+dan 76a/19, 82b/05

l. eyle- 24b/06

l. gibi 128a/08

l.+ı 81a/17

l.+ıla 82b/10

l.+ından 138b/18

l.+ınuñ 90b/15

l.+lar (envāʿ-ı libās) 113a/11

l.+lar gibi 111a/20

l.+larını 94b/16

l.+uñ-ısa 57a/10

[=15]

loḳma Ar. Tek seferde ağza götürülen yiyecek parçası.

l. 91a/10

l.+da 86b/19

l.+nuñ 86b/12

l.+sına 86b/17

l.+tur- 105b/20

l.+yı 86b/12, 86b/21

[=7]

lubb Ar. Öz, iç.

l.+uñ (ẕāt-ı insān-ı lubb) 65b/05

[=1]

luġat Ar. Dil.

l. 95b/05

l.+da (ṣınāʿat-ı luġat) 98a/03

l.-ı ʿarab 132b/16

l.-ı ʿarabiyye 72b/17

l.-ı yunān 72b/17

l.+ında 33b/08

l.+umuzda 105a/05

[=7]

luṭf Ar. Önem verilen birinden gelen iyilik ve yardım, ihsan, inayet, atıfet.

l. 19a/17, 72a/17, 100b/18, 117b/21, 127b/10, 139b/07

l.+a 76b/11

l. eyle- 85b/04

l. göster- 128a/15

l.+ı (ṭarīḳ-ı luṭf) 126b/18

l.-ı rabbānī 74b/02

l.+ıla 4a/10, 126b/15, 126b/19, 135b/16, 139b/15

l.+lar 87b/06

[=17]

lübāb Ar. Her nesnenin iyisi.

l.+ından 11b/21

[=1]

lüzūm Ar. Gerekme, lazım olma.

l.-ı ṭarīḳ-ı ṣavāb 25a/21

l.+ına 16a/05

l.+ını 16a/01

[=3]

mā-fi'l-kitāb Ar. Kitaptaki şey.

m.+a 86a/09, 119b/09, 122a/10, 126a/02, 132a/10

[=5]

mā-ḫaleḳa'llāh Ar. Allah'ın yarattığı bütün mahlukat.

m. 132b/20

[=1]

mā-hüve Ar. Hak olan şey.

m. 55a/06

[=1]

mā-hüve'l-meşrūḥ Ar. Açıklanan hak olan şey.

m. 2b/19, 33b/21

[=2]

mā-lā-büdd Ar. Gerekli olan şey.

m.+i üzerine 88b/03

m.+üñ 23b/16, 74a/09

[=3]

mā-pertev Ar.+Far. Parlak olan şey.

m. vir- 38b/10

[=1]

mā-yaḥtāc Ar. Bir kimsenin ihtiyaç duyduğu şey.

m.+i (mıḳdār-ı mā-yaḥtāc) 23b/12

m.+üñ 74a/09

[=2]

mā-yeteḫalel Ar. Çözülen veya bozulan şey.

m. (bedel-i mā-yeteḫalel) 48b/12

m. (bedel-i mā-yeteḫalel ol-) 48b/14

[=2]

maʿā Ar. "İle, birlikte" gibi anlamlarla kullanılır.

m. (cehl-i maʿā) 55a/08

[=2]

maʿa-hāẕā Ar. Bununla birlikte, böyle iken, böyle ise de.

m. 10a/06, 21b/05, 28a/08, 29a/18, 29b/16, 39a/14, 40a/06, 40a/07, 46a/19, 136b/01

[=10]

maʿa-ẕalik Ar. Bununla birlikte, şu da var ki.

m. 35a/09, 107b/16

[=2]

meʿād Ar. Dönüp gidilecek olan yer.

m.+da 15b/15

m.+ı 15b/14

m.-ı ḥaḳīḳī 15b/18

[=3]

meʿādin Ar. Madenler.

m. 4b/19

[=1]

mā-ākil Ar. Yenilen şey.

m.+ile 20b/05

[=1]

maʾālī Ar. Yüce fikirler, ancak ilim, irfan sahiplerinin çözebileceği ince ve derin düşünceler.

m. 105b/03

[=1]

maʿa-allāh Ar. Allah ile.

m.+dur (teveccüh-i maʿa-allāh) 63a/15

[=1]

maʿānī Ar. Anlamlar.

m. (ṣūr-ı maʿānī-i muttaṣıl) 3b/21

m.-i müdrike-i ḳābil 3b/21

m.+nüñ 24b/06, 47a/13

m.+sine 15a/15

m.+y-ile (mülāḥaẓa-ı maʿānī) 45b/15

[=6]

maʿārif Ar. İlim ve tekniğin öğrenilmesiyle insanlığın yararına kullanılan hüner, sanat ve bilgiler.

m. (iḳtibās-ı maʿārif) 43b/17

m. (ʿulūm-ı maʿārif) 4a/07

m.+de 8b/16

m.+e (cānib-i idrāk-i maʿārif) 6b/17

m.-i külliyye 5b/13

m.-i yaḳīniyye 20b/08, 38a/14, 44a/21

m.+ile 54a/18

m.+ile (ḥaḳāyıḳ-ı ʿulūm-ı maʿārif) 1b/06

[=10]

maʿārifet Ar. İş yapma konusundaki ustalık, beceriklilik, hüner.

m.+üñ 27b/13

[=1]

maʿāş Ar. Yaşamak, geçinmek için gerekli olan şey, rızık.

m.+a 44a/15

m.+da (esbāb-ı maʿāş) 77a/18, 91a/03, 142b/06

m.+da (meṣāliḥ-i maʿāş) 109a/07

m.+dur (taḥṣīl-i esbāb-ı maʿāş) 26a/15

m.+ı (emr-i maʿāş) 84a/11

m.+ı (esbāb-ı maʿāş) 26a/16, 71a/20, 72b/05

m.+ında (emr-i maʿāş) 132a/09

m.+ını (umūr-ı maʿāş) 88b/02

m.+ınuñ 36a/16

m.+ları 114a/21

m.+larınuñ 72a/16

m.+uñ (emr-i maʿāş) 72a/18

m.+uñ (esbāb-ı maʿāş) 26a/16

m.+uñ (ḥāl-ı maʿāş) 72a/02

m.+uñ (maṣlaḥat-ı maʿāş) 67a/09

[=19]

maʿāyiş Ar. Yaşamak, geçinmek için gerekli olan şeyler.

m.+inüñ 68a/13

[=1]

maʿaz-ziyāde Ar. Fazlasıyla, ziyadesiyle, bol bol.

m.+y-imiş 40a/14

[=1]

mābaʿde'ṭ-ṭabīʿa Ar. Fizik ötesi.

m. ile 2a/11

m. (ʿilm-i mābaʿde'ṭ-ṭabīʿa) 2a/13

[=2]

mabġī Ar. İstenen.

m.+ı ẕevāt ol- 101b/08

[=1]

maʿbūd Ar. Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan varlık.

m.+ı 76b/04, 101a/15

m.+uñı 142b/17

[=3]

mādām Ar. Başına geldiği cümleyi "değil mi ki, –diği için, –diğine göre" gibi anlamlarla sonraki cümleye bağlar.

m. 142b/06

m. ki 5b/10, 9b/14, 10b/09, 13a/16, 21b/09, 42b/18, 53a/13, 88b/10, 95a/04, 100b/12, 102a/04, 104b/02, 105b/07,

108b/01, 119b/13, 124b/02, 124b/12, 125a/11

[=19]

muʿıdāt Ar. Hazırlayıcılar.

m. 89b/03

m.+dur 89a/20

[=2]

mādde Ar. İnsanın duyuları ile tespit edebildiği, özelliklerini ölçebildiği, uzayda yer kaplayan, parçalandığı zaman enerjiye dönüşen, yoğunlaşmış enerjiden oluşan nesne.

m. 58a/01, 89b/06, 90a/03, 90a/07, 90a/07

m. (ḳuṣūr-ı mādde) 9a/11

m. (miṣāl-i muʿāvenet-i mādde) 89b/13

m.+den 104b/01

m.-i daḫl 48b/12

m.-i daḫlī 48b/10

m.-i ḫarc 48b/13

m.-i ḫarc üzerine 48b/10

m.-i muʿayyen 25b/15

m.+leri 16a/16, 45a/19, 46a/11, 56b/08, 59a/13, 116a/14

m.+lerinde 21a/10

m.+lerine 17b/10

m.+lerini 61a/01, 66a/11

m.+lerinüñ 16a/17

m.+lerüñ 46a/17

m.+nüñ 104b/02

m. ol- 44b/17, 55b/13

m.+si 47a/05

m.+sidür 82a/03

m.+sin 60b/14

m.+sini 133a/12

m.+y-ile 94b/02

m.+ye 10a/05, 70a/18, 89b/03, 90b/01, 138b/13

m.+yi 136b/18, 138b/14

m.+yi (inḳıṭāʿ-ı mādde) 71a/20

[=41]

māddesüz Maddesi olmayan.

m. 8b/19

[=1]

maddī Ar. Maddeyle ilgili.

m. ol- 97b/03

[=1]

māddiyyāt Ar. Gözle görülüp elle tutulan maddi nesneler.

m.+dandur 97b/03

[=1]

māddiyye Ar. Maddi olma durumu.

m.+ye (umūr-ı māddiyye) 9b/16

[=1]

maʿdelet Ar. İnsaflı olma, adalet.

m. 120a/13

[=1]

mādem Bk. **mādām**

m. ki 9a/08

[=1]

maʿden Ar. Cevher.

m.-i feżāyil 57b/12

[=1]

maʿdeniyyāt Ar. Madenden yapılmış nesneler, madenle ilgili şeyler.

m.+uñ 90b/01

[=1]

maʿdūd Ar. Bilinen bir şeye dahil edilen, öyle sayılan, ait sayılan.

m. ol- 10a/09, 30a/05

[=2]

maʿdūdāt Ar. Ağırlık ölçüleriyle tartılmadan tane hesabıyla alınıp satılan şeyler.

m.+a 31b/20

[=1]

maʿdūm Ar. Var olmayan, yok.

m. 28a/14, 40b/05, 54a/04, 66b/13

m.+ına 127a/18

m. ol- 62a/13, 110a/15

[=7]

mafżūl Ar. Üstesinden gelmek.

m. 72b/08

[=1]

maġāra Ar. Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında türlü sebeplerle doğal olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk ya da kovuk, in.

m.+dan 55b/10, 72b/04

m.+lara 94b/09

m.+ya 55b/09

[=4]

maġbūn Ar. Bir şeyin iç yüzünü, gerçeğini bilmediği için aldanmış olan.

m. 68a/18

m. ol- 46a/02

[=2]

maġbūṭ Ar. Gıpta edilen.

m. ol- 28b/16

m. şay- 111b/21

[=2]

maġbūṭlıḳ Gıbta edilmiş olan.

m. ol- 47b/21

[=1]

maġdūr Ar. Haksızlık ve zulüm görmüş, hakkını alamamış.

m. ol- 76b/07

[=1]

maġlūb Ar. Yenik düşmüş.

m.+dur 39b/16

m.+lar 114a/14

m. ol- 39b/19, 20a/21, 53a/03, 119a/04, 119b/03, 119b/09, 120a/05, 120a/07

[=10]

maġrūr Ar. Kendini beğenen, kibirli, gururlu.

m. ol- 6a/02, 66b/03, 141b/03

[=3]

maḥāll Ar. Mahaller, yerler, mevkiler.

m.+a 64a/19

m.+dur 64a/19

m. ol- 120b/11

[=3]

maḥall Ar. 1. Yer, mevki, mekan.

m.+a 2b/20, 3a/07, 33b/21, 34a/01, 37b/11, 51a/13, 94a/04

m.+a degin 12b/20, 14a/18, 35b/20, 47a/10, 50b/03, 53a/21, 130b/21, 131b/13

m.+da 3a/12, 13a/01, 21a/18, 23a/02, 39a/21, 39b/19, 63a/05, 70a/06, 72a/20, 92b/18, 95b/21, 98a/06, 136b/02, 139a/02

m.+da (baʿżı-ı maḥall) 76a/12

m.+dan 15b/06, 16a/04, 16a/20, 63b/12, 65a/05, 93a/06

m.+dandur 8b/20, 15b/18, 25b/06, 34b/17, 46b/13, 103b/16, 104a/09, 105a/07, 105b/10, 105b/19

m.+ı 3a/03

m.-ı şehvet ol- 52a/06

m.+ına 23b/06, 76b/14, 91b/13, 128a/10

m.+ında 16a/16, 31b/01, 49a/19, 49b/03, 49b/05, 51b/20, 52a/01, 52a/17, 120b/09, 137b/11, 141b/21, 142a/01

m.+ından 63b/15

2. Yerinde, uygun, mehel.

m. 6a/21, 48b/14

m. düş- 41a/02, 84a/16

m. ol- 5b/16, 8a/03

[=71]

maḥalle Ar. Şehir, kasaba gibi büyük yerlerin çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan kısımlarından her biri.

m. 93b/20, 94a/02, 98a/18, 98b/12

m.+den 94a/01

m.+ler 98a/19

m.+sinden 74a/02

m.+ye 94a/04

m.+ye (ehl-i maḥalle) 98a/17, 98a/21

[=10]

maḥāmid Ar. Övgüler.

m.+in 126a/11

[=1]

maḥāsin Ar. Göze hitap eden güzel eserler.

m.+i 135a/03

[=1]

maḥbūb Ar. Sevgili, sevilen kimse.

m. 11a/02, 67b/10

m.+dan 66b/20

m.+dur 103a/04

m.+ı 103b/08

m.-ı firāḳ 10b/16

m.-ı ḥaḳīḳī 63a/21

m.-ı vücūd 101b/05

m. ol- 103a/07, 103a/07

m.+uñ 29b/11, 67a/15

[=12]

maḥbūbāt Ar. Sevgililer.

m. (saʿy-ı maḥbūbāt-ı şāfiye) 67b/03

[=1]

maḥcūb Ar. Utanmış, hicap etmiş kimse.

m. 9a/11

m. ḳıl- 78a/15, 123a/06

m. ol- 55b/08, 104b/04, 113a/13

[=6]

maḥdūd Ar. Sınırları belirlenmiş, sınırlı, hudutlu.

m. 25a/20, 40b/13, 96a/03

m. (eṭrāf-ı ġayr-ı maḥdūd) 25a/06

m.+dur (ġayr-ı maḥdūd) 25a/11

m.+dur (vasaṭ-ı maḥdūd) 25a/05

m.-ı nā-mütenāhī 25a/20

[=7]

maḫdūm Ar. Kendisine hizmet edilen efendi.

m. 72b/01, 128a/05, 128b/03

m.+a 127a/15, 127b/17

m.+dan 128a/11, 128a/12

m.+ı 112a/17, 127b/06

m.+ıla 127a/19

m.+ına 126b/10, 127a/05

m.+ından 126b/07

m. ol- 116b/12, 116b/14, 126b/11, 127a/11

m.+uñ 126b/03, 126b/12, 127a/02, 127a/21, 127b/02, 127b/17, 128a/12, 129a/18

[=25]

maḫfī Ar. Gizlenmiş, saklı, gizli.

m. 14b/16, 76b/06, 77a/05, 81b/16, 123b/15, 124a/07, 129b/03, 134b/08, 139a/19, 139b/11, 139b/12

m. it- 82b/01, 123b/06, 127a/03, 134b/03, 137b/07

m. ḳıl- 18b/18, 79a/06, 82b/02, 137a/19, 139a/19

m. ol- 50a/08, 127a/06, 128b/17, 131b/10, 134b/01, 135a/18

[=27]

maḥfil Ar. Konuşup görüşmek, fikir alış verişinde bulunmak vb. amaçlar için bir araya gelinen yer, toplantı yeri.

m.+den 80b/04

m.+lerine 44b/13, 79a/16

[=3]

maḫfiyyāt Ar. Gizli olanlar.

m.+a 134a/20

[=1]

maḥfūẓ Ar. Gizlenmiş.

m. ol- 100b/12, 100b/18, 122b/02

[=3]

maḥfūẓa Ar. Mahfuz kelimesinin müennes şekli.

m.+nuñ (sūr-ı maḥfūẓa) 22b/02

[=1]

māhir Ar. Usta, becerikli, eli işe yatkın, marifetli kimse.

m. ol- 30b/12, 42b/14, 84a/14, 93b/11, 93b/12, 136b/12

[=6]

māhiyyet Ar. Bir şeyin ne olduğunu belirleyen asıl nitelik.

m. 63b/05

m. (lāzım-ı māhiyyet-i ḫayr) 96b/09

m. (tamām-ı māhiyyet) 63b/05

m.+de 27b/20

m.+dür (ḥayy-ı nāṭıḳ-ı māhiyyet) 63b/04

m.+i 16b/16

m.+in 89a/14

m.+in (tamām-ı māhiyyet) 8a/06

m.+inden (tamām-ı māhiyyet) 63b/04

m.+inüñ 4b/01

[=10]

maḫlūḳ Ar. Yaratılmış şey, yaratık.

m.+dur 130b/18

m. ol- 43a/12, 44b/21

m.+uñ 101a/10

[=4]

maḫlūḳāt Ar. Yaratılmış olan şeyler, mahluklar.

m.+ından 104b/17

[=1]

maḥmel Ar. Üstüne yük konulan şey.

m.-i ṣaḥīḥ bul- 126b/09

[=1]

maḥmidet Ar. Şükür, teşekkür, övgü.

m. 39b/01

[=1]

maḥmūd Ar. Övülmüş methedilmiş, övgüye değer.

m. 26a/11, 111a/20, 119a/04, 141b/08

m. (cemīl ü maḥmūd) 2a/20

m. (ġıbṭat-ı maḥmūd) 70b/09

m.+da (efʿāl-ı cemīle ü maḥmūd) 2a/21

m.+dan 5a/03

m.+dur 70b/09, 96b/19

m.+dur (tefażżul-ı maḥmūd) 39b/21

m. ol- 14a/02, 22a/03, 31a/07, 31a/17, 34a/20, 57b/07, 84b/12, 104b/15, 115b/20, 119a/05, 119a/15

[=22]

maḥmūde Ar. Mahmud kelimesinin müennes şekli.

m. (ʿādet-i maḥmūde) 135b/14

m.+ye (ādāb-ı maḥmūde) 98a/10

m.+ye (ʿāḳıbet-i maḥmūde) 13b/03

m.+ye (vech-i maṣārıf-ı maḥmūde) 23b/05

[=4]

maḥmūdıraḳ Daha çok övülen.

m.+ı (maḥmūdıraġı) 115b/12

[=1]

maḥmūl Ar. Yüklü, yüklenmiş.

m.+i 3b/19

[=1]

mahrūb Ar. Elinden her şeyi alınmış.

m.-ı ʿanhā 102b/02

[=1]

maḥrūm Ar. İyi ve güzel bir şeyden payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen, nasipsiz.

m. 75b/11

m.+dur 66b/12

m. gönder- 76b/05

m. ḳal- 60b/03, 61b/13, 84a/15, 88a/10, 133b/21

m. ol- 10a/20, 10b/11, 46a/03, 68a/19, 68b/14, 143b/13

[=14]

maḥrūmlıḳ Mahrum olma durumu.

m.+ın (maḥrūmlıġın) 67a/08

[=1]

maḥrūs Ar. Korunan, gözetilen, mahfuz.

m.+dur 16a/18, 104a/21

m. ol- 16a/15, 97a/12, 103a/10, 138b/07

[=6]

maḥsūd Ar. Kıskanılacak bir durumda veya bir mevkide bulunan, kıskanılan.

m. ol- 28b/16

[=1]

maḥṣūr Ar. Sınırlanmış.

m. 7a/11

m. (ġayr-ı maḥṣūr) 55b/02

m. (ṣenā-i ġayr-ı maḥṣūr) 1b/02

m.+a (naʿīm-i ġayr-ı maḥṣūr) 36b/19

m.+dur 40b/13, 63a/08

m.+dur (ġayr-ı maḥṣūr) 40b/12

m.+ıla (teżāʿīf-i ġayr-ı maḥṣūr) 65a/03

m. it- 67b/03

m. ol- 24b/10, 99b/09

[=11]

maḫṣūṣ Ar. Sadece bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, has, özgü.

m. 3a/17, 7b/05, 31b/19, 111b/17

m. (sebeb-i maḫṣūṣ) 101b/07

m. (teʾlīf-i maḫṣūṣ) 72b/02
m. (vech-i maḫṣūṣ üzerine) 91b/09
m.+da (aḥvāl-ı maḫṣūṣ) 11a/12
m.+da (ʿālem-i maḫṣūṣ) 11a/10
m.+da (beden-i maḫṣūṣ) 3a/10
m.+dan (teʾlīf-i maḫṣūṣ) 72a/21
m.+dur 3a/12, 9a/03, 55b/01, 104a/20, 107a/21
m. eyle- 113a/16
m. ḳıl- 1b/07, 141b/07
m.+lara 6a/02
m.+lardur 107a/13
m. ol- 9b/12, 36a/07, 46a/01, 47a/08, 66b/21, 68a/14, 70b/02, 100a/12, 106a/06, 141a/01
[=31]

maḫṣūṣa Ar. Mahsus kelimesinin müennes şekli.
m.+dur (cemʿıyyet-i maḫṣūṣa) 91b/17
[=1]

maḥsūsāt Ar. Varlığı beş duyu ile anlaşılan, hissedilen şeyler.
m.+a 51b/15
m.+da 11a/16
m.+dan 43b/21
m.+ı (aḥkām-ı maḥsūsāt) 51b/17
m.-ı mülāyime 7b/12
m.+uñ 67a/18
[=6]

maʿhūd Ar. Bilinen.
m. ol- 111b/13, 123b/20
[=2]

maʿhūde Ar. Mâhud kelimesinin müennes şekli.
m.+si (adet-i maʿhūdesi üzerine) 124a/01
m.+sinden 135a/16
m.+sinden (ʿādet-i maʿhūde) 49b/04
[=3]

maḫūf Ar. Korkunç.
m.+dur 64a/07
[=1]

maḥv Ar. Yok etme.
m.-ı āṯār 50b/01
m. it- 12b/11, 37a/18, 135b/19
[=4]

maḥż Ar. Saf, halis, sırf.
m. (cehl-i maḥż) 20b/10
m. (ḫayr-ı maḥż) 11b/19, 12a/09, 16b/03, 99b/21, 104b/01
m. (ḫayr-ı maḥż ol-) 11b/18, 97a/11
m. (ḥikmet-i maḥż ol-) 12a/10
m. (ilāhī-i maḥż ol-) 11b/17
m. (isrāf-ı maḥż) 76b/20
m. (saʿādet-i maḥż) 9a/01
m. (teşbīh-i maḥż) 108a/16
m.+dan 69b/08
m.+dan (ʿadl-ı maḥż) 40b/18
m.+dan (ḫayr-ı maḥżdan ġayrı) 124a/19
m.+dur (ʿaḳl-ı maḥż) 12b/16
m.+dur (cehl-i maḥż) 62a/18, 102a/07
m.+dur (cūd-ı maḥż) 29a/09
m.+dur (ḫayr-ı maḥż) 11b/17, 12b/06, 15a/18, 104b/01
m.+dur (şerr-i maḥż) 15a/18
m.+dur (şirk-i maḥż) 102a/06
m. eyle- 18b/17

m.-ı ḥikmet-i ilāhiyye 41b/18

m.-ı noḳṣān 5a/17

m.-ı şecāʿat 30a/14

m.-ı tevḥīd 101a/16

m.+ıla (ilāhī-i maḥż) 11b/06

[=32]

maḥżā Ar. Yalnız, ancak, sırf.

m. 29a/15, 76b/02, 94b/07, 135b/07, 137a/20

m. (celāl-ı ḫayr-ı maḥżā) 97b/09

[=6]

maḥzūn Ar. Üzüntülü, kederli, hüzünlü.

m. ol- 67b/07, 70a/14

[=2]

maḥẕūr Ar. Sakınılacak, çekinilecek şey, engel.

m. 61b/11

m.-ı evvel 91a/15

m.+uñ 61b/03, 61b/18

[=4]

maḥẓūẓ Ar. Hoşlanmış, haz almış, hoşnut, memnun.

m. ol- 14a/21, 28a/01

[=2]

māʾil Ar. Bir yana eğilmiş, meyletmiş.

m.+i 99b/09

m.-i müşkile 53b/08

m. ol- 5a/13

[=3]

maʿīşet Ar. Yaşamak için gerekli olan şeyler, dirlik, geçim.

m. 28b/09, 74b/01, 77b/19, 84a/13, 84a/20, 131a/05

m. (emr-i maʿīşet) 72a/03

m. (tedbīr-i maʿīşet-i ecl-içün) 24a/07

m. (umūr-ı maʿīşet) 54a/17

m.+de 23b/18, 62b/12, 62b/13

m.+de (bāb-ı maʿīşet) 75b/01

m.+den (iḫtilāl-i maʿīşet) 78b/21

m.+dür (muḳteżī-i niẓām-ı maʿīşet) 32b/07

m.+e 91b/13

m.+i 33a/15, 60b/04, 72a/14, 75b/10, 78b/12, 120b/09

m.+i (iḫtilāl-i maʿīşet) 71a/20

m.+i müteʿaẕẕir 1b/09

m.+inde (vech-i maʿīşet) 48a/03

m.+ine 58a/08

m.+ine (vech-i maʿīşet) 23b/13

m.+inüñ 91b/10

m.+leri 46b/06

m.+üñ 68a/20

m.+üñ (esbāb-ı maʿīşet) 75b/02

[=31]

maḳāle Ar. Eskiden bir kitabın ayrıldığı kısımlardan her birine verilen isim.

m. 139a/01

m.+de 50b/11, 73a/02, 74a/12, 89a/11, 92b/09, 104a/18

m.-i evvelī 92a/07

m.-i şālişe 89a/12

m.+nüñ 7b/20, 89b/17, 93a/07

[=12]

maḳām Ar. Durulacak yer, durak, mahal.

m. 38a/05, 38a/07, 38a/09, 38a/11, 38a/12

m.+a 31a/01, 50a/17

m.+da 3b/08, 11a/14, 50b/05, 90b/13, 128b/07, 133a/13
m.+ı 74a/16, 87a/19, 88a/16, 98b/14, 103b/10
m.-ı ebrār 38a/09
m.-ı ehl-i fevz 38a/11
m.-ı ehl-i iḥsān 38a/07
m.-ı ehl-i yaḳın 38a/05
m.-ı evvel 3a/17
m.-ı faẕīlet 53a/11
m.+ı gibi 88a/16
m.-ı ittiḥād 6b/21, 38a/12
m.-ı sefl 4a/02
m.-ı ʿulüvv 4a/03
m.-ı żarūretde ol- 59a/12
m.+ıdur 4a/03, 4a/04
m.+ında 129a/03
m. it- 86b/04
m.+lar 38a/05
m. ṭut- 105a/09
[=36]

maḳāmāt Ar. Makamlar.
m.+da 6a/08
[=1]

maḳarr Ar. Durulan yer.
m.+ı 73b/14
[=1]

maḳāṣıd Ar. Maksatlar.
m. 16b/10
m. (nihāyet-i maḳāṣıd) 14b/10
m.+ı 96a/18
m.+uñ 67a/19
[=4]

maḳātil Ar. Makteller, öldürme işinin yapıldığı yerler.
m.+e 114a/03
[=1]

maḳbūl Ar. Kabul edilen.
m. bul- 132b/04
m.+ı 3b/19
m. ol- 75a/13
m. olup diyü 140b/14
m. ṣay- 143a/06
[=5]

maḳdūr Ar. Elden gelen şey; kuvvet.
m.+ı (tamām-ı maḳdūr) 6b/06
m.+ını 5b/01, 35b/15, 121b/21, 124a/14, 129a/13, 135a/20
m.+ını (ġāyet-i maḳdūr) 130a/18
m.+larını 72b/20, 126a/12
m.+umuzı 142b/14
[=11]

maḳrūn Ar. Yakın.
m. 99b/08
[=1]

maḳṣad Ar. İstenilen şey, niyet, amaç.
m.+a 4a/14, 7a/01
m.+ı 99b/21
m.-ı ḫāṣṣ 73b/04
m. ol- 68b/02
[=5]

maḳṣūd Ar. İstenilen şey, amaç, maksat.
m. 5b/19, 52b/16, 132a/07
m.+a 32a/14, 49a/02
m.+a (aṣl-ı maḳṣūd) 55a/11, 63b/02
m.+da 53a/01
m.+dur 11b/19

m.+ı 29b/16, 70a/04, 104a/04

m. idin- 124a/20

m.+un 69b/06

[=14]

maḳsūm Ar. Bölünmüş, taksim edilmiş.

m.+dur 48a/20

[=1]

maḳṣūr Ar. Kısaltılmış.

m.+dur 43b/03, 45a/11, 51a/02, 73a/16, 138b/05

m. eyle- 36a/11, 65a/16, 69b/21, 103a/21

m. it- 5a/15, 5a/16, 5b/14, 7a/10, 24a/10, 43b/20, 44b/09, 78b/16

m. ḳıl- 43b/02

m. ol- 2a/17, 9b/19, 13a/02, 19b/04, 27a/17, 38a/10, 71a/16, 136a/06

[=26]

maḳt Ar. Kin, öfke.

m.+ı 134b/11

m.+ına 6a/19

[=2]

maʿḳūl Ar. Akla uygun, akla yatkın olan.

m. 7b/05

m. ol- 9b/13

[=2]

maḳūlāt Ar. Makuleler.

m.-ı ʿaşere 7b/06

[=1]

maʿḳūlāt Ar. Akılla bilinebilir, ispatlanabilir şeyler.

m.+dur (ḳuvvet-i idrāk-i maʿḳūlāt) 5a/02

m.+ı 3a/10

m.+uñ 9a/10

[=3]

maʿḳūle Ar. Mâkul kelimesinin müennes şekli.

m. (ṣūr-ı maʿḳūle-i ḥāmil) 3b/21

[=1]

māl Ar. Bir kimse ya da kurumun mülkiyetinde olan, taşınır taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, varlık, servet.

m. 23b/04, 29a/02, 29a/12, 31b/05, 32b/13, 39a/19, 66a/04, 68b/09, 68b/21, 70b/17, 72b/01, 75b/04, 75b/07, 80a/06, 104b/15, 105b/09, 113a/01, 113b/11, 115a/15, 116a/20, 125a/12, 138b/11, 138b/13

m. (beẕl-i māl it-) 132a/12

m. (cemʿ-ı māl it-) 28b/15

m. (ġaṣb-ı māl) 34a/17

m. (ḥıfẓ-ı māl) 75b/08, 75b/14, 77a/07

m.+a 8b/09, 28b/09, 32b/11, 32b/12, 73b/16, 81a/12

m. almakdan ötürü 113b/08

m. bul- 111b/14

m.+da 23b/19, 28b/13, 58a/12, 61a/10, 77a/08, 102a/12

m.+da (cemʿ-ı māl) 39a/17

m.+da (ṭaleb-i māl) 29a/16

m.+da (tevaḳḳuʿ-ı cārī-i mecrā-i māl)

m.+da (żabṭ-ı māl) 73b/16

m.+dan 28a/17, 83b/01, 128a/05

m.+dan (beẕl-i māl) 128a/05

m.+dur (ṣarf-ı māl) 80a/05

m.+ı 28a/15, 28a/15, 29a/07, 39a/12, 39a/17, 58a/10, 60a/21, 64a/12, 75b/16, 77b/15, 80a/07, 103b/02, 103b/11, 103b/12,

111b/11, 111b/12, 111b/14, 113a/08, 118b/18

m.+ı-y-ıla 80a/20, 80a/21

m.-ı ʿaẕīm 59a/20, 75b/06

m.-ı ḥelāl 28b/11

m.-ı kesr 23b/11

m.+ıla 56b/16, 71a/04, 82b/10, 115a/14, 115a/15, 116a/18, 135a/15

m.+ıla (keşret-i māl) 21a/04, 57a/17

m.+ıla (ṣāḥib-i māl) 72b/01

m.+ına 77b/14, 79b/19, 113b/18, 128a/01, 140b/10

m.+ında 88a/13

m.+ını 40a/11, 76a/20, 77b/16, 79b/08, 127b/21

m.+ınuñ 79a/10, 103b/01, 139a/20

m.+lar 16a/12, 113a/07, 115b/17, 115b/19, 122a/13, 126a/07

m.+lara 26a/18, 113b/17, 119b/15, 119b/17

m.+ları 75b/19, 140a/01

m.+ları-y-ıla 120b/20

m.+ların 126a/17

m.+larına 140b/10

m.+larını 66a/07, 66a/08, 113a/04

m.+laruñ 23b/06, 36a/01, 73b/15, 120a/02

m. ol- 39a/17

m.+uñ 28b/05, 74b/05, 76a/14, 77b/10, 80a/06, 128a/04

m.+uñ (ṣāḥib-i māl) 57a/17

m. vir- 135a/21

[=132]

māldār Ar.+Far. Mal sahibi, varlıklı, zengin.

m. 26a/19, 58a/06, 80a/21

m.+lara 29a/06

[=4]

mālī Ar. Mal ve parayla ilgili.

m.+ler 110a/06

[=1]

mālik Ar. Bir şeye sahip olan.

m.+e 89b/15

m. ḳıl- 117b/17

m. ol- 23a/17, 59a/05, 113a/06, 113a/07, 114b/04, 131b/08

[=8]

mālikü'l-mülk Ar. "Mülkün, her şeyin gerçek sahibi olan" anlamında.

m.+üñ 36b/18

[=1]

maʿlūl Ar. Hasta.

m. 100b/09, 108b/13

[=2]

maʿlūm Ar. Herkes tarafından bilinen.

m. 47a/09, 107b/09

m.+dur 18b/05, 36b/17, 42a/15, 103b/19, 106a/13

m.+ı 84b/21, 107b/04

m. it- 66a/16, 136b/18, 140a/15, 140b/03

m. ol- 2b/02, 2b/05, 2b/07, 6b/03, 6b/14, 6b/15, 10b/08, 14a/01, 16a/03, 16a/05, 16a/19, 16a/20, 16a/21, 16b/09, 26a/21, 30b/02, 31a/20, 32a/04, 33b/05, 34b/20, 37b/13, 40a/13, 40a/16, 41b/05, 43b/09, 44b/19, 48a/11, 55b/10, 58a/17, 62a/21,

63b/13, 63b/20, 65a/05, 67b/16, 72a/03, 83b/07, 93a/06, 93b/10, 93b/18, 95a/09, 95b/02, 95b/08, 98b/18, 106a/04, 108b/20, 124a/04, 126a/02, 127a/05, 130b/09, 133a/15, 134b/09, 135a/10, 139a/10, 141a/02, 143b/07

[=68]

maʿlūmāt Ar. Bilinen, bilgi.

m.+ın 8b/03

[=1]

maʿmūr Ar. Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş.

m. ol- 36a/14

[=1]

maʿnā Ar. Anlam.

m.+da 16a/21

m.+laruñ 104b/19

m.+sı 100a/03

m.+ya 99b/10

m.-yı nāṭıḳa 10b/08

[=5]

māniʿ Ar. Engel.

m. 3a/01, 4a/12, 18b/15, 28a/06, 29b/08, 33b/13, 45a/15, 47a/20, 60b/11, 65b/05, 70a/19, 85a/10, 91a/09, 122a/07, 137a/20

m. (aʿlā-ı māniʿ-i āyet) 33b/15

m. (ḥāṣıl-ı māniʿ) 68a/08

m.+de 4a/12, 9a/05, 48b/15, 71a/02, 86a/03, 97a/19, 102a/13, 120b/15, 122a/13, 127a/12, 131b/08, 134b/14, 140b/19

m.+den 25a/13, 31a/01, 131b/18

m.+dur 71b/08

m.+dür 15a/17

m.+ı 2b/05

m.-i ālet 33b/21

m.-i āyet-i ʿalī 2b/19

m.-i beyt 4a/05

m.-i cemīʿ 39a/10

m.-i ebyāt 126a/01, 138b/01

m.-i ḳavl-ı ḥükemā 25a/18, 25b/01

m.-i kemā-yenbaġī 27b/07

m.-i muʿayyer 47a/21

m.-i muḳteżī 24a/18

m.-i musāvāt 31b/17

m.-i müşterek 7a/09

m.-i nāmūs 33b/08

m.-i nuṭḳ 4b/21, 5a/01

m.-i taṣavvur 26b/03

m.+ler 100b/06, 124a/10, 139a/02

m.+lerden 10b/13

m.+lere 117a/17

m.+leri 38b/07

m.+lerine 38b/07

m.+lerüñ 81a/21, 81b/08, 84a/21

m.+nüñ 7a/09, 28b/06, 30a/15, 48b/21, 64b/02, 122a/05, 133b/06, 141b/20

m. ol- 5b/10, 6a/01, 9a/10, 10a/15, 13b/05, 22a/19, 26b/13, 42b/01, 46b/10, 66a/08, 77b/08, 117a/11, 133a/21

m.+si 6a/06, 6a/11, 30a/17, 37a/13, 54b/17, 67b/14, 91b/05, 91b/17, 93b/18, 101b/17, 109b/06, 120b/19, 128a/03, 130a/01, 134a/07, 134a/21, 138b/03

m.+sidür 35b/20

m.+sinde 8a/20

m.+y-ile 112b/02

m.+ye 25a/17, 25b/02, 40b/09, 67b/21, 72b/14, 91a/05, 122a/09, 129b/19, 137a/10

m.+yi 11b/12, 25a/17, 57a/01, 93b/05, 93b/06, 127b/05, 137b/05

[=120]

manṣıb Ar. Erişilmek istenen yüksek mevki.

m. 29b/06

m.+da 135b/03

m.+ın 35a/13

m.+ına 128b/14

[=4]

manṣūr Ar. Zafere ulaşan.

m. ol- 124b/01, 125a/10

[=2]

manṭıḳ Ar. Felsefenin doğru düşünmenin usul ve kurallarından bahseden kısmı.

m.+da (ʿilm-i manṭıḳ) 2a/17

m.+dan (ʿilm-i manṭıḳ) 53b/16

m.+dur (ʿilm-i manṭıḳ) 44a/10

[=3]

manṭıḳıyye Ar. Mantıkî kelimesinin müennes şekli.

m.+nüñ (ḳavānīn-i manṭıḳıyye) 53b/13

[=1]

manẓar Ar. Görünen yer.

m.-ı rabbānī 1b/07

m.+ıla (ḥüsn-i manẓar) 89a/10

[=2]

manẓūm Ar. Düzene ve sıraya konmuş.

m. ol- 74b/01, 91a/05

[=2]

maraż Ar. Hastalık.

m. 8a/03, 52b/10, 52b/20, 53a/07, 58b/13, 60a/11, 73b/09

m. (ġayr-ı maraż-ı vech üzerine) 137a/08

m. (ṣıḥḥat u maraż) 2a/03

m.+a 118b/07, 137a/17

m.+da 20a/02, 53a/20

m.+dan 15b/07, 56b/09

m.+ı 70a/19, 93b/11, 119a/08

m.-ı āḫır 53a/12

m.-ı ḫaṭar 29a/16

m.-ı helāk 130a/05

m.-ı ḥüzn 67a/19

m.-ı intiḳām 31a/13

m.-ı sefāhet 85a/21

m.-ı ticāret 59a/12

m.-ı zevāl 15a/03

m.+ına 13b/09

m.+ında 13b/18, 30a/12, 30b/08, 58a/09, 58b/03, 99b/12, 137b/10

m.+ında (taʿrīf-i maʿraż) 37a/04

m.+ında (telef-i maraż) 74a/10

m.+ındadur 74b/09, 143a/12

m.+ından 62b/06

m.+ınuñ 54b/10, 55a/11

m.+lar 51b/03, 52a/12, 53b/05, 55a/20, 62a/14, 65a/21, 80b/17, 134a/09

m.+lar gibi 102b/11

m.+lara 8a/02, 83b/02

m.+lardan 30b/06, 52a/12, 65b/16

m.+ları 51a/16, 51b/12, 65b/14

m.+larınuñ 53b/04, 55a/21

m.+laruñ 52a/15, 53b/01, 53b/02, 54b/09, 55b/02, 65b/17, 66a/01, 70a/07

m. ol- 31a/07

m.+uñ 53b/17, 60b/21, 61a/01, 61a/05, 61a/12, 66b/18, 67a/07, 118b/03, 118b/04

[=78]

marażī Ar. Hastalıkla ilgili.

m. 26a/11, 118a/18, 119a/04, 144a/07

m. (ġayr-ı marażī) 28b/15, 43a/05

m. (sīret-i marażī) 92b/13

m. (vech-i marażī) 58a/13

m.+dür 141b/08

m. ol- 57b/07, 119a/15

[=11]

marażiyye Ar. Marazî kelimesinin müennes şekli.

m.+nüñ (ḫışāl-i marażiyye) 23b/17

[=1]

maʿreke Ar. Savaş alanı.

m.-i ġazā 30a/09

[=1]

mārıḳān Ar. Doğru yoldan çıkanlar.

m.+dur 117a/16

[=1]

mārıż Hasta.

m. 124b/16

m.+da 6a/02

m.+dan 10a/12

m.-ı āfāt 56b/15

m.+ında 8a/18, 67a/10

m.+ında (ġarḳ-ı mārıż) 16a/16

m.+ında (kemāl-i mārıż) 10a/12

m.+uñ 5b/09, 5b/09

[=10]

maʿrife Ar. Bilinen.

m. 53b/16

[=1]

maʿrifet Ar. Hüner.

m. 21b/20, 51b/04, 51b/04, 100a/21, 102a/17, 107a/14

m.+de 11b/02, 107b/01

m.+de (ʿālem-i maʿrifet) 108a/11

m.+den (ʿadem-i maʿrifet) 13b/11

m.+dür 63b/18

m.+e 39a/07, 101a/12

m.+e (ḥaḳīḳat-ı maʿrifet) 107b/13

m.+i 7a/09, 37b/07, 42a/13, 70b/14, 107a/21, 107b/17, 115a/20, 117a/06, 131b/14

m.+i (muḳaddime-i maʿrifet) 44a/14

m.+i-y-ile 6b/19, 33a/12, 43b/21

m.-i ʿaḳlī 107b/10

m.-i ḥaḳīḳīyye 107b/08

m.-i ilāhī 12b/15

m.-i ʿuhde 37a/04

m.+i üzerine 43b/20

m.+idür 106b/17

m.+in (mezīd-i maʿrifet) 37b/06

m.+indedür 3a/08

m.+ine 70a/03, 108a/01

m.+lerinden 107b/17

m.+üñ 39a/08

[=39]

maʿrifetsüz Beceriksiz.

m. 92b/03

[=1]

maʿrūf Ar. Bilinen.

m. 17b/04, 45a/09

m.+ıla (eda-ı maʿrūf) 36a/10

m. ol- 64b/04

[=4]

marżīyyü's-seyr Ar. Kendini koruma.
m.+e (ġayr-ı marżīyyü's-seyr) 128a/21
[=1]
maşādır Ar. Mastarlar.
m.+dan 124a/03
[=1]
maşārıf Ar. Masraflar.
m. (vech-i maşārıf-ı maḥmūde) 23b/04
[=1]
maşdar Ar. Kaynak.
m.+ı 19b/15, 20a/20
m.-ı efʿāl ol- 73a/07
m.-ı ḥikmet 27b/16
m.+ıdur 93a/10
m. ol- 59b/06, 59b/07
[=7]
masḫara Ar. Maskara.
m.+lar 58a/05
[=1]
masḫaralıḳ Maskaralık.
m.+ıla (masḫaralıġ-ıla) 44b/08, 74b/18
[=2]
maşıraf Ar. Masraf, gider.
m.+ları 76a/14
māsik Ar. Görünüş.
m.+e 65a/21
[=1]
māsivā Ar. Allah'ın zatı dışındaki tüm varlıklar.
m. 63a/14
m.+dan 63a/17
[=2]
maʿṣiyet Ar. Günah.
m. 143b/12
m.+dür 49a/15
m. işle- 143b/11
[=2]
maṣlaḥat Ar. Mesele.
m. 23b/12, 46b/02
m. (aks-i maṣlaḥat üzerine) 43a/04
m. (ḳānūn-ı maṣlaḥat üzerine) 98b/18
m. (muḳteżī-i maṣlaḥat) 72b/06
m. (vech-i maṣlaḥat-ı menzil üzerine) 78a/18
m. (vech-i maṣlaḥat üzerine) 43a/17, 72a/10
m.+a 88b/05, 111a/09, 141a/20
m.+ca (muḳteżā-ı maṣlaḥat) 28a/13
m. gör- 49a/18
m.+ı 71b/15, 93a/06, 121b/16
m.-ı maʿāş 67a/09
m.-ı nevʿ 94a/14
m.-ı ʿumūmī 93a/07
m.+ına 75a/09, 121b/14, 121b/15, 123a/15
m.+ında 30a/03
m.+ını 25b/15, 73a/10, 73a/10, 73a/11, 91b/09, 124b/06
m.+lar 23b/03, 100b/19, 109a/20
m.+larda 131a/20
m.+ları üzerine 79a/04
m.+ların 78b/15
m.+larına 78b/11, 134b/09
m.+larından 75b/06
m.+larını 71b/21, 72a/13, 91a/12
m.+larınuñ 47a/19
m.+uñ 126b/19
[=44]

maṣrūf Ar. Harcanmış şey.

m. ḳıl- 67b/03

m. ol- 39a/03

[=2]

maṣūn Ar. Korunmuş.

m. 16a/18, 104a/21

m. ol- 16a/15, 97a/12, 103a/10, 138b/07

[=6]

māşī Ar. Yürüyen.

m.+lerden 76a/02

[=1]

maʿşūḳ Ar. Aşkla sevilen kimse.

m. 29b/10, 99a/19, 99a/20

m.+ına 8b/02

m.+ından 99a/20

[=5]

maṭlūb Ar. Talep edilen şey.

m. 3b/01, 23a/21, 67b/10, 91b/04, 106a/13, 109a/19, 114b/17

m. (niẓām-ı maṭlūb) 78a/13

m.+a 7a/02, 22a/19, 68b/13, 70b/06, 109a/19, 113b/13, 113b/14, 117a/13

m.+da 26b/16, 53a/01

m.+dan 26b/13, 68b/14

m.+dan (fevt-i maṭlūb) 69b/08

m.+dur 72b/06, 108b/05

m.+ı 26b/17, 29b/16, 30a/06, 99b/03, 103b/08

m.-ı cevheriyye-i nefs 3b/08

m.-ı ḥaḳīḳī 6b/19

m.-ı vücūd-ı nefs 3a/18

m.+ıdur 2b/04, 12a/02, 49a/01

m.+ın 14b/08

m.+ına 70a/15, 142b/04

m.+ında 99b/02

m.+larını 78a/07, 112a/04

m.+laruñ 42a/20, 114b/12, 118b/14

m. ol- 7a/19, 7a/20, 52b/13, 73b/05, 99b/13, 112b/03

m.+uñ 11a/03, 67a/15, 69b/06

m.+uñ (istiḫrāc-ı maṭlūb) 22a/17

[=53]

maṭlūbāt Ar. **maṭlūb** kelimesinin çoğul şekli.

m.-ı bāḳıye 67b/02

[=1]

maṭlūbu'l-ʿarż Ar. Talep edilen, istenilen şey.

m. ol- 97b/20

[=1]

maṭlūbu'l-nefs Ar. Nefsin istediği.

m.+e 11b/19

[=1]

maṭlūbul-leẕẕāt Ar. Lezzeterin talep edileni.

m. 97b/20

[=1]

maṭʿūm Ar. Yenilecek şey.

m.+laruñ 108b/05

[=1]

maʿūnet Ar. Yardım.

m.+ine 49a/08

[=1]

māye Far. Öz.

m. 74b/09, 74b/12, 74b/13

m.+si 105b/13

m.+sinüñ 79a/10

m.+y-ile 74b/09, 74b/12

[=7]

māyil Bk. **māʾil**

m. 9b/16

m. it- 82a/08

m.+lerdür 94b/05

m. ol- 15a/07, 53a/12, 63b/14, 70b/11, 73b/12, 88a/04, 105a/20, 117a/11

[=11]

mażā Ar. Delip geçmek.

m.+da 4b/03, 4b/08

[=2]

maẓanne Ar. Hakkında zan bulunan.

m.+si 123b/13

[=1]

mażarrat Ar. Zarar.

m. 8a/03, 28a/18, 76a/18

m. (defʿ-ı mażarrat) 76a/19, 76b/19

m. (defʿ-ı mażarrat gibi) 28a/11

m. (defʿ-ı mażarrat için) 76b/16

m.-çün (defʿ-ı mażarrat) 124a/18

m.+ı 121b/01, 140b/11

m.+ın 128b/16, 141a/02

m.+ından 72a/11

m. için (defʿ-ı mażarrat-için) 12b/07

m.+lara 136a/09

m.+uñ (eṣnāf-ı mażarrat) 35a/03

[=15]

mażarratlu Zararlı.

m. 38b/17, 40a/16

[=2]

maẓhar Ar. Ulaşan.

m. 27b/03, 27b/03

[=2]

maẓlūm Ar. Haksızlığa uğramış kimse.

m. 26a/19

m.+lara 142b/08

[=2]

mażmūn Ar. Kastedilen asıl anlam.

m.+ı 125a/19

m.+ında 140b/03

[=2]

maʿẕūr Ar. Mazereti, özrü bulunan.

m.+ısañ 125a/20

m. ḳıl- 144a/13

m. ol- 36a/12, 79b/08

[=4]

meʿād Ar. Dönüp gidilecek, dönülecek olan yer.

m. 106b/21, 108a/17, 117a/02

m.+a 107a/14, 107b/13

m.+ı 62a/11, 107b/20

m.-ı ḥaḳīḳī 109a/19

m.+ın 62b/02

m.+ında 106b/21

m.+ını 107a/11

m.+ınuñ 36a/16

m.+uñ 107a/21, 107b/02

[=14]

meʿānī Bk. **maʿānī**

m. 51a/14

m.+de 136b/03

m.-i ebyāt 125b/08

m.+ye 26b/03, 45a/18

[=5]

meʿāşirāt Ar. İnsan toplulukları.

m.+ı 93b/08

[=1]

mebādī Ar. Başlangıçlar.

m. 30a/01, 42b/04, 43b/21, 43b/21
m.+i 3a/04
m.-i ʿālem-i ṭabīʿat 1b/05
m.+nüñ 3a/02
m.+si 2a/03, 2a/14, 2b/21, 41b/13, 106a/14, 119a/13, 119a/16
m.+sidür 123b/12
m.+sindendür 2a/06, 2a/09
[=17]
mebāḥiṣ Ar. Üzerinde araştırma ve tartışma yapılan meseleler.
m.+den 43b/09
[=1]
mebdeʾ Ar. Başlangıç.
m. 107b/20, 108a/16, 117a/02
m.+de 15b/14
m.+e 107a/14, 107b/13
m.+i 15b/14, 35b/06, 48b/21, 96a/05, 103a/11
m.-i cemīʿ-ı mükevvenāt 1b/01
m.-i ceẕb-i mülāyim 42b/08
m.-i defʿ-ı münāfī 42b/11
m.-i evvel 12a/04, 29a/09, 31b/19, 107a/15
m.-i fiṭrat 28a/05
m.-i fiʿl 35a/20
m.+i gibi 41b/14, 41b/16
m.-i nuṭḳ 42b/13
m.+idür 20b/02, 20b/04, 20b/06, 98a/08
m.+ile 106b/21
m.+inde 106b/20
m.+ine 42a/01
m.+ini 107a/11
m.+ni 27b/05
m. ol- 43a/17, 102b/01
m.+üñ 107a/21, 107b/02
[=36]
mebnī Ar. Yapılmış.
m.+dür 63a/08, 69a/02, 132b/18
[=3]
mecāl Ar. Güç, derman.
m. 18b/10, 56a/10, 77b/02, 104b/21
m. (ḳıllet-i mecāl) 70a/18
m. bul- 37a/08, 66a/09, 137b/16
m.+i 8a/16, 10b/21, 26b/14, 43b/18, 49b/07, 53a/06
m.+i ol- 39b/16
m.+ile 136b/14
m.+leri 65a/01
m. vir- 127b/11, 140b/12
[=19]
mücālese Ar. Birlikte oturan kimse.
m.+si ile 17b/05
[=1]
mecālis Ar. Toplantılar.
m.+i 67a/01
m.+üñ 84b/04
[=2]
mecāz Ar. Gerçek anlamı dışında kullanılan söz.
m. 15a/20, 54a/13
[=2]
mecāzāt Ar. Mecazlar.
m.+a 138b/12
m.+uñ 12a/04
[=2]
mecāzen Ar. Mecaz olarak.
m. 51b/01

[=1]

mecāzī Ar. Mecazla ilgili.

m. 46a/04, 47b/11

m. (beden-i mecāzī-i ʿāriye) 65b/06

m. (cūd-ı mecāzī) 16a/11

m.+nuñ (cūd-ı mecāzī) 16a/16

[=5]

mecd Ar. Büyüklük, şan, şeref.

m. 20a/06

m.+inden 37a/07

[=2]

mechūd Ar. Çalışma, gayret, kuvvet.

m.+ını 35b/15, 129a/14, 130a/18, 135a/20

m.+ını (ġāyet-i mechūd) 5b/01

m.+umuzı 142b/14

[=6]

mecīd Ar. Şanı yüce olan, ulu.

m.+de (kelām-ı mecīd) 33b/13, 67b/21

[=2]

meclis Ar. Karara bağlanması gereken bir mesele hakkında konuşmak, görüşmek üzere bir araya gelmiş kimseler topluluğu.

m.+de 54a/06, 54a/09, 57a/19, 80b/04, 85a/17, 85b/18, 86a/12, 86a/14, 86a/19, 86b/05, 87a/07, 129a/16, 136a/21

m.+den 80b/04, 86a/14

m.+den (ehl-i meclis) 136b/04

m.+e 44b/14, 85a/17

m.+e (ehl-i meclis) 85a/19

m.+i 82a/20

m.+i ekābir 86a/13

m.+i muḥāvere 54a/05

m.+inde 129b/02

m.+ine 82a/20

m.+lerde 136a/19

m.+lerine 44b/13, 79a/16

[=27]

mecmaʿ Ar. Toplantı yeri.

m. 27b/01

[=1]

mecmūʿ Ar. Toplanmış, bir araya getirilmiş.

m. 67a/18

m.+dan 65b/03

m.+ı 73a/19, 124b/17

m.-ı eşḫāṣ-ı ʿālem 119a/20

m.-ı ṣāḥib 13b/04

m.-ı terkīb 73a/06

m.+ısını 120a/02

m.+ısınuñ 52a/12

m.+sı 20a/13, 56a/01, 136b/21

m.+sını 66a/09, 127a/11

m.+sınuñ 46a/20

m.+y-ıla 21a/02

[=16]

mecmūʿa Ar. Belirli sürelerle neşredilen yayın.

m.+sını 64b/10

[=1]

mecnūn Deli.

m. 68a/18

m.+lara 85b/02

m.+lardan ġayrı 49a/05

[=3]

mecrā Ar. Akış yolu.

m. (tevaḳḳuʿ-ı cārī-i mecrā-i māl) 29a/17

m.+sı 103b/10
[=2]
mecrūr Ar. Çekilmiş.
m.+larını 72b/20
[=1]
medār Ar. Dayanak, yardım.
m.+ı 91a/10
[=1]
medāric Ar. Derece derece.
m. 11b/02
m.+e 20a/13
m.+i 9a/21
m.-i kemāl 19a/12, 100a/20
m.-i saʿādet 10b/15
m.-i şeref 31b/19
m.+ini 44a/09
[=8]
medāris-i ʿāliyye Ar. Büyük medreseler.
m.+den 59b/20
[=1]
meded Ar. Yardım.
m. 37a/06, 123b/08
m. iriş- 36a/08
[=3]
medenī Ar. Şehre ait, şehir halkından olan.
m. 130a/13
m. (ḥikmet-i medenī) 93a/06
m. (ictimāʿat-ı medenī) 117b/03
m. (insān-ı medenī) 33a/15, 92b/17
m.+dür (ʿilm-i ḥikmet-i medenī) 93b/07
m.+ye (ḥikmet-i medenī) 41b/10
[=7]
meder Ar. Kurumuş çamur.
m. ol- 120b/10
[=1]
medḥ Ar. Övme, övgü.
m. 8b/12, 16b/08, 21b/19, 81a/15, 115a/08
m. (ehl-i medḥ) 16b/09
m. (müsteḥaḳḳ-ı medḥ) 21b/09, 21b/10
m.+den 16b/05, 16b/07
m.+dür 16b/09
m.+i 16b/04, 135a/03
m.+inde 96b/21
m.+ine 126b/11
m.+ini 79b/11
m.+inüñ 112b/16
m. it- 16b/02, 16b/02, 16b/06, 16b/08, 39a/16, 81a/16, 81b/13, 115a/01, 115a/06, 126b/07, 127a/13, 129a/17
m. ol- 8b/11
m. ü ṣenā 134b/10
m. ü ṣenā it- 125a/05, 141b/07
[=33]
medḫal Ar. Giriş.
m.+ı 8a/16, 32b/10, 55a/17, 96b/18, 97b/16
m.+ı 10b/21
[=6]
medḫūl Ar. Dahil olunan.
m. (ḳısmet-i medḫūl) 21a/21
[=1]
medīd Ar. Uzun süren.
m. (müddet-i medīd) 111a/03
[=1]
medīne Ar. Şehir.

m. 91b/13, 93b/20, 94a/02, 111b/01, 111b/01, 111b/21, 112b/09, 112b/19, 113b/02, 113b/10, 113b/21, 115b/02, 115b/07, 116a/02, 116a/12, 121b/02, 122b/04, 123a/15

m. (eczā-ı medīne) 106b/06

m. (ehl-i medīne) 1b/15, 34b/10, 91b/16, 109b/18, 114b/05, 122a/19

m. (reʾīs-i medīne) 108b/07

m. (tedbīr-i medīne gibi) 92b/03

m.+de 94a/21, 111b/13, 114a/14, 114a/18, 115b/04, 116a/01, 116a/07, 116a/09, 116b/10, 123a/02

m.+den 91b/12, 91b/16, 94a/02

m.+den (ehl-i medīne) 34b/06

m.+dür 113b/01

m. gibi 94a/19, 94a/19, 94a/20

m.-i aḥrār 115a/21, 116a/19, 116a/21

m.-i cāhile 106b/08

m.-i cemāʿat 115a/21

m.-i dālle 106b/13

m.-i fāsıḳa 106b/10

m.-i fāżıla 106b/04, 106b/14, 106b/16, 106b/18, 108b/21, 109a/15, 109b/09, 110a/06, 111a/11, 113a/21, 116a/11, 116b/19, 117a/11

m.-i fużalā 108b/02

m.-i ġayr-ı fāżıla 106b/06

m.-i ḫısset 111b/17

m.-i kerāmet 112a/05, 113b/01

m.-i leẕẕet 116b/08

m.-i neẕālet 111b/07

m.-i teġallub 113b/03, 113b/04, 114b/05

m.-i żarūriyye 111a/18

m.+ler 106b/15, 110a/02, 111a/14, 114b/09, 116a/07, 116a/15

m.+lerde 115b/06, 115b/18, 116b/02, 116b/06

m.+lerden 106b/13, 106b/16, 115a/05, 116b/04

m.+leri 106b/17, 112a/20, 116b/21, 116b/21

m.+lerinde 111b/20, 116a/02

m.+lerinden 113a/20, 113a/21, 116a/12

m.+lerinden (teġallub-ı medīne) 114b/10

m.+lerinden ġayrı 113a/20

m.+lerinüñ 114a/01, 116a/15, 116b/18

m.+lerüñ 106a/17, 111b/03, 123a/01

m.+nüñ 108b/12, 109b/10, 112b/08, 113a/20, 114a/13, 115a/07, 115b/01, 115b/05, 123a/15

m.+nüñ (ehl-i medīne) 91b/16, 112a/07, 114b/02, 114b/11, 115b/08

m.+si 113b/03

m.+sinüñ 115a/04, 115a/04, 115a/06

m.+ye 94a/05, 122b/07, 122b/08, 122b/09, 122b/11

m.+ye (ehl-i medīne) 115a/13, 115b/19, 115b/20, 122a/16, 122b/03

m.+ye (müdebbir-i medīne) 108b/15

m.+yi 111b/20, 113a/20, 117b/17

m.+yi (beyża-ı ehl-i medīne) 110a/01

m.+yi (ehl-i medīne) 109b/14

m.+yi (tedbīr-i medīne) 110a/14, 110a/21

[=143]

medlūl Ar. İşaret edilen.

m. 3b/03, 3b/05

m.+e 3b/03

[=3]

medrese Ar. İslam dininin koyduğu esaslara uygun olarak eğitim öğretim yapılan yer.

m.+de 59b/20

[=1]

mefāḫır Ar. Övünülecek şeyler.

m.+ı 36b/05

[=1]

mefāsid Ar. Kötülükler, fenalıklar, fesatlar.

m. üzerine 136a/11

m.+e 136b/10

[=2]

mefḍūl Ar. Üstün, fazla gelen.

m.+dur 40b/03

[=1]

mefhūm Ar. Bir sözün veya kelimenin taşıdığı anlam.

m. 55a/04

m.+ı 55a/02

m.-ı şecāʿat 30b/02

m. ol- 126a/02

[=4]

mefḳūd Yok, bulunmayan.

m. 68a/04

m. (reʾīs-i mefḳūd bul-) 108b/17

m.+dur 27b/12, 66b/13, 77a/01

m. ol- 12b/12, 20b/01, 32a/20, 73a/08, 77b/03, 95b/03, 99b/13, 99b/14, 100a/05, 110a/15

m. olduḳdan ṣoñra 29b/18

[=16]

meflūc Felçli.

m.+uñ (ʿuzv-ı meflūc) 13b/13

[=1]

mefreş Ar. Yaygı.

m.+lerinüñ 47a/14

[=1]

mefṭūr Ar. Yaratılmış.

m.+dur 10b/20

m. ol- 43a/11, 44b/21

[=3]

meger Far. Önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu belirtir.

m. 8a/03, 11a/20, 128b/06, 143b/06

m. (illā meger ki) 51b/01, 63a/12, 83a/11, 90b/07, 105a/11, 115b/03, 125a/03, 133b/05

m. ki 60a/10, 72b/17, 82a/20, 84b/02, 85a/13, 85a/18, 85b/19, 87a/03, 119b/03, 142b/02, 143a/06, 143a/07

[=24]

mehānet Ar. Hor, hakir görülme.

m.+i 65b/21

[=1]

meḥāsin Ar. Güzellikler.

m.+den 77b/02

m.+i 77b/01

[=2]

mehīb Ar. Çok heybetli.

m. ol- 58b/10

[=1]

mehlek Bk. **mehleke**

m. 46a/08

[=1]

mehleke Ar. İnsanın mahvına, helakine sebep olabilecek durum.

m. (emrāż-ı mehleke) 52a/13

m.+sinden (emrāż-ı mehleke) 53b/01

[=2]

mehlekirek Daha mahvedici durum.

m.+i (mehlekiregi) 55b/02

m.+idür (mehlekiregidür) 53b/10

[=2]

mehreb Ar. Sığınak.

m. ol- 102b/02, 102b/03

[=2]

meḳādīr Ar. Miktarlar.

m. (ekmel-i meḳādīr üzerine) 116a/01

m.+den 2a/03

m.+i muttaṣıla-ı ḳārre 2a/09

[=3]

mekān Ar. Yer.

m. 9b/13, 65b/08

m.+da 9b/13, 116a/09

m.+ı 9b/11

m.-ı mülāyim gibi 7b/10

m.+ında 87a/15

[=7]

mekānsuz Yersiz.

m. 71b/03

[=1]

mekārih Ar. Mekruh olan şeyler.

m.-i ʿaẕīme üzerine 29a/16

[=1]

mekāsib Ar. Kazançlar.

m. (envāʿ-ı mekāsib-i żarūriyye) 111b/01

m.+den (vücūh-ı mekāsib) 111b/13

m.+dür (envāʿ-ı mekāsib) 75a/16

m.-i cemīle 28b/11

m.-i deniyye 10a/18, 48a/15

m.-i ẕemīme 23b/05

[=7]

meḳāṣid Ar. Maksatlar.

m.+dendür (aʿlā-yı meḳāṣid) 138b/03

[=1]

mekmenet Ar. Hazine.

m.+de 8a/21

[=1]

mekr Ar. Hile.

m. 50b/18, 87b/20, 113b/15, 114a/03, 140b/21

m.+de 65a/06

m.+ile 59a/10, 89a/10

m.+ile (ṭarīḳ-ı mekr) 111a/21

m.+inden 141a/18

m.+ine 128b/18, 128b/20, 140a/11

m.+ler 124b/10

m.+leri 140a/13

m. u ḥīle 141a/12

[=16]

mekrūh Ar. İslam dininde haram olmadığı halde yapılması yasaklanan durum veya davranış.

m. 15b/51, 16b/20, 22b/16, 48b/15, 129a/07

m.+a 46a/07

m.+ıla 31a/09

m.+lar 100b/19

m.+lar (envāʿ-ı mekrūh) 46a/15

m.+lara 31a/07

m.+laruñ 65b/04

m. ol- 35a/09
m.+uñ 35a/10, 61b/03
[=14]
mekş Ar. Durup dinlenme, bekleme.
m.+e 22a/16
[=1]
mekseb Ar. Kazanç, kâr.
m.+de 136b/20
m.+lerden (cemīl-i mekseb) 23b/04
m.+lerinüñ 111b/15
m.+lerüñ 111a/20
[=4]
mekşūf Ar. Açık, aşikâr.
m.+dur 19b/06
[=1]
mekteb Ar. Okul.
m.+de 83a/05
m.+lerinde 19a/14
[=2]
mektūb Ar. Yazılı, yazılmış olan.
m.+dur 68a/02
[=1]
meʾkūlāt Ar. Yiyecekler.
m. 65b/19, 111b/18
[=2]
meleʾ Ar. Topluluk.
m.-i aʿlā Peygamber ruhları ile yüce meleklerin olduğu ulvi topluluk. 9b/06, 9b/10, 104b/08
[=3]
melābis Ar.Elbiseler.
m. ol- 119b/17
[=1]
melāhī Ar. Oyunlar.
m.+den 79a/12
[=1]
melāʾike Ar. Melekler.
m.+den 37a/06
m. gibi 24b/04
m.-i kirām 9b/06
m.-i mücerrede 104b/18
m.+ye 104b/12
[=5]
melālet Ar. Bıkma, usanç.
m. 28a/04, 47a/01, 118b/14, 126b/05
m.+e 15a/04, 126b/04
m. göster- 144a/02
m.+i 103a/13, 126b/06
m.+ile 88b/06
m.+leri 87b/07
m.+üñ 97b/16
[=12]
melāmet Ar. Azarlama, kınama.
m. 10a/20, 46b/21, 69a/17, 81b/13, 81b/18, 81b/20, 86b/07, 99a/13, 99b/12, 141a/01
m.+dür 60b/02
m.+e 81b/17, 99b/08, 99b/14, 99b/17
m. eyle- 137a/02
m.+i 69a/19
m. idici 125b/19
m.+inden 29b/05
m.+ini 52b/21
m. it- 10b/03, 29a/05, 35b/03, 49b/02, 50b/17, 57a/20, 76a/06, 81b/16, 82b/02, 83a/10, 125b/19, 144a/13
m.+leri 102a/08
[=33]

melāmī Ar. Melâmîlik'e mensup kimse.
m. gibi 102b/04
[=1]
melāẕ Ar. Sığınak.
m.-ı nefsāniyye 63b/14
[=1]
melbes Ar. Giyecek, elbise.
m.+lerinüñ 47a/15
[=1]
melbūs Ar. Giyilmiş.
m.+dur 136a/07
m.+ı 135b/21
m.+laruñ 108b/05
[=3]
melbāsāt Ar. Giyecekler.
m. gibi 7b/11
[=1]
melceʾ Ar. Sığınacak, iltica edecek yer, sığınak, penah.
m. ḳıl- 131b/20
[=1]
meld Ar. Yumuşak olmak.
m.-i mücāmelet 23a/15
[=1]
melek Ar. Nurani varlıklardan her biri.
m.-i muḳarrib 6a/07
[=1]
melekāt Ar. Melekler.
m.+da 39a/11, 52b/06
m.-ı reviyye 1b/12
m.+uñ 41a/06, 42a/14
[=5]
meleke Ar. Bir iş veya davranış üzerinde devamlı uğraşma, tecrübe ile kazanılan beceriklilik, yatkınlık.
m. 16b/16, 19a/19, 19a/20, 22b/03, 23a/16, 43a/19
m. (ḥareket-i meleke ol-) 22a/16
m. (nefs-i meleke-i bāḳī) 21b/18
m. eyle- 43b/19, 59b/03
m.-i nefsānī 41a/02
m. it- 24b/06, 53b/12
m. ḳıl- 43b/13
m.+lerde 41a/04
m.+lerden 43a/05
m.+leri 119b/20
m.+leridür 64a/06
m.+nüñ 43a/17, 43b/14
m. ol- 13b/03, 17a/16, 22a/14, 23b/03, 26b/11, 39b/19, 127a/04
m.+sidür 16b/12
m.+y-ile (teḳābul-ı ʿadem-i meleke) 55a/03
[=29]
melekī Ar. Meleği andıran, melek gibi.
m. (nefs-i melekī) 20b/01
[=1]
melekūt Ar. Melekler âlemi.
m.-ı ʿālem 63b/11
[=1]
melik Ar. Hükümdar, padişah.
m. 92b/14, 92b/19, 94a/06, 110a/07, 110a/12, 118a/11, 118a/14, 119a/12
m. (siyāset-i melik) 117b/10
m. (ṭālib-i melik ol-) 118a/14
m.+den (murād-ı melik) 92b/18

m.+e 119a/05, 119a/11
m.-i ʿādil 123a/19
m.-i rūm 120a/12
m.-i teġallubī 117a/14, 119a/08, 119a/09
m.+ile 123a/01
m.+inden 131b/02
m.+ine 117a/13
m.+lerden 118a/10
m.+leri 109a/06
m.+lerüñ 127a/10
m.+üñ 36b/08, 123a/01, 123a/04, 138a/06
[=28]

melūl Ar. Üzgün.
m. ol- 50a/16, 70a/14, 127b/19
[=3]

melūm Ar. Ayıplanmış.
m.+dur 10b/03
m.+dur (ġayr-ı melūm) 35b/03
m. ol- 46a/02
[=3]

melzūmāt Gerekenler.
m.+dan 22a/16
[=1]

memālik Ar. Memleketler.
m. (muḫādaʿat-ı memālik gibi) 34b/11
[=1]

memdūḥ Ar. Övülmüş.
m. (ḫayr-ı memdūḥ) 7a/18
m. (saʿādet-i memdūḥ) 16a/21, 16b/03
m.+dur 7a/15
m. ol- 14b/07, 16b/09, 31a/08, 85b/05, 125b/01, 126a/02
[=10]

memdūḥa Ar. Memduh kelimesinin müennes şekli.
m.+nuñ (efʿāl-ı memdūḥa) 23b/17
[=1]

memleket Ar. Ülke.
m. 47b/08, 58b/18, 119a/02, 123a/12, 123b/05
m. (ʿacem-i memleket) 120a/17
m. (ḥıfẓ-ı memleket it-) 13a/07
m. (pādişāh-ı memleket) 28a/17
m.+de 131b/10
m.+de (umūr-ı memleket) 124a/21
m.+i 92b/19, 122b/19
m.-i dārā 120a/11
m.+inden (ehl-i memleket) 36a/19
m.+ine 120a/09
m.+ler 36a/13
m.+lerüñ 131b/05
m.+üm 123b/01
m.+üñ 120a/20, 131b/09
[=20]

memlū Ar. Dolmuş, dolu.
m. it- 118a/02
m. ol- 12b/13, 12b/14, 55b/09
[=4]

memlūk Ar. Kul, köle.
m.+e (ṣāḥib-i cemāl-ı memlūk) 59a/03
m.+üñ 89b/15
[=2]

memnūʿ Ar. Yasaklanmış.
m. 104b/03
m. ol- 14a/09, 60a/18, 60b/10, 66b/07, 66b/14, 70b/02, 111a/06

[=8]

memsūḥ Ar. Meshedilmiş.

m. 64b/18

[=1]

memūn Ar. Hoşnut, razı olan kimse.

m. 118b/02

[=1]

meʾmūr Ar. Görevlendirmek.

m. ol- 78a/08

[=1]

menʿ Ar. Enegelleme.

m. 73b/06, 79a/15, 81b/18, 84b/12, 94b/21, 110a/11, 121a/20, 136b/15

m.+da 43a/05

m.+dur 121b/03, 121b/03, 121b/04

m. eyle- 13b/04, 34b/04, 102b/16, 133b/01, 137a/03

m.+ı 128a/04

m.+ı ecl-içün 22b/18

m. it- 8a/04, 30a/08, 34b/05, 36a/15, 45b/14, 48a/02, 49a/18, 51a/04, 54a/06, 74a/04, 79b/08, 80a/16, 81b/02, 82a/16, 82a/17, 82b/02, 82b/03, 82b/05, 82b/07, 82b/11, 82b/13, 82b/13, 83a/10, 100b/20, 102b/07, 110a/03, 111a/08, 121a/14, 122b/05, 137a/05, 142a/15, 142a/20, 142b/02, 142b/04

m. ol- 81b/20

m. olın- 31a/14, 81b/19

[=56]

menāfiʿ Ar. Faydalar.

m. 7b/11, 40b/19, 97a/08, 99a/08, 127b/10, 137a/06

m.+a 112b/19

m. çek- 127b/09

m.+da (īṣāl-ı menāfiʿ) 99a/12

m.+dür 70b/17

m.+ı 131a/07

m.+ı (esbāb-ı menāfiʿ) 139a/19

m.+ı (kesb-i menāfiʿ) 127b/15

m.-ı dünyeviyye 46b/13, 47b/21, 69a/07, 70a/17

m.-ı ġayr 69b/20

m.+ıla 69b/19

m.+ından 100b/11

m.+ını 68b/03

m. ol- 75a/09

m.+yi 36b/04

[=23]

menāfiʿ-ı aʿżā Calinus'un kitabı.

m. 37a/02

[=1]

menāhic Ar. Benimsenen inançlar, görüşler.

m.+ini 68b/03

[=1]

menāḳıb Ar. Menkıbeler.

m.+ıla 44b/06

[=1]

menāsik Ar. İbadet yeri.

m.+ini 98b/15

[=1]

menāzil Ar. Konaklama yerleri, menziller.

m. 13a/07

m.+dedür (tedbīr-i menāzil) 71a/08

m.+e 38a/13

m.+i 11a/21

m.+inde (eşref-i menāzil) 9a/03

m.+üñ 13a/04
m.+üñ (ʿilm-i tedbīr-i menāzil) 72b/10
[=7]
menbaʿ Ar. Kaynak.
m.+dur 31b/17
m.-ı ḫayrāt 97b/09, 142b/09
m.-ı kemālāt 57b/12
m.-ı vaḥdet 33a/14
m.+larını 90b/04
m. ol- 78b/10
[=7]
menfaʿat Ar. Fayda, çıkar.
m. 89b/20, 97b/17, 99b/03, 99b/20, 116a/21, 125a/13, 127b/18
m. (ceẕb-i menfaʿat gibi) 28a/11
m. (sīret-i menfaʿat) 104a/10
m.+a 99a/20, 100a/08, 127b/16
m.+dan (ceẕb-i menfaʿatdan ötürü) 12b/07
m.+dur 108b/07
m.+dur (ṭaleb-i menfaʿat) 97a/07
m.+ı 45a/17, 50b/06, 72b/10, 93b/10, 114b/18
m.+ı (nefs-i menfaʿat) 127b/14
m.+ı içün 99a/18
m.+ı üzerine 80a/01
m.+ıdur 89b/21
m.+ıla 70a/14
m.+ına 29a/08
m.+ından 88a/10
m.+ını 80a/01
m.+ınuñ 74a/21
m.+ı 44a/18
m. it- 56a/11, 70b/03, 112b/06, 112b/11, 126a/21, 127b/19
m.+lar 33b/20, 125a/12
m.+lar üzerine 75b/18
m.+lara 116a/17
m.+ları 136a/09
m.+laruñ 127b/14
m. ol- 99a/17, 115b/19
m. ṭut- 98b/05
m. ṭutmak üzerine 111b/18
m.+uñ 97a/09, 99b/06, 103b/10
m.+uñ (nevʿ-ı menfaʿat) 136a/06
m. üzerine 29a/04
[=51]
menfaʿatlu Çıkarlı, faydalı.
m. 39b/06, 40a/15, 55a/12, 101a/07, 127b/05
[=5]
menhec Ar. Geniş ve işlek yol.
m.+den 25a/10
[=1]
menhī Ar. Yasak.
m. 85a/16
[=1]
menkūḥāt Ar. Nikâhlı kadınlar.
m. gibi 111b/18
[=1]
menḳūl Ar. Nakledilmiş.
m. (işāret-i menḳūl) 37b/12
m.+dur 73a/03, 89b/18
m. ol- 113a/07
[=4]
mennāne Ar. Serveti için kendisiyle evlenilen kadın.

m. 80a/21
m.+den 80a/18
[=2]
mensī Ar. Terkedilmiş.
m.+dür 76b/13
[=1]
mensūb Ar. Bir kimse, bir görüş veya şeyle bağı bulunan.
m. 119a/09, 119a/10, 120b/20
m.+a 105b/02
m.+dur 116a/16
m. ol- 28b/17, 36a/06, 60a/03
[=8]
menşeʾ Ar. Kaynak, asıl.
m. 108b/20, 137a/13
m.+dür 20b/04, 20b/05
m.+i 62a/17
m.-i ġalaṭ 53b/15
m.+idür 20b/02
m. ol- 16a/05
[=8]
meʾnūs Ar. Alışkanlık hâline gelmiş olan.
m. ol- 45a/03, 45b/03, 84a/20
[=3]
menūṭ Ar. Bağlı.
m. 83b/14
[=1]
menzil Ar. Varılacak yer.
m. 38a/12, 77b/19, 78b/11, 78b/14, 78b/16, 94a/01
m. (ehl-i menzil) 1b/14, 73b/03, 73b/07
m. (ehl-i mezil) 72a/09
m. (kedḫudā-yı menzil) 94a/08
m. (tedbīr-i menzil-i şınāʿat) 72b/04
m. (vech-i maṣlaḥat-ı menzil üzerine) 78a/18
m.+de 72a/15, 73b/05, 73b/05, 78b/09, 94a/03, 94a/08, 99a/08
m.+de (eczā-ı menzil) 94a/08
m.+de (niẓām-ı menzil) 72a/05
m.+de (tedbīr-i menzil) 73a/05, 77a/09, 77b/18
m.+den 72a/19, 72a/19, 94a/01
m.+den (erkān-ı menzil) 73a/18
m.+den (ġaraż-ı menzil) 91b/14
m.+dür 136a/07
m.+dür (muḳteżī-i ḥāl-ı menzil) 73b/09
m.+e 10b/15, 73a/19
m.+e (ehl-i menzil) 73b/21
m.+e (müdebbir-i menzil) 73a/14
m.+i 65b/13, 74a/03, 78b/04, 135b/21
m.+i (ehl-i menzil) 73a/15
m.+i (tedbīr-i menzil) 72a/09
m.+i (umūr-ı menzil) 78a/12
m.-i ebrār 65b/09
m.-i merʾūs ol- 94a/04
m.+idür (ḥikmet-i menzil) 72b/04
m.+ile 94a/18
m.+inde 76b/15
m.+ler 38a/05, 71b/05
m.+lerde 128b/13
m.+lerden 13a/05
m.+lerüñ 72a/02
m.+üñ 36b/07, 72a/03, 73b/11, 77a/13, 78b/17
m.+üñ (ehl-i menzil) 72a/15, 73a/17, 73a/21
m.+üñ (ḥāl-ı menzil) 73b/10

m.+üñ ehl-i menzil) 75b/10
[=63]
menzile Ar. Derece, durum.
m.+si 11b/15
m.+sinde 41b/21, 77b/16, 89a/02, 95a/18, 102a/16, 108b/06, 108b/13, 111a/12, 114b/02, 119a/14, 119b/02, 120b/07
m.+sinde (eṭrāf-ı menzile) 24b/18
m.+sindedür 73b/06, 82a/03, 111b/03
[=17]
menzilet Bk. **menzile**
m.+ile (şeref-i menzilet) 16a/10
[=1]
menzilī Ar. Menzille ilgili.
m.+de (ḥikmet-i menzilī) 91b/14
m.+dür (ictimāʿ-ı menzilī) 93b/19
m.+ye (ḥikmet-i menzilī) 41b/10
[=3]
merāsim Ar. Tören.
m.+dür (evceb-i merāsim) 44b/11
m.+i 93a/05
m.+üñ 36b/09, 44b/01
[=4]
merātib Ar. Mertebeler.
m. 11b/02, 107a/09
m. (āḫır-ı merātib-i faẓīlet) 11b/16
m. (ednā-ı merātib) 110b/11
m. (merātib-i saʿādet) 9b/17
m. (vaḥdet-i merātib-i kemāl) 31b/18
m.+de 107a/09, 114a/15
m.+den 20a/12
m.+den (taʿdīl-i merātib) 122a/11
m.+e 38a/13
m.+e (aʿlā-ı merātib) 105b/01
m.+e (aʿlā-ı merātibe degin) 107a/08
m.+i 5b/19, 6a/03, 9a/21, 11a/21, 11b/06, 37b/10, 53b/04, 95b/10, 121a/18, 121b/02
m.+i (ednā-i merātib) 69a/20
m.-i aḥvāl 139a/09
m.-i ʿāliye 135b/02
m.-i cehl 71a/01
m.-i eʿālī 11b/10
m.-i erbaʿa 90b/08
m.-i feżāyil 11a/09
m.-i mevcūdāt 6b/18, 108b/12
m.-i muḫtelife 107a/07, 113a/15
m.-i riʿāyet it- 108a/04
m.-i riyāset 113b/01
m.-i saʿādet 9b/21
m.-i vücūd 4a/16
m.+in 8b/04
m.+inde 9a/03
m.+inüñ (feżāyil-i merātib) 12a/03
m.+üñ 55b/20, 110b/09
[=43]
merbūṭ Ar. Bağlı.
m. 10b/20, 52a/20
m. bil- 68a/19
[=3]
merciʿ Ar. Dönülecek edilecek yer.
m. 32a/06, 68b/09
m.+ı 21a/02, 32a/18, 99b/09
m.-ı saʿādet 7b/17
m.+ıdur 65b/13
[=7]
mercū Ar. Rica ve niyaz edilen.

m. ol- 129a/18, 139b/01

m. olduḳdan ṣoñra 129a/19

[=3]

merġūb Ar. İstenen.

m. 31b/05

m.+dan 68b/14

m.+dan (faḳd-ı merġūb) 69b/08

m.+dur 15b/09

m.+ı 68b/12

m.+ınuñ (rāġıbu'l-arz-ı merġūb) 70

[=6]

merḥamet Ar. Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma.

m. 129a/19

m.+e 47a/08

m.+i 13b/09, 129a/18

m.+ine 84a/16

m. it- 128b/11, 129b/11, 142b/08

[=8]

merḥūm Ar. Ölmüş.

m.+dur 10b/04, 35b/03

[=2]

merʿī Ar. Saygı gösterilen, riayet edilen.

m. ḳıl- 60b/07, 77b/13

m. ol- 71b/17

[=3]

merkez Ar. Belirli bir yerin ortası, en önemli yeri.

m.+dedür 25a/01

m.+den 25a/01

m.+dür 24b/19

m.+ile 24b/18

m.+lerine 96a/01

[=5]

merkūb Ar. Binek.

m.+dur 136a/07

m.+a 59a/03

m.+ı 135b/20

[=3]

merkūz Ar. Yaratılıştan gelen, fıtri olan.

m.+dür 17b/11, 44b/20, 77a/01, 78b/04, 87b/09

m. ol- 31a/16, 94b/18, 98a/02

[=8]

merre Ar. Kere, kez.

m.-i buʿd-ı uḫrā 29b/07

[=1]

mertebe Ar. Derece.

m. 5a/12, 10b/09, 10b/13, 11a/09, 11a/17, 11b/13, 28a/17, 34a/18, 48b/19, 54b/14, 54b/15, 77b/17, 108b/13, 128b/05

m. (ḥıfẓ-ı mertebe) 86a/13

m.+de 11b/06, 12a/09, 22b/21, 32b/12, 41b/18, 54a/15, 57b/11, 90b/08, 96b/14, 101b/02, 101b/03, 105b/06, 107b/10, 107b/15, 107b/18, 108a/02, 125b/13, 139a/05, 139a/06, 139a/08, 139a/11, 140a/06

m.+de (nevʿ-ı mertebe) 11a/20

m.+den 30b/17, 54b/02, 59b/16, 60a/02, 110b/19, 128a/05

m.+dür 9b/17

m.-i aḫass 4a/01

m.-i aḳṣā 10a/03, 31b/18

m.-i aʿlā 4a/16

m.-i ʿāliye 83a/19, 97b/13, 139b/08

m.-i behāyim 5a/11
m.-i cism üzerine 101b/20
m.-i ednā 129b/18
m.-i evvel 9b/21
m.-i ḥükemā 106a/10
m.-i ḥükūmet 34b/19, 34b/20
m.-i kelb 5b/02
m.-i noḳṣān 45a/05
m.-i rābiʿa 57b/15
m.-i vasaṭ 45a/09
m.+ler 88b/07
m.+lerden 19a/12
m.+leri 102a/04
m.+lerinde 41b/15, 95b/11
m.+lerinden 6a/04
m.+lerine 109b/14
m.+nüñ 34a/17, 34b/21, 38a/11, 45a/10, 71a/03
m.+si 4b/13, 10a/01, 11b/15, 40a/02, 44a/18, 81a/20, 93b/09, 101b/13, 107b/07, 141a/03
m.+sidür 12a/03, 38a/06, 38a/07
m.+sin 5b/05, 49a/20, 139a/07
m.+sinde 5a/11, 10a/01, 10a/04, 45a/21, 72b/09, 72b/14, 110b/19
m.+sinden 83a/21, 86a/12, 101b/13, 101b/14, 107b/15
m.+sine 5b/05, 32b/20, 32b/20, 55a/19, 139a/08
m.+sini 31a/04, 35a/02, 86a/12, 102a/15, 121a/02
m.+sinüñ 54b/03, 101b/19
m. üzerine 10b/09
m.+ye 5a/12, 7a/12, 7a/12, 12b/10, 15b/21, 16a/01, 44a/01, 56b/12, 62b/14, 77b/02, 92a/04, 96b/13, 106b/17, 135b/02
m.+ye iriş- 9b/21
[=131]

mertebet Ar. Mertebe kelimesinin tamlamalardaki şekli.
m.+ile (ʿulüvv-i mertebet) 16a/10
[=1]

merʾūs Ar. Başkanlık edilen.
m. 73a/20, 99b/11, 108b/09, 115b/11
m. (menzil-i merʾūs ol-) 94a/04
m. ol- 94a/05, 94a/11, 94a/15
[=8]

merżī Ar. Hoşnutluk.
m. ol- 104b/15
[=1]

meṣābe Ar. Derece, ölçü.
m.+i 25a/01
m.+i vusta 24b/17
m.+sinde 20a/08, 41b/21, 77b/17, 85b/20, 87a/18, 89a/01, 91b/08, 102a/17, 108b/10, 114b/01, 117b/15, 120b/04, 120b/11, 138a/11
m.+sindedür 51a/19, 53a/07, 53a/13, 53a/18, 73b/06, 78b/07
m.+sindedürler 101b/08
[=23]

mesācid Ar. Mescitler.
m.+de 15a/09
[=1]

mesāḥ Ar. Bir yeri alan ölçüleriyle ölçme.
m.+ı 96a/04
[=1]

mesāʿī Ar. Çalışmalar.
m.+si 36b/05
[=1]
mesāʾil Ar. Meseleler.
m.+i 2a/16, 142b/12
m.-i sābıḳa 15a/15
m.-i ʿulūm 27b/08
[=4]
meṣāliḥ Ar. İşler.
m. (ehemm-i meṣāliḥ) 138b/21
m. (münāfī-i meṣāliḥ) 75a/15
m.+e 91b/08
m.+de 78a/19
m.+de (evżāʿ-ı meṣāliḥ) 109a/09
m.-i dünyeviyye 61b/12
m.-i esbāb 36a/16
m.-i külliyye 79a/09
m.-i maʿāş 109a/07
m.-i müslimīn 66a/15
m.+ine 11a/10, 46b/06
m.+inde 58b/18
m.+inden 66b/14
m.+ini 72a/15, 134a/15
m.+üñ 98b/02
[=17]
mesālik Ar. Meslekler.
m.+ine 28b/11
[=1]
mesāmm Ar. Deri üzerinde bulunan çok sayıda küçük delikler, gözenekler.
m. (infitāḥ-ı mesāmm) 86a/04
[=1]
mesāvī Ar. Kötülükler.
m.+den (nefs-i mesāvī) 51a/05
m.+lerini 129a/11
m. ol- 139a/06
[=3]
meṣāyib Ar. Musibetler, felaketler, belalar.
m.+e (erbāb-ı meṣāyib) 58b/07
[=1]
mescid Ar. Minbersiz küçük cami.
m.+de 98a/17, 98a/20
m.+inde 98a/18
[=3]
meṣel Ar. Örnek.
m. 15a/10
m. (ḍarb-ı meṣel it-) 137a/21
m.+de 15a/15, 36a/12, 40a/11
m.+den 10b/08
m. getür- 13a/10
m.+i 10b/06, 27b/13, 29b/17, 32b/12, 47a/03, 69a/08, 69a/08, 107b/12
m.+idür 10b/07, 27b/14
m.+ine 90a/06
m.+ini 58a/05, 112a/11, 134a/03
[=21]
meṣelā Ar. Örnek olarak.
m. 4b/03, 5a/12, 5b/16, 21b/10, 27a/11, 33a/03, 34b/09, 37b/16, 40b/17, 42a/07, 44a/17, 49a/16, 52b/01, 70b/14, 73b/17, 83b/20, 91b/20, 93a/12, 99a/02, 99a/10, 99a/17, 109a/21, 110b/04, 112a/09, 119b/06, 121b/18, 126b/12, 127b/15, 132a/12, 138b/06, 141a/21
[=31]
mesʾele Ar. Çözüme kavuşturulması gereken durum, sorun.
m. 2a/07

m.+de 53b/12
m.-i ṣāḥib-i ʿilm-i ilāhī 2a/12
m.-i ṣāḥib-i ʿilm-i ṭabīʿī 2a/07
[=4]

meserret Ar. Sevinç.
m. 47a/17, 103a/03
m.+den 60b/03
m.+ile 50a/19, 68b/19
m.+lere 100b/05
[=6]

mesḥ Ar. Bir şeye el sürme, sığama.
m. ol- 9a/13
[=1]

mesḫarelik Ar. Maskara.
m. 75a/10, 118a/03
m.+den 82a/21
[=3]

mesken Ar. Oturulan yer, ev, ikametgâh.
m. 91b/15
m.+de 73b/18
m.+dür 73b/11
m.+i 73b/14, 91b/16
m.+inde 134b/18
m.+ine 134b/20
m.+inüñ 90b/15
m.+leri 72b/01, 73b/13
m.+lerinden 73b/14
m.+lerini 72a/12
m.+üñ (ehl-i mesken) 91b/15
[=13]

meskenet Ar. Miskinlik.
m. 56a/12, 142a/01
m. it- 55b/13
[=3]

meskūn Ar. İkāmet edilen.
m. (basīṭ-ı rubʿ-ı meskūn) 64b/18
m.+a (rubʿ-ı meskūn) 65a/05
m.+ı meşhūr 64b/07
[=3]

meslek Ar. Bir kimsenin geçimini sağlamak amacıyla seçtiği sürekli iş.
m.+ler 36a/13
[=1]

mesmūʿ Ar. Duyulmuş, haber alınmış.
m. ol- 138a/07
[=1]

mesned Ar. Dayanılan şey, dayanak.
m.+lerinüñ 47a/14
[=1]

mesrūr Ar. Sevinçli.
m. 67b/19
[=1]

mest Far. Kendinden geçmiş.
m. 30b/13
m. ol- 3a/21
[=2]

mestlik Kendinden geçme durumu.
m. 35b/05, 39b/11
m.+i (mestligi) 3a/21
[=3]

mestūr Ar. Gizli.
m. ḳıl- 139a/19
[=1]

meşāġilāt Ar. Meşgaleler.
m.+uñ 5b/14
[=1]

meşāhīr Ar. Ünlü kimseler, meşhurlar.
m.-i sālife 64b/03

[=1]

meşaḳḳat Ar. Güçlük, zorluk.

m.+a 82b/06, 103b/15

m. çek- 103b/19, 143b/10

m.+dan 66b/16, 83b/04

m.+ı 62b/11, 69b/11, 71b/16, 77b/05, 83a/14, 86b/08, 98b/10, 103b/14, 103b/17, 103b/20

m.+ı-y-ıla 75b/05

m.-ı aʿmāl 49b/04

m.-ı ebdān 87b/02

m.+ı üzerine 105a/18

m.+ıla 13a/19, 103b/13

m.+ına 98b/06

m.+ından 30b/18, 74a/17, 83a/14

m.+ından (kesb-i meşaḳḳat) 28b/04

m.+ını 62b/05, 87a/21, 133b/01

m.+ını (fikr-i meşaḳḳat) 45b/03

m.+ınuñ 11b/04

m.+lar 45b/21, 48a/06, 79b/05

m.+lar-ıla 103b/10, 103b/11

m.+lara 67a/05

m.+larda 118b/13

m.+ları-y-ıla 46a/08

m.+larıdur 123a/20

m.+larına 46a/04

m.+larını 13b/08

m.+larınuñ 77b/11, 135a/21

m.+uñ 74a/20, 105a/17, 143b/11

[=48]

meşaḳḳatlu Yorucu.

m. 34a/10, 53a/16

[=2]

meşaḳḳatsuz Yorucu olmayan, sıkıntısız.

m. 4b/09, 112a/16, 131b/09

[=3]

meşārıḳ Ar. Doğudaki memleketler.

m.+da 80b/13

[=1]

meşārib Ar. İçecek şeyler.

m.+ile 20b/05

[=1]

meşāyiḫ Ar. Şeyhler.

m. 97a/06

m.-i ʿiẕām 63a/06

[=2]

meşġūl Ar. Bir şeyle veya işle uğraşan.

m. 50b/21

m. eyle- 92a/06

m. ḳıl- 83b/11, 88a/02, 110b/20, 111a/08

m. ol- 5b/14, 6b/13, 9a/19, 36a/10, 38a/10, 42b/14, 43b/15, 44a/06, 47a/19, 48a/04, 49a/04, 50a/06, 51a/01, 52b/09, 52b/17, 59a/07, 60b/13, 66a/21, 71b/09, 78b/12, 78b/17, 79b/11, 80b/19, 82b/16, 83b/13, 85a/03, 85a/12, 90a/20, 90b/16, 90b/19, 92a/03, 97b/09, 99b/18, 101a/16, 102b/04, 104b/05, 107b/02, 111a/09, 114b/03, 117b/09, 119b/20, 120a/15, 120a/18, 123a/14, 123b/16, 126b/01, 126b/11, 127b/09, 129b/02, 133b/19, 134b/10, 139a/21, 141b/06, 141b/12, 144a/08, 144a/09

[=62]

meşhūr Ar. Herkesçe bilinen, şöhretli.

m. (beẕl-i meşhūr) 76a/16

m.+dur 45a/10, 60a/12, 84a/21

m. dur- 17b/04

m.+ı (ism-i meşhūr) 27a/02
m.+lardan 64b/03
m.+larında (meskūn-ı meşhūr) 64b/07
m. ol- 34b/20, 64b/04, 76a/06, 83a/02
[=12]
meşhūre Ar. Meşhur kelimesinin müennes şekli.
m.+dür (ḫāṣṣıyyet-i bedel-i meşhūre) 39a/16
[=1]
meşiyyet Ar. Dileme, arzu, istek.
m.+ine 10b/21, 52a/20
m. üzerine 42a/06
[=3]
meşrūbāt Ar. İçecekler.
m. 111b/18
m. gibi 65b/19
[=2]
meşrūṭ Ar. Şartlı.
m.+dur 32a/12, 74b/09, 74b/12, 121b/12
m.+dur (ıṭlāḳ-ı meşrūṭ) 9b/14
m. ol- 62b/20
[=6]
meşşāʾī Ar. Aristoculuğu benimsemiş görüş.
m.+den gibi 8a/11
[=1]
meşşāʾiyyūn Ar. Aristo felsefesini benimseyenler.
m.+nuñ (ḫilāf-ı ḥükemā-i meşşāʾiyyūn) 8a/09
[=1]
meşūb Ar. Karışmış.
m. 137b/15
m. eyle- 29a/08
m. ol- 11a/16, 28a/11, 31b/13, 36a/06, 44b/14
[=7]
meşveret Ar. Danışmak.
m.+de 8b/15
m.+den 79a/09
m.+e 123b/08
m. eyle- 78a/17
m.+i 39b/07
m. it- 118b/04, 120a/14, 123b/09
[=8]
metāʿ Ar. Eşya, mal.
m.+da 7b/10
m.-ı dünyevī 63a/09
m.+larında 136b/14
m.+larından 131a/18
[=4]
meṭālib Ar. Talepler.
m. (ġāyet-i meṭālib) 14b/10
m.+de 96a/18
m.+den yaña 23a/20
m.+e 67a/18
m.+inden 46a/09
m.+ini 135a/19
m.+inüñ 68a/13
m.+üñ 3a/06
[=8]
meṭāvī Ar. Kıvrımlar.
m.+sinde 12b/21
[=1]
metbūʿ Ar. Tabi olunan.
m. (mevcūd-ı metbūʿ) 3b/11

[=1]

metīn Ar. Dayanıklı.

m. (tedbīr-i metīn) 118a/16

[=1]

metn Ar. Basılmış ya da elle yazılmış yazı.

m.+i ʿamyā 132a/09

[=1]

meʾünet Ar. Hükümler.

m. 135b/01

m.+i 69b/11, 74a/15

m.+in 129a/12

m.+in (kifāyet-i meʾünet) 46b/07

m.+ini (naẓar-ı meʾünet) 45b/02

m.+ler 45b/21

m.+lerüñ 46a/17

[=4]

mevādd Ar. Elle tutulup gözle görülebilen nesneler, maddeler, cisimler.

m.-ı fānī 10b/19

[=1]

mevāhib Ar. Bağışlar, ihsanlar.

m. 142b/21

m.+den 10a/13

m.+i 47b/14

m.-i ḥaḳḳ 63a/17

m.-i ilāhiyye 6a/18

m.-i şerīfe-i rabbāniyye-i ebediyye 6a/15

m.+inden 9a/01, 36a/02, 143b/19

[=9]

mevāʿıẓ Ar. Öğütler, vaazlar.

m. 73a/02

m.+ı 109b/15

m.-ı terġībāt 121a/13

m.+uñ 18a/17, 105b/16

[=5]

mevāḳıf Ar. Duraklar, durulacak yerler.

m.-ı şerīfe 37b/15

[=1]

mevālīd Ar. Varlıklar.

m.-i ṣelaṣe Tabiat ilmi. 32a/11

[=1]

mevāniʿ Ar. Engeller, mâniler.

m.+den 28a/06

m.-i mülābis 5b/20

[=2]

mevārid Ar. Varılacak yerler.

m.+den 124a/03

[=1]

mevāżıʿ Ar. Yerler.

m. 8a/10, 97b/21

m.+da (baʿżı-ı mevāżıʿ) 76a/12

[=3]

mevc Ar. Dalga.

m.+inden 30b/07

[=1]

mevcūd Ar. Var olan.

m. 3b/09, 3b/10, 6b/11

m.+a 3b/11, 3b/14, 3b/17

m.+dur 4b/16, 47b/13, 51a/21, 97a/15, 98b/13, 115b/07

m.-ı bi-nefsihi 3b/11

m.-ı metbūʿ 3b/11

m.-ı muṭlaḳ 31b/20

m.-ı mürekkeb 6b/07

m.-ı müstaḳil 3b/16

m.-ı sevād 3b/12

m.+ında 3b/15

m.+larda 4b/16

m.+lardan 4a/20, 4b/16, 4b/17, 89a/15

m.+laruñ 4b/02, 7b/07

m. ol- 2a/09, 32a/18, 33b/04, 42a/09, 70b/21, 73a/07, 77b/04, 104a/20, 106b/01, 107b/12, 121b/12, 123a/03

m.+uñ 4a/20, 4a/21, 4b/02, 4b/05, 19b/05, 19b/05, 89a/15, 95b/10, 95b/18

m.+uñ (baʿżı-ı mevcūd) 89a/15

[=48]

mevcūdāt Ar. Var olanlar, canlı cansız bütün varlıklar.

m. 21b/20, 95b/11

m. (eşref-i mevcūdāt) 19b/08

m. (eşref-i mevcūdāt-ı ʿālem) 90b/11

m.+a 32a/01, 95b/13

m.+a (eṣnāf-ı mevcūdāt) 7b/06

m.+dan 6b/10, 19b/05

m.+dan (envāʿ-ı mevcūdāt) 20a/04

m.+dan (merātib-i mevcūdāt) 108b/12

m.+dur (buṭlān-ı mevcūdāt) 32a/08

m.+dur (ḳıvām-ı mevcūdāt) 32a/07

m.+ı (eḫaṣṣ-ı mevcūdāt) 20a/14

m.+ı (envāʿ-ı mevcūdāt) 1b/02

m.+ı (ḥaḳāyıḳ-ı mevcūdāt) 109b/12

m.-ı ʿālem gibi 108b/12

m.-ı mümkine 3b/09

m.+uñ 6b/20, 20a/11, 41b/06, 43b/21, 95b/09, 107a/15, 121a/04, 121a/16

m.+uñ (ʿayān-ı mevcūdāt) 43b/19

m.+uñ (eşref-i mevcūdāt) 19b/19

m.+uñ (merātib-i mevcūdāt) 6b/18

[=29]

meveddet Ar. Sevgi, muhabbet.

m. 96b/14, 101a/07, 133a/17, 135b/11, 138b/15

m. (ḳalʿ-ı meveddet) 136a/14

m. (ṭaleb-i meveddet-i ehl-i fażl) 24a/16

m. (teʾkīd-i meveddet) 138a/20

m.+de 58a/12, 133a/14, 139b/09

m.+den 96b/15

m.+dür 136a/11

m.+dür (ḥüsn-i meveddet) 79b/01

m.+e 134b/04, 137a/06

m.+i 134b/12, 134b/14, 136a/07

m.+i (āṣār-ı meveddet) 134b/03

m.+ine 134b/06

m.+inüñ 136a/21

m. it- 109a/05, 132a/20

m.+leri 97a/11

m.+üñ 131a/12, 134b/01

[=27]

mevfūr Ar. Çok.

m. (sipās-ı mevfūr) 1b/01

[=1]

mevhibet Ar. Bağış, ihsan.

m.+dür 9a/02

m.-i ʿaẓīme 43a/02

m.+leri 45b/20

[=3]

mevhūm Ar. Gerçekte olmadığı halde var gibi düşünülen, vehmedilen.

m.+a (ṣūr-ı mevhūm) 108b/18

[=1]

mevʿiẓa Ar. Kötülüklerden uzaklaştırmak, iyiliğe ve doğruluğa yöneltmek amacıyla verilen öğüt.

m.+y-ıla 37b/05

[=1]

mevḳıf Ar. Durak.

m.+da 98b/09

m.+ı 98b/14

[=2]

mevkib Ar. Atlı veya yaya olarak büyük bir zatın yanında yürüyen ve ona refakat eden heyet, takım.

m.+lerinüñ 47a/16

[=1]

mevḳūf Ar. Tutuklu, tevkif edilmiş.

m.+dur 33a/16, 71b/12, 101a/12

m. ol- 21a/17

[=4]

mevlā Ar. Azat edilmiş köle.

m. 143b/17

[=1]

mevsim Ar. O an içinde bulunulan zaman.

m.-i iʿtidāl 13a/11

[=1]

mevṣūf Ar. Nitelenmiş.

m. 28a/08, 29a/11, 68a/12, 106a/06

m.+dur 96b/04, 101a/11

m.+ıdı 58b/11

m. ḳıl- 59b/04

m.+lardur 124a/05

m. ol- 13b/05, 17a/20, 21a/04, 31a/02, 31b/04, 38a/08, 43a/21, 60b/04, 68b/19, 73b/15, 80b/03, 99a/06, 116b/07, 116b/08, 124b/07, 132a/13, 136b/14, 138b/20

m. olduḳdan ṣoñra 77b/01

[=28]

mevsūm Ar. İsimlendirilmiş.

m.+dur 2a/11, 45a/08, 57b/01, 58a/08, 68a/11, 70a/01

m. ḳıl- 58b/12

m.+lardur 58b/01, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/10, 89a/11

m. ol- 9a/18, 9b/17, 17a/18, 18b/06, 27a/12, 30a/04, 39b/18, 41b/08, 47a/09, 54a/02, 56b/18, 61b/16, 75a/20, 92a/16, 105a/21, 107b/04, 108a/10, 109b/10, 110a/01, 116b/09, 129a/14, 133a/07, 141a/12, 142a/15

[=37]

mevt Ar. Ölüm.

m. 22b/13, 62a/11, 62a/19, 62b/15, 62b/17, 64b/13, 65a/12, 65b/05, 143a/05

m. (ʿilāc-ı ḫavf-ı mevt) 62a/09

m.+den 62b/01, 62b/03, 63b/17, 63b/21, 64a/01, 64a/04, 65b/10

m.+den ṣoñra 62a/15, 64a/02, 64a/09, 64a/09, 143a/11

m.+i 29b/12, 65a/06, 65b/01, 112b/06, 116b/07, 143a/05, 143a/18

m.-i irādī 62b/18, 63a/08, 63b/01

m.-i irādī üzerine 63a/08

m.-i mürtefiʿ ol- 64b/20

m.-i ṭabīʿī 62b/19, 63b/03

m.-i żarūrī 65a/14

m.+ile 63a/09, 63a/10, 63a/11, 63a/12, 63a/14, 63a/15, 63a/16, 63a/16, 63a/19, 128a/21

m.+in 46b/03

m.+inden ṣoñra 9a/06

m.+ise 105b/04

m. ḳorḳusı 62a/09, 62a/10

m. ol- 30a/06

m.+üñ 30a/13, 30a/14, 62a/14, 62a/18, 63b/17

[=58]

mevżiʿ Ar. Yer, mahal.

m.+ı 98b/14

m.-ı ḫaṭā 53b/15

[=2]

mevżiʿī Ar. Bir yere ait olan.

m. 3b/10

[=1]

mevżūʿ Ar. Ele alınan, incelenen, üzerinde durulan mesele, konu.

m. 2a/04, 2a/15, 6a/21

m.+a 63b/16

m.+da 25b/15, 92b/18, 98a/14

m.+dan 63b/16

m.+dur 107a/03

m.+ı 2a/01, 2a/20, 73b/15, 93a/09, 93b/16

m.-ı ḥikmet 2b/01, 2b/20

m.+larında 21a/10

m.+uñ 25b/15

[=18]

meyl Ar. Eğilim, sevgi, istek, ilgi gösterme.

m. 11b/07, 96a/09

m.+den 14b/20

m.+dür 77a/02, 77a/04

m. gibi 52a/09

m.+i 5b/12, 19a/03, 80b/20, 88b/16, 97a/13, 103b/07

m.+i gibi 96a/06

m.-i ṭabīʿat 44b/14

m. idici 81a/05

m.+ine 97a/13

m.+ini 96a/01, 96a/02

m.+inüñ 18b/09

m. it- 13b/16, 17b/08, 24b/03, 40b/18, 45b/14, 65b/12, 76b/21, 97b/05, 106a/07, 116b/21, 117a/14, 118a/12, 123b/13, 133a/04, 139a/08

[=34]

mezād Ar. Alıcıların toplu olduğu bir yerde arttırma yoluyla yapılan satış.

m.+a 59a/15

[=1]

meẕāhib Ar. Mezhepler.

m.-i ḥaḳḳ 9a/16

m.+inden 108b/20

m.+ine 108b/20

[=3]

mezāyā Ar. Meziyetler.

m. 142b/21

m.+nuñ 36a/08

m.+sı 47b/15

[=3]

meẕellet Ar. Alçalma, hakir ve zelil olma durumu.

m. 30a/12

m.+e 58a/07

m.+i 31a/20, 74b/19

m.-i ṭarīḳ 26a/17

[=5]

meẕemmet Ar. Kınama, kötüleme.

m. 10a/20, 39b/03, 50b/17, 69a/16, 78a/09, 86b/07, 141a/01

m.+den (istiḥḳāḳ-ı meẕemmet) 23a/11

m.+i 39b/03, 60a/14, 137b/10

m.+i-y-ile 49b/14
m.+ini 52b/21, 65b/18
m.+inüñ 67a/14
m. it- 81a/16
m.+lerden 28b/17
[=17]
meẕheb Ar. Benimsenen yol.
m. 17a/17, 17a/20, 17a/21, 17b/14
m. (muḫālefet-i meẕheb) 108b/17
m.+de 108b/03
m.+den 17a/16
m.+e (hakkıyyat-ı meẕheb) 18b/05
m.+i 17b/16, 143a/21
m.-i aḫīr 18b/01
m.-i evvel 17b/03
m.+leri 141b/08
m.+lerüñ 18a/06, 108b/04
m.+üñ 18a/04, 18a/07, 18a/11, 95b/15
[=19]
mezīd Ar. Artma, çoğalma.
m.-i cāh 20b/03
m.-i ināyet 11b/14, 48b/12
m.-i maʿrifet 37b/06
m.-i saʿādet 14a/07
m.-i şefḳatī 137b/05
[=6]
meẕkūr Ar. Sözü edilen, zikrolunan.
m. 97b/11
m. (vech-i meẕkūr üzerine) 85b/17
m.+da (miṣāl-i meẕkūr) 3b/17
m.+ıla (sebeb-i meẕkūr) 53a/10
m.+i-y-ile (vech-i meẕkūr) 28a/08
m.+lardan 72b/03
m.+lerde 19a/20
m.+lerden 131a/16
m. ol- 105a/12
m.+uñ 50b/12
[=10]
meẕkūre Ar. Mezkûr kelimesinin müennes şekli.
m.+den (cemāʿat-ı meẕkūre) 72a/07
m.+y-ile (evṣāf-ı meẕkūre) 110a/16
m.+y-ile (feżāyil-i meẕkūre) 38a/08
m.+ye (nevāmīs-i meẕkūre) 34a/01, 34a/02
[=5]
meẕmūm Ar. Kınanmış, yerilmiş, kötülenmiş.
m. 65a/12, 70b/09, 124b/18, 140b/09
m. (ġıbṭat-ı meẕmūm) 70b/10
m. (tefażżul-ı meẕmūm ol-) 40a/03, 40a/04
m.+a 2a/21
m.+dur 40a/02, 45a/09, 54a/01, 66a/19, 85a/20, 88b/12, 96b/18, 111a/20, 119a/04, 134b/14, 136a/13, 136a/14, 136b/21
m.+ı 5a/03
m. ol- 31a/17, 36b/21, 40a/03, 48b/09, 53b/19, 65a/13, 138b/17, 141a/13
m. üzerine 29b/21
[=31]
mı Soru eki.
m. 9a/06, 9a/06, 16a/21, 16a/21, 68a/12, 101b/14, 101b/15, 132b/09, 143a/09, 143a/09
m.+dur 17a/05, 17a/06
[=12]

mıġnāṭiş Ar. Demiri ve bazı metalleri çeken demir oksit.

m.+a 96a/06, 96a/09

[=2]

mıḳdār Ar. Bir şeyin ölçüsü, ölçülebilme, durumu, nicelik.

m. 21a/11, 22a/20, 23b/06, 33a/04, 44b/15, 45b/04, 49a/18, 55a/21, 59a/16, 60a/01, 64b/10, 64b/12, 64b/15, 66a/13, 66b/07, 66b/13, 67a/06, 76b/19, 77b/17, 99b/01, 134b/20, 138a/21

m.+a 48a/20, 48b/04, 65a/16

m.+ca 69b/10

m.+da 27b/20, 51b/10

m.+dan 26b/13

m.+ı 11b/15, 64b/19, 67a/10, 101a/02

m.+ı-y-ıla 67b/05

m.-ı cüz 58b/17

m.-ı ḥācet 111b/10, 111b/21

m.-ı idrāk 54a/16

m.+ı ile 8b/18

m.-ı mā-yaḥtāc 23b/12

m.-ı muʿayyen 25b/15

m.-ı muʿtedil 7b/08

m.-ı nesne 10a/16

m.-ı ʿömr 61b/11

m.+ı üzerine 71a/19

m.-ı vācib 26a/07, 26a/11, 31a/11, 51b/17, 109b/19

m.-ı vācib üzerine 122b/15

m.-ı zāʾid 91a/02

m.-ı żarūrī 45a/02, 48b/09, 62b/12, 112a/16, 115a/01

m.-ı żarūrī üzerine 114b/21

m.+ın 125b/13

m.+ına kadar 48a/13

m.+ınca 9b/01, 10a/13, 11b/14, 11b/14, 15b/10, 19a/16, 20a/12, 23b/03, 28a/13, 31b/02, 37b/02, 38a/16, 46b/11, 88b/07, 89a/04, 93b/09, 95a/11, 99b/18, 101b/20, 105a/02, 107a/16, 108a/13, 108a/21, 121a/03, 121a/12, 122b/06, 122b/15, 126a/15, 139a/17, 139b/02, 142a/19

m.+ında 51b/09, 64b/13

m.+ından 48a/14, 91a/01

m.+ını 79a/10, 82a/06, 139a/20

m.+ları 38b/21, 40b/01, 110b/06

m.+uñ 49a/09

m. üzerine 51a/09

[=103]

mıḳdārsuz Ölçüsüz.

m. 20a/15

[=1]

misāḥat Ar. Bk. **mesāḥ**

m.+ıla 64b/18

[=1]

mışdāḳ Ar. Doğruyu, yanlışı ayırt etmeye yarayan prensip, ölçüt, kıstas.

m.+ı 98a/16, 109b/04

m.+ıdur 30a/15, 37a/13, 50b/13, 122a/05, 129b/20, 141b/21

m.+ını 54a/05, 54b/15, 133b/06

[=11]

mi Soru eki.

m. 17a/08, 68a/11, 132b/08, 143a/10, 143a/11, 143a/11

m.+dür 17a/07, 43b/11, 43b/11, 121b/06, 121b/06, 122b/08, 122b/09

[=13]

miftāḥ Ar. Anahtar.

m.+ı 118b/14

[=1]

miḥnet Ar. Sıkıntı, zorluk, zahmet.

m.+den (ceẕb-i miḥnetden ġayrı) 61b/11

m.+i cemīʿ 65b/02

m.+inden 62b/06

m.+ini 62b/05

m.+lerde 13a/18

m.+lere 8a/02

[=6]

miknet Ar. Kuvvet, güç, kudret.

m.+üñ 23b/15

[=1]

milk Ar. Mülk kelimesinin eski metinlerdeki bir şekli.

m. (siyāset-i milk) 92a/13, 92a/18

m.+de 7b/11

m.+den (beyża-ı milk) 36a/15

m.+dür (siyāset-i milk) 92a/12

m.+e 36b/08

m. gibi 75b/15

m.+ile (siyāset-i milk) 92a/21

m.+leri 109a/15

[=9]

millet Ar. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğudur.

m. 23a/04

m.+de 108b/03

m.+e 44a/15

m.+i 126a/17

m.+lerüñ 108b/03

[=5]

min Ar. Türkçe'de "–den, –den beri, –den dolayı, –den ötürü" karşılığı, bir ön ek gibi kullanılan harf-i cer.

m. 144a/21

[=1]

min külli'l-vücūh Ar. Bütün, hep, çok.

m. 76b/20, 129a/09

[=2]

min ʿındallāh Ar. Allah katından, tarafından.

m. 33b/10

[=1]

mine'l-ḳalīl Ar. Azlığı bakımından.

m.+dur (aḳall-ı mine'l-ḳalīl) 101a/21

[=1]

minhāc Ar. Bir kimsenin belirli bir amaç için tuttuğu yol, benimsediği inanç veya görüş.

m.-ı müstaḳīm 19b/01

[=1]

minnet Ar. Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu hissetme.

m. 123b/09, 135b/03, 142a/16

m.+den 24a/16

m.-i cisīme 43a/02

m. it- 80a/21

m. itmek gibi 125a/13

[=7]

minnetlü Minnet sahibi olan.

m. it- 135b/06, 135b/08

[=2]

minvāl Ar. Biçim, yol, tarz.
m.+i üzerine 34a/13, 71a/07
m. üzerine 6a/13, 142a/10
[=4]
mirā Ar. Çekişme.
m. 56a/14, 57b/02, 57b/05
[=3]
mīrāṯ Ar. Ölen birisinden yakınlarına kalan mal, mülk, para.
m.+lar 74b/08
[=1]
mirʾāt Ar. Allah'ın tecellisiyle var olan ve o tecelliyi aksettiren varlıklardan her biri.
m.-ı müşāhede-i eşyā 1b/07
[=1]
miṯāl Ar. Örnek.
m. 100a/13
m.+de 99b/09
m.+i 13b/13, 89a/17, 89a/18, 108a/05
m.-i meẕkūr 3b/17
m.-i muʿāvenet-i ālet 89b/14
m.-i muʿāvenet-i ḫidmet 89b/15, 89b/16
m.-i muʿāvenet-i mādde 89b/13
m.+idür 13b/13, 16b/03
m.+ler 107b/06, 138a/01
m.+ler (ḳuvvet-i taḫayyül-i miṯāl) 42a/19
m.+ler-ile 85a/10
m.+ler üzerine 108a/02
m.+lerde 17a/13
m.+lerden 107b/05
m.+lerini 42a/20
m. üzerine 18b/11, 37b/09
[=23]
miskīn Ar. Çok tembel.
m. 78a/08
m.+e 31a/19
[=2]
miskīnlik Aşırı tembellik.
m. göster- 130a/07
[=1]
miṯl Ar. Benzer.
m.+i 15a/09, 24a/12, 140b/18
[=3]
miʿyār Ar. Bir kavramı değerlendirebilmek veya hakkında doğru karar verebilmek için başvurulan, herkesçe kabul edilmiş prensip, ölçü, kıstas, kriter.
m.+ı-y-ıla 47a/21
[=1]
mizāc Ar. İnsanın ruh yapısıyla ilgili özelliklerinin tamamı, huy, yaratılış.
m. (ḫalāṣ-ı mizāc) 63b/10
m.+a 44b/02
m.+a (iḳtiżā-ı mizāc) 17a/13
m.+ı 119a/06
m.+ı (aṣl-ı mizāc) 16b/18
m.-ı ʿālem 93b/12
m.+ıla 49a/06
m.+ınuñ 74a/18, 121b/16, 121b/17
m.+lar 55b/15, 120b/01
m.+uñ 8b/08, 53a/14, 56a/21, 96a/07, 120b/12
[=17]
mizāḥ Ar. Eğlenmek, güldürmek, hoşça vakit geçirmek amacıyla incitmeden birisine takılma, şaka yollu alay etme, latife.

m. 57b/07, 57b/15
m.-ı laṭīfe 56a/15
[=3]
mīzān Ar. Ölçü aleti.
m.+ı 33b/17
[=1]
muʿabber Ar. Tabir edilmiş.
m. (maʿnī-i muʿabber) 47a/21
[=1]
muʿāhede Ar. Karşılıklı söz verme, ahitleşme.
m. it- 105a/05
m. itdükleri gibi 105a/06
[=2]
muʾāḫeẕe Ar. Azarlama, kınama.
m. 60b/06, 62a/05
m. eyle- 92a/19, 139a/20
m. it- 45a/14, 81b/06
m.+si 18a/18
[=7]
muʿālecāt Ar. İlaçlar.
m.+ı 51b/06
m.+ıla (eṣnāf-ı muʿālecāt) 52b/07, 52b/08
[=3]
muʿālece Ar İlaç.
m. 52b/19, 53a/17
m.+den 52b/20, 53a/06
m.-i devāʾī 53a/07
m.-i küllī 52b/10
m.-i külliyye 53a/19
m.-i semm 53a/12
m. it- 50b/01, 52b/06, 137a/17
m.+ler 67a/04
m.+ler gibi 44a/13
m.+lerden 53a/12
m.+lerden ġayrı 44b/16
m.+leri 65b/17
m.+lerini 53b/03
m.+si 52a/16, 53a/17, 55b/11, 56b/11
m.+sinde 51b/03
m.+sinden 54b/09
m.+sine 55b/01, 93a/12
m.+ye 73a/17
[=26]
muʿallaḳ Ar. Henüz bir karara bağlanmamış, çözülmemiş, sürüncemede kalan, askıya alınan mesele.
m.+dur 3a/02
[=1]
muʿallim Öğretmen.
m. 41b/20, 83a/07
m.+i 82b/21, 126b/12
m.+ler 101b/07
m.+lere 4a/09
m.+lerüñ 19a/14
m.+üñ 83a/09, 101b/03
[=9]
muʿāmelāt Ar. Karşılıklı davranışlar.
m. (ʿuḳūd-ı muʿāmelāt gibi) 92b/02
m.+da (bāb-ı muʿāmelāt) 39a/12
m.+dan (aṣḥāb-ı muʿāmelāt) 61a/08
m. gibi 31b/11
m.+ı 24a/14, 93b/08
m.-ı ehl-i bāzār 112b/07
m.+uñ 32b/08, 74a/11
[=9]

muʿāmele Ar. Başkasına karşı olan davranış biçimi, tutum.

m. 33b/02, 34a/05, 41b/08, 103b/03

m.+de 91a/02, 100a/02, 127b/06, 139a/18

m.+dür (ehl-i muʿāmele) 120b/07

m. eyle- 144a/10, 144a/11

m. it- 88b/05, 103a/20, 104b/12, 124a/15, 125b/10, 125b/13, 125b/16, 132b/04, 136b/12

m.+ler 110a/05

m.+lerde 35b/17, 37b/18, 98a/15, 130b/18

m.+leri 44a/03, 95a/03, 133a/08, 138b/06

m.+lerinde 109b/20, 126a/14

m.+nüñ 132a/09

m. olın- 103a/20, 103b/03

m.+si 34a/06

m.+sinden 48a/15, 132b/07

m.+sini 133a/16

m.+ye 41a/02

m.+yi 59b/16, 70a/11, 79b/06, 125b/20

[=43]

muʿarrā Ar. Arınmış.

m.+dur 8a/17, 107b/09

[=2]

muʿarrif Ar. Bir şey hakkında etraflıca bilgi veren.

m. ol- 117a/21

[=1]

muʿāşere Ar. Birlikte yaşayıp hoş geçinme, karşılıklı iyi ve güzel ilişkiler kurma.

m. 44b/03, 93b/03, 102a/11, 126a/10, 130a/15, 130b/03, 130b/11, 139a/03, 139a/09, 139a/10, 139a/11, 139a/16, 141a/19

m.+de 130b/12, 130b/19

m.+dür 139a/12, 139a/12, 139a/13

m. gibi 123b/04

m. it- 93b/02

m.+ler 117b/09

m.+nüñ 132a/09

m.+si 130b/12

m.+ye 68b/01

m.+yi 139a/14

[=25]

muʿāşir Ar. İnsanlarla birlikte yaşayıp onlarla iyi ve güzel ilişkiler kuran kimse.

m.+lerden 133a/07

[=1]

muʿāşire Ar. Muaşir kelimesinin müennes şekli.

m.+sinden 66b/02

[=1]

muʿaṭṭal Ar. Bırakılmış, terkedilmiş, kullanılmaz duruma gelmiş.

m. it- 44a/06

m. ḳal- 91b/04, 123a/20

m. ḳıl- 83b/19, 123a/12

m. ol- 45a/18, 78b/13, 79b/13, 107a/21, 119b/21, 132b/11

[=11]

muʿāvaża Ar. Değiş tokuş, mübadele.

m. 113a/10

m.+da 32b/17

m.+sında 32b/18

[=3]

muʿāvażāt Ar. Değiş tokuşlar, mübadeleler.

m.+uñ 32b/09

[=1]

muʿāvene Ar. İyilik, yardım.

m. 71b/08

[=1]

muʿāvenet Ar. Yardım.

m. 77a/18, 89b/04, 89b/12, 91a/11, 91b/11, 92a/06, 93b/01, 94b/10, 111a/10

m. (miṣāl-i muʿāvenet-i ālet) 89b/14

m. (miṣāl-i muʿāvenet-i ḫidmet) 89b/15, 89b/16

m. (miṣāl-i muʿāvenet-i mādde) 89b/13

m. (nefs-i muʿāvenet ol-) 89b/11

m. (tamām-ı muʿāvenet eyle-) 112a/05

m.+de 95a/17

m.+den ġayrı 33a/15

m.+dür 23b/18, 120b/19, 120b/20, 120b/21

m.+e 89b/07, 89b/09, 90a/18, 90a/21

m.+e (muʿīn-i muʿāvenet) 89b/05

m.+e (sebīl-i muʿāvenet) 24a/08

m.+i 91b/14, 91b/21, 92a/01, 94b/01, 113b/04, 113b/05

m.+i-y-ile 94b/15, 130a/19

m.+i gibi 94b/02

m.+idür 89b/06, 89b/08, 89b/10, 89b/13, 89b/14, 89b/15

m.+ile 73b/02

m.+inden 94b/06

m.+ine 39a/03, 90b/11, 90b/14, 94b/10, 112b/07, 130b/14

m.+insüz 120b/09

m.+insüz (esbāb-ı muʿāvenet) 89a/19

m. it- 89b/11, 89b/12, 90a/03, 90a/10, 90a/11, 99a/09, 113a/18, 114a/02, 114a/21, 121a/01, 131a/21

m. ḳıl- 143b/06

m. ol- 111a/19

m. üzerine 91a/11

[=66]

muʿāvenetsüz Yardımsız.

m. 71a/13, 91b/10

m. ol- 90a/15

[=3]

muʿāvin Ar. Yardımcı.

m. 77b/17

m.+i 90a/08

m. ḳıl- 1b/10

m.+lerüñ 71a/13

m. ol- 24a/07, 90a/04, 90a/06, 90b/21, 96b/01, 111b/10, 111b/19, 112a/06, 119a/14, 134a/16, 142a/07, 142b/06

[=16]

muʿayyen Belirli, belli olan.

m. 37b/09, 95a/12, 96a/03, 121b/15

m. (ḥadd-i muʿayyen üzerine) 119a/17

m. (ḥadd-i muʿayyen) 40b/13

m. (ism-i muʿayyen) 26b/02

m. (mādde-i muʿayyen) 25b/15

m. (mıḳdār-ı muʿayyen) 25b/15

m. (vaḳt-ı muʿayyen) 98b/10

m.+dür 67a/07

m.+e (şaḥṣ-ı muʿayyen) 8b/06

m. ol- 33b/03, 39a/06, 55a/17, 94a/20

m.+üñ 25b/08

m.+üñ (şaḫṣ-ı muʿayyen) 66b/17

m.+üñ (ʿużv-ı muʿayyen) 121b/17

[=19]

muʿaẕẕeb Ar. Acı çeken, eziyet ve sıkıntı içinde kıvranan.

m. ḳıl- 59b/09

m. ol- 47a/07

[=2]

muʿaẕẕel Ar. Ayıplanmış.

m.+üñ 42a/05, 116b/17

[=2]

mubṭıl Ar. İptal eden.

m. 68b/05

m.-ı tesāvī 34a/12

[=2]

mucālese Ar. Toplantı.

m.+sinden 44b/07

[=1]

muʿcib Ar. Şaşırtıcı.

m. ol- 56b/14

[=1]

mūcib Ar. Sebep olan, gereken.

m. 60a/15, 102a/08

m.+dür 2b/06, 2b/07, 9b/07, 37b/06, 56b/08, 57b/03, 58a/21, 72a/06, 77b/06, 89b/19, 133a/05, 137a/06, 140b/02

m.+i 99b/21

m.-i ʿār ol- 61a/12

m.-i aʿrāż 38a/18

m.-i evvel 85a/05

m.-i faẓl 57a/12

m.-i ġażab ol- 52a/05

m.-i saʿādet 27a/18

m.-i saʿādet ol- 16a/02

m.-i şebāt 32a/06

m.-i taʿaccüb ol- 16b/21

m.-i ṭard ol- 38a/20

m.+ince 75a/13

m. ol- 5b/12, 16a/13, 25a/03, 27a/20, 29b/09, 30b/20, 31a/20, 38a/20, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 56a/17, 57a/09, 58a/06, 58b/21, 60b/11, 64a/05, 67a/02, 70a/18, 71a/20, 76b/19, 78b/05, 79b/15, 99b/14, 106b/08, 106b/10, 122b/18, 127b/15, 137b/21, 140a/07, 141a/17

m. olduġı içün 98b/10

[=59]

muʿcibirek Daha gerekli olan.

m.+i (muʿcibiregi) 116a/02

[=1]

mūciz Ar. Kısa, veciz.

m. u muḫtaṣar 3a/06

[=1]

muʿcize Ar. İnanılması, anlaşılması, açıklanması çok güç olan iş ve durum.

m.+ler-ile 33b/16

[=1]

mucūn Ar. Küstahlık.

m.+ıla 44b/08

[=1]

muḍḥik Ar. Komik.

m. 60a/13

[=1]

muʾdī Ar. Sebep.

m.+dür 15a/04, 62a/14

[=2]

mufāḫare Ar. Övünme.

m. 57a/06, 57a/08, 57a/09, 115a/08

m.+den 76a/09, 82b/11
m.+dür 56b/15
m. it- 56b/21, 57a/03, 114a/07
[=10]

mufāḫaret Bk. **mufāḫare**
m.+e 21a/01
[=1]

mufāraḳat Ar. Ayrılma.
m. 80a/17, 128b/01
m.+a 135b/14
m.+dan ṣoñra 30a/02
m.+ı 47b/13
m.+ı-y-ıla 67b/06
m.-ı külliyyeden ṣoñra 97b/13
m.+ıdur 62b/19, 65b/06
m.+ıla 128a/21
m.+ın 102b/19
m.+ından 63b/15, 97b/14
m.+ını 52a/20
m. it- 9a/12, 101b/01, 123a/03, 141b/13, 143a/01
m. itmezden öñden 63b/14
[=20]

mufażżal Ar. Başkalarına karşı üstün tutulmuş.
m. 12a/21
[=1]

mufżī Ar. Bir şeyi yaygın bir şekilde yapmak.
m.+dur 17b/02
[=1]

muġālaṭāt Ar. Yanıltmacalar.
m.+ı 53b/16
[=1]

muġālebe Ar. Birbirine üstün gelmeye çalışma.
m. 75b/04
[=1]

muġāliṭ Ar. Yanıltıcı.
m.+lerdür 117a/20
[=1]

muġāyir Ar. Zıt, aykırı.
m. 3b/05, 39a/07, 119a/03
m.+dür 6b/07, 6b/10, 27b/06, 39a/10
[=7]

muġayyebāt Ar. Beş duyu ile bilinemeyen şeyler, ilahi sırlar, ledünniyat.
m.+a 131b/09
[=1]

muġtebıṭ Ar. Gıpta eden kimse.
m.+da (ẕāt-ı muġtebıṭ) 70b/06
[=1]

muḥabbet Ar. Sevgi.
m. 41b/10, 44b/20, 89a/08, 95a/12, 95b/01, 95b/03, 95b/04, 95b/07, 95b/09, 95b/12, 95b/19, 96a/08, 96a/14, 96b/12, 96b/12, 97a/17, 97b/08, 97b/17, 99a/04, 99a/13, 99a/14, 99b/10, 99b/19, 101a/09, 101a/10, 101a/12, 101b/03, 101b/04, 102a/13, 103a/17, 103b/09, 130b/07, 131a/04, 133a/07, 134b/07, 138b/20
m. (aḥkām-ı muḥabbet) 138a/19
m. (aṣḥāb-ı muḥabbet) 95b/14
m. (ġayr-ı muḥabbet) 102b/20
m. (ḥikmet-i muḥabbet eyle-) 144a/05
m. (iḥtiyāṭ-ı muḥabbet) 138b/01
m. (ḳadr-ı muḥabbet) 131a/16

m.+de 99a/21, 104a/17, 133a/14, 136b/01

m.+den 29b/10, 95b/10, 98b/19, 99b/08, 101b/11, 102a/09

m.+den (eṣnāf-ı muḥabbet) 99a/21

m.+dür 24a/05, 95a/20

m.+e 99b/08, 100a/11, 101b/02, 101b/03, 103a/16, 104a/21, 132b/04

m.+e (fażīlet-i muḥabbet) 95b/15

m.+e (ṭabaḳa-ı muḥabbet) 98a/16

m. eyle- 138a/18, 138a/18

m. gibi 99a/16, 99a/18

m.+i 39a/16, 78a/10, 79a/05, 83a/17, 95a/21, 95b/21, 97a/18, 97b/20, 99b/20, 100a/07, 100a/11, 100a/12, 100b/03, 100b/08, 100b/14, 100b/15, 100b/15, 100b/16, 100b/16, 100b/17, 100b/17, 101b/02, 101b/03, 101b/10, 102a/01, 102a/06, 102a/07, 102b/07, 103a/08, 103a/19, 103b/07, 103b/15, 103b/21, 104a/04, 105a/04, 106a/02, 116b/16, 130b/07, 133a/03, 134b/16, 134b/17, 134b/18, 135a/13

m.+i (emr-i muḥabbet) 131a/09

m.+i (kemāl-i muḥabbet) 14b/20

m.+i-y-ile 109a/02, 138a/17

m.-i baṭālet 102a/20

m.-i baṭālet 65b/15

m.-i emr 131a/10

m.-i evvel 101b/05, 101b/10

m.-i ġalebe 113b/10

m.+i gibi 96a/13

m.-i ḥaḳīḳī 101a/21

m.+i içün 12b/09

m.-i ilāhī 97a/18, 98b/20

m.-i irādī 96a/15

m.-i irādīyye 96b/01

m.-i kerāmet ol- 115a/04

m.-i levvām 99b/08

m.-i ṣāfīden ġayrı 36b/05

m.-i ṭabīʿī 96a/13

m. idebil- 139b/15

m.+idür 71a/04, 101a/10

m.+ile 36b/17, 41b/08, 79a/04, 88a/20

m.+ile-dür 57b/04

m.+iledür 41b/07

m.+in 24a/17, 79a/08

m.+inde 30a/07, 102a/05, 135b/20

m. +inde (verā-ı muḥabbet) 135b/20

m.+inden 100b/08, 102a/02, 103b/21

m.+ine 79a/06, 99a/03, 100b/02, 101a/15

m.+ini 96a/21, 100b/11, 101a/20

m.+inüñ 97b/15, 133a/06

m. it- 4a/17, 24a/20, 35b/01, 79a/03, 98b/08, 100a/11, 101a/12, 101a/14, 101b/21, 103b/01, 105a/11, 115a/02, 117b/21, 126a/19

m.+lerde 99a/15

m.+lerden (ehl-i muḥabbet) 63a/07

m.+lere 104a/20

m.+lerine 99a/04

m.+lerinüñ 99a/09

m.+lerüñ 98b/20, 98b/21, 99a/16, 102a/04

m. ol- 88a/20, 102b/18, 102b/19, 115a/12

m.+üñ 95b/07, 95b/08, 95b/10, 95b/16, 96a/12, 96b/03, 96b/05, 96b/07, 96b/10, 96b/14, 98a/08, 99b/09, 101b/04, 101b/06, 131a/13, 135b/19, 137a/06

m.+üñ (emr-i muḥabbet) 41b/11

m.+üñ (şeref-i muḥabbet) 41b/07

m.+üñi 134b/03

m. üzerine 134a/19

[=207]

muḥabbetsüzlik Sevgisizlik.

m. 68b/17

m.+i-y-ile (muḥabbetsüzligi-y-ile)

m. it- 69a/04

[=3]

muḫādaʿat Ar. Aldatma, hilekârlık.

m.-ı memālik gibi 34b/11

m.+ınuñ (ṭabīʿat-ı muḫādaʿat) 11a/01

[=2]

muḥaddiṯ Ar. Hadis alimi.

m.+in 92b/07

[=1]

muḥāfaẓa Ar. Koruma.

m. 44b/04

m.-ı nevʿ 42b/11

m.+sın 38a/04

m.+sını 44b/01

[=4]

muḥāfıẓ Ar. Koruyan.

m. it- 73a/08, 73a/08

[=2]

muḥākāt Ar. Bir kimseyi budala yerine koymak.

m. it- 27b/14

[=1]

muḥaḳḳıḳ Ar. Bir şeyin, bir olay veya durumun aslını, doğru olup olmadığını araştıran kimse.

m.+ları 101a/21

[=1]

muḥaḳḳiḳīn Ar. Muhakkikler.

m. (ḥükemā-i muḥaḳḳiḳīn) 8a/15

[=1]

muḥāl Ar. Gerçekleşmesi, olması imkansız.

m. 67a/21

m. (ṭālib-i muḥāl ol-) 30a/11

m.+dur 25b/04, 53b/11, 70a/01, 71a/19, 91b/11, 93a/19, 134b/02

m. ol- 3b/08, 3b/13, 67b/01, 118b/12, 131a/05

[=14]

muḥālāt Ar. Olmayacak şeyler, muḥāl şeyler.

m.-ı bāṭıla 65a/07

[=1]

muḫālaṭa Ar. İnsanlar arasına karışma, onlarla dostluk etme.

m. 93b/03, 102b/15, 139b/04

m.-ı nās 63a/13

m. it- 93b/02, 141b/01

m.+ları ile 60a/21

m.+sı 67a/01

m.+sına 63b/12

m.+sından 44b/11

m.+yı 123a/10

[=11]

muḫālaṭat Ar. Güzel, iyi anlaşmalar, dostluklar.

m.-ı eşrār 18a/15

[=1]

muḫālefet Ar. Karşı olma, uymama.

m. 16a/02, 39a/02, 57b/02, 109b/07, 120a/04, 136a/13, 136a/14

m. (murād-ı muḫālefet) 28a/16

m.+den (şāyibe-i muḫālefet) 100a/01

m.+den (terk-i muḫālefetden özge) 36b/06

m.+dür 56a/15

m.-i meẕheb 108b/16

m.+inüñ 11a/01

m. it- 6b/02, 113a/03, 129a/06

m. ol- 85a/20, 101a/06, 109a/05, 109a/21, 109b/04

m.+üñ 136b/11

[=22]

muḫālif Ar. Uymayan, aykırı olan.

m. 10b/21, 11a/01, 41a/08, 49a/13, 49a/15, 106b/01

m.+dür 15b/04, 15b/14, 39b/10, 97a/13, 97a/14

m.-i ḥaḳḳ 117a/02

m.-i ṭabīʿat 17a/11

m. it- 49b/07

m. ol- 85a/19, 116b/20

[=16]

muḫanneṯ Ar. Korkak, alçak, namert kimse.

m. 68a/16

m.+ler gibi 85b/14

[=2]

muḫanneṯlik Korkaklık, alçaklık.

m.+ine (muhannesligine) 68a/16

[=1]

muḫannet Korkak, alçak, namert kimse, muhannes.

m.+i-y-ile 79a/05

m.+ile 69a/06

m.+lerden 69a/06

[=3]

muḥarebe Ar. Savaş.

m. 34b/02

m. it- 124b/04

m.+lerde 22b/17, 22b/18

m.+leri 34a/11

m.+ye 59a/07, 124a/21

[=7]

muḥarrer Ar. Yazılmış.

m.+dür 66a/03

[=1]

muḥarrif Ar. Sözü, yazıyı ya da anlamı değiştiren kimse veya şey.

m.+lerdür 117a/10

[=1]

muḫāṣame Ar. Düşmanlık.

m. 67a/13

m.+den 119a/03

m.+dür 120a/08

m. it- 114b/15, 119b/03

m. ol- 133a/10

m.+sine 61a/21

m.+ye 59a/07

[=8]

muḫāṣamesüz Kavgasız, sürtüşmesiz.

m. 59a/06

[=1]

muḥasebe Ar. Tüm ihtimalleri hesaplama.

m.-i nefs it- 143a/07

[=1]

muḫāṣım Ar. Aralarında kavga, düşmanlık, uyuşmazlık bulunanlardan her biri.

m.+a 13b/09

[=1]

muḫāṭara Ar. Tehlike.

m. 124b/03

[=1]

muḥāvelāt Ar. İstemeler.

m.+da 37b/06

[=1]

muḥāvele Ar. İsteme.

m. 11b/11

m.+lerden 41b/19

m.+si 11b/12

[=3]

muḥāvere Ar. Karşılıklı konuşma.

m. 125b/16

m.+de 85b/03

m.+de (eṣnā-i muḥāvere) 27b/08, 57a/18

m.+de (meclis-i muḥāvere) 54a/05

m.+den 49b/21, 83a/03

m. it- 54a/07

m.+si-y-ile 133a/11

m.+sinde 54a/10

[=10]

muḫayyel Ar. Hayal edilen.

m. ol- 28a/06

[=1]

muḫayyelāt Ar. Hayal edilen şeyler.

m.+ıla 108a/20

[=1]

muḫayyele Ar. Muhayyel kelimesinin müennes şekli.

m.+den 108b/18

[=1]

muḥıḳḳ Ar. Hak olandan ve doğruluktan ayrılmayan, adaletli.

m.+dur 68b/05

[=1]

muḥibb Ar. Seven.

m.+ler 139b/02

m. ol- 103a/03

[=2]

muḥīṭ Ar. Etrafını çevreleyen şey.

m. 13a/17, 24b/20

m.+a 24b/21

m.+dan 24b/19

m. ol- 40b/08, 98a/20

m.+uñ 24b/21

[=7]

muḥkem Ar. Dayanıklı, sağlamlaştırılmış, sağlam.

m. 50a/13, 137b/19

m. (reʾy-i muḥkem ol-) 118a/17

m.+dür 56b/05

m. it- 52b/15

m. ḳıl- 50a/03, 73b/19, 123b/11

m. ol- 50b/03, 73b/12, 73b/15, 98a/15, 108a/15, 118a/17, 125a/02

[=15]

muḫliṣ Ar. Davranışlarında gösteriş bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olan kimse.

m.+ler 38a/11

[=1]

muḥsenün-ileyh Ar. Yardım, iyilik eden kimse.

m. 103b/21

m.+inüñ 103b/07

[=2]

muḥsin Ar. İyilik eden, lutuf ve ihsan eden.

m. 103b/08, 104a/01

m.+e 103b/08

m.+ler 38a/07

m.+üñ 103b/21

[=5]

muḥtāc Ar. Bir şeye ya da kimseye ihtiyacı olan.

m. 90a/14

m. (ḳadr-ı muḥtāc) 66a/14

m.+a 142b/05

m.+dur 8b/21, 54a/17, 71a/09, 90a/09, 90a/10, 90b/13, 90b/14, 93a/19

m.-ı ileyh 88b/04

m.-ı ileyh ol- 77a/04

m.+ıla 142b/03

m.-iken 94b/06

m.+lardur 72b/08, 90a/12, 90a/21, 90b/07

m. ol- 48a/13, 71b/09, 85a/14, 88a/09, 89b/05, 89b/07, 89b/09, 90a/18, 90b/06, 91b/12, 93a/20, 95a/14, 103b/15, 104b/13, 104b/16, 105b/08, 112b/19, 124a/15, 130b/14, 143b/04, 144a/11

[=40]

muḥtācun-ileyh Ar. Bir şeye ihtiyacı olan kimse.

m.+inüñ 46b/11

[=1]

muḫtār Ar. Seçilmiş, beğenilmiş olan.

m.+dur 18b/01

m.+dur (ṭarīḳ-ı muḫtār) 63a/08

m. it- 105a/15

m. ol- 14b/07, 103a/08

[=5]

muḫtaṣar Ar. Kısa, öz.

m. 72b/18

m. (mūciz u muḫtaṣar) 3a/06

[=2]

muḫtelif Ar. Türlü, çeşit çeşit.

m. 15a/21, 33a/03, 34a/03, 34a/04, 34a/04, 39b/09, 41a/08, 87a/13, 87b/15, 91a/18, 97a/20, 109a/17, 110b/20, 114a/15, 115b/05, 119b/01, 133b/10

m. (sekenāt-ı muḫtelif) 87b/03

m.+dür 37b/10, 90a/12, 91b/19, 99a/16, 108b/01, 139a/09, 141a/20

m.+lerdür 13b/18, 108b/06, 109a/01

m. ol- 15b/08, 20a/20, 25b/06, 32a/14, 55b/15, 91b/03, 93b/17, 99a/13, 108b/03, 114a/16, 116a/06

[=39]

muḫtelife Ar. Muhtelif kelimesinin müennes şekli.

m. (ecsam-ı muḫtelifetu'ṭ-ṭıbāʿ) 1b/04

m. (vücūh-ı muḫtelife üzerine) 32b/02

m.+de (merātib-i muḫtelife) 107a/07, 113a/15

m.+nüñ (ārā-i muḫtelife) 23a/15

m.+nüñ (fīrāḳ-ı muḫtelife) 92a/17

m.+ye (ṣınāʿāt-ı muḫtelife) 111a/03

[=7]

muḫteliṭ Ar. Karışık.

m. 123b/21, 124a/01
m. ol- 20b/18, 140b/07
[=4]

muḫtell Ar. Bozuk.
m. (daḳīḳa-ı muḫtell) 36a/17
m. ol- 75b/10, 78b/18, 111a/04, 136b/05
[=5]

muḥterif aR. Yeni bir şey yapan, yaratan.
m.+e 62a/19
[=1]

muḫṭī Ar. Hata eden.
m. 68b/05
[=1]

muʿīn Ar. Yardım eden, yardımcı.
m. 89b/06
m.+i muʿāvenet 89b/05
m.+üñ 89b/08
[=3]

muḳābele Ar. Karşılık.
m.+de 24a/13, 36a/09, 36b/03
m.+si-y-ile 140b/02
m.+sinde 24a/12, 25b/21, 26a/03, 33a/01, 34a/11, 36a/04, 36a/20, 36b/13, 41b/02, 50a/18, 52b/17, 58a/10, 115b/17, 116a/21, 117b/07, 142a/03
m.+sinde (aḫẕ -ı muḳābele) 36b/11
m.+sindedür 52b/19
[=22]

muḳābil Ar. Bir şeyin karşısında bulunan.
m.+idür 6b/15
m.+inde 34a/10
m. ḳıl- 9b/05
m. ol- 34a/12, 55a/03, 55a/08, 139a/06
[=7]

muḳaddem Ar. Zaman bakımından daha eski olan, evvel, önceki.
m. 7b/14
m.+dür 41b/18
m. ḳıl- 49a/13, 61a/20
[=4]

muḳaddemāt Ar. Başlangıçlar.
m.+ı 3a/04, 53b/14
m.-ı müntice 22a/13
m.+ından 18b/04
[=4]

muḳaddemīn Ar. Daha önce, eski olanlar.
m.+üñ (ḥükemā-i muḳaddemīn) 9b/03
[=1]

muḳadder Ar. Allah tarafından takdir edilen şey.
m. 51a/02
m.+dür 8a/18, 58b/04, 64b/18, 73a/16, 107a/04
m.+i 45a/04
m.-i evvel 95a/09
m.+ler 109b/21
m. ol- 91b/09, 116a/15
[=11]

muḳaddes Ar. Kutsal.
m. 107b/09
m.+i-y-içün 12a/21
m.+ini (cemāl-ı muḳaddes) 9b/19
m.+inüñ (ẕāt-ı muḳaddes) 16b/04
[=4]

muḳaddese Ar. Mukaddes kelimesinin müennes şekli.
m.+ye (ervāḥ-ı muḳaddese) 10a/19
[=1]

muḳaddime Ar. Söz ve yazı için giriş.

m.-i maʿrifet 44a/14

m.+ler 137b/03

m.+lerden 106a/04

m.+nüñ 2a/17, 42a/11, 64a/15, 74b/04, 90a/01

[=8]

muḳārenet Ar. Bir yere veya bir araya gelme, kavuşma, yakınlaşma, bitişiklik.

m.+i 77b/07

m.-i ḫayret 35a/05

[=2]

muḳārin Ar. Birlikte, bitişik, yakın olan.

m. 114b/18, 122b/17

m. bul- 62b/12

m. ol- 42a/06, 42a/10, 59b/15, 87b/20, 89a/16, 99a/15, 114a/13, 117a/18, 118b/06, 122b/16, 133a/17

[=14]

muḳarrar Ar. Kararlaştırılmış, karar verilmiş.

m. 68a/02, 68a/06, 72a/08, 107b/17

m. (ḳāʿide-i muḳarrar ṭut-) 45b/08

m.+dur 9a/21, 64a/16, 66a/02, 107a/19

m. it- 85a/13, 117a/05, 127b/05

m. ḳıl- 2a/13, 79a/08, 88a/10, 127b/04, 140a/13

m. ol- 2a/12, 3b/18, 12b/17, 20a/18, 32a/03, 41b/12, 43b/01, 92b/18, 98a/03, 106b/19, 119a/12, 129b/16

[=29]

muḳarreb Ar. Yakın.

m. 104b/08

m.+lerinden 46a/15

m.+lerinüñ 24b/04

m.+lerinüñdür 104b/11

[=4]

muḳarrib Ar. Yaklaştıran.

m. (melek-i muḳarrib) 6a/07

m.+lerinden 46a/19

[=2]

muḳāsāt Ar. Zahmet çekme.

m.+ı 46a/07

[=1]

muḳaṣṣır Ar. Taksir eden, kusurlu yapan.

m. 99b/17

m.+dur 20a/10

[=2]

muḳātele Ar. Karşılılı vuruşma.

m.+de 110a/03

m.+ye 124a/16

[=2]

muḳāvemet Ar. Direnme, boyun eğmeme.

m. 22b/13, 42b/01, 113b/19

m.+den (ālet-i muḳāvemet) 29b/17

m. gibi 28b/21

m. idebil- 126a/04

m.+inde 30a/20

m.+ine 50a/03, 120a/05, 120a/06

m. it- 23a/18, 119a/21, 119b/05, 123b/17, 126a/06

[=15]

muḳāvim Ar. Dayanıklı, sağlam.

m. ol- 34a/12, 119b/21

[=2]

muḳavvim Ar. Biçime koyan.

m.+dür 107a/03

m.+e 33a/20

m.-i küllī 74a/13
[=3]
muḳayyed Kayıtlı.
m. ol- 137a/02
[=1]
mūḳın Ar. Yakınlık sahibi olan.
m.+lar 38a/06
[=1]
muḳīm Ar. Bir yere yerleşen, kalıcı olan.
m. 116a/09
m. ol- 6a/14, 9b/09, 71b/09
[=4]
muḳtedā Ar. Fikir ve davranışları ölçü olarak benimsenen, örnek alınan.
m. it- 16a/01
m.+sı 33b/11, 94a/13
[=3]
muḳtedī Ar. Örnek alan kimse.
m. ol- 123a/02
m.+si 103a/08
m.+sidür 108b/07
[=3]
muḳteżā Ar. Bir şeyin gerekeni.
m.-ı istiḥḳāḳ 8b/10
m.-ı mālahat 28a/13
m.+sı 49a/11
m.+sı üzerine 72a/09
m.+sına 39b/10
m.+sınca 6b/18, 17b/02, 34a/16, 72b/20, 115b/13
m.+sından (ʿaḳl-ı muḳteżā) 48b/11
m.+sındandur (ṭabʿ-ı muḳteżā) 48b/11
m.+sınuñ 8b/13
m.-yı ʿaḳl 8b/05, 121b/11, 125a/07
m.-yı ḥikmet üzerine 31b/02
[=17]
muḳteżī Ar. Gerekli, lazım olan şey.
m. 43b/07, 98b/16, 103a/12
m. (keşret-i muḳteżī-i ḫasāset) 32a/07
m. (ḳuvvet-i muḳteżī-i şerr) 17b/20
m. (vaḥdet-i muḳteżī-i şeref) 32a/06
m.+dür 16b/13, 32a/15, 39b/14, 43b/08, 56b/09, 57b/04, 67a/08, 70b/04, 74a/21, 79a/12, 79a/16, 79a/19, 80b/10, 81a/09, 83a/18, 95b/01, 95b/12, 95b/13, 101a/14, 134b/14, 140a/03, 140a/17
m.+dür (maʿnī-i muḳteżī) 24a/18
m.-i ʿaḳl 61b/07
m.-i ʿaḳl ol- 142a/11
m.-i edeb-i küllī 31b/13
m.-i efʿāl ol- 105b/12
m.-i elem 15a/04
m.-i ḥāl-ı menzil 73b/09
m.-i ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat 43b/06
m.-i ḥicāb ol- 38a/19
m.-i iʿtidāl 60b/07
m.-i izālet-i illet 43b/06
m.-i maṣlaḥat 72b/06
m.-i nevʿ-ı tevaḥḥud 72a/05
m.-i niẓām-ı maʿīşet 32b/07
m.-i niẓām ol- 91a/13
m.-i saʿādet 16b/08
m.-i şeḳāvet ol- 16a/02
m.-i ṭabīʿat-ı erzān 6a/17
m.-i teveccüh 41b/13
m. ol- 3a/05, 28b/19, 44b/01, 50b/01, 57a/11, 57b/05, 67b/04, 72a/19, 73a/06, 75a/11, 78a/10, 78b/12, 78b/16, 87b/03,

92b/05, 93a/07, 94a/17, 94b/13, 94b/17, 96a/21, 97a/17, 98a/08, 100a/02, 119b/12, 119b/16, 122a/15, 134b/12, 136b/15, 137b/04

m.+si 18b/09, 18b/21, 19a/01, 121a/08, 121a/10, 130a/14

m.+si-y-ile 47a/07, 132a/02

m.+sidür 61a/09

m.+since 5b/18, 6b/01, 28b/21, 47a/05, 66a/13

m.+sinden 121a/14

m.+sine 80a/15

m.+sini 18b/16

[=93]

muḳteżīyāt Ar. Gerekli şeyler.

m.+ında 18b/11

[=1]

muʿlem Ar. Belirtilmiş.

m. 30b/06

m. ol- 30a/01

[=2]

munfaṣıla Ar. Ayrılmış anlamındaki munfasıl kelimesinin müennes şekli.

m. 32b/15

m. (nisbet-i munfaṣıla) 32b/02

m.+nuñ 39a/06

m.+ya (nisbet-i munfaṣıla) 32b/14

[=4]

munḳalib Ar. Dönüşmüş.

m. ol- 136a/09, 137a/15

[=2]

munḳaṭıʿ Ar. Kesilmiş, aralıklı.

m. (ḫayr-ı munḳaṭıʿ) 70a/15

m. (ṭamaʿ-ı munḳaṭıʿ ol-) 50b/05

m. eyle- 139b/16

m. ol- 45a/19, 47a/05, 59a/13, 62b/15, 70a/16, 80a/17, 93a/03, 97a/09, 99a/05, 99a/06, 99a/14, 128b/11, 131a/08, 135b/12, 136a/08, 136a/11, 142b/20

[=20]

munşif Ar. İnsaflı kimse.

m. 95b/06

[=1]

munṭafi Ar. Sönmüş.

m. ol- 59b/12

[=1]

muntaḳıż Ar. Bozulan.

m. ol- 14a/08

[=1]

muntaẓam Ar. Düzgün.

m. (ġayr-ı muntaẓam) 59b/14

m.+a (ḥarekāt-ı ġayr-ı muntaẓam) 22b/10

m. ol- 72a/03, 99b/19

[=4]

muntaẓamu'l-ḥāl Ar. Düzenli hâle getirilmiş.

m. eyle- 41a/11

[=1]

muntaẓar Ar. Beklenen.

m.+dur 99a/20

m. ol- 94b/10, 99b/13

[=3]

muntaẓır Ar. Bekleyen.

m.+a 11b/06

m. ol- 65b/04, 140b/18

[=3]

munżam Ar. Bir şeye sonradan eklenen, ek.

m. ol- 8a/13

[=1]

murābaḥa Ar. Tefecilik.

m. 113a/10

m. (erbāb-ı murābaḥa) 28a/20

[=2]

murād Ar. Erişilmek istenen, gerçekleşmesi beklenilen şey, dilek, amaç.

m. 54a/13, 54b/17, 62b/18, 62b/19, 62b/20, 62b/21, 69b/02, 72a/20, 92b/19, 100b/18, 137a/18

m. bul- 31a/15

m.+ı 9b/11, 25a/03

m.-ı ḥikmet 21b/05

m.-ı melik 92b/18

m.-ı muḫālefet 28a/16

m.+ın 5b/05, 78a/05, 127b/04

m.+ına 11a/03, 78a/05

m.+larına 5a/18

m.+larınca 115b/09

m.+larını 78a/06

[=25]

muraḫḫış Ar. Ruhsatlı, izinli.

m.+dur 45a/04

[=1]

murāḳabe Ar. Gözetleme, denetleme.

m.+dür 63a/17

[=1]

murtāż Ar. Nefsini terbiyeye çekmiş kimse.

m. ḳılın- 111a/13

m. ol- 13b/16

[=2]

murtażā Ar. Beğenilmiş, seçilmiş, razı olunmuş kimse.

m.+nuñ (ġayr-ı murtażā) 102b/10

[=1]

mürtebiṭ Ar. Bağlı, bağlanmış.

m. ḳıl- 1b/04

[=1]

müṣādaḳat Ar. Dostluk.

m.+ı 103a/04

[=1]

muṣāḥabet Ar. Sohbet, karşılıklı konuşma.

m. 81a/09, 83a/02

m.+dür 79a/17

m.+e 106a/06

m.+i 123a/10

m.+i-y-ile 88b/13

m.+inden 81a/08

m. it- 85b/07, 141b/01, 141b/13

m.+lerinden 141a/04

m.+üñ 84b/04

[=12]

musaḫḫar Ar. Zaptedilmiş, ele geçirilmiş.

m. it- 15a/01

m. ḳıl- 78a/07

m. ol- 107b/03

[=3]

muṣāḥib Ar. Biriyle sohbet arkadaşı olan kimse.

m. 44b/06

m.+leri 60a/21

m.+lerine 41b/03

m.+lerüñ 81a/08

m. ol- 80a/03, 80a/04, 80b/09, 104b/09, 119b/18

m.+üñ (evḳāt-ı muṣāḥib) 134a/10

[=10]

musālemet Ar. Barış ve güven içinde olma durumu.

m. 23a/14

[=1]

musallaṭ Ar. Birisine sıkıntı verecek şekilde üzerine düşen.

m. ol- 16a/18, 77b/15, 116b/17, 125a/04, 140b/12

[=5]

muṣallī Ar. Namazını kılan kişi.

m.+lerüñ 37a/21

[=1]

muṣannif Ar. Tasnif eden, sınıflandıran.

m. 25a/17

m.+i 37a/02

[=2]

muṣarraḥ Ar. Açık açık bildirilmiş, tasrih edilmiş.

m. ol- 110a/18, 110a/18

[=2]

musāvāt Ar. Eşitlik, aynı seviyede olma.

m. 32a/14, 32a/18, 32a/21, 33a/18

m. (nisbet-i musāvāt) 32a/15, 32a/19

m. (ṭālib-i musāvāt ol-) 39a/04

m. (teʿaḳḳul-ı musāvāt) 31b/18

m.+a 33a/04

m.+a (nisbet-i musāvāt) 32a/16

m.+da (ḥıfẓ-ı musāvāt) 34b/15

m.+dan (maʿnī-i musāvāt) 31b/17

m.+dan (nisbet-i musāvāt) 32a/02

m.+dur 39b/21, 40a/01, 40a/19

m.+ı 39a/03

m.+ı-y-ıla 74a/14

m.+ıla 40b/10

m.+ıla (ṭabīʿat-ı musāvāt) 34a/19

m.+uñ 39a/04

m. vir- 33a/03, 34a/03

[=23]

musāvī Ar. Eşit.

m.+dür 125b/12

[=1]

muṣırr Ar. Israr eden.

m. ol- 88b/11

[=1]

muṣīb Ar. İsabetli, doğrudan hedefine ulaşan.

m. 127a/12

m.+dur 68b/05

[=2]

muṣībet Ar. Sıkıntı, bela.

m. 144a/10

m.+den 143a/17

m.+i 131a/19

m.+i-y-ile 68b/17

m.+ile 69a/05

m.+ler 14a/16

m.+lerde 13a/18, 135a/14

m.+lerden 69a/06

m.+lere 13b/19, 14a/10

m.+leri-y-ile 13b/01

m.+lerinden 143a/17

m.+lerüñ 65b/01

[=14]

mūsīḳī Ar. Müzik.

m.+de 32a/15

m.+de (ʿilm-i mūsīḳī) 32a/03

[=2]

muṣṭafā En iyisi, en temizi olarak seçilen anlamında Hz. Muhammed'in ismi.

m. (ḥażret-i muṣṭafā) 57a/04, 57b/09

m.+nuñ (ḥażret-i muṣṭafā) 54b/20, 141b/18

[=4]

muṭāʿ Ar. İtaat edilen.

m. 94a/13

m.+ı 115b/15

[=2]

mutābaʿat Ar. Birine uyup arkasından ve izinden gitme, ona tabi olma.

m.+ı 24b/05, 38a/03

m.+ına 39a/03

m. it- 9a/15, 66b/06

m. itmek gibi 133b/16

[=6]

muṭābıḳ Ar. Herhangi bir konuda birbiriyle anlaşmaya varan, uzlaşan.

m.+dan (cārim-i ġayr-ı muṭābıḳ) 55a/05

m. ol- 107a/01

[=2]

muṭahhir Ar. Temizleyen, temizleyici.

m. idici 34b/18

[=1]

muṭālaʿa Ar. Etraflıca düşünerek inceleme, irdeleme.

m.+dan 74a/04

[=1]

muṭālebāt Ar. İstekler.

m.+da 37b/06

[=1]

muṭālebe Ar. İsteme.

m. 55a/13

m.+lerden 41b/19

[=2]

mutaṣarrıf Ar. Bir mal veya mülkün sahibi olup onu kullanma hakkını elinde bulunduran.

m. ol- 3a/16, 11b/10, 109a/09

[=3]

mutaṣavver Ar. Zihinde canlandırılan, tasarlanan.

m. 16b/02, 25a/10, 36b/09, 40b/17, 47b/14, 71a/14, 71b/05

m. ol- 3b/02, 13a/09, 71a/12, 101a/13, 102a/04, 109b/08, 112b/19

[=14]

mutaṣavvıf Ar. Tasavvufu benimseyen ve bu yolla Allah'a ve ilahi hikmetlere ulaşmaya çalışan kişi.

m.+a (ḥükemā-i mutaṣavvıf) 63a/03

[=1]

mutavassıṭ Ar. Aracılık eden, aracı.

m. 75a/15

m.+a 33a/20

m.+dur 11a/16, 33a/21, 75a/01, 101b/04

m. ol- 17b/16, 18a/15, 19a/05, 26b/12, 26b/15, 75a/18

[=12]

mutavassıṭu'l-ḥāl Ar. Ortayı bulan şekilde.

m. 26a/20

[=1]

mutażammın Ar. Kapsayan, içine alan.

m. 52b/09

m.+dur 67a/13, 127a/01

m. ol- 86a/08, 126b/17, 137a/17

[=6]

muʿteber Saygın.

m.+dür 24b/16

m.+dür (ġayr-ı muʿteber) 24b/16

[=2]

muʿteddün-bih Ar. Gerçek değerinden üstün sayılan.

m. 8a/10

[=1]

muʿtedil Ar. Orta halde, itidalli, vasat.

m. 120b/01, 120b/01

m. (mıḳdār-ı muʿtedil) 7b/09

m. ol- 13a/11

[=4]

muʿtedü'l-mizāc Ar. Keyfiyetlerin birbiriyle dengede, orta hâlde olması durumu.

m. ḳal- 83b/02

[=1]

muʿteḳad Ar. İnanılan şey.

m.+ına 109b/15

m.+ları 106b/21, 107a/01

[=3]

muʿteḳadāt Ar. Varlığı doğru olarak benimsenen, inanılan şeyler.

m.-ı bāṭıla 55a/16

[=1]

muʿteḳid Ar. İnanan.

m. ol- 9a/16

[=1]

muʿtemed Ar. İnanılır, güvenilir kimse.

m. 60b/01

[=1]

muʿtemedün-ʿaleyh Ar. Kendisine güvenilen kimse.

m. 84a/19

[=1]

muʿterif Ar. İtiraf eden, açıklayan.

m. ol- 58a/14, 64a/02, 88b/11, 107b/18

[=4]

muteẓallim Ar. Zulüm ve haksızlıklardan şikâyet eden kimse.

m. ol- 99b/05

[=1]

muṭfī Ar. Söndüren.

m. 67a/04

[=1]

muṭīʿ Ar. İtaat eden, tabi olan kimse.

m. 103b/20

m. it- 78a/06, 115a/14

m. ḳılın- 111a/13

m. ol- 4b/04, 4b/14, 22a/04, 34a/14, 77a/11, 78a/12, 78a/17, 83a/15, 94a/12

[=13]

muṭlaḳ Ar. Kesin, eksiksiz.

m. (ḫādim-i muṭlaḳ ol-) 110b/14

m. (ḫayr-ı muṭlaḳ) 7a/06, 7a/08

m. (intikās-ı muṭlaḳ) 77b/18

m. (saʿīd-i muṭlaḳ) 9a/10, 13a/14

m. (şerr-i muṭlaḳ) 70b/04

m.+a (ḫayr-ı muṭlaḳ) 15a/08, 117a/03, 142b/09

m.+dan ġayrı 40b/18

m.+dur (ḫayr-ı muṭlaḳ) 7a/07

m.+dur (ḥikmet-i muṭlaḳ) 108b/14

m.+dur (mevcūd-ı muṭlaḳ) 31b/20, 32a/01

m. ḳıl- 78a/19

[=16]

muṭlaḳa Ar. Kesin olarak, şüphesiz.

m. 94a/13, 108b/11, 130b/11

[=3]

muṭmaʾin Ar. Şüphe, korku ve endişelerden kurtulup huzura kavuşmuş, emniyete ermiş.

m. ol- 6b/21

[=1]

muṭrib Ar. Bir müzik aleti çalan kimse.

m. 99a/18

m.+i 99a/18

m.+ile 99a/17

[=3]

muṭṭaliʿ Ar. Bir işi haber almış, bilen, öğrenen, haberdar olan kimse.

m. ol- 124a/05

[=1]

muttaṣıf Ar. Bir hal ve sıfatla nitelenmiş olan kimse.

m. ol- 93b/03, 119b/10

[=2]

muttaṣıl Ar. Aralıksız.

m. 46a/19, 59b/09, 102b/05

m. (sur-ı maʿānī-i muttaṣıl) 3b/21

m.+dur 11a/11, 127a/08, 130a/01

m.+lardan 137a/10

m. ol- 9a/08, 56a/01, 137a/09

[=11]

muttaṣıla Ar. Muttasıl kelimesinin müennes şekli.

m. 32b/17

m. (meḳādīr-i muttaṣıla-ı ḳārre) 2a/09

m. (nisbet-i muttaṣıla) 32b/02

m.+nuñ (nisbet-i muttaṣıla) 39a/06

m.+ya 32b/14

m.+ya (nisbet-i muttaṣıla) 32b/15

[=6]

muvācehe Ar. Yüzleşme.

m.+sinde 50a/18

[=1]

muvāfaḳat Uygunluk.

m. 48b/05, 101a/06, 133a/20, 137a/16, 137a/18

m.+dan 137a/18

m. eyle- 130a/07

m. göster- 87a/02

m.+ı 8b/10, 43b/18, 135a/15, 135b/01

m.+ıla 137a/16, 139b/15

m.+ın 130a/10

m.+ına 39a/02, 130b/16

m.+ından 47a/13

m. it- 49b/09, 86b/03, 126b/15, 129a/06, 135a/21, 137a/16, 142a/07, 142b/05

m. itmek gibi 133b/14

m.+ları 96a/11

m.+ların 115b/20, 124a/14

[=30]

muvaffaḳ Ar. Başarılı, başarı kazanmış.

m. (ḫayr-ı muvaffaḳ) 84b/18, 95a/12

[=2]

muvāfıḳ Ar. Uygun.

m. 24a/21, 45a/03, 72a/11, 101a/01, 106a/06

m. (zemān-ı muvāfıḳ gibi) 7b/10

m. bul- 84a/05

m. eyle- 117a/12

m. gel- 130a/07

m. ol- 17a/13, 24a/14, 60a/03, 79b/12, 84b/10, 107a/01, 107a/06, 116b/19, 117a/15, 128b/14, 130b/19, 135a/06, 140b/07

m.+uñ 73b/19

m.+uñ (ġayr-ı muvāfıḳ) 73b/20

[=24]

muvaḳḳat Ar. Az süren, geçici.

m. (kesb-i muvaḳḳat) 131a/03

[=1]

muvānese Ar. Yakınlaşma, arkadaşlık.

m.+de 135b/09

m. it- 98b/08

m.+sinden 44b/07

[=3]

muvāneset Bk. **muvānese**

m. 50a/20, 102a/10

m.+e 106a/07

m. gibi 131a/04

m.+i-y-ile 135a/01

m.+ine 77a/15

[=6]

muvāṣala Ar. Ulaşım.

m. 76b/13

[=1]

muvāṣalat Ar. Bir yere ulaşma, varış.

m. 77b/20

m.+ı 103a/04

[=2]

muvāsāt Ar. Teselli etme, dostça davranma, dostluk.

m. 23b/18

m.+a (ṭarīḳ-ı muvāsāt) 24a/08

m.+dur 23b/10

m. göster- 104a/16, 139b/03

m.+ı 8b/10

m.+ıla 37b/05

m.+ına 130b/16

m. it- 142b/05

[=9]

muvāṭaʾat Ar. Kabullenmek.

m.+ından 46b/04

[=1]

muvāżaʿa Ar. Danışıklı iş, danışıklı dövüş.

m. it- 112a/14

[=1]

muvāẓabet Ar. Bir işi ara vermeden, aksatmadan yapma, devamlılık gösterme.

m. eyle- 144a/16

m.+inden 45b/08

[=2]

muvāẓıb Ar. Bir işi ara vermeden yapan, işinde devamlılık gösteren.

m. ol- 9a/16, 10a/03

[=2]

mużāʿaf Ar. İki kat.

m.+a (iżʿāf-ı mużāʿaf) 119b/02

m.+ı (iżʿāf-ı mużāʿaf) 119a/18

m. it- 112a/13

[=3]

mużāf Ar. Eklenen, katılan.

m. ol- 46a/19, 143a/05

[=2]

muẓaffer Ar. Zafer kazanmış.

m. ol- 29b/08, 124b/01, 125a/10

[=3]

mużāfun-ileyh Ar. Ona izafe edilen, ilgili.

m. 7a/07

[=1]

muzaḫraf Ar. Süslenmiş.

m. 140a/13

m. (sürūr-ı muzaḫraf) 15a/02

[=2]

muzaḫrafāt Ar. Sahte boya vb. ile süslenmiş, işe yaramaz şeyler.

m.+ını 44b/12

[=1]

muʿẓam Ar. Büyütülmüş.

m.-ı esbāb-ı ġażab 60b/20

[=1]

muzāraʿa Ar. Tarımcılık.

m.+larda 37b/19

[=1]

mużġa Ar. Et parçası.

m.+dan 89b/01

m. ol- 89b/01

[=2]

mużī Ar. Parlayan, ışık veren.

m. 42a/21, 73b/21, 74a/01

m. ol- 30a/01

[=4]

mużmaḥill Ar. Yok olan, yokluğa karışmış.

m. ḳıl- 129a/06

[=1]

muāṭarib Ar. Maddi manevi bir sıkıntısı olan, acı çeken, ıztırap içinde kıvranan.

m. 46a/05

m. ol- 13b/11, 22a/02, 31a/10, 116b/02

[=5]

mużṭarr Ar. Çaresiz.

m. ol- 48a/16, 53a/13, 74a/07, 133b/11

[=4]

mübādere Ar. Bir şeye süratle girişme.

m. it- 133b/15

[=1]

mübāderet Bk. **mübādere**

m. göster- 143b/08

m.+ile 26b/14

[=2]

mübāḥ Ar. Yapılmasında yasak bulunmayan, caiz görülen şey.

m.+ı (leẕẕet-i mübāḥ) 45a/04

m.+ıla (ḳadr-ı mübāḥ) 66b/15

[=2]

mübāḥaṣe Ar. Sohbet etme, karşılıklı konuşma.

m.+de 85b/01

m.+den 33b/05

m.+ye 85a/06

[=3]

mübāhāt Ar. Övünme.

m. 12b/08, 56b/15, 67b/05, 133b/06

m.+a 21a/01

m.+dan 76a/09

m. eyle- 21a/04

m. göster- 57a/17

[=8]

mübālaġa Ar. Abartma.

m. 16a/14

m.+dur 40b/16

m. eyle- 78a/15

m. göster- 81b/17, 127a/02

m. it- 16a/12, 20a/09, 32b/06, 49a/19, 52b/19, 59b/15, 85b/13, 95b/09, 126a/16, 134a/14

m. itmek gibi 123b/21
m. ol- 40a/18
m.+sı 45a/16
m.+sından 45a/17
m.+y-ıla 125a/05
m.+ya 51a/14
m.+yı 51a/03
[=22]

mübālāt Ar. Koruma, kayırma.
m. göster- 139b/19
m.+ı 10b/16, 58a/06
m. it- 22b/08, 28b/12, 65b/11, 73a/13, 128b/19, 141b/09
[=9]

mübārek Ar. Saygı değer, kutlu.
m. 75b/08
m.+inde (ʿahd-i mübārek) 64b/11
[=2]

mübārekirek Daha kutlu, uğurlu olan.
m. 76b/10
[=1]

mübārīz Ar. Eski savaşlarda meydana çıkarak düşmanıyla dövüşen, mübareze eden kimse.
m.+lerüñ 34a/11
[=1]

mübāşere Ar. Bir şeye başlama, girişme.
m. 46b/07
m.+si 123b/19
m.+sinde 91a/17, 140a/03
[=4]

mübāşeret Bk. **mübāşere**
m. 15a/20
m. it- 49a/17, 75a/14
[=3]

mübāşir Bir işe girişen, başlayan.
m.-i tedbīr 92b/20
m.+ler 10a/05
m. ol- 75a/20, 131b/05, 141a/14
[=5]

mübāşire Ar. Mübaşir kelimesinin müennes şekli.
m.+sinden 66b/02
[=1]

mübāyaʿa Ar. Satın alma.
m.+sına 59a/14
[=1]

mübāyene Ar. Farklılık.
m. 20a/03
[=1]

mübāyin Ar. Farklı olan.
m. 20a/19
m.+dür 77a/09
[=2]

mübāyine Ar. Mübayin kelimesinin müennes şekli.
m. 27a/10
m.+de 107a/12
m.+dedür 105a/14
[=3]

mübdaʿ Ar. Yepyeni ve güzel bir eser meydana getiren, icat eden.
m.-ı evvel 7b/07
[=1]

mübeddel Ar. Değiştirilmiş.
m. ol- 123a/05
[=1]

müberhen Ar. Delilli.

m. 2a/04, 2a/07

m. ol- 2a/05, 19b/09

[=4]

müberrā Ar. Arındırılmış.

m. 8a/17

m.+dur 105a/13

m. ol- 14b/20

[=3]

mübeşşir Ar. Müjdeleyen, müjdeleyici.

m. ol- 13a/10

[=1]

mübeyyen Ar. Açıkça bildirilen, beyan edilen.

m.+dür 2a/07, 18b/08

m. ol- 2a/05

[=3]

mübeyyin Ar. Açıklayıcı.

m. 66a/02

m.+dür 32b/04

[=2]

mübezzir Ar. Malını gereksiz yere harcayan, israf eden.

m. ol- 40a/12

[=1]

mübṭal Ar. İptal edilen.

m. ol- 70b/17

[=1]

mübtelā Ar. Tutulmuş, tutkun, düşkün.

m. 58b/06

m. eyle- 66a/09

m. ol- 8a/02, 9a/09, 13a/20, 13b/19, 19a/10, 28a/04, 28a/21, 28b/02, 45a/01, 46a/09, 49b/14, 59a/06, 67a/19, 68b/18, 69b/13, 74a/01, 79a/05, 80a/02, 128a/16, 141b/10

[=22]

mücādele Ar. Bir şeyle başa çıkabilmek için yılmadan, bıkmadan uğraşma, çalışma.

m. 136a/13, 136a/15

m.+den 136a/14

m. it- 133a/12, 136a/18, 136a/20, 136b/02, 141b/14, 144a/15

m.+nüñ 136b/10

m.+sine 61a/21

[=11]

mücāhede Ar. Uğraşma, mücadele etme.

m. gibi 7b/04

m.+ile 15b/16

m. it- 105a/16

m.+sinden 104b/06, 104b/07

[=5]

mücāhid Ar. Uğraşan, mücahede eden kimse.

m.+ler 110a/04, 120b/05

[=2]

mücālese Ar. Beraber oturma.

m.+den 17a/19

m.-i ġayr 17b/18

m. it- 141b/14

m.+si 17a/18

[=4]

mücāleset Bk. **mücālese**

m.-i aḫyār 18a/15

[=1]

mücālis Ar. Beraber aynı toplantıda bulunan, oturan.

m. ol- 17b/13

[=1]

mücāmaʿat Ar. Cinsî ilişkide bulunma.

m. 67a/04, 90a/18

[=2]

mücāmele Ar. Karşılıklı güzel muamelede bulunma, iyi geçinme.

m. 48a/15

m. it- 139a/17

[=2]

mücāmelet Bk. **mücāmele**

m. (meld-i mücāmelet) 23a/15

[=1]

mücānebet Ar. Uzaklaşma, çekinme, sakınma.

m. 5b/15

[=1]

mücāveret Ar. Komşuluk.

m.+i 88b/13

m.+i-y-ile 74a/01

[=2]

mücāvezet Ar. Uzaklaşma.

m.-i ḥadd 66a/02

[=1]

mücāvir Ar. Komşu.

m.+idür 73a/10

m. ol- 10a/19

[=2]

mücāzāt Ar. Cezalandırma.

m.+a (saʿy-ı mücāzāt) 36a/11

m.+ı 23b/14

m.-ı vech üzerine 24a/14

[=3]

mücelled Ar. Ciltli.

m. ḳıl- 72b/21

[=1]

mücerred Ar. Soyut.

m. 67b/02, 70a/02, 88a/08

m.+dür (cevher-i mücerred) 90a/09

m.-i feżāyil 105b/14

m.-i īmān 101a/16

m. ol- 80b/08

[=7]

mücerredāt Ar. Soyut şeyler.

m.+a 51b/18

m. üzerine 51b/15

[=2]

mücerrede Ar. Mücerred kelimesinin müennes şekli.

m.+den (melāʾike-i mücerrede) 104b/18

m.+nüñ (ervāḥ-ı mücerrede) 63b/11

[=2]

mücrim Ar. Suçlu, suç işlemiş kimse.

m. ol- 135b/16

[=1]

müctehid Ar. Hüküm verici büyük din alimi.

m. (ṭālib-i müctehid) 106a/16

m.+in (ʿulemā-ı müctehid) 38a/02

m.+üñ (ṭālib-i müctehid) 106a/15

[=3]

müctemiʿ Ar. Bir araya toplanmış.

m. (naẓar-ı müctemiʿ ol-) 136a/19

m.+leri 123b/19

m. ol- 7b/18, 24a/08, 91a/14, 98a/14, 98b/01, 118b/04, 119a/18, 130a/14, 130b/20, 133b/12

[=12]

müdāfiʿ Ar. Savunma yapan kimse.

m.+ye 59a/07

[=1]

müdāḫale Ar. Bir işin gidişine karışma.

m.+si 4b/21

[=1]

müdārā Ar. Dost gibi davranma, güler yüzle idare etme.

m. 139b/19, 142a/09

m.+da 139a/17

m.+lar 87b/06

m.+y-ıla 14a/06, 77a/14, 126b/15

m.+yı 121a/21

[=8]

müdāvāt Ar. Tedavi etme, ilaç verme.

m.+ı 48a/07

m.+ın 82a/04

m. it- 52b/08

[=3]

müdāvemet Ar. Devamlı yapma, sürekli çalışma.

m.+dür 68b/02

m.+e 84b/17

m. göster- 126b/02

m.+i-y-ile 17a/16, 23b/17

m.+ine 52b/17

m. it- 136a/12

[=7]

müddeʿā Ar. İddia edilen görüş, maksat, düşünce.

m.+nuñ 3a/13

[=1]

müddeʿī Ar. İddiasında inatla direnen, iddiacı.

m. ol- 56b/06

[=1]

müddet Ar. Süre.

m. 4a/01, 65a/02, 97a/03, 116a/05, 116a/10, 119b/11

m.+e 90b/19

m.+i 50a/11, 64b/13

m.-i ḥayāt 105a/16

m.-i medīd 111a/02

m.-i ʿömr 5b/04, 46a/14

m.+üñ 64b/16

[=14]

müdebber Ar. Her şeyin önceden tedbirini alan.

m. ol- 78a/08

[=1]

müdebbir Ar. Tedbirli davranan.

m. 93a/04, 108b/02

m.+den 93a/02

m.+i 31a/03, 106a/04

m.-i ʿālem 92b/16

m.-i medīne 108b/15

m.-i menzil 73a/14

m.-iken 78a/08

m.+ler 109b/04

m.+leri 109a/15

m.+leridür 109a/06

[=12]

müdevven Ar. Kitap hâline getirilmiş, tedvin edilmiş.

m. 66a/03

[=1]

müdevverlik Döndürülmüş şekilde olan.

m.+ile (müdevverlig-ile) 58b/11

[=1]

müdevvin Ar. Tedvin eden, toplayıp kitap durumuna getiren.

m.+e 49a/08

m. ḳıl- 72b/21

[=2]

müdevvine Ar. Müdevvin kelimesinin müennes şekli.

m.+den 2a/01

m.+yi (ʿulūm-ı müdevvine) 83b/05

[=2]

müdrec Ar. Kendisine eklenilen şey.

m.+dür 140b/03

[=1]

müdrik Ar. Anlayan, idrak eden.

m. ol- 3a/15

[=1]

müdrikāt Ar. Müdrikler.

m.+ile 107a/12

[=1]

müdrike Ar. İdrak yeteneği, kavramlarla bilme melekesi.

m. (maʿānī-i müdrike-i ḳābil) 3b/21

[=1]

müdün Ar. Şehirler.

m. (siyāset-i müdün) 89a/12

m.-i cāhile 111a/15, 117a/05, 117a/10

m.-i cemāʿat 116b/04

m.-i dālle 117a/01

m.-i fāsıḳa 116b/18

m.-i fāżıla 116b/03, 117a/06

m.-i żarūrī 116b/04

[=10]

müdünī Ar. Şehirle ilgili.

m. (saʿādet-i müdünī) 44a/15

m.+dür (ʿadl-ı müdünī) 34a/07

m.+dür (saʿādet-i müdünī) 44a/08

m.+y-ile (ʿadl-ı müdünī) 34a/08

[=4]

müʾeddeb Ar. Edepli.

m. ol- 106a/01

[=1]

müʿeddī Ar. Bir şeyin meydana gelmesine sebep olan.

m.+dür 32a/13, 38b/01, 67a/10, 67a/11, 110a/09, 138b/16

m.+lerdür 17a/21

m. ol- 16b/08, 24b/15, 26b/15, 26b/19, 34b/01, 35a/18, 39b/05, 53a/12, 66b/20, 67a/07, 80a/08, 92a/10, 93b/04, 93b/04, 98b/06, 99b/15, 102b/14, 117b/03, 121b/05, 122a/19, 126b/04, 132a/09, 133a/17, 133a/18, 134b/11, 136a/03, 142b/07

[=34]

müʾeddib Ar. Terbiye eden, eğitici.

m.-i evvel 19a/10

m.-i ṯānī 19a/11

m.+lere 4a/10

[=3]

müʾekkid Ar. Sağlam duruma getiren.

m.+i 81b/08

m. ol- 129a/02

[=2]

müʾellif Ar. Yazar.

m.+i 37a/02

[=1]

müʾellim Ar. Üzücü olan, elem veren.

m.+dür 119a/10

[=1]

müʾeṩṩir Ar. Tesirli, etkileyici.

m. 132a/03

m.+i 36b/04

[=2]

müʾeyyid Ar. Kuvvetlendiren.

m. ol- 129a/02

[=1]

müfevveż Ar. Bir kimseye sorumluluğu yükletilmiş, havale edilmiş.

m.+dür 19b/11

m. ol- 42b/15, 72a/08

[=3]

müfīd Ar. Faydalı.

m. (saʿādet-i müfīd) 16b/09

[=1]

müfīż Ar. Feyiz veren, feyizlendiren.

m. 142b/09

m.-i kerāmāt 35b/12

[=2]

müfsīd Ar. Ara bozuculuk yapan, fitne fesat çıkaran kimse.

m.+ler 75a/09

m.+üñ 122a/08

[=2]

mühendis Ar. Mesleği mühendis olan kimse.

m. 110b/09

m. (naẓar-ı mühendis gibi) 34a/09

m.+e 2a/12

m.+ile 110b/08

m.+ler 120b/03

[=5]

müheyyā Ar. Hazır.

m. eyle- 143b/18

m. it- 50a/01, 90b/18, 123b/19, 125a/07

m. ol- 71a/10, 73b/14

[=7]

mühimm Ar. Önemli, ehemmiyetli.

m. 70b/18

m.+i 49a/07

m.+lerde 131a/20

m.+lerden 91a/01

m.+lere 90b/19

m.+lerine 78b/11

m.+lerini 91a/12

m. ol- 26b/19, 49a/16

m.+üñ 71b/15, 72a/07

[=11]

mühimmāt Ar. Önemli, ehemmiyetli şeyler, hususlar.

m. (taḥṣīl-i mühimmāt) 87b/02

m.+da 61a/12, 75b/04, 78a/19, 78a/20

m.+dan (ehemm-i mühimmāt) 138b/02

m.+ı 44a/06

m.-ı dīniyye 61b/20

m.+ında 43a/02, 58b/18

m.+ını 112a/17, 134a/15

m.+uñ 98b/02

[=13]

mühlekirek Çok helak edici.

m. 54b/08

m.+idür (mühlekiregidür) 53b/01

[=2]

mühlet Ar. Bir işin yapılması için verilen belirli süre.

m. 30a/11

m.+ile 141a/15

[=2]

mühlike Ar. Helak edici anlamındaki mühlik kelimesinin müennes şekli.

m. (emrāż-ı mühlike) 56b/07

[=1]

mühmel Ar. İhmal edilmiş, önemsenmemiş.

m. (daḳīḳa-ı mühmel) 139a/18

m. it- 133b/04

[=2]

mühmil Ar. İhmal eden.

m. eyle- 36a/17

m. it- 121a/07

[=2]

mükābere Ar. Ukalalık etme, kibirli davranma.

m. 75b/04

[=1]

mükāfāt Ar. Bir başarının, güzel bir davranışın karşılığı olan şey.

m. 23b/14, 24a/12, 33a/17, 122a/11, 132b/09

m.+a 36a/11, 138b/12, 141b/11

m.+dan 132b/11

m.+dur 24a/03

m. eyle- 138a/17, 143b/21

m. göster- 133a/21

m.+ı 36b/03

m.+ına 36a/19, 139a/21

m.+ında 99b/07

m. it- 36b/02

m.+uñ 12a/05, 36a/21, 56a/20

[=21]

mükāleme Ar. Karşılıklı söyleşme.

m. it- 125b/19

[=1]

mükātebāt Ar. Yazışmalar, mükatebeler.

m.+ından 46b/04

[=1]

mükedder Ar. Kederli, üzgün.

m. ol- 14a/08, 30a/12, 60b/04, 125b/18

[=4]

mükellef Ar. Bir işi yapmakla yükümlü.

m.+dür 72b/10

m. ol- 107b/15

[=2]

mükemmel Ar. Kusursuz.

m.+i 20b/19

[=1]

mükemmelāt Ar. Kusursuzca olan şeyler.

m. 89a/20, 89a/20

[=2]

mükemmil Ar. Tamamlayıcı.

m.+idür 24b/06

[=1]

mükerrem Ar. Saygı değer, hürmete layık, aziz.

m.+i 115b/15

m. ḳıl- 78a/11, 121a/10, 129b/14

[=4]

mükevvenāt Ar. Yaratılmış şeylerin tamamı, mahlukat.

m.+dur (mebdeʾ-i cemīʿ-ı mükevvenāt) 1b/01

[=1]

mükteseb Ar. Kazanılmış.

m.+lerde 136b/15

m.+leri 68b/21

[=2]

müktesebāt Ar. Kazanılmış bilgiler.

m. (cemʿ-ı müktesebāt) 74a/20

[=1]

müktesib Ar. Kazanan.

m.+lere 69b/10

m.+lerine 94b/06

[=2]

müktesibe Ar. Müktesib kelimesinin müennes şekli.

m.+nüñ (fevāʾid-i müktesibe) 74a/19

[=1]

mülāʿabe Ar. Şakalaşma, oynaşma.

m. it- 130b/20

[=1]

mülābese Ar. Aralarındaki benzerlikten dolayı ayırt edilememe.

m. 102b/15

m.+den öñden 17a/20

[=2]

mülābis Ar. Yakınlık, ilişki kuran.

m. (mevani-i mülabis) 5b/20

m.-iken 9b/16, 131b/03

m.+lerdür 10a/05

m. ol- 11a/13, 11a/19, 17a/19, 49b/08, 67b/04, 80b/08

[=10]

mülāʾemet Ar. Razı olmak.

m.+in 115b/17

[=1]

mülāḥaẓa Ar. Etraflıca ve iyice düşünme.

m.-ı maʿānī 45b/15

m. it- 25b/19, 34b/17, 68a/13, 127b/01, 143b/01

m.+lar-ıla (cedīd-i mülāḥaẓa) 45b/16

m.+lar-ıla (tekrār-ı mülāḥaẓa) 45b/11

m.+sı 22b/03

m.+sı içün 27b/19

m.+sın 86b/02

m.+sından 51a/08

[=12]

mülāḳāt Ar. Karşılıklı görüşme, konuşma.

m. 97b/06, 134b/07

m.+da 8a/10

m. gibi 98a/01

m.+ı 97b/05

m.+ına 130b/15

[=6]

mülāḳī Ar. Buluşan, görüşen kimse.

m. ol- 134a/17

[=1]

mülāyemet Ar. Yumuşak huyluluk.

m. göster- 79b/09

[=1]

mülāyim Ar. Yumuşak huylu.

m. 48b/13, 76a/18, 109a/07, 125b/11

m. (ġayr-ı mülāyim) 142a/08

m. (mekān-ı mülāyim gibi) 7b/10

m. (ṭaleb-i mülāyim) 76a/18

m. (ṭaleb-i mülāyim içün) 76b/15

m.+den (ḥāl-ı ġayr-ı mülāyim) 24a/09

m.+dür 97a/14, 122a/09

m.+dür (mebdeʾ-i ceẕb-i mülāyim) 42b/08

m.+e (ṭaleb-i mülāyim) 76b/17

m.+ile (idrāk-i mülāyim) 11a/04

m. ol- 11a/12, 31a/01, 41a/07, 44b/03, 60a/05, 73b/14

[=20]

mülāyime Ar. Mülayim kelimesinin müennes şekli.

m.+nüñ (umūr-ı ġayr-ı mülāyime) 22

m.+nüñ (umūr-ı mülāyime) 22b/08

m.+yi (maḥsūsāt-ı mülāyime) 7b/12

[=3]

mülāzemet Ar. Bir kimseye veya bir şeye hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma.

m. 25a/06, 49b/14, 68a/11, 68b/01, 105a/18, 134b/16

m.+den 45a/17

m.+dür 79a/21

m.+e 84b/18

m. eyle- 144a/17

m. göster- 84a/02

m.+i 43b/19, 45b/02, 135b/19

m.+i-y-ile 23b/17

m.-i ḥażret 126b/04

m.-i ẕikr 63a/14

m.+idür 38a/16

m.+inde 51a/03

m.+inden 45b/07

m.+ine 6b/12, 52b/17, 81a/13

m. it- 23b/01, 84a/07, 84b/15, 94b/08, 106a/10, 126b/02

[=29]

mülāzım Ar. Bir kimse veya şeye bağlılık gösteren, bir işte sürekli çalışan kimse.

m. ḳıl- 84b/10

m. ol- 4a/07, 9a/17, 10a/03, 103a/06

[=5]

mülebbes Ar. Giyilmiş.

m. ol- 96b/20

[=1]

mülevven Ar. Renkli.

m. 81a/19

[=1]

mülevveṣ Ar. Kirli, iğrenç.

m. 137b/14

m. eyle- 60a/06

m. ol- 9a/09, 53b/19, 75b/07, 88b/12

[=6]

mülk Ar. Arsa, dükkân, ev vb. taşınmaz mal.

m. 29a/12, 47b/08, 92b/19, 109a/12, 109a/13, 109a/14, 122b/14

m. (ṣınāʿat-ı mülk) 92b/15

m. (ṭālib-i mülk ol-) 118b/17, 119a/02

m. (tedbīr-i mülk) 92b/02

m. (tezyīd-i mülk) 47a/20

m.+de 140a/06

m.+den 76a/01

m.+e 131b/03

m.+e (ṣınāʿat-ı mülk) 8b/21

m.+i 64a/12

m.-i bāḳī 6a/04

m.-i ḥaḳīḳī 47b/06

m.-i sermedī 37a/10

m.+ile 82b/10

m.+leri 68b/21

m. ṭut- 118b/19

m.+üñ 109a/09

m.+üñ (emr-i mülk) 31a/03

m.+üñ (vuḳūf-ı mülk) 58b/21

[=26]

mülkiyyet Ar. Mülk sahibi olma.

m.+ine 69a/11

[=1]

mülksüz Mal varlığı olmayan.

m. 109a/14

[=1]

mültebis Ar. Benzer, karışık, bulanık.

m. ol- 27a/06, 27a/11

[=2]

mültefit Ar. İlgili davranan.

m. ol- 10a/06, 46a/07, 66a/21, 69b/10, 138a/12

[=5]

mülūk Ar. Melikler.

m. 47b/12, 117b/06

m.+da (ṣıfat-ı aḥvāl-ı mülūk) 47a/11

m.+dan 128a/04

m.+den (ḳudemā-ı mülūk) 60a/06

m.-ı aʿvān 120b/06

m.-ı eṭrāf 113a/09

m.+uñ 119a/12

[=8]

mümānaʿat Ar. Karşı çıkma, mâni olma.

m. 136b/16

[=1]

mümāniʿ Ar. Karşı durma, engel olma.

m.+e 59a/07

[=1]

mümārese Ar. Ustalık, hüner.

m. 43a/15

m.+den 28a/01

m.+ile 17a/03

m.+si 5b/15

m.+si ile 17b/06

m.+sinde 140a/03

m.+sinde (ālet-i mümārese) 16a/08

[=7]

mümāṣelet Ar. Benzerlik.

m. 32a/19, 32a/20

[=2]

mümāṣil Ar. Andıran, benzeyen.

m. 19a/07, 27b/04, 29b/13, 31b/16, 125b/12

m.+dür 30b/02

m.+e-y-ile 55a/10

m.+ise 4b/06

m. it- 27b/14

m. ol- 27b/16, 29b/03, 55a/10

m.+üm-ile 125b/20

[=13]

mümeyyize Ar. Ayırt eden anlamındaki mümeyyiz kelimesinin müennes şekli.

m.+dür (ḳuvvet-i mümeyyize) 42b/05

m.+nüñ (ḳuvvet-i mümeyyize) 42b/21

m.+ye (ḳuvvet-i mümeyyize) 22a/06

m.+yi (ḳuvvet-i mümeyyize) 41a/15

[=4]

müʾmin Ar. İman sahibi, müslüman kimse.

m. ol- 69b/11

[=1]

mümkin Ar. Mümkün kelimesinin eski metinlerdeki asıl şekli.

m. 12b/02, 17a/10, 20a/02, 25b/10, 33a/15, 40a/06, 61b/06, 67a/18, 67b/11, 92b/03, 95a/16, 95b/10, 97a/21, 97b/04, 98a/12, 102b/01, 116a/08, 121a/20, 130a/15, 134a/01, 138b/05

m. (ġayr-ı mümkin ol-) 74a/08

m. (ḥaḳīḳat-ı mümkin) 61b/17

m. (nümüvv-i mümkin ol-) 89b/04

m.+dür 26b/01, 33a/19, 38b/12, 39b/09, 62a/04, 99a/03, 99a/04, 108a/04, 113a/07, 121a/19, 127a/09, 139b/01

m.+e 62a/07, 62a/07

m.+e (ṭabīʿat-ı mümkin) 62a/03

m.-i beḳā ol- 64a/21

m. ol- 16b/12, 19a/17, 24a/06, 29a/13, 31a/09, 31a/15, 37a/03, 42b/07, 50a/17, 61b/06, 62a/05, 62a/05, 64a/21, 65a/15, 78a/09, 93b/03, 102a/17, 107b/07, 111a/13, 113b/19, 121b/19, 122a/02, 122b/14, 124a/14, 124b/05, 131a/05, 131b/12, 136a/10, 141a/08, 141b/13, 143a/03

[=70]

mümkināt Ar. Mümkün olan şeyler.

m.+dur (ʿillet-i mümkināt) 1b/03

[=1]

mümkine Ar. Mümkin kelimesimnin müennes şekli.

m.+den (mevcūdāt-ı mümkine) 3b/10

[=1]

mümkinü'l-ḳabūl Ar. Kabul edilmesi mümkün olan.

m. ol- 19a/04

[=1]

mümtāz Ar. Seçkin, seçilmiş.

m. 69a/06

m.+dur 31b/19, 73a/21, 73b/01, 89a/05, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 132a/12

m. ḳıl- 13b/06

m. ol- 4b/17, 31b/16, 69b/20, 91b/06, 92b/06, 92b/13, 109b/12, 127a/10

[=19]

mümted Ar. Uzun sürmek.

m. ol- 97a/08

[=1]

mümteniʿ Ar. Olması, gerçekleşmesi imkansız, mümkün olmayan.

m. 122a/03

m. (ġayr-ı mümteniʿ) 67a/19

m.+dur 28a/10, 31b/18

m. ol- 39b/04, 120b/09, 131a/08

[=7]

mümteniʿü'l-ḳabūl Ar. Kabulden uzak.

m. 19a/04

[=1]

mümteniʿü'l-vücūd Ar. Mevcut olması imkansız.

m. 70a/04

[=1]

mümtezic Ar. Kaynaşmış.

m. 20b/18

[=1]

münācāt Ar. Allah'a yalvarıp yakarma, niyazda bulunma.

m.-çün 37b/15

[=1]

münʿadim Ar. Yok olan.

m. ol- 62b/01

[=1]

münāfāt Ar. Birbirine karşıt olma, muhalefet.

m. 121a/18

[=1]

münāferet Ar. Nefret etme, birbirini sevmeme.

m. göster- 59b/14

[=1]

münāfī Ar. Karşıt.

m.+dür 70a/15

m.+dür (mebdeʾ-i defʿ-ı münāfī) 42b/11

m.-i meṣāliḥ 75a/15

m. ol- 75a/10

[=4]

münāḳaşa Ar. Çekişme.

m. 72a/17, 128a/04

m.+dan 139b/20

m. it- 31a/04, 47a/06, 128a/02

m.+yı 58a/21

[=7]

münāḳaża Ar. İki sözün anlamının birbirine zıt olması.

m. 123b/06

[=1]

münākeḥa Ar. Nikâhlanma.

m.+larda 37b/19

m.+y+ıla 20b/05

[=2]

münʿaḳıd Ar. Bağlı.

m. ol- 96b/02, 96b/05, 96b/07, 96b/08, 96b/11, 99a/01

[=6]

münaḳḳaş Ar. Süslü, nakışlı.

m. 81a/19

[=1]

münāṣafe Ar. İki eşit parçaya bölme, yarı yarıya paylaşma.

m. eyle- 95b/06

[=1]

münāsebet Ar. İlişki, yakınlık.

m. 33a/18, 107b/03, 125b/11

m.+i 55b/04, 101b/06, 111a/09, 129b/17

m.-i cevher ol- 99b/21

m. vir- 33a/03

[=9]

münāsib Ar. Uygun.

m. 85a/17, 109a/07, 126b/21

m. (ġayr-ı münāsib) 80b/15

m. ol- 9b/06, 31a/01, 42a/08, 55b/16, 55b/17

[=9]

münāzaʿa Ar. Çekişme, ağız kavgası.

m. 120a/04

m.+dan 100a/01, 139b/20

m.+dur 67a/13

m. ol- 92a/03, 133a/10

m.+sı (ḫussād-ı münāzaʿa) 46a/16

m.+yı 58a/21

[=8]

münāẓara Ar. Bir konu üzerinde belirli kurallara uyularak yapılan tartışma.

m. 129a/03

m.+da 27b/09, 85a/21

[=3]

münāziʿ Ar. Çekişen.

m.+ı 116b/02

[=1]

münbaʿiṯ Ar. Bir şeyden dolayı ortaya çıkan.

m. 42b/10

m. ol- 23a/20, 105b/04

[=3]

münbasiṭ Ar. Açılan, yayılmış.

m.+ısa 127a/15

m. ol- 11a/04

[=2]

münbī Ar. Bilmesini sağlama, bilgilendirme, anlatma.

m. ol- 81b/07

[=1]

münderic Ar. Bir şeyin içinde bulunan.

m.+dür 22b/04, 23a/07, 23b/08, 24a/01, 26a/21

[=5]

münderis Ar. İzi kalmamış, tamamen yok olmuş.

m. ol- 123a/05

[=1]

müneccim Ar. Gök bilimci.

m.+ler 120b/03

[=1]

münezzeh Ar. Eksiklik, kötülük vb şeylerden arındırılmış olan.

m. 14b/20, 105a/13

m. bula- 133b/02

m.+dür 16b/07, 47b/15, 70b/03, 101a/10, 104b/02, 106b/05

m. it- 65a/09

m. ḳal- 100a/01

m.+lerdür 104b/15

m. ol- 12a/18, 28b/18, 29a/03

[=15]

münfaʿıl Ar. Bir şeyden etkilenen, etkilenmiş.

m. 103b/20

m. ol- 13b/07, 15b/01, 24a/10, 67b/07, 68a/10, 80b/16, 100a/19, 102b/07, 127b/18, 143a/17

m.+uñ 103b/20

[=12]

münfehim Ar. İdrak edilen, anlaşılan.

m. ol- 84b/07

[=1]

münferid Ar. Müstakil, tek, yalnız olan.

m. 98a/12

m. ol- 94b/09, 106a/19, 135a/05

[=4]

münfetih Ar. Açık, açılmış, açılan.

m. ol- 96b/06, 96b/11

[=2]

münḥall Ar. Açılmış, çözülmüş.

m. ol- 96b/03, 99a/02

[=2]

münḥarif Ar. Bir yöne sapan, sapmış.

m. 43b/11

m. ol- 43b/13, 93b/02

[=3]

münḫariṭ Ar. Dizilmiş olan.

m.+dur 108b/01

m. ol- 31b/14

[=2]

münḥaṣır Ar. Yalnız bir şeye mahsus olan.

m.+dur 35a/03, 37b/14, 43b/03, 51b/07, 76a/14

m.-ımış 106a/05

m. ol- 20b/21, 23a/10

[=8]

münḥaṭṭ Ar. Çukur.

m. ol- 5a/11

[=1]

münhezim Ar. Bozguna uğramış, yenilmiş.

m. ol- 124b/05

[=1]

münʿım Ar. Cömert.

m. 26a/19, 100a/09

m.+lara 29a/06

[=3]

münḳād Ar. Ramolmuş, boyun eğmiş.

m. ol- 4b/04, 34a/15

[=2]

münḳasim Ar. Kısımlara bölünmüş, taksim edilmiş.

m.+dür 89b/10, 106b/02, 139a/12

m. ol- 5a/05, 15a/16, 21a/19, 106b/03, 111a/03, 139b/11

[=9]

münḳażī Ar. Bitmiş, sona ermiş.

m. ol- 97b/19, 97b/21

[=2]

münker Ar. Ret olunan, kabul edilmeyen.

m. 22b/16, 129a/07

m. ol- 36b/21, 85a/16

[=4]

münkesir Ar. Gücenmiş.

m. ol- 39b/17, 59b/13

[=2]

münkeşif Ar. Açığa çıkmış, bilinir duruma gelmiş.

m. ol- 45b/11

[=1]

münḳız mine'ḍ-ḍalāl Gazzâlî'nin kitabı.

m. 141b/17

[=1]

münsed Ar. Kapanmış.

m. ol- 87b/02

[=1]

münşaʿıb Ar. Dallara, şubelere ayrılan.

m.+dur 96a/19

m. ol- 21a/07, 21a/07, 21a/08, 106b/14

[=5]

müntaḳil Ar. Naklolunan.

m. it- 14a/17

m. ol- 14a/05, 115b/21

[=3]

müntefī Ar. Yok olan.

m. 12b/12

m.+dür 28a/14, 54a/04

m. ol- 15b/12, 33a/06, 40b/05, 55a/17, 62a/13, 97b/08

[=9]

müntehā Ar. Bir şeyin varabileceği son nokta, nihayet.

m.-yı saʿādet 12b/09

[=1]

müntehī Ar. Sona erişen, son bulan.

m. ol- 110b/02

[=1]

müntesibāt Ar. Müntesipler.

m.+da (envāʿ-ımüntesibāt) 32b/02

[=1]

münteşir Ar. Yaygın.

m. ol- 127a/06, 132b/12

[=2]

müntic Ar. Bir şeyi sonuç olarak doğuran, meydana getiren.

m. ol- 18b/03, 51b/18

[=2]

müntice Ar. Müntic kelimesinin müennes şekli.

m.+yi (muḳaddemāt-ı müntice) 22a/13

[=1]

münzecir Ar. Yasaklanmış.

m. ol- 141b/16

[=1]

mürāʿāt Ar. Riayet, saygı.

m.+a 136a/12

m.+ı 26b/21, 135a/16

m.+ında 5a/07

[=4]

mürāyā Ar. İki yüzlülük.

m.+lardur 117a/08

[=1]

mürde Ar. Ölü.

m.+lere 95a/08

m.+nüñ (ḥayvān-ı mürde) 19b/08

[=2]

müreccaḥ Ar. Tercih edilen.

m. ol- 116a/19

[=1]

müreccaḥsuz Ar. Tercih edilmemiş durumda.

m. 92b/04

[=1]

mürekkeb Ar. Birleşik, birçok şeyin bir araya gelmesinden oluşmuş.

m. 54b/19, 55a/02, 96b/10, 104b/16, 116b/06

m. (cehl-i mürekkeb) 54b/10, 55a/11

m.+den 54b/20

m.+den (cehl-i mürekkeb) 54b/14, 54b/17, 54b/19

m.+dür 6b/09, 71a/02, 75a/19, 97a/12

m.+dür (cehl-i mürekkeb) 53b/06, 54b/18

m. gibi 113a/16

m.-i ʿilm 55a/10

m.+lerden 6b/09

m. ol- 114b/13, 115a/19

m.+üñ 106a/18

m.+üñ (cehl-i mürekkeb) 55a/05

m.+üñ (mevcūd-ı mürekkeb) 6b/07

[=25]

mürekkebāt Ar. Birleşikler.

m. 90b/07

m.+a (eṣnāf-ı mürekkebāt) 58b/05

m.+dan 106a/18

m.+ı ʿarżıyye gibi 89a/18

m.+ıdur (besāyıṭ-ı ʿunṣuriyye ü mürekkebāt) 1b/04

m.+ıla 5a/09

m.+ına 90a/09

m.+uñ 90b/08, 96a/02, 115a/20

[=10]

mürekkebe Ar. Mürekkep kelimesinin müennes şekli.

m.+ye (emrāż-ı mürekkebe) 70a/07

[=1]

müretteb Ar. Sıralanmış, tertipli, muntazam.

m. 41b/14

m.+dür 10b/09

m. eyle- 107a/08, 108b/09

m. ḳıl- 113a/15

m. ol- 95b/12

m.+üñ 130a/04

[=7]

mürīd Ar. Çırak, öğrenci.

m.+i 103a/08

[=1]

mürsel Ar. Gönderilmiş.

m. (nebī-i mürsel) 6a/07

[=1]

mürtefiʿ Ar. Yükselmiş, yüce.

m. (mevt-i mürtefiʿ ol-) 64b/20

m. (niẓām-ı mürtefiʿ ol-) 93a/03

m. (sebeb-i mürtefiʿ ol-) 52b/10

m. ol- 21b/07, 33a/18, 41a/17, 41b/09, 52b/10, 64b/14, 97a/06, 97a/10, 97b/02, 101a/04

[=13]

mürtekib Ar. Günah işleyen, kötülük yaoan kimse.

m.+inüñ 140b/10

m. ol- 13b/02, 49b/10, 49b/10, 75b/13, 81b/04, 115a/02, 132a/19, 137a/10, 141a/09

[=10]

mürüvvet Ar. Yiğitlik veya mertlik.

m. 23b/15, 69b/14, 123a/05, 140b/21

m. (erbāb-ı mürüvvet) 75a/02

m.+den (ẕehāb-ı mürüvvet) 78b/21, 79a/01

m.+dür 23b/09

m.+e 75b/03, 88a/11, 128a/07

m.+i 128a/18

m.+ile 83a/01

m.+ine 136b/08

m.+ini 80a/05

m.+üñ 77b/11

[=16]

müsāʿade Ar. Uygun.

m. (esbāb-ı müsāʿade it-) 88a/06

m. it- 49b/09, 123a/17, 133b/14, 135a/11

m.+si 43b/18

m.+sidür 112a/16

[=7]

müsāhemet Ar. Katılım.

m. 48b/05

[=1]

müsāʿide Ar. Uygun anlamındaki müsaid kelimesinin müennes şekli.

m. it- 13b/14

[=1]

müsʿālemet Ar. Barış.

m.+dür 23a/08

[=1]

müsāmaḥa Ar. Hoşgörü.

m.+dur 137a/20

[=1]

müsāmaḥat Bk. **müsāmaḥa**

m. 23b/20, 59a/05

m.+dur 23b/10

[=3]

müsāvī Ar. Birbirinden ne fazla ne eksik olan, eşit.

m. bil- 115b/16

[=1]

müsebbib Ar. Sebep olan.

m.+dür 100b/09

m.+e 96b/04

m.+üñ 56b/08

[=3]

müsebbit Ar. Tespit eden.

m.+i 49a/11

[=1]

müsellem Ar. Teslim edilmiş, verilmiş.
m. 2a/05, 2a/08
m. ol- 32b/13
[=3]

müselmān Ar. Müslüman sözünün eski metinlerdeki şekli.
m.+lar 66a/20, 109a/04
m.+ları 75b/05
[=3]

müseyyeb Ar. Umursamaz.
m. ko- 45b/17
[=1]

müskir Ar. Sarhoş edici, sarhoşluk veren.
m. 35b/07, 82a/17
[=2]

müslimīn Ar. Müslümanlar.
m.+e (meṣāliḥ-i müslimīn) 66a/15
[=1]

müsrif Ar. İsraf eden, savurgan.
m. ol- 40a/13
[=1]

müstaġnī Ar. Sahip olduğu ile yetinen.
m.+dür 36b/03, 66a/01
m. ol- 9b/18, 91a/21, 104b/18
m. şay- 84b/16
[=6]

müstaġraḳ Ar. Dalmış, garkolmuş.
m. 6a/14
m. ol- 9b/20
[=2]

müstaḫdem Ar. Hademe, hizmetli.
m. ol- 39b/15, 77b/15
[=2]

müstaḥsen Ar. Herkes tarafından güzel kabul edilen, makbul.
m. 18b/19
[=1]

müstaʿid Ar. Yetenekli.
m. 19b/02, 44b/18
m. ol- 4a/09, 13a/20, 18b/20, 18b/20, 21a/01, 50a/04, 83b/12, 83b/17, 142a/15
[=11]

müstaḳil Ar. Bağımsız.
m.-i bi-nefsihi 3b/20
m.+ile (mevcūd-ı müstaḳil) 3b/16
m. ol- 3b/12
[=3]

müstaḳīm Ar. Düz, doğru.
m. 107a/13
m. (ġayr-ı müstaḳīm) 25a/08
m. (ḫaṭṭ-ı müstaḳīm üzerine) 25a/06
m.+den (ḫaṭṭ-ı müstaḳīm) 25a/07
m.+i (ḫaṭṭ-ı müstaḳīm) 33a/03
m.+ine (minhāc-ı müstaḳīm) 19b/01
m. it- 84b/06
m. ol- 30a/07, 103b/07
m.+üñ (ḫaṭṭ-ı müstaḳīm) 25a/07
[=10]

müstaḳṣī Ar. Bir şeyi detaylıca araştıran.
m. (naẓar-ı müstaḳṣī) 24b/13
[=1]

müstaʿmel Ar. Kullanılmış.
m. (ġayr-ı müstaʿmel) 85a/11
m. ol- 104b/03
[=2]

müstażʿaf Ar. Ezilmiş.
m. 108a/03

[=1]

müstebʿad Ar. Gerçekleşmesi uzak görülen, ihtimal verilmeyen.

m.+dur 39b/04

[=1]

müsteclib Ar. Celbeden.

m. ol- 103a/13

[=1]

müstecmiʿ Ar. Toplayan.

m.+dur 40a/01

m. ol- 9a/17, 77b/02, 110a/19, 111b/01

[=5]

müstedell Ar. Delil ile ispatlanmış.

m.+i 3b/03

m.+ile 3b/02, 3b/04

[=3]

müstedʿī Ar. Bir makama dilekçe vererek istekte bulunan, şikâyetçi veya davacı olan.

m. 32a/07, 44b/01, 45a/04

m.+dur 36a/21, 43a/06, 46a/09, 67a/12, 74a/18, 98b/16, 113a/11

m.-i faẓīḥat 62a/04

m. ol- 77b/15, 78a/11, 97b/06, 119b/13, 136b/17, 137b/05

[=17]

müstefād Ar. Faydalanılmış.

m.+dur 47a/09, 134a/08

m. ol- 18a/02, 72b/15, 101a/19

[=5]

müstefīd Ar. Faydalanan, istifade eden.

m.+lerden 137a/04

m. ol- 10b/14

[=2]

müsteftī Ar. Şer'i bir konuda yetkilisinden fetva isteyen kimse.

m.+dür 99b/19

[=1]

müsteḥaḳḳ Ar. Hak etmiş, layık.

m. 21a/01, 60a/14, 92b/19

m.+a 143a/14

m.+a (ġayr-ı müsteḥaḳḳ) 40a/12

m.+ı 40a/12

m.-ı medḥ 21b/09, 21b/10

m.-ı suḫriyyet 60a/14

m.+ına 76b/14

m.+lara 23b/18

m.+laruñ 76b/08

m. ol- 6a/20, 19a/16, 19b/02, 31a/11, 36b/02, 56b/12, 64a/03, 92a/04, 113a/09, 113a/16, 141a/20

m.+uñ 102a/11

[=24]

müstekreh Ar. İğrenç.

m. 15b/04

[=1]

müstelzim Ar. Gerektiren şey.

m. 42a/05, 84a/10, 99a/07

m. (ḫāṣṣa-ı müstelzim) 4b/01

m.+dür 38b/11, 45a/21, 61a/03, 102a/09

m. ol- 96b/17, 136b/17

[=10]

müstemir Ar. Sürekli, devamlı.

m. ol- 74b/11

m. olmak gibi 75b/20

[=2]

müstenīr Ar. Parlak, nurlandıran.

m. 10b/14

[=1]

müsteʾnis Ar. Çekingen olmayan, yakınlık gösteren.

m. ol- 63b/07

[=1]

müsterşid Ar. Bir mürşitten kendisinin irşat edilmesini isteyen kimse.

m. 44b/18

[=1]

müsteṭāb Ar. Beğenilen, güzel.

m.-ı ḥikāye 45a/03

[=1]

müstetbiʿ Ar. Kendine tabi olunmasını isteyen.

m. (seyyiʾe-i müstetbiʿ ol-) 50b/15

m.+dur 66b/16

[=2]

müstevcib Ar. İcap ettiren.

m.+dür 60a/14

m. ol- 6a/20

[=2]

müstevdiʿāt Ar. Bir şeyi emanet olarak bırakanlar.

m.+ına 45b/05

[=1]

müstevfā Ar. Eksiksiz, tam olarak alınmış.

m. 2a/17

[=1]

müstevfī Ar. Eksiksiz, tam olarak alan.

m. 83b/20

m. (baḫş-i müstevfī 24b/13

m. gel- 52a/17

[=3]

müstevfīraḳ En mükemmel, eksiksiz olan.

m.+ı (müstevfīrağı) 48a/10

[=1]

müstevlī Ar. Bir yeri istila eden.

m. ol- 17a/01, 46b/21, 69b/07

[=3]

müşābehet Ar. Benzeyiş.

m. (tamām-ı müşābehet) 27b/17

m.+den 118a/10

m. göster- 29a/18

m.+i 66a/16, 97a/15, 97a/16, 97a/20

m.+inden 66a/17

[=8]

müşābih Ar. Benzer.

m. 19a/06, 27b/04, 29a/10, 58b/19, 97a/21, 117a/02

m.+den 102b/03

m. dur- 121a/05

m.+dür 97a/17

m. ḳıl- 51a/12

m. ol- 6b/11, 27b/16, 29b/04, 31b/16, 118a/09

[=15]

müşāhede Ar. Göz ile görme.

m. 98b/15

m. (mirʾāt-ı müşāhede-i eşyā) 1b/07

m. eyle- 47a/12, 131b/11

m. it- 56b/14, 59b/21, 68b/17, 118b/09, 119b/06, 124a/02, 134b/06, 134b/07, 141a/11, 142a/02

m. itmek üzerine 9b/19

m. ol- 59b/20

m. olın- 5a/18, 135a/12

m.+si 17a/17, 6a/13

m.+si-y-ile 58b/16

m.+sinde 47b/02

m.+sinden 23a/05, 29b/11

m.+sine 107b/02

[=25]

müşāhid Ar. Müşahede eden, gören kimse.

m.+dür 18a/12

[=1]

müşākele Ar. Şekil olarak benzeme.

m.-i ẕātiyye 96b/08

m.+ler 96a/02

[=2]

müşākil Ar. Şekil olarak bir başkasına benzeyen kimse.

m. 97a/21

m.+den 102b/03

m. ol- 44b/05, 77a/21

[=4]

müşāreket Ar. Ortaklık.

m. 34a/04, 73b/02, 136a/04

m. bul- 72a/19

m.+e 1b/08, 77a/18

m.+i 4b/05, 4b/21, 17a/06, 96a/01, 106a/20

m.+i (sūʾ-i müşāreket) 78b/04

m.+i-y-ile 20a/21

m.+ile 110a/13, 110a/21

[=15]

müşārik Ar. Ortaklık eden.

m. 9a/04, 71b/01

m.+ise 4b/06

m. ol- 6b/11, 9b/07, 44b/05, 114a/14, 128b/14, 130b/19, 135a/06

[=10]

müşāvere Ar. Önemli bir konu üzerinde birçok kimse arasında yapılan fikir alış verişi, danışma.

m.+sinden şoñra 58a/19

[=1]

müşāveresüz İstişare olmadan.

m. 39b/12

[=1]

müşerref Ar. Şereflenmiş.

m. ol- 6b/20, 73a/04

[=2]

müşfiḳ Ar. Şefkatli.

m. 100b/20

[=1]

müşīr Ar. Yol gösteren, işaret eden kimse.

m.+i 126b/12

[=1]

müşkil Ar. Zor, çetin.

m. 8b/19, 14a/11, 39b/20, 44b/16, 53a/16, 57b/21, 58a/01, 83b/13, 85a/10, 128b/12

m.+dür 28b/12, 55b/11, 57b/16, 62a/14, 72a/01, 131a/12

m. ol- 19a/04, 28b/05, 43a/05, 49a/21, 53a/21, 84b/01, 86b/06, 87a/15, 98a/19, 126a/21

[=26]

müşkile Ar. Müşkil kelimesinin müennes şekli.

m.+de (māʾil-i müşkile) 53b/08

[=1]

müşkilirek En zor olan.

m.+dür 25a/19, 25b/01, 103a/16

[=3]

müşrik Ar. Allah'a ortak koşan kimse.
m.+lerdür 101a/18
[=1]
müştāḳ Ar. Çok arzu eden.
m. ol- 5a/13, 63b/14, 95a/19, 97a/21, 97b/01, 104b/17, 105a/18
[=7]
müştaḳḳ Ar. Türev, türemiş kelime.
m.+dur 91b/12, 95b/05, 132b/17
m. ol- 98a/04
[=11]
müşteheyāt Ar. İstenilen şeyler.
m.+dan 28a/12
[=1]
müştehī Ar. İsteyen, istekli.
m. 95a/06
m.+lerinden 115b/14
m.+sinden 60a/18
m.+sine 80a/15, 89a/04
m.+ye 35a/07
[=6]
müştekī Ar. Şikâyetçi.
m. ol- 99b/05
[=1]
müştemil Ar. Kapsayan, içine alan.
m. 98a/21, 101a/08
m.+dür 7b/19, 16b/11, 21a/20, 45a/09, 53b/17, 55a/21, 58a/21, 71b/06, 90b/05, 136a/16
m.+dür (fevāʾid-i keşīre-i müştemil) 45
m.+i 93a/07
m.-i kütüb-i ṭıbbiyye 52b/07
m. ol- 7b/20, 62a/02, 77b/10, 81b/09, 83a/14, 98b/03, 111b/02, 141a/17, 142a/21, 143a/21
[=25]
müşterek Ar. Ortak olan.
m. 39a/05, 122a/12, 122a/13
m. (maʿnī-i müşterek) 7a/09
m.+dür 56b/13, 99a/03
m. ol- 97a/08, 98b/21, 99a/07, 113b/06, 116b/06, 140b/04
[=12]
müşterik Ar. Ortak.
m. (ḳadr-ı müşterik) 5a/10
m. ḳıl- 69a/14
m. ol- 15a/03
[=3]
müṭālaʿa Ar. Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.
m. ḳıl- 45b/05
m.+sına 9b/16, 63a/17
m.+yı 97b/09
[=4]
müteʿaddī Ar. Saldırgan.
m. ol- 121a/09, 121a/13, 121a/16
[=3]
müteʿaddid Ar. Birçok.
m. ol- 106b/06
[=1]
müteʾaḫḫir Ar. Sonraki.
m. 72b/18, 109b/01
m.-iken 90b/09
m.+in 92b/15
m.+inüñ 20b/20
m.+ler 37b/13

m. ol- 89a/17, 89a/18
[=8]
müteʾaḫḫirīn Ar. Sonra gelenler.
m. 95b/21
m. (ḥükemā-i müteʾaḫḫirīn) 9b/04
m.+den 73a/03
m.+e 109a/20
[=4]
müteʿāḳıb Ar. Birbirini takip eden.
m. 140a/01
m. ol- 97a/03
[=2]
müteʿālī Ar. Yücelmiş.
m.+dür 16b/05
[=1]
müteʿallıḳ Ar. İlgili.
m. 34b/01
m.+dur 8a/14, 11a/11, 12b/11, 16a/04, 16a/04, 21b/03, 21b/17, 21b/18, 27b/02, 27b/02, 41b/10, 44a/08, 55a/20, 74b/01, 83b/15
m. ḳıl- 52a/20
m.+lardan 137a/10
m.+larını 139b/03
m. ol- 8b/09, 8b/09, 8b/12, 8b/13, 8b/16, 21a/15, 21a/17, 21b/01, 24b/02, 32b/08, 32b/09, 32b/09, 37b/14, 37b/16, 44a/16, 51b/14, 51b/16, 52b/18, 69a/15, 73b/15, 74b/03, 74b/07, 74b/08, 75a/03, 75a/04, 75a/06, 81a/13, 83b/19, 83b/19, 87a/21, 92b/01, 92b/02, 93a/11, 93a/15, 93b/01, 107b/02, 121b/16, 123a/10, 130a/19
[=58]
müteʿallim Ar. Öğrenci, talebe.
m. 41b/21, 101b/03
m.+lere 44b/18
m.+leri 83a/06, 142a/13
[=5]
müteʿārıż Ar. Birbirine zıt olan.
m. ol- 53b/12
[=1]
müteʿārif Ar. Bilinen, meşhur.
m. 123a/02
[=1]
müteʿarrıż Ar. Saldıran, taarruz eden.
m.+larına (ʿarż-ı müteʿarrıż) 75b/12
m.+laruñ 69b/02
[=2]
müteʿassir Ar. Zor, zahmetli.
m. ol- 1b/09
[=1]
müteʿayyin Ar. Meydanda olan.
m. ol- 18a/12
[=1]
müteʿazzir Ar. Yapılması zor olan, imkansız.
m. (kesb-i müteʿazzir ol-) 75b/19
m. (maʿīşet-i müteʿazzir) 1b/09
m.+dür 25a/14, 28b/10, 138b/15
m. ol- 8a/05, 42a/11, 53a/20, 58b/20, 80a/04, 98a/18
[=11]
mütebāyin Ar. Birbirine uymayan, zıt, aykırı.
m. 115b/06
m.+den (eṣnāf-ı mütebāyin) 32a/09
m. ol- 119b/01
[=3]

mütebāyine Ar. Mütebâyin kelimesinin müennes şekli.

m.+nüñ (aḥvāl-ı mütebāyine) 23a/15

[=1]

mütebeddil Ar. Değişen.

m. 143b/02

m. ol- 15b/01

[=2]

mütecāviz Ar. Tecavüz eden, saldıran.

m. 87a/13

m. ol- 64b/17

[=2]

müteʾeddī Ar. Utanan.

m.+lerüñ 123a/08

[=1]

müteʾellif Ar. Alışmış.

m. ol- 77a/17, 97b/01, 120a/08

[=3]

müteʾellihīn Ar. Allah'a tapınanlar.

m. (baʿżı-ı müteʾellihīn) 97a/18

[=1]

müteʾellim Ar. Elemli, kederli.

m. 13b/11

m. ol- 22b/16, 23a/06, 67b/07, 67b/19, 141b/16, 143a/17

[=7]

müteʾessif Ar. Üzüntü duyan, üzgün.

m. ol- 62a/16, 64a/13, 67b/06, 67b/19

[=4]

müteʾessir Ar. Üzüntülü.

m. ol- 13a/16, 23a/06, 49b/16, 140a/17

[=4]

müteʾezzī Ar. Eziyet çeken.

m. ol- 102b/07

[=1]

mütefāvit Ar. Farklı.

m. 20a/06, 87b/15

m.+dür 103a/18

m. ol- 11b/02, 11b/13, 113b/07

[=6]

mütefażżıl Ar. Üstün olan.

m. 40a/14, 100a/09

m. ol- 40a/12

[=3]

müteferriʿ Ar. Kollara, kısımlara, şubelere ayrılan.

m.+dur 101b/11

m. ol- 101b/10

[=2]

müteferrid Ar. Benzersiz, tek.

m. ol- 127a/10, 128a/07

[=2]

müteferriḳ Ar. Dağılmış, birbirinden ayrılmış.

m. 115b/05, 120a/15

m.+da (eşḫāṣ-ı müteferriḳ) 110a/20

m.+leri 123b/19

m. ol- 138a/21

[=4]

müteferriḳa Ar. Hesapta olmayan çeşitli masraflar için ayrılmış para.

m. (ḫavāṭır-ı müteferriḳa) 22a/19

[=1]

mütefevviḳ Ar. Üstün.

m. ol- 77b/15

[=1]

müteġallib Ar. Zorla hükmü altına alan.

m.+e 30a/08

m.+i cemīʿ 92a/01

m.+ler 59a/04, 114b/13

m.+lerüñ 69b/03

[=5]

müteġallibe Ar. Mütegallip kelimesinin müennes şekli.

m.+e 101a/05

m.+den 60b/15

[=2]

müteġayyir Ar. Başka bir şekle değişen, başkalaşan.

m. (ġayr-ı müteġayyir) 97a/11

m. (ṣābit-i ġayr-ı müteġayyir) 13b/17

m.+dür 143b/02

m. ol- 15b/01

[=4]

müteḥallī Ar. Donanmış, süslenmiş.

m. eyle- 113a/11

m. ḳıl- 1b/07

m. ol- 9b/20, 23b/16, 28b/13, 38a/08, 44b/06, 77a/13, 77b/01, 83b/18, 84b/15, 109a/02, 110a/16, 115b/16

[=14]

müteḫayyel Ar. Tahayyül edilen.

m. (şaḥm-ı müteḫayyel) 132a/06

[=1]

müteḥayyir Ar. Hayrete düşmüş, şaşırmış.

m. ol- 53b/12, 62a/15, 117b/02, 120a/14

[=4]

müteḥazzin Ar. Üzgün.

m. ol- 62a/17

[=1]

müteḳabbil Ar. Kabul eden.

m.+de (zemān-ı müteḳabbil) 61b/04

[=1]

müteḳaddim Ar. Öndeki, önde bulunan.

m. 15a/09, 72b/16, 109b/02

m.+inüñ 20b/20

m.+lerimüze 64a/21

[=5]

müteḳaddimīn Ar. Eski insanlar.

m. (ḥükemā-i müteḳaddimīn) 32b/05

m.+den 73a/03

m.+den (ḥükemā-yı müteḳaddimīn) 9a/07, 95b/08

m.+üñ (ḥükemā-i müteḳaddimīn) 17a/05

[=5]

müteḳaddir Ar. Hazırlanmış.

m. ol- 22b/14

[=1]

mütekāfī Ar. Birbirine denk olan.

m. dur- 40a/21

m. ol- 40a/21, 53a/05

[=3]

mütekebbir Ar. Kibirli.

m.+lerdendür 23a/03

m. ol- 115a/07

[=2]

mütekeffil Ar. Kefil olan.

m.+dür 107a/14

m. ol- 92a/06, 126b/02

[=3]

mütelevvin Ar. Renkli.

m. 116a/03

m. ol- 6b/13

[=2]

mütemerrid Ar. İnatçı.

m.+ler 59a/04

[=1]

mütemeşşil Ar. Kendini birine benzeten, onun gibi olan.

m. ol- 107b/14

[=1]

mütemeşşī Ar. Devam eden.

m. ol- 31b/13

[=1]

mütemettiʿ Ar. Kazanan, fayda sağlayan.

m. ol- 103a/02

[=1]

mütemmim Ar. Tamamlayan.

m.+i 20b/19, 24b/06

m.-i vücūd 101b/08

[=3]

mütenāhī Ar. Biten, sona eren.

m. (ġayr-ı mütenāhī) 25a/10, 36a/07, 45b/20, 106b/13

m.+dür (ġayr-ı mütenāhī) 24b/08, 25a/09, 46a/14

m.+ye (ġayr-ı mütenāhī) 25b/14

m.+y-ile (ziyādāt-ı ġayr-ı mütenāhī) 65a/04

[=9]

mütenāhiyye Ar. Bitme, sona erme.

m. (ʿaṭāyā-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 36b/19

m. (envāʿ-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 22a/10

m. (ġayr-ı mütenāhiyye) 25b/14

m. (reẕāyil-i ġayr-ı mütenāhiyye) 25a/05, 25b/09

m.+nüñ (aṣār-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 10b/14

m.+nüñ (eṭrāf-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 25a/13

m.+nüñ (ḥikmet-i ġayr-ı mütenāhiyye) 10a/07

m.+sinden (niʿam-ı ġayr-ı mütenāhiyye) 36a/02

[=9]

mütenāḳıża Ar. Birbirine zıt anlamındaki mütenakız kelimesinin müennes şekli.

m.+yı (umūr-ı mütenāḳıża) 133b/17

[=1]

mütenāsib Ar. Birbirine uygun.

m.+e (ḥarekāt-i ġayr-ı mütenāsib) 13b/12

[=1]

mütenāziʿ Ar. Çekişen, kavga eden.

m. 95b/06

[=1]

mütenebbih Ar. Akıllanmak, aklı başına gelmek.

m. ol- 15a/15, 50b/09, 54a/07, 54b/11, 54b/11

[=5]

müteneffir Ar. Nefret eden.

m. ol- 18b/21, 45b/04, 48a/21, 48b/15, 85b/07, 86b/20, 86b/21, 96a/08, 137a/15

[=9]

mütenevviʿ Ar. Çeşitli, türlü türlü.

m. 41b/15

m.+dur 91b/20

[=2]

müteraḳḳıb Ar. Gözeten, uman, bekleyen.

m. ol- 128b/15

[=1]

mütercem Ar. Tercüme edilmiş, başka bir dile çevrilmiş.

m. 59b/20

[=1]

müterettib Ar. Tertiplenmiş, düzene girmiş.

m. ol- 29a/04, 86a/06, 127b/18, 137a/03

[=4]

mütesāvī Ar. Eşit.

m. dur- 40a/21

m. it- 120a/21

m. ol- 40b/01, 53a/06, 114a/15

[=5]

mütesāviye Ar. Mütesâvî kelimesinin müennes şekli.

m.+ye (umūr-ı ġayr-ı mütesāviye) 33a/02

[=1]

müteşābih Ar. Benzer, birbirine benzer.

m. 20b/19, 97b/01, 108a/15, 115b/06

m. ol- 143b/21

[=5]

müteşebbih Ar. Benzeyen.

m. ol- 104b/20

[=1]

müteṭarrıḳ Ar. Görütmek, uzaklaştırmak.

m. (ıżṭırāb-ı müteṭarrıḳ ol-) 23a/16

m. ol- 16a/18, 31a/14, 46a/13, 47b/11, 58b/05, 74b/14, 87b/08, 97b/15, 104a/20

[=10]

mütevaḥḥiş AR. Korkmuş, ürkek.

m. ol- 63b/07

[=1]

mütevaḳḳī Ar. Çekinen, sakınan.

m. 42a/08, 136a/06

m.+dur 41a/17

m.+ı (kemāl-i mütevaḳḳī) 54a/19

m. ol- 13b/21, 50b/10, 52b/14, 121b/21, 140b/18

[=9]

mütevālī Ar. Peş peşe gelen, devamlı.

m. 101a/13

m. ol- 97a/02

[=2]

mütevārid Ar. Ulaşan.

m. ol- 38b/04

[=1]

mütevātir Ar. Ağızdan ağıza yayılan.

m. 17a/03, 61a/15, 87b/03, 101a/13, 128b/05

m.-i nefʿ 75b/17

m. ol- 55b/20, 81a/21

[=8]

mütevāżıʿ Ar. Alçak gönüllü.

m. 23a/03

[=1]

müteveccih Ar. Yönelen.

m. 12a/12, 95a/19

m.+dür 7a/08, 65b/19, 73b/04, 131b/21

m.+ise 126b/01

m. ḳıl- 5a/10, 42a/04, 83b/17

m. ol- 11a/15, 42b/09, 45a/19, 63b/16, 69a/17, 69b/12, 70b/10, 72a/18, 93a/08, 94a/12, 116a/05, 126a/12, 143b/14

[=23]

müteveffā Ar. Vefat etmiş olan, ölmüş.

m. ol- 64a/20, 64b/06

[=2]

müteveffir Ar. Bolluk, sayısız.

m.+dür 54a/18

[=1]

mütevellī Ar. Bir vakıf gibi kurumun yönetimi kendisine verilmiş kişi.

m.+den ġayrı 134a/20

m.+si 106a/04

[=2]

mütevellid Ar. Doğan, dünyaya gelen.

m. ol- 38b/04, 55b/03, 61b/03, 96a/20, 106b/15

[=5]

müteyaḳḳın Ar. Kesin olarak bilen.

m. ol- 12b/16

[=1]

müteyemmin Ar. Bir şeyi kutlu sayan.

m. 68b/05

[=1]

müteżādd Ar. Birbirine zıt olan, karşıt.

m.+a (aḥvāl-ı müteżādd) 133b/12

m.+laruñ 67a/21

[=2]

müteżādda Ar. Mütezad kelimesinin müennes şekli.

m.+dan 97a/12

m.+yı (ḳavī-ı müteżādda) 102b/10

[=2]

mütezāʾid Çoğalan.

m. ol- 47a/20

[=1]

müteżāʿif Ar. Kat kat artan.

m. ol- 46a/16, 47a/20

[=2]

mütezāyid Ar. Çoğalan.

m. ol- 11a/20, 15b/10, 42b/04, 42b/06, 46a/16, 98b/08, 100b/04, 111a/10

[=8]

mütlife Ar. Telef eden anlamındaki mütlif kelimesinin müennes şekli.

m. (emrāż-ı mütlife) 56b/07

[=1]

müttefiḳ Ar. Birbirleriyle aynı fikirde olan, ittifak etmiş olan.

m.+lerdür 109a/01

m. ol- 24a/08, 94a/14, 124b/02

[=4]

müttefiḳ Ar. Birleşmiş, birleşik.

m.+dür 3b/05

m. ol- 109a/02

[=2]

müttehim Ar. İtham eden, suçlayan.

m. 50b/10

m. ol- 140a/14

[=2]

muvāsāt Ar. Teselli etme, dostluk.

m. göster- 133a/21

[=1]

müveddī Ar. Geri veren, ödeyen.

m.+dür 57b/21

[=1]

müvekkil Ar. Birisini vekil tayin eden.

m.+dür 15a/10

[=1]

müyesser Ar. Kolaylaştırılmış.

m. 91a/04

m. ḳıl- 128b/02

m. ol- 33a/06, 44b/16, 56b/16, 59a/11, 71a/10, 75b/09, 76a/03, 78b/10, 87b/14,

88a/02, 91a/10, 92b/14, 93b/08, 101a/11, 107a/12, 110b/21, 121b/11, 124b/12, 128a/15, 130a/03, 131b/12, 134a/20, 136a/13, 141a/03, 141a/07

[=27]

müyūl Ar. Meyiller.

m.-ı tabīʿıyye 18b/11

[=1]

müzāḥame Ar. Zahmet ve sıkıntı verme.

m. it- 64b/21

m.+sinden 65b/08

[=2]

müzāḥamet Bk. **müzāḥame**

m. 136b/16

[=1]

müzāḥim Ar. Zahmet ve sıkıntı veren.

m. ol- 66a/08

[=1]

müzāḥime Ar. Müzahim kelimesinin müennes şekli.

m.+si (eżdād-ı müzāḥime) 46a/16

[=1]

müżāyaḳa Ar. Sıkıntı, darlık.

m. 70a/17

m.+dan 91a/04

m. göster- 47a/06, 136b/14, 136b/18

m. it- 31a/04

m.+sını 140b/02

m.+y-ıla 84a/20

[=8]

müzmin Ar. Devam edip giden, kronik.

m. 30b/06, 54b/09

[=2]

müzmine Ar. Müzmin kelimesinin müennes şekli.

m.+nüñ (ekşer-i emrāż-ı müzmine) 52a/13

[=1]

nā-ehl Far.+Ar. O işten anlamayan, işin ehli olmayan.

n.+e 28a/18, 40a/12

[=2]

nā-eymenlik Far.+T. Uğursuzluk.

n. 59a/21

[=1]

nā-maḥrem Far.+Ar. Yabancı.

n. 78a/16

n.+lerden 78a/14

n.+lere 66a/21, 78b/17, 79a/13, 79a/13

[=6]

nā-mütenāhī Ar. Sonsuz.

n. (maḥdūd-ı nā-mütenāhī) 25a/21

n.+den (himmet-i nā-mütenāhī) 12b/13

n.+den (şevḳ-ı nā-mütenāhī) 12b/15

n.+dür 55b/02

[=4]

nā-mütenāsibe Far.+Ar. Uygunsuz.

n.+ye (eşyā-yı nā-mütenāsibe) 33

[=1]

nā-ṣavāb Ar. Doğru olmayan.

n. 79a/11

[=1]

nā-ümīd Far.+Ar. Ümitsiz.

n. ol- 68b/13

[=1]

nā-ümīẕ Bk. **nā-ümīd**

n. ol- 67b/12

[=1]

nāçār Far. Çaresiz.

n. ol- 41b/07, 85a/15, 133b/11, 139b/06

n. olduḳlarından ötürü 88a/20

[=5]

nādir Ar. Az bulunur, seyrek, ender.

n. 59a/21

n. ol- 130b/06

[=2]

nāfiʿ Ar. Faydalı.

n.+dur 7a/16, 28b/10, 142b/15

n. ol- 7a/19, 9b/15, 38b/16, 67a/05, 82a/15, 97b/19, 112a/18, 122b/03, 122b/03, 131a/18

[=13]

nāfiẕ Ar. İçine işleyen, tesirli.

n. ol- 140a/14

[=1]

nāgāh Far. Ansızın, vakitsiz.

n. 31a/10, 35b/01, 47b/01, 118b/08

[=4]

naġmelü Kulağa hoş gelen şekilde, ezgili.

n. 16a/07

[=1]

naḥs Ar. Uğursuzluk.

n. 13a/17

[=1]

naḥv Ar. Söz dizimi, sentaks.

n. gibi 44a/17

[=1]

naʿīm Ar. Nimet, bolluk içinde yaşayan kimse.

n.-i ebedī 47b/18, 104b/09

n.-i ġayr-ı maḥṣūr 36b/19

[=3]

naḳd Ar. Para, akçe.

n.+dan 75b/21

[=1]

nākes Far. Alçak, aşağılık kimse.

n. 21b/11

[=1]

naḳīr Ar. Pek küçük ve önemsiz şey.

n. u ḳıṭmīr 47a/06, 140a/15

[=2]

nāḳıṣ Ar. Noksan, kusurlu.

n. 40b/03

n. (baʿżı-ı nāḳıṣ) 27a/06

n. (saʿādet-i nāḳıṣ) 10b/12

n.+dur (ictimāʿ-ı nāḳıṣ) 94a/21

n. gel- 131a/17

n. ol- 8b/18, 9a/19, 16a/12, 40b/02, 50b/21, 61a/15, 122b/07

n. olan üzerine 40b/03

n. üzerine 33a/05

[=14]

nāḳıṣa Ar. Nâkıs kelimesinin müennes şekli.

n.+dur 54b/18

n.+dur (siyāset-i nāḳıṣa) 117b/14

n.+dur (tekmīl-i ḳavī-i nāḳıṣa) 27a/18

n.+y-ıla (siyāset-i nāḳıṣa) 117b/18, 118a/04

[=5]

nāḳıṣu'l-aʿzā Ar. Uzuvları tam olmayan.

n. 8a/02

[=1]

naḳīż Ar. Karşıt, zıt.

n.+a (ṭaraf-ı naḳīż) 5a/08, 5b/21
n.+ı 123b/13
n.+ın 10a/17
[=4]

naḳḳāş Ar. Tavan ve duvarları süsleyen, kitapları ve sayfalarını resimleyen, çinileri, toprak kapları resim ve şekillerle bezeyen süsleme ustası.
n. 108a/09
[=1]

naḳl Ar. Aktarma, geçirme.
n. 74a/16
n. eyle- 7a/13
n.+ı 72b/16
n.+inüñ 74a/16
n. it- 11a/06, 11a/08, 37b/11, 63a/05, 74a/15, 79a/14, 109b/05, 116b/15, 120b/15, 126b/21, 137b/15, 138a/06, 142b/14
n. olın- 73a/02
[=18]

naḳmet Ar. Ceza, intikam.
n.+e 123a/05
[=1]

naḳṣ Ar. Noksanlık.
n. 40a/08, 60b/08, 132a/01
n.-ı cevr 122a/15
n. ol- 33a/04, 33a/10, 33a/11
[=7]

naḳş Ar. Daha çok kumaş üzerine renkli iplikler, sırma, sim gibi şeylerle el veya makinede yapılan işleme.
n.+a 108a/08
n.+larını 58b/13
[=2]

nakż Ar. Bozma, çözme.
n. it- 1b/13
[=1]

nām Far. Şan, şöhret.
n.+ıla (yüsr-i nām) 34b/21
[=1]

namāz Far. İslam dininde belli kurallara göre günde beş vakit yapılan müslümanlar üzerine farz olan ve İslam'ın beş şartından birini oluşturan ibadet.
n.+ı üzerine 98a/12
n.+ını 98a/12
[=2]

nāmūs Ar. İnsanın ahlak kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli yapan manevi duygu.
n. 33b/11, 33b/12, 40b/11, 40b/14
n. (maʿnī-i nāmūs) 33b/08
n. (ṣāḥib-i nāmūs) 92b/07, 108a/11
n. (ṣāḥib-i nāmūs-ı ḥaḳḳ) 39a/02
n.+a 33b/12, 92a/08, 123a/04, 123a/04
n.+a (ḳayd-ı nāmūs) 19a/13
n.+a (ṣāḥib-i nāmūs) 93a/01
n.+ı (ḥıfẓ-ı nāmūs) 93a/04
n.-ı ʿādil 33b/07
n.-ı aṣġar 74a/13
n.-ı ekber 33b/10, 33b/10
n.-ı ḥaḳḳ 39a/02, 123a/02
n.-ı ilāhī 19a/11, 33a/13, 33a/14, 33b/06, 33b/06, 33b/09, 33b/11, 33b/12, 34a/14, 34a/20, 34b/15, 38b/21, 39a/01, 92a/18
n.-ı ṣāliṣ 33b/10
n.-ı ṣānī 33b/10
n.+ıla 34a/19

n.+uñ 34b/01

n.+uñ (ṣāḥib-i nāmūs) 40a/18

[=40]

nāmūs-ı ilāhī Platon'un eseri.

n.+de 38b/09

[=1]

nār Ar. Ateş.

n.-ı ḥaşem 129a/19

[=1]

nās Ar. İnsanlar.

n. 33b/18

n.+a 33b/20

n.+a (evsāṭ-ı nās) 58b/01

n.+dan (muḫālaṭa-ı nās) 63a/13

[=4]

naṣāyıḥ Ar. Öğütler.

n.+uñ 18a/18

[=1]

naṣb Ar. Tayin etme, yerleştirme.

n. eyle- 80a/16

n. it- 101a/15, 120a/16

[=3]

nāṣıḥ Ar. Öğüt veren.

n.+lar 138a/05

n.+laruñ 60b/02

[=2]

naṣīb Ar. Bir kimsenin elde edebildiği, payına düşen şey.

n. 7b/17, 98b/12, 111a/02

n.+e 20b/12

n.+i 9a/07, 64b/19, 97b/17, 105b/12, 122a/14, 131b/03

n.+in 101a/03, 118b/16

n.+inden 40b/17, 122a/15

n.+ine 68a/14, 102a/09

n.+ini 57a/14

n.+leri 28b/13, 31a/06

n.+lerin 108a/18

n. ol- 28a/01

n. üzerine 20b/16

[=22]

naṣīḥat Ar. Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek amacıyla söylenen söz, öğüt.

n. it- 141b/01

[=2]

naṣr-ı seyyār Emevîler'in en son Horasan valisi.

n.+uñ 140b/13

[=1]

naṣṣ Ar. Kesin ve açık söz, hüküm.

n.-ı ḳurʾān 68a/20

[=1]

nāṭıḳ Ar. Söz söyleyen, konuşan.

n. 5a/01

n. (ʿādil-i nāṭıḳ) 33b/03, 33b/04

n. (ġayr-ı nāṭıḳ) 96a/10

n. (ḥayvān-ı ġayr-ı nāṭıḳ üzerine) 135a/02

n. (ḥayvān-ı nāṭıḳ) 135a/02

n. (ḥayy-ı nāṭıḳ-ı māyet) 63b/04

n.+a (ʿādil-i nāṭıḳ) 33b/01

n.+dan (ʿādil-i nāṭıḳ) 33b/03

[=9]

nāṭıḳa Ar. Düşünüp söyleme özelliği, konuşma gücü.

n. 116b/12, 116b/14

n. (ḳuvvet-i nāṭıḳa üzerine) 108b/16
n. (nefs-i nāṭıḳa) 3a/09, 27b/03
n.+dur (ḳuvvet-i nāṭıḳa) 20b/01
n.+dur (maʿnā-yı nāṭıḳa) 10b/08
n.+dur (nefs-i nāṭıḳa) 1b/06
n.+nuñ (nefs-i nāṭıḳa) 17a/06, 20b/08
n.+sın (nefs-i nāṭıḳa) 8a/06
n.+sınuñ (nefs-i nāṭıḳa) 6b/16
n.+ya 116b/14
n.+ya (nefs-i nāṭıḳa) 22a/01
n.+ya (şehvet-i nefs-i nāṭıḳa) 22a/04
[=15]

nāyib Ar. Vekil.
n.+idür 77a/10
n.+lerinüñ 47a/15
[=2]

nāz Far. Cilve.
n. 66b/07
[=1]

naẓar Ar. Bakma, bakış.
n. 6a/21, 11b/07, 49a/13, 78b/14, 94a/05, 99b/06, 111a/03, 125a/07, 132a/03, 132a/06
n. (diḳḳat-ı naẓar) 111a/02
n. (ehl-i naẓar-ı fikr) 47a/18
n. (ḳaṭʿ-ı naẓar it-) 62b/13, 73a/13, 131a/05
n.+a 21b/01, 45a/17, 51b/16, 74b/03
n.+da 94b/19, 121b/16, 135a/13
n.+da (bādī-i naẓar) 24b/11
n.+da (nefs-i naẓar) 22a/18
n.+dan 79a/13, 87b/01, 122a/11
n.+dan (ḥadd-i naẓar) 51b/14
n.+dan (terk-i naẓar) 38b/02
n.+dur 93a/08
n. eyle- 9b/04, 36b/18, 136a/03
n.+ı 13a/08, 29a/08, 31b/12, 47b/02, 58b/14, 73a/15, 87a/21, 93a/12, 93a/15, 94a/06, 94a/07, 94a/15, 109a/18, 122a/01
n.+ı (diḳḳat-ı naẓar) 136b/02
n.+ı-y-ıla 48b/06, 73a/04
n.-ı başīret 15b/12, 97b/09
n.-ı daḳīḳ 45b/05, 118a/17
n.-ı evvel 15a/19
n.-ı feylesof 8b/06
n.+ı gibi 94a/08
n.-ı ḥikmet 68b/13
n.-ı iʿtibār 18b/14
n.-ı kāẕib 132a/03
n.-ı meʾünet 45b/02
n.-ı müctemiʿ ol- 136a/19
n.-ı mühendis gibi 34a/09
n.-ı müstaḳṣī 24b/13
n.-ı ṣādıḳ 132a/03
n.-ı ṣāfī 133a/06
n.-ı umūr 21b/03
n.+ıla 10a/07, 129b/01
n.+ına 82b/18, 127a/01, 127b/20
n.+ında 76b/12, 78a/02, 78b/18, 81a/17, 83a/12, 132a/17, 135a/07, 137b/17
n.+ından 66b/07
n. it- 8a/19, 13a/05, 13a/06, 47a/14, 47a/16, 48b/06, 55a/16, 57b/01, 58b/18, 69a/05, 72b/05, 73a/05, 74b/05, 78b/12, 78b/17, 79a/14, 83a/16, 83b/09, 84a/13, 86b/14, 86b/17, 93a/11, 93a/12, 118a/05, 119a/12, 120a/19, 121a/02, 121b/14, 121b/15, 124a/03, 125a/02, 127b/02,

131b/06, 133a/03, 133a/12, 133a/19, 142a/14

n.+lara 27a/06, 118a/12

n.+lardan 131b/21

n.+larında 79a/20

n. ol- 16b/05

n.+uñ 20b/02, 21b/01, 51b/17

[=126]

naẓarī Ar. Uygulamaya çıkmamış olan, teorik.

n. 22a/01

[=1]

naẓariyyāt Ar. Teoriler, kuramlar.

n.+da 51b/18

n.+dan (ḳabīl-i naẓariyyāt) 45a/12

[=2]

naẓariyye Ar. Uygulamaya ait olmayan, düşüncede kalan soyut bilgi.

n. 21a/19

n. (ḥikmet-i naẓariyye) 55a/20

n. (ḳuvvet-i naẓariyye) 53b/04

n.+de (ḥikmet-i naẓariyye) 16b/14

n.+de (ḳuvvet-i naẓariyye) 52a/14

n.+de (ʿulūm-ı naẓariyye) 19b/09

n.+den (tehẕīb-i ḳuvvet-i naẓariyye) 21a/12

n.+nüñ (ḳuvvet-i naẓariyye) 43b/15

n.+ye (ḥikmet-i naẓariyye) 83b/06

n.+ye (ḳuvvet-i naẓariyye) 27b/01, 21a/07, 55a/20

[=12]

naẓarlu Bakışlı, bakışa sahip olan.

n.+lar 108a/02

[=1]

naẓāyir Ar. Nazireler.

n.+ine 49b/18

[=1]

nāẓır Ar. Nazar eden, bakan.

n.+da 94a/14

[=1]

naẓīr Ar. Benzer.

n. eyle- 4b/15

n. getür- 25a/18

n.+in 58b/08

[=3]

naẓīre Ar. Bir söze, davranışa karşılık söylenen söz veya yapılan davranış.

n. (taṣarruf-ı naẓīre) 21b/03

[=1]

naẓm Ar. Vezinli söz dizisi.

n.+a 57a/01

[=1]

ne 1. Hangi anlamında sıfat.

n. 2a/19, 2a/19, 2b/02, 2b/04, 3a/01, 3a/11, 3a/12, 3a/17, 3a/17, 4b/11, 5a/20, 5a/21, 5a/21, 6a/11, 8a/18, 8b/19, 10b/16, 11a/16, 11b/06, 11b/06, 11b/09, 13a/20, 14a/01, 15a/11, 15a/11, 16a/13, 17a/11, 17b/07, 19a/02, 21a/11, 22a/21, 22b/03, 23b/06, 25a/03, 25b/07, 27a/07, 28a/16, 29a/04, 29a/06, 29a/13, 29a/21, 29b/13, 31a/09, 31b/11, 32b/04, 33b/08, 34b/13, 35a/14, 36b/12, 36b/20, 42a/15, 43a/12, 44a/18, 44b/19, 46a/04, 46a/06, 46b/05, 47a/02, 47a/16, 47b/05, 47b/20, 47b/21, 48a/12, 48a/12, 49a/18, 56a/02, 56a/12, 56b/21, 57a/20, 57b/01, 59b/07, 59b/10, 59b/11, 60a/20, 62a/16, 62b/09, 62b/14,

64a/09, 64a/11, 64b/10, 64b/15, 67a/10, 68b/08, 68b/15, 69a/15, 74b/13, 75a/05, 76a/17, 76a/19, 76b/02, 77b/13, 83b/11, 83b/11, 83b/20, 85a/09, 85b/09, 86a/12, 86a/19, 86b/18, 87b/19, 88a/02, 88a/16, 93b/18, 95a/04, 96b/17, 97b/15, 97b/16, 100a/16, 101b/21, 104a/09, 104a/21, 105a/19, 111b/09, 112b/20, 113a/12, 114a/10, 115b/01, 115b/11, 116a/13, 117b/21, 118a/04, 118b/07, 118b/11, 121a/10, 122a/14, 125a/20, 126b/01, 126b/03, 126b/07, 126b/16, 128a/05, 128a/09, 129a/01, 129b/07, 130a/02, 130a/03, 131a/19, 131b/16, 132a/02, 133a/04, 133a/13, 133a/20, 134b/20, 136a/05, 137a/10, 137a/11, 137a/12, 138b/12, 139a/13, 139b/05, 140b/16, 141a/19, 141b/05, 143a/11, 143b/05, 143b/05, 143b/15

[=157]

2. Hangi şey anlamında zamir.

n. 71b/14

n. (her ne) 3b/09, 8b/04, 80b/04, 80b/04, 81a/01

n.+de-y-idügi 6b/01

n.+dedür 2b/03, 2b/21

n.+dür 62a/11, 62b/04, 69b/16, 74a/02, 84b/05

n.+nüñ üzerine 19a/21

n.+y-idüñ 143a/11

n.+ye 2b/21, 113a/16

n.+yi 45b/17, 115b/09

[=20]

3. Şartlı birleşik cümlelerde şart anlamı taşıyan cümlelerin başına gelir.

n. ḫōd 3a/12, 6a/12, 10b/16, 11a/02, 11a/03, 11a/04, 11b/07, 11b/07, 11b/08, 11b/08, 12b/07, 12b/08, 12b/08, 12b/09, 13a/20, 13a/21, 17a/11, 22a/21, 26a/06, 29a/05, 31a/10, 43a/12, 47a/02, 59b/10, 59b/10, 68b/08, 68b/15, 76b/02, 77b/13, 85a/09, 86a/13, 86a/19, 88a/17, 96b/17, 97b/16, 104a/21, 105a/19, 114a/10, 115b/11, 121a/11, 137a/11, 137a/11, 139a/13, 141a/19, 143b/15

[=46]

nebāt Ar. Bitki.

n. 90a/02

n. (eṣnāf-ı nebāt) 4b/19

n.+uñ 89b/13, 90b/01, 90b/05

[=5]

nebātāt Ar. Bitkiler.

n. 19b/20

n.+a 90a/11

n.+uñ 5a/06, 132a/17

[=4]

nebī Ar. Peygamber.

n.-i mürsel 6a/07

[=1]

necābet Ar. Soyluluk, asalet.

n.+ine 81a/04

[=1]

necāḥ Ar. İstediğine kavuşma, kurtuluşa erme.

n.+a 76b/11, 114a/03, 118b/05

[=3]

necāset Ar. Pislik.

n.-i cism 9a/09
[=1]
necāt Ar. Kurtulma, halas.
n. 10b/18, 128b/02, 141a/09
n. bul- 63b/12, 76b/21, 128a/02
[=6]
neccār Ar. Marangoz.
n. 33a/18, 33a/19, 43a/12, 68a/15
n.+a 33a/19
n.+ıla 25b/13, 34a/07
n.+uñ 32b/16
[=8]
necdet Ar. Yiğitlik, kahramanlık.
n. 22b/09
n.+dür 22b/05
[=2]
necis Ar. Pis.
n.+ler 60a/09
[=1]
nedāmet Ar. Pişmanlık.
n. 10a/21, 16a/20, 60b/02
n.+den 24a/16
n.+dür 56a/19
n.+ler-ile 46a/08
n. ol- 103a/01
[=7]
nedāvet Ar. Islaklık, yaşlık.
n.+den 5b/16
[=1]
nedīm Ar. Sohbet arkadaşı olan kimse.
n.+lerinden 60b/18
n.+lerüñ 67a/01
[=2]
nedīme Ar. Arkadaş.
n.+lerden 118b/08
[=1]
nedret Ar. Azlık.
n.+ile 56b/09, 90b/07, 97a/04, 127a/17
[=4]
nefʿ Ar. Fayda.
n. 96a/19, 96b/05, 96b/06, 103b/05, 114b/19, 127b/17, 127b/18, 140b/16
n.+a (ʿumūm-ı nefʿ) 52a/16
n.+dur 104a/07
n.+ı 23b/11, 44a/12, 74b/11, 113a/08, 142b/20
n.+ı (mütevātir-i nefʿ) 75b/17
n.+ıla 96b/11
n.+ına 12b/04
n.+ınuñ 74b/10
n.-i ḫayyir 44a/20
n. ol- 35a/14
n.+uñ 96b/17, 113b/02
[=23]
nefād Ar. Bitme, yok olma.
n.-ı emr gibi 7b/11
[=1]
nefāset Ar. Güzel, nefis nitelikte olma.
n.+de 11b/20
[=1]
nefāyis Ar. Kıymetli, nefis ve güzel şeyler.
n. (aʿẓam-ı nefāyis) 16a/08
n. (ṭaleb-i nefāyis) 58a/20
n.+i 56a/17
n.+inüñ 131a/16
n.+üñ 59a/08, 59a/20, 131a/14
[=7]
neferāt Ar. Fertler.

n.+a (neferāda) 130a/17

[=1]

nefīs Ar. Çok beğenilen.

n. 4a/21, 48b/08, 58b/02

[=3]

nefīse Ar. Herkesçe beğenilen şey.

n. (cevāhir-i nefīse-i bāḳıye-i ẕātiyye) 4

n.+yi (aḥcār-ı nefīse) 59a/10

[=2]

nefret Ar. Bir şeyi beğenmemekten, kötü bulmaktan doğan itici duygu, tiksenme.

n. 86b/05, 96a/12

n.+i gibi 96a/08

n.+ine 96a/10

n.+ini 75a/11

n. it- 102a/20

n. itdür- 80a/10

n. ol- 101a/06

n. ṭut- 87a/07

[=9]

nefs Ar. Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği.

n. 2b/13, 4a/18, 6a/06, 21a/21, 22b/09, 22b/19, 22b/20, 23a/05, 23a/10, 23a/14, 23a/16, 23a/18, 23a/19, 23a/20, 23b/01, 23b/17, 29a/15, 38b/11, 45a/15, 45a/17, 49a/16, 49b/07, 52b/05, 53b/18, 54b/07, 54b/14, 55a/06, 56b/11, 61b/03, 63a/18, 63b/20, 101b/19, 104b/07

n. (beẕl-i nefs it-) 77a/12

n. (cevher-i nefs-i şerīf) 107a/21

n. (eṣer-i nefs ol-) 63b/19

n. (ḥāl-ı nefs) 11a/18

n. (ḫalḳ-ı nefs-i insānī) 2b/20

n. (hevā-yı nefs) 30a/20, 66a/21

n. (ḫulḳ-ı nefs-i ḥayvānī) 17a/05

n. (ḫulḳ-ı nefs-i insānī) 2b/01

n. (ḳıvām-ı nefs) 122b/21

n. (kibr-i nefs) 22b/07

n. (maṭlūb-ı cevheriyye-i nefs) 3b/09

n. (muḥasebe-i nefs it-) 143a/07

n. (şehvet-i nefs-i nāṭıḳa) 22a/04

n. (taʿab-ı nefs) 46a/14

n.+de 44b/05, 52a/16, 56b/11, 61a/10

n.+de (feżāyil-i nefs) 11a/05

n.+den 2b/15, 16b/13, 28a/17, 49b/05

n.+den (eczā-ı nefs) 38b/10

n.+den (ḥayyiz-i nefs) 75a/02

n.+den (ḥuẓūẓ-ı nefs) 63a/16

n.+den (taʿdīl-i nefs) 41a/18

n.+dür 4a/06, 27b/16, 61a/04, 69b/02

n.+e 2b/08, 3a/11, 7b/16, 11a/10, 20b/13, 22a/16, 22a/17, 22b/02, 22b/13, 22b/15, 23a/14, 23b/02, 23b/10, 23b/12, 23b/14, 23b/15, 26b/12, 31b/13, 37a/08, 38b/02, 44b/15, 45a/13, 52b/06, 59b/03, 61a/14, 64b/09, 66b/15, 101a/13, 107b/03, 107b/07

n.+e (envāʿ-ı emrāż-ı nefs) 27a/14

n.+e (sebeb-i nefs) 16b/17

n.+i 2b/08, 2b/13, 2b/18, 2b/19, 7b/17, 8a/04, 9a/08, 11b/18, 13b/15, 30a/02, 30a/19, 38b/03, 43a/04, 44b/15, 49b/03, 50b/10, 50b/19, 63b/13, 76a/05, 81a/05, 81a/10, 83a/18, 102a/16, 103a/01, 128a/20, 142b/07, 143a/21

n.+i (ṣıḥḥat-ı nefs) 45b/19

n.+i-y-içün 104a/09

n.+i-y-ile 112b/01, 115b/01, 124b/04

n.-i ādem 2b/14
n.-i ʿaḳıl 14b/05
n.-i ʿaḳıla 20b/11, 20b/12, 20b/15, 20b/16
n.-i behīmī 20b/05, 20b/14
n.-i cevher 62b/01
n.-i emr 55a/07, 70a/13
n.-i fāżıla 14b/09
n.-i fażīlet 12b/05, 27a/07
n.-i fiʿlden ötürü 12b/03
n.-i ġażabī 14b/04
n.-i ġażabiyye 22a/01
n.-i ḫayr-içün 12b/06
n.-i ḥayvānī 48b/04
n.-i ḥayvānī-i fānī 21b/16
n.-i ḥayvāniyye 49a/01
n.-i hevā 22a/05
n.-i insānī 2a/20, 2b/02, 2b/21, 3a/08, 3a/09, 4a/06, 4a/19, 6a/21, 20a/19, 52a/19
n.-i insāniyye 2a/19, 5b/11, 6b/03, 51b/07, 78b/13, 107a/16
n.-i ḳādir ol- 23b/03
n.-i ḳaṭʿ 4b/05
n.-i kemāl 3a/01
n.-i kerāmet 22b/07
n.-i meleke-i bāḳī 21b/18
n.-i melekī 20b/01
n.-i menfaʿat 127b/14
n.-i mesāvī 51a/05
n.-i muʿāvenet ol- 89b/11
n.-i nāṭıḳa 1b/06, 3a/09, 6b/16, 8a/06, 17a/06, 20b/08, 22a/01, 27b/03
n.-i naẓar 22a/18
n.-i reẕāʾil 5b/08
n.-i sebūʿī 20b/03, 20b/11
n.-i ṭaraf 61a/21
n.-i vāḥide gibi 110a/13
n.-i ẕāt 12b/16
n. içün 88b/17
n.+idür 12a/07
n.+ile 122b/21, 135a/15, 142a/10
n.+ile (ḫasāset-i nefs) 10a/12, 10b/06
n.+ile (istiṭābet-i nefs) 44b/14
n.+ile (tavassuṭ-ı nefs) 63b/20
n.+ile (ṭayyib-i nefs) 76b/01, 126a/13
n.+ile (tavassuṭ-ı nefs) 63b/21
n.+inde 7a/05, 20a/18, 25b/02, 29a/07, 36b/14, 41a/05, 43a/20, 54a/15, 61b/17, 102a/18, 102b/09, 108b/21, 141a/07
n.+inden 49b/03, 102b/01, 102b/02
n.+ine 2b/16, 31a/14, 37b/04, 39b/05, 39b/06, 58a/02, 59b/08, 62a/01, 82a/18, 82b/19, 102b/03, 104a/06, 104a/08, 117b/17, 123a/10, 140b/10
n.+ini 23a/02, 28b/16, 49b/12, 50a/07, 58a/08, 61a/17, 68a/05, 76a/20, 80a/05, 104a/05, 129a/07
n.+inü 50b/02
n.+inüñ 50a/12, 50a/21, 50b/01, 117b/19, 127b/04, 128a/06, 134b/04
n.+ler 116b/06
n.+lere 119a/11
n.+leri 45b/13
n.+lerinde 114a/20, 141a/03
n.+lerine 114b/03, 140b/10
n.+lerüñ 45b/16
n.+leriñüzde 57a/06
n.+üme 125b/08

n.+ümi 101b/19

n.+üñ 2b/05, 2b/06, 2b/07, 3a/13, 3a/14, 3a/14, 6b/01, 8a/06, 16b/12, 20b/07, 21a/06, 22b/05, 22b/11, 23a/11, 27b/11, 42b/04, 44b/03, 44b/09, 45a/11, 46a/05, 48b/17, 50a/04, 50a/09, 50a/10, 51a/03, 51b/05, 51b/18, 52a/10, 52b/01, 52b/08, 52b/20, 53a/15, 53b/01, 53b/01, 53b/09, 55a/15, 55b/05, 60a/15, 61a/04, 61a/06, 62a/11, 62a/19, 62b/02, 62b/19, 63b/18, 64a/05, 65b/20, 66b/19, 74b/19, 81a/17, 102a/03, 104a/17, 107b/04

n.+üñ (cevher-i nefs) 9a/12

n.+üñ (maṭlūb-ı vücūd-ı nefs) 3a/18

[=320]

nefsānī Ar. Nefse ait.

n. 7b/04, 8a/12, 41b/19, 52a/18, 114a/10

n. (ʿalāyıḳ-ı nefsānī) 63b/08

n. (fażīlet-i nefsānī) 41a/03

n. (meleke-i nefsānī) 41a/03

n. (saʿādet-i nefsānī) 8a/13, 44a/09

n.+den (ḫuẕūẕ-ı nefsānī) 11b/09

n.+dür (elem-i nefsānī) 67a/15

n.+dür (saʿādet-i nefsānī) 44a/07

n. ol- 114a/09

[=14]

nefsāniyye Ar. Nefsanî kelimesinin müennes şekli.

n. (heyʾet-i nefsāniyye) 31b/13, 39a/06

n. (ḳavī-i nefsāniyye) 104b/07

n. (leẕẕāt-ı nefsāniyye) 7b/09

n.+de (emrāż-ı nefsāniyye) 52b/12

n.+den (aʿrāż-ı nefsāniyye) 62b/18

n.+den (ḳavī-i nefsāniyye) 105a/13

n.+den (keyfiyyāt-ı nefsāniyye) 16b/14, 16b/16

n.+den (şehevāt-ı nefsāniyye) 63a/12

n.+dür (aʿẓam-ı emrāż-ı nefsāniyye) 60b/20

n.+dür (fażīlet-i nefsāniyye) 40b/19

n.+dür (heyʾet-i nefsāniyye) 38b/20, 40b/19

n.+nüñ (emrāż-ı nefsāniyye) 53a/19

n.+nüñ (ḳavī-i nefsāniyye) 31b/08, 118a/15

n.+sini (ʿavārıż-ı nefsāniyye) 12b/11

n.+ye (leẕẕāt-ı nefsāniyye) 5a/17

n.+ye (melāẕ-ı nefsāniyye) 63b/14

n.+yi (heyʾet-i nefsāniyye) 40b/20

[=21]

nefy Ar. Uzaklaştırma.

n. 53b/11

n.+ini 107b/16

[=2]

nehb Ar. Çapul, yağma.

n.+den 56b/17

[=1]

nehy Ar. Birini bir şeyden alıkoyma, engelleme.

n. (emr u nehy) 126b/18

n.+ine 78a/02

n.+lerine 126a/15

n. ol- 82a/18

[=4]

neḳāyiṣ Ar. Noksanlıklar.

n.+den 5b/08

[=1]

nekbet Ar. Bahtsızlık.

n.+ile 35a/15
n.+ler 75b/20, 126a/16
[=3]
nemā Ar. Gelişme, artma, çoğalma.
n. 2b/08, 71b/18
n. bul- 16a/14
n.+da (evvel-i nemā) 43a/04
[=4]
nemīme Ar. Dedikoduculuk.
n. 104a/21
n.+den 85b/06
n.+ler 138a/21
n.+si 138a/13
n.+sinden 138a/12
n.+ye 70b/19
[=6]
nemmām Ar. Fitne çıkarıcı, ara bozucu kimse.
n. 137b/11
n.+ı 137b/18
n.+uñ 138a/13
[=3]
nemmāmlıḳ Laf taşıyıcılık.
n. 29a/01
[=1]
nemmāmlik Bk. **nemmāmlıḳ**
n. eyle- 35a/12
[=1]
neṣāyiḥ Ar. Öğütler.
n.+i-y-ile 109b/16
n.+üñ 105b/16
[=2]
neseb Ar. Soy.
n. 77b/01, 118a/12, 118a/14, 118b/19
n.+de 32a/02
n.+dür 118a/12
n.+e 81a/12
n.-i ġınā 77b/04
n.+ile 56b/17, 78b/03, 82b/10
n.+ile (şeref-i neseb) 21a/02, 34b/19
n.+leriñüz-ile 57a/06
[=14]
nesīm Ar. Hafif hafif esen hoş rüzgâr.
n.+inden 69a/10
[=1]
nesl Ar. Soy.
n. (ṭaleb-i nesl) 77a/07, 78b/06
n.+de 77a/19
n.+de (ḥıfẓ-ı nesl) 54a/17
n.+den (ḥıfẓ-ı nesl) 52a/08
n.+inden 64b/05
[=6]
nesne Belli bir ağırlığı, maddesi olan her türlü cansız varlık, şey.
n. 5a/10, 5b/16, 7a/03, 8b/05, 9b/07, 9b/12, 9b/13, 11a/01, 11a/20, 11b/19, 12a/06, 12b/16, 14b/07, 15a/11, 16b/14, 16b/15, 17a/13, 17a/14, 18b/02, 22b/16, 25a/08, 27b/19, 28a/19, 31b/06, 32a/01, 32a/05, 32a/17, 33a/08, 34a/21, 36b/11, 37b/09, 37b/17, 40b/18, 43a/08, 43b/12, 47a/21, 47b/21, 48a/01, 49a/14, 49b/01, 50b/21, 55a/12, 55b/10, 55b/12, 57a/04, 58b/02, 59a/17, 60b/03, 62a/05, 62b/16, 64a/06, 64a/07, 67b/15, 76b/12, 77a/06, 78a/08, 79b/08, 79b/20, 81a/15, 81a/16, 83b/07, 85a/01, 85a/15, 86b/02, 87b/17, 88a/21, 89b/12, 91a/06, 97b/20, 103a/08,

105a/19, 110b/11, 111b/11, 113a/07, 119a/03, 123b/02, 124a/09, 124a/19, 127a/16, 127b/03, 127b/05, 128a/07, 128a/11, 129b/04, 130b/06, 133b/05, 133b/18, 135a/17, 137a/13, 140b/02, 142b/20, 143b/20

n. (sehl-i nesne) 14a/11

n.+de 17a/07, 26a/06, 26a/07, 33a/12, 38b/16, 38b/17, 39a/05, 39a/05, 45a/06, 50b/10, 51b/14, 51b/16, 61b/20, 68a/11, 79b/12, 95b/19, 99a/09, 106a/19, 127b/15, 128a/10, 137a/20, 143a/07, 143a/19, 144a/13

n.+den 3b/01, 5b/12, 26a/10, 26b/19, 31a/10, 45b/11, 46b/19, 47a/02, 50a/17, 61a/12, 67b/04, 76a/04, 76a/13, 79a/02, 79b/15, 79b/21, 81a/05, 89b/06, 94b/17, 104b/14, 108a/14, 110a/18, 119a/08, 125b/17, 126b/17, 128a/20, 129a/09, 131a/15, 136a/11, 139a/10, 143a/14

n.+den ġayrı 34a/21

n.+den ötürü 7a/20, 11b/12, 11b/20, 12a/06, 12a/09, 110b/20

n.+dür 2b/02, 2b/04, 3a/01, 3a/01, 13b/17, 16b/17, 25a/20, 35b/10, 35b/16, 35b/18, 37b/21, 41b/13, 61a/06, 75a/06, 75a/09, 75a/10, 75a/11, 77b/21, 78a/14, 79a/21, 85b/09, 97a/11, 110b/03, 140a/05

n. gibi 6a/18, 76a/20

n.-i tenāvül 35b/07

n.+ile 120a/07

n. it- 121b/13

n.+ler 3a/02, 7b/03, 9b/15, 16b/01, 27a/20, 46a/12, 49b/06, 87b/08, 97a/21, 102b/05, 108a/21, 115b/07, 123b/04, 125a/03

n.+ler (mıḳdār-ı nesne) 10a/16

n.+ler-ile 24a/18, 78a/11, 102b/15, 116a/03, 118a/02, 141a/16

n.+ler gibi 76a/18

n.+lerde 21a/16, 23a/04, 31b/10, 102b/08, 128b/07

n.+lerden 5b/10, 23b/20, 23b/21, 25b/16, 28b/19, 29a/13, 42b/01, 49b/16, 73b/18, 111b/12, 132a/02, 134a/16

n.+lerden ötürü 12a/20

n.+lerdür 7a/19

n.+lere 7a/16, 29a/20, 30b/03, 31a/08, 34a/03, 47b/04, 69b/09, 78b/14, 78b/16, 79a/15, 81b/04, 97b/03

n.+leri 8a/13, 51a/06, 59a/05, 59b/17, 111b/04, 111b/05

n.+leri (ġayr-ı nesne) 16b/02

n.+lerün 34a/04

n.+lerüñ 43a/07, 67a/04, 97a/20, 112b/05, 123b/03

n.+lerüñ üzerine 114b/14

n.+nüñ 3a/12, 8a/17, 19b/12, 24b/02, 25b/02, 26b/18, 26b/21, 33a/09, 37a/03, 41b/21, 44b/03, 44b/05, 46b/20, 50b/20, 51a/01, 51a/20, 58b/06, 61b/09, 64a/02, 67a/20, 67b/15, 68a/04, 69b/01, 76b/09, 90a/08, 94b/21, 95a/01, 98a/05, 99b/13, 100a/03, 108a/06, 119b/12, 123b/20, 131a/18, 136a/01, 137a/09

n.+nüñ (baʿżı-ı nesne) 23b/19

n.+nüñ üzerine 123b/11

n. üzerine 48b/07, 50b/08, 68a/03, 68a/03, 125b/11

n.+y-idügin 67b/01

n.+y-ile 4a/13, 16b/03, 19a/17, 31a/15, 33a/15, 50b/01, 76b/07, 81b/06, 89b/07, 95b/17, 104b/19, 128a/07, 141a/20

n.+ye 2a/18, 2b/11, 4a/18, 11a/11, 11a/15, 11b/08, 12a/02, 12a/12, 14a/20, 19b/15, 19b/16, 20b/09, 23a/19, 26a/09, 35b/05, 39b/06, 39b/13, 42b/01, 46a/10, 46b/14, 46b/21, 48a/03, 49b/13, 61b/06, 64a/02, 64a/14, 67a/02, 67b/01, 67b/04, 68b/01, 69b/12, 69b/17, 69b/18, 75b/15, 79b/07, 81a/05, 81b/10, 81b/14, 82b/03, 86b/20, 88a/04, 89b/09, 90b/03, 92a/11, 99b/13, 102b/04, 104a/16, 107b/02, 111a/19, 115b/17, 116a/16, 124a/09, 126b/18, 127b/02, 128a/12, 129a/07, 129b/01, 130b/03, 132a/19, 135a/19, 142a/21, 143b/05

n.+yi 5b/04, 6a/07, 6a/11, 15a/12, 18b/18, 18b/19, 24a/06, 25b/14, 26b/04, 39a/18, 39b/06, 40a/10, 40a/15, 40a/16, 42a/02, 43a/10, 48b/13, 48b/20, 63b/08, 65a/10, 65a/16, 67b/14, 67b/17, 67b/17, 70b/16, 73b/18, 74a/15, 74b/03, 76b/01, 76b/02, 76b/05, 83b/19, 84b/10, 86b/18, 87a/21, 88a/18, 101a/07, 102a/21, 107b/06, 110a/08, 110a/18, 111b/10, 127b/03, 128a/09, 128a/09, 129a/12, 129a/12, 131a/04, 135b/15, 135b/21, 137a/08, 140b/01, 142a/11, 142b/02, 143a/03, 143b/01

n.+yi (baʿżı-ı nesne) 23b/20

[=427]

nesnesüz Bir şey olmadan.

n. 33b/06

[=1]

neşāṭ Ar. Neşe.

n. 31a/15, 82a/15, 84a/10

n.+dur 38a/14

n.+ı 15a/08

n.+ıla 69b/16

n.+uñ 65a/19

[=7]

neşr Ar. Yayma.

n. 129a/11

n.-i şenādan ġayrı 36b/04

n. it- 135a/04, 140a/17

n. itmezden öñden 140a/19

[=5]

neşv Ar. Büyüme, gelişme.

n.+de (ibtidā-i neşv) 43a/03

[=1]

neşvünemā Far.+Ar. Gelişme, gelişim.

n. 71b/18

n.+sı-y-ıla 100b/04

n.+sında (evvel-i neşvünemā) 81b/02

[=3]

netāyic Ar. Neticeler.

n.+inden 19a/21

n.+üñ (istiḫrāc-ı netāyic) 22a/14

n.+üñ (istinbāṭ-ı netāyic) 26b/12

[=3]

netīce Ar. Sonuç.

n.-i ihmāl 38a/15

n.+si 19b/18, 133b/21

n.+sidür 5a/14

[=4]

neʿūẕü bi'llāhi minh Ar. Tehlikeli bir durum karşısında, "Allah'a sığındık, Allah korusun" anlamında kullanılır.

n. 45b/01, 67a/13

[=2]

nevʿ Ar. Tür, cins.

n. 2a/18, 26b/06, 37b/09, 53a/14, 53b/06, 53b/06, 53b/07, 54a/04, 60a/15, 72b/08, 75a/04, 75a/05, 75a/07, 75a/14, 87a/12, 97a/16, 108b/07, 112a/18

n. (beḳā-i nevʿ-ı insān içün) 1b/14

n. (ḳāffe-i nevʿ) 45a/01

n. (muḳteżī-i nevʿ-ı tevaḥḥud) 72a/05

n.+a 25b/19, 92a/04, 96b/02, 97b/04, 99b/08, 138b/08, 139a/12

n.+a (muḥāfaẓa-i nevʿ) 42b/12

n.+da 13a/01, 20a/04, 35a/03, 37b/14, 42b/07, 51b/07, 64a/07, 72b/16, 91b/03, 92a/09, 93a/18, 130a/16

n.+da (beḳā-ı nevʿ) 90b/12

n.+da (ḥıfẓ-ı nevʿ) 66a/13, 90a/21, 90b/05

n.+da (maṣlaḥat-ı nevʿ) 94a/14

n.+da (tebaḳḳıye-i nevʿ) 49a/09

n.+dan 106b/05, 112a/11, 117b/12, 122b/02, 137a/13, 139a/05

n.+dan (ebnā-ı nevʿ) 109b/12

n.+dan (efrād-ı nevʿ) 93b/05

n.+dur 6b/15, 15a/19, 21b/21, 22b/04, 23a/07, 23b/07, 24a/01, 34a/14, 53b/05, 55b/03, 56b/04, 62b/17, 62b/18, 70a/17, 70b/09, 74b/21, 75a/08, 96a/15, 96b/18, 106b/06, 111a/15, 111b/07, 128a/07, 139b/10

n.+ı 25b/04, 31b/01, 42b/09, 53a/04, 54a/06, 71b/11, 84b/16, 90a/16, 92b/04, 112a/10, 113a/03

n.+ı (ḫāṣṣıyyet-i nevʿ) 70b/17

n.+ı-y-ıla (ebnā-ı nevʿ) 98a/07

n.-ı āḫar 112a/11, 122b/02

n.-ı beşer 10a/10

n.-ı evvel 136a/05

n.-ı ḫavf 62a/08

n.-ı insān 17b/01, 19b/08, 20a/03, 20a/10, 28a/10, 38a/04, 38a/12, 38b/12, 52a/04, 53b/21, 71a/09, 74a/06, 74b/03, 90b/10, 91a/14, 91b/11, 93a/18, 94b/17, 96a/12

n.-ı insānī 10a/08

n.-ı kemāl 20a/13

n.-ı ḳudret 36a/04

n.-ı menfaʿat 136a/06

n.-ı mertebe 11a/20

n.-ı vuḳūf 100b/08

n.+ıla 52b/20, 90b/01, 90b/07, 94a/21, 117a/12, 124a/16, 128a/15

n.+ıla (iḫtiyāc-ı nevʿ) 90a/10

n.+ına 90a/06, 90a/10, 90a/12

n.+ında 14b/02

n.+ınuñ 54a/20, 90b/11, 90b/14, 93a/21, 95a/15

n.+lar 22a/11, 22b/04, 23a/06, 24a/01

n.+lara 55a/14, 90b/13

n.+ları 52a/11, 91b/04

n.+laruñ 136b/20

n.+uñ 2a/10, 11a/21, 19b/10, 26a/21, 26b/04, 46a/14, 67a/09, 72b/07, 91a/04, 91b/10, 93a/03, 94a/13, 95b/03, 96a/14, 98a/07, 120b/08, 120b/14, 121b/05, 138b/05

n.+uñ (beḳā-ı nevʿ) 17b/03

n.+uñ (ebnā-ı nevʿ) 94b/06

n. üzerine 52a/18, 82a/08, 94b/03, 114b/05, 117b/11

[=174]

nevābit Ar. İmar.

n. 106b/16, 117a/06

n. (ʿaded-i nevābit) 117b/02

[=3]

nevāhī Ar. Menedilen şeyler.

n.+sine 24b/05

[=1]

nevāmīs Ar. Kānunlar.

n.+de (evżāʿ-ı nevāmīs) 109a/06

n.+i (baʿżı-ı işārāt-ı nevāmīs) 25a/17

n.-i ilāhiyye ile 1b/11

n.-i meẕkūre 34a/01, 34a/01

n.+üñ 25a/12, 33b/11, 109a/08

[=8]

nevbet Ar. Nöbet.

n. 69a/11

n.+i 42b/16

n.-i ṣūret-perest 108a/04

n.-i vücūd 64a/20

n.+leri 57a/03

n.+lerinüñ 114a/16

[=6]

nevʿī Ar. Türle ilgili.

n.+y-ıla (ebnā-ı nevʿī) 93b/01

n.+ya 96a/21

[=2]

nevmīd Far. Ümitsiz.

n. ol- 46a/08, 88b/10

[=2]

nevmīdirek En ümitsiz.

n. ol- 88b/16

[=1]

nevmīẕ Bk. **nevmīd**

n. 43a/05

[=1]

neyl Ar. İstediğine ulaşma.

n. 23b/16

n.+dür 23b/09

n.-i feżāyil 14b/10

[=3]

neẓāfet Ar. Temizlik.

n. 89a/07

[=1]

neẕālet Ar. Anlamsızlık.

n. (ictimāʿ-ı neẕālet) 111a/16

n. (medīne-i neẕālet) 111b/07

[=2]

neẕr Ar. Şarta bağlı vaat, adak adama.

n. it- 49a/21

[=1]

nıṣf Ar. Yarım, yarı.

n.+dan 95b/05

[=1]

niʿam Ar. Nimetler.

n.-ı dünyeviyye 68a/08

n.-ı ġayr-ı mütenāhiyye 36a/02

[=2]

nice Çok, birçok.

n. 5b/19, 15a/07, 16a/03, 19a/05, 21b/01, 21b/04, 32a/06, 43a/15, 44b/02, 45b/10, 63a/11, 66a/17, 73a/05, 90a/09, 94a/14, 119a/21, 120a/21, 121b/10, 122b/21, 132b/04, 135a/04, 140b/16

n.+dür 14a/01

n. kim 3b/16, 4a/03, 4b/12, 10b/08, 12b/06, 16a/16, 23a/01, 27b/17, 29a/03, 40a/02, 43b/05, 44b/11, 51a/16, 51b/14, 54a/20, 54b/09, 54b/19, 59b/05, 62a/20, 63a/09, 63a/10, 63a/12, 63a/14, 63a/14, 63a/16, 63a/16, 63a/19, 72a/09, 73a/21, 78b/09, 91b/14, 92a/07, 93b/10, 94a/01, 95b/12, 103b/11, 115a/04, 120a/05, 120b/11, 130b/07, 132a/05

[=64]

niçe Bk. **nice**

n. 2b/11, 3a/12, 7b/14, 9b/08, 10a/15, 24b/20, 26b/04, 29b/07, 30a/05, 30a/13, 45b/21, 46a/01, 48b/16, 52a/12, 53b/01, 57b/20, 57b/21, 61a/06, 65b/07, 66b/16, 68b/21, 79b/05, 80b/16, 90a/21, 97a/03, 98a/06, 99a/14, 100b/09, 100b/10, 103b/09, 111a/07, 113a/05, 115b/06, 116a/07, 116a/10, 119a/21, 120a/20, 122b/01, 124b/11, 125a/09, 125a/12, 134b/18, 137b/03, 137b/04, 138a/09, 138a/17, 142a/12, 143b/01

[=48]

niçün Hangi sebeple anlamında soru zarfı.

n. 10b/03, 84b/04

[=2]

nifāḳ Ar. İnsanlar arasındaki ara bozukluğu.

n. 132a/20, 134b/12

n.+a 134b/11

n.+ı 134b/14

n. ol- 101a/07

[=5]

nifās Ar. Kadının doğurması.

n.+ı 71a/16

[=1]

nihād Far. Huy, tabiat.

n.-ı vücūd 21b/20

[=1]

nihāyāt Ar. Sonlar.

n. 97b/05

[=1]

nihāyet Ar. Son.

n. 5b/01, 14a/13, 29b/10, 45b/09, 48a/05, 48a/05, 66b/14, 130a/18, 135a/20

n. bul- 15b/12, 44a/01, 47a/04

n.+de 15b/08

n.+i 16a/08, 25b/10, 38a/12, 94a/12, 106b/14, 113b/07, 117a/04, 139a/02

n.-i kemāl 16b/01

n.-i maḳāṣıd 14b/10

n.-i şabr 29b/01

n.-i şeref 101b/05

n.+idür 29a/17, 54a/18

n.+ine 140a/10

n.+ine iriş- 10b/15

[=29]

nihāyetsüz Sonsuz.

n. 80b/09

[=1]

nikāḥ Ar. Kadınla erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem.

n. 71b/13
n. (ārzū-yı nikāḥ) 66a/03
n. (ḳānūn-ı nikāḥ) 1b/14
n.+a 42b/10
n. gibi 5a/14
n. it- 71b/11
n.+lardan 115a/18
[=7]

nikāyet Ar. Hasmı kılıçtan geçirme.
n.+i 56a/05
[=1]

nikbet Ar. Bahtsızlık.
n.+lerde 13a/18, 135a/14
[=2]

niketim Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak amacıyla "gerçekten, nasıl ki … olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.
n. 107a/10
[=1]

niʿmet Ar. Lutuf eseri olan iyilik, bağış.
n. 6a/04, 47b/17, 52b/16, 123a/05, 128a/05, 132b/21, 133a/01
n. (şükr-i niʿmet) 36a/09
n.+den 70b/01
n.+e 46a/01, 131b/01, 132b/12
n.+e (küfrān-ı niʿmet) 69a/19
n.+i 132b/20, 136b/09
n.-i āḫır 36b/15
n.-i evvel 36b/21
n.+ile 136b/07
n.+inde 88a/13
n.+ine 60a/14
n.+ini 35a/12, 132b/14
n.+inüñ 79b/11
n. iste- 119b/19
n.+ler 6a/14, 47b/11, 47b/12, 141a/16
n.+ler üzerine 132b/19
n.+lere 35b/12, 101b/06, 133a/02
n.+lere (bī-ḥadd-i niʿmet) 36a/07
n.+leri 37a/14, 45b/20, 139b/21, 143a/01
n.+lerinde 135a/05
n.+lerinden 37a/10
n.+lerinüñ 87b/11
n.+lerüñ 46a/03, 132b/08
n.+üñ 10b/16, 36b/12, 36b/14, 131b/13, 132b/17
n. üzerine 132b/10, 133a/01
[=49]

nisbet Ar. Derece, ölçü.
n. 32a/02, 32a/05, 32a/15, 32a/21, 34b/14, 40b/21, 43b/12, 46a/21, 51b/19, 51b/21, 89b/09, 94a/04, 95b/01, 96a/04, 96a/04, 96a/04, 105b/21, 108b/09, 114b/01, 114b/01, 115a/10
n. (emr-i nisbet) 32b/05
n.+den 30b/15, 32b/04, 100b/18
n.+e 32b/01
n.+i 13a/08, 32b/11, 32b/11, 32b/16, 32b/18, 32b/20, 36b/08, 48b/02, 73a/19, 93a/17, 102a/03, 139a/05
n.-i ʿadedi gibi 32b/03
n.-i beynehümā 55a/10
n.+i gibi 32b/01, 32b/01, 32b/16, 32b/18, 32b/21, 36b/08, 48b/03, 73a/19, 93a/18, 102a/04
n.-i hendesī 32b/19

n.-i hendesī gibi 32b/03

n.-i munfaṣıla 32b/02, 32b/14

n.-i musāvāt 32a/02, 32a/15, 32a/16, 32a/19

n.-i muttaṣıla 32b/01, 32b/15, 39a/05

n.-i riyāset 73b/01

n.-i şebīh 32b/14, 32b/19

n.-i teʾlifī gibi 32b/03

n.+ile 41a/02, 61b/04

n.+ile (iżāfet u nisbet) 16b/04

n.+ini 139a/04

n. it- 5b/07, 14b/02, 30b/09, 30b/10, 30b/15, 31b/07, 43a/18, 59b/07, 60b/08, 64b/12, 81b/14, 97b/11, 104b/12, 113a/21, 126b/10, 128a/14, 136b/13, 143b/16

n.+ler 96a/05

n.+ler-ile 96a/03

n. ol- 7a/05

[=90]

nisyān Ar. Unutma.

n. 26b/21

n.+dan 98a/04

n.+dur 45b/12

n.+ıla 63a/14

[=4]

nişān Far. İşaret, belirti.

n. gibi 25a/21

n.+uñ 25a/19, 25a/20

[=3]

nişāne Ar. İşaret, belirti.

n. 25a/19, 25a/20

[=2]

nite Nasıl.

n. ki 2b/09, 131b/17

[=2]

nitekim Cümle başında kendisinden önceki cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakikaten, nasıl ki … olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.

n. 32b/04, 39a/07, 45b/09, 63a/20, 86a/08, 91a/05, 94a/03, 94b/02, 95a/16, 96b/04, 98a/03, 109a/03, 109a/13, 114b/16, 125a/08, 132b/20, 135a/07

[=17]

niyābet Ar. Vekillik.

n.+i-y-ile 71b/08

[=1]

niyāz Far. Yakarma.

n. 56a/12, 76b/06

[=2]

niyyet Ar. Bir şeyi yapmayı önceden zihinde kurma, tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.

n. 89a/09, 99b/14

n.+de 52b/07

n.+i 99b/14, 102a/15

n.+in 142b/09

n.+ini 132b/11

n. it- 104a/04

[=8]

niẓām Ar. Düzen.

n. 32a/17, 33b/03, 41b/10, 73b/05, 78b/12, 101a/03, 123a/02, 123a/18

n. (muḳteżī-i niẓām-ı maʿīşet) 32b/07

n. (muḳteżī-i niẓām ol-) 91a/13

n. (sūʾ-i niẓām) 41a/17

n. (şerāyiṭ-ı niẓām) 100b/17

n.+a 93b/04

n.+a (refʿ-i niẓām) 17b/02
n.+da (silk-i niẓām) 31b/14
n.+dan (esbāb-ı niẓām) 107a/10
n.+ı 41b/06, 57b/04, 72a/02, 72a/04, 72a/14, 83b/14, 91b/10, 119b/04, 119b/10, 120a/20, 120b/06
n.+ı (ʿadem-i niẓām) 78b/05
n.-ı ʿālem 39a/14, 57b/05, 101a/08
n.-ı ḥaḳḳ 44a/15
n.-ı maṭlūb 78a/13
n.-ı menzil 72a/05
n.-ı mürtefiʿ ol- 93a/03
n.-ı şāyiʿ 92b/21
n.-ı umūr 44a/15
n.+ın 95b/03
n.+ına 44a/13
n.+ını 32a/15, 94b/17, 122a/07, 138b/05
n.+ınuñ 72a/09
n. ol- 119b/07
n. vir- 9b/09, 10a/06, 78b/10
[=48]

nizār Far. Zayıf, arık.
n. eyle- 66a/12
[=1]

noḳṣān Ar. Kusur, eksiklik.
n. 4b/12, 6a/03, 8b/18, 24b/02, 31a/14, 32b/13, 33a/06, 38b/16, 38b/17, 40a/02, 76a/02, 76a/13, 80b/21, 95b/11, 97b/15, 99a/13, 101a/04, 116a/12, 122a/16, 129b/10, 135b/09, 136b/20, 138b/03
n.+a 139a/07, 143b/16
n.+a (cānib-i noḳṣān) 51b/11
n.+a (mertebe-i noḳṣān) 45a/05
n. bul- 119b/15, 120a/06
n.+da (cānib-i noḳṣān) 40a/07
n.+dan 15b/07, 16a/15, 40a/05, 63b/07, 89a/19
n.+dan (ḥażīż-i noḳṣān) 32a/10
n.+dan (lā-büdd-i noḳṣān) 89a/18
n.+dur 38b/18
n.+dur (maḥż-ı noḳṣān) 5a/17
n.+ı 4a/19, 4b/07, 5b/12, 6a/21, 6b/03, 19b/13, 38b/15, 63b/06, 65a/18, 65a/20, 79a/11, 95b/13, 95b/13, 136b/15, 136b/16, 136b/16
n.+ı (cānib-i noḳṣān) 32a/09
n.+ı-y-ıla 78b/04
n.-ı fażīlet 29b/03
n.-ı fehm 14a/12
n.-ı ḫilḳat 26a/14, 28a/05
n.-ı temyīz 52b/05
n.+ıla 70a/01
n.+ına 54b/04, 76a/03
n.+ından 38a/15, 106b/11
n.+ınuñ 66a/04
n.+lar 44b/20
n.+ların 136b/08
n.+larına 56b/12
n.+uñ 5b/19, 6b/14
n. üzerine 61a/14
[=74]

noḳṭa Ar. Belirli bir yer.
n. 24b/19, 24b/21
n.+dur 24b/19
n.+lar 24b/20
[=4]

nuḥūset Ar. Uğursuzluk.
n. (ʿaẓīm-i nuḥūset) 14a/06

[=1]

nūr Ar. Gözle görülen aydınlık, ziya.

n. 51a/11

n.+ı 38b/10, 51a/12

n.-ı çeşm 6a/08

n.+ından 37a/07, 51a/12

[=6]

nūrānī Ar. Işıklı, nurlu.

n. (cevher-i şerīf-i nūrānī) 63b/09

[=1]

nūrun ʿalā nūr Ar. Âlânın âlâsı.

n. 44a/05

[=1]

nuṣaḥā Ar. Öğütleyiciler.

n.+ya 141a/21

[=1]

nuṣbu'l-ʿayn Ar. Tam görünümde olan.

n.+ı 126b/03

[=1]

nuṭfe Ar. Meni.

n. 89b/02

n. (bi-ṭarīḳu'l-teʿāḳub-ı nuṭfe) 89a/21

n.+den 89b/01

n.+nüñ 41b/14

[=4]

nuṭḳ Ar. Konuşma, söz.

n. 5a/01, 5a/02

n. (maʿnī-i nuṭḳ) 5a/02

n. (mebdeʾ-i nuṭḳ) 42b/13

n.+a 54a/09

n.+dur 54a/06

n.+dur (maʿnī-i nuṭḳ) 4b/21

n.+ı 54a/10, 70b/16, 83b/21, 107a/07

n.+ı (ḳuvvet-i nuṭḳ) 49a/01

n.-ı bi'l-fiʿl 5a/01, 5a/02

n.+ı insān 54a/09

n.+ıla 54a/03, 89a/05

[=17]

nuṭḳıyye Ar. Nutuk kelimesinin müennes şekli.

n. (ḳuvvet-i nuṭḳıyye) 116b/10

n.+nüñ (ḳuvvet-i nuṭḳıyye) 53a/06, 96a/01

n.+y-iledür (ḳuvvet-i nuṭḳıyye) 70b/15

n.+yi (ḳuvvet-i nuṭḳıyye) 106b/07, 106b/09, 106b/10

[=7]

nübüvve Ar. Peygamberlik.

n.+ye (şerāyiʿ-ı nübüvve) 1b/11

[=1]

nübüvvet Bk. **nübüvve**

n.+ini 141b/18

[=1]

nücūm Ar. Yıldızlar.

n. 109b/21

n. (ʿilm-i nücūm gibi) 44a/14

n.-ı ṭıbb gibi 75a/05

[=3]

nüfūs Ar. Kişiler, canlar.

n. 113b/12

n. (eṭıbbā-ı nüfūs) 54b/10

n.+da 130b/18

n.+da (terbiyet-i nüfūs) 101b/07

n.+da (ṭıbb-ı nüfūs) 51a/17

n.+dan 37a/06

n.+a 37b/15, 45b/15

n.-ı beşeriyye 43b/03

n.-ı erbāb-ı feżāyil 47b/13

n.-ı fāside 119a/10

n.-ı ḫalāyıḳ 113b/09

n.+ında 113b/20

n.+umuza 36b/19

[=14]

nüket Ar. Zarif söz.

n.-i ḥaḳāyıḳ 27b/09

[=1]

nükte Ar. İnce bir anlam taşıyan, zekâ ürünü olduğu için hoşa giden zarif, düşündürücü söz, şaka.

n.+yi 27b/09, 37a/05

[=2]

nümūde Ar. Görünmüş, gösterilmiş.

n. 83b/08

[=1]

nümüvv Ar. Büyüme, çoğalma.

n. 90a/19

n.-i mümkin ol- 89b/04

[=2]

nüsḫa Ar. Birbirinin aynısı olan yazılı şeylerden her biri.

n.+dur 100a/13

[=1]

nüşū Ar. Büyüme, gelişme.

n.+dan 17b/13

[=1]

nüzūl Ar. İnmek.

n. eyle- 5a/12

[=1]

o 1. Uzakta olan kimseyi ya da şeyi işaret yoluyla belirtir.

o. 97b/10, 102b/16, 109b/18

[=3]

2. İşaret zamiri olarak yerini tuttuğu uzaktaki kimse ya da şeyi gösterir.

o. 110b/15

[=1]

od Ateş.

o. 5b/17, 55b/09, 120b/07

o.+a 126a/20

o.+dan 55b/16, 55b/20

o. gibi 5b/16, 56a/12, 61a/15

o.+ı 59b/12, 129a/18

o.+ıla 40b/04

o.+ını 55b/06, 56a/09

o.+ınuñ 56a/11

o.+un 17a/07

o.+uñ 18b/09, 55b/11, 55b/12, 55b/14

[=20]

odun Yakılmak amacıyla kesilmiş ağaç.

o.+ı 56a/13

[=1]

oġlan Evlat, çocuk.

o. 81b/02, 83b/12, 84a/16, 100a/13, 100b/09

o.+a 80b/18, 81a/08, 81a/11, 81a/21, 81b/06, 82a/01, 82a/11, 83a/07, 100a/10, 100a/12, 100b/15

o.+dan 81a/15

o.+ı 96a/14, 100a/15

o.+ı (ādem oġlanı) 37a/20

o.+ına (ādem oġlanı) 8b/19, 15b/19, 75b/01

o.+ınuñ (ādem oġlanı) 65a/11

o.+larını 84a/18

o.+larını (ādem oġlanları) 20a/06

o.+laruñ 82b/20

o.+uñ 80b/20, 81a/01, 81a/10, 83b/09, 84a/04, 100a/13

[=33]

oġlancuḳ Kendisine şefkat ve acıma duyulan evlat.

o. 80b/13

o.+ını 80b/15

o.+lar 17a/17, 27b/15, 71b/20, 72a/04, 83a/04, 84b/14, 105a/21, 123b/10

o.+lara 83a/10, 85b/02

o.+larda 42a/16, 60a/16

o.+lardur 9a/04

o.+ları 80a/20

o.+larına 80a/20, 131a/01, 131a/06

o.+larını 19a/13, 113a/06

o.+larınuñ 68b/17

o.+laruñ 18b/12, 52a/03, 64b/10, 82b/15, 82b/21, 84b/17

[=28]

oġlanlıḳ Çocukluk zamanı.

o. 81b/05, 83a/21

o.+ı (oġlanlıġı) 132b/03

[=3]

oġra- 1. Yakınından geçmek.

o.-r 66b/01

2. Bir yerde kısa süre kalmak.

o.-ya 35b/02

[=2]

oġrı Hırsız.

o. 81b/03

o.+lar 73b/17

o.+lara 79b/03, 79b/19

[=4]

oġrılıḳ Hırsızlık.

o. gibi 111a/21, 111b/17

[=2]

oġul Erkek evlat.

o. 72a/21, 102a/07

o.+a 100b/08

o.+ı (oġlı) 100a/18, 103b/16

o.+ı-y-ıla (oġlı-y-ıla) 79b/06, 100b/01

o.+ına (oġlına) 96a/13, 100a/16, 101b/07, 102a/01

o.+ını (oġlını) 100b/04

o.+ınuñ (oġlınuñ) 30a/19, 100b/02, 100b/03

o.+lara 100b/13, 100b/21

o.+uñ (oġluñ) 100a/18, 100b/08, 100b/16, 102a/03

[=21]

oġurlıḳ Bk. **oġrılıḳ**

o. it- 74b/17

[=1]

oḳ Yay ile fırlatılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa değnek.

o. 25a/18

o. atmaḳ gibi 35a/18

o.+ı 47a/11

o.+ını 25a/19

[=4]

oḳu- Bir yazıda anlatılmak istenen anlamı kavramak, öğrenmek.

o.-maḳdan 84b/12

[=1]

ol 1. İşaret sıfatı “o”nun eski şekli.

o. 2a/01, 2a/04, 2a/05, 2a/16, 2b/18, 3a/03, 3a/11, 3a/11, 3b/11, 3b/19, 4a/12, 4a/14, 4b/01, 4b/02, 4b/02, 4b/07, 4b/18,

4b/20, 4b/21, 5a/01, 5a/01, 5a/02, 5a/07, 5b/07, 5b/07, 5b/15, 6a/02, 6a/18, 6b/02, 6b/03, 6b/04, 6b/11, 6b/11, 6b/18, 7a/03, 7a/05, 7a/07, 7a/09, 7a/12, 7b/19, 9a/01, 9a/03, 9a/04, 9a/07, 9a/10, 9b/18, 10a/02, 10a/04, 10a/12, 10a/14, 10b/08, 10b/12, 10b/15, 10b/16, 11a/02, 11a/07, 11a/08, 11a/11, 11a/12, 11a/14, 11a/20, 11b/06, 11b/10, 11b/12, 12a/01, 12a/06, 12a/07, 12a/10, 12a/14, 12a/17, 12a/19, 12b/04, 12b/11, 12b/14, 12b/16, 12b/18, 13a/04, 13a/13, 13a/13, 13a/14, 13b/06, 13b/07, 13b/20, 14b/06, 14b/08, 14b/16, 14b/17, 14b/20, 15a/03, 15a/10, 15b/03, 16a/01, 16b/10, 17a/03, 17a/04, 17a/13, 17a/14, 18a/02, 18a/03, 18a/04, 18a/06, 18a/10, 18b/19, 19a/03, 19a/12, 19b/05, 20a/03, 20a/04, 20a/19, 20a/21, 20b/01, 20b/02, 20b/03, 20b/05, 21a/17, 22a/10, 23a/03, 24b/14, 24b/17, 25a/02, 25a/02, 25a/10, 25b/14, 25b/15, 25b/17, 26a/02, 26b/04, 27a/06, 27b/20, 28a/09, 28b/09, 29a/04, 29b/08, 29b/17, 30a/04, 30b/14, 30b/18, 31a/01, 31a/01, 31a/18, 31b/05, 31b/09, 32b/21, 33a/21, 33b/20, 34a/07, 34a/18, 34b/09, 35a/07, 35a/09, 35a/10, 35a/18, 35a/19, 35b/03, 35b/06, 35b/10, 35b/16, 35b/18, 36a/04, 36a/09, 36a/21, 36a/21, 37a/08, 37b/17, 38a/06, 38a/17, 39b/12, 39b/14, 39b/14, 39b/15, 40b/16, 40b/20, 40b/20, 41a/11, 41a/16, 42a/06, 42a/09, 42a/13, 42a/13, 42a/15, 42b/07, 42b/16, 43a/08, 43a/16, 43a/17, 43a/17, 43a/18, 43a/20, 43a/21, 43b/12, 43b/14, 44a/03, 45a/16, 45b/02, 45b/05, 46b/07, 47b/02, 47b/03, 48a/07, 48a/11, 48b/21, 48b/21, 49a/14, 49a/15, 49a/17, 49b/03, 50a/09, 50a/21, 50b/02, 50b/06, 50b/18, 50b/18, 51a/09, 51a/19, 52a/11, 52a/12, 52a/14, 52b/06, 52b/16, 52b/18, 52b/20, 53a/11, 53b/05, 54a/06, 54a/09, 54b/01, 55a/07, 55a/08, 55a/20, 55b/02, 55b/09, 55b/19, 56a/10, 56b/19, 56b/21, 57a/08, 57a/09, 57b/14, 58a/03, 58b/17, 58b/19, 59a/14, 59a/16, 59a/16, 59a/21, 59b/03, 59b/13, 60a/01, 60a/19, 61a/04, 61a/20, 61b/01, 61b/11, 62a/03, 62a/04, 62a/06, 62b/07, 62b/16, 63a/01, 63a/02, 63a/07, 63b/16, 63b/21, 64a/06, 64a/07, 64a/10, 64a/12, 65b/17, 66b/06, 67a/11, 68a/18, 68a/19, 68a/20, 68b/04, 68b/13, 68b/20, 69a/12, 70a/02, 70a/11, 70b/08, 70b/10, 70b/11, 71a/06, 71b/01, 71b/20, 71b/20, 72a/07, 73a/02, 73a/06, 73a/07, 73a/09, 73a/11, 73a/12, 73a/13, 73a/16, 73b/08, 73b/14, 75a/20, 75b/07, 76b/16, 77b/12, 78a/12, 80b/04, 80b/05, 81a/01, 81b/16, 83b/14, 83b/14, 83b/17, 83b/19, 83b/19, 84a/05, 84a/05, 84b/21, 84b/21, 85a/04, 85a/17, 85b/12, 85b/13, 85b/16, 86b/07, 87a/02, 87a/19, 87a/19, 88a/19, 89a/20, 89b/09, 90a/08, 90b/17, 91a/06, 92a/06, 92a/10, 92b/07, 92b/14, 92b/18, 93a/13, 93b/03, 94a/10, 94a/11, 94a/11, 95a/11, 95a/19, 97a/06, 97a/06, 97a/10, 97a/16, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/13, 98b/13, 98b/17, 99a/08, 99a/21, 101a/10, 102a/15, 102b/12, 102b/16, 102b/17, 103a/01, 103a/11,

103a/12, 103a/15, 103b/06, 103b/15, 104a/12, 104a/13, 104a/14, 104b/03, 104b/04, 105a/14, 105a/16, 106a/11, 106a/19, 106b/17, 107a/17, 107b/01, 107b/01, 107b/03, 107b/06, 107b/08, 108a/07, 108a/09, 108a/13, 109a/18, 109a/19, 109b/01, 109b/01, 109b/02, 110b/04, 110b/08, 110b/10, 110b/13, 110b/13, 110b/15, 110b/16, 110b/19, 111a/01, 111a/03, 111a/05, 111a/07, 111a/20, 111b/13, 112a/06, 112a/11, 112a/11, 112a/13, 112b/04, 112b/15, 113a/01, 113a/05, 113a/08, 113a/11, 113b/05, 113b/14, 114a/20, 114a/20, 114a/21, 114b/09, 114b/10, 115a/17, 115b/01, 115b/04, 116b/10, 117b/12, 118b/03, 118b/09, 119a/19, 119b/04, 121b/02, 121b/03, 121b/04, 121b/18, 121b/21, 122a/16, 122a/17, 122b/01, 123a/19, 123b/13, 124a/09, 125a/17, 125b/12, 126b/07, 126b/08, 127a/10, 127a/20, 127b/07, 128a/01, 128a/07, 128a/09, 128b/06, 128b/06, 129a/18, 129b/12, 129b/18, 131b/01, 132b/05, 132b/20, 134b/02, 135a/19, 135b/03, 135b/12, 135b/14, 136a/01, 136b/13, 137a/05, 137a/13, 137a/16, 137b/05, 137b/17, 138a/12, 139a/07, 140a/08, 140b/02, 140b/14, 140b/17, 140b/18, 140b/19, 141a/10, 143a/13, 143b/06, 143b/09, 144a/07

o. (anlar) 4a/05

[=485]

2. Üçüncü tekil şahıs zamiri “o”nun eski şekli.

o. 20a/09, 34a/14, 34a/15, 34a/16, 38a/07, 63b/17, 89b/08, 92b/19, 100a/04, 100a/12, 102b/20, 103a/05, 103a/18, 135b/10, 142b/16

o. (ana) 95a/12

o. (anda) 4a/11, 11a/02, 15a/03, 17a/05, 22a/05, 22a/08, 22b/12, 31b/10, 35a/21, 42a/19, 42a/21, 42b/05, 42b/06, 42b/12, 43a/14, 47b/03, 49b/06, 54b/05, 58b/07, 63b/19, 85a/02, 97b/08, 104b/21, 121b/12, 127b/02, 127b/06, 131b/12, 131b/21, 134b/10, 136b/16, 137a/14

o. (andan) 4b/07, 8a/03, 10b/16, 10b/21, 12a/08, 12a/10, 13a/21, 13b/04, 17a/04, 18a/13, 21b/10, 21b/12, 22b/10, 35b/06, 36a/04, 36a/20, 37b/11, 43a/16, 49b/03, 50b/07, 50b/18, 51a/10, 51b/21, 56a/08, 56b/06, 64a/12, 68a/07, 70a/16, 78b/03, 79a/10, 79b/07, 79b/08, 79b/18, 79b/20, 80a/02, 80a/04, 80a/07, 80a/07, 80a/12, 80b/16, 81a/14, 81b/01, 81b/13, 86b/21, 87a/07, 88a/12, 95a/11, 100a/19, 103b/05, 105b/12, 111b/19, 113b/14, 115a/12, 116a/20, 122a/15, 122b/04, 125b/21, 126b/04, 127a/16, 127a/21, 127b/12, 127b/18, 128a/13, 131a/08, 132b/04, 132b/05, 135a/06, 136a/04, 137a/07, 139b/14, 140a/17, 140b/14, 143a/01

o. (andan şoñra) 113a/06

o. (andan yaña) 12a/16

o. (anı) 4a/01, 4a/11, 6a/02, 10b/03, 13a/17, 13a/19, 13a/19, 15a/13, 15a/14,

16b/06, 22b/15, 41a/14, 43b/13, 49b/02, 51a/04, 54a/20, 54b/14, 56a/07, 60b/18, 60b/20, 63b/07, 64b/09, 77b/16, 78a/07, 78a/14, 78a/14, 78b/18, 78b/19, 79a/10, 80a/13, 80a/16, 80b/13, 81a/09, 81b/01, 81b/12, 81b/14, 81b/16, 82a/07, 82b/02, 82b/09, 83a/10, 83b/11, 84a/17, 88a/02, 88a/15, 88b/03, 100b/05, 102b/07, 102b/09, 102b/21, 103b/16, 106a/12, 113b/19, 113b/19, 117a/12, 118b/03, 125a/05, 126b/07, 126b/10, 126b/14, 126b/18, 126b/20, 127b/19, 128b/03, 129a/01, 129a/17, 129b/01, 133b/02, 134a/13, 135b/20, 137a/04, 137b/15, 138a/08, 141a/08, 141a/13, 141b/11

o. (anlar) 8a/09, 10a/16, 10b/13, 18a/13, 18a/14, 38a/09, 47a/18, 59b/11, 66b/09, 68b/05, 68b/05, 68b/05, 68b/06, 72b/09, 72b/18, 86b/03, 87a/02, 99b/06, 104b/12, 109b/10, 110a/13, 110a/21, 113b/05, 114a/06, 115b/19, 117a/08, 117a/10, 117a/13, 117a/16, 117a/20, 118a/09, 119b/01, 120b/04, 120b/07, 120b/09, 120b/11, 123b/09, 126a/19, 129a/01, 138a/18, 138a/21, 139b/08, 141b/15

o. (anlara) 10a/02, 10a/05, 24a/19, 24b/05, 25b/18, 31b/16, 38a/06, 38a/07, 38a/11, 39b/19, 47a/17, 49b/15, 59a/06, 59b/14, 60a/04, 68b/19, 78b/08, 83a/15, 84b/09, 84b/12, 85a/03, 86b/03, 88b/04, 92a/14, 92b/12, 94b/15, 106a/05, 108b/11, 109b/13, 109b/17, 109b/21, 110a/04, 110a/06, 111b/06, 111b/15, 112a/04, 113a/03, 115a/01, 115b/21, 116b/14, 116b/19, 122b/03, 122b/15, 124a/04, 126a/11, 126a/12, 127b/19, 128b/21, 130a/19, 133a/21, 135a/06, 135a/15, 135a/21, 135b/01, 137a/02, 138a/18, 138a/18, 139a/20, 139b/03, 139b/06, 140b/08, 141b/07, 141b/15, 142a/06, 142b/05, 142b/06, 142b/07

o. (anlarda) 17b/08, 17b/21, 18a/19, 18a/20, 28a/14, 68b/10, 97b/07, 105b/16, 108b/15, 116b/10, 140b/05

o. (anlardan) 10a/11, 13b/12, 17b/09, 17b/12, 19a/02, 19a/02, 37b/20, 39b/12, 39b/12, 49b/17, 69a/05, 79a/21, 83a/05, 83a/16, 97a/08, 107a/03, 107b/10, 107b/19, 108a/02, 110a/02, 113a/03, 113b/15, 117a/09, 120a/16, 120b/10, 127b/21, 131a/05, 136b/14, 138a/21, 139a/19, 139a/20, 141b/12, 142a/06, 142a/15, 142a/20

o. (anlardur) 57a/13

o. (anları) 10a/15, 23b/19, 83a/11, 84a/19, 84b/10, 87b/13, 99b/17, 102a/16, 102a/17, 106a/01, 112b/14, 113b/09, 114a/03, 115a/01, 115a/13, 116a/11, 120a/03, 121a/07, 121a/19, 127a/13, 139b/15, 141a/03

o. (anlarınladur) 138a/06

o. (anlarsuz) 131a/05

o. (anlaruñ) 6a/17, 7b/16, 9a/21, 9b/11, 10a/02, 13a/03, 13a/06, 13b/12, 14b/03, 17a/19, 17b/10, 17b/11, 18a/21, 18b/13, 18b/14, 18b/21, 19a/08, 19a/11, 19a/14, 19a/16, 19a/18, 21a/03, 27b/10, 27b/12, 27b/12, 27b/13, 28a/03, 28a/08, 28b/03,

28b/14, 35b/19, 36b/03, 38a/03, 38a/10, 39a/16, 39b/19, 44b/11, 46b/15, 47a/14, 49a/08, 49b/15, 50a/02, 54a/10, 58b/20, 59b/01, 59b/10, 59b/10, 59b/11, 59b/11, 61a/07, 64b/06, 64b/10, 66b/10, 68a/12, 70a/12, 71b/19, 71b/21, 72b/09, 72b/16, 74a/04, 77b/08, 78b/04, 78b/06, 78b/07, 79a/14, 79a/19, 79a/20, 79b/06, 79b/09, 79b/16, 80b/08, 84b/17, 86b/03, 87b/08, 87b/12, 87b/14, 88a/10, 88b/03, 91a/15, 91a/17, 91b/19, 93a/09, 93a/19, 94a/09, 94a/16, 94b/06, 94b/16, 97a/01, 97a/02, 97a/04, 97a/05, 97a/07, 97b/05, 98a/11, 98a/14, 98a/17, 98b/04, 98b/07, 98b/13, 99a/03, 99b/04, 99b/21, 100a/09, 100b/07, 100b/17, 101a/20, 101b/09, 101b/10, 101b/11, 103a/21, 104b/14, 105b/18, 106a/10, 106b/18, 106b/19, 106b/20, 106b/21, 107a/01, 107a/14, 107b/11, 107b/14, 108b/02, 108b/04, 108b/07, 108b/08, 108b/17, 109a/02, 109a/06, 109a/17, 109a/17, 109a/18, 109b/12, 109b/15, 109b/17, 109b/21, 110a/08, 111a/12, 111a/19, 111b/03, 111b/10, 111b/13, 111b/19, 112a/04, 112b/13, 113a/19, 113b/11, 113b/12, 113b/20, 114a/05, 114a/20, 114a/21, 114b/04, 114b/10, 114b/14, 115a/11, 115b/03, 115b/11, 115b/12, 115b/15, 116b/16, 116b/21, 117a/05, 117a/06, 117a/19, 117a/20, 118a/05, 118a/08, 119a/18, 119b/03, 119b/10, 119b/11, 119b/18, 120a/01, 120a/01, 120a/04, 120a/05, 120a/06, 120a/13, 120a/15, 120b/04, 120b/06, 120b/09, 121a/06, 121a/16, 121a/17, 121a/20, 121a/21, 121b/01, 121b/06, 122a/11, 123b/17, 123b/18, 124a/04, 125b/10, 126a/11, 126a/15, 126a/17, 126a/20, 126b/01, 126b/06, 127a/14, 128a/04, 129a/02, 129a/05, 129a/06, 129a/07, 129a/08, 129a/10, 129b/13, 130a/19, 130a/21, 130b/10, 130b/14, 130b/15, 131b/05, 132b/04, 133a/08, 133a/09, 134b/09, 135a/06, 135a/18, 135a/21, 135b/01, 136a/07, 136b/08, 137a/01, 137b/12, 138a/08, 138a/10, 138a/10, 138a/17, 138a/19, 139a/21, 139b/01, 139b/03, 139b/16, 140a/09, 140a/11, 140a/11, 140a/13, 140a/15, 140b/02, 140b/06, 140b/07, 140b/10, 140b/15, 140b/16, 141a/04, 141b/01, 141b/08, 141b/09, 141b/10, 141b/12, 142a/14, 142a/19, 142b/19, 143b/07

o. (anlaruñ-çün) 122a/17

o. (anlaruñ-ıla) 81a/09, 82a/20, 83a/02, 84b/04, 110a/03, 114a/14, 121a/21, 126a/20, 129a/02, 130b/03, 139a/16, 139b/04, 139b/09, 141b/01, 141b/14

o. (anlaruñ ġayrı) 60a/20

o. (anlaruñ gibi) 13a/20, 79b/09

o. (anlaruñ üzerine) 129a/13

o. (anuñ) 4a/12, 4b/08, 4b/10, 4b/16, 6a/13, 6b/09, 6b/10, 6b/12, 6b/15, 6b/16, 6b/17, 6b/18, 6b/21, 8a/02, 8a/05, 8a/09, 9a/03, 9a/09, 10b/20, 11b/15, 11b/21, 12a/01, 12a/01, 12a/02, 12a/02, 12a/05, 12a/05, 12a/06, 12a/07, 12a/07, 12a/08,

12a/12, 12a/14, 12a/15, 12a/16, 12a/18, 12a/18, 12a/21, 12b/02, 12b/05, 12b/06, 12b/07, 12b/16, 13b/04, 13b/15, 14a/01, 14a/05, 14a/07, 14a/07, 14a/10, 14a/21, 14b/10, 14b/17, 14b/19, 14b/21, 16b/05, 16b/19, 17a/06, 18b/16, 18b/21, 21b/09, 21b/14, 24b/04, 26a/17, 27b/01, 30a/05, 30a/06, 30a/11, 30a/19, 31a/04, 31a/07, 31a/07, 31a/08, 31a/11, 31a/14, 31a/14, 31a/16, 31a/21, 31b/10, 31b/12, 31b/14, 32b/12, 32b/12, 32b/13, 33a/02, 33a/15, 36a/03, 36a/13, 36a/14, 36a/17, 36a/18, 36a/20, 36b/08, 36b/19, 37a/11, 37a/11, 37b/07, 37b/17, 39a/02, 40a/15, 41a/07, 41a/13, 41b/02, 42a/16, 42a/18, 42b/05, 43a/03, 43a/16, 43a/19, 43a/20, 45a/04, 46a/15, 46a/16, 46a/19, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 46b/20, 46b/21, 47a/04, 47b/13, 47b/14, 47b/16, 48a/02, 49a/11, 49a/20, 49b/02, 49b/07, 49b/09, 50a/14, 50b/01, 50b/02, 50b/02, 50b/07, 50b/07, 54a/18, 54b/01, 54b/12, 55a/16, 56a/13, 56b/05, 58a/13, 58b/01, 58b/08, 58b/08, 58b/08, 58b/09, 58b/20, 59a/01, 60a/01, 60a/07, 60a/12, 61b/04, 62a/15, 62b/01, 62b/09, 62b/14, 63b/13, 64a/04, 64a/12, 64a/18, 64b/04, 64b/05, 64b/05, 65a/11, 66a/06, 66a/21, 66b/02, 66b/07, 66b/08, 66b/08, 66b/11, 66b/12, 68a/08, 69b/03, 70a/15, 70a/19, 70b/11, 71b/12, 71b/14, 74b/06, 77a/12, 77a/12, 77a/19, 78a/15, 78a/18, 78a/21, 78b/01, 78b/21, 79a/05, 79a/06, 79a/11, 79b/05, 79b/11, 79b/18, 79b/19, 80a/01, 80a/02, 80a/16, 80a/20, 80b/03, 80b/04, 80b/11, 80b/18, 80b/19, 80b/21, 81a/03, 81a/04, 81a/04, 81a/06, 81a/06, 81a/09, 81a/12, 81a/13, 81a/14, 81a/17, 81a/20, 81b/06, 81b/13, 82a/06, 82a/09, 82b/18, 82b/21, 83a/12, 83a/13, 83b/08, 83b/09, 83b/10, 84a/13, 84b/20, 85a/09, 87b/11, 88a/02, 88a/04, 88a/07, 88a/15, 88a/16, 88b/09, 89b/17, 92b/08, 92b/14, 92b/16, 92b/19, 92b/21, 94a/06, 95a/06, 95a/11, 95a/17, 97a/05, 97a/15, 99b/03, 100a/05, 100a/07, 100a/10, 100a/11, 100a/12, 100a/13, 100a/15, 100b/03, 100b/04, 100b/06, 100b/11, 101b/13, 102a/02, 102a/03, 102b/01, 102b/01, 102b/03, 102b/07, 103a/01, 103a/07, 103a/08, 103a/09, 103a/14, 103a/21, 103b/06, 103b/07, 103b/08, 103b/14, 103b/17, 104a/04, 104b/19, 105a/02, 105a/03, 105a/03, 105a/04, 105a/10, 105a/11, 105b/11, 106a/02, 106a/03, 107b/07, 108a/10, 108a/10, 108a/13, 108a/15, 109a/20, 110a/08, 111b/14, 112a/03, 112a/17, 112b/04, 112b/13, 113a/06, 113a/08, 113a/14, 113a/17, 114a/03, 114a/19, 114b/02, 114b/02, 115a/12, 115b/16, 115b/17, 116a/02, 116a/13, 116a/14, 116b/02, 117a/15, 118b/03, 119a/20, 120a/17, 121b/04, 121b/07, 121b/07, 121b/11, 121b/19, 124a/19, 125a/19, 125b/13, 125b/14, 125b/17, 125b/18, 126b/01, 126b/10, 126b/10, 126b/12, 126b/19, 127a/01, 127a/03, 127a/20, 127a/21, 127b/02, 128a/15, 128b/04, 128b/05, 128b/09,

128b/12, 128b/14, 129a/15, 129a/19, 129b/14, 129b/17, 130a/04, 130a/08, 130a/09, 130a/10, 130a/15, 130a/16, 130a/16, 130b/07, 131a/08, 132a/01, 132a/01, 132a/17, 132b/02, 132b/07, 133a/04, 133a/05, 133a/16, 133b/03, 133b/08, 133b/20, 134a/01, 134a/03, 134a/14, 134a/15, 134b/04, 134b/06, 134b/19, 135a/01, 135a/19, 135b/18, 135b/18, 136a/09, 136a/09, 136b/04, 137a/07, 137a/12, 137a/13, 137a/15, 137a/19, 137b/17, 138a/05, 138a/12, 138a/13, 139a/05, 139a/07, 139a/08, 139b/08, 139b/13, 140a/18, 140a/19, 140b/02, 140b/03, 140b/20, 140b/20, 141a/07, 141a/11, 141a/16, 141a/18, 141a/18, 142b/04, 142b/17, 142b/20, 142b/21, 143a/21, 143b/04, 143b/20

o. (anuñ-ıla) 31a/05, 47a/05, 53a/13, 56b/21, 78a/17, 111a/09, 113a/17, 124a/07, 125b/19, 127a/15, 133b/06, 134b/19, 134b/21, 135b/09, 136a/05

o. (anuñ gibi) 6a/15, 80b/06, 116a/03, 121b/05

o. anuñ üzerine 10b/20, 122a/15, 126b/13, 142a/16

o. aña 1b/07, 2b/17, 4a/13, 4b/18, 5b/07, 6b/11, 9a/04, 9a/06, 9b/14, 10a/15, 10b/04, 10b/18, 11a/09, 12b/03, 13a/13, 13a/14, 13a/17, 13a/20, 13b/03, 13b/21, 14a/06, 14a/17, 14b/11, 15a/06, 15a/09, 15b/09, 16b/21, 17a/01, 17a/16, 18a/12, 18b/15, 20b/02, 21b/11, 21b/12, 22b/10, 22b/14, 22b/16, 23a/16, 28a/08, 29a/04, 29a/21, 30b/02, 32b/13, 35a/19, 35a/19, 35b/02, 36a/05, 36a/08, 36b/01, 36b/08, 38b/04, 42b/14, 42b/15, 43a/17, 44a/04, 46a/13, 46a/19, 46a/20, 47a/21, 47b/05, 47b/07, 48a/13, 49a/19, 49a/21, 49b/04, 49b/06, 49b/10, 49b/14, 50a/08, 50a/10, 50a/14, 50a/14, 56a/09, 58a/10, 58a/19, 58b/08, 59b/03, 60a/11, 60b/09, 63b/19, 64b/13, 65a/16, 65b/05, 66b/01, 68a/06, 70a/04, 70b/14, 77b/17, 78a/17, 78a/20, 79b/07, 79b/09, 79b/12, 79b/17, 79b/21, 80a/11, 81a/13, 81a/13, 81a/18, 81a/18, 81b/07, 81b/08, 82a/02, 82a/07, 82a/13, 82a/16, 82b/07, 82b/10, 82b/14, 82b/15, 82b/16, 83a/20, 83a/21, 83b/03, 83b/07, 83b/08, 84a/11, 84b/01, 85b/05, 86b/01, 86b/06, 86b/08, 87a/15, 87a/20, 91a/07, 92a/15, 92b/06, 92b/15, 92b/16, 92b/20, 93b/01, 97a/16, 97b/08, 97b/10, 97b/10, 100a/12, 100a/18, 100b/01, 100b/08, 100b/20, 101a/04, 101a/14, 102a/20, 102b/21, 103a/05, 103b/01, 103b/02, 103b/14, 104b/20, 105a/06, 105a/10, 105a/18, 107a/15, 110b/12, 110b/14, 113a/17, 113a/18, 113a/19, 114a/13, 114a/21, 115a/17, 115b/17, 116a/05, 116b/12, 117a/06, 117a/11, 121b/18, 122a/19, 122b/01, 122b/02, 124a/07, 125a/05, 125b/21, 126a/21, 126b/01, 126b/11, 126b/15, 126b/19, 127a/04, 127a/04, 127a/05, 127a/16, 127a/17, 127b/01, 127b/08, 127b/13, 127b/19, 127b/19, 127b/21, 128b/13, 128b/15, 128b/17, 128b/18, 129a/08, 129a/13, 130a/07,

131a/08, 131b/06, 133b/08, 134a/16, 134a/17, 135a/02, 135b/09, 136b/04, 137a/16, 137a/19, 137b/16, 138a/12, 139a/08, 140a/15, 140a/17, 140a/19, 140a/20, 141a/09, 141b/10, 143a/05, 144a/08

o. (aña ḳarşu) 134a/18

o. (añadur) 6b/20

o. (añlar-ıla) 50b/10

o. (añlaruñ) 67a/03

o.+dur 94a/06

[=1320]

3. Varlıkların yerini işaret yoluyla gösteren zamir.

o. 2b/04, 2b/05, 2b/07, 3a/16, 7a/16, 7a/17, 7b/01, 7b/02, 7b/03, 7b/05, 9b/12, 10a/01, 10a/04, 11a/08, 12a/01, 15a/13, 21a/13, 21a/14, 21a/15, 21a/20, 25b/02, 25b/04, 25b/19, 25b/20, 32b/08, 32b/08, 32b/09, 34b/08, 38b/01, 39b/02, 42b/05, 61b/19, 63b/21, 71a/08, 75a/17, 75a/17, 76a/05, 76a/10, 76a/11, 89a/12, 89b/05, 89b/06, 89b/10, 89b/11, 90b/13, 94b/20, 95a/02, 96a/11, 98b/21, 99b/11, 106b/03, 106b/04, 106b/06, 106b/09, 106b/11, 110a/07, 110a/14, 110b/03, 110b/05, 110b/15, 110b/21, 111a/01, 111a/04, 114b/05, 114b/06, 114b/07, 114b/14, 114b/16, 114b/18, 119a/02, 122a/17, 124b/09, 124b/10, 128a/17, 138b/04, 141a/21, 143a/08, 143a/09, 143a/10

o. (ana) 73a/04

o. (anda) 3a/05, 3a/18, 4b/01, 4b/21, 5a/07, 5b/01, 7a/04, 7b/17, 11b/11, 12a/04, 12b/12, 16a/14, 26b/14, 29b/18, 32a/18, 32b/10, 33b/19, 43b/15, 43b/18, 44b/21, 52a/07, 62a/09, 64a/14, 69a/09, 69b/05, 70b/04, 71a/14, 71b/03, 75b/09, 87a/04, 88b/03, 96a/01, 97b/16, 97b/16, 97b/17, 98a/01, 98a/21, 98b/05, 98b/06, 102b/08, 114b/19, 121b/06, 121b/10, 121b/12, 128a/04, 129b/08, 131a/12, 143b/10, 143b/15, 143b/17

o. (andan) 2a/15, 2a/15, 2a/16, 2a/20, 2a/21, 5a/11, 5a/18, 7a/17, 8b/19, 9b/19, 12a/13, 12a/20, 17a/10, 17a/13, 19b/06, 19b/07, 19b/13, 20a/03, 21a/20, 22a/16, 23a/18, 23a/21, 23b/07, 24a/13, 26a/10, 27b/20, 28b/07, 30b/21, 31a/14, 33b/20, 35a/17, 38a/17, 38b/20, 39a/03, 39a/21, 39b/09, 43b/11, 43b/12, 44a/14, 44b/15, 45a/19, 48b/12, 49a/04, 49a/14, 49a/15, 50a/12, 50a/16, 50b/16, 51a/04, 52b/15, 55a/17, 59b/01, 61b/10, 61b/18, 63a/06, 64a/08, 65a/10, 68a/20, 69a/18, 70b/02, 70b/03, 70b/03, 71b/04, 74a/15, 74b/19, 75b/06, 83a/09, 84b/16, 85a/04, 85a/16, 86b/05, 88a/09, 90b/09, 93b/13, 95a/04, 98b/05, 102b/07, 102b/14, 107b/12, 107b/21, 117b/13, 117b/14, 118b/06, 124a/13, 127b/07, 129b/19, 138a/01, 139a/05, 139a/06, 139a/06, 141b/11, 143a/15, 143b/02

o. (andan ṣoñra) 6b/19, 9b/09, 14a/02, 15b/20, 15b/20, 19a/02, 31b/10, 34b/05, 34b/18, 36a/07, 41a/20, 41b/03, 41b/04, 42a/18, 42b/03, 42b/16, 42b/20, 42b/20, 43b/14, 43b/19, 44a/02, 47b/03, 51b/04,

51b/05, 53b/13, 69a/01, 73a/11, 80b/16, 81b/04, 83b/06, 85a/04, 86b/09, 90a/19, 93b/20, 93b/21, 93b/21, 98b/08, 105a/04, 105a/15, 105b/14, 112b/17, 120b/21, 121b/14, 124a/10, 124a/21, 128a/14, 132b/06, 132b/08, 133a/12, 133a/18, 135b/13, 135b/18, 142a/18, 143b/01

o. (andan ṣoñra) 141b/04

o. (anı) 2b/03, 4b/10, 5a/05, 6a/08, 6a/18, 7a/04, 9b/04, 9b/09, 11a/05, 11b/11, 12a/20, 14a/06, 15b/51, 16b/02, 22a/20, 26b/09, 26b/09, 28b/10, 30b/14, 31a/09, 32a/09, 35b/03, 35b/11, 35b/18, 37a/19, 37a/20, 38a/03, 40b/08, 45b/11, 46a/01, 47b/04, 48a/01, 48a/01, 48a/16, 48b/06, 48b/15, 49a/17, 49a/18, 50a/20, 50b/20, 51a/06, 51a/07, 51a/12, 51b/06, 51b/20, 52b/07, 52b/15, 55b/13, 57b/11, 58b/12, 58b/14, 58b/15, 58b/16, 59b/06, 63b/08, 63b/20, 66a/18, 68b/12, 68b/15, 69a/12, 69b/04, 70a/21, 70b/03, 70b/13, 72b/21, 73a/02, 73a/08, 73a/13, 73b/10, 74a/17, 75b/07, 77b/06, 81a/03, 81b/11, 84a/12, 85a/10, 86b/15, 88a/08, 88b/13, 94b/14, 97b/10, 98b/17, 99b/03, 101a/15, 101a/16, 102b/18, 103a/15, 103b/09, 104b/21, 105b/15, 107a/07, 107a/10, 108a/09, 109b/07, 111a/07, 112b/17, 114b/15, 115b/09, 117a/17, 117b/01, 124a/11, 130a/06, 131b/14, 132b/07, 132b/14, 133a/06, 133a/13, 137a/18, 137b/20, 140a/15, 140a/16

o. (anlar) 53a/05, 57a/03, 90a/04, 91b/08, 130a/04, 134a/11

o. (anlara) 6a/07, 25b/16, 29b/03, 29b/08, 33b/08, 35b/08, 48a/20, 48b/04, 51b/03, 90a/03, 90a/15, 108a/03, 119b/18

o. (anlarda) 97b/04

o. (anlardan) 10b/18, 29a/21, 48b/03, 71a/06, 87b/10, 130a/05, 134a/11

o. (anları) 19a/21, 30b/09, 73b/09, 87b/05, 87b/06, 91b/21, 94b/19, 111b/05, 115a/05, 115a/06, 116a/07

o. (anlaruñ) 8a/06, 24b/20, 26a/18, 28a/01, 28b/21, 31b/11, 31b/15, 35b/17, 42a/07, 42a/11, 44b/11, 46b/06, 48b/18, 55b/04, 70b/13, 71a/05, 71a/15, 72a/14, 72b/19, 84a/21, 87b/09, 87b/19, 89b/19, 89b/21, 90a/12, 90a/18, 91b/21, 92a/20, 96a/02, 96a/03, 97b/02, 106a/07, 106b/07, 112a/01

o. (anlaruñ-ıla) 33b/16

o. (anlaruñ gibi) 3a/02

o. (ansuz) 28a/10, 138b/05

o. (anuñ) 2a/01, 2a/14, 2b/03, 2b/03, 2b/04, 2b/21, 2b/21, 3a/02, 3a/09, 3b/10, 4a/21, 4b/01, 4b/02, 4b/13, 4b/17, 4b/20, 5a/03, 5a/04, 5b/17, 6b/05, 6b/05, 7a/06, 7a/10, 7a/16, 7a/18, 7b/08, 7b/20, 8a/16, 8a/18, 8b/09, 9b/13, 9b/18, 11a/11, 11a/15, 11b/01, 11b/11, 11b/12, 11b/18, 12b/12, 12b/13, 14a/20, 14b/14, 14b/15, 14b/17, 14b/18, 15a/07, 15a/08, 15b/01, 15b/13, 15b/13, 15b/18, 16a/09, 16a/19, 16b/04, 16b/17, 17a/14, 19a/20, 19a/21, 19b/12, 19b/13, 19b/18, 20b/08, 21a/16, 21b/03, 22a/04, 23b/04, 23b/07, 23b/11, 23b/21, 24a/10, 24a/12, 24b/11, 24b/18, 25b/03,

26b/18, 27a/15, 29b/15, 29b/16, 29b/17, 29b/19, 31a/09, 31b/19, 32a/01, 32a/05, 32a/13, 32a/18, 32b/05, 33a/01, 33a/12, 33b/08, 33b/18, 33b/21, 35a/08, 35a/12, 35a/21, 35b/08, 36b/06, 36b/13, 37a/07, 37a/09, 37a/17, 37b/01, 37b/02, 37b/03, 38a/12, 39a/03, 39b/02, 40a/02, 41b/18, 41b/20, 42a/12, 42a/21, 43a/02, 43b/17, 43b/20, 44a/09, 44a/12, 44a/18, 44b/02, 46a/10, 46a/11, 46a/13, 46b/07, 46b/19, 47b/01, 48a/09, 48b/07, 50a/06, 50a/08, 50a/11, 50a/16, 50a/18, 50a/20, 50b/21, 51a/02, 51a/02, 51b/06, 51b/14, 51b/21, 52a/08, 52a/11, 52a/16, 52b/09, 53a/20, 54a/13, 55b/05, 55b/12, 55b/18, 56b/10, 56b/19, 58a/05, 58a/09, 58a/11, 58b/13, 58b/16, 59a/04, 59a/11, 59a/11, 59a/17, 59b/02, 60a/11, 60a/13, 60a/18, 60b/03, 60b/05, 60b/08, 60b/12, 60b/14, 60b/21, 61a/01, 61a/19, 61b/03, 61b/16, 62a/05, 62b/03, 63b/15, 63b/17, 64a/06, 64a/07, 64a/07, 64a/11, 65a/20, 65b/07, 65b/08, 65b/12, 66a/03, 66a/11, 66b/13, 66b/20, 67a/13, 67a/16, 67a/17, 67b/06, 69a/10, 69a/11, 69a/11, 70a/02, 70b/17, 70b/18, 70b/21, 70b/21, 71a/01, 71a/03, 71a/04, 71a/04, 71b/08, 73a/10, 73a/15, 73b/04, 73b/11, 73b/17, 74a/13, 74a/19, 74a/21, 74a/21, 74b/10, 74b/11, 74b/14, 75a/16, 75a/21, 75b/15, 75b/16, 76a/03, 76b/06, 77a/05, 78b/11, 83b/17, 83b/18, 84a/05, 84a/12, 84b/06, 84b/21, 86b/18, 87b/17, 88b/13, 88b/14, 89b/07, 89b/11, 89b/12, 90a/01, 90b/04, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/19, 90b/20, 91a/17, 92b/04, 92b/17, 93a/04, 93b/04, 93b/08, 93b/19, 94b/17, 95a/13, 95b/11, 95b/20, 95b/21, 96a/06, 97a/11, 98b/15, 99a/16, 99b/07, 99b/19, 99b/21, 100b/12, 101a/15, 102b/09, 102b/15, 102b/15, 102b/19, 103a/11, 103b/11, 104b/01, 104b/06, 105a/08, 105a/17, 105b/03, 105b/13, 106a/19, 106b/03, 106b/04, 107a/17, 107a/18, 107b/12, 107b/16, 108a/07, 110a/11, 110a/19, 111a/09, 112b/17, 112b/21, 112b/21, 115a/18, 116a/15, 117a/04, 118b/20, 119a/06, 119a/07, 123b/02, 123b/07, 126a/13, 128a/02, 128a/06, 129b/12, 131a/07, 132b/13, 132b/14, 132b/15, 135b/14, 137b/10, 142b/13

o. (anuñ-çün) 101b/17

o. (anuñ-ıla) 4b/21, 7b/03, 9b/06, 9b/07, 16b/02, 17a/12, 22b/12, 25a/14, 25b/01, 35a/09, 48b/08, 50a/13, 57a/10, 62a/05, 64a/03, 81b/11, 82a/04, 84b/15, 95a/13, 95b/17, 95b/20, 103a/02, 103a/04, 105a/05, 105a/14/, 106a 19, 106a/20, 107b/01, 113a/05, 116b/20, 117a/04, 127a/10, 127a/11, 129a/16, 129b/18, 142b/11

o. (anuñ-içün) 74a/03, 85b/10

o. (anuñ ġayrı) 110a/06, 111b/02

o. (anuñ gibi) 3b/17, 49b/16, 49b/18, 81b/05, 81b/06, 85b/07, 86a/14, 104a/21, 135b/07

o. (anuñ üzerine) 7b/02, 7b/03, 15b/03, 26b/05, 50a/05, 68a/05, 76b/01, 88b/12, 106b/12, 114a/06, 125b/15, 126a/06, 141b/05, 144a/18

o. (anuñdur) 3a/10

o. (aña) 2a/14, 2a/17, 2a/18, 3a/08, 4a/08, 4b/01, 4b/03, 4b/21, 5a/10, 5a/10, 5a/13, 5b/04, 7a/12, 7b/19, 9a/15, 9b/16, 9b/17, 10a/08, 11a/11, 12b/17, 12b/20, 12b/20, 15b/03, 15b/04, 15b/05, 16a/02, 16b/15, 16b/15, 17a/02, 17a/07, 17b/08, 18b/19, 19a/19, 19b/02, 19b/10, 20b/01, 20b/03, 20b/05, 20b/10, 20b/12, 20b/16, 20b/19, 21a/03, 21a/05, 21a/08, 21a/09, 21a/13, 21b/06, 23a/12, 23b/02, 23b/06, 23b/15, 24a/06, 24a/21, 26a/13, 32a/05, 32a/05, 32a/06, 32a/17, 33a/01, 33a/07, 35a/04, 35a/04, 35a/05, 35a/06, 36b/21, 37b/09, 38a/18, 38b/01, 38b/04, 39b/16, 40a/11, 40b/14, 41a/02, 41a/08, 41a/12, 42a/04, 42a/10, 44b/05, 50a/05, 51a/04, 52a/13, 53a/15, 54a/01, 54a/17, 57b/21, 58a/03, 58a/05, 58a/14, 58b/15, 59a/04, 59a/15, 59a/16, 60b/13, 60b/13, 62a/14, 62a/21, 64a/08, 64a/11, 64b/12, 65a/21, 66a/03, 68b/15, 69a/11, 69a/18, 69b/03, 73b/17, 74b/14, 74b/14, 75a/02, 75a/14, 75a/20, 76a/06, 76b/08, 76b/21, 77a/08, 81b/20, 83a/06, 84b/03, 84b/15, 84b/17, 84b/17, 85a/13, 85a/14, 86a/06, 86a/07, 86b/15, 88a/02, 89b/13, 90a/10, 92a/10, 92a/14, 93a/05, 93a/11, 93b/13, 94a/12, 94b/09, 94b/11, 95a/02, 95b/18, 96a/05, 96a/11, 97a/18, 97b/15, 98b/10, 99b/14, 101b/06, 103b/05, 104a/18, 104b/01, 105a/01, 105a/16, 105b/08, 106b/08, 106b/10, 106b/12, 106b/13, 106b/16, 107b/02, 110a/14, 110a/21, 110b/06, 113a/16, 114b/15, 114b/17, 114b/19, 115a/21, 117b/12, 117b/13, 117b/14, 117b/15, 118a/19, 119b/17, 119b/18, 130b/05, 131b/16, 132b/09, 138b/02, 138b/03, 139a/06

o. (añadur) 7b/08

o. (añı) 15a/09

o.+dur 2a/14, 3b/02, 3b/10, 3b/19, 4a/21, 6b/17, 7a/06, 7a/07, 8b/08, 8b/09, 8b/11, 8b/13, 8b/14, 11a/09, 11b/17, 13a/12, 14b/14, 16a/10, 17b/14, 18b/01, 21b/01, 21b/20, 22a/01, 22a/03, 22a/06, 22a/13, 22a/15, 22a/17, 22a/18, 22a/20, 22b/01, 22b/02, 22b/07, 22b/09, 22b/11, 22b/13, 22b/15, 22b/17, 22b/19, 22b/20, 22b/21, 23a/04, 23a/05, 23a/10, 23a/13, 23a/14, 23a/16, 23a/17, 23a/19, 23a/20, 23b/01, 23b/02, 23b/03, 23b/05, 23b/10, 23b/12, 23b/13, 23b/15, 23b/16, 24a/06, 24a/08, 24a/09, 24a/11, 24a/12, 24a/14, 24a/14, 24a/18, 24a/21, 24b/03, 28a/21, 32a/06, 32a/13, 32a/19, 33a/14, 35b/13, 35b/21, 37b/14, 37b/15, 37b/18, 38b/15, 39a/21, 39b/13, 40a/04, 40a/15, 40a/20, 40b/11, 44a/09, 44b/19, 48b/18, 50a/11, 52a/14, 52a/19, 53b/10, 53b/18, 54a/02, 54b/07, 58a/02, 61b/09, 61b/17, 62a/18, 67b/18, 68b/12, 69a/20, 70b/10, 70b/11, 73a/05, 75b/10, 75b/10, 75b/13, 75b/14, 75b/15, 75b/17, 75b/21, 76a/14, 76a/16, 76a/17, 76b/06, 76b/21, 77a/10, 78a/01, 78a/14, 78a/14, 78a/16, 78a/18, 78a/21, 78b/01, 78b/11, 79a/12, 80b/08, 83b/09, 84a/17, 87b/12, 88a/19, 88b/13, 90b/10,

90b/15, 92b/19, 94a/18, 94a/19, 94a/20, 94b/21, 95a/03, 95a/21, 96a/16, 96a/16, 96a/17, 97b/15, 98a/16, 99b/02, 100b/02, 100b/18, 101b/04, 102b/13, 103a/07, 103a/12, 103a/19, 103b/05, 104b/21, 109b/04, 110a/12, 110a/20, 112b/04, 112b/16, 117a/01, 117b/08, 119a/02, 119a/16, 120a/21, 121a/02, 121b/07, 121b/14, 122a/10, 122b/14, 123b/03, 123b/08, 123b/18, 126b/01, 127a/03, 127a/11, 127b/16, 128a/19, 130a/08, 130a/08, 131a/12, 132b/01, 136a/15, 136b/04, 138a/03, 139b/15, 140b/04, 141a/06, 141a/07, 141a/09, 141a/10, 141a/11, 141a/13, 142b/09

[=1221]

ol- 1. Bulunmak, var olmak.

o. 129b/01, 142b/17, 142b/21, 143a/02, 143b/03, 143b/09, 144a/09

2. Gerçekleşmek, yapılmak.

o.-a 2a/05, 2a/14, 2a/20, 2b/01, 2b/04, 2b/05, 3a/07, 3a/13, 3b/03, 3b/11, 3b/12, 3b/19, 3b/20, 3b/20, 4b/11, 4b/12, 5a/10, 5b/02, 6a/16, 6b/05, 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/18, 6b/20, 6b/21, 7a/03, 7a/05, 7a/20, 7b/01, 7b/05, 7b/05, 7b/05, 8a/01, 8a/02, 8a/02, 8a/03, 8b/07, 8b/09, 8b/09, 8b/11, 8b/12, 8b/12, 8b/13, 8b/16, 8b/17, 8b/19, 9a/09, 9a/10, 9a/15, 9a/16, 9a/16, 9a/17, 9a/17, 9a/18, 9a/19, 9a/19, 9a/20, 9b/03, 9b/10, 9b/11, 9b/12, 9b/13, 9b/14, 9b/16, 9b/17, 10a/02, 10a/05, 11a/17, 11a/18, 11a/20, 11b/12, 11b/17, 11b/18, 11b/20, 11b/20, 11b/21, 12a/06, 12a/07, 12b/03, 12b/03, 12b/14, 12b/15, 12b/19, 13a/02, 13a/03, 13a/09, 13a/09, 13a/11, 13a/12, 13a/14, 13a/15, 13a/16, 13b/21, 14a/03, 14a/06, 14a/06, 14a/07, 14a/09, 14a/13, 14a/14, 14a/15, 14a/21, 14b/02, 14b/16, 14b/18, 15a/03, 15a/06, 15a/07, 15b/10, 15b/18, 16a/02, 16a/02, 16a/14, 16b/02, 16b/08, 16b/15, 16b/15, 16b/21, 17a/02, 17a/13, 17b/02, 18a/02, 18a/09, 18b/02, 19a/08, 19b/19, 20a/21, 20b/08, 20b/09, 20b/10, 20b/15, 21a/11, 21b/09, 21b/09, 21b/14, 21b/20, 22a/03, 22a/04, 22a/05, 22a/06, 22a/08, 22a/14, 22a/15, 22a/16, 22a/18, 22b/02, 22b/03, 22b/09, 22b/14, 22b/15, 22b/18, 22b/19, 23a/06, 23a/10, 23a/12, 23a/14, 23a/17, 23a/17, 23a/20, 23b/03, 23b/04, 23b/04, 23b/06, 23b/11, 23b/11, 23b/12, 23b/14, 23b/15, 24a/05, 24a/06, 24a/08, 24a/14, 24a/16, 24a/20, 24b/21, 25b/03, 25b/04, 26a/21, 26b/09, 26b/11, 26b/11, 26b/15, 26b/16, 26b/18, 26b/19, 27a/21, 27b/01, 27b/20, 27b/20, 28a/07, 29a/10, 29b/05, 29b/06, 29b/07, 29b/08, 29b/20, 30a/04, 30b/01, 30b/13, 31a/01, 31a/04, 31a/10, 31a/12, 31a/13, 31b/10, 31b/11, 31b/14, 31b/14, 31b/16, 32a/20, 32a/20, 32b/08, 32b/09, 32b/09, 32b/10, 32b/12, 33a/02, 33a/06, 33a/07, 33a/13, 33a/20, 33a/20, 33b/04, 35a/06, 35a/08, 35a/19, 35b/01, 35b/13, 36a/01, 36a/07, 36a/13, 36b/13, 37b/08, 37b/14, 37b/16, 37b/18, 37b/18, 38a/10, 38a/18, 38a/19, 38a/20, 38a/21, 38b/10, 39b/02, 39b/09, 40a/03, 40a/03, 40a/05, 40a/10,

40a/14, 40a/18, 40b/09, 40b/12, 41a/11, 41a/13, 41a/14, 41a/15, 41a/18, 41a/21, 41a/21, 42a/05, 42a/08, 42a/20, 42a/20, 42b/11, 42b/14, 42b/18, 43a/16, 43a/17, 43a/20, 43a/21, 43b/15, 43b/18, 44a/12, 44a/13, 44a/16, 44a/20, 44b/01, 44b/05, 44b/14, 45a/05, 45a/18, 45a/20, 46a/14, 46a/15, 46b/06, 46b/13, 47a/05, 47a/21, 47b/02, 47b/21, 48a/09, 48a/13, 48b/06, 49a/05, 49b/13, 50a/06, 50a/21, 50b/03, 51a/21, 51b/02, 51b/02, 51b/10, 51b/10, 51b/11, 51b/12, 51b/21, 52a/10, 52b/04, 52b/09, 52b/10, 52b/17, 53a/03, 53a/10, 53a/11, 53b/01, 53b/03, 53b/18, 54a/01, 54a/03, 54a/06, 54b/07, 54b/08, 55a/17, 55b/06, 55b/07, 55b/09, 55b/18, 55b/20, 55b/21, 56a/01, 56a/08, 56a/12, 56b/13, 56b/18, 56b/19, 57a/16, 58b/02, 58b/07, 59a/01, 59a/12, 60b/11, 61a/05, 61b/05, 61b/05, 61b/05, 61b/06, 61b/07, 61b/07, 61b/12, 61b/18, 62a/05, 62a/17, 63a/13, 63b/07, 63b/08, 63b/14, 63b/17, 64a/01, 64a/04, 64b/13, 64b/19, 65a/04, 65b/05, 65b/09, 65b/10, 66a/06, 66a/21, 66b/21, 67a/01, 67a/02, 67b/07, 67b/21, 68b/15, 69b/20, 70a/04, 70a/21, 70b/02, 70b/10, 70b/11, 71a/06, 71b/04, 71b/09, 71b/15, 71b/17, 71b/18, 71b/20, 72a/14, 72b/03, 72b/04, 72b/06, 72b/10, 73a/04, 73a/09, 73a/12, 73b/05, 73b/08, 73b/09, 73b/13, 73b/14, 73b/14, 73b/15, 74a/01, 74b/07, 75a/02, 75b/03, 75b/04, 75b/13, 75b/15, 76a/01, 76a/01, 76a/02, 76a/03, 76b/07, 76b/08, 76b/19, 77a/06, 77a/13, 77a/14, 77a/15, 77b/04, 77b/13, 77b/13, 77b/21, 78b/12, 79b/07, 79b/08, 79b/11, 79b/15, 80a/02, 80a/12, 80a/13, 80a/20, 80b/02, 80b/02, 80b/04, 80b/18, 81a/06, 81a/13, 81a/21, 81b/01, 81b/07, 81b/08, 81b/09, 82a/21, 82b/21, 83a/01, 83a/02, 83a/03, 83a/04, 83a/06, 83a/09, 83a/14, 83b/07, 83b/18, 84a/08, 84a/14, 84b/01, 84b/01, 84b/03, 84b/17, 85a/14, 85a/20, 85a/20, 85b/08, 85b/08, 85b/20, 86a/12, 86b/08, 86b/10, 86b/10, 87a/03, 87a/04, 87b/11, 87b/11, 87b/13, 88a/02, 88a/11, 88a/12, 88a/20, 89b/06, 89b/07, 89b/08, 89b/09, 89b/11, 89b/13, 90b/10, 91a/10, 91a/13, 91a/17, 91b/06, 91b/08, 92a/03, 92a/14, 92b/06, 92b/13, 92b/14, 92b/19, 92b/20, 92b/21, 93a/08, 93a/13, 93a/16, 93a/21, 93b/08, 94a/09, 94a/12, 94a/13, 94a/17, 94a/18, 94a/19, 94a/20, 95b/17, 95b/20, 96a/01, 96a/16, 96a/16, 96a/17, 96a/17, 96a/17, 96a/18, 96b/06, 96b/07, 96b/11, 97a/06, 97a/08, 97a/10, 97b/07, 97b/08, 98a/13, 98a/15, 98a/16, 98a/20, 98a/21, 98b/03, 98b/14, 98b/21, 99a/02, 99a/04, 99a/17, 99b/21, 100a/01, 100a/04, 100a/05, 100a/07, 100b/15, 100b/16, 100b/17, 100b/18, 101a/03, 101a/16, 102a/14, 102a/19, 102b/03, 102b/10, 103a/03, 103a/11, 103a/11, 103a/18, 103b/07, 103b/14, 104a/12, 104b/03, 104b/06, 104b/15, 105a/10, 105a/11, 105a/21, 105b/02, 105b/03, 105b/05, 105b/07, 105b/12, 105b/13, 106a/16, 106b/03, 106b/04, 106b/08, 106b/10, 106b/19,

107a/01, 107a/06, 107b/03, 107b/05, 107b/12, 108a/06, 108a/07, 108a/07, 108a/08, 108a/08, 108a/09, 108a/17, 108a/21, 109b/12, 110a/08, 110a/13, 110a/15, 110a/15, 110a/16, 110a/18, 110a/19, 110a/21, 110b/04, 110b/05, 110b/06, 110b/07, 110b/08, 110b/16, 110b/21, 111a/01, 111a/03, 111a/09, 111a/10, 111a/10, 111a/19, 111a/21, 111b/06, 111b/14, 111b/15, 111b/16, 111b/16, 111b/20, 112a/03, 112a/04, 112b/01, 112b/08, 112b/10, 112b/11, 112b/14, 112b/20, 113a/06, 113a/07, 113a/11, 113a/13, 113a/13, 113a/14, 113a/15, 113a/17, 113a/19, 113b/03, 113b/04, 114a/04, 114a/09, 114a/09, 114a/10, 114a/14, 114b/07, 114b/14, 114b/19, 115a/15, 115a/17, 115a/20, 115b/04, 115b/16, 116a/14, 116a/14, 116a/18, 117a/05, 117a/11, 118a/11, 119a/02, 119a/02, 119a/03, 119a/06, 119a/12, 119a/15, 119a/15, 119a/20, 119b/01, 119b/02, 119b/04, 120a/20, 121a/06, 121a/09, 121a/11, 121a/11, 121a/16, 121b/10, 122a/11, 122a/17, 122a/19, 122b/02, 122b/03, 122b/06, 122b/06, 122b/13, 122b/16, 123a/02, 123b/06, 123b/07, 124a/08, 124a/17, 124a/18, 124b/08, 124b/08, 124b/09, 124b/09, 124b/11, 124b/11, 124b/11, 124b/12, 125a/10, 126a/06, 126a/20, 126a/21, 126b/01, 126b/03, 126b/04, 126b/04, 126b/06, 126b/11, 127a/04, 127b/01, 127b/02, 127b/05, 127b/07, 127b/08, 127b/13, 127b/16, 128a/07, 128a/08, 128a/12, 128a/16, 128a/21, 128b/06, 128b/11, 129a/14, 129a/18, 129a/20, 130a/17, 130b/07, 131a/07, 131a/08, 131a/21, 131b/03, 131b/05, 132a/13, 132a/17, 132a/18, 132a/19, 132a/19, 133b/05, 133b/08, 133b/09, 134b/02, 134b/02, 134b/05, 134b/09, 134b/10, 134b/21, 135a/14, 135a/21, 135b/02, 136a/03, 136b/06, 136b/15, 136b/16, 136b/16, 137a/17, 137b/04, 137b/05, 137b/21, 138b/07, 138b/10, 138b/12, 138b/13, 139a/06, 139a/06, 139a/06, 139a/07, 139a/13, 139b/01, 139b/07, 140a/04, 140a/07, 140a/11, 140a/15, 140a/20, 140b/01, 140b/05, 140b/06, 141a/01, 141a/02, 141a/06, 141a/11, 141a/17, 141b/04, 141b/05, 142a/08, 142b/03, 142b/04, 142b/05, 142b/06, 142b/15, 142b/20, 143a/06, 143a/13, 143a/16, 143b/04, 143b/07, 143b/21, 144a/12

o.-a-y-ıdı 95b/04

o.-a diyü 118b/07

o.-acaġı 141a/09

o.-acaḳ 87a/21, 98b/04

o.-alar 4a/12, 7a/11, 7a/21, 10a/02, 10a/03, 10a/04, 10a/06, 17b/12, 18a/08, 18a/08, 28b/05, 34b/20, 38a/09, 38a/10, 40b/07, 47a/09, 64b/04, 83a/05, 84b/15, 90b/21, 91a/01, 91b/08, 96b/01, 97a/07, 97b/01, 98a/20, 98b/11, 104b/14, 104b/16, 104b/17, 104b/20, 106a/06, 106b/07, 109b/09, 109b/10, 109b/12, 110a/02,

111b/10, 111b/19, 112a/06, 112b/07, 113a/04, 113b/05, 113b/06, 114a/15, 117a/03, 117a/04, 117a/11, 119a/18, 119a/19, 119b/03, 119b/10, 119b/14, 119b/17, 120a/15, 121a/04, 121a/12, 121a/15, 121a/16, 122b/19, 123b/16, 123b/16, 136a/19, 138b/20, 140a/14, 141a/19, 141b/06, 141b/16, 142a/05

o.-alar-ıdı 64b/01, 91b/03

o.-amaz 13a/10, 13a/11, 30a/10, 40b/15, 130a/17, 135b/13

o.-amazlar 119b/01

o.-an 3a/21, 3a/21, 3b/12, 4b/11, 5a/10, 5b/10, 5b/12, 5b/16, 6a/01, 7a/07, 7a/19, 7b/01, 8a/10, 8b/03, 9b/15, 10a/11, 10a/15, 11a/05, 11a/12, 11b/04, 12b/01, 13a/08, 14a/21, 14b/01, 14b/18, 16a/11, 17a/18, 17b/20, 18b/07, 19a/17, 20b/19, 21a/16, 21b/01, 23a/01, 23a/04, 23b/13, 24a/06, 24a/12, 24b/02, 25b/12, 25b/18, 26a/06, 26b/12, 26b/19, 26b/21, 27a/20, 28b/17, 28b/18, 28b/19, 29a/02, 29a/03, 29a/14, 29b/11, 30b/20, 31a/02, 31a/11, 31a/12, 31a/21, 31b/10, 31b/16, 32a/14, 33a/09, 34a/20, 34b/01, 35b/12, 35b/13, 35b/14, 36b/01, 36b/20, 37a/03, 37b/09, 38b/05, 38b/16, 39a/10, 39a/14, 39a/17, 39a/18, 39b/03, 39b/05, 40b/03, 40b/08, 41a/08, 42b/01, 42b/07, 42b/15, 42b/17, 43a/07, 43b/12, 44b/02, 44b/03, 45a/06, 45b/01, 45b/11, 45b/20, 46b/01, 46b/19, 46b/20, 47a/08, 47b/04, 48b/13, 49a/09, 49a/16, 50a/17, 50b/01, 50b/10, 50b/14, 50b/15, 50b/18, 51a/01, 51b/14, 51b/16, 52a/06, 52a/07, 52a/10, 52b/13, 52b/14, 52b/17, 52b/18, 53a/09, 53b/12, 53b/20, 54a/19, 55b/17, 56a/17, 56b/15, 57a/07, 57a/09, 57a/11, 57a/21, 57b/06, 58a/07, 58a/10, 58a/18, 58b/05, 58b/06, 58b/07, 59a/20, 59b/07, 60a/18, 61a/10, 61a/12, 61b/06, 61b/08, 61b/09, 61b/16, 62a/02, 62a/03, 62b/20, 63b/18, 64a/05, 64a/19, 64b/20, 65a/13, 65a/15, 65b/03, 66b/05, 67a/19, 67a/20, 67a/21, 67b/01, 67b/01, 67b/04, 68a/03, 68a/04, 68a/14, 68b/01, 68b/03, 68b/13, 68b/16, 69a/05, 69a/07, 69b/11, 69b/12, 69b/17, 69b/18, 70a/17, 70b/12, 70b/14, 72a/19, 72b/15, 73a/16, 73b/05, 73b/08, 73b/15, 73b/16, 74a/20, 74b/03, 74b/08, 74b/18, 74b/19, 74b/20, 75a/03, 75a/06, 75a/09, 75a/10, 75a/11, 75a/18, 75b/18, 76a/05, 76a/06, 76a/13, 76b/18, 77a/04, 77a/15, 77a/16, 77a/19, 77b/09, 77b/10, 78a/11, 78b/05, 78b/12, 78b/13, 78b/16, 78b/20, 79a/07, 79b/15, 79b/20, 80b/04, 80b/21, 81a/02, 81a/08, 81a/20, 82b/12, 83b/16, 83b/19, 83b/19, 84a/21, 84b/10, 84b/12, 85a/06, 85a/16, 85b/05, 86a/13, 87b/03, 87b/20, 87b/21, 89a/18, 89b/05, 89b/07, 89b/09, 90a/05, 90a/13, 91b/14, 92a/10, 92a/11, 92a/16, 93a/07, 93a/07, 93a/09, 93a/11, 93b/04, 93b/05, 93b/06, 93b/06, 94a/14, 94a/15, 94a/21, 94b/13, 94b/15, 94b/17, 94b/19, 94b/19, 95b/18, 96b/03, 96b/08, 97a/17, 97b/03, 97b/20, 97b/21, 98a/02, 98a/08, 98b/04, 98b/20, 99a/08, 99a/08, 99a/18, 99b/06, 99b/13, 99b/13, 100a/02, 101a/09, 101b/06,

102a/13, 102b/15, 102b/17, 103a/07, 103a/16, 103b/10, 103b/11, 104a/20, 104a/20, 105a/12, 105a/17, 105b/01, 105b/11, 106a/02, 106b/01, 106b/08, 106b/21, 107a/03, 107b/02, 107b/14, 109a/21, 109b/15, 110a/09, 110a/18, 111a/19, 111b/01, 111b/04, 111b/05, 111b/10, 111b/12, 111b/13, 112b/05, 114b/07, 114b/11, 115a/12, 115a/18, 115b/20, 117b/07, 117b/09, 118a/01, 118a/14, 118b/13, 118b/17, 119a/05, 119a/07, 119b/12, 119b/17, 121b/17, 122a/02, 122a/09, 122b/01, 122b/10, 122b/14, 123a/06, 123a/11, 123a/21, 123b/03, 123b/04, 123b/10, 123b/14, 123b/20, 124a/02, 124a/08, 124b/07, 125a/01, 125a/02, 125a/21, 125a/21, 125b/01, 125b/18, 126a/12, 126b/08, 126b/11, 126b/17, 126b/19, 127a/06, 127b/06, 127b/15, 128a/16, 128b/09, 128b/19, 129a/04, 129b/17, 130a/19, 130b/06, 130b/11, 131a/02, 131a/04, 131b/03, 131b/08, 131b/10, 131b/17, 131b/21, 132b/06, 133a/14, 133b/21, 134a/01, 134a/04, 134a/16, 134a/19, 135a/09, 135a/15, 135a/18, 135b/15, 135b/16, 136a/08, 136b/14, 137a/09, 137a/20, 139a/10, 139a/11, 139b/12, 140b/05, 142a/11, 142a/21, 143b/06

o.-ana 13b/01, 68a/18, 82b/19, 115b/11

o.-andan 43a/20, 63b/03, 88b/15

o.-andan-ısa 11a/14

o.-andur 69a/07, 75a/04, 104a/03, 119a/05

o.-anı 40b/02, 68a/17, 86a/06, 87b/21, 111b/21, 112a/01, 114a/08, 117b/03

o.-anın 88b/19

o.-anlar 57a/20, 113a/19

o.-anlar-ıla 64b/06, 68b/14

o.-anlar gibi 28a/02

o.-anlara 136a/21

o.-anları 82a/07, 82a/07, 142a/13

o.-anlaruñ 69a/09, 74a/01, 88b/01, 122b/18, 126a/09

o.-anuñ 123a/20

o.-anuñ (faḳīrü'l-ḥāl ol-) 135a/13

o.-asın 120a/16, 130a/09, 137a/12, 143a/08, 143b/13

o.-avuz 51a/01, 51a/03, 51a/10, 61a/01, 117b/09

o.-ayım 124a/20

o.-ayuz 12a/13

o.-dı 2a/21, 2b/01, 2b/20, 3a/07, 3a/08, 3b/08, 3b/17, 3b/18, 4a/09, 4a/09, 4b/16, 4b/20, 6b/03, 6b/04, 9a/05, 9a/21, 9b/04, 10a/10, 10b/08, 12a/18, 12b/20, 14b/01, 14b/09, 14b/09, 14b/10, 15a/05, 15b/06, 16a/03, 16a/05, 16a/19, 16b/09, 18a/05, 18a/12, 21a/16, 21a/17, 21a/17, 21a/19, 21a/19, 21b/04, 21b/07, 24b/07, 24b/10, 24b/17, 26a/01, 27a/14, 28b/18, 30a/21, 31a/21, 31b/07, 33a/21, 33b/05, 34a/01, 34a/01, 34a/02, 35b/09, 40a/13, 40a/17, 41b/05, 41b/21, 42a/01, 42a/01, 43b/01, 43b/09, 44a/09, 47b/12, 48a/11, 48b/16, 52a/11, 53a/20, 58b/15, 58b/17, 58b/20, 58b/21, 59a/01, 59a/01, 59b/02, 60a/01, 60b/21, 63b/02, 63b/20, 64b/12, 65a/06,

65a/12, 67b/16, 68a/08, 68b/19, 69a/09, 69b/14, 71b/02, 71b/06, 71b/09, 71b/12, 72a/01, 72a/03, 72a/03, 72a/06, 72a/08, 72b/15, 74a/07, 74a/08, 74a/09, 74a/13, 74a/15, 74a/17, 74b/01, 74b/04, 77a/05, 84b/07, 84b/09, 89a/11, 91b/03, 93b/10, 95a/15, 95a/19, 95b/02, 95b/08, 96b/02, 97a/11, 97a/12, 98a/19, 101a/19, 103b/21, 105b/14, 106a/04, 116b/18, 118b/03, 118b/03, 118b/12, 126a/01, 126a/02, 130b/09, 131b/14, 133a/15, 134a/10, 134a/11, 134a/12, 134b/02, 138a/20, 138b/21, 139a/01, 139a/10, 143a/09

o.-dı-y-ısa 18a/11, 25b/01, 138a/20

o.-dılar 10a/12, 24b/18, 95a/14, 118b/04

o.-du 71b/07, 86a/08

o.-duġı 1b/09, 4a/18, 7b/02, 28a/06, 39a/17, 40a/18, 40b/15, 42b/09, 42b/18, 48b/14, 51b/16, 59a/13, 61a/21, 64b/15, 68a/16, 77a/09, 84b/18, 86b/20, 88a/04, 88a/04, 89b/04, 91b/02, 92a/04, 92a/06, 93a/11, 93a/11, 93b/10, 94a/15, 95b/03, 96b/08, 96b/20, 101b/10, 113a/07, 113b/19, 126b/02, 127b/02, 127b/03, 130b/15, 130b/16, 139b/13, 141a/20

o.-duġı-y-içün 48b/15

o.-duġı içün 98b/10

o.-duġın 61b/01, 70a/11

o.-duġına 99b/02

o.-duġından ötürü 132a/04

o.-duġını 75b/19

o.-duġınlayın 27a/05, 48b/10, 76b/14, 122a/16

o.-duḳ 84b/13, 117b/08, 138a/21, 142b/13

o.-duḳca 12b/02, 81b/20, 102a/17, 122a/02, 124a/14, 141b/13

o.-duḳdan 66b/09

o.-duḳdan ṣoñra 15b/16, 29b/18, 39b/17, 50a/06, 50a/10, 56b/09, 77b/01, 80a/14, 87b/13, 118a/14, 124a/09, 124b/02, 129a/07, 129a/19, 138b/01

o.-duḳları 28a/01, 59a/05, 72a/18, 101b/09, 105b/20, 114a/16, 139b/06

o.-duḳlarından ötürü 88a/20

o.-duñ 143b/15

o.-ıcaḳ 6b/05, 44b/18

o.-ınca 85a/04, 91a/07

o.-ıruz 60b/14, 60b/15

o.-ma 129b/02, 143a/02, 143b/03, 143b/08, 144a/09, 144a/14, 144a/15

o.-madı 12a/06, 55a/05, 107a/12, 118b/06, 120a/18, 143a/09

o.-madılar 10a/12

o.-maduġı 35b/04, 56b/12, 75a/13, 79b/21, 91a/21, 100a/06, 104a/16, 119b/07, 130b/09

o.-maduġınuñ 3a/15

o.-maduḳları 119b/09

o.-maġ-çün 120a/18

o.-maġ-ıla 34a/09, 66a/11, 73b/15, 77a/11, 86a/06, 121b/12, 133a/18

o.-maġa 2b/15, 3b/20, 11b/07, 11b/07, 23b/16, 36a/12, 45a/18, 45a/20, 46b/10, 49b/10, 77a/21, 78b/11, 84a/13, 88b/04, 88b/11, 93a/14, 109b/20, 119b/21, 122a/18,

126a/19, 127a/08, 128a/14, 130b/19, 130b/20, 132b/05, 136a/03, 143a/06

o.-maġadur 20b/21

o.-maġı 29a/03, 68a/19, 78a/12, 78b/13, 79b/14, 82b/17, 83a/15, 114b/06, 114b/07, 115a/13, 124a/20, 129a/13, 142a/07

o.-maġın 10a/16

o.-maġun 16b/13, 28a/21

o.-maġuñ 4b/08, 71b/16, 80b/09, 106a/14, 114a/08, 129b/20

o.-maḳ 2b/02, 2b/05, 2b/07, 3b/18, 4a/13, 5b/03, 6a/02, 6b/13, 10b/11, 13b/07, 17a/19, 18a/01, 18a/02, 29a/09, 32b/13, 33a/05, 40a/04, 40a/06, 43b/15, 44a/11, 45a/03, 48b/14, 48b/14, 49b/10, 52a/06, 52a/07, 62a/21, 65b/21, 65b/21, 66a/03, 72b/02, 75b/20, 76b/18, 76b/19, 78a/17, 80a/03, 80b/20, 92b/18, 93b/18, 94a/12, 100a/05, 110b/18, 113a/02, 113a/15, 113b/17, 114a/16, 114b/06, 116b/13, 117a/19, 118a/14, 118a/15, 118a/17, 118b/20, 122a/02, 122a/20, 123a/14, 125b/15, 133a/05, 133a/15, 134a/16, 135a/06, 136a/11, 136b/17, 140b/07

o.-maḳ gibi 5b/11, 5b/11, 89b/02, 124a/02

o.-maḳda 4b/09, 8b/01, 10b/02, 24a/07, 37b/19, 38a/05, 78a/05, 79b/05, 93a/20, 96b/17, 99b/03, 100a/02, 119a/14, 119b/21, 124a/06, 124b/03, 126a/11, 133a/08, 137a/14

o.-maḳdan 4a/18, 5b/16, 5b/20, 10a/19, 12a/18, 15a/21, 16a/18, 16a/18, 29b/09, 42a/10, 44b/13, 44b/14, 49b/08, 76b/18, 80a/04, 80b/08, 81a/18, 119b/18, 128b/12, 132b/12, 135a/05, 136a/08, 139b/20

o.-maḳdandur 59b/05

o.-maḳdur 38b/05, 42a/09, 63a/11, 63a/19, 70b/07, 78a/09, 112a/18, 118a/17, 118b/13, 120a/08, 123b/17, 130a/14

o.-maları 41b/07, 98b/02

o.-malarına 10a/20

o.-mamaġ-ıla 141a/04

o.-mamaġı 124a/21

o.-mamaḳ 2a/15, 43a/06, 88b/10, 115b/19

o.-maması 2a/06, 2a/10

o.-mamasına 18b/01, 58a/19, 115b/13, 138b/17

o.-mamasını 140a/17

o.-mamış 17b/21, 18a/04, 44a/06

o.-mamışdur 37b/13, 72b/17, 103b/15

o.-masa 2a/04, 19b/15, 24b/16, 33b/02, 40b/04, 52b/20, 53a/01, 53a/13, 53a/15, 56b/05, 60a/05, 61b/16, 66a/08, 66a/11, 67b/07, 105b/21, 120a/02, 121a/21, 121b/13, 121b/19, 121b/21, 140b/17

o.-masa-y-ıdı 32a/11, 87b/01

o.-masalar 59a/09, 106a/01

o.-ması 2a/09, 16a/15, 16b/12, 18a/05, 34a/04, 34a/08, 35b/21, 38b/04, 44b/19, 54b/19, 62a/05, 64a/06, 64b/17, 66b/19, 71a/01, 73b/16, 74a/11, 80b/10, 93a/21, 95a/14, 99b/14, 100a/06, 116a/19, 118a/09, 126a/02, 126b/06, 130a/15, 130a/17, 131a/06, 132b/18, 136b/03

o.-ması-y-ıla 43a/05, 64b/16, 111a/05, 120b/02, 120b/12

o.-ması üzerine 120b/21, 121a/01

o.-masıdur 11b/03

o.-masın 63b/06, 64a/16, 64a/17, 85a/01, 98a/04, 127b/17, 127b/18, 129b/05, 137a/03

o.-masına 8b/08, 8b/09, 8b/15, 10b/17, 54a/09, 54b/20, 56b/06, 58b/05, 58b/21, 65a/14, 66b/03, 66b/19, 77a/17, 85b/09, 90a/14, 98a/15, 107b/17, 113a/09, 115b/12, 119a/16, 120b/11, 123b/21, 124b/01, 136a/06, 137a/14, 140b/12, 141a/19, 142a/04

o.-masında 4b/04, 65a/15, 82a/14, 82a/15

o.-masındadur 4b/07

o.-masından 29b/08, 54a/12, 74b/11, 96b/19, 96b/19

o.-masındandur 41b/08

o.-masını 26b/20, 26b/20, 29b/08, 35a/09, 59b/11, 77b/15, 105a/08, 118a/13, 125a/04, 132b/11, 140a/01, 140a/18

o.-masınuñ 3a/14, 3a/14, 3a/16, 4a/03, 10b/07, 19b/13, 50a/11, 115a/19

o.-maya 3b/13, 3b/14, 3b/15, 4b/14, 4b/14, 5b/16, 7a/05, 7a/12, 7a/20, 8a/13, 11a/12, 11b/13, 13a/03, 13a/03, 13a/14, 13a/16, 13b/16, 14a/12, 20b/09, 22a/02, 22a/17, 22b/10, 22b/13, 22b/15, 23a/16, 23a/18, 23a/21, 23b/01, 23b/21, 26a/11, 27a/12, 31a/10, 31b/10, 31b/13, 32a/15, 33a/18, 34a/15, 34a/17, 35a/18, 36a/10, 43b/18, 45a/05, 45b/11, 48a/05, 48a/13, 49a/14, 49b/07, 51a/08, 51a/09, 52a/05, 53a/12, 53a/14, 53b/19, 54b/12, 58a/06, 59a/11, 60a/03, 61b/04, 62b/14, 63b/19, 66b/03, 67a/07, 67b/07, 67b/19, 69b/10, 69b/12, 71b/03, 73b/13, 74a/01, 74b/07, 75a/02, 75b/01, 75b/07, 75b/10, 75b/12, 75b/13, 75b/19, 76b/08, 77a/07, 77a/08, 77a/13, 77b/06, 78a/16, 79a/06, 80a/09, 80b/17, 83a/14, 83a/15, 85a/12, 85a/19, 85a/21, 86b/19, 86b/21, 87a/04, 88a/21, 88a/21, 88a/21, 88b/11, 95a/05, 98a/18, 99b/19, 99b/20, 100a/07, 100b/12, 102a/05, 104a/08, 105b/12, 107a/11, 110a/13, 110a/20, 110b/07, 110b/12, 111b/11, 111b/20, 112b/14, 113a/08, 114b/19, 117a/15, 117a/21, 121a/13, 121b/11, 122b/04, 124a/15, 124a/19, 124b/02, 125b/18, 129a/16, 131b/17, 132a/09, 132a/17, 133a/03, 133b/19, 134b/11, 134b/11, 136b/03, 136b/17, 136b/17, 137a/10, 137b/03, 137b/11, 138b/04, 139b/01, 140a/14, 141a/07, 141a/08, 141a/12, 141a/13, 141a/17, 141b/03, 141b/12, 142b/07, 143a/05, 143b/14

o.-maya-y-ıdı 34a/04, 45a/01

o.-mayalar 7a/21, 106a/08, 106b/09, 126a/18

o.-mayalar-ıdı 64a/20

o.-mayan 13b/05, 23a/12, 23b/20, 24b/02, 26a/06, 26a/09, 29a/13, 31b/04, 39a/08, 44b/06, 51b/18, 61b/20, 67a/02, 70b/21, 74b/08, 78a/09, 78b/14, 79b/12, 88b/15, 102a/13, 102a/21, 110a/18, 111a/14, 125b/17, 132a/02, 134b/17, 136a/11, 143a/03

o.-mayandan 77a/20

o.-mayanı 68a/17

o.-mayasın 144a/11

o.-mayasız 68a/10

o.-mayavuz 69b/08

o.-mayınca 12b/12, 12b/13, 14a/01, 20a/07, 48a/17, 82b/01, 82b/10, 85a/12, 143b/07

o.-mayup 28a/01, 53a/08, 80b/03, 100a/09, 104a/04, 104a/11, 109a/05, 109b/08, 110a/12, 117a/14, 133a/14

o.-maz 3b/01, 4b/01, 5b/11, 6b/11, 8a/13, 8a/15, 8a/16, 9a/10, 9b/03, 10b/10, 11a/01, 11a/17, 11b/18, 11b/20, 12a/02, 12a/05, 13a/04, 13a/20, 13a/20, 13b/02, 13b/17, 13b/21, 14a/05, 14a/15, 14b/17, 15a/09, 15b/02, 15b/14, 16a/21, 16b/03, 16b/09, 18a/10, 18b/02, 18b/03, 18b/08, 19b/18, 20a/04, 21a/01, 21b/10, 27a/08, 27a/12, 27b/17, 28a/11, 29b/16, 30b/04, 30b/12, 31a/15, 31b/01, 33b/06, 34a/21, 35a/14, 35a/17, 35a/21, 35b/06, 37a/14, 39a/21, 39b/16, 39b/19, 40a/12, 41a/06, 43a/09, 43a/12, 44b/06, 44b/16, 45a/06, 46a/11, 46a/20, 46b/05, 46b/10, 49a/03, 49a/08, 50b/21, 51a/20, 53a/21, 53b/19, 54a/05, 54b/11, 55a/04, 55b/11, 56b/14, 56b/16, 56b/17, 58a/14, 58b/04, 58b/10, 61b/11, 61b/19, 62a/06, 62b/01, 62b/03, 62b/15, 63b/19, 64a/04, 64b/20, 65a/10, 65a/12, 65b/13, 67b/02, 67b/10, 68a/05, 68a/07, 68a/08, 69a/17, 69b/03, 69b/13, 70a/03, 70a/05, 70a/14, 70a/16, 70a/16, 71a/10, 71a/12, 74b/14, 75a/14, 75b/09, 77b/08, 78b/10, 78b/10, 78b/18, 83b/12, 84b/07, 86a/05, 86a/14, 87a/15, 89a/19, 90a/04, 90a/16, 90b/07, 93a/01, 93b/09, 96b/16, 97b/05, 97b/11, 97b/14, 97b/17, 97b/20, 99b/01, 99b/09, 99b/19, 100b/07, 101a/11, 102b/18, 102b/21, 103b/04, 103b/08, 103b/20, 104a/13, 105a/13, 106a/03, 106a/20, 106b/05, 106b/06, 107a/21, 108a/10, 108a/15, 108b/03, 108b/11, 109a/12, 109a/21, 109b/04, 110b/14, 112b/15, 112b/19, 114a/20, 115b/02, 115b/03, 116a/09, 116a/13, 118a/21, 121b/18, 122b/10, 122b/11, 122b/14, 122b/20, 124a/16, 124b/05, 127b/05, 127b/09, 128b/12, 128b/17, 130b/06, 130b/08, 131a/05, 131a/18, 131b/12, 131b/12, 132a/19, 132b/06, 132b/15, 133a/15, 133a/18, 133b/18, 134a/20, 135a/13, 135a/14, 135b/07, 136a/02, 138a/13, 139a/05, 143a/04, 143b/12

o.-maz-ıdı 59a/18, 64b/07, 90b/21, 91b/04, 95b/05

o.-maz-ısa 20a/13, 87b/14, 122b/03, 134b/01

o.-mazam 74a/05

o.-mazlar 18a/10, 19a/09, 30b/05, 30b/07, 46a/12, 49b/16, 59a/19, 90a/18, 105b/01, 107b/19, 114b/04, 117a/17, 117a/21, 117a/21, 139a/16

o.-mazsızın 3b/16, 19b/18, 22a/19, 23a/06, 79b/20, 86b/10, 118b/14, 141a/14, 143a/20

o.-mış 3b/04, 9b/02, 17a/16, 22a/16, 22b/14, 31b/14, 36a/07, 44a/04, 47b/19,

52b/08, 60a/11, 80b/02, 91a/13, 102b/10, 115a/20, 143a/21, 143b/07

o.-mış-ıdı 15a/16, 27a/17, 31a/16, 64a/03, 83b/08

o.-mış-ise 113a/16

o.-mışdur 2a/12, 2b/17, 7b/18, 9b/09, 13b/03, 15b/08, 16b/14, 19b/09, 20a/19, 25a/02, 28a/04, 28a/21, 28b/02, 28b/11, 29b/15, 30a/15, 31a/02, 32a/03, 32a/04, 35b/08, 41b/12, 42a/15, 44b/21, 50b/18, 54a/16, 59a/12, 59a/14, 62a/21, 64b/08, 64b/09, 64b/11, 65b/04, 82a/18, 89a/17, 98a/03, 99a/03, 100a/17, 107a/10, 108b/05, 108b/14, 108b/20, 114b/16, 115b/21, 121b/08, 122a/20, 128a/17, 133a/04

o.-mışlar-ısa 17a/20

o.-mışlardur 10b/15, 21a/04, 28b/13, 29b/04, 39b/18, 42b/04, 64b/01, 71b/02, 107b/03, 110a/16

o.-sa 2a/18, 5b/03, 5b/12, 7a/06, 7b/01, 7b/20, 12a/13, 12b/04, 17b/20, 17b/21, 18a/01, 18a/03, 18a/09, 18b/12, 21b/19, 22b/14, 24b/11, 24b/17, 25a/03, 29a/08, 30a/05, 31a/17, 32b/13, 33a/10, 33a/10, 33a/11, 33a/11, 33a/16, 38b/08, 39b/12, 40b/17, 42b/02, 42b/21, 43a/01, 43a/01, 43a/04, 43b/11, 43b/13, 45b/07, 46b/12, 48a/01, 48a/04, 48b/12, 49a/16, 49b/06, 52b/07, 52b/08, 52b/16, 53a/06, 54b/05, 54b/21, 56b/10, 57b/05, 59b/15, 60a/15, 60a/19, 60a/21, 61a/15, 61b/21, 62b/02, 62b/03, 64a/09, 64b/14, 64b/14, 64b/15, 65a/14, 65a/14, 67b/04, 73a/07, 73a/08, 73b/10, 74a/10, 77b/01, 77b/03, 78b/15, 81a/03, 81a/15, 81a/16, 82a/11, 83b/17, 84b/21, 85a/02, 85a/03, 85a/04, 85a/07, 86a/15, 86b/01, 86b/03, 86b/06, 86b/15, 86b/19, 87a/02, 87a/07, 88b/12, 92a/10, 93a/03, 93b/11, 93b/12, 97a/04, 97b/04, 101a/04, 102b/06, 102b/19, 104a/05, 115b/04, 116a/11, 119a/06, 119a/07, 121a/21, 121b/17, 121b/18, 122a/19, 122b/07, 123a/15, 123b/07, 125b/21, 126a/04, 126b/09, 126b/12, 126b/13, 127a/05, 127a/16, 127a/16, 127a/19, 127a/20, 127b/09, 128a/13, 128b/18, 128b/20, 129b/10, 129b/13, 129b/14, 130a/04, 133b/10, 133b/13, 135b/16, 136a/09, 136a/09, 136b/12, 137b/10, 139a/08, 140b/18, 141a/03, 142b/01, 143b/05

o.-sa-y-ı-dum 60b/18

o.-sa-y-ıdı 41b/09, 54a/09, 64a/21, 90b/16, 109b/01, 109b/02

o.-salar 17b/17, 19b/02, 20b/18, 30b/09, 85a/14, 91a/19, 91a/20, 114a/06, 119b/11, 137a/02

o.-salar-ıdı 40b/01, 91a/15

o.-sañ 129b/08, 143a/11, 144a/08, 144a/09

o.-sun 4a/20, 4a/21, 6a/07, 6a/07, 10b/11, 10b/12, 24b/15, 24b/15, 24b/21, 24b/21, 45a/12, 46a/17, 47b/11, 47b/12, 52b/15, 56a/01, 59b/13, 68a/09, 72b/07, 72b/08, 107a/20, 107a/20, 109a/16, 109a/17, 124a/12, 124a/13, 128b/17, 129b/16, 129b/16, 129b/17, 135a/17, 139b/05

o.-sun-çün 131a/21

o.-sun diyü 76b/03

o.-uñ 118b/12

o.-up 2a/10, 3a/15, 3b/15, 5b/18, 9a/08, 9a/12, 9a/13, 9a/17, 9a/20, 9b/18, 9b/20, 11a/19, 12b/15, 13b/05, 14a/08, 17a/09, 17b/16, 20b/11, 20b/18, 21a/21, 21b/07, 22a/03, 22a/04, 22b/16, 24a/10, 26a/01, 26b/08, 28a/01, 28a/04, 30a/07, 31a/12, 31b/12, 32a/11, 33a/05, 33a/05, 33b/03, 34a/06, 35a/17, 35b/04, 36a/06, 38a/08, 39b/17, 40b/01, 40b/03, 40b/04, 41b/09, 41b/21, 42a/09, 43a/14, 45b/04, 45b/06, 46a/02, 46a/08, 46b/21, 47a/19, 48a/03, 49b/15, 49b/18, 50a/16, 52b/15, 53a/06, 53a/12, 55a/04, 55b/08, 55b/09, 57b/18, 58b/08, 59a/12, 59a/13, 59b/13, 60a/03, 60b/04, 60b/10, 61a/17, 62a/02, 62a/15, 62b/04, 63a/18, 63b/07, 63b/12, 64b/08, 64b/18, 66a/21, 67b/06, 67b/12, 68b/11, 68b/14, 68b/18, 68b/20, 69a/19, 69b/07, 69b/08, 69b/17, 70a/12, 70a/13, 70b/12, 71b/09, 71b/17, 72b/10, 73a/06, 73b/12, 73b/12, 74a/10, 74a/16, 75a/20, 75b/20, 76b/11, 78a/08, 78b/20, 80a/17, 80b/08, 81a/21, 82a/15, 82a/18, 82a/20, 82b/03, 83a/14, 84a/15, 84a/20, 84b/02, 85b/01, 86a/15, 87b/02, 87b/21, 87b/21, 88b/10, 89a/16, 89b/01, 89b/01, 89b/01, 89b/12, 90b/19, 91a/03, 91a/21, 92a/09, 93a/14, 93b/02, 93b/05, 93b/14, 94a/11, 94a/14, 94b/09, 94b/10, 95a/07, 96a/03, 96a/08, 96b/02, 96b/05, 96b/11, 97a/08, 97b/02, 97b/09, 97b/10, 97b/11, 97b/19, 97b/19, 98a/14, 98b/07, 99a/01, 99a/05, 99a/06, 99a/13, 99b/05, 100a/12, 100a/19, 100b/04, 101a/06, 101a/06, 101a/07, 101a/08, 101a/16, 101b/18, 101b/19, 102a/02, 102a/15, 102a/20, 102a/21, 102b/04, 102b/07, 102b/08, 103a/02, 103b/08, 105a/01, 105a/03, 105b/16, 105b/19, 106a/06, 106b/20, 107a/01, 107a/05, 109a/02, 109a/02, 110b/19, 111a/04, 111a/10, 111a/11, 111b/15, 112a/03, 112a/17, 113a/13, 114a/04, 114b/15, 115a/07, 116b/08, 116b/12, 116b/13, 116b/14, 116b/19, 118b/06, 119b/10, 119b/14, 120a/14, 121a/09, 121b/05, 121b/05, 121b/12, 123a/03, 123a/05, 123a/14, 124a/18, 124b/05, 125a/06, 125a/14, 126a/04, 127a/10, 127a/11, 127b/19, 129a/18, 129a/19, 129b/05, 129b/09, 130a/05, 131b/05, 132b/12, 134a/11, 134a/17, 134b/01, 135a/13, 135b/12, 136a/20, 136b/05, 137a/15, 138a/10, 138a/11, 138a/11, 138b/20, 138b/21, 140a/20, 142a/15, 142a/20, 142b/03, 142b/08, 143a/17

o.-up diyü 140b/14

o.-ur 2a/02, 2a/03, 2a/03, 2a/05, 2a/17, 2a/20, 3a/05, 3b/01, 3b/02, 3b/04, 3b/06, 3b/13, 3b/15, 4a/02, 4a/04, 4a/07, 4a/08, 4b/01, 4b/02, 4b/02, 4b/03, 4b/10, 4b/12, 5a/05, 5a/07, 5a/09, 5a/11, 5a/12, 5a/16, 5b/01, 5b/14, 5b/15, 5b/17, 5b/18, 5b/20, 5b/20, 5b/21, 6a/14, 6a/20, 6a/20, 6b/15, 7a/01, 7a/01, 7a/04, 7a/09, 7a/17, 8a/05, 8b/17, 8b/18, 9a/06, 9a/06, 9a/07, 9a/12,

9a/13, 9a/14, 9b/01, 9b/02, 9b/06, 9b/06, 9b/07, 9b/07, 9b/20, 9b/20, 9b/21, 10a/01, 10a/04, 10a/09, 10b/08, 10b/12, 10b/13, 10b/15, 10b/16, 10b/17, 10b/18, 10b/20, 11a/02, 11a/04, 11a/13, 11a/15, 11a/15, 11a/17, 11a/21, 11b/04, 11b/06, 11b/10, 11b/13, 11b/16, 11b/21, 12a/01, 12a/01, 12a/03, 12a/05, 12a/10, 12a/10, 12a/20, 12b/03, 12b/05, 12b/06, 12b/07, 12b/08, 12b/08, 12b/09, 12b/09, 12b/12, 12b/14, 12b/16, 12b/17, 12b/17, 12b/19, 13a/10, 13a/14, 13a/17, 13a/18, 13a/18, 13a/21, 13a/21, 13b/12, 13b/15, 13b/18, 13b/19, 14a/01, 14a/05, 14a/08, 14a/09, 14a/10, 14a/13, 14a/18, 14a/21, 14b/07, 14b/08, 14b/11, 14b/11, 14b/12, 14b/12, 14b/13, 14b/16, 14b/17, 14b/19, 14b/19, 14b/20, 15a/02, 15a/07, 15a/07, 15a/16, 15a/21, 15b/01, 15b/02, 15b/04, 15b/10, 15b/11, 15b/12, 15b/16, 15b/17, 15b/18, 15b/20, 15b/20, 15b/21, 16a/03, 16a/06, 16a/07, 16a/08, 16a/09, 16a/09, 16a/10, 16a/12, 16a/13, 16a/14, 16a/15, 16a/17, 16a/20, 16a/21, 16a/21, 16b/05, 16b/05, 16b/18, 16b/21, 17a/01, 17a/01, 17a/04, 17a/04, 17a/09, 17a/14, 17a/15, 17a/16, 17a/16, 17a/17, 17b/08, 17b/16, 17b/20, 18a/04, 18a/19, 18a/20, 18a/21, 18a/21, 18b/03, 18b/07, 18b/15, 18b/20, 18b/21, 18b/21, 19a/02, 19a/03, 19a/04, 19a/04, 19a/05, 19a/10, 19b/04, 19b/19, 19b/21, 20a/08, 20a/09, 20a/10, 20a/11, 20a/11, 20a/11, 20a/13, 20a/15, 20a/20, 20b/01, 20b/10, 20b/14, 20b/17, 20b/19, 21a/02, 21a/03, 21a/07, 21a/07, 21a/08, 21a/10, 21a/12, 21a/12, 21a/13, 21a/13, 21a/14, 21a/15, 21a/18, 21a/21, 21b/15, 21b/15, 24b/01, 24b/08, 24b/15, 24b/17, 25a/01, 25a/03, 25a/04, 25a/05, 25b/06, 25b/21, 26a/02, 26a/19, 26a/19, 26a/20, 26b/03, 26b/10, 26b/12, 26b/13, 26b/14, 26b/15, 27a/01, 27a/02, 27a/05, 27a/05, 27a/06, 27a/10, 27a/11, 27a/13, 27a/14, 27a/20, 27a/21, 27b/03, 27b/04, 27b/04, 27b/08, 27b/16, 27b/18, 28a/08, 28a/14, 28b/03, 28b/04, 28b/04, 28b/05, 28b/05, 28b/14, 29a/01, 29a/04, 29a/10, 29a/18, 29a/21, 29b/01, 29b/09, 29b/16, 29b/17, 29b/19, 30a/01, 30a/04, 30a/06, 30a/07, 30a/11, 30a/12, 30a/13, 30b/02, 30b/09, 30b/15, 30b/19, 30b/20, 30b/21, 30b/21, 30b/21, 31a/01, 31a/06, 31a/07, 31a/08, 31a/09, 31a/10, 31a/11, 31a/12, 31a/14, 31a/17, 31a/17, 31a/17, 31a/20, 31b/03, 31b/03, 31b/04, 31b/09, 31b/13, 32a/02, 32a/16, 32a/16, 32a/17, 32a/18, 32a/18, 32a/19, 32a/21, 32b/14, 32b/15, 32b/15, 32b/15, 32b/19, 33a/06, 33a/09, 33a/10, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 33a/14, 33a/19, 33b/05, 33b/10, 33b/10, 33b/11, 33b/11, 33b/12, 34a/03, 34a/07, 34a/08, 34a/09, 34a/09, 34a/09, 34a/10, 34a/12, 34a/12, 34a/17, 34a/18, 34a/18, 34b/01, 34b/02, 34b/09, 34b/10, 34b/10, 34b/12, 34b/12, 34b/12, 34b/14, 35a/04, 35a/04, 35a/05, 35a/06, 35a/08, 35a/16, 35a/16, 35a/17, 35a/18, 35a/20, 35a/20, 36a/03, 36a/04, 36a/06, 36a/14, 36a/14, 36a/18, 36a/19, 36b/02, 36b/02,

36b/13, 36b/13, 36b/21, 37a/15, 38a/02, 38a/04, 38a/13, 38b/02, 38b/03, 38b/04, 38b/08, 38b/12, 38b/19, 38b/21, 39a/03, 39a/04, 39a/04, 39a/05, 39a/05, 39a/06, 39a/07, 39a/08, 39a/12, 39a/13, 39a/13, 39a/19, 39a/20, 39b/04, 39b/06, 39b/12, 39b/15, 39b/17, 39b/19, 40a/13, 40a/19, 40a/20, 40b/08, 40b/11, 41a/06, 41a/07, 41a/08, 41a/09, 41a/10, 41a/17, 41a/18, 41a/20, 41a/20, 41b/02, 41b/10, 41b/20, 42a/02, 42a/07, 42a/10, 42a/11, 42a/14, 42a/16, 42a/18, 42a/21, 42b/04, 42b/05, 42b/06, 42b/08, 42b/10, 42b/12, 42b/14, 42b/14, 42b/15, 42b/15, 43a/03, 43a/03, 43a/07, 43a/13, 43a/15, 43a/21, 43b/19, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/06, 44a/07, 44a/19, 44b/02, 44b/14, 44b/15, 44b/17, 44b/18, 44b/19, 45a/19, 45a/19, 45a/20, 45b/03, 45b/04, 45b/10, 45b/15, 46a/01, 46a/03, 46a/10, 46a/13, 46a/13, 46a/16, 46a/19, 46a/21, 46b/07, 46b/09, 46b/11, 46b/12, 46b/13, 46b/20, 46b/21, 47a/01, 47a/02, 47a/07, 47a/17, 47a/20, 47b/05, 47b/07, 47b/08, 47b/10, 47b/11, 47b/18, 48b/04, 48b/07, 48b/15, 48b/16, 48b/19, 48b/21, 49a/03, 49a/07, 49a/21, 49b/11, 49b/14, 49b/16, 49b/17, 50a/08, 50b/04, 50b/05, 50b/05, 50b/06, 50b/20, 51b/03, 51b/12, 51b/13, 52a/12, 52a/16, 52a/16, 52a/17, 52a/18, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 52b/10, 52b/11, 53a/03, 53b/09, 53b/12, 53b/20, 54a/02, 54a/04, 54a/08, 54b/02, 54b/21, 55a/03, 55a/08, 55a/15, 55a/16, 55a/17, 55b/03, 55b/04, 55b/04, 55b/06, 55b/08, 55b/13, 55b/13, 55b/14, 55b/15, 55b/15, 55b/16, 55b/16, 55b/17, 55b/19, 55b/20, 56a/04, 56a/13, 56a/13, 56b/05, 56b/05, 56b/06, 56b/07, 56b/10, 56b/13, 56b/16, 56b/18, 56b/21, 57a/01, 57b/08, 58a/01, 58a/12, 58a/17, 58a/19, 58a/20, 58b/03, 58b/07, 58b/09, 58b/09, 59a/21, 59b/01, 59b/03, 59b/08, 59b/20, 60a/04, 60a/18, 60b/05, 60b/13, 60b/13, 61a/02, 61a/14, 61b/03, 61b/04, 61b/14, 61b/16, 62a/05, 62a/11, 62a/13, 62a/16, 62b/03, 62b/08, 62b/08, 62b/09, 63a/12, 63b/04, 63b/05, 63b/11, 63b/13, 63b/16, 63b/16, 63b/16, 63b/18, 63b/19, 63b/20, 63b/21, 64a/02, 64a/02, 64a/04, 64a/11, 64a/12, 64a/13, 64a/17, 64a/18, 64a/18, 64a/19, 64b/11, 64b/15, 64b/18, 65a/03, 65a/17, 65a/19, 65b/02, 65b/20, 66a/02, 66a/13, 66b/04, 66b/04, 66b/05, 66b/07, 66b/07, 66b/09, 66b/14, 66b/19, 66b/20, 66b/20, 66b/21, 67a/01, 67a/03, 67a/05, 67a/16, 67a/17, 67b/09, 67b/12, 68a/04, 68a/07, 68a/12, 68b/04, 69a/08, 69a/14, 69a/20, 69b/11, 69b/19, 69b/21, 70a/04, 70a/06, 70a/09, 70a/09, 70a/11, 70a/13, 70a/14, 70a/18, 70a/19, 70b/02, 70b/04, 70b/14, 70b/17, 70b/20, 71a/07, 71a/16, 71a/20, 72a/05, 72b/01, 72b/11, 73a/07, 74b/15, 75a/20, 75b/06, 76a/05, 76a/10, 76a/11, 76b/11, 76b/12, 76b/15, 77a/03, 77a/21, 77b/02, 77b/07, 77b/08, 77b/10, 77b/11, 77b/11, 77b/15, 77b/19, 78a/05, 78a/08, 78a/13, 78b/16, 78b/17, 78b/18, 79a/02, 79a/04, 79b/04, 79b/07, 79b/09, 79b/13,

79b/16, 79b/19, 80a/14, 80b/16, 80b/20, 81b/04, 81b/13, 81b/20, 82a/13, 82a/13, 82a/15, 82a/16, 82a/19, 84b/01, 86a/05, 86a/05, 86a/05, 86a/06, 87a/15, 87a/20, 87a/21, 87b/01, 87b/08, 87b/09, 87b/16, 87b/20, 87b/21, 88a/05, 88a/07, 88a/09, 88a/13, 88a/16, 88b/16, 88b/16, 89a/19, 89a/21, 89b/04, 90a/07, 90a/19, 90a/20, 90b/05, 91a/05, 91a/13, 91b/09, 91b/12, 92b/01, 92b/02, 92b/02, 92b/05, 92b/05, 92b/12, 92b/12, 92b/21, 93a/03, 93a/06, 93a/15, 93a/17, 93b/01, 93b/03, 93b/04, 93b/07, 93b/09, 93b/12, 93b/14, 93b/17, 93b/19, 94a/03, 94a/04, 94a/05, 94a/10, 94a/11, 94a/11, 94a/13, 94a/14, 95a/05, 95a/07, 95a/09, 95a/18, 95a/19, 95b/14, 95b/18, 95b/19, 95b/20, 95b/21, 96a/05, 96a/07, 96a/21, 96a/21, 96b/06, 96b/13, 96b/19, 96b/20, 96b/21, 97a/03, 97a/03, 97a/05, 97a/06, 97a/09, 97a/10, 97a/16, 97b/03, 97b/05, 97b/06, 97b/10, 97b/13, 97b/16, 97b/16, 97b/16, 97b/18, 97b/18, 97b/19, 97b/20, 97b/21, 98a/01, 98a/06, 98a/07, 98b/06, 98b/08, 98b/18, 98b/21, 99a/01, 99a/06, 99a/09, 99a/13, 99a/14, 99a/14, 99a/15, 99a/21, 99b/01, 99b/05, 99b/06, 99b/08, 99b/10, 99b/11, 99b/12, 99b/13, 99b/14, 99b/15, 99b/15, 100a/02, 100a/08, 100a/10, 100a/11, 100a/12, 100b/03, 100b/08, 100b/08, 100b/10, 101a/05, 101a/05, 101a/07, 101a/09, 101a/13, 101a/14, 101b/21, 102a/03, 102a/11, 102a/13, 102a/14, 102b/01, 102b/03, 102b/07, 102b/08, 102b/14, 102b/17, 102b/21, 103a/02, 103a/03, 103a/05, 103a/05, 103a/06, 103a/07, 103a/08, 103a/08, 103a/09, 103a/10, 103a/10, 103a/13, 103a/19, 103b/01, 103b/08, 103b/09, 103b/11, 103b/14, 103b/17, 103b/18, 104a/01, 104a/01, 104a/02, 104a/04, 104a/17, 104a/18, 104b/04, 104b/05, 104b/08, 104b/09, 105a/07, 105a/18, 105a/20, 105a/20, 105b/08, 105b/10, 105b/10, 105b/16, 105b/17, 105b/19, 105b/21, 106a/02, 106a/04, 106a/11, 106a/11, 106a/16, 106a/19, 106a/19, 106b/03, 106b/14, 106b/15, 106b/20, 107a/02, 107b/06, 107b/07, 107b/08, 108a/05, 108a/06, 108a/10, 108a/11, 108a/13, 108a/15, 108a/16, 108a/16, 108b/10, 108b/17, 108b/19, 108b/20, 109a/13, 109a/14, 109a/14, 109a/15, 109a/18, 109a/19, 109b/08, 110b/04, 110b/05, 110b/09, 110b/10, 110b/11, 110b/12, 110b/14, 110b/14, 110b/16, 110b/18, 111a/02, 111a/04, 111a/05, 111a/05, 111a/05, 111a/06, 111a/07, 111a/11, 111a/12, 111b/01, 111b/01, 111b/01, 111b/02, 112a/01, 112a/08, 112a/12, 112a/14, 112a/15, 112a/21, 112b/03, 112b/12, 112b/15, 112b/19, 112b/20, 112b/21, 112b/21, 113a/09, 113a/18, 113b/03, 113b/03, 113b/07, 113b/08, 113b/08, 113b/09, 113b/10, 113b/11, 113b/11, 113b/13, 113b/13, 113b/15, 113b/16, 113b/16, 113b/18, 113b/20, 114a/03, 114a/05, 114a/06, 114a/11, 114a/12,

114a/13, 114a/13, 114a/14, 114a/17, 114a/18, 114a/18, 114a/19, 114a/19, 114b/01, 114b/02, 114b/04, 114b/05, 114b/11, 114b/13, 114b/13, 114b/15, 114b/21, 115a/01, 115a/02, 115a/04, 115a/06, 115a/07, 115a/11, 115a/14, 115a/15, 115a/16, 115a/16, 115a/19, 115a/20, 115a/21, 115b/01, 115b/03, 115b/04, 115b/05, 115b/06, 115b/08, 115b/11, 115b/15, 115b/19, 116a/01, 116a/02, 116a/03, 116a/05, 116a/06, 116a/06, 116a/07, 116a/08, 116a/09, 116a/11, 116a/14, 116a/15, 116a/18, 116b/02, 116b/05, 116b/06, 116b/07, 116b/08, 116b/09, 116b/11, 116b/11, 116b/13, 116b/14, 116b/16, 116b/17, 117a/01, 117a/06, 117a/07, 117a/09, 117a/18, 117a/18, 117a/19, 117b/03, 117b/20, 118a/08, 118a/16, 118a/18, 118a/20, 119a/01, 119a/01, 119a/04, 119a/08, 119a/08, 119a/13, 119a/15, 119a/16, 119a/18, 119a/20, 119b/11, 119b/11, 119b/13, 119b/16, 119b/21, 120a/01, 120a/04, 120a/06, 120a/07, 120a/07, 120a/20, 120b/01, 120b/04, 120b/07, 120b/09, 120b/11, 122a/15, 122a/16, 122a/18, 122a/20, 122a/21, 122b/07, 122b/08, 122b/12, 122b/17, 122b/17, 122b/18, 122b/18, 122b/19, 123a/02, 123a/03, 123a/05, 123a/06, 123a/17, 123a/17, 123a/18, 123a/19, 123b/01, 123b/05, 124a/04, 124a/06, 124a/07, 124a/08, 124a/12, 124a/16, 124b/15, 125a/12, 125b/01, 126a/11, 126a/21, 126b/05, 126b/06, 126b/14, 126b/15, 127a/04, 127a/06, 127a/06, 127a/07, 127a/08, 127a/10, 127a/19, 127b/21, 128a/01, 128a/05, 128a/10, 128a/18, 128a/20, 128a/21, 129a/02, 129a/04, 129b/04, 129b/17, 130a/03, 130a/18, 130b/03, 130b/05, 130b/06, 130b/14, 130b/15, 130b/16, 130b/17, 130b/21, 131a/02, 131a/06, 131a/08, 131a/08, 131a/09, 131a/11, 131b/10, 132b/05, 132b/09, 133a/10, 133a/17, 133a/18, 133a/21, 133b/11, 133b/12, 133b/12, 133b/13, 133b/21, 134a/09, 134a/09, 134b/06, 134b/11, 134b/12, 134b/13, 134b/18, 135a/07, 135a/09, 135a/10, 135b/13, 135b/13, 136a/04, 136a/05, 136a/06, 136a/08, 136a/10, 136a/11, 136a/13, 136a/15, 136a/17, 136b/09, 136b/19, 136b/19, 136b/20, 136b/20, 136b/21, 137a/12, 137a/15, 137b/10, 138a/04, 138a/08, 138a/09, 138a/17, 138b/11, 138b/14, 138b/18, 139b/10, 139b/11, 139b/11, 140a/05, 140a/18, 140b/11, 140b/12, 140b/17, 140b/19, 141a/10, 142a/03, 142a/19, 142b/11, 143a/04, 143a/21, 143a/21, 143b/04, 144a/04

o.-ur-ıdı 12a/14, 12a/16, 12a/17, 40b/02, 40b/02, 40b/03, 40b/05, 64a/21, 87b/04, 91a/21, 91b/02

o.-ur-ımış 16a/05

o.-ur-ısa 6b/13, 17b/07, 55a/10, 55a/10, 56a/06, 69a/15, 69b/07, 75b/07, 75b/08, 75b/17, 76b/13, 79a/05, 80a/04, 80b/16,

85a/10, 85a/15, 86b/18, 93b/18, 111a/13, 112b/10, 114b/17, 124a/16, 125b/10, 126b/07, 127a/18, 127b/04, 128a/11, 128a/15, 128a/16, 129a/03, 129b/18, 135b/11, 137b/03, 138a/07, 139b/05, 141b/11

o.-ur-ısalar 17b/13

o.-ur-iken 13b/19

o.-uram 125b/14

o.-urlar 4b/17, 5a/13, 5a/21, 13b/07, 13b/11, 17b/13, 17b/13, 17b/19, 17b/19, 17b/21, 17b/21, 18a/07, 18a/13, 18a/15, 18a/16, 18a/17, 19a/16, 25b/15, 26a/01, 28b/16, 29b/02, 39b/13, 46a/07, 46a/08, 46a/09, 46b/08, 46b/15, 47a/19, 48a/20, 48a/21, 49b/15, 50a/04, 50b/10, 54b/10, 54b/10, 59a/04, 59a/06, 59a/09, 83b/19, 84a/16, 87a/18, 88b/14, 90a/15, 92a/03, 93a/20, 94b/05, 95b/12, 97a/03, 97a/21, 97b/02, 99b/18, 104b/18, 106a/01, 107a/16, 107b/04, 107b/16, 107b/18, 108b/06, 108b/10, 108b/11, 108b/13, 109a/03, 109a/09, 110b/02, 111a/12, 111a/14, 114a/06, 114a/15, 114b/03, 114b/09, 115a/02, 115a/03, 115b/02, 115b/08, 116a/05, 116a/12, 116b/02, 116b/09, 116b/20, 117b/02, 118a/08, 118a/09, 119b/02, 119b/03, 119b/09, 119b/20, 120b/11, 123a/16, 127a/10, 127b/19, 128b/13, 128b/14, 128b/15, 129b/10, 130b/04, 132a/15, 133a/07, 142a/04, 142a/10, 143b/17

o.-urlar-ıdı 45a/01, 83b/13

o.-urlar-ısa 59a/07, 108b/03, 109a/16, 113b/07, 142a/15

o.-ursın 57a/16, 130a/06, 144a/05

o.-ursız 30a/18

o.-uruz 47b/19

[=4372]

ʿabdu'l-baṭn olmak gibi 52a/06, 65b/21

ʿabeş ol- 102b/15

acı ol- 132a/18

ʿāciz ol- 54b/10, 54b/10, 71b/07

ʿāciz olduḳdan şoñra 80a/14

ʿāciz ve ḳāṣır ol- 56b/21, 91b/02

ʿadāvet ol- 114a/05

ʿadāvet ve ḥıḳd ve ḥased ol- 128a/14

ʿadd ol- 5a/16, 20a/07

ʿadem-i taḥṣīl ol- 58b/20

ʿādil-i fāżıl ol- 36a/13

ʿādil ol- 39a/20

ʿafīf ve şücāʿ ol- 31b/03

aḥrār ol- 115b/03

aḫyār ol- 18a/17

ʿāʾid ol- 114b/19, 127a/20, 127b/08, 127b/17, 137a/20, 140b/17

aḳ ol- 132b/06

aḳbeḥ ve eşnaʿ ol- 70a/12

aḳder ol- 111b/15

ʿaḳıl ol- 29a/03, 39b/03, 58a/18, 61b/08, 64a/19, 69a/05

aḳreb ol- 4b/12, 30b/09, 34b/12, 34b/12, 39a/13, 39a/13, 43a/07, 52a/17, 54b/20, 76b/11, 77a/03, 77a/21, 114a/04, 114a/06, 116b/05

aʿlā ol- 105a/08, 122b/14, 138b/21, 139a/10

ālām ol- 48a/09

ʿaleḳa ol- 89b/01

ʿālem ol- 114a/04

ālet-i żaʿīf ol- 26b/20

ʿālī himmet ol- 118a/14, 118a/15

ʿāmm ol- 21b/14

ʿāmm ve şāmil ol- 93b/10, 121a/21, 121a/21

aʿrāż ol- 3b/18

ʿarażī ol- 14b/13

ʿarażī ve dünyevī ol- 103a/11

ārāste ol- 116a/03

ʿārıż ol- 7a/17, 22b/14, 60a/11, 67a/16, 70a/19, 103a/16

ʿārī ol- 29b/17, 45a/20, 47a/02, 53b/18

ʿārif ol- 110a/16

āsān ol- 19a/03, 23b/06, 23b/11, 23b/12, 23b/14, 28b/05, 49b/14, 49b/16, 53b/03, 56b/10, 59b/03, 61a/02, 70b/14, 71a/07, 86b/08, 87a/15, 115a/21, 117a/06, 127a/04

āsānıraḳ ol- 43a/14

ʿasīr ve müşkil ol- 19a/04

aṣl ol- 36a/19, 36b/20, 65b/09

āşikārā ol- 134b/01

aşikare ol- 139b/11

āşinā ol- 126a/21

aşüfte olmak gibi 52a/07

aʿvān ol- 118b/20

ayıḳ ol- 3a/21

ʿayn-ı elem ol- 14b/12

āzād ol- 88b/15, 88b/15

ażall ol- 10b/07

aʿẓam ol- 52a/16, 116a/13

aẓher ol- 34b/09, 34b/10

ʿaẓīm ol- 23b/11, 68a/05, 68a/08, 112b/20

ʿazīz ol- 100a/05

ʿazīzü'l-vücūd ol- 58b/06

bādī ol- 124a/17, 124a/18

bahādır ol- 82b/03

baḥṣ ol- 2a/02, 2a/03, 2a/03

baʿīd ol- 75b/04, 75b/13, 111a/11, 139b/20

bāʿiṣ ol- 7a/06, 24a/05, 24a/06, 29a/14, 35a/06, 39b/09, 41a/07, 41a/08, 49b/11, 70a/04, 77b/06, 82a/19, 98a/13, 139a/07

bāḳī ol- 30a/10, 54b/05, 64b/01, 97a/04, 119b/11, 143b/12

bākire ol- 77a/20

bāṭıl ol- 18a/05, 66b/03, 101a/08, 119a/16

baṭī ol- 18a/21

baṭīʾüz-zevāl ol- 16b/15

baʿż ol- 12a/13, 113b/15, 113b/16, 113b/16, 114b/21

bedel-i mā-yeteḫalel ol- 48b/14

bedīʿ ol- 62a/06

beg ol- 123a/20, 123b/14

berāber ol- 33a/09, 34a/07, 34a/09, 40b/01, 40b/04, 40b/07, 55b/20, 67b/21, 68a/09, 91b/03, 107a/11, 109b/20, 115b/02, 120b/02, 139a/08, 139a/11, 143b/17

berāber ve müteşābih ol- 143b/21

beyān ol- 26a/01, 62a/21

beyyin olduġından ötürü 132a/04

bi'l-ʿaraż ol- 29a/09

bi'l-ḳuvve ol- 121b/12

bī-naṣīb ol- 51a/10, 94b/05

bikr ol- 77a/19

bir ol- 107a/05, 110b/05, 132a/17

buġż ol- 123a/17

büyük ol- 82b/19

cāhil ol- 37a/14, 37a/15, 54a/19, 62a/03, 123a/14

cāʾiz ol- 61b/18

cāmiʿ ol- 118a/11

cāriye ol- 77a/16

cāẕib ve kāsib ol- 68b/16

cāzim ol- 54b/08

cemʿ ol- 90a/14, 98a/20, 98b/04, 98b/11, 110a/13, 110a/13, 110a/20, 129a/16

cemʿıyyet ol- 97b/21

cemīl ol- 22a/03, 83a/14, 126b/09

cemīle ol- 77b/09

ceng ol- 125a/01

ceng ve ḥarb ol- 124b/15

cevr ol- 122a/16, 122a/16, 122b/07, 122b/08, 122b/10, 122b/11

cismānī ol- 114a/09

cüzʾ ol- 48b/13, 48b/14, 89b/06, 94a/18

dāfiʿ ol- 124a/18, 126a/04

dāḫıl ol- 45a/06, 63a/19, 85a/02, 104a/18, 116a/08, 129b/08

dāʿī ol- 130b/21

dāyim ol- 13a/18

delīl ol- 13a/11, 54b/21

dervīş ol- 46b/10, 84a/15, 91a/20

dervīşirek ol- 46b/09

destgīr ol- 139b/07, 142b/08

dost ol- 133b/05, 135b/16, 139a/13, 141a/19

dūn ol- 139a/06

düşmen ol- 126a/04, 136a/09

ebleh ve belīd ol- 45a/18

edā ol- 35b/13

ednā ol- 28b/18, 82b/12

efḍāl ol- 11a/18

eḫaṣṣ ol- 90a/05, 90b/10

ehemm ol- 52a/16

ehl-i ḥayā ol- 87b/21

ehl-i ḥirfet ol- 68a/17

ehliyyet ol- 108b/11

ekmel ol- 4b/10, 94a/11

eleẕẕ-i eşyā ol- 14b/11

eleẕẕ ol- 113b/20

eli altında ol- 115b/13

eli ḳışa ol- 71b/04

emīn ol- 7a/11, 61a/21

emr-i żarūrī ol- 123b/03

enfaʿ ol- 110b/16

enseb ol- 54a/09, 76b/12

envāʿ ol- 113b/07, 136a/08

eşer-i nefs ol- 63b/19

esfel ol- 5b/02

eşḫāṣ ol- 111a/11

eşmel ol- 36b/13

eşref-i ṣınāʿāt ol- 20a/15

eşref ol- 32a/02

etemm ol- 111b/15

etemm ve ekmel ol- 107b/17

evlā ol- 54b/19, 61a/05, 68b/04, 131a/06

evlā ve elyaḳ ol- 30b/19, 97b/13

evlā ve memdūḥ ol- 126a/02

evlā ve ẓāhir ol- 71b/18

eymen ol- 40a/05, 56b/13

fāʾide ol- 61b/11, 61b/19

fāḳıd ol- 68a/17

faḳīr ol- 142b/03

faḳīrü'l-ḥāl ol- 135a/13

fānī ve ḥādiṯ ol- 69b/17

fānī ve münʿadim ol- 62b/01

fāriġ ol- 22a/06, 41a/18, 43b/15, 53b/20, 78b/15, 82b/01, 84b/13, 102b/06, 104b/08, 117b/08, 118b/12, 120a/16, 122a/11, 122a/17, 122b/13, 127b/16, 142b/13

fāriġ ve īmin ol- 59a/09

fāriġul-bāl ol- 59a/20

farḳ ol- 116a/09

farż ol- 41a/11

fāsid ol- 40b/03, 64a/16, 121b/17

fāş ol- 123b/21, 127a/08

fāyiḳ ol- 111b/06, 115b/04

fāyiz ol- 97b/10

fāżıl ol- 44a/20, 106a/02

ferīd ve ḫabr ol- 45b/06

fevḳ ol- 139a/06

fevt ol- 10b/17, 23b/01, 41b/08, 43a/07, 51a/09, 68a/03, 69b/17, 100a/17, 111a/05, 111a/05, 136a/06

feyż ol- 89a/21, 95b/18

ġāfil ol- 3b/01, 3b/01, 28a/01, 45b/11, 47a/19, 68a/18, 74a/05, 75b/19, 79b/15, 100a/07, 102a/21, 102b/17, 123a/15, 124a/21, 143a/02, 143a/13

ġālib ol- 5a/10, 10a/02, 13b/07, 16b/21, 17a/15, 18a/01, 20a/21, 29b/08, 31b/10, 40b/03, 45b/07, 53a/03, 79a/04, 81a/03, 85b/01, 86b/01, 102a/20, 112b/01, 112b/07, 113a/02, 113b/05, 113b/17, 114a/08, 114a/08, 114a/16, 114b/06, 114b/06, 114b/07, 115b/08, 119b/01, 119b/10, 120b/12, 124a/20, 125a/14, 126a/06, 129a/04

ġālib ve fāyiḳ ol- 124a/20, 133a/15

ġālib ve musallaṭ ve mütefevviḳ ol- 77b/15

ġalīẓ ol- 71a/01

ġamgīn ol- 11a/02, 30b/07, 31a/10, 58b/07

ġanī ol- 91a/19, 144a/09

ġarīb ol- 86a/15

ġarḳ ol- 73b/16

ġayb ol- 77a/09

ġāyet ol- 11b/20, 110a/09

ġāyib ol- 80b/04

ġayr-ı irādī ol- 111b/16

ġayr-ı mümkin ol- 74a/08

girçek ol- 50a/11, 102a/13, 142b/03

giriftār ol- 133a/03, 143b/06, 143b/07

günāhkār ve mücrim ol- 135b/16

ḫaberdār ol- 55a/15, 83a/03, 104a/11, 123b/07

ḥācet ol- 57a/16, 79b/20

ḫādim-i muṭlaḳ ol- 110b/14

ḫādim ol- 116b/11, 116b/11, 116b/13, 116b/13, 116b/14

ḥādiṯ ol- 13b/15, 17a/09, 20b/10, 20b/14, 20b/17, 20b/19, 21a/12, 23a/06,

23a/12, 23a/14, 26b/12, 27a/14, 30b/21, 31a/10, 41a/10, 42a/16, 42b/10, 52a/10, 52a/12, 52b/04, 55a/16, 55b/21, 56a/04, 56b/07, 56b/10, 65a/19, 66a/02, 67a/17, 70b/07, 70b/14, 73a/09, 73b/10, 81a/02, 96a/07, 97b/04, 97b/09, 99a/13, 99b/01, 99b/20, 102b/10, 108b/05, 108b/17, 115b/05, 116a/07, 121b/18, 127a/07, 134a/16, 143b/05

ḥāfıẕ ol- 45b/20

ḫafīf ol- 33a/10, 71b/16, 129b/05

ḥaḳīḳī ol- 106a/16

ḥakīm-i saʿīd ol- 105a/11

ḥakīm ol- 31a/21, 31b/03, 34b/14, 143b/08, 143b/09

ḥaḳīr ol- 135a/07, 135a/13

ḥaḳīr ve bi-ḳadr ol- 62b/09

ḥaḳīr ve ẕelīl ol- 84a/16

ḥaḳḳ ol- 119a/15

ḥāl-ı şebīh ol- 49a/03

ḥālet ol- 103a/11

ḫālī ol- 19a/09, 24a/16, 46b/05, 48b/15, 51a/08, 54b/07, 63a/11, 67b/01, 67b/10, 69b/08, 70a/14, 91b/08, 93b/09, 106b/07, 106b/09, 117a/19, 124a/16, 127b/09, 139a/05, 139a/16

ḥalīm ol- 129a/04

ḫāliṣ ve pāk ol- 10b/10

ḫalḳ ol- 95a/19

ḫarāb ol- 34a/08, 109a/14, 136a/03

ḥarām ol- 82a/18

ḥareket-i meleke ol- 22a/16

ḫāric ol- 7b/05, 10a/11, 11a/12, 11a/17, 12a/02, 24b/01, 31b/10, 32a/16, 35b/04, 40a/18, 47b/04, 52a/10, 56b/15, 59a/01, 63a/18, 64b/18, 105b/11, 114a/10, 122a/18, 122a/19, 122a/20, 122a/20, 122b/01, 138b/20

ḥarīṣ ol- 4a/08, 22b/19, 44b/01, 46b/20, 47b/05, 49b/15, 60a/18, 66a/03, 81a/18, 82a/07, 83a/06, 127b/13, 133a/14

ḥarīṣ olmak gibi 124a/02

ḥāṣıl ol- 2b/04, 4a/02, 4a/04, 7b/01, 7b/02, 8b/17, 9a/06, 9a/06, 9b/01, 9b/02, 9b/16, 10a/05, 12a/14, 12b/17, 13a/04, 14a/21, 14b/01, 14b/18, 15a/09, 15b/10, 15b/16, 17b/20, 17b/20, 20b/18, 21b/19, 21b/20, 22a/18, 22b/03, 22b/15, 24b/08, 26b/03, 26b/11, 28a/04, 29b/11, 31b/14, 32a/17, 33a/05, 33a/09, 33a/13, 33a/19, 33b/02, 33b/06, 34a/06, 34a/08, 34a/17, 34a/18, 36a/04, 38b/03, 38b/10, 39a/18, 41b/10, 42a/05, 42b/08, 43a/09, 43a/21, 43b/19, 44a/05, 44a/12, 44b/15, 45b/15, 46a/10, 46a/11, 47a/17, 47b/18, 48a/01, 48b/12, 49a/03, 49a/16, 52b/16, 53b/09, 55b/04, 59a/18, 62b/08, 65b/05, 65b/20, 66a/11, 69a/19, 69b/12, 69b/21, 70a/03, 70a/05, 71b/17, 72a/14, 73a/06, 73b/05, 73b/08, 74a/17, 75b/06, 77b/21, 78a/09, 78a/13, 79b/05, 82a/15, 82a/21, 83b/08, 86a/05, 86a/05, 88a/04, 89b/13, 90a/16, 91a/03, 91b/04, 92a/14, 93a/09, 97a/16, 97b/02, 97b/11, 99b/03, 99b/06, 99b/19, 100a/02, 101a/03, 103b/10, 104a/04, 106a/03, 106a/11, 110a/21, 110b/07, 110b/07, 111a/02, 111a/10, 112a/01, 112a/15, 113a/17, 114b/17, 115a/15,

115a/17, 115a/18, 115a/19, 116a/01, 118a/16, 118a/18, 118b/03, 118b/06, 118b/14, 120b/01, 121b/13, 122b/17, 123a/03, 124a/12, 125b/10, 125b/18, 126b/05, 128a/16, 131a/07, 131b/14, 133b/13, 133b/18, 134a/11, 134a/12, 134b/18, 135b/02, 135b/13, 136a/10, 136a/15, 136b/06, 136b/09, 140a/18, 140b/06

ḥāṣıl olan gibi 74b/18, 74b/19, 74b/20

ḥāṣıl olduḳdan ṣoñra 15b/16

ḥāṣıl ol- 95b/04, 118a/20

ḥaṣīn ve muḥkem ol- 125a/02

ḫasta ol- 75b/20, 119a/06

ḥaşem ve tekebbür ve ḥıḳd ol- 114a/

ḫaṭā ol- 131a/11

ḥavāle ol- 3a/08, 74b/04

ḫāyib ve nā-ümīd ol- 68b/13

ḫāyif ol- 65b/03

ḥāyil ol- 138b/18

ḫayr-ı maḥż ol- 11b/18, 97a/11

ḫayr ol- 7a/05, 7a/12, 93a/11, 102a/15, 102a/21, 121a/09, 121a/11

ḫayr ve aṣl ol- 70a/11

ḫayy ol- 63b/18

ḫayyir-i fāżıl ol- 130b/11

ḫayyir ol- 17b/13, 17b/17, 17b/21, 18a/07, 18a/08, 121a/04

ḫayyir ve saʿīd ol- 5a/07

ḥāżır cevāb ol- 136b/03

ḥāżır ol- 44b/13, 44b/14, 54a/06, 56b/19, 57a/20, 69a/09, 69a/09, 86b/10, 86b/10, 98b/07, 109b/01, 109b/02, 110a/08, 110a/15, 126b/04, 136a/21, 137b/03

helāk ol- 4a/03, 10b/02, 45a/20, 64a/06, 66b/19, 70a/13, 80b/10, 88b/14, 102a/14, 105b/21, 106a/01, 126b/15, 128a/18, 128a/20

ḫılṭ ol- 82a/16

ḥırş ol- 114a/12

ḫidmetkar ol- 88b/01

ḥikmet-i maḥż ol- 12a/10

ḫilāf ol- 55a/04, 85a/20

ḫulḳ ol- 17a/04

ḥükm olduġı gibi 51b/16

ḥürr ol- 39a/14, 39a/17, 115b/12

ḥürre ol- 77a/15

ḫüsrān ve maġbūtlıḳ ol- 47b/21

ıraḳ ol- 11b/07, 132a/15

ışlāḥ ol- 13a/03

ıṭlāḳ ol- 42b/14, 54a/12

ıżṭırāb-ı müteṭarrıḳ ol- 23a/16

ifḥaş ve aḳbeḥ ol- 36b/13

ihmāl ol- 19a/08, 24b/16

iḥsān ol- 103b/09

iḥsās-ı elem ol- 63b/19

iḫtilāf ol- 123a/18

iḥtimāl ol- 137a/12

iḥtirāz-ı vācib ol- 11a/14

iḥtiyāc ol- 15b/20, 15b/20, 15b/21, 22a/17, 34a/03, 48b/07, 71b/12, 73b/13, 74a/09, 92b/05, 92b/12, 93a/01, 95b/05, 104b/05, 124a/16, 130b/05, 130b/15, 130b/16

iḫtiyārī ol- 39b/02

ʿiḳāb ola diyü 64a/01

iḳtiṣād ol- 105b/12

ʿilāc ol- 38b/08

ʿilāc ola diyü 118b/07

ʿilāc olduḳdan ṣoñra 56b/09

ilāhī-i maḫż ol- 11b/17

ilāhī ol- 11b/21

ʿillet ol- 96b/02

ʿillet ve sebeb ol- 12a/18

iltimās-ı faż̄ilet ol- 100a/01

imāret olması üzerine 120b/21, 121a/01

īmin ol- 13a/15, 13b/17, 56b/17, 59a/19, 65b/10, 74a/01, 123b/07, 128a/01, 135b/13, 136a/02, 140b/17

īmin ve maʿmūr ol- 36a/14

imtiḥān ol- 13b/01

inḥirāf ol- 100a/10

insān ol- 44a/04

irādī ol- 111b/16

isrāf ol- 134b/11

istinbāṭ ol- 110b/12

işāret ol- 4b/20

iştiġāl ol- 66b/21

iştirāk ol- 94a/09

iştirāk ve ittifāḳ ol- 106b/20

iʿtidāl ol- 8b/09

iʿtimād ol- 100a/06

ittifāḳ ol- 119a/16

ittifāḳ ve teʾellüf ve niẓām ol- 119b/07

ittiḥād ol- 128b/06

ʿivaż olsun diyü 76b/03

ʿiẓām olmak gibi 89b/02

iẓhār-ı fiʿl ol- 12a/10

ḳabīḥ ol- 75a/14

ḳabīḥ ve meẕmūm ol- 48b/10

ḳabīḥ ve şenīʿ ol- 9a/15

ḳābil ol- 5b/11, 9a/13, 17b/13, 17b/16, 20a/13, 39a/10, 63b/19, 84b/07, 136b/16

ḳābil ve ḥāmil ol- 3b/20

ḳabūl ol- 102a/13

ḳādir ol- 8b/01, 14b/18, 22b/09, 23b/04, 25b/15, 30b/21, 38b/12, 42a/20, 42b/02, 42b/11, 46a/20, 48a/03, 48a/04, 61b/04, 85a/04, 90b/21, 93a/13, 93b/12, 93b/14, 104a/17, 107b/19, 110a/18, 110b/06, 110b/08, 114b/15, 116a/18, 119a/06, 123b/06, 138b/12

ḳādir ve māhir ol- 84a/14

kāfi ol- 3a/07, 49a/07, 53a/15

kāhil ol- 82a/13

ḳahr ol- 114b/19, 140a/18

ḳāʾim ol- 3b/15

ḳalb ol- 102a/13, 102a/14

kāmil ol- 9a/17, 130a/17

ḳāniʿ ve rāżī ol- 48a/20, 48b/04, 79b/07, 128a/12

ḳarīb ol- 25a/01, 29b/15

ḳaṣdī ol- 35b/04

ḳāṣır ol- 100b/08, 111a/04

ḳavī ol- 88b/19

ḳavīyyü'l-ḳalb ol- 124b/08

kāyin ol- 64a/17

kefil ol- 78b/11, 84a/13

kemāl ol- 89b/09, 95b/17

kerāmet ol- 112b/14

kesb-i müteʿaẕẕir ol- 75b/19

kesb ol- 94b/15

keşf olduḳdan ṣoñra 66b/09

ḳısm ol- 21b/04

ḳısmet ol- 64b/19

ḳıymetlü ol- 34a/04

kifāyet ol- 43a/03, 53a/01

ḳonuḳ ol- 86b/10

ḳorḳu ol- 59a/01

ḳul ol- 35b/13, 82a/07

künd ol- 82a/13, 83a/15

lā-büdd-i cevr ol- 38b/19

lā-büdd ol- 25b/12, 71b/06

lāḥiḳ ol- 102b/17, 136a/08

laḥm ol- 89b/01

lāyıḳ ol- 31a/12, 75b/12, 88a/12, 91a/07, 125b/17, 128a/08, 132a/02

lāyıḳ ve müsteḥaḳḳ ol- 6a/20

lāyiḥ ol- 34a/02

lāzım ol- 36a/03, 63b/03, 131a/04

leẕīẕ ol- 97b/20

leẕīẕ ve maḥbūb ol- 103a/07, 103a/07

mabġī-ı ẕevāt ol- 101b/09

mādde ol- 44b/18, 55b/13

maddī ol- 97b/03

maʿdūd ol- 10a/09

maʿdūm ve müntefī ol- 62a/13

maġdūr ol- 76b/07

maġbut ve maḥsūd ol- 28b/16

maġlub ol- 39b/19, 53a/03, 119a/04, 119b/03, 119b/09, 120a/06, 120a/07

maġrur ol- 6a/02, 66b/03, 141b/03

maḥall-ı şehvet ol- 52a/06

maḥall ol- 5b/16, 8a/03, 120b/11

maḥcūb ol- 55b/08, 104b/04, 113a/13

maḥdūd ol- 30a/05

maḫdūm ol- 116b/12, 116b/14, 126b/11, 127a/11

maḫfī ol- 50a/08, 127a/06, 128b/17, 131b/10, 133a/21, 134b/01, 135a/18

maḥfūẓ ol- 100b/12, 100b/18, 122b/02

māhir ol- 30b/12, 42b/14, 93b/11, 93b/12, 136b/12

maḥmūd ol- 14a/03, 22a/03, 31a/17, 34a/20, 84b/12, 115b/20, 119a/05

maḥmūd ve maraż ol- 31a/07

maḥmūd ve marażī ol- 57b/08, 119a/15

maḥmūd ve merżī ol- 104b/15

maḥrūm ol- 10a/20, 10b/11, 46a/03, 68a/19, 68b/14, 143b/13

maḥṣūr ol- 24b/10, 99b/09

maḫṣūṣ ol- 9b/12, 36a/07, 46a/01, 47a/08, 66b/21, 68a/14, 70b/02, 100a/12, 106a/06, 141a/01

maʿhūd ol- 111b/13, 123b/20

maḥzūn ol- 67b/07

maḥẓūẓ ol- 28a/01

maḥẓūẓ ve behre-mend ol- 14a/21

māʾil ve müştāḳ ol- 5a/13

maḳām-ı żarūretde ol- 59a/12

maḳbūl olup diyü 140b/14

maḳṣad ol- 68b/03

maḳṣūr it- 78b/16

maḳṣūr ol- 2a/17, 9b/20, 13a/02, 19b/04, 27a/17, 38a/10, 71a/16, 136a/06

maʿḳūl ol- 9b/13, 75a/13

māl ol- 39a/17

mālik ol- 23a/17, 59a/05, 113a/06, 113a/07, 114b/04, 131b/08

maġlub ve mefḳūd ol- 20b/01

maʿlūm ol- 2b/02, 2b/05, 2b/07, 6b/03, 6b/14, 6b/15, 10b/08, 14a/01, 16a/03, 16a/05, 16a/19, 16a/20, 16a/21, 16b/09, 26a/21, 30b/02, 31a/21, 32a/04, 33b/05, 37b/13, 40a/13, 40a/17, 41b/05, 44b/19, 48a/11, 55b/11, 58a/17, 62a/21, 63b/13, 63b/20, 65a/06, 67b/16, 72a/03, 83b/07, 93a/06, 93b/10, 93b/18, 95a/09, 95b/02, 95b/08, 98b/18, 106a/04, 108b/20, 124a/04, 127a/05, 130b/09, 133a/15, 134b/09, 135a/10, 139a/10, 141a/02, 143b/07

maʿlūm ve mefhūm ol- 126a/02

maʿlūm ve meşhūr ol- 34b/20

maʿlūm ve rūşen ol- 43b/09

māniʿ ol- 5b/10, 6a/01, 10a/15, 13b/05, 22a/19, 26b/13, 42b/01, 46b/10, 77b/08, 117a/11

māniʿ ve müzāḥim ol- 66a/08

manşūr ve muẓaffer ol- 124b/01, 125a/10

manẓūm ol- 74b/01, 91a/05

maşdar ol- 59b/07, 59b/08

maşrūf ol- 39a/03

maşūn ve maḥrūs ol- 16a/15, 97a/12, 103a/10, 138b/07

maṭlūb ol- 7a/20, 7a/20, 52b/13, 73b/05, 99b/13, 112b/03

maṭlūbu'l-ʿarż ol- 97b/20

māyil ol- 15a/07, 53a/12, 70b/11, 73b/12, 88a/04, 105a/20, 117a/11

māyil ve müştāḳ ol- 63b/14

maʿẕūr ol- 36a/12, 79b/08

mebdeʾ ol- 43a/17, 102b/01

mecāli ol- 39b/16

meder ol- 120b/11

medḥ ol- 8b/11

mefḳūd ol- 12b/12, 32a/20, 73a/08, 77b/03, 95b/03, 99b/13, 99b/14, 100a/06

mefḳūd olduḳdan şoñra 29b/18

mefḳūd ve maʿdūm ol- 110a/15

mefṭūr ve maḫlūḳ ol- 43a/12, 44b/21

mehīb ol- 58b/10

mehreb ol- 102b/03, 102b/03

mekrūh ol- 35a/09

meleke ol- 13b/03, 17a/16, 22a/14, 23b/03, 26b/11, 39b/19, 127a/04

melūl ol- 50a/16, 127b/19

melūl ve maḥżun ol- 70a/14

melūm ve maġbūn ol- 46a/02

memdūḥ ol- 16b/09, 31a/08, 85b/05, 125b/01

memlū ol- 12b/13, 12b/14, 55b/09

memnūʿ ol- 14a/09, 60a/19, 60b/10, 66b/07, 66b/14, 70b/02, 111a/07

meʾmūr ol- 78a/08

menʿ ol- 81b/20

menāfiʿ ol- 75a/09, 75a/10

menbaʿ ol- 78b/10

menfaʿat ol- 99a/17, 115b/19

menḳūl ol- 113a/07

mensūb ol- 28b/17, 36a/06, 60a/03

menşeʾ ol- 16a/05

meʾnūs ol- 45a/03, 45b/03, 84a/20

menzil-i merʾūs ol- 94a/04

mercū ol- 129a/18, 139b/01

merʿī ol- 71b/17

merkūz ol- 31a/16, 94b/19, 98a/02

merʾūs ol- 94a/05, 94a/11, 94a/15

mesḥ ol- 9a/13

mesmūʿ ol- 138a/07

mest ol- 3a/21

meşġūl ol- 5b/14, 6b/13, 9a/19, 36a/10, 38a/10, 42b/14, 43b/15, 44a/06, 47a/19, 48a/05, 49a/05, 50a/06, 51a/01, 52b/09, 59a/07, 60b/13, 66a/21, 71b/09, 78b/12, 78b/17, 79b/11, 80b/20, 82b/17, 83b/13, 85a/03, 85a/12, 90a/20, 90b/16, 90b/19, 92a/03, 97b/10, 99b/18, 101a/16, 102b/04, 104b/06, 107b/03, 111a/09, 114b/03, 117b/09, 119b/20, 120a/15, 120a/18, 123a/14, 123b/16, 126b/01, 126b/11, 127b/09, 129b/02, 133b/19, 134b/10, 139b/01, 141b/06, 141b/12, 144a/08, 144a/09

meşhūr ol- 76a/06, 83a/02

meşhūr ve maʿrūf ol- 64b/04

meşrūṭ ol- 62b/20

meşūb ol- 11a/17, 28a/11, 31b/13, 36a/06, 44b/14

mevcūd ol- 2a/09, 32a/18, 33b/04, 42a/09, 70b/21, 73a/07, 77b/04, 104a/20, 106b/01, 107b/12, 121b/12, 123a/03

mevḳūf ol- 21a/17

mevṣūf ol- 13b/05, 17a/20, 21a/04, 31a/02, 31b/04, 38a/09, 43a/21, 60b/05, 68b/20, 73b/15, 80b/03, 99a/06, 116b/07, 116b/08, 124b/07, 132a/13, 136b/14, 138b/20

mevṣūf olduḳdan ṣoñra 77b/01

mevsūm ol- 9a/18, 9b/17, 17a/18, 18b/07, 27a/12, 30a/04, 39b/18, 41b/09, 47a/09, 54a/02, 56b/18, 61b/16, 75a/20, 92a/16, 105b/01, 107b/04, 108a/10, 109b/10, 110a/02, 116b/09, 129a/14, 133a/07, 141a/12, 142a/15

mevt ol- 30a/06

mevt-i mürtefiʿ ol- 64b/20

meẕkūr ol- 105a/12

meẕmūm ol- 31a/17, 40a/03, 53b/19, 65a/13, 138b/17, 141a/13

meẕmūm ve münker ol- 36b/21

muʿarrif ol- 117a/21

muʿaṭṭal ol- 45a/18, 78b/13, 79b/14, 119b/21, 132b/11

muʿaṭṭal ve fāriġ ol- 107a/21

muʿāvenet ol- 111a/19

muʿāvenetsüz ol- 90a/15

muʿāvin ol- 24a/07, 90a/04, 90a/07, 90b/21, 96b/01, 111b/10, 111b/19, 112a/06, 119a/14, 142a/07, 142b/06

muʿayyen ol- 33b/03, 39a/06, 55a/17

muʿayyen ve ḫādim ol- 94a/20

muʿaẕẕeb ol- 47a/07

mūcib-i ʿār ol- 61a/12

mūcib-i ġażab ol- 52a/05

mūcib-i saʿādet ol- 16a/02

mūcib-i taʿaccüb ol- 16b/21

mūcib-i ṭard ol- 38a/20

mūcib ol- 5b/12, 16a/13, 25a/03, 27a/20, 29b/09, 30b/20, 31a/20, 38a/21, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 56a/17, 56b/14, 57a/09, 58a/07, 58b/21, 60b/11, 64a/05, 67a/02, 70a/18, 71a/20, 76b/19, 78b/05, 79b/15, 99b/14, 106b/08, 106b/10, 122b/18, 127b/15, 137b/21, 140a/07, 141a/17

mūcib olduġı içün 98b/10

muḥabbet-i kerāmet ol- 115a/04

muḥabbet ol- 88a/20, 102b/18, 102b/19, 115a/12

muḥāl ol- 3b/13, 67b/01, 118b/12, 131a/06

muḥāl ve bāṭıl ol- 3b/08

muḫālefet ol- 85a/20, 101a/06, 109a/05, 109a/21, 109b/04

muḫālif ol- 85a/19, 116b/20

muḫayyel ol- 28a/06

muḥīṭ ol- 40b/08, 98a/20

muḥkem ol- 50b/03, 73b/12, 73b/15, 98a/15, 108a/15, 118a/17

muḥtāc-ı ileyh ol- 77a/04

muḥtāc ol- 48a/13, 71b/09, 85a/14, 88a/09, 89b/05, 89b/07, 89b/09, 90a/18, 90b/07, 91b/12, 93a/20, 95a/14, 103b/15, 104b/14, 104b/16, 105b/08, 112b/19, 124a/15, 130b/14, 143b/04, 144a/11

muḫtār ol- 103a/08

muḫtār ve memdūḥ ol- 14b/08

muḫtelif ol- 15b/08, 20a/20, 25b/06, 32a/14, 55b/15, 91b/03, 93b/17, 99a/13, 108b/03, 114a/16, 116a/06

muḫteliṭ ol- 20b/18

muḫtell ol- 75b/10, 78b/18, 111a/04, 136b/05

muḳābil ol- 55a/03

muḳābil ve mesāvī ol- 139a/06

muḳadder ol- 91b/09, 116a/15

muḳārin ol- 42a/07, 42a/10, 59b/15, 87b/21, 89a/16, 99a/15, 114a/13, 117a/18, 118b/06, 122b/16, 133a/18

muḳarrar ol- 2a/12, 3b/18, 12b/17, 20a/19, 32a/03, 41b/12, 43b/01, 92b/18, 98a/03, 106b/19, 119a/12, 129b/16

muḳāvim ol- 119b/21

muḳāvim ve muḳābil ol- 34a/12

muḳayyed ol- 137a/02

muḳīm ol- 6a/14, 9b/09, 71b/09

muḳtedī ol- 123a/02

muḳteżī-i ʿaḳl ol- 142a/11

muḳteżī-i efʿāl ol- 105b/13

muḳteżī-i ḥicāb ol- 38a/19

muḳteżī-i niẓām ol- 91a/13

muḳteżī-i şeḳāvet ol- 16a/02

muḳteżī ol- 3a/05, 28b/19, 44b/02, 50b/01, 57a/11, 57b/06, 67b/04, 72a/19, 75a/11, 78b/12, 78b/16, 87b/03, 92b/05, 93a/07, 94a/17, 94b/13, 94b/17, 96a/21, 97a/17, 98a/08, 100a/02, 119b/12, 119b/16, 122a/15, 134b/12, 136b/15, 137b/04

muḳteżī ve maşdar-ı efʿāl ol- 73a/07

muḳteżī ve müstedʿī ol- 78a/11

munḳalib ol- 136a/09, 137a/15

munḳaṭıʿ ol- 45a/19, 47a/05, 59a/13, 62b/15, 70a/16, 80a/17, 93a/03, 97a/10, 99a/05, 99a/06, 99a/14, 128b/11, 131a/08, 135b/12, 136a/08, 136a/11, 142b/20

munṭafī ol- 59b/13

muntaẓam ol- 72a/03, 99b/19

muntaẓar ol- 94b/10, 99b/13

muntaẓır ol- 65b/04

munżam ol- 8a/13

murtāż ol- 13b/16

musaḫḫar ol- 107b/03

muṣāḥib ol- 80a/03, 80a/04, 80b/09, 104b/09, 119b/18

musallaṭ ol- 16a/18, 116b/17, 125a/04, 140b/12

muṣarraḥ ol- 110a/18, 110a/18

muṣırr ol- 88b/11

muṭābıḳ ol- 107a/01

mutaṣarrıf ol- 3a/16, 11b/10, 109a/09

mutaṣavver ol- 13a/09, 71a/12, 101a/13, 102a/05, 109b/08, 112b/19

mutaṣavvur ol- 3b/02

mutavassıṭ ol- 17b/16, 18a/15, 19a/05, 26b/12, 26b/15, 75a/18

mutażammın ol- 86a/08, 126b/17

muʿtedil ol- 13a/11

muʿtekid ol- 9a/16

muʿterif ol- 58a/14, 64a/02, 88b/11, 107b/18

muteẓallim ol- 99b/05

muṭīʿ ol- 4b/14, 22a/04, 77a/11, 78a/12, 78a/17, 83a/15, 94a/12

muṭīʿ ve münḳād ol- 4b/04, 34a/15

muṭṭaliʿ ol- 124a/06

muttaṣıf ol- 93b/03, 119b/11

muttaṣıl ol- 9a/08, 56a/01, 137a/09

mütevaḳḳıʿ ve muntaẓır ol- 140b/18

muvaffaḳ ol- 24a/14

muvāfıḳ ol- 17a/13, 79b/12, 107a/01, 107a/06, 116b/19, 117a/15

muvāfıḳ ve lāyıḳ ol- 84b/10

muvāfıḳ ve muḫteliṭ ol- 140b/07

muvāfıḳ ve müşārik ol- 128b/14

muvāżıb ve mülāzım ol- 9a/17, 10a/03

mużāf ol- 46a/19, 143a/05

muẓaffer ol- 29b/08

mużġa ol- 89b/01

mūẕī ve mūlem ol- 30a/01

muẓṭarib ol- 13b/11, 22a/02, 31a/11, 116b/02

mużṭarr ol- 48a/17, 53a/13, 74a/07

mużṭarr ve nāçār ol- 133b/11

mübālaġa ol- 40a/18

mübāşir ol- 75a/20, 131b/05, 141a/14

mübeddel ol- 123a/06

müberhen ol- 19b/09

müberhen ve mübeyyen ol- 2a/05

müberrā ol- 14b/20

mübeşşir ol- 13a/10

mübeẕẕir ve müsrif ol- 40a/13

mübṭal ol- 70b/17

mübtelā ol- 8a/02, 13a/20, 13b/19, 19a/10, 28a/04, 28a/21, 28b/02, 45a/01, 46a/09, 49b/15, 59a/06, 67a/19, 68b/18, 69b/13, 74a/01, 79a/05, 80a/02, 128a/16, 141b/11

mübtelā ve mülevveṣ ol- 9a/09

mücālis ol- 17b/13

mücāvir ol- 10a/19

mücerred ol- 80b/08

müctemiʿ ol- 7b/18, 91a/15, 98a/14, 98b/02, 118b/04, 119a/18, 130a/14, 130b/20, 133b/12

müddeʿī ol- 56b/06

müdebber ol- 78a/08

müdrik ol- 3a/15

müʾeddeb ol- 106a/01

müʾeddī ol- 16b/08, 24b/15, 26b/15, 26b/19, 34b/01, 35a/18, 39b/05, 53a/12, 66b/20, 67a/07, 80a/09, 92a/10, 93b/04, 93b/05, 98b/06, 99b/15, 102b/14, 117b/03, 121b/05, 122a/19, 126b/04, 132a/09, 133a/17, 133a/18, 134b/11, 136a/03, 142b/07

müʾekkid ve müeyyid ol- 129a/02

müfevveż ol- 42b/15, 72a/08

müheyyā ve müyesser ol- 71a/10

muḥibb ol- 103a/03

mühimm ol- 26b/19, 49a/16

mükedder ol- 30a/12, 60b/04, 125b/18

mükedder ve muntaḳıż ol- 14a/08

mükellef ol- 107b/16

mülābis ol- 11a/13, 11a/19, 17a/19, 49b/08, 67b/04, 80b/08, 119b/17

mülāḳī ol- 134a/17

mülāyim ol- 11a/12, 41a/08, 44b/03, 60a/05

mülāyim ve müheyyā ol- 73b/14

mülāyim ve münāsib ol- 31a/01

mülāzım ol- 4a/07, 103a/06

mülebbes ol- 96b/20

mülevveş ol- 53b/19, 75b/07, 88b/12

mültebis ol- 27a/06, 27a/11

mültefit ol- 10a/06, 46a/07, 66a/21, 69b/10, 138a/13

mümāṣil ol- 55a/10

mümāṣil ve müşābih ol- 29b/04

müʾmin ol- 69b/11

mümkin-i beḳā ol- 64a/21

mümkin ol- 16b/12, 19a/17, 24a/06, 31a/10, 31a/15, 37a/03, 42b/07, 50a/17, 61b/06, 62a/05, 62a/05, 64a/21, 65a/15, 78a/09, 93b/04, 102a/17, 107b/07, 111a/13, 113b/19, 121b/19, 122a/02, 122b/14, 124a/14, 124b/05, 131a/05, 131b/12, 136a/11, 141a/08, 141b/13, 143a/03

mümkinü'l-ḳabūl ol- 19a/04

mümtāz ol- 4b/17, 31b/16, 69b/20, 91b/06, 92b/06, 92b/13, 109b/12, 127a/10

mümted ol- 97a/08

mümteniʿ ol- 39b/04, 120b/09, 131a/08

münʿaḳıd ol- 96b/02, 96b/05, 96b/07, 96b/08, 96b/11, 99a/01

münāsebet-i cevher ol- 99b/21

münāsib ol- 9b/06, 42a/08, 55b/16, 55b/17

münāzaʿa ol- 92a/03

münāzaʿa ve muḫāṣame ol- 133a/10

münbaʿiṣ ol- 23a/20, 105b/05

münbasiṭ ol- 11a/04

münbī ol- 81b/07

münderis ol- 123a/05

münezzeh ol- 12a/18, 28b/18, 29a/03

münfaʿıl ol- 13b/07, 24a/10, 68a/10, 80b/16, 100a/19, 102b/07, 127b/19

münfaʿıl ve mütebeddil ol- 15b/01

münfehim ol- 84b/07

münferid ol- 94b/09, 106a/19, 135a/05

münfetiḥ ol- 96b/06, 96b/11

münḥall ol- 96b/03, 99a/02

münḥarif ol- 43b/13, 93b/02

münḫariṭ ol- 31b/14

münḥaşır ol- 20b/21, 23a/10

münḥaṭṭ ol- 5a/11

münhezim ol- 124b/05

münḳasim ol- 5a/05, 15a/16, 21a/19, 106b/03, 111a/03, 139b/11

münḳażī ol- 97b/19, 97b/21

münker ol- 85a/16

münkesir ol- 39b/17, 59b/13

münkeşif ol- 45b/11

münkin ol- 29a/13

münsed ol- 87b/02

münşaʿıb ol- 21a/07, 21a/08, 106b/14

müntaḳil ol- 14a/05, 115b/21

müntefī ol- 15b/12, 33a/06, 40b/05, 55a/17

müntehī ol- 110b/02

münteşir ol- 127a/06, 132b/12

müntic ol- 18b/03, 51b/18

müreccaḥ ol- 116a/19

mürekkeb ol- 114b/13, 115a/19

müretteb ol- 95b/12

mürettib ol- 86a/06, 127b/18, 137a/03

mürtefiʿ ol- 21b/07, 33a/18, 41a/17, 41b/09, 52b/10, 64b/14, 97a/06, 97a/10, 97b/03, 97b/08, 101a/04

mürtekib ol- 49b/10, 49b/10, 75b/13, 81b/04, 115a/02, 132a/19, 137a/10, 141a/09

müsellem ol- 32b/13

müstaġnī ol- 9b/18, 91a/21, 104b/18

müstaġraḳ ol- 9b/20

müstaḥdem ol- 39b/15

müstaʿid ol- 4a/09, 13a/20, 18b/20, 18b/21, 21a/01, 50a/04, 83b/12, 83b/17, 142a/15

müstaḳil ol- 3b/12

müstaḳīm ol- 103b/07

müstaʿmel ol- 104b/03

müsteclib ol- 103a/13

müstecmiʿ ol- 9a/17, 77b/02, 110a/19, 111b/01

müstedʿī ol- 77b/15, 97b/06, 119b/13, 136b/17, 137b/05

müstefād ol- 18a/02, 72b/15, 101a/19

müstefīd ol- 10b/15

müsteḥaḳḳ ol- 19a/16, 19b/02, 31a/11, 36b/02, 56b/12, 64a/03, 92a/04, 113a/09, 113a/16, 141a/20

müstelzim ol- 96b/17, 136b/17

müstemir ol- 74b/11

müstemir olmak gibi 75b/20

müsteʾnis ol- 63b/07

müstevcib ol- 6a/20

müstevlī ol- 17a/01, 46b/21, 69b/07

müşābih ol- 31b/16, 118a/09

müşābih ve mümāṯil ol- 27b/16

müşāhede ol- 17a/17, 59b/20

müşākil ol- 77a/21

müşākil ve müşārik ol- 44b/05

müşārik ol- 9b/07, 114a/14

müşārik ve muvāfıḳ ol- 130b/19, 135a/06

müşārik ve müşābih ol- 6b/11

müşerref ol- 6b/20, 73a/04

müşkil ol- 28b/05, 43a/05, 49a/21, 84b/01, 86b/06, 87a/15, 98a/19, 126a/21

müştāḳ ol- 95a/19, 97a/21, 97b/01, 104b/17, 105a/18

müştaḳḳ ol- 98a/04

müştemil ol- 7b/20, 62a/02, 77b/10, 81b/09, 83a/14, 98b/03, 111b/02, 141a/17, 142a/21, 143a/21

müşterek ol- 97a/08, 98b/21, 99a/08, 113b/06, 116b/06, 140b/05

müşterik ol- 15a/03

müteʿaddī ol- 121a/09, 121a/13, 121a/16

müteʿaddid ol- 106b/06

müteʾaẖẖir ol- 89a/17, 89a/18

müteʿallıḳ ol- 8b/09, 8b/09, 8b/12, 8b/13, 8b/16, 21a/16, 21a/17, 21b/01, 24b/02, 32b/08, 32b/09, 32b/09, 37b/14, 37b/16, 44a/16, 51b/14, 51b/16, 52b/18, 69a/15, 73b/15, 74b/03, 74b/07, 74b/08, 75a/03, 75a/04, 75a/06, 81a/13, 83b/19, 83b/19, 87a/21, 92b/02, 92b/02, 93a/11, 93a/15, 93b/01, 107b/02, 121b/17, 130a/19

müteʿalllıḳ ol- 123a/11

müteʿārıż ol- 53b/12

müteʿassir ol- 1b/09

müteʿayyin ol- 18a/12

müteʿaẕẕir ol- 8a/05, 42a/11, 58b/21, 80a/04, 98a/18

müteʿaẕẕir ve müşkil ol- 53a/21

mütebāyin ol- 119b/01

mütecāviz ol- 64b/18

müteʾellif ol- 77a/17, 97b/02, 120a/08

müteʾellim ol- 22b/16

müteʾellim ve münfaʿıl ol- 67b/07, 143a/17

müteʾellim ve münzecir ol- 141b/16

müteʾellim ve müteʾessif ol- 67b/19

müteʾessif ol- 67b/06

müteʾessif ve ḫāyif ol- 64a/13

müteʾessif ve müteḥazzin ol- 62a/17

müteʾeşşir ol- 13a/16, 49b/16, 140a/17

müteʾeşşir ve müteʾellim ol- 23a/06

müteʾeẕẕī ol- 102b/07

mütefāvit ol- 11b/03, 11b/13, 113b/07

mütefażżıl ol- 40a/12

müteferriʿ ol- 101b/10

müteferrid ol- 127a/10, 128a/07

müteferriḳ ol- 138a/21

müteġayyir ol- 15b/02

müteḥallī ol- 9b/20, 23b/16, 28b/13, 38a/08, 44b/06, 77a/13, 77b/01, 109a/02, 110a/16, 115b/16

müteḥallī ve ārāste ol- 83b/18, 84b/15

müteḥayyir ol- 53b/12, 62a/15, 117b/02, 120a/14

müteḳaddir ve şebāt ol- 22b/14

mütekāfī ve mütesāvī ol- 40b/01, 53a/06

mütekebbir ol- 115a/07

mütekeffil ol- 92a/06, 126b/02

mütelevvin ol- 6b/13

mütemeşşil ol- 107b/14

mütemeşşī ol- 31b/13

mütemettiʿ ol- 103a/02

mütenebbih ol- 15a/16, 50b/10, 54a/08, 54b/11, 54b/12

müteneffir ol- 18b/21, 45b/04, 48a/21, 48b/15, 85b/08, 86b/20, 86b/21, 96a/08, 137a/15

müteraḳḳıb ol- 128b/15

müterettib ol- 29a/04

mütesāvī ol- 114a/15

müteşebbih ol- 104b/20

müteṭarrıḳ ol- 16a/18, 31a/14, 46a/13, 47b/11, 58b/05, 74b/14, 87b/09, 97b/16, 104a/20

mütevaḥḥiş ol- 63b/07

mütevaḳḳī ol- 13b/21, 50b/10, 52b/14, 121b/21

mütevālī ve müteʿāḳıb ol- 97a/03

mütevarid ol- 38b/04

mütevātir ol- 55b/20, 81a/21

müteveccih ol- 11a/15, 42b/09, 45a/19, 63b/16, 69a/17, 69b/12, 70b/10, 72a/18, 93a/08, 94a/12, 116a/05, 126a/12, 143b/15

müteveffā ol- 64a/20, 64b/06

mütevellid ol- 38b/04, 55b/03, 61b/03, 96a/21, 106b/15

müteyaḳḳın ol- 12b/16

mütezāʾid ve müteżāʿif ol- 47a/20

müteżāʿif ve mütezayid ol- 46a/16

müteżammın ol- 86a/08

mütezāyid ol- 11a/21, 15b/10, 42b/04, 42b/06, 98b/08, 100b/04, 111a/10

müttefiḳ ol- 94a/14, 124b/02

müttefiḳ ve müctemiʿ ol- 24a/08

mütteḥid ol- 109a/02

müttehim ol- 140a/14

müyesser ol- 33a/06, 44b/16, 56b/16, 59a/11, 75b/09, 76a/03, 78b/10, 87b/14, 88a/02, 91a/10, 92b/14, 93b/08, 101a/11, 107a/12, 110b/21, 111a/01, 121b/11, 124b/12, 128a/15, 130a/03, 131b/12, 134a/20, 136a/13, 141a/03, 141a/07

nā-ümīẕ ol- 67b/12

nāçār ol- 41b/07, 85a/15, 139b/06

nādir ol- 130b/06

nāfiʿ ol- 7a/19, 9b/15, 38b/16, 67a/05, 82a/15, 97b/19, 112a/18, 122b/03, 122b/03, 131a/18

nāḳış ol- 8b/18, 16a/12, 50b/21, 122b/07

nāḳış olan üzerine 40b/03

nāḳış ve żaʿīf ol- 61a/15

naḳş ol- 33a/05, 33a/10, 33a/11

naṣīb ol- 28a/01

naẓar-ı müctemiʿ ol- 136a/19

naẓar ol- 16b/05

nedāmet ve ḥasret ol- 103a/02

nefʿ ol- 35a/14

nefret ol- 101a/07

nefs-i ḳādir ol- 23b/04

nefsānī ol- 114a/09

nehy ol- 82a/18

nevmīd ol- 46a/08, 88b/10

nevmīdirek ol- 88b/16

nifāḳ ol- 101a/07

nisbet ol- 7a/05

niẓām-ı mürtefiʿ ol- 93a/03

nümüvv-i mümkin ol- 89b/04

oyanuḳ ol- 82a/14

pādişāh ol- 36b/01, 58b/05, 119a/07, 122a/02, 123a/06, 123a/21, 129b/16, 131b/03

pāk ol- 9a/12, 12b/15, 97b/07

peşīmān ol- 56b/05

perākende ol- 61b/12, 66b/09

peşīmān ol- 39b/13, 56b/05, 144a/15

rāciʿ ol- 32a/16, 44a/13, 114b/09

raġbet ol- 23b/15

rāġıb ol- 59a/09, 59a/12, 105b/16

rāḥat ol- 83a/14, 88b/04, 143a/06

rāsıḫ ol- 17a/09, 17b/08, 29b/08, 43a/16

rāyic ve nāfiẕ ol- 140a/14

rāżī ol- 4a/18, 5b/01, 24a/20, 29b/02, 38b/05, 47b/19, 48b/06, 58b/04, 65b/13, 75b/01, 104a/13, 105b/03, 117a/14, 122b/20, 129a/20, 133a/15

rāżī ve ḫoşnūd olduġı gibi 68a/16

rāżī ve ḳāniʿ ol- 54a/01, 68b/14

reʾīs ol- 94a/11, 108b/10, 110b/04, 110b/05, 110b/09, 114b/07, 115a/13, 115b/11

revān ol- 4b/09

reʾy-i muḥkem ol- 118a/17

riʿāyet ol- 24b/17

riyāset ol- 110b/14

rūberū ol- 136a/20

rūşen ol- 18b/15, 64b/13, 68b/15, 103b/21

rūzgār-ı żāyiʿ ol- 26b/20

sābıḳ ol- 109a/21, 128b/09, 140b/05

ṣābir ol- 30b/20, 142a/10

ṣābit ol- 13a/14, 23b/13, 94a/10, 113a/14

ṣābit ve müstaḳīm ol- 30a/07

ṣabr ol- 77b/10

ṣādıḳ ol- 56b/18

ṣādır ol- 2a/20, 2b/01, 2b/15, 4b/07, 4b/08, 8b/19, 11a/01, 11b/21, 12a/20, 13a/21, 13b/12, 14a/09, 14b/07, 16b/13, 17a/04, 19a/02, 19b/13, 22b/10, 23a/18, 23a/21, 27b/04, 27b/18, 28a/08, 28a/14, 28a/21, 29a/01, 29a/10, 29a/21, 30a/15, 30b/21, 31a/01, 31b/04, 31b/09, 34a/21, 38b/05, 38b/21, 39a/07, 39a/08, 39b/12, 49a/14, 49b/18, 50b/18, 51a/01, 81a/15, 81a/16, 81b/13, 82a/11, 88a/13, 91a/13, 91a/13, 95a/05, 97a/09, 105b/10, 105b/12, 107a/03, 117a/09, 125a/21, 126b/07, 127a/16

ṣāfī ol- 100b/07

ṣāfī ve pāk ol- 12b/14

ṣāḥib-i kiyāset ol- 87b/20

ṣaḥīḥ ol- 119a/07

saʿīd ol- 14a/05

sāḳıṭ ol- 35b/06, 86a/14, 122b/10, 122b/12, 130a/05

ṣaḳīl ol- 33a/10

sākin olanlar gibi 28a/02

sākin ol- 23a/17, 129a/18, 129a/19

sākin olduḳdan ṣoñra 39b/17

sākin ve muṭmaʾin ol- 6b/21

ṣāliḥ ol- 3b/20, 132b/05

sālim ol- 8b/15, 46a/12

ṣarf ol- 4a/13, 5b/03, 5b/12, 140a/04

ṣavāb ol- 106a/11

sebeb-i fesād ol- 44b/19

sebeb-i ġāric ol- 35a/20

sebeb-i mürtefiʿ ol- 52b/10

sebeb-i vaḥşet ol- 57b/18, 135b/15

sebeb ol- 12b/04, 21b/15, 35a/16, 46b/08, 55b/17, 58a/01, 76b/18, 77a/15, 91b/14, 93b/09, 97a/05, 98a/15, 99a/03, 99a/04, 99a/09, 101b/18, 101b/19, 107a/10, 140a/05, 142b/05

selīm ol- 8b/08

ser-ber ol- 136a/11

serīʿü'l-inḥilāl ol- 97b/19

serīʿü'l-intiḳāl ol- 96b/06

serīʿü'z-zevāl ol- 15a/21, 16b/15

sermāye ol- 76a/01

seyyiʾe-i müstetbiʿ ol- 50b/15

şıddīḳ ol- 103a/05, 103a/05

söz ol- 56a/06

suʾāl ol- 129b/05

şüret-perest ol- 109b/09

süñük ol- 86b/19

süvār ol- 110b/18

şādmān ol- 144a/14

şādmān ve feraḥ ol- 143a/16

şāġıl ve māniʿ ol- 9a/10

şaḳī ol- 14a/15

şaḳī ve nāḳış ol- 9a/19

şāmil ol- 8b/07, 36a/18, 40b/15, 72b/11, 94a/19, 98b/04, 103a/09, 138b/10

şāmil olduġı gibi 40b/15

şāyiʿ ol- 8b/12

şebīh ol- 32b/15, 32b/15

şedīd ol- 133a/05

şeḳāvet ol- 123a/17

şenīʿ ve ḳabīḥ ol- 9a/21

şerḥ ol- 6b/05, 33a/16, 43a/01, 57b/05

şerīf ol- 130b/06

şerr ol- 93a/11, 121a/11

şerrīr ol- 17b/21, 18a/01, 18a/02, 18a/08, 18a/10, 18a/10, 18a/16, 121a/12, 121a/16, 141a/06

şerrīr ve şaḳī ol- 5a/09

şikeste ol- 22b/15, 140a/20

tābiʿ ol- 3b/11, 3b/12, 3b/15, 3b/16, 4a/18, 35a/04, 35a/04, 35a/05, 35a/06, 35a/20, 35b/12, 37b/19, 38b/02, 65b/02, 78a/05, 84b/03, 87b/16, 100a/02, 101b/06, 102b/21, 125b/14, 125b/15, 126a/09, 126a/11, 130a/09, 133a/08

ṭabīb-i ʿālem ol- 93b/14

ṭabīʿī ol- 18b/02, 18b/08

taḥrīk ol- 70b/20

taḳdīr ol- 84a/21

taḳrīr ol- 3a/07, 9b/04, 24b/07, 30a/21, 31b/07, 38b/08, 44a/09, 47b/12, 48b/16, 52a/11, 53a/20, 59b/02, 63b/02, 64b/12, 79a/07, 84b/09, 89a/11, 98b/20, 105b/14, 114b/11, 116b/18, 139a/01

taḳrīr ve taḥrīr ol- 35b/09

ṭaleb-i leẕẕet ol- 111b/20

ṭālib-i dīn ol- 119a/02

ṭālib-i faẓīlet ol- 50b/14

ṭālib-i melik ol- 118a/14

ṭālib-i muḥāl ol- 30a/11

ṭālib-i musāvāt ol- 39a/04

ṭālib-i mülk ol- 118b/17, 119a/02

ṭālib ol- 41a/09, 42b/17, 63b/08, 113a/19, 114b/07, 131b/17

ṭālib ve rāġıb ol- 78b/20

ṭamaʿ-ı munḳaṭıʿ ol- 50b/05

ṭamaʿ ve ḥırş ol- 122b/19

tamām ol- 5b/18, 14b/02, 31b/01, 32a/11, 41a/21, 42b/15, 71b/15, 80b/18, 85a/04, 85a/12, 93a/21, 95a/14, 100a/09, 109a/12, 110b/14, 117a/21, 130a/15, 130a/17, 131a/21, 133a/18, 142b/11

ṭārī ol- 6b/13, 12b/12, 13a/21, 15a/21, 58b/17, 60a/18, 68b/19, 69b/07, 133b/09

ṭārī ve ʿārıż ol- 135a/15

taṣvīr ol- 65a/12

ṭavīl ol- 65a/15

taʿyīn ol- 100a/11

teʿaṣṣub ve teʿānüd ol- 108b/03

tecāvüz ol- 51b/12

teʾemmül ol- 95a/07

teʾemmül ve tefaḥḥuṣ ol- 60a/15, 115b/11

tefāvüt ol- 19b/21

tefażżul-ı meẕmūm ol- 40a/03, 40a/04

tefażżul ol- 40b/02

tefevvuḳ ol- 115b/03

tefrīṭ ol- 27a/05

tekāfī ol- 40b/04

terekküb ol- 55a/05

terkīb ol- 55b/16

teskīn ol- 67a/03

teveccüh ol- 42b/18

teżādd ol- 55a/04

ṭoḳ ol- 86a/06, 87a/02

ṭopṭolu ol- 12b/15

ʿumūm ol- 72b/06

üftāde ol- 58b/03

ümīdvār ol- 117a/19

üns ol- 105b/02

üns ve ülfet ol- 129b/20

vācib ol- 6b/04, 14b/01, 23a/04, 23a/12, 23b/20, 23b/21, 26a/06, 26a/06, 26b/21, 31a/02, 35b/21, 37b/09, 37b/18, 38a/04, 41a/18, 41a/20, 41a/20, 44b/02, 44b/14, 45a/06, 81a/08, 126b/13, 133b/21, 134a/01, 137b/10

vāfir ol- 136b/17

vaḥdet ve vaḥşet ol- 133b/21

vāḳıʿ ol- 2b/17, 7a/04, 9a/05, 10a/12, 14b/16, 16a/17, 20a/04, 25a/02, 25a/03, 25b/18, 26b/08, 27a/08, 28b/04, 28b/11, 28b/14, 30b/09, 31a/13, 33a/12, 33b/05, 34a/10, 34a/12, 34b/10, 35a/16, 39a/12, 40b/08, 42b/04, 42b/15, 46a/13, 46a/21, 47b/02, 47b/10, 49b/06, 50b/18, 50b/20, 52b/17, 54a/16, 54b/02, 56b/16, 57a/21, 58a/12, 58b/07, 58b/15, 59a/14, 59a/21, 61a/10, 62a/05, 64b/08, 64b/08, 65a/03, 68a/04, 69a/07, 69a/07, 69b/03, 70a/17, 70b/12, 71b/02, 71b/02, 72b/01, 72b/15, 72b/17, 73a/16, 74a/10, 74a/13, 74a/15, 74a/20, 75b/18, 77b/07, 83b/16, 85a/10, 85a/14, 85a/21, 86a/13, 86b/15, 92a/09, 93b/19, 95a/05, 96a/03, 96b/16, 96b/21, 97b/18, 99a/08, 103b/11, 105a/17, 105b/17, 106a/14, 106b/21, 108b/14, 110b/10, 110b/11, 117b/07, 117b/09, 118a/08, 118a/13, 118b/13, 120a/18, 121b/08, 122a/09, 123a/19, 124a/08, 124b/03, 125a/21, 125b/01, 125b/21, 126b/08, 127a/19, 127b/06, 127b/21, 128a/13,

128a/17, 129a/03, 129b/10, 130a/06, 131a/02, 131a/02, 137b/03, 137b/11, 138b/11, 143a/09

vāḳıf ol- 6b/05, 33a/07, 51a/03, 52b/15, 54a/03, 56b/13, 65a/14, 70b/12, 71a/06, 73b/08, 73b/09, 78a/16, 79a/06, 83a/01, 84b/02, 85a/01, 86b/19, 93b/05, 100a/07, 100b/10, 104a/08, 104a/12, 105a/01, 108a/06, 108a/07, 108a/07, 108a/08, 109b/08, 117a/17, 117a/21, 123b/16, 123b/17, 124a/08, 127a/16, 128b/18, 128b/20, 131b/10, 131b/21, 132a/17, 132a/19, 134b/21, 137b/10, 139b/13, 140a/11, 140a/15, 140b/01, 141a/19, 141b/04, 142a/04

vāḳıf olduḳdan ṣoñra 124a/09

vāḳıf ve ḳādir ol- 77a/14

vaḳt-ı ḥācet ol- 82b/10

vaḳt ol- 13a/14, 15b/11, 80a/12, 108a/16, 138a/09, 142b/04

var ol- 82b/21

vārid ol- 14a/06

vasaṭ ol- 25b/03, 25b/04, 26a/01

vāṣıl ol- 20a/13, 35a/08, 37b/08, 63b/12, 68a/07, 93a/20, 113a/08

vāsıṭa ol- 3b/03, 3b/04, 19b/18, 26b/10, 26b/14, 89b/07

vāżıḥ ol- 2a/15, 27a/13, 127b/02

vāżıḥ ve lāyiḥ ol- 64b/15

vāżıḥ ve rūşen ol- 16b/14, 47a/21

vebāl ol- 10b/18, 47b/07, 131a/08

veḫāmet ol- 62a/02

vesīle ol- 130a/04, 142a/19, 143a/06

vezīr ol- 128b/12, 128b/19

vuḳūf ol- 115a/20

vuṣūl ol- 51b/21

yaḳın ol- 11a/15, 11b/07, 30b/15, 38a/05, 45a/20, 45b/04, 53a/11, 61b/01, 64b/09, 75b/03, 76b/18, 88a/11, 105a/03, 113b/03, 126a/19, 142a/20

yār ve muʿāvin ol- 134a/16

yesār ol- 112b/14

yig ol- 129b/13, 129b/14

żaʿf ol- 119b/17

ẓāhir ol- 2b/20, 3a/13, 3b/17, 10b/08, 13a/10, 14b/17, 15a/05, 15b/17, 15b/18, 18a/05, 18a/11, 18a/20, 22a/05, 22a/08, 25b/01, 31a/09, 34a/01, 34a/01, 36a/01, 36a/14, 39b/17, 40b/09, 41a/21, 42a/09, 42a/10, 42a/21, 42b/05, 42b/12, 43a/20, 58b/07, 60a/01, 65a/12, 66b/04, 80a/13, 95a/07, 101a/05, 101a/09, 106a/06, 108b/19, 110a/12, 116a/06, 116a/12, 117a/07, 118b/03, 120a/02, 120a/04, 123a/05, 126a/01, 128a/05

zāʾid ol- 26b/16, 40b/02

żaʿīf ol- 55b/08, 109a/15, 140a/20

żaʿīfü'l-ʿaḳl ol- 123b/10

zāʾil ol- 9b/03, 53a/08, 119b/11, 138b/04

ẓālim ol- 39b/06, 66a/06

ẓālim ve bed-ḫū ol- 128a/16

żāmin ol- 93b/06, 93b/06

żarar ol- 58a/19

żararü'l-vuḳūʿ ol- 61b/20

żarūrī ol- 11a/20, 49a/09, 52a/07, 61b/06, 61b/09, 72a/01, 72a/06, 74a/11, 76a/13, 78b/13, 78b/14, 93b/07, 95a/18,

111a/19, 111b/04, 111b/05, 111b/12, 111b/21, 112a/01, 123b/04

żarūrī ve nāçār olduḳlarından ötürü 88a/20

żarūrīr ol- 112b/05

ẕātī ol- 14b/12, 100a/12

żāyiʿ ol- 60a/21, 66b/19, 69b/18, 71b/03, 74a/10, 76b/14, 76b/15, 109a/13

żāyiʿ ve bī-nefʿ ol- 109a/14

zāyid ve nāḳış ol- 40b/02

zāyil ol- 21b/07, 39b/12, 48b/14, 52b/20, 64a/12, 97a/06, 99a/14, 99b/15, 144a/04

zāyil olmak gibi 65b/21

zehr ol- 132a/19

zevāl ve intiḳāl ol- 13a/14

zeyrek ol- 87b/21

ẕikr ol- 10a/10, 12b/20, 27a/14, 60b/21, 77a/05, 118a/01

zīr-i terkīb ol- 55b/15

ziyāde ol- 4b/12, 5b/17, 5b/18, 6b/12, 14a/08, 14a/10, 16a/10, 16a/14, 16a/14, 16a/15, 27b/20, 29b/20, 33a/05, 33a/10, 33a/11, 33a/20, 42a/18, 43a/15, 44b/06, 46b/06, 46b/07, 81b/20, 84b/01, 85b/09, 88b/16, 95b/20, 95b/20, 96b/19, 96b/19, 99b/02, 101b/21, 103a/10, 103a/19, 103b/14, 103b/17, 103b/18, 106b/05, 108a/15, 111b/10, 112a/03, 112a/03, 112b/08, 112b/10, 112b/11, 112b/20, 113a/13, 113a/19, 115a/15, 115b/04, 116a/14, 116a/14, 116b/08, 121b/05, 122b/06, 123b/01, 123b/05, 124a/08, 126b/06, 126b/06, 132b/18, 134b/05, 136b/16, 138b/13, 138b/14

ziyāde ol- 85b/08

ẓulm ve cevr ol- 34a/09

[=3123]

oldur- Olmasını sağlamak, gerçekleştirmek.

o.-ur 82b/04

[=1]

ḫāṭır oldur- 82b/04

[=1]

olın- Etmek yardımcı fiiliyle yapılan birleşik fiilleri edilgen duruma getiren yardımcı fiil.

o.-a 8a/19, 31a/14

o.-acaḳ 112a/02

o.-an 6a/07, 81b/19, 85a/12, 98b/12, 103a/17, 103a/19, 103a/20, 103b/03, 122b/11, 131a/17

o.-anı 129b/06

o.-dı 2b/02, 3a/13, 6b/01, 7b/13, 14a/19, 19b/14, 73a/02, 114b/09, 142b/13

o.-maz 29b/21, 75b/16

o.-mazsuz 30a/18

o.-mışdur 17b/05, 17b/10, 17b/10, 103a/14

o.-sa 4a/06, 4a/07

o.-ur 5a/18, 14a/16, 30a/01, 33b/20, 62b/15, 81b/11, 135a/12

o.-ur-ısa 137b/16

[=40]

cevr olın- 122b/11

ġıbṭa olın- 14a/16

ḫalḳ olın- 17b/05, 17b/10

ḥased olın- 112a/02

ıḳāmat olın- 75b/16

iḫfā olın- 6a/07

ihmāl olın- 4a/06

iḥsān olın- 103a/17, 103a/19

iḥsās olın- 29b/21, 30a/01

iḥtiyāc olın- 3a/13

īrād olın- 8a/19

irsāl olın- 4a/07

istimāʿ olın- 137b/16

ittiḫāẕ olın- 33b/20

ḳatl olın- 30a/18

kesb olın- 81b/11

menʿ olın- 31a/14, 81b/19

muʿāmele olın- 103a/20, 103b/03

müşāhede olın- 5a/18, 135a/12

naḳl olın- 73a/02

ṣarf olın- 17b/10

suʾāl olın- 129b/06

taḥrīż olın- 98b/12

taḳrīr olın- 14a/19, 85a/12, 114b/09

ṭaleb olın- 62b/15

vaṣıyyet olın- 103a/14

ẕikr olın- 2b/02, 6b/01, 7b/13, 19b/14, 131a/17, 142b/13

[=40]

omuz (< Yun. ômos) Vücutta boynun iki yanında bulunan ve kolların gövdeye bağlandığı kısım.

o.+ın 85b/14

[=1]

on Dokuzdan sonra gelen sayının adı.

o. 16b/11, 22b/04, 22b/07, 23a/07, 23a/09, 23a/10, 24a/01, 24a/04, 24a/04, 63a/09

o.+dur 56a/14

[=11]

onıncı On sayısının sıra sıfatı.

o. 22b/07, 23a/09, 24a/04, 56a/17, 61a/12, 63a/18

[=6]

ora O yer anlamında.

o.+da 62b/15

[=1]

oran En az iki şeyin nitelik ya da nicelik bakımından birbirine göre durumu, nispet.

o.+ı 75a/21, 133b/19

[=2]

orta 1. Herkesin görebileceği yer.

o. 141a/14

2. İç, ara.

o.+larında 41b/09, 92a/02, 97a/20, 109a/05, 130a/01, 140b/04

o.+muzda 138a/20

o.+sında 1b/14, 1b/15, 3b/03, 3b/04, 5a/09, 9a/05, 11b/13, 17b/16, 18a/15, 19b/21, 20a/03, 25a/08, 25a/14, 25b/03, 25b/03, 26b/10, 26b/13, 26b/15, 26b/17, 26b/19, 26b/21, 27a/07, 27a/09, 29b/03, 31a/05, 33a/21, 34b/06, 34b/14, 35b/14, 37b/18, 39a/04, 39a/05, 40a/07, 40a/08, 40b/04, 40b/17, 56b/13, 58a/02, 64b/14, 69a/14, 69b/06, 70a/12, 70a/17, 70b/05, 72b/01, 74a/11, 76a/06, 77b/20, 83b/15, 84a/18, 85a/06, 86a/09, 86a/10, 86a/17, 86a/21, 89b/07, 91b/16, 93b/19, 94a/09,

94a/10, 95b/04, 96b/08, 96b/13, 96b/20, 96b/21, 97a/02, 97b/02, 97b/21, 98b/21, 99a/02, 99a/07, 99a/17, 99a/19, 99b/04, 99b/11, 100b/17, 101b/04, 102a/10, 102a/10, 102a/20, 103a/18, 104a/07, 106b/15, 106b/19, 106b/21, 108b/02, 108b/08, 108b/13, 108b/17, 109b/04, 109b/18, 110a/08, 112a/01, 115b/03, 115b/11, 115b/12, 116a/09, 116b/16, 117b/08, 118a/08, 119b/07, 120a/04, 121a/18, 122a/12, 124b/03, 127a/19, 127b/06, 128a/17, 129b/19, 129b/20, 130a/04, 132a/04, 132a/06, 132a/06, 133a/09, 133b/17, 135b/17, 136b/03, 136b/09, 138b/17, 142b/03, 143b/08

o.+sından 96b/15, 130b/08

3. Başlangıç ile sondan ya da etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer.

o.+sını 73b/19

[=133]

ot Belli bir süre yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üzerindeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.

o.+a 54a/12

o. gibi 117a/07

o.+lar 132a/16

o.+lar gibi 50b/21

[=4]

otar- Otlatmak.

o.-up 72a/10

[=1]

otur- Vücudun belden yukarı kısmı dik duracak şekilde vücut ağırlığı kaba etler üzerine binerek bir yere yerleşmek.

o.-a 86a/12, 86a/13

o.-alar 65a/05

o.-mağa 65a/01

o.-mağuñ 82b/07

o.-maya 85b/19

o.-mış 86a/15

o.-sa 85b/18, 86a/14

o.-ursın 57a/12

[=10]

oyan- Uykudan kalkmak, ayrılmak.

o.-mağa 83a/13

o.+sı 83a/13

[=2]

oyanuḳ 1. Uykudan kalkmak, ayrılmak.

o. 3a/21, 86b/04, 143a/02

2. Açıkgöz, becerikli.

o. ol- 82a/14

[=4]

oyanuḳlıḳ Uyanmış olma durumu.

o. 71b/03, 107a/20, 124a/02, 124a/21, 124b/19

o.+ı (oyanuḳlığı) 3a/21

o. üzerine 124a/02

[=7]

oyna- Eğlenmek amacıyla bir şeyle meşgul olmak.

o.-maḳdan 82a/21

o.-maya 86a/01, 86a/02

[=3]

oyun oyna- 82a/21, 86a/02

[=2]

oyun Hoşça vakit geçirmek amacıyla çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, beceriye dayalı eğlence.

o. oyna- 82a/21, 86a/02
[=2]

öde- Maddi bir şeyin karşılığını alacaklı olan kişiye vermek.
ö.-yüp 35b/19
[=1]

ögren- Bir konu hakkında bilgi edinmek.
ö. diyü 84a/05
ö.-e 84a/11, 110b/08
ö.-üp 84b/14
[=4]

ögret- Bir konu hakkında birisini bilgi sahibi etmek.
ö.-dükleri 81b/08
ö.-eler (ögredeler) 82b/08, 82b/11
ö.-mek 84b/13, 93b/07, 131a/06
ö.-memek 79a/18
ö.-üp (ögredüp) 80a/09
ö.-ürler (ögredürler) 131a/03
[=9]

öklidüs M.Ö. 330-275 yıllarında yaşamış İskenderiyeli ünlü matematikçidir.
ö. 49a/21
[=1]

öküz Erkek sığır.
ö.+i 88a/07
ö.+ini 59b/18
[=2]

öl- Yaşamaz duruma gelmek, vefat etmek.
ö.-enlerüñ 143a/18
ö.-mek 30a/19
ö.-mekden 30a/20
ö.-mezden öñden 63a/04
ö.-miş 105b/03
ö.-üñ 63a/04
[=6]

öldür- Bir canlının yaşamına son vermek.
ö.-meg-ile 59b/18
[=1]

ʿ**ömr** Hayat, yaşama süresi.
ö. 140a/03, 142a/21
ö. (mıḳdār-ı ʿömr) 61b/11
ö. (tażyīʿ-i ʿömr) 38b/01
ö.+e (ṭūl-ı ʿömr) 65b/03
ö.+i 60b/04, 102b/08
ö.-i ṭavīl 65a/16
ö.+ile 81b/05
ö.+inde 14a/01
ö.+inde (āḫır-ı ʿömr) 13b/21
ö.+inde (müddet-i ʿömr) 5b/04
ö.+inde (ʿunfuvān-ı ʿömr) 15b/19
ö.+inden 126a/21
ö.+inden (müddet-i ʿömr) 46a/14
ö.+ini 83b/19
ö.+inüñ 30a/10, 47a/05, 65a/15, 130a/20
ö.+ler 48b/08
ö.+lerinde 98b/09
[=22]

öngü İnatçılık.
ö. 81b/03
[=1]

öñ 1. Evvel, önce.
ö.+den 7b/16, 87a/01, 87a/11
ö.+den (-mazdan öñden) 61b/12
ö.+den (-mezden öñden) 63b/14
ö.+den (-den öñden) 17a/20, 80b/01, 125a/19, 143a/15

ö.+den (-mazdan öñden) 45b/16, 80b/19

ö.+den (-mezden öñden) 50a/01, 50a/02, 63a/05, 87a/11, 140a/19, 144a/08

ö.+den (-ndan öñden) 21a/05, 27a/17, 30a/21, 49b/19, 51a/18, 61a/03, 89a/14, 94b/03, 95a/20

ö.+den (-ñdan öñden) 65b/18

ö.+din (-ndan öñdin) 48a/06

2. Bir kimse ya da yerin yüzünün baktığı tarafta olan yakın yer.

ö.+inde 140b/13

ö.+ine 60b/17

ö.+ini 86b/20, 126b/16

ö.+ünden 86b/17

[=33]

ört- 1. Kapatmak.

ö.-e 87a/10

2. Kaplamak.

ö.-er-ise 70a/21, 70b/01

3. Korumak, gizlemek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek.

ö.-üp 90b/03

[=4]

örtülü Gizli.

ö. 139a/20

[=1]

örtün- Bir elbiseyi giyinmek.

ö.-ürler 94b/16

[=1]

ötürü -in sebebiyle, -den dolayı, -in yüzünden.

ö. (-dan ötürü) 5b/09, 12b/05

ö. (-den ötürü) 7a/20, 11b/12, 11b/20, 12a/06, 12a/09, 12a/20, 12b/03, 12b/07, 80b/11, 82a/05, 82a/06, 87a/18, 110b/20, 122a/06

ö. (-duġından ötürü) 132a/04

ö. (-duḳlarından ötürü) 88a/20, 88a/21

ö. (-ından ötürü) 122a/08, 144a/04

ö. (-indan ötürü) 12b/03

ö. (-inden ötürü) 12a/13, 28a/05

ö. (-lardan ötürü) 117a/09

ö. (-maḳdan ötürü) 113b/09

ö. (-mekden ötürü) 113b/08

ö.+dür (-dan ötürü) 12a/08

[=28]

özge Başka.

ö.+y-ile (-den özge) 36b/06

ö.+y-ile (-inden özge) 36b/05

[=2]

pādişāh Far. Hükümdar.

p. 31a/03, 36a/12, 36b/03, 46a/14, 60b/09, 66a/07, 100b/18, 121a/05, 122b/19, 123a/12, 124b/04, 125a/01, 128a/07, 128b/10, 130a/06, 138a/04

p. (siyāset-i ehl-i pādişāh gibi) 31a/18

p.+a 58b/01, 58b/14, 100b/16

p.+ı 47a/12

p.-ı ʿacem 109a/10

p.-ı memleket 28a/17

p.+ıla 99b/10

p.+lar 46b/15

p.+lara 28b/20, 50a/01, 129a/05

p.+larından 47a/12

p.+laruñ 36b/16, 58a/10, 59a/12, 130b/16

p. ol- 36b/01, 58b/05, 119a/07, 122a/02, 123a/06, 123a/21, 129b/16, 131b/03

p.+uñ 58b/14, 58b/17, 100b/15, 101a/05, 122a/01, 126b/21, 128a/08, 129a/15, 130a/03

p. üzerine 120a/18

[=51]

pādişāhlıḳ Hükümdarlık.

p. 46b/18

p.+a (pādişāhlıġa) 47b/01

[=2]

pahalu Fiyatı çok yüksek olan.

p. 58b/02

[=1]

pāk Far. Temiz.

p. 75b/07, 104b/08, 104b/17, 105b/17, 107b/02, 110a/17

p. eyle- 44b/16, 127b/08

p. idici 34b/18

p. it- 5b/08, 5b/10, 15b/21, 22b/02, 80b/21, 83b/21, 86b/09, 87a/08, 87a/09, 135b/15

p. itmek üzerine 43b/02

p. ol- 9a/12, 10b/10, 12b/14, 12b/15, 97b/07

[=25]

pāklik Temizlik, temiz olma durumu.

p. 106a/05, 142b/09

p.+ile (pāklig-ile) 12b/14

p.+ile (tamām-ı pāklik) 12b/14

p.+ine (pākligine) 81a/04

[=5]

pālān Far. Eşeklere, atlara vurulan, enli ve yumuşak bir semer çeşidi.

p. ur- 4b/15

[=1]

pāre Far. Parça.

p. 4b/13, 41a/14, 75b/21, 76a/01

p. pāre 41a/15

[=5]

paslan- Üzeri pas tutmak.

p.-mış 20a/01

[=1]

paslu Pas tutmuş.

p. 20a/02

[=1]

perākende Far. Dağınık.

p. 60b/04, 64b/07, 133b/13

p.+dür 7a/10

p. eyle- 120a/15

p. it- 138a/13

p. ḳıl- 124b/12, 124b/17

p. ol- 61b/12, 66b/08

[=10]

perde Far. Görüşü, ışığı vs. engellemek, bir şeyi gizlemek amacıyla pencereye ya da bir açıklığın önüne gerilen örtü.

p. 66b/09

p.+ler 66b/06

p.+sini 76b/08

[=3]

perhīz Far. Beslenme düzeninde sağlıklı olabilmek için kısıtlama yapma, bazı yiyecekleri hiç yememe ya da belli miktarlarda yeme.

p. 49a/16

[=1]

perverdigār Far. Bütün yaratılmışları besleyen, yetiştiren, Allah.

p.+ı 35b/14

[=1]

peşīmān Far. Pişman kelimesinin eski metinlerdeki asıl şekli.

p. **ol-** 39b/13, 56b/05, 56b/05, 144a/15

[=4]

peyġāmber Far. Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle vazifelendirilmiş kişi, Tanrı elçisi.

p.+ler 92b/10

p.+lere 4a/09

p.+üñ 13b/01

[=3]

pīr Far. Yaşlı kimse.

p.+lerde 60a/16

p.+leri 84b/07

[=2]

pīrlik Yaşlılık.

p. 65a/17

p.+e (pīrlige) 65a/17

[=2]

pīşe Far. Huy, âdet, tabiat.

p.+ler (ʿayyār-ı pīşe) 29a/18

[=1]

pus Bulanıklık.

p.+ında 135b/03

[=1]

pūşīde Far. Örtü.

p. 14b/16, 134b/08

[=2]

put İlah olarak kendisine tapınılmak üzere yapılmış resim ve heykel.

p. 28b/01, 101a/14

[=2]

rabaḥ Ar. Kâr, kazanç.

r.+da 33a/07, 33a/10, 33a/12

[=3]

rabb Ar. Bütün mahlukatı yaratan Allah, Tanrı.

r.-i cismānī 101b/12

[=1]

rabbānī Ar. Allah'a ait, Rabb ile ilgili.

r. (ināyet-i rabbānī) 52a/19

r. (irşād-ı rabbānī) 107a/14

r. (luṭf-ı rabbānī) 74b/02

r. (manẓar-ı rabbānī) 1b/07

r.+den (ʿālim-i rabbānī) 101a/10

r.+nüñ (ʿālim-i rabbānī) 101a/11

r.+nüñ (siyāset-i rabbānī) 49a/11

[=7]

rabbāniyye Ar. Rabbânî kelimesinin müennes şekli.

r. (mevāhib-i şerīfe-i Rabbāniyye-i ebediyye) 6a/15

[=1]

rabbü'l-ʿālemin Ar. Bütün âlemlerin sahibi olan Allah.

r.+e (civār-ı rabbü'l-ʿālemin)

[=1]

rabbü'l ʿarş Ar. Arşın sahibi olan Allah.

r.+uñ 9a/18

[=1]

rābiʿa Ar. Dört, dördüncü.

r.+ya (mertebe-i rābiʿa) 57b/15

[=1]

rāciʿ Ar. -e dönen.

r.+dur 25b/19, 32a/06

r. ḳıl- 7b/17

r. ol- 32a/16, 44a/13, 114b/09

[=6]

rāciḥ Ar. Tercih edilen.

r.+dür 135a/04

[=1]

raḍıya'llāhu ʿanh Ar. Bir din büyüğünden bahsederken "Allah ondan razı olsun" anlamında kullanılan dua sözü.

r. 45b/12, 46b/16

[=2]

raḍıya'llāhu ʿanh kerrema'llāhu veche Ar. Bir din büyüğünden bahsederken "Allah ondan razı olsun, Allah yüzünü ak etsin" anlamında kullanılan dua sözü.

r. 57b/10

[=1]

raġbet Ar. İstek, teveccüh.

r. 11b/09, 23a/14, 48b/11

r.+den (ġāyet-i raġbet) 29b/10

r.+e 105a/17

r. eyle- 65a/16

r. göster- 65b/03, 80a/11, 91a/16, 119b/18, 133b/03, 135b/14

r.+i 5a/12, 56a/17, 75b/16, 139b/08

r.+ile 17b/08

r.+ini 46b/19

r. it- 58a/21, 59a/18, 65a/17, 77b/14, 128b/13, 131a/14, 135a/01

r. itdürmek gibi 80a/11

r. ol- 23b/15

[=27]

rāġıb Ar. İsteyen.

r.+ı 77b/07

r.+lara 77b/08

r. ol- 59a/09, 59a/12, 78b/20, 105b/16

[=6]

rāġıbu'l-ʿarż Ar. İstenen şey.

r.-ı merġūb 70a/18

[=1]

rāḥ Ar. Şarap.

r.+ıla 19a/18

[=1]

rāḥat Ar. İnsanın üzüntüsüz, sıkıntısız olma durumu, huzur.

r. 61a/09, 62b/08, 105a/19, 123b/03

r. (ebvāb-ı rāḥat) 87b/02

r.+a 119b/21

r. bul- 83b/04

r.+da 62b/10

r.+ı 68a/19

r.-ı bedenī 105a/20

r.-ı bedeniyye 62b/04

r.-ı cismāniyye 44b/20

r.-ı ḥaḳīḳī 62b/07, 62b/08

r.+ıdur 105a/19

r. ol- 83a/14, 88b/04, 143a/06

r.+um 123b/01

r. üzerine 29a/04

[=20]

raḥimehullah Ar. İkiden fazla islam büyüğünün adı anıldığında veya yazıldığında, söylenen ve yazılan, Allah ona rahmet eylesin anlamında, dua, hürmet ve saygı ifadesi.

r. 39b/07

[=1]

raḥimullah Ar. İki tane islam büyüğünün adı anıldığında veya yazıldığında, söylenen ve yazılan, Allah ona rahmet eylesin anlamında, dua, hürmet ve saygı ifadesi.

r. 25a/17

[=1]

raḥm Ar. Merhamet.

r. (ṣıla-ı raḥm it-) 78a/21

r. (ṣıla-ı raḥm) 24a/11

r.+dur (ṣıla-ı raḥm) 24a/02

r. it- 10b/04, 35b/03

[=5]

raḥmallāh Ar. Merhamet eden, bağışlayan anlamında.

r. 47a/11, 60a/09, 64b/02, 66a/05, 68b/10, 141b/17

[=6]

raḥmat Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, esirgemesi.

r.+dan 6a/04

r.+ı-y-ıla 43a/10

r.+ına 105a/03

[=3]

raʿıyyet Ar. Bir hükümdarın yönetimi altında olan halk.

r. 72b/07, 99b/10, 100b/20, 100b/21, 128a/19, 131b/04

r.+e 100b/15, 100b/18, 128a/18

r.+i 72b/10, 117b/16, 117b/18, 122b/20

r.+lerine 122b/13, 125a/16

r.+üñ 100b/15, 100b/16, 120a/19

r.+üñüzden 72b/13

[=19]

raʿıyyetlü Raiyyet sahibi olma durumu.

r. 72b/13

[=1]

rāʿī Ar. Yönetici.

r.+ler 72b/13

r.+si 72b/09

[=2]

raḳīb Ar. Aynı şeyi elde etmek isteyenlerden her biri.

r. 131b/20

r.+e 131b/19

r.+ine 4b/04

[=2]

rāsıḫ Ar. Sağlam.

r.+dur 102b/01

r. eyle- 57b/18

r. ol- 17a/09, 17b/08, 29b/08, 43a/16

[=6]

rāst Far. Rastlama.

r. gel- 31a/21, 37a/01

r. it- 25a/19

[=3]

rāstlik Far. Doğruluk.

r. 142b/09

[=1]

rāy Ar. **reʾy**

r. (ṣıḥḥat-ı rāy) 75a/03

r.+larına 123b/16

r.+larını 126b/17, 127a/14

r.+uña 130a/07

[=5]

rāyic Ar. Geçerli.

r. ol- 140a/14

[=1]

rāyiḥa Ar. Güzel koku.

r.+sı-y-ıla 69a/11
r.+sından 69a/10
[=2]
rāżī Ar. Kabul eden, uygun bulup benimseyen, rıza gösteren.
r. eyle- 43a/11
r. ḳıl- 129a/08
r. ol- 4a/18, 5b/01, 24a/20, 29b/02, 38b/05, 47b/19, 48a/20, 48b/04, 48b/06, 54a/01, 58b/04, 65b/13, 68a/16, 68b/14, 75b/01, 79b/07, 104a/12, 105b/03, 117a/13, 122b/20, 128a/12, 129a/20, 133a/15
[=25]
reʿāyā Ar. Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan halk.
r. 36b/02
r.+nuñ 36b/01, 36b/03, 36b/09, 66a/08
r.+ya 131b/10
r.+ya (ʿāmme-i reʿāyā) 36a/18
[=7]
recā Ar. Ümit.
r. 21b/18, 123a/07
r. (sebeb-i recā) 21b/15
r.+dur (sebeb-i recā) 21b/17
r.+sına 21b/15
[=5]
recūliyyet Ar. Erkeklik.
r. 59b/05
r. (aṣḥāb-ı recūliyyet) 114b/20
[=2]
redāʾet Ar. Kötülük, bayağılık.
r. 10b/06, 35a/04, 51b/13, 52a/04, 102b/02
r.+dedür 66b/18
r.+dendür (cihet-i redāʾet) 53b/07
r.+i 51b/18, 52a/08, 102a/21
r.-i ifrāṭ 59b/15
r.-i keyfiyyet 65b/17
r.-i ḳuvvet 55b/04
r.-i ẕihn gibi 8a/04
[=14]
redāyet Bk. **redāʾet**
r. it- 67a/03
[=1]
redd Ar. Kabul etmeme, geri döndürme.
r.+e 57a/15
r.+i 33a/13
r.-i eṭrāf 33a/07
r. it- 43b/14, 51b/06, 73a/16
[=6]
refʿ Ar. Yükseltme.
r. 61a/13
r. eyle- 34b/15
r.-ı niẓām 17b/02
r.-ı sebeb 61a/13
r.+ını 57b/05
[=5]
refīḳ Ar. Arkadaş, yoldaş.
r.-ı şefīḳ 131b/12
[=1]
reġāyib Ar. Rağbet edilen şeyler.
r. (eşref-i reġāyib) 16a/09
[=1]
reḫā Ar. Bolluk.
r.+ya 76b/20
[=1]

rehn Ar. Bir borç karşılığında, borç ödenince geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya bıraktığı değerli eşya, mal vb.

r. ḳo- 125a/12

[=1]

reʾīs Ar. Başkan.

r. 73a/20, 94a/04, 94a/04, 94a/04, 94a/05, 94a/05, 110a/15, 111b/03, 112b/18, 116a/17

r. (ḫāce-i reʾīs) 72b/21

r.+de (bāb-ı reʾīs) 102a/06

r.+den (efʿāl-ı reʾīs) 117a/14

r.+dür (cevher-i reʾīs) 105b/06

r.+e 116a/20

r.+i 93a/16, 94a/03, 111b/14, 112a/04, 112b/08, 114a/02, 115b/08

r.-i ʿālem 94a/14

r.-i aʿẓam 110b/02, 121a/05, 121a/17

r.-i fāżıl 116a/21

r.-i fāżıla 116b/03

r.-i medīne 108b/07

r.-i mefḳūd bul- 108b/17

r.-i rüʾesā 94a/06

r.+ile 99b/11

r.+ine 114a/17

r.+ler 110b/02, 136a/19

r.+ler-ile 126a/10

r.+lerde 102a/19

r.+lerden 115b/18, 127b/09, 133a/02

r.+lerdeñ 127b/14

r.+leri 115b/09, 121a/08

r.+lerinden 57a/08

r.+lerine 115b/08

r.+lerini 115b/10, 115b/16

r.+lerinüñ 113a/14, 114b/04

r.+lerüñ 36b/16, 110a/16, 112b/11, 127b/20

r. ol- 94a/11, 108b/10, 110b/04, 110b/05, 110b/09, 114b/07, 115a/13, 115b/11

r.+üñ 112b/20, 127b/07

r.+üñ (ʿużv-ı reʾīs) 73a/10

[=64]

reʾīse Ar. Reis kelimesinin müennes şekli.

r.+nüñ (aʿżā -ı reʾīse) 65a/18

[=1]

rekāket Ar. Zaaf.

r.-i ṭabʿ 29a/17

r.+ine 54b/04

[=2]

rekīk Ar. Kekeme.

r. 14a/15

[=1]

renc Far. Zahmet, ıztırap.

r.-i ḥaḳīḳī 62b/07

[=1]

rencber Far. Çiftçi.

r. 91a/09

r.+in 88b/19

r.+ler gibi 34a/10

[=3]

rencīde Far. İncinmiş.

r. (ḳadem-i rencīde) 87a/20

[=1]

rencūr Far. Sıkıntılı.

r. 141a/17

[=1]

reng Far. Işığın cisimler tarafından aksettirilmesiyle gözde yaptığı etki sonucu oluşan duyum.

r.+i 5b/11

[=1]

resm Ar. Tasvir, timsal.

r.+ile 2a/19

r.+inden 49b/07

r.+leri 114a/05, 123a/05

r.+lerini 55a/19

[=5]

reşād Ar. Doğru yolda yürüme.

r.+ına 117a/19

[=1]

revāḳī Ar. Stoacı.

r.+ler 8a/07

r.+ler-ile 17b/04

r.+ler gibi 8a/07

[=3]

revān Far. Yürüyen.

r.+da 4b/03

r. ol- 4b/09

[=2]

revḥānī Ar. Güzel, ferah.

r.+ler 10a/04

[=1]

reviyye Bk. **reviyyet**

r. (ṭabāyiʿ-ı reviyye) 142a/17

r.+den (melekāt-ı reviyye) 1b/12

r.+nüñ (şehevāt-ı reviyye) 102b/11

[=3]

reviyyet Ar. Etraflıca düşünme.

r. 8b/13, 32b/07, 45b/03, 118a/16

r. (reʾy-i reviyyet) 22a/02

r. (żaʿf-ı reviyyet) 5b/20

r.+e 66b/21

r.+i 5b/19, 12b/18, 18b/16, 30a/06, 48b/21

r.+ile 8a/18, 17a/02

r.+ine 19b/11

r.+leri 7a/08

r.+üñ 8a/16, 17a/21

[=18]

reviyyetsüz Etraflıca düşünme olmadan.

r. 17a/04

[=1]

revnaḳ Ar. Parlaklık.

r.+ına 124b/06

[=1]

revş Ar. Sabit, yerinden oynamayan.

r.-i cins 48a/19

[=1]

reʾy Ar. Fikir, görüş.

r. 8a/14, 32b/07, 41a/12, 118a/16, 118b/21, 123a/10, 123b/12

r. (iḳtiżā-yı reʾy) 22a/04

r.+e 8a/05, 123b/11

r.+i 7b/18, 9a/21, 14b/13, 30a/06, 88a/14, 123b/06, 140a/20

r.-i muḥkem ol- 118a/17

r.-i reviyyet 22a/02

r.-i ṣaḥīḥ 118a/20

r.-i ṣāyib 72b/18

r.+ile 124b/09

r.+ile (żaʿf-ı reʾy) 116b/09

r.+ine 19b/11, 129a/06, 129a/06, 130a/09

r.+ini 129a/06

r.+inüñ 126b/19
r.+ler-ile 120b/21
r.+ler-ile (ṣāyib-i reʾy) 109b/11
r.+lerde 113a/02
r.+leri 24a/07, 94a/14, 117a/04, 119a/21, 129a/05
r.+lerini 120a/15, 129a/11
r.+lerini (ekābir-i reʾy) 123b/18
r.+lerinüñ 77a/02, 91a/16, 106b/20, 119a/13, 121b/06
r.+lerüñ 140a/08
r.+üñ 114a/18, 126b/20, 130a/10, 137a/14
[=50]

reẕāʾil Ar. Utanılacak hareketler.
r.+den (nefs-i reẕāʾil) 5b/08
r.+dür (ecnās-ı reẕāʾil) 24b/11
r.+e 6a/19
r.+üñ 27a/02, 53b/10
[=5]

reẕālet Ar. Çok çirkin ve utanılacak hal, durum veya olay, rezillik.
r.+e 4a/07
[=1]

rezānet Ar. Ağırbaşlılık.
r.+i 74a/18
[=1]

reẕāyil Bk. **reẕāʾil**
r. 24b/18, 25a/04
r. (ecnās-ı reẕāyil) 26a/02
r.+den 25b/21, 26a/02, 83a/17
r.+den (ḥadd-i reẕāyil) 25a/02
r.+e 38b/05, 51b/01, 53a/21
r.+i 58a/07
r.-i ġayr-ı mütenāhiyye 25a/05, 25b/08
r.-i keşīre 61a/09
r.+ini 25b/09
r.+üñ 51a/17, 51a/17, 54a/01
r.+üñ (envāʿ-ı reẕāyil) 67a/10
r.+üñ (eṣnāf-ı reẕāyil) 27a/13
r.+üñ (ṣıfat-ı evṣāf-ı reẕāyil) 57b/06
[=21]

reẕīlet Ar. Alçaklık.
r. 24b/17, 26a/21, 39b/02, 51b/01, 52b/16, 53a/10, 53b/09, 54b/08, 138b/17
r. (ʿayn-ı reẕīlet) 5a/17
r.+den 15b/07, 34b/05, 34b/08, 53a/11, 118a/21
r.+dür 34b/08
r.+e 24b/15, 25a/03, 25a/06, 26a/07
r.+i 39b/03, 53a/08, 60a/17, 66b/16, 141a/17
r.+i (izālet-i reẕīlet) 43b/08
r.+i-y-ile 141a/12
r.-i fesād 32a/10
r.+ile 27a/06
r.+inden 60a/17, 61a/19, 138b/07
r.+ler 26a/01, 51a/20, 65b/20
r.+lerden 133b/02
r.+lere 75b/13
r.+lerüñ 70b/13
r.+üñ 6b/14, 52b/13, 52b/13, 53a/08, 53a/09, 69b/21, 70a/05
[=45]

rıḍāʿ Ar. Süt emme.
r.+ı 80b/18
[=1]

rıfḳ Ar. Davranışlarda ve huyda yumuşaklık, nezaketle davranma, mülayimlik.

r. 19a/17, 23a/11, 72a/17

r.+dur 23a/07

r.+lar 87b/06

[=5]

rıżā Ar. Hoşnut ve memnun olma durumu.

r. 99b/18

r.+dur 61a/11

r.+ların 79a/20

r.+ñ 137a/14

r.+ñı 130a/09

r.+sı 79b/05, 130a/09

r.+sı-y-içün 37a/20

r.+sı-y-içün (allāh rıżāsı) 135b/07

r.+sı içün 76b/03

r.+sın 76a/15, 77a/12, 105a/02, 129a/10, 144a/20

r.+sına 63a/18, 105a/03

r.+sından 63a/18

r.+sından ġayrı 76b/04

r.+sını 68a/14

r. **vir-** 23a/19, 35a/08

[=22]

rızḳ Ar. Allah tarafından herkese verilen nimet.

r.+ını 127b/21

r.+lar 74a/06

r.+lardan 111b/09

r.+ları 94b/15

r.+larını 110a/05

[=5]

riʿāyet Ar. Sayma, uyma.

r. 42b/19, 46b/02, 87a/15, 87b/10

r. (ḥüsn-i riʿāyet it-) 136a/01

r. (merātib-i riʿāyet it-) 108a/04

r. (tertīb-i riʿāyet it-) 43b/16

r.+dür 69b/05

r. **eyle-** 31b/11, 44a/04

r.+i 128a/19

r.+i ḥuḳūḳ 71a/01

r. idici 132b/06

r.+inde 35b/15

r.+inden 74b/15, 76b/01, 76b/16

r.+ine 36b/09, 42b/07

r.+ini 67a/09, 78b/01

r. it- 25b/16, 46a/18, 50b/07, 51a/07, 55a/18, 59b/02, 67a/20, 72a/12, 72a/15, 73a/01, 73b/19, 75b/14, 85b/18, 88b/02, 99b/15, 102a/15, 109b/19, 110a/04, 119b/14, 121a/21, 122a/12, 124a/21, 133a/05, 134a/14, 135b/19, 139b/07

r. itmekden ṣoñra 40a/09

r. ol- 24b/16

[=49]

rifʿat Ar. Yücelik, özellikle mevki yüksekliği.

r.+de 8b/01

[=1]

riḳḳat Ar. İncelik.

r. 23a/05

r.+dür 22b/07

r. **gibi** 19a/01

r.-ı ṭabʿ 66a/08

[=4]

rindegānī Far. Dünya işlerine değer vermeden yaşayanlarla ilgili.

r.+ye 48a/04

[=1]

risāle Ar. Çoğunlukla belli bir konuda yazılmış küçük kitap.

r.+ler 83b/21

r.+nüñ 73a/02

r.+si 73a/01

r.+sinüñ 37a/02

[=4]

rivāyet Ar. Bir sözü, haberi vb. nakletme.

r. 84b/20

r. it- 44b/12, 44b/15, 60b/15, 61a/16, 140b/12

[=6]

riyā Ar. Olduğundan farklı görünme, iki yüzlülük.

r. 132a/12

r.+da 71a/04

r.+dan 76a/09, 139a/16

r. içün 28a/15

r.+y-içün 31b/05, 104a/02

r.+yı 28b/01

[=8]

riyāsāt Ar. Başkanlıklar.

r.+uñ 42b/12

[=1]

riyāset Ar. Başkanlık, reislik.

r. 7b/09, 12b/08, 94a/10, 110a/15, 115a/17, 133a/13

r. (daʿvā-ı riyāset eyle-) 108b/18

r. (sebeb-i riyāset) 21b/18, 35a/01

r.+de 110b/02

r.+e 47b/01, 108b/11

r. gibi 101a/06

r.+i 72a/08, 101a/05, 108b/08, 113a/14, 116a/18, 116a/20, 116b/04

r.+i (merātib-i riyāset) 113b/02

r.-i aṣḥāb-ı sünnet 110a/21

r.-i efāżıl 110a/14

r.-i ḥikmet 110a/11

r.-i sünnet 110a/19

r.-i teġallubī 101a/05

r.-i ʿuẕmā 110b/01

r.-i ẕātiyye 15a/07

r.+idür 117b/11

r.+ile 73a/21

r.+ile (nisbet-i riyāset) 73b/01

r.+inde 116b/01

r.+ine 110a/11, 110a/19

r.+ini 116a/19

r. it- 116a/21, 116b/01

r.+ler 110b/01

r.+lerden 116a/18

r.+leri 116a/15

r.+lerini 115b/20

r.+lerüñ 117b/11

r. ol- 110b/14

r.+üñ 47b/07, 110a/07, 110b/03, 117b/08

[=47]

riyāżāt Ar. Nefsi terbiye etmek amacıyla yapılan talimler.

r. 45a/16

r. gibi 7b/04

r.+ı 45b/01, 84a/09

r.-ı bedeniyye 45a/15

r.-ı taʿlīm it- 38b/02
r.+ıla 15b/51
r.+ından 104b/07
r.+ınuñ 45a/16
[=9]
riyāżıyye Ar. Matematik.
r.+den (ʿulūm-ı riyāżıyye) 55a/14
r.+nüñ (ʿulūm-ı riyāżıyye) 55a/12
[=2]
riyāżī Ar. Matematikle ilgili.
r.+dür (ʿilm-i riyāżī) 44a/10
[=1]
rubʿ Ar. Dörtte bir.
r. (basīṭ-ı rubʿ-ı meskūn) 64b/18
r.+ı 64b/07
r.-ı meskūn 65a/05
[=3]
rūberū Far. Yüz yüze.
r. ol- 136a/20
[=1]
rubūbiyyet Ar. Rablık, Tanrılık.
r.+ine 37b/01
r.+üñ (ḥażret-i rubūbiyyet) 47b/14
[=2]
rūḥ Ar. İnsanda, hayvanda vücudu canlı kılan, hayat gücü, hayat cevheri, can.
r. (cevher-i rūḥ) 1b/06
r.+dan 65b/06
r.+um 130a/01
r.+uña 130a/01
[=4]
rūḥānī Ar. Ruhla ilgili.
r. (cüzʾ-i rūḥānī) 9b/10
r. (ṭıbb-ı rūḥānī) 43b/05
r.+dür (eb-i rūḥānī) 101b/12
r.+nüñ (cüzʾ-i rūḥānī) 9b/08
[=4]
rūḥāniyye Ar. Rûhânî kelimesinin müennes şekli.
r. (faẓīlet-i rūḥāniyye) 9b/06
r.+yi 107a/17
[=2]
ruḫṣat Ar. İzin.
r. 49b/10, 78b/08
r.+a 51a/04
r. bul- 107b/14, 123a/16, 137a/09
r.+uñ 49b/06
r. vir- 26a/14, 81a/07, 139b/17
[=10]
rūlıḳ Yüzlük.
r. +ıla (rūlıġ-ıla) 24a/20
[=1]
rūm Ar. Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde oturanlar.
r. 89a/08
r.+a (melik-i rūm) 120a/12
r.+da 58a/15
[=3]
rusūḫ Ar. Bir ilimde iyi bilgi sahibi olma, o ilmin derinliğine inme.
r. bul- 14b/21, 53a/15, 100b/05
r.+ı 53a/08
[=4]
rūşanlıḳ Far. Parlaklık.
r.+ından (rūşanlıġından) 6a/08
[=1]
rūşen Far. Parlak.
r. 64b/02

r. ol- 16b/14, 18b/15, 43b/09, 47a/21, 64b/13, 68b/15, 103b/21
[=8]
ruṭūbet Ar. Zenginlik.
r.-i aṣliyye 65a/18
[=1]
rūzgār Far. Zaman, vakit.
r. 69a/01, 93a/01
r.+da 92b/21, 93a/01, 93a/02
r.+dan 28b/14, 134a/16
r.+dan (gerdiş-i rūzgār) 29a/05
r.+dan (inḳılāb-ı rūzgārdan ṣoñra) 84a/15
r. geçür- 30a/12, 48a/19, 83a/20
r.+ı 66b/08
r.-ı żāyiʿ ol- 26b/20
r.+ıla 139b/01
r.+ıla (imtidād-ı rūzgār) 65a/03
r.+ını 83b/18, 90b/20
r.+umuz 60a/10
r.+uñ 13a/15, 136b/06
[=21]
rūzī Far. Nasip.
r. ḳıl- 128b/02
[=1]
rücḥān Ar. Üstün olma, üstünlük.
r. bul- 85b/01
r.+ı 115b/02
r.+ıla 27a/12
r.+ına 104a/08
[=4]
rücūʿ Ar. Geri dönme.
r.+dur 63a/09
r. eyle- 81b/05
r.+ı 45a/21, 52a/12
r. it- 14a/19, 32a/14, 45b/08, 55a/11, 63b/02, 86a/17
[=10]
rüʾesā Ar. Reisler.
r. (reʾīs-i rüʾesā) 94a/06
r.+nuñ 35b/16
[=2]
rükn Ar. Bir şeyin temeli, esası.
r.+leri 72a/03, 109b/09
r.+leridür 72a/02
r.+lerini 98b/18
[=4]
rüknsüz Temelsiz.
r. 109a/13
[=1]
rükūb Ar. Binme.
r. 132a/10
[=1]
rüsul Ar. Peygamberler.
r.+umuzı 33b/16
[=1]
rüsūm Ar. 1. Şekiller.
r.+ı 108b/04
r.+ı (ḳal-ı rüsum) 50b/01
2. Usul, kural.
r.+ında 21b/19
[=3]
rüşd Ar. Doğru düşünecek, ayırt edecek seviyede olma, olgunluk.
r.+den 46a/02
[=1]
saʿādāt Ar. Mutluluklar.
s. (erbāb-ı saʿādāt) 106a/04

s. (iktisāb-ı saʿādāt) 5b/14
s.+ı bedeniyye 9b/18
s.+uñ 9a/21
[=4]
saʿādet Ar. Mutluluk.
s. 2b/04, 2b/18, 4a/04, 7b/18, 8a/16, 8a/20, 9a/02, 11a/09, 13a/04, 13b/01, 13b/17, 14a/20, 16a/05, 34a/20, 44a/21, 67b/20, 100a/17, 104b/11, 105a/12, 105a/12, 105a/14, 106a/14, 117a/02, 123a/17, 130a/17, 131b/01, 138b/15
s. (çend-i saʿādet-i ilāhī) 14b/14
s. (ḳısmet-i saʿādet) 7b/14
s. (leẕẕet-i saʿādet) 15b/04, 15b/06, 16a/03
s. (merci-ı saʿādet) 7b/17
s. (mūcib-i saʿādet) 27a/18
s. (mūcib-i saʿādet ol-) 16a/02
s. (müntehā-yı saʿādet) 12b/09
s. (ṣāḥib-i saʿādet) 13a/16
s. (tamām-ı saʿādet) 8a/13
s. bil- 102b/18
s. bul- 117b/13
s.+de 9a/07
s.+den 6a/04, 9a/04, 98b/12, 131b/03
s.+den (iktisāb-ı saʿādet) 67a/11
s.+den (merātib-i saʿādet) 9b/17, 9b/21
s.+den ġayrı 117a/09
s.+dür 7b/01, 8b/06
s.+dür (muḳteżī-i saʿādet) 16b/08
s.+e 8a/03, 14b/15, 16b/08, 34b/01, 105a/01, 105a/19
s.+e (cānib-i saʿādet) 4a/15
s.+e (ehl-i saʿādet) 13b/10
s.+e (mezīd-i saʿādet) 14a/07
s.+i 7b/16, 8a/11, 9b/18, 10a/04, 10b/09, 14a/05, 14a/08, 22b/11, 27a/20, 130a/15
s.+i (aḳsām-ı saʿādet) 7b/14
s.+i (ism-i saʿādet) 9b/14
s.-i ʿazm 9a/05
s.-i bedenī 44a/05, 44a/07, 44a/12
s.-i cismānī 8a/13
s.-i dünyeviyye 131a/20
s.-i ebedī 117a/03
s.-i ebediyye 4a/12, 9b/15
s.-i ecsem 19b/02
s.-i eşref 10a/19
s.-i eşyā 14b/11
s.-i fiʿl-i eşḳıyā 13b/05
s.-i ḥaḳīḳī 9a/14, 117a/02
s.-i ḫāricī 44a/05
s.-i ḫayr 16b/06
s.-i ilāhiyye 104b/03
s.-i insānī 105a/13
s.-i ḳuṣvā 109a/18
s.-i maḫż 9a/01
s.-i memdūḥ 16a/21, 16b/03
s.-i müdünī 44a/08, 44a/14
s.-i müfīd 16b/09
s.-i nāḳıṣ 10b/12
s.-i nefsānī 8a/12, 44a/07, 44a/08
s.-i sermedīyye 63a/03
s.-i tāmm 9b/02, 10b/13, 106a/16
s.-i uḫreviyye 61b/13, 131a/20
s.+ile 5a/05, 16b/07, 39b/18, 105a/21
s.+inden 14a/17
s.+ine 2b/05, 8a/03, 63b/11
s.+ini 8a/20, 8a/21

s.+ler 44a/07
s.+lere 70b/10
s.+lerüñ 105a/12
s. şay- 102b/09
s.+üñ 7b/21, 8b/07, 27a/17, 98b/19, 105a/16, 105a/20
s.+üñ (leẕẕet-i saʿādet) 15a/18, 16a/05, 16a/19
s.+üñ (medāric-i saʿādet) 10b/15
s.+üñ (ṭālib-i saʿādet) 13a/12
s. üzerine 83b/07
[=135]

saʿādetlü Mutluluk sahibi.
s. 112a/02
[=1]

sāʿat Ar. Zaman birimi.
s. 36b/18
s.+leri 98b/11
s.+lerinde 123b/05
s.+lerinden 123b/03, 123b/03
[=5]

sāʿatlik Belli bir süreyi barındıran.
s. 56b/01
[=1]

ṣabā Ar. Serin, hoş, latif esen bahar rüzgâr.
s.+da (eyyām-ı ṣabā) 42b/21
[=1]

sabbāġ Ar. Boyacı.
s. 5b/10, 33a/18, 33a/19
s.+a 33a/18
s.+ında 5b/10
s.+uñ 25b/13
[=6]

sābıḳ Ar. Zaman bakımından geçmişte kalan.
s. 109b/02
s.+dan (ḳısm-ı sābıḳ) 61b/19
s. ol- 109a/21, 128b/09, 140b/05
s.+um 128b/08
[=6]

sābıḳa Ar. Geçmişte olan, geçmiş bulunan olay.
s.+da (ṣıfat-ı sābıḳa) 44b/04
s.-ı teʿallümsüz 42a/18
s.+nuñ (mesāʾil-i sābıḳa) 15a/15
s.+sı 134b/17
s.+ya (aḥkām-ı sābıḳa) 109a/19
[=5]

ṣābir Ar. Sabreden.
ṣ. 48b/13
ṣ. ol- 30b/20, 142a/10
[=3]

s̱ābit Ar. Yerinde duran.
s̱. 36a/03, 67a/21, 97a/11
s̱. (aṣḥāb-ı s̱ābit) 119b/13
s̱.+i ġayr-ı müteġayyir 13b/17
s̱. it- 132b/20
s̱. ol- 13a/13, 23b/13, 30a/07, 94a/10, 113a/14
s̱.+üñ (telif-i s̱ābit) 97a/20
[=12]

ṣabr Ar. Katlanılması zor olan sıkıntılı durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden dayanma, tahammül etme.
ṣ. 22a/03, 23a/17, 29a/21, 61a/19, 118b/16

ṣ.+a (nihāyet-i ṣabr) 29b/01
ṣ.+da 139a/17
ṣ.+dur 23a/08, 63a/16, 118b/13, 118b/14, 118b/21, 119a/01
ṣ. eyle- 29a/14, 69a/03
ṣ. gibi 14a/03
ṣ.+ı 13b/10, 31a/07, 50a/01
ṣ.+ı-y-ıla 69a/04
ṣ.+ıla 14a/06, 15b/51
ṣ. it- 79b/11, 82b/06, 85a/04, 105a/18, 128b/21, 142a/09, 142a/10
ṣ. ol- 77b/10
ṣ.+uñ 13b/02
ṣ. üzerine 125a/06
[=32]

ṣabrsuzlık Sabırsız olma durumu.
ṣ. 13a/21
[=1]

ṣaç Baştaki kıllar.
ṣ. ḳo- 82b/08
[=1]

saç- Bir şeyi ortalığa dağıtmak serpmek.
s.-maḳdur 135b/06
[=1]

ṣaʿd Ar. Bahtiyarlık.
ṣ. (**kevkeb-i ṣaʿd**) 13a/17
[=1]

ṣadā Far. Ses.
ṣ.+dan 55b/10
[=1]

ṣadaḳa Ar. Allah rızası için ihtiyaç sahiplaerine verilen para, mal.
s. 49a/20
s.+dur 141b/17
s.+lar gibi 76a/15, 76a/21
[=4]

ṣadāḳat Ar. Kendisine iyilik edene minnet ve şükran duyguları ile bağlanma.
ṣ. 24a/04, 96b/13, 97a/02, 97a/06, 97a/08, 97a/10, 100a/08, 101a/08, 102a/18, 130b/13, 131a/07, 131a/17, 134a/04, 135b/12, 137b/11, 138b/20
ṣ.+a 96b/14
ṣ.+a (fażīlet-i ṣadāḳat) 131b/01
ṣ.+a (sīret-i ṣadāḳat) 134b/16
ṣ.+da 102a/11
ṣ.+dan 96b/12, 133b/21
ṣ.+dur 24a/01
ṣ. gibi 7b/10
ṣ.+ı 100a/09, 130b/18, 131b/16, 132a/16
ṣ.+ına 100a/06
ṣ.+ından 131b/14
ṣ.+ını 132b/02, 137b/18
ṣ.+ınuñ 97a/10
ṣ. it- 134a/04
ṣ.+ları 97a/04
ṣ.+larını 138a/10
ṣ.+larınuñ 97a/01, 97a/06
ṣ.+uñ 100a/05
[=39]

sāde Far. Gösterişsiz, yalın.
s. 81a/10
s.+ler 82b/06
[=2]

ṣaded Ar. Üzerinde konuşulan mevzu.
ṣ.-i teʿallüm 45b/01
ṣ.+inde 13a/08, 16a/17, 76a/05, 129a/02, 131b/05, 141b/19

ṣ.+indeyüz 42a/13

[=8]

ṣādıḳ Ar. 1. Doğru.

ṣ. 97b/08, 131b/21, 134a/13

ṣ. (**naẕar-ı ṣādıḳ)** 132a/03

ṣ.+ları 102a/16

2. Dostluğunda samimi olan, sadakatli kimse.

ṣ. 131b/04

ṣ. ol- 56b/18

[=7]

ṣādır Ar. Ortaya çıkan.

ṣ. ol- 2a/20, 2b/01, 2b/15, 4b/07, 4b/08, 8b/19, 11a/01, 11b/21, 12a/20, 13a/21, 13b/12, 14a/09, 14b/07, 16b/13, 17a/04, 19a/02, 19b/13, 22b/10, 23a/18, 23a/21, 27b/04, 27b/18, 28a/08, 28a/14, 28a/21, 28b/21, 29a/01, 29a/10, 29a/21, 30a/15, 30b/21, 31a/01, 31b/04, 31b/09, 34a/21, 38b/05, 38b/21, 39a/07, 39a/08, 39b/12, 49a/14, 49b/17, 50b/18, 51a/01, 81a/15, 81a/16, 81b/13, 82a/11, 88a/13, 91a/13, 95a/05, 97a/08, 105b/10, 105b/12, 107a/03, 117a/09, 125a/21, 126b/07, 127a/16

[=59]

ṣadr Ar. Sine, göğüs.

ṣ.-ı evre 86a/14

ṣ.-ı iṣtifāde 142a/13

ṣ.-ı kitāb 142b/12

ṣ.+ıla (inşirāḥ-ı ṣadr) 76b/01, 126a/13

ṣ.+larşız 72b/13

[=6]

ṣāduḳ Bk. **ṣādıḳ**

ṣ.+dan (**ṣıddīḳ-ı ṣāduḳ)** 131b/12

[=1]

ṣafā Ar. Huzur.

ṣ. 107a/09

ṣ. (ḫalāṣ-ı ṣafā) 63b/10

ṣ. (tamām-ı ṣafā) 97b/14

ṣ.+da 58b/11, 62b/21, 107a/18

ṣ.-ı ẕihn 22a/12, 22a/17, 26b/06, 26b/11

ṣ.+ṣı 9a/12, 79b/21, 114b/04, 114b/14, 127b/02, 127b/03

[=16]

ṣafālet Bk. **ṣafā**

ṣ.+de 58b/11

[=1]

ṣaffet Ar. Maddi ve manevi anlamda temizlik, arılık, saflık.

ṣ.+i 14a/02

[=1]

ṣāfī Ar. Temiz.

ṣ. 75b/07, 105b/17

ṣ.+den (muḥabbet-i ṣāfīden ġayrı) 36b/05

ṣ. ol- 12b/14, 100b/07

[=5]

sāfilīn Ar. Aşağılar, aşağılık kimseler, sefiller.

s.+e (esfel-i sāfilīne degin) 54b/03

s.+ine (esfel-i sāfilīn) 10b/06

[=2]

ṣāfiye Ar. Sâfî kelimesinin müennes şekli.

ṣ.+lere 76a/20

ṣ.+nüñ (saʿy-ı maḥbūbat-ı ṣāfiye) 67b/03

ṣ.+y-ile (eẕhān-ı ṣāfiye) 72b/19

[=3]

safsaṭa Ar. Boş, asılsız söz.

s. gibi 51b/19

[=1]

şaġ Vücutta kalbin olduğu tarafın karşısında olan.

ş. 13b/14

s.+uma 57b/01

[=2]

şaġīr Ar. Küçük.

ş. 105b/05

[=1]

şaġīre Ar. Küçük günahlardan her biri.

ş.+ye 49b/10

ş.+yi (günāh-ı şaġīre) 49b/09

[=2]

saḫī Ar. Cömert.

s. 21b/11, 29a/06

s.+nüñ 29a/08

[=3]

ṣāḥib Ar. Herhangi bir şeyde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun şekilde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik.

ṣ. 54b/16

ṣ. (mecmūʿ-ı ṣāḥib) 13b/04

ṣ. (meşʾele-i ṣāḥib-i ʿilm-i ilāhī) 2a/12

ṣ. (meşʾele-i ṣāḥib-i ʿilm-i ṭabīʿī) 2a/08

ṣ.+i 4b/10, 8a/01, 14a/21, 14b/17, 53a/03, 57a/14, 59a/11, 59b/09, 60a/13, 60b/03, 66a/15, 72b/04, 93a/11, 93b/10, 93b/12, 103a/13, 104a/14, 130b/02

ṣ.+i-y-ile 95b/06

ṣ.-i ʿadālet 39a/01

ṣ.-i cemāl-ı memlūk 59a/03

ṣ.-i fażīlet 21b/08, 21b/08

ṣ.-i faẕl 57a/13

ṣ.-i fesād 44b/07

ṣ.+i gibi 28a/19

ṣ.-i ḫavf 61b/06

ṣ.-i hendese 49b/01

ṣ.-i heyʾet 40b/21, 41a/01

ṣ.-i ḥikmet gibi 21b/13

ṣ.-i himmet 5b/03, 69b/14

ṣ.-i kiyāṣet ol- 87b/19

ṣ.-i leşker 34a/11

ṣ.-i māl 57a/17, 72b/01

ṣ.-i nāmūṣ 40a/18, 92b/07, 93a/01, 108a/11

ṣ.-i nāmūṣ-ı ḥaḳḳ 39a/02

ṣ.-i ṣaʿādet 13a/16

ṣ.-i ṣeḫāvet gibi 21b/10

ṣ.-i ṣınāʿat 25b/12, 110b/12

ṣ.-i ṣınāʿat üzerine 25b/11

ṣ.-i ṣecāʿat 60b/05, 75a/07

ṣ.-i ṣecāʿat gibi 21b/11

ṣ.-i ṣerr 24b/05, 86a/02

ṣ.-i ṣerīʿat 40b/09, 72b/11, 98b/14

ṣ.-i ṭabʿ-ı celīṣ 67a/01

ṣ.-i yed 16a/12

ṣ.+idür 39b/08

ṣ.+inden 99b/13

ṣ.+ine 31a/20, 39a/02, 39b/14, 44b/02, 45a/10, 69a/21, 111a/01

ṣ.+ini 15b/06, 22a/07, 55a/12

ṣ.+inüñ 35a/20, 88a/14, 93a/14

ṣ.+leri 65a/08

ṣ.+lerinden 87b/15

ṣ.+lerine 142a/17

[=79]

ṣaḥīḥ Ar. Doğru, gerçek.

ṣ. 15b/06, 37b/16, 68b/06, 80b/14, 106a/10

ṣ. (ġaraż-ı ṣaḥīḥ) 48a/07

ṣ. (maḥmel-i ṣaḥīḥ bul-) 126b/09

ṣ. bul- 84a/04

ṣ.+dan (ġaraż-ı ṣaḥīḥ) 100a/07

ṣ.+dur (ḳıyāṣ-ı ṣaḥīḥ) 18b/04

ṣ.+ıla (diger-i ṣaḥīḥ) 118a/17

ṣ.+ıla (reʾy-i ṣaḥīḥ) 118a/20

ṣ.+lardan 60a/16

ṣ. ol- 119a/07

[=14]

ṣaḥīḥa Ar. Sahih kelimesinin müennes şekli.

ṣ.+ṣına (eẕhān-ı ṣaḥīḥa) 19a/12

[=1]

ṣaḥrā Ar. Çöl.

ṣ.+larda 6a/17, 28a/02

ṣ.+nuñ 98b/06

ṣ.+yı 1b/02, 98b/04

[=5]

ṣaḥrā-nişīn Ar. Çölde yaşayan kimse.

ṣ.+lerinden 116b/15

[=1]

sāḫt Ar. Yapmak.

s.+ı 127a/21

[=1]

saḫt Ar. Güç, zahmetli.

s. (ḳatl-i saḫt gibi) 31a/09

[=1]

sāʿī Ar. Gayret eden kimse.

s.+lerüñ 123a/07

[=1]

saʿīd Ar. Uğurlu.

s. 13b/21, 13b/21, 14a/14, 14a/16, 67b/20, 68b/06, 105b/11

s. (ḥakīm-i saʿīd ol-) 105a/11

s.+den 14a/09

s.+diyü 27a/21

s.+e 14b/01

s.+i (āfet-i saʿīd) 14a/17

s.-i ḫayyir 104b/21

s.-i kāmil 8b/17

s.-i muṭlaḳ 9a/10, 13a/14

s.-i tāmm 9a/20, 9b/02

s.+ler 132b/17

s. ol- 5a/07, 14a/05

s. ṣay- 111b/20

s.+üñ 16a/08

[=23]

ṣāʿiḳa Ar. Yıldırım.

ṣ.+lar 56a/03

[=1]

sāʾil Ar. Dilenci.

s.+i 76b/05

[=1]

sāʾir Ar. Başka, öbür.

s. 4b/18, 4b/20, 5a/05, 5a/09, 8a/10, 19a/01, 29a/21, 33a/08, 41b/04, 46b/01, 47b/03, 47b/10, 48a/17, 48b/02, 71a/14, 74a/13, 81a/18, 82a/17, 84a/01, 84b/11, 86b/13, 90b/11, 90b/18, 93a/17, 93a/21, 95a/15, 96a/02, 97a/15, 98a/15, 106b/08, 107a/12, 115a/09, 115b/06, 120b/08, 121b/20, 121b/20, 122a/04, 137b/06, 138a/04, 139b/13, 140a/02, 140a/12

s.-i feżāyil 7b/21

s.-i umūr-ı ṣınāʿīyye gibi 74b/03

[=44]

saḳf Ar. Çatı.

s.+ları 73b/12

[=1]

sāḳıṭ Ar. Düşen.

s. ol- 35b/06, 86a/13, 122b/10, 122b/12, 130a/05

[=5]

s̱aḳīl Ar. Ağır.

s̱.+dan 33a/09

s̱. ol- 33a/10

[=2]

saḳīm Ar. Yanlış, bozuk, sakat.

s. 68b/05

[=1]

sākin Ar. Söz ve davranışlarıyla kimseyi rahatsız etmeyen.

s. ḳıl- 55b/14, 71a/17

s. ol- 6b/21, 23a/17, 129a/18, 129a/19

s. olanlar gibi 28a/02

s. olduḳdan ṣoñra 39b/17

[=8]

ṣaḳla- 1. Gizlemek.

ṣ.-duġı 127a/05

ṣ.-maġuñ 123b/08

ṣ.-maḳ 34b/03, 127a/04

ṣ.-maḳda 123a/09, 127a/02, 127a/02

ṣ.-maḳdan 80a/06

ṣ.-maḳdur 129a/09

2. Gözetmek, korumak.

ṣ.-maḳ 80a/06

ṣ.-ram 125b/18, 131b/20

ṣ.-sun 43a/10

ṣ.-ya 115b/14, 122a/17

ṣ.-yan 90b/03

ṣ.-yup 43b/16

[=17]

ṣ.-sırr ṣaḳla- 127a/02, 127a/04, 127a/05

[=3]

ṣal- Koymak, bırakmak.

ṣ.-up 85b/15, 99b/04

[=2]

ṣalābet Ar. Sağlamlık.

ṣ.+de 8b/02

ṣ.+i 122b/16

[=2]

ṣalāḥ Ar. İyi olma.

ṣ. 128b/16, 128b/17, 138b/14

ṣ. (ehl-i ṣalāḥ-ı aʿvān) 118b/18

ṣ. (vech-i ṣalāḥ üzerine) 72a/13

ṣ. bul- 88b/10

ṣ.+ı 121a/19

ṣ.+ına 117a/19, 142a/12

ṣ.+ını 94a/16, 94a/17, 126b/13

[=12]

ṣalāḥiyyet Ar. Yetki.

ṣ.+i 20a/12, 48b/14, 78b/01

[=3]

ṣalavat Ar. Namazlar.

ṣ. gibi 37b/14

ṣ.+uñ 37a/21

[=2]

ṣalın- Sağa ve sola hafifçe meylederek naz ile yürümek.

ṣ.-maya 85b/13

[=1]

sālife Sâlif kelimesinin müennes şekli.

s.+de (ḫaṣāyil-i sālife) 44b/04

s.+den (meşāhīr-i sālife) 64b/03

[=2]

ṣāliḥ Ar. Dinin emirlerine uygun davranan.

ṣ. 6a/11, 66a/11, 77a/08, 89a/01, 118b/20

ṣ.+dür (ʿamel-i ṣāliḥ) 38a/01

ṣ.+ile (saʿy-ı ṣāliḥ) 36b/17

ṣ.+ise 88a/02

ṣ. ol- 3b/20, 132b/04

[=9]

ṣāliḥa Ar. Salih kelimesinin müennes şekli.

ṣ.+ya (aʿmāl-ı ṣāliḥa) 9a/16

[=1]

sālik Ar. Bir yola girmiş olan kimse.

s.+lerdür 63a/07

[=1]

sālim Ar. Eksiği olmayan, kusursuz şey.

s. ol- 8b/15, 46a/12

[=2]

s̲āliṣ Ar. Üçüncü.

s̲. 18a/12

s̲. (nāmūs-ı s̲āliṣ) 33b/11

s̲.+üñ (ġāyet-i s̲āliṣ) 110b/15

[=3]

s̲āliṣe Ar. Sâlis kelimesinin müennes şekli.

s̲. (ecnās-ı s̲āliṣe-i bāḳıye) 27b/02

s̲. (maḳāle-i s̲āliṣe) 89a/12

s̲.+de ḳısm-ı s̲āliṣe) 32b/19

[=3]

ṣalla'llāhi ʿaleyhi ve sellem Hz. Muhammed'e saygı ifadesi.

ṣ. 54b/21, 57a/04, 141b/18

[=3]

ṣalla'llāhi ve ʿaleyhi sellem Bk. **ṣalla'llāhi ʿaleyhi ve sellem**

ṣ. 57b/09

[=1]

salṭanat Ar. Hükümdarlık.

s.-ı ḥaḳīḳat 46b/10

s.+uñ 47b/07

[=2]

sāmiʿ Ar. İşiten.

s. 99a/17, 99a/18

s.+ı 99a/18

[=3]

ṣāmit Ar. Konuşmayan.

ṣ.+dür (ʿādil-i ṣāmit) 33b/01, 33b/02

[=2]

ṣamt Ar. Sessizlik.

ṣ.+ını (cevr ü ṣamt) 37a/17

[=1]

ṣan- Zannetmek.

ṣ.-ar 102b/21

ṣ.-dı 20a/09

ṣ.-maz 103a/01

ṣ.-sa 124b/05

ṣ.-up 68a/18

ṣ.-ur 100a/12

ṣ.-urlar 6a/18

[=7]

ṣanʿat Ar. Duygu, tasavvur ve düşünceleri etkili bir şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme konusundaki yaratıcılık.

ṣ. 33b/21

ṣ.+a 88a/03

ṣ.+da 110b/10

ṣ.+dan 88a/03
ṣ.+ı 75a/02, 88a/06, 110b/10
ṣ.+ıdur 75a/04, 75a/06, 75a/08, 75a/09, 75a/11, 75a/12
ṣ.+ında 103b/19
ṣ.+lardur 75a/01
[=15]

ṣanāyiʿ Ar. Zanaatlar.
ṣ. (**erbāb-ı ṣanāyiʿ**) 62a/20
ṣ.+dan 33b/20
ṣ.+ından 36b/03
[=3]

ṣanem Ar. Put.
ṣ. 108b/18
[=1]

ṣāniʿ Ar. Yapan kimse.
ṣ. 43a/18
[=1]

s̱ānī Ar. İkinci.
s̱. (ḥaḳīm-i s̱ānī ebū naṣr fārābī) 89b/17
s̱. (müʾeddib-i s̱ānī) 19a/11
s̱. (nāmūs-ı s̱ānī) 33b/10
s̱. (sebeb-i s̱ānī) 100a/16
s̱.+de (ḳısm-ı s̱ānī) 62a/07
s̱.+nüñ (ṣınf-ı s̱ānī) 89a/17
s̱.+si üzerine 18b/03
s̱.+y-ile (ḳaṣd-ı s̱ānī) 12a/20, 12b/05, 29a/08, 35a/08, 73a/11, 121b/15
[=13]

s̱āniye Ar. Bir dakika.
s̱.+de (ḳısm-ı s̱āniye) 32b/14
s̱.+de (ṣūret-i s̱āniye) 91b/01
[=2]

s̱āniyen Ar. İkinci olarak.
s̱. 94a/17
[=1]

saña Sen zamirinin yönelme hâli.
s. 57a/15, 129a/21, 130a/02, 130a/03, 130a/10, 134a/10, 143b/04, 143b/12, 144a/09
[=9]

ṣap- Doğruluktan ayrılıp kötü, yanlış yola girmek.
ṣ-dılar 10b/01
[=1]

saraḳa Alay.
s.+lara 28b/17
[=1]

ṣarf Ar. Harcama, kullanma.
ṣ. 28a/18, 76b/14, 130a/18, 135a/20
ṣ.+dan 76a/08, 88a/14
ṣ. eyle- 11a/18, 11b/10, 46b/19, 105b/01
ṣ.-ı māl 80a/05
ṣ.+ına 23b/04, 80a/06
ṣ.+ında 103b/12
ṣ. içün 39a/17
ṣ. it- 5b/04, 5b/19, 6b/06, 10a/18, 11a/11, 28a/15, 35b/15, 66a/12, 66a/15, 66b/17, 66b/20, 69b/09, 71a/14, 72b/20, 75b/06, 75b/16, 75b/21, 83a/18, 105a/17, 105b/08, 112a/11, 113a/01, 121b/21, 122a/03, 124a/14, 126a/12, 129a/13, 132b/19
ṣ. itmeg-ile 26b/16
ṣ. ol- 4a/13, 5b/03, 5b/12, 140a/04
ṣ. olın- 17b/10
[=49]

ṣarīḥ Ar. Açık, belirgin, vazıh, aşikâr.

ṣ. 67a/12

ṣ. it- 81b/14

[=2]

ṣat- Kurtulunmak istenen bir şeyi başından savmak.

ṣ.-ar 88a/15

[=1]

saṭḥ Ar. Bir şeyin dıştan görünen tarafı, yüzü.

s.+dur 2a/11

s.-ı dāʾire 24b/19

[=2]

ṣatun al- Parasını ödeyerek bir şeyi almak, ona sahip olmak.

ṣ. 80a/07, 116a/18

[=2]

sauṭ Ar. Şiddet.

s.+ı-y-ıla (ʿaẕāb-ı sauṭ) 59b/09

[=1]

ṣavāb Ar. Doğruluk.

ṣ. 88b/13, 124b/09, 141b/05

ṣ. (ḳavl-ı ṣavāb) 38a/01

ṣ. (lüzūm-ı ṭarīḳ-ı ṣavāb) 25a/21

ṣ. (tedbīr-i ṣavāb gibi) 75a/04

ṣ.+a 8b/15, 126a/01

ṣ.+a (vech-i ṣavāb) 73a/16

ṣ.+dan (tedbīr-i ṣavāb) 60b/11

ṣ. gör- 127a/14

ṣ.-ı ʿamel 33b/17

ṣ.-ı ḳalḳan 47a/11

ṣ.-ı tedbīr 11a/16, 91b/06

ṣ. ol- 106a/11

[=16]

ṣavārif Ar. Değişiklikler.

ṣ. 1b/12

[=1]

ṣavlet Ar. Saldırı.

ṣ.+i 5a/19

[=1]

ṣavm Ar. Oruç.

ṣ. gibi 37b/14

ṣ.+uñ 37a/21

[=2]

ṣavmaʿa Ar. İçinde ibadet edilen, çeşitli dinlere ait tapınak.

ṣ.+lara 94b/08

[=1]

saʿy Ar. Çalışma, ceht.

s. 43a/05, 70b/20, 139a/16

s.+da 10a/17, 130b/20

s.+dan 48a/18

s.+dan ġayrı 36b/07

s.+dur 42a/17

s. eyle- 5b/01, 136b/09

s.-ı cemīl 6b/06

s.-ı cemīl göster- 87a/09

s.-ı cemīl it- 58b/19

s.-ı maḥbūbat-ı şāfiye 67b/03

s.-ı mücāzāt 36a/11

s.-ı ṣāliḥ 36b/17

s.+ıla 5a/06, 106a/09

s.+ını 7a/02, 141a/11

s.+i 9b/01

s. it- 5a/08, 48a/13, 50b/19, 66b/06, 87a/20, 105b/09, 128a/18, 133b/15, 142a/12, 142a/16

s.+larınuñ 58b/20

s.+uñ 97b/16
[=33]

ṣay- Kabul etmek.
ṣ.-a 48b/09, 101a/16, 102a/16, 127b/21, 142a/07, 144a/18
ṣ.-alar 135b/20
ṣ.-ar 88a/16, 102a/21, 102b/09, 132b/13
ṣ.-arlar 111b/21
ṣ.-ma 143a/06, 143a/16, 144a/03
ṣ.-maḳ 66a/20, 80a/07
ṣ.-ması 31a/07
ṣ.-maya 49b/10, 129a/15
ṣ.-mayalar 7a/12, 84b/16, 135b/20
ṣ.-mazlar 96a/09, 132b/16
ṣ.-up 79b/21, 81b/11, 141b/11
[=29]
cāʾiz ṣay- 144a/03
ġanīmet ṣay- 132b/13, 142a/07
ḥaḳīr ṣay- 31a/07, 49b/10, 79b/21, 80a/07, 141b/11
ḫayra ṣay- 7a/12
helāklürek ṣay- 132b/16
ḳabīḥ ṣay- 48b/09, 66a/20
maḳbul ṣay- 143a/06
müştaġnī ṣay- 84b/16
saʿādet ṣay- 102b/09
saʿīd ve maġbūṭ ṣay- 111b/21
sebeb ṣay- 135b/20, 135b/20
şerīk ṣay- 102a/16
[=19]

ṣayd Ar. Av.
ṣ.+ın 132a/21
[=1]

ṣayfa Ar. Bir defter ya da kitap yaprağının iki yüzünden her biri.
ṣ.+yı 54b/03
[=1]

ṣayıl- Addedilmek.
ṣ.-mayınca 20a/07
[=1]

ṣāyib Ar. Doğru, isabetli, maksada uygun.
ṣ.-i reʾy 109b/11
ṣ.+ile (reʾy-i ṣāyib) 72b/18
[=2]

sāyil Ar. Soru soran kimse.
s.+leri 142b/01
[=1]

sāyir Bk. **sāʾir**
s. 15a/03, 27a/01, 30a/03, 31b/06, 32a/17, 32b/04, 34a/10, 38b/13, 44a/17, 45a/07, 51a/14, 51b/15, 52a/15, 54a/03, 54a/04, 54a/21, 55a/21, 58a/14, 65b/20, 66a/15, 71a/06, 72a/12, 73a/02
[=23]

ṣayyād Ar. Avcı.
ṣ.+uñ 114b/01
[=1]

ṣayyādlıḳ Avcılık.
ṣ. 111a/21, 111b/16
[=2]

s̱ebāt Ar. Kararlılık gösterme.
s̱. 22b/13, 61a/19, 88b/12, 101a/03
s̱. (mūcib-i s̱ebāt) 32a/06
s̱.+a (faż̄ilet-i s̱ebāt) 32a/10
s̱. bul- 132b/18
s̱.+dur 22b/05
s̱.+dur (ḳıllet-i s̱ebāt) 61a/08

s̲. göster- 29a/15

s̲.+ı 8a/15, 67a/20, 74a/19

s̲.-ı ḳadem 13b/03

s̲.-ı ṣūret 26b/14

s̲.-ı tāmm 118a/20

s̲.+ıla 15b/51

s̲.+ına 22b/10, 56b/16

s̲.+ını 67a/18

s̲. ol- 22b/14

s̲. üzerine 84a/08, 125a/06

s̲. vir- 41a/12

[=24]

sebb Ar. Sövme, küfür etme.

s.+ine 60a/11

[=1]

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum ya da kimse, neden.

s. 11b/01, 11b/01, 11b/02, 11b/03, 11b/03, 35b/12, 44b/17, 44b/19, 44b/21, 55b/13, 55b/20, 56a/05, 61b/06, 61b/21, 68b/01, 69b/16, 76b/21, 98a/01, 99a/14, 99b/02, 100b/02, 101b/04, 102b/13, 103a/06, 103b/05, 110b/03, 112a/19, 119a/16, 127b/01, 129b/19

s. (ednā-i sebeb) 16b/19

s. (refʿ-i sebeb) 61a/13

s. (ṭareyān-ı sebeb) 52a/21

s. bil- 100b/02, 113a/09

s.+de 100b/14

s.+den 26a/18, 34a/03, 62b/16, 70a/08, 84b/16, 93a/10, 98a/10, 99b/05, 100a/06, 100b/13, 103a/13, 115a/16

s.+den (sehl-i sebeb) 17a/01

s.+den (zevāl-ı sebeb) 96b/04

s.+dendür 25b/10, 99b/12, 109a/09

s.+dür 98b/19, 101b/06, 136a/15, 136a/19

s.+e 138b/13

s.+i 17a/15, 28a/21, 35b/04, 39b/13, 61b/16, 67a/16, 69b/21, 70b/17, 70b/21, 71a/03, 71a/04, 74b/06, 92a/11, 97a/01, 97a/07, 97a/10, 99a/17, 104b/01, 106b/03, 106b/04, 119b/15, 127a/13, 136a/15

s.+i-y-ile 5b/20, 5b/20, 5b/21, 9a/11, 21b/07, 28a/06, 33b/18, 35b/05, 36b/01, 46b/02, 48b/05, 61a/05, 74a/12, 80a/12, 80b/21, 94b/18, 96a/05, 100a/08, 107a/17, 115a/18, 135b/14

s.+i-y-iledür 95b/09

s.-i evvel 101b/09

s.-i fesād ol- 44b/19

s.-i ḫāric ol- 35a/20

s.-i ḫavf 21b/15, 21b/17, 62a/06

s.+i ile 4b/17, 5a/03, 10b/11, 13b/06, 17a/19

s.-i maḫṣūṣ 101b/07

s.-i meẕkūr 53a/10

s.-i mürtefiʿ ol- 52b/10

s.-i nefs 16b/17

s.-i recā 21b/15, 21b/17

s.-i riyāset 21b/18, 35a/01

s.-i s̲ānī 100a/16

s.-i vaḫşet ol- 57b/17, 135b/15

s.+idür 61a/13

s.+ile 5a/01, 8b/07, 8b/21, 17b/10, 31a/19, 32a/02, 39a/14, 52a/05, 59b/11, 74b/09, 77b/07, 100a/09, 109a/06, 112a/15, 113b/13, 134b/17, 140b/15

s.+inde 132b/15

s.+inden 6a/01, 47b/10, 76a/14, 114a/02, 135b/10, 140a/09

s.+inden ötürü 28a/05

s.+indendür 5a/04

s.+inüñ 100b/09

s.+ler-ile 17a/09

s.+lerden 106b/15

s.+leri 12a/16, 46b/20, 56a/14, 59b/01, 99a/16, 104a/07, 140a/05

s.+lerin 127b/14

s.+lerindendür 45a/11

s.+lerinüñ 27a/15

s.+lerüñ 56a/18, 56b/07

s. ol- 12a/18, 12b/04, 21b/15, 35a/16, 46b/08, 55b/17, 58a/01, 76b/17, 77a/15, 91b/13, 93b/09, 97a/05, 98a/15, 99a/03, 99a/04, 99a/09, 101b/18, 101b/19, 107a/10, 140a/05, 142b/05

s. şay- 135b/19, 135b/20

s.+üñ 14b/12, 38b/07, 52b/06, 56b/08, 96b/11, 96b/20

[=196]

sebīl Ar. Tarik, yol.

s. 69b/04, 88a/11

s.+i-y-ile 113a/10

s.+i-y-ile (iḫtiyār-ı sebīl) 19a/19

s.-i ḳavl 52b/21

s.-i muʿāvenet 24a/08

s.+ile 62b/02

s.+inde 74a/20

[=8]

sebḳat Ar. Geçme, önceden olma, cereyan etme, sebk.

s. 129b/09

s. it- 5b/07, 49a/14, 85a/03, 87a/11

[=5]

sebuʿ Ar. Arslan.

s. 138a/03

[=1]

sebuʿī Ar. Yırtıcı.

s. (nefs-i sebuʿī) 20b/03

s.+nüñ (nefs-i sebuʿī) 20b/11

[=2]

sedd Ar. Aşılması zor doğal veya yapay engel.

s.-i ḥācet 66a/17

s.-i ḫalel 23a/19

s.-i żarūret 48a/12, 67b/04

[=4]

sefāhet Ar. Aşırı derecede zevke, eğlenceye düşkün olma.

s.+de (maʿraż-ı sefāhet) 85a/21

s.+den 56b/04

s.+dür 56b/01

s.+i 56b/05, 58a/09

s.+i-y-ile 141b/10

s.+ine 49b/15, 139b/19, 141b/09

s. it- 136b/03, 144a/12

[=11]

sefeh Ar. Akılsızlık.

s. 26a/03, 26a/05

s.+dür 51b/14

[=3]

sefer Ar. Yolculuk.

s. 67a/05, 80a/13, 141a/05

s.+de 103b/11

s.+den 60a/07

s.+i 80a/14

s. it- 94b/12

s.+lerde 98a/01

s.+lerüñ 46a/04

[=9]

sefīh Ar. Basit, bayağı.

s. 49a/19, 60b/08

s.+ler 58a/05, 75a/11

s.+ler (ḫulḳ-ı sefīh) 129b/15

s.+ler-ile 49b/21, 141b/09

s.+lerden 49a/05

s.+lere 140b/11

s.+lerinden 60a/10

s.+lerini 49b/01

s.+lerüñ 49b/14, 133a/11

s.+üñ 58a/09

[=14]

sefl Ar. Alçak.

s. 9b/11

s. (maḳām-ı sefl) 4a/02

s.+dür 4a/02, 9b/12, 18b/09

[=5]

segirt- Hızlı hızlı, koşar gibi yürümek.

s.-en gibi (segirden gibi) 88a/07

[=1]

seḫā Ar. El açıklığı, cömertlik.

s. 23b/05, 23b/07

s. (cins-i seḫā) 23b/08

s. (faẓīlet-i seḫā) 20b/17

s. (ḫaḳīḳat-ı seḫā) 28a/14

s.+da 40a/06

s.+dur 23a/10

s. gibi 14a/04, 19a/01

s.+y-ıla 132a/13

[=10]

seḫāvet Ar. Cömertlik.

s. 21b/10, 21b/15, 21b/16, 29a/07, 31a/21, 76a/16, 95a/04

s. (ṣāḥib-i seḫāvet gibi) 21b/10

s.+de 138b/11

s. gibi 27a/05

[=10]

seher Ar. Uykusuzluk.

s. 62b/05

[=1]

sehl Ar. Kolay.

s. 16b/20, 61b/05

s.-i nesne 14a/11

s.-i sebeb 17a/01

[=4]

sehv Ar. Kasten yapılmayan yanlış, hata.

s. it- 127a/17

[=1]

ṣeḳālet Ar. Ağır olma.

ṣ. göster- 86b/06

[=1]

sekenāt Ar. Kımıldanmama.

s.-ı muhtelif 87b/03

s.+ıla 49a/12

[=2]

sekiz Yediden sonraki ve dokuzdan önceki sayının adı.

s. 26a/02, 51a/20, 64b/15, 89a/13, 142b/11

s.+dür 23b/08

[=6]

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı.

s. 22b/06, 23a/09, 23b/10, 24a/03, 56a/16, 61a/11, 63a/16

[=7]

sekr Ar. Sarhoşluk.

s.-imiş 125b/02

[=1]

selāmet Esenlik, iyi olma durumu.

s. 6a/04, 103b/02, 138b/09

s. bul- 61b/15, 62a/08, 62b/06

s.+de 8a/21

s.+den 47a/01

s.+dür 122a/13

s.-i ʿāḳıbet 13b/11

s.-i ʿarż 77a/03

s.+in 103b/01

s.+ine 56a/07, 56a/09, 103a/21

[=15]

şelāşe Ar. Üç.

ş.+nüñ (mevālīd-i şelāşe) 32a/12

[=1]

selāṭīn Ar. Sultanlar.

s.+den 8a/09

[=1]

selb Ar. Yok etme, ortadan kaldırma.

s.+ini 107b/16

s. it- 107b/21

[=2]

selef Ar. Bizden önce yaşamış kimseler.

s.+de (sünnet-i selef) 110a/17

s.+den 57a/15, 126b/21

s.+üñ 118a/18

[=4]

selīm Ar. Doğru, sağlam.

s. 107a/13

s. ol- 8b/08

[=2]

selmān Bk. **selmān fārisī**

s. 57b/14

[=1]

selmān fārisī İran asıllı olup da İslamiyet'i kabul eden ilk sahabe.

s.+ye 57b/13

[=1]

semʿ Ar. İşitme.

s.+ında 140a/12, 140a/12

s.+ına 137a/13

[=2]

semʿī Ar. İşitmeyle ilgili.

s. 45b/04

[=1]

semāḥat Ar. Cömertlik.

s. 23b/19

s.+dur 23b/10

[=2]

semāvī Ar. Gökyüzüyle ilgili.

s. 72a/11

[=1]

semāviyye Ar. Semâvî kelimesinin müennes şekli.

s. (ecrām-ı semāviyye gibi) 89a/17

[=1]

şemerāt Ar. Semereler, verimler.

ş.+ından 19a/21

[=1]

şemere Ar. Meyve, verim.

ş.-i ḥikmet 27b/12

ş.-i yaḳın 67b/09

s.+si 19b/18, 60b/01, 93b/14, 127b/08, 135b/07

s.+sidür 5a/15

s.+sin 83b/18

s. vir- 47b/18

[=10]

semiz Besili, yağlı.

s. 131b/17

[=1]

semm Ar. Zehir.

s.+dür 52b/11

s.+i (muʿālece-i semm) 53a/12

[=2]

sen İkinci tekil şahsı gösterir.

s. 56b/20, 57a/02, 57a/09, 57a/13, 57a/16, 60b/18, 60b/19, 100a/04, 120a/16, 128b/03, 128b/04, 128b/05, 129b/01, 129b/04, 129b/05, 129b/07, 129b/08, 129b/11, 130a/06, 130a/08, 130a/08, 137a/12, 143b/05

s.+de 50a/13, 56b/20, 57a/04, 57a/11, 57a/12

s.+den 100a/18, 100a/19, 129b/07, 131b/21, 137a/14, 142b/21, 143a/01, 143a/08

s.+i 57b/15, 57b/15, 69b/16, 128b/03, 128b/03, 129a/09, 129b/14

s.+üñ 10b/03, 57a/14, 57b/14, 84b/04, 85b/09, 100a/04, 100a/04, 100a/18, 100a/19, 125b/20, 128b/07, 129b/05, 129b/09, 129b/09, 129b/12, 129b/13, 129b/16, 130a/01, 130a/06, 134a/07, 134b/01, 137a/14, 137a/14, 143b/03, 143b/07, 144a/11

s.+üñ-ile 128b/08, 130a/04, 143b/12

[=72]

ṣenā Ar. Övme.

ṣ. (medḥ u ṣenā it-) 141b/07

ṣ. (medḥ ü ṣenā it-) 125a/05

ṣ.+dan (neşr-i ṣenādan ġayrı) 36b/04

ṣ.-ı bāḳī 104a/03

ṣ.-ı ġayr-ı maḥṣūr 1b/02

ṣ.+sına (medḥ ü ṣenā) 134b/10

ṣ.+sından 37a/07

ṣ.+y-ıla 83a/19

[=8]

senen Ar. Yol.

s.-i ʿamel 52b/21

[=1]

ser-ber Far. Bir şeye fazlalık olan ek.

s. ol- 136a/11

[=1]

serāb Far. Peşinden koşulan; ama gerçekleşmesi mümkün olmayan şey, hayal.

s.+a 47a/03

[=1]

serāyir Ar. Sırlar.

s.+e 134a/20

[=1]

serc Ar. Eyer.

s.+üñ (fiʿl-i serc) 110b/17

[=1]

serencām Far.+Ar. Bir şeyin akıbeti.

s.+ı 30a/06

[=1]

sereyān Ar. Dağılma, tesir etme.

s.+ı 31b/20

[=1]

sergeşte Far. Başı dönmüş, şaşkın kimse.
s. 19a/09
[=1]

serḥadd Far.+Ar. Hudut.
s.+ine 14b/21
[=1]

serḫōş Far. Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle kendini bilmez duruma gelmiş kimse.
s.+lara 85b/02
[=1]

serīʿ Ar. Hızlı.
s.+dur 45b/16
[=1]

serīḳa Ar. Çalınmış şey.
s. 34a/17
s. gibi 34b/10
[=2]

serīr Ar. Taht.
s.+lerinüñ 47a/14
[=1]

serīriyye Ar. Serîrî kelimesinin müennes şekli.
s. (ṣūret-i serīriyye) 3b/14, 41b/17
[=2]

serīü'l-ʿaḳd Ar. Hızlı bağlanan.
s. 96a/15

s. ve'l-inḥilāl Hızlı bağlanıp çözülen. 96a/17
[=2]

serīü'l-inḥilāl Ar. Çabuk dağılan, çözülen.
s. 96a/17
s. ol- 97b/19
[=2]

serīü'l-intiḳāl Ar. Çabuk kavrayan.
s. ol- 96b/06
[=1]

serīü'z-zevāl Ar. Çabuk kaybolan.
s. ol- 15a/21, 16b/15
[=2]

sermāye Ar. Paraya çevrilebilen malların tamamı.
s. 75b/21, 136b/19
s. ḳıl- 144a/04
s.+ler 75a/12
s.+ñi 143a/14
s. ol- 76a/01
s.+ye 59a/18
[=7]

sermedī Ar. Sonsuz.
s. (mülk-i sermedī) 37a/10
s.+dür (beḳā-ı sermedī) 62b/21
s.+ye (sürūr-ı sermedī) 104b/10
s.+ye (şeḳāvet-i sermedī) 6a/03
s.+yi (devām-ı sermedī) 62b/10
[=5]

sermediyye Ar. Sermedî kelimesinin müennes şekli.
s. (saʿādet-i sermediyye) 63a/03
[=1]

serrā Ar. Rahatlık içinde yaşayış.
s. 36b/06
[=1]

serrāc Ar. At takımları.
s.+ıla 110b/16
[=1]

ṣervet Ar. Zenginlik, para mal mülk.
ṣ.+de 8a/21

s.+e 47b/11, 119b/19

s.+ile 75b/11

[=4]

setr Ar. Örtme, gizleme.

s. 129a/11

s.+i 137b/10

s.+ini 36b/06

s. it- 66b/01, 78a/15, 79b/11, 126a/12

[=7]

setre Ar. Örtü.

s.+ler 37b/09

[=1]

sev- Bir kimseye veya şeye karşı sevgi duymak.

s.-dügi 131a/18

s.-e 79b/14, 103a/04, 105a/05

s.-ene 104a/05

s.-er 50a/07, 86a/03, 86a/06, 86a/07, 99a/19, 103b/05, 103b/06, 103b/16, 103b/17, 104a/05, 116a/04

s.-erem 101b/15, 101b/17

s.-erler 19a/17, 39a/14, 113b/15, 113b/16

s.-ersin 101b/14

s.-medügi 127b/03

s.-mege 102b/20

s.-megi 81a/11

s.-mek 67a/08, 70a/09, 104a/18, 104a/19

s.-mek üzerine 115a/08

s.-mekde 113b/06, 133a/13

s.-mekdür 61a/09

s.-meye 102b/21

s.-meyüp 79b/21

s.-mez 86a/03, 86a/07, 86a/07, 102b/19, 102b/21, 104b/21

s.-se 70a/09

[=43]

ṣevāb Ar. İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.

ṣ.-ı ebedī 30a/13

[=1]

sevād Ar. Karanlık.

s. 3b/13

s. (mevcūd-ı sevād gibi) 3b/12

[=2]

ṣevb Ar. Elbise.

ṣ.+inden 47b/15

[=1]

sevḳ Ar. Bir taraf doğru yöneltme, götürme.

s.+dan (cihet-i sevḳ) 47a/09

s.+larda 8a/10

s. üzerine 18a/03

[=3]

ṣevr Ar. Öküz.

s. 138a/01

[=1]

sevret Ar. Şiddet.

s.+i 39b/16

[=1]

seyāḥat Ar. Bir yerden bir yere yapılan yolculuk.

s. 94b/12

[=1]

seyf

s.+i hindi 20a/01

s.+i katı-ı hindi 19b/21, 20a/01

[=3]

seyr Ar. Kılıç.

s. it- 61a/18

[=1]

seyyiʾāt Ar. Fenalıklar.

s.+ına 64a/03

[=1]

seyyiʾe Ar. Fenalık, kötülük.

s.-i müstetbiʿ ol- 50b/15

s.+lerine 50b/16

s.+lerini 50b/16

s.+ye 51a/03

s.+yi 144a/03

[=5]

sezāvār Far. Layık.

s. 1b/02

[=1]

sezginlik İyi ve kötüyü ayırtedebilme kuvveti.

s.+in (sezinligin) 70b/08

[=1]

ṣıddīḳ Ar. Her şeyiyle doğru olan, hiç yalan söylemeyen, çok sadık.

ṣ. 102a/06

ṣ.-ı ḥaḳīḳī 130b/08

ṣ.-ı ṣaduḳ 131b/12

ṣ. ol- 103a/05, 103a/05

ṣ.+uñ 100a/03, 100a/04

ṣ.+uñ (ferāġat-ı ṣıddīḳ) 24a/05

[=8]

ṣıdḳ Ar. Doğruluk.

ṣ.+ıla 45b/02

[=1]

ṣıfat Ar. Bir kimseye ya da şeye ait olan nitelik, özellik, vasıf.

ṣ. 41a/19, 103b/19

ṣ.+ı 114a/05, 119b/18, 132b/16

ṣ.+ı-y-ıla 28a/08, 60b/04

ṣ.+ı-y-ıla (cevr-i ṣıfat) 93b/02

ṣ.-ı aḥvāl-ı mülūk 47a/10

ṣ.-ı evṣāf-ı reẕāyil 57b/06

ṣ.-ı faẓīlet 43a/21

ṣ.+ıla 16b/07, 108a/09, 124b/07

ṣ.+ın 46b/18

ṣ.+ınuñ 84b/02

ṣ.+lar-ıla 115b/15

ṣ.+lara 49b/08

ṣ.+lardan 77b/03

ṣ.+larında 132b/17

ṣ.+larından 132b/15

ṣ.+larını 132a/14

ṣ.+uñ 127a/13

ṣ. üzerine 41a/13, 106a/08, 106a/12

[=26]

ṣıfāt Ar. Sıfatlar.

ṣ.+a 27b/01

ṣ.+ınuñ 2b/12

ṣ.-ı ḳabīḥa 94b/19

ṣ.-ı ṣābıḳa 44b/04

[=4]

ṣıfatlan- Bir niteliğe sahip olmak.

ṣ.-maḳ 17a/12

[=1]

ṣıġ- Bir şeyin tamamıyla diğer bir şeyin içine girebilmesi.

ṣ.-acaḳ 137b/19, 137b/20

ṣ.-mayalar 65a/05

ṣ.-mazlar 64b/21, 65a/01

ṣ.-mazlar-ıdı 64b/01

[=6]

ṣıḥḥat Ar. Sağlık.

ṣ. 48a/11, 48a/12, 128b/16, 138b/09

ṣ. (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat) 44b/03

ṣ. (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat-ı beden) 49a/09

ṣ. (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat gibi) 44a/13

ṣ.+a 5b/09, 15b/07

ṣ.+da 8a/21

ṣ.+dan 128b/15

ṣ.+dur 48a/10, 82a/03

ṣ.+dur (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat) 83b/02

ṣ.+dur (muḳteżī-i ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat) 43b/06

ṣ. gibi 7b/02

ṣ.+ı (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat) 84a/09

ṣ.-ı aḳīdet 11b/14

ṣ.-ı beden 73a/06

ṣ.-ı fikr 8b/14

ṣ.-ı nefṣ 45b/19

ṣ.-ı rāy 75a/03

ṣ.+ın 50a/04, 50a/09

ṣ.+ına 8b/08, 93b/13

ṣ.+ını 44b/09, 45a/11, 48b/17, 93b/11, 119a/07

ṣ. u maraż 2a/03

ṣ.+uñ 44b/10, 82a/03

ṣ.+uñ (ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat) 44b/02

[=35]

ṣıḳış- Rahat hareket edemeyecek derecede birbirine yakın olmak.

ṣ.-maġ-ıla 64b/21

[=1]

ṣıḳl Ar. Ağırlık.

ṣ.+da 33a/07, 33a/08

[=2]

ṣıla Ar. Gurbetteki birisi için aile ocağı, akraba veya doğup büyüdüğü yerler, memleket.

ṣ.-ı erḥām 77a/17

ṣ.-ı raḥm it- 78a/21

ṣ.-ı raḥm 24a/02, 24a/11

ṣ.+lar gibi 76a/16

[=5]

ṣınaʿat Ar. Meslek, zanaat.

ṣ. 19b/18, 20a/14, 41b/21, 42b/17, 74b/08, 74b/21, 83b/11, 84a/04, 84a/06, 84a/11, 84a/17, 93a/14, 93a/16, 95b/02, 111a/07, 111b/02, 142b/13

ṣ. (enṣeb-i ṣınāʿāt) 43b/01

ṣ. (eşref-i ṣınāʿāt ol-) 20a/15

ṣ. (kütüb-i ṣınāʿat) 52b/09

ṣ. (ṣāḥib-i ṣınāʿat üzerine) 25b/11

ṣ. (ṭabīʿat-ı ṣınāʿat üzerine) 41b/17

ṣ.+a 42b/16, 43b/05, 55b/01, 68a/14, 71b/07, 74b/02, 83b/17, 83b/17, 84a/05, 84a/07, 88a/02, 110b/08

ṣ.+a (eşref-i ṣınāʿāt) 83b/12

ṣ.+a (ṣāḥib-i ṣınāʿat) 25b/12

ṣ.+a (tertīb-i ṣınāʿat) 71b/06

ṣ.+da 43b/01, 43b/04, 55a/21, 74b/13, 94a/09, 94a/10, 136b/12

ṣ.+da (ṭarīḳ-ı ṣınāʿat) 25b/18

ṣ.+dan 42a/04, 74b/10

ṣ.+dan (ādāb-ı ṣınāʿat) 84a/15

ṣ.+dan (vaż'-ı ṣınāʿat) 73b/10

ṣ.+dur 41b/14, 42a/05, 75b/02

ṣ.+ı 36b/17, 68a/17, 75a/20, 84a/05, 109b/12, 111b/02
ṣ.-ı aġaç 41b/16
ṣ.-ı aḫlāḳ 32a/04
ṣ.-ı dibāġat 19b/07
ṣ.-ı ḫaṣīṣe 74b/20, 75a/08, 75a/13
ṣ.-ı ḫāṣṣa 88a/05
ṣ.-ı laṭīfe 66b/21
ṣ.-ı luġat 98a/03
ṣ.-ı muḫtelife 111a/03
ṣ.-ı mülk 8b/21, 92b/15
ṣ.-ı şilah 116b/07
ṣ.-ı şerīfe 74b/20, 75a/01
ṣ.-ı tehẕīb-i aḫlāḳ 19b/17, 43b/02, 43b/03
ṣ.-ı ṭıbb 19b/06, 43b/02, 43b/04, 43b/06
ṣ.+ıdur 109b/17, 109b/21
ṣ.+ıla 75a/20
ṣ.+ıla (diḳḳat-ı ṣınāʿat) 58b/12
ṣ.+ına 93a/11
ṣ.+ında 93b/11, 93b/12
ṣ.+ını 83b/21
ṣ.+ınuñ 19b/19
ṣ.+lar 75a/16, 91b/02, 110a/05
ṣ.+lar-ıla 91b/13
ṣ.+lara 83b/12, 93a/17, 110b/20
ṣ.+larda 110b/01
ṣ.+lardan 84a/11
ṣ.+ları 7a/08, 90b/18
ṣ.+laruñ 75a/18, 91a/12, 91b/03, 111a/07
ṣ.+laruñ (baʿżı-ı ṣınāʿat) 111a/04
ṣ.+uñ 19b/04, 20a/12, 41b/19, 42a/01, 42a/02, 72b/19, 93a/10, 93a/16, 93a/17, 110b/07, 111a/01, 111a/01, 111a/06
ṣ.+uñ (erbāb-ı ṣınāʿat) 93a/15
ṣ.+uñ (ṣāḥib-i ṣınāʿat) 110b/12
ṣ.+uñ (tedbīr-i menzil-i ṣınāʿat) 72b/04
ṣ. üzerine 91a/14
[=122]

ṣınāʿıyye Ar. Sınâî kelimesinin müennes şekli.
ṣ. (ṣair-i umūr-ı ṣınāʿıyye gibi) 74b/03
ṣ.+dendür (umūr-ı ṣınāʿıyye) 43a/13
[=2]

ṣınāʿī Ar. Sanayi ile, sanatkârlıkla ilgili.
ṣ. 95b/01
ṣ. (ḳānūn-ı ṣınāʿī) 51b/03
ṣ. (tedbīr-i ṣınāʿī) 71a/10
ṣ.+dür (emr-i ṣınāʿī) 42a/13
ṣ.+y-ile (ḥīle-i ṣınāʿī) 51b/06
ṣ.+ye (tedbīr-i ṣınāʿī) 72a/06
ṣ.+yi (ittiḫād-ı ṣınāʿī) 95b/01
[=7]

ṣınāʿīṣuz Sanayi olmadan.
ṣ. (tedbīr-ı ṣınāʿīṣuz) 71a/10
[=1]

ṣınf Ar. Belli niteliklerine göre kişi ya da nesneleri içine alan gruplardan, kategorilerden her biri:
ṣ. 34b/11, 53a/12, 53a/17, 89b/10, 95a/07, 97b/04, 105b/21, 109b/10, 109b/13, 114b/13, 116a/11, 120b/02, 120b/02, 121a/08, 121a/10, 121a/12, 121a/15
ṣ.+a 21a/19, 92a/19, 105b/20, 106a/05, 139a/05

ṣ.+da 75a/03, 76a/14, 76b/09, 76b/15, 99a/21, 99b/01, 110b/09

ṣ.+dan 10a/09, 10a/10, 76b/07, 120b/13

ṣ.+dur 14b/03, 56a/19, 109b/09, 117a/08, 121a/03, 139a/14

ṣ. gibi 90a/21

ṣ.+ı 89a/01, 89a/02, 89a/03

ṣ.-ı eṭıbbā 53a/06

ṣ.-ı evvel 75a/15, 76a/20, 89a/17, 121a/17

ṣ.-ı ṯānī 89a/17

ṣ.+ıla 121a/17, 141b/13

ṣ.+ınuñ 11b/05

ṣ.+lar 18b/18, 105a/21

ṣ.+lar üzerine 120b/13

ṣ.+lardur 142a/13

ṣ.+ları 78a/13, 88b/20

ṣ.+larından 89a/05

ṣ.+laruñ 110a/05, 140a/08

ṣ.+uñ 8b/04, 15b/08, 17a/15, 19b/20, 28a/12, 52b/11, 59a/21, 87b/07, 89a/18, 95b/13, 140a/08, 140b/01

[=73]

ṣır Çanak, çömlek gibi topraktan yapılmış eşyalara parlaklık vermek, sızdırmalarını engellemek, dış etkenlerden korumak için sürülen saydam vernik.

ṣ. 59b/17

ṣırla- Sır maddesini sürme işlemi.

ṣ.+r 60a/06

[=2]

ṣırf Ar. Sadece, yalnız.

ṣ. (tenzīh-i ṣırf) 108a/16

ṣ.+dan 107b/10

[=2]

sırr Ar. Bilinmesi istenmeyen, gizli tutulan şey.

s. 83b/13, 84b/05, 127a/07

s.+a 83b/14

s.+ı 10b/07, 123b/09, 137b/08

s.+ıla 81b/16, 129b/02

s.+ına 79a/10, 141a/18

s.+ını 123b/05, 123b/08, 123b/10, 123b/14

s.+lar 127a/06, 127a/08

s.+lara 124a/08

s.+ları 127a/04

s.+larına 45b/05, 85a/07, 139b/13

s.+larını 127a/02, 129a/08, 139a/18

s. ṣaḳla- 127a/02, 127a/04, 127a/04

[=28]

ṣıyām Ar. Oruç.

ṣ.+a 49a/18

[=1]

siʿāyet Ar. Dedikodu.

s.+ini 123a/07

[=1]

ṣibā Ar. Çocukluk.

ṣ.+sında (ḥālet-i ṣibā) 18b/06

[=1]

sibāʿ Ar. Yırtıcı hayvanlar.

s. 10a/09

s.+a 6a/01

s.+dan 5b/06

s.+dan (eṣnāf-ı sibāʿ) 5a/20

s.-ı ʿanāṣır 89b/20

s.-ı behāyim 52a/02

s.+sında (ḥālet-i sibāʿ) 15b/19

[=7]

siḥr Ar. Efsun, büyü.

s. gibi 75a/09

[=1]

sikencübīn Ar. Balla sirkenin karışımı olan, harareti kesen ekşi şerbet.

s.+üñ 6b/08

[=1]

sīl Far. Sürekli yağmur yağması gibi sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni alıp götürecek şiddette akan su.

s. şuyı gibi 126b/14

[=1]

sil- Islak bir şeyi kuru duruma getirmek.

s.-meye 86a/11

[=1]

silāḥ Ar. Düşmanı öldürmek veya kendini savunmak amacıyla kullanılan her türlü alet.

s. 123b/17

s. gibi 114a/10

s.+ıla 120a/10

s.+ıla (şınāʿat-ı silāḥ) 116b/08

s.+ınuñ 90b/15

[=5]

silāḥlu Silahı olan.

s. 29b/17

[=1]

silk Ar. Sıra, dizi.

s.+de 20a/02

s.-i niẓām 31b/14

s.+inde 108a/21

[=3]

sīmā Ar. Çehre, yüz.

s.+sında 118b/03, 134b/05

[=2]

sīmāk Ar. Belli bir gencin adı.

s.+de 134b/03

[=1]

sīne Far. Göğüs.

s.+lerinüñ 42a/07

[=1]

sipāhīlik Far. Sipahi olma durumu.

s. 75a/07

[=1]

sipās Far. Allah için yapılan şükür ve övgü.

s.-ı mevfūr 1b/01

[=1]

sirāyet Ar. Etkisi altına alma, bulaşma, etkileme.

s. eyle- 21b/14, 80b/18, 88b/14, 96b/05

s. it- 21b/10, 57a/15, 73a/14, 83a/05, 95b/16, 119b/19, 121b/20, 121b/21, 122a/04

[=13]

sīret Ar. İnsanın ahlakının davranışlarına yansıması.

s. 13a/13, 15a/17, 134b/08

s. (ḳāʿide-i sīret-i ḫavāṣṣ üzerine) 77a/03

s.+de 114a/14

s.+den 102a/19

s.+i 14a/02, 14a/07, 14b/14, 40a/15, 114a/04, 119b/18, 119b/19

s.-i ʿadālet 36a/10

s.-i ʿadl üzerine 66a/14

s.-i ġayr 103a/05

s.-i ḫayr 102a/18, 104a/11, 142a/15

s.-i ḥikmet 14a/21, 14b/05, 15a/17
s.-i ilāhī 40b/11
s.-i kerāmet 14b/06, 15a/17, 104a/11
s.-i leẕẕet 14b/07, 15a/16, 104a/10
s.-i marażī 92b/13
s.-i menfaʿat 104a/10
s.-i şadāḳat 134b/16
s.+i üzerine 14a/18
s.+idür 14b/04, 14b/05
s.+ile 30a/04
s.+inde 13a/12
s.+ini 117b/10, 132b/08
s.+inüñ 84b/02, 119b/10
s.+ler 14b/01
s.+lerde 95a/10
s.+leri 14b/03, 15a/16, 107a/06
s.+lerine 118a/06
s.+lerinüñ 142a/14
s.+lerüñ 14a/13, 14b/05, 14b/14, 60b/01
s.+üñ 14a/14, 14b/06, 16a/01, 104a/14, 116b/09
[=57]

sīretlülik Bir kişinin ahlakı.
s.+i (sīretlüligi) 141a/02
[=1]

sirḳat Ar. Çalma.
s. gibi 122a/21
[=1]

sirke Ekşimiş üzüm suyundan yapılan sıvı.
s. 6b/08
s.+den 96a/10
s.+ye 96a/08
s.+yi 96a/07
[=4]

sitem Far. Bir kimseye herhangi bir davranışından dolayı üzüldüğünü, alındığını dostça çıkışarak belirtme.
s.+e 129a/15
s.+in 129a/15
[=2]

siyādet Ar. Efendilik, beylik.
s.-i ḥaḳīḳī 35a/02
[=1]

siyāḳat Ar. Nizam, tertip.
s. 42b/19, 52b/12
s.+ı 54b/03
[=3]

siyāsāt Ar. Siyasetler.
s. (siyāset-i siyāsāt) 92a/21
s. gibi 32b/10
s.+ı basīṭa 92a/11
[=3]

siyāset Ar. Bu meselede takip edilen yol, yöntem.
s. 89a/07, 92a/07
s. (ḳāʿide-i siyāset) 1b/15
s. (ṭarīḳa-ı siyāset) 19a/07
s.+de 92a/07, 114a/19
s.+den 66a/07
s.+dür 33b/08
s.+e 92a/20, 120b/20
s. göster- 60b/10
s.+i 36a/13, 72a/08, 78a/04, 80b/07, 117b/06
s.+i-y-ile 92a/19
s.-i cemāʿat 92a/13, 92a/17, 92a/21
s.-i ehl-i pādişāh gibi 31a/18
s.-i eṭfāl 84b/08

s.-i fāżıla 117b/12, 117b/15, 118a/01

s.-i feżāyil 92a/14

s.-i ġalebe 92a/12, 92a/15

s.-i ḫasāset 92a/15

s.-i ḫiẕmet 126a/09

s.-i ilāhī 92a/10

s.-i kerāmet 92a/13, 92a/16

s.-i melik 117b/10

s.-i milk 92a/12, 92a/13, 92a/18, 92a/21

s.-i müdün 89a/12

s.-i nāḳışa 117b/14, 117b/18, 118a/04

s.-i rabbānī 49a/10

s.-i siyāsāt 92a/20

s.-i şerʿ 15b/20, 18b/07

s.+ile 123a/01

s.+ile (envāʿ-ı siyāset) 19a/14

s.+ile (ḫüsn-i siyāset) 37b/04

s.+ile (şerāyiṭ-i siyāset) 107a/04

s.+inde 126a/08

s.+inden ötürü 12a/13

s.+ini 72a/16, 87b/11

s. it- 77b/21, 79a/02, 117b/16, 117b/18, 118a/01, 118a/04, 139b/14

s.+lerden 92b/01

s.+leri 92a/18

s.+lerüñ 18a/18, 41b/04

s.+üñ 17a/21, 92a/10, 123a/01

[=68]

siyyemā Ar. Özellikle.

s. 85a/20

[=1]

siz İkinci çokluk şahıs zamiri.

s. 68a/02

s.+den 68a/03

s.+e 68a/02, 138a/18

s.+i 133a/01

s.+üñ 72b/12

[=6]

şoḳ- Bir şeyi bir yerin içine veya arasına girmesini sağlamak.

ş.-maya 86a/01

ş.-sa 121b/19

[=2]

yılan şoḳ- 121b/19

[=1]

soḳraṭ Ünlü filozof Sokrates.

s.+a 84b/03

s.+dan 69b/15

s. gibi 7b/15

[=3]

şol Kalbin bulunduğu taraftaki yön.

ş. 13b/14

ş.+uma 57b/01

[=2]

soñlu Sonu olan.

s. 30a/13

[=1]

şoñra ... arkasından, -nın ardından.

ş. 2b/12, 46a/01, 128b/10

ş. (-dan şoñra) 6b/19, 8a/07, 9a/14, 9b/09, 14a/02, 15b/16, 15b/20, 15b/20, 17a/03, 25a/14, 27a/15, 30a/02, 34b/06, 36a/07, 38b/08, 50a/10, 58b/16, 66b/04, 68b/19, 69a/18, 75b/03, 77b/01, 79a/01, 84a/15, 87a/05, 100b/10, 122b/13

ş. (-den şoñra) 9a/06, 25a/21, 62a/15, 62a/16, 64a/02, 64a/09, 64a/09, 90a/18,

97b/13, 113a/07, 125a/15, 125a/20, 125b/01, 143a/11

ṣ. (-duḳdan ṣoñra) 28a/12, 29b/19, 39b/17, 48a/17, 50a/06, 56b/09, 66b/10, 80a/14, 87b/13, 100b/06, 118a/14, 124a/09, 124b/02, 125a/17, 129a/07, 129a/19, 131b/15

ṣ. (-dükden ṣoñra) 46b/18, 82a/19, 86a/15, 87b/12, 87b/13, 88b/08, 112a/01, 120a/11, 137b/04, 137b/20

ṣ. (-ından ṣoñra) 58a/20, 62a/16, 64b/05, 118a/16

ṣ. (-inden ṣoñra) 41a/19, 42a/12, 64a/15, 74b/04, 90a/02, 104b/05

ṣ. (-medükden ṣoñra) 137a/01

ṣ. (-mekden ṣoñra) 40a/10, 137b/05

ṣ. (-ndan ṣoñra) 33a/16, 43a/01, 52a/17, 57b/05, 64a/14, 82b/08, 83b/05, 106b/16, 117b/04, 144a/18

ṣ. (-sinden ṣoñra) 58a/19

ṣ. (duḳdan ṣoñra) 125a/14

ṣ. (andan ṣoñra) 19a/02, 31b/10, 34b/18, 41a/20, 41b/03, 41b/04, 42a/18, 42b/03, 42b/16, 42b/20, 42b/20, 43b/14, 43b/19, 44a/02, 47b/03, 51b/04, 51b/05, 53b/13, 69a/01, 73a/11, 80b/16, 81b/04, 83b/06, 85a/05, 86b/09, 90a/19, 93b/20, 93b/21, 93b/21, 98b/08, 105a/04, 105a/15, 105b/14, 112b/17, 113a/06, 120b/21, 121b/14, 124a/10, 124a/21, 128a/14, 132b/06, 132b/08, 133a/12, 133a/18, 135b/13, 135b/18, 141b/05, 142a/18, 143b/01

ṣ. (ẓāhir olduḳdan ṣoñra) 138b/01

[=146]

ṣor- Sual etmek.

ṣ.-dılar 69b/16, 101b/14

ṣ.-duḳları 82b/16

ṣ.-mazam 129b/07

ṣ.-sa 129b/04, 129b/08

ṣ.-salar 85a/01

[=7]

ṣovuḳ Isı derecesi az olan.

ṣ. 90b/03

ṣ. eyle- 91a/08

[=2]

sög- Küfretmek.

s.-er 59b/18

s.-mek 85a/15

[=2]

söyle- Sözle ifade etmek, bildirmek.

s. 85b/11

s.-dügi 54a/08, 127a/17

s.-me 129b/03, 129b/14

s.-meg-ile 86b/02

s.-mege 85a/15, 143b/14

s.-megüñ 84b/19

s.-megüñden 85b/09

s.-mek 143b/13

s.-mekde 70b/14

s.-mekden 34b/04, 82b/13, 82b/17, 82b/17, 85b/06, 132b/11, 143a/19

s.-mesinden 85b/08

s.-meye 85a/03, 85a/13, 85b/03, 85b/05

s.-meyesin 143b/13

s.-mişlerdür 86a/04

s.-r 58a/03, 58a/03, 124a/07, 129b/03

s.-r-iken 84b/20, 85a/08

s.-rler 117b/01
s.-rüz 104a/17
s.-se 3b/06, 84b/19, 84b/20
s.-ye 79b/14, 85a/08, 85a/17, 85b/05, 129a/21
s.-yecegi 85a/12
s.-yecegüñ 129b/13
s.-yeler 129b/11
s.-yen 81b/01
s.-yenler-ile 85b/07
s.-yesin 130a/11
[=48]
ḫayr söyle- 132b/11
ḥikāye söyle- 84b/20
söz söyle- 82b/17, 84b/19, 84b/19, 84b/20, 85a/08, 85b/03, 85b/05, 129a/21, 129b/03, 130a/11
tamām söyle- 129b/11
yalan söyle- 58a/03, 58a/03, 70b/14, 82b/13, 85b/06
[=18]
söylen- Sızlanmak, şikâyet etmek.
s.-en 84b/21, 85a/18, 105b/13, 137a/13
[=4]
söyleş- Sohbet etmek.
s.-me 129b/02
[=1]
söyündür- Söndürmek.
s.-mesi 55b/11
s.-mesinde 55b/12
[=2]
söz Bir fikri, bir dileği yazılı ya da sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya yarayan sözcükler veya cümleler dizisi, kelam, lakırdı.
s. 14a/01, 14a/19, 25a/13, 32a/13, 37b/11, 40b/15, 40b/16, 50b/12, 63a/05, 63a/07, 64b/13, 69a/02, 70b/12, 79b/14, 82b/16, 84b/09, 84b/21, 85a/04, 85a/12, 85a/15, 85a/18, 100b/01, 105b/11, 105b/13, 117b/03, 117b/04, 125b/17, 126a/08, 129b/21, 137b/15, 138a/06, 141b/19
s.+de 85a/19, 85a/19, 142b/10
s.+den 25a/15, 40a/03, 129b/13
s.+e 84b/21, 85a/01, 127b/20, 137a/13
s.+i 30a/14, 38b/09, 85a/08, 85a/13, 85a/13, 85b/05, 104a/17, 108a/15, 122a/05, 129b/13, 138a/07, 143a/19, 143b/07, 144a/18
s.+i-y-ile 84b/20
s.+idür 14a/19, 47a/10, 50b/04, 105b/13, 130b/21, 131b/13
s.+ile 24a/18, 60a/06
s.+in 28a/11, 30b/12, 84b/21, 144a/06
s.+inde 85a/09, 129b/10
s.+inden 51a/14, 84b/07, 85b/01, 125b/18
s.+ine 125b/17
s.+ini 45b/12, 45b/18, 84b/20, 129a/02, 141b/01, 141b/03
s.+inüñ 30a/17, 35b/20
s.+ler 46b/01, 54a/08, 82a/21, 85b/07, 117b/01
s.+ler-ile 82b/18, 137b/17
s.+lerden (ġayr-ı söz) 129b/11
s.+leri 49b/18, 72b/16, 85b/07, 137b/16
s.+lerin 44b/15

s.+lerini 137b/12, 140a/13, 142b/14

s. ol- 56a/06

s. söyle- 82b/17, 84b/19, 84b/19, 84b/19, 85a/08, 85b/03, 85b/05, 129a/21, 129b/03, 130a/11

s.+üñ 35b/20, 54a/05, 54b/15, 89a/11, 91b/05, 91b/17, 98a/16, 109b/04, 127a/18, 127b/16, 130a/11

s.+üñi 129b/11

[=123]

şu Sıvı durumunda bulunan, kokusuz, renksuz, tatsız madde.

ş. 6a/18, 71a/16, 105b/21, 120b/04

ş.+da 5a/21, 90a/13

ş. iç- 82a/16, 87a/04, 134a/09, 134a/10

ş.+nuñ 18b/08, 87a/05, 89b/14

ş.+y-ıla 40a/20

ş.+ya 72a/11, 105b/21, 108a/08

ş.+yı 86a/10, 87a/10

ş.+yı (sīl şuyı gibi) 126b/14

ş.+yı (yüz şuyı dök-) 66a/05, 75b/05

ş.+yı (yüz şuyı dökül-) 70b/18

ş.+yını 87a/10

[=24]

sūʾ Ar. Kötü, yanlış.

s.-i ʿayş 61a/06

s.-i fehm 117a/16

s.-i iḫtiyār 26b/08, 29b/03, 62a/01, 68b/12

s.-i intiḳām 43a/10

s.-i müşāreket 78b/04

s.-i niẓām 41a/17

[=9]

suʿadā Ar. Kutlu, hak katında makbul ve kurtulmuşlardan olan kimseler.

s.+nuñ 45a/02

[=1]

suʾāl Ar. Soru.

s. 129a/02

s.+den 127b/16, 142b/01

s.+den öñden 143a/15

s. it- 85a/02, 127b/10, 129b/06, 129b/07, 143a/14

s. ol- 129b/05

s. olın- 129b/06

[=11]

şudeḳā Ar. Gerçek, doğru dostlar.

ş. 134b/13

[=1]

şudūr Ar. Kalpler.

ş.+ı 39b/19, 41b/18, 41b/19

ş.+ı-y-ıla 14a/14

ş.-ı ḳabīḥ 35b/07

ş.+ın 19b/17

ş.+ına 43a/17, 43a/21

ş.+ındadur 19b/12

ş.+ınuñ 4b/08, 43b/12, 107a/15

[=12]

şuffe Ar. Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol, sofa.

ş. 98b/05

ş.-i teʿaẕẕür 68a/12

[=2]

sufre Ar. Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal konularak yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini vb.

s.+de 86b/20

s. üzerine 86b/18

[=2]

ṣuġrā Ar. Çok küçük.

ṣ.+sı 18b/04

[=1]

ṣuḥbet Ar. İki veya daha çok kişi arasında karşılıklı yapılan dostça, arkadaşça konuşma, hasbihal.

ṣ.+inde 9b/10

[=1]

suḫriyye Ar. Maskaralık.

s. 28a/19, 133a/19

[=2]

suḫriyyet Bk. **suḫriyye**

s.+dür (müsteḥaḳḳ-ı suhriyyet) 60a/14

[=1]

suḫṭ Ar. Yok etme.

s. 143a/04

s.+ı 65b/12

[=2]

suhūlet Ar. Kolaylık.

s.+de 28b/08

s.+e 22a/18, 26b/14

s.+i 22a/14

s.-i teʿallüm 22a/12, 26b/07

s.+ile 10a/16, 17a/04, 17a/12, 19b/02, 43a/03, 43a/21, 59a/06, 68a/11, 103b/12

s.+ini 16b/13, 72a/19

[=117]

suḳūṭ Ar. Düşme.

s.+a 67a/07

s.+dur 38a/18, 38a/19, 38a/19, 38a/20

[=5]

ṣuleḥā Ar. Dinin emirlerine uygun davranan kimseler, salihler.

ṣ.+ya 141b/05

[=1]

ṣulḥ Ar. Barış.

ṣ. 126a/07

[=1]

sulṭān Ar. Hükümdar.

s. 29b/05, 66b/18, 128b/02, 129a/21, 129b/04, 129b/08, 129b/14, 130a/08

s.+a 128b/07, 128b/12, 128b/14, 129a/01, 138a/08

s.+da 102a/06

s.-ı ʿāliye 14b/21

s.-ı cābir 34a/12

s.-ı ġażab 70b/21

s.+ıla 126a/19

s.+lar 100a/08, 128b/06

s.+uñ 29a/20, 128b/13, 128b/21, 129b/02

[=24]

sulṭān-ı taḫt-ı āderbicān Azerbaycan hükümdarlığı.

s. 119b/06

[=1]

sulṭān-ı taḫt-ı herāt Herat hükümdarlığı.

s.+uñ 119b/06

[=1]

ṣūr Ar. Öldürücü ve de diriltici güce sahip ilahi nefhanın üfürülmesinde kullanılacak olan ve ismi nedeniyle boruya benzetilen şey.

ṣ.-ı ḳudsiyye ile 1b/13

ṣ.-ı maʿānī-i muttaṣıl 3b/21

ṣ.-ı maḥfūẓa 22b/02

ṣ.-ı maʿḳūle-i ḥāmil 3b/21

ṣ.-ı mevhūm 108b/18

[=5]

sūre Ar. Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 ayetten meydana gelen, ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biridir.

s.+sini (yūsuf sūresi) 79a/18

[=1]

ṣūret Ar. Gözün ilk bakışta gördüğü dış görünüş, şekil, tarz, biçim.

ṣ. 54b/11, 66b/04, 107b/13, 107b/14

ṣ. (tefaḥḥuṣ-ı ṣūret) 53b/14

ṣ. bul- 13a/07, 35a/07, 40a/09, 51b/09, 70a/02, 72a/02, 74a/19, 75b/14, 91a/11, 91b/10, 92a/01, 92b/18, 93a/04, 95a/13, 96a/14, 99b/04, 102b/13, 120b/02

ṣ.+de 3b/21, 6a/09, 50b/15, 108b/01, 137b/15

ṣ.+den (iṣtiṣbāt-ı ṣūret) 26b/18

ṣ. gibi 7b/12

ṣ. gör- 95a/06

ṣ.+i 19a/06, 49b/12, 53a/05, 56a/13, 59b/13, 108b/18, 136a/02

ṣ.-i beden 52b/02

ṣ.-i evlā 91a/20

ṣ.-i gibi 42a/21

ṣ.-i ḫayāliyye 107b/19

ṣ.-i ʿilm 54b/07

ṣ.-i inṣānī 89b/02

ṣ.-i ṣāniye 91b/01

ṣ.-i ṣeririyye 3b/14, 41b/17

ṣ.-i ṣürʿat 81a/10

ṣ.-i tehẕīb 37a/01

ṣ.-i vehmiyye 107b/15, 107b/16

ṣ.+idür 87b/17

ṣ.+in 66a/18

ṣ.+inde 117b/01, 131b/11, 132a/12, 132a/20, 137b/13, 138a/05

ṣ.+inden 45a/21

ṣ.+ine 19a/06, 54b/08, 108a/07

ṣ.+ini 54a/13, 71a/17, 127a/01, 137b/17

ṣ.+inüñ 100b/06

ṣ.+ler 87b/15, 87b/18

ṣ.+ler gibi 89a/21

ṣ.+lerden 107b/05, 107b/09

ṣ.+leri 22b/01

ṣ.+lerinden 50b/14

ṣ.+lerüñ 107b/03

ṣ.+üñ 108a/07

ṣ.+üñ (ṣebāt-ı ṣūret) 26b/14

[=78]

ṣūret-perest Ar.+Far. Surete, görünüşe değer veren.

ṣ.+lere (nevbet-i ṣūret-perest) 108a/04

ṣ. ol- 109b/08

[=2]

ṣuṣuz Suyu bulunmayan.

ṣ.+lar 6a/18

[=1]

ṣuṣuzlıḳ Susuz olma durumu.

ṣ.+larınuñ 71a/17

ṣ.+uñ (ṣuṣuzlıġuñ) 82a/04

[=2]

suṭūḥ Ar. Yüzeyler.

s.+ıla 97b/05

[=1]

şuʿūbet Ar. Zorluk.

ş. 25a/11, 26b/15

ş.+de 28b/08, 47b/08

ş.+den 46b/02

ş.+ile 17a/13, 17a/14, 18b/20

[=8]

suvāl Bk. suʾāl

s.+ından 63a/10

s. it- 50a/15

[=2]

sübḥāne Ar. Allah için, her türlü noksandan münezzeh anlamında.

s. (ḥaḳḳ sübḥāne ve teʿālā) 107a/06

s. (ḥaḳḳ sübḥāne ve teʿālā) 2b/11, 6a/05, 12a/11, 24a/19, 33b/14, 36a/02, 40b/06, 41a/15, 43a/12, 45b/09, 47a/05, 65a/09, 68a/01, 69b/04, 85b/10, 105a/15, 106a/03, 117b/05, 121b/10, 125a/08, 128b/01, 131b/20, 132b/18, 143a/03, 143b/19

[=26]

s̲übūt Ar. Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, tahakkuk etme.

s̲. bul- 124a/10

s̲.+ı 3a/13

[=2]

süd Doğumdan sonra bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların veya memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek beyaz renkli sıvı.

s. 42a/18

s.+i 42a/19

s.+ile 80b/17

[=3]

süfehā Ar. Bayağı kimseler.

s.+ya 85a/20

[=1]

süflī Ar. Aşağılık, bayağı, değersiz.

s.+de (ʿālem-i süflī) 9b/08

s.+den 9b/11

s.+den (ḫalāyıḳ-ı ṭabīʿat-ı süflī) 17b/09

[=3]

sükūn Ar. Durma.

s. 4a/12, 22b/17, 85b/11, 117b/20, 135b/01

s. (cübn-i sükūn) 61a/04

s.+a 22b/19, 133b/16

s. bul- 68b/16

s. bulsun diyü 59b/13

s.+da 134a/18

s.+dur 22b/06, 26a/12

s.+ı 13b/10, 134b/04

s.+ıla 141b/12

s. it- 82b/15

s.+uñ 82b/07

[=18]

sükūt Ar. Susma.

s.+ı 65a/20

s.-ı vaḳār 87b/02

[=2]

sülūk Ar. Girme, katılma.

s. 28b/11

s.+inde 6b/13

s. it- 25a/09, 35b/15

s.+uñ 38a/16

[=5]

s̲ülüs̲ Ar. Üçte bir.

s. (vücūh-ı şülüş üzerine) 114b/11
[=1]

şülüşe Ar. Sülüs kelimesinin müennes şekli.
ş.+den (vech-i şülüşe) 112a/19
[=1]

sümʿa Ar. Başkalarının görmesi için yapılan, riya ile karışık davranış.
s.+y-içün 31b/05
[=1]

şümāme bin eşres Bağdat Mu'tezilesi'nin önemli kişiliklerinden biri.
ş.+dür 118b/08
[=1]

sümük Burun deliklerinden akan sıvı.
s.+in (sümügin) 86a/11
s.+ini (sümügini) 86a/09
[=2]

sünnet Ar. Tutulan yol.
s. (riyāset-i aṣḥāb-ı sünnet) 110a/21
s. (riyāset-i sünnet) 110a/19
s.+i 110a/17
s.+i (ṭarīḳ-ı sünnet) 68b/02
s.-i ilāhiyye 108b/14
s.-i selef 110a/17
s.+lerine 110a/16
[=7]

süñük Kemik.
s. gibi 86b/18
s. ol- 86b/19
[=2]

süpürgecilik Süpürge yapma işi.
s. gibi 75a/12
[=1]

sür- 1. Devam etmek.
s.-er 24a/16
2. Yaşamak.
s.-mege 5a/19
3. Ceza olarak ülkesinden ya da yerinden başka bir yere göndermek.
s.-mekdür 121b/04
[=3]
şehvet sür- 5a/19
[=1]

sürʿat Ar. Hızlılık.
s. 98b/16
s.+da 4b/04
s. göster- 69a/21
s.+ı 22a/14
s.+ı-y-ıla 96b/04
s.+ı-y-ile 26b/10
s.-ı fehm 22a/12, 22a/15, 26b/06, 26b/09
s.-ı intāc 22a/15
s.-ı taḫayyül 26b/10
s.-ı teġayyür 99a/05
s.+ıla 18a/20, 59b/21
s.+ıla (ṣūret-i sürʿat) 81a/10
s.+ını 62b/11
[=17]

süri Koyun, keçi gibi hayvanlar topluluğu.
s. 72a/10
s.+sine 89b/16
[=2]

sürūr Ar. Sevinç.
s. 11a/03, 31a/16, 35a/15, 67b/08, 68a/10, 139b/04, 140b/18
s.+da 62b/21, 133b/13

s.+ı 14b/19, 15a/08, 68a/19, 68b/03, 134b/05
s.-ı dāyim 144a/05
s.-ı ḥaḳīḳī 6a/05, 14b/19
s.-ı küllī 67b/20
s.-ı muzaḫraf 15a/02
s.-ı sermedī 104b/10
s.+ıla 91a/17
s.+ını 68a/14
s.+uñ 144a/04
[=23]
süst Far. Gevşek, güçsüz.
s. eyle- 82b/04
[=1]
süstlik Zayıflık, güzçsüzlük.
s. 135b/12
[=1]
süvār Far. Ata binmiş kişi.
s. 4b/11, 110b/17
s. ol- 110b/17
[=3]
şaʿbeẕe Ar. Hokkabazlık.
ş. 51b/20
[=1]
şādī Far. Sevinç.
ş. 47a/04
[=1]
şādmān Far. Sevinçli.
ş. ol- 143a/16, 144a/14
[=2]
şāfī Ar. Şifa veren.
ş. (naẓar-ı şāfī) 133a/06
[=1]
şāġıl Ar. Meşgul eden.
ş. ol- 9a/10
[=1]
şaḥm Ar. İç yağ.
ş.-ı ḥaḳīḳī 132a/05
ş.-ı müteḫayyel 132a/06
[=2]
şaḫṣ Ar. Kişi, kimse.
ş. 9a/16, 20a/10, 20a/11, 25b/06, 35a/18, 39a/05, 41b/01, 50a/07, 50a/11, 64b/11, 72b/14, 83b/16, 90b/15, 91a/09, 94a/01, 95a/16, 96b/15, 108a/06, 108a/06, 108a/07, 108a/08, 109a/17, 110b/04, 110b/20, 111a/07, 111b/14, 112a/09, 112a/12, 112a/17, 112a/18, 114a/19, 114b/07, 115a/21, 119a/18, 119a/20, 119a/21, 126b/12, 130b/08, 136a/17, 140b/12
ş. (tebḳıye-i şaḫṣ) 71b/10
ş.+a 41a/13, 70a/01, 92b/03, 92b/05, 92b/07, 92b/12, 92b/14, 94a/13, 100a/20, 110b/04, 112a/10, 112a/18, 122a/16, 122b/08, 122b/09, 122b/11, 138b/08
ş.+a (ġayr-ı şaḫṣ) 32b/21
ş.+a (terbiyet-i şaḫṣ) 42b/09
ş.+da 90b/06, 94a/07, 100a/05, 106a/21
ş.+da (baḳā-yı şaḫṣ) 93a/18
ş.+da (beḳā-ı şaḫṣ) 90b/12
ş.+da (eczā-ı şaḫṣ) 94a/07
ş.+da (ḥıfẓ-ı şaḫṣ) 90a/17, 90a/21
ş.+da (tebḳıye-i şaḫṣ) 71a/09
ş.+dan 60a/07, 73a/18, 130b/13
ş.+dur 100a/04
ş. gibi 109a/03, 119a/19
ş.+ı 25b/05, 42b/09, 53a/04, 108a/12, 122a/03, 140b/14

ş.-ı āḫar 110b/04, 112a/10, 112a/10, 112a/12

ş.-ı āḫır 32b/20

ş.-ı evvel 110b/08

ş.-ı insānī 57a/02

ş.-ı muʿayyen 8b/06, 25b/08, 66b/17

ş.-ı vāḥid 94a/14

ş.+lar 18a/14, 119a/19, 119a/21, 119b/01

ş.+ları 93a/18

ş.+uñ 11b/17, 16b/18, 17a/07, 25b/09, 32b/11, 32b/20, 39a/04, 41a/21, 42b/11, 50a/21, 57b/01, 61b/16, 61b/21, 67a/09, 71b/15, 73b/03, 73b/07, 91a/04, 91a/09, 93a/21, 94a/08, 95a/17, 108a/13, 110b/03, 119a/14, 119a/17, 122a/01, 122a/02, 122a/14, 132b/02

[=128]

şaḫṣī Ar. Kişisel.

ş.+ye (kemāl-i şaḫṣī) 96a/21

[=1]

şāʾibe Ar. Eksiklik.

ş.-i teġayyür 8a/17

ş.+ler-ile 75b/07

[=2]

şāʿir Ar. Şiir yazan kişi.

ş. 20a/04, 57a/01, 103b/17, 131b/18, 131b/19, 132a/05, 135a/07, 135a/11

ş.+ler 116a/10

ş.+üñ 134a/05

[=10]

şaḳī Ar. Haydut.

ş.+dur 35b/02, 68b/06

ş.+lar 13b/02

ş.+laruñ 132b/15

ş. ol- 5a/09, 9a/19, 14a/15

[=7]

şaḳīraḳ En haydut, zalim.

ş.+ı (şaḳīraġı) 46b/07

[=1]

şākird Far. Öğrenci.

ş. 41b/21

ş.+e 102a/01

ş.+i 142b/16, 144a/17

[=4]

şāmil Ar. İçine alan, kapsayan.

ş. 131a/04

ş.+dür 7b/06, 14b/06, 38b/20

ş.+i (ʿadl-ı şāmil) 65a/09

ş. ḳıl- 130a/19

ş. ol- 8b/07, 36a/18, 40b/15, 72b/11, 93b/10, 94a/19, 98b/03, 103a/09, 121a/20, 121a/21, 138b/10

ş. olduġı gibi 40b/14

[=18]

şān Ar. İtibar, ün.

ş.+ında 81a/06, 125b/14

ş.+ındadur 3a/10

ş.+ını 95b/08

ş.+uña 125b/20

[=5]

şāriʿ Ar. Şeriat, kanun koymuş olan.

ş. 82a/18, 92b/08, 98a/18

ş.+uñ 98b/18

[=5]

şāriʿ Ar. Hz. Muhammed peygamber.

ş. 109a/03

[=1]

şarṭ Ar. Bir şeyin meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, koşul.

ş. 53b/19, 78a/04, 120a/21, 121a/01, 122a/10, 140a/21

ş.+ı 35b/21, 36a/01, 51a/07, 71b/17, 75b/09, 76b/10

ş.-ı ʿadālet 59b/02, 60b/07, 99b/15

ş.-ı fażīlet 29b/18

ş.-ı īcāz 73a/01, 85a/10

ş.-ı inṣāf 55a/17, 67a/20

ş.-ı şefḳat 88a/17

ş.-ı taʿdīl 53a/09

ş.+ıla 23a/21, 75b/14, 78a/17, 80a/15, 84a/07, 90b/09, 112b/13, 141a/06

ş.+ını 88a/12

ş.+lar-ıla 39a/12

ş.+lar üzerine 31a/12

ş.+ları 13b/02, 120a/20, 122b/01, 129a/05

ş.+larını 40a/09, 41a/16, 62a/07, 73b/20, 80b/07, 124a/21, 140a/16

ş.+larınuñ 54b/01, 78a/04, 124b/19

ş.+uñ 74b/15, 76a/21, 76b/16

[=50]

şaṭranc Ar. Satranç.

ş. 64b/16

[=1]

şāyiʿ Ar. Herkesçe duyulmuş, halkın diline düşmüş.

ş. (niẓām-ı şāyiʿ) 92b/21

ş. eyle- 29b/04

ş. it- 135a/03

ş. ḳıl- 93b/15

ş. ol- 8b/12

[=5]

şāyibe Bk. **şāʾibe**

ş.+den 70b/02

ş.-i ālām 10b/10

ş.-i ıżlāl 137b/14

ş.-i muḫālefet 100a/01

ş.-i ẓulm 36a/06

ş.+sinden 101a/09

[=6]

şeʾāmet Ar. Uğursuzluk.

ş. 47a/01

[=1]

şeʿāyʾir Ar. Âdetler, törenler.

ş.+ini 98b/15

[=1]

şebīh Ar. Benzer.

ş. 30b/02, 97b/08, 112b/07

ş. (nisbet-i şebīh) 32b/19

ş.+dür 31b/03, 119a/11

ş.+dür (nisbet-i şebīh) 32b/14

ş. ol- 32b/15, 32b/15

[=9]

şecāʿat Ar. Yiğitlik, cesaret.

ş. 21b/12, 21b/15, 22a/01, 26a/03, 27a/06, 27b/02, 29b/09, 29b/14, 29b/16, 30a/01, 30b/20, 31a/17, 31a/21, 61a/20, 89a/10, 95a/05, 104b/14, 120b/06, 123a/09

ş. (fażīlet-i şecāʿat) 20b/14

ş. (ḥikmet-i şecāʿat) 20b/21

ş. (ṣāḥib-i şecāʿat) 60b/05, 75a/07

ş. (ṣāḥib-i şecāʿat gibi) 21b/12

ş.+a 20b/04, 29a/10, 29b/13, 30b/01, 30b/09, 30b/15, 30b/19, 34b/02, 59b/06, 75a/06, 138b/08

ş.+da (taḥt-ı şecāʿat) 22b/04
ş.+dan 29a/15, 31a/06
ş.+dan (maḥż-ı şecāʿat) 30a/14
ş.+dan (mefhūm-ı şecāʿat) 30b/02
ş.+dur 7b/19, 21a/14, 21b/16
ş.+ı 29b/04, 29b/06, 110a/03
ş.+ı (ḥadd-i şecāʿat) 30a/21
ş.+ıla 29a/11, 30a/13, 30b/13, 31a/02, 124b/08, 132a/14
ş.+ın 13b/02
ş.+ını 30b/14
ş. it- 125a/04
ş.+lara 29a/18
ş.+ları 29b/13
ş.+uñ 24b/12, 29b/21
[=60]

şedāʾid Ar. Eziyetli, sıkıntılı durumlar.
ş.+e (taḥammül-i şedāʾid) 30b/21
[=1]

şedīd Ar. Şiddeti çok olan.
ş. (bes-i şedīd) 33b/19
ş.-i umūr 31a/07
ş. ol- 133a/05
[=3]

şefāʿat Ar. Peygamberlerin, Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Allah katında aracılık etmeleri.
ş. iste- 83a/07, 83a/08
[=2]

şefīḳ Ar. Şefkatli, merhametli kimse.
ş. (refīḳ-ı şefīḳ) 131b/13
[=1]

şefḳat Ar. Acıma, esirgeme duygusuyla karışık olan sevgi.
ş. 24a/09, 88a/12, 100b/18, 129a/19
ş.+da 99b/17
ş.+dur 24a/02
ş.+ı 78a/10, 129a/18
ş.+ı (mezīd-i şefḳat) 137b/05
ş.+ı (şarṭ-ı şefḳat) 88a/17
ş. it- 80a/20
[=11]

şefḳatlu Şefkatle davranan.
ş. 132a/08
[=1]

şehādet Ar. Görülen, bilinen bir durum hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma**.**
ş. gibi 34b/11
ş. it- 27b/11
[=2]

şehāmet Ar. Aklın kontrolünde olan cesaret.
ş. 22b/19
ş. (ġāyet-i şehāmet-i ẕāt) 14a/12
ş.+dür 22b/06
[=3]

şehevāt Ar. Şehvetler.
ş. (leẕẕāt-ı şehevāt) 27b/21
ş.+a 76a/08, 133a/04
ş.+dan 30a/20
ş.+dur 35a/03
ş.+ı (eṣnāf-ı şehevāt) 41a/09
ş.-ı bedeniyye 5a/13, 67a/16, 138b/07
ş.-ı leẕẕāt 83a/18
ş.-ı nefsāniyye 63a/11
ş.-ı reviyye 102b/10

[=12]

şehevī Ar. Şehvetle ilgili.

ş. 116b/13

ş.+dür 53a/02

[=2]

şeheviyye Ar. Şehevî kelimesinin müennes şekli.

ş. (ḳuvvet-i şeheviyye) 21a/09

ş.+den (tehẕīb-i ḳuvvet-i şeheviyye) 21a/15

ş.+nüñ (ḳuvvet-i şeheviyye) 5a/14, 39b/13, 53a/04, 82a/01, 118a/16

ş.+ye 35b/07

ş.+ye (ḳuvvet-i şeheviyye) 116b/11

[=9]

şehr Far. İnsanların toplu yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı, kent.

ş. 98a/21, 98b/01, 98b/11, 110a/02, 121a/02

ş.+den 121b/03

ş.+e 125a/17

ş.+i 126a/17

ş.+inüñ 49b/01

ş.+lerde 34a/08

ş.+lerden 13a/05, 28a/02, 94b/12

ş.+lere 94b/12

ş.+lerüñ 13a/04, 98b/11, 120b/21

ş.+üñ 125a/18

ş.+üñ (ehl-i şehr) 98a/18

[=19]

şehvānī Ar. Şehvetle ilgili.

ş.+dür (ḳuvvet-i şehvānī) 20b/04

[=1]

şehvānīyye Ar. Şehvetle ilgili.

ş.+nüñ (ḳuvvet-i şehvānīyye) 28a/10

[=1]

şehvet Ar. Karşı cinse karşı duyulan şiddetli istek, cinsel arzu.

ş. 11a/01, 35a/06, 39b/10, 42b/10, 45a/05, 49b/21, 61a/04, 66b/18, 116b/13

ş. (dāʿıye-i şehvet) 77a/07

ş. (ḫumūd-ı şehvet) 26a/12, 28a/05

ş. (ifrāṭ-ı şehvet) 65b/15

ş. (ʿilāc-ı ifrāṭ-ı şehvet) 65b/18

ş. (inkisar-ı şehvet) 40a/08

ş. (ḳuvvet-i şehvet) 5b/21, 43b/10, 66a/09

ş. (maḥall-ı şehvet ol-) 52a/06

ş.+de (ḥibāle-i şehvet) 19a/09

ş.+de (vaḳt-ı istiʿmāl-ı şehvet) 48b/19

ş.+dür (ʿabd-ı şehvet) 89a/03

ş.+dür (bende-i şehvet) 88b/21

ş.+dür (ḫumūd-ı şehvet) 26a/04

ş.+e 11a/13, 20b/06, 133a/04

ş.+e (teskīn-i şehvet) 66b/05

ş.+i 41a/07, 52a/09

ş.+i (ḳuvvet-i şehvet) 35a/10, 42b/20, 48b/17, 66a/05, 67a/03

ş.+i nefs-i nāṭıḳa 22a/04

ş.+ile (ḳuvvet-i şehvet) 89a/06

ş.+ine 117b/17

ş.+inüñ 117b/20

ş.+ler 17b/06, 38b/04, 44b/09, 115b/05

ş.+lerden 28a/15, 29a/19, 49b/11, 104b/16

ş.+lere 8b/01, 11a/19, 51b/21, 70b/11, 97b/07, 123a/16, 140a/07

ş.+lerinden 27b/19
ş. sür- 5a/19
ş.+üñ 14b/12, 23a/17, 53a/05
[=59]
şeḳā Ar. Uğursuzluk.
ş.+da 35a/20
ş.+dur 35a/05
[=2]
şeḳāvet Ar. Haydutluk.
ş. 2b/18, 60b/04, 65b/11, 140a/04
ş. (elem-i şeḳāvet) 16a/19
ş. (esbāb-ı şeḳāvet-i ebedī) 38a/21
ş. (muḳteżī-i şeḳāvet ol-) 16a/02
ş. bul- 117b/15
ş.+e (cānib-i şeḳāvet) 4a/11
ş.+i 22b/11, 79a/01
ş.-i ebedī 43a/06
ş.-i sermedī 6a/03
ş.+ile 5a/05
ş.+ini 77b/10
ş.+lerden 38b/07
ş. ol- 123a/17
ş.+ümüze 47b/18
[=18]
şekk Ar. Şüphe.
ş. 21b/07, 27b/13, 39a/21, 39a/21, 65a/17, 107b/03, 119b/03
ş.+e 104b/21
ş. it- 68a/10, 137a/14
ş.+üñ 55a/17
[=11]
şekksüz Şüphesiz.
ş. 119a/19
[=1]
şekl Ar. Dış görünüş, biçim.
ş.-i evvel 18b/03
ş.+inden 57b/02
ş.+ine 57a/19, 78a/15
[=4]
şemāme Ar. Güzel kokan fakat yenmeyen meyve.
ş. 69a/09
ş.+yi 69a/12, 69a/13
[=3]
şemāte Ar. Gürültü.
ş. göster- 140b/18
ş.+sidür 56a/21
ş.+sine 84a/16
ş.+yi 140b/19
[=4]
şemāyil Ar. Huylar.
ş.+ine 78a/16
ş.+ini 66b/01
[=2]
şemme Ar. Koklama.
ş.+ye 4b/20
[=1]
şems Ar. Güneş.
ş.+den (lemeʿān-ı şems) 6a/17
[=1]
şemşīr Far. Kılıç.
ş.+dür (ehl-i şemşīr) 120b/05
[=1]
şenāʿat Ar. Kötülük.
ş. 28b/21
ş.+ı 17b/03
ş.+laruñ 78a/10
[=3]

şenīʿ Ar. Kötü, çirkin.

ş. 12a/17, 37a/16, 50b/19

ş.+dur 14a/01

ş.+e (fiʿl-i şenīʿ) 29b/19

ş.+i 15b/12

ş. ol- 9a/15, 9a/20

ş.+üñ (emr-i şenīʿ) 30b/18

[=9]

şenīʿirek En kötü.

ş.+i (şenīʿiregi) 84a/03

ş.+idür (şenīʿiregidür) 70a/08

[=2]

şerʿ Ar. Şeriat.

ş. 26a/13

ş. (ṣāḥib-i şerʿ) 86a/02

ş. (siyāset-i şerʿ) 18b/07

ş.+a (siyāset-i şerʿ) 15b/20

ş.+ı-y-ıla 71b/13

ş.+ıla105b/20, 105b/21, 106a/01

ş.+uñ (ṣāḥib-i şerʿ) 24b/05

[=9]

şerāb Ar. Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usullerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki.

ş.-ı ḫamr 81b/09

ş.+ın 82a/17

ş.+ları 82a/17

[=3]

şerāʾiṭ Ar. Şartlar.

ş.+den 35a/01

ş.+üñ 44b/01

[=2]

şerāyiʿ Ar. Şeriatlar.

ş.+a 98a/09

ş.-ı nübüvve 1b/11

[=2]

şerāyiṭ Bk. **şerāʾiṭ**

ş. 76b/20, 102a/05, 110a/03, 119b/14

ş. (ehemm-i şerāyiṭ) 44b/10

ş.-ı niẓām 100b/17

ş.+i 25b/06, 31b/01, 75b/14

ş.-i ʿadl 37a/17

ş.-i belāġat 45b/19

ş.-i istiʿdād 43a/14

ş.-i iʿtidāl 45a/09

ş.-i siyāset 107a/04

ş.-i vücūb 35b/15

ş.+indendür 110a/11, 140b/07

ş.+indendür (tekmīl-i şerāyiṭ) 110a/10

ş.+ini 87a/14

ş.+üñ 36b/09

[=20]

şeref Ar. Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı manevi büyüklük, onur.

ş. 7a/17, 14b/16, 30b/04, 56b/20, 57a/04, 81a/19, 123b/09

ş.+de 91b/02

ş.+de (nihāyet-i şeref) 101b/05

ş.+den (medāric-i şeref) 31b/19

ş.+dür (vaḥdet-i muḳteżī-i şeref) 32a/06

ş.+i 5b/08, 7a/16, 15b/17, 19b/04, 19b/05, 41a/21, 57a/07, 95b/07, 95b/18, 95b/19, 101b/20

ş.-i aʿlā 31b/19

ş.-i cins 34b/19

ş.-i menzilet 16a/10

ş.-i muḥabbet 41b/07
ş.-i neseb 21a/02, 34b/19
ş.+ile 73a/21, 73b/01
ş.+in 6a/13, 8b/21, 98a/09, 125b/13
ş.+ini 60a/15
ş.+lere 9a/19
ş.+üñ 14b/18
[=37]

şereh Ar. Aç gözlülük.
ş. 26a/04, 26a/11
ş.+dür 24b/12
[=3]

şerḥ Ar. Ayırma, açma.
ş. 44a/09
ş.+den 99b/19
ş.+e 122a/09
ş.+i 27a/15, 35b/09, 52a/17, 93b/19, 95a/17
ş.+i-y-ile 27b/07
ş.+inde 4b/20, 15a/18, 41b/11, 67a/14, 97b/01
ş.+indedür 106a/17
ş.+inden 117b/08, 142b/12
ş.+inden özge 36b/05
ş.+ini 7b/20, 14b/01, 84b/14
ş. it- 55b/01, 65b/19, 70b/12, 89a/14, 95b/16, 115b/07, 117b/10
ş.+lerinden 117b/07
ş. ol- 6b/05, 33a/16, 43a/01, 57b/05
[=33]

şerʿī Ar. Şeriatla ilgili.
ş. (taʿẓīm-i şerʿī) 98b/16
ş.+y-ıla (teʾdīb-i şerʿī) 106a/13
[=2]

şerīʿat Ar. Allah'ın kulları için koymuş olduğu ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü.
ş. 92b/08, 105b/20
ş. (ʿilm-i şerīʿat gibi) 44a/16
ş. (ṣāḥib-i şerīʿat) 72b/11
ş.+a 33b/09
ş.+den 22b/18
ş.-ı islām 98a/12
ş.+lerüñ 17b/01
ş.+uñ (ṣāḥib-i şerīʿat) 40b/09, 98b/14
[=10]

şerīf Ar. Şerefli, mübarek.
ş. 45b/20, 73a/20, 73b/06, 74b/21, 81b/07, 103a/03, 115b/07
ş. (cevher-i şerīf) 58b/02
ş. (cevher-i şerīf-i nūrānī) 63b/09
ş. (fiʿl-i şerīf) 8b/19
ş.+dür 7a/15, 7a/16
ş.+e (cevher-i nefs-i şerīf) 107a/21
ş.+e (cevher-i şerīf) 59a/03
ş.+i 29a/16
ş.-i ʿuẕv 52b/04
ş. it- 63b/07
ş. ol- 130b/06
[=18]

şerîfe Ar. Şerîf kelimesinin müennes şekli.
ş. (cevāhir-i şerîfe-i ġāliye) 9b/16
ş. (mevāhib-i şerîfe-i Rabbāniyye-i ebediyye) 6a/15
ş. (ṣınāʿāt-ı şerîfe) 75a/01
ş.+de (muvāḳıf-ı şerîfe) 37b/15
ş.+nüñ (ḳuvve-i şerîfe) 10a/18
ş.+nüñ (ʿulūm-ı şerîfe) 32b/05

ş.+ye (şınāʿat-ı şerīfe) 74b/20
ş.+yi (cevāhir-i şerīfe) 59a/10
[=8]
şerīk Ar. Ortak.
ş. (ehl-i şerīk) 44b/07
ş. bul- 88a/13
ş.+dür 4b/19, 4b/19, 4b/20
ş. eyle- 23b/19, 135a/04, 135b/03
ş.+i 13a/18
ş.+idür 77a/08
ş. it- 24a/11, 85a/08
ş. ḳıl- 102a/05
ş.+leri 29b/03, 34b/06
ş.+leridür 130a/16
ş. şay- 102a/16
[=17]
şerr Ar. Kötülük.
ş. 15a/11, 15a/11, 17b/11, 17b/19, 18a/02, 18a/14, 34b/16, 41a/10, 70a/09, 70a/11, 93a/14, 102a/20, 121b/12, 121b/12
ş. (ehl-i şerr) 116a/12
ş. (ehl-i şerr dur-) 17b/15
ş. (ḳuvvet-i muḳteżī-i şerr) 17b/20
ş. (ḳuvvet-i şerr) 18a/01, 18a/01
ş. (terk-i şerr) 39a/16
ş.+de (ġāyet-i şerr) 17b/12
ş.+den 121a/19, 142b/19
ş.+den (kabil-i şerr) 93a/16
ş.+den ötürü 122a/06
ş.+dür 122a/07, 139b/18
ş.+e 5a/04, 17b/18
ş.+i 17b/18, 70a/09, 100b/20, 116a/13, 121a/16, 121a/20, 121a/21, 121b/01, 121b/04, 139b/18, 139b/18, 143a/21, 143a/21
ş.+i (ṭarīḳ-ı şerr) 2b/15
ş.-i ḳalīl 122a/08
ş.-i kesir 122a/08
ş.-i maḫż 15a/18
ş.-i muṭlaḳ 70b/04
ş.+ile 139b/18
ş.+ini 121b/01, 143a/21
ş.+inüñ 59b/13, 116a/14
ş.+ler 111a/10
ş.+ler-ile 122b/05
ş.+leri 121a/13
ş.+lerinden 104b/02
ş.+lerüñ 70a/08, 143a/02
ş. ol- 93a/11, 121a/11
ş.+üñ 25b/10, 106b/14
ş.+üñ (ehl-i şerr) 73b/21
ş. yitiş- 70a/08, 70a/10
[=65]
şerrīr Ar. Kötü kimse.
ş. 35a/10, 70a/09, 70a/10, 102a/19, 104b/01, 119a/11
ş. (baʿż-ı şerrīr) 19a/05
ş.+ler 17b/05, 137b/13
ş.+lerdür 18a/06
ş. ol- 5a/09, 17b/21, 18a/01, 18a/02, 18a/08, 18a/10, 18a/10, 18a/16, 121a/12, 121a/16, 141a/06
[=21]
şerrīrlik Kötülük.
ş.+ine (şerrīrligine) 121b/07
[=1]
şerrlü Kötülük sahibi.

ş.+si 41b/02, 70a/13
[=2]
şetm Ar. Sövme.
ş.+e 19a/15
ş. gibi 61a/11
ş.+i 19a/16, 141b/10
ş.+ine 49b/15, 60a/11
ş. it- 34b/04
[=7]
şevāġıl Ar. Meşguliyetler.
ş. 1b/12
[=1]
şevḳ Ar. Aşırı, arzu, heves.
ş. 11b/08, 42b/10, 42b/12, 44b/20, 48b/20, 48b/21, 56a/17, 70b/07, 70b/10, 70b/11, 97b/04, 97b/08, 136b/19
ş.+da 11b/03
ş.+dur 70b/05
ş. gibi 52a/04
ş.+ı 6b/17, 15b/09, 20b/08, 95b/20
ş.-ı ġalebe 10a/02
ş.-ı nā-mütenāhī 12b/15
ş.+ına 20b/05
ş.+lar 11b/13, 42b/03
ş.+uñ 6b/18, 20b/02, 20b/03, 49a/01
[=29]
şevket Ar. Büyüklük.
ş. 119b/16
ş.+de 8b/02
ş.+i 5a/20, 122b/16
ş.+ile (tamām-ı şevket) 91b/07
ş.+ini 30b/14
[=6]
şeyʾ Ar. Nesne, cansız varlık.
ş. 3b/20, 68a/02
ş.+e 55a/06
ş.+i 55a/07
ş.+üñ 3b/19, 4b/06, 4b/07
[=7]
şeyṭān Ar. Bu varlığın devamı olarak insanda var olan, ona musallat olup doğru yoldan saptıran kötü kuvvet.
ş.+ına 15a/01
[=1]
şıḳ Fr. Güzel, süslü.
ş. 116a/02
[=1]
şiʿār Ar. İz, alamet.
ş.+ı 13a/13
ş.-ı ilāhī 12b/12
[=2]
şibh Ar. Benzeme.
ş.+i 4b/03
[=1]
şiddet Ar. Bir güç veya kuvvetin derecesi.
ş. 14a/03, 65b/02, 138a/10
ş.+den 46b/02
ş.+i 59b/05, 114a/18, 135a/06, 135a/10, 135a/11
ş.-i iḥtiyāc 46a/17
ş.+ile 116b/07
ş.+ine 55b/12
ş.+ler 22b/14, 46a/15
ş.+lerde 118b/13
ş.+lere 22b/13
[=16]
şifā Ar. Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma durumu, onma.

ş. 118b/06

ş. bul- 59b/19

[=2]

şikāyet Ar. Durumundan memnun olmayıp sızlanma, yakınma.

ş. 99a/13, 99a/21, 99b/01, 99b/01, 99b/11

ş. göster- 29a/05

ş.+i 103a/13, 140a/12

ş. it- 28b/14, 79b/18, 128a/13

ş.+leri 102a/08

ş. üzerine 80b/02

[=13]

şikeste Far. Kırılmış.

ş. eyle- 13a/19

ş. ol- 22b/14, 140a/20

[=3]

şimdi Şu an.

ş.+sinde 100a/21

[=1]

şiʿr Ar. Duygu ve düşünceleri, seslerin uyumundan yararlanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebî eser.

ş. 109b/17

ş.+i 103b/17

ş.+inde 20a/09

ş.+ini 103b/17

ş.+ler 81b/12, 84a/01

ş.+lerde 60a/12

ş.+lerden 81b/08

ş.+leri 81b/07

ş.+leri gibi 81b/10

ş.+lerini 44b/12

[=11]

şirā Ar. Satın alma.

ş.+da 34b/10

[=1]

şirk Ar. Allah'a ortak koşma.

ş.-i maḥż 102a/06

[=1]

şirket Ar. Ortaklık.

ş. 116b/13

ş. (ḥüsn-i şirket) 24a/14

ş.+dür (ḥüsn-i şirket) 24a/03

ş.+i 4b/01, 4b/03

ş.+ile 37b/18

ş.+ine 69b/03

[=7]

şirret Ar. Şerirlik, kötülük.

ş.+dür 35a/04

[=1]

şiʿrriyyāt Ar. Şairanelikler.

ş. 108a/20

[=1]

şiş- İçi havayla dolarak gerilmek.

ş.-miş 131b/17

[=1]

şol Şu işaret sıfatı.

ş. 2b/13, 2b/16, 2b/19, 4a/15, 4b/09, 5a/06, 5a/21, 5b/08, 6a/11, 6b/02, 6b/11, 7a/12, 7a/19, 7b/13, 8a/08, 8a/13, 8b/10, 9b/07, 9b/11, 10a/01, 10a/04, 10a/05, 10b/05, 11b/19, 12a/01, 12a/05, 12a/19, 12b/01, 12b/13, 12b/17, 13a/02, 13b/15, 14a/16, 14a/19, 14a/20, 14b/07, 16b/01, 16b/14, 16b/15, 16b/19, 16b/19, 16b/20, 16b/21, 17a/07, 18b/18, 19a/15, 19a/17,

20b/09, 21a/02, 22a/11, 22b/01, 22b/04, 22b/12, 23a/06, 23a/12, 23a/20, 23b/11, 23b/21, 23b/21, 24a/01, 24a/18, 24a/19, 24b/16, 26a/10, 26a/20, 26b/08, 26b/09, 26b/13, 26b/18, 26b/21, 27a/10, 27a/12, 27a/17, 27a/20, 27a/21, 27b/18, 28a/14, 28a/14, 28b/04, 29a/04, 29a/11, 29a/11, 29a/19, 29b/04, 29b/06, 29b/19, 30a/02, 30a/18, 30b/01, 30b/04, 30b/10, 30b/15, 31a/03, 31a/05, 31a/08, 31b/08, 31b/13, 32a/19, 32a/20, 32b/06, 32b/09, 32b/11, 33a/02, 33a/06, 33b/13, 34a/03, 34a/14, 34a/15, 34a/16, 34b/19, 34b/20, 35a/11, 35a/21, 35b/04, 37a/18, 37a/20, 38a/07, 38a/09, 38b/16, 39b/11, 39b/18, 40a/14, 40b/15, 41a/13, 41b/02, 41b/15, 41b/16, 42a/03, 42a/08, 42b/19, 43a/07, 43a/10, 43b/04, 44a/12, 44a/15, 44b/04, 44b/13, 44b/15, 45b/04, 45b/21, 47a/03, 47a/13, 47b/05, 47b/18, 48a/12, 48a/20, 48b/07, 48b/09, 49a/03, 49b/14, 49b/16, 50b/10, 50b/20, 51b/09, 51b/10, 51b/19, 51b/20, 53a/20, 54a/05, 54a/16, 54a/17, 54b/12, 55b/18, 56a/07, 56a/12, 56b/18, 57a/11, 57b/11, 58a/05, 58a/06, 58a/08, 58a/12, 58a/21, 58b/17, 60a/02, 60a/19, 62a/11, 62a/14, 62a/18, 63b/13, 64a/08, 64b/07, 65a/10, 66a/13, 66b/07, 66b/10, 66b/13, 66b/15, 67a/06, 67a/17, 67b/20, 68b/20, 69a/03, 69a/08, 69a/16, 69a/21, 69b/02, 70a/10, 71b/17, 71b/19, 72a/20, 72b/05, 73a/11, 73a/17, 73b/09, 74b/01, 75a/01, 75b/02, 76b/19, 78b/03, 80a/19, 80a/21, 80b/01, 80b/07, 81a/11, 81a/12, 81b/10, 83b/07, 85b/20, 88a/13, 88a/16, 89a/20, 92b/11, 94b/04, 94b/08, 94b/10, 94b/11, 95b/21, 96a/21, 96b/05, 96b/07, 96b/10, 96b/20, 97a/01, 97a/07, 97a/13, 97b/17, 98a/03, 98b/14, 99a/02, 99a/16, 99a/16, 99b/10, 100a/03, 100a/04, 101a/09, 101a/18, 102a/21, 102b/11, 102b/21, 103a/10, 103a/17, 103b/09, 103b/12, 103b/13, 103b/15, 104b/21, 104b/21, 105a/01, 105a/10, 105a/20, 105b/11, 105b/12, 106a/05, 106a/08, 106a/12, 106a/18, 106b/15, 107a/13, 107b/10, 107b/18, 108b/10, 109b/07, 109b/10, 109b/13, 109b/18, 110a/01, 110a/04, 110b/10, 110b/11, 111a/18, 111b/04, 111b/06, 111b/17, 112a/02, 112a/04, 112a/05, 112b/03, 112b/08, 112b/12, 113a/17, 113b/04, 113b/17, 114a/02, 114b/08, 115b/12, 115b/15, 117a/05, 117a/08, 117a/10, 117a/13, 117a/16, 117a/20, 119a/05, 119a/13, 119b/20, 121a/03, 121a/08, 121a/10, 121a/12, 121a/15, 121a/18, 121a/20, 122a/20, 122b/10, 123b/11, 124a/03, 125b/02, 126a/18, 126a/20, 126a/21, 127b/12, 127b/13, 128a/21, 128b/01, 128b/10, 128b/11, 129a/14, 129a/17, 130a/17, 131a/01, 131a/18, 131a/21, 131b/01, 131b/02, 132a/16, 133a/10, 133b/08, 134b/08, 136a/03, 136a/05, 136a/19, 136b/02, 136b/15, 137a/18, 137b/18, 138a/20, 138b/19, 139a/13, 140a/03, 141a/16, 141a/19, 141a/21, 141b/05,

142a/19, 142b/12, 143a/16, 143a/20, 143b/12, 143b/20

[=360]

şöhret Ar. Ün, nam.

ş. 112b/02

ş. bul- 22a/10, 44b/08, 124b/08, 132a/14

[=5]

şöyle Şunun gibi.

ş. 2a/02, 2a/06, 4a/04, 4b/08, 4b/13, 4b/20, 5a/12, 5a/18, 6a/05, 6b/08, 7b/20, 10a/21, 11a/17, 13a/04, 13a/21, 13b/17, 13b/19, 14a/14, 14b/13, 16a/06, 16b/08, 17a/01, 17a/12, 17a/13, 18b/17, 19b/09, 19b/11, 19b/13, 19b/20, 20a/14, 20b/06, 21a/11, 21a/18, 23b/06, 24a/14, 25b/09, 25b/13, 27a/02, 27a/09, 27a/14, 30a/11, 31a/03, 31b/06, 31b/18, 32a/03, 32a/04, 32a/15, 32a/21, 32b/20, 33a/15, 35b/13, 36a/11, 36b/14, 37a/19, 40b/06, 41a/06, 42a/13, 42b/21, 43a/01, 43a/12, 43b/03, 47b/15, 48b/16, 49a/11, 50b/17, 51a/11, 51b/07, 55b/20, 56b/19, 57b/04, 60a/07, 61a/13, 66a/06, 68a/20, 69a/12, 69b/14, 71b/12, 73b/11, 73b/11, 73b/13, 74a/07, 74a/12, 76a/11, 78a/15, 82a/02, 82a/04, 82b/08, 83a/13, 86b/19, 86b/20, 88b/05, 90b/09, 98a/06, 100a/12, 100a/20, 102a/14, 107a/19, 108b/09, 109a/10, 112a/18, 116a/16, 116b/14, 118b/15, 120a/09, 122a/07, 123a/21, 124a/15, 126a/10, 127b/20, 128a/17, 130a/21, 136b/12, 139a/16, 140b/03, 140b/12, 142a/02, 144a/10, 144a/11

[=118]

şu 1. İşaret sıfatı.

ş. 2a/18, 2a/21, 2b/02, 3a/03, 3b/10, 4a/08, 6a/19, 6b/15, 8a/05, 8b/05, 9a/05, 9b/12, 10a/16, 13a/16, 14a/17, 14b/03, 15a/16, 16a/08, 16b/18, 17b/17, 17b/17, 18a/03, 18a/08, 19a/04, 21a/03, 21a/18, 23a/21, 24b/18, 25a/18, 26a/18, 26b/10, 27b/16, 27b/18, 28a/03, 29a/06, 30a/14, 30b/11, 30b/20, 31b/07, 32b/16, 32b/17, 32b/17, 32b/18, 33b/01, 35a/07, 38b/14, 39b/06, 39b/21, 40a/17, 40b/13, 42a/02, 43b/10, 44a/09, 45b/12, 48b/12, 52b/07, 53a/05, 53b/10, 53b/20, 54b/19, 54b/21, 55a/06, 56b/19, 62a/18, 62b/02, 65a/11, 65a/16, 65b/05, 66a/16, 67a/08, 67b/10, 68a/11, 71a/09, 72b/13, 74a/15, 74b/09, 74b/11, 76a/05, 76a/10, 77b/07, 78a/11, 78a/17, 79b/04, 79b/07, 79b/09, 79b/13, 79b/16, 79b/19, 80a/14, 81a/18, 83b/03, 83b/20, 84a/07, 84b/16, 86b/04, 88a/14, 90b/09, 91a/09, 91a/11, 92a/21, 93a/08, 93a/10, 93a/12, 93a/15, 97b/19, 98a/20, 100b/07, 101b/05, 102a/02, 105a/18, 106b/20, 107a/02, 108a/05, 112a/08, 112a/12, 112a/21, 112b/13, 112b/21, 116b/10, 118a/01, 122a/05, 122a/17, 123a/17, 125a/17, 128b/09, 129b/16, 129b/21, 131a/11, 132a/05, 138a/14, 140b/21

[=131]

2. İşaret zamiri.

ş. 68a/08, 121b/16

ş.+dur 6b/01, 7b/13, 9b/04, 27a/13, 47b/12, 52a/10, 59b/02

ş.+nda 122b/08
ş.+ndan ötürü 5b/09
ş.+nı 18b/03, 28b/06, 86a/04, 88a/10, 101b/15, 110b/18, 127b/04
ş.+nlar 122b/09
ş.+nlara 5a/16
ş.+nlardur 87a/12
ş.+nuñ gibi 6a/15, 32b/15
ş.+nuñ üzerine 7b/18, 9a/21
ş.+ña 33a/16, 126b/03, 127b/13
ş.+y-ıdı 125a/19
[=29]

şuʿbe Ar. Bölük, kol.
ş. 96a/20
ş.+lere 106b/13
ş.+ye 21a/07, 96a/19
[=4]

şuġl Ar. Meşgale, iş.
ş.-ı ḫāṭır 78a/01, 78b/10
ş.+ına 91a/16
[=3]

şuʿle Ar. Işık, parıltı.
ş. 56a/11
ş. bul- 55b/16
ş.+leri 56a/03
ş.+sine 5b/17
[=4]

şuncılayın Şunun gibi.
ş. 15a/13, 39b/10, 49b/06, 112a/16
[=4]

şūr Far. Acı, kekremsi, tuzlu.
ş. 76b/14
[=1]

şurb Ar. İçme.
ş. (ekl ü şurb) 23a/19
ş.+dan 67a/06
ş.+ıla 62b/20
[=3]

şuṭṭar Ar. Tasavvufta aşk ve cezbe ile Hakk'a ermeye çalışan kimseler.
ş. (ṭarīḳ-ı şuṭṭar) 63a/07
[=1]

şuʿūr Ar. Bilinç.
ş.+larını 67a/03
[=1]

şübhe Ar. Kuşku, zan.
ş.+nüñ 14a/02, 39b/04, 39b/08, 40a/04
[=4]

şücāʿ Ar. Yiğit, cesur.
ş. 21b/12, 30b/03, 30b/20, 31a/06, 31b/02
ş.+a 31a/05
ş.-ı ḥaḳīḳat 29b/19
ş. ol- 31b/03
ş.+uñ 30a/20
[=9]

şükr Ar. Allah'a, verdiği nimetlerden ötürü duyulan minneti dile getirme.
ş. 43a/02, 69a/20, 132b/17
ş.+den 132b/09
ş.+e 132b/18
ş.-i cemīl 36b/05, 36b/16
ş.-i niʿmet 36a/09
ş.+in 79b/12, 83b/08, 132b/08
ş.+ini 50a/20, 87b/11
ş. it- 87b/04, 101b/02, 132b/10, 132b/19, 133a/01, 133a/03
[=19]

şükrsüzlik Şükretmeme durumu.

ş. 13a/21

[=1]

şümūl Ar. Şamil olma, içine alma.

ş.+da 96b/13

ş.+ı 74a/21

ş.-ı vücūd 96b/03

ş.+ınuñ 99b/19

[=4]

şürūʿ Ar. Başlama.

ş. 2a/18, 121b/09

ş. eyle- 55a/14

ş. it- 17a/02, 43b/16, 57b/17, 84a/07

ş.+ları 67a/02

[=8]

şürūr Ar. Şerler.

ş. 106b/04

ş. (izāle-i şürūr üzerine) 106b/19

ş.+a 136b/10

ş.+dur 106b/02

ş.+ı 93b/15, 136a/16, 140a/02

ş.-ı ʿāmme 118a/02

ş.-ı ḳabāyıḥ 105b/16, 105b/18

ş.-ı keşīre 117b/19

ş.+ıla 118a/05

[=12]

şüyūʿ Ar. Herkesçe duyulma, yayılma, bilinme, halkın diline düşme.

ş. bul- 137b/09

ş.+ın 112b/17

[=2]

tā Far. Bir hareketin, bir fiilin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık açısından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.

t. 4a/15, 4b/09, 5b/09, 5b/18, 6a/02, 6a/13, 6b/20, 7a/10, 7a/12, 8b/12, 12b/02, 12b/10, 12b/20, 13a/09, 13a/13, 13b/21, 14a/18, 14b/02, 15a/08, 15b/11, 17a/03, 17b/08, 19a/04, 19a/12, 19a/19, 19b/17, 20a/15, 21b/04, 22a/02, 22a/04, 22b/12, 23a/18, 23b/06, 24b/18, 26b/05, 27a/07, 29a/19, 29b/02, 30a/14, 31a/18, 31b/01, 31b/14, 33a/05, 33a/07, 33a/17, 33b/01, 35a/12, 35b/20, 36a/17, 37b/07, 37b/11, 38a/04, , 40b/07, 40b/08, 41a/14, 41b/15, 41b/16, 42a/02, 42a/03, 43a/07, 44a/12, 45b/04, 45b/10, 47a/10, 47b/05, 47b/18, 49b/16, 50b/03, 51a/13, 52b/07, 53a/05, 53a/21, 54a/03, 54b/03, 55b/18, 58a/18, 58b/16, 59a/01, 61a/19, 61b/02, 64b/13, 66b/10, 73a/11, 75b/19, 78a/11, 80a/12, 85a/07, 87b/10, 89b/04, 94a/05, 94a/12, 98a/20, 102b/21, 108b/10, 110b/10, 112a/10, 112b/03, 113a/10, 120a/17, 121a/11, 123a/17, 124a/09, 128b/01, 130b/21, 131b/13, 131b/16, 137b/09, 142b/04

t. ki 3a/13, 3b/20, 4a/10, 5b/16, 6b/05, 6b/18, 8a/13, 8b/09, 9b/01, 9b/09, 9b/15, 9b/20, 14a/07, 14a/08, 15a/14, 17a/04, 22a/03, 22a/07, 22a/16, 22a/19, 22a/21, 22b/10, 22b/14, 23a/21, 26a/21, 29a/09, 31b/15, 33a/01, 33a/12, 33b/03, 33b/18, 40a/05, 40b/11, 41a/08, 41a/15, 41a/16, 41a/21, 42a/14, 42b/04, 42b/16, 43a/16, 43a/19, 47a/21, 47b/07, 48b/21, 49a/10,

49a/13, 49b/02, 49b/07, 50a/12, 50a/17, 50a/19, 50a/21, 50b/02, 50b/15, 50b/16, 51a/07, 51a/08, 51a/12, 53a/11, 53a/14, 53b/02, 53b/12, 53b/15, 57a/15, 57b/17, 58b/09, 60b/04, 60b/10, 61a/21, 62a/13, 62b/06, 64a/11, 65a/01, 65b/08, 67b/06, 67b/19, 69b/18, 71a/15, 71b/13, 72a/09, 72a/13, 72a/18, 73a/07, 73a/14, 73b/04, 73b/09, 73b/21, 74a/05, 74a/09, 76a/02, 77b/09, 77b/19, 78a/02, 78b/17, 78b/21, 80a/16, 81b/08, 81b/15, 82a/09, 82b/03, 82b/05, 83a/05, 83a/09, 83a/14, 83a/16, 83a/19, 83b/02, 83b/04, 83b/06, 83b/10, 83b/17, 84a/12, 84a/20, 84b/14, 85a/21, 86b/08, 88a/09, 88a/11, 88a/21, 89b/02, 90a/09, 90a/11, 90b/16, 91a/09, 91a/16, 92a/20, 92b/06, 92b/13, 93b/07, 96a/04, 98a/13, 98b/10, 98b/11, 99b/18, 100a/09, 100a/18, 100b/17, 101a/01, 101a/08, 102a/18, 102b/16, 103a/11, 104b/13, 104b/14, 104b/16, 104b/17, 105a/03, 106a/10, 106b/17, 107a/04, 108a/17, 108a/20, 108b/16, 108b/19, 109b/15, 111a/08, 112a/13, 113a/08, 113a/12, 113a/17, 113a/19, 113b/05, 113b/12, 115a/18, 117a/13, 119b/19, 120a/04, 120a/15, 121a/14, 122b/02, 123b/06, 125b/18, 127a/03, 127b/08, 127b/16, 128a/15, 129a/20, 129b/11, 130a/19, 132a/09, 132a/12, 132a/14, 134a/03, 134b/04, 135a/21, 136a/21, 136b/08, 137b/10, 137b/18, 137b/21, 138b/03, 138b/06, 138b/08, 138b/09, 138b/11, 139a/07, 139b/01, 139b/07, 140a/10, 140a/13, 140a/20, 140b/01, 140b/05, 141b/04, 141b/10, 141b/15, 142a/07, 143a/05

[=317]

taʿabbüd Ar. Kulluk etme.

t.+inden 22a/05

[=1]

taʿaccüb Ar. Şaşma.

t. (mücib-i taʿaccüb ol-) 16b/21

t. it- 27b/10, 47a/13, 58b/15

[=4]

taʿaddī Ar. Birinin hakkına saldırma.

t. it- 21b/08, 21b/11, 121a/04

t.+nüñ 32b/10

[=4]

ṭaʿām Ar. Aş, yemek.

ṭ. 82a/05, 82a/10, 82b/01

ṭ.+a 49a/17, 82a/09, 86b/11

ṭ.+da 130b/04, 130b/04

ṭ.+da (eşnā-i ṭaʿām) 87a/04

ṭ.+dan 49a/17, 87a/01, 87a/02

ṭ.+dan şoñra 87a/05

ṭ.+ı 86b/11, 86b/14, 86b/21

ṭ.+ıla 82a/09, 82b/11

ṭ.+ın 82a/12, 82a/12

ṭ.+ından 82a/12, 82a/12

ṭ.+lar 66a/18, 82a/16

ṭ.+lar üzerine 86b/15

ṭ.+lara 48b/08, 82a/08

ṭ.+laruñ 66a/17

ṭ.+uñ 82a/06, 86b/10, 86b/14, 86b/14

ṭ.+uñ (çerb-i ṭaʿām) 86b/16

ṭ. üzerine 86b/10

ṭ. yi- 82a/02, 82a/02, 82a/16, 86b/09, 123b/04, 134a/10

ṭ. yimezden öñden 87a/11

[=41]

taʿarruż Ar. Sataşma, takılma, tecavüz etme.

t. 60b/09

t.+dan 48a/15, 48b/01

t.+ı 74b/09

t.+ıdur 73b/17

t.+ından 141a/08

t. it- 46a/07, 113b/18, 140b/09, 140b/13

[=10]

taʿāruż Ar. Birbirine zıt olma, aykırı olma.

t.+ından 53b/08

[=1]

ṭāʿat Ar. Allah'ın emirlerini yapma.

ṭ. 4b/11

ṭ.+dan (beẕl-i ṭāʿat) 36b/06

ṭ.+ına 101a/15

ṭ.+ından 117a/15

ṭ.+i 24b/05

ṭ.+lar-ıla 128b/09

ṭ.+laruñ 76b/21

ṭ.+umuzdan 37a/15

[=8]

taʿaṭṭul Ar. İşlemez durumda olma.

t.+dan 75b/04

[=1]

taʿayyün Ar. Belirme, meydana çıkma.

t.+i 4b/01

[=1]

ṭabʿ Ar. Karakter, huy.

ṭ. 15b/51, 48b/15, 74a/01

ṭ. (infiʿāl-i ṭabʿ) 15b/11

ṭ. (kej-i ṭabʿ) 115a/09

ṭ. (ḳuvvet-i ṭabʿ) 11b/14

ṭ. (ṣāḥib-i ṭabʿ-ı celīs) 67a/01

ṭ.+a 4a/06

ṭ.+dan (riḳḳaṭ-ı ṭabʿ) 66a/08

ṭ.-ı ʿavāmm 117a/15

ṭ.-ı muḳteżā 48b/11

ṭ.+ıla (cefā-ı ṭabʿ) 89a/06

ṭ.+ıla (küdüret-i ṭabʿ) 9a/08

ṭ.+ıla (leyyin-i ṭabʿ) 116b/09

ṭ.+uñ (rekāket-i ṭabʿ) 29a/17

[=15]

ṭabʿa Ar. Dergi, kitap vb. basma.

ṭ. 48b/15

[=2]

ṭabaḳa Ar. Zümre, sınıf.

ṭ.-ı muḥabbet 98a/16

ṭ.+larından 83a/02

ṭ.+y-ıla 83a/03

[=3]

ṭabaḳāt Ar. Sınıflar.

ṭ.+dan (esfel-i ṭabaḳāt) 107a/08

ṭ.+ı 37b/10

ṭ.+ını 44a/09

[=3]

ṭabāyiʿ Ar. Tabiatlar, huylar.

ṭ. 65b/06, 83b/15, 97a/12

ṭ. (iḫtilāf-ı ṭabāyiʿ) 11b/01

ṭ.+a 90a/11, 97a/15

ṭ.+da 77a/01, 83b/13, 120b/04, 120b/07, 120b/09, 120b/11

ṭ.+dan (vesaḫ-ı ṭabāyiʿ) 17b/09

ṭ.+de 52a/05

ṭ.-ı reviyye 142a/16

ṭ.+uñ 13a/16, 96a/05, 110b/21

[=18]

tābiʿ Ar. Birine uyan, onun ardı sıra giden.

t.+dur 3b/13, 101b/02

t. eyle- 108b/19

t. ḳıl- 115b/10

t.+ler 88a/21, 137b/13, 138a/05

t. ol- 3b/11, 3b/12, 3b/15, 3b/16, 4a/18, 35a/04, 35a/04, 35a/05, 35a/06, 35a/20, 35b/12, 37b/19, 38b/02, 65b/02, 78a/05, 84b/03, 87b/16, 100a/02, 101b/06, 102b/21, 125b/14, 125b/15, 126a/09, 126a/11, 130a/09, 133a/08

[=33]

ṭabīʿat Ar. Bir varlığın doğal özelliklerinin bütünü.

ṭ. 4a/02, 6a/14, 10b/06, 10b/11, 15b/09, 16b/17, 16b/18, 41b/14, 41b/20, 42a/06, 42a/08, 42b/16, 44a/03, 88a/06, 88b/20, 97b/07, 104b/06, 139b/05

ṭ. (ḫalāyıḳ-ı ṭabīʿat-ı süflī) 17b/09

ṭ. (ḫayr-ı ṭabīʿat üzerine) 17b/05

ṭ. (ʿilm-i mābaʿde'ṭ- ṭabīʿat) 2a/14

ṭ. (ḳıvām-ı ṭabīʿat) 122b/21

ṭ. (muḫālif-i ṭabīʿat) 17a/11

ṭ. (muḳteżī-i ṭabīʿat-ı erzān) 6a/17

ṭ. (żaʿf-ı ṭabīʿat) 13b/06

ṭ.+a 42a/01, 42a/02, 42a/03, 42a/13, 43b/01, 43b/04, 43b/04, 74b/01, 80b/21, 95b/02, 97a/14

ṭ.+a (tedbīr-i ṭabīʿat) 42b/15

ṭ.+da 115b/20

ṭ.+dan 42b/19

ṭ.+dan (cāh-i ṭabīʿat) 63b/08

ṭ.+dur 41b/14

ṭ.+dur (mebādī-i ʿālem-i ṭabīʿat) 1b/05

ṭ.+ı 17b/02, 18a/12, 18a/13, 18b/08, 18b/21, 29a/14, 30b/20, 39a/03, 42a/04, 45b/03, 49a/06, 58b/04, 60b/05, 73b/03, 83a/15, 85b/07, 88a/04, 113b/21, 121a/17

ṭ.+ı-y-ıla 28b/01, 28b/02, 28b/02

ṭ.-ı aḥkām 75a/12

ṭ.-ı aṣlī üzerine 17b/14

ṭ.-ı bedenī 17b/08

ṭ.-ı bedeniyye 97b/11

ṭ.-ı dünyā 47b/08

ṭ.-ı ḫasāset 65b/20

ṭ.-ı ḥırṣ 28a/21

ṭ.-ı insān 44b/20, 98a/01

ṭ.-ı muḫādaʿat 11a/01

ṭ.-ı musāvāt 34a/19

ṭ.-ı mümkin 62a/03

ṭ.-ı ṣınāʿat üzerine 41b/17

ṭ.-ı uḫrā 97a/13, 97a/14

ṭ.-ı vusta 33a/06

ṭ.+ıdur 29a/14, 30b/20

ṭ.+ıla 48b/18, 63a/02, 63a/05, 106a/02, 122b/21

ṭ.+ıla (mābaʿde'ṭ - ṭabīʿat) 2a/11

ṭ.+ıla (meyl-i ṭabīʿat) 44b/14

ṭ.+ın 97a/01

ṭ.+ına 17a/15, 24a/21, 29b/15, 29b/16, 39a/01, 41a/07, 73b/08, 79b/12, 83b/09

ṭ.+ında 1b/08, 31a/16, 43a/16, 80b/21, 96a/13

ṭ.+ından 70b/04, 104a/11

ṭ.+ını 18b/10, 81a/09, 84a/04

ṭ.+ınuñ 5b/18, 18b/16, 54b/04, 121a/17, 130a/14

ṭ.+lara 97a/15

ṭ.+ları 19a/08, 28b/21, 115b/13

ṭ.+ları-y-ıla 91b/21

ṭ.+ları üzerine 97a/07

ṭ.+larına 24a/14, 132a/16

ṭ.+larına (ḫaṭṭ-ı ṭabīʿat) 60a/05

ṭ.+larında 17b/15, 78b/04, 94b/18

ṭ.+larında (aṣl-ı ṭabīʿat) 17b/11

ṭ.+larını 121a/14

ṭ.+larınuñ 18b/21, 71a/16, 121a/08, 121a/10, 142a/14

ṭ.+uñ 15b/09, 43b/04, 48b/11, 71a/01, 75a/11, 81b/11, 84a/10, 88a/05, 97a/13, 110b/21

[=143]

ṭabīʿatlu O doğal özelliklere sahip.

ṭ. 115a/09

[=1]

ṭabīb Ar. Doktor.

ṭ. 5b/09, 53a/13, 73a/05, 73a/17, 73b/06

ṭ.+e 2a/07

ṭ. gibi 121b/15

ṭ.+i 119a/08

ṭ.-i ʿālem ol- 93b/14

ṭ.-i ġayr-ı ḥāẕiḳ 137a/18

ṭ.-i ḥāẕiḳ 137a/17

ṭ.+ler 118b/04

ṭ.+ler-ile 118b/04

ṭ.+ler gibi 120b/03

ṭ.+lere 118b/11

ṭ.+üñ 93a/12, 94a/07, 121b/16

[=18]

ṭabīʿıyye Ar. Tabiaṭ bilgisi.

ṭ. (umūr-ı ṭabīʿıyye gibi) 47b/03

ṭ.+de (umūr-ı ṭabīʿıyye) 18b/10

ṭ.+den (ḥayāt-ı ṭabīʿıyye) 105a/13

ṭ.+den (umūr-ı ṭabīʿıyye) 12b/14, 19a/08, 41b/20, 68b/11

ṭ.+sinüñ (müyūl-ı ṭabīʿıyye) 18b/11

ṭ.+ye (ḥālet-i ṭabīʿıyye) 68b/16

ṭ.+ye (leẕẕāt-ı ṭabīʿıyye) 23a/18

[=10]

ṭabīʿıyyūn Ar. Tabiat bilimleriyle uğraşan bilginler.

ṭ.+dan (ḥükemā-i ṭabīʿıyyūn) 8a/11

[=1]

ṭabīʿıyyü'ş-şekl Ar. Doğal şekilde olan.

ṭ. 105a/20

[=1]

ṭabīʿī Ar. Tabiatla ilgili, doğal.

ṭ. 17a/07, 17a/08, 62b/17, 62b/18, 68b/15, 129b/17

ṭ. (ḥayāt-ı ṭabīʿī) 63a/02

ṭ. (ḫulḳ-ı ṭabīʿī) 18b/01, 18b/03, 18b/12

ṭ. (muḥabbet-i ṭabīʿī) 96a/13

ṭ. (üns-i ṭabīʿī) 98a/05

ṭ.+de (ʿilm-i ṭabīʿī) 2a/07

ṭ.+den (ḥayāt-ı ṭabīʿī) 62b/21

ṭ.+den (mesʾele-i ṣāḥib-i ʿilm-i ṭabīʿī) 0

ṭ.+den (mevt-i ṭabīʿī) 62b/19, 63b/03

ṭ.+dur (ʿilm-i ṭabīʿī) 44a/11

ṭ.+dür 17a/08, 17a/10, 17a/11, 96a/12

ṭ.+dür (ʿilm-i ṭabīʿī) 3a/03, 3a/04

ṭ. gibi 17a/09

ṭ. ol- 18b/02, 18b/07

ṭ.+y-ile (üns-i ṭabīʿī) 98b/13

ṭ.+ye 95b/01
ṭ.+ye (ʿilm-i ṭabīʿī) 3a/02
ṭ.+yi (ittiḥād-ı ṭabīʿī) 95b/01
[=31]
taʿbīr Ar. İfade, anlatım.
t.+i 16b/12
t. it- 68a/20, 131b/18
[=3]
taʿcīl Ar. Acele ettirme.
t. 24b/02, 61b/18, 76b/10
t.+e 65b/11
t.+i 30a/13
t.+ile 76b/10, 85b/12, 99b/07
t. it- 99b/02
[=9]
tācir Ar. Ticaretle uğraşan kişi.
t. 68a/15
t.+ler 124b/20
t.+ler (fiʿl-i tācir) 28a/20
t.+ler gibi 120b/07
t.+lerüñ 120b/20
[=5]
tācirlik Ticaretle uğraşma işi.
t. 43a/15
[=1]
taʿdīl Ar. Değiştirme.
t. 41a/20, 42b/20
t.+i 31b/08, 41a/06, 41a/20
t.+i (şarṭ-ı taʿdīl) 53a/09
t.+i-y-ile 42b/21
t.-i ḳavī it- 41a/07
t.-i merātib 122a/11
t.-i nefs 41a/18
t.+inden 118a/15
t.+inden şoñra 41a/19
t. it- 53a/02
[=13]
ṭadur- Hissettirmek.
ṭ.-maḳ 88b/09
[=1]
tafḍīl Ar. Birini diğerlerine üstün görme.
t. 48b/10
t. it- 95a/21, 98a/13, 104a/08
[=3]
tafṣīl Ar. Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.
t.+den 90b/10
t.+e 2a/18, 34a/02, 47a/09, 139a/11
t.+i 6b/05, 23b/08, 32a/13, 38a/01, 55b/05
t.+ile 33a/16
t.+ini 84b/14
t. it- 53b/02
[=13]
ṭaġ Dağ.
ṭ.+da 55b/08, 72b/03
ṭ.+dan 28b/09, 126b/13
ṭ.+lar 56a/08
ṭ.+lara 90b/04
ṭ.+larda 28a/02, 56a/04, 94b/09
ṭ.+uñ 28b/07, 28b/08
[=11]
taġdiye Ar. Besleme.
t.+si 102a/03
[=1]
taġẕiye Bk. **taġdiye**
t. 42b/09
[=1]

ṭaġıt- Düzenini bozmak, dağılmasına sebep olmak.

ṭ.-maḳ 124b/12

[=1]

taġyīr Ar. Değiştirme.

t. (ḳābil-i taġyīr) 18b/02, 18b/07, 18b/09

t.+dür (ḳābil-i taġyīr) 18b/02, 18b/04

t.+i 50a/17

t. it- 18b/10

[=7]

taḥaḳḳuḳ Ar. Gerçekleşme.

t.+ı 4b/01

t.+ına 8b/07

[=2]

taḥammül Ar. Zor şeylere katlanma.

t. 14a/11, 22b/20, 67a/05, 139b/19

t.+de 4b/06, 13a/19

t.+den 133b/01

t.+dür 22b/06

t.-i şedāʾid 30b/21

t.-i ẓulm 58a/16

t. idebil- 134a/03

t.+inde 11b/04

t. it- 46a/04, 49b/13, 58a/05, 140a/02

[=16]

taḥassür Ar. Hasret çekip yanıp yakılma.

t.+i 10b/17

[=1]

taḫayyül Ar. Zihinde, hayalde canlandırma.

t. 110b/06

t. (buṭūʾ-i taḫayyül) 26b/11

t. (fesād-ı taḫayyül) 52b/05

t. (ḳuvvet-i taḫayyül-i miṣāl) 42a/19

t. (sürʿat-ı taḫayyül) 26b/10

t.+de 52b/15

t.+dür 70b/21

t.-i kāẕib 59b/06

t.+inde 29b/08

t. it- 29b/09, 107b/20

t.+lerine 106b/12

t.+ün 26b/09

[=13]

taḫayyür Ar. Şaşma, hayrete düşme.

t.+ini 8a/20

t.+üñ 43b/18

[=2]

taḥdīd Ar. Sınırlama, hudut koyma.

t.-i feżāyil 24b/16

[=1]

taḫfīf Ar. Hafifletme.

t.+dür 129a/13

[=1]

ṭāhir Ar. Temiz.

ṭ. it- 22b/01

[=1]

taḥḳīḳ Ar. Soruşturma.

t.+a 2b/16

t.+a (ḥadd-i taḥḳīḳ) 37b/08

t.+ı 35b/20

t.-ı ḥaḳḳ 53b/08

[=4]

taḥḳīḳāsuz Soruşturma olmadan.

t. 30a/18

[=1]

taḥḳīr Ar. Hakaret.

t. 114a/13

t. it- 136b/07

[=2]

ṭaḥn Ar. Öğütme.

ṭ. 65a/19

[=1]

taḥrīf Ar. Bir şeyi bozma, değiştirme.

t. (ḳaṣd-ı taḥrīf-i ḳavānīn) 117a/12

t.+ile (vaṣmet-i taḥrīf) 137b/15

t.+in 117a/16

[=3]

taḥrīk Ar. Harekete getirme.

t. 98b/12, 121a/11

t. (ḳuvvet-i taḥrīk) 21a/08

t.+dur 55a/12

t.+dür 21a/07

t.+i 41b/14, 41b/16, 56a/05

t.-i ālāt 42b/04

t.+ile 61a/14

t. it- 16b/19, 22b/15, 34b/04, 48b/18, 49a/04, 61a/20, 82b/20, 83a/11, 83b/19, 84a/09, 89a/02, 98a/11, 109b/20, 126b/18

t.+ler-ile 61a/15

t. ol- 70b/20

[=26]

taḥrīr Ar. Yazı yazma.

t. ol- 35b/09

[=1]

taḥrīż Ar. Birisini bir şeye teşvik etme.

t.+dur 55a/13

t. it- 40b/14, 109b/20, 142a/21

t. olın- 98b/12

[=5]

taḥṣīl Ar. Toplama.

t. 2a/19, 53b/18, 55a/13, 67b/17, 71a/12, 71b/21, 83b/06

t. (ʿadem-i taḥṣīl ol-) 58b/20

t. (ṭaraf-ı taḥṣīl-i ʿulūm) 6b/17

t.+e 62a/10

t.+i 8a/18, 21b/04, 28b/05, 28b/11, 31b/09, 39b/01, 39b/02, 114b/12, 143a/02

t.+i-y-içün 31b/06

t.+i-y-ile 27a/19

t.-i aġrāż 8b/13

t.-i emvāl 46b/15

t.-i esbāb-ı maʿāş 26a/15

t.-i ġıdā 71b/06

t.-i ġınā 114b/12

t.-i ḫayrāt 99a/10, 106b/18

t.+i içün 114b/08, 114b/09

t.-i kerāmet 114b/12

t.-i leẕẕāt 112b/14

t.-i leẕẕet 114b/12

t.-i mühimmāt 87b/02

t.-i żarūrīyyat 114b/08

t. iderem diyü 131a/10

t.+inde 6b/06, 42a/17, 42b/18, 48b/21, 49a/01, 66b/13, 104b/04

t.+inden 61b/13

t.+inden ṣoñra 104b/05

t.+ine 5a/13, 21a/17, 43b/14, 44b/09, 67b/02, 91b/20

t. iste- 83b/21

t. it- 10a/16, 15b/21, 17b/18, 28b/07, 37a/11, 44a/21, 47b/04, 48b/20, 49a/07, 59a/10, 59b/20, 66b/12, 67b/15, 78a/06, 90b/17, 112a/04, 113a/07, 118a/21, 132a/08, 135a/19, 140b/04, 144a/20

t. itdükden şoñra 112a/01

[=75]

taḥsīn Ar. Güzel bulup övme.

t. it- 29a/01, 29a/01

[=2]

taḫṣīṣ Ar. Bir şeyi bir kimse ya da yer için ayırma.

t. 84b/16

[=1]

taḫt Far. Padişahların üzerine oturdukları koltuk.

t.+ı yed 129b/17

t.+uñ 3b/12

[=2]

taḥt Ar. Alt.

t. 72b/14

t.-ı ecnās-ı feżāyil 26a/20

t.-ı şecāʿat 22b/04

t.-ı taṣarruf 13a/17

t.-ı żabṭ 7a/11

t.+ında 22a/10, 23a/07, 23b/07, 23b/08, 24a/01, 27a/21, 83b/13, 111a/12

t.+ındadur 22a/11, 110b/01

[=15]

taḫyīl Ar. Akla getirme.

t.+den 14b/20

t.+üñ 110a/10

[=2]

taḫyīr Ar. Bir kimseyi iki şeyden birini seçme konusunda serbest bırakma, istediğini seçmesini teklif etme.

t. it- 42a/04

[=1]

taḫẕīr Ar. Sakındırma.

t. it- 81b/17

[=1]

ṭāʾife Ar. Bir grup insan topluluğu, bölük.

ṭ. 8a/10, 9a/07, 10a/13, 13b/10, 17b/04, 17b/09, 18a/19, 18a/20, 31b/07, 37b/03, 68a/21, 95a/08, 104b/17, 105b/17, 108a/17, 114a/21, 114b/10, 114b/21, 121a/04, 121a/06, 121a/16

ṭ.+den 28a/20, 88b/08, 94b/07, 125b/11, 137a/03

ṭ.-i evvelī 109b/14

ṭ.-i uḫrā 13a/05

ṭ.+lerinden 115b/07

ṭ.+lerüñ 4a/10

ṭ.+nüñ 9a/14, 13a/05, 24a/07, 87b/04, 93b/21, 107b/12, 107b/17, 108a/01, 113b/21, 115b/08, 120b/21, 121a/18, 121a/20

ṭ.+si 89a/05

ṭ.+sinüñ 116b/15

ṭ.+y-ile 125b/12, 125b/16

ṭ.+ye 10a/14, 107b/09, 107b/18, 108a/01, 108b/10, 108b/10, 120a/16

ṭ.+yi 108b/08, 121a/11

[=56]

ṭāḳat Ar. Bir şeyi yapabilmek için gereken kuvveṭ.

ṭ. 38a/16, 66b/20, 95a/10

ṭ.+ca (endāze-i ṭāḳat) 105a/01

ṭ.+ca (ḳadr-ı ṭāḳat) 36b/07

ṭ.+ı 139a/17

ṭ.-ı beşeriyye 61b/09

ṭ.+ları 107a/16, 126a/15

[=9]

taḳbīḥ Ar. Beğenmeme, çirkin görme.

t. it- 137b/17

[=1]

taḳdīm Ar. Sunma.

t. 81a/02

t. (tesdīd-i taḳdīm) 4a/15

t. bul- 6b/04, 132b/13

t.+i 92b/04

t.+inde 42a/11

t.+inden 74b/04

t.+inden ṣoñra 64a/15

t. it- 42a/02, 88b/03, 88b/04

[=11]

taḳdīr Ar. Beğendiğini ifade etme, belirtme.

t. 44a/03, 98b/19

t.+ce 17b/20, 39b/04, 64b/20, 114a/16

t.+den 95a/10

t. eyle- 91a/18, 142b/18

t.-i aḥkām 92b/12

t.-i evżāʿ 92b/05

t.-i fikr 11a/17

t.+idür 83b/16

t.+ini 77a/13

t. it- 38b/21, 40b/06, 113b/02

t. ol- 84a/21

t. üzerine 21a/20, 61b/05

[=20]

taḳdīs Ar. Kutsal sayma, mübarek kabul etme.

t.+e 104b/19

[=1]

taḳlīd Ar. Bir şeye benzetmeye çalışma.

t. (ṭarīḳ-ı taḳlīd üzerine) 27b/09

t.+i-y-ile 53a/16

t.+ile 83b/07

[=3]

taḳrīʿ Ar. Azarlama.

t. 81b/14, 105b/18

[=2]

taḳrīb Ar. Yaklaştırma.

t. 129a/12

[=1]

taḳrīr Ar. Anlatış, beyan etme

t. 60a/02

t.+a 62a/10

t.+dan 65b/21, 66a/01

t. eyle- 74a/12, 84b/11, 84b/21, 87a/12, 94a/03, 107a/10, 130a/21, 138b/04, 139a/15

t.+ı 51b/14

t.-ı ʿulūm 27b/14

t.+ından 90a/02

t. it- 26b/05, 27a/18, 30a/21, 64a/14, 64b/02, 74a/07, 81a/19, 82b/08, 83b/03, 83b/05, 89a/14, 90b/09, 92b/01, 94b/03, 94b/04, 99b/10, 106b/16, 117b/04, 129a/08, 131b/15, 133b/02, 139a/10

t. ol- 3a/07, 9b/04, 24b/07, 30a/21, 31b/06, 35b/09, 38b/08, 44a/09, 47b/12, 48b/16, 52a/10, 53a/20, 59b/02, 63b/02, 64b/12, 79a/07, 84b/09, 89a/11, 98b/20, 105b/14, 114b/11, 116b/18, 139a/01

t. olın- 14a/19, 85a/12, 114b/09

[=64]

taḳsīm Ar. Bölüştürme.

t. eyle- 92a/19

t. it- 8a/12, 90b/20, 122a/12

[=4]

taḳṣīr Ar. Kusur etme.

t. 51b/16, 71a/01, 125a/07, 138b/15

t.+de (cānib-i taḳṣīr) 24b/15

t.+den 76a/04

t.+e 46a/20, 76b/18, 77a/04, 138b/15

t. gibi 52b/06

t.+i 123a/09, 133a/05

t.+i üzerine 51a/02

t.+ile 108a/10, 143a/10

t. it- 10a/17, 39a/20, 76a/07, 76b/17, 88b/03, 99a/10, 99a/12, 99a/12, 125a/11, 126a/11, 128b/07, 144a/03

t.+leri-y-ile 139a/20

[=29]

taḳṣīrāt Ar. Kusurlar.

t.+ına 36a/12

t.+uñ 36b/17

[=2]

taḳvā Ar. Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden korunma, sakınma.

t.+dan 66a/08

t.+yı 24b/06

[=2]

taḳvīm Ar. Vakti belli yıl, ay ve günlere ayıran sistem.

t. 15b/21

t.+i 31b/09

t.+i ile 18b/13

t.+ile 143a/04

[=4]

ṭal Bir ağaç kollardan her biri.

ṭ.+lara 84b/08, 84b/08

ṭ.+ları 84b/06

ṭ.+larını 84b/05

[=4]

ṭalāḳat Ar. Düzgün ve rahat söz söyleme.

ṭ.+ıla 45a/10

[=1]

ṭaleb Ar. Dileme, isteme.

ṭ. 11b/03, 11b/14, 95b/20, 130b/18

ṭ. (izdiyād-ı ṭaleb) 96b/16, 96b/16

ṭ. (ziyād-ı ṭaleb it-) 38b/16

ṭ.+de 38a/14

ṭ.+den 66b/06

ṭ.+dür 11b/11, 56a/17

ṭ.+dür (ziyāde-i ṭaleb) 38b/15

ṭ. eyle- 134b/01

ṭ.+i 5b/13, 11a/10, 11b/12

ṭ.-i feżāyil 43a/03

ṭ.-i ġıdā 20b/06, 42a/16

ṭ.-i ḥaḳḳ 106a/09

ṭ.-i ḥaḳḳ it- 106a/09

ṭ.-i ḫayr 96b/19

ṭ.+i içün 12b/08

ṭ.-i ittiḥād 95b/17

ṭ.-i kerāmeṭ 117a/21

ṭ.-i leẕẕāt 65b/19

ṭ.-i leẕẕet 96b/18, 97a/02

ṭ.-i leẕẕet ol- 111b/19

ṭ.-i māl 29a/16

ṭ.-i menfaʿat 97a/07

ṭ.-i meveddet-i ehl-i faẓl 24a/16

ṭ.-i mülāyim 76a/18, 76b/17

ṭ.-i mülāyim içün 76b/15

ṭ.-i nefāyis 58a/20

ṭ.-i nesl 77a/07, 78b/06

ṭ.-i ṭeʿabı üzerine 62b/04

ṭ.+in 13a/12, 75a/21, 114a/13

ṭ.+inde 5b/19, 6b/05, 26a/13, 28a/15, 29a/02, 29a/12, 29b/10, 30a/07, 47b/06, 48a/18, 58b/19, 59a/04, 66b/08, 76a/18, 100b/19, 105a/16, 133b/18

ṭ.+inde (cemīl-i ṭaleb) 22b/11

ṭ.+inden 48b/09, 52a/07, 124a/19

ṭ.+ine 7a/10, 46b/20, 54b/06, 66b/18, 67b/03, 70b/17, 70b/18, 71a/16, 78b/21, 84a/13, 120a/17, 123a/19, 133a/13

ṭ. it- 5b/04, 23b/14, 24b/02, 28b/02, 30a/10, 38b/16, 38b/17, 42a/18, 47b/20, 48a/01, 48a/04, 48a/05, 48a/13, 48b/06, 50a/05, 54b/12, 58b/08, 60b/06, 69b/05, 75b/17, 76a/15, 76a/21, 79a/20, 80a/03, 80a/07, 87b/18, 91a/07, 92a/01, 95a/10, 95b/19, 99a/11, 99b/02, 99b/03, 105a/02, 108b/16, 113b/09, 113b/11, 113b/11, 113b/12, 114b/06, 115a/12, 118a/11, 123a/11, 123b/08, 124a/14, 126a/07, 126b/09, 127b/14, 127b/15, 127b/17, 127b/18, 128a/06, 129a/10, 129a/12, 130b/11, 132a/16, 133b/01, 134b/13, 135a/19, 136a/16, 136b/19, 139b/03, 139b/09, 140a/21, 142a/16, 143a/03

ṭ. itmek gibi 102b/11

ṭ. itmek üzerine 142b/18

ṭ. olın- 62b/15

ṭ. üzerine 118b/13

[=146]

ṭalebe Ar. Öğrenci.

ṭ.+nüñ 45b/07

[=1]

ṭāliʿ Ar. Doğan.

ṭ.+dan 28b/14

ṭ.+ı 29a/05

ṭ.+uñ 8a/15

[=3]

ṭālib Ar. Talep eden.

ṭ. 7b/01

ṭ.+i 12a/05, 15a/07, 46a/14, 59a/20, 75b/16, 77b/07

ṭ.-i dīn 119a/05

ṭ.-i dīn ol- 119a/02

ṭ.-i faẕīlet 43a/18, 43b/09, 68b/02, 71a/06

ṭ.-i faẕīlet ol- 50b/13

ṭ.-i hürmet 115a/16

ṭ.-i ʿilm45b/06

ṭ.-i kerāmet 112b/15, 112b/15

ṭ.-i kitābet 43a/15

ṭ.-i leẕẕet 112b/15, 115a/16

ṭ.-i melik ol- 118a/14

ṭ.-i muḥāl ol- 30a/11

ṭ.-i musāvāt ol- 39a/04

ṭ.-i müctehid 106a/15, 106a/16

ṭ.-i mülk ol- 118b/17, 119a/02

ṭ.-i saʿādet 13a/12

ṭ.-i ticāret 43a/15

ṭ.-i umūr-ı fikriyye 45b/01

ṭ.+idür 119a/03

ṭ.+ine 26a/16

ṭ.+ler 120a/12

ṭ.+lere 77b/08

ṭ.+leri 46a/03

ṭ.+lerinüñ 47b/11

ṭ.+lerüñ 3a/05, 71b/04

ṭ. ol- 41a/09, 42b/17, 63b/08, 78b/20, 113a/18, 114b/07, 131b/16

ṭ.+üñ 95b/17

[=47]

taʿlīm Ar. Öğretme.

t. 4a/16, 17b/11, 44a/11

t. (riyāżāt-ı taʿlīm it-) 38b/02

t.+e 18a/17

t.-i ḥikemi 106a/13

t.+ile 17b/17, 18a/07, 18a/08

t.+inden 17b/01

t.+ine 81b/06

t. it- 81a/13

t. üzerine 142b/17

[=13]

ṭamaʿ Ar. Aç gözlülük.

ṭ. 48a/14, 77a/01, 131b/12, 142b/03, 142b/04

ṭ.+a 127b/11

ṭ.+a düş- 59a/04

ṭ.+dan 75b/03, 82b/12, 142b/04

ṭ.+dan ṣoñra 69a/18

ṭ.+ı 62b/13, 69b/03

ṭ.+ı (cāh-ı ṭamaʿı içün) 28a/17

ṭ.-ı fāsid 61a/08

ṭ.-ı munḳaṭıʿ ol- 50b/05

ṭ.+ın 69a/18, 78a/17

ṭ. it- 67b/01, 67b/02, 67b/12, 69a/08, 69a/11, 69a/18, 128a/01, 128b/14

ṭ. ol- 122b/18

ṭ. üzerine 122b/19

[=28]

tamām Ar. Bütün.

t. 17a/03, 20a/10, 29b/17, 53a/13, 85a/13, 104b/10, 124b/08, 124b/09, 125a/07, 126a/07, 128b/06, 132a/08, 134b/16, 137b/12, 139b/20, 142b/10

t.+a 4b/10, 15b/07

t.+ı 89a/11, 130a/11

t.+ı-y-ıla 63b/06

t.-ı fażīlet 102a/02

t.-ı ictimāʿ 94b/01

t.-ı ʿilm 2a/16

t.-ı istidāret 58b/11

t.-ı ḳuvvet 5b/19

t.-ı māhiyyet 8a/06, 63b/04, 63b/05

t.-ı maḳdūr 6b/06

t.-ı muʿāvenet eyle- 112a/05

t.-ı müşābehet 27b/17

t.-ı paklik 12b/14

t.-ı saʿādet 8a/13

t.-ı şafā 97b/14

t.-ı şevket 91b/07

t.-ı teʿaḳḳul it- 26b/17

t.-ı tecrübe itdükden ṣoñra 87b/12

t.-ı vücūd 42b/17

t.+ıla (żabṭ-ı tamām) 70b/13

t. it- 63b/07, 84b/14, 84b/21, 87a/02

t. ol- 5b/18, 14b/02, 31b/01, 32a/11, 41a/21, 42b/15, 71b/15, 80b/18, 85a/04, 85a/12, 93a/21, 95a/14, 100a/09, 109a/12, 110b/13, 117a/20, 130a/15, 130a/16, 131a/21, 133a/18, 142b/11

t. söyle- 129b/11

[=66]

ṭamar Canlıların vücudunda kan dolaşımını sağlayan kanal.

ṭ.+lar 55b/07

ṭ.+ları 28a/04

[=2]

tāmm Ar. Eksiği olmayan, kusursuz.

t. 7b/01

t. (aded-i tāmm gibi) 7b/09

t. (ʿaḳl-ı tāmm) 9a/13

t. (ʿaşḳ-ı tāmm) 97a/18

t. (ʿaẕīmet-i tāmm) 118a/19

t. (ġayr-ı tāmm) 7b/01

t. (leẕẕet-i tāmm) 14b/19

t. (saʿādet-i tāmm) 9b/02, 10b/13, 106a/16

t. (saʿīd-i tāmm) 9a/20, 9b/02

t. (tevekkül-i tāmm diyü) 94b/11

t. (vusʿat-ı tāmm) 28b/15

t.+a (faẓīlet-i tāmm) 15a/08

t.+a (insān-ı tāmm) 9a/03

t.+dur 7b/01

t.+dur (ġayr-ı tāmm) 7b/02

t.+dur (teʿaḳḳul-ı tāmm) 110a/09

t.+ıla (iḥtiyāṭ-ı tāmm) 53b/15

t.+uñ (ġayr-ı tāmm) 9a/04

t.+uñ (şebāt-ı tāmm) 118a/20

[=22]

ṭaʿn Ar. Kınama.

ṭ. 85a/05

ṭ.+ından 76b/21

ṭ. it- 136b/08

[=3]

tanṣīf Ar İkiye ayırma.

t. 95b/06

[=1]

ṭañ Ayıplama.

ṭ.+ıla 143b/05

[=1]

ṭañla- Ayıplamak.

ṭ.-ya 143b/05

[=1]

ṭapın- Büyük bir şekilde bağlanmak.

ṭ.-maḳ 129b/10

[=1]

ṭar Sıkıntılı.

ṭ. 30a/12

[=1]

ṭaraf Ar. Yön.

ṭ. 123b/13

ṭ.+a 13b/14, 17b/16, 40b/18, 53a/12, 53a/14, 61b/02, 84a/19, 87a/06, 120b/08, 124a/10, 126b/14

ṭ.+da 13b/15, 27a/12, 33a/10, 40b/08, 53b/14

ṭ.+dan 98b/21, 99a/03, 99a/04, 99a/17, 99a/17, 120b/08, 123b/12, 126b/14, 133b/18

ṭ.+dan (nefs-i ṭaraf) 61a/21

ṭ.+ı 27a/13, 38b/14, 38b/18, 38b/19, 45a/07

ṭ.-ı ademi 27a/09

ṭ.-ı āḫır 99a/05, 99a/06

ṭ.-ı ifrāṭ 24b/14, 25b/19, 26a/05, 26a/09, 26a/11, 26a/15, 27a/06, 27a/11, 59b/04

ṭ.-ı naḳīż 5a/08, 5b/21

ṭ.-ı taḥṣīl-i ʿulūm 6b/17

ṭ.-ı tefrīṭ 25b/20, 26a/10, 26a/12, 27a/09, 27a/11

ṭ.+ına 13b/16, 13b/16, 76a/02, 123b/12, 123b/13, 128a/17, 128a/19

ṭ.+ında 4b/12, 27a/08, 27b/17, 27b/17, 34b/16

ṭ.+ındadur 26a/08

ṭ.+ından 33a/09, 33a/11, 41a/14, 46a/21, 66a/07, 76a/03, 79b/20, 82a/18, 109a/21

ṭ.+lar 26a/01

ṭ.+lardan 53b/13

ṭ.+lardur 32a/05

ṭ.+ları 25a/08, 25a/20, 38b/14, 51a/19

ṭ.+larıdur 27a/03, 27a/03, 27a/04

ṭ.+larına 25a/20

ṭ.+larından 41a/14

ṭ.+larını 131b/09, 134b/19

ṭ.+uñ 10a/02, 53b/13, 99a/06

[=91]

ṭarāvet Ar. Tazelik.

ṭ.+i 84b/06

[=1]

ṭard Ar. Uzaklaştırma.

ṭ. (mūcib-i ṭard ol-) 38a/20

[=1]

ṭareyān Ar. Ortaya çıkma.

ṭ.+ı 95b/13

ṭ.-ı sebeb 52a/21

ṭ.+ından 52b/14

[=3]

ṭarḫ Far. Kurma.

ṭ. it- 106a/11

[=1]

ṭārī Ar. Ansızın ortaya çıkan.

ṭ. ol- 6b/13, 12b/12, 13a/21, 15a/21, 58b/17, 60a/18, 68b/19, 69b/07, 133b/08, 135a/15

[=10]

taʿrīf Ar. Bir şeyi ne olduğunu veya ne olmadığını gösterecek şekilde özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtma, tanımlama.

t.-i maʿraż 37a/04

[=1]

ṭarīḳ Ar. yol.

ṭ. 88a/11, 99a/19, 114b/17, 128b/01

ṭ. (lüzūm-ı ṭarīḳ-ı ṣavāb) 25a/21

ṭ.+a 5b/01, 9b/04

ṭ.+dan 23a/12, 25a/10

ṭ.+dan (istiḳāmet-i ṭarīḳ) 36b/11

ṭ.+dan ġayrı 49a/02

ṭ.+ı 2b/06, 2b/06, 3a/06, 12a/03, 12b/01, 13a/12, 31b/11, 53b/10, 77b/21, 79a/19, 87b/12, 107b/13, 109b/03, 113b/16, 123b/03, 123b/08, 123b/18, 126b/01, 132b/01, 140a/08

ṭ.+ı (ifrāṭ-ı ṭarīḳ) 51b/12

ṭ.+ı-y-ıla 28b/03, 30b/11, 35a/17, 35b/05, 42a/04, 54a/13, 54a/14, 56b/20, 65b/19, 67a/04, 76a/10, 83b/10, 90a/03, 90a/07, 90a/07, 90a/07, 90a/11, 113a/10, 113b/15, 113b/17, 116b/14, 124a/13, 135a/17, 135a/17, 137a/11

ṭ.+ı-y-ıla (cebr-i ṭarīḳ) 19a/18

ṭ.+ı-y-ıla (mezellet-i ṭarīḳ) 26a/17

ṭ.-ı ecmel üzerine 52b/18

ṭ.-ı efḍal 35b/14

ṭ.-ı evvel 137a/21

ṭ.-ı fażīlet 25a/09

ṭ.-ı feżāyil 25a/11, 38a/15

ṭ.-ı fikr 52b/21

ṭ.-ı ḫayr 2b/14, 7a/15, 102a/01

ṭ.-ı ḫayrāt 106b/05

ṭ.-ı ḥıżānet 42a/11

ṭ.-ı ḫidmet 90a/04
ṭ.-ı icmāl 6b/04
ṭ.-ı icmāl-i ṭarīḳı üzerine) 27a/13
ṭ.-ı iḫṭiyār 23b/21
ṭ.-ı ḳadīm 19b/01
ṭ.-ı luṭf 126b/18
ṭ.-ı mekr 111a/21
ṭ.-ı muḫṭār 63a/08
ṭ.-ı muvāsāt 24a/08
ṭ.-ı şınāʿat 25b/18
ṭ.-ı sünnet 68b/02
ṭ.-ı şerr 2b/15
ṭ.-ı şuṭṭar 63a/07
ṭ.-ı taḳlīd üzerine 27b/09
ṭ.-ı teʿallüm 53b/21
ṭ.-ı teberruʿ 23a/12
ṭ.-ı tezkiye 2b/08
ṭ.+ı üzere 126b/18
ṭ.+ı üzerine 29b/07, 56a/18, 85a/16, 94b/12, 112a/09, 113a/02
ṭ.-ı vasaṭ 48a/03, 76a/12, 76a/12
ṭ.+ıdur 123b/14, 124a/11
ṭ.+ıla 44b/19, 53a/07, 110a/06, 131a/11, 139b/05
ṭ.+ın 81a/13
ṭ.+ına 43b/17
ṭ.+ında 43a/03, 74a/20, 105a/17, 111b/05, 112a/18, 115a/03
ṭ.+ında (kemāl-i ṭarīḳ) 7b/08
ṭ.+ını 10a/14
ṭ.+i (iḫṭiyār-ı ṭarīḳı üzerine) 35a/11
ṭ.+lardan 28b/15
ṭ.+ları 107a/05
ṭ.+uñ 10a/17, 43a/05
ṭ. üzere 42a/15
ṭ. üzerine 7b/13, 16a/01, 27a/01, 40a/05, 44a/11, 65a/04, 73a/14, 84b/09, 107a/12, 108a/04, 122a/01, 126b/17, 142a/10
[=134]

ṭarīḳa Ar. Yol.
ṭ.-ı siyāseṭ 19a/07
ṭ.+sı 14a/18
ṭ.+sı üzerine 144a/16
ṭ.+sına 134b/15
ṭ. üzerine 52b/12
[=5]

ṭarīḳaṭ Ar. Yol, tarik.
ṭ.+ı 15b/21
[=1]

taʿrīż Ar. Dokundurma.
t. 85a/16, 135a/17, 137a/11, 137b/02
[=4]

tarla Tarım yapılan toprak parçası.
t.+sında 54a/12, 117a/07
[=2]

ṭarla- Bunalmak.
ṭ.-r 88a/08
[=1]

ṭarlıḳ Sıkıntı.
ṭ.+ı (göñül ṭarlığı) 60a/20, 69a/19, 85a/14
ṭ.+ı-y-ıla (ṭarlığı-y-ıla)
[=4]

ṭarz Ar. Biçim.
ṭ.+ları 142b/01
[=1]

tasalluṭ Ar. Musallat olma.
t. 115a/10

t.+a 20b/03

t.-ı aʿdā 16a/17

[=3]

taşannuʿ Ar. Yapmacık, suni.

t.+dan 139a/16

[=1]

taṣarruf Ar. 1. Bir şeyi istediği şekilde kullanma yetkisi.

t. 3a/10, 77b/19, 109a/20

t. (vilāyet-i taṣarruf) 93a/05

t.+a 37b/06, 140a/04

t.+dan 92a/05

t. gibi 114a/09

t.+ı 11a/11, 11b/11, 12a/02, 47b/04, 59a/01, 65b/07, 66b/05, 109b/03, 111a/12

t.-ı beşerī 24b/01

t.-ı cüzʾī 109a/08

t.-ı küllī 109a/09

t.-ı naẓīre 21b/03

t.+ıdur 21b/06

t.+ına 21b/01

t.+ında 46b/19, 46b/20, 78a/19

t.+ında (taḥt-ı taṣarruf) 13a/17

t.+ından 37a/09, 67b/01

t.+ını 78a/20

t. it- 5a/04, 109a/08

t.+lar-ıla 49a/12, 109a/07

t.+ları 21a/10, 21a/16, 22a/04

t.+umdadur (dest-i taṣarruf) 123b/01

t.+uñ 50a/02

2. Bir şeyi, özellikle de parayı idareli kullanma, iktisat.

t. eyle- 10b/19

t.+ıla 11a/16

t. it- 77b/16, 94b/15, 109a/07

[=44]

taṣarrufāt Ar. Tasarruflar.

t.-ı bedeniyye 121b/03

[=1]

taṣavvur Ar. Zihinde kurma, tasarım.

t.+a (maʿnī-i taṣavvur) 26b/03

t.+da 36b/21

t.+dur 100a/14, 107b/11

t.+ı 12b/18

t.+ı-y-ıla 107b/04

t.+ında 25b/13, 46b/09, 95b/17, 112b/21

t.+ından 98b/17

t. it- 7a/04, 25b/16, 30b/01, 34b/16, 39a/11, 66b/02, 88a/14, 115b/20, 115b/21, 117a/02, 117a/05

t. itdügi gibi 65a/13

t.+ları 117a/20

t.+larınuñ 3a/06

[=25]

taṣavvurāt Ar. Tasavvurlar.

t.+ı vehmiyye 107b/19

[=1]

taṣdīḳ Ar. Doğrulama.

t. 129a/10

[=1]

taṣḥīḥ Ar. Yanlış bir şeyi düzeltme.

t. it- 138b/06

[=1]

taṣnīf Ar. Sınıflandırma.

t.+ine 137a/04

t.+inüñ 137a/05

[=2]

taṣrīḥ Ar. Açık açık anlatma, apaçık belirtme.

t. 135a/17, 137a/11

t.+e 137b/02

t.+ine 95b/15

t. it- 85a/16

[=5]

taṣvīr Ar. Bir şeyi ayrıntıları ile anlatma.

t. it- 66b/08

t. ol- 65a/12

[=2]

ṭaş Yeryüzünün katılaşmış tabakalarında bulunan, değişik birleşimdeki çok sert cisim.

ṭ. 6b/08, 28b/06, 75b/16

ṭ.+dan 72a/20, 72b/02, 133a/09

ṭ.+ı 28b/08

ṭ.+ıla 126b/16

ṭ.+ına 131a/11

ṭ.+ından 58b/10

ṭ.+lar 56a/08

ṭ.+uñ 28b/09, 96a/08, 96a/10

ṭ. üzerine 135b/06

[=21]

ṭaşra Dışarı.

ṭ. 42a/17, 63b/08, 78b/16, 86b/04, 87a/05, 96a/08

[=6]

taʿṭīl Ar. İşleyişe ara verme, durdurma.

t.+dur 61a/12

t.+ıdur 26a/08

t.+ın 98b/02

[=3]

ṭatlu 1. Yumuşak, hoşa giden.

ṭ. dillülik 83a/01

2. Tadı ağıza hoş gelen, acı olmayan.

ṭ. diyü 132a/17

[=2]

ṭavāf Ar. Ziyaret etme, etrafını dolaşma.

ṭ. eyle- 134b/20

[=1]

ṭavārıḳ Ar. Gece vakti gelen belalar.

ṭ.+ı 46a/13

[=1]

tavassuṭ Ar. Vasıta olma, ara buluculuk etme.

t. 38b/19

t.+dan (ḥadd-i tavassuṭ) 45a/05

t.+ı 38b/13, 40a/05, 76b/20

t.+ı-y-ıla 42b/16, 42b/17, 119a/01, 120b/07

t.+ı gibi 38b/13

t.+ı ile 20a/12, 35a/12

t.-ı nefs 63b/20, 63b/20

[=14]

ṭavāyif Ar. Taifeler, topluluklar.

ṭ. 116a/05

ṭ.+den 68a/21

ṭ.+e 13a/08

ṭ.-i ḥükemā 7b/18

[=4]

ṭavīl Ar. Uzun.

t. (üns-i ṭavīl) 50a/10

t.+de (zemān-ı ṭavīl) 74a/08

t.+den (zemān-ı ṭavīlden ġayrı) 44b/16

t.+e (ʿömr-i ṭavīl) 65a/16

t. ol- 65a/15

[=5]

ṭayan- Bir şeyden kuvvet almak.

ṭ.-acaḳ 140b/08

[=1]

ṭayfa Bk. **ṭāʾife**

ṭ.+da 54a/16

ṭ.+sın 35a/13

[=2]

ṭāyife Bk. **ṭāʾife**

ṭ. 28b/02, 112a/14, 115b/06

ṭ.+den 44b/10, 60a/02

ṭ.+dür 92b/11

ṭ.+lere 95b/14

ṭ.+nüñ 28a/20

ṭ.+sinüñ 116b/15

ṭ.+ye 92b/09

[=10]

taʿyīn Ar. Belirleme, belli etme.

t. eyle- 7b/06, 98b/03, 98b/14

t. it- 33a/12, 39a/01, 88b/05, 121a/03

t. ol- 100a/11

[=8]

taʿyīr AR. Suçunu yüzüne vurarak utandırma.

t.+ini 52b/21

t. it- 49a/18, 49b/02

[=3]

ṭayş Ar. Aklı gitmek.

ṭ. (ʿadem-i ṭayş) 22b/19

ṭ. göster- 22b/18

[=2]

ṭayyib Ar. Güzel.

ṭ.-i ʿayş üzerine 83a/19

ṭ.-i nefs 76b/01, 126a/13

[=3]

tażarruʿ Ar. Yalvarma.

t. 56a/12

t.+lar 128b/05

[=2]

tāze Far. Yıpranmamış.

t. ḳıl- 45b/17, 128b/09

[=2]

taʿẕīb Ar. Üzme.

t.+ile 53a/16

t.+ine 138a/09

[=2]

taʿẓīm Ar. Saygı duyduğunu belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. 100b/21, 101a/21

t.+de 101b/13

t.+e 141b/07

t.+i 31a/02, 102a/07, 113a/17

t.+i-y-ile 114a/07

t.-i şerʿī 98b/16

t.+in 100b/12

t.+inde 32b/05, 45a/16, 45a/17, 121a/06, 128b/04

t.+inden 35b/17

t.+ini 24b/04

t.+inüñ 112b/16

t. it- 95b/09, 101b/21

[=20]

tażyīʿ Ar. Kaybına sebep olma.

t.-i ʿömr 38b/01

[=1]

teʿab Ar. Yorgunluk.

t. 103b/13

t. çek- 103b/19

t. (ṭaleb-i teʿabı üzerine) 62b/04

t.+dan 66b/16
t.+ı 77b/05, 103b/17, 103b/20
t.+ı gibi 103b/20
t.-ı nefs 46a/14
t.+lar-ıla 49b/05
t.+uñ 105a/17
[=11]

teʿaddī Ar. Birinin hakkına saldırma.
t.+den 92a/05
t.+leri 34b/15
t.+sin 123a/08
[=3]

teʿaḳḳul Ar. Akıl erdirme, anlama.
t. 26b/16, 100b/12
t. (ḥüsn-i teʿaḳḳul) 22a/19, 26b/07, 26b/15
t. (tamām-ı teʿaḳḳul it-) 26b/17
t.+dur (ḥüsn-i teʿaḳḳul) 22a/13
t. eyle- 144a/01
t.+ı 110b/07
t.-ı musāvāt 31b/17
t.-ı tāmm 110a/09
t.+ıla (ḳuvvet-i teʿaḳḳul) 109b/11
t. it- 19b/01
[=13]

teʿāḳub Ar. Birbiri ardınca takip etme.
t.+dan 15a/04
t.+ı 91a/04
t.+ı ile 36a/08
[=3]

teʿālā Ar. Allah, Tanrı, Hak kelimelerinden sonra kullanılan "şanı yüce olsun" anlamında kelime.
t. (allāh ü teʿālā) 4a/17, 12a/17, 20a/16, 34a/21, 43a/09, 86a/03, 86a/06, 104b/18, 105a/05, 132b/20, 144a/19
t. (bārī teʿālā) 2b/09, 16b/03, 17a/11, 30a/03, 37a/15, 46b/19, 104b/11
t. (ḥaḳḳ sübḥāne ve teʿālā) 2b/11, 6a/05, 33b/14, 40b/06, 43a/12, 45b/09, 47a/05, 68a/01, 69b/04, 85b/10, 105a/15, 106a/03, 107a/06, 121b/10, 125a/08, 128b/01, 132b/19
t. (ḥaḳḳ teʿālā) 101a/17
t. (in-şaa'llah.ü teʿālā) 52a/17
t. (in-şaa'llah ü teʿālā) 7a/13, 19b/03, 27a/16, 38b/09, 43b/09, 73a/03, 142b/10
t.+dan ((ḥaḳḳ sübḥāne ve teʿālā) 117b/05
t.+dan (bārī teʿālā) 9a/02, 142b/20
t.+dan ġayrı 3b/09
t.+dur (allāh ü teʿālā) 105a/10
t.+dur (bārī teʿālā) 46b/14
t.+nuñ (allāh tebāreke ve teʿālā) 87b/11
t.+nuñ (allāh ü teʿālā) 6a/19, 10b/21, 30a/06, 37b/08, 41b/01, 68b/07, 76a/15, 83b/16, 87b/05, 104a/14, 104b/17, 105b/07, 106a/02, 108a/11, 125a/09
t.+nuñ (bārī teʿālā) 8b/21, 9a/01, 12a/08, 12b/01, 25a/12, 35b/11, 35b/20, 37b/06, 37b/16, 65b/12, 69a/14
t.+nuñ (ḥaḳḳ sübḥāne ve teʿālā) 12a/11, 24a/19, 36a/02, 41a/16, 65a/09, 143a/03, 143b/19
t.+y-ıla (bārī teʿālā) 67a/12

t.+ya (allāh ü teʿālā) 37b/21, 38b/09, 38b/12
t.+ya (bārī teʿālā) 37b/13, 69a/15
t.+yı (ḥaḳḳ sübḥāne ve teʿālā) 131b/20
[=91]
teʿālī Ar. Ali olma, yücelme.
t. 142b/10
[=1]
teʿalluḳ Ar. Bağ, ilgi.
t.+ı 21b/01, 21b/03, 39a/09, 39a/15, 54a/09, 70a/06, 92a/21, 94a/15, 94a/18, 109a/10
t.-ı irādet 70a/19
t.+ın 9b/14
t.+ına 42b/14
t.+ından 39a/15
[=14]
teʿalluḳāt Ar. Yakınlar.
t.+ınuñ 29b/05
[=1]
teʿallüm Ar. Belleme.
t. 22a/18, 26b/14, 55a/19
t. (suhūlet-i teʿallüm) 26b/07
t.+de (ṣaded-i teʿallüm) 45b/01
t.+den 53b/20
t.+dür (suhūlet-i teʿallüm) 22a/12
t.+e 43b/16, 53b/19, 83a/06, 89a/01
t.+e (ṭarīḳ-ı teʿallüm) 53b/21
t. gibi 7b/04
t.+i 142a/17
t.+ile 105b/20
t. üzerine 142b/17
[=16]
teʿallümsüz Anlamadan, bellemeden.
t. (sābıḳa-ı teʿallümsüz) 42a/18
[=1]
teʿānüd Ar. İnatlaşma.
t. ol- 108b/03
[=1]
teʿaṣṣub Ar. Aşırı taraftarlık edip tutma.
t. 108b/16, 125a/15
t.+dan 82b/12
t.+ı 106a/11
t. it- 116b/17
t. ol- 108b/02
[=6]
teʿaṭṭul Ar. Boş.
t. 45a/20
[=1]
teʿāvün Ar. Karşılıklı birbirine yardım etme.
t. 33a/16, 78a/21
t.+ile 93a/08
[=3]
teʿazzür Ar. Özür belirtme.
t.+de 55b/18
t.+e 26b/15, 43a/07
t.+ile (ṣuffe-i teʿazzür) 68a/12
t.+ine 17b/03
[=5]
tebāğuż Ar. Gizli düşmanlık duyma.
t.+uñ 57b/03
[=1]
tebaʿıyyet Ar. Uyma.
t.+ile 35b/08, 65a/21, 65b/20, 104a/04
[=4]
tebaḳḳıye Ar. Baki kılınan şey.
t.-i nevʿ 49a/09

[=1]

tebāreke Ar. Ulu,mübarek.

t. (allāh tebāreke ve teʿālā) 87b/10

[=1]

tebāyün Ar. İki şey arasındaki zıtlık, karşıtlık.

t. 136a/16

t.+de 87b/09

t.+den 136a/17

t.+e 136a/15

t.+i-y-ile 107a/05

t.+in 91a/16

t.+üñ 57b/03

[=7]

tebcīl Ar. Ululama, saygı gösterip ikram etme.

t.+e (eṣnāf-ı tebcīl) 141b/07

t.+inde 121a/07

[=2]

tebdīl Ar. Değiştirme

t. 18b/10

[=1]

tebeddül Ar. Değişme.

t. 15b/03, 18b/12

[=2]

teberruʿ Ar. Bağışlama.

t.+dan (ṭarīḳ-ı teberruʿ) 23a/12

[=1]

tebevvül Ar. İşeme.

t. it- 65a/02

[=1]

tebʿīd Ar. Uzaklaştırma.

t.+dur 129a/12

[=1]

tebḳıye Ar. Bir kimseyi veya şeyi sürdürmek, devam ettirmek.

t.-i şaḫṣ 71a/09, 71b/10

[=2]

teblīġ Ar. Eriştirme, ulaştırma, nakletme.

t. eyle- 43a/10

[=1]

tecāvüz Ar. Saldırma.

t. 23a/21, 49a/10

t.+den 25b/20, 25b/20, 51b/11

t. eyle- 11a/14, 136a/20

t. gibi 51b/15

t. göster- 20b/13

t.+i 24a/09, 49b/08, 144a/03

t.+inden 13b/16

t. it- 24b/14, 48a/14, 50b/08, 57b/17, 60a/02, 60b/06, 61b/02, 66a/20, 88a/05, 110b/19, 121a/09, 125b/14

t. itmeg-ile 26b/13

t. ol- 51b/12

[=27]

tecāẕüb Ar. Sempati.

t.+i 22a/07

t.+inden 102b/10

[=2]

tecdīd Ar. Yenileme, yenilenme.

t.-i inḳıyād 128b/08

t. it- 98b/07

[=2]

tecebbür Ar. Kibirlenme.

t. üzerine 120a/03

[=1]

tecellī Ar. Zuhur etme, görünme.

t.+dür 1b/13

[=1]

tecemmül Ar. Süslenme.

t. 47a/17, 113a/11

t.+den 84a/20

t.+ile 57a/17, 113a/11

t.+in 128a/06

t.+leri 69b/15

[=7]

tecennüb Ar. Sakınma.

t. 44b/10

t. göster- 50a/13

t. it- 52b/16, 61a/19

[=4]

tecessüminsüz Görünmesiz.

t. 45b/21

[=1]

teʾcīl Ar. Sonraya erteleme.

t.-i belā 61b/10

[=1]

tecrübe Ar. Deneme.

t. 30b/11, 47a/21, 131a/11

t. (tamām-ı tecrübe itdükden ṣoñra) 87b/12

t.+den 28a/01

t. it- 132b/07, 138a/10

t.+ler 124b/11

t.+ler-ile 81b/05, 118a/18

t.+leri 133b/02

t.+lerine 66b/09

[=12]

tecvīf Ar. Oyuk.

t.+lerini 58b/13

[=1]

tecvīz Ar. Yapılmasına izin verme, uygun görme.

t. it- 49b/08, 78b/13

[=2]

tedāḫul Ar. Birbirinin içine girme.

t.-ı aḳsām 21a/21

[=1]

tedārik Ar. Edinme, sağlama, hazır bulundurma.

t. 32b/13, 124b/05

t.+i 31a/09, 43a/07, 78a/09

t. it- 100a/17

[=6]

tedbīr Ar. Bir şeye engel olmak için yapılan hazırlık.

t. 3a/10, 13a/09, 33b/08, 42a/05, 50a/02, 80a/13, 83b/14, 84b/12, 92a/04, 92a/09, 114a/09, 123b/05, 123b/09, 140a/04, 141a/05

t. (ʿilm-i tedbīr-i menāzil) 72b/10

t. (mübāşir-i tedbīr) 92b/21

t.+de 13a/09

t.+den 76a/11

t.+den (ḥüsn-i tedbīr) 112b/13

t.+e 72b/08, 74b/07, 74b/07, 83b/15, 92a/07, 141a/06

t.+e (ṣavāb-ı tedbīr) 11a/16

t.+ı ṣınāʿīsuz 71a/10

t.+i 13a/04, 13a/07, 79a/11, 80a/02, 111a/12, 111b/14, 114a/03, 123a/18, 123b/06, 123b/11, 125a/10

t.+i-y-ile 12a/15, 12a/15, 56b/10, 106a/03, 109b/10, 137a/17

t.-i ʿālem 93a/03

t.-i cemāʿat 92a/13
t.+i gibi 34a/11
t.-i ʿilāc 54a/02
t.-i insānī 24b/01
t.-i maʿīşet-i ecl-içün 24a/07
t.-i medīne 110a/14, 110a/21
t.-i medīne gibi 92b/03
t.-i menāzil 71a/08
t.-i menzil 72a/09, 73a/05, 77a/09, 77b/18
t.-i menzil-i şınāʿat 72b/04
t.-i metīn 118a/16
t.-i mülk 92b/02
t.-i şavāb 60b/11
t.-i şavāb gibi 75a/04
t.-i şınāʿī 71a/10, 72a/06
t.-i ṭabīʿat 42b/15
t.+idür 92a/15, 92a/17, 92a/17
t.+ile 42a/09, 124b/09
t.+ile (şavāb-ı tedbīr) 91b/06
t.+in 12a/19, 61b/15
t.+inde 28b/10, 36b/08, 50a/09, 55a/11, 73a/17, 74b/03, 126a/07
t.+inden 58b/18, 61b/13, 76a/13, 78b/14, 123a/12
t.+ine 19b/11, 47a/19, 49a/04
t.+ini 123b/07, 126b/11
t.+inüñ 123a/20
t. it- 72a/15, 73b/05, 124b/06, 130a/06
t.+ler 111b/04
t.+ler-ile 49a/12, 124b/12
t.+lerden 80a/14
t.+leri 123b/02, 129a/05
t.+lerine 123b/16, 123b/17
t.+lerini 140a/11
t.+lerüñ 124b/15, 124b/17, 139b/17, 140b/03, 141a/05
t.+üñ 42b/16, 127a/01
[=113]

tedbīrsüz Herhangi bir önlemi olmayan.
t. 71a/12
[=1]

tedebbür Ar. Düşünme.
t.+e 16b/13, 37b/06
t. it- 71a/04
[=3]

tedebbürsüz Düşünmeden.
t. 17a/04
[=1]

teʾdīb Ar. Edeplendirme.
t. 4a/15, 17b/11, 53a/16, 124b/13, 124b/14, 124b/14
t. (ķāʿide-i teʾdīb) 19a/07
t. (vāsıṭa-ı teʾdīb) 18b/06
t.+e 80b/19
t.+i-y-ile 18b/13
t.+i şeri 106a/12
t.+ile 17b/12, 18a/07, 18a/08, 18a/17, 143a/04
t.+ile (adem-i teʾdīb) 17b/06
t.+ile (envāʿ-ı teʾdīb) 121a/19
t.+in 82a/01
t.+inde 19a/16
t.+ine 15b/19
t. it- 49a/21, 81a/14
t.+ler 88b/07
t.+üñ 18a/18
t.+üñ (envāʿ-ı teʾdīb) 17a/21

[=26]

teʾdībāt Ar. Edeplendirmeler.

t. gibi 32b/10

t.+ıla (eṣnāf-ı teʾdībāt) 19a/14

[=2]

tedrīc Ar. Derece derece yol katetme.

t. 42a/03

t.+e 43a/05

t.+i 42a/15, 107a/18

t.+ile 9b/01, 17b/08, 49b/10

t. üzerine 83b/05

[=8]

tedsiye Ar. Baştan çıkarma.

t. 2b/06, 2b/08

[=2]

teʾeddüb Ar. Edepli.

t.+e 18a/21

[=1]

teʾehhül Ar. Evlenme.

t.+den 78b/06

t.+e 77a/06

[=2]

teʾellüf Ar. Alışma.

t. 106a/21, 138b/04

t.+de 109a/03, 119a/19

t.+den 97b/04, 138b/19

t.+e 95a/19, 95a/19

t.+i 98a/08, 102b/13, 119b/04

t. ol- 119b/07

[=12]

teʾellüm Ar. Üzülme.

t. göster- 141b/11

t.+i 23a/05, 35a/09, 63b/16

t.+idür 56b/01

[=5]

teʾemmül Ar. İyice düşünme.

t. 18b/15, 56a/02

t.+e 100b/12

t. it- 15a/15, 42a/14, 48a/18, 54a/03, 68a/12, 68b/14, 70b/14, 124a/09, 126b/08, 132b/15, 134a/02, 141b/04, 143a/09

t. ol- 60a/15, 95a/07, 115b/10

[=19]

teʾemmülsüz İyice düşünülmeden.

t. 31a/19

[=1]

teʾennī Ar. İlerisini düşünerek, düşünceli şekilde hareket etme.

t.+y-ile 85b/12, 110b/13, 141b/12

[=3]

teʾessüf Ar. Üzülme, esef etme.

t. 58b/17

t.+den ġayrı 43a/08

t.+ile 69a/13

t. it- 76b/02

[=4]

teʾesṣür Ar. Üzülme, keder.

t.+i 13a/20, 52b/04, 52b/08

[=3]

tefaḥḥuṣ Ar. İyice araştırma.

t.+dan ṣoñra 66b/03

t. eyle- 18b/15, 136b/08

t.-ı ṣūret 53b/14

t.+ına 123b/15, 123b/15

t. it- 50b/16, 50b/19, 123b/21, 132b/03, 132b/08, 133b/20, 134a/02, 140a/09

t. ol- 60a/15, 115b/10

[=16]

tefāvüt Ar. Farklılık.

t. 11b/04, 20a/03, 83b/16, 110b/11, 127a/18

t. ol- 19b/21

t.+üñ 83b/13

[=7]

tefāżul Ar. Nicelik bakımından fark.

t. üzerine 112a/08, 112a/12

[=2]

tefażżul Ar. Üstünlük.

t. 40a/01, 40a/04, 40a/09, 40a/13, 40a/17, 40b/15, 126a/01

t.+a 40b/14

t.+ı 116a/20

t.-ı ʿāmm 40b/15

t.-ı küllī 40b/12, 40b/12

t.-ı maḥmūd 39b/21

t.-ı meẕmūm ol- 40a/03, 40a/04

t. it- 40b/18, 125b/21

t. ol- 40b/01

[=18]

tefehhüm Ar. Anlama.

t.+den (teʾẖīr-i tefehhüm) 26b/11

[=1]

tefekkür Ar. Düşünme.

t. 49a/09

t.+den 74a/04

t.+e 16b/13, 37b/06

t. gibi 37b/17

t. it- 45b/18, 61b/17, 71a/02

[=8]

tefellüt Ar. Kurtulma.

t. 86a/16

[=1]

tefelsüf Ar. Filozoflaşma.

t.+ile 106a/11

[=1]

teferruḳ Ar. Ayrılma.

t. 47b/09

[=1]

tefevvuḳ Ar. Üstün olma.

t. 21a/04, 108b/16, 115a/17, 133a/13

t.+ına 29b/14

t. iste- 130a/03

t. ol- 115b/03

[=7]

tefhīm Ar. Bildirme, anlatma.

t. it- 83a/21

[=1]

tefrīʿ Ar. Uzama.

t. eyle- 137a/02

[=1]

tefrīḳ Ar. Ayırma, ayrılma.

t. it- 123b/19

[=1]

tefrīṭ Ar. Aşırı aşağıda olma durumu.

t. 13b/16, 26a/08, 27a/08, 51b/13, 51b/16, 52a/02, 52a/07

t. (ṭaraf-ı tefrīṭ) 27a/09, 27a/11

t.+de 51b/02

t.+de (cānib-i tefrīṭ) 26b/01, 26b/08

t.+de (ṭaraf-ı tefrīṭ) 25b/20

t.+dedür (ṭaraf-ı tefrīṭ) 26a/10, 26a/12

t.+den 55b/04, 95a/01

t.+dendür (cins-i tefrīṭ) 53b/07

t.+dendür (ḥayyiz-i tefrīṭ) 65b/16

t.+ile (cānib-i tefrīṭ) 45a/08

t. ol- 27a/05

[=21]

tefrīṭsüz Aşırı aşağıda olmama durumu.

t. 21a/11

[=1]

tefsīr Ar. Yorumlama, açıklama.

t.+den 117a/12

[=1]

teftīş Ar. Bir şeyin aslını öğrenmek için her yönden yapılan araştırma.

t.+de 50a/15

t.+den ṣoñra 66b/03

t. eyle- 47a/06

t.+in 143a/20

t.+inüñ 140a/10

t. it- 83b/10, 140a/10

[=7]

tefvīż Ar. Bir iş ya da şeyi bir kimsenin üstüne bırakma, ihale.

t. it- 63a/21, 88b/05

t. ḳıl- 78a/20

[=3]

teġāful Ar. Anlamazlıktan gelme.

t. 67a/11

t.+ıla 46a/01

[=2]

teġallub Ar. Galip gelme, zorla hüküm sürme.

t. 113b/05, 113b/11, 115a/06, 117b/14, 119a/11

t. (medīne-i teġallub) 113b/03, 113b/04, 114b/05

t.+dur 118a/04

t.+ı 114b/08

t.-ı medīne 114b/10

t.+ıla 74b/17

t.+ile 21a/04

t.+ları 123a/11

[=14]

teġallubī Ar. Galip gelme ile ilgili.

t. (ictimāʿ-ı teġallubī) 111a/17

t. (melik-i teġallubī) 119a/09

t. (riyāset-i teġallubī) 101a/05

t.+dur (melik-i teġallubī) 119a/08

t.+ya (melik-i teġallubī) 117a/14

[=5]

teġayyür Ar. Değişme.

t. 18b/12, 46b/19, 52b/07, 58b/04, 97b/02, 97b/03, 143a/12

t.+den 97a/11

t.+den (şāʾibe-i teġayyür) 8a/17

t.+i 45b/16, 99a/06

t.+idür 56a/21

t.+ile (sürʿat-ı teġayyür) 99a/05

t.+inde 135a/15

t.+ine 124a/03

t.+ini 52a/21, 52b/02, 52b/05, 99a/07

t.+ler 13b/18, 41b/15

t.+ler-ile 52b/02

t.+üñ 55b/11, 96b/03

[=24]

teḥaffuẓ Ar. Korunma.

t. 22a/21, 26b/07, 26b/17

t.+dur 22a/13

[=4]

teḥakküm Ar. Baskıyla hükmetme.

t.+den 82b/12

[=1]

teḥallī Ar. Güzel ahlak ve güzel vasıflarla bezenme.

t. bul- 54a/19, 136b/11

t.+dür 1b/13

[=3]

teḥālüf Ar. Uymama, birbirine zıt olma.

t. 108b/19

t.+i 92b/05

t.+in 91a/16

[=3]

teḥarruc Ar. Kaçınma.

t. 27a/04, 27a/04

[=2]

teḫāṣum Ar. Düşmanlık etme.

t.+uñ 57b/03

[=1]

teḥāsüd Ar. Çekememe durumu.

t.+inden 46b/04

[=1]

teḫāşī Ar. Korkma, çekinme.

t. göster- 49b/20

t. it- 132a/15

t.+yi 87b/15

[=3]

tehāvün Ar. Önemsememe.

t. göster- 23a/04

[=1]

tehāvünsüz Önemsenmeden.

t. 6b/12

[=1]

teḥavvul Ar. Değişiklik.

t.+ı 74a/19

[=1]

tehdīd Ar. Korkutma, gözdağı verme.

t. it- 51a/04, 60a/09

[=2]

tehevvür Ar. Hiddetlenme, öfkelenme.

t. 26a/04, 26a/09

t.+i 27a/07

[=3]

teʾḫīr Ar. Erteleme.

t. 24b/02

t.+e 65b/11

t. eyle- 129b/11

t.-i tefehhüm 26b/11

t.+ile 141a/15

t.+ine 26b/12

t. it- 57b/15, 99b/04, 99b/07, 143b/04

[=10]

tehlike Ar. Bir kimse veya şeyi tehdit eden durum.

t.+dür 124b/04

t.+lerde 61a/17

t.+lere 29b/11

t.+sine 13b/09

[=4]

tehlikelü Tehlike oluşturabilecek durumda olan.

t. 124b/21

[=1]

tehyiʾe Ar. Hazırlama, hazırlanma.

t. it- 46b/06

[=1]

tehẕīb Ar. Islah etme, düzeltme.

t. (ʿilm-i tehẕīb-i aḫlāḳ) 44a/10

t. (şınāʿat-ı tehẕīb-i aḫlāḳ) 19b/17, 43b/03

t.+de 42a/15

t.+i-y-ile 18b/13
t.-i aḫlāḳ 42a/12, 52b/09, 82b/21, 142a/18
t.-i ʿaḳlī 107a/03
t.-i bāṭın 1b/12
t.-i ḳuvvet-i ʿameliyye 21a/13
t.-i ḳuvvet-i ġażabiyye 21a/14
t.-i ḳuvvet-i naẓariyye 21a/12
t.-i ḳuvvet-i şeheviyye 21a/14
t.-i ẓāhir 1b/11
t.+inde 42b/18, 72b/19
t.+inden 43b/15, 44a/01, 118a/15
t.+inden (şūret-i tehẕīb) 37a/01
t.+ine 80b/19
t. it- 58b/13, 66a/10
t.+üñ 18a/18
[=26]
teḳabül Ar. Karşılama.
t.+e 63b/10
t.+i ʿadem-i meleke 55a/03
t.+i teżādd 55a/08
[=3]
teḳaddes Ar. Yücelik sahibi Allah anlamında.
t. 142b/10
[=1]
teḳaddum Ar. Öne, ileriye geçme.
t. 129b/15, 140b/04
t. iste- 130a/03, 130a/05
[=4]
tekāfī Ar. Denklik.
t. 33a/02, 33a/09, 33a/19, 91a/12, 109b/19
t. ol- 40b/04
[=6]
teḳallüb Ar. Dönme.
t.+e 34b/12
[=1]
teḳarrub Ar. Yaklaşma.
t. 76b/07, 138a/07, 139b/09
t. göster- 105a/01
t.+ı 37b/01
t.+ı iḥsān 37b/03
t.+ı tezkiye 37b/04
[=7]
teḳarrur Ar. Karar verilme, kararlaştırılma.
t. bul- 47b/03, 54a/01, 94b/13
[=3]
tekāsül Ar. Tembellik.
t. 46a/01, 48b/09
t. it- 39a/19
[=3]
teḳāʿud Ar. Emekliye ayrılma, emekli olma.
t. 36a/21, 36b/20, 48b/09
t. it- 133b/16
[=4]
tekebbür Ar. Kibirlenme.
t. 27a/03, 58a/01, 135b/10
t.+dür 56a/16
t. göster- 141b/15
t.+i 133a/17
t. it- 125b/19, 143b/18
t. ol- 114a/11
t. üzerine 120a/03
[=10]
tekellüf Ar. Güçlüğü olan bir işe katlanma.

t.+e 73b/13
t.+ile 13b/11, 17a/02, 134b/11, 139b/05
t.+insüz 45b/21
[=6]
tekellüfsüz Meşakkatsiz.
t. 16b/21, 49b/17
[=2]
tekellüm Ar. Söyleme.
t. (ādāb-ı tekellüm) 84b/18
t. it- 54a/06, 85a/13
[=3]
tekerrür Ar. Tekrarlanma.
t.+inden 29b/08
[=1]
tekeṣṣür Ar. Çoğalma.
t.+den 106b/05
[=1]
teʾkīd Ar. Sağlamlaştırma.
t.-i meveddet 138a/20
[=1]
teklīf Ar. Öneri sunma.
t. 53a/16, 72a/17
t. eyle- 98b/09
t.+idür 58a/16
t. it- 49b/05, 84a/05
[=6]
tekmīl Ar. Tamamlama.
t. 43b/03
t.+i 19b/19, 27a/19
t.+i- 23a/14
t.+i-y-ile 41a/06
t.-i ġayr 9a/17
t.-i ḫalāyıḳ üzerine 38a/10
t.-i ḳavī-i nāḳışa 27a/18
t.-i şerāyiṭ 110a/10
t. içün 109b/07
t.+ine 43b/15
t. it- 109a/21, 142a/19
[=13]
tekrār Ar. Aynı olay, iş veya eylemin yeniden ya da daha çok kez meydana gelişi.
t. 85a/13, 143b/01
t. eyle- 98a/06
t.+ı 18a/18
t.-ı mülāḥaẓa 45b/11
t.+ında 52b/18
t. it- 81a/21
[=7]
tekrīm Ar. Kıymetli olma, yüceltme.
t.+de 100b/21
t.+ini 24b/05
t.+inüñ 112b/16
[=3]
tekṣīr Ar. Çoğaltma.
t.+üñ 95b/06
[=1]
tekvīn Ar. Yaratma, var etme.
t. it- 1b/04
[=1]
telaffuẓ Ar. Bir harfi, kelimeyi ses özelliklerini, hecelerin uzunluk ve kısalığını, kalınlık ve inceliğini, vurgu özelliklerini belirterek söyleme, söyleyiş.
t. it- 136a/21
[=1]
telāfī Ar. Kaybedilen bir şeyin yerine getirilmesi.
t.+si 43a/07

[=1]

telaḳḳī Ar. Kendine göre bir görüş sahibi olma, anlayış.

t. 18b/19

t. eyle- 78a/13

t. göster- 24a/21

t. it- 2a/08, 14a/06, 49b/18, 50a/20, 141a/20

[=8]

telāş Far. Acelecilik gibi bir sebepten doğan kargaşa.

t.+ı 47b/09

[=1]

telef Ar. Ziyan olma.

t.+i 46a/06, 66b/19

t.-i maʿraż74a/09

t. it- 66a/04

[=4]

telehhüf Ar. Kaybedilen bir şey için yanıp yakınma, esef etme.

t.+den 43a/08

t. it- 76b/02

[=2]

televvünsüz Ar. Kararsızlık göstermeden.

t. 6b/12

[=1]

telfīḳ Ar. Bir yere getirip birleştirme.

t.+dan 98b/17

[=1]

telḫīṣ Ar. Uzun bir şeyi özetleme.

t. it- 58b/13

[=1]

teʾlīf Ar. Uzlaşmayı, uyuşmayı sağlama.

t.+de 73a/15

t.+den 94b/04, 97b/03

t.+den (vücūh-ı teʾlīf) 72a/05

t.+e 72b/08, 95a/17

t.+i 72a/06

t.+i gibi 96a/04

t.-i maḫṣūṣ 72a/21, 72b/02

t.-i ṣābit 97a/20

t.+inden 73b/08

t.+ini 94b/03

t. it- 50a/07

[=14]

teʾlīfī Ar. Telif ile ilgili.

t. (nisbet-i teʾlīfī gibi) 32b/04

[=1]

temālük Ar. Nefsini zaptetme.

t. (ʿinān-ı temālük) 59a/01

[=1]

temāṣīl Ar. Timsaller.

t.+ile 58b/12

[=1]

temcīd Ar. Yüceltme.

t. (ḥamd-ı temcīd it-) 16b/06

t.+e 16b/07

t.+i gibi 37b/16

t.+ine 37b/02

t.+ini 24b/04

[=5]

temeddün Ar. Medenileşme.

t. 1b/08, 91b/12, 91b/12

t.+den 138b/19

t.+e 44a/08, 89a/13, 121b/04

t.+e (iḥtiyāc-ı temeddün) 138b/02

t.+ini 106b/07

t.+üñ 92b/17

t.+üñ (aḥkām-ı temeddün) 117b/04

[=11]

temekkün Ar. Yerleşme.

t. bul- 61a/10

[=1]

temennī Ar. İstek, arzu, talep.

t.+dür 70b/08

t. eyle- 47b/06

t. it- 70b/08

t.+si 65a/06

[=4]

temessük Ar. Sımsıkı tutunma.

t. 25a/14, 38b/21, 124b/18

t.+de 53a/13

t. eyle- 50b/09, 108a/20, 117b/18

t. it- 34a/19, 53a/13, 108a/03, 116b/20, 117b/16

[=12]

temettüʿ Ar. Kazanç, kazanma.

t. 10a/08, 28a/15, 47a/17, 130a/21

t.+de 48b/08

t.+de (bāb-ı temettüʿ) 66a/16

t.+den (esbāb-ı temettüʿ) 82b/05

t.+e 29b/11, 70b/02, 123a/14

t.-ı ḥaḳīḳī 130a/21

t.+i 70a/02

t.+i (kemāl-i temettüʿ) 70b/04

t.+inden 66b/11, 66b/15

t. it- 19a/21, 58b/16, 69a/10, 100b/11, 104a/15, 131a/15

[=21]

temettüʿāt Ar. Kazançlar.

t.-ı ḥayvāniyye 63a/12

[=1]

temevvül Ar. Zenginleşme, mal edinme.

t.+de (bāb-ı temevvül) 77a/04

[=1]

temhīd Ar. Düzeltme, ıslah etme.

t.+i 60b/21, 71a/13

t.+inden ṣoñra 42a/12, 74b/04, 90a/02

t. it- 36a/17

t. itdükden ṣoñra 137b/04

[=7]

temkīn Ar. İhtiyatlı olma.

t. vir- 116b/03

[=1]

temlīk Ar. Bir hakkı diğer bir kimseye geçirme, devretme.

t. it- 69a/12

[=1]

temṣīl Ar. Benzetme.

t. içün 26b/04

t.+inde 10b/01, 28b/06

[=3]

temşiyet Ar. Yürütme.

t. bul- 27a/19, 45a/02, 49a/11

[=2]

temvīh Ar. Sulandırma.

t.+den 14b/19

[=1]

temyīz Ar. Ayırma, seçme.

t. 34b/21, 95a/08, 116a/07

t. (ḳuvvet-i temyīz) 51b/08, 107a/11

t. (ḳuvvet-i temyīz-i asar) 81a/02

t. (noḳṣān-ı temyīz) 52b/05

t.+de (ḳuvvet-i temyīz) 51b/13, 51b/16, 91b/03

t.+den 102a/20

t.+den (aṣḥāb-ı temyīz) 18b/18

t.+den (cemāʿat-ı temyīz) 91b/07

t.+dür 42b/13

t.+e 53a/06

t.+e (ehl-i temyīz) 19a/11, 91b/08

t.+i 54a/10, 70b/15

t.+i (ḳuvvet-i temyīz) 66a/10, 107a/06

t.+ile 81a/12, 110a/17

t.+ile (ḳıllet-i temyīz) 124a/05

t.+iledür 54a/03

t.+inüñ 79a/11

t. it- 5a/03, 27b/05, 27b/06, 31a/06, 33b/17, 142b/03

t.+üñ (ḳuvvet-i temyīz) 17a/21, 51b/18

[=34]

temyīzsüz Seçme olmadan, ayırmadan.

t. 92b/03, 132a/16

[=2]

ten Far. Cilt, insan vücudunun dışı.

t.+de 110a/12, 110a/13, 110a/20

t.+ini 141a/17

[=4]

tenaḳḳur Ar. İnceleme.

t.+ları 96a/07

[=1]

tenāsi Ar. Unutmuş gibi görünme.

t. 8b/12

[=1]

tenāsüb Ar. Birbirine yakışma, uygun olma.

t.+den (ḥadd-i tenāsüb) 32a/16

t.-i eczā gibi 7b/11

t.-i evżāʿ 73b/20

[=3]

tenāsül Ar. Üreme.

t. 64b/14, 71b/12, 71b/15, 116a/06

t. bul- 90a/13

t.+dür 71b/16

t.+e 42b/10

[=7]

tenaʿʿum Ar. Bolluk içinde olma.

t.+dan 84a/20

[=1]

tenāvül Ar. Yeme içme.

t. (nesne-i tenāvül) 35b/07

t.+den (tevātür-i tenāvül) 28a/03

t.+ine 28a/13

t. it- 86b/21

[=4]

tenāzuʿ Ar. Çekişme.

t. 108b/19, 118a/02

t.+dur 140a/06, 140a/06, 140a/07

t.+ı 23a/15, 92b/05

t.+ından 46b/04

[=8]

tenbīh Ar. Bir şeyin dikkatle yapılmasını söyleme, üzerinde durarak hatırlatma.

t. 137b/01

t.+i 137a/16

t.+ile 61a/14

t. it- 65a/16, 81a/11, 126b/20, 137a/21, 140a/19, 142a/18

[=9]

tenezzüh Ar. Gezinti.

t. 134a/01

t.+i 81a/18

[=2]

tenfīẕ Ar. Hükmünü yerine getirmek, yürütmek.

t. gibi 35b/19

[=1]

tenḳīṣ Ar. Eksiltme, azaltma.

t. eyle- 2b/08, 2b/19

[=2]

tenmiye Ar. Çoğaltma, arttırma.

t.+y-ile 42b/09

[=1]

tenṣīṣ Ar. Tedkik ederek karar verme.

t.-i ḥīn 18b/05

[=1]

tenzīh Ar. Kusur ve günahlardan temiz olduğunu söyleme.

t. 104b/19

t.+i 107b/12

t.-i ṣırf 108a/16

t.+ile 107b/15

[=4]

tenzīl Ar. Aşağı doğru indirme.

t.+den 44a/16

[=1]

teraḳḳī Ar. İlerleme.

t.+de 119b/14

t. göster- 47b/06

t.-i himmet 111a/02

t. it- 83a/19, 109b/16, 119b/15

[=6]

terāzū Ar. Terazi ölçü aleti.

t. tutmak gibi 75a/19

[=1]

terbiye Ar. İstenilen biçimde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli nitelikleri kazandırma, eğitme.

t.+den 17b/01

t. it- 103a/15

t.+si 17a/18, 101b/09

t.+sinde 101b/08

t.+sinden 78b/15

[=6]

terbiyet Bk. **terbiye**

t. 35a/21

t. bul- 16a/02, 84b/01

t.+de 100b/19, 103b/16, 116a/06

t.+den ṣoñra 90a/17

t.+e 106a/06

t.+e (ehl-i terbiyet) 130b/17

t. eyle- 101b/18, 101b/19

t.+i 13a/04, 101b/11, 102a/02

t.+i (fesād-ı terbiyet) 102a/08

t.+i-y-ile 103a/14

t.-i feżāyil 83a/17

t.-i nüfūs 101b/07

t.-i şaḫṣ 42b/08

t.+ile 18b/06

t.+inde (ḥüsn-i terbiyet) 81a/07

t.+inden 101b/12

t.+ine 15b/19

t.+insüz 71b/18

t.+inüñ 84b/13

t. it- 42a/08, 82b/09, 84a/19, 96a/14, 100b/04, 101a/03, 103b/09

[=32]

tercīḥ Ar. Bir şeyi diğerlerinden daha önemli sayma, yeğleme.

t.+e 95a/21

t. eyle- 23a/03

t. it- 23a/01, 37b/12, 135b/03

[=5]

tercüme Ar. Bir yazı ya da sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri.

t. it- 54b/15, 63a/05, 119b/05

t.+si 72b/16

[=4]

tercüme-i kitābü'l-aḫlāḳ Üzerinde çalışılan eserin, metinde ilgili satırda geçen adı.

t. 144a/21

[=1]

tereffuʿ Ar. Yükselme, yukarı kalkma.

t. 142a/04

t.+a 20b/03

t.+da (ġāyet-i tereffuʿ) 141b/20

t. göster- 141b/15

[=4]

terekküb Ar. Birleşim.

t. 53b/05, 96b/17, 106a/21

t. bul- 55a/08

t.+inden 69b/21, 118a/20

t. ol- 55a/05

[=6]

terettüb Ar. Sıralanma.

t.+de 108b/12

[=1]

terfīʿ Ar. Bir derece yükseltme.

t.+ı 133a/16

[=1]

terfīh Ar. Bolluk içinde yaşatma, rahat yaşamasını sağlama.

t.-i beden 83b/01

[=1]

terġīb Ar. İsteklendirme.

t. 72a/16

t.+ıla 10a/15

t. it- 81a/14, 82a/08

[=4]

terġībāt Ar. İsteklindirmeler.

t.+ıla (mevāʿıẓ-ı terġībāt) 121a/13

[=1]

terhīb Ar. Çok korkutma.

t. 72a/16

t.+ile 10a/15

[=2]

terhībāt Ar. Korkutmalar.

t.+ıla 121a/14

[=1]

terk Ar. Bırakma.

t. 43a/06

t.+e 50b/19, 81a/07

t. eyle- 39b/07

t.+i 23b/21

t.-i ʿādet 86b/08

t.-i fikr it- 61b/20

t.-i iḫtilāṭ it- 141b/13

t.-i inābet 38b/05

t.-i leẕẕāt-ı bedeniyye it- 63a/02

t.-i muḫālefetden özge 36b/06

t.-i naẓar 38b/02

t.-i şerr 39a/15

t. idebil- 127b/07

t.+idür 23b/21

t.+ine 17b/01

t. it- 23b/14, 62b/05, 67b/06, 80a/08, 80a/13, 86b/08, 94b/21, 95a/02, 96a/02, 97b/12, 114b/15, 114b/18, 119b/19, 119b/20, 122a/06, 122a/08, 125a/11, 127b/05, 130a/09

t. itmekden ġayrı 133b/18

[=36]

terkīb Ar. Birkaç şeyin birleşip yeni bir şey meydana gelmesi.

t. (zīr-i terkīb ol-) 55b/15

t.+e 55b/18

t.+e (mecmūʿ-ı terkīb) 73a/06

t.+i 28a/06, 55b/17, 62a/12

t.+inden 24b/08, 37a/01, 96a/20

t.+ine 55b/16, 55b/17

t.+inüñ 74a/18, 89b/19

t. ol- 55b/16

t.+üñ 89b/21, 120b/12

[=16]

terkībāt Ar. Birleşenler.

t.+ından 52a/11

[=1]

tertīb Ar. Düzene koyma, sıralama.

t. 42b/19, 44a/09, 55b/19, 71a/18

t. bul- 43a/01, 43a/04

t. eyle- 35a/02, 72a/13, 72a/16

t.+i 42a/14, 95b/11, 107a/18

t.-i ḥıfẓ eyle- 34b/02

t.-i ḥıfẓ it- 42a/03

t.-i riʿāyet it- 43b/15

t.-i şınāʿat 71b/06

t.-i umūr 23b/02

t.-i vasaṭ 53a/10

t.+in 12a/19, 60a/19

t.+inde 54a/17, 72b/19

t.+ine 47a/19, 90b/16

t.+ini 77a/13

t. it- 8b/04, 8b/07, 110a/05

[=28]

tervīc Ar. Değerine değer katma, revaç kazandırma.

t. gibi 28b/20

[=1]

teṣaffuḥ Ar. Safha safha bakma.

t. 53b/14

[=1]

teṣalluf Ar. Çok övünmek.

t. 76a/10

t.+a 30b/15

[=2]

tesāvī Ar. Eşit, aynı derecede olma.

t. 33a/05, 33a/14, 40b/18, 41a/16, 91a/12, 122a/11

t.+dür 38b/18

t.+dür (mubṭıl-ı tesāvī) 34a/12

t.+nüñ 38b/18

t.+si-y-ile 120b/01

t. üzerine 112a/07, 112a/08

t.+y-ile 112b/07

t.+ye 40b/13, 109b/19

t.+yi 32b/21, 122a/12

[=17]

tesdīd Ar. Hayr olana doğru yöneltme.

t.-i taḳdīm 4a/15

[=1]

tesellī Ar. Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma.

t. it- 61b/15

[=1]

teʾs̲īr Ar. Bir şeyin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

t.+i 44b/05, 52a/21, 52b/01, 97b/16, 118b/20

t. it- 131b/21

t.+inden 44b/06

t. it- 18a/19, 136a/05

[=9]

teskīn Ar. Sakinleştirme.

t.+i 66a/11

t.-i şehvet 66b/05

t. it- 53a/03, 61b/15

t. ol- 67a/03

[=5]

teslīk Ar. Yola girme.

t.+ine (teslīgine) 87a/10

[=1]

teslīm Ar. 1. Boyun eğme, kabullenme.

t. 24a/18

t. (ehl-i teslīm) 108a/01

t.+dür 24a/04

t.+ile 63a/19

2. Bir şeyi sahibine verme.

t. it- 69a/21

[=5]

tesmiye Ar. Adlandırma.

t. 80b/13, 80b/15

[=2]

tesvīd Ar. Karalama.

t. it- 37a/03

[=1]

tesviye Ar. Aynı düzeye getirme.

t. eyle- 2b/14

t. it- 33b/18

[=2]

teşbīh Ar. Benzetme.

t. 84b/07

t. eyle- 84b/08

t.-i maḥż 108a/16

t. it- 6a/09, 41a/13, 66a/06, 70a/20, 84b/08, 126a/20, 137b/18, 140b/11

[=11]

teşdīd Ar. Şiddetini, kuvvetini arttırma.

t. 88b/09

[=1]

teşebbüh Ar. Benzemek, benzemeye çalışmak.

t. 6a/01, 11b/15, 54a/14

t.+de 42a/01, 42a/01

t. eyle- 79b/03

t. gibi 52a/02, 52a/03

t. göster- 29a/09

t.+i 42a/02, 79b/04, 79b/06, 79b/09, 79b/13, 79b/16, 79b/19

t.-i baʿīd 104b/20

t. it- 13b/10, 31a/05, 37b/21, 54a/07, 79b/03, 80b/06, 101b/10, 141b/08, 142b/10

t. itdükleri gibi 27b/15

t.+leri 95a/08, 95a/09

[=29]

teşeffī Ar. Şifalanma.

t.+den 49b/19

t.+ye 46b/03

[=2]

teşmīrsüz Ar. Girişme.

t. 75b/09

[=1]

teşrīk Ar. Ortak olma veya etme.

t. 70b/03

[=1]

teşvīş Ar. Karıştırma.

t. 59b/01, 136b/05

t.+e 136a/02

[=3]

teşvīşsüz Karışıklık olmadan.

t. 22a/17

[=1]

teṭarruḳ Ar. Bir yol bulma.

t.+ı 65b/02

[=1]

teṭavvuʿ Ar. Farz ve vaciplerin üstüne nafile ibadet etme.

t.+y-ıla (īrād-ı teṭavvuʿ) 117b/03

[=1]

tetebbuʿ Ar. İyice inceleyip araştırma.

t. eyle- 136b/08

t.+ı 106b/08

t.+ına 133b/19

t.+ını 53b/14

t. it- 110b/13, 132b/08, 133b/20

[=7]

tevābiʿ Ar. Birisine tabi olan kimseler.

t.+ından 136b/11

[=1]

tevaḥḥud Ar. Tek olma, teklik.

t.+dur (muḳteżī-i nevʿ-ı tevaḥḥud) 72a/05

t.-ı ḥaḳīḳī 97b/02

[=2]

tevaḳḳuʿ Ar. Bekleme, ümit etme.

t. 61b/04, 131b/11

t.+ı-y-içün 115a/13

t.+ı cari-i mecrā-i māl 29a/16

t.+ı içün 28a/19

t.+ı içün (ẕikr-i cemīl-i tevaḳḳuʿ) 22b/20

t.+ıdur 56a/20

t.+ıla 67b/02

t.+ında 29a/12

t.+ından 61b/03

t. it- 76b/05, 99b/16, 103b/05, 124b/21, 135a/18

[=15]

tevaḳḳuf Ar. Durma, bekleme.

t. 41b/11

t. eyle- 23a/21

t. it- 87a/07, 142b/02

[=4]

tevālī Ar. Arkası kesilmeden, ardından gelme

t. üzerine 46a/21

[=1]

tevālüd Ar. Doğma.

t. 42b/10, 71b/11, 71b/14, 71b/16, 71b/17, 116a/06

t. bul- 90a/13, 90a/16

t.+de 90a/14

[=9]

tevārüd Ar. Birbiri arkasınca gelme.

t. göster- 91a/14

[=1]

tevaṣṣul Ar. Bir şeyi aracı kabul etme.

t. 39a/19

t. (vücūh-ı tevaṣṣul) 26a/19

[=2]

tevātür Ar. Söylenti.

t. 46a/21

t.+den 15a/04

t.+e (ḥadd-i tevātür) 124a/10

t.+i 18a/18, 36a/08, 65b/01

t.-i tenāvül 28a/03

t.+idür 127a/14

t.+inden 14b/12

[=9]

tevāżuʿ Ar. Gösterişsizlik, alçak gönüllülük.

t. 22b/21, 82b/11, 142a/01, 142a/05, 144a/12

t.+da 27a/11

t.+da (ġāyet-i tevāżuʿ) 141b/20

t.+dur 22b/07

t. eyle- 144a/12

t. göster- 141b/21

t. it- 141b/14

t.+uñ (fażīlet-i tevāżuʿ) 27a/03

[=12]

tevbe Ar. İşlediği bir suçtan, günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t. 63a/09, 88b/09

t. itdükden şoñra 88b/08

[=3]

tevbīḫ Ar. Azarlama, paylama.

t.+a 19a/15

t.+ı 19a/16

t.+ını 52b/20

t. it- 49a/18, 49b/02

[=5]

tevcīh Ar. Belli bir yöne çevirme, yöneltme.

t.-i iʿtirāż 39b/20

[=1]

teveccüh Ar. Bir tarafa yönelme.

t. 5b/21, 12b/05, 104a/19, 108a/21, 123a/03

t.+de 18a/21

t.+den 7a/11

t.+dür (muḳteżī-i teveccüh) 41b/13

t. eyle- 22a/19

t.+i 91b/20, 108a/10, 109a/18, 110b/15

t.-i maʿa-allāh 63a/15

t.+ini 4a/12, 4a/14

t. it- 4a/11, 67a/19, 106a/07

t.+ler-ile 26b/20

t. ol- 42b/18

[=21]

teveddüd Ar. Sevgi.

t. 24a/16

t.+de 109a/03

t.+dür 24a/03

[=3]

teveffür Ar. Artmak.

t. göster- 44a/02

[=1]

tevehhüm Ar. Vehme, şüpheye düşme.

t. 94b/20

t.+ile 87b/14

t.+inde 101a/14

t. it- 117a/03, 129b/03, 132a/18

[=6]

tevekkül Ar. Elinden geleni yaptıktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme.

t. 24a/21

t.+dür 24a/04, 63a/10

t.-i tāmm diyü 94b/11

[=4]

tevellüd Ar. Doğma.

t. 64b/14

t.+i 32a/12

[=2]

tevettür Ar. Gerginleşme.

t.-i hümūm 52b/01

[=1]

tevfīḳ Ar. Uygun olma.

t.+a 117a/18

t.+den 46a/03

t.+ın 144a/19

t. iste- 95a/11

t. üzerine 88b/10

t. vir- 4a/17, 20a/17

[=7]

tevfīr Çoğaltma.

t.+i üzerine 51a/02

[=1]

tevḥīd Ar. Bir olma, birleştirme.

t. (maḥż-ı tevḥīd) 101a/16

t.+de 108a/15

t.+e (ʿālem-i tevḥīd) 6b/21

t.+i 37b/07, 37b/16, 101a/20

[=6]

teʾvīl Ar. Bilinen bir söz veya davranışı başka bir anlam vererek yorumlama.

t.+den 44a/17

[=1]

tevḳīr Ar. Karşısındakini ululama.

t.+inde 121a/06

[=1]

tevrīt Ar. Tehliye düşürme.

t.+i (aḥkām-ı tevrīt) 109b/06

[=1]

tevşīḥ Ar. Süsleme.

t. eyle- 73a/03

[=1]

tevzīʿ Ar. Dağıtım, herkese payını dağıtma.

t. eyle- 92a/19

t. it- 90b/20

[=2]

teyaḳḳun Ar. Bir şeyi şüphesiz, gerçekten bilme.

t.+ı 12b/19

[=1]

teyaḳḳuẓ Ar. Uyanıklık.

t. (farṭ-ı teyaḳḳuẓ üzere) 119b/08

[=1]

teʾyīd Ar. Doğruluğunu delillendirme.

t.-i ilāhī 92b/13, 107a/14

t. it- 25a/18

[=3]

teżādd Ar. Zıt olma durumu.

t.+ıla (teḳābül-i teżādd) 55a/09

t. ol- 55a/04

[=2]

teẓāhür Ar. Zuhur etme, görünme.

t. 78a/21

[=1]

teżāʿīf Ar. Gittikçe artarak devam etme.

t.-i ġayr-ı maḥṣūr 65a/03

[=1]

teżallum Ar. Mazlum olma.

t. 99a/21

[=1]

teżāʿuf Ar. İki misli olma.

t.+ı 64b/16, 64b/16, 64b/17

t.-ı esbāb 47a/20

t.+ını 58b/21

[=5]

teẕekkür Ar. Hatırlama.

t. 22b/02, 26b/19, 49a/10

t.+dür 22a/13, 26b/07

t. eyle- 143a/18

t.+i 136b/03

t.+inden 143a/13

t.+inü 67a/02

t. it- 48b/20

t. itmekden ṣoñra 137b/04

[=11]

teẕellül Ar. Alçalma, kendini aşağı kabul etme.

t. 27a/03, 142a/02

[=2]

teẕhīb Ar. Yaldızla süsleme sanatı.

t. (ṣınāʿat-ı tehẕīb-i aḫlāḳ) 43b/02

[=1]

teʿẕīb Ar. Üzme, işkence, eziyet etme.

t. itmek gibi 34b/12

[=1]

tezkiye Ar. Temize çıkarma, aklama.

t. 2b/06

t. (ṭarīḳ-ı tezkiye) 2b/08

t. eyle- 2b/16

t.+y-ile (teḳarrub-ı tezkiye) 37b/04

[=4]

tezvīr Ar. Yalan.

t. 137b/17

t.+ler-ile 124b/18

t.+lerine 66b/10

[=3]

tezyīd Ar. Çoğalma, ziyadeleşme.

t.-i mülk 47a/20

[=1]

tezyīn Ar. Süsleme.

t. 129a/11

[=1]

ṭıbāʿ Ar. Tabiatlar.

t.+ı (ecsām-ı muḫtelifetu'ṭ-ṭıbāʿ) 1b/04

[=1]

ṭıbb Ar. Hastalıkları iyileştirme, bu konudaki çalışmalar, hekimlik, tabiplik ilmi.

t. 44a/14, 66a/02, 109b/21, 121b/19

t. (nücūm-ı ṭıbb gibi) 75a/05

t. (ṣınāʿat-ı ṭıbb) 19b/06, 43b/06

t.+da 44b/02, 52b/10

t.+da (ʿilm-i ṭıbb) 2a/02, 53a/17

t.+da (ṣınāʿat-ı ṭıbb) 43b/04

t.+dur (ṣınāʿat-ı ṭıbb) 43b/02

t.-ı cismānī 45a/15

t.-ı ebdān 51a/16

t.-ı nüfūs 51a/17

t.-ı rūḥānī 43b/05

t.+uñ (ʿilm-i ṭıbb) 2a/06, 93b/10

[=19]

ṭıbbiyye Ar. Doktor yetiştiren yer.

ṭ.+dür (müştemil-i kütüb-i ṭıbbiyye) 52b/07

[=1]

ṭıfl Ar. Küçük çocuk.

t. 42a/17

t.-ı ibtidā-i fıṭrat 18b/15

[=2]

ṭırnaḳ İnsan ve bazı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu sert tabaka.

ṭ.+ı-y-ıla (ṭırnaġı-y-ıla) 137b/19

ṭ.+ları 87a/08

[=2]

ticārāt Ar. Ticaretler.

t. gibi 74b/08

[=1]

ticāret Ar. Para kazanmak için yapılan mal ve ürün alım satımı, alış veriş.

t. 28b/02, 74b/08, 74b/12

t. (aṣḥāb-ı ticāret) 59a/18

t.+e 74b/10, 114b/03

t.+e (maʿraż-ı ticāret) 59a/12

t.+e (ṭālib-i ticāret) 43a/15

t. gibi 111b/16

t. içün 88b/17

t.+ine 68a/15

t. it- 104b/13

[=12]

tīz Far. Tez, çabuk.

t. 83b/17, 96b/02

t. (tīz tīz yıldırım inmek gibi) 30b/05

t. eyle- 128a/02

t. it- 22a/19

[=5]

tīzcek Çok çabuk.

t. 56b/04, 86b/12, 88b/13, 96b/02, 96b/05, 96b/07, 96b/07, 97b/19, 99a/06, 102a/13, 102a/14, 112b/14, 114a/11, 116b/01, 119b/11, 143b/03

[=16]

tīzlik Çabukluk.

t. 56b/04

t.+ini (tīzligini) 84a/10

t. it- 56b/04

[=3]

ṭodaḳ Ağzın kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri.

ṭ.+ını (ṭodaġını) 87a/09

[=1]

ṭoġru Ar. Dik.

ṭ. 64b/21

[=1]

ṭoḳ Yemek yeme isteği olmayan.

ṭ. ol- 86a/06, 87a/02

[=2]

ṭoḳlıḳ Tok olma durumu.

ṭ.+ı (ṭoḳlıġı) 86a/07

[=1]

ṭoḳu- Bir tezgahta iplikleri birbiri arasından geçirip sıkıştırarak kumaş, halı, bez vb. meydana getirmek.

ṭ.-mağı 90b/18

[=1]

ṭoḳuş- Çarpışmak.

ṭ.-masından 56a/03

[=1]

ṭoḳuzıncı Dokuz sayısının sıra sayı sıfatı.

ṭ. 22b/06, 23a/09, 24a/03, 56a/16, 61a/11, 63a/16

[=6]

ṭol- Kaplamak.

ṭ.-mış 124b/09

[=1]

ṭoldur- Bir yeri bir şeyin kaplaması.

ṭ.-ur 117b/17, 117b/19

[=2]

ṭon Elbise.

t.+dan 57a/15

[=1]

ṭoñuz İslam dinine göre eti haram olan memeli evcil hayvan, hınzır.

ṭ.+lar ḳurdı gibi 48b/01

[=1]

ṭopraḳ Yer kabuğunun üstünükaplayan çürümüş organik maddelerden ve kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli toz kısmı.

ṭ. 52a/08, 118b/02, 120b/11

ṭ.+ıla (ṭopraġ-ıla) 126b/16

[=4]

ṭopṭolu Çok dolu olma durumu.

ṭ. 55b/07, 55b/09, 81a/21, 118a/05

ṭ. ol- 12b/15

[=5]

tor Eğitilmemiş, tecrübesiz, yabani.

t. 30b/13, 35a/21, 49a/03

[=3]

ṭoy- Açlığı gitmek.

ṭ.-duḳdan ṣoñra 48a/17

[=1]

töhmet Ar. Suçlama.

t. 123b/13

t. eyle- 60b/01

t. it- 50a/14, 127a/05, 129a/16

[=5]

ṭuġyān Ar. Taşma, aşma.

ṭ. bul- 136b/07

[=1]

tuḥfe Ar. Hediye.

t. 58b/14

t.+ler 76a/16

t.+si 50a/21

[=3]

tuḫm Far. Bitkilerin toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üremesini sağlayan tane.

t.+ı 135b/06

t.+uñ 90b/02, 135b/07

[=3]

ṭūl Ar. Uzunluk.

ṭ.-ı ʿömr 65b/03

[=1]

ṭur- 1. Hareket etmeden kalmak.

ṭ.-a gide 86b/01

ṭ.-maġuñ 82b/07

ṭ.-maḳ 64b/21

2. Yiyecekler için bulunduğu yerde bir süre kalmak.

ṭ.-an 105b/21

3. Varlığını sürdürmek, devam ettirmek.

ṭ.-madın 125b/14

ṭ.-mış 119a/20

4. Yerini tutmak.

ṭ.-maz 130b/05, 131a/21

[=8]

ṭut- 1.Benimsemek, ... olarak kullanmak.

ṭ.-a 45b/08, 78a/14, 82a/10, 84a/10, 134b/15, 142a/13

ṭ.-alar 98b/05

ṭ.-an 96a/07

ṭ.-ar 17a/03, 45a/20, 51a/06, 81a/21

ṭ.-duġı 45b/07
ṭ.-maġa 82a/08
ṭ.-maġı 82b/18
ṭ.-maġuñ 23b/21
ṭ.-maḳ 51b/20, 75a/19, 127b/12
ṭ.-maḳ üzerine 111b/18
ṭ.-maḳda 129a/13
ṭ.-maḳdan 81b/18
ṭ.-maḳdur 56a/20
ṭ.-mamış 103a/11
ṭ.-masına 13a/11
ṭ.-masından 50b/03
ṭ.-maya 87a/07
ṭ.-mış 49b/13, 113a/04, 124a/07
ṭ.-mışlardur 27b/09, 97a/01
ṭ.-up 45b/02, 83a/10, 121a/11, 85a/07
2. El ile kavramak.
ṭ.-ar 4b/13
3. Bir şeyi bir yerde bulundurmak.
ṭ.-ar 117b/17, 117b/19
4. Alıkoymak.
ṭ.-ar 120a/02
5. Edinmek.
ṭ.-ar 134b/19
ṭ.-mağı 116a/04
ṭ.-maḳda 118b/19
ṭ.-maz 105a/09
ṭ.-mazlar 94b/13
6. Bir kişiyi para karşılığında çalıştırma.
ṭ.-maġuñ 87b/12
7. Baş vs. eğilmek.
ṭ.-maya 87a/07
8. Gerektiği gibi yapmak.
ṭ.-mış 117a/04
9. Kiralamak.
ṭ.-up 49b/01
10. Dikkat kesilmek.
ṭ.-up 74b/17
[=50]
ʿādet ṭut- 13a/11, 45b/07, 49b/13, 50b/03, 81a/21, 81b/18, 82a/08, 82a/10, 82b/18, 84a/10, 103a/11, 127b/12, 129a/13, 134b/15
düşmen ṭut- 56a/20, 96a/07
fāl ṭut- 51b/20
ḥıḳd ve kin ṭut- 113a/04
ḫōş ṭut- 142a/13
īmin ṭut- 121a/11
iʿtibār ṭut- 83a/10
ḳāʿide-i muḳarrar ṭut- 45b/08
kirāya ṭut- 49b/01
ḳulaḳ ṭut- 85a/07
loḳma ṭur- 105b/21
maḳām ṭut- 105a/09
menfaʿat ṭut- 98b/05
menfaʿat ṭutmak üzerine 111b/18
mülk ṭut- 118b/19
nefret ṭut- 87a/07
terāzū ṭutmak gibi 75a/19
ülfet ṭut- 17a/03, 45a/20, 45b/02, 51a/06
üns ṭut- 124a/07
vaṭan ṭut- 94b/13, 116a/04, 134b/19
[=39]
ṭutdur- Benimsemesini sağlamak.
ṭ.-alar 82a/17
[=1]
ʿādet ṭutdur- 82a/17

[=1]

ṭuyūr Ar. Kuşlar.

ṭ.+dan 5a/21

[=1]

ṭuz Yiyecekleri tatlandırmada ve korumada kullanılan billursu madde.

ṭ. gibi 130b/04

ṭ.+ı 86b/16

[=2]

tükürük Ağızdaki sıvı salgı.

t.+i (tükrügi) 57a/21

t.+in (tükrügin) 86a/11

t.+ini (tükrügini) 57a/18, 57a/19

[=4]

türk Ana yurdu Orta Asya olan, buradan yayılarak büyük devletler kuran, Türkçe konuşan millet ve bu milletten olan kimse.

t. 89a/10, 116b/15

[=2]

türkistan Orta Asya'da daha çok Türklerin yaşadığı yer, Türklerin yurdu.

t. 58a/15

[=1]

u Far. Ve bağlacı.

u. 5a/15, 5b/15, 12b/19, 13b/02, 17b/04

[=5]

ʿ**ubūr** Ar. Bir taraftan öbür tarafa geçme, karşı yakaya geçme, geçiş.

ʿ**u. it-** 46a/05

[=1]

ʿ**ubūset** Ar. Somurtkan, asık yüzlülük.

ʿ**u.-i vech** 45a/08

[=1]

ʿ**ucb** Ar. Kibir, kendini beğenme.

ʿ**u.** 58a/04

ʿ**u. (ehl-i ʿucb)** 58a/02

ʿ**u.+a** 58a/01

ʿ**u.+ı** 103b/18

ʿ**u.+ından** 103b/18

[=5]

uç 1. En son nokta.

u. 107a/09

2. Yan, kenar.

u.+ı-y-ıla (ucı-y-ıla) 86a/10

[=2]

ʿ**udūl** Ar. Geri dönme.

ʿ**u.** 68b/03

[=1]

ufḳ Ar. 1. Gökle yerin birleşmiş gibi göründüğü yer.

u.+ından 1b/05

2. Düşünce gücü, anlayış.

u.-ı ḥayvān 107a/08

[=2]

ʿ**uhde** Ar. Üzerine alınan sorumluluk.

ʿ**u.+sinden** 45a/13

ʿ**u.+sinden (maʿrifet-i ʿuhde)** 37a/04

[=2]

uḫrā Ar. Diğer, başka.

u. 27b/06

u. (ḳuvvet-i uḫrā) 39b/10, 53a/02

u. (merre-i buʿd-ı uḫrā) 29b/07

u. (ṭabīʿat-ı uḫrā) 97a/13, 97a/14

u.+da (laḥẓa-ı uḫrā) 99a/01

u.+ya (ṭāʾife-i uḫrā) 13a/06

[=8]

uḫrevī Ar. Ahiretle, öbür dünya ile ilgili.

u. 56a/19

[=1]

uḫreviyye Ar. Uhrevî kelimesinin müennes şekli.

u. (saʿādet-i uḫreviyye) 61b/13, 131a/20

[=2]

ʿ**uḳalā** Ar. Akıllılar, akıllı kimseler.

ʿ**u. (käffe-i ʿuḳalā üzerine)** 31a/02

ʿ**u.+nuñ** 19b/06

[=2]

ʿ**uḳde** Ar. Düğüm.

ʿ**u.+si** 77b/20

[=1]

ʿ**uḳūbet** Ar. Ceza.

ʿ**u.** 35b/06, 49a/16, 88b/09, 122b/06, 122b/07, 122b/10, 122b/12

ʿ**u.+i** 6a/20

ʿ**u.+ile** 53a/15

ʿ**u. it-** 60b/09, 60b/12

ʿ**u.+ler** 122b/06

ʿ**u.+ler-ile** 122b/05

ʿ**u.+lerine** 29a/20

ʿ**u. üzerine** 60b/12

[=15]

ʿ**uḳūd** Ar. Akitler, anlaşmalar, sözleşmeler.

ʿ**u.-ı muʿāmelāt gibi** 92b/02

[=1]

ʿ**uḳūl** Ar. Akıllar.

ʿ**u.+dan** 123b/08

ʿ**u.+uñ** 48b/08

ʿ**u.+uñ (erbāb-ı ʿuḳūl)** 7a/08

[=3]

ūlā Ar. İlk.

ū. (ʿillet-i ūlā) 101b/13

ū.+ya (ʿillet-i ūlā) 29a/09

[=2]

ulaş- İstenen yere erişilmek.

u.-an 55b/07

u.-masından 55b/21

[=2]

ulaşdur- Erişmesini sağlamak.

u.-ur 15b/07

[=1]

ʿ**ulemā** Ar. Bilginler.

ʿ**u.** 62b/04, 70a/16, 120b/02

ʿ**u.-ı kirām** 38a/06

ʿ**u.-ı müctehid** 38a/02

ʿ**u.+nuñ (ḥāl-ı ʿulemā)** 44b/17

[=6]

ulu Büyük, yüce.

u. 14a/10, 55b/21, 66a/05, 79a/15, 82b/14, 88a/19, 110a/07, 120a/10, 123b/17, 124b/04, 130b/16, 131b/01, 143b/17, 144a/02

u.+lar 69a/03, 86a/18

u.+lara 85a/08

u.+lardan 69b/13

[=18]

ulūḥiyyet Ar. Tanrılık, ilah olma.

u.+e (ḥażret-i ulūḥiyyet) 65b/09

u.+ine 37b/01

[=2]

ululıḳ Büyüklük.

u. 115a/10

u. üzerine 113a/18

[=2]

ʿ**ulūm** Ar. İlimler.

ʿ**u.** 54a/18

ʿ**u. (evāyil-i ʿulūm-ı ʿaḳlī)** 12b/17
ʿ**u. (ḥaḳāyıḳ-ı ʿulūm-ı maʿārif)** 1b/06
ʿ**u. (istifāde-i ʿulūm)** 8a/08
ʿ**u.+a** 51b/19, 93a/17, 142a/14
ʿ**u.+a (ṭaraf-ı taḥṣīl-i ʿulūm)** 6b/17
ʿ**u.+da** 32b/04, 37b/10, 136b/19
ʿ**u.+da (taḳrīr-ı ʿulūm)** 27b/14
ʿ**u.+dan** 83b/20
ʿ**u.-ı (mesāʾil-i ʿulūm)** 27b/08
ʿ**u.-ı daḳīḳ** 66b/21
ʿ**u.-ı edebiyye** 84a/01
ʿ**u.-ı evāyil-i ʿaḳlī** 12b/20
ʿ**u.-ı ḥaḳīḳīyye** 5b/13, 38a/14, 44a/21
ʿ**u.-ı ḥikemiyye** 41b/12
ʿ**u.-ı maʿārif** 4a/07
ʿ**u.-ı müdevvine** 83b/05
ʿ**u.-ı naẓariyye** 19b/09
ʿ**u.-ı riyazıyye** 55a/12, 55a/14
ʿ**u.-ı şerīfe** 32b/05
ʿ**u.-ı ẕaḫīre gibi** 44a/17
ʿ**u.+uñ (cemīʿ ı ʿulūm)** 2a/14
[=29]

uluzāde T.+Far. Büyüklerden olan.
u.+ler-ile 83a/04
[=1]

ʿ**ulüvv** Yücelik.
ʿ**u.** 9b/11, 71a/03
ʿ**u. (maḳām-ı ʿulüvv)** 4a/03
ʿ**u.-i himmet** 22b/05, 22b/11, 118a/13
ʿ**u.-i mertebet** 16a/10
[=7]

ʿ**ulvī** Ar. Yüce.
ʿ**u.+den (ʿālem-i ʿulvī)** 9b/11
ʿ**u.+ye (ʿālem-i ʿulvī)** 9b/10
[=2]

ʿ**ulviyyān** Ar.+Far. Büyük, ulu melekler.
ʿ**u.+uñ** 9b/18
[=1]

um- Beklenti içinde olmak, ümit etmek.
u.-duḳlarından ötürü 88a/21
[=1]

ʿ**umūm** Ar. Genel, herkes.
ʿ**u.+da** 93b/17, 96b/13
ʿ**u.-ı ḫalḳ** 75a/15
ʿ**u.-ı nefʿ** 52a/16
ʿ**u. ol-** 72b/06
[=5]

ʿ**umūmen** Ar. Tamamıyla, bütünüyle.
ʿ**u.** 142a/12
[=1]

ʿ**umūmī** Ar. Genel.
ʿ**u. (maṣlaḥat-ı ʿumūmī)** 93a/07
[=1]

umūr Ar. İşler.
u. (niẓām-ı umūr) 44a/15
u. (sāʾir-i umūr-ı ṣınāʿīyye gibi) 74b/03
u. (ṭālib-i umūr-ı fikriyye) 45b/01
u.+a 9a/09, 23a/12, 23b/11, 34b/01, 44b/02, 69b/12, 83a/18, 123a/13
u.+da 24b/02, 32a/17, 35b/14
u.+da (ʿavāḳıb-ı umūr) 30a/01
u.+da (bāḳī-ı umūr) 49b/07
u.+da (ḥaḳāyıḳ-ı umūr) 20b/02
u.+dan 78b/13
u.+dandur (naẓar-ı umūr) 21b/03
u.+ı 11a/15, 47b/07, 72a/14, 78b/12
u.-ı (şedīd-i umūr) 31a/07
u.-ı (tertīb-i umūr) 23b/02

u.-ı ʿaḳliyye 104a/19, 104b/20
u.-ı ʿālem 10a/06
u.-ı ʿaẓīme 22b/19, 109b/11
u.-ı cemīle 22b/21
u.-ı cismāniyye 107a/17
u.-ı dīniyye 8b/16, 52b/14, 77b/05
u.-ı dünyeviyye 52b/14, 62b/11
u.-ı ġayr-ı mülāyime 22b/09
u.-ı ġayr-ı mütesāviye 33a/02
u.-ı ḫāricī 12a/19
u.-ı ḫāriciyye 12a/14, 12a/16, 12b/10, 46a/11
u.-ı ḥissiyye 11a/10, 11a/19
u.-ı ilāhī 12b/15
u.-ı ilāhiyye 11b/10, 12b/18, 37b/05
u.-ı maʿāş 88b/02
u.-ı maddiyye 9b/16
u.-ı maʿīşet 54a/16
u.-ı memleket 124a/21
u.-ı menzil 78a/12
u.-ı mülāyime 22b/08
u.-ı mütenāḳıża 133b/16
u.-ı sınāʿıyye 43a/13
u.-ı tabīʿıyye 12b/14, 18b/10, 19a/08, 41b/20, 68b/11
u.-ı tabīʿıyye gibi 47b/03
u.-ı ẕaḫīre 124a/03
u.-ı żarūriyye 111b/08
u.+ın 114a/21
u.+ına 88a/02
u.+ında 74b/01
u.+ından 137a/07
u.+ını 13a/06, 72a/16, 129a/08
u.+idügin 67a/21
u.+un 32b/09
u.+uñ 12a/14, 12a/19, 17b/07, 21b/01, 32a/14, 88b/04, 123b/21, 127a/09, 135b/20
[=84]

un Tahıl gibi maddelerinin öğütülmesinden elde edilen toz şeklindeki besin.
u. 90b/17
u. it- 71a/11
[=2]

ʿ**unf** Ar. Kabalık, şiddet.
ʿ**u.** 118a/03
ʿ**u. eyle-** 85b/04
ʿ**u.+ıla** 4a/10, 55b/06, 72a/17, 140b/15
[=6]

ʿ**unfuvān** Ar. Başlangıç, en taze zaman.
ʿ**u.-ı ʿömr** 15b/19
[=1]

ʿ**unṣur** Ar. Birleşik bir cisimi oluşturan elemanlardan her biri, öğe.
ʿ**u.+un** 120b/11
[=1]

ʿ**unṣuriyye** Ar. Unsur kelimesinin müennes şekli.
ʿ**u. (besāyıṭ-ı ʿunṣuriyye ü mürekkebāt)** 1b/04
ʿ**u. (ḥavādiṯ-i ʿunṣuriyye)** 1b/03
ʿ**u.+ye (besāyıṭ-ı ʿunṣuriyye)** 90a/09
[=3]

unut- Bilinen bir şeyin akılda kalmaması.
u.-dılar 68b/20
u.-mayavuz 51a/07
u.-ur (unudur) 128b/10
u.-urlar (unudurlar) 119b/21
[=4]

ur- Vurmak.
u.-a 56a/09
u.-alar 80b/05
u.-arlar 4b/15
u.-maḳ 28b/01, 53a/17, 71a/02
u.-maḳda 70b/20, 89b/19
u.-maḳdur 53a/19, 124b/16
u.-mışdur 47a/11
u.-sa 83a/07
u.-up 88a/07
[=13]
dāġ ur- Dağlamak. 53a/17, 53a/19, 80b/05, 124b/16
eger ur- 88a/07
lāf ur- Laf sokmak. 28b/01, 70b/20, 71a/02
pālān ur- 4b/15
[=9]
ʿurf Ar. Gelenek.
ʿu.+ında 95b/21
[=1]
urul- Vurulmak.
u.-up 30a/19
[=1]
urundula- Konulmak.
u.-maya 86b/14
[=1]
uṣūl Ar. Yöntem, yol.
u. (iʿṭā-i uṣūl-ı ḳavānīn) 25b/12
u.+ı (ʿaşere-i uṣūl) 63b/02
u.+ı 52a/13
u.+ını 87a/14
[=4]
uyar- Öğüt vererek ikaz etmek.
u.-ur 74a/05
u.-urlar 113b/19
[=2]
uyḫu Bk. **uyḳu**
u. 74a/04, 86b/01, 107a/20
u.+dan 74a/05
u.+sında 86a/20
u. uyu- 123b/04, 143a/07
u.+ya var- 82a/13
u.+yı 82b/03, 82b/04, 86b/01, 88b/19
[=12]
uyḳu Dış uyarıcılara karşı bilincin, bütünüyle ya da bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı dinlenme durumu.
u. 71b/03
u.+sında 3a/20
[=2]
uyḳusuzlıḳ Uykusuz kalma durumu.
u. 62b/05
[=1]
uyu- Uyku durumunda bulunmak.
u.-maġa 82b/05, 143a/07
u.-maḳ 82b/04, 86a/21, 123b/04
u.-maḳdan 82b/03
u.-maya 86a/19, 86a/20
u.-mış 60a/11
u.-r 3a/20, 14b/17, 86b/04, 113b/18
u.-salar 86b/03
u.-yanın 88b/20
[=15]
uyḫu uyu- 123b/04, 143a/07
[=2]
uzan- Sürdürmek.
u.-masına 140b/11

[=1]

dil uzan- Yersiz konuşmayı sürdürmek. 60a/12

[=1]

uzat- 1. Konuşmayı gereksiz yere uzun uzun devam ettirmek.

u.-dı 60a/12

2. İleri doğru salmak.

u.-maya 85b/18

3. Müdahale etmek.

u.-ur (uzadur) 59b/11

[=3]

uzatıl- Uzama işinin yapılması.

u.-ġanuñ 60b/13

[=1]

dil uzatıl- 60b/13

[=1]

ʿ**uzlet** Ar. Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, tek başına yaşama.

ʿ**u.** 94b/18

ʿ**u.+dür** 63a/13

ʿ**u.+i** 94b/05, 94b/07

ʿ**u. it-** 95a/08

[=5]

ʿ**uẓmā** Ar. Büyük, çok yüce.

ʿ**u. (riyāset-i ʿuẓmā)** 110b/01

[=1]

ʿ**uẕr** Ar. Yanlış bir davranışın elde olmadan ya da mecbur kalındığı için yapıldığını belirtmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep.

ʿ**u.** 36a/12

ʿ**u.+ı** 127b/02

ʿ**u.+ın** 129a/17

ʿ**u.+ını** 129a/19

ʿ**u.+ınuñ** 60b/14

ʿ**u.+ları** 10a/20

ʿ**u.+uñ** 125a/21

[=7]

uzun 1. Başlangıcı ve bitişi arasında fazla zaman bulunan.

u. 15a/14

2. İnsan için boyunu ölçüsü fazla olan.

u. 70a/20

[=2]

ʿ**użv** Ar. Vücudun parçalarından her biri, organ.

ʿ**u.** 73b/06

ʿ**u.+a** 73a/18

ʿ**u.+da** 73a/09

ʿ**u.+da (şerīf-i ʿużv)** 52b/04

ʿ**u.+ı** 73a/12, 121b/07, 121b/18, 121b/21

ʿ**u.-ı meflūc** 13b/13

ʿ**u.-ı muʿayyen** 121b/17

ʿ**u.+ı reʾīs** 73a/10

ʿ**u.+ıla** 85b/21, 86a/01

ʿ**u.+larına** 87b/08

ʿ**u.+uñ** 73a/09, 73a/11, 73a/13, 73a/19, 73b/01, 121b/15

[=20]

ü Bk. **u**

ü. 6a/04, 6a/04, 23a/19, 25a/16

[=4]

übüvvet Ar. Babalık.

ü.+dür 118a/12

[=1]

üç İkiden sonraki sayının adı.

ü. 2a/10, 2a/10, 14b/03, 15a/11, 15a/16, 15a/17, 15a/17, 17a/16, 20a/19, 20b/19, 21a/17, 21a/19, 32b/07, 33b/06, 34a/13, 37b/14, 37b/21, 40b/20, 44a/01, 44a/07, 51b/07, 51b/12, 53b/05, 55b/03, 74b/05, 74b/15, 74b/21, 75a/03, 75a/08, 75b/09, 75b/14, 76a/14, 77b/04, 77b/21, 79a/02, 86b/11, 89b/05, 90b/01, 90b/07, 94a/18, 96a/19, 106a/05, 106b/06, 110b/03, 110b/20, 112a/18, 114b/05, 114b/13, 115a/07, 124b/06, 125b/11, 139a/05, 139a/12, 141a/03, 143a/07

ü.+den 96b/10

ü.+dür 88b/20

ü.+e 35b/10

ü.+i 20b/18

ü.+inüñ 96a/20

[=60]

üçinci Üç sayısının sıra sayı sıfatı.

ü. 3a/14, 8b/11, 11b/02, 14b/04, 20b/04, 21a/14, 22a/12, 22b/05, 23a/08, 23b/09, 24a/02, 33b/12, 34a/16, 35a/04, 35b/18, 37b/18, 38a/09, 38a/14, 38a/19, 38b/03, 41a/03, 42b/13, 44a/08, 44a/10, 51b/08, 53b/07, 55b/04, 56a/14, 56a/20, 61a/07, 63a/10, 74b/06, 74b/16, 75a/06, 75a/11, 75a/14, 75b/13, 75b/17, 76a/09, 76a/17, 76b/05, 76b/12, 76b/15, 78a/01, 78a/16, 79a/12, 79a/21, 80a/09, 89a/03, 89b/08, 94a/20, 96a/16, 106a/12, 106a/16, 106b/11, 109b/18, 110a/10, 110a/14, 110b/15, 111a/04, 114b/18, 117a/13, 118a/16, 120b/07, 121a/10, 122a/10, 124b/10, 139a/13, 140a/06, 141a/05, 141a/09, 143a/10

ü.+nüñ 32b/01

ü.+si 32b/09, 53b/06, 65b/17, 75a/01, 88b/21, 121b/03

ü.+sine 111a/16

ü.+ye 32a/21

[=81]

üdebā Ar. Edebî eser yazanlar, edipler.

ü. 82a/20

[=1]

üftāde Ar. Düşmüş düşkün.

ü. 19a/09

ü. ol- 58b/03

[=2]

üftadelik Düşkünlük.

ü.+leri 87b/07

[=1]

ülfet Ar. Alışma.

ü. 17a/03, 24a/06, 49b/20, 101a/06, 123a/17, 129b/18, 130a/02, 131a/03, 136a/16, 138b/15

ü.+dür 24a/02

ü.+ile 57b/04

ü. it- 84b/05

ü. ol- 129b/20

ü. ṭut- 17a/03, 45a/20, 45b/02, 51a/06

ü.+üñ 57b/03

[=19]

ümerā Ar. Beyler, emirler.

ü. 47b/12

ü.+nuñ 35b/16

[=2]

ümīdvār Far. Ümitli.

ü. ol- 117a/19

[=1]

ümiẕ Far. Ümit, umut.

ü. 97a/09, 136a/04, 136a/11

ü.+den 56a/09

ü.+i 5b/09, 80a/17

ü.+lere 100b/05

ü.+üm 56a/06

ü.+üñüz 132b/05

[=9]

ümmet Ar. Kavim, topluluk.

ü. 94a/02

ü.+den 94a/02

ü.+ile 94a/19

ü.+lere 33b/16

ü.+lerüñ 58a/14, 89a/05

[=6]

üns Ar. Alışkanlık, yakınlık.

ü. 98a/02, 98a/08, 98a/09, 98a/14, 98a/15, 98b/07, 126b/21, 129b/18, 130a/02, 134b/19

ü.+den (derece-i üns) 98a/16

ü.+dür 98a/02

ü.+e 105b/02

ü.+i 94b/13

ü.-i ḫāṣṣıyyet 98a/07

ü.-i ḳuvvet 98a/11

ü.-i ṭabīʿī 98a/05, 98b/13

ü.-i ṭavīl 50a/10

ü. ol- 105b/02, 129b/20

ü. ṭut- 124a/07

[=22]

ünsoḳraṭis Bk. **soḳraṭ**

ü. 56a/06, 130b/21

[=2]

üstād Far. Öğretmen, hoca.

ü. 11a/06, 39b/07, 41b/20, 64b/02, 101b/20

ü.+ına 82b/19, 83a/15, 101b/21

ü.+um 101b/18

ü.+umı 101b/15, 101b/17

ü.+uñ 102a/01

ü.+uñı 101b/15

[=13]

üstād ebū ʿalī Özel isim.

ü. 39b/07, 47a/11, 60a/09, 64b/02

[=4]

üzere Amaç.

ü. 3a/06, 42a/15, 119b/08

ü. (-ı üzere) 126b/18

[=4]

üzeri 1. Bir kişinin kendisi, şahsı.

ü.+me 125b/13

ü.+müzde 36a/03

2. Bir şeyin üstü.

ü.+nde 24b/20, 30b/13, 57a/11, 100a/10

3. Üstüne.

ü.+ne 23a/03, 28b/07, 28b/08, 37b/08, 50b/08, 51a/09, 51a/11, 51b/15, 52a/09, 52a/18, 52b/12, 52b/13, 52b/18, 52b/20, 53b/12, 53b/21, 54a/01, 54a/18, 57b/09, 58a/17, 58b/04, 60b/12, 60b/16, 61a/14, 61b/06, 62a/02, 62b/04, 63a/08, 65a/04, 65a/11, 65a/11, 66a/14, 67b/12, 68a/03, 68a/03, 72a/13, 72b/05, 73a/07, 73a/14, 77a/03, 77b/05, 77b/12, 77b/15, 78a/19, 78b/02, 79a/04, 79a/05, 80a/08, 80b/02, 82a/08, 83a/17, 83a/19, 83b/05, 83b/08,

84a/08, 84b/09, 85a/05, 85b/01, 85b/17, 85b/20, 85b/21, 86b/10, 86b/18, 86b/18, 87a/01, 87b/21, 88a/01, 88b/10, 89a/21, 91a/14, 91b/09, 91b/15, 92a/09, 92a/14, 92a/18, 92b/01, 92b/04, 92b/09, 93a/04, 93a/10, 93b/03, 94a/16, 94b/04, 95a/04, 95a/21, 95b/07, 98b/19, 100b/03, 101b/20, 103a/03, 104a/08, 105a/09, 106a/08, 106a/12, 106a/15, 106b/19, 107a/02, 107a/12, 107a/15, 108a/04, 108a/19, 108b/16, 111b/06, 112a/07, 112a/08, 112a/08, 112a/12, 113a/18, 114a/08, 114b/05, 114b/11, 114b/21, 115b/02, 116a/01, 116a/19, 116b/12, 118b/13, 119a/17, 120a/03, 120a/18, 120a/19, 120b/12, 121a/11, 122a/01, 122a/18, 122b/03, 122b/04, 122b/15, 122b/19, 124a/02, 124a/17, 124a/20, 124b/01, 125a/03, 125a/06, 125a/10, 125a/14, 125b/09, 125b/11, 126b/07, 126b/17, 132b/10, 133a/01, 133a/14, 133a/16, 134a/12, 134a/19, 134b/06, 135a/03, 135b/06, 136a/12, 137a/08, 139b/21, 140a/01, 142a/05, 142a/10, 142b/12, 142b/15, 142b/21, 143a/05, 143b/14, 144a/16

ü.+ne (-ı üzerine) 27a/17, 29b/06, 29b/07, 31b/12, 44a/02, 45b/06, 56a/18, 71a/19, 80a/01, 85a/16, 85b/19, 87b/04, 94b/12, 98a/13, 105a/18, 112a/09, 113a/02, 138a/08

ü.+ne (-i üzerine) 11a/03, 11a/08, 14a/18, 34a/13, 42a/05, 43b/20, 43b/20, 49b/17, 50b/17, 51a/02, 51a/02, 71a/07, 77a/02, 85b/19, 88b/03, 93b/01, 112b/01, 113b/02, 116a/15, 118a/08, 134a/02, 137b/02

ü.+ne (-lar üzerine) 31a/13

ü.+ne (-lar üzerine) 54a/03, 75b/18, 86b/15, 112b/06, 120b/13

ü.+ne (-ları üzerine) 97a/07, 113b/05, 129b/15

ü.+ne (-ler üzerine) 31a/08, 34a/13, 43a/19, 108a/02, 132b/19

ü.+ne (-lerinüñ üzerine) 116b/17

ü.+ne (-lerüñ üzerine) 114b/15

ü.+ne (-maḳ üzerine) 105b/04, 111b/08, 111b/18

ü.+ne (-ması üzerine) 121a/01

ü.+ne (-mek üzerine) 9b/19, 43b/02, 115a/08, 138b/05, 142b/18

ü.+ne (-memek üzerine) 50a/16

ü.+ne (-nuñ üzerine) 7b/18, 9a/21, 123b/11, 124a/17, 126a/03, 138a/19

ü.+ne (-nüñ üzerine) 19a/21, 65a/05, 113b/18

ü.+ne (-sı üzerine) 37b/12, 72a/09, 86a/20, 86a/21, 108a/12, 129a/08, 144a/16

ü.+ne (-sınuñ üzerine) 31b/09

ü.+ne (-si üzerine) 124a/01, 126b/02, 131b/06

ü.+ne (ādāt-ı ḥamīde üzerine) 19a/19

ü.+ne (āḫar üzerine) 20a/21

ü.+ne (ʿaks-i maṣlaḥat üzerine) 43a/04

ü.+ne (anlaruñ üzerine) 129a/13

ü.+ne (anuñ üzerine) 7b/02, 7b/03, 10b/20, 15b/03, 26b/05, 50a/05, 50a/16, 56a/13, 68a/06, 76b/01, 88b/12, 106b/12,

114a/06, 122a/15, 125b/15, 126a/06, 126b/13, 141b/05, 142a/16, 144a/18

ü.+ne (baş üzerine) 30a/19

ü.+ne (ebnā-ı cins üzerine) 41a/21

ü.+ne (etemm-i vech üzerine) 11a/06, 19b/12

ü.+ne (eżdād ve aʿdā üzerine) 140b/04

ü.+ne (fażīlet üzerine) 43a/11

ü.+ne (garizet üzerine) 13b/06

ü.+ne (ḥasebi üzerine) 5a/04

ü.+ne (ḫaşm üzerine) 29b/07

ü.+ne (ḫaṭṭ-ı müstaḳīm) 25a/06

ü.+ne (ḥayāt üzerine) 29b/12

ü.+ne (ḫayr-ı ṭabīʿat üzerine) 17b/05

ü.+ne (ḫüsrān üzerine) 46a/08

ü.+ne (ıḳtınā-ı ḫayrāt üzerine) 5b/14

ü.+ne (icmāl-i ṭarīḳı üzerine) 27a/13

ü.+ne (iḥsās itmek üzerine) 13b/08

ü.+ne (iḫtilāf üzerine) 25b/17

ü.+ne (iḫtiyār-ı ṭarīḳı üzerine) 35a/11

ü.+ne (iḳrār üzerine) 37b/02

ü.+ne (iʿtirāf üzerine) 37b/02

ü.+ne (ittişāf üzerine) 49a/12

ü.+ne (ḳabāyıḥ üzerine) 38b/05

ü.+ne (kaffe-i ʿuḳalā üzerine) 31a/02

ü.+ne (ḳāʿide-i ḥikmet) 43a/01

ü.+ne (ḳānūn-ı iʿtidāl üzerine) 43b/11, 43b/11

ü.+ne (ḳānūn üzerine) 26a/20

ü.+ne (ḳıyās üzerine) 8b/03, 13b/21

ü.+ne (kimse üzerine) 23a/01

ü.+ne (ḳuvvet-i ḫayr üzerine) 18a/01

ü.+ne (mādde-i harc üzerine) 48b/10

ü.+ne (mekārih-i ʿaẓīme üzerine) 29a/16

ü.+ne (mertebe üzerine) 10b/09

ü.+ne (meşiyyet üzerine) 42a/06

ü.+ne (meẕmūm üzerine) 29b/21

ü.+ne (minval üzerine) 6a/13

ü.+ne (miṣāl üzerine) 37b/10

ü.+ne (muḳteżā-yı ʿaḳl üzerine) 8b/05

ü.+ne (muḳteżā-yı ḥikmet üzerine) 31b/02

ü.+ne (mücāzāt-ı vech üzerine) 24a/16

ü.+ne (nāḳış olan üzerine) 40b/03

ü.+ne (nāḳış üzerine) 33a/05

ü.+ne (naṣīb üzerine) 20b/16

ü.+ne (nesne üzerine) 48b/07

ü.+ne (rāḥat ve menfaʿat üzerine) 29a/04

ü.+ne (ṣāḥib-i ṣınāʿat üzerine) 25b/11

ü.+ne (sevḳ üzerine) 18a/03

ü.+ne (ṣıfat üzerine) 41a/13, 41a/19

ü.+ne (şekl-i evvel) 18b/03

ü.+ne (ṭabīʿat-ı aṣlī üzerine) 17b/14

ü.+ne (ṭabīʿat-ı ṣınāʿat üzerine) 41b/17

ü.+ne (taḳdīr üzerine) 21a/21

ü.+ne (taʿlīm ve teellüm üzerine) 142b/17

ü.+ne (ṭarīḳ-ı icmāl üzerine) 6b/04

ü.+ne (ṭarīḳ-ı taḳlīd üzerine) 27b/09

ü.+ne (ṭarīḳ üzerine) 7b/13, 16a/01, 27a/01, 40a/06, 44a/11

ü.+ne (ṭarīḳı üzerine) 2b/06, 2b/07

ü.+ne (tekmīl-i ḫalāyıḳ üzerine) 38a/10

ü.+ne (tevali üzerine) 46a/21

ü.+ne (vech-i ekmel üzerine) 43a/20

ü.+ne (vech-i etemm üzerine) 9a/11, 19b/14

ü.+ne (vech-i hub üzerine) 23b/03

ü.+ne (vech-i icmāl üzerine) 38b/08

ü.+ne (vech-i iʿtidāl üzerine) 21a/11, 24a/14

ü.+ne (vech-i lā-büdd üzerine) 21a/16

ü.+ne (vech-i maṣlaḥat üzerine) 43a/17, 72a/10

ü.+ne (vech üzerine) 12b/19, 23b/12, 27b/10, 38a/02, 38b/12, 41a/05, 41a/18, 45a/04, 45a/12

ü.+ne (vefḳ-ı ḥikmet üzerine) 15b/21

ü.+ne (vücūh-ı muḫtelife üzerine) 32b/03

ü.+ne (yol üzerine) 25a/09

ü.+ne (yüsr-i kāmil üzerine) 28b/16

ü.+nedür 53b/21, 74b/05, 89b/05, 91a/11, 93a/12, 114b/11, 117b/11

ü.+nedür (-nuñ üzerine) 108a/09

ü.+nedür (miṣāl üzerine) 18b/11

ü.+nedür (vech üzerine) 44a/10

ü.+nedür diyü 55a/07

[=378]

v'allāh ü'l-müyesserü'l-ḫayrāt ve el-muvaffaḳü'l-ḥasenāt Ar. "Allah iyilikleri nasip eden ve güzellikleri muvaffak kılandır." anlamında söz.

v. 20a/16

[=1]

v'allāh ü ʿālem Ar. "En doğrusunu bilen Allah'tır." anlamında söz.

v. 3a/08, 7b/13, 13a/01, 22a/08, 44a/19, 61b/02, 126a/09, 130a/11, 139a/02

[=8]

v'allāh ü ʿālem bi's-ṣavāb Ar. "Allah doğruyu en iyi bilendir." anlamında söz.

v. 51a/15, 16b/10, 87a/16

[=3]

v'allāh ü ʿālemü's-ṣavāb Bk. **v'allāh ü ʿālem bi's-ṣavāb**

v. 41b/11

[=1]

v'allāh ü mülhemü's-ṣavāb Ar. "Allah doğruyu ilham edendir." anlamında söz.

v. 31b/16

[=1]

v'allāhü'l-muvaffaḳ Ar. "Başarı Allah'tandır." anlamında söz.

v. 761a/02, 1a/07

[=2]

v'allāhü'l-muvaffaḳü'l-muʿayyen Ar. "Belirli başarı Allah'tandır." anlamında söz.

v. 53b/03

[=1]

vācib Ar. Dinî bakımdan terkedilmesi caiz olmayan, farzdan sonra gelen husus.

v. 25b/16, 25b/18, 138b/12

v. (iḫtirāz-ı vācib ol-) 11a/14

v. (mıḳdār-ı vācib üzerine) 122b/15

v. bil- 8b/04, 50a/12, 51a/04, 67b/06, 78b/01, 87b/15, 107b/12, 107b/21, 121b/01, 132b/05, 139b/14, 142a/06

v.+ce (mıḳdār-ı vācib) 31a/12

v.+den (ḥadd-i vācib) 76a/09

v.+den (ḳānūn-ı vācib) 52a/09

v.+den (mıḳdār-ı vācib) 26a/07, 26a/11, 51b/17

v.+dür 7a/10, 19a/13, 41a/04, 44b/11, 73a/15, 80a/18, 93b/01, 98b/15, 120a/19, 135a/05, 135a/06

v.+dür diyü 142a/02

v.+e 45b/10

v.+i 66a/13

v.+i (mıḳdār-ı vācib) 109b/19

v.-i leẕẕāt 1b/03

v. ḳıl- 40a/10

v. ol- 6b/04, 14b/01, 23a/04, 23a/12, 23b/20, 23b/21, 26a/06, 26a/06, 26b/21, 31a/01, 35b/21, 37b/09, 37b/18, 38a/03, 41a/18, 41a/20, 41a/20, 44b/02, 44b/14, 45a/06, 81a/08, 126b/13, 133b/21, 137b/10

[=64]

vācibü'l-vücūd Ar. Var olması için başka bir varlığa ihtiyacı bulunmayan Allah.

v.-ı cūd 67a/12

[=1]

vaʿd Ar. Bir konuda söz verme.

v. 72a/17

[=1]

vaʿde Ar. Söz verme, ahit.

v.+dür 19a/18

v. it- 84b/14, 87a/12

v.+ye 99b/03

[=4]

vāfir Ar. Bol, çok.

v. ol- 136b/17

[=1]

vaḥdet Ar. Teklik, birlik.

v. 95b/18

v. (menbaʿ-ı vaḥdet) 33a/14

v.+den 32a/20

v.+dür (ẓıll-ı vaḥdet) 32a/08

v.+e 32a/01, 94b/04

v.-i merātib-i kemāl 31b/18

v.-i muḳteżī-i şeref 32a/06

v.+ile 138b/20

v.+ile (ḥilye-i vaḥdet) 32a/09

v.+ile (yümn-i vaḥdet) 41a/11

v. ol- 133b/21

[=12]

vaḥdetsüz Birlik olmadan.

v. 31b/18

[=1]

vāhī Ar. Abes, boş.

v. 109a/15

[=1]

vāhib Ar. Bağışlayan.

v.+i 47b/16

v.-i ḫayrāt 35b/11

[=2]

vāhibü'ş-şuver Ar. "Suretleri veren Allah'tır." anlamında.

v.+den 89a/21

[=1]

vāḥid Ar. Yalnız, bir, tek.

v. (lāyıḳ-ı vāḥid-i ḥaḳīḳī) 1b/01

v. (şaḫṣ-ı vāḥid) 94a/14

v.+dür 106b/05

v.-i ḥaḳīḳī 31b/20

v. üzerine 134a/12

[=5]

vāḥide Ar. Vâhit kelimesinin müennes şekli.

v. (nefs-i vāḥide gibi) 110a/13

v.+de (ḥālet-i vāḥide) 53b/11

[=2]

vaḥşet Ar. Yabani olma durumu.

v. 74a/01, 128b/06, 135b/08, 138b/20

v. (sebeb-i vaḥşet ol-) 57b/18, 135b/15

v.+i 94b/05, 94b/07

v. ol- 133b/21

[=9]

vaʿīd Ar. Bir kimseyi ceza ile korkutma.

v. 72a/17, 105b/18

[=2]

vaḳʿ Ar. Ağırbaşlılık, vakar.

v. it- 66a/18

[=1]

vaḳār Ar. Ağırbaşlılık, temkin.

v. 23a/20

v.+dur 23a/09

v.+ı 113a/12

v.+ı (sükūt-ı vaḳār) 87b/02

v.+ıla 77a/12, 83a/01, 84b/10, 129a/03

[=8]

vāḳıʿ Ar. Vuku bulan, olan, meydana gelen.

v. 26b/10

v.+dur 26a/03, 26a/04

v. ol- 2b/17, 7a/04, 9a/05, 10a/12, 14b/16, 16a/17, 20a/04, 25a/02, 25a/03, 25b/18, 26b/08, 27a/08, 28b/04, 28b/11, 28b/14, 30b/08, 31a/13, 33a/12, 33b/05, 34a/10, 34a/12, 34b/10, 35a/15, 39a/12, 40b/08, 42b/04, 42b/15, 46a/13, 46a/21, 47b/02, 47b/10, 49b/06, 50b/18, 50b/20, 52b/17, 54a/16, 54b/02, 56b/15, 57a/21, 58a/12, 58b/07, 58b/15, 59a/14, 59a/21, 61a/10, 62a/05, 64b/08, 64b/08, 65a/03, 68a/04, 69a/06, 69a/07, 69b/03, 70a/17, 70b/12, 71b/02, 71b/02, 72b/01, 72b/14, 72b/17, 73a/15, 74a/10, 74a/13, 74a/15, 74a/20, 75b/18, 77b/07, 83b/16, 85a/10, 85a/14, 85a/21, 86a/13, 86b/15, 92a/09, 93b/19, 95a/05, 96a/03, 96b/16, 96b/21, 97b/18, 99a/08, 103b/11, 105a/17, 105b/17, 106a/14, 106b/21, 108b/14, 110b/09, 110b/11, 117b/07, 117b/08, 118a/08, 118a/13, 118b/13, 120a/18, 121b/07, 122a/09, 123a/19, 124a/08, 124b/03, 125a/21, 125b/01, 125b/21, 126b/08, 127a/19, 127b/06, 127b/21, 128a/13, 128a/17, 129a/03, 129b/10, 130a/05, 131a/02, 131a/02, 137b/02, 137b/11, 138b/11, 143a/09

[=121]

vāḳıʿa Ar. Olmuş olan olaylar, olgu.

v.+lar üzerine 31a/08

[=1]

vāḳıf Ar. Bir şeyi bilen, ondan haberdar.

v. ḳıl- 79a/10, 129a/09

v. ol- 6b/05, 33a/06, 50a/05, 51a/03, 52b/15, 54a/03, 56b/13, 65a/14, 70b/12, 71a/06, 73b/08, 73b/08, 77a/14, 78a/16, 79a/06, 83a/01, 84b/02, 85a/01, 86b/19, 93b/05, 100a/07, 100b/10, 104a/08, 104a/12, 105a/01, 108a/06, 108a/07, 108a/07, 108a/08, 109b/08, 117a/17, 117a/21, 123b/16, 123b/17, 124a/08, 127a/16, 128b/18, 128b/20, 131b/10, 131b/21, 132a/17, 132a/19, 134b/21,

137b/10, 139b/13, 140a/11, 140a/15, 140b/01, 141a/19, 141b/04, 142a/04

v. olduḳdan ṣoñra 87b/13, 124a/09

[=55]

vaḳt Ar. Zaman.

v. 5b/08, 7b/02, 12a/01, 12b/13, 14a/21, 20b/11, 23a/20, 31b/13, 56b/18, 56b/21, 57b/14, 69a/15, 71b/17, 71b/19, 72a/13, 82b/16, 88a/13, 93b/03, 97a/05, 113b/06, 126b/03, 135a/21

v.+a 73b/14, 109a/07

v.+da 13a/03, 13a/06, 14a/03, 14a/15, 18a/19, 22b/03, 30a/05, 30b/21, 31a/12, 38a/01, 39b/18, 40b/05, 43a/21, 44b/13, 53a/15, 58b/16, 82a/10, 83a/13, 85b/16, 107a/20, 109b/01, 109b/02, 111a/06, 112a/09, 112a/11, 139b/09, 144a/01, 144a/02

v.+da (ḫalvet-i vaḳt) 137b/03

v.+ı 38b/10, 42a/07, 53a/10, 55b/06, 69a/13, 80b/18, 81a/20, 81b/11, 83a/06, 93b/15, 111a/05, 144a/07

v.+ı-y-ıla 50b/11

v.-ı āḫır 13a/03, 13a/06

v.-ı ḥācet ol- 82b/09

v.-ı iḳtiżā eyle- 101a/02

v.-ı istiʿmāl şehvet 48b/19

v.-ı muʿayyen 98b/10

v.+ına degin 128b/21

v.+ında 3a/21, 8b/05, 14a/04, 14a/04, 15b/04, 23a/15, 23a/17, 31b/01, 49a/09, 49a/17, 50a/02, 56a/05, 59b/01, 61a/18, 71a/16, 71b/03, 85b/12, 85b/14, 90a/19, 107a/20, 124a/12, 125a/01, 125a/03, 126a/16, 130b/14, 134a/17, 134b/07, 135a/05, 135a/06, 135a/11, 135a/21, 139b/04, 139b/06, 140a/18

v.+lar 88b/05

v.+larda 47b/02, 59a/13, 81a/03

v.+larında 50a/20, 126b/21, 138a/10

v.+larından 75b/19

v. ol- 13a/14, 15b/11, 80a/12, 108a/16, 138a/09, 142b/04

v.+uñ 93a/05

[=122]

vaḳʿu'l-ferāġ Ar. Temkinli şekilde tamamlanan.

v. 144a/21

[=1]

vālideyn Ar. Ana baba.

v.+nüñ 101b/02

[=1]

var Kâinatta veya düşüncede mevcut olan şey.

v. 11b/06, 11b/07, 11b/07, 11b/08, 11b/08, 11b/08, 11b/09, 13a/19, 16a/21, 17a/06, 21a/18, 24b/09, 33b/19, 33b/19, 33b/20, 45b/10, 48a/11, 48a/12, 48a/12, 56a/10, 56b/21, 57a/21, 64a/07, 67a/11, 68b/08, 69a/09, 84b/06, 90a/17, 95b/11, 97b/13, 97b/19, 117b/12, 125a/21, 128b/08, 128b/08, 130b/02, 135b/18, 140a/20, 142a/05

v. (illā bu ḳadar var ki) 11a/13, 12b/10, 12b/18, 95b/10, 104b/04, 113b/21, 115b/11

v. diyü 63b/17

v.+dur 2a/01, 2a/04, 2a/16, 4b/03, 4b/04, 4b/17, 4b/18, 5b/19, 6a/03, 6b/10,

6b/16, 9b/01, 11a/08, 12b/16, 12b/21, 13a/01, 15a/09, 15a/11, 15a/11, 15a/11, 15b/03, 16a/11, 17a/05, 20a/04, 20a/19, 21a/06, 21b/01, 21b/03, 22a/10, 23b/07, 24b/14, 25a/02, 25b/09, 25b/14, 28b/03, 38a/05, 39a/11, 39b/09, 40b/13, 45a/07, 48b/13, 52a/11, 52a/13, 55a/09, 57b/20, 58a/13, 62a/14, 66b/12, 67b/16, 67b/21, 68b/08, 69a/16, 70b/05, 73a/01, 73b/02, 73b/04, 83b/14, 84a/06, 89a/15, 90b/01, 90b/12, 93a/05, 94a/15, 101b/06, 106a/21, 107a/16, 107a/19, 110a/07, 110b/21, 112a/20, 119a/17, 120a/21, 121a/18, 121b/02, 122a/14, 122b/01, 132b/09, 137a/04, 141a/03

v.+ısa 3b/09, 5a/20, 5a/21, 8b/04, 15b/14, 19a/02, 25b/07, 29a/13, 29a/21, 29b/13, 31b/11, 32b/04, 33b/08, 34b/13, 35a/14, 44a/18, 46a/06, 47a/16, 47b/05, 60a/20, 62b/09, 71b/14, 74b/13, 75a/05, 76a/17, 76a/19, 83b/20, 87b/19, 111b/09, 113a/12, 117b/21, 118a/04, 118b/20, 122a/14, 128a/09, 131a/19, 132a/02

v. ol- 82b/21

[=164]

var- Bir yere ulaşmak, erişmek, vasıl olmak.

v.-a 34a/06, 87a/06

v.-duġı 6b/03

v.-duġın 4a/19, 15b/13, 53b/20, 92a/08

v.-ınca 94a/05, 112b/03

v.-ısañ 143b/16

v.-maġa 132a/13

v.-maḳ 125a/02

v.-mış 141b/06

v.-up 82a/13, 124a/17, 143b/10

v.-ur-ısa 124a/18

v.-urısa 62b/15

v.-urlar 17b/07, 69a/01

[=20]

uyḫuya var- 82a/13

[=1]

varaḳ Ar. İki sayfadan ibaret kitap yaprağı.

v.+dan 37a/03

[=1]

vārid Ar. Ulaşan, gelen.

v. ol- 14a/06

[=1]

vāriṣ Ar. Kendisinden önce olan şeylerden veya gelenlerden nasiplenen.

v.+ler gibi 103b/13

v.+lere 28b/04

v.+leridür 38a/03

[=3]

varṭa Ar. Uçurum, derin yer

v.+dan 128a/20

v.-ı helāk 59a/08

v.+lara 29b/12

v.+sına 22a/07, 31a/19

[=5]

vasaṭ Ar. Orta.

v. 25b/02, 25b/21, 57b/19, 59a/05

v. (mertebe-i vasaṭ) 45a/09

v. (vücūd-ı vasaṭ-ı ḫaḳīḳī) 25a/13

v.+a 61a/21

v.+a (tertīb-i vasaṭ) 53a/10

v.+da 25a/04

v.+dan 25b/04, 40a/02

v.+dan (ṭarīḳ-ı vasaṭ) 76a/12, 76a/12
v.+dur 25b/03, 40a/02, 40a/08
v.-ı ḥaḳīḳī 32a/05
v.-ı maḥdūd 25a/05
v.+ıla (ṭarīḳ-ı vasaṭ) 48a/04
v.+ında 26b/07
v.+ları 33a/12, 38b/21, 39a/01
v.+laruñ 51a/19
v. ol- 25b/03, 25b/04, 26a/01
v.+uñ 25b/05
[=28]

vaṣf Ar. Özellik, nitelik.
v.+da (ḥüsn-i vaṣf) 135a/03
v.+ı 104b/19
v. it- 5a/05
v.+lar 110a/20
[=4]

vāṣıl Ar. Ulaşan, kavuşan, erişen.
v. ol- 20a/13, 35a/07, 37a/08, 37b/08, 63b/12, 68a/06, 93a/20, 113a/08
[=8]

vāsıṭa Ar. Bir şeyin gerçekleşmesi için gerekli olan nesne veya amaca erişmeyi sağlayan şey.
v. 15a/18, 76b/17
v.+dur 26b/17, 26b/19, 40a/06
v.-ı aṣdıḳā 131b/10
v.-ı teʾdīb 18b/06
v. ol- 3b/03, 3b/04, 19b/18, 26b/10, 26b/14, 89b/06
v.+sı-y-ıla 3a/11, 3a/16, 4a/15, 17b/11, 25b/14, 32b/05, 37b/07, 41b/16, 49a/10, 65b/08, 71b/14, 74a/11, 87b/04, 103b/18, 111a/02, 112b/02, 115a/17, 135b/01, 136b/05
v.+sı ile 9a/11, 17a/19
v.+sı ile (ḫulūṣ-ı vāsıṭası ile) 9a/13
[=35]

vaṣıyyet Ar. Bir kimsenin ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey.
v.+dür 142b/16
v. it- 100b/13
v.+leri 110b/13
v.+lerini 110b/12
v. olın- 103a/14
[=5]

vaṣmet Ar. Ayıp, kusur.
v.-i cevr 36a/06
v.-i ḫüsrān 10b/10
v.-i taḥrīf 137b/15
v.-i zevāl 8a/17
v.+inden 47b/14, 134a/01
[=6]

vaṭan Ar. Bir kimsenin yaşadığı yer, yurt.
v. ṭut- 94b/13, 116a/04, 134b/18
[=3]

vaż' Ar. Koyma, düzenleme.
v. 93a/01
v.+da 108b/01
v. eyle- 2b/14, 98a/18
v.+ı 50b/15
v.-ı ṣınāʿat 73b/10
v. it- 1b/15, 26b/02, 42a/03, 92a/18, 98b/04, 108b/08, 109b/01, 110b/10, 138a/02
v.+ları 38b/21
v. üzerine 65a/11

[=17]

vāzıʿ Ar. Koyan, düzenleyen.

v. 33a/13

v.+da 7b/10

[=2]

vāżıḥ Ar. Apaçık belli olan.

v. 2a/04, 18b/15, 34a/02, 85a/10

v. (ġayr-ı vāżıḥ) 2a/15

v.+dur 2a/14, 10a/20

v. eyle- 136b/01

v. ol- 2a/15, 16b/14, 27a/13, 47a/21, 64b/15, 127b/02

[=14]

vaẓīfe Ar. Görev.

v.+lerinden 82b/01

v.+lerine 45a/11

v.+nüñ 45b/07

v.+si 45a/13

v.+si üzerine 126b/02

v.+sini 71a/18

v.+sinüñ 45a/14

[=7]

ve Ar. İki kelime, öbek ve cümleyi birbirine bağlar.

v. 1b/02, 1b/04, 1b/05, 1b/06, 1b/07, 1b/08, 1b/08, 1b/08, 1b/09, 1b/10, 1b/11, 1b/11, 1b/12, 1b/12, 1b/13, 1b/14, 1b/15, 1b/15, 2a/02, 2a/02, 2a/03, 2a/03, 2a/04, 2a/05, 2a/05, 2a/07, 2a/08, 2a/10, 2a/10, 2a/11, 2a/13, 2a/13, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 2a/16, 2a/17, 2a/19, 2a/21, 2a/21, 2b/03, 2b/03, 2b/04, 2b/05, 2b/06, 2b/08, 2b/08, 2b/09, 2b/09, 2b/11, 2b/12, 2b/13, 2b/14, 2b/14, 2b/14, 2b/15, 2b/15, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 2b/18, 2b/18, 2b/19, 2b/21, 2b/21, 2b/21, 3a/01, 3a/02, 3a/02, 3a/04, 3a/04, 3a/07, 3a/07, 3a/10, 3a/10, 3a/11, 3a/11, 3a/12, 3a/15, 3a/17, 3a/19, 3a/19, 3a/20, 3a/20, 3a/21, 3a/21, 3b/01, 3b/03, 3b/08, 3b/12, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 3b/15, 3b/17, 3b/18, 3b/19, 3b/20, 3b/20, 3b/20, 3b/21, 4a/01, 4a/04, 4a/06, 4a/07, 4a/07, 4a/07, 4a/08, 4a/09, 4a/09, 4a/09, 4a/10, 4a/10, 4a/10, 4a/10, 4a/11, 4a/11, 4a/12, 4a/12, 4a/14, 4a/15, 4a/18, 4a/19, 4b/01, 4b/01, 4b/02, 4b/03, 4b/03, 4b/04, 4b/04, 4b/04, 4b/06, 4b/06, 4b/06, 4b/06, 4b/07, 4b/09, 4b/09, 4b/10, 4b/10, 4b/11, 4b/11, 4b/11, 4b/13, 4b/14, 4b/18, 4b/18, 4b/18, 4b/19, 4b/19, 4b/19, 4b/21, 5a/01, 5a/03, 5a/03, 5a/04, 5a/04, 5a/05, 5a/05, 5a/05, 5a/06, 5a/06, 5a/06, 5a/07, 5a/07, 5a/07, 5a/09, 5a/09, 5a/11, 5a/12, 5a/12, 5a/13, 5a/13, 5a/13, 5a/15, 5a/17, 5a/17, 5a/18, 5a/19, 5a/19, 5a/19, 5a/20, 5a/20, 5a/20, 5a/21, 5a/21, 5b/01, 5b/02, 5b/02, 5b/03, 5b/04, 5b/07, 5b/08, 5b/10, 5b/11, 5b/12, 5b/13, 5b/13, 5b/14, 5b/14, 5b/14, 5b/15, 5b/17, 5b/19, 5b/19, 5b/20, 5b/21, 5b/21, 6a/01, 6a/01, 6a/01, 6a/03, 6a/05, 6a/05, 6a/05, 6a/08, 6a/08, 6a/09, 6a/09, 6a/10, 6a/11, 6a/12, 6a/12, 6a/13, 6a/14, 6a/19, 6a/20, 6a/20, 6a/20, 6a/20, 6a/21, 6a/21, 6a/21, 6b/02, 6b/03, 6b/03, 6b/05, 6b/06, 6b/07, 6b/08, 6b/08, 6b/08, 6b/10, 6b/11, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 6b/14, 6b/14, 6b/16, 6b/17, 6b/18, 6b/19, 6b/20, 6b/21, 6b/21, 6b/21, 7a/02, 7a/02, 7a/02, 7a/03, 7a/04, 7a/04,

7a/05, 7a/06, 7a/07, 7a/07, 7a/08, 7a/09, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7a/15, 7a/15, 7a/15, 7a/17, 7a/17, 7a/18, 7a/21, 7b/03, 7b/04, 7b/06, 7b/07, 7b/07, 7b/08, 7b/08, 7b/09, 7b/09, 7b/09, 7b/09, 7b/10, 7b/10, 7b/10, 7b/10, 7b/11, 7b/11, 7b/11, 7b/17, 7b/17, 7b/19, 7b/21, 7b/21, 7b/21, 8a/01, 8a/02, 8a/04, 8a/05, 8a/06, 8a/07, 8a/11, 8a/12, 8a/12, 8a/13, 8a/14, 8a/14, 8a/14, 8a/15, 8a/15, 8a/15, 8a/16, 8a/16, 8a/17, 8a/17, 8a/18, 8a/18, 8a/19, 8a/19, 8a/20, 8a/21, 8a/21, 8a/21, 8a/21, 8a/21, 8a/21, 8b/01, 8b/01, 8b/01, 8b/02, 8b/02, 8b/02, 8b/03, 8b/04, 8b/05, 8b/06, 8b/06, 8b/08, 8b/08, 8b/09, 8b/10, 8b/10, 8b/12, 8b/12, 8b/13, 8b/14, 8b/14, 8b/15, 8b/15, 8b/15, 8b/16, 8b/17, 8b/18, 8b/18, 8b/20, 8b/20, 8b/20, 8b/21, 9a/01, 9a/02, 9a/03, 9a/03, 9a/03, 9a/04, 9a/07, 9a/09, 9a/09, 9a/09, 9a/10, 9a/11, 9a/13, 9a/14, 9a/15, 9a/15, 9a/16, 9a/17, 9a/18, 9a/18, 9a/19, 9a/19, 9a/19, 9a/20, 9a/20, 9a/21, 9b/03, 9b/04, 9b/05, 9b/06, 9b/06, 9b/07, 9b/07, 9b/09, 9b/09, 9b/10, 9b/11, 9b/11, 9b/11, 9b/13, 9b/14, 9b/16, 9b/17, 9b/17, 9b/18, 9b/21, 9b/21, 10a/02, 10a/02, 10a/03, 10a/03, 10a/03, 10a/04, 10a/05, 10a/05, 10a/06, 10a/06, 10a/07, 10a/07, 10a/08, 10a/08, 10a/09, 10a/12, 10a/12, 10a/14, 10a/15, 10a/15, 10a/15, 10a/17, 10a/17, 10a/17, 10a/18, 10a/19, 10a/19, 10a/20, 10a/21, 10a/21, 10b/02, 10b/04, 10b/06, 10b/07, 10b/07, 10b/09, 10b/10, 10b/10, 10b/11, 10b/11, 10b/12, 10b/13, 10b/14, 10b/14, 10b/15, 10b/16, 10b/17, 10b/18, 10b/18, 10b/19, 10b/20, 10b/20, 10b/20, 10b/21, 10b/21, 11a/01, 11a/01, 11a/01, 11a/02, 11a/04, 11a/04, 11a/06, 11a/07, 11a/08, 11a/10, 11a/10, 11a/11, 11a/11, 11a/12, 11a/13, 11a/14, 11a/14, 11a/17, 11a/18, 11a/19, 11a/21, 11b/01, 11b/02, 11b/02, 11b/02, 11b/03, 11b/05, 11b/06, 11b/07, 11b/07, 11b/08, 11b/08, 11b/08, 11b/09, 11b/10, 11b/11, 11b/11, 11b/12, 11b/12, 11b/12, 11b/13, 11b/13, 11b/14, 11b/14, 11b/14, 11b/14, 11b/15, 11b/15, 11b/15, 11b/16, 11b/17, 11b/18, 11b/19, 12a/01, 12a/03, 12a/03, 12a/05, 12a/05, 12a/06, 12a/07, 12a/07, 12a/08, 12a/09, 12a/09, 12a/10, 12a/11, 12a/14, 12a/15, 12a/16, 12a/17, 12a/17, 12a/18, 12a/19, 12a/19, 12a/19, 12a/20, 12b/03, 12b/04, 12b/04, 12b/06, 12b/06, 12b/07, 12b/08, 12b/08, 12b/08, 12b/09, 12b/09, 12b/09, 12b/11, 12b/11, 12b/12, 12b/12, 12b/13, 12b/13, 12b/14, 12b/15, 12b/16, 12b/18, 12b/18, 12b/19, 12b/21, 13a/01, 13a/01, 13a/02, 13a/04, 13a/06, 13a/07, 13a/08, 13a/09, 13a/09, 13a/09, 13a/11, 13a/13, 13a/13, 13a/14, 13a/15, 13a/15, 13a/17, 13a/17, 13a/17, 13a/17, 13a/17, 13a/18, 13a/18, 13a/18, 13a/19, 13a/19, 13a/21, 13a/21, 13b/01, 13b/02, 13b/03, 13b/03, 13b/03, 13b/06, 13b/06, 13b/08, 13b/09, 13b/09, 13b/10, 13b/10, 13b/11, 13b/11, 13b/13, 13b/13, 13b/15, 13b/15, 13b/16, 13b/17, 13b/18, 13b/19, 14a/01, 14a/01, 14a/02, 14a/03, 14a/03, 14a/04, 14a/04, 14a/05, 14a/07,

14a/08, 14a/08, 14a/08, 14a/10, 14a/11,
14a/11, 14a/12, 14a/13, 14a/13, 14a/15,
14a/18, 14a/18, 14a/18, 14a/20, 14a/21,
14b/01, 14b/02, 14b/05, 14b/05, 14b/06,
14b/07, 14b/07, 14b/08, 14b/09, 14b/09,
14b/10, 14b/10, 14b/13, 14b/13, 14b/14,
14b/16, 14b/16, 14b/16, 14b/19, 14b/19,
14b/20, 14b/20, 14b/20, 14b/20, 14b/21,
14b/21, 15a/01, 15a/01, 15a/02, 15a/03,
15a/04, 15a/04, 15a/04, 15a/04, 15a/05,
15a/06, 15a/06, 15a/08, 15a/08, 15a/08,
15a/09, 15a/09, 15a/10, 15a/11, 15a/11,
15a/12, 15a/12, 15a/13, 15a/15, 15a/17,
15a/17, 15a/18, 15a/18, 15a/19, 15a/20,
15a/21, 15b/01, 15b/01, 15b/01, 15b/02,
15b/03, 15b/03, 15b/03, 15b/04, 15b/04,
15b/05, 15b/06, 15b/07, 15b/07, 15b/07,
15b/08, 15b/08, 15b/09, 15b/10, 15b/10,
15b/11, 15b/12, 15b/12, 15b/13, 15b/14,
15b/16, 15b/16, 15b/17, 15b/17, 15b/17,
15b/17, 15b/18, 15b/18, 15b/18, 15b/19,
15b/19, 15b/19, 15b/21, 15b/21, 15b/51,
15b/51, 15b/51, 15b/51, 16a/02, 16a/04,
16a/04, 16a/06, 16a/07, 16a/07, 16a/08,
16a/09, 16a/10, 16a/10, 16a/12, 16a/12,
16a/12, 16a/13, 16a/13, 16a/13, 16a/14,
16a/14, 16a/14, 16a/15, 16a/15, 16a/16,
16a/16, 16a/17, 16a/18, 16a/18, 16a/18,
16a/20, 16a/20, 16a/20, 16a/21, 16b/01,
16b/03, 16b/06, 16b/07, 16b/07, 16b/07,
16b/10, 16b/11, 16b/11, 16b/13, 16b/14,
16b/14, 16b/15, 16b/16, 16b/17, 16b/20,
17a/01, 17a/02, 17a/02, 17a/03, 17a/04,
17a/05, 17a/06, 17a/09, 17a/10, 17a/10,
17a/11, 17a/14, 17a/14, 17a/16, 17a/16,
17a/17, 17a/18, 17a/18, 17a/19, 17a/19,
17a/20, 17a/21, 17a/21, 17a/21, 17b/01,
17b/01, 17b/01, 17b/01, 17b/03, 17b/03,
17b/03, 17b/03, 17b/06, 17b/06, 17b/07,
17b/07, 17b/08, 17b/09, 17b/10, 17b/11,
17b/11, 17b/12, 17b/12, 17b/13, 17b/14,
17b/14, 17b/15, 17b/16, 17b/17, 17b/17,
17b/18, 17b/20, 17b/21, 17b/21, 18a/01,
18a/07, 18a/07, 18a/08, 18a/10, 18a/13,
18a/13, 18a/13, 18a/14, 18a/14, 18a/15,
18a/16, 18a/16, 18a/17, 18a/18, 18a/18,
18a/18, 18a/18, 18a/19, 18a/20, 18a/20,
18a/21, 18a/21, 18b/01, 18b/02, 18b/04,
18b/04, 18b/06, 18b/06, 18b/07, 18b/09,
18b/10, 18b/10, 18b/12, 18b/13, 18b/13,
18b/13, 18b/14, 18b/14, 18b/15, 18b/15,
18b/16, 18b/16, 18b/18, 18b/19, 18b/19,
18b/20, 18b/20, 18b/21, 18b/21, 19a/01,
19a/01, 19a/02, 19a/03, 19a/03, 19a/04,
19a/04, 19a/04, 19a/05, 19a/05, 19a/05,
19a/07, 19a/07, 19a/08, 19a/09, 19a/10,
19a/10, 19a/11, 19a/11, 19a/13, 19a/13,
19a/14, 19a/14, 19a/15, 19a/15, 19a/17,
19a/17, 19a/18, 19a/19, 19a/20, 19a/21,
19a/21, 19b/01, 19b/01, 19b/01, 19b/02,
19b/02, 19b/02, 19b/03, 19b/06, 19b/06,
19b/09, 19b/10, 19b/10, 19b/11, 19b/11,
19b/11, 19b/13, 19b/16, 19b/18, 19b/20,
19b/20, 19b/20, 19b/21, 20a/01, 20a/01,
20a/02, 20a/03, 20a/04, 20a/08, 20a/08,
20a/08, 20a/11, 20a/11, 20a/11, 20a/17,
20a/19, 20b/01, 20b/02, 20b/02, 20b/02,
20b/03, 20b/03, 20b/03, 20b/04, 20b/04,

20b/04, 20b/05, 20b/05, 20b/05, 20b/06, 20b/06, 20b/08, 20b/09, 20b/10, 20b/11, 20b/12, 20b/12, 20b/13, 20b/13, 20b/14, 20b/14, 20b/15, 20b/15, 20b/16, 20b/17, 20b/18, 20b/18, 20b/19, 20b/20, 20b/20, 20b/20, 20b/21, 21a/01, 21a/03, 21a/04, 21a/05, 21a/05, 21a/06, 21a/08, 21a/08, 21a/09, 21a/10, 21a/10, 21a/11, 21a/11, 21a/13, 21a/13, 21a/14, 21a/15, 21a/18, 21a/18, 21a/19, 21a/19, 21a/21, 21b/01, 21b/06, 21b/06, 21b/07, 21b/08, 21b/11, 21b/14, 21b/15, 21b/15, 21b/17, 21b/17, 21b/18, 21b/19, 21b/19, 21b/21, 22a/01, 22a/01, 22a/02, 22a/03, 22a/05, 22a/05, 22a/05, 22a/06, 22a/07, 22a/07, 22a/14, 22a/18, 22a/20, 22a/20, 22a/21, 22b/02, 22b/08, 22b/08, 22b/08, 22b/09, 22b/11, 22b/12, 22b/13, 22b/14, 22b/14, 22b/16, 22b/17, 22b/18, 22b/19, 23a/04, 23a/05, 23a/06, 23a/06, 23a/12, 23a/13, 23a/15, 23a/15, 23a/16, 23a/17, 23a/18, 23a/19, 23a/20, 23b/01, 23b/01, 23b/02, 23b/06, 23b/07, 23b/07, 23b/11, 23b/14, 23b/15, 23b/16, 23b/17, 23b/17, 23b/18, 23b/18, 23b/18, 23b/19, 24a/05, 24a/07, 24a/08, 24a/08, 24a/11, 24a/13, 24a/16, 24a/17, 24a/17, 24a/18, 24a/20, 24a/20, 24a/20, 24b/01, 24b/01, 24b/02, 24b/02, 24b/02, 24b/02, 24b/04, 24b/05, 24b/05, 24b/05, 24b/05, 24b/06, 24b/07, 24b/08, 24b/12, 24b/12, 24b/13, 24b/13, 24b/20, 24b/20, 25a/02, 25a/03, 25a/03, 25a/04, 25a/06, 25a/06, 25a/07, 25a/10, 25a/10, 25a/11, 25a/11, 25a/11, 25a/12, 25a/12, 25a/14, 25a/20, 25a/21, 25b/01, 25b/03, 25b/04, 25b/05, 25b/05, 25b/06, 25b/06, 25b/07, 25b/07, 25b/08, 25b/09, 25b/10, 25b/10, 25b/11, 25b/13, 25b/15, 25b/15, 25b/16, 25b/17, 25b/17, 25b/20, 26a/03, 26a/03, 26a/04, 26a/04, 26a/04, 26a/05, 26a/05, 26a/07, 26a/09, 26a/10, 26a/11, 26a/11, 26a/12, 26a/13, 26a/15, 26a/17, 26a/17, 26a/18, 26a/18, 26a/19, 26a/19, 26a/19, 26a/19, 26a/20, 26b/01, 26b/01, 26b/01, 26b/05, 26b/05, 26b/06, 26b/06, 26b/06, 26b/07, 26b/07, 26b/07, 26b/08, 26b/09, 26b/20, 27a/01, 27a/01, 27a/02, 27a/03, 27a/03, 27a/03, 27a/04, 27a/05, 27a/06, 27a/06, 27a/07, 27a/08, 27a/10, 27a/10, 27a/11, 27a/11, 27a/12, 27a/14, 27a/15, 27a/15, 27a/17, 27a/18, 27a/21, 27b/01, 27b/02, 27b/02, 27b/02, 27b/03, 27b/04, 27b/05, 27b/05, 27b/07, 27b/08, 27b/08, 27b/09, 27b/10, 27b/11, 27b/12, 27b/12, 27b/13, 27b/13, 27b/13, 27b/14, 27b/16, 27b/16, 27b/19, 27b/20, 28a/01, 28a/02, 28a/02, 28a/03, 28a/04, 28a/04, 28a/04, 28a/05, 28a/05, 28a/07, 28a/09, 28a/09, 28a/09, 28a/09, 28a/13, 28a/13, 28a/14, 28a/15, 28a/16, 28a/16, 28a/17, 28a/17, 28a/17, 28a/17, 28a/18, 28a/18, 28a/18, 28a/18, 28a/19, 28a/19, 28a/19, 28a/20, 28a/20, 28a/20, 28a/20, 28b/01, 28b/01, 28b/01, 28b/02, 28b/03, 28b/04, 28b/05, 28b/05, 28b/05, 28b/06, 28b/07, 28b/08, 28b/08, 28b/09, 28b/09, 28b/10, 28b/10, 28b/11, 28b/13, 28b/13, 28b/13, 28b/14, 28b/14, 28b/14, 28b/15, 28b/15, 28b/16,

28b/16, 28b/17, 28b/17, 28b/18, 28b/18, 28b/19, 28b/19, 28b/20, 28b/20, 28b/20, 28b/21, 28b/21, 29a/01, 29a/01, 29a/01, 29a/04, 29a/05, 29a/05, 29a/06, 29a/06, 29a/08, 29a/08, 29a/09, 29a/10, 29a/11, 29a/12, 29a/14, 29a/15, 29a/16, 29a/17, 29a/17, 29a/18, 29a/19, 29a/20, 29a/20, 29a/20, 29a/21, 29b/01, 29b/01, 29b/01, 29b/01, 29b/02, 29b/03, 29b/03, 29b/04, 29b/04, 29b/04, 29b/04, 29b/05, 29b/07, 29b/08, 29b/08, 29b/09, 29b/10, 29b/10, 29b/12, 29b/12, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 29b/15, 29b/16, 29b/17, 29b/19, 30a/01, 30a/03, 30a/03, 30a/03, 30a/05, 30a/06, 30a/06, 30a/06, 30a/06, 30a/07, 30a/08, 30a/08, 30a/08, 30a/08, 30a/09, 30a/11, 30a/12, 30a/13, 30a/13, 30a/13, 30a/14, 30a/20, 30a/20, 30a/20, 30a/21, 30b/02, 30b/02, 30b/03, 30b/04, 30b/04, 30b/05, 30b/06, 30b/07, 30b/07, 30b/07, 30b/08, 30b/10, 30b/10, 30b/12, 30b/14, 30b/14, 30b/15, 30b/17, 30b/19, 30b/21, 30b/21, 31a/01, 31a/01, 31a/02, 31a/03, 31a/04, 31a/04, 31a/04, 31a/05, 31a/06, 31a/07, 31a/07, 31a/07, 31a/07, 31a/08, 31a/08, 31a/10, 31a/11, 31a/12, 31a/13, 31a/14, 31a/16, 31a/16, 31a/17, 31a/17, 31a/20, 31a/20, 31a/20, 31a/20, 31a/21, 31a/21, 31a/21, 31b/01, 31b/01, 31b/02, 31b/02, 31b/03, 31b/03, 31b/03, 31b/04, 31b/05, 31b/07, 31b/08, 31b/09, 31b/11, 31b/13, 31b/14, 31b/15, 31b/17, 31b/18, 31b/19, 31b/19, 31b/19, 32a/03, 32a/05, 32a/05, 32a/06, 32a/06, 32a/07, 32a/08, 32a/08, 32a/08, 32a/08, 32a/09, 32a/10, 32a/10, 32a/10, 32a/13, 32a/13, 32a/14, 32a/16, 32a/18, 32a/20, 32b/02, 32b/02, 32b/03, 32b/03, 32b/04, 32b/04, 32b/05, 32b/07, 32b/08, 32b/09, 32b/10, 32b/12, 32b/13, 32b/13, 32b/13, 32b/14, 32b/14, 32b/15, 32b/17, 32b/18, 33a/02, 33a/02, 33a/02, 33a/03, 33a/04, 33a/05, 33a/05, 33a/06, 33a/06, 33a/06, 33a/07, 33a/07, 33a/07, 33a/07, 33a/08, 33a/08, 33a/08, 33a/09, 33a/10, 33a/10, 33a/10, 33a/12, 33a/14, 33a/14, 33a/15, 33a/16, 33a/17, 33a/17, 33a/18, 33a/18, 33a/18, 33a/19, 33a/19, 33a/20, 33a/20, 33a/21, 33b/01, 33b/04, 33b/04, 33b/05, 33b/07, 33b/07, 33b/07, 33b/08, 33b/08, 33b/09, 33b/09, 33b/10, 33b/10, 33b/12, 33b/12, 33b/13, 33b/13, 33b/16, 33b/16, 33b/17, 33b/18, 34a/02, 34a/05, 34a/05, 34a/06, 34a/07, 34a/08, 34a/08, 34a/09, 34a/09, 34a/10, 34a/11, 34a/12, 34a/12, 34a/12, 34a/13, 34a/14, 34a/14, 34a/15, 34a/15, 34a/16, 34a/16, 34a/17, 34a/17, 34a/17, 34a/18, 34a/18, 34a/20, 34a/20, 34a/20, 34b/01, 34b/01, 34b/02, 34b/03, 34b/03, 34b/03, 34b/03, 34b/04, 34b/05, 34b/05, 34b/07, 34b/09, 34b/10, 34b/10, 34b/10, 34b/12, 34b/12, 34b/15, 34b/15, 34b/15, 34b/16, 34b/17, 34b/18, 34b/19, 34b/20, 34b/21, 34b/21, 34b/21, 34b/21, 35a/01, 35a/02, 35a/03, 35a/05, 35a/05, 35a/06, 35a/08, 35a/08, 35a/08, 35a/09, 35a/09, 35a/11, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35a/13, 35a/15, 35a/15, 35a/16, 35a/19, 35a/20, 35a/21, 35b/02, 35b/02,

35b/03, 35b/03, 35b/06, 35b/07, 35b/07, 35b/08, 35b/09, 35b/09, 35b/12, 35b/12, 35b/13, 35b/14, 35b/15, 35b/16, 35b/16, 35b/17, 35b/17, 35b/20, 36a/01, 36a/01, 36a/02, 36a/02, 36a/03, 36a/03, 36a/05, 36a/07, 36a/07, 36a/08, 36a/08, 36a/09, 36a/11, 36a/11, 36a/11, 36a/12, 36a/13, 36a/13, 36a/14, 36a/14, 36a/14, 36a/15, 36a/16, 36a/16, 36a/17, 36a/18, 36a/18, 36a/19, 36a/19, 36a/20, 36a/21, 36b/02, 36b/04, 36b/04, 36b/04, 36b/04, 36b/04, 36b/05, 36b/05, 36b/05, 36b/05, 36b/06, 36b/06, 36b/06, 36b/06, 36b/07, 36b/07, 36b/07, 36b/09, 36b/09, 36b/10, 36b/10, 36b/10, 36b/11, 36b/12, 36b/12, 36b/13, 36b/15, 36b/16, 36b/16, 36b/17, 36b/17, 36b/17, 36b/19, 36b/20, 36b/20, 36b/20, 36b/20, 36b/21, 37a/01, 37a/01, 37a/02, 37a/02, 37a/04, 37a/05, 37a/06, 37a/06, 37a/06, 37a/06, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/08, 37a/08, 37a/08, 37a/09, 37a/09, 37a/09, 37a/09, 37a/09, 37a/10, 37a/10, 37a/12, 37a/12, 37a/12, 37a/14, 37a/15, 37a/15, 37a/16, 37a/16, 37a/16, 37a/17, 37a/21, 37a/21, 37a/21, 37a/21, 37b/01, 37b/01, 37b/02, 37b/02, 37b/03, 37b/04, 37b/05, 37b/05, 37b/05, 37b/06, 37b/06, 37b/08, 37b/08, 37b/09, 37b/09, 37b/10, 37b/11, 37b/11, 37b/12, 37b/13, 37b/15, 37b/15, 37b/15, 37b/16, 37b/16, 37b/17, 37b/18, 37b/19, 37b/19, 37b/19, 37b/19, 37b/20, 37b/20, 37b/21, 38a/01, 38a/01, 38a/01, 38a/01, 38a/01, 38a/02, 38a/02, 38a/03, 38a/03, 38a/04, 38a/05, 38a/06, 38a/06, 38a/07, 38a/09, 38a/10, 38a/10, 38a/11, 38a/11, 38a/12, 38a/12, 38a/13, 38a/13, 38a/14, 38a/14, 38a/15, 38a/15, 38a/16, 38a/18, 38a/18, 38a/19, 38a/20, 38a/21, 38a/21, 38b/01, 38b/02, 38b/02, 38b/02, 38b/04, 38b/05, 38b/06, 38b/06, 38b/06, 38b/06, 38b/07, 38b/09, 38b/09, 38b/12, 38b/12, 38b/13, 38b/14, 38b/15, 38b/16, 38b/16, 38b/17, 38b/18, 38b/18, 38b/18, 38b/19, 38b/20, 38b/20, 38b/21, 39a/03, 39a/03, 39a/03, 39a/04, 39a/04, 39a/06, 39a/07, 39a/07, 39a/08, 39a/08, 39a/09, 39a/10, 39a/11, 39a/11, 39a/12, 39a/12, 39a/13, 39a/13, 39a/14, 39a/16, 39a/16, 39a/17, 39a/18, 39a/18, 39a/19, 39a/19, 39a/20, 39a/20, 39a/21, 39a/21, 39b/01, 39b/03, 39b/03, 39b/03, 39b/04, 39b/07, 39b/07, 39b/11, 39b/13, 39b/17, 39b/18, 39b/18, 39b/19, 39b/19, 39b/20, 39b/21, 40a/01, 40a/01, 40a/02, 40a/03, 40a/04, 40a/05, 40a/07, 40a/09, 40a/11, 40a/12, 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40a/15, 40a/15, 40a/15, 40a/16, 40a/18, 40a/20, 40a/20, 40a/21, 40b/01, 40b/02, 40b/03, 40b/04, 40b/05, 40b/06, 40b/06, 40b/07, 40b/09, 40b/10, 40b/10, 40b/12, 40b/12, 40b/13, 40b/14, 40b/15, 40b/15, 40b/17, 40b/18, 40b/18, 40b/19, 40b/21, 40b/21, 41a/01, 41a/01, 41a/01, 41a/03, 41a/03, 41a/04, 41a/04, 41a/04, 41a/06, 41a/06, 41a/08, 41a/09, 41a/09, 41a/09, 41a/10, 41a/10, 41a/10, 41a/11, 41a/12, 41a/12, 41a/16, 41a/16, 41a/17, 41a/18, 41a/19, 41a/19,

41a/20, 41a/21, 41a/21, 41b/01, 41b/01, 41b/02, 41b/03, 41b/03, 41b/03, 41b/04, 41b/04, 41b/05, 41b/05, 41b/05, 41b/06, 41b/06, 41b/07, 41b/07, 41b/09, 41b/10, 41b/10, 41b/14, 41b/15, 41b/16, 41b/16, 41b/17, 41b/18, 41b/19, 41b/19, 41b/19, 41b/20, 41b/20, 41b/21, 41b/21, 42a/02, 42a/02, 42a/02, 42a/03, 42a/05, 42a/06, 42a/11, 42a/12, 42a/12, 42a/13, 42a/14, 42a/15, 42a/16, 42a/18, 42a/19, 42a/19, 42a/21, 42b/02, 42b/02, 42b/02, 42b/03, 42b/03, 42b/03, 42b/05, 42b/05, 42b/06, 42b/06, 42b/06, 42b/08, 42b/09, 42b/10, 42b/10, 42b/11, 42b/12, 42b/12, 42b/13, 42b/14, 42b/14, 42b/15, 42b/16, 42b/18, 42b/19, 42b/20, 42b/20, 42b/21, 43a/02, 43a/03, 43a/03, 43a/04, 43a/04, 43a/05, 43a/06, 43a/06, 43a/07, 43a/07, 43a/08, 43a/10, 43a/11, 43a/11, 43a/12, 43a/12, 43a/13, 43a/15, 43a/15, 43a/16, 43a/18, 43a/19, 43a/21, 43b/01, 43b/03, 43b/05, 43b/05, 43b/06, 43b/07, 43b/08, 43b/09, 43b/10, 43b/10, 43b/13, 43b/13, 43b/15, 43b/16, 43b/17, 43b/17, 43b/18, 43b/18, 43b/18, 43b/19, 43b/19, 43b/20, 43b/21, 44a/01, 44a/03, 44a/03, 44a/03, 44a/04, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/06, 44a/06, 44a/07, 44a/07, 44a/08, 44a/08, 44a/09, 44a/09, 44a/09, 44a/12, 44a/14, 44a/15, 44a/15, 44a/15, 44a/16, 44a/16, 44a/16, 44a/16, 44a/18, 44a/20, 44a/20, 44a/21, 44a/21, 44a/21, 44b/01, 44b/02, 44b/04, 44b/04, 44b/05, 44b/05, 44b/06, 44b/06, 44b/07, 44b/07, 44b/07, 44b/08, 44b/09, 44b/10, 44b/10, 44b/11, 44b/11, 44b/12, 44b/12, 44b/12, 44b/13, 44b/14, 44b/16, 44b/16, 44b/17, 44b/18, 44b/19, 44b/20, 44b/21, 44b/21, 44b/21, 45a/02, 45a/02, 45a/03, 45a/03, 45a/04, 45a/05, 45a/07, 45a/08, 45a/08, 45a/08, 45a/08, 45a/09, 45a/09, 45a/10, 45a/10, 45a/10, 45a/11, 45a/14, 45a/14, 45a/14, 45a/15, 45a/15, 45a/18, 45a/18, 45a/18, 45a/19, 45a/19, 45a/20, 45a/21, 45a/21, 45b/02, 45b/02, 45b/03, 45b/03, 45b/03, 45b/04, 45b/05, 45b/05, 45b/06, 45b/06, 45b/06, 45b/07, 45b/08, 45b/09, 45b/10, 45b/11, 45b/12, 45b/14, 45b/15, 45b/16, 45b/18, 45b/18, 45b/19, 45b/20, 45b/20, 45b/21, 45b/21, 45b/21, 46a/01, 46a/01, 46a/01, 46a/01, 46a/02, 46a/02, 46a/03, 46a/03, 46a/04, 46a/05, 46a/05, 46a/06, 46a/07, 46a/08, 46a/08, 46a/08, 46a/09, 46a/09, 46a/10, 46a/10, 46a/11, 46a/12, 46a/12, 46a/13, 46a/13, 46a/13, 46a/14, 46a/15, 46a/15, 46a/16, 46a/16, 46a/17, 46a/17, 46a/18, 46a/18, 46a/19, 46a/19, 46a/20, 46a/20, 46a/21, 46a/21, 46a/21, 46b/01, 46b/01, 46b/01, 46b/02, 46b/02, 46b/03, 46b/03, 46b/03, 46b/04, 46b/04, 46b/04, 46b/04, 46b/05, 46b/05, 46b/05, 46b/06, 46b/06, 46b/07, 46b/07, 46b/08, 46b/08, 46b/08, 46b/09, 46b/11, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 46b/16, 46b/18, 46b/20, 46b/21, 46b/21, 46b/21, 47a/01, 47a/01, 47a/01, 47a/01, 47a/02, 47a/03, 47a/04, 47a/04, 47a/04, 47a/04, 47a/05, 47a/05, 47a/06, 47a/08, 47a/08, 47a/09, 47a/11, 47a/13,

47a/14, 47a/14, 47a/14, 47a/15, 47a/15, 47a/15, 47a/15, 47a/15, 47a/15, 47a/15, 47a/16, 47a/17, 47a/17, 47a/17, 47a/17, 47a/19, 47a/19, 47a/20, 47a/20, 47a/20, 47a/21, 47a/21, 47b/01, 47b/01, 47b/02, 47b/02, 47b/03, 47b/04, 47b/05, 47b/06, 47b/06, 47b/07, 47b/08, 47b/09, 47b/09, 47b/09, 47b/10, 47b/10, 47b/10, 47b/11, 47b/11, 47b/11, 47b/12, 47b/13, 47b/13, 47b/14, 47b/16, 47b/17, 47b/18, 47b/19, 47b/19, 47b/20, 47b/20, 47b/21, 48a/01, 48a/02, 48a/05, 48a/06, 48a/06, 48a/07, 48a/08, 48a/08, 48a/12, 48a/13, 48a/14, 48a/14, 48a/15, 48a/15, 48a/16, 48a/17, 48a/19, 48a/20, 48a/20, 48a/20, 48a/21, 48b/01, 48b/02, 48b/03, 48b/03, 48b/04, 48b/05, 48b/05, 48b/06, 48b/06, 48b/07, 48b/08, 48b/08, 48b/09, 48b/09, 48b/10, 48b/10, 48b/13, 48b/13, 48b/14, 48b/15, 48b/17, 48b/17, 48b/18, 48b/21, 48b/21, 49a/01, 49a/03, 49a/04, 49a/05, 49a/08, 49a/08, 49a/08, 49a/09, 49a/09, 49a/11, 49a/11, 49a/12, 49a/12, 49a/12, 49a/12, 49a/12, 49a/13, 49a/14, 49a/15, 49a/17, 49a/18, 49a/18, 49a/18, 49a/19, 49a/19, 49a/20, 49a/20, 49b/02, 49b/03, 49b/04, 49b/06, 49b/07, 49b/08, 49b/09, 49b/09, 49b/09, 49b/10, 49b/11, 49b/12, 49b/12, 49b/12, 49b/13, 49b/19, 49b/19, 49b/21, 49b/21, 50a/01, 50a/01, 50a/02, 50a/02, 50a/03, 50a/04, 50a/05, 50a/08, 50a/10, 50a/10, 50a/11, 50a/13, 50a/13, 50a/14, 50a/17, 50a/18, 50a/18, 50a/19, 50a/19, 50a/19, 50a/20, 50a/20, 50a/21, 50b/01, 50b/02, 50b/03, 50b/04, 50b/05, 50b/09, 50b/09, 50b/10, 50b/11, 50b/13, 50b/17, 50b/18, 50b/19, 50b/19, 51a/01, 51a/02, 51a/03, 51a/04, 51a/05, 51a/06, 51a/06, 51a/06, 51a/07, 51a/10, 51a/13, 51a/14, 51a/18, 51a/19, 51a/20, 51a/20, 51b/02, 51b/02, 51b/03, 51b/05, 51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/08, 51b/09, 51b/10, 51b/10, 51b/10, 51b/11, 51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/15, 51b/16, 51b/16, 51b/17, 51b/17, 51b/17, 51b/18, 51b/19, 51b/19, 51b/20, 51b/20, 51b/20, 51b/20, 52a/01, 52a/01, 52a/01, 52a/02, 52a/02, 52a/03, 52a/03, 52a/04, 52a/04, 52a/06, 52a/06, 52a/06, 52a/08, 52a/09, 52a/10, 52a/11, 52a/11, 52a/12, 52a/14, 52a/14, 52a/14, 52a/14, 52a/14, 52a/15, 52a/15, 52a/15, 52a/15, 52a/15, 52a/15, 52a/16, 52a/16, 52a/16, 52a/17, 52a/18, 52a/18, 52a/19, 52a/20, 52b/02, 52b/03, 52b/03, 52b/03, 52b/03, 52b/03, 52b/03, 52b/05, 52b/05, 52b/05, 52b/08, 52b/08, 52b/12, 52b/12, 52b/13, 52b/13, 52b/14, 52b/16, 52b/16, 52b/16, 52b/17, 52b/18, 52b/18, 52b/19, 52b/19, 52b/20, 52b/21, 52b/21, 52b/21, 52b/21, 53a/01, 53a/02, 53a/02, 53a/03, 53a/04, 53a/04, 53a/05, 53a/05, 53a/06, 53a/07, 53a/08, 53a/08, 53a/09, 53a/10, 53a/10, 53a/11, 53a/12, 53a/13, 53a/14, 53a/15, 53a/15, 53a/16, 53a/16, 53a/17, 53a/18, 53a/20, 53a/20, 53a/21, 53b/01, 53b/03, 53b/05, 53b/08, 53b/08, 53b/09, 53b/11, 53b/11, 53b/11, 53b/13, 53b/14, 53b/14, 53b/14, 53b/15, 53b/15, 53b/16, 53b/17,

53b/18, 53b/19, 53b/21, 53b/21, 54a/01, 54a/01, 54a/02, 54a/02, 54a/03, 54a/04, 54a/04, 54a/05, 54a/05, 54a/07, 54a/07, 54a/07, 54a/10, 54a/11, 54a/11, 54a/13, 54a/14, 54a/15, 54a/17, 54a/17, 54a/18, 54a/18, 54a/21, 54b/01, 54b/02, 54b/03, 54b/04, 54b/04, 54b/04, 54b/07, 54b/08, 54b/08, 54b/08, 54b/09, 54b/09, 54b/11, 54b/12, 54b/15, 54b/18, 54b/20, 55a/01, 55a/04, 55a/07, 55a/08, 55a/11, 55a/13, 55a/13, 55a/13, 55a/14, 55a/15, 55a/17, 55a/19, 55a/20, 55a/21, 55b/01, 55b/02, 55b/03, 55b/03, 55b/03, 55b/04, 55b/04, 55b/06, 55b/07, 55b/07, 55b/07, 55b/08, 55b/09, 55b/10, 55b/10, 55b/11, 55b/11, 55b/13, 55b/13, 55b/14, 55b/16, 55b/17, 55b/17, 55b/19, 55b/21, 56a/01, 56a/02, 56a/02, 56a/03, 56a/03, 56a/04, 56a/04, 56a/05, 56a/05, 56a/07, 56a/08, 56a/08, 56a/10, 56a/11, 56a/11, 56a/12, 56a/12, 56a/12, 56a/12, 56a/12, 56a/14, 56a/15, 56a/15, 56a/15, 56a/16, 56a/17, 56a/17, 56a/18, 56a/21, 56b/01, 56b/02, 56b/04, 56b/05, 56b/07, 56b/07, 56b/08, 56b/09, 56b/10, 56b/12, 56b/12, 56b/13, 56b/15, 56b/16, 56b/16, 56b/17, 56b/17, 56b/17, 56b/19, 56b/20, 56b/20, 56b/21, 57a/01, 57a/04, 57a/04, 57a/06, 57a/07, 57a/07, 57a/10, 57a/11, 57a/12, 57a/12, 57a/12, 57a/13, 57a/14, 57a/15, 57a/15, 57a/15, 57a/16, 57a/17, 57a/17, 57a/17, 57a/17, 57a/20, 57b/01, 57b/02, 57b/02, 57b/02, 57b/03, 57b/03, 57b/03, 57b/03, 57b/04, 57b/04, 57b/04, 57b/05, 57b/06, 57b/06, 57b/07, 57b/10, 57b/12, 57b/13, 57b/16, 57b/19, 57b/21, 57b/21, 58a/01, 58a/01, 58a/02, 58a/03, 58a/04, 58a/05, 58a/05, 58a/07, 58a/07, 58a/08, 58a/08, 58a/09, 58a/11, 58a/12, 58a/12, 58a/12, 58a/12, 58a/14, 58a/14, 58a/15, 58a/15, 58a/15, 58a/16, 58a/17, 58a/17, 58a/17, 58a/19, 58a/19, 58a/20, 58a/21, 58a/21, 58b/03, 58b/03, 58b/03, 58b/04, 58b/04, 58b/04, 58b/05, 58b/06, 58b/07, 58b/08, 58b/08, 58b/09, 58b/10, 58b/11, 58b/11, 58b/11, 58b/12, 58b/12, 58b/12, 58b/13, 58b/15, 58b/17, 58b/18, 58b/18, 58b/19, 58b/19, 58b/19, 58b/20, 58b/21, 59a/02, 59a/04, 59a/06, 59a/06, 59a/06, 59a/06, 59a/07, 59a/07, 59a/07, 59a/07, 59a/08, 59a/09, 59a/10, 59a/10, 59a/10, 59a/11, 59a/12, 59a/14, 59a/16, 59a/16, 59a/17, 59a/18, 59a/19, 59a/19, 59a/20, 59a/21, 59a/21, 59b/01, 59b/02, 59b/02, 59b/04, 59b/04, 59b/06, 59b/07, 59b/08, 59b/08, 59b/08, 59b/08, 59b/08, 59b/08, 59b/09, 59b/10, 59b/10, 59b/10, 59b/11, 59b/11, 59b/11, 59b/12, 59b/12, 59b/12, 59b/13, 59b/14, 59b/14, 59b/15, 59b/16, 59b/17, 59b/18, 59b/18, 59b/18, 59b/18, 59b/19, 59b/19, 59b/19, 59b/20, 60a/02, 60a/02, 60a/03, 60a/03, 60a/04, 60a/06, 60a/06, 60a/08, 60a/09, 60a/09, 60a/11, 60a/11, 60a/12, 60a/12, 60a/13, 60a/13, 60a/14, 60a/14, 60a/15, 60a/15, 60a/15, 60a/16, 60a/16, 60a/16, 60a/17, 60a/17, 60a/17, 60a/17, 60a/19, 60a/19, 60a/20, 60a/21, 60a/21, 60a/21, 60b/01, 60b/01, 60b/02, 60b/02,

60b/02, 60b/03, 60b/03, 60b/03, 60b/04, 60b/05, 60b/05, 60b/06, 60b/07, 60b/08, 60b/11, 60b/12, 60b/13, 60b/13, 60b/13, 60b/14, 60b/15, 60b/16, 60b/16, 60b/17, 60b/18, 60b/21, 60b/21, 61a/01, 61a/02, 61a/03, 61a/03, 61a/04, 61a/05, 61a/06, 61a/07, 61a/07, 61a/09, 61a/10, 61a/10, 61a/10, 61a/11, 61a/11, 61a/12, 61a/13, 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61a/16, 61a/16, 61a/17, 61a/17, 61a/17, 61a/18, 61a/18, 61a/18, 61a/19, 61a/19, 61a/19, 61a/19, 61a/20, 61a/21, 61b/01, 61b/04, 61b/04, 61b/05, 61b/06, 61b/07, 61b/10, 61b/10, 61b/11, 61b/12, 61b/12, 61b/12, 61b/13, 61b/13, 61b/14, 61b/14, 61b/15, 61b/18, 61b/18, 61b/19, 61b/21, 61b/21, 62a/01, 62a/01, 62a/05, 62a/05, 62a/07, 62a/07, 62a/09, 62a/10, 62a/12, 62a/13, 62a/16, 62a/17, 62a/17, 62a/17, 62a/17, 62a/20, 62a/20, 62a/21, 62b/01, 62b/03, 62b/04, 62b/04, 62b/04, 62b/05, 62b/05, 62b/06, 62b/06, 62b/07, 62b/08, 62b/08, 62b/09, 62b/09, 62b/10, 62b/11, 62b/11, 62b/11, 62b/11, 62b/12, 62b/14, 62b/14, 62b/15, 62b/16, 62b/17, 62b/17, 62b/18, 62b/18, 62b/19, 62b/19, 62b/20, 62b/20, 62b/21, 62b/21, 63a/03, 63a/03, 63a/05, 63a/07, 63a/08, 63a/08, 63a/09, 63a/11, 63a/12, 63a/14, 63a/15, 63a/15, 63a/16, 63a/17, 63a/17, 63b/01, 63b/04, 63b/05, 63b/06, 63b/06, 63b/07, 63b/07, 63b/07, 63b/09, 63b/09, 63b/10, 63b/10, 63b/11, 63b/11, 63b/11, 63b/12, 63b/12, 63b/14, 63b/14, 63b/15, 63b/15, 63b/16, 63b/18, 63b/19, 64a/02, 64a/03, 64a/03, 64a/05, 64a/07, 64a/08, 64a/08, 64a/08, 64a/10, 64a/11, 64a/12, 64a/12, 64a/12, 64a/12, 64a/13, 64a/14, 64a/15, 64a/15, 64a/17, 64a/18, 64a/19, 64a/20, 64a/20, 64a/20, 64a/21, 64b/01, 64b/02, 64b/03, 64b/04, 64b/05, 64b/05, 64b/07, 64b/09, 64b/09, 64b/11, 64b/12, 64b/14, 64b/15, 64b/15, 64b/16, 64b/16, 64b/17, 64b/17, 64b/18, 64b/18, 64b/21, 65a/01, 65a/01, 65a/01, 65a/02, 65a/02, 65a/04, 65a/05, 65a/05, 65a/06, 65a/07, 65a/07, 65a/08, 65a/08, 65a/08, 65a/08, 65a/09, 65a/09, 65a/09, 65a/10, 65a/11, 65a/14, 65a/17, 65a/18, 65a/18, 65a/19, 65a/19, 65a/19, 65a/19, 65a/20, 65a/20, 65a/21, 65a/21, 65a/21, 65a/21, 65b/01, 65b/01, 65b/01, 65b/01, 65b/02, 65b/02, 65b/02, 65b/02, 65b/03, 65b/04, 65b/04, 65b/05, 65b/08, 65b/09, 65b/09, 65b/09, 65b/10, 65b/10, 65b/10, 65b/11, 65b/11, 65b/11, 65b/11, 65b/12, 65b/13, 65b/13, 65b/13, 65b/13, 65b/14, 65b/14, 65b/15, 65b/15, 65b/15, 65b/16, 65b/16, 65b/17, 65b/17, 65b/19, 65b/19, 65b/20, 65b/20, 65b/21, 65b/21, 65b/21, 66a/01, 66a/01, 66a/01, 66a/01, 66a/01, 66a/02, 66a/02, 66a/03, 66a/03, 66a/03, 66a/03, 66a/04, 66a/04, 66a/04, 66a/04, 66a/05, 66a/07, 66a/08, 66a/08, 66a/08, 66a/09, 66a/09, 66a/10, 66a/10, 66a/10, 66a/11, 66a/12, 66a/12, 66a/14, 66a/15, 66a/15, 66a/15, 66a/16, 66a/18, 66a/19, 66a/20, 66a/21, 66b/02, 66b/03, 66b/03, 66b/03, 66b/04, 66b/04, 66b/06, 66b/06,

66b/07, 66b/07, 66b/08, 66b/08, 66b/09, 66b/10, 66b/13, 66b/13, 66b/13, 66b/14, 66b/15, 66b/16, 66b/16, 66b/17, 66b/18, 66b/18, 66b/19, 66b/19, 66b/19, 66b/19, 66b/20, 66b/21, 66b/21, 67a/01, 67a/01, 67a/02, 67a/03, 67a/03, 67a/04, 67a/04, 67a/04, 67a/05, 67a/05, 67a/05, 67a/06, 67a/07, 67a/09, 67a/11, 67a/12, 67a/13, 67a/13, 67a/14, 67a/16, 67a/16, 67a/17, 67a/17, 67a/17, 67a/18, 67a/18, 67a/18, 67a/19, 67a/20, 67a/20, 67a/21, 67a/21, 67b/01, 67b/02, 67b/03, 67b/04, 67b/04, 67b/05, 67b/05, 67b/05, 67b/07, 67b/07, 67b/07, 67b/08, 67b/09, 67b/09, 67b/11, 67b/11, 67b/14, 67b/15, 67b/15, 67b/16, 67b/16, 67b/17, 67b/17, 67b/17, 67b/18, 67b/19, 67b/19, 67b/20, 67b/20, 67b/21, 67b/21, 68a/01, 68a/02, 68a/05, 68a/05, 68a/09, 68a/09, 68a/10, 68a/11, 68a/13, 68a/13, 68a/14, 68a/14, 68a/14, 68a/15, 68a/15, 68a/15, 68a/16, 68a/16, 68a/16, 68a/16, 68a/17, 68a/18, 68a/18, 68a/19, 68b/01, 68b/01, 68b/02, 68b/03, 68b/04, 68b/04, 68b/05, 68b/05, 68b/05, 68b/06, 68b/06, 68b/08, 68b/09, 68b/09, 68b/09, 68b/10, 68b/13, 68b/13, 68b/14, 68b/14, 68b/15, 68b/16, 68b/17, 68b/17, 68b/18, 68b/18, 68b/18, 68b/19, 68b/19, 68b/20, 68b/20, 68b/21, 68b/21, 69a/01, 69a/04, 69a/04, 69a/04, 69a/06, 69a/06, 69a/07, 69a/08, 69a/08, 69a/10, 69a/10, 69a/10, 69a/10, 69a/11, 69a/12, 69a/13, 69a/13, 69a/15, 69a/16, 69a/16, 69a/17, 69a/17, 69a/17, 69a/19, 69b/02, 69b/02, 69b/03, 69b/03, 69b/04, 69b/05, 69b/05, 69b/06, 69b/06, 69b/06, 69b/08, 69b/09, 69b/10, 69b/11, 69b/11, 69b/12, 69b/13, 69b/15, 69b/16, 69b/16, 69b/17, 69b/17, 69b/18, 69b/18, 69b/19, 69b/19, 69b/19, 69b/20, 69b/20, 69b/21, 70a/02, 70a/02, 70a/03, 70a/04, 70a/04, 70a/04, 70a/05, 70a/05, 70a/06, 70a/07, 70a/07, 70a/07, 70a/08, 70a/09, 70a/09, 70a/10, 70a/11, 70a/11, 70a/12, 70a/12, 70a/13, 70a/14, 70a/14, 70a/14, 70a/15, 70a/15, 70a/16, 70a/16, 70a/17, 70a/20, 70a/21, 70b/02, 70b/02, 70b/03, 70b/03, 70b/04, 70b/05, 70b/08, 70b/09, 70b/10, 70b/10, 70b/11, 70b/12, 70b/12, 70b/13, 70b/14, 70b/15, 70b/16, 70b/17, 70b/18, 70b/18, 70b/18, 70b/19, 70b/19, 70b/19, 70b/19, 70b/19, 70b/20, 70b/20, 70b/21, 70b/21, 71a/01, 71a/01, 71a/01, 71a/02, 71a/02, 71a/02, 71a/02, 71a/02, 71a/03, 71a/04, 71a/05, 71a/06, 71a/09, 71a/10, 71a/13, 71a/13, 71a/14, 71a/14, 71a/16, 71a/16, 71a/17, 71a/19, 71a/20, 71b/01, 71b/01, 71b/02, 71b/03, 71b/03, 71b/04, 71b/04, 71b/04, 71b/05, 71b/06, 71b/10, 71b/12, 71b/14, 71b/14, 71b/14, 71b/15, 71b/16, 71b/16, 71b/17, 71b/18, 71b/18, 71b/18, 71b/19, 71b/20, 71b/20, 71b/21, 71b/21, 72a/02, 72a/04, 72a/04, 72a/04, 72a/04, 72a/04, 72a/06, 72a/07, 72a/08, 72a/09, 72a/10, 72a/11, 72a/11, 72a/11, 72a/12, 72a/14, 72a/16, 72a/16, 72a/17, 72a/17, 72a/17, 72a/17, 72a/17, 72a/17, 72a/17, 72a/18, 72a/19, 72a/20, 72a/20, 72a/20, 72a/21, 72a/21,

72b/01, 72b/02, 72b/03, 72b/03, 72b/03, 72b/03, 72b/05, 72b/07, 72b/08, 72b/08, 72b/09, 72b/11, 72b/11, 72b/13, 72b/13, 72b/16, 72b/18, 72b/18, 72b/19, 72b/19, 72b/19, 72b/20, 72b/21, 72b/21, 73a/02, 73a/02, 73a/04, 73a/06, 73a/08, 73a/08, 73a/11, 73a/12, 73a/13, 73a/15, 73a/16, 73a/17, 73a/20, 73a/20, 73a/20, 73a/21, 73b/01, 73b/01, 73b/02, 73b/02, 73b/04, 73b/04, 73b/05, 73b/06, 73b/07, 73b/08, 73b/09, 73b/10, 73b/12, 73b/13, 73b/14, 73b/14, 73b/14, 73b/15, 73b/15, 73b/15, 73b/16, 73b/17, 73b/17, 73b/17, 73b/18, 73b/19, 73b/19, 73b/20, 73b/20, 73b/21, 73b/21, 74a/01, 74a/01, 74a/01, 74a/02, 74a/04, 74a/05, 74a/06, 74a/07, 74a/07, 74a/09, 74a/11, 74a/11, 74a/12, 74a/13, 74a/13, 74a/13, 74a/13, 74a/14, 74a/16, 74a/17, 74a/17, 74a/18, 74a/18, 74a/19, 74a/19, 74a/20, 74a/21, 74b/01, 74b/02, 74b/02, 74b/04, 74b/04, 74b/05, 74b/06, 74b/07, 74b/07, 74b/08, 74b/08, 74b/08, 74b/09, 74b/10, 74b/10, 74b/10, 74b/11, 74b/12, 74b/13, 74b/14, 74b/14, 74b/15, 74b/16, 74b/17, 74b/17, 74b/18, 74b/18, 74b/19, 74b/21, 75a/02, 75a/02, 75a/03, 75a/04, 75a/04, 75a/04, 75a/05, 75a/06, 75a/06, 75a/07, 75a/07, 75a/07, 75a/08, 75a/09, 75a/09, 75a/10, 75a/10, 75a/12, 75a/12, 75a/15, 75a/16, 75a/18, 75a/19, 75a/19, 75a/19, 75a/21, 75a/21, 75b/01, 75b/01, 75b/02, 75b/03, 75b/03, 75b/03, 75b/03, 75b/04, 75b/04, 75b/04, 75b/04, 75b/04, 75b/05, 75b/05, 75b/05, 75b/05, 75b/06, 75b/07, 75b/08, 75b/08, 75b/09, 75b/09, 75b/10, 75b/11, 75b/11, 75b/12, 75b/12, 75b/12, 75b/16, 75b/16, 75b/16, 75b/17, 75b/18, 75b/19, 75b/19, 75b/20, 75b/20, 75b/20, 75b/21, 76a/01, 76a/01, 76a/01, 76a/01, 76a/02, 76a/02, 76a/03, 76a/04, 76a/05, 76a/05, 76a/08, 76a/08, 76a/09, 76a/09, 76a/10, 76a/10, 76a/10, 76a/11, 76a/13, 76a/14, 76a/15, 76a/15, 76a/16, 76a/16, 76a/16, 76a/19, 76a/19, 76a/20, 76a/20, 76a/20, 76a/20, 76a/21, 76b/01, 76b/02, 76b/02, 76b/03, 76b/05, 76b/09, 76b/09, 76b/11, 76b/11, 76b/11, 76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/14, 76b/15, 76b/16, 76b/17, 76b/17, 76b/18, 76b/19, 76b/20, 76b/21, 76b/21, 76b/21, 77a/01, 77a/01, 77a/01, 77a/01, 77a/04, 77a/07, 77a/07, 77a/08, 77a/08, 77a/09, 77a/09, 77a/09, 77a/10, 77a/10, 77a/10, 77a/10, 77a/10, 77a/11, 77a/11, 77a/11, 77a/11, 77a/11, 77a/12, 77a/12, 77a/12, 77a/13, 77a/13, 77a/13, 77a/13, 77a/14, 77a/14, 77a/14, 77a/14, 77a/15, 77a/15, 77a/15, 77a/16, 77a/17, 77a/17, 77a/17, 77a/17, 77a/18, 77a/18, 77a/19, 77a/19, 77a/19, 77a/20, 77a/20, 77a/21, 77a/21, 77b/01, 77b/01, 77b/02, 77b/03, 77b/04, 77b/04, 77b/04, 77b/05, 77b/05, 77b/05, 77b/06, 77b/07, 77b/08, 77b/08, 77b/09, 77b/09, 77b/10, 77b/11, 77b/11, 77b/11, 77b/12, 77b/13, 77b/13, 77b/15, 77b/15, 77b/15, 77b/16, 77b/17, 77b/17, 77b/17, 77b/17, 77b/18, 77b/19, 78a/02, 78a/03, 78a/03, 78a/04, 78a/05, 78a/05, 78a/07, 78a/07, 78a/08,

78a/09, 78a/09, 78a/09, 78a/09, 78a/10, 78a/10, 78a/12, 78a/13, 78a/13, 78a/15, 78a/15, 78a/16, 78a/16, 78a/18, 78a/19, 78a/19, 78a/19, 78a/20, 78a/21, 78a/21, 78b/01, 78b/03, 78b/04, 78b/05, 78b/05, 78b/05, 78b/05, 78b/06, 78b/06, 78b/07, 78b/09, 78b/11, 78b/12, 78b/13, 78b/15, 78b/16, 78b/17, 78b/18, 78b/19, 78b/19, 78b/20, 78b/20, 78b/21, 79a/01, 79a/01, 79a/02, 79a/04, 79a/05, 79a/07, 79a/09, 79a/10, 79a/10, 79a/11, 79a/11, 79a/12, 79a/13, 79a/13, 79a/13, 79a/13, 79a/14, 79a/16, 79a/17, 79a/19, 79a/20, 79b/01, 79b/02, 79b/02, 79b/02, 79b/03, 79b/03, 79b/03, 79b/04, 79b/05, 79b/05, 79b/05, 79b/06, 79b/07, 79b/07, 79b/08, 79b/10, 79b/11, 79b/11, 79b/11, 79b/13, 79b/14, 79b/14, 79b/15, 79b/15, 79b/15, 79b/17, 79b/17, 79b/18, 79b/20, 79b/20, 79b/21, 80a/01, 80a/02, 80a/03, 80a/04, 80a/05, 80a/05, 80a/06, 80a/07, 80a/08, 80a/08, 80a/11, 80a/14, 80a/15, 80a/16, 80a/17, 80a/20, 80a/21, 80b/01, 80b/02, 80b/04, 80b/06, 80b/07, 80b/08, 80b/08, 80b/17, 80b/17, 80b/17, 80b/18, 80b/19, 80b/20, 80b/21, 81a/02, 81a/03, 81a/03, 81a/04, 81a/04, 81a/05, 81a/05, 81a/06, 81a/06, 81a/07, 81a/08, 81a/10, 81a/11, 81a/12, 81a/12, 81a/12, 81a/13, 81a/14, 81a/15, 81a/16, 81a/17, 81a/17, 81a/17, 81a/17, 81a/17, 81a/18, 81a/18, 81a/19, 81a/19, 81a/20, 81a/20, 81b/01, 81b/02, 81b/03, 81b/03, 81b/03, 81b/03, 81b/03, 81b/04, 81b/04, 81b/05, 81b/05, 81b/06, 81b/07, 81b/07, 81b/08, 81b/09, 81b/09, 81b/09, 81b/10, 81b/10, 81b/12, 81b/13, 81b/13, 81b/14, 81b/15, 81b/18, 81b/19, 81b/20, 82a/01, 82a/02, 82a/03, 82a/03, 82a/03, 82a/04, 82a/04, 82a/05, 82a/06, 82a/06, 82a/06, 82a/07, 82a/07, 82a/07, 82a/08, 82a/10, 82a/10, 82a/11, 82a/13, 82a/13, 82a/14, 82a/14, 82a/15, 82a/15, 82a/15, 82a/16, 82a/17, 82a/17, 82a/18, 82a/18, 82a/19, 82a/19, 82a/19, 82a/20, 82a/20, 82a/21, 82a/21, 82a/21, 82a/21, 82b/01, 82b/01, 82b/03, 82b/04, 82b/04, 82b/05, 82b/05, 82b/05, 82b/06, 82b/07, 82b/07, 82b/07, 82b/08, 82b/09, 82b/09, 82b/10, 82b/10, 82b/10, 82b/10, 82b/11, 82b/11, 82b/11, 82b/12, 82b/12, 82b/12, 82b/13, 82b/13, 82b/14, 82b/15, 82b/15, 82b/16, 82b/17, 82b/17, 82b/17, 82b/18, 82b/18, 82b/19, 82b/19, 82b/19, 82b/20, 82b/21, 82b/21, 82b/21, 82b/21, 83a/01, 83a/01, 83a/01, 83a/01, 83a/02, 83a/02, 83a/02, 83a/03, 83a/03, 83a/03, 83a/04, 83a/05, 83a/06, 83a/07, 83a/07, 83a/08, 83a/08, 83a/09, 83a/10, 83a/11, 83a/11, 83a/11, 83a/12, 83a/12, 83a/13, 83a/14, 83a/14, 83a/15, 83a/15, 83a/15, 83a/15, 83a/16, 83a/16, 83a/17, 83a/18, 83a/19, 83a/19, 83a/19, 83a/20, 83a/20, 83a/21, 83a/21, 83b/01, 83b/01, 83b/01, 83b/01, 83b/01, 83b/01, 83b/02, 83b/03, 83b/04, 83b/04, 83b/07, 83b/07, 83b/09, 83b/10, 83b/10, 83b/11, 83b/12, 83b/13, 83b/13, 83b/14, 83b/14, 83b/14, 83b/16, 83b/16, 83b/18, 83b/18, 83b/18, 83b/19, 83b/19,

83b/20, 83b/21, 83b/21, 84a/01, 84a/01, 84a/01, 84a/02, 84a/02, 84a/02, 84a/03, 84a/04, 84a/05, 84a/08, 84a/08, 84a/09, 84a/09, 84a/10, 84a/10, 84a/10, 84a/10, 84a/11, 84a/12, 84a/13, 84a/13, 84a/14, 84a/15, 84a/16, 84a/16, 84a/16, 84a/17, 84a/17, 84a/17, 84a/18, 84a/18, 84a/19, 84a/20, 84a/20, 84a/21, 84a/21, 84b/02, 84b/02, 84b/03, 84b/04, 84b/09, 84b/10, 84b/10, 84b/10, 84b/10, 84b/11, 84b/11, 84b/11, 84b/12, 84b/12, 84b/12, 84b/13, 84b/14, 84b/15, 84b/15, 84b/17, 84b/17, 84b/18, 84b/19, 84b/20, 85a/01, 85a/02, 85a/03, 85a/05, 85a/06, 85a/08, 85a/08, 85a/09, 85a/10, 85a/11, 85a/11, 85a/12, 85a/12, 85a/13, 85a/14, 85a/14, 85a/14, 85a/15, 85a/15, 85a/15, 85a/16, 85a/16, 85a/17, 85a/17, 85a/17, 85a/18, 85a/18, 85a/19, 85a/21, 85a/21, 85b/01, 85b/02, 85b/02, 85b/02, 85b/02, 85b/02, 85b/03, 85b/03, 85b/04, 85b/04, 85b/04, 85b/04, 85b/05, 85b/05, 85b/06, 85b/06, 85b/06, 85b/06, 85b/06, 85b/07, 85b/08, 85b/10, 85b/10, 85b/11, 85b/12, 85b/12, 85b/13, 85b/14, 85b/14, 85b/14, 85b/15, 85b/16, 85b/16, 85b/17, 85b/17, 85b/17, 85b/18, 85b/18, 85b/19, 85b/20, 85b/21, 85b/21, 85b/21, 86a/01, 86a/01, 86a/01, 86a/01, 86a/02, 86a/02, 86a/03, 86a/04, 86a/05, 86a/05, 86a/06, 86a/07, 86a/09, 86a/09, 86a/10, 86a/10, 86a/11, 86a/11, 86a/11, 86a/13, 86a/13, 86a/14, 86a/16, 86a/16, 86a/17, 86a/18, 86a/18, 86a/19, 86a/19, 86a/19, 86a/21, 86b/01, 86b/02, 86b/04, 86b/05, 86b/06, 86b/06, 86b/07, 86b/09, 86b/09, 86b/10, 86b/11, 86b/11, 86b/11, 86b/12, 86b/12, 86b/12, 86b/13, 86b/13, 86b/14, 86b/14, 86b/14, 86b/14, 86b/15, 86b/16, 86b/16, 86b/16, 86b/17, 86b/17, 86b/17, 86b/18, 86b/19, 86b/19, 86b/20, 86b/21, 86b/21, 87a/01, 87a/01, 87a/02, 87a/05, 87a/05, 87a/06, 87a/07, 87a/07, 87a/08, 87a/08, 87a/09, 87a/09, 87a/09, 87a/09, 87a/10, 87a/10, 87a/11, 87a/11, 87a/12, 87a/12, 87a/12, 87a/13, 87a/13, 87a/13, 87a/14, 87a/14, 87a/14, 87a/15, 87a/16, 87a/20, 87a/21, 87b/01, 87b/02, 87b/03, 87b/03, 87b/03, 87b/03, 87b/03, 87b/05, 87b/06, 87b/06, 87b/06, 87b/07, 87b/07, 87b/07, 87b/07, 87b/08, 87b/08, 87b/09, 87b/09, 87b/10, 87b/11, 87b/11, 87b/12, 87b/12, 87b/13, 87b/13, 87b/14, 87b/14, 87b/15, 87b/15, 87b/16, 87b/17, 87b/18, 87b/19, 87b/20, 87b/21, 88a/01, 88a/02, 88a/03, 88a/04, 88a/05, 88a/07, 88a/08, 88a/08, 88a/09, 88a/10, 88a/11, 88a/11, 88a/11, 88a/12, 88a/12, 88a/12, 88a/13, 88a/14, 88a/14, 88a/16, 88a/17, 88a/17, 88a/18, 88a/19, 88a/20, 88b/01, 88b/02, 88b/02, 88b/03, 88b/04, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/06, 88b/06, 88b/06, 88b/07, 88b/08, 88b/08, 88b/09, 88b/09, 88b/09, 88b/10, 88b/11, 88b/11, 88b/11, 88b/12, 88b/12, 88b/13, 88b/13, 88b/14, 88b/14, 88b/15, 88b/15, 88b/16, 88b/16, 88b/17, 88b/17, 88b/17, 88b/18, 88b/18, 88b/18, 88b/18, 88b/19, 88b/19, 88b/19, 88b/20, 88b/21, 88b/21, 89a/01, 89a/01,

89a/02, 89a/04, 89a/05, 89a/05, 89a/05, 89a/06, 89a/06, 89a/06, 89a/07, 89a/07, 89a/07, 89a/07, 89a/08, 89a/08, 89a/08, 89a/08, 89a/08, 89a/09, 89a/09, 89a/09, 89a/09, 89a/10, 89a/10, 89a/10, 89a/11, 89a/11, 89a/13, 89a/14, 89a/14, 89a/15, 89a/16, 89a/16, 89a/16, 89a/17, 89a/18, 89a/19, 89a/20, 89b/04, 89b/04, 89b/06, 89b/06, 89b/07, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/17, 89b/19, 89b/20, 89b/20, 89b/21, 90a/01, 90a/02, 90a/02, 90a/02, 90a/03, 90a/03, 90a/03, 90a/05, 90a/06, 90a/07, 90a/07, 90a/09, 90a/09, 90a/11, 90a/11, 90a/13, 90a/13, 90a/14, 90a/15, 90a/16, 90a/17, 90a/17, 90a/18, 90a/18, 90a/19, 90a/19, 90a/20, 90a/20, 90a/20, 90a/21, 90a/21, 90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/07, 90b/08, 90b/11, 90b/12, 90b/15, 90b/15, 90b/15, 90b/16, 90b/17, 90b/17, 90b/17, 90b/17, 90b/17, 90b/18, 90b/18, 90b/18, 90b/18, 90b/20, 90b/20, 90b/20, 90b/20, 91a/01, 91a/02, 91a/04, 91a/04, 91a/05, 91a/06, 91a/08, 91a/09, 91a/10, 91a/11, 91a/12, 91a/12, 91a/13, 91a/16, 91a/16, 91a/17, 91a/17, 91a/17, 91a/18, 91a/18, 91a/19, 91b/01, 91b/02, 91b/02, 91b/02, 91b/04, 91b/04, 91b/05, 91b/06, 91b/06, 91b/07, 91b/07, 91b/07, 91b/08, 91b/08, 91b/09, 91b/10, 91b/10, 91b/11, 91b/12, 91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/17, 91b/19, 91b/19, 91b/20, 92a/02, 92a/03, 92a/05, 92a/05, 92a/06, 92a/07, 92a/08, 92a/08, 92a/09, 92a/09, 92a/10, 92a/11, 92a/12, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/15, 92a/16, 92a/17, 92a/18, 92a/19, 92a/19, 92a/21, 92b/02, 92b/03, 92b/03, 92b/03, 92b/04, 92b/05, 92b/06, 92b/07, 92b/07, 92b/08, 92b/08, 92b/10, 92b/12, 92b/13, 92b/14, 92b/14, 92b/15, 92b/15, 92b/16, 92b/16, 92b/17, 92b/17, 92b/18, 92b/19, 92b/20, 92b/21, 92b/21, 93a/03, 93a/04, 93a/04, 93a/05, 93a/06, 93a/06, 93a/09, 93a/10, 93a/13, 93a/15, 93a/17, 93a/18, 93a/18, 93a/19, 93a/20, 93a/21, 93b/02, 93b/02, 93b/03, 93b/03, 93b/04, 93b/04, 93b/08, 93b/08, 93b/09, 93b/09, 93b/10, 93b/10, 93b/11, 93b/13, 93b/16, 93b/17, 93b/17, 93b/19, 93b/20, 94a/01, 94a/02, 94a/02, 94a/02, 94a/03, 94a/04, 94a/04, 94a/06, 94a/06, 94a/07, 94a/07, 94a/08, 94a/08, 94a/08, 94a/11, 94a/12, 94a/12, 94a/13, 94a/13, 94a/14, 94a/16, 94a/16, 94a/17, 94a/17, 94a/19, 94a/20, 94b/01, 94b/02, 94b/02, 94b/03, 94b/04, 94b/04, 94b/05, 94b/06, 94b/07, 94b/07, 94b/07, 94b/07, 94b/07, 94b/08, 94b/12, 94b/13, 94b/14, 94b/14, 94b/16, 94b/16, 94b/17, 94b/17, 94b/18, 94b/18, 94b/20, 94b/21, 95a/01, 95a/01, 95a/02, 95a/04, 95a/04, 95a/05, 95a/06, 95a/07, 95a/07, 95a/08, 95a/08, 95a/08, 95a/10, 95a/11, 95a/12, 95a/13, 95a/14, 95a/14, 95a/18, 95a/19, 95a/20, 95a/20, 95a/21, 95b/01, 95b/01, 95b/02, 95b/04, 95b/05, 95b/06, 95b/07, 95b/08, 95b/08, 95b/09, 95b/10, 95b/11, 95b/11, 95b/12, 95b/12, 95b/13, 95b/13, 95b/14, 95b/14, 95b/14, 95b/16, 95b/16, 95b/17, 95b/18,

95b/19, 95b/19, 95b/19, 95b/20, 95b/21, 96a/02, 96a/02, 96a/03, 96a/04, 96a/04, 96a/06, 96a/09, 96a/10, 96a/10, 96a/11, 96a/11, 96a/12, 96a/13, 96a/14, 96a/15, 96a/16, 96a/18, 96a/19, 96a/20, 96a/20, 96a/21, 96b/03, 96b/04, 96b/04, 96b/05, 96b/07, 96b/07, 96b/09, 96b/10, 96b/10, 96b/12, 96b/13, 96b/13, 96b/14, 96b/14, 96b/16, 96b/17, 96b/17, 96b/19, 96b/21, 96b/21, 97a/01, 97a/02, 97a/02, 97a/03, 97a/03, 97a/04, 97a/05, 97a/05, 97a/06, 97a/08, 97a/09, 97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/17, 97a/17, 97a/18, 97a/18, 97a/18, 97a/19, 97a/20, 97a/21, 97a/21, 97b/01, 97b/02, 97b/03, 97b/04, 97b/05, 97b/05, 97b/06, 97b/06, 97b/07, 97b/08, 97b/10, 97b/11, 97b/12, 97b/13, 97b/14, 97b/16, 97b/16, 97b/17, 97b/17, 97b/18, 97b/20, 98a/01, 98a/01, 98a/02, 98a/03, 98a/05, 98a/05, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/10, 98a/10, 98a/12, 98a/14, 98a/15, 98a/15, 98a/16, 98a/18, 98b/01, 98b/01, 98b/02, 98b/03, 98b/05, 98b/06, 98b/07, 98b/08, 98b/10, 98b/11, 98b/11, 98b/12, 98b/12, 98b/13, 98b/13, 98b/14, 98b/15, 98b/15, 98b/16, 98b/17, 99a/01, 99a/03, 99a/04, 99a/06, 99a/07, 99a/11, 99a/11, 99a/12, 99a/13, 99a/13, 99a/15, 99a/16, 99a/17, 99a/19, 99a/20, 99a/20, 99a/21, 99b/01, 99b/01, 99b/03, 99b/04, 99b/05, 99b/05, 99b/07, 99b/07, 99b/08, 99b/09, 99b/09, 99b/10, 99b/11, 99b/11, 99b/12, 99b/13, 99b/14, 99b/15, 99b/15, 99b/17, 99b/17, 99b/18, 99b/19, 99b/20, 99b/20, 99b/21, 99b/21, 100a/01, 100a/01, 100a/02, 100a/03, 100a/04, 100a/05, 100a/06, 100a/08, 100a/09, 100a/09, 100a/10, 100a/11, 100a/12, 100a/14, 100a/16, 100a/17, 100a/17, 100a/18, 100a/21, 100a/21, 100b/01, 100b/03, 100b/03, 100b/03, 100b/04, 100b/05, 100b/05, 100b/05, 100b/06, 100b/08, 100b/09, 100b/09, 100b/09, 100b/10, 100b/10, 100b/11, 100b/12, 100b/12, 100b/13, 100b/13, 100b/14, 100b/15, 100b/16, 100b/18, 100b/18, 100b/19, 100b/19, 100b/19, 100b/19, 100b/20, 100b/21, 100b/21, 101a/01, 101a/03, 101a/03, 101a/03, 101a/03, 101a/04, 101a/05, 101a/05, 101a/05, 101a/07, 101a/09, 101a/10, 101a/10, 101a/11, 101a/12, 101a/13, 101a/13, 101a/13, 101a/15, 101a/15, 101a/20, 101a/20, 101a/20, 101a/21, 101a/21, 101b/02, 101b/02, 101b/04, 101b/05, 101b/06, 101b/06, 101b/07, 101b/08, 101b/09, 101b/11, 101b/12, 101b/12, 101b/12, 101b/13, 101b/13, 101b/18, 101b/20, 101b/21, 101b/21, 102a/01, 102a/03, 102a/04, 102a/06, 102a/06, 102a/07, 102a/07, 102a/07, 102a/08, 102a/08, 102a/08, 102a/09, 102a/09, 102a/09, 102a/10, 102a/11, 102a/11, 102a/12, 102a/12, 102a/12, 102a/14, 102a/15, 102a/16, 102a/17, 102a/17, 102a/17, 102a/18, 102a/19, 102a/19, 102a/19, 102a/21, 102b/01, 102b/02, 102b/03, 102b/04, 102b/06,

102b/07, 102b/08, 102b/09, 102b/11, 104b/20, 104b/21, 105a/01, 105a/02,
102b/12, 102b/12, 102b/13, 102b/15, 105a/03, 105a/03, 105a/05, 105a/06,
102b/15, 102b/15, 102b/17, 102b/17, 105a/06, 105a/06, 105a/07, 105a/07,
102b/18, 102b/18, 102b/19, 102b/19, 105a/09, 105a/09, 105a/10, 105a/11,
102b/20, 102b/21, 102b/21, 103a/01, 105a/12, 105a/13, 105a/14, 105a/14,
103a/02, 103a/03, 103a/04, 103a/04, 105a/15, 105a/15, 105a/16, 105a/16,
103a/04, 103a/05, 103a/05, 103a/06, 105a/17, 105a/17, 105a/18, 105a/19,
103a/06, 103a/07, 103a/07, 103a/07, 105a/19, 105a/19, 105a/20, 105a/21,
103a/08, 103a/08, 103a/09, 103a/09, 105a/21, 105a/21, 105b/01, 105b/01,
103a/09, 103a/10, 103a/10, 103a/10, 105b/01, 105b/02, 105b/05, 105b/05,
103a/11, 103a/12, 103a/13, 103a/13, 105b/06, 105b/07, 105b/07, 105b/08,
103a/16, 103a/17, 103a/19, 103a/20, 105b/09, 105b/09, 105b/10, 105b/10,
103a/20, 103a/21, 103b/02, 103b/02, 105b/12, 105b/12, 105b/14, 105b/15,
103b/02, 103b/03, 103b/03, 103b/04, 105b/15, 105b/15, 105b/16, 105b/16,
103b/05, 103b/06, 103b/09, 103b/10, 105b/17, 105b/17, 105b/18, 105b/18,
103b/13, 103b/14, 103b/16, 103b/17, 105b/18, 105b/19, 105b/19, 105b/19,
103b/17, 103b/17, 103b/18, 103b/18, 105b/20, 105b/20, 106a/01, 106a/02,
103b/18, 103b/19, 103b/19, 103b/20, 106a/02, 106a/03, 106a/03, 106a/04,
103b/20, 103b/20, 104a/01, 104a/01, 106a/04, 106a/06, 106a/06, 106a/06,
104a/02, 104a/02, 104a/03, 104a/03, 106a/07, 106a/08, 106a/09, 106a/09,
104a/05, 104a/05, 104a/06, 104a/07, 106a/11, 106a/11, 106a/11, 106a/12,
104a/08, 104a/09, 104a/10, 104a/10, 106a/13, 106a/14, 106a/16, 106a/17,
104a/12, 104a/12, 104a/13, 104a/13, 106a/18, 106a/18, 106a/19, 106a/20,
104a/13, 104a/14, 104a/15, 104a/15, 106a/21, 106a/21, 106a/21, 106b/01,
104a/15, 104a/16, 104a/17, 104a/17, 106b/01, 106b/02, 106b/05, 106b/07,
104a/18, 104a/19, 104a/19, 104a/20, 106b/07, 106b/08, 106b/09, 106b/10,
104a/21, 104a/21, 104a/21, 104a/21, 106b/11, 106b/12, 106b/13, 106b/13,
104b/01, 104b/02, 104b/02, 104b/02, 106b/14, 106b/14, 106b/16, 106b/16,
104b/03, 104b/05, 104b/06, 104b/07, 106b/18, 106b/19, 106b/20, 106b/21,
104b/07, 104b/08, 104b/08, 104b/10, 106b/21, 107a/03, 107a/03, 107a/04,
104b/10, 104b/11, 104b/11, 104b/12, 107a/04, 107a/05, 107a/06, 107a/06,
104b/13, 104b/13, 104b/14, 104b/15, 107a/06, 107a/07, 107a/09, 107a/09,
104b/15, 104b/15, 104b/15, 104b/16, 107a/10, 107a/11, 107a/13, 107a/13,
104b/16, 104b/18, 104b/18, 104b/19, 107a/14, 107a/14, 107a/14, 107a/15,

107a/15, 107a/16, 107a/17, 107a/18, 109b/21, 109b/21, 110a/01, 110a/03,
107a/18, 107a/18, 107a/19, 107a/19, 110a/03, 110a/03, 110a/04, 110a/05,
107a/21, 107a/21, 107a/21, 107b/01, 110a/05, 110a/06, 110a/06, 110a/06,
107b/02, 107b/04, 107b/05, 107b/05, 110a/08, 110a/10, 110a/11, 110a/11,
107b/05, 107b/07, 107b/08, 107b/09, 110a/12, 110a/13, 110a/14, 110a/14,
107b/09, 107b/09, 107b/11, 107b/13, 110a/15, 110a/17, 110a/17, 110a/18,
107b/15, 107b/16, 107b/16, 107b/16, 110a/19, 110a/19, 110a/19, 110a/20,
107b/17, 107b/18, 107b/18, 107b/19, 110a/21, 110a/21, 110b/01, 110b/02,
107b/20, 107b/20, 107b/21, 108a/01, 110b/03, 110b/05, 110b/06, 110b/07,
108a/01, 108a/02, 108a/03, 108a/04, 110b/09, 110b/11, 110b/13, 110b/14,
108a/06, 108a/07, 108a/08, 108a/09, 110b/14, 110b/15, 110b/16, 110b/17,
108a/09, 108a/10, 108a/11, 108a/13, 110b/18, 110b/19, 111a/01, 111a/02,
108a/13, 108a/14, 108a/15, 108a/15, 111a/02, 111a/03, 111a/03, 111a/04,
108a/16, 108a/16, 108a/18, 108a/18, 111a/05, 111a/07, 111a/10, 111a/11,
108a/19, 108a/19, 108a/20, 108a/21, 111a/11, 111a/12, 111a/12, 111a/13,
108b/01, 108b/03, 108b/03, 108b/04, 111a/13, 111a/14, 111a/15, 111a/16,
108b/04, 108b/05, 108b/06, 108b/06, 111a/16, 111a/17, 111a/17, 111a/18,
108b/07, 108b/07, 108b/09, 108b/09, 111a/20, 111a/20, 111a/20, 111a/20,
108b/10, 108b/11, 108b/11, 108b/12, 111a/21, 111a/21, 111a/21, 111b/01,
108b/13, 108b/14, 108b/16, 108b/16, 111b/01, 111b/03, 111b/04, 111b/05,
108b/17, 108b/18, 108b/18, 108b/19, 111b/05, 111b/07, 111b/08, 111b/08,
108b/19, 108b/21, 108b/21, 108b/21, 111b/08, 111b/09, 111b/09, 111b/10,
108b/21, 109a/03, 109a/06, 109a/07, 111b/11, 111b/11, 111b/12, 111b/13,
109a/07, 109a/07, 109a/08, 109a/09, 111b/14, 111b/15, 111b/16, 111b/16,
109a/09, 109a/10, 109a/12, 109a/14, 111b/17, 111b/17, 111b/18, 111b/18,
109a/14, 109a/15, 109a/15, 109a/15, 111b/19, 111b/19, 111b/20, 111b/21,
109a/18, 109a/20, 109b/01, 109b/02, 111b/21, 112a/01, 112a/01, 112a/01,
109b/02, 109b/04, 109b/07, 109b/07, 112a/02, 112a/02, 112a/04, 112a/05,
109b/09, 109b/10, 109b/11, 109b/11, 112a/06, 112a/06, 112a/08, 112a/09,
109b/12, 109b/13, 109b/13, 109b/13, 112a/11, 112a/12, 112a/13, 112a/14,
109b/14, 109b/16, 109b/16, 109b/16, 112a/15, 112a/15, 112a/17, 112a/19,
109b/16, 109b/17, 109b/17, 109b/17, 112a/19, 112a/20, 112b/01, 112b/02,
109b/17, 109b/19, 109b/19, 109b/20, 112b/02, 112b/04, 112b/05, 112b/06,
109b/20, 109b/21, 109b/21, 109b/21, 112b/07, 112b/07, 112b/08, 112b/10,

112b/11, 112b/12, 112b/13, 112b/13, 114b/17, 114b/17, 114b/18, 114b/18,
112b/14, 112b/15, 112b/15, 112b/16, 114b/20, 114b/21, 114b/21, 115a/01,
112b/16, 112b/16, 112b/16, 112b/17, 115a/02, 115a/03, 115a/03, 115a/04,
112b/17, 112b/18, 112b/18, 112b/20, 115a/04, 115a/07, 115a/08, 115a/08,
112b/20, 112b/21, 113a/01, 113a/03, 115a/08, 115a/08, 115a/09, 115a/09,
113a/03, 113a/03, 113a/05, 113a/05, 115a/09, 115a/10, 115a/10, 115a/10,
113a/05, 113a/06, 113a/06, 113a/07, 115a/10, 115a/11, 115a/12, 115a/13,
113a/09, 113a/11, 113a/11, 113a/11, 115a/13, 115a/14, 115a/14, 115a/14,
113a/11, 113a/12, 113a/12, 113a/13, 115a/15, 115a/15, 115a/17, 115a/17,
113a/13, 113a/14, 113a/15, 113a/17, 115a/18, 115a/18, 115a/20, 115a/21,
113a/18, 113a/20, 113a/21, 113a/21, 115b/01, 115b/02, 115b/02, 115b/03,
113b/02, 113b/02, 113b/03, 113b/04, 115b/04, 115b/04, 115b/05, 115b/05,
113b/05, 113b/06, 113b/07, 113b/07, 115b/06, 115b/06, 115b/07, 115b/08,
113b/08, 113b/09, 113b/09, 113b/10, 115b/08, 115b/09, 115b/10, 115b/10,
113b/10, 113b/11, 113b/12, 113b/12, 115b/11, 115b/13, 115b/14, 115b/14,
113b/13, 113b/13, 113b/14, 113b/15, 115b/15, 115b/15, 115b/15, 115b/15,
113b/15, 113b/15, 113b/16, 113b/17, 115b/16, 115b/17, 115b/18, 115b/18,
113b/17, 113b/18, 113b/19, 113b/20, 115b/19, 116a/01, 116a/02, 116a/02,
113b/20, 113b/21, 114a/01, 114a/01, 116a/02, 116a/03, 116a/04, 116a/05,
114a/02, 114a/03, 114a/03, 114a/04, 116a/06, 116a/06, 116a/06, 116a/06,
114a/04, 114a/05, 114a/05, 114a/05, 116a/08, 116a/08, 116a/09, 116a/10,
114a/06, 114a/07, 114a/07, 114a/08, 116a/10, 116a/10, 116a/10, 116a/10,
114a/09, 114a/09, 114a/10, 114a/10, 116a/12, 116a/12, 116a/12, 116a/13,
114a/11, 114a/11, 114a/11, 114a/11, 116a/13, 116a/13, 116a/14, 116a/14,
114a/11, 114a/12, 114a/12, 114a/12, 116a/14, 116a/15, 116a/17, 116a/20,
114a/12, 114a/12, 114a/13, 114a/13, 116a/21, 116b/01, 116b/02, 116b/02,
114a/14, 114a/15, 114a/16, 114a/17, 116b/03, 116b/03, 116b/04, 116b/05,
114a/17, 114a/17, 114a/18, 114a/18, 116b/05, 116b/05, 116b/05, 116b/05,
114a/18, 114a/19, 114a/19, 114a/21, 116b/06, 116b/06, 116b/06, 116b/07,
114b/01, 114b/01, 114b/02, 114b/03, 116b/07, 116b/07, 116b/07, 116b/07,
114b/03, 114b/04, 114b/04, 114b/04, 116b/08, 116b/09, 116b/09, 116b/11,
114b/06, 114b/07, 114b/08, 114b/10, 116b/13, 116b/15, 116b/16, 116b/16,
114b/10, 114b/11, 114b/13, 114b/14, 116b/17, 116b/17, 116b/17, 116b/18,
114b/14, 114b/14, 114b/15, 114b/16, 116b/20, 116b/20, 117a/01, 117a/01,

117a/02, 117a/03, 117a/03, 117a/04, 119a/11, 119a/11, 119a/12, 119a/13,
117a/04, 117a/04, 117a/05, 117a/06, 119a/15, 119a/15, 119a/16, 119a/19,
117a/06, 117a/07, 117a/08, 117a/10, 119a/21, 119b/01, 119b/04, 119b/04,
117a/11, 117a/12, 117a/13, 117a/13, 119b/05, 119b/06, 119b/07, 119b/07,
117a/14, 117a/15, 117a/16, 117a/17, 119b/08, 119b/08, 119b/11, 119b/12,
117a/18, 117a/18, 117a/19, 117a/19, 119b/13, 119b/14, 119b/14, 119b/16,
117a/19, 117a/19, 117a/20, 117a/20, 119b/16, 119b/16, 119b/17, 119b/18,
117a/21, 117b/01, 117b/02, 117b/02, 119b/18, 119b/19, 119b/19, 119b/19,
117b/04, 117b/05, 117b/05, 117b/07, 119b/20, 119b/20, 119b/21, 119b/21,
117b/10, 117b/11, 117b/11, 117b/12, 120a/02, 120a/03, 120a/03, 120a/03,
117b/13, 117b/13, 117b/14, 117b/15, 120a/04, 120a/04, 120a/05, 120a/07,
117b/15, 117b/15, 117b/16, 117b/16, 120a/08, 120a/08, 120a/09, 120a/10,
117b/17, 117b/17, 117b/17, 117b/18, 120a/10, 120a/10, 120a/13, 120a/13,
117b/18, 117b/19, 117b/19, 117b/19, 120a/14, 120a/15, 120a/17, 120a/18,
117b/19, 117b/20, 117b/20, 117b/20, 120a/19, 120a/19, 120a/20, 120a/20,
117b/20, 117b/21, 117b/21, 117b/21, 120b/02, 120b/03, 120b/03, 120b/03,
117b/21, 118a/02, 118a/02, 118a/02, 120b/03, 120b/03, 120b/03, 120b/03,
118a/03, 118a/03, 118a/03, 118a/03, 120b/04, 120b/04, 120b/05, 120b/05,
118a/03, 118a/03, 118a/05, 118a/05, 120b/05, 120b/05, 120b/05, 120b/06,
118a/06, 118a/08, 118a/09, 118a/10, 120b/06, 120b/07, 120b/07, 120b/08,
118a/11, 118a/12, 118a/13, 118a/14, 120b/09, 120b/09, 120b/10, 120b/11,
118a/15, 118a/15, 118a/16, 118a/16, 120b/11, 120b/12, 120b/14, 120b/15,
118a/16, 118a/17, 118a/17, 118a/17, 120b/19, 120b/19, 120b/20, 120b/20,
118a/17, 118a/17, 118a/18, 118a/18, 121a/01, 121a/01, 121a/02, 121a/02,
118a/19, 118a/19, 118a/20, 118a/21, 121a/03, 121a/03, 121a/04, 121a/04,
118a/21, 118b/01, 118b/02, 118b/03, 121a/06, 121a/06, 121a/06, 121a/07,
118b/03, 118b/05, 118b/07, 118b/07, 121a/07, 121a/08, 121a/09, 121a/09,
118b/09, 118b/13, 118b/14, 118b/16, 121a/10, 121a/11, 121a/12, 121a/13,
118b/16, 118b/17, 118b/18, 118b/18, 121a/13, 121a/13, 121a/14, 121a/14,
118b/19, 118b/20, 118b/20, 118b/21, 121a/15, 121a/15, 121a/16, 121a/16,
118b/21, 118b/21, 119a/01, 119a/01, 121a/16, 121a/17, 121a/17, 121a/18,
119a/02, 119a/03, 119a/04, 119a/04, 121a/19, 121a/19, 121a/20, 121a/20,
119a/04, 119a/05, 119a/06, 119a/08, 121a/21, 121a/21, 121b/01, 121b/01,
119a/09, 119a/09, 119a/10, 119a/10, 121b/02, 121b/03, 121b/03, 121b/03,

121b/04, 121b/04, 121b/04, 121b/05, 123b/21, 124a/01, 124a/01, 124a/03,
121b/06, 121b/08, 121b/08, 121b/09, 124a/03, 124a/04, 124a/05, 124a/05,
121b/10, 121b/11, 121b/11, 121b/13, 124a/07, 124a/07, 124a/07, 124a/10,
121b/13, 121b/14, 121b/16, 121b/18, 124a/11, 124a/11, 124a/12, 124a/13,
121b/20, 121b/20, 122a/03, 122a/04, 124a/14, 124a/14, 124a/15, 124a/15,
122a/04, 122a/05, 122a/07, 122a/08, 124a/15, 124a/17, 124a/19, 124a/19,
122a/10, 122a/11, 122a/11, 122a/12, 124a/20, 124a/20, 124a/21, 124a/21,
122a/13, 122a/13, 122a/13, 122a/14, 124a/21, 124b/01, 124b/01, 124b/02,
122a/15, 122a/15, 122a/16, 122a/17, 124b/03, 124b/03, 124b/04, 124b/05,
122a/19, 122a/20, 122a/21, 122a/21, 124b/06, 124b/06, 124b/06, 124b/07,
122a/21, 122b/01, 122b/02, 122b/05, 124b/08, 124b/08, 124b/08, 124b/09,
122b/05, 122b/05, 122b/07, 122b/08, 124b/09, 124b/10, 124b/10, 124b/10,
122b/08, 122b/10, 122b/12, 122b/14, 124b/11, 124b/11, 124b/11, 124b/11,
122b/16, 122b/16, 122b/17, 122b/18, 124b/12, 124b/13, 124b/14, 124b/15,
122b/18, 122b/19, 122b/19, 122b/19, 124b/15, 124b/16, 124b/17, 124b/17,
122b/20, 122b/20, 122b/21, 122b/21, 124b/18, 124b/18, 124b/19, 124b/20,
123a/01, 123a/01, 123a/02, 123a/02, 124b/20, 124b/20, 124b/20, 124b/21,
123a/04, 123a/05, 123a/06, 123a/07, 124b/21, 125a/01, 125a/02, 125a/02,
123a/07, 123a/07, 123a/08, 123a/08, 125a/04, 125a/04, 125a/05, 125a/06,
123a/08, 123a/09, 123a/10, 123a/10, 125a/06, 125a/06, 125a/07, 125a/08,
123a/10, 123a/10, 123a/11, 123a/11, 125a/10, 125a/10, 125a/11, 125a/11,
123a/12, 123a/13, 123a/14, 123a/14, 125a/11, 125a/12, 125a/13, 125a/13,
123a/15, 123a/15, 123a/16, 123a/17, 125a/13, 125a/14, 125a/15, 125a/16,
123a/18, 123a/18, 123a/18, 123a/18, 125a/19, 125a/21, 125b/01, 125b/10,
123a/19, 123a/19, 123a/19, 123a/20, 125b/12, 125b/13, 125b/13, 125b/14,
123a/21, 123b/01, 123b/03, 123b/04, 125b/20, 125b/21, 125b/21, 126a/01,
123b/04, 123b/04, 123b/05, 123b/05, 126a/02, 126a/02, 126a/03, 126a/03,
123b/05, 123b/06, 123b/06, 123b/08, 126a/05, 126a/05, 126a/06, 126a/07,
123b/08, 123b/09, 123b/09, 123b/09, 126a/07, 126a/08, 126a/09, 126a/11,
123b/09, 123b/10, 123b/10, 123b/11, 126a/11, 126a/12, 126a/13, 126a/14,
123b/12, 123b/13, 123b/13, 123b/14, 126a/14, 126a/14, 126a/15, 126a/15,
123b/16, 123b/16, 123b/16, 123b/17, 126a/16, 126a/16, 126a/16, 126a/17,
123b/18, 123b/18, 123b/19, 123b/19, 126a/17, 126a/17, 126a/17, 126a/18,
123b/19, 123b/20, 123b/21, 123b/21, 126a/20, 126a/20, 126a/21, 126a/21,

126b/02, 126b/03, 126b/05, 126b/07, 129a/04, 129a/05, 129a/06, 129a/07,
126b/08, 126b/08, 126b/09, 126b/10, 129a/07, 129a/08, 129a/08, 129a/09,
126b/10, 126b/11, 126b/12, 126b/14, 129a/09, 129a/10, 129a/11, 129a/11,
126b/15, 126b/16, 126b/16, 126b/20, 129a/11, 129a/11, 129a/12, 129a/12,
126b/20, 126b/21, 126b/21, 127a/02, 129a/13, 129a/14, 129a/15, 129a/15,
127a/02, 127a/04, 127a/06, 127a/08, 129a/16, 129a/16, 129a/17, 129a/17,
127a/09, 127a/09, 127a/10, 127a/12, 129a/18, 129a/19, 129a/20, 129a/21,
127a/12, 127a/13, 127a/13, 127a/13, 129a/21, 129a/21, 129a/21, 129b/01,
127a/14, 127a/14, 127a/16, 127a/17, 129b/01, 129b/01, 129b/01, 129b/02,
127a/19, 127a/19, 127a/21, 127a/21, 129b/02, 129b/03, 129b/04, 129b/06,
127b/02, 127b/02, 127b/04, 127b/05, 129b/06, 129b/07, 129b/08, 129b/10,
127b/05, 127b/07, 127b/07, 127b/07, 129b/10, 129b/10, 129b/12, 129b/12,
127b/08, 127b/09, 127b/10, 127b/11, 129b/13, 129b/14, 129b/14, 129b/15,
127b/11, 127b/11, 127b/12, 127b/13, 129b/15, 129b/17, 129b/18, 129b/18,
127b/13, 127b/15, 127b/16, 127b/16, 129b/19, 129b/20, 129b/20, 129b/20,
127b/19, 127b/20, 127b/21, 127b/21, 130a/01, 130a/02, 130a/03, 130a/03,
127b/21, 128a/01, 128a/02, 128a/02, 130a/04, 130a/06, 130a/06, 130a/07,
128a/02, 128a/04, 128a/04, 128a/05, 130a/07, 130a/08, 130a/09, 130a/10,
128a/05, 128a/06, 128a/07, 128a/09, 130a/10, 130a/12, 130a/15, 130a/15,
128a/10, 128a/11, 128a/12, 128a/12, 130a/15, 130a/16, 130a/16, 130a/17,
128a/12, 128a/13, 128a/13, 128a/14, 130a/18, 130a/19, 130a/20, 130a/20,
128a/14, 128a/14, 128a/15, 128a/16, 130a/21, 130b/01, 130b/02, 130b/03,
128a/16, 128a/18, 128a/18, 128a/18, 130b/03, 130b/03, 130b/04, 130b/04,
128a/18, 128a/19, 128a/19, 128a/20, 130b/05, 130b/06, 130b/07, 130b/09,
128a/20, 128a/20, 128a/21, 128b/01, 130b/13, 130b/13, 130b/14, 130b/15,
128b/02, 128b/02, 128b/02, 128b/03, 130b/15, 130b/16, 130b/16, 130b/17,
128b/03, 128b/04, 128b/05, 128b/05, 130b/18, 130b/19, 130b/20, 130b/20,
128b/07, 128b/09, 128b/11, 128b/11, 130b/20, 130b/21, 131a/01, 131a/02,
128b/11, 128b/13, 128b/14, 128b/14, 131a/02, 131a/03, 131a/03, 131a/04,
128b/14, 128b/15, 128b/15, 128b/16, 131a/04, 131a/05, 131a/07, 131a/07,
128b/17, 128b/18, 128b/18, 128b/19, 131a/09, 131a/09, 131a/09, 131a/10,
128b/20, 128b/21, 128b/21, 128b/21, 131a/11, 131a/12, 131a/13, 131a/13,
129a/01, 129a/02, 129a/02, 129a/02, 131a/13, 131a/14, 131a/15, 131a/15,
129a/03, 129a/03, 129a/03, 129a/03, 131a/15, 131a/16, 131a/19, 131a/19,

131a/20, 131b/01, 131b/02, 131b/03, 134a/16, 134a/17, 134a/17, 134a/17,
131b/05, 131b/06, 131b/07, 131b/07, 134a/18, 134a/18, 134a/18, 134a/19,
131b/07, 131b/07, 131b/07, 131b/07, 134a/20, 134a/20, 134b/02, 134b/04,
131b/08, 131b/08, 131b/08, 131b/08, 134b/04, 134b/04, 134b/05, 134b/05,
131b/09, 131b/09, 131b/09, 131b/10, 134b/06, 134b/07, 134b/08, 134b/08,
131b/11, 131b/11, 131b/12, 131b/13, 134b/09, 134b/09, 134b/09, 134b/10,
131b/14, 131b/15, 131b/20, 132a/01, 134b/11, 134b/11, 134b/12, 134b/12,
132a/08, 132a/09, 132a/10, 132a/11, 134b/13, 134b/14, 134b/14, 134b/15,
132a/11, 132a/12, 132a/13, 132a/13, 134b/15, 134b/16, 134b/17, 134b/17,
132a/14, 132a/14, 132a/15, 132a/16, 134b/18, 134b/19, 134b/19, 134b/19,
132a/17, 132a/18, 132a/20, 132a/20, 134b/20, 134b/21, 134b/21, 135a/01,
132b/01, 132b/02, 132b/03, 132b/03, 135a/01, 135a/01, 135a/02, 135a/03,
132b/05, 132b/08, 132b/09, 132b/09, 135a/03, 135a/03, 135a/04, 135a/05,
132b/11, 132b/11, 132b/12, 132b/13, 135a/05, 135a/06, 135a/06, 135a/07,
132b/14, 132b/14, 132b/15, 132b/16, 135a/09, 135a/10, 135a/11, 135a/11,
132b/17, 132b/17, 132b/18, 132b/18, 135a/12, 135a/13, 135a/14, 135a/14,
132b/18, 132b/19, 132b/19, 132b/20, 135a/15, 135a/15, 135a/15, 135a/16,
132b/20, 133a/02, 133a/04, 133a/05, 135a/16, 135a/17, 135a/18, 135a/19,
133a/06, 133a/06, 133a/07, 133a/09, 135a/19, 135a/20, 135a/20, 135a/20,
133a/10, 133a/11, 133a/11, 133a/11, 135b/01, 135b/01, 135b/02, 135b/02,
133a/11, 133a/12, 133a/12, 133a/13, 135b/03, 135b/06, 135b/07, 135b/08,
133a/13, 133a/14, 133a/14, 133a/15, 135b/09, 135b/11, 135b/11, 135b/12,
133a/17, 133a/17, 133a/18, 133a/18, 135b/13, 135b/14, 135b/14, 135b/15,
133a/18, 133a/19, 133a/19, 133a/19, 135b/16, 135b/17, 135b/18, 135b/18,
133a/20, 133a/21, 133b/02, 133b/02, 135b/19, 135b/21, 136a/01, 136a/03,
133b/03, 133b/06, 133b/06, 133b/06, 136a/04, 136a/04, 136a/07, 136a/07,
133b/08, 133b/10, 133b/11, 133b/11, 136a/09, 136a/10, 136a/13, 136a/13,
133b/11, 133b/13, 133b/14, 133b/14, 136a/14, 136a/15, 136a/15, 136a/16,
133b/14, 133b/15, 133b/17, 133b/17, 136a/16, 136a/16, 136a/17, 136a/18,
133b/18, 133b/19, 133b/20, 133b/20, 136a/18, 136a/19, 136a/19, 136a/20,
133b/21, 133b/21, 134a/01, 134a/02, 136a/21, 136a/21, 136b/01, 136b/01,
134a/02, 134a/03, 134a/05, 134a/05, 136b/03, 136b/03, 136b/03, 136b/04,
134a/08, 134a/13, 134a/13, 134a/13, 136b/05, 136b/05, 136b/06, 136b/06,
134a/14, 134a/15, 134a/16, 134a/16, 136b/07, 136b/08, 136b/08, 136b/09,

136b/10, 136b/10, 136b/10, 136b/10, 139b/02, 139b/03, 139b/03, 139b/04,
136b/11, 136b/11, 136b/11, 136b/12, 139b/04, 139b/04, 139b/05, 139b/05,
136b/13, 136b/14, 136b/15, 136b/16, 139b/06, 139b/06, 139b/07, 139b/07,
136b/16, 136b/16, 136b/16, 136b/17, 139b/08, 139b/08, 139b/10, 139b/10,
136b/20, 136b/21, 136b/21, 137a/02, 139b/10, 139b/11, 139b/12, 139b/12,
137a/03, 137a/05, 137a/05, 137a/06, 139b/13, 139b/13, 139b/13, 139b/14,
137a/06, 137a/07, 137a/08, 137a/10, 139b/15, 139b/15, 139b/15, 139b/16,
137a/11, 137a/11, 137a/12, 137a/15, 139b/16, 139b/16, 139b/17, 139b/17,
137a/16, 137a/18, 137a/20, 137a/21, 139b/18, 139b/19, 139b/19, 139b/19,
137b/02, 137b/04, 137b/04, 137b/05, 139b/19, 139b/20, 139b/20, 139b/20,
137b/06, 137b/06, 137b/07, 137b/11, 139b/21, 139b/21, 140a/01, 140a/01,
137b/11, 137b/11, 137b/12, 137b/13, 140a/01, 140a/01, 140a/02, 140a/02,
137b/14, 137b/15, 137b/15, 137b/16, 140a/02, 140a/02, 140a/03, 140a/03,
137b/17, 137b/18, 137b/20, 137b/20, 140a/04, 140a/04, 140a/04, 140a/05,
137b/21, 137b/21, 138a/01, 138a/01, 140a/06, 140a/07, 140a/08, 140a/09,
138a/02, 138a/04, 138a/05, 138a/05, 140a/09, 140a/10, 140a/11, 140a/11,
138a/09, 138a/09, 138a/10, 138a/12, 140a/12, 140a/12, 140a/13, 140a/13,
138a/12, 138a/12, 138a/13, 138a/13, 140a/14, 140a/14, 140a/14, 140a/14,
138a/18, 138a/19, 138a/20, 138a/21, 140a/15, 140a/15, 140a/16, 140a/17,
138a/21, 138b/03, 138b/03, 138b/04, 140a/17, 140a/18, 140a/19, 140a/21,
138b/07, 138b/07, 138b/08, 138b/08, 140a/21, 140b/01, 140b/01, 140b/02,
138b/09, 138b/10, 138b/11, 138b/12, 140b/02, 140b/03, 140b/04, 140b/04,
138b/12, 138b/13, 138b/13, 138b/14, 140b/05, 140b/06, 140b/06, 140b/07,
138b/14, 138b/15, 138b/15, 138b/16, 140b/07, 140b/07, 140b/08, 140b/08,
138b/16, 138b/16, 138b/17, 138b/18, 140b/09, 140b/09, 140b/10, 140b/10,
138b/18, 138b/19, 138b/19, 138b/20, 140b/11, 140b/12, 140b/13, 140b/14,
138b/20, 138b/21, 139a/06, 139a/08, 140b/15, 140b/16, 140b/17, 140b/18,
139a/09, 139a/11, 139a/13, 139a/14, 140b/18, 140b/18, 140b/19, 140b/20,
139a/14, 139a/15, 139a/16, 139a/16, 140b/20, 140b/20, 140b/21, 140b/21,
139a/16, 139a/16, 139a/17, 139a/17, 140b/21, 140b/21, 140b/21, 140b/21,
139a/17, 139a/17, 139a/18, 139a/18, 141a/01, 141a/01, 141a/02, 141a/02,
139a/18, 139a/19, 139a/19, 139a/19, 141a/04, 141a/05, 141a/05, 141a/06,
139a/19, 139a/20, 139a/20, 139a/21, 141a/07, 141a/07, 141a/08, 141a/09,
139a/21, 139a/21, 139b/01, 139b/02, 141a/09, 141a/10, 141a/10, 141a/11,

141a/11, 141a/12, 141a/12, 141a/12, 141a/13, 141a/13, 141a/15, 141a/15, 141a/16, 141a/17, 141a/18, 141a/18, 141a/18, 141a/19, 141a/20, 141a/21, 141a/21, 141b/01, 141b/01, 141b/01, 141b/02, 141b/03, 141b/04, 141b/05, 141b/06, 141b/07, 141b/07, 141b/07, 141b/07, 141b/08, 141b/09, 141b/09, 141b/09, 141b/10, 141b/10, 141b/11, 141b/11, 141b/11, 141b/12, 141b/13, 141b/13, 141b/14, 141b/14, 141b/14, 141b/14, 141b/15, 141b/16, 141b/17, 141b/20, 141b/20, 141b/21, 141b/21, 142a/01, 142a/02, 142a/03, 142a/04, 142a/05, 142a/05, 142a/05, 142a/05, 142a/06, 142a/06, 142a/07, 142a/08, 142a/08, 142a/09, 142a/09, 142a/09, 142a/10, 142a/10, 142a/10, 142a/11, 142a/12, 142a/12, 142a/13, 142a/13, 142a/14, 142a/14, 142a/15, 142a/16, 142a/16, 142a/18, 142a/19, 142a/20, 142a/20, 142a/21, 142b/01, 142b/01, 142b/01, 142b/02, 142b/03, 142b/04, 142b/05, 142b/05, 142b/05, 142b/06, 142b/06, 142b/07, 142b/07, 142b/07, 142b/08, 142b/08, 142b/09, 142b/09, 142b/09, 142b/10, 142b/13, 142b/13, 142b/14, 142b/16, 142b/17, 142b/17, 142b/17, 142b/18, 142b/18, 142b/18, 142b/19, 142b/20, 142b/21, 142b/21, 142b/21, 142b/21, 143a/01, 143a/01, 143a/02, 143a/02, 143a/03, 143a/03, 143a/04, 143a/04, 143a/05, 143a/05, 143a/07, 143a/09, 143a/10, 143a/11, 143a/12, 143a/12, 143a/12, 143a/13, 143a/16, 143a/17, 143a/17, 143a/18, 143a/19, 143a/19, 143a/20, 143a/21, 143b/01, 143b/02, 143b/03, 143b/09, 143b/09, 143b/10, 143b/10, 143b/11, 143b/11, 143b/12, 143b/13, 143b/13, 143b/13, 143b/14, 143b/14, 143b/15, 143b/16, 143b/17, 143b/17, 143b/17, 143b/17, 143b/17, 143b/18, 143b/19, 143b/19, 143b/19, 143b/20, 143b/20, 143b/21, 143b/21, 143b/21, 143b/21, 144a/01, 144a/01, 144a/02, 144a/03, 144a/03, 144a/04, 144a/06, 144a/06, 144a/07, 144a/08, 144a/08, 144a/09, 144a/09, 144a/10, 144a/10, 144a/11, 144a/12, 144a/12, 144a/14, 144a/14, 144a/14, 144a/16, 144a/17, 144a/17, 144a/18, 144a/19, 144a/20

[=7737]

ve'l-ḥāṣıl Ar. Kısacası, sonuç olarak.

v. 124a/03, 124a/10

[=2]

vebāl Ar. Günah olacak ağır sorumluluk.

v.+dan 102b/17

v.+i 31a/20

v. ol- 10b/18, 47b/07, 131a/08

[=5]

vecd Ar. Kendinden geçmek.

v. it- 126b/03

[=1]

vech Ar. Yol, biçim, tarz.

v. 73b/06

v. (etemm-i vech üzerine) 11a/06, 19b/12

v. (ġayr-ı maraz-ı vech üzerine) 137a/08

v. (mücāzāt-ı vech üzerine) 24a/16

v. (üzerine) 23b/11

v.+den 100a/11, 111b/13

v.+i 57a/21, 140a/20

v.+i-y-ile 29b/09, 48b/10, 91a/12, 104a/03, 113a/02, 122a/11, 137a/11, 142a/09

v.-i cemīl 126b/09

v.-i efḍal 52b/18

v.-i ekmel üzerine 43a/20, 93a/03, 93a/10

v.-i etemm üzerine 9a/10, 19b/14

v.-i ḥaḳḳ üzerine 107a/15

v.-i ḫalāṣ üzerine 91b/15

v.-i ḫūb üzerine 23b/02

v.-i icmāl üzerine 38b/08

v.-i intiḳām üzerine 58a/16

v.-i iʿtidāl üzerine 21a/10, 24a/14

v.-i kemāl üzerine 73a/07

v.-i lā-büdd üzerine 21a/16

v.-i maḫṣūṣ üzerine 91b/08

v.-i maʿīşet 23b/13, 48a/03

v.-i marażī 58a/13

v.-i maṣārıf -ı maḥmūde 23b/04

v.-i maṣlaḥat-ı menzil üzerine 78a/18

v.-i maṣlaḥat üzerine 43a/17, 72a/10

v.-i meẕkūr üzerine 85b/17

v.-i meẕkūri-y-ile 28a/07

v.-i ṣalāḥ üzerine 72a/13

v.-i ṣavāb 73a/16

v.-i ṣülüṣe 112a/19

v.-i üzerine 42a/05, 93b/01, 134a/02, 137b/02

v.-i ẕemīme 26a/15

v.+ile 2a/19, 3a/18, 5a/21, 6a/19, 7a/14, 7a/21, 7b/04, 7b/14, 8a/18, 11a/19, 12a/13, 14a/01, 15a/16, 16b/18, 18a/13, 18a/14, 18b/12, 19a/04, 21a/18, 22a/15, 24b/19, 26b/10, 30b/11, 30b/21, 31a/14, 31b/09, 32a/16, 32a/17, 32b/07, 32b/17, 33b/01, 35a/07, 35b/06, 36a/06, 36b/01, 36b/20, 37a/16, 39a/01, 39b/12, 40b/20, 42a/02, 42b/08, 43b/01, 43b/10, 44b/18, 45a/14, 46a/04, 47b/05, 47b/20, 47b/21, 49a/03, 49b/05, 51b/09, 52b/07, 53a/05, 55a/06, 56a/02, 56a/11, 59b/07, 62a/16, 62a/18, 64a/09, 65a/08, 66b/09, 67b/07, 68a/17, 69b/04, 69b/12, 71a/12, 72a/05, 74a/15, 76a/05, 76a/10, 78a/11, 79a/06, 79b/04, 79b/07, 79b/09, 79b/13, 79b/16, 79b/19, 80a/05, 81a/06, 81a/18, 81a/20, 83b/03, 83b/11, 83b/11, 83b/20, 85b/06, 86b/04, 88a/10, 88a/14, 88b/02, 91a/09, 91a/11, 91b/12, 93a/11, 93a/20, 94a/05, 95a/05, 95b/07, 96a/14, 98a/20, 100b/07, 101a/16, 101b/05, 101b/21, 102a/01, 102b/05, 103a/09, 103b/04, 103b/04, 104a/09, 104b/21, 106b/20, 107a/02, 108a/06, 108a/17, 108a/18, 110b/14, 112a/08, 112a/12, 112a/21, 112b/21, 114a/05, 115b/04, 115b/18, 116b/10, 118b/07, 120a/17, 121b/11, 122a/04, 122a/17, 123a/17, 124b/05, 125a/11, 125a/13, 125a/17, 125a/21, 126a/14, 127a/03, 127a/14, 128a/01, 128b/09, 129a/01,

129a/20, 130a/03, 131a/06, 131b/16, 132b/05, 133a/04, 133b/01, 133b/20, 134b/10, 135a/14, 135b/13, 136a/05, 137a/08, 137a/12, 137b/01, 138a/07, 140b/08, 140b/16, 140b/21, 141a/07, 141a/07, 141a/10

v.+ile (ʿubūset-i vech) 45a/08

v.+iledür 9b/12, 18a/08, 27b/17, 39b/21, 60b/21, 91a/05, 94a/18, 96a/12, 130a/02, 133a/20

v.+inde 101b/15

v.+ine 60b/14, 66a/12

v.+ini 126b/19

v. üzerine 12b/19, 27b/09, 38a/02, 38b/12, 41a/05, 41a/18, 44a/09, 45a/04, 45a/12, 52a/09, 52b/13, 72b/05, 74b/05, 80a/08, 85a/05, 89b/05, 92a/14, 92a/21, 92b/09, 93a/12, 93b/03, 94a/16, 107a/02, 122a/18, 122b/02, 122b/04, 142b/12, 143b/14

[=263]

vechi'l-yaḳın Ar. Yakın yüz.

v. 65b/05

[=1]

vechen min-el vücūh Ar. Hiçbir şekilde, surette.

v. 134b/15

[=1]

vedāyiʿ Ar. Emanet bırakılan şeyler.

v.+uñ 69a/15

[=1]

vediʿat Ar. Emanet.

v.+a 97b/07

v.+ı 69a/17

v.+larından 87b/05

[=3]

vefā Ar. Verilen söz, sevgiye, muhabbete bağlılık.

v. 24a/08, 58a/15, 66b/05, 89a/08, 140b/21

v.+dan ġayrı 128b/01

v.+dur 24a/02

v. it- 48b/04, 90b/19, 102a/10

v.+ya 88a/11

[=11]

vefāt Ar. Ölüm.

v.+ından ṣoñra 9a/14, 62a/16, 64b/05

v. it- 9a/19

[=4]

vefḳ Ar. Ölüm.

v.-ı ḥikmet üzerine 15b/21

v.-ı vücūb 92a/09

[=2]

veḫāmet Ar. Tehlike.

v. ol- 62a/02

[=1]

vehm Ar. Gerçekliğe dayanmayan düşünce, zan.

v.+i 37a/09

v.+i ḳuvvet-i ḫayāliyye 22b/01

v.+ile 89a/09

v. ü ḫayāl ü fikr 107a/18

v.+üñ 43b/18

[=5]

vehmiyye Ar. Vehmî kelimesinin müennes şekli.

v. (ṣūret-i vehmiyye) 107b/15

v. (taṣavvurat-ı vehmiyye) 107b/19

v.+den (ṣūret-i vehmiyye) 107b/16

v.+y-ile (ḳuvvet-i vehmiyye) 51b/15, 107b/11

[=5]

veḳāḥat Ar. Utanmazlık.

v. 27a/02

v.+a 30b/09

v.+dur 38b/03

v. gibi 19a/01

[=4]

vekīl Ar. Başkasının adına sorumluluk alan kişi.

v.+dür 42b/09

[=1]

velādet Ar. Doğma.

v.+de (aṣl-ı velādet) 106a/14

[=1]

velāyet Ar. Başkası üzerinde hüküm sahibi olma yetkisi.

v.+i 69a/16

[=1]

veled Ar. Çocuk.

v. 77a/13

[=1]

velī Ar. Allah dostu, Allah'ın seçkin kulu.

v.+ler 120a/07

v.+si 41b/01

v.+sidür 68b/06

[=3]

velīkin Ar.+Far. Fakat, ama.

v. 5b/11, 11b/09, 19a/10, 25b/11, 29b/19, 34b/09, 40b/06, 40b/07, 41a/15, 52a/05, 53b/05, 57b/17, 61a/15, 83a/13, 93b/06, 101b/07, 107b/08, 107b/14, 114a/20

[=19]

veliyyü't-tevfīḳ Ar. "Başarıya ulaştıran Allah." anlamında söz.

v. 19b/03, 73a/04

v. (hüve veliyyü't-tevfīḳ) 19b/03

[=3]

veraʿ Ar. Allah'tan korkup günahtan sakınma, takva.

v. 23b/01

v.+dur 23a/09

[=2]

verā Ar. Art, öte, arka.

v. (verā-ı muḥabbet) 135b/20

v.+sında 15b/17, 38a/12, 62b/14, 65a/12, 77a/07, 98b/20

[=7]

vesaḫ Ar. Kir.

v. 44b/15

v. gibi 5b/10

v.-ı ṭabāyiʿ 17b/09

[=3]

veṣāyā Ar. Vasiyetler.

v.+sındadur 142b/11

v.+sını 35b/19

[=2]

vesīle Ar. Sebep, elverişli durum.

v. 100b/05

v. eyle- 78a/06

v. ḳıl- 58a/08

v. ol- 130a/04, 142a/19, 143a/06

v.+si-y-ile 4a/16, 8b/10, 18b/07, 31b/05, 37a/17, 39a/19, 131b/13

v.+y-ile 113a/19

[=14]

veyā Ar.+Far. Cümlede belirtilen durumun sayılan birden fazla şey için aynı anda söz konusu olduğunda bunların arasına getirilir.

v. 8a/02, 51b/13, 51b/13, 62a/13, 88a/15, 112a/07

[=6]

veẓāyif Ar. Vazifeler, görevler.

v.+i (dīn-i veẓāyif) 81a/13

[=1]

vezīr Ar. Padişahtan sonra gelen yüksek devlet memuru veya vezirlik rütbesindeki kişi.

v.+i 126b/12

v. ol- 128b/12, 128b/19

[=3]

vezn Ar. Ölçü.

v.+de 131a/17

v.+ile 76b/12

v.+ñüñ 129b/05

[=3]

viʿā Ar. Damar.

v.+ları 28a/04

[=1]

vicdān Ar. İnsanda iyiyi kötüyü ayırt eden, davranışlarında adil bir yargıya iten duygu.

v.-ı kemālāt 14b/10

[=1]

vilāyet Ar. Ülke, diyar, memleket.

v.+i 117b/19

v.-i taṣarruf 93a/05

v.+ini 118a/01, 118a/04

v.+lerde 34a/08

[=5]

vildān Ar. Köleler.

v.+a 6a/09

[=1]

vir- 1. Bir kimseye bir şeyi iletmek.

v. 143a/15

v.-mek 74a/11

v.-mekde 109b/19, 133a/14

v.-mesin 143a/15

v.-meyeler 82b/01, 82b/10

v.-miş gibi 142a/03

v.-ür-idi 49b/02

v.-ürler-idi 59a/15

2. Bağışlamak, karşılık beklemeden bir şeyi karşısındakine bırakmak.

v.-di 2b/16, 2b/17

v.-dügi 20b/12, 20b/16, 56a/11, 69b/01, 76b/01, 76b/02, 76b/09, 76b/12, 79b/07, 132b/19

v.-dügüm 132b/21

v.-düklerinden 69a/12

v.-e 9b/09, 23a/19, 33a/03, 33a/17, 40a/16, 40a/16, 50a/11, 76b/01, 128b/10

v.-eler 76a/15, 76a/16, 82a/12, 83a/13

v.-en 41a/12, 69b/01, 103a/20

v.-icek 135b/07

v.-icidür 20a/17, 34a/03

v.-medügi 79b/08

v.-mege 10a/06, 10a/06, 69a/16

v.-megi 81a/02, 81a/09

v.-megüñ 123b/12

v.-mek 16a/09, 34a/05, 70b/19, 79a/15, 135a/21, 135b/07

v.-mekdür 2b/08, 26a/16, 76b/06

v.-memek 50a/15, 76b/03, 81a/07, 127b/11
v.-memekdür 76b/04
v.-mese 137b/01
v.-meye 128a/14
v.-mez 65b/11, 90b/06
v.-mezem 69b/18
v.-mezler 94b/16, 94b/17, 99b/07, 116b/03
v.-mezüz 51a/05
v.-miş 60b/14, 140b/12
v.-mişlerdür 26a/14
v.-se 40a/12, 88a/06, 122b/20
v.-seler 47b/05
v.-sün 4a/17
v.-üñ 45b/15
v.-üp 40a/15, 40a/16, 46a/02, 69a/17, 91a/02, 109b/20
v.-ür 33a/18, 33a/19, 35a/08, 38b/11, 81b/12, 105a/15, 105a/16, 127b/12
v.-ürler 115b/17, 115b/19, 116a/20, 116a/21
v.-ürler-ise 58a/10, 59a/06
3. Ad koymak.
v.-diler 11a/09
v.-ecek 80b/16
v.-eler 106b/12
v.-ürler 94b/09, 94b/11
4. Bildirmek.
v.-e 85a/05, 129a/04
v.-me 129b/04
v.-mediler 78b/08
v.-megi 82b/16
v.-mekde 129b/09
v.-mekden 125b/18, 143a/20
v.-meñ 129b/05
v.-meye 85a/02, 139b/18
v.-üp 39b/08, 60b/19
v.-ürler 39a/21, 60a/07, 125a/16
v.-ürsin 129b/08
5. Bir niteliği kazandırmak.
v.-meg-ile 81b/04, 88b/12
v.-mek 78b/10, 83a/07
v.-mekde 81a/08
v.-mese 67a/05
v.-mez 106a/02
v.-ür 44a/14, 47b/18
[=134]
ad vir- 11a/09, 80b/16, 94b/09, 94b/11, 106b/12
celā vir- 45b/15
cevāb vir- 39a/21, 39b/08, 60b/19, 60b/19, 82b/16, 85a/02, 125b/18, 129b/04, 129b/05, 129b/08, 129b/09
edeb vir- 81a/08, 81b/04, 83a/07, 88b/12
fāʾide vir- 44a/14, 67a/05, 106a/02
ḫaber vir- 60a/07, 125a/16, 143a/20
ḥayāt vir- 128b/10
ḫayr vir- 50a/11
ḫayr virmemek üzerine 50a/15
icāzet vir- 83a/13
ʿivaż ve bedel vir- 94b/16
ʿivaż vir- 109b/20, 116a/21
ḳāʿide vir- 137b/01
kemāl vir- 10a/06, 16a/09, 81a/02
ḳılıç virmiş gibi 142a/03
ḳıvām ve ṣebāt vir- 41a/12
ḳorḫu vir- 65b/11

ḳudret vir- 26a/16

ḳuvvet vir- 123b/12

mā-pertev vir- 38b/11

māl vir- 135a/21

mecāl vir- 127b/11, 140b/12

musāvāt vir- 34a/03

münāsebet ve musāvāt vir- 33a/03

niẓām vir- 9b/09, 10a/06, 78b/10

rıżā vir- 23a/19, 35a/08

ruḫṣat vir- 26a/14, 81a/07, 139b/18

ṣemere vir- 47b/18

temkin vir- 116b/03

tevfīḳ vir- 4a/17, 20a/17

yemiş vir- 90b/06

yol vir- 51a/05, 79a/15, 128a/14

yüz vir- Yakınlık göstermek. 127b/12

[=66]

virebil- Verme olasığılı bulunan.

v.-ür 59a/15

[=1]

viril- Verme işi yapılmak.

v.-dügi 69b/14

v.-e 19a/08

v.-en 68a/03, 76a/20

[=4]

viṣāl Ar. Kavuşma, vuslat.

v. 99b/06

[=1]

vuḳūʿ Ar. Meydana gelme, olma.

v. 40a/05

v. bul- 62a/04

v.+dan 40a/07, 48a/08, 58a/09

v.+ına 61b/18

[=6]

vuḳūf Ar. Bilme, anlama.

v. 50a/02, 57b/16, 135a/19

v. bul- 15a/08, 53a/21, 53b/15, 54b/05, 55a/18, 66b/10

v. gibi 37b/15

v.+ı 58b/08

v.+ı (nevʿ-ı vuḳūf) 100b/08

v.-ı mülk 58b/21

v.+ından ġayrı 59a/17

v.+lar 45b/15

v. ol- 115a/20

[=16]

vusʿat Ar. Bolluk.

v. 84a/06, 91a/03, 130b/14, 135a/05

v. bul- 116b/10

v.+dan 75b/01

v. gibi 7a/20

v.+ı 135a/09

v.-ı tāmm 28b/15

v.+ı-y-ıla 98b/06

v.+ıla 58b/01

[=11]

vusṭā Ar. Ortada olan.

v. (ṭabīʿat-ı vusṭā) 33a/06

v.+da (meṣābe-i vusṭā) 24b/17

[=2]

vuṣūl Ar. Ulaşma, varma.

v. 7a/01, 7a/02, 49a/02, 95b/20

v. bul- 2b/05, 3a/01, 3b/07, 9b/15, 10a/20, 72b/06

v. bulmak içün 26b/03

v.+da 96b/01

v.+da (hīn-i vuṣūl) 68a/08

v.+dan 6a/01, 10a/15

v.+ı 67a/18, 68a/07

v.+ları 93a/19

v. ol- 51b/21

[=19]

vużūḥ Ar. Açık, vazıh olma.

v.+ı 3a/20

[=1]

vücūb Ar. Lüzumlu.

v. (vefḳ-ı vücūb) 92a/09

v.+ıla 62a/07

v.+uñ (şerāyiṭ-i vücūb) 35b/15

[=3]

vücūd Var olma, varlık.

v. (dāʾire-i vücūd) 32a/11

v. (maṭlūb-ı vücūd-ı nefs) 3a/18

v. (mütemmim-i vücūd) 101b/08

v. (nevbet-i vücūd) 64a/20

v. (tamām-ı vücūd) 42b/17

v.+a 1b/02, 35b/12, 35b/12, 63a/15, 80b/13, 101b/06

v.+a (aṣl-ı vücūd) 101b/09, 101b/11

v.+a (maḥbūb-ı vücūd) 101b/05

v.+a (nihād-ı vücūd) 21b/20

v.+a gel- 49a/15

v. bul- 25b/17

v.+da 41b/18

v.+dan (merātib-i vücūd) 4a/16

v.+dan şoñra 25a/14

v.+dur 36b/21, 65a/11

v.+ı 3b/11, 19b/17, 21b/03, 27a/05, 32a/02, 42a/11, 58b/20, 59a/21, 61b/04, 61b/17, 65a/11, 68a/09, 91b/10, 100a/05, 100a/13, 138b/05

v.+ı (aʿżā-yı vücūd) 66a/12

v.+ı-y-ıla 59a/11, 68a/10, 100b/06, 120b/04

v.-ı bāḳī 104b/09

v.-ı cevr 39b/04

v.-ı fānī 104b/09

v.+ı ile 8a/05

v.+ı üzerine 87b/04

v.-ı vasaṭ-ı ḥaḳīḳī 25a/13

v.+ıla 27a/09

v.+ıla (ʿizzet-i vücūd) 96b/06

v.+ıla (şümūl-ı vücūd) 96b/03

v.+ın 47b/06

v.+ına 2b/11, 3b/05, 16b/17, 54b/11, 68a/19, 71b/12, 89a/16, 100b/02, 100b/09, 100b/09

v.+ına (ḫaşeb-i vücūd) 3b/13

v.+ında 3b/14

v.+ından 89a/16, 89a/18, 130a/21

v.+ından (ibtidā-yı vücūd) 100b/03

v.+ını 3a/13, 3b/03, 3b/07

v.+ınuñ 19b/10, 42a/14, 54a/18

v.+uñ (envār-ı vücūd) 31b/20

[=76]

vücūdī Ar. Varlıkla ilgili olan.

v.+dür 27a/11

[=1]

vücūh Ar. Çehre, yüz.

v. 59a/10

v. (etemm-i vücūh üzerine) 116a/01

v.+a 93b/04, 93b/05

v.+dan 103b/21

v.+ı 34a/05, 58a/11, 111a/20, 111b/15, 115a/20, 136a/08

v.+ı-y-ıla 110a/06

v.-ı ʿadālet 32a/17, 34a/20
v.-ı cemīle 39a/18
v.-ı inḥilāl 32a/15
v.-ı mekāsib 111b/12
v.-ı muḫtelife üzerine 32b/02
v.-ı şülüş üzerine 114b/11
v.-ı teʾlīf 72a/05
v.-ı tevessül 26a/18
v.+ına 2b/12
v.+ından 58a/13
[=23]

vüfūr Ar. Çokluk, bolluk.
v.+ına 27b/11
[=1]

vüsʿ Ar. Zenginlik, bolluk.
v. (beẕl-i vüsʿ) 58b/19
v. (beẕl-i vüsʿ it-) 36a/05
[=2]

vüşūḳ Ar. Güvenme, inanma.
v. 46a/11, 56b/16
v.+da 74b/09
v.+ı 27b/12, 137b/04
[=5]

vüzerā Ar. Bakanlar, vezirler.
v. 75a/04
v.+sı 138a/05
[=2]

yā Kelime öbeklerini, cümleleri birbirine bağlar.
y. 3b/10, 3b/10, 5a/08, 7a/21, 7b/01, 7b/01, 7b/04, 7b/05, 7b/05, 8a/02, 8a/02, 10b/16, 11b/09, 13b/06, 13b/16, 14a/04, 16b/04, 16b/19, 16b/20, 16b/20, 16b/21, 17a/12, 17a/12, 17b/18, 18a/09, 19a/16, 19a/16, 19a/16, 19b/15, 20b/01, 21a/01, 21b/21, 21b/21, 22b/01, 22b/16, 23b/16, 24a/13, 24b/16, 27b/19, 27b/20, 27b/21, 28a/03, 28a/05, 28a/06, 28a/11, 28a/15, 28a/17, 29a/12, 29a/12, 29b/06, 29b/11, 30b/06, 30b/07, 30b/09, 30b/13, 30b/16, 31a/03, 31b/05, 31b/05, 32a/20, 33a/01, 34a/01, 34a/01, 35b/05, 35b/05, 35b/07, 36a/09, 39a/05, 39a/06, 39b/10, 39b/11, 43a/15, 43b/11, 44b/15, 45a/05, 49a/14, 50b/20, 51b/11, 51b/12, 52a/04, 52a/21, 52b/01, 52b/01, 53b/20, 56a/19, 59a/02, 59a/03, 59a/03, 59a/03, 59a/03, 61b/03, 61b/05, 61b/06, 61b/06, 62a/12, 62a/16, 66b/02, 67a/15, 67b/10, 68a/12, 70b/06, 70b/18, 71a/03, 71a/04, 75b/11, 76a/18, 76a/18, 76b/03, 76b/16, 77b/10, 80b/11, 85b/19, 85b/20, 85b/20, 85b/21, 86b/02, 86b/05, 87a/03, 88a/21, 92b/19, 93a/11, 93a/14, 93a/16, 94a/09, 94a/10, 96a/21, 96b/16, 96b/16, 99a/14, 99a/14, 100a/08, 104a/07, 104a/07, 104a/07, 108a/08, 110a/05, 111a/14, 111a/14, 111a/15, 111a/21, 111b/02, 111b/06, 111b/13, 111b/15, 112a/07, 112a/11, 112a/15, 112a/16, 112b/01, 112b/02, 112b/05, 112b/05, 112b/06, 112b/12, 113a/01, 113a/10, 113a/16, 113a/16, 113a/16, 113b/11, 113b/12, 114a/07, 114a/09, 114a/09, 114a/15, 114a/15, 114b/08, 114b/08, 114b/12, 114b/12, 114b/12, 115a/12, 115b/20, 116a/16, 116a/16, 116a/17, 116a/17, 116a/17, 116a/17, 116a/20, 116b/01, 116b/01, 116b/01,

118b/09, 121b/19, 122a/19, 122a/20, 122b/02, 125b/12, 125b/12, 125b/12, 126b/08, 126b/09, 126b/12, 126b/12, 128a/07, 128a/21, 128b/08, 130a/17, 133a/02, 133a/15, 134a/09, 134a/09, 134a/10, 135b/10, 135b/21, 135b/21, 135b/21, 136a/07, 136a/07, 136b/19, 136b/19, 136b/20, 137a/21, 139a/06, 139b/11, 140b/15, 141a/04, 141a/05, 143a/17

[=220]

yābān Far. Yabancı, bilinmeyen yer.

y.+dan 87a/04

[=1]

yad Yabancı.

y. 117a/07

[=1]

yād Far. Anma, hatırlama.

y. it- 8b/11, 17a/14, 45b/12

[=3]

yaġ Bitkilerden ya da hayvanlardan elde edilen, yenilebilen madde.

y. 55b/17

y.+ı 82a/05

y.+ın 86b/16

[=3]

yaġı Düşman.

y.+larındandur 136b/06

[=1]

yaġlu Yağı fazla olan.

y. 5b/11

[=1]

yaġmur Gökyüzünden yeryüzüne damlalar şeklinde düşen su.

y.+ıla 60a/03

[=1]

yaḫşı Güzel.

y. 112b/13

[=1]

yāḫūd Far. Veya.

y. 1b/09, 2a/21, 3b/15, 4b/08, 4b/14, 5a/08, 5a/14, 5b/05, 7a/12, 7a/21, 7b/05, 7b/05, 13a/03, 13a/05, 13b/07, 15a/07, 16a/21, 16b/05, 16b/07, 17a/08, 17b/19, 18a/09, 19a/19, 21a/04, 22b/18, 27b/21, 28a/05, 28a/16, 28a/17, 28a/18, 28a/19, 28b/04, 28b/17, 29a/16, 29b/05, 30b/03, 30b/05, 30b/06, 30b/12, 30b/12, 30b/13, 30b/16, 30b/17, 30b/17, 31a/18, 31b/05, 31b/06, 32b/01, 32b/11, 32b/13, 32b/21, 33a/20, 34b/20, 37a/14, 39b/14, 41a/14, 44b/08, 46a/14, 47b/06, 48a/02, 48b/19, 49a/04, 49a/20, 51b/10, 51b/11, 52a/09, 52b/11, 53a/17, 58b/02, 60a/05, 61b/05, 61b/06, 61b/07, 62a/11, 62a/15, 62a/15, 74b/07, 76a/06, 76a/08, 77b/10, 84a/07, 84b/20, 86b/03, 88a/21, 94a/13, 99b/07, 106a/13, 108a/14, 110a/06, 111a/08, 111a/21, 111b/16, 112a/07, 112a/08, 112a/17, 112a/21, 112b/14, 113a/02, 113a/03, 114a/09, 114a/17, 114a/17, 114b/19, 116a/20, 119b/15, 121b/08, 121b/20, 122a/21, 122b/03, 124a/17, 131a/20, 133b/14, 134a/04, 135b/08, 135b/10, 136b/12, 136b/20, 137a/07, 139a/06, 140b/16, 141b/12, 142a/17

[=122]

yaḳ- Ateşle tutuşmasını sağlamak.

y.-an 56a/09

y.-ar 135b/08

y.-mış 55b/06

[=3]

yaḳın 1. Yaklaşan.

y. 7a/12, 48b/10, 52b/13, 55a/17, 134a/02, 142a/09, 143b/14.

y. (zevḳ-ı yaḳın) 43b/19

y.+dur 51a/14, 58a/02, 58a/04

y.+dur (maḳām-ı ehl-i yaḳın) 38a/05

y. eyle- 42b/09

y. göster- 131b/09

y.+ı 55a/15

y.+ı (ḥaẕẕ-ı yaḳın) 27b/12

y.+ı (şemere-i yaḳın) 67b/09

y.+ını 51b/18

y. ol- 11a/15, 11b/07, 30b/15, 45a/20, 45b/04, 53a/11, 61b/01, 64b/09, 75b/03, 76b/18, 88a/11, 105a/03, 113b/03, 126a/19, 142a/20

2. Mesafesi az olan.

y. 51b/20

y.+da 139b/10, 139b/12

y.+dan 46a/17

y. ol- 11b/07,

3. Arasında ilişki bulunan.

y.+ı diyü 20b/09

y. it- 128b/04

y. ol- 38a/05

y. üzerine 134b/06, 142b/21

[=42]

yaḳīniyye Her şeyi tam, doğru bilmek anlamındaki yakîn kelimesinin müennes şekli.

y. (maʿārif-i yaḳīniyye) 44a/21

y.+nüñ (maʿārif-i yaḳīniyye) 20b/08, 38a/14

[=3]

yaʿḳūb-ı kindī Meşşâî okulunun kurucusu ve ilk İslam filozofu.

y. 50b/13

[=1]

yaʿḳūb kindī Bk. **yaʿḳūb-ı kindī**

y. 68b/10

y.+nüñ 51a/13

[=2]

yala- Dilini bir şeyin üzerinde gezdirerek yemek.

y.-maya 86b/14

[=1]

yalan Kandırmak amacıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

y. 34b/11, 45b/04, 82b/13, 85a/19, 117b/01, 124b/18, 137b/17

y. söyle- 58a/03, 58a/03, 70b/14, 82b/13, 85b/06

[=12]

yalancı Yalan söyleyen kimse.

y. 81b/03

[=1]

yalancılıḳ Yalan söyleme durumu.

y.+ıla (yalancılıġ-ıla) 79b/21

[=1]

yalıñ Ateşten çıkan alev.

y.+ı 55b/14

y.+ıla 55b/09

[=2]

yalıñlan- Alevlenmek.

y.-ur 61a/16

[=1]

yalñuz 1. Yanında başkası olmayan, tek başına kimse.

y. 82a/10

2. Sadece, ancak.

y. 114b/14

[=2]

yaluñuz Bk. **yalñuz**

y. 42b/01, 95a/16, 111b/02, 130a/14, 130a/20, 135b/19, 143b/08

[=7]

yan- Ateşle tutuşmak.

y.-an 55b/11, 55b/12

y.-ar 56a/02

y.-duġı 56a/11

y.-ması 73b/16

[=5]

yaʿnī Ar. "Demek ki, demek istenen vb." anlamlarda kullanılan söz.

y. 2b/11, 2b/17, 2b/18, 4a/14, 4a/17, 5a/16, 5b/11, 6a/17, 10a/10, 11b/11, 12a/04, 12a/12, 12a/17, 13a/07, 13b/04, 16a/09, 16b/17, 18b/11, 20a/06, 20a/07, 20a/16, 22a/01, 23a/02, 23a/04, 23a/12, 27a/04, 27b/18, 33b/19, 34b/18, 35b/07, 35b/11, 36a/21, 37a/13, 40b/02, 40b/10, 42b/19, 43a/09, 44a/11, 45b/10, 45b/13, 46b/07, 47a/08, 47a/12, 47a/18, 50b/16, 51a/08, 51b/09, 52b/12, 53a/10, 53a/18, 54b/02, 54b/13, 54b/21, 55a/01, 56b/03, 57a/02, 57a/05, 57b/02, 57b/07, 57b/09, 57b/12, 57b/14, 57b/20, 57b/21, 58a/11, 59b/16, 63a/01, 63a/04, 63a/10, 63a/21, 68a/01, 68a/21, 68b/07, 69a/03, 69b/11, 70a/18, 70b/06, 71b/20, 72b/02, 72b/12, 73b/16, 73b/19, 74b/10, 76a/08, 76a/13, 76b/16, 77b/18, 81a/01, 81b/19, 83b/06, 83b/15, 84b/19, 86a/03, 87b/17, 88a/06, 88a/20, 89b/11, 89b/12, 91b/18, 92b/10, 92b/11, 92b/17, 94a/10, 95b/05, 97a/19, 99b/08, 101a/05, 101a/17, 101b/01, 103a/15, 103a/18, 103b/02, 103b/11, 106a/10, 106a/12, 107a/08, 109a/04, 109a/11, 109b/03, 110a/02, 110b/17, 112b/09, 113b/01, 114a/10, 116b/12, 118a/07, 118a/11, 118a/12, 118a/13, 118b/10, 118b/16, 118b/17, 122a/02, 122a/06, 123b/12, 124b/16, 125a/09, 128a/21, 128b/16, 128b/19, 130a/13, 131b/03, 131b/19, 132a/05, 132b/18, 132b/21, 133b/05, 133b/07, 133b/12, 135a/08, 135b/06, 135b/17, 135b/20, 138a/18, 139a/05, 140a/10, 141b/05, 141b/16

[=158]

yañа ... tarafında olan.

y. (-dan yañа) 12a/16, 12b/01

y.+ya (-den yañaya) 12a/10

2. ... bakımından.

y. (-den yañа) 23a/20

[=4]

yapıl- Yapı olarak inşa edilmek.

y.-a 72a/21

[=1]

yapış- Bir şeyi büyük bir gayretle, arzuyla ele almak.

y.-duġı 83b/07

y.-maġa 93a/13

[=2]

yār Far. Dost, sevili.

y. 134a/13

y.+ı kāmil 50a/10

y.+i 132a/08

y.+lar-ıla 45a/03

y.+lara 23b/18

y. ol- 134a/16

[=6]

yara- Fayda, yarar sağlamak.

y.-maz 19b/15, 19b/16

[=2]

yaradıl- Var edilmek.

y.-mışdur 105b/05

y.-mışı 43a/12

[=2]

yaraḳla- Hazırlamak.

y.-dum 6a/11

[=1]

yaramaz Zararlı, kötü.

y. 30a/09, 30b/19, 34b/03, 34b/04, 39b/06, 43a/04, 45a/08, 49b/08, 52a/02, 54b/09, 60a/06, 76a/11, 78b/05, 79b/13, 79b/14, 79b/17, 80a/02, 80a/03, 80a/08, 80a/10, 80b/06, 80b/09, 80b/17, 80b/19, 80b/20, 81a/08, 81b/01, 81b/02, 81b/08, 82b/17, 85a/15, 88b/01, 123a/20, 127a/07, 135b/11, 142a/08, 143b/06

y.+ı 79b/03

y.+ın 129b/12

y.+ları 81a/15

[=40]

yaramazlıḳ Yaramaz olma durumu.

y.+ıla (yaramazlığ-ıla) 137a/11

y.+ına (yaramazlığına) 126b/20

y.+ını (yaramazlığını) 123a/14, 143b/21

[=4]

yārān Far. Dostlar, yakın arkadaşlar.

y.+lar 97a/03

y.+larınuñ 133b/19

[=2]

yarat- Var etmek.

y.-dı 85b/10

y.-mamışdur 107a/07

y.-mışdur 43a/13

[=3]

yardım Elinde bulunan gücü başkasının iyiliği için kullanma.

y. iste- 117b/05

y. it- 142b/08

[=2]

yārsuz Dostsuz.

y. 138b/14

[=1]

yaş 1. Kurumamış olan.

y. 55b/17, 56a/01, 84b/05, 84b/08

2. Biri için doğuştan itibaren geçen zaman.

y. 82b/19

y.+da 84b/01

3. Islak.

y. it- 86b/16

[=7]

yat- 1. Uzanmak.

y.-mağa 65a/01

y.-up 86a/20, 86a/21

2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.

y.-mış 60a/11

[=4]

yavaş Hızı olmayan.

y. 5b/16

[=1]

yavrucuḳ Şefkat ve acıma ifadesiyle yavru.

y.+lar 42a/09

[=1]

yavuz Çetin, sert.

y. at 49a/04

[=1]

yayla Yazın hayvan otlatmak ve dinlenmek için, genellikle kışın terkedilen oturulmaya elverişli yer.

y.+sında 72a/12

[=1]

yaz Yılın en sıcak olan mevsimi.

y. 82b/06

[=1]

yaz- Bir düşünceyi işaretlerle belirtmek.

y.-an 16a/06

y.-maḳ 124b/18

y.-maḳdan 84b/12

y.-up 125a/18

[=4]

yed Ar. El.

y.-i ḳudret 30a/19

y.+inde (taḫt-ı yed) 129b/17

y.+üñ (ṣāḥib-i yed) 16a/12

[=3]

yemīn Ar. Allah'ı ya da mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant.

y.+ler it- 138a/19

[=1]

yemiş Meyve.

y. vir- 90b/06

y. yi- 82a/15

[=2]

yeñ Giyeceklerin kollarının uç kısmı.

y.+i 86a/10

[=1]

yesārAr. Zenginlik.

y. 112a/01, 112a/15, 112b/05, 116a/17, 134a/16

y. (erbāb-ı yesār) 141b/20

y.+a 22b/08, 59a/16, 112b/12, 112b/18

y.+a (ʿadem-i yesār) 22b/08

y.+a (eṣnāf-ı yesār) 47b/10

y. bulmak üzerine 111b/08

y.+dan ġayrı 111b/11

y.+ıla 116b/05

y.+ını 112b/13

y. ol- 112b/14

[=17]

yet- Elvermek, yetişecek derecede olmak.

y.-dügince 66b/20

y.-se 66a/07

[=2]

yetīm Babası ölmüş kimse.

y.+e (dürr-i yetīm) 59a/03

[=1]

yevmen-fe-yevmen Ar. Git gide, gittikçe, günden güne.

y. 42b/04, 99a/13, 100b/04

[=3]

yezdānī Far. Allah ile ilgili.

y. (ināyet-i yezdānī) 74b/02

[=1]

yıl On iki aylık süre, sene.

y. 64b/06, 64b/12, 64b/13, 64b/15, 64b/15

y.+da 98b/02, 98b/05

[=7]

yılan Uzun, zehirli veya zehirsiz sürüngen hayvan.

y.+lar 83a/12

y.+lara 80a/04

y.+sok- 121b/19

[=3]

yıldırım Bulutlarda toplanan elektriğin güçlü bir ışık yayarak gürültülü bir şekilde yere boşalması olayı.

y. (tīz tīz yıldırım inmek gibi) 30b/05

y.+lar 56a/03

y.+uñ 56a/02

[=3]

yırt- Kötü vaziyetten kurtulmak.

y.-maḳdan 89b/21

y.-mamaḳdur 76b/09

y.-masına 90a/01

y.-up 88a/07

[=4]

ġaraż yırt- 89b/21, 90a/01

yir yırt- 88a/07

[=3]

yırtıcı Etleriyle beslenmek için diğer hayvanları dişleri ve tırnaklarıyla parçalayan hayvan.

y. 46a/06, 49a/04, 72a/11, 80a/03, 132a/21

[=5]

yi- Ağızda çiğneyip yutma işi.

y.-dügi 82a/10

y.-dürürler-ise 82a/14

y.-meg-içün 86b/12

y.-mege 5b/02, 5b/03, 52a/06, 52a/08, 81a/17, 82a/10, 86b/11, 91a/07, 114a/12, 132a/18, 132a/18

y.-megi 81a/17

y.-megüñ 82a/02

y.-mek 114a/12, 123b/04, 134a/10

y.-mek gibi 5a/14

y.-mekde 48a/19, 48a/19, 84a/20

y.-mekden 76a/19, 82a/02, 82a/15, 82a/16, 118b/02, 130b/01, 134a/09

y.-meklerden 115a/18

y.-memek 82a/06

y.-mesidür 91a/08

y.-mesinde 139b/13

y.-mesini 88b/02

y.-meye 86a/08, 86b/12, 86b/12

y.-mezden öñden 87a/11

y.-mezler 82a/05, 82a/05

y.-r-iken 82a/16

y.-r-ise 82a/13

y.-rler 94b/16

y.-ye 86b/17

y.-yen 86b/09, 86b/17

y.-yenleri 82a/07

[=48]

ḥelvā yi- 82a/15

ṭaʿām yi- 82a/02, 82a/02, 82a/16, 86b/09, 123b/04, 134a/10

ṭaʿām yimezden öñden 87a/11

yemiş yi- 82a/16

yimek yi- 86b/12, 134a/09

[=11]

yidi Altıdan sonraki sayı.

y. 26b/06, 56a/19, 118a/11, 118b/19

y.+dür 22a/11

[=5]

yidinci Yedi sayısının sıra sayı sıfatı.

y. 22a/13, 22b/06, 23a/08, 23b/10, 24a/03, 56a/16, 56b/01, 61a/10, 63a/15, 118b/18, 139a/03

[=11]

yig Daha üstün.

y. 80b/01, 101b/14, 101b/15, 101b/17, 103b/16, 128b/15, 143b/20

y.+dür 54b/14, 80a/06, 88b/15

y. ol- 129b/13, 129b/14

[=12]

yigit Genç erkek, delikanlı.

y.+lerden 60a/17, 83a/17

y.+leri 84b/08

[=3]

yigitcük Kendisine şefkat ve acıma duyulan delikanlı.

y.+ler 17a/17, 96b/21, 97a/01, 100a/06

y.+ler-iledür 84b/04

y.+lere 44b/18

y.+leri 81b/12

y.+lerüñ 18b/13

[=8]

yigitlik Yiğit olma durumu.

y.+inüñ (yigitliginüñ) 49b/11

[=1]

yigrek Daha çok tercih edilen, daha üstün tutulan.

y. 39a/14

y.+dür 77a/16

[=2]

yil Hafif rüzgar.

y. 60a/03

y.+ler 56a/07

y.+ler (ḳızıl yiller gibi) 75b/20

[=3]

yimek Yiyecek, aş.

y.+e (yimege) 5a/19

y. yi- 86b/12, 134a/09

[=3]

yine Tekrar, bir daha.

y. 18a/01, 31a/16, 32a/13, 34b/06, 34b/18, 36a/04, 48b/20, 55a/10, 60b/15, 63b/02, 68b/19, 69a/13, 69a/16, 69b/04, 75a/18, 81b/19, 86a/09, 86a/17, 88b/09, 88b/10, 91a/15, 91a/20, 96b/03, 97a/04, 97a/05, 98b/19, 105b/14, 118b/06, 119b/09, 122a/10, 126a/02, 132a/10

[=32]

yir Bulunulan zemin.

y. 57b/02, 64b/19, 65a/02, 88b/18, 141a/14

y. (ḳatı yir deprenmek gibi) 30b/05

y.+de 30a/02, 32a/19, 32a/20, 33b/13, 41a/11, 61a/05, 69a/21, 74a/03, 76b/14, 87a/03, 94b/12, 95a/05, 96b/15, 116a/04, 119b/15, 124b/14, 124b/15, 126b/16

y.+den 4a/01, 30b/11, 74a/14, 114a/13, 131b/12

y.+e 30b/11, 34b/11, 56a/02, 57a/18, 57b/01, 74a/15, 82b/13, 82b/13, 86a/10, 86a/11, 87a/06, 98b/14, 125a/02, 125a/02, 143b/14, 143b/16

y. eyle- 119a/14
y. eyledükden ṣoñra 137b/20
y.+i 140b/08
y.+in 73b/17, 86a/17, 98b/04
y.+ince (yirlü yirince) 2b/14, 62a/08, 108b/08
y.+inde 8b/05, 100a/14, 110a/17, 117b/16, 117b/19
y.+indedür 45a/15
y.+ine 42a/03, 86a/16, 87b/05, 87b/11, 88a/12, 128b/12, 130b/05, 131a/21
y.+ine getür- 35b/11, 69a/20
y.+ine yitür- 72a/09, 72a/17
y.+ini 4b/13, 86a/15, 86a/15, 86a/16, 144a/16
y. it- 137b/19, 138a/11
y. ḳıl- 140b/20
y.+lerde 61a/17, 61a/17, 128b/14
y.+lerden 28b/10
y.+lere 29a/12, 56a/08, 124b/21, 132a/13
y.+leri 46a/05
y.+üñ 40b/10
y.+yırt- 88a/07
[=91]

yirlü Olması gerektiği yerde.
y. 42a/03
y. yirince 2b/14, 62a/08, 108b/08
[=4]

yiryüzi Dünya.
y.+ne 64b/01, 64b/21
[=2]

yitiş- Erişmek, ulaşmak.
y.-en 49b/13, 73a/09
y.-mek 10a/14, 37a/02, 70a/08, 70a/10
[=4]
şerr yitiş- 70a/08, 70a/10
[=4]

yitişdür- Yetişmesini sağlamak.
y.-ür 15b/08
[=1]

yitür- Kaybetmek.
y.-e 72a/09
y.-miş 87b/11
y.-ür 72a/17
[=3]
yirine yitür- 72a/09, 72a/17
[=2]

yiyebil- Yemeyi becermek, yemeye gücü yetmek.
y.-meye 86b/14
[=1]

yoġur- Hamur yapmak için karıştırark ve bastırarak karmak.
y.-maḳ 71a/11
[=1]

yoḫsa Aksi takdirde, yoksa.
y. 17a/06, 81b/15, 9a/06, 101b/15, 132b/08
[=5]

yoḫsullıḳ Fakirlik.
y.+da 136a/04
[=1]

yoḳ Olmayan, mevcut bulunmayan.
y. 24b/09
y.+dur 2a/16, 2a/18, 3a/18, 4a/11, 4b/05, 4b/21, 8a/01, 9a/07, 10b/21, 18b/10, 24b/20, 25a/08, 25b/10, 26b/14, 32b/17,

32b/19, 33b/21, 34a/02, 38a/12, 45b/09, 46b/15, 47a/09, 48a/05, 54b/09, 57a/04, 64a/07, 64a/14, 69b/04, 75b/02, 77b/02, 88a/11, 89b/20, 90b/02, 96b/18, 97a/15, 97a/17, 104b/21, 106b/14, 107b/01, 107b/13, 108b/21, 117a/04, 122a/10, 125a/13, 128b/01, 128b/16, 132a/06, 133b/05, 139a/11

[=50]

yoḳaru Bulunulan yere göre daha yüksek seviyede olan.

y. 64b/20, 86a/12

[=2]

yol 1. Tarz, usul.

y. 3a/06, 78a/05

y.+a 17b/07

y. bul- 23b/02, 101a/04, 104a/21, 123a/04, 123a/04, 123a/15, 124b/06, 135b/12, 138b/03, 138b/08

y.+ı 15b/03, 44a/04, 127a/03

y.+ı-y-ıla 60b/07, 76a/16

y.+ın 59a/05, 83a/01, 130b/12

y.+ına 142a/09

y.+ında 4a/14, 30a/03

y.+ından 36b/10

y.+ını 37a/18, 48a/16, 57b/19, 94b/11

y.+larından 28b/15

y. üzerine 25a/09

y. vir- İzin vermek. 51a/05, 79a/15, 128a/14

2. Bir yerden bir yere gitmek için üzerinden geçilen yer.

y.+da 10b/01

y.+dan 10b/01, 10b/03, 10b/05, 88a/16

y. kecisiciler gibi 46a/06

y.+ları 123a/08

[=41]

yollu Usulüne uygun.

y. 82b/21, 83a/01

[=2]

yön İzlenen, tutulan yol.

y.+inden 2a/04, 2a/15, 23a/16, 47b/09, 54b/19, 133a/01

y.+lere 113a/06

[=7]

yörü- Bir yöne doğru adım atarak ilerlemek.

y.-dügi 85b/16

y.-mekde 85b/13

y.-meye 85b/12

y.-r-iken 85b/15

[=4]

yörügen Hızlı yürüyen.

y. 4b/11, 4b/14

[=2]

yu- Yıkamak.

y.-maḳda 87a/10

y.-salar 87a/11

y.-ya 87a/08, 87a/12

[=4]

el yu- 87a/10

[=1]

yud- Ağızdaki bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

y.-maya 86b/12

[=1]

yumurda Kuş tarafından yumurtlanan, kabuklu madde.

y.+sını 42a/07

[=1]

yumuşaḳlıḳ Hoş, iyi duygu.

y.+ı-y-ıla (gönül yumuşaḳlıġı-y-ıla)

[=1]

yunān Ar. Yunanistan halkından olan kimse.

y. 11a/05, 13b/20

y.+dan (luġat-ı yunān) 72b/17

y.+uñ 57a/07

[=4]

yūsuf İsrailoğulları'na gönderilen Hz. Yusuf peygamber.

y.+ıla 79a/18

y. sūresi 79a/18

[=2]

yüce Ulu, büyük.

y. 28b/07, 28b/08, 30b/11, 56a/04, 88b/19

[=5]

yücelt- Yüce vaziyete getirmek.

y.-se 126b/16

[=1]

yük İnsan, hayvan veya bir taşıtın taşıdığı şeyler.

y. 4b/15, 19b/15

[=2]

yümn Ar. Bereket, uğur.

y.-i vaḥdet 41a/11

[=1]

yüreklülik Cesur olma durumu.

y.+ile (yüreklülig-ile) 124b/08

[=1]

yüsr Ar. Zenginlik.

y. 14a/04

y.+de 8a/20

y.+i 105b/09

y.-i kāmil üzerine 28b/15

y.-i nām 34b/21

[=5]

yüz 1. Doksan dokuzdan sonra gelen sayı.

y. 54b/13, 54b/15, 64b/06, 64b/08, 64b/12, 64b/13, 64b/15, 64b/15

2. Çehre, surat.

y. çevir- 6a/19

y.+de 134a/18

y. göster- 15b/18, 131a/19

y.+i 108a/10

y.+in 140b/14

y.+inden ġayrı 86a/17

y.+inüñ 60a/08, 61a/18

y. ḳatılıġı 81b/18, 82a/19, 88b/11

y.+ler 87b/18

y. suyı dök- Birisinin bir kimseden bir şey istemek için kendini küçük düşürecek kadar yalvarması. 66a/04, 75b/05

y. suyı dökül- 70b/18

y. vir- 127b/12

[=25]

yüz- Kol, bacak gibi organları hareket ettirerek suda ilerlemek.

y.-enüñ 56a/07

y.-mekde 30b/12

[=2]

yüzinden -den ötürü, sebebiyle.

y. 3a/04, 8b/04, 15a/20, 26a/14, 30b/07, 100a/15

[=6]

yüzlülik Belli bir niteliğe sahip yüzü olma durumu.

y. 81a/04

[=1]

yüzük Parmağa takılan halka, takı.

y. 82b/10

y. düz- 25b/13

y.+ler 25b/17

y.+lerüñ 25b/17

[=4]

żabṭ Ar. Tutma.

ż. 64b/17

ż.+da 99a/12

ż.+da (taḫt-ı żabṭ) 7a/11

ż. eyle- 70b/13

ż. göster- 103b/12

ż.+ı 26b/18, 47b/08

ż.-ı māl 73b/16

ż.-ı tamām 70b/13

ż.+ına 26b/18

ż.+ında 84a/13

ż. iste- 99a/11

ż. it- 28a/09, 49b/12, 53a/21, 79a/07, 80a/16, 82a/09, 83a/18, 83b/19, 83b/20, 84a/02, 87a/14, 138b/07

[=24]

zād Ar. Yiyecek, yolluk, azık.

z.+uñı 143b/18

[=1]

żaʿf Ar. Düşkünlük, irade zayıflığı.

ż. 28a/04, 67a/06, 123a/15

ż. (ḥuşūl-ı żaʿf gibi) 52b/03

ż.+ı 65a/18, 77b/08, 140b/05

ż.+ı-y-ıla 114a/18

ż.-ı reviyyet 5b/20

ż.-ı reʾy 116b/09

ż.-ı ṭabīʿat 13b/06

ż.+ıla 55b/21

ż.+ları 87b/07

ż. ol- 119b/17

[=14]

ẓafer Ar. Galibiyet kazanmak.

ẓ. 140b/03, 141a/09, 144a/11

ẓ. bul- 8b/02, 11a/03, 29b/07, 45b/06, 46a/10, 59a/04, 63b/11, 113b/13, 114b/15, 124b/05, 127b/16, 137a/04, 140a/12

ẓ. bulduḳdan ṣoñra 125a/14, 125a/17

ẓ.+den öñden 125a/19

ẓ.+den ṣoñra 125a/15, 125a/20

ẓ.+e 29b/15

[=22]

ẓāhir Ar. Açık, belli.

ẓ. 11a/08, 19b/06, 47a/14, 127a/03, 127a/06, 139b/11

ẓ.+de 13b/10, 46b/08, 47a/03, 48a/09, 76b/02, 80a/11, 92b/20, 128b/18, 129b/19, 134b/14

ẓ.+dür 17b/03, 18b/19, 25a/07, 49a/05, 66a/01, 90b/02, 90b/13

ẓ.+dür (tehẕīb-i ẓāhir) 1b/11

ẓ. eyle- 140a/18

ẓ.+ine 141b/03

ẓ.+ise 50a/08

ẓ. it- 57b/18

ẓ. ol- 2b/20, 3a/13, 3b/17, 10b/08, 13a/10, 14b/17, 15a/05, 15b/17, 15b/18, 18a/05, 18a/11, 18a/20, 22a/05, 22a/08, 25b/01, 31a/09, 34a/01, 34a/01, 36a/01,

36a/14, 39b/17, 40b/08, 41a/21, 42a/09, 42a/10, 42a/21, 42b/05, 42b/12, 43a/20, 58b/07, 60a/01, 65a/12, 66b/04, 71b/18, 80a/13, 95a/07, 101a/04, 101a/09, 106a/05, 108b/19, 110a/12, 116a/06, 116a/11, 117a/07, 118b/03, 120a/02, 120a/04, 123a/05, 126a/01, 128a/05

ẕ. olduḳdan ṣoñra 138b/01

[=79]

ẕaḫīre Ar. Lazım olduğu zaman kullanılmak için saklanan tahıl gibi bitkiler.

ẕ. 71b/07, 75b/19, 75b/21, 88a/17

ẕ. (ḥıfẓ-ı ẕaḫīre) 71b/16

ẕ. (ʿulūm-ı ẕaḫīre gibi) 44a/17

ẕ.+den (ḥavāss-ı ẕaḫīre) 3a/17

ẕ. it- 71a/20, 74a/07, 138a/11

ẕ.+ler 71b/08, 74a/16

ẕ.+lerden 111b/08

ẕ.+leri 45b/20

ẕ.+lerinden 131a/13

ẕ.+lerine 45b/06

ẕ.+lerüñ 16a/13, 16a/14, 73b/15, 74a/14

ẕ.+nüñ (umūr-ı ẕaḫīre) 124a/03

ẕ.+sini 75b/21

ẕ.+yi 71b/01

[=23]

zaḥmet Ar. Zorluk, sıkıntı.

z. 86b/05

z. çek- 143b/10

z.+i 87b/01

z.+inden (cemʿ-ı zaḥmet) 28b/04

z.+ler 79b/05

z.+üñ 143b/10

[=6]

zāʾid Ar. Fazla, artan.

z.+den 33a/04

z.+i (mıḳdār-ı zāʾid) 91a/02

z. ol- 26b/16, 40b/02

[=4]

żaʿīf Ar. Zayıf, güçsüz.

ż. 29b/18, 138a/03

ż. (ālet-i żaʿīf ol-) 26b/20

ż.+dür 8a/15, 88a/15

ż. eyle- 66a/12

ż.-i beşerī 37a/02

ż.+lerden 36a/18

ż.+lere 142b/07

ż.+leri 125a/20

ż.+lerüñ 83a/08

ż. ol- 55b/08, 61a/15, 109a/15, 140a/20

[=15]

żaʿīfü'l-ʿaḳl Ar. Aklı zayıf olan.

ż. ol- 123b/10

[=1]

żaʿīfü'l-ẕikr Ar. Zikri zayıf olan.

ż. 8a/01

[=1]

zāʾil Ar. Yok olan.

z. it- 5b/09, 73b/10, 118b/04

z. ḳıl- 10a/16, 139b/21

z. ol- 9b/03, 53a/07, 119b/11, 138b/03

[=9]

ẕalike Ar. Bundan başka.

ẕ. (ġayr-ı ẕalike) 28a/19

[=1]

ẓālim Ar. Zulüm eden.

ẓ. 26a/19, 46b/07, 99b/06, 118a/09

ẓ.+ler 61a/09

ẓ.+lere 76a/20

ẓ.+leri 70b/20

ẓ. ol- 39b/05, 66a/06, 128a/16

[=10]

żamm Ar. Artırma, ekleme.

ż. it- 33a/08

[=1]

żamāʾir Ar. Zamirler.

ż.+e 134b/02

[=1]

żamāyir Bk. **żamāʾir**

ż.+e 124a/05, 134a/19

[=2]

żāmin Ar. Kefil, tekellüf eden kişi.

ż. ol- 93b/06, 93b/06

[=2]

żamīr Ar. İç.

ż.+de 76b/02, 134a/19

ż.+inde 66b/08

ż.+ine 58b/17

ż.+lerde 124a/08

ż.+lerinde 113a/03

ż.+lerinden 27b/12, 135a/18

ż.+lerine 10a/02

ż.+lerini 65a/08

ż.+lerinüñ 100b/07

ż.+üñde 134b/01, 134b/03

[=13]

ẓann Ar. Gerçeğinden habersiz ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı, şüphe.

ẓ. 66b/09

ẓ.-ı kāẕib 56b/11

ẓ.+ıla 58a/03

ẓ. it- 20b/09, 47a/16, 53b/20, 59b/05, 62a/12, 62a/13, 63b/06, 63b/17, 66b/12, 68a/20, 69a/12, 98a/04, 113b/20, 142a/02

ẓ.+laruñ 62a/17

ẓ.+uñ 63b/18

[=19]

ẓarāfet Ar. Zariflik, incelik.

ẓ. 81b/11, 89a/07

ẓ.+e (ism-i ẓarāfet) 45a/10

[=3]

żarar Ar. Kötü sonuç, ziyan.

ż. 41a/10, 122a/04, 136a/05

ż.+a 35a/18, 39b/05, 67a/07

ż. eyle- 82a/18

ż. gel- 122b/05

ż. getür- 66a/04

ż.+ı 33a/01, 52a/16, 101a/08, 122a/04, 122b/04, 132b/14, 137a/20

ż.+ıla 32b/21

ż.+ına 122a/19, 122a/19

ż. idebil- 112b/04

ż. it- 69b/09, 112b/04, 128a/18, 128a/19, 140b/10

ż. itdükden ṣoñra 82a/19

ż.+laruñ 136a/08

ż. ol- 58a/19

[=28]

żararlu Zarar veren, zararı olan.

ż. 29a/20, 49a/17, 81b/04

[=3]

żararü'l-vuḳūʿ Ar. Zarar meydana getiren.

ż. ol- 61b/20

[=1]

ẓarīf Ar. Hoş davranışları olan.

ż. 84a/01, 115a/09

[=2]

żarūrāt Ar. Sıkıntılar.

ż.+ı 9a/09

[=1]

żarūret Ar. Zorunluluk.

ż. 75a/14, 75b/19, 76a/17, 95a/15, 116a/16, 125a/03, 139b/06

ż. (sedd-i żarūret) 48a/13, 67b/05

ż.+de (bāb-ı żarūret) 48b/07

ż.+de (maḳām-ı żarūretde ol-) 59a/12

ż.+i 10b/19, 135a/11

ż.+ile 116b/05

ż.+ile (cihet-i żarūret) 76b/15

[=15]

żarūretsüz Zorunluluk olmadan.

ż. 30b/12

[=1]

żarūrī Ar. Zorunlu.

ż. 47a/19, 75a/16, 92a/03, 114b/12, 118b/19

ż. (emr-i żarūrī ol-) 123b/03

ż. (ictimāʿ-ı żarūrī) 111a/16

ż. (iḥtiyāc-ı żarūrī) 33a/21

ż. (ḳadr-ı żarūrī) 63a/13

ż. (mevt-i żarūrī) 65a/14

ż. (mıḳdār-ı żarūrī) 48b/09

ż. (mıḳdār-ı żarūrī üzerine) 114b/21

ż.+den (mıḳdār-ı żarūrī) 62b/12, 112a/16

ż.+den (müdün-i żarūrī) 116b/04

ż.+dür 3a/19, 28b/09, 46a/19, 68b/15, 75a/17, 75b/09

ż.+dür (ġayr-ı żarūrī) 75a/17, 75a/17

ż. ol- 11a/20, 49a/09, 52a/07, 61b/06, 61b/09, 72a/01, 72a/06, 74a/11, 76a/13, 78b/13, 78b/14, 93b/07, 95a/18, 111a/19, 111b/04, 111b/05, 111b/12, 111b/21, 112b/05, 123b/04

ż. olduḳlarından ötürü 88a/20

ż.+y-ile (ḳadar-ı żarūrī) 115b/14

ż.+ye (ḳadr-ı żarūrī) 62b/12

ż.+ye (mıḳdār-ı żarūrī) 45a/02, 115a/01

[=48]

żarūrīyyāt Ar. Zorunlu şeyler.

ż.-çün (taḥṣīl-i żarūrīyyat) 114b/08

[=1]

żarūriyye Ar. Zaruri kelimesinin müennes şekli.

ż. (leẕẕāt-ı żarūriyye) 26a/13

ż. (medīne-i żarūriyye) 111a/18

ż.+nüñ (leẕẕāt-ı żarūriyye) 26a/13

ż.+yi (envāʿ-ı mekāsib-i żarūriyye) 111b/01

ż.+yi (umūr-ı żarūriyye) 111b/08

[=5]

ẕāt Ar. Kişi, şahıs.

ẕ.+dan 56b/15

ẕ.+dan (ġāyet-i şehāmet-i ẕāt) 14a/12

ẕ.+ı 3a/19, 3b/18, 11b/12, 12a/07, 12a/21, 16b/05, 27b/01

ẕ.+ı-y-ıla 70a/01

ẕ.-ı fiʿl 12a/07

ẕ.-ı fiʿlüñ ġayrı 12a/06

ẕ.-ı insān 1b/06, 3b/21, 41a/15

ẕ.-ı insān-ı lubb 65b/05

ẕ.-ı muġtebıṭ 70b/06

ẕ.-ı muḳaddes 16b/04

ẕ.+ıdur 7a/16

ẕ.+ına 40b/21, 40b/21, 41a/01, 63b/03, 70b/07, 100a/13, 102b/18, 103a/03

ẕ.+ında 19b/05, 20b/08, 21b/09, 34b/05, 35a/20, 55a/16, 102b/01, 109b/15

ẕ.+ında (ḥadd-i ẕāt) 9a/17, 18b/08

ẕ.+ında (nefs-i ẕāt) 12b/16

ẕ.+ından 3b/01, 12a/12, 31b/10, 35b/04, 100a/13, 103a/02, 106a/15

ẕ.+ından ötürü 12a/08, 12b/03

ẕ.+ını 103a/04

ẕ.+ınuñ 2b/11, 11b/21, 12a/21, 62a/13

ẕ.+ınuñ ġayrı 12a/06

ẕ.+ları 28a/08, 107b/02

ẕ.+larımuzdan 51a/01

ẕ.+umuzdan 51a/11

ẕ.+uñ 3a/20

[=58]

ẕātī Ar. Kişiye özel.

ẕ. 15a/05

ẕ.+dür 15b/01, 15b/05, 121a/18

ẕ.+lerdür 14b/06

ẕ. ol- 14b/12, 100a/12

[=7]

ẕātiyye Ar. Zâtî kelimesinin müennes şekli.

ẕ. (cevāhir-i nefîse-i bāḳıye-i ẕātiyye) 0

ẕ. (müşakele-i ẕātiyye) 96b/08

ẕ. (riyāset-i ẕātiyye) 15a/07

ẕ.+si (ḳuvvet-i ẕātiyye) 5b/12

ẕ.+sinden (aʿrāz-ı ẕātiyye) 2a/01

[=5]

żayf Ar. Konuk.

ż. 136b/14

[=1]

żāyiʿ Ar. Kaybolmuş.

ż. 83b/18, 140a/04

ż. (rūzgār-ı żāyiʿ ol-) 26b/20

ż. eyle- 40a/12, 47b/19, 137a/05

ż. it- 39a/20, 47b/18, 51a/04, 58b/16, 68b/21, 140a/02, 142a/21

ż. ḳıl- 63b/01, 102b/09

ż. ol- 60a/21, 66b/19, 69b/17, 71b/03, 74a/10, 76b/14, 76b/15, 109a/13, 109a/14

[=24]

zāyid Bk. **zāʾid**

z. ol- 40b/02

[=1]

zāyil Bk. **zāʾil**

z. it- 51a/16, 93b/13, 93b/15, 132b/14, 136b/09

z. ol- 21b/07, 39b/12, 48b/14, 52b/20, 64a/12, 97a/06, 99a/14, 99b/15, 144a/04

z. olmak gibi 65b/21

z.+üñ 51a/18

[=16]

zāyir Ar. Ziyaretçi.

z. 18a/12

[=1]

żaym Ar. Baskı, zulüm.

ż. 58a/16

[=1]

zecr Ar. Engelleme.

z. 72a/17, 88b/09

z.+ile 121a/19

z. it- 17b/06, 81b/02, 81b/06, 135b/17, 140b/15

[=8]

ẕehāb Ar. Sanma, zan.

ẕ.-ı mürüvvet 78b/21

[=1]

zeḫārif Ar. Aldatıcı süsler.

z.+e 14b/20

z.-i ḥissiyye 10b/11

[=2]

ẕeḫāyir Ar. Zahîreler, erzaklar.

ẕ.+üñ (isticmāʿ-ı ẕeḫāyir) 47b/09

[=1]

zehr Far. Girdiği şeyi bozan, öldürebilen madde, ağu.

z.+ile 30b/16

z. ol- 132a/19

[=2]

ẕekā Ar. İnsandaki düşünme, algılama, akıl yürütme yeteneği.

ẕ. 22a/13, 26b/06, 26b/07

ẕ.+dur 22a/11

[=4]

zekāt Ar. İslam'ın beş şartından biri olarak, sahip olunan ve belli bir miktarı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

z.+lar 76a/15, 76a/21

[=2]

zelel Ar. Yanılma.

z. 125b/21

[=1]

zelīḫā Özel isim. Yusuf ile Zeliha kıssasındaki Yusuf peygambere aşık olan kadın.

z.+nuñ 79a/18

[=1]

ẕelīl Ar. Aşağılanan, hakir görülen kimse.

ẕ. 8a/21

ẕ. eyle- 13a/19

ẕ. it- 113b/13, 114b/04, 141b/21

ẕ. ol- 84a/15

[=6]

ẕelīllik Aşağılık olma durumu.

ẕ. göster- 79b/10

[=1]

zelzele Ar. Deprem.

z.+den 73b/18

[=1]

zemān Ar. Sınırları belli olmayan soyut kavram, vakit.

z. 65b/08, 80b/16, 87a/01, 100b/11, 103b/09, 118a/11, 118b/02, 120a/11, 138a/10

z.+da 7b/15, 15a/15, 38a/01, 55a/18, 83b/17, 109a/16

z.+dan ṣoñra 58b/16, 68b/19, 100b/10

z.-ı muvāfıḳ gibi 7b/10

z.-ı müteḳabbil 61b/04

z.-ı ṭavīl 74a/08

z.-ı ṭavīlden ġayrı 44b/16

z.+ına degin 120a/17

z.+ında 87a/14, 112b/17

z.+ından 120a/17

z.+larda 109a/17

z.+larına 118a/09

z.+umuzda 135a/12

[=29]

zemāne Bk. **zemān**

z. 47a/12

z.+nüñ 46a/12

z.+sinde 119b/06

[=3]

ẕemīme Ar. Yerilmiş kötü davranış.

ẕ.+den (mekāsib-i ẕemīme) 23b/05

ẕ.+den (vech-i ẕemīme) 26a/15

[=2]

ẕemm Ar. Kötülüğünü yerme, çekiştirme.

ẕ.+inde 96b/21

ẕ. it- 81a/15, 82a/07

[=3]

ẕemmām Ar. Çekiştiren, dedikoducu.

ẕ. 137b/11

[=1]

zevācir Ar. Önleyenler, yasak edenler.

z. 121a/14

[=1]

zevāʾid Ar. Fazlalıklar.

z.+e 44a/06

[=1]

zevāl Ar. Yok edilme, yok olma.

z. 47b/15, 62b/10, 143a/12

z. (esbāb-ı zevāl) 74b/14

z.+da (maraz-ı zevāl) 15a/03

z.+dan 16a/15, 97a/12, 103a/09

z.+dan (esbāb-ı zevāl) 74b/13

z.+dan (vaṣmet-i zevāl) 8a/17

z.+ı 31a/15, 67b/07, 103a/12

z.-ı āsīb 46a/10

z.-ı sebeb 96b/04

z.+ına 70a/19, 128a/15

z.+ından 78a/12, 103b/14, 135b/13

z.+ından ötürü 144a/04

z.+ını 70b/08, 70b/08

z.+i 47b/13

z.+lar 47b/10

z. ol- 13a/14

z.+uñ 15b/03

z.+uñ (esbāb-ı zevāl) 74b/09

[=28]

ẕevāt Ar. Zatlar.

ẕ. 97b/05

ẕ. (mabġī-ı ẕevāt ol-) 101b/08

ẕ.-ı efāżıl 47b/12

ẕ.-ı eşḫāṣ 1b/10

[=4]

ẕevi'l-elsine Ar. Diller sahibi.

ẕ. 109b/17

[=1]

ẕevḳ Ar. Hoşa giden şeye karşı duyulan beğenme duygusu.

ẕ.-ı yaḳın 43b/19

ẕ.ı-y-ıla 28a/01

[=2]

zeyġ Ar. Yoldan sapma.

z. 38b/06

[=1]

zeyn Ar. Süs.

z. 38b/06

[=1]

zeyrek Far. Zeki, anlayışlı.

z. ol- 87b/21

[=1]

zeyreklik Zekilik.

z. 65a/08

[=1]

żıdd Birbirine ters, karşıt olan.

ż. 51a/21

ż. (ʿilm-i żıdd-ı āḫar) 61a/02

ż.+a 39a/09, 39a/09, 61a/02

ż.+ı 24b/12, 24b/12, 24b/12, 24b/13, 39a/10, 51a/20, 51b/03, 53a/09, 101a/08

ż.-ı āḫır 39a/10

ż.+ıdur 16a/11, 16a/19, 34b/08, 39b/02, 58a/15, 60a/18, 61a/03, 119a/12, 121a/17

ż.+ın 10a/17, 81a/21

ż.+ına 39a/09

ż.+ınca 84a/21

ż.+ını 95b/21

ż.+lar 16a/18

ż.+lara 123b/17

ż.+lardan 63b/12

ż.+ları 24b/11

ż.+ları-y-ıla 51a/16

ż.+ları gibi 96a/06

ż.+larından 106a/07

ż.+larınuñ 19a/03, 48a/21

ż.+laruñ 102b/13

[=39]

ẓıll Ar. Gölge.

ẓ.-ı ilāh 41a/12

ẓ.-ı vaḥdet 32a/08

[=2]

zifāf Ar. Gerdek.

z. 90a/18

[=1]

ẕihn Ar. İnsanın kendini ve etrafını bilmesinde rol oynayan idrak, anlama, kavrama, muhakeme ve soyutlama gibi faaliyetlerin tamamı.

ẕ. (redāʾet-i ẕihn gibi) 8a/04

ẕ. (ṣafā-i ẕihn) 22a/17, 26b/06, 26b/11

ẕ.+dür (ṣafā-i ẕihn) 22a/12

ẕ.+e 43b/19

ẕ.+i 43b/16, 82b/04

ẕ.+ümüñ 136a/18

[=9]

ẕikr Ar. Anma, sözünü etme.

ẕ. 63a/14

ẕ.+dür (mülāzemet-i ẕikr) 63a/14

ẕ.+e 35b/21

ẕ.+i 6b/04

ẕ.+i-y-ile 53b/11, 80b/05, 84b/14

ẕ.-i bāḳī 30a/13

ẕ.-i cemīl 76b/03, 104a/02, 104a/03, 112b/17, 132b/12

ẕ.-i cemīl-i tevaḳḳuʿı içün 22b/20

ẕ.+inden 36b/04

ẕ.+ini 81b/09

ẕ. it- 112b/18

ẕ. ol- 10a/10, 12b/20, 27a/14, 60b/21, 77a/05, 118a/01

ẕ. olın- 2b/02, 6b/01, 7b/13, 19b/14, 131a/17, 142b/12

ẕ.+üñ 49a/08

[=30]

ẕillet Ar. Hakirlik.

ẕ. 129b/10

ẕ.+den 143a/13

ẕ.+ini 59b/10

ẕ.+lere 140a/02

[=4]

zimām Ar. İdare.

z.+ı 19a/08, 123a/21

z.-ı ʿaḳl 44b/21

z.+ına 23a/17

[=4]

z̲immet Ar. Sahip çıkma, himaye.

z̲.+i 127a/21

z̲.+ini 127a/21, 127b/01

z̲.+leri 59b/11

[=4]

zinā Ar. Evli olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, nikâhsız birleşme.

z. it- 80b/03

[=1]

zincīr Far. Birbiri içine geçmiş madenî halkalardan oluşan bağ.

z.+ler-ile 34b/12

[=1]

zinde Far. Canlı, diri.

z.+lerdür 64b/06

[=1]

zindegān Far. Canlılar.

z.+ı 130a/15, 130b/03

[=2]

zīnet Ar. Süs.

z. 57a/10, 75b/02, 113a/11

z. (ʿilm-i zīnet gibi) 44a/13

z.+i 28a/10, 123a/04

z.+i-y-ile 82b/09

z.-i cismānī 52a/19

z.+i ile 23b/16

z.+ile 57a/17, 113a/11

z.+in 128a/06

z.+ine 47a/16

[=13]

zīnetlendür- Süslemek.

z.-meyeler 82b/09

[=1]

zīr Far. Alt, aşağı taraf.

z.-i terkīb ol- 55b/15

[=1]

zīrā Far. Şundan ötürü, çünkü.

z. 2a/15, 3a/19, 3b/04, 3b/19, 5a/01, 5a/16, 5b/02, 8a/01, 8a/15, 8a/20, 9a/02, 10a/11, 11a/15, 11a/21, 11b/18, 12a/13, 12a/21, 12b/06, 13a/14, 13a/20, 13b/02, 14a/10, 14a/15, 14b/07, 15a/03, 15a/21, 15b/03, 15b/51, 16a/05, 16a/11, 16b/04, 16b/06, 17a/17, 18b/05, 18b/08, 18b/16, 19b/06, 20a/07, 20a/10, 20b/07, 21a/02, 21b/01, 21b/03, 21b/16, 21b/17, 25a/05, 25a/13, 25a/20, 25b/12, 26b/03, 27a/09, 28a/07, 28b/05, 28b/07, 28b/11, 29a/13, 29a/15, 29b/14, 29b/21, 30a/01, 30a/04, 30b/04, 30b/19, 31a/06, 32a/04, 32a/11, 33a/14, 33a/18, 33b/19, 33b/20, 34a/21, 35a/01, 35b/06, 36a/05, 36a/12, 36b/11, 36b/13, 38b/11, 38b/15, 38b/21, 39a/03, 39a/07, 39a/09, 39a/12, 39a/15, 39a/19, 39b/16, 39b/21, 40a/06, 40a/13, 40a/19, 40a/21, 40b/12, 40b/14, 40b/16, 40b/18, 40b/20, 41a/06, 41b/08, 41b/18, 42a/17, 43a/02, 44b/05, 44b/10, 44b/14, 45a/06, 45a/17, 45a/20, 45b/14, 45b/18, 46a/11, 46b/07, 46b/10, 46b/14, 47a/18, 47b/14, 48a/05, 48a/18, 48b/11, 49a/02, 49a/07, 49b/10, 49b/14, 50b/06, 50b/19, 51a/21, 52a/13, 53a/03, 53b/19, 54a/09, 54a/12, 54a/16, 54b/11, 55a/09, 55b/12, 56a/09, 56b/01, 56b/04, 56b/07, 56b/14, 56b/16, 57b/19, 58a/11, 58b/01, 59a/20, 59b/03, 60a/18, 60b/12, 61a/14, 62a/02, 62b/13,

63b/04, 63b/15, 63b/18, 63b/19, 63b/21, 64a/09, 64a/21, 64b/07, 66a/17, 67b/10, 67b/15, 68a/04, 68a/05, 68b/05, 69a/20, 69b/03, 69b/08, 69b/21, 70a/01, 70a/14, 70a/17, 70b/03, 70b/05, 71b/07, 73a/18, 74a/19, 75b/09, 75b/11, 76b/07, 76b/13, 76b/20, 77a/16, 77a/20, 77b/04, 77b/06, 77b/14, 78b/03, 78b/09, 78b/13, 79a/08, 79a/11, 79a/15, 79a/18, 80a/03, 80a/05, 80b/09, 80b/15, 80b/17, 80b/20, 81a/04, 81a/09, 81a/10, 81b/12, 81b/18, 82a/12, 82a/18, 82b/02, 82b/04, 82b/14, 83a/08, 83a/17, 83b/11, 84a/03, 84a/06, 84a/14, 84b/07, 84b/16, 86a/02, 86a/14, 86a/20, 87a/18, 87b/06, 87b/16, 87b/20, 88a/01, 88a/04, 88a/08, 88a/12, 88b/15, 89b/18, 89b/21, 90a/04, 90a/08, 90a/12, 91a/14, 91a/18, 92a/01, 92b/04, 93a/01, 93a/02, 94a/21, 94b/05, 94b/20, 95a/09, 95a/16, 95b/04, 96b/03, 96b/06, 96b/11, 96b/12, 96b/15, 97b/03, 97b/14, 98a/08, 98a/11, 98b/04, 98b/15, 98b/18, 99a/05, 99b/06, 100a/07, 100a/14, 100b/09, 101a/12, 101a/17, 101b/04, 101b/11, 102a/05, 102b/02, 102b/06, 102b/20, 103a/03, 103b/16, 104a/03, 104a/11, 104b/01, 104b/12, 105a/13, 105a/17, 105b/05, 105b/06, 105b/09, 106a/14, 106b/05, 106b/14, 109a/02, 109a/12, 109a/17, 110b/10, 111b/21, 112b/19, 113b/01, 114b/02, 115a/03, 115b/09, 116a/04, 116b/16, 118a/12, 118b/14, 119a/07, 119b/01, 119b/11, 119b/16, 120a/20, 120a/21, 121b/09, 122a/14, 122b/04, 122b/06, 122b/13, 122b/16, 122b/17, 122b/21, 123a/12, 123b/02, 123b/09, 123b/13, 123b/16, 124a/06, 124b/03, 124b/04, 125a/03, 125a/15, 125b/01, 125b/11, 125b/21, 126a/01, 126a/19, 126b/05, 127a/06, 127b/08, 127b/12, 127b/18, 127b/21, 128a/01, 128a/06, 128b/10, 128b/12, 129b/03, 130b/04, 130b/06, 130b/11, 131a/07, 131a/11, 131a/17, 131b/04, 132b/09, 133a/04, 133a/13, 133a/20, 133b/10, 133b/12, 133b/20, 134a/08, 134b/06, 134b/11, 134b/11, 134b/13, 134b/16, 135a/12, 135b/10, 136a/08, 136a/14, 136b/07, 136b/13, 137a/08, 137a/12, 137a/17, 137b/13, 138b/04, 138b/17, 139a/01, 139a/05, 139b/20, 140a/16, 140a/21, 140b/07, 140b/09, 140b/11, 140b/19, 141b/08, 142a/01

[=383]

zirāʿat Ar. Bitki yetiştirmek için toprakta yapılan çalışmaların hepsi, çiftçilik, tarım.

z. 65a/01, 76b/14, 120b/10

z.+a 114b/03

[=4]

zīreklik Anlayışlılık.

z. 104a/17

[=1]

zişt Far. Çirkin.

z. 66b/04

[=1]

ziyād Ar. Artma, ziyadelik, fazlalık.

z.-ı ṭaleb it- 38b/16

[=1]

ziyādāt Ar. Çok fazla.

z.-ı ġayr-ı mütenāhī 65a/04

[=1]

ziyāde Ar. Çok, fazla.

z. 2a/06, 2a/10, 2a/17, 4a/11, 4b/09, 6a/04, 13a/16, 22a/16, 24b/02, 26a/07, 26a/11, 26b/17, 26b/20, 28a/17, 28a/19, 29b/11, 32b/13, 33a/06, 33a/16, 34a/02, 34b/16, 37a/03, 38b/17, 38b/18, 40a/03, 40a/06, 40a/16, 40b/13, 45b/07, 46b/08, 46b/12, 46b/13, 47a/04, 47a/09, 47b/20, 48a/04, 48a/05, 48a/18, 48b/06, 49a/08, 49b/05, 50a/15, 50b/06, 51a/20, 52a/01, 52a/06, 53b/02, 55b/01, 55b/13, 55b/14, 56a/12, 56a/13, 56b/06, 58a/19, 59a/13, 59b/05, 59b/15, 59b/17, 60a/02, 60a/13, 60a/16, 60b/02, 60b/12, 62a/10, 62b/13, 62b/15, 63b/16, 64b/16, 64b/17, 65a/10, 65a/10, 65b/10, 66b/02, 66b/05, 66b/21, 67a/07, 67a/14, 69b/19, 70a/03, 70a/06, 70a/09, 74b/15, 76a/09, 76a/12, 76a/13, 77b/02, 79a/03, 79a/04, 80b/20, 81b/05, 82a/12, 82a/13, 83a/14, 84b/04, 84b/17, 86a/11, 90b/14, 91b/07, 92b/03, 97b/12, 98b/05, 98b/10, 99b/16, 100b/01, 101a/04, 103b/15, 103b/17, 103b/19, 103b/21, 104a/17, 111b/06, 112a/02, 112b/01, 113a/18, 115a/15, 115a/19, 118b/20, 122a/09, 122b/07, 122b/18, 124a/01, 124a/02, 133b/19, 134a/19, 136a/11, 137b/16, 138a/07, 139a/11, 139b/12

z. bul- 7b/02

z.+den 40a/09, 62b/13

z.+dür 7a/06, 20a/03, 39a/15, 40a/01, 45a/17, 54a/10, 56a/06, 58a/15, 58a/16, 63b/05, 66a/17, 77a/19, 82b/20, 83a/13, 86b/07, 100a/21, 104a/01, 111a/09, 117b/02, 118a/10, 118b/01, 131a/16

z. eyle- 86a/21, 105b/09, 111b/09, 128a/02, 128a/04, 128b/04, 132b/20

z. gör- 27a/07, 100a/10

z. göster- 139b/09

z.-i leẕẕet 70b/04

z.-i ṭaleb 38b/15

z. it 81a/07

z. it- 24a/13, 48b/07, 78b/08, 88b/18, 103a/16, 122a/15, 128b/04, 133a/01, 135a/16, 135b/10

z.+nüñ 23b/16

z. ol- 4b/12, 5b/17, 5b/18, 6b/12, 14a/08, 14a/10, 16a/09, 16a/14, 16a/14, 16a/15, 27b/20, 29b/20, 33a/05, 33a/10, 33a/11, 33a/20, 42a/18, 43a/14, 44b/06, 46b/06, 46b/07, 81b/20, 84b/01, 85b/08, 85b/09, 88b/16, 95b/20, 95b/20, 96b/19, 96b/19, 99b/02, 101b/20, 103a/10, 103a/19, 103b/14, 103b/17, 103b/18, 106b/05, 108a/15, 111b/10, 112a/03, 112a/03, 112b/08, 112b/10, 112b/11, 112b/20, 113a/12, 113a/19, 115a/15, 115b/04, 116a/14, 116a/14, 116b/08, 121b/04, 122b/06, 123b/01, 123b/05, 124a/08, 126b/06, 126b/06, 132b/18, 134b/05, 136b/16, 138b/13, 138b/13

z.+si 113b/10

z.+y-ile 86b/11

z.+ye 48a/05, 112a/16

z.+ye (cānib-i ziyāde) 51b/11
z.+yi 32a/09, 40a/10, 91a/01, 122b/15
[=252]
żiyāfet Ar. Konuk çağırarak özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme.
z.+e 69a/08
z.+lerde 98a/10
[=2]
ziyān Far. Bir şeyin neden olduğu zarar.
z.+dan 59a/19
z.+ı 37a/08, 52a/16, 56a/05
z.+ını 61b/13
z. it- 128a/18, 128a/19
[=7]
ẓuhūr Ar. Görünme, ortaya çıkma.
ẓ. (ehl-i ẓuhūr) 34b/21
ẓ. bul- 15b/11, 21b/12, 95a/06
ẓ.+ı 3a/20, 62a/04
ẓ.-ı ʿillet 52a/21
ẓ.+ıdur 42b/05
ẓ. it- 60b/16
[=9]
ẓulm Ar. Haksızlık.
ẓ. 26a/05, 26a/15, 36b/10, 36b/13
ẓ.+a 35a/12
ẓ.+dan 74b/16
ẓ.+dur 74b/18, 94b/07
ẓ.+ı 95a/02
ẓ.+ıla 47a/08
ẓ.+ıla (şāyibe-i ẓulm) 36a/06
ẓ.+ında 61a/09
ẓ. it- 28b/18, 31a/19, 41b/03, 41b/04
ẓ. ol- 34a/09
ẓ.+uñ 58a/17
ẓ.+uñ (taḥammül-i ẓulm) 58a/16
[=19]
ẓulmānī Ar. Karanlık.
ẓ.+den (cevher-i keşīf-i ẓulmānī) 63b/10
[=1]
ẓulmet Ar. Karanlık.
ẓ.+i 36a/16
ẓ.-i heyūlā 9a/11
ẓ.+ile 26b/12
ẓ.+lerine 65b/12
[=4]
zuʿm Ar. Batıl, boş inanç.
z. (istiḥḳāḳ-ı zuʿm it-) 56b/12
z. it- 27a/08
[=2]
ẕübūl Ar. Bozulma, sararıp solma.
ẕ. 31a/14
[=1]
zühd Ar. Dünya hayatına özenmeyip kendini ibadete verme, nefsini her türlü zevkten alıkoyma, takva.
z. 94b/09
[=1]
ẕükūr Ar. Erkekler.
ẕ.+a 52a/08
ẕ.+uñ 15a/20
[=2]
zümre Ar. Sınıf, topluluk.
z.+si 89a/06
z.+sinden 10a/09, 142a/08
z.+sine 115a/11
[=4]
ẕünūb Ar. Günahlar.

z̲.+ına 64a/03

[=1]

z̲ürriyyet Ar. Soy sop, nesil.

z̲.+inden 64b/05

[=1]

BÖLÜM V: SONUÇ

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde 19 Hk 34879 demirbaş numarası ile kayıtlı olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı yazma eser, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi uygulanarak dil özellikleri, transkripsiyonlu metni ve dizini oluşturularak dil ve edebiyat eğitimi açısından incelenmiştir. Eserin yazıldığı dönemin dil özelliklerinin incelenmesi, söz varlığının tespiti, metnin yine dil özellikleri ve muhtevasından yola çıkarak dil ve edebiyat eğitimine katkı yapacak sonuçlar elde edilmiştir.

Türk edebiyatında ahlak eğitimi kapsamında birçok eser kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de İranlı âlim ve filozof Nasîrüddin Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsırî adlı Farsça eserinin XVI. yüzyılda Türkçeye yapılan çevirisi olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'tır. Tûsî'nin eseri İslam dünyasında ilk sistematik ahlak kitabı kabul edilmektedir ve uzun yıllar Yakın ve Orta Doğu'da ders kitabı olarak okullarda okutulmuştur. Çeşitli coğrafyalarda birçok nüshası, tercümesi bulunan eser XVI. yüzyılda da aynı amaçla Türk coğrafyasına Türk dili ile kazandırılmıştır. Eserde birey merkeze alınarak ahlak eğitiminin nasıl olması gerektiği anlatılmıştır. Eser temelde ahlaklı, iyi ve erdemli bir insan olma konusunda, İbn Miskeveyh, Kindî gibi İslam filozoflarının görüşlerinin yanında Aristoteles, Pisagor, Sokrates, Platon, Porfiryus, Calinus gibi antik Yunan filozoflarının da görüşlerine geniş şekilde yer vermiştir. Bu bağlamda hem Doğu hem Batı felsefesini harmanlamıştır.

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ın mütercimi hakkında ise taradığımız kitaplarda ve çalışmalarda XVI. yüzyılda yaşamış mutasavvıf ve şairlerinden Ârifî, Ârifî-i Diger, Ma'ruf Çelebi, Muhammed Maruf Efendi, Ma'rûf Ârifî Efendi, Muhammed Ma'rûf b. Muhammed Şerîf et-Trabzonî Ârifî, Trabzonlu Mehmed Ma'rûf, Ma'rûf Efendi, Trabzonlu Mehmed Ma'rûf b. Mehmed Şerîf gibi isimlerle kayda geçen, Reşehâtu 'Ayni'l-Hayât tercümesini yazan ve Şerh-i Kasîdetu't-Tâ'iyye'nin şarihi olduğu kesin bilinen zatın araştırmamızın konusu olan Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eserin de yazarı Ma'rûf Efendi olduğu kanaatine vardık. Bu doğrultuda çalışmamız ile Ma'rûf Efendi'nin bilinmeyen bir eserini literatüre kazandırmış olduk.

Eserin biçemi de içeriğine uygun olarak dilin bağlamsal işlevi (göndergesel işlevi) kullanılarak oluşturulmuştur. Bu çerçevede ahlak felsefesi, ahlaklı bir bireyde olması gereken nitelikler, bu

niteliklerin bireye nasıl kazandırılacağı açıklayıcı bir dille ifade edilmiştir. Metnin yazılış amacı bağlamında anlam ve biçim bilgisi uyumu dikkat çekicidir. Dolayısıyla eser, Türk dili ve edebiyatı eğitiminde öğretici metinler kategorisinde yer alır.

Eserde bireyin kişilik ve ahlak gelişimine yönelik verilen bilgiler ve yaklaşım tarzıyla bugün modern dönem kişilik ve ahlak gelişimi kuramları arasında birtakım farklılıklar olmasının yanında birçok açıdan benzerlikler olduğunu da tespit ettik. Eserde güzel ahlakı oluşturan erdem cinsleri ile Freud'un yapısal kişilik kuramlarındaki temel ilkeler ve çocuğun kişilik gelişimiyle alakalı psikoseksüel kişilik kuramı öğretileri arasında büyük benzerlikler saptanmıştır. Yine söz konusu eserde ideal bir kişiliğe sahip ahlaklı bireylerin yetiştirilmesi konusunda Erikson'un psikososyal gelişim kuramı, Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı benzer görüşlere ve yaklaşımlara sahiptir. Eserde kız çocuklarının okutulmaması gerektiği gibi sakıncalı görüşler, çocuk terbiyesinde dayak faktörü gibi düşünceler bugün kabul edilemez; ancak bu konuda dönemin anlayışını ve zihniyetini göz önünde bulundurmak gerekir.

Bugün değerler eğitimi kapsamında ele alınan, eğitim-öğretim sisteminin çokça üzerinde durduğu, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda da yer alan değerlerin, çalıştığımız eserde erdemler olarak adlandırıldığını ve geniş şekilde ele alındığını görmekteyiz.

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk dil özellikleri bakımından Eski Türkiye Türkçesinin hususiyetlerini barındırmaktadır. Dil incelemesi bölümünde metinden örneklerle ayrıntılı bir şekilde incelediğimiz eserden sahaya önemli katkılarının olacağını düşündüğümüz veriler elde ettik. Transkripsiyonlu metinde, yazmada silinmiş olduğu için okunamayan kelimeler veya onarılan yerler dipnotta belirtilmiştir. Bunun dışında mütercimin imlaya özen gösterdiği, geneli itibariyle harekesiz bir metin olmasına rağmen bilhassa yanlış okumaların ve anlaşılmaların önüne geçmek için bazı kelimlerde hareke kullandığı anlaşılmaktadır.

Eski Türkiye Türkçesinin en belirgin özelliklerinin başında ünlülerin yuvarlaklaşma temayülünde olması gelmektedir. Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk'ta da bu hususiyet mevcuttur. Metinde iyelik teklik ve çokluk birinci şahıs ve ikinci şahıs ekleri +Um, +Uñ, +mUz, +UmUz, +ñUz, +UñUz; ilgi hâli eki +uñ, +üñ, +nuñ, +nüñ; yön gösterme hâli eki +aru, +erü; isimden isim yapma eki olan +lu, +lü; yokluk ifade eden isimden isim yapma eki +suz, +süz; görülen geçmiş zaman ekinin I. ve II. şahıslarda +dUm, +dUñ, +dUK; bildirme eki +dUr; emir birinci çokluk şahıs eki -AlUm; emir üçüncü teklik ve çokluk şahıs ekleri -sUn, -sUnlAr; çokluk birinci şahıs ekleri -uz, -üz, -vuz, -vüz; bazı kelimelere gelen (özellikle tek heceli kelimeler) geniş

zaman eki -Ur; zarf-fiil eki -Up ve kalıcı isimler yapan -U zarf-fiili; sıfat-fiil eki -dUK; fiilden fiil yapan ettirgenlik eki -dUr; fiilden isim yapan -K ekinin yardımcı ünlüsü yuvarlak ünlülüdür.

Eski Türkiye Türkçesinde normal ünlülerin yanında bir de kapalı e (é) ünlüsünün olup olmadığı bugün tartışılan imla meselelerinden birisidir. Bugün Anadolu ağızlarında kapalı e (é) sesi olarak tanımlanan e-i arasındaki sesin varlığı tarihi metin çalışmalarında bir imla sıkıntısı ortaya çıkarmakta ve türkologların farklı görüşler öne sürmesine neden olmaktadır. Fakat incelediğimiz eserde böyle bir kafa karışıklığına yer yoktur. Metindeki bazı kelimelerde kök hece e'sinin Eski Türkçede olduğu gibi varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Yazar imlada hareke ile, üstün işareti (ـَ) koyarak özellikle belirtmiştir. Eski Türkçede kök hecede i'li olup bugün e'ye dönüşen ünlü ise metinde düzenli olarak i ile yazılmıştır. Yine yazar imlada bazen ye (ي), bazen esre (ـِ) ile özellikle göstermiştir. Örneğin 'erkek' anlamındaki irkeginüñ ايركگنوڭ (90a/14) kelimesini i ile yazarken 'koca' anlamındaki er اَرْ (71b/20) kelimesini e ile yazmış ve birinde i'li okutmak için ye (ي)'yi; diğerinde e'li okutmak için üstünü (ـَ) koymuştur. Bunun gibi birçok örnek bulgular kısmında incelenmiştir. Bu da Eski Türkiye Türkçesinin kapalı e (é) tarafında değil, i tarafında olduğunu destekler nitelikte bir tespittir.

Bu döneme ait imla problemlerinden biri de k > g tonlulaşması meselesidir. Eski Türkçede kelime başındaki k-'ler Eski Türkiye Türkçesinde büyük oranda g-'ye dönüşmüştür. Fakat Arap harflerinden kefin (ك) ince sıradan ünlü taşıyan kelimelerde hem k hem g sesini karşılaması dönem metinlerinde sesin nasıl okunacağı problemini doğurmaktadır. Bazılarına göre Eski Türkçedeki kelime başındaki k-'ler Eski Türkiye Türkçesinde de korunmuştur. Ancak bizim incelediğimiz metinde mütercim imlada Eski Türkçede k-'li olan kelimelerden g-'ye dönüşenleri üç noktalı kef (ڭ) ile belirgin şekilde göstermiştir. Böylece bir belirsizliğe yer verilmemiştir.

Eski Türkiye Türkçesinin karakteristik özelliklerinden birisi de Eski Türkçedeki kelime başı t-'lerin Eski Türkiye Türkçesinde genellikle d-'ye dönüşmesidir. Fakat Eski Türkiye Türkçesi dönemine ait eserlerde kelime başında hem t-'li hem de d-'li yazımlar da bulunabilmektedir. İncelenen metinde de ince sıradan ünlü bulunan kelimelerde t-'ler genellikle d-'ye dönüşmekle birlikte kalın sıradan ünlü bulunan kelimelerde t-'ler d-'ye dönüşmeyip kendini korumuştur.

Eski Türkçede kelime başındaki ve ortasındaki b'lerin Eski Türkiye Türkçesinde v'ye dönüşmesi hadisesi incelenen metinde de görülmektedir. Yine Eski Türkçede kelime başındaki

b- sesi *bol-* ve *birle* kelimelerinde Eski Türkiye Türkçesinde düşer. İncelenen metinde de aynı durum söz konudur.

Eski Türkiye Türkçesinde sık rastlanan fonetik özelliklerden birisi de kalın sıradan ünlü taşıyan kelimelerdeki ķ sesinin sızıcılaşarak ḫ sesine dönüşmesi hadisesidir. İncelediğimiz metinde bu ses hadisesinin de örnekleri mevcuttur.

Önceki çalışmalarda belirlenen Eski Türkiye Türkçesinde gelecek zaman eki *-ısar, -iser*'dir; *-acaķ, -ecek* eki dönemin sonlarına doğru teşekkül etmiştir. İncelediğimiz metinde *-ısar, -iser* eki kullanılmamıştır; *-acaķ, -ecek* eki de sıfat-fiil olarak kullanılmaktadır. Metinde istek kipi *-a, -e* ve *-sA gerek* birleşimi gelecek zaman işlevini yerine getirmiştir.

Yine Eski Türkiye Türkçesinin belirgin hususiyetlerinden olan *-ası, -esi* sıfat-fiil ekinin varlığı ve *-ıcaķ, -icek* zarf-fiilinin *-ınca, -ince* manasında kullanılması da incelediğimiz metinde tespit edilen dil özelliklerindendir.

Eski Türkiye Türkçesinin zarf-fiil eklerinden *-uban, -üben* incelediğimiz metinde mevcut değildir. Fakat bunun yanı sıra önceki Eski Türkiye Türkçesi çalışmalarında rastlamadığımız; metnimizde sık şekilde kullanılan *-mazsızın, -mezsizin* şeklinde bir zarf-fiil eki tespit ettik.

Eserde bazı kelimeler de, emcik 'emzik' (42a/19), evindür- 'yetiştirmek' (102b/06), ķorḫurıncından 'korkunç'(62b/07), öngü 'inatçılık' (81b/03) gibi, o dönemde kullanılan Türkçenin, yazıya yansıması bakımından dikkat çekici örneklerdir. Mesela Farsça 'âyîne' kelimesi, metinde 'ayna' آینه (50b/14), (108a/08) şeklinde Türkçede telaffuz edildiği şekilde yazılmıştır. Yine Arapça ''ayb' kelimesi metinde üç yerde ''ayubını' عیوبنی (50a/11), (50a/21), (50b/19) şeklinde yazılmıştır. Özellikle Batılı filozofların isimlerinin imlası da dikkat çekicidir. Çoğu harekeli şekilde yazılan isimler çeviri yazıda anlaşıldığına göre mütercimin o gün telaffuz şekli ne ise o şekilde yazılmıştır. Bu yazımları da yine dipnotlarda belirttik.

Metnin açıklamalı dizinini oluştururken bağlamdan hareketle kelimelere anlam verdik. Böylece Türk dilinin zengin söz varlığı ve anlam dünyasına katkı sağlayacak yeni veriler de elde ettik.

5.2. Öneriler

Çalışmamızın bulgularından elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda şu önerilere yer verilebilir:

- Ahlak eğitimi kapsamında dil, edebiyat ve kültür hazinemizde var olan ahlak konulu eserler daha fazla çalışmayla yazın dünyamıza kazandırılmalıdır.

- Yazın dünyamıza kazandırılan ahlak konulu bu tarihi metinlerin muhtevasında barındırdığı yaklaşımlar, günün şartları çerçevesinde eğitimciler tarafından yeniden değerlendirilip çağdaş eğitim sistemi içerisinde yorumlanarak kendisinden istifade edilebilmelidir.
- Eğitim-öğretimin her kademesinde bireyin kişisel gelişimine uygun şekilde ahlak eğitimi verilmeli ve tüm insalık için geçerli olan ahlaki değerler bireye kazandırılmalıdır.
- Eğitim-öğretim sistemleri okullarda ders içi ve ders dışı etkinliklerle öğrenciye örtük şekilde kazandırmayı amaçladığı toplumsal ve bireysel değerleri vermede bu tür eserleri kaynak olarak kullanabilmelidir.
- Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında yer alan, öğrenciye kazandırılması hedeflenen kök değerlerin sayısı, bu gibi eserlerden yararlanılarak artırılmalıdır.
- Türk dilinin kelime hazinesinin daha da genişletilebilmesi için Türkçenin bu tür tarihi metinlerinden yararlanılmalıdır.
- Türk dilinin dilbilim çalışmalarında, dilin işlevleri ve kullanım amaçları açısından bu tür metinler üzerinde araştırma ve incelemeler yapılarak Türk dilinin işlevselliği ve anlam dünyasının zenginliği konusunda yeni çalışmalarla Türk diline ve literatüre katkı sağlanabilmelidir.
- Dilsel özellikler bağlamında, böyle tarihi metinlerin dil özelliklerinin deşifre edilmesiyle Türk dilinin tarihi gelişimine ve metinlerin ait olduğu Türk dili sahasına ait deliller artırılmalıdır.

Terceme-i Kitâbü'l-Ahlâk adlı eser, gerek konusu gerekse Eski Türkiye Türkçesi dönemine ait dil özellikleri ve söz varlığıyla Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında istifade edilmesi uygun görülen değerli bir eserdir.

BÖLÜM VI: KAYNAKÇA

Akalın, M. (1994). Ahmedi'nin Dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten, 37*(1989), s. 9-153.

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili: Eski Anadolu Türkçesine Giriş.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aksan, D. (2009). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi.* Ankara: Engin Yayın Evi.

Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aktan, C. C. (2009). Ahlak ve Ahlak Felsefesine Giriş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 1*(1).

Alzyout, H. A. (2019). Trabzonlu Mehmed Ma‘rûf'un Şerh-i Kasîdetu't-Tâ’iyye'si (Metin-İnceleme). *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Sakarya.

Asiltürk, B. (2011). *Yazılı Anlatım Metin İnceleme ve Oluşturma.* İstanbul: İkaros Yayınları.

Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve Öğretimde Etik.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Aydın, M. S. (tarih yok). Ahlak. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2*, 10.

Babacan, M. (2021). *Üniversiteler İçin Türk Dili Kompozisyon Bilgileri.* İstanbul: Akademik Kitaplar.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri.* Ankara: TDK Yayınları.

Cafoğlu, Z. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş Temel Kavramlar.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Can, G. (2012). Kişilik Gelişimi. G. Can, & B. Yeşilyaprak (Dü.) içinde, *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim.* Ankara: Pegem Akademi.

Cârullahzâde, M. (2017). *Beyânî Tezkiresi (Tezkiretü’ş -şu’arâ).* (A. Sungurhan, Dü.) Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müdürlüğü.

Çağrıcı, M. (tarih yok). Ahlak. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2*, 1. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi: https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlak#1 adresinden alındı

Çelebi, K. H. (2017). *Tezkiretü'ş - şu'arâ.* (A. Sungurhan, Dü.) Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müdürlüğü.

Çelikel, B. (2022). *Benliğin İnşâsı Ahlâk-ı Nâsırî'nin Eğitim Bakımından İçerik Analizi.* İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

Demirci, A. (2014). Literatür Taraması. Y. Arı, & İ. Kaya (Dü) içinde, *Coğrafya Araştırma Yöntemleri.* Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği.

Demirel, Ö., & Kaya, Z. (Dü). (2012). *Eğitim Bilimine Giriş.* Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, E. (2006). Ahlâk-ı Alâî (Metin-Sözlük-Sentaks İncelemesi). İstanbul.

Doğan, S. (2015). Eğitimin İşlevleri. C. T. Uğurlu (Dü.) içinde, *Eğitimin Bilimine Giriş.* Ankara: Eğiten Kitap.

Durmuş, İ. (tarih yok). Üslûp. *TDV İslâm Ansiklopedisi, 42*, 383-385. TDV İslâm Ansiklopedisi. adresinden alındı

Efendi, B. M. (tarih yok). *Osmanlı Müellifleri* (Cilt 1). (İ. Ö. A. Fikri Yavuz, Dü.) İstanbul: Meral Yayınevi.

Ercilasun, A. B. (2015). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi.* Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama.

Erdem, M. D., Yavuz, S., Gürlek, M., & Dost, A. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi Bibliyografyası.* İstanbul: Kesit Yayınları.

Ergin, M. (2011). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Ergin, M. (2011). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

Ergün, M. (2012). Eğitimin Felsefi Temelleri. Ö. Demirel, & Z. Kaya içinde, *Eğitim Bilimine Giriş.* Ankara: Pegem Akademi.

Ersoy, H. Y. (5-8 Ekim 2017). Değerler Eğitimi Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Programında Dîvânu Lugâti't Türk. *Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu*, (s. 11-31).

Gafarov, A., & Şükürov, Z. (2020). *Ahlâk-ı Nâsırî.* İstanbul: Litera Yayıncılık.

Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güngör, E. (1998). *Ahlâk Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Gür, S. (2018). Osmanlı Döneminde Yetişen Trabzonlu Müellifler Ve Eserleri: Bir Literatür Tespiti Denemesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5*(1), s. 155-239.

Güven, A. Z. (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı.* Konya: Palet Yayınları.

haz.: Şükrü Halûk Akalın, [ve başk.]. (2011). *Türkçe Sözlük.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hoşgörür, V., & Taştan, N. (2012). Eğitim Bilimine Giriş. Ö. Demirel, & Z. Kaya (Dü). içinde Ankara: Pegem Akademi.

Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Karagöz, M. (2007). Dilin İşlevleri Açısından Kur'an'ın Üslubu. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 171-206.

Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim.* Ankara: Engin Yayınevi.

Kıncal, R. Y. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş.* Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi.* Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2017). Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1-2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2017). Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1-2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kuçuradi, İ. (2018). *İnsan ve Değerleri.* Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kulaksızoğlu, A., & Dilmaç, B. (2000). İnsani Değerler Eğitimi Programı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(12), s. 199-208.

Kuyumcu, Y. (2021). Nasîruddîn Tûsî'nin Ahlâk-ı Nâsirî Eserinde Talim-Terbiye ve Tedris Üzerine Görüşleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 8*(3), s. 984-1001.

MEB. (2018). Ortaöğretim Türk Dili Ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı.

Özdemir, S. (2009). Ahlâk Kitaplarımız. *Süleyman Demirel Üniversitesi Đlahiyat Fakültesi Dergisi*(22), s. 161-176.

Özkan, M. (2011). Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Ortaya Konan Tercümelerin Türk Diline Etkisi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(3), s. 1-64.

Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.* Ankara: Pegem Akademi.

Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim.* Ankara: Pegem Akademi.

Sultanov, R. (2005). *Ahlâk-ı Nâsırî.* (H. N. A. Vahap Taştan, Çev.) Ankara: Fecr Yayınları.

Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmanî* (Cilt 3). (S. A. Nuri Akbayır, Dü.) İstanbul: Kültür Bakanlığı ile Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'ın ortak yayını.

Şahinoğlu, M. N. (1989). *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Cilt 2). İstanbul. 01 26, 2023 tarihinde https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlak-i-nasiri adresinden alındı

Şen, M. (2007). Tarihî Şîvelerde Ek Uyumsuzluğu Var mı? *4. Uluslararası Türk Dili Kurultayı II* (s. 1695-1733). Ankara: TDK Yayınları.

Şen, M. (2021). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü.* İstanbul: Post Yayın Dağıtım.

Şimşek, A. (2005). Nasireddin Tûsînin Ahlâk ve Eğitim Anlayışı. Marmara Üniversitesi; İstanbul: Yayımlanmamış yükseklisans tezi.

Takcı, H. (2007). Ahlâk-ı Nâsırî. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9*(15), s. 189-192.

Taştan, A. (2015). Nasîruddin Tusî'nin Ahlâk-I Nâsırî Adlı Eserindeki Görüşleri Ve Günümüz Toplumlarına Yansımaları. *Geçmişten Geleceğe Ahlâk* (s. 169-181). Bartın Üniversitesi Yayını.

Tatcı, M., & Gökçeli, S. (17-18 Nisan 2017). Estetik Bir Zevk Kazandırma Aracı Olarak Edebiyat Eğitimi. *II. Uluslarası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri Prof. Dr. M. Fuad Köprülü Anısına*, (s. 443-448). Ankara.

Timurtaş, F. K. (1992). Eski Anadolu Türkçesi. *Türk Dünyası El Kitabı* (Cilt 2). içinde Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Timurtaş, F. K. (2010). Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri. *Journal of Turkology*, s. 331-368.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (tarih yok). Mart 2, 2023 tarihinde https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlak adresinden alındı

Ulusoy, K. (2010). Değer Eğitimi: Davranışçı Ve Yapılandırmacı Yaklaşıma Göre Hazırlanan Tarih Programlarında Değer Aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(1), s. 32-51.

Yavuz, K. (1983). XII-XV. Asır Dil Yadigarlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*(27), s. 9-54.

Yazar, S. (2011). Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme Ve Şerh Geleneği. *Yayımlanmamış doktora tezi*. İstanbul.

Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri Ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri Ve Önemi. *Eğitim ve Bilim, 23*(112), s. 7-17.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, N. (2010). Etik ile Ahlak Ayrımı. *Felsefe Arkivi*(35).